

المعارج الجليلة للأصول

في أحاديث الرسول ﷺ

دانراوی: ماموستا شیخ مہنصور علی ناصف

وہرگیرانی: نوری فارس جہمہ خان

محمود احمد محمد

پنیدا چوتہ وہو سہرپرہشتی لہ چاپدانی کردووه

دارالمعرفة

بيروت - لبنان

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

التَّاجُ الْجَامِعُ لِلْأَصُولِ

في أحاديث الرِّسُولِ ﷺ

دانراوی: ماموستا شیخ مه‌نصور عه‌لی ناصف

ومرگی‌رانی: نوری فارس حه‌مه خان

محمود أحمد محمد

پینیدا چۆته‌ومو سه‌ریه‌رشتی له چاپدانی کردوووه

به‌رگی پینجه‌م - چاپی چواره‌م

دارالمعرفة

ب‌یروت. لبنان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

التَّاجُ الْجَائِعُ لِلْأُصُولِ

وهرگیرانی: نوری فارس همه خان

پیداچونهوهو سه‌ره‌رشتی له چاپدانی: محمود احمد محمد

چاپ: چوارهم

سالی چاپ: ۲۰۰۸

نایب و دیزاین: که‌ژال حسین / کۆمپیوتهری شایا

تیراژ: ۲۰۰۰ دانه

ژماره‌ی سپاردن:

هه‌له‌گری: لافه هۆشیار محمد علی - که‌ج‌زای م. نوری فارس

له‌سه‌ر ئه‌رکی کتیبخانه‌ی ئارام له چاپ دراوهو مافی چاپکردنه‌وه‌ی

بارئیزراوه بو کتیبخانه‌ی ناوبراو.

ژماره سپاردنی (۲۳۹۷) ی سالی ۲۰۰۸ ی پیدراوه

نهم په راوه پيروزه له سهر فەرمايشتي دانه ركه ي پوخته ي
حه ديشه كاني نهم په راوه پيروزانه يه :

(۱) صحيح البخاري

(۲) صحيح مسلم

(۳) سنن أبي داود

(۴) جامع الترمذي

(۵) المجتبى للنسائي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی ره‌وشت (نه‌خلاق) و کرده‌وه‌ی چاکه

(نه‌م باسه سی باسو دوا وتاریکه)

(۱) باسی یه‌که‌م: باسی جوړه‌کانی کرده‌وه‌ی چاکه

القسم الرابع: في الأخلاق والسمعیات

کتاب البر والأخلاق. وفيه ثلاثة أبواب وخاتمة: الباب الأول: في أنواع البر

۴۶۵- عَنْ الثَّوْرِيِّ بْنِ سَمْعَانَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الْبِرِّ وَالْإِيمِ فَقَالَ: الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِيمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يُطْلَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ. رواه مسلم والترمذي^(۱).

نه‌و‌اسی کوږی سه‌معانی نه‌نصاری (رمزای خودای ئی بن) فه‌رمووی: له‌بار‌هی چاکه و خراپه‌وه پرسیم له پیغه‌م‌بر (دروودی خودای له‌سر بن) فه‌رمووی: چاکه بریتیه له خووی شیرین و ره‌فتاری به‌رزو ره‌وشتی جوان، خراپه‌یش بریتیه له‌وه که لی‌ی دوو دل بیت و دل ناوی پی نه‌خواته‌وه و له‌ه‌مان کاتیشدا حزنه‌که‌یت که که‌س پی‌ی بزانی! (م/ت-موسلیم و تیرمیزی. رحمته‌ی خودایان ئی بن).

(۲) که‌وره‌ترین چاکه چاکه کردنه له‌که‌ل باب و داک: (أعظمه بر الوالدين)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَنْفَرَنَّ مِنْكَ الْكِبَرُ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفْ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا - ۲۳/۱۷}.

واته: خودای مه‌زن ده‌فه‌رمووی: یه‌زدانی مه‌زن که خودای تو‌یه فه‌رمانی داوه به هه‌موو که‌سی، به فریشته، به ناده‌میزاد، به پهری، که ته‌نیا عیبادت و طاعت و به‌نده‌یی و خودا په‌رستی به‌س بو‌خوی بکړی و بو‌که‌سی تر نه‌کړی، هه‌روه‌ها فه‌رمانی داوه که من‌دال باش بن بو‌باوک و دایکیان و، وه‌چه خاس بن بو‌بنه‌چه‌یان، له‌هه‌موو کات و شوینیکا دل‌یان رابگرن، به

(۱) مسلم. بر وصلة. ۶۶۴، ۶۶۲. ترمذي. زهد: ۲۳۸۹، ۲۳۸۸م. تحفة الأشراف: ۱۱۷۲.

(۲) مسلم بر وصلة. ۶۴۵۷-۶۴۵۹.

دیسان فہرمووی: حہزہت (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: ئہی لووتی بہقورداچی و دووبارہو سئ بارہ لووتی بہ قورداچی و لووتی بتہوسیتہوہ! گوترا: کئ ئہی پیغہمبہری خودا! فہرمووی: لووتی ئہو کہسہی کہ باوک و دایکی پیر دہبن، کہچی لہوکاتی پیریہدا، بہبئ بہہانہیہکی رہوا ئہوہندہ خزمہتیان ناکا کہ پیئ بجیتہ بہہشت، ئیتر خوا بکا بہ ہر دوکیاندا یان بگا بہ یہکیکیاندا (م/ت = موسلیم و تیرمیذی).

۴۶۵۴- وَقَالَتْ أَسْمَاءُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): قَدِمْتُ أُمِّي وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ قُرَيْشٍ وَمُذَلِّهِمْ، إِذْ عَاهَدُوا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَعَ أَبِيهَا، فَاسْتَفْتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: إِنَّ أُمِّي قَدِمَتْ وَهِيَ رَاغِبَةٌ { أَفَأَصِلُهَا؟ قَالَ: نَعَمْ صِلِي أُمَّكَ. رواه الشيخان^(۴).

ئہسماء (رمزای خودای فی بن) فہرمووی: لہو سہردہمہدا کہ ناموسولمانہکانی ہوزی قورہیش پہیمانی ناشتییان لہگہل پیغہمبہردا (درویدی خودای لہسربین) بہستبوو، دایکم لہوماوہدا ہاتبوو بولام، ہیشتا موسولمان نہبوو بوو، لہگہل باوکیدا ہاتبوو، لہ پیغہمبہرم پرسی گوتہ: دایکم ہاتووہ بولام و موسولمانیش نییہ و بہتہمایشہ کہمن دہسگیروی بی بکہم، جا ئایا تو رہوای دہبینی کہ سیلہی رہحمی و مافی خویشایہتی ئہو بہجئ بیئم یانا؟ فہرمووی: ئا، سیلہی رہحمی دایکت بہجئ بیئم. (ش = بوخاری و موسلیم).

۴۶۵۵- عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَبْرُ؟ قَالَ: أُمُّكَ ثُمَّ أُمُّكَ ثُمَّ أَبَاكَ ثُمَّ الْأَقْرَبُ فَلِلْأَقْرَبِ، لَا يَسْأَلُ رَجُلٌ مَوْلَاهُ مِنْ فَضْلٍ هُوَ عِنْدَهُ فِيمَنْعُهُ إِلَّا دُعَى لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَضْلُهُ الَّذِي مَنَعَهُ شَجَاعًا أَقْرَعَ. رواه أبو داود والترمذي^(۵).

بہہزی کورپی حکیم فہرمووی: باوکم فہرمووی: باپیرم (رمزای خودایان فی بن) فہرمووی: گوتہ: ئہی پیغہمبہری خودا! بو کئ باش بم؟ فہرمووی (درویدی

^(۴) بخاری. ہبہ. ۲۶۲۰، ۳۰۸۳، ۵۹۷۸، ۵۹۷۹. مسلم. زکاة. ۲۳۲۱، ۲۳۲۲. أبو داود. زکاة. ۱۶۶۸. تحفة

الأشراف: ۱۵۷۲۴.

^(۵) بسند حسن (شرحه).

خودای لسه‌ر بی: هه‌تا پی‌ت ده‌کری له‌پیش پی‌شدا بۆ دایکت زۆر زۆر باشبه،
ئه‌وجا له‌دوا ئه‌و بۆ باوکت زۆر زۆر باشبه، ئینجا له‌دوا ئه‌وان له‌گه‌ل خزم و
خویش زۆر باشبه، به‌پیی دووری و نزیکییان. هه‌ر که‌سی داوای شتی له
که‌سیکی خۆی بکاو خزمه‌که‌ی ئه‌و شته‌ی هه‌بی و له‌خۆی زیاد بی، به‌لام
نه‌یداتی، ئه‌وه له‌روژی قیامه‌تدا ئه‌و شته‌ی بۆ ده‌کری به‌حه‌فیانیکی سه‌ر
گه‌پری فره‌زه‌راوی. (د/ت - سه‌نه‌د سه‌نه‌ن).

٤٦٥٦- وَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَبْرُ؟ قَالَ: أُمُّكَ وَأَبَاكَ وَأُخْتُكَ وَأَخَاكَ وَمَوْلَاكَ
الَّذِي يَلِي ذَاكَ حَقٌّ وَاجِبٌ وَرَحِمٌ مَوْصُولَةٌ. رواه أبو داود^(٦).

عه‌رزی پی‌غه‌مبه‌ر (سه‌رو‌دی خودای لسه‌ر بی) کرا: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! بۆ
کی باشبم؟ فه‌رمووی: باشبه له‌گه‌ل دایک و باوک و خوشک و برای خۆت و
له‌گه‌ل ئه‌و خزمانه‌یشتا که به‌هۆی ئه‌مانه‌وه ده‌بن به‌خزمت، ئه‌مه‌یش که
ده‌یلیین قسه‌یه‌کی ره‌وايه و مافی خزمایه‌تی هه‌قه و پی‌ویسته جی به‌جی
بکری و هه‌میشه گشت خزم و خویشی به‌پیی ته‌وانا ده‌بی به‌سه‌ر بکری‌نه‌وه
(د- سه‌نه‌د صالح).

٤٦٥٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَعْرَابِ لَقِيَهُ بِطَرِيقِ مَكَّةَ
فَسَلَّمَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ وَحَمَلَهُ عَلَى حِمَارٍ كَانَ يَرْكَبُهُ وَأَعْطَاهُ عِمَامَةً كَانَتْ عَلَى رَأْسِهِ فَقَالَ
ابْنُ دِينَارٍ: أَصْلَحَكَ اللَّهُ إِنَّهُمْ الْأَعْرَابُ وَإِنَّهُمْ يَرْضَوْنَ بِالْيَسِيرِ. فَقَالَ: عَبْدُ اللَّهِ: إِنَّ أَبَا
هَذَا كَانَ وَدًّا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ أَبْرَّ
الْبِرِّ صِلَةُ الْوَلَدِ أَهْلَ وَدِّ أَبِيهِ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(٧).

له‌ری‌گه‌ی مه‌که‌که عه‌ره‌بیکی ده‌شته‌کی تووشی ئیبنو عومه‌ر (رم‌زای خودایان
ن‌بی) ده‌بی، ئیبنو عومه‌ر چاک و چۆنی له‌گه‌ل ده‌کا و گویدری‌ژه‌که‌ی ژیر خۆی
ده‌داتی و می‌زه‌ره‌که‌ی سه‌ری خویشی ده‌داتی. ئیبنو دیناریش پیی ده‌لی:

(٦) بسند صالح (شرحه).

(٧) مسلم. بر وصلة. ٦٤٦٠. ترمذی. بر وصلة: ١٩٠٢. تحفة الأشراف: ٧٢٥٩.

خودا باشت بؤ بکا، ئەمانە دەشتەکین، بە کەمیش قاییل دەبن (کەواتە: بۆچی و لاخی ژێر خۆت و میزەری سەری خۆتی دەدەیت؟!) ئیبنو عومەریش (رەزای خودایان ئیبن) دەفەرموو: کاتی خۆی باوکی ئەم پیاوێ دەستی باوکم بوو، وە من بۆ خوشم بەگویی خۆم لە زاری پیروزی پیغەمبەرم (برووی خودای لەسەر بێ) ژنەوتوو، کە لەم بارەییەو دەیفەرموو: چاکترین کردەوێ چاکە ئەوێ کە منال و وەچە کەسوکارو ناشنا و دوست و برادەری باوک و بنەچەیی خۆی بەسەر بکاتەو! (م/د/ت) هەروا بەسەر کردنەوێ ناشنا و روشنای دایک و نەنک و باپیر و برا و خوشک و خزمی ترو پیرانی طەریقەت و مامۆستایانی شەریعەت و میردو ژنیش سوننەتە. (تەماشای شەرحی صەحیحی موسلیم و اقتران النیرین بفەرموو. (وەرگێڕ)

٤٦٥٨- (ب - ٣ ز - ٦٤ ل - ١٥٧ چاپی یە کەم ف - ٢) (٨).

واتە: ئەم فەرموودەیە لەم شوێنەدا رابوو: بەرگی سییەم، زنجیرەیی شەست و چوار، لاپەرە سەد و پەنجا و حەوت، چاپی یە کەم، فەرموودەیی ژمارە دوو. ٤٦٥٩- وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سُلَيْمَةَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ بَقِيَ مِنْ بَرِّ أَبِي شَيْءٌ أَبْرَهُمَا بِهِ بَعْدَ مَوْتِهِمَا؟ قَالَ: نَعَمْ الصَّلَاةُ عَلَيْهِمَا وَالْإِسْتِغْفَارُ لَهُمَا وَإِنْفَادُ عَهْدِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا وَصَلَةُ الرَّحِمِ الَّتِي لَا تُوصَلُ إِلَّا بِهِمَا وَإِكْرَامُ صَدِيقِهِمَا. رواه أبو داود والبيهقي (٩).

پیاویکی بەنی سەلەمەیی هات گوتی: ئەو پیغەمبەری خودا! ئایا باوک و دایکم لەپاش مردنیان هیچ چاکە و هەقیکیان لەسەرم دەمیانی کە لەپاش مردنیان بۆیان بکەم؟ فەرمووی: بەئێ دەمیانی، دووعای خێریان بۆ بکە و نوێژی مردوویان لەسەر بکە و بۆیان بیاریێرەو و لەپاش خۆیان بەلێن و راسپییریان جێبەجێ بکە و قەدر و ریزی ئەو خزانەت رابگرە کە بەهۆی ئەوانەو دەبن بە خزمت (وەک مام و میمک و لالە و پووڕو منالی ئەمانە) وە هەروەها قەدر و ریزی ناشنا و روشنیان بگرە (د/بەییەقی - س/صالح).

(٨) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/٦٤. ص/١٥٧. ط/١. رقم: ٢٢٣٣.

(٩) بسند صالح (شرحه).

۴۶۶۰- عَنْ أَبِي الطَّفِيلِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْسِمُ لَحْمًا بِالْجِعْرَانَةِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ غُلَامٌ أَخِمْ لُ عَظْمُ الْجُزُورِ، إِذْ أَقْبَلَتِ امْرَأَةٌ حَتَّى دَنَتْ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَامَ إِلَيْهَا فَبَسَطَ لَهَا رِدَاءَهُ فَجَلَسَتْ عَلَيْهِ فَقُلْتُ مَنْ هِيَ فَقَالُوا هَذِهِ أُمُّهُ الَّتِي أَرْضَعَتْهُ. رواه أبو داود^(۱۰):

ئەبو طفەیل (خودای ئی زانی بێ) فەرمووی: لە جەعرانە پیغەمبەرم دی، گوشتی دابەش دەکرد، ئەوکاتە من توولەک بووم دەمتوانی ئیسکی وشتی هەلبەگرم، لەوکاتەدا ژنێ هات بۆلای پیغەمبەر (درودی خودای لەسەربێ) کە لێی نزیک بۆوه پیغەمبەر (درودی خودای لەسەربێ) هەلسا چوو بە پیریەوهو عاباکە ی خۆیی بۆ راخست. ژنەکەیش لەسە ی دانیشت. گوتم: ئەم ژنە کییه؟ گوتیان: ئەمە دایەنەکیەتی کە بە منداڵی مەمکی پێداوه ئەمە حەلیمە ی سەعدی یە. (د- س/صالح).

۴۶۶۱- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ لِي امْرَأَةً وَإِنَّ أُمِّي تَأْمُرُنِي بِطَلَاقِهَا. قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: الْوَالِدُ أَوْسَطُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَإِنْ شِئْتَ فَأَضِيعْ ذَلِكَ الْأَبَابَ أَوْ احْفَظْهُ^(۱۱):

پیاوی دەچی بۆ خزمەتی ئەبو دەرداء (خودای ئی زانی بێ) عەززی دەکا: ژنیکم هەیه دایکم پێم دەلێ کە تەلّاقی بدەم، ئەبو دەرداش دەفەرموی: لە پیغەمبەرم بیست دەیفەرموو (درودی خودای لەسەربێ): باوک و دایک دەرگا هەرە باشەکە ی بەهەشتن! ئیتر تۆیش ئارەزووی خۆتە: ئەگەر حەز دەکە ی ئەو دەرگایە لەکیس خۆت بدە، ئەگەر حەزیش دەکە ی دەردەستی بکە بۆ خۆت! ئەمە کاتی وایە: کە دایکەکە لەسەر حەق بێ. (ت- س/ص).

۴۶۶۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رِضَا الرَّبِّ فِي رِضَا الْوَالِدِ وَسَخَطُ الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ^(۱۲):

(۱۰) بسند صالح (شرحە).

(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحە).

عہ بدولائی کوہی عہ مر (رمزای خودایان فی بن) لہ حہ زرتہ وہ (درویدی خودای لہ سر بن) دہ فہ رموی: رہ زامہ ندیی خودا بہ ندہ بہ رہ زامہ ندیی باوک و دایکہ وہ، ہر وہ ہا نارہ زایی خودایش بہ ندہ بہ نارہ زایی باوک و دایکہ وہا (ت- س/ص).

۴۶۶۳- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ (۱۳):

لہ بہ رائہ وہ (خودای فی رازی بن) لہ حہ زرتہ وہ دہ فہ رموی (درویدی خودای لہ سر بن) پور واتہ: خوشکی دایک لہ جیگہی دایکہ بو قہ درو ریزو دلپراگرتن، نہک بو میرات (ت- س/ص).

۴۶۶۴- وَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ

ذُبًّا عَظِيمًا فَهَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟ قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ أُمٍّ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ خَالَةٍ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَبَرِّهَا. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةَ التِّرْمِذِيُّ (۱۴):

پیایوئی ہاتہ خرمہ تی پیغہ مبر (درویدی خودای لہ سر بن) فہ رموی: نہی پیغہ مبر خودا! تووشی گوناہی کی زل بووم نایا تہ وہ و پہ شیمانیم بو ہہیہ؟ فہ رموی (درویدی خودای لہ سر بن): نایا دایکت ماوہ؟ گوتی: نہ، فہ رموی: نہی پور تہ ہہیہ؟ گوتی: بہ لی ہہمہ، فہ رموی: دہ باشبہ بوئی، ٹیتر نہ وہ بریتی گوناہہ کہت دہ کہوئی (ت- س/ص).

۳) چاکہ کردن لہ کھل مندالدا: (ومنه بر الأبناء)

۴۶۶۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَعِنْدَهُ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ جَالِسًا. فَقَالَ: الْأَقْرَعُ إِنَّ لِي عَشْرَةَ مِنْ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا. فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ قَالَ: مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يَرْحَمْ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ (۱):

(۱۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱) بخاری. آداب. ۵۹۹۷. مسلم. فضائل/۵۹۸۲. أبو داود. آداب: ۵۲۷۸. ترمذی. بر وصلة: ۱۹۱۱. تحفة الأشراف: ۱۵۴۶.

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: ئه‌قره‌عی کوپی حابیسی ته‌میمی له‌لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) دانیشتبوو، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) چه‌سه‌نی کوپی عه‌لی ماچ کرد، که کچه‌زای پیغه‌مبه‌ره، ئه‌قره‌ع گوتی: ده‌کو‌رم هه‌یه هیشتا که‌سیانم ماچ نه‌کردوه! پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) سه‌یریکی کردو فهرمووی: ئه‌وه‌ی ره‌حم به‌بهنده‌گانی خودا نه‌کا خودایش ره‌حم به‌و نا‌کا (ب/د/ت).

٤٦٦٦- وَقَالَ أَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَأْخُذُنِي فَيَقْعِدُنِي عَلَى فَخِذِهِ، وَيَقْعِدُ الْحَسَنَ عَلَى فَخِذِهِ الْأُخْرَى، ثُمَّ يَضُمُّهُمَا ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُمَّ ارْحَمْهُمَا فَإِنِّي أَرْحَمُهُمَا. رواه البخاري^(٢):

ئوسامه‌ی کوپی زه‌ید (خودایان ئی رازی بئ) فهرمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) منی هه‌ل ده‌گرت و دایده‌نام له‌سهر رانی خو‌ی و چه‌سه‌نی کچه‌زایشی هه‌ل ده‌گرت و دایده‌نا له‌سهر ئه‌و رانه‌که‌ی تری و جا هه‌ردوو رانی خو‌ی ده‌نووساندن به‌یه‌که‌وه‌و ده‌یفه‌رموو: خودایه! ره‌حم به‌م دوو مندا‌له‌ بکه، به‌پراستی من زۆر ره‌حم به‌م دووانه‌ ده‌که‌م (ب).

٤٦٦٧- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: أَتَقْبَلُونَ الصَّيَّانَ فَمَا تُقْبَلُهُمْ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَوْأَمْلِكُ لَكَ أَنْ نَزَعَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِكَ الرَّحْمَةَ. رواه الشيخان^(٣):

عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هاته‌لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) گوتی: ئه‌دی ئه‌وه ئیوه مندا‌ل ماچ ده‌که‌ن! سا ئی‌مه‌ ما‌چیان نا‌که‌ین! پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهر بئ) فهرمووی: ئه‌دی تو‌ واده‌لییت، تو‌ یی‌ که‌ خودا ره‌حم و میهره‌بان‌ی له‌نا و دلتا سپیوه‌ته‌وه، من ده‌توانم چیت ئی بکه‌م، که‌واته: تو‌ خودای گه‌وره‌ خو‌ی به‌شی نه‌دا‌وی له‌ ره‌حم، ئیت‌ر من چۆن ده‌توانم به‌شت بده‌م (ش- رم‌زای خودایان ئی بئ).

^(٢) تجرید/١٦١/٤. رقم/١٤٧١ = ٣٧٢٥، ٣٧٤٧، ٦٠٠٣.

^(٣) بخاری. آداب. ٥٩٩٨ = تجرید/٢٠٤/٥. رقم/١٩٢٠. مسلم. فضائل: ٥٩٨١.

۴۶۶۸- وَعَنْهَا قَالَتْ: جَاءَتْنِي امْرَأَةٌ مَعَهَا ابْنَتَانِ تَسْأَلْنِي، فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي غَيْرَ ثَمَرَةٍ وَاحِدَةٍ، فَأَعْطَيْتُهَا، فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا، ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَحَدَّثَهُ فَقَالَ: مَنْ يَلِي مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ شَيْئًا فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنْ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

دیسان عائیشہ (خودای ن رازی بن) فہرموی: ژنی دوو کچی خوی پی بوو، هاته لام سوالی لیکردم، منیش تاقه دهنکی خورمام هه بوو دام پیی، نه ویش له تی کرد بو هه ردو و کچه که ی و خوی لی نه خوارد، ئینجا هه لسا و رویشنت، که پیغه مبه ر (دروودی خودای لسه ربین) هاته وه نه مه م بوی گیرایه وه، فہرموی: که سی دوو چاری دهستی کچ بی و خودا بیهوی به هوی کچه وه تاقی بکاته وه، وه باش بی بویان، ئیتریه ک بن یا پتر، خودا له روژی قیامه تدا به هوی نه و کچانه وه رزگاری دهکا له ناگری دوزه خ (ش/ت).

۴۶۶۹- ولمسلم والترمذي: مَنْ عَالَ جَارَتَيْنِ حَتَّى تُذْرِكََا دَخَلَتْ أَنَا وَهُوَ الْجَنَّةُ كَهَاتَيْنِ^(۵):

پیغه مبه ر (دروودی خودای لسه ربین) ده فہرموی: هه ر که سی دوو کچوله به خویو بکا هه تا له خه م دهره خسین، من و ئه و وه ک نه م دوو په نجهیه ئاوا جووت پیکه وه ده چینه ناو به هه شت! (م/ت).

۴۶۷۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ أَوْ ابْنَتَانِ أَوْ أُخْتَانِ فَأَحْسَنَ صُحْبَتَهُنَّ وَاتَّقَى اللَّهَ فِيهِنَّ فَلَهُ الْجَنَّةُ. رواه الترمذي وأبو داود^(۶):

ئهبو سه عیدی خودری (خودای ن رازی بن) فہرموی: پیغه مبه ر (دروودی خودای لسه ربین) ده فہرموی: هه ر که سی سی کچ، یا سی خوشک، یا دوو کچ، یا دوو

^(۴) تجرید/ ۲ ل/ ۱۰۵. رقم: ۶۷۹ = ۱۴۱۸، ۵۹۹۵. مسلم. بر وصلة: ۶۶۲۶، ۶۶۳۷. ترمذی. بر وصلة:

۱۹۱۵. تحفة/ ۱۶۳۵۰.

^(۵) مسلم. بر وصلة: ۶۶۲۸. تحفة الأشراف. ۱۰۸۴.

^(۶) سکت عن درجته الشارح.

خوشکی هه‌بی، وه به‌جوانی ره‌فتارو گوزه‌رانیان له‌گه‌لدا بکا و له‌ترسی خودا ناهه‌قییان لی نه‌کا، ئه‌وه ئه‌و که‌سه به‌هه‌شتیه‌ی! (ت/د).

۴۶۷۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ أَنْثَى فَلَمْ يَنْدِهَا وَلَمْ يَهْنِهَا وَلَمْ يُؤْنِزْ وَلَدَهُ عَلَيْهَا - قَالَ يَغْنَى الذُّكُورَ - أَذْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ. رواه أبو داود^(۷).

ئیبینو عه‌بیاس (خودایان لی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهر بن) ده‌فه‌رمووی: هه‌رکه‌سێ مێینه‌ی هه‌بی و زینه‌ده به‌چالی نه‌کا و سووک و تروی نه‌کا و نازی کوپی نه‌دا به‌سه‌ردا، ئه‌وه خودا ده‌بیاته به‌هه‌شت (د-س/صالح).

۴۶۷۲- عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: رَعِمَتِ الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةَ خَوْلَةَ بِنْتُ حَكِيمٍ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ ذَاتَ يَوْمٍ وَهُوَ مُحْتَضِرٌ أَحَدَ ابْنَيْ ابْنَتِهِ وَهُوَ يَقُولُ: إِنَّكُمْ تَبْخُلُونَ وَتَجْبُنُونَ وَتُجْهَلُونَ وَإِنَّكُمْ لَمِنْ رِجَالِ اللَّهِ^(۸).

عومه‌ری کوپی عه‌بدو له‌عزیز (خودایان لی رازی بن) فه‌رمووی: ئا‌فره‌ته باشه‌که خه‌وله‌ی کچی هه‌کیم ده‌لی: روژی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهر بن) له‌مال ده‌رچوو، هه‌سه‌ن (یا حوسه‌ین) ی به‌ باوه‌شه‌وه بوو، که هه‌ردووکیان کوپی فاتیمه‌ی کچی پیغه‌مبه‌رن، ده‌یفه‌رموو: به‌راستی ئیوه ئه‌ی جگه‌ر گۆشه‌کان! پیاو هه‌م چرووک ده‌که‌ن، هه‌م ترسنۆک ده‌که‌ن، هه‌م نه‌فام و نادان ده‌که‌ن! چونکه له‌به‌ر ئیوه هه‌ن نا‌کا شت ببه‌خشێ و هه‌ر کو‌ی ده‌کاته‌وه و ده‌لی: با مندا‌له‌کانم ره‌ش و روت نه‌که‌ون، ئه‌وا ده‌بی به‌ چرووک، وه له‌به‌ر ئیوه له‌ شه‌ردا باش تی نا‌کو‌شێ نه‌بادا ئیوه هه‌تیو بکه‌ون، ئه‌وا ده‌بی به‌ ترسنۆک، وه له‌به‌ر ئیوه گه‌لی جار له‌ ئاستی هه‌ق خو‌ی گیل ده‌کا ئه‌وا ده‌بی به‌ نادان و نه‌فام، وه له‌هه‌مان کاتدا ئیوه رزق و روژییه‌کی چاکن ئه‌گه‌ر خودا به‌ ره‌حمه‌ت بتاندا به‌ که‌سێ (ت).

^(۷) بسند صالح (شرحه).

^(۸) سکت عن درجته الشارح.

۴۶۷۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنْ يُؤَذِّبَ الرَّجُلُ وَلَدَهُ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِصَاعٍ^(۹):

جاییری کوپری سه‌مووره (خودای نازنی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لسه‌ربن) فه‌رمووی: پیاو گشت جاری که ته‌می و ته‌سکینی مندالی خوئی ده‌کا له‌وه باشته‌ره که مه‌نی شت بکا به خیره بیبه‌خشیت‌ه‌وه (ت).

۴۶۷۴- عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ نَحْلٍ أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۱۰):

له‌ئه‌ییوبی کوپری مووساوه له‌باوکیه‌وه له‌باپی‌ریه‌وه (رمزای خودایان نازنی بن) له‌حه‌زره‌ته‌وه (درویدی خودای لسه‌ربن) ده‌فه‌رمووی: ویل و ته‌می و ته‌سکینی جوان باشته‌رین خه‌لات و به‌خششی باوک و دایکه بو مندال! (ت).

۴) به‌سه‌رکرده‌وه‌ی خزم و که‌سوکار پی‌ویسته، ده‌نگ داب‌رین و پی‌ لی‌داب‌رین له‌گه‌ل خزما ناره‌وايه : (تَجِبَ صِلَةُ الرَّحِمِ وَيَحْرَمُ قَطْعُهَا) قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَأَتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ ثَبَدِيرًا - ۲۶/۷۰}.

واته: خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: خزم و خویش و هه‌ژارو داماوو ری‌بوار هه‌ر که‌سه‌یان هه‌قی خوئی بده‌ری، وه مائی خؤ به‌ناحه‌ق خه‌رج مه‌که‌و ده‌ست بلاوو ده‌ست به‌قرب مه‌به.

۴۶۷۵- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ. فَقَالَ الْقَوْمُ: مَا لَهُ مَا لَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَرَبَّ مَالَهُ،

(۹) سکت عن درجته الشارح.

(۱۰) سکت عن درجته الشارح.

تَعْبُدُ اللَّهَ ، وَلَا تُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا ، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ . ذرّها
کأنه کان علی راحلته . رواه الشيخان^(۱) :

ئەبو ئەییوب (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بە
سواری و شترێ بوو، پیاوی هات جله‌وی و لاخه‌که‌ی گرت و رایوه‌ستان و
گوتی: ئە‌ی پێغه‌مبەری خودا! کاریکم پێ بفەرموو که بمباته به‌هه‌شت،
یارانیش گوتیان: چی چی! پێغه‌مبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی:
مه‌به‌ستی هه‌یه‌ بۆ قسه‌که‌یتان پێ سه‌یره . ئە‌وجا به‌ پیاوه‌که‌ی فەرموو: خودا
بپه‌رسته‌ و هیچ هاوبه‌شی بۆ دامه‌نێ و نوێژ بکه‌ و زه‌کات بده‌ و په‌یوه‌ندی به‌
خزم و خویشه‌وه‌ بکه‌ و بۆیان باشبه‌ و به‌پێی حال پێیان ئی مه‌بره‌ و یارمه‌تیان
بده‌، ئینجا پێی فەرموو: ده‌ ئینجا به‌ری و لاخه‌که‌ به‌رده‌ با بپروا له‌ریگه‌ی
خۆیه‌وه‌ .

٤٦٧٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ
يُبَسِّطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ ، وَأَنْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ . رواه الثلاثة^(۲) :

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) له‌ خو‌شه‌و‌یسته‌وه‌ (دروودی خودای لەسەر بێ)
ده‌فەرمو‌ی: ئە‌و که‌سه‌ی که‌ هه‌ز ده‌کا رزق و رو‌ژی زو‌ری و ته‌مه‌نی در‌یژنی
با خزم دۆست بی و سیله‌ی ره‌حمی به‌جێ به‌یئێ (ش/د= بوخاری و موسلیم و
ئە‌بو داوود . رم‌زای خودایان ئی بێ) .

٤٦٧٧- وللبخاري وأبي داود والترمذي: لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي ، وَلَكِنَّ
الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَّهَا^(۳) :

هه‌زه‌ت (دروودی خودای لەسەر بێ) ده‌فەرمو‌ی: به‌و که‌سه‌ ناگوت‌ری خزم
دۆست که‌ به‌ده‌ستی‌او خزم به‌سه‌ر بکاته‌وه‌، به‌لام ئە‌و که‌سه‌ خزم دۆسته‌ که‌

(۱) تجرید/ ۹۲/۲ رقم/ ۶۶۷ = ۱۲۹۶ ، ۵۹۸۲ ، ۵۹۸۲ . مسلم . ایمان: ۱۰۶ . نسائي . صلاة: ۴۶۷ . تحفة: ۲۴۹۱ .

(۲) بخاري . بیوع: ۲۰۶۷ . مسلم . بر وصلة: ۶۴۷۰ . أبو داود . زكاة: ۱۶۹۲ .

(۳) بخاري . آداب: ۵۹۹۱ .

خزمه‌کانی پشتی تئ ده‌که‌ن و رشته‌ی خزمایه‌تی ده‌پرن، به‌لام نه‌و هر به‌سهریان ده‌کاته‌وو پشتیان تئ نا‌کا (ب/د/ت).

۴۶۷۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الرَّحِمَ شُجْنَةٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَقَالَ اللَّهُ: مَنْ وَصَلَتْهُ، وَمَنْ قَطَعَكَ وَقَطَعَتْهُ. رواه البخاري والترمذي^(۴):

دیسان نه‌بو هوره‌یره (خودای نازنی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای ناسر بن) فهرمووی: رحم (به‌کوردی واته: خزمایه‌تی) چلیکه‌له په‌لوپوی رحمان و گورزه‌یی ره‌گو ریشه‌ی تیک ئالاه، هه‌موو ده‌چنه‌وه سه‌ر رحمه‌تی رحمان و ناوه‌که‌ی له‌ناوی رحمان دروست کراوه، که‌ ناوی خودای گه‌وره‌یه‌و به‌واتا میهره‌بان و خاوه‌ن به‌زه‌ییه. خودا بو‌خوی فهرموویه‌تی پیی: ئه‌ی رحم! نه‌وه‌ی دۆستی تۆ بئ و تۆی بوئ، نه‌وه دۆستی منیشه‌و منیش نه‌وم ده‌وی، وه‌ نه‌وه‌ی تۆی نه‌وی منیش نه‌وم ناوی! (ب/ت).

۴۶۷۹- → (ب - ۷ز - ۳۰ل - ۱۴۳ف - ۲) ^(۵).

واته: نه‌م فهرمووده‌یه له‌ پییشه‌وه له‌م شوینه‌دا رابورد: به‌رگی چه‌وته‌م، زنجیره‌ی سیی، لاپه‌ره (۱۴۳) فهرمووده‌ی ژماره‌ دوو.

۴۶۸۰- وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصْلُهُمْ وَيَقْطَعُونِي وَأُحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيَسِيئُونَ إِلَيَّ وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ. فَقَالَ: لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمْ أَمْلًا وَلَا يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ^(۶):

دیسان نه‌بو هوره‌یره (خودای نازنی بن) فهرمووی: پیاوی گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! هه‌ندی خزمه‌هه‌ن، من دلی نه‌وان راگیر ده‌که‌م، به‌لام نه‌وان دلی من دهره‌نجین، وه‌ من چاکه‌یان له‌گه‌ل ده‌که‌م به‌لام نه‌وان خراپه‌م له‌گه‌ل

^(۴) بخاری. آداب: ۵۹۸۹ (تجريد) ۲۰۱/۵ رهم/۱۹۱۷).

^(۵) تقدم في مجلد سبع تسلسل/ ۳۰ رهم/ ۴۰۹۹.

^(۶) مسلم. آداب. ۶۴۷۲.

ده‌که‌ن، وه من چاو پۆشییان ئی ده‌که‌م که‌چی ئه‌وان ناپیاویم له‌گه‌ل ده‌که‌ن، فه‌رمووی (برودی خودای له‌س‌ر‌بن): ئه‌گه‌ر وه‌ک خۆت ده‌لییت وابی تۆ به‌ پاداشتی باشی خۆت ده‌که‌یت، به‌لام ئه‌وان وه‌ک تۆ ژیه‌له‌ مۆیان ده‌رخوارد به‌دیت وایه، چونکه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ تۆله‌ی چاکه‌ی تۆ به‌ خراپه‌ ده‌ده‌نه‌وه‌ خودا ئازاریان ده‌دا، وه‌ هه‌تا تۆیش ئه‌مه‌ ره‌فتارت بئ‌ و وابی له‌گه‌لیانا خودا هه‌ر پش‌تیوانی تۆیه‌ و سه‌رت ده‌خا به‌سه‌ریاندا (م).

٤٦٨١- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرَّجُلُ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ تَقُولُ مَنْ وَصَلَنِي وَصَلَهُ اللَّهُ وَمَنْ قَطَعَنِي قَطَعَهُ اللَّهُ. رواهما مسلم^(٧).

له‌ عایشه‌ی هاوسه‌ری چه‌زه‌ته‌وه‌ (خودای ئی‌ زازی بئ‌) له‌ چه‌زه‌ته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (برودی خودای له‌س‌ر‌بن): خزمایه‌تی دامینی باره‌گای خودای گرتوووه‌ ده‌لی: ئه‌وه‌ی منی ده‌وی و به‌سه‌رم ده‌کاته‌وه‌، خودایش ئه‌وی بو‌ی و به‌سه‌ری بکاته‌وه‌، وه‌ ئه‌وه‌ی منی نه‌وی خودایش ئه‌وی نه‌وی! (م).

٤٦٨٢- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَجِمَ^(٨).

جوبه‌یری کوری موطعیم (خودای ئی‌ زازی بئ‌) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (برودی خودای له‌س‌ر‌بن) ده‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی رسته‌ی خزمایه‌تی بی‌سینی و سیله‌ی ره‌حم بپری پی‌ی ناچیته‌ ناو به‌هه‌شت! (ش/د/ت= بوخاری و موس‌لیم و ئه‌بو داوود و تیرمیذی).

٤٦٨٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ. « قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالَ: يَسُبُّ الرَّجُلُ أَبَا الرَّجُلِ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَيَسُبُّ أُمَّهُ. رواهما الأربعة^(٩).

(٧) مسلم. آداب: ٦٤٦٦. بخاری. آداب: ٥٩٨٩.

(٨) بخاری. آداب: ٥٩٨٤ = تجرید/٢٠١/٥. رقم/١٩١٦. مسلم. ادب: ٦٤٦٧. أبو داود. زکاة: ١٦٩٦.

ترمذی. بر وصلة: ١٩٠٩. تحفة: ٣١٩٠.

عه‌بدوللای کوری عه‌مر (رمزای خودایان ئی‌بن) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دیویدی خودای له‌سر بن) ده‌فه‌رمووی: تاوانیکی گه‌ئی گه‌وره‌یه‌که پیاو له‌عنه‌ت و نه‌فرین له‌باوک و دایکی خوی بکا! یاران فه‌رموویان: قوربان! جا چۆن چۆنی پیاو نه‌فرین له‌باوک و دایکی خوی ده‌کا، بوچی شتی وا ده‌بی؟ فه‌رمووی (دیویدی خودای له‌سر بن): مه‌رج نییه‌ که خوی راسته‌و خوی ئه‌وه بکا، به‌لام ده‌چی جنیو به‌باوک و دایکی کابرایه‌کی تر ده‌داو کابراکه‌یش جمین ده‌داته‌وه به‌باوک و دایکی ئه‌وا! (ش/د/ت).

شیخی عه‌ینی (رمزای خودای ئی‌بن) ده‌فه‌رمووی: له‌سه‌رده‌می حه‌زه‌تدا یاران به‌لایانه‌وه سته‌م بووه، که پیاوی وا هه‌بی راسته‌وخۆ جمین به‌باوک و دایکی خوی بدا، وه‌ئی له‌م رۆژگاره‌ی ئیمه‌دا نامه‌ردی وا په‌یدا بووه لیشیان ده‌دا، چهن که‌سێ گێڕایانه‌وه که هه‌یه باوکی خوی وه‌ک کار سه‌ره‌برپوه، ئه‌م وه‌ی و به‌لایه له‌ولاتی میسرda په‌ره‌ی سه‌ندووه! من که وه‌رگێری ئه‌م تاجه‌ پیرۆزه‌م له‌ ساڵی ۱۹۹۱da چوومه‌ سه‌ر ته‌عزییه‌ی حاجیه‌کی قورئان خوینی به‌دین، له‌ شاری سلیمانی، له‌ گه‌ره‌کی چوارباخ، که کوره‌که‌ی خوی به‌خوتو خۆپایی به‌ناهه‌ق کوشتبووی! (وه‌رگێری)

٤٦٨٤- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا اللَّهُ وَأَنَا الرَّحْمَنُ خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَشَقَقْتُ لَهَا مِنْ اسْمِي فَمَنْ وَصَلَهَا وَصَلَتْهُ وَمَنْ قَطَعَهَا بَتَّئُهُ. رواه الترمذي وأبو داود^(١):

عه‌بدوره‌حمانی کوری عه‌وف (رمزای خودای ئی‌بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دیویدی خودای له‌سر بن) ده‌فه‌رمووی: خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: من هه‌م ناوم ئه‌للایه و هه‌م ناوم ره‌حمانه، که ره‌حمم دروست کرد، له‌ ره‌حمانی ناوی خۆم ناوم بو‌ی داتاشیوه، جا هه‌ر که‌سێ به‌ینی هه‌بی له‌گه‌ل ره‌حمداو مه‌یانه‌ی

^(٩) بخاري. أدب: ٥٦٢٨. مسلم. إيمان: ٢٥٩. أبو داود. أدب: ٥١٤٢. ترمذي. بر وصلة: ١٩٠٢.

تحفة/٨٩١٨.

^(١٠) بسند صحيح (شرحه).

خوش بی له‌گه‌ل خزمدا نه‌وا منیش به‌ینم ده‌بی له‌گه‌ل نه‌وو مه‌یانهم خوش ده‌بی له‌گه‌لیدا، وه نه‌و که‌سه‌یشی به‌ینی نه‌بی له‌گه‌ل رحم و خزمدا منیش به‌ینم نابی له‌گه‌ل نه‌ودا (ت/د- س/ص= تیرمیذی، نه‌بو داوود سه‌نه‌د صه‌حیح).

۴۶۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَعَلَّمُوا مِنْ أَسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ فَإِنَّ صِلَةَ الرَّحِمِ مَحَبَّةٌ فِي الْأَهْلِ مَثْرَاءٌ فِي الْمَالِ مَنْسَأَةٌ فِي الْأَثَرِ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم. نَسَّالَ اللَّهُ التوفيق. آمين^(۱).

نه‌بو هوره‌یره (خودای ن‌رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بن) ده‌فه‌رمووی: فی‌ری ره‌سه‌ن و بنه‌چه‌ی خو‌تان بن، تا‌کوو خزم‌انی خو‌تان به‌سه‌ر بکه‌نه‌وو په‌یوه‌ندیان پی‌وه بکه‌ن، چونکه خرم دوستی و خرمه‌تی خرم ده‌بی به‌هو‌ی خو‌شه‌ویستی له‌ناو که‌سو‌کارداو ده‌بی به‌مایه‌ی ده‌وله‌مندی و ته‌مه‌نی دو‌ورو دری‌ژ (ت/ نه‌حمه‌د/ حا‌کم- س/ص).

۵) چاکه کردن له‌گه‌ل ده‌ست و پی‌وه‌ندا: (ومنه بر الاتباع)

۴۶۸۶- (ب- ۴- ز- ۱۱۰- ل- ۳۵۱- ف- ۱)^(۱).

۴۶۸۷- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ أَضْرِبُ غُلَامًا لِي بِالسَّوْطِ فَسَمِعْتُ صَوْتًا مِنْ خَلْفِي: اعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ. مَرَّتَيْنِ لِلَّهِ أَقْدَرُ عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْهِ. فَالْتَفَتُ فَإِذَا هُوَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ خُرٌّ لَوْجِهِ اللَّهُ. قَالَ: أَمَا إِنَّكَ لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَلْفَعْتُكَ النَّارُ أَوْ لَمَسْتُكَ النَّارُ^(۲).

نه‌بو مه‌سعوود (خودای ن‌رازی بن) فه‌رمووی: جاری له‌خولا‌میکی خو‌م ده‌دا گویم لی‌بوو یه‌کی له‌دوامه‌وه ده‌یگوت: بزانه نه‌ی نه‌بو مه‌سعود! که خودا

(۱) بسند صحیح (شرحه).

(۲) تقدم في مجلد رابع. تسلسل/ ۱۱۰ رقم/ ۳۸۵.

(۲) بسند صحیح (شرحه).

باشتر ده‌سه‌لآتی به‌سهر تودا ده‌شکئی هه‌تا تو به‌سهر ئه‌و خولامه‌دا، که ئاوڤم دایه‌وه روانیم ئه‌وه پیغه‌مبه‌ره‌ و ده‌فرمووی، عه‌رزیم کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! و له‌بهر ره‌زای خودا ئازادم کرد، فهرمووی: ده‌بزانه‌ ئه‌گهر ئازادیت نه‌کردایه‌ ئاگری دۆزه‌خ چزه‌ی ئی هه‌ل ده‌ستاندیت! یا فهرمووی: هه‌لی ده‌پرووزاندیت. (د/ت- س/ص).

٤٦٨٨- (ب- ٣- ٩٥- ٢٥٠- ف- ٣) (٣).

٤٦٨٩- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَمْ تَغْفِرُ عَنِ الْخَادِمِ فَصَمَتَ ثُمَّ أَعَادَ عَلَيْهِ الْكَلَامَ فَصَمَتَ فَلَمَّا كَانَ فِي الثَّالِثَةِ قَالَ: اغْفِرُوا عَنْهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً. روى هذه الثلاثة أبو داود والترمذي (٤).

ئیبینو عومهر (خودایان ئی رازی بئ) فهرمووی: پیاوی هاته خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) گوئی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! روژی چه‌ندجار له‌ خزمه‌تکارو نوکهری خویمان چاو پووشی بکه‌ین؟ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) هیچ ده‌نگی نه‌کرد کابراکه‌ دیسان قسه‌که‌ی دووباره‌ کرده‌وه، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) دیسان ده‌نگی نه‌کرده‌وه تا له‌جاری سییه‌مدا فهرمووی: روژی هه‌فتا جار (د/ت- س/ح = ئه‌بو داوود و تیرمیزی سه‌نه‌د حه‌سه‌ن).

٤٦٩٠- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ لَأَءَمَّكُمْ مِنْ مَمْلُوكِكُمْ فَأَطِيعُوهُ مِمَّا تَأْكُلُونَ وَآكُسُوهُ مِمَّا تَكْتَسُونَ وَمَنْ لَمْ يُلَاقِكُمْ مِنْهُمْ فَيُوعُوهُ وَلَا تُعَذِّبُوا خَلْقَ اللَّهِ تَعَالَى (٥).

ئه‌بو زهر (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی، خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فرمووی: خو‌تان چی جو‌ره‌ خواردمه‌نییه‌ک ده‌خو‌ن له‌همان شت

(١) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/٩٥. رقم/٢٣٧٠.

(٢) پسند حسن (شرحه).

(٣) پسند صالح (شرحه). تقدم في مجلد ثالث تسلسل/٢١ رقم/٢٠٢٩.

دەر‌خواردی ئەو بەنده و خولامانه‌شتان بدن که به دهر‌دتان ده‌خون، وه هه‌روه‌ها بو‌جل و به‌رگیش، ئەوانه‌شیان که به‌ده‌دی ئیوه ناخون بیان فروشن و مه‌بن به‌هوی ئیش و ئازار بو‌دروستکراوانی خودای گه‌وره و مه‌زن! (د-س/صالح) هـ (ب-۳ز- ۲۱ل- ۴۴ف- ۴).

۶۹۱- عن رافع بن مکیث (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حَسَنَ الْخَلْقِ يَمْنُ وَسُوءَ الْخَلْقِ شُؤْمٌ. رواهما أبو داود ^(٦):

رافعی کوی مه‌کیث (خودای ئی رازی بئ) فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ر بئ) ده‌فه‌رموی: ره‌فتاری جوان له‌گه‌ل ده‌ست و پیوه‌ندا مایه‌ی پیت و به‌ره‌که‌ته، به‌دخوویی و به‌د ره‌فتاریش هوی به‌د فه‌ری و نه‌گه‌تییه! (د-س/صالح).

۶۹۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ نَشَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ كَنَفَهُ وَأَدْخَلَهُ جَنَّتَهُ رَفَقَ بِالضَّعِيفِ وَشَفَقَ عَلَى الْوَالِدَيْنِ وَإِحْسَانٌ إِلَى الْمَمْلُوكِ ^(٧):

جابیر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رموی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌س‌ر بئ) ده‌فه‌رموی: ئەم سئ ره‌وشه باشه له‌هه‌ر که‌سی‌کدا هه‌بن له‌ روژی قیامه‌تدا خودا له‌ سایه‌ی خویدا په‌نای ده‌دا و ده‌یباته به‌ه‌شت.

یه‌که‌م: دل‌سووتان به‌زه‌بوون،

دووه‌م: میه‌ره‌بانی و دل‌سوژی له‌گه‌ل باب و داکدا، سییه‌م: چاکه کردن له‌گه‌ل به‌نده و کويله‌دا (ت-س/ح).

۶۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: نِعْمًا لِأَحَدِهِمْ أَنْ يُطِيعَ رَبَّهُ وَيُؤَدَّى حَقَّ سَيِّدِهِ ^(٨):

^(٦) بسند صالح (شرحه).

^(٧) بسند صالح (شرحه).

^(٨) بسند حسن (شرحه).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سر بئ) فهرمووی: ئافهریم بۆ ئه‌و به‌نده‌و ده‌ست و پیوه‌نده‌ی که هه‌م فهرمانی خودای خۆی به‌جئ بئنی و هه‌م مافی ئاغای خۆی به‌ریک و پیکی جئ به‌جئ بکا. (ت-س/ص).

٤٦٩٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ خَادِمَهُ فَذَكَرَ اللَّهَ فَارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ^(٩).

دیسان فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سر بئ) فهرمووی: ئه‌گه‌ر له‌ نۆکه‌ری خۆتان داو ناوی خودای هیئاو هانای برده‌ به‌ر خودا، وه‌ک ئه‌وه‌ گوتی: توخوا به‌سه‌، ئیتر ده‌ستی ئی هه‌لگرن و له‌به‌ر خاتری ناوی خودا لیی مه‌ده‌ن (ت).

٤٦٩٥- (ب- ١ ز- ١٢٦ ل- ٣٨٣ ف- ٦)^(١٠).

٤٦٩٦- (ب- ٣ ز- ١٦ ل- ٣٣ ف- ١ + ٢ + ٣ + ٤ + ٥ + ٦

+ (٧) (ب- ٣ ز- ١٧ ل- ٣٧ ف- ١ + ٢ + ٣)^(١١).

٦) به‌زه‌یی هاتنه‌وه‌و دلسووتان به‌ هه‌تیوو بیوه‌ژن و ئافره‌تی بی دهره‌تان
ومنه رحمة الیتیم والأرملة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: { فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ - ٩/٩٣- ١١ }.

واته: که‌واته‌ تووش له‌ هه‌تیوو توپه‌ مه‌به‌و دلی مه‌شکینه‌ و ناهه‌قی ئی مه‌که‌، هه‌روه‌ها له‌و که‌سه‌یش توپه‌ مه‌به‌ که‌ پرسیا‌ری شتیکت ئی ده‌کا،

^(٩) سکت عن درجته الشارح.

^(١٠) تقدم في مجلد أول. تسلسل/ ١٢٦ ل/ ٣٨٣ رقم/ ٧٦٢.

^(١١) راجع مجلد ثالث. تسلسل/ ١٦- أرقام/ ٢٠٠٩، ٢٠١٠، ٢٠١١، ٢٠١٢، ٢٠١٣، ٢٠١٤، ٢٠١٥ + مجلد ٣/

تسلسل/ ١٧ رقم/ ٢٠١٦ و ٢٠١٧ و ٢٠١٨.

یا خود داوای شتیکت لی ده‌کا، وه‌باسی نیعمه‌تی خودا بکه که به‌که‌ره‌می
خوی به‌خشیویتی به توو سوپاسی بکه له‌سه‌ر نه‌وه و قه‌ت مه‌کوروزیره‌وه و
همیشه به‌رچاو تیربه و ده‌ست کراوه‌به و هموو حه‌لی به‌پیاوه‌تی کردن و
ده‌ستی هه‌ژار گرتن ده‌وله‌ت و دارایی خوت به‌زیاده‌وه ده‌ربخه!

۴۶۹۷- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا
وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا. وَقَالَ بِاصْبِغِيهِ السَّبَّابَةَ وَالْوُسْطَى. رواه الأربعة^(۱):

سه‌هلی کپی سه‌عد (خودای لی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر
بن) په‌نجه‌ی شایه‌تmani و په‌نجه‌ی ناوه‌پاستی هه‌لبری و که‌می بلاوی
کردنه‌وه و فه‌رمووی: من و دالده‌ی هه‌تیو له‌به‌ه‌شتا وه‌کوو نه‌م دوو په‌نجه‌یه
ئاوا پایه‌مان له‌یه‌که‌وه نزیکه، واته: نه‌و که‌سه‌ی که به‌خیوی ده‌کا تاله‌خه‌م
ده‌ره‌خسئ له به‌ه‌شتا له نزیک پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌بی (ش/د/ت).

۴۶۹۸- ولمسلم: كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لغيرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ. وَأَشَارَ
مَالِكٌ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى^(۲):

فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بن) به په‌نجه‌ی دوشاو مرژه‌و
هه‌لمه‌قووته ئامارهی کردو فه‌رمووی: من و سه‌ره‌پرشت (کافیل)ی هه‌تیوو
له‌به‌ه‌شتا وه‌ک نه‌م دوو په‌نجه‌یه ئاوا له‌یه‌که‌وه نی‌زیکین، ئیتر گریمان نه‌و
هه‌تیوه می خوی بی و خوی هه‌قداری بی، وه‌ک نه‌وه هه‌تیوه‌که می خزم و
که‌سوکاری خوی بی، یا می بیگانه‌یی بی جیاوازی نییه. (م. مه‌زار رحمه‌تی لی بن).

۴۶۹۹- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
قَالَ: أَنَا وَامْرَأَةُ سَفْعَاءَ الْخَذَنِيِّ كَهَاتَيْنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَأَوْمَأَ يَزِيدُ بِالْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةِ امْرَأَةً
أَمْتُ مِنْ زَوْجِهَا ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ حَبَسَتْ نَفْسَهَا عَلَى يَتَامَاهَا حَتَّى بَأثُوا أَوْ مَأثُوا.
رواه أبو داود^(۳):

(۱) تجرید/ ۶۷/۵ رقم/ ۱۷۹۲ = ۵۲۰۴، ۶۰۰۵ فتح.

(۲) مسلم. زهد: ۷۲۹۴.

(۳) بسند صحیح (شرحه).

عه‌وفی کوپی مالیک (خودای فی رازی بن) ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای
له‌سر بن) به‌په‌نجه‌ی شایه‌تمان و په‌نجه‌ی ناوه‌پراست ناوای کردوو فه‌رمووی:
ئهو ئافره‌تانه‌ی که به‌گه‌نجی و شوخی بیوه‌ژن ده‌که‌ون و به‌ره‌به‌ره ده‌موو
چاویان هه‌لده‌قرچی ئه‌وه‌نده بیوژن‌کوژی ده‌که‌ن و به‌سه‌ر هه‌تیوه‌کانیان‌ه‌وه
هه‌ل ده‌ترووشکیئن، وه شوو ناکه‌نه‌وه هه‌تا هه‌تیوه‌کانیان له‌هه‌تیووی
ده‌ره‌چن و له‌خه‌م ده‌ره‌خسیئن یاخود ده‌مرن، من و ئه‌م جوړه بیوه‌ژنانه له
روژی قیامه‌تدا وه‌ک ئه‌م دوو په‌نجه‌یه واین (د-س/صالح).

۴۷۰۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَبَضَ
يَمِيْنًا بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى طَعَامِهِ وَشَرَابِهِ أَذْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ النَّبْتَ إِلَّا أَنْ يَعْمَلَ ذُبَا لَا يُفْقَرُ
لَهُ. رواه الترمذي^(۴).

ئیبنو عه‌بباس (خودایان فی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بن)
فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی هه‌تیوئی بگریته لای خوئی، که له‌ دوو موسولمان بووبی، وه
به‌نان و ناوی خوئی به‌خیوئی بکا، مسوگه‌ر خودا ده‌یباته به‌هه‌شت، مه‌گه‌ر ئه‌و
گوناهه‌ بکا که لیخووشبوونی بوئییه! (ت-س/ضه‌عیف = تیرمیذی
به‌سه‌نه‌دیکی ضه‌عیف ئه‌م هه‌دیته‌ی ریوایه‌ت کردوو).

۴۷۰۱- عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
السَّاعِي عَلَى الْأَرْزَمَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ كَالَّذِي يَصُومُ النَّهَارَ
وَيَقُومُ اللَّيْلَ. رواه الشيخان والترمذي. نسأل الله التوفيق آمين^(۵).

صه‌فوانی کوپی سوله‌یم (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: خووشه‌ویست (درویدی
خودای له‌سر بن) فه‌رمووی: که‌سی تئ بکووشئ له‌ پیناوی ژنی بن می‌ردو مروقی
هه‌ژارداو ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودای گه‌وره به‌خیویان بکا و خزمه‌تیان بکا و
مه‌سه‌ره‌فیان بکیشی، ئه‌وه به‌قه‌د ئه‌و خه‌بات‌گیژه‌ که له‌ ریگه‌ی خودادا خه‌بات

(۴) بسند ضعیف (شرح‌ه).

(۵) بخاری. نفقات: ۵۲۵۲، ۶۰۰۶م، ۶۰۰۷. مسلم. زهد: ۷۲۹۲. ترمذی. بر وصلة: ۱۹۶۹م. نسائی.

زکاة: ۲۵۷۶. ابن ماجه تجارات: ۲۱۴۰. تحفة: ۱۳۹۱۴.

ده‌گیړئ و غه‌زا ده‌کا خیرو پاداشی بو هه‌یه، یان فهرمووی: وه‌ک ئه‌و که‌سه وایه که به‌روژ هه‌ر به‌روژوو بئ و به‌شه‌ویش هه‌ر شه‌ونویژ بکا! (ش/ت).

٧) هافه‌کانی هاوسئ: (ومنه حقوق الجار)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ} - ٣٦/٤.

واته: ئه‌ی ئاده‌میزاده‌کان! عیبادت و به‌نده‌گی ساخی خودا بکه‌ن و هاوړئیی بو بربار مه‌ده‌ن و چاکه بکه‌ن، به‌تایبه‌تی له‌گه‌ل باوک و دایکتان و له‌گه‌ل خزم و که‌سوکاری خوتاندا و له‌گه‌ل مندالی بئ بابد و له‌گه‌ل هه‌ژار و که‌داکاندا و له‌گه‌ل دراوسیدا، خوا خزم بئ خوا بیگانه بئ، وه‌چاکه بکه‌ن له‌گه‌ل ئه‌و که‌سانه‌دا که هاوړئیی دهره‌وه‌تان، وه‌ک هاوکار و هاو دوکان و هاو گوزه‌رو هاو فیرگه‌و هاوړئ، هه‌روه‌ها چاکه بکه‌ن له‌گه‌ل ژنی خوتاندا و له‌زه‌گه‌ل هاوسه‌رتاندا و له‌گه‌ل رب‌بواردا و له‌گه‌ل ده‌ست و پیوه‌ند و به‌نده‌و نوگه‌ری خوتاندا، چ پیاو بن چ ژن.

٢٧٠٢ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا زَالَ يُوصِينِي جَبْرِيلُ بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورِّثُهُ. رواه الأربعة^(١).

عائیشه‌ی هاوسه‌ری چه‌زهرت (دروودی خودای گه‌وره له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ر بئ و ره‌زای خودا له‌و) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فهرمووی: جوبراخیل (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) ئه‌وه‌نده‌ی ئاموژگاری کردم له‌باره‌ی دراوسیه‌و تاوام زانی که دراوسئ له‌یه‌کتری که‌له‌پور ده‌گرن (ش/د/ت - خودایان ئی رازی بئ).

٢٧٠٣ - (ب - ٢ ز - ١٧٦ ل - ٣٦٧ ف - ٢ + ٤)^(٢).

^(١) بخاری. ادب. ٦٠١٤، ٦٠١٥. مسلم. ادب. ٦٦٣٠، ٦٦٢٨. ابوداود. ادب. ٥١٥١. ترمذی. بر وصلة: ١٩٤٢.

ابن ماجه. ادب: ٣٦٧٣. تحفة: ١٧٩٤٧. تجرید: ٥ رقم/١٩٢٨.

^(٢) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل: ١٧٦ رقم/١٩٢٥ و ١٩٢٧.

لیره‌دا ده‌لئ: بوخاری و نه‌بو داوود نه‌م فهرمودیه‌یان ریوایه‌ت کردوه، به‌لام گفت (له‌فظ) ی نه‌بو داوود ئاوايه: گوتی: من دوو دراوسیم هیه‌ه بو دیاری و ده‌سه‌نه‌و پیاو‌ه‌تی و چاو‌دی‌ری کامیان پیش بخه‌م؟ فهرمووی: نه‌وه‌یان که ده‌رگاکه‌ی نی‌زی‌ک‌تره.

۴۷۰۴- عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ. قِيلَ وَمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: الَّذِي لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَاقِهِ. رواه البخاري ومسلم ولفظه: لا يدخل الجنة من لا يأمن جاره بواقفه^(۳).

نه‌بو شور‌ه‌یخ (خودای فی‌رازی بن) فهرمووی: پی‌غه‌م‌به‌ر (سلاوی خوی له‌سر بن) سی جار له‌سر یه‌که فهرمووی: به‌خودا باوه‌رو ئیمانی نییه‌! عه‌ز‌یان کرد: کی؟ نه‌ی پی‌غه‌م‌به‌ری خودا! فهرمووی: که‌سی که هاوسی له زیان و وه‌زه‌نی بترسی! (ش) گفته‌ی (م): دراوسی زیانه‌خروو نا نه‌مین ناچیته به‌ه‌ه‌شت.

۴۷۰۵- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا طَبَخْتَ مَرَقَةً فَأَكْثِرْ مَاءَهَا وَتَعَاهَدْ جِيرَانَكَ^(۴).

نه‌بو زهر (خودای فی‌رازی بن) فهرمووی: پی‌غه‌م‌به‌ر (درویدی خودای له‌سر بن) فهرمووی پیم: که مه‌رگه‌ت لینا، هه‌ندی ئاوی زیاتری تی که و ئاگات له هاوسی‌کانت بی و بی به‌شیان مه‌که (م).

۴۷۰۶- وَذَبَحَ فِي بَيْتِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرُو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) شَاةً فَقَالَ: أَهْدَيْتُمْ لِبَجَارِي الْيَهُودِيِّ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيَرَوْنِي. رواه أبو داود والترمذي^(۵).

مالی عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (خودایان فی‌رازی بن) مه‌ریکیان سه‌ره‌بری عه‌بدوللأ فهرمووی: نه‌ری به‌شتان لیی برد بو جوله‌که‌که‌ی دراوسیم، چونکی

(۳) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۰۸/ ق/ ۱۹۲۹ + ۶۰۱۷ + رقم/ ۱۰۵۹ = ۲۵۶۶ = به‌رگی/ ۳/ ل/ ۱۸۶. مسلم. ایمان: ۱۷۰.

(۴) مسلم. ادب: ۶۶۳۱. ترمذی. اطعمة: ۱۸۳۳. ابن ماجه. اطعمة: ۳۳۶۲. تحفة/ ۱۱۹۵۱.

(۵) بسند حسن (شرحه).

من له پیغه مبهرم بیست دهیفرموو (دروودی خودای لیسربین): جوبرائیل نه‌وه‌نده‌ی
ناموژگاری خیری کردم دهرباره‌ی هاوسنی، تهنانهت گومانم بو نه‌وه چوو: که
هاوسنی میرات و کهله‌پوور ده‌گری له هاوسنی! (د/ت - س/ح).

۴۷۰۷ - وَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَشْكُو جَارَهُ فَقَالَ: اذْهَبْ
فَاصْبِرْ. فَأَتَاهُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا فَقَالَ: اذْهَبْ فَاطْرَحْ مَتَاعَكَ فِي الطَّرِيقِ. فَطَرَحَ مَتَاعَهُ فِي
الطَّرِيقِ فَجَعَلَ النَّاسُ يَسْأَلُونَهُ فَيُخْبِرُهُمْ خَبْرَهُ فَجَعَلَ النَّاسُ يَلْعَنُونَهُ فَقَالَ اللَّهُ بِهِ وَفَعَلَ
وَفَعَلَ فَجَاءَ إِلَيْهِ جَارُهُ فَقَالَ لَهُ ارْجِعْ لَا تَرَى مِنْي شَيْئًا تَكْرَهُهُ. رواه أبو داود^(۶):

پیاوئ هاته خزمه‌تی چه‌زهرت (دروودی خودای لیسربین) شکات و سکاالی
له‌دهستی هاوسیکه‌ی کرد، فه‌رمووی: بچو ددان به خو‌تدا بگره‌و صه‌برکه،
جا پیاوه‌که دووجار یا سی جاری تریش دیسان هاته‌وه بو خزمه‌تی بو
سکا‌لا‌کردن، نه‌وجا فه‌رمووی: ده‌برو که‌لوپه‌له‌که‌ت له‌سه‌ر چه‌قی ریگه‌که‌دا
فریده، نه‌ویش چوو وای کرد، جا خه‌لک لییان ده‌پرسی: نه‌مه چییه؟ نه‌ویش
باسه‌که‌ی بو باس ده‌کردن! نه‌وانیش نه‌حله‌ت و نه‌فرینیان له‌کابرا ده‌کردو
ده‌یانگوت: ساده‌ی خودا واوای لی بکا بو خو‌ی و ره‌فتاری ناهه‌مواری! جا
هاوسیکه‌ی چوو بو‌لای و گوتی: وهره‌وه ئیتیر له‌مه‌ولا هیچ نازاری له‌من
نابینیت (د - س/صالح).

۴۷۰۸ - وللترمذي: خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ وَخَيْرُ الْجِيرَانِ
عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ^(۷):

چه‌زهرت (دروودی خودای لیسربین) ده‌فه‌رمووی: باشتین هاوپی (له‌لای خودا)
نه‌و که‌سه‌یه که باش بی بو هاوپی خو‌ی باشتین دراوسیش له‌لای خودا نه‌و
دراوسییه‌یه که زور باشه بو دراوسیکانی (ت - س/ح).

(۶) بسند صالح (شرحه).

(۷) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۸) مافه‌کانی موسولمان له‌سەر برای موسولمانی : (حقوق المسلم علی المسلم)
 ۴۷۰۹- (ب - ۱ ز - ۲۰۰ ل - ۵۳۸ ف - ۱) + (ب - ۱ ز -
 ۲۱۸ ل - ۵۶۷ ف - ۱)^(۱).

۴۷۱۰- وللزمدی: لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ بِالْمَعْرُوفِ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهِ
 وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ وَيُسَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ وَيَعُوذُهُ إِذَا مَرَضَ وَيَتَّبِعُ جَنَازَتَهُ إِذَا مَاتَ وَيُحِبُّ لَهُ
 مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ. نَسَالَ اللَّهُ مودةَ خَلْقِهِ. آمين^(۲) ك

حه‌زهره‌ت (سلای خودای گهره‌ی له‌سەر بئ) ده‌قه‌رموی: به یاسای شه‌ع
 موسولمان ئەم شه‌ش هه‌قه‌ی له‌سەر موسولمان هه‌یه:

یه‌که‌م: کاتی تووشی ده‌بن سلوو روژ باشی ئی بکا،

دووه‌م: ئەگەر خولکی کرد بچئ بو‌سەر بانگه‌یشتنه‌که‌ی،

سییه‌م: کاتی ده‌پژمئ دووعای خیری بو‌ بکا،

چواره‌م: کاتی نه‌خۆش ده‌که‌وی سهری ئی بدات،

پینجه‌م: کاتی ده‌مرئ شوین ته‌رمه‌که‌ی بکه‌وی،

شه‌شه‌م: به شیوه‌یه‌کی گشتی هه‌رچی پینخۆشه بو‌ خوی بو‌ نه‌ویش
 نه‌وه‌ی پئ خۆش بئ (ت). به‌پئی فه‌رمووده‌ی یه‌که‌می ئەم باسه‌ ئەم
 هه‌قه‌یشی له‌سهری هه‌یه: ئەگەر داوای نامۆژگاری و راویژی لیکرد ده‌بن
 نامۆژگاری خیری بکا. (وه‌رگێڕ)

۹) میهره‌بان‌ی و به‌زه‌یی ده‌رباره‌ی دروسکراوانی خودای که‌وره‌ پیتیسته
 الرحمة واجبة لخلق الله تعالى

۴۷۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 يَقُولُ: جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ فَأَمْسَكَ عَنْدَهُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ ، وَأَنْزَلَ فِي الْأَرْضِ

(۱) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ۲۰۰ رقم/ ۱۰۵۲ + مجلد اول تسلسل/ ۲۱۸ رقم/ ۱۱۱۵.

(۲) سكت عن درجته الشارح.

جُزْءًا وَاحِدًا ، فَمِنْ ذَلِكَ الْجُزْءِ يَتَرَاخَمُ الْخَلْقُ حَتَّى تَرْفَعَ الْفَرَسُ حَافِرَهَا عَنْ وَلَدِهَا خَشْيَةً أَنْ تُصِيبَهُ . رواه الشيخان^(۱) :

ئەبو هورەیره (خودای ئازادی بن) فهرمووی: بیستم له چه‌زهرت (دروودی خودای لیسربن) ده‌یفهرموو: خودا ره‌حمه‌ت و میهره‌بانی کردوو به‌سه‌د به‌شه‌وه، نه‌وه‌دو نو به‌شیانی لای خو‌ی هیش‌توت‌ه‌وه، وه تاقه‌یه‌ک به‌شیانی ناردوت‌ه‌ خوار‌ه‌وه بو‌سه‌ر زه‌وی، ئیتر ئه‌مه‌ی که ده‌ییبنن مه‌خلوقات ره‌حم به‌یه‌کتری ده‌که‌ن و له‌ناو خو‌ی‌اندا به‌زه‌بیان به‌یه‌کتری دیته‌وه ئه‌مه‌ه‌مه‌وی به‌شی‌که‌ له‌و تاقه‌ به‌شه، ته‌نانه‌ت نه‌وه‌یشه‌ که ماین (له‌به‌ره‌پویی) سمی خو‌ی هه‌ل ده‌برئ نه‌بادا به‌ر به‌چه‌که‌ی بکه‌وی! (ش).

۴۷۱۲- (ب - ۹ ز - ۳ ل - ۱۰ ف - ۱) (۲).

چاکه‌کردن له‌گه‌ل مندا‌لدا.

۴۷۱۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ أَرْحَمُوا أَهْلَ الْأَرْضِ يَرْحَمَكُمُ مَنْ فِي السَّمَاءِ^(۳) :

عه‌بدوللای کو‌پی عه‌مر (خودایان ئازادی بن) فهرمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای لیسربن) ده‌فه‌رموئ: میهره‌بانان خودای میهره‌بان بو‌خو‌ی میهریان له‌گه‌ل ده‌نوی‌نئ، ره‌حم به‌خه‌لکی سه‌ر زه‌وی بکه‌ن تا خودا که‌وا له‌ ئاسمان ره‌حم‌تان پی بکا (ت- س/ص).

۴۷۱۴- وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الصَّادِقَ الْمَصْدُوقَ صَاحِبَ هَذِهِ الْحُجْرَةِ يَقُولُ: لَا تُنْزِعِ الرَّحْمَةَ إِلَّا مِنْ شَقِيٍّ^(۴) :

(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۰۵ رقم/ ۱۹۲۲ = ۶۰۰۰، ۶۴۶۹ فتح. مسلم. توبه: ۶۹۰۶.

(۲) تقدم في مجلد تاسع. تسلسل ۰۲ رقم/ ۴۶۶۵.

(۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: ژنەوتە لە حەزەرەتی ئەبولقاسم (واتە: لە خواوەنی ئەم گۆرە پیروژە کە پیڤەمبەری راست و دروستە) دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەر بئ): ئەوەی بەدبەخت نەبێ میهر و بەزەیی و روح لە دلی دانا پرنێ! (د/ت- س/ح).

٤٧١٥- وَجَاءَ شَيْخٌ يُرِيدُ النَّبِيَّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَبْطَأَ الْقَوْمُ عَنْهُ أَنْ يُوسَّعُوا لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوقِرْ كَبِيرَنَا. روى هذه الثلاثة أبو داود والترمذي^(٥):

پیاویکی پیر دەهات بۆلای پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) هاوڕێیان کەمێ درەنگ مەودایان دا، پیڤەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بئ) فەرمووی: ئەو کەسە ی روح بە بچوو کمان نەکا و قەدری گەورەمان نەگرێ لە ئێمە نییە! (د/ت- س/غەریب).

٤٧١٦- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوقِرْ كَبِيرَنَا وَيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ^(٦):

ئێبنو عەبباس (رمزای خودای گەرمەیان ئی بئ) فەرمووی: پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) دەفەرمووی: ئەوەی بەزەیی نەیه‌تەو بە بچوو کمانا و قەدری گەورەمان نەزانێ و فرمان نەکا بە چاکە و نەمی نەکا لە خراپە ئەو لە ئێمە نییە! (ت- س/ح).

٤٧١٧- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا أَكْرَمَ شَابًّا شَيْخًا لِسِنِّهِ إِلَّا قِيَصَ اللَّهِ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ. رواهما الترمذي^(٧):

ئەنەس (خودای ئی رازی بئ) لە حەزەرەتەو دەفەرمووی (دروودی خودای لەسەر بئ): هەر لاوێ ریزی پیری بگرێ لەبەر تەمەنی، مسوگەر خوداش کەسێ بۆ ئەو دەرەخسینی کە لەکاتی پیریدا ریزی بگرێ (ت- س/ح).

(٥) بسند غریب (شرحە).

(٦) رواه الترمذي بسند حسن (شرحە).

(٧) رواه الترمذي بسند حسن (شرحە).

۴۷۱۸- عَنْ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَى. رواه الشيخان^(۸):

نوعمانی کوپی به‌شیر (خو‌دایان لی رازی بن) ده‌گی‌ری‌ته‌وه: چه‌زرت (سرو‌دی خو‌دای ل‌س‌ر بن) ده‌فر‌مو‌ی: موس‌ول‌مانان له‌ناو خو‌یان‌دا ده‌بی وهک براب‌ن و د‌وست و د‌لس‌وزی یه‌ک‌تری بن و له‌گه‌ل یه‌ک‌تری به‌روح‌م و می‌هره‌بان بن، نمو‌ونه‌ی بال‌و س‌هر مه‌شقی‌کی جو‌ان بن بو به‌ته‌نگه‌وه بو‌ونی یه‌ک‌تری، وهک چ‌ون جه‌سته‌یی نه‌گه‌ر نه‌ندامی‌کی بی‌ته‌ژان، وهک شه‌وه چ‌اوی ژان ب‌کا، ئی‌تر هه‌موو گی‌انی وهک یه‌ک دی‌ته ژان و هه‌موو نه‌ندامه‌کانی تری شه‌و‌نخو‌نی له‌گه‌ل ده‌کی‌شن و له‌تاوی ئازاری نه‌و نه‌وانیش تایان لی دی، ده‌بی موس‌ول‌مانانیش له‌گه‌ل یه‌ک‌تری ئاوا بن! (ش).

۴۷۱۹- ولمسلم: الْمُؤْمِنُونَ كَرَجُلٍ وَاحِدٍ إِنْ اشْتَكَى رَأْسُهُ اشْتَكَى كُلُّهُ وَإِنْ اشْتَكَى عَيْنُهُ اشْتَكَى كُلُّهُ^(۹):

چه‌زرت (سرو‌دی خو‌دای ل‌س‌ر بن) ده‌فر‌مو‌ی: موس‌ول‌مانان وهک یه‌ک که‌س وان، ده‌بی هه‌ست به‌خ‌وشی و ناخ‌وشی یه‌ک‌تری ب‌که‌ن، وهک چ‌ون کات‌ی پیا‌وی چ‌اوی هاته ئیش هه‌موو گی‌انی له‌تاوی ده‌داته ژان ئاوا، یا س‌هری هاته ژان هه‌موو جه‌سته‌ی ده‌داته ئیش ده‌بی نه‌وانیش له‌گه‌ل یه‌ک‌تریدا ئاوا هاوه‌ست بن (م).

۴۷۲۰- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ ، يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا. ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَكَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَالِسًا إِذْ جَاءَ رَجُلٌ يَسْأَلُ أَوْ طَالِبٌ حَاجَةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ: اشْفَعُوا فَلْتُزَجَّرُوا ، وَلْيَقْضِ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ مَا شَاءَ. رواه الأربعة^(۱۰):

^(۸) تجرید/ ۵ ل/ ۲۰۷ رقم/ ۱۹۲۵ = ۶۰۱۱ فتح الباری. مسلم. ادب: ۶۵۲۹. تحفة الأشراف/ ۱۱۶۲۷.

^(۹) مسلم. ادب. ۶۵۲۲.

^(۱۰) بخاری. صلاة: ۴۸۱، ۲۴۴۶، ۶۰۲۶. مسلم. ادب: ترمذی. بر وصلة: ۱۹۲۸. نسائی. زکاة: ۲۵۵۹.

تحفة الأشراف: ۹۰۴۰. تجرید/ ۱ ل/ ۲۹۹ رقم/ ۲۹۲.

ئەبو موسسا (خودای ئی رازی بئ) له حەزەرەتەوێ دەفەرموێ (دروودی خودای لەسر بئ): موسولمان قەلایە بۆ موسولمان و وەك چینی دیوار چنگ دەدەنە یەك! ئینجا پەنجەکانی هەردوو دەستی خۆی تێك ئالان بەیەكدا تا بەتەواوی نیشانیان بدا که دەبێ ئاوا پشتی یەکتەری بگرن، قسەبەر (راوی) دەفەرموێ: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسر بئ) دانیشتبوو لەوکاتەدا پیاوێ هات دەرووزە ی دەکرد، یا کاریکی تری هەبوو، جا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسر بئ) رووی کردە ئیمە و فەرمووی: تکای باش بکەن، بۆ داماوێ و نیازمەندان، تا ئەجرو پاداشی باشی لەسەر وەر بگرن، ئەوەیشی بریاری خودای گەورە ی لەسەر بئ و خودا خۆی بە چاکی بزانی لەسەر زمانی پیغەمبەری خۆی جێ بەجێ ی دەکا، ئیتر بوونی ئەو شتە بئ یا نەبوونی بئ (ش/د/ت - خودایان ئی رازی بئ).

٤٧٢١- وَكَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ مَعَهُ فَأَخَذَ بَعْضُهُمْ مِنْ أَخِيهِ حَبْلًا وَهُوَ نَائِمٌ فَاسْتَقِظَ فَفَزِعَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يُرَوِّعَ مُسْلِمًا. واه أبو داود في المزاح^(١١):

لەسەفەریکا یاران لە خزمەتی حەزەرەتەدا بوون، یەکیکیان دەخەوێ، برادەریکی بۆ گالتە گوریسیکی دەبا، جا کە پیاوێ کە لە خەوێ کە ی خەبەری دەبیته‌وێ دا دەچلەکێ و بۆ گوریسەکە ی دەشەلەژێ، پیغەمبەریش (دروودی خودای لەسر بئ) کە بەم حالە دەزانی دەفەرموێ: دروست نییە بۆ موسولمان کە موسولمان داچلەکێنێ، با بۆ سووعبەتیش بئ (د- س/صالح).

٤٧٢٢- (ب - ٢ ز - ١٧٧ ل - ٣٦٨ ف - ٣)^(١٢).

٤٧٢٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ فَأُلْطِقَ لِحَاجَتِهِ فَرَأَيْنَا حُمْرَةً مَعَهَا فَرْحَانٌ فَأَخَذْنَا فَرْخِيهَا فَبَجَّاتِ الْحُمْرَةُ فَجَعَلَتْ تَفْرُسُ، فَجَاءَ النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَنْ فَجَعَ هَذِهِ يُولَدُهَا رُدُّوْا وَلَدَهَا إِلَيْهَا. وَرَأَى

(١١) بسند صالح (شرح).

(١٢) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/ ١٧٧ رقم/ ١٩٣٠.

قَرِيَّةَ نَمْلِ قَدْ حَرَّقَهَا فَقَالَ: مَنْ حَرَّقَ هَذِهِ. قُلْنَا نَحْنُ. قَالَ: إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي أَنْ يُعَذَّبَ بِالنَّارِ إِلَّا رَبُّ النَّارِ. رواه أبو داود. نعوذ بالله من النار ونسأله رضاه والجنة آمين^(۱۳).

عبداللہ (خودای ن رازی بن) فہرموی: لہ سہ فہریکا لہ خزمہ تی
 حہ زہ تدا بووین، چووم بو ئیشیکی خوم، کلاو کوورہ یہ کم دی دوو
 بہ چکہ ی لہ بہ ربوو، بہ چکہ کانیم گرت، دایکہ کہ یان بہ بالہ کوورہ دوامان
 کہوت و بہ بالہ تہ پیئ بہ سہرماندا لہ تاو بہ چکہ کانی دہات و دہچوو،
 پیغہ مہر (درویدی خودای لہ سر بن) ہات فہرموی: ئہوہ کی جہرگی ئہم مہلہ ی
 سووتاندووہ و کوستی خستووہ و بہ چکہ کانی بردووہ؟ بہ چکہ کانی پیئ
 بدہنہوہ! تہ ماشای کرد شارہ میروولہ یہ کیشمان سووتاندبوو، فہرموی:
 ئہ ی کیئ ئہم شارہ میروولہ ی سووتاندووہ؟ گوتمان: ئیمہ، فہرموی:
 شتی وامہ کہن، لہ راستیدا بوکہ س نہ ہاتووہ کہ بہ ناگر سزاو نازاری
 ہیچ شتی بدا مہ گہر بو خودا خوئی و بہ س! (د).

۴۷۲۴- لہ شہرحہ کہدا دہ فہرموی (پر گوپی پیروزی لہ نووری خودای
 گہورہ بن) لہ کیتابی جیہاددا لہ سہر باسی ئہ سرادا ئہم فہرموودہ یہ رابوورد
 کہ دہ فہرموی: ہر کہ سی دایک و بہ چکہ لہ یہک جیابکا تہوہ، خودا لہ روژی
 قیامہ تدا لہ خوشہ ویستانی خوئی دادہ برئی! (ت- س/ح)^(۱۴).

۴۷۲۵- (ب - ۴ - ز - ۴ - ل - ۱۵ - ف - ۱) + (ب - ۴ - ز - ۴ - ل - ۱۶ -
 ف - ۳ - ۴ - ۵ - ۶) + (ب - ۴ - ز - ۵ - ل - ۱۹ - ف - ۱ - ۲ - ۳) + (ب -
 - ۴ - ز - ۹ - ف - ۳ - ل - ۲۸) + (ب - ۳ - ز - ۸۲ - ل - ۲۱۲ - ف - ۴)^(۱۵).

(۱۳) رواہ أبو داود، وسکت الشارح عن درجتہ.

(۱۴) رواہ الترمذی بسند حسن. راجع مجلد ثامن تسلسل/ ۷۰ رقم/ ۴۵۴۰.

(۱۵) تقدم في مجلد رابع. تسلسل/ ۴ رقم/ ۲۵۷۴ و ۲۵۷۶ و ۲۵۷۷ و ۲۵۷۸ و ۲۵۷۹ و تسلسل/ ۵
 رقم/ ۲۵۸۴، ۲۵۸۵ و ۲۵۸۶ و تسلسل/ ۹ رقم/ ۲۶۰۲ و مجلد ثالث. تسلسل/ ۸۲ رقم/ ۲۳۰۵.

۱۰) باسی دووه‌م: باسی جوړه‌کانی کرده‌وی خرابه خرابترین خرابه زوړو سته‌م و زیاندانه له مه‌خلووق

الباب الثاني: في أنواع الآثم. أعظمه الظلم وإضرار الخلق

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ - سورة إبراهيم - ٤٢/١٤}.

واته: هه‌رگیز تو وا گوومان نه‌به‌ی که خودا بی ناگابیی له کارو کرده‌وی ناهه‌مواری سته‌مکارو له سته‌م و زوړم و زوړی زوړدار، که گه‌لی جار وهک گورگی هار به‌رده‌بیته گیانی دروسکراوانی خودا، با خودا زوړ باش ناگای لییه‌تی، وه له‌به‌ر حیکه‌متی که خوئی ده‌یزانی ماوه‌یی مه‌ودایان دده‌او جل‌ه‌ویان بو شل ده‌کا و تول‌ه‌یان دوا ده‌خا، ئیتر نه‌زان واده‌زانی که تاسه‌ر زوړم و زوړ له‌سه‌ره‌وه ده‌بی، خودایی نییه که هه‌ق و ناهه‌ق پیرسی، وه‌لی روژی ره‌شی زوړدار زوړ نزیکه، خودا تول‌ه‌یان دوا ده‌خا و هه‌لیان ده‌گری بو حه‌سیر مه‌یدانی روژی ره‌شیان، که له و پوژده‌ا چاویان نه‌بله‌ق ده‌بی و ره‌ق راده‌وه‌ستی له‌ترسی قارو سزای خودای گه‌وره.

٤٧٢٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الشيخان والترمذي^(١):

ئیبنو عومه‌ر (خودایان ئی رازی بن) له حه‌زره‌ته‌وه ده‌فه‌رموئی (درویدی خودای له‌سمر بن): زوړو سته‌م ته‌م و مرثو تاریکی زوړن، له روژی قیامه‌تدا زوړ داره‌که ده‌که‌ویته ناویان و وهک کویری مزمه‌عیل به‌هیچ لایه‌کا سه‌رده‌رناکا (ش/ت).

٤٧٢٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَخَذَ مِنَ الْأَرْضِ شَيْئًا بِغَيْرِ حَقِّهِ خُسِفَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى سَبْعِ أَرْضِينَ. وفي رواية: مَنْ أَخَذَ شَيْئًا مِنَ الْأَرْضِ ظُلْمًا فَإِلَهُ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ. رواه الشيخان وأحمد^(٢):

^(١) بخاري. مظالم. ٢٤٤٧ = تجريد/ ٣ ل/ ١٥٥ رقم/ ١٠٦١. مسلم. انب: ٦٥٢٠. ترمذي: بر وصلة: ٢٠٣٠.

دیسان له‌وه‌وه له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (درویدی خودای لسه‌ربن): هه‌ر که‌سه‌ی به‌نا‌ره‌وا پارچه‌یی زه‌وی زه‌وت بکا، روژی قیامت هه‌تا هه‌وت ته‌به‌قه‌ی زه‌وی رو‌ده‌چئ به‌ناخیدا له‌گیرانه‌وه‌یه‌کا: هه‌ر که‌سه‌ی به‌زۆرو سته‌م بستئ زه‌وی داگیر بکا، له‌روژی قیامت به‌هه‌ر هه‌وت چینه‌ی زه‌مینه‌وه وه‌ک که‌له‌مه له‌ملی گادا ناوا ده‌کرئ به‌ته‌وق و ده‌کرئته نه‌ستوئ (ش/ نه‌حمه‌د).

٤٧٢٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَحَدٍ مِنْ عِرْضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ، قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَحَدَهُ مِنْهُ بِقَدَرٍ مَظْلَمَتِهِ، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَحَدَهُ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ. رواه البخاري. (٣)

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (درویدی خودای لسه‌ربن): هه‌ر که‌سه‌ی نا‌ره‌وا‌یه‌کی له‌که‌سه‌ی کردبئ، یا هه‌قیکی که‌سیکی تری له‌سه‌ربن، خوا هی نامووس بن، خوا هی شتیکی تر بن، با ئه‌م‌پۆ له‌م جیهانه‌دا گه‌ردنی خوئی پئ ئازاد بکا له‌وه‌قه، یا له‌و نا‌ره‌وا‌یه، یا به‌هه‌ر شیوه‌یی ده‌توانئ به‌پئی شه‌رع ره‌زای بکا له‌خوئ، به‌ره‌له‌وه‌ی که‌بمرئ و بچئ بۆ ئه‌و دنیا و هه‌قه‌که‌ بکه‌وئته روژی‌که‌وه که‌له‌و روژده‌دا دینار و دره‌م و پاره‌و پوول نامینئ و به‌ده‌رد ناخوا، ئه‌گینا ئه‌گه‌ر وانه‌کا ئه‌وه حال له‌م دوو خاله‌به‌ده‌ر نییه: ئه‌گه‌ر کرده‌وه‌ی باشی هه‌بن به‌قه‌د ئه‌وه‌قه له‌کرده‌وه باشه‌که‌ی ده‌درئ به‌خاوه‌ن هه‌قه‌که، خو ئه‌گه‌ر گریمان کرده‌وه‌ی باشی نه‌بوو ئه‌وا خراپتر، چونکه له‌خراپه‌ی براده‌ره‌که‌ی که‌هه‌قه‌که‌ی له‌سه‌ریه‌تی هه‌ل ده‌گیرئ و فره‌ی ده‌درئته سه‌ر ئه‌و (ب- ره‌حمه‌ت له‌گوپی).

٤٧٢٩- → (ب - ١ ز - ١٤ ل - ٧٩ ف - ٣) (٤).

(٣) تجرید - مختصر صحیح البخاری بالكوردی. مجلد ثالث ل/ ١٥٧ رقم/ ١٠٦٤ = ٢٤٥٤، ٣١٩٦. فتح الباری. مسلم. بیوع: ٤١٠٩.

(٣) تجرید - مختصر صحیح البخاری بالكوردی. مجلد ثالث ل/ ١٥٥. رقم/ ١٠٦٢ = ٢٤٤٩، ٦٥٢٤ فتح الباری.

(٤) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ١٤ رقم/ ١٠٠.

لییره‌دا له سهره‌تاوه ئاوايه: موسولمان برای موسولمانه، نابئی زۆرو
زۆرداریی ئی بکا، یا تووشی سه‌خله‌تی و سهر تیاچوونی بکا، یا پشتی
له‌زه‌وی بدا.

۴۷۳۰- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاتَّقُوا الشُّحَّ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحْلَوْا مَحَارِمَهُمْ. رواه مسلم^(۵).

جایبر (خودای ئی زازی بئ) له چه‌زده‌ته‌وه ده‌قه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ):
خو‌تان له زۆرو سته‌م بیاری‌زن، به‌راستی زۆرو سته‌م ته‌م و مژو تاریکی زۆرن،
له رۆژی قیامه‌تا گه‌مارۆی زۆرداره‌که ده‌دن، وه‌ک کوی‌ری مزه‌عیل ده‌که‌ویته
ئاویان، ده‌وری نه‌وه‌نده تاریک و نوته‌که به‌هیچ لایه‌کا سه‌ر ده‌رنا‌کا، هه‌روه‌ها
خو‌شتان له پیسکه‌یی و چرووکی بیاری‌زن، چونکه چرووکی و پیسکه‌یی بوون
به‌هۆی له‌ئاو‌چوونی میله‌ته‌کانی پیش ئیوه، به‌ره‌به‌ره وای لی‌کردن که له‌سه‌ر
مالی دنیا و سامانی جیهان خو‌ینی یه‌کت‌ری بری‌ژن و چه‌لال و چه‌رام نه‌زانن و
نا‌ره‌وا به‌ره‌وا داب‌نین (م).

۴۷۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَتَذَرُونَ مَا الْمُفْلِسُ؟ قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ. فَقَالَ: إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضَرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أَخِدَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ^(۶).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی زازی بئ) فه‌رمووی: پی‌غهم‌به‌ر (سه‌رو مال و منال و
روح و گیان و هه‌ست و نه‌ست هه‌مووی به‌قوربانی گه‌ردی سه‌ر گو‌پی پی‌رو‌ی
بئ و سه‌لات و سه‌لام و دروود و ره‌حه‌تی خودای گه‌وره‌و مه‌زنی له‌سه‌ر بئ)

(۵) مسلم. أدب. ۶۵۱۹.

(۶) مسلم. أدب. ۶۵۲۲.

فهرمووی: ئه‌ری ئیوه ده‌زانن که نابووت کییه؟ گوتیان: له‌ناو ئیمه‌دا نابووت ئه‌و که‌سه‌یه که پارو مائی نه‌بی، فهرمووی (درویدی خودای له‌سه‌ر بی): به‌لام نابووتی ئومه‌تی من ئه‌و که‌سه‌یه، که له‌روژی قیامه‌تا دی بۆ دیوانی خودا بۆ لیپرسینه‌وه، له‌لایه‌که‌وه نویژی کردووه و روژووی گرتووه و زه‌کاتی داوه و به‌شی خۆی چاکه‌ی هه‌یه، له‌لایه‌کی تریشه‌وه جنیوی به‌م و به‌و داوه، یا بوختانی بۆ که‌سێ کردووه، یا مائی ئه‌م و ئه‌وی به‌ناره‌وا خواردووه، یا خوینی خه‌لکی به‌ناه‌ق رشتووه، یا له‌خه‌لکی داوه، یا خراپه‌ی تری کردووه، جا له‌به‌رنه‌وه ئه‌م چاکه‌یه‌ی دهری به‌م و ئه‌و چاکه‌یه‌ی تری دهری به‌وی تر، له‌جیاتی هه‌قی خۆیان، جا ئه‌گه‌ر چاکه‌کانی هه‌موو ته‌واو بوون و به‌شی دانه‌وی ئه‌و هه‌قانه‌یان نه‌کرد که‌وان له‌سه‌ری ئه‌وا ئه‌و جا له‌گونا‌هو تاوانه‌کانی ئه‌و خاوه‌ن هه‌قانه‌ دین و فره‌یان ده‌ده‌نه‌سه‌ر ئه‌م، ئه‌وسا کلکی ده‌گرن و به‌بی نرخ‌ی تووپی ده‌ده‌نه‌ ناو دۆزه‌خ! (م/ت- ره‌زای خودای ئی بی).

٤٧٣٢- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لَمْ يَلِكْ رَسْمٌ) قَالَ: لَتُؤَدُّنَ الْحُقُوقَ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرَنَاءِ. رواهما مسلم والترمذي^(٧).

دیسان له‌حه‌زه‌ته‌وه ده‌گیڕیته‌وه: ده‌فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سه‌ر بی): له‌روژی قیامه‌تا هه‌موو خاوه‌ن مافی مافی خۆی وهرده‌گری و مافی که‌س له‌سه‌ر که‌س نامینێ، ته‌نانه‌ت تۆله‌ی بزنی کۆل له‌بزنی شاخدار ده‌سه‌نری بۆی! (م/ت- خودایان ئی رازی بی).

٤٧٣٣- (ب - ٣ ز - ٨٧ ل - ٢٢٧ ف - ٤)^(٨).

٤٧٣٤- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لَمْ يَلِكْ رَسْمٌ) قَالَ: مَا مِنْ ذَنْبٍ أَجْدَرُ أَنْ يُعْجَلَ اللَّهُ تَعَالَى لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا - مَعَ مَا يَدْخُرُ لَهُ فِي الْآخِرَةِ - مِثْلُ الْبُلْبُيِّ وَقَطِيعَةِ الرَّحِمِ. رواه أبو داود والترمذي (رضوان الله عليهما)^(٩).

(٧) مسلم. ادب. ٦٥٢٣.

(٨) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/ ٨٧ رقم/ ٢٣٣٣.

(٩) بسند صحيح (شرحه).

ئەبو بەکرە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: خوشەوێست (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموێ: هیچ تاوانێ وەک زۆلم و زۆر و پشت هەڵکردن لە خزم و کەسوکار شایانی ئەوە نییە کە خودای گەورە لە جیهاندا زۆر بە زوویی تۆڵە لە خاوەنەکە‌ی بستی‌نێ، ئەمە سەرە‌پای ئەو هەموو سزاو ئازارە‌یش کە لەو جیهان بۆی دانراوە و ئامادە‌کراوە بۆی! (د/ت - س/ص).

٤٧٣٥- وَمَرَّ هِشَامُ بْنُ حَكِيمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِالشَّامِ عَلَى أَنَسٍ وَقَدْ أَقِيمُوا فِي الشَّمْسِ وَصَبَّ عَلَى رُءُوسِهِمُ الزَّيْتُ فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قِيلَ: يُعَذِّبُونَ فِي الْخَرَاجِ. فَقَالَ هِشَامُ: أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يُعَذِّبُ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا. رواه مسلم^(١٠).

هیشامی کو‌پی حە‌کیم (خودایان ئی رازی بێ) لە شام، لە‌لای چە‌ن وەرزی‌ریکە‌وه رەت دە‌بێ، دە‌پوانێ رۆ‌نی داخ‌کراوە بە‌سەر سە‌ریانداو لە‌بەر هە‌تاوی سوور راگیر کراون! دە‌فەرموێ: ئە‌مە چ‌ییە ئە‌مانە بۆ وایان ئی دە‌ک‌ری؟ گو‌تیان: ئە‌وه لە‌سەر باج و سەر‌انە ئە‌م ئازارو ئە‌شکە‌نجە‌یه دە‌درێن! هیشام‌یش فەر‌مووی: شایە‌تی دە‌ده‌م کە زۆر باش بە‌ کو‌یی خۆ‌م ژ‌نە‌وت‌م لە‌ زاری پی‌رۆ‌زی پی‌غه‌مبەر (دروودی خودای لە‌سەر بێ) دە‌یفەر‌موو: خوا سزاو ئازاری ئە‌وانە دە‌دات کە لە‌ جیهاندا سزاو ئازاری خە‌لک دە‌ده‌ن! (م).

٤٧٣٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: دَخَلَتْ امْرَأَةٌ النَّارَ مِنْ جَرَاءِ هِرَّةٍ لَهَا - أَوْ هِرٍّ - رَبَطْنَهَا فَلَا هِيَ أَطْعَمَتَهَا وَلَا هِيَ أَرْسَلَتْهَا تُرْمَمُ مِنَ خَشَاشِ الْأَرْضِ حَتَّى مَاتَتْ هَزْلاً. رواه الشيخان^(١١).

ئە‌بو ھورە‌یرە (خودای ئی رازی بێ) لە‌ حە‌زەرە‌تە‌وه دە‌فەر‌موێ (دروودی خودای لە‌سەر بێ): ژ‌نێ چ‌ووە‌ته‌ ناو ئاگری دۆ‌زە‌خە‌وه. بە‌ھۆ‌ی پ‌شیلە‌یە‌کی خۆ‌یە‌وه، چ‌ونکە‌ دە‌یە‌ستی‌تە‌وه هە‌تا لە‌ برس‌انا دە‌مری، نە‌خۆ‌ی خوار‌دنی دە‌دات‌ئ و نە‌

(١٠) مسلم. ادب: ٦٦٠٠-٦٦٠٢.

(١١) بخاری. احادیث الأنبياء: ٢٤٨٢، ٣٣٨. مسلم. حیوان: ٥٨١٩، مسلم. ادب: ٦٦٢٠.

به‌ره‌للاشی ده‌کا، تا بوخوی له جبرو جان‌ه‌وه‌ری زه‌وی ملومووشی بکا (ش-
رمزای خودایان ئی بئ).

۴۷۳۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَشَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ فَإِنَّ
الْمَلَائِكَةَ تَلْعَنُهُ حَتَّىٰ وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لِأَيِّهِ وَأُمِّهِ. رواه مسلم والترمذي^(۱۲):

دیسان ئەو فەرمووی: حەزەت (دروودی خودای لەسەر بئ) دەفەرمووی: ئەو‌ه‌ی
کە بۆ تۆقاندن و ترساندن بە پارچە ئاسنی، یا بە‌هەر شتیکی تر، هە‌پ‌ه‌شه‌ له
برای ئایینی خوی بکا، لەو ماوه‌یه‌دا خوش خوش فریشتە‌کان نە‌ح‌لە‌ت و
نە‌فرینی ئی دە‌کە‌ن، هە‌تا واز لە‌و‌کارە دە‌هێ‌نن، گریمان ئەو هە‌پ‌ه‌شه‌ لی‌ک‌را‌وه
برای باوک و دای‌کی‌شی بئ کە گومانی خراپی ئی نا‌ک‌ری هە‌روه‌هایە (م/ت).

۴۷۳۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ
بِالسَّلَاحِ، فَإِنَّهُ لَا يَذَرِي لَعْلُ الشَّيْطَانِ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ، فَيَقَعُ فِي حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ^(۱۳):

دیسان لە‌وه‌وه، لە‌حە‌زە‌ت‌ه‌وه دە‌فەر‌مو‌ی (دروودی خودای لە‌سەر بئ):
ئە‌ی موسولمانینه! نە‌ بە‌راست و نە‌ بە‌درۆ، کە‌ستان رووی چە‌ک مە‌کە‌نە‌ برای
ئایینی خۆ‌تان، چون‌کە‌ ریی تی ددە‌چی کە‌شە‌یتان هە‌لە‌یه‌کی پی بکاو،
لە‌دە‌ستی دەر‌ب‌چی و برا‌کە‌ی بی‌ی‌ک‌ئ و بە‌ه‌وی ئە‌وه‌وه رە‌هە‌نە‌ی نا‌و‌ئا‌گری
دۆ‌زە‌خ ببئ! (م-خ-).

۴۷۳۹- (ب- ۳ ز - - ۱۰۶ ل - ۲۸۵ ف - ۲)^(۱۴).

وە‌ئ‌ی لی‌رە‌دا ئا‌و‌ایە: لە‌ نە‌خۆ‌شین‌ی سە‌رە‌مە‌ر‌گ‌دا، عوبە‌یدو‌ل‌لای کو‌پی
زیاد چوو بۆ لای مە‌ع‌قی‌لی کو‌پی یە‌سار (خودایان ئی رازی بئ) بۆ سە‌رخۆ‌شی
لی‌ک‌رد‌نی و هە‌و‌ال‌پ‌رسی‌نی و، بۆ مە‌سە‌لە‌یی پ‌رسی‌اری لی‌ک‌رد، مە‌ع‌قی‌ل

^(۱۲) مسلم. ادب. ۶۶۰۹.

^(۱۳) تجرید البخاری - مختصر صحیح البخاری بالكوردی، مجلد/ ۵ ل/ ۲۵۶ ط/ ۱ رقم/ ۲۰۹۶ - ۷۰۷۲ فتح الباری.

^(۱۴) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل- ۱۰۶ رقم/ ۲۴۳۲.

فہرمووی: بہ تہمای ژیانی خۆم نہماوم دہنا ئەم فہرموودەییەم بۆت
نەدەگیپرایەو، بۆ خۆم لە حەزەرەتم ژنەوت دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەربێ): ھەر
بەندەیی خودا بیکە بەسەر گەورە کۆمەلێ و گزی و ناپاییان لی بکا لەسەر
ئەو حالە دەوام بکا تا دەمری ئەوہ بێگومان کە خودا بەھەشتی لی قەدەغە
دەکا، لە گێرانەوہیەکی تردا: ھەر میری ببی بەسەرگەورە کاردوباری
موسولمانان، بەلام بەباشی تێنەکوژی بۆیان و بەدڵسوژی ئامۆژگاری خێریان
نەکا و لەم لایەنەوہ دریغیان لەگەڵدا بکا، بێگومان کە ئەو ئەمیرە لە قیامەتدا
لەوان جوێ دەکرێتەوہ، کە ئەوان دەچنە بەھەشت ئەویان لەگەڵ دا نابێ
عەبدوللا گوتی: ئەی بۆ ھەتا ئیستا ئەم فہرموودەییەت بۆم نەگیپراوەتەوہ،
فہرمووی: بۆیە بۆم نەگیپرایتەوہ...

٤٧٤ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ خَبَّ زَوْجَةً أَوْ مَمْلُوكَةً
فَلَيْسَ مِنَّا. رواه أبو داود والنسائي^(١٥):

دیسان لەوہوہ لە حەزەرەتەوہ دەفہرمووی (دروودی خودای لەسەربێ): ئەو
کەسە ی ژنی کەسیکی تر، یا بەندە ی کەسیکی تر ھەلبگیپرایتەوہ لی، ئەوہ
ئەو کەسە لەسەر ئایینی ئیمە نییە، کە دژی کاری وا ناپەرەوا و نا پەسەندە.
(د/ن - س/ح).

٤٧٤١ - عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَكُونُوا
إِمْعَةً تَقُولُونَ إِنَّا أَحْسَنُ النَّاسِ أَحْسَنًا وَإِنْ ظَلَمُوا ظَلَمْنَا وَلَكِنْ وَطَنُوا أَنْفُسَكُمْ إِنْ أَحْسَنَ
النَّاسُ أَنْ تُحْسِنُوا وَإِنْ أَسَاءُوا فَلَا تَظْلِمُوا^(١٦):

حوزەیفە (خودای لی رازی بێ) فہرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ)
دەفہرمووی: مەبێ بە کلکی ئەم و ئەو بە چاک و بە خراپ لاسایی خەلکی تر
بکەنەوہ و ھەمیشە بیکەن بە دروشم و بلێن: خەلکی چی بکەن منیش ئەوہ

^(١٥) بسند حسن (شرحہ).

^(١٦) رواه الترمذي بسند حسن (شرحہ).

ده‌که‌م و چاو له‌وان ده‌که‌م، ئیتیر چاک بی یا خراپ، به‌لک‌وو خوتان سهر به‌خوین و بپرواتان به‌خوتان هه‌بی و سوورین له‌سهر ئه‌م پریاره. ئه‌گهر خه‌لک چاکه‌یان کرد ئیوه‌یش له‌وان جی مه‌مین و وه‌کوو ئه‌وان چاکه‌ بکه‌ن، به‌لام ئه‌گهر خه‌لک خراپه‌یان کرد ئیوه مه‌یکه‌ن و له‌کردنی خراپه‌دا چاو له‌که‌س مه‌که‌ن (ت- س/ح).

٤٧٤٢- عَنْ أَبِي صِرْمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ ضَارَّ أَضَرَ اللَّهُ بِهِ وَمَنْ شَاقَّ شَاقَّ اللَّهُ عَلَيْهِ^(١٧).

ئه‌بو صیرمه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: هه‌زرت (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی زیانبه‌خشه‌ خودا زیانی ئی بدا، ئه‌وه‌ی زه‌برو زه‌نگ ده‌نوینئ خودا پیی بنوینئ! (ت- س/ح).

٤٧٤٣- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَلْعُونٌ مَنْ ضَارَّ مُؤْمِنًا أَوْ مَكَرَ بِهِ. رَوَى التِّرْمِذِيُّ هَذِهِ الثَّلَاثَةَ^(١٨).

ئه‌بو به‌کر (رمزای خودای ئی بئ) له‌ هه‌زرت‌ه‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهر بئ): نه‌حله‌ت لی‌کراوه‌ ئه‌وه‌ی زیان بگه‌یه‌نئ به‌ موسولمانئ یا فیل و ته‌له‌که‌ بازیی ئی بکا (ت- سه‌نه‌د غه‌ریب).

٤٧٤٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبْشٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَطَعَ سِدْرَةَ صَوَّبَ اللَّهُ رَأْسَهُ فِي النَّارِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ^(١٩).

عه‌بدوللای کپی حوبشی (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی دارمۆردئ ده‌په‌رئ خودا سه‌ره‌نگریئ بکا له‌ناو ئاگردا (ئه‌بو داوود به‌ سه‌نه‌دیکی موضطه‌ریب ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی گه‌پراوه‌ته‌وه‌، وه‌ئێ نه‌سائی به‌ سه‌نه‌دیکی سه‌حیح گه‌پراویه‌ته‌وه‌).

^(١٧) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(١٨) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(١٩) رواه النسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱۱) سته مکار ترین کهس نه‌و که سه‌یه که خوی زۆرو سته‌م له خوی بکا

أَظْلَمُ النَّاسِ مَنْ يَظْلِمُ نَفْسَهُ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا - سورة النساء - ۲۹/۴} - (ب- ۱- ز- ۴۰ ل- ۱۷۵).

۴۷۴۵- عَنْ الْحَسَنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) حَدَّثَنَا جُنْدُبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ ، وَمَا نَسِينَا مِنْهُ حَدَّثَنَا ، وَمَا نَخْشَى أَنْ يَكُونَ جُنْدُبٌ كَذَبَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ ، فَجَزَعَ فَأَخَذَ سِكِّينًا فَحَزَّ بِهَا يَدَهُ ، فَمَا رَقَا الدَّمُ حَتَّى مَاتَ^(۱).

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: بِأَذَرْنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ ، حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ. رواه البخاري في آخر بدء الخلق: نَسَّأَ اللَّهُ السَّرَّ وَالسَّلَامَةَ آمِينَ.

حه‌سه‌ن (خودای ئی زانی بئ) فهرمووی: له‌م مزگه‌وته‌ی به‌صره‌دا جوندوبی کوپی عه‌بدوللا بۆمانی گێڕایه‌وه، له‌وساوه‌ نه‌خۆم له‌بیرم چووه‌ته‌وه‌ و نه‌ترسی نه‌وه‌شم هه‌یه‌ که‌ خوانه‌ خواسته‌ جوندوبی هاوێی حه‌ززه‌ت درۆ به‌ده‌م پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ بکا، جوندوب فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای لسه‌ربئ) فهرمووی: له‌نه‌ته‌وه‌کانی پیش ئیوه‌ کابرایئ ده‌بی، زامار ده‌بی، جا ئارامی ئی هه‌ل ده‌گیرئ و چه‌قویی دینی و ده‌ستی خویی پی له‌ له‌ ده‌کا، ئیتر خوینه‌که‌ی ناگیرسیته‌وه‌ تاکوو ده‌مرئ، خودای گه‌وره‌یش ده‌فهرموئ: نه‌م به‌نده‌یه‌م ده‌ست پیشکه‌ری ئی کردم په‌له‌ی له‌ مردنی خوی کردو ئارامی نه‌گرت، وا منیش له‌سه‌ر نه‌وه‌ به‌هه‌شتم له‌و حه‌رام کرد! (ب- ره‌حه‌مت له‌ گوپی نازداری).

(۱۲) باسی دوو زمانی: (ومنه‌ النمیمه‌)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {هَمَّازٌ مَثَاءٌ بَنِمٍ مَنَاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَلِيمٍ - سورة القلم - ۱۰/۱۲-۱۲}.

^(۱) تجرید/ ۲ ل/ ۷۱ رقم/ ۶۴۸ - ۱۳۶۴، ۳۴۶۳ فتح.

واته: هه‌رگیز په‌په‌وه‌ی و فه‌رمانبه‌ری زۆر سویند خۆری درۆزنی بئ
نرخ‌ی ریسوای وا مه‌که که زۆر تانه له خه‌لک ده‌دا و به‌ناو خه‌لکدا وه‌ک سه‌گی
پئ سووتا و هه‌رده‌گه‌پئ بۆ دوو زمان‌ی و ئاژاوه نانه‌وه، هه‌م خۆی خه‌رنه‌که‌ره‌و
هه‌م رینگه‌ی خه‌ری خه‌ره‌ومه‌ندان نادات، شه‌ر فره‌وش و له‌ریگه ده‌رچوو و زۆر
زۆر تاوانباره.

٤٧٤٦- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا حَدَّثَ الرَّجُلُ
بِالْحَدِيثِ ثُمَّ انْتَفَتَ فَهِيَ أَمَانَةٌ. رواه أبو داود والترمذي^(١):

جایبر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ)
ده‌فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر که‌سێ له‌کاتی قسه‌کردندا لای کرده‌وه به‌م لاولادا هه‌تا
بزانی که‌سی تر گووی لیبانه‌ یانا، ئه‌وه ئه‌و قسه‌یه ئه‌مانه‌ت و سپارده‌یه و
دروست نییه‌ گوینگر به‌بئ ره‌زای خاوه‌نه‌که‌ی بۆ که‌سی تری بگه‌ڕێته‌وه (د/ت
- س/ح).

٤٧٤٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَةِ إِلَّا ثَلَاثَةً
مَجَالِسَ سَفَكُ دَمٍ حَرَامٍ أَوْ فَرْجٌ حَرَامٌ أَوْ اقْتِطَاعُ مَالٍ بِغَيْرِ حَقٍّ. رواه أبو داود^(٢):

دیسان فه‌رمووی: هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: گشت قسه‌و
باسیکی ناو مه‌جلیس و ناو کوپی دانیششتوان سپارده‌و ئه‌مانه‌ته‌و
گه‌ڕانه‌وه‌یان له‌سه‌ر شیوه‌ی ته‌یجاندن و دوو زمان‌ی دروست نییه‌، ته‌نیا ئه‌م
سێ جو‌ره قسه‌یه نه‌بئ:

یه‌که‌م: باسکردنی پیلان گه‌ڕانی خوین‌په‌شتنی نا‌په‌وا.

دووه‌م: گه‌ڕانه‌وه‌ی باسی داوین پیسی و ده‌ستدریژیکردن له‌ نامووسی خه‌لک.

سێیه‌م: باسی زه‌وت کردنی مالی خه‌لک به‌نا‌په‌وا (د- س/ح).

^(١) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(٢) رواه أبوداود بسند حسن (شرحه).

۴۷۴۸- عَنْ هَمَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ حَدِيثَةٍ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ رَجُلًا يَرْفَعُ الْحَدِيثَ إِلَى عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ حَدِيثَةٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَاتٌ^(۲).

هه‌ممام (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جاری له‌لای حوزه‌یفه بووین پییان گوت: ئه‌و پیاره قسه ده‌باته‌وه بو عوسمان (خودای ئی رازی بئ) حه‌زه‌یفه‌یش (خودای ئی رازی بئ) به کابرای گوت: ژنه‌وتم له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بئ) ده‌یفه‌رموو: دوو زمان دوو پیی ناچیتته به‌هسته‌وه (ش/د/ت).

۴۷۴۹- → (ب- ۳ ز- ۱۰۸ ل- ۲۹۳ ف- ۳)^(۴).

۴۷۵۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَسُوءَ ذَاتِ الْبَيْنِ فَإِنَّهَا الْحَالِقَةُ. رواه الترمذي^(۵).

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) له حه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای لسه‌ر بئ): نه‌که‌ن نیوانی خه‌لکی تیک بده‌ن، چونکه له راستیدا کاری و پاکووی دین ده‌داو دین به‌ریاد ده‌کا! (ت- س/ص).

۴۷۵۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا أَتَّبِعُكُمْ مَا أَلْعَنُهُ هِيَ التَّمِيمَةُ الْقَالَةُ بَيْنَ النَّاسِ. رواه مسلم^(۶).

عه‌بدوللای (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: موچه‌مه‌د (دروودو سلای خودای گه‌وره‌و مه‌زنی له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: ئاگادارین با پیتان بلیم که هه‌لات و بوختیانی زۆر گه‌وره‌ی ناره‌وای واکه بوونی خوینی ئی دی کامه‌یه؟ بریتیه‌یه له دوو زمانی و زۆر بلیی که‌ده‌بئ به‌هوینی تیکدانی نیوانی مه‌ردوم و سه‌ر ده‌کیشتی بو خوینریژی؟ (م).

(۲) تجرید/ ۵ ل/ ۲۱۴ رقم/ ۱۹۳۹ = ۶۰۵۶، ۵۷۰۹. مسلم. ایمان: ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸. أبوداود. ادب: ۴۸۷۱.

ترمذی. بر وصلة: ۲۰۲۶. تحفة الأشراف: ۲۲۸۶.

(۴) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۱۰۸ رقم/ ۲۴۵۱ ل/ ۲۹۳ ط/ ۱.

(۵) مسلم. ادب: ۶۵۷۹.

(۶) مسلم. ادب: ۶۵۷۹.

۴۷۵۲- عَنْ عَمَّارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ كَانَ لَهُ وَجْهَانِ فِي الدُّنْيَا كَانَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ. رواه أبو داود^(۷):

عه‌مار (خودای ن‌ رازی بن) فهرمووی: پیئغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بن) ده‌فهرموئی: نه‌و که‌سه‌ی که له‌م جیهانه‌دا دوو رووبی له‌و جیهان دووزمانی ناگرینی ده‌بی! (د- سند صالح).

۱۳) غه‌یبه‌ت و له‌پاش مله باسی خه‌لک کردن به‌خرابه: (ومنه الغيبة)
قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ - سورة الحجرات - ۱۲/۴۹}.

غه‌یبه‌تی یه‌کتری مه‌که‌ن و له‌پاش مله به‌خرابی باسی یه‌کتری مه‌که‌ن، کئ پیی خوشه که گوشتی برای خوی به‌مردووی بجوی و بیخوا، دیاره که که‌س نه‌وه‌ی پی خوش نییه، ده‌بزانه که غه‌یبه‌ت و قسه‌ی پاش مله به‌خرابی ریک وه که نه‌وه وایه که گوشتی برای مردووی خوتان بخون، که‌واته: له‌خودا بترسن و فهرمانی مه‌شکینن، دلنیابن هر کاتئ ئیوه به‌لای خودا با بده‌نه‌وه له‌گونا‌هو تاوانی خوتان به‌راستی نه‌ک هر به‌ده‌م، په‌شیمان ببنه‌وه خودا ته‌وبه و په‌شیمانیتان گیرا ده‌کا، چونکه خودا خودایه‌کی میهره‌بانه...

۴۷۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَتَذَرُونَ مَا الْغِيبَةُ. قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ، قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَهُ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۸):

(۷) بسند صالح (شرحه).

(۸) مسلم. ادب: ۶۵۳۶.

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: خوشەوێست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: ئەری دەزانن غەیبەت و پاشملەیی چییە؟ گوتیان: خودا و پیغەمبەری خودا دەزانن! فەرمووی: ئەوێهە کە باسی برای دینیت بە جوێکی وا بکە کە خۆی پێی ناخۆش بێ! عەززی کرا: ئەی ئەگەر ئەو قسەییە دەیکەم لە براکە ما مەبوو ئەو چۆنە ئەویش هەر غەیبەت و پاشملەییە؟ فەرمووی: غەیبەت ئەوێهە کە ئەو نەنگە تۆ دەیلێ تیا دا هەبێ، دەنا ئەگەر نەیبێ ئەو رێک بوختانی پێ دەکە. (م/ت - مزار رحمەتیان ئی بێ).

٤٧٥٤- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قُلْتُ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَسْبُكَ مِنْ صَفِيَّةَ كَذَا وَكَذَا، تَغْنِي قَصِيرَةً. فَقَالَ: لَقَدْ قُلْتَ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَتْ بِمَاءِ الْبَحْرِ لَمَزَجَتْهُ. قَالَتْ: وَحَكَيْتُ لَهُ إِنْسَانًا فَقَالَ: مَا أَحَبُّ إِلَيَّ حَكَيْتُ إِنْسَانًا وَأَنْ لِي كَذَا وَكَذَا^(١).

عائیشە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: گوتم بە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لە صەفییه ئەوەت بەسە کە ئەوێ وایە، عائیشە مەبەستی ئەوێبوو کە صەفییه (خودای ئی رازی بێ) کورتە بالابوو. حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: بێ گومان ئەم قسە غەیبەتە تۆ گووت ئەوەندە تاوانێکی گەورە ئەگەر نامیتە هەموو ئاوی دەریاکان بکری هەمووی لیخن و بۆگەن دەکا؟ عائیشە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: جاریکیش لاسکایی مروڤیکم کردووە بۆی، فەرمووی: ئەگەر بە مال و سامانیکی زۆریش بوو حەز ناکەم لاسکایی کەس بکەمەو! (د/ت - س/ص).

٤٧٥٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُلْغِي أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِي عَنْ أَحَدٍ شَيْئًا فَإِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَخْرَجَ إِلَيْكُمْ وَأَنَا سَلِيمُ الصَّدْرِ. رواهما أبو داود والترمذي^(٢).

(١) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(٢) سكت عن درجته الشارح.

عه‌بدوللا (خودای فی رازی بن) له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموی (دروودی خودای له‌سر بن):
 که‌س له هاورپییانی خوم قسه‌ی هاورپییه‌کی تری خوم بونه‌هینن، چونکه
 من هه‌میشه چه‌زده‌که‌م که به دلنکی بن گه‌ردو سینه‌یه‌کی سافه‌وه بیم بو
 ناوتان (د/ت).

۴۷۵۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ
 الْكَبَائِرِ اسْتِطَالَهَ الْمَرْءِ فِي عَرْضِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ وَمِنْ الْكَبَائِرِ السَّبْتَانِ بِالسَّبَةِ^(۴):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) فه‌رموی: چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سر بن)
 فه‌رموی: دم تیوه‌ژه‌ندن له نامووسی پیاوی موسولمان به ناره‌وا یه‌کیکه له
 گونا‌هه‌ره گه‌وره‌کان! دوو جنیویش له باتی یه‌ک جنیو ئه‌ویش یه‌کیکه له
 گونا‌هه‌ره گه‌وره‌کان (د- س/ صالح).

۴۷۵۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَمَّا عُرِجَ بِي
 مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَطْفَارٌ مِنْ نَحَاسٍ يَخْمِشُونَ وَجُوهَهُمْ وَصُدُّورَهُمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا
 جِبْرِيلُ قَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لُحُومَ النَّاسِ وَيَقْعُونَ فِي أَغْرَاضِهِمْ^(۵):

ئه‌نه‌س (خودای فی رازی بن) فه‌رموی: چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سر بن)
 فه‌رموی: که چووم بو ميعراج تاقمیکم دی ناخونی مسینیان هه‌بوو، خوش
 خوش روومه‌ت و سینگی خویانیان پی دپنی! گوتم: ئه‌ی جو‌برائیل! ئه‌مانه
 کی‌ن؟ فه‌رموی: ئه‌مانه ئه‌وانه‌ن که غه‌یبه‌ت ده‌که‌ن و گوشتی خه‌ک
 به‌زیندوویی ده‌جوون و دم ده‌ژه‌ندنه نامووسیان و به غه‌یبه‌ت و بوختیان
 ئیش به‌ دلیان ده‌گه‌یه‌نن، وه‌ک به‌ قه‌پ گوشت له‌ه‌شیان بیچپن ئاوا! (د-
 س/ص).

۴۷۵۸- عَنْ الْمُسْتَوْرِدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَكَلَ
 بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ أَكَلَهُ فَإِنَّ اللَّهَ يُطْعِمُهُ مِثْلَهَا مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ كَسَى ثَوْبًا بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ فَإِنَّ اللَّهَ

(۴) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

(۵) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

يَكْسُوهُ مِثْلَهُ مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ قَامَ بِرَجُلٍ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَقُومُ بِهِ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. روى هذه الثلاثة أبو داود^(۱).

موسسته‌ورید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهر بن) ده‌فهرموئی: هر که‌س به‌هوی تیچاندنه‌وه بو پیاویکی موسولمان پاروویی بخوا، خودا له دۆزه‌خدا پاروویه‌کی وه که‌ئوه‌ی له ئاگر ده‌رخوارد ده‌داته‌وه، هر که‌سه‌یش به‌هوی تیچاندنه‌وه بو پیاویکی موسولمان جلی له‌بهر بکا خودا له دۆزه‌خدا جلیکی وه که‌ئوه‌ی له ئاگر له‌بهر ده‌کا، هر که‌سه‌یش بو ناوبانگو شوره‌ت و روپامایی خوی بکا به پیاوی باش و خوی له پیاوی بباته پیشه‌وه له‌بهر ته‌ماعی دنیایی، خودا له روژی قیامه‌تدا ناوبانگی نه‌و ریابازه ده‌زینئی و ریسواو ته‌ریقی ده‌کاته‌وه! (د- س / صالح).

۱۴) غه‌یبه‌تی به‌دکار (فاسق) دروسته : (لا غيبة في فاسق)

۴۷۵۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: اذْنُوا لَهُ بَسَ، أَخُو الْعَشِيرَةِ أَوْ ابْنُ الْعَشِيرَةِ. فَلَمَّا دَخَلَ أَلَانَ لَهُ الْكَلَامَ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْتَ الَّذِي قُلْتَ، ثُمَّ أَلَنْتَ لَهُ الْكَلَامَ قَالَ: أَيْ عَائِشَةُ، إِنَّ شَرَّ النَّاسِ مَنْ تَرَكَهُ النَّاسُ - أَوْ وَدَعَهُ النَّاسُ - اتِّقَاءَ فُحْشِهِ. رواه الأربعة^(۱).

عائیشه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیاوی داواي ریگادانی کرد که بی بۆلای پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهر بن) که‌زهرت (درویدی خودای له‌سهر بن) فهرمووی: ریگهی بدن بابی، کابرایه‌کی زۆر به‌ده! یا فهرمووی: کابرایه‌کی زۆر خراپه، به‌لام کاتی کابرا هاته خزمه‌تی پیغه‌مبهر رووی خوش بوو له گه‌لیا منیش گوتم: نه‌ی پیغه‌مبهری خودا! تو له پیشدا قسه‌یه‌کی ئاوات فهرموو، که‌چی له پاشدا قسه‌ت نه‌رم بوو له‌گه‌لیدا! فهرمووی (درویدی خودای له‌سهر بن): نه‌ی عائیشه!

^(۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(۲) مسلم. أدب: ۶۵۳۹، بخاري. أدب: ۶۰۵۴، ۳۱۳۲. أبوداود. أدب: ۴۷۹۱. ترمذي. بر وصلة: ۱۹۹۶.

بئ گومان به‌دترین کهس ئەو کهسه‌یه که خەلک له‌ترسی به‌دگویی و به‌دزمانی و زمانی پیسی، خویانی ئی لاده‌دن، یا فه‌رمووی: خویانی ئی ده‌پاریزن (ش/د/ت- خودایان ئی رازی بیت).

٤٧٦- وَعَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا أَظُنُّ فُلَاكًا وَفُلَاكًا يَغْرِفَانِ مِنْ دِينِنَا شَيْئًا. رواه البخاري^(٢).

دیسان عایشه (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سەر بن) فه‌رمووی: گومان نابهم که فیساره‌کهس و ئەو فیساره‌کهس، هیچ له‌ ئایینه‌ی ئیمه‌ بزانی! (ب- رحمه‌ت له‌ گۆپی نازداری).

٤٧٦١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: كُلُّ أُمَّتِي مُعَاوِي إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ الْمُجَاهِرَةِ أَنْ يَفْعَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا، ثُمَّ يُصْبِحُ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ، فَيَقُولُ يَا فُلَانٌ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ. رواه الشيخان^(٣).

ئەبو هوریره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: له‌ پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو: گه‌لی من سه‌رجه‌م به‌ر عه‌فوو لی‌بووردنی خودا ده‌که‌ون، مه‌گه‌ر ئەوانه‌ی که‌خۆ که‌شف که‌رن و لای ئەم و ئەو به‌بئ به‌هانه‌یه‌کی ره‌وا سپری خویان هه‌ل ده‌مالن و راستی له‌ خویان ده‌لین، وه‌ک ئەوه‌ کابراییی به‌شه‌و کاریکی ناشیرین ده‌کا، له‌گه‌ل ئەوه‌شا خودا بۆی ده‌پۆشی، که‌چی بۆ به‌یانی ده‌چئ تاوانی خۆی ناشکرا ده‌کا و لای ئەم و ئەو ده‌یگی‌پێته‌وه‌و ده‌لئ: ئەی فیسار! من دوی شه‌و ئیشیکێ وا وام کرد، ته‌ماشاکه‌ن ئەو کابرایه‌خودا به‌شه‌و په‌رده‌ی بۆ تاوانه‌که‌ی کردووه‌و سپری پۆشیوه‌، که‌چی خۆی ده‌چئ به‌ روژ په‌رده‌ی خودا له‌سه‌ر خۆی هه‌ل ده‌داته‌وه‌! (ش- رمزی خودایان ئی بن).

(٢) تجريد البخاري بالكوردی/ ٥/ ل/ ٢١٦ رقم/ ١٩٤٢ = ٦٠٦٧، ٦٠٦٨.

(٣) تجريد = مختصر صحيح البخاري. مجلد خامس ص ٢١٦ رقم/ ١٩٤٤ = ٦٠٦٩. مسلم. زهد/ ٧٤١٠.

تحفة الأشراف/ ١٢٩١١.

۴۷۶۲- وَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَأَتَاخَ رَاحِلَتَهُ ثُمَّ عَقَلَهَا ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى خَلْفَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ أَتَى رَاحِلَتَهُ فَأَطْلَقَهَا ثُمَّ رَكِبَ ثُمَّ نَادَى اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي وَمُحَمَّدًا وَلَا تُشْرِكْ فِي رَحْمَتِنَا أَحَدًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَقُولُونَ هُوَ أَصْلُ أُمِّ بَعِيرٍ أَلَمْ تَسْمَعُوا إِلَى مَا قَالَ؟ قَالُوا: بَلَى. رواه الخمسة^(۴).

عاریبکی ده‌شته‌کی هات، وشته‌که‌یی پیخ داو ئه‌شکیلی کردو ئه‌وجا رویشته له مزگه‌وت له پشت پیغه‌مبه‌روهه (درودی خودای له‌سربین) نویژی به جه‌ماعه‌ت کرد، ئینجا چوو به‌و لای وشته‌که‌ی و ئه‌ژنوی کرده‌وه و سواری پشتی بوو، له دوایدا ئه‌م بانگه‌وازه‌ی هه‌لداو گوتی: خودایه! رحمة‌ت بریزه به‌سه‌ر من و موچه‌مه‌دا، که‌سی ترمه‌که به‌هاوبه‌شمان له‌و رحمة‌ته‌دا! پیغه‌مبه‌ریش (درودی خودای له‌سربین) فه‌رمووی: ئه‌ری ئیوه چی ده‌لین، ئه‌م کابرایه‌ خوی په‌ته‌ریتره‌ یا ولاخه‌که‌ی! خو گویان لییه‌تی ده‌لی چی؟ گوتیان: ئا ئیمه‌یش باش باش گویمان له‌گوته‌که‌یه‌تی (ش/د/ت/ن- رمزای خودایان ئه‌ب) له‌گیرانه‌وه‌یه‌کی شه‌رحه‌که‌دا: چه‌زرت پیی فه‌رموو: ئه‌ی براله‌ی عه‌ره‌ب! رحمة‌تی خودا که‌لی گه‌وره‌یه‌ تو بو و ته‌سک و بچوکی ده‌که‌یته‌وه!

ئه‌م گیرانه‌وه‌ ئه‌وه ده‌که‌یه‌نی که‌ ئه‌م عاره‌به‌ به‌دکارو فاسق نه‌بووه، به‌لام نه‌زان بوه، وه‌ له‌به‌رئه‌وه‌ غه‌یبه‌تی دروسته، نه‌که‌ له‌به‌ر فیسق و نیفاق، مه‌به‌ست له‌م جو‌ره‌ غه‌یبه‌ته‌ عیبه‌ته‌ نه‌که‌ غه‌یبه‌تی روت ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌م بو دایکی سه‌لاح خوینده‌وه‌ ده‌لی: خوژگه‌م به‌م پیاوه‌ به‌چاوی خوی چه‌زرتی دیوه‌ و قسه‌ی له‌گه‌ل کردوه‌ ئه‌م کابرایه، به‌س نییه‌ به‌هه‌شتیه‌. (وه‌رگیر)

۱۵) نامه‌وس کردن به خیر خیره : (التصدق بالعرض حسن)

۴۷۶۳- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَجَلَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَيْعِزُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكُونَ مِثْلَ أَبِي ضَمْضَمٍ؟ قَالُوا: وَمَنْ أَبُو ضَمْضَمٍ؟ قَالَ: رَجُلٌ

^(۴) تجرید - مختصر صحیح البخاری. مجلد خامس ص ۲۰۶ رقم/ ۱۹۲۴ = ۶۰۱۰.

فِيمَنْ كَانَ مِنْ قَبْلِكُمْ. كَانَ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي قَدْ جَعَلْتُ عِرْضِي لِمَنْ شِئْتَنِي. رواه أبو داود^(۱):

ئه‌وپره‌حمانی کوپی عه‌جلان (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (سروودی خودای لسه‌ر بن) فه‌رمووی: ئه‌ری ده‌توانن که ئیوه‌یش وه‌کوو ئه‌بو ضه‌م ضه‌م بکه‌ن، عه‌زریان کرد: ئه‌بو ضه‌م ضه‌م کییه؟ فه‌رمووی (سروودی خودای لسه‌ر بن): پیاوئ بوو له‌ نه‌وه‌کانی پیش ئیوه، هه‌موو سه‌ر له‌به‌یانانی ده‌یگوت: خودایه! به‌شایه‌تی تو هه‌رکه‌سی به‌ نا‌ره‌وا جنیو به‌ ناموسم ده‌دا که‌ردنی ئازادبی! (د-س/صالح) له‌شه‌رحه‌که‌دا ده‌فه‌رمووی (خودای ئی رازی بن) ئه‌وه‌ی سه‌ر له‌به‌یانی ئاوا بلئی، کار به‌م ئایه‌ته ده‌کا که ده‌فه‌رمووی:

{وَجَزَاءَ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ} - سورة الشوری - ۴۰/۴۲. (ب- ۳ز- ۱۰۰ل- ۲۶۰= چایی یه‌که‌م).

۱۶) باسی دلپه‌سی و به‌نگومانی و کینه‌کێشان و هه‌سوودی و به‌خیلی به‌یه‌کتری بردن: (ومنه ظن السوء والحقد والحسد)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - ۱۲/۴۹}.

واته: ئه‌ی موسولمانه‌کان! ئه‌ی په‌یره‌وانی قورئان! قورئان داواتان ئی ده‌کا که خوتان له‌گه‌ ئی گومان پیاریزن، هه‌ر له‌ خوتانه‌وه به‌بی هویه‌کی ئاشکرا گومانی خراپ به‌خه‌ک مه‌به‌ن، هه‌تا بوتان ده‌کری شت به‌لای باشدا پاساوبکه‌ن چونکه هه‌ندئ گومان سه‌رده‌کیشئ بو گوناح، هه‌روا سیخوپی و جاسووسی مه‌که‌ن و شوین عه‌یب و عاری خه‌لکی مه‌که‌ون و به‌ناهق په‌رده‌ی خودا له‌سه‌ر نه‌نگی به‌نده‌ی خودا هه‌ل مه‌ده‌نه‌وه، وه‌ ئی له‌هه‌مان کاتدا ساویلکه‌یش مه‌بن و له‌ به‌دکاریش زور ئه‌مین مه‌بن.

^(۱) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

۴۷۶۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا. رواه الأربعة^(۱):

ثبوت هورهیره (خودای فی رازی بن) فهرمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای لیسر بن) ده‌فهرمووی: دوربن له گومان، چونکه گومانی خراب دهق وهك قسه‌ی درو وایه وه‌کوو درو تاوانیکی گه‌وره‌یه، هه‌ستیش هه‌ل مه‌گرن و به‌شوین عه‌یب و نه‌نگی خه‌ل‌کدا مه‌گه‌رین و سیخوپی و جاسووسی مه‌که‌ن و به‌به‌ره‌کانی و قینه‌به‌ری مه‌که‌ن و به‌خیلی به‌یه‌کتری مه‌به‌ن و کینه و ده‌غه‌ن له‌یه‌کتری مه‌کیشن و پشت مه‌که‌نه یه‌کتری و له یه‌کتری لووته‌لا مه‌بن! نه‌ی به‌نده‌گانی خودا! وهك برا به‌نده‌ی خودابن و پشتی یه‌کتری بگرن و پشتی یه‌کتری به‌رمه‌ده‌ن! (ش/د/ت- خودایان فی رازی بن).

۴۷۶۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ. أَوْ قَالَ: الْعُشْبَ. رواه أبو داود وابن ماجه^(۲):

دیسان فهرمووی: هه‌زه‌ت (درویدی خودای لیسر بن) فهرمووی: دوربن له هه‌سوودی و به‌خیلی، چونکه هه‌سوودی و به‌خیلی و کرده‌وی چاکه وه‌کوو ناگرو چیلکه وان، یا فهرمووی: وهك ناگرو پووش وان، چوَن ناگرو خیرا چیلکه و پووش و په‌لاش لووش ده‌دا، به‌خیلیش ناوا خیرو چاکه‌ی مروّ ده‌ماشیتته‌وه! (د/ماجه).

۴۷۶۶- عَنْ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ذَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأَمَمِ قَبْلَكُمْ الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ هِيَ الْحَالِقَةُ لَا أَقُولُ تَخْلُقُ الشَّغَرَ وَلَكِنْ تَخْلُقُ الدِّينَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أُبَيِّنُكُمْ بِمَا يُبَيَّنُّ دَاكُمْ لَكُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ. رواه الترمذي في الرقاق^(۳):

(۱) تجريد - مختصر صحيح البخاري/ ۵ رقم/ ۱۹۴۲ = ۶۰۶۴، ۵۱۴۲، ۶۰۶۶، ۶۷۲۴.

(۲) سكت عن درجته الشارح.

(۳) سكت عن درجته الشارح.

زوبه‌یری کوپی عه‌وام (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: حه‌زرت (درویدی خودای له‌سر بن) فه‌رمووی: دهردی میلله‌ته‌کانی پیشتان واکشان کشان به‌خشه‌خش هات بو‌ناوتان! واته: نه‌خوشینی به‌خیلی و رق و کینه و ده‌غن، که نه‌م دهردانه چه‌قوی سهرتاشن و داسی لا لاموو که‌رن، وه‌ئ مه‌به‌ستم نه‌وه نییه که موو و قره‌سه‌ر ده‌تاشن، به‌لام دین له‌کوته‌ره دهردن و ثابین به‌رباد ده‌کن!

به‌وه‌که‌سه که گیانی منی به‌ده‌سه دوو پی‌تان ناچیته به‌هه‌شت هه‌تا ئیمان نه‌هینن و باوه‌ر به‌خوداو پی‌غه‌مبه‌ری خودا نه‌کن، ئیمان و باوه‌ری ساخیش ناهینن و بیرو باوه‌رتان به‌ته‌واوی دانامه‌زری هه‌تا له‌ناو خوتاندا یه‌کتریتان خوش نه‌وی، نه‌دی با پیشتان بلیم که به‌چی نه‌مه بو‌خوتان مسوگهر ده‌کن، به‌وه که سلوو روژباشی و چاکو چونی له‌ناو خوتانا په‌خش بکه‌نه‌وه و هه‌میشه ناشت و ته‌بابن و له‌یه‌کتری نه‌مین بن (ت - رمای خودای ئی بن).

(۱۷) باسی شوینکه‌وتنی عه‌یبه‌ی مه‌ردوم: (ومنه تتبع العورات)

۴۷۶۷- عَنْ أَبِي بَرزَةَ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ قَلْبَهُ لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ اتَّبَعَ عَوْرَاتِهِمْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي بَيْتِهِ. رواه أبو داود والترمذي. لفظه: صعد النبي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمِنْبَرَ فَنَادَى بِصَوْتٍ رَفِيعٍ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ مَنْ قَدْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يُفِضِ الْإِيمَانُ إِلَى قَلْبِهِ لَا تُؤْذُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تُعَيِّرُوهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ تَتَّبَعَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ تَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِي جَوْفِ رَحْلِهِ^(۱):

ئه‌بو برزه‌ی ئه‌سه‌له‌می (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بن) فه‌رمووی: ئه‌ی کو‌مه‌له‌ی به‌زمان موسولمان و به‌دل نا موسولمان! غه‌یبه‌تی موسولمانان مه‌کن و شوین عه‌یبه‌یان مه‌که‌ون، چونکه ئه‌وه‌ی شوین

^(۱) بسند حسن (شرحه).

عیه‌یه‌یان بکه‌وئ خوداش شوئین عیه‌یه‌ی ئەو ده‌که‌وئ، ئەو که‌سه‌شی خودا شوئین عیه‌یه‌ی بکه‌وئ له‌ناو کونی مائی خوشیابئ هەر سووک و پرسیوای ده‌کا و عیه‌یه‌ی هەل دە‌مائی! (د/ت- س/ح) گفته‌ی (ت) ئاوايه: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لێسەر بن) سەرکه‌وته سەر دوانگه‌و به‌ ده‌نگی به‌رز فەرمووی: ئەو کۆمه‌له‌ی به‌ دەم موسوڵمان و بە‌دل ناموسوڵمان! ئازاری موسوڵمانان مه‌ده‌ن و نه‌نگ و شووره‌یی یان ئی مه‌گرن و تانوو‌تیان ئی مه‌ده‌ن و شوئین عیه‌یه‌یان مه‌که‌ون و ناموسیان مه‌بن، چونکه ئە‌وه‌ی شوئین عیه‌یه‌ی برای موسوڵمانی خوئی بکه‌وئ و بلاوی بکاته‌وه و نامووسی ببا خوداش شوئین عیه‌یه‌ی ئەو ده‌که‌وئ و عیه‌یه‌ی بلاو ده‌کاته‌وه و له‌ناو کونی ژووره‌ویشی دابئ نامووسی ده‌با.

٤٧٦٨- وَنَظَرَ ابْنُ عُمَرَ يَوْمًا إِلَى الْكَعْبَةِ فَقَالَ: مَا أَعْظَمَكَ وَأَعْظَمَ حُرْمَتَكَ وَالْمُؤْمِنُ أَعْظَمُ حُرْمَةً عِنْدَ اللَّهِ مِنْكَ^(٢):

رۆژی ئیبنو عومەر (خودایان ئی رازی بن) سهرنجی خانووی کابه‌ی داو فەرمووی: ئەو کاعبه! به‌ راستی تو ژۆر گه‌وره‌یت و ژۆر به‌ریزو قه‌دریت، هەم له‌لای خودا و هەم له‌لای به‌نده‌گانی خودا، به‌لام قه‌درو ریژی موسوڵمان له‌لای خودا له‌ قه‌درو ریژی تویش مه‌زنتره. واته: که‌سئ بئ ریژی به‌ موسوڵمانئ بکا گونا‌هی له‌وه زیاتره که بئ ریژی به‌ کابه‌ی پیروژ بکا. (د- س/صالح).

٤٧٦٩- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّكَ إِنْ أَتَيْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ أَوْ كَذَبْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ. فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً سَمِعَهَا مُعَاوِيَةُ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَفَعَهُ اللَّهُ تَعَالَى بِهَا^(٣):

موعاوییه (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لێسەر بن) فەرمووی: دیاره تو ئە‌گەر شوئین نه‌نگ و شووره‌یی خه‌لك بکه‌وی ده‌بئ به‌ هوئی خراپ بوونیان، یا فەرمووی: نزیکه ببئ به‌هوئی خراپ بوونیان (چونکه

(٢) بسند صالح (شرحه).

(٣) بسند صالح (شرحه).

خاوهن نه‌نگ و عه‌یب که‌زانی هه‌موو که‌س به عه‌یبه‌که‌ی ده‌زانی و نامووسی چووو و ناوی به به‌دی و خراپی زپاوه، ئیتر ده‌ربه‌ست نایه‌ت و کو له‌عه‌یبه‌و خراپه‌ ناکاته‌وو به‌ره‌به‌ره‌ ده‌بی به‌سه‌ر مه‌شقیکی به‌دو خه‌لکی تریش چاوی ئی ده‌که‌ن، سه‌ره‌نجام کو‌مه‌ل گشتی سه‌ر ده‌کاته‌ خراپه‌) ئه‌بو ده‌رداء (خودای ئی رازی بئ) ده‌یگوت: مو‌عاوییه‌ (خودای ئی رازی بئ) له‌م وشه‌ پی‌روژه‌یه‌، که‌ به‌ گوئی خوئی له‌ زاری هه‌زه‌تی بیستبوو، له‌ سایه‌ی خوداوه‌ سوودیکی باشی ئی وه‌رگرتبوو (د- س/ صالح).

٤٧٧- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْأَمِيرَ إِذَا ابْتَغَى الرِّيَّةَ فِي النَّاسِ أَفْسَدَهُمْ^(٤):

ئه‌بو ئوما‌مه‌ (خودای ئی رازی بئ) له‌ خو‌شه‌و‌یسته‌وه‌ ده‌فه‌رموئی (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ): فه‌رمان‌په‌وا (ئه‌میر= کاربه‌ده‌ستی میری) ئه‌گه‌ر دل له‌ خه‌لک پیس بکا و لییان به‌شک بئ ئه‌وه‌ به‌ ده‌ستی خوئی خراپیان ده‌کا و تووی دوو دلی و به‌د گومانی ده‌نیژئی به‌ناویاندا (د- س/ صالح).

٤٧٨- وَقِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): هَذَا فَلَانٌ تَقَطَّرُ لِحْيَتُهُ خَمْرًا فَقَالَ: إِنَّا قَدْ نُهِنَّا عَنِ التَّجَسُّسِ وَلَكِنْ إِنْ يَظْهَرُ لَنَا شَيْءٌ نَأْخُذُ بِهِ. وَی هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ^(٥):

گو‌تیان به‌ عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ): قوربان! ئه‌وه‌ ئه‌و کابرایه‌یه‌ چۆ‌راو‌گه‌ی ئاره‌ق له‌ ریشی ده‌تکی؟ وادیاره‌ ئاره‌قیکی زۆری خواردیته‌وه‌ عه‌بدوللا فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) له‌ ئیمه‌ی یاساخ کردوو که‌ کو‌ل هه‌لبگرین و هه‌ست هه‌ل‌خه‌ین و جاسووسی به‌سه‌ر خه‌لکه‌وه‌ بکه‌ین، له‌م باره‌یه‌وه‌ که‌مێ خو‌تان بئ ئاگا‌که‌ن و له‌ حا‌لی وادا ته‌غافول و خو‌گیل کردن با‌شته‌ له‌ گوئی قوت‌کردنه‌وه‌و گوئی قول‌اخ بوون، به‌لام ئه‌گه‌ر شتی به‌ به‌لگه‌ و شایه‌ت روون بووه‌ بو‌مان ئه‌و کاته‌ ئه‌وه‌ی به‌پیی شه‌ریعه‌ت پی‌ویست بئ ده‌یکه‌ین! (د- س/ صالح).

^(٤) بسند صالح (شرحه).

^(٥) بسند صالح (شرحه).

(۱۸) باسی فیزو ده‌عیه و له‌خوبایی بوون : (ومنه الکبر والاختیال)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ - سورة لقمان - ۱۸/۳۱}.

واته: هه‌رگیز له‌بهر فیزو ده‌مار رووی خۆت له‌خه‌ک هه‌ل مه‌چه‌رخینه و به‌پیی پیویست له‌گه‌ل خه‌لکا روت خۆش بی و قسه‌ت شیرین بی و ره‌فتارت جوان بی، قه‌ت نه‌که‌ی به‌که‌ش و فش و به‌له‌نجه و لاره‌وه به‌سه‌ر زه‌ویدا برۆیت و له‌خۆت بایی بی، چونکه‌ خودا مروی به‌فیزو به‌ده‌عیه و ده‌مار ی خۆش ناوی!

۴۷۷۲- (ب - ۷ ز - ۵۱ ل - ۲۱۱ ف - ۲) (۱).

۴۷۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي وَالْعَظَمَةُ إِزَارِي فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ. رواه أبو داود ومسلم (۲):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بی) فه‌رمووی: خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: گه‌وره‌یی و مه‌زنای عابا و که‌وای خۆمن، نه‌وه‌ی گه‌رو ته‌شقه‌له‌م پی بکا له‌سه‌ر یه‌کێ له‌م دوانه تووپی ده‌ده‌مه ناو ئاگری دۆزه‌خه‌وه! (د/م).

۴۷۷۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرَدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ وَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرَدَلٍ مِنْ كِبْرِيَاءٍ (۳):

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بی) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سێ به‌قه‌ی سه‌نگی ده‌نکی خه‌رته‌له‌یی ئیمان و باوه‌ر له‌

(۱) تقدم في مجلد سابع. تسلسل: ۵۱/ل ۲۱۱/ط ۱/رقم ۴۸۳.

(۲) مسلم. ادب: ۶۶۲۳.

(۳) مسلم. ایمان: ۲۶۲. أبوداود. لباس: ۴۰۹۱.

دلّیابی ناچیته ناو دۆزه‌خ، هەر که سیکیش به‌قه‌ی سه‌نگی دانه‌ی خه‌رت‌له‌یی ده‌عیه و فیزو ده‌مار له‌ناو دلّیابی ناچیته ناو به‌هه‌شت (م/ت).

٤٧٧٥- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ. قَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَتَغْلُهُ حَسَنَةً. قَالَ: إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ الْكِبَرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمَطُ النَّاسِ. رواهما مسلم والترمذي^(٤):

دیسان فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: هەر که‌سی تۆسقالی فیزو ده‌عیه و ده‌مار له دلّیابی ناچیته به‌هه‌شته‌وه، پیاوی عەرزێ کرد: قوربان! ئە‌ی پیغه‌مبەری خودا! پیاو هەیه‌ هە‌زه‌کا بە‌رگی جوان بێ و پیلای جوان بێ ئە‌ی ئە‌وه چۆنه؟ فەرمووی: له راستیدا خودا خۆی جوانه و جوانیی پی خۆشه و کالاه و بە‌رگ و پیلای جوان ئە‌گەر بۆ فیزو ده‌عیه و ده‌مار نه‌بێ قه‌یناکا و شتیکی جوانه و خودا پێی خۆشه، به‌لام فیزو ده‌عیه ئە‌وه‌یه که حەق به‌حەق نه‌زانی و حەق پێ شێل که‌یت و به‌چاوی سووک ته‌ماشای خە‌لک بکه‌یت و تانه و توانجیان تی بگری (م/ت).

٤٧٧٦- (ب - ٣ ز - ١٠٦ ل - ٢٨٦ ف - ٤) (٥):

٤٧٧٧- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُخْشَرُ الْمُتَكَبِّرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْثَالَ الذَّرِّ فِي صُورِ الرِّجَالِ يَفْشَاهُمُ الدَّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَيَسَاقُونَ إِلَى سِجْنٍ فِي جَهَنَّمَ يُسَمَّى بُولَسَ تَغْلُوهُمْ نَارُ الْأَثَارِ يُسْقَوْنَ مِنْ غُصَّارَةِ أَهْلِ النَّارِ طِينَةَ الْخَبَالِ^(٦):

له‌عه‌مری کو‌ری شو‌عه‌یه‌وه له‌ باوکیه‌وه له‌ باپیری باوکیه‌وه (رمزی خودایان ئی بێ) فەرمووی: هە‌زه‌ت (دروودی خودای لەسەر بێ) دە‌فەرمووی: له‌ روژی قیامه‌تدا فیزنو ده‌عیه‌ زله‌کان کاتی هه‌شر ده‌کری‌ن هه‌ریه‌که‌ی به‌قه‌د ورده

(٤) ترمذی. بر وصلة: ١٩٩٨. ابن ماجه. مقدمة: ٥٩. تحفة: ٩٤٢١.

(٥) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل/ ١٠٦ رقم/ ٢٤٢٤.

(٦) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

میرووله سووره‌یی ده‌بن، به‌لام شیوه‌یان شیوه‌ی ئاده‌میزاده، له‌هه‌موو لایه‌که‌وه که‌ساسی و سه‌ر شوپری ده‌وره‌ی داون، زیندانی له دۆزه‌خدا هه‌یه ناوی بولیه‌جا به‌ره‌و ئه‌و زیندانه‌ لییان ده‌خوپن، له‌وئ ده‌که‌ونه بن ئاگری شای ئاگران‌ه‌وه! وه له‌ لیت‌ه‌و چلپاوی که‌لله‌یی بوون (که‌ جه‌ره‌ تاوی له‌شی دۆزه‌خییه‌کانه‌) له‌باتی ئاو ده‌یان ده‌نی! (ت- س/ص). عه‌مری کۆپی شوعه‌ییی کۆپی موچه‌مه‌دی کۆپی عه‌بدوللای کۆپی عه‌مری کۆپی عاص، تابییی بووه، له‌هه‌ر شوینی که‌ ده‌فه‌رموی: عن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده. واته‌: عه‌مر ده‌گپ‌ریت‌ه‌وه له‌ شوعه‌یبه‌وه شوعه‌یب ده‌گپ‌ریت‌ه‌وه له‌ باپیره‌ی خۆیه‌وه که‌ عه‌بدوللای کۆپی عه‌مری کۆپی عاصه‌ (وه‌رگپن).

٤٧٧٨- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: تَقُولُونَ لِي فِي الثَّيِّهِ وَقَدْ رَكِبْتُ الْحِمَارَ وَلَيْسَتْ الشَّمْلَةُ وَقَدْ حَلَبْتُ الشَّاةَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ فَعَلَ هَذَا فَلَيْسَ فِيهِ مِنَ الْكِبَرِ شَيْءٌ^(٧):

جوبه‌یری کۆپی موطعیم (خودای ئاززی بن) فه‌رموی: ئیوه به‌ من ده‌لین گوایه هه‌واو ده‌عیه‌م هه‌یه، به‌لام که‌سئ هه‌وا‌ی بن چۆن ئه‌م ئیشه‌نه ده‌کا که‌ من ده‌یانکه‌م: من سواری گویدریتز ده‌بم و سه‌رده‌ری و فه‌ره‌نجی له‌به‌رده‌که‌م و مه‌ر ده‌دوشم و ورده ئیشی تری ناوما‌ل ده‌که‌م، پیغه‌مه‌ریش (بروودی خودای لسه‌ر بن) ده‌فه‌رموی: که‌سئ ئه‌م جو‌ره‌ شتانه‌ بکا فه‌ری به‌سه‌ر فیزو هه‌واوه نییه‌ (ت- س/ص).

٤٧٧٩- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَذْهَبُ بِنَفْسِهِ حَتَّى يُكْتَبَ فِي الْجَبَّارِينَ فَيُصِيبُهُ مَا أَصَابَهُمْ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ الرَّمْذِيُّ^(٨):

سه‌له‌مه‌ی کۆپی ئه‌که‌وه‌ (خودای ئاززی بن) ده‌گپ‌ریت‌ه‌وه له‌ جه‌زه‌ته‌وه (بروودی خودای لسه‌ر بن) ده‌فه‌رموی: پیاوی وا هه‌یه ئه‌وه‌نده‌ خۆی به‌زل ده‌گری و

(٧) بسند صحیح (شرحه).

(٨) بسند حسن (شرحه).

خه‌لکی تر به سووک ته‌ماشا ده‌کا هه‌تا له‌لای خودا له‌نا و ریزی سته‌مگه‌رو زۆرداره مله‌وپه‌کاندا له‌قه‌له‌م ده‌دری! (ت- س/ح).

۴۷۸۰- وَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي رَجُلٌ حُبِّبَ إِلَيَّ الْجَمَالُ وَأُعْطِيتُ مِنْهُ مَا تَرَى حَتَّى مَا أَحْبُّ أَنْ يُقَوِّنِي أَحَدٌ - إِمَّا قَالَ بِشْرَاكِ نَعْلِي. وَإِمَّا قَالَ بِشِيعِ نَعْلِي - أَفَمِنَ الْكِبَرِ ذَلِكَ قَالَ: لَا وَلَكِنَّ الْكِبَرَ مَنْ بَطَرَ الْحَقُّ وَغَمَطَ النَّاسَ. رواه أبو داود في اللباس^(۹):

پیاوی هاته خزمه‌تی چه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهر بئ) عه‌زی کرد: قوربان! من پیاویکم ده‌ستوورم وایه چه‌زم له‌ جوانییه، به ره‌نگیکی وا که چه‌زده‌که‌م له‌هه‌موو شتیکا خۆم سه‌ر گولیم، ته‌نانه‌ت چه‌زناکه‌م که که‌س به‌نی پیلاوه‌کانی یا قه‌یتانی سو‌له‌کانی له‌هی من قۆزتر بئ، بو جوانی و قۆزی و ته‌پۆشیش نه‌مهم که‌وام له‌ به‌رچاوت جا ئایا نه‌مه‌ی من ده‌یکه‌م به‌ ده‌مارو ده‌عیه داده‌نری یا نا؟ فه‌رمووی: نه‌ه، به‌لام ده‌مارو ده‌عیه هه‌ق پینشیلکردنه و خه‌لک به‌ سووک دانانه! (ئه‌بو داوود. ره‌زای خودای ئی بئ).

۱۹) باسی زمان لووسی و ده‌مه‌ری و هه‌لنانی زۆر: (ومنه الإطراء في المدح)

۴۷۸۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا يُثْنِي عَلَى رَجُلٍ وَيُطْرِيه فِي الْمِدْحَةِ فَقَالَ: أَهْلَكُكُمْ - أَوْ قَطَعْتُمْ - ظَهَرَ الرَّجُلُ. رواه الشيخان^(۱):

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) به‌رگوینی که‌وت پیاوی و ده‌سفی پیاویکی تری ده‌دایه‌وه و به‌تانی ده‌هات له‌به‌ره‌وه فه‌رمووی: پیاوه‌که‌تان به‌م پیاوه‌لدا نه‌ کوشت، یا فه‌رمووی: پشتی پیاوه‌که‌تان شکان (چونکه هه‌لنانی زۆر ملی پیاو ده‌شکینئ) (ش- خودایان ئی

(۹) سکت عن درجته الشارح.

(۱) بخاري. شهادات: ۲۶۶۲، ۶۰۶۰. مسلم. زهد/۷۴۲۹. تحفة الأشراف: ۹۰۵۶.

رازی بن) له شهرحه که دا ده‌فرمووی (خودای نِ رازی بن): حه‌دیتیکی طه‌به‌رانی و حاکم هه‌یه ده‌فرمووی: اذا مدح المؤمن في وجهه ربا الأيمان في قبله: کاتئ له‌روو مه‌تح و تاریفی جوانی موسولمانی ساخ ده‌کری به‌وه نووری ئیمان له‌ناو دلیا ده‌گه‌شیته‌وه. (وه‌رگیی).

۴۷۸۲- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: ذُكِرَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأُتِيَ عَلَيْهِ رَجُلٌ خَيْرًا، فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيَحَكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ - يَقُولُهُ مِرَارًا - إِنْ كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحًا لَا مَحَالَةَ فَلْيَقُلْ أَحْسِبُ كَذَا وَكَذَا. إِنْ كَانَ يُرَى اللَّهُ كَذَلِكَ، وَحَسْبُهُ اللَّهُ، وَلَا يُزَكِّي عَلَى اللَّهِ أَحَدًا. رواه الثلاثة^(۲).

ئهبو به‌کهره (خودای نِ رازی بن) فه‌رمووی: له‌لای پیغه‌مبه‌ر (دیرووی خودای له‌سر بن) باسی پیاوی کرا، پیاویکی تریش وه‌سفی چاکو و باشیی ئه‌وی کرد. پیغه‌مبه‌ر (دیرووی خودای له‌سر بن) فه‌رمووی: هاوار بو تو ئه‌ستوی هاوریکه‌تت شکاند! وه‌چهن جار له‌سه‌ر یه‌ک ئه‌م وشه‌ی دووباره کرده‌وه، ئه‌وجا فه‌رمووی: ئه‌گهر که‌سیکتان هه‌رچاری نه‌بوو که‌ویستی وه‌سفی که‌سی بکا با جه‌زمی پیا نه‌ئو و به‌لکو بلئ؟ وا ده‌زانم ئه‌و پیاوه وا وایه، ئه‌مه‌یش به‌مه‌رجئ که ئه‌و کابرایه ری ئی بچئ که وه‌ک ده‌لئ وایی، ئیتر خودا بو‌خوی ناگای له‌دلیه‌تی و به‌پی نیازی دلی پاداشی ده‌داته‌وه، به‌لام به‌هیچ جو‌ر نابئ بریار بداو بلئ فیساره که‌س له‌لای خودا پاکه، چونکه شتی وا به‌س خودا بو‌خوی ده‌یزانی! (ش/د).

۴۷۸۳- وَجَاءَ رَجُلٌ فَأُتِيَ عَلَى عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي وَجْهِهِ فَأَخَذَ الْمُقْدَادُ بْنُ الْأَسْوَدِ ثَرَابًا فَحَنَّا فِي وَجْهِهِ وَقَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذَا لَقِيتُمُ الْمَدَاحِينَ فَاحْتَرُوا فِي وُجُوهِهِمُ الثَّرَابَ. رواه أبو داود ومسلم والترمذي^(۳).

^(۲) تجرید/ ۳ ل/ ۲۲۸ ط/ ۱/ رقم = ۱۱۲۲، ۶۰۶۱، ۶۰۶۲، مسلم. زهد: ۷۴۲۶. أبوداود. ادب: ۴۸۰۵.

ابن ماجه. ادب. ۳۷۴۴. تحفة/ ۱۱۶۷۸.

^(۳) مسلم. زهد: ۷۴۲۰. ترمذی. زهد/ ۲۲۹۳. ابن ماجه. ادب: ۳۷۴۲. تحفة الأشراف: ۱۱۵۴۵.

پیاوئ هات له روو، ده‌ستی کرد به تاریفکردنی عوسمان (خودای ئی رازی بئ) میقدادی کوپی ئه‌سه‌ودیش توژی خوئی هه‌لگرت و وه‌شاندی به‌رووی کابرا‌دا، عوسمان پیی فه‌رمووی: بوچی وا ده‌که‌ی لیی؟ میقداد فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربئ) پیی فه‌رمووی: کاتی ده‌گه‌ن به‌ستایش خوینان (مه‌دداحین) خوئ بکه‌ن به‌ده‌موو چاویاندا! (د/م/ت - خودایان ئی رازی بئ).

٤٧٨٤- وَجَاءَ وَقْدِ بْنِ عَامِرٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: أَلَيْتَ سَيِّدُنَا. فَقَالَ: السَّيِّدُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى. قَالُوا: وَأَفْضَلُنَا فَضْلًا وَأَعْظَمُنَا طَوْلًا. فَقَالَ: قُولُوا: بِقَوْلِكُمْ أَوْ بَعْضِ قَوْلِكُمْ وَلَا يَسْتَجِرِّيَكُمُ الشَّيْطَانُ. رواه أبو داود والإمام أحمد^(٤).

نویسه‌ره‌کانی هوژی به‌نی عامیر که هاتنه خزمه‌تی چه‌زهرت (دروودی خودای له‌س‌ربئ) گو‌تیان: تو گه‌وره‌ی ئیمه‌یت، فه‌رمووی: گه‌وره‌ی هه‌موو لایئ هه‌ر خودایه! گو‌تیان: وه بو پیاوه‌تیش گه‌وره‌و سه‌روه‌مانیت و بو به‌خشش و ده‌سه‌نه‌یش هه‌ر خوئ ئاغامانیت؟ فه‌رمووی: ئه‌م قسه‌یه‌تان ریئ تی ده‌چی یا فه‌رمووی: قه‌یناکاله‌م بابه‌ته بلین، به‌لام ئاگاتان له‌خوئان بئ شه‌یتان نه‌تانکا به‌پئ کو‌په‌ی خوئی و به‌ره‌به‌ره پیی ئی هه‌لپ‌رن و له‌را‌ده‌ی ده‌ریکه‌ن (د/ نه‌حمه‌د).

٢٠) باسی جمین و جنیو: (ومنه السب والقذف)

٤٧٨٥- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَيُّمَا امْرِئٍ قَالَ لِأَخِيهِ يَا كَافِرُ. فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ وَإِلَّا رَجَعَتْ عَلَيْهِ. رواه الأربعة^(١).

ئیب‌نو عومه‌ر (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربئ) ده‌فه‌رموئ: ئه‌و که‌سه‌ی به‌برای موسولمانی خوئی بلئ: ئه‌ی ناموسولمان!

^(٤) سکت عن درجته الشارح.

^(١) تجرید/ ٥/ ل/ ٢١٣ رقم/ ١٩٧٧ - ٦٠٤٥ = ١٣٩٥ تجرید - ٢٥٠٨ فتح - مجلد رابع ص ٨٣. مسلم.

ایمان: ٢١٣.

ئەى خودا نەناس! ئەو ئەو قەسەيە بەر يەككيان ھەر دەكەوئ، جا ئەگەر
جەمئىن پى دراوھەكە شايانى جەمئەكەبئ ئەوا جەمئەكە بەر ئەو دەكەوئ،
ئەگينا ئەگەر وانەبئ ئەوا جەمئەكە بۆ جەنئو دەرەكە دەگەرپیتەوہ. (ش/د/ت).

۴۷۸۶- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لَا يَرْمِي
رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوقِ ، وَلَا يَرْمِيهِ بِالْكُفْرِ ، إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ ، إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبُهُ كَذَلِكَ.
رواه الشيخان^(۲):

ئەبو ھر (خودای ئی رازی بئ) ھەرمووی: لە پیغەمبەرم بیست دەیفەرموو (دەروە
خودای لەسەر بئ): ھەرکەسێ نیسبەتی گاوری (ناموسولمانی) یا بەدکاری
(فاسقی) لە کەسێکی تر بداو کابرای برادەریشی وانەبئ وەك ئەو دەلی ئەو
ئەو بوختیانە دەچیتەوہ بۆ خووی و ئەو خووی (لە جیاتى ئەو) گاوری دەبئ، یا
بەدکار دەبئ. (ش- خودایان ئی رازی بئ).

۴۷۸۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سِبَابُ الْمُسْلِمِ
فُسُوقٌ ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ. رواه الشيخان والترمذي^(۳):

عەبدوللای کوپی مەسعوود (خودای ئی رازی بئ) دەفەرموئ: ھەزەرەت (دەروە
خودای لەسەر بئ) دەفەرموئ: جویندان بە موسولمان فیسق و لە دین دەرچوونەو
شەر لەگەڵ کردنیشی کوفرو بئ دینییه (ماموستا مەلا رەشید بەگ
دەفەرموئ خودای ئی رازی بئ: یەعنی لە کوفەرەوہ نزیکە ئەوہندە گوناھێکی
گەورەیه) (ش/ت). (وەرگێڕ)

۴۷۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُسْتَبَانِ مَا
قَالَ فَعَلَى الْبَادِي مِنْهُمَا مَا لَمْ يَغْتَدِ الْمَظْلُومُ. رواه ابو داود ومسلم والترمذي^(۴):

^(۲) بخاری. مناقب: ۲۳۱۷، ۵۶۹۸. مسلم. ایمان/۲۱۴.

^(۳) بخاری. ایمان: ۴۸، ۶۰۴۴، ۷۰۷۶ = تجرید/ ۱/ ل/ ۶۸. مسلم. ایمان: ۲۸. ترمذی. ایمان:

۲۶۲۵، ۱۹۸۳. نسائی. تحریم: ۴۱۲۰، ۴۱۲۱. تحفة/۹۲۴۲.

^(۴) مسلم. ادب: ۶۵۲۴.

ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموێ: ئەو دوو کەسە ی شەپەرە جێیۆ دەکەن گوناھی جێیۆه‌کانیان بەملی ئەوه‌یانە کە لەپێشدا جێیۆه‌کە دەدا، بەمەرجێ ناهەقی ئی کراوه‌کە دەسدریژی نەکا و زیاد لەهەقی خۆی جێیۆ نەدا (م/ت).

٤٧٨٩- → (ب - ١ ز - ١٩٥ ل - ٥٢٥ ف - ٣) (٥).

لێره‌دا ئاوايه: ئەبو هورهیره لە پیڤه‌مبەرەوه دەفەرموێ (دروودی خودای لەسەر بێ): ئەم دوو خووه‌ خویی کافرو بێ بپرواکانن: یه‌که‌م: تانە و تانۆتدان لە ره‌سەن و بنه‌چه‌ی مەردوم.

دووه‌م: شیوه‌ن کردن لەسەر مردوو.

٤٧٩٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مُتْلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا قَالَ الرَّجُلُ هَلْكَ النَّاسُ. فَهُوَ أَهْلُكُهُمْ. رواه مسلم وأبو داود^(٦).

دیسان ئەبو هورهیره لە حەزەرەته‌وه دەفەرموێ (دروودی خودای لەسەر بێ): ئەو پیاوه‌ی دەتێ خەلک خراپ بوون، ئەوه‌ خۆی لە هه‌موویان خراپتره‌! (م/د).

٤٧٩١- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مُتْلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا مَاتَ صَاحِبُكُمْ فَدَعُوهُ لَا تَقْعُوا فِيهِ. رواه أبو داود. نَسَأَلُ اللَّهَ حِفْظَ اللِّسَانِ آمِينَ^(٧).

عائیشە‌ی هاوسەری پیڤه‌مبەر (دروودی خودا لەسەر پیڤه‌مبەر بێ و ره‌زای خوداش لەوبێ) فەرمووی: پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) کاتێ کە سیکتان دەمرێ ئێتر دەستی ئی هه‌لبگر و به‌خراپه‌ باسی مه‌که‌ن! (د - س/صالح). لە شەرحه‌که‌دا دەفەرموێ: (پڕ گوێی لە نووری خودا بێ) حەدیثیکی تیرمیذی هه‌یه‌ دەفەرموێ: جێیۆ به‌ مردوو ه‌کان مه‌ده‌ن، چونکە ئازار به‌ زیندوو ه‌کانیان ده‌گه‌یه‌نێ.

(٥) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ١٩٥ ل/ ٥٢٥ ج/ ١/ رقم/ ١٠٢٨/٣.

(٦) مسلم. أدب/ ٦٦٢٦. أبوداود. أدب: ٤٩٨٣. تحفة/ ١٢٦٢٣.

(٧) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

٢١) باسی نه‌حله تکردن و زمان پیسی : (ومنه اللعن والفحش)

٤٧٩٢- → (ب/٣ ز/١٢٤ ل/٣٢٥ ف/٣) + (ز/١٣٢ ل/٣٤٠ ف/٤)^(١).

٤٧٩٣- وَقَالَ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَاحِشًا وَلَا لَعَانًا وَلَا سَبَابًا، كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْمَعْتَبَةِ مَا لَهُ، تَرَبَّ جَبِيئُهُ. رواه البخاري^(٢).

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بئ) زۆر زمان پاک بوو، پیاویکی هه‌رزه‌گوو زمان پیسو نه‌فرینکه‌رو جنیو فروش نه‌بوو، کاتی گله‌یی له‌یه‌کی‌کمان ده‌کرد زۆر به‌ناسکی ده‌یفه‌رموو: ئه‌وه چیه‌تی‌بو واده‌کا، ناوچاوانی خو‌لای بئ (دوور نییه‌ که‌مه‌به‌ست له‌م وشه‌یه‌ نزای باش بئ ئه‌وکاته: واته: به‌سه‌جده‌ی زۆر ته‌وی‌لی خو‌لای ببی!) (ب).

٤٧٩٤- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّعَّانِينَ لَا يَكُونُونَ شُهَدَاءَ وَلَا شُفَعَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه مسلم وأبو داود^(٣).

ئه‌بو ده‌رداء (خودای ئی رازی بئ) ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سر بئ) ده‌فه‌رمووی: نه‌فرین که‌ران (له‌روژی ره‌ستا خیزدا) نه‌پایه‌ی شه‌یدان و نه‌پایه‌ی تکا‌کاریان پئ نادری! (م/د).

٤٧٩٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَنْبَغِي لِصِدِّيقٍ أَنْ يَكُونَ لَعَانًا. رواه مسلم والترمذي^(٤).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) ده‌لی: هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سر بئ) ده‌فه‌رمووی: پیاو چاک و له‌عنه‌ت فروشیان نه‌گوتوو! (م/ت).

(١) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/١٢٤ ل/٢٢٥ ط/١ رقم/٢٥٠٤ + تسلسل/١٣٢ ل/٣٤٠ ط/١ رقم/٢٥٣٢/٤.

(٢) تجريد (مختصر صحيح البخاري) مجلد/٥ ص/٢١٢ رقم/١٩٣٤ = ٦٠٣١، ٦٠٤٦.

(٣) مسلم. بر وصلة (ادب): ٦٥٥١، ٦٥٥٢، ٦٥٥٣. أبو داود. ادب: ٤٩٠٧. تحفة/١٠٩٨٠.

(٤) مسلم. بر وصلة (ادب): ٦٥٥١.

٤٧٩٦- وَعَنْهُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اذْغُ عَلَى الْمُشْرِكِينَ قَالَ: إِنِّي لَمْ أَبْعَثْ لَعَاكًا وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً. رواه مسلم^(٥):

دیسان ده‌لئ: گوئرا: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نزای شه‌ر له‌ بته‌رسه‌کان بکه، فه‌رمووی: من له‌لایه‌نی خوداو ده‌ بۆ ئه‌وه‌ نه‌هاتووم که نه‌فرین و نه‌حله‌ت له‌م و له‌و بکه‌م، به‌لکوو به‌ پیچه‌وانه‌وه‌ من بۆیه‌ هاتووم که ببه‌م به‌مایه‌ی میه‌ره‌بانی و مه‌رحه‌مه‌ت (م- پر گوپی پیروزی له‌ نووری خودا بئ).

٤٧٩٧- عَنْ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تَلَاعَنُوا بِلَعْنَةِ اللَّهِ وَلَا بِغَضَبِ اللَّهِ وَلَا بِالنَّارِ^(٦):

سه‌مووره (خودای ئی زای بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: به‌ یه‌کتری مه‌لئین له‌عنه‌تی خودات ئی بئ، یا به‌ر قارو غه‌زه‌بی خودا که‌وی، یا به‌ر ئاگر که‌وی! (د/ت- س/ص).

٤٧٩٨- وَكَازَعَتِ الرِّيحُ رَجُلًا رِذَاءَهُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَعَنَهَا - فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا تَلْعَنُهَا فَإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ وَإِلَهُ مِنْ لَعَنَ شَيْئًا لَيْسَ لَهُ بِأَهْلٍ رَجَعَتِ اللَّعْنَةُ عَلَيْهِ. رواهما أبو داود والترمذي^(٧):

له‌ خزه‌تی چه‌زه‌تدا کابرایئ، با خو‌ش خو‌ش که‌واکه‌ی هه‌ل ده‌دایه‌وه‌و له‌شی ده‌رده‌خست، له‌ ئه‌نجامدا کابراکه‌ گوئی به‌ بایه‌که: به‌ له‌عنه‌ت بیت. پیغه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: وامه‌لئ، له‌عنه‌تی ئی مه‌که، ئه‌م بایه‌ به‌ فه‌رمانی خودا هه‌ل ده‌کا و ده‌وه‌زی! ئه‌مه‌ له‌لایئ، له‌ لایه‌کی ته‌ریشه‌وه‌ بریارێ خودایه‌: ئه‌و که‌سه‌ی له‌عنه‌ت و نه‌فرین له‌ شتی‌ک بکا و ئه‌و شته‌ شایانی ئه‌و له‌عنه‌ته‌ نه‌بئ، له‌عنه‌ته‌که‌ی خو‌ی ده‌گه‌رێته‌وه‌ بۆ سه‌رخو‌ی! (د/ت- س/ح).

(٥) مسلم. بر وصلة (ادب): ٦٥٥٦.

(٦) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(٧) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

٤٧٩- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ شَيْئًا صَعِدَتْ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ ذُوْنَهَا ثُمَّ تَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُهَا ذُوْنَهَا ثُمَّ تَأْخُذُ يَمِينًا وَشِمَالًا، فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاحًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِي لَعَنَ فَإِنْ كَانَ لِذَلِكَ أَهْلًا وَإِلَّا رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا. رواه أبو داود^(٨):

ئهبو دهر داء (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خودای له‌سهر بن) فهرمووی: به‌نده‌ی خودا کاتئ نه‌حله‌ت له‌شتئ ده‌کا، ئهو نه‌حله‌ته به‌ره‌و ئاسمان به‌رزه‌وه ده‌بی، به‌لام دهرگاکانی ئاسمانی ئی داده‌خرئ، ئه‌وجا دیسان دیته‌وه خوارئ بو‌زه‌وی، دهرگاکانی ئه‌ویشی ئی داده‌خرئ، ئه‌وجا به‌راسته‌و به‌چه‌پا ده‌گه‌رئ وه‌ئ دهر‌باز‌گه‌ی ده‌سته‌ ناکه‌وی، ئه‌وسا به‌ره‌و نه‌حله‌ت لی‌کراوه‌که ده‌پوا، جا ئه‌گه‌ر نه‌فرین لی‌کراوه‌که شایه‌نی ئهو نه‌فرینه‌ بوو ئه‌وا ده‌نوو‌سئ به‌ گو‌ل‌کیه‌وه، ده‌نا ده‌گه‌ریته‌وه بو‌سهر نه‌فرینه‌که‌ره‌که (د- س/صالح). ئه‌مه‌یه له‌ کور‌دی‌دا ده‌لین: مالی قه‌لب ده‌گه‌ریته‌وه سه‌ر خاوه‌نی.

٤٨٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيءِ. رواه الترمذي. نَسَّالَ اللَّهُ حَسَنَ الْأَخْلَاقِ آمِينَ^(٩):

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خودای له‌سهر بن) فهرمووی: بو‌موسولمان ناشی که توانجده‌رو نه‌فرینه‌که‌رو هه‌رزه‌گو‌و زمان پیس بی (ت- س/ح).

^(٨) رواه الترمذي بسند صالح (شرحه).

^(٩) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

٢٢) باسی قسه دابرین له موسولمان و به چاوی سووک ته ماشا کردنی موسولمان : (ومنه إحتقار المسلم وهجره)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُمْ} - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة الحجرات - ٤٩/١١.

واته: ئەو کەسانی کە باوەرتان به خوداو پیغه‌مبەری خودا کردووه! ئەو موسولمانینه! چ پیاوتان چ ژنتان تیزو تەلفیزی و لاقرتی و گەمە و گالتە به یەکتەری مەکەن، لەوانەیه کە گالتە پیکراوەکان لەلای خودا له گالتە کەرەکان پێیان باشتربن...

٨٠١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَلَا يَبْعَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا. الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ. التَّقْوَىٰ هَاهُنَا. وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ بِحَسَبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ. رواه الأربعة^(١).

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بن) فەرمووی: ھەسوودی و بەخیلی بە یەکتەری مەبەن و، کۆستە کۆستە لە یەکتەری مەکەن و، کینە و دەغەز لە یەکتەری مەکیشتن و، پشت لە یەکتەری مەکەن و لە یەکتەری لووتە لا مەبەن و، کریار یا فروشیار لە یەکتەری ھەل مەگیڕنەو، وە ھەک برا بەندەوی خودا بن و لەنا و خۆتانا رێک و تەبابەن و بین بەبرای یەکتەری، موسولمان برای موسولمانە، نابێ زۆرو ناھەقی ئی بکا، نابێ بە چاوی سووک تەماشای بکا، نابێ پشتی لە زەوی بدا و دەستە شکینی بکا، بە پێی تەوانا دەبێ لەسەری بکاتەو ھەزەرت (دروودی خودای لەسەر بن) سێ

(١) تجرید (مختصر صحیح البخاری) ٥/ ل ٢١٥ رھم/ ١٩٤١ = ٦٠٦٥، ٦٠٧٦. ھتج. مسلم. بر وصلة:

٦٤٧٢-٦٤٧٧. أبو داود. أدب/ ٤٩١١. ترمذی. بر وصلة/ ١٩٣٢. تحفة/ ٣٤٧٩.

جار دهستی نایه سهر دلی و فهرمووی: ته‌قواو ترسی خودا وا لی‌رده‌دا: له‌ناو دل‌دا، به‌سه بۆ خراپی موسولمان که به چاوی سووک ته‌ماشای برای موسولمانی خوئی بکا! هه‌موو شتیکی موسولمان به موسولمانیکی تر حه‌راهه: خوینی/ مال و سامانی، شهره‌فو ئابروو نامووسی (ش/د/ت. رمزای خودایان لآ بین).

٤٨٠٢- فهرمووده‌ی (رب اشعث مدفوع...) له به‌رگی هه‌شته‌ما رابوورد له باسی (الاستنصار بالضعفاء) دا له کتابی جیهاددا^(٢).

٤٨٠٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ فَيَقَالُ أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(٣).

دیسان فهرمووی: پیغه‌مبهر (برودی خودای له‌سهر بئ) فهرمووی: هه‌موو روژیکی دوو شه‌مان و پینچ شه‌مان ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شت ده‌کرینه‌وه و خودا له هه‌موو به‌نده‌یی خوش ده‌بئ که هاو‌پئ بۆ خودا دانه‌نئ، ته‌نیا له‌و دوو که‌سه نه‌بئ که له‌ناو خو‌یاندا ناکو‌کن و قینیان له یه‌کتره، یه‌زدان سئ جار ده‌فهرموئ به‌ فریشته‌کان: ئەم دوو که‌سه جارئ با بمینن تا له‌ناو خو‌یاندا ناشت ده‌بنه‌وه ئەه‌وجا قه‌له‌می لی‌بو‌ردن بینن به‌سهر گونا‌هه‌کانیان دا. (م/د/ت).

٤٨٠٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تُغْرَضُ أَعْمَالُ النَّاسِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّتَيْنِ: يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ إِلَّا عَبْدًا بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ فَيَقَالُ ائْرُكُوا - أَوْ ارْكُوا - هَذَيْنِ حَتَّى يَفِيَّيَا. رواه مسلم^(٤).

(٢) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل/ ٣٥ ل/ ١٠٨ ط/ ١/ رقم/ ٤٤٣٧.

(٣) مسلم. بر وصلة (أدب): ٦٤٩٠-٦٤٩٣. ترمذي: بر وصلة: ٢٠٢٣. تحفة/ ١٢٧٠٢.

(٤) مسلم. بر وصلة (أدب): ٦٤٩٢-٦٤٩٣.

دیسان فەرمووی: پیڤه‌مبەر (درویدی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: هەموو هەفتەیی دوو جار کردەوه‌کانی ئادەمیزادەکان لە حوزووری خودادا رادەنویترین، جاری لە روژی دوو شەمەداو جاری لە روژی پینج شەمەدا، وه خودا لە هەموو بەندەیه‌کی موسولمان خۆش دەبێ تەنیا لەو بەندەیه خۆش نابێ که لەگەڵ برای موسولمانیدا قینیان لەیەکتربێ، خودا بە فریشتەکان دەفەرموێ: جاری با ئەم دوو کەسە بمینن، یا فەرمووی: دەفەرموێ جاری واز لەم دوانە بهینن قەڵەمی عەفو (بنووسی لی‌بووردن) بەسەر کردەوه‌ی خراپیاندا مەهینن و دایان بخەن هەتا کاتی لەناو خۆیاندا ناست دەبنەوه! (م).

٤٨٠٥- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيَصُدُّ هَذَا، وَيَصُدُّ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ. رواه الأربعة^(٥):

ئەبو ئەییوبی ئەنصاری (خودای ئازادی بێ) لە حەزەرەتەوه دەفەرموێ (درویدی خودای لەسەر بێ): دروست نییە بۆ پیاوی موسولمان که زیاتر لە سێ شەو قسە دابێری لە برای موسولمانی و قسە لەگەڵدا نەکا، گریمان ئەگەر لەملاو لا تووشی یەك بوون ئەمیان بەم لادا و ئەویان بەولادا روو وەرگێری! باشی ئەم دوو موسولمانەیش ئەوەیانە که لەپیشدا روژ باشی و سلواو لەوی تریان بکا. (ش/د/ت/ن).

٤٨٠٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَهْجُرَ مُؤْمِنًا فَوْقَ ثَلَاثٍ فَإِنْ مَرَّتْ بِهِ ثَلَاثٌ فَلْيَلْقَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ فَإِنْ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَدْ اشْتَرَكَا فِي الْأَجْرِ وَإِنْ لَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِالْإِثْمِ وَخَرَجَ الْمُسْلِمُ مِنَ الْهَجْرَةِ^(٦):

(٥) بخاری. ادب: ٦٠٧٧، ٦٢٣٧ = تجرید/ ٥ ل/ ٢١٧ رقم/ ١٩٤٥. مسلم. بر وصلة: ٦٤٧٨-٦٤٨١.

(٦) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

ئەبو هورەیره (خودای ئی زازی بئ) فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) دەفەرمووی: دروس نییه بۆ موسولمان کە پتر لە سێ رۆژ قسەنەکا لەگەڵ موسولماندا، جا ئەگەر هەتا سێ رۆژ قسە ی نەکرد با ئەو بچێ بۆلای و سلاوی ئی بکا، جا ئەگەر وەلامی سلاوەکە ی دایەو ئەو دەبێ بە هاوبەشی پاداشەکە، ئەگینا هەموو گوناھەکە دەچێ بۆ ئەو، وە سلاوەکەرەکە لە ئوبالی قسە دابرینەکە دەردەچێ! (د- س/ صالح).

٤٨٠٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لَمْ يَلْقَ اللَّهَ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَنْ هَجَرَ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ^(٧).

دیسان ئەو لە حەزەرەتەو (دروودی خودای لەسەر بئ) دەفەرمووی: دروست نییه بۆ موسولمان کە زیاتر لە سێ شەو قسە دابری ئی لە برای موسولمانی، ئەو ی لە سێ شەو زیاتر قسە دابری و لەسەر ئەو حالە پیش ئاشتبوونەو بمری دەچیته دۆزەخ (د- س/ صالح).

٤٨٠٨- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) اَعْتَلُّ بَعِيرٌ لِصَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ وَعِنْدَ زَيْنَبَ فَضْلٌ ظَهَرَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَنْ لَمْ يَلْقَ اللَّهَ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَزَيْنَبَ: اَعْطِيهَا بَعِيرًا، فَقَالَتْ: أَنَا أُعْطِيَ تِلْكَ الْيَهُودِيَّةَ فَغَضِبَ النَّبِيُّ (مَنْ لَمْ يَلْقَ اللَّهَ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَهَجَرَهَا ذَا الْحِجَّةِ وَالْمُحَرَّمَ وَبَعْضَ صَفَرٍ^(٨).

عائیشە (خودای ئی زازی بئ) فەرمووی: لە سەفەرێکا حوشرەکە ی ژیر صەفییە ی هاوسەری حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بئ) نەخۆش کەوت، زەینەبی خیزانی پیغه‌مبەریش (دروودی خودای لەسەر بئ) حوشری لەخوی زیاد ی هەبوو، پیغه‌مبەر پێی فەرموو: زەینەب! وشری بده بە صەفییە، زەینەبیش گوتی: من وشر بدهم بە و ژنە جوولەکە یە! پیغه‌مبەریش (دروودی خودای لەسەر بئ) تووڤە بوو سەرا سەر مانگی قوربان و مانگی موحرەم و هەندیکیش لە مانگی سەفەر، لەسەر ئەو، قسە ی لەگەڵ زەینەب نەکرد! (د- س/ صالح).

(٧) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(٨) رواه أبو داود في السنة (شرحه).

۴۸۰۹- وهجر عبد الله بن عمر (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا) ولده إلى أن مات. روى هذه الأربعة أبو داود^(۹):

عبدوللّٰی کورپی عومهریش (رمزای خودایان فی بنی) تا مرد قسه‌ی له‌گه‌ل کورپکی خویدا نه‌کرد (د- س / صالح).

۲۳) باسی ده‌مبازی و مشتومر: (ومنه الجدل والمراء)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا} سورة الكهف - → (ب- ۱ز- ۱۸۱ل- ۴۹۵).

۴۸۱۰- عَنِ السَّائِبِ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَعَلُوا يُثْنُونَ عَلَيَّ وَيَذْكُرُونِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِغَيْبِي بِهِ. قُلْتُ: صَدَقْتَ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي كُنْتُ شَرِيكِي فَنِعِمَّ الشَّرِيكُ كُنْتُ لَا تُدَارِي وَلَا تُمَارِي. رواه أبو داود والنسائي^(۱):

سائیب (خودای فی رازی بنی) فهرمووی: چوم بو خزمه‌تی پیغه‌مبهر (سرودی خودای له‌سر بنی) هاوړپیان (رمزای خودایان فی بنی) ده‌ستیان کر به وه‌سف کردنی من و باسکردنی من به‌چاکه، پیغه‌مبهر (سرودی خودای له‌سر بنی) فهرمووی: من له ئیوه باشتري ده‌ناسم. منیش گوتم: راست ده‌فه‌رووی ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! باوک و دایکم به‌قوربانت بن، تو کاتئ هاوبه‌ش و شهریکی من بووی به‌راستی هاوبه‌شیکی چاک بووی، نه‌ته‌شقه‌له‌و که‌پو گيچه‌لت ده‌کردو نه‌لامنجی و هاوردو بردت ده‌کرد، به‌راستی ره‌فتارت شیرین و مامه‌له‌خوش بووی (د- س / صالح- ن).

^(۹) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱) سند أبي داود صالح. قال مصنف التاج في مقدمة شرحه على التاج الجامع (المجتبى للنسائي كله صحيح) فهو لهذا الذي بأيدينا - راجع مجلد أول ص ۱۶ هامش رقم: ۲ من الأصل العربي.
(المترجم)

۴۸۱۱- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَهُوَ بَاطِلٌ بَيْنَى لَهُ فِي رِبَاضِ الْجَنَّةِ وَمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ بَيْنَى لَهُ فِي وَسْطِهَا وَمَنْ حَسَّنَ خُلُقَهُ بَيْنَى لَهُ فِي أَعْلَاهَا. رواه الترمذي وأبو داود. ولفظه: أَنَا زَعِيمٌ بَيِّنْتُ فِي رِبَاضِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا وَبَيِّنْتُ فِي وَسْطِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَإِنْ كَانَ مَارِحًا وَبَيِّنْتُ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ حَسَّنَ خُلُقَهُ^(۲):

ئهنهس (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فهرموئ: ئه‌وهی واز له درووی هیچ و پووچی بئ سوود بیئنی، به‌فهرمانی خودا له‌نا و جه‌وشه‌ی به‌ه‌شتا خانوویه‌کی بۆ دروست ده‌کری، وه‌ئه‌وه‌ی واز له‌ده‌مبازی و هاوردو برد بیئنی (ههرچه‌ند له‌سهر هه‌قیش بئ) ئه‌وه به‌فهرمانی خودا له‌ناوه‌پاستی به‌ه‌شتا خانویه‌کی بۆ دروست ده‌کری، وه‌ئه‌وه‌ی خووی جوان بئ و ره‌فتاری شیرین بئ به‌فهرمانی خودا له‌لای ژوورووی به‌ه‌شته‌وه‌ کۆشکیکی بۆ دروست ده‌کری (ت-س/ح-د) گفته‌ی (د): من ده‌بم به‌که‌فیلی کۆشکی له‌ناوه‌پاستی به‌ه‌شتا بۆ ئه‌و که‌سه‌ی واز له‌درو بیئنی باب‌ه‌گالته‌شه‌وه‌ بئ، وه‌ ده‌بم به‌که‌فیلی کۆشکی له‌چله‌ پۆپه‌ی به‌ه‌شتا بۆ ئه‌و که‌سه‌ی ره‌وشت و ره‌فتاری جوان بئ!

۴۸۱۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُمَارِ أَخَاكَ وَلَا تُمَارِحْهُ وَلَا تَعِدْهُ مَوْعِدَةً فَتُخْلِفْهُ^(۳):

ئیبینو عه‌بباس (خودایان ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فهرموئ: ده‌مبازی و گالته‌ی زۆر له‌گه‌ل برای موسولمانتا مه‌که‌و به‌لیئنی وایشی مه‌ده‌ری که‌ نه‌یبه‌یته‌ سهر بۆی (ت-س/ح).

^(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۴۸۱۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَفَى بِكَ إِثْمًا أَنْ لَا تَزَالَ مُخَاصِمًا. رواهما الترمذي:

دیسان فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسر بن) دہفہرموی: تاوانی
تہوندت بہسہ کہ ہہمیشہ شہرانی بی! (ت- س/غریب).

(۲۴) باسی پیسکہیی و بہدخوویی : (ومنه البخل وسوء الخلق)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ - سورة المنافقون - ۶۳ / ۱۰}.

ح (ب- ۲- ز- ۲۳- ل- ۵۸)

۴۸۱۴- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ حَبٌّ وَلَا مَنَاءٌ وَلَا بَخِيلٌ^(۱):

تہبو بہکر (خودای فی رازی بن) فہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسر بن)
دہفہرموی: نہرمہ ہرو منہتکھرو پیسکہ ناچنہ بہہشت! (ت- س/ح).

۴۸۱۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَصَلَتَانِ لَا تَجْتَمِعَانِ فِي مُؤْمِنٍ الْبُخْلُ وَسُوءُ الْخُلُقِ. رواهما الترمذي^(۲):

تہبو سہعید (خودای فی رازی بن) دہفہرموی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسر بن)
دہفہرموی: تہم دوو رہوشتہ بہدہ لہ دلی موسولمانا کوئابنہوہ: چرووکی و
بہدخوویی! (ت- س/غریب).

۴۸۱۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ غِرٌّ كَرِيمٌ وَالْفَاجِرُ حَبٌّ لَيْيَمٌ. رواه الترمذي وأبو داود^(۳):

(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۲) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

ئەبو هورەیره (خودای ئازادی بێ) فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) ده‌فه‌رمووی: موسولمان دل ساف و نازدارو به قه‌درو به‌ریزه، فاجرو به‌دکاریش نهرمه بپرو نامهردو فریوبازه! (ت-س/ح-د).

٤٨١٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَتَقَارَبُ الزَّمَانُ، وَيَنْقُصُ الْعَمَلُ، وَيُلْقَى الشُّحُّ، وَتُظْهَرُ الْفِتَنُ، وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّهُمُ هُوَ؟ قَالَ: الْقَتْلُ الْقَتْلُ^(٤).

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) ده‌فه‌رمووی: کات و زه‌مان ته‌نگ ده‌بێ (واته: پیت و به‌ره‌کەت نامینێ، خراپه‌ پهره‌ ده‌ستینێ، ته‌مه‌ن کورت ده‌بێ) وه‌ کرده‌وی چاکه‌ که‌م ده‌بێ و، رزدی و چرووکی ره‌گ داده‌کوێ و فه‌رتنه‌ گه‌ ئی به‌ریا ده‌بن و بگه‌رو به‌رده‌ زۆر ده‌بێ!

یاران فه‌رموویان: مه‌به‌ست له‌م بگه‌رو به‌رده‌یه‌ چیه‌؟ فه‌رمووی: مه‌به‌ست بکوژو بپرو کوشت و بپینه! (ش/د/ت).

٢٥) ته‌نیا له‌ سێ شتدا درۆ دروسته: (يَحْرُمُ الْكُذْبُ إِلَّا فِي ثَلَاثَ)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكُذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكََاذِبُونَ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة النحل - ١٠٥/١٦}.

واته: درۆ هه‌له‌به‌ستن و بوختان کردن ته‌نیا کارو پیشه‌ی ئه‌و که‌سانه‌یه‌ که‌ باوه‌ر به‌ قورئان و ئایه‌ته‌کانی خودا ناکه‌ن، به‌پاستی ئه‌وانه‌ درۆزنی‌ته‌واون!

٤٨١٨- عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عِنْدَ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ. رواه أصحاب السنن^(١).

(٢) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(٤) بخاري. ادب: ٦٠٣٧، ٧٠٦١ تعليقا. أبو داود. فتن: ٤٢٥٥ تحفة الأشراف: ١٢٢٨٢.

به‌هزی کوپی حه‌کیم له باوکیه‌وه له باپی‌یه‌وه (رمزای خودایان لای بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای لسه‌ر بن) ده‌فهرمووی: به‌د به‌خت ئه‌و که‌سه‌ی که به قسه‌ی درو خه‌ک دینیتته پیکه‌نین، به‌د به‌خت خو‌ی، دیسان به‌د به‌خت خو‌ی! (د/ت/ن - س/ص).

۴۸۱۹ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ: كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ. رواه أبو داود مسلم^(۲):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای لای رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بن) ده‌فهرمووی: به‌سه بو گونا‌ه‌باری پیاو که هه‌رچی ببیسی‌ت گشتی به‌بن پا‌کو پیس‌کردن بگپ‌ریتته‌وه (د/م).

۴۸۲۰ - عَنْ سُفْيَانَ بْنِ أُسَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَبُرَتْ خِيَانَةٌ أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ بِهِ مُصَدِّقٌ وَأَنْتَ لَهُ بِهِ كَاذِبٌ. رواه أبو داود والإمام أحمد^(۳):

سوفیانی کوپی ئوسه‌ید (خودای لای رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بن) فهرمووی: نا‌پاکی و به‌د نه‌مکه‌یی‌ه‌کی زور گه‌وره‌یه که تو قسه‌یه‌ی بکه‌ی بو برای خوت که ئه‌و به‌راستی بزانی وه تو به‌د درو بو‌ی بکه‌ی! (د-س/ضعیف - ئه‌حمه‌د).

۴۸۲۱ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ: مَا كَانَ خُلُقُ أَبِغَضَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنَ الْكَذِبِ وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُحَدِّثُ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالْكَذِبَةِ فَمَا يَزَالُ فِي نَفْسِهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّهُ قَدْ أَخَذَتْ مِنْهَا ثَوْبَةٌ^(۴):

عایشه (خودای لای رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر بن) رقی گه‌وره‌ی له سویندی درو بو، جاری و ده‌بوو کابرای‌ی درو‌یه‌کی له خزه‌تی هه‌زه‌تدا

(۱) بسند صحیح (شرحه).

(۲) مسلم. مقدمة: ۷.

(۳) رواه أبوداود بسند ضعيف.

(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ده‌کرد، ئیت‌ر هه‌زرت (برودی خودای لاسر بن) دلی لی‌ی پاک نه‌ده‌بووه تا بو‌ی روون ده‌بووه که ته‌وبه‌ی کردوو و له‌و درو‌یه په‌شیمان بو‌ته‌وه! (ت-س/ح).

٤٨٢٢- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَذَبَ الْعَبْدُ تَبَاعَدَ عَنْهُ الْمَلِكُ مِيلًا مِنْ ثَنِي مَا جَاءَ بِهِ. رواهما الترمذي^(٥):

ئیب‌نو عومەر (خودایان ئی رازی بن) فهرمووی: پی‌غه‌مبەر (برودی خودای لاسر بن) ده‌فهرمووی: کاتی که به‌نده‌یی درو‌یی ده‌کا فریشته میلی لی‌ی دور ده‌که‌و‌یت‌ه‌وه، له‌تاو بو‌گه‌نی درو‌که‌ی! (ت-س/ح).

٤٨٢٣- → (ب- ٣ ز- ١٢٢ ل- ٣٢١ ف- ٣)^(٦).

له‌گیرانه‌وه‌ی ئیره‌دا ده‌فهرمووی: ئوممو کولثوومی کچی عوقبه (خودای ئی رازی بن) که یه‌کی بوو له‌ ژنه کو‌چکاره پی‌شنه‌کان، له‌وانه‌یان که به‌یعت و په‌یمان‌یان له‌گه‌ل پی‌غه‌مبەر‌دا (برودی خودای لاسر بن) به‌ستبوو فهرمووی: به‌ گو‌یی خۆم گو‌یم لی‌بوو پی‌غه‌مبەر (برودی خودای لاسر بن) ده‌یفهرموو: به‌و که‌سه نا‌گوتری درو‌زن که میانه‌ی خه‌لک ری‌ک ده‌خا و قسه‌ی باش له‌ نیوانیان‌دا دینی و ده‌با، با ئه‌و قسه‌یه‌ش که ده‌یکا له‌و به‌ینه‌دا خۆی دروستی بکا! ئوممو کولثووم فهرمووی: گو‌یم له‌ پی‌غه‌مبەر (برودی خودای لاسر بن) نه‌بووه که ری‌گه‌ی ده‌مه ته‌قی و قسه‌و باسی ئه‌و خه‌لکه‌ بدا، له‌وه‌ی که بو‌نی درو‌ی ئی بی، مه‌گەر بو‌یه‌کی له‌م سی شته:

بو‌جه‌نگ و بو‌ناو‌برژی و ناشت کردنه‌وه‌ی مه‌ردوم له‌نا و خۆیان‌ا، بو‌ قسه‌ی خو‌شی ژن و می‌رد که بو‌رابواردن و ده‌مه ته‌قی له‌نیوانی خۆیان‌دا ده‌یکه‌ن (ش/د/ت) گفت (له‌فظ)ی ئه‌بو داوود ئاوا‌یه: نه‌یشم بیستوو له‌ پی‌غه‌مبەر (برودی خودای لاسر بن) که ری‌گه‌ی هیچ درو‌یی بدا جگه له‌م سی شته، هه‌میشه ده‌یفهرموو: من ئه‌م سی شته به‌ درو دانانیم:

^(٥) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(٦) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/١٢٢ ل/٢٢١ ط/١ رقم/٢٥٩٦.

یه‌که‌م: ئەو پیاوه‌ی ناو بژی مه‌ردوم بکا و قسه‌ی راست و درۆ بکا، به‌لام مه‌به‌ستی ریک خستن و ناشت کردنه‌وه بئ له‌و قسه‌یه.

دووه‌م: ئەو پیاوه‌یش که له جه‌نگ ده‌دوێ.

سییه‌م: ده‌مه ته‌قی و گفتوگۆی نیوانی ژنو می‌رد که قسه‌ی خوش بۆ یه‌کتری ده‌که‌ن!

٢٦) باسی دوو روویی و ناپاکی : (ومنه النفاق)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا - سورة النساء - ١٤٥/٤}.

بئ گومان مو‌نافق و ناپا‌که‌کان وان له‌بن بنی ئاگری دۆزه‌خدا و هان له قاتی هه‌ره خواره‌وه‌ی جه‌مه‌ننه‌مدا، وه‌ق‌ه‌ت نایینی که که‌سی ببی به کو‌مه‌کیان و له‌و ئاگره‌ رزگاریان بکا.

٤٨٢٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ^(١):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئا‌ رازی بن) له چه‌زده‌ته‌وه ده‌قه‌رموێ (دروودی خودای له‌سر بن): نیشانه‌ی ناپاک ئەم سێ ره‌وشته‌یه. له کاتی قسه‌ کردندا درۆ ده‌کا، له کاتی په‌یمان دانددا ده‌یشکی‌نێ و نایاباته‌ سه‌ر، گزی و ده‌سپیسێ له ئەمانه‌ت و سپارده‌ ده‌کات (ش/د/ت).

٤٨٢٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَرْبَعٌ مَنْ كُنْ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا ، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النَّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ. رواهما الأربعة^(٢):

(١) تجرید/ ١/ ل/ ٥٣/ رقم/ ٣١ = ٢٣، ٢٦٨٢، ٢٧٤٩، ٦٠٩٥. مسلم. ایمان: ٢٠٨. ترمذی: ایمان: ٢٦٣١. نسائی. ایمان: ٥٠٣٦. تحفة: ١٤٣٤.

(٢) تجرید/ ١/ ل/ ٥٣/ رقم/ ٣٢ = ٣٤، ٢٤٥٩، ٣١٧٨. مسلم. ایمان: ٢٠٧. أبوداود. السنة: ٤٦٨٨. ترمذی. ایمان: ٢٦٣٢. تحفة/ ٨٩٣١.

عەبدوللای کۆپی عەمر (خودایان ئی رازی بێ) فەرمووی: پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لێسر بێ) دە‌فەرموئ: هەر کەسێ خوو بگرئ بەم چوار شتە‌وه‌ ئه‌وه‌ منافق و ناپاکێ ته‌واوه‌، ئه‌وه‌ی خوو بگرئ به‌ یه‌کئ لێم چواره‌وه‌ ئه‌وه‌ ره‌گیکی مونا‌فقی و ناپاکیی تیادایه‌ تاوازی ئی دینئ:

یه‌که‌م: کاتئ قسه‌ ده‌کا درۆی ناره‌وا بکا به‌ پیشه‌.

دووهم: کاتئ په‌یمان ده‌دا بی‌شکینئ و نه‌یباته‌ سه‌رو هه‌موو ده‌م بئ په‌یمان ده‌رچئ.

سینیه‌م: وه‌عدو به‌لین نه‌باته‌سه‌رو بئ ویزدان و سه‌ر چه‌وت بئ.

چواره‌م: له‌کاتئ نا‌کوکی و هاودا‌وا‌یی‌دا نا‌هه‌قی بکا و به‌هه‌ق رازی نه‌بئ (ش/د/ت - خودایان ئی رازی بێ).

٤٨٢٦ - (ب - ٧ز - ٤٦ل - ٢٠٢ف - ٥) (٣).

٤٨٢٧ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللَّهُ فِي أُمَّةٍ قَبْلِي إِلَّا كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ حَوَارِيُّونَ وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِنَّمَا تَخْلَفُ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ فَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ حَبَّةٌ خَرْدَلٍ. رواهما مسلم (٤).

عەبدوللأ (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیڤه‌مبەر (دروودی خودای لێسر بێ) فەرمووی: هه‌موو پیڤه‌مبهرئ که‌ خودا له‌ پیش مندا نار‌دوویه‌تی بو‌ ناو میلله‌تی، ئه‌و پیڤه‌مبهره‌ له‌ نه‌ته‌وه‌که‌ی خو‌ی چه‌ن ده‌سته‌ براهه‌کی بووه‌، که‌ هاو‌پیی گیانی به‌ گیانیی بوون و ئه‌و پیڤه‌مبهره‌یان کردووه‌ به‌سه‌ر مه‌شقی خو‌یان و ره‌وشته‌ جوانه‌کانی ئه‌ویان گرتووه‌ و ره‌فتاریان به‌ ره‌فتاری ئه‌و کردووه‌، جا به‌ره‌ به‌ره‌ له‌ پاش ئه‌وان له‌ نه‌وه‌ و وه‌چه‌ی چه‌رخه‌کانی دوا ئه‌وان

(٣) تقدم في مجلد سابغ. تسلسل/٤٦ ل/٢٠٢ ط/١ رقم/٤١٧٣.

(٤) مسلم. إيمان: ١٧٧.

چهن چینیکی پاشه به‌ره‌ی نابار په‌یدا ده‌بن و ده‌بن به جیگه داری نه‌وان و،
حالیان وا ده‌بی که قسه و کاریان یه‌ک نابی و کردارو ره‌فتاریان ناشیرینه و
قسه‌یان قوته! به‌بی فه‌رمانی خودا له خویانه‌وه شت داده‌تاشن و ده‌یکه‌ن، جا
هر که‌سی به‌ده‌ست و به کرده‌وه به‌ر په‌رچیان بداته‌وه و بچی به‌گژیاندا نه‌وه
موسولمانی چاکه، هر که‌سی به‌زمان له دژیان بی هه‌روه‌ها، ناخ‌شت
نه‌ویه که به‌دل حزیان لی نه‌کاو له دل‌وه رقی لییان بی، نیت‌له‌مه به‌ترازی
به‌قه‌ی ده‌نکه خه‌رت‌له‌یی ئیسلامه‌تی نامینی! (موسلیم. پرگوپی پیروزی له
نووری خودا بی) له فه‌ره‌ه‌نگی هه‌نبانه بۆرینه‌دا ده‌لی: ده‌سته‌برا: دۆستی
خۆشه‌ویستی پیاو‌بو پیاو. (وه‌رگیز)

۴۸۲۸- (ب- ۲ ز- ۱۴۷ ل- ۳۰۱ ف- ۵) + (ب- ۸ ز- ۵۵
ل- ۱۳۳ ف- ۳)^(۵).

۲۷) ره‌گه‌ز په‌رستی ره‌وشتیکی سه‌رده‌می نه‌زانیه

العصبية من وصف الجاهلية

۴۸۲۹- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ مِنَّا
مَنْ دَعَا إِلَى عَصِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ قَاتَلَ عَلَى عَصِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاتَ عَلَى عَصِيَّةٍ^(۱).

جوبه‌یری کوپی موطعیم (خودای لی رازی بی) له چه‌زده‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سر
بی) ده‌فه‌رموی: نه‌و که‌سه‌ی ره‌گه‌ز په‌ست بی له ئیمه‌ نییه، وه نه‌و که‌سه‌ی له
پیناوی ره‌گه‌ز په‌رستیدا جه‌نگ بکا له ئیمه‌ نییه، وه نه‌و که‌سه‌ی له‌سه‌ر
ره‌گه‌ز په‌رستی ده‌مری له ئیمه‌ نییه! (د- س/ صالح).

۴۸۳۰- عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْعَصِيَّةُ
قَالَ: أَنْ تُعِينَ قَوْمَكَ عَلَى الظُّلْمِ^(۲).

^(۵) تقدم في المجلد الثاني تسلسل/ ۱۴۷ ل/ ۲۰۱ ط/ ۱ رقم/ ۱۷۷۲.

^(۱) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

وائیله‌ی کوپی ئه‌سقه‌ع (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: گوتم: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ره‌گه‌ز په‌رستی کامه‌یه که شهرع نه‌ی ئی ده‌کا؟ فهرمووی: ئه‌وه‌یه که تو به‌ناپه‌وا یاریده‌ی خزم و هوژی خوٚت بده‌ی و کویرانه به‌هه‌ق و ناهه‌ق له‌سه‌ریان بکه‌یته‌وه! (د- س/صالح).

۴۸۳۱- عَنْ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكِ بْنِ جُعْشُمٍ الْمُدَلِجِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) خَطَبَتَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: خَيْرُكُمْ الْمُدَافِعُ عَنْ عَشِيرَتِهِ مَا لَمْ يَأْتُمْ^(۳):

سوراقه‌ی کوپی مالیککی جوعشوومی مودلیجی (خودای ئی رازی بئ) گوتمی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) دوانیککی بۆماندا فهرمووی: چاکترینی ئیوه ئه‌و که‌سه‌یه که خزم دۆست بئ و به‌هه‌ق له‌سه‌ر خزم و هوژی خوٚی بکاته‌وه، به‌مه‌رجئ خوٚی تووشی گونا‌ه نه‌کا و له‌سه‌ر کردنه‌وه‌که‌ی کویرانه نه‌بئ. (د- س/ضعیف).

۴۸۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ نَصَرَ قَوْمَهُ عَلَى غَيْرِ الْحَقِّ فَهُوَ كَالْبَعِيرِ الَّذِي رُدِّيَ فَهُوَ يُنْزَعُ بِذَنْبِهِ. روى هذه الأربعة أبو داود. نسأل الله التوفيق لما يحب ويرضى. آمين^(۴):

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رموئ: ئه‌و که‌سه‌ی به‌ناپه‌وا یارمه‌تی خزم و که‌سوکارو هوژی خوٚی ده‌دا ئه‌وه وه‌ک حوشتی به‌ره‌وه‌بوو وایه، که که‌وتبیته‌ناو چالیکه‌وه و به‌کلك هه‌لی بکیشنه‌وه! (د- س/صالح).

^(۳) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(۳) رواه أبوداود بسند ضعيف (شرحه).

^(۴) رواه أبوداود بسند ضعيف (شرحه).

(۲۸) باسی سییه‌م: باسی ره‌وشتی به‌رز

الباب الثالث: في مكارم الأخلاق

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ - سورة الحجرات}. (ب- ۵- ۶۶- ل- ۲۳۵).

(۲۹) به‌رزترین ره‌وشتی به‌رز رقی خوارده‌وه و تووره نه‌بوون و هوسه‌له‌یه

أَعْظَمُهَا كُظْمُ الْغَيْطِ وَعَدَمُ الْغَضَبِ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة آل عمران - ۱۳۴/۳}

واته: نیشانه‌ی نه‌و خاوه‌ن ته‌قوایانه‌ی که نه‌و به‌هسته‌پان و به‌رینه‌یان بو‌ئاماده‌کراوه نه‌م شتانه‌یه:

یه‌که‌م: له‌ه‌موو کاتی‌کا له‌کاتی خو‌شی و ناخو‌ش‌یدا، مالی خو‌یان له‌ ریگه‌ی خودادا به‌خت ده‌کن.

دووم: به‌حیل‌م و هوسه‌له‌ن و رقی خو‌یان ده‌خونه‌وه.

سییه‌م: له‌ هه‌له‌ی خه‌لک ده‌بوورین، دیاره نه‌م کارانه زورجوان و چاک‌ن و خودا نه‌و که‌سانه‌ی خو‌ش ده‌وی که نه‌م کاره باشانه ده‌کن.

۴۸۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِلَّا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ. رواه الثلاثة^(۱).

نه‌بو هوره‌یره (خودای فزاری بن) له‌ هه‌زه‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهر بن) ده‌فه‌رموی: نه‌و که‌سه‌یه ئازا نییه که پاله‌وانی چاکه و که‌س له‌ زوران‌بازیدا ده‌ره‌قه‌تی نایه‌ت، به‌لام ئازا و دلیر نه‌و که‌سه‌یه که له‌کاتی تو‌ره‌ییدا خو‌ی پی ده‌گیری و رقی خو‌ی ده‌خواته‌وه! (ش/د).

(۱) تجرید - مختصر صحیح البخاری/ ۵/ ل/ ۲۱۹ رقم/ ۱۹۴۸ = ۶۱۱۴. مسلم. بر وصلة (أندب): ۶۵۸۶.

۴۸۳۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا تُعْدُونَ الرُّقُوبَ فِيكُمْ؟ قُلْنَا: الَّذِي لَا يُولَدُ لَهُ. قَالَ: لَيْسَ ذَاكَ بِالرُّقُوبِ وَلَكِنَّهُ الرَّجُلُ الَّذِي لَمْ يُقَدِّمْ مِنْ وَلَدِهِ شَيْئًا، قَالَ: فَمَا تُعْدُونَ الصَّرْعَةَ فِيكُمْ؟ قُلْنَا: الَّذِي لَا يَصْرَعُهُ الرَّجَالُ. قَالَ: لَيْسَ بِذَلِكَ وَلَكِنَّهُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْفَضِيرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَبُو دَاوُدَ^(۲):

عەبدوللە (خودای ئی زانی بێ) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: ئێوە لەناو خۆتاندا کێ بەوەجاخ کوێر دادەنێن؟ گوتمان: ئەوەی منائی نابێ، فەرمووی: ئەوەوەجاخ کوێر نییە، بەلام ئەو پیاووەجاخ کوێرە کە کەس لە منداڵەکانی لەپیش خۆیدا نامرن، فەرمووشی: ئەو کێ بە پالەوان و ئازاو زۆرانبار دادەنێن؟ عەرزمان کرد: ئەو کەسە کەس نەیدا بە زەویدا و دەرەقەتی نەیی! فەرمووی: ئەمیش ئەوە نییە، بەلام پالەوان ئەوەیە کە لەکاتی رق هەستان و تووڕە بووندا خۆی پێ پادەگیری و رقی خۆی دەخواتەو (م/د).

۴۸۳۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمَّا صَوَّرَ اللَّهُ آدَمَ فِي الْجَنَّةِ تَرَكَهُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَتْرُكَهُ فَجَعَلَ إِبْلِيسُ يُطِيفُ بِهِ يَنْظُرُ مَا هُوَ فَلَمَّا رَأَاهُ أَجُوفَ عَرَفَ أَنَّهُ خَلَقَ خَلْقًا لَا يَتِمَّالِكُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ^(۳):

ئەنەس (خودای ئی زانی بێ) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: کاتی خودا لە بەهەشتا وینە ی ئادەمی کێشا، چەندە خودا ئارەزووی ئی بوو ئەوەندە هێشتیەو، جا شەیتان دەستی کرد بە چەرخی کردن و گێرخواردن بە دەوریدا و هەر سەرنجی دەدا تا تەماشای کرد کە هەلۆڵە و ناوسکی چۆڵە، ئیتەر زانی بۆش و کلۆرە و وا دروست کراوە خۆی پێ ناگیری! (م).

۴۸۳۶- عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَظَمَ غَيْظًا - وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْفِذَهُ - دَعَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ اللَّهُ مِنَ الْحُورِ مَا شَاءَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۴):

(۲) مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۸۴.

(۳) مسلم. بر وصلة (ادب): ۶۵۹۲.

سه‌هلی کوری موعاز (رمزای خودایان ئی بن) فه‌رمووی: چه‌زرت (سرودی خودای
له‌سر بن) فه‌رمووی: نه‌و که‌سه‌ی بتوانی رقی خو‌ی به‌یه‌کئی بریژی به‌لام
رقه‌که‌ی بخواته‌وه‌و پیی نه‌ریژی، نه‌وه‌ له‌ روژی قیامه‌تدا خودا (له‌به‌ر چاوی
نه‌و هه‌موو عه‌شاماته) ده‌ستی ریزی ئی ده‌نی و بانگی ده‌کا و ده‌یکا به‌سه‌ر
پشک که‌ به‌ ئاره‌زووی خو‌ی له‌ خو‌ری و په‌ریه‌ چاو جوانه‌کانی به‌هه‌شت
هه‌لبژیژی بو‌ خو‌ی! (د/ت - س/ح).

۴۸۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
فَقَالَ: عَلَّمَنِي شَيْئًا وَلَا تُكْثِرْ عَلَيَّ لَعَلِّي أُعْجِبَ. قَالَ: لَا تَغْضَبْ. فَرَدَّدَ ذَلِكَ مِرَارًا كُلُّ
ذَلِكَ يَقُولُ: لَا تَغْضَبْ. رواه الترمذي والبخاري واحداً^(۵):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی زانی بن) فه‌رمووی: پیاوی هاته‌ خزمه‌تی چه‌زرت
(سرودی خودای له‌سر بن) عه‌زی کرد: شتیکی وام‌ فی‌ربکه‌ که‌ تیی بگه‌م به‌لام زورنا!
فه‌رمووی پیی: تو‌په‌ مه‌به‌، جا پیاوه‌که‌ چه‌ند جارئ نه‌م قسه‌یه‌ی دووباره
کرده‌وه‌و پیی ده‌گوت: شتیکم فی‌ربکه‌ به‌لام زورنا با تیی بگه‌م، پیغه‌مه‌ریش
(سرودی خودای له‌سر بن) هه‌ر به‌مه‌ وه‌لامی ده‌دایه‌وه‌و ده‌یفه‌رموو: تو‌وپه‌ مه‌به‌!
(ت/ب/ئه‌حمه‌د).

۴۸۳۸- (ب - ۱ ز - ۱۰ ل - ۶۳ ف - ۵) + (ب - ۴ ز - ۹۰ ل
- ۲۷۶ ف - ۱۸)^(۶).

۴۸۳۹- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا بَلَغَهُ عَنِ الرَّجُلِ الشَّيْءُ
لَمْ يَقُلْ مَا بَالَ فُلَانٌ يَقُولُ وَلَكِنْ يَقُولُ: مَا بَالَ أَقْوَامٌ يَقُولُونَ كَذَا وَكَذَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.
نَسَّالَ اللَّهُ الْحِلْمَ وَمَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ آمِينَ^(۷):

^(۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۶) تجريد/مختصر صحيح البخاري/ ۵/ ل/ ۲۲۰/ رقم/ ۱۹۴۹ = ۶۱۱۶.

^(۷) تقدم في مجلد أول. تسلسل/ ۱۰/ ل/ ۶۳/ رقم/ ۸۰.

^(۷) سكت عن درجته الشارح.

دیسان عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فەرمووی: دەستووری پیغه‌مبەر (درووی خودای لەسەر بئ) وابوو کاتێ شتیکی لەبارەی پیاویکەوه پێی بگەیشتا، تەووە نەیدەفەرموو بۆ ئەو پیاووە واوا دەلێ: بەلام دەیفەرموو: ئەووە بۆچی هەندێ کەس واوا دەلێن! (د- خودای ئی رازی بئ).

٣٠) باسی صەبر و ئارام و لیبوردن و بە هەوسەلەیی و نازار کێشی

ومنها الصبر والعفو وتحمل الأذى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ} - سورة الشورى - ٤٢/٤٢.

بەپراستی کەسێ خاوەنی صەبر و ئارام بێ و هەروەها خاوەنی لیبوردن و چاو پۆشی بێ، دوو صیفەتی گەورەیی نایابی بۆ خۆی مسۆگەر کردووە، کە ئەو صیفەتانە و یێنە ئەو صیفەتانە لە شەریعەتدا زۆر پەسەند و گەڵێ نایابن.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّمَا يُؤْفَى الصَّابِرُونَ أَجْرُهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ} - سورة الزمر - ١٠/٣٩.

واتە: ئەوانە ی بە پشوون و صەبر و ئارام دەگرن لەسەر فەرمانبەریی خودا و لە ژێر باری خودادا، بەپراستی پاداشتی بێ شومار کە لە کێشانە و پیوانە نەیه بۆ ئەوانە یە.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ} - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ - سورة السجدة - ٢٣/٣٢:

واتە: ئەوێ ئیسرائیل هەتا خاوەنی هەوسەلە و صەبر بوون، چەندین پێشەوای سەر مەشقی گەورە گەورەمان لەناویانا هەڵخست، بە فەرمانی خۆمان رێگە ی راستی دین و شەریعەتیان بەو خەڵکە نیشان دەدا و رێنموونی یان دەکردن، لەهەمان کاتدا باوەڕی تەواویان بە فەرماشتی نامەکانی خودا هەبوو.

۴۸۴۰- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَى أَدَى يَسْمَعُهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَدْعُونَ لَهُ وَلَدًا وَيُعَافِيهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ. رواه الشيخان^(۱):

ئەبو موسسا (خودای لښ پازى بڼ) فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لښ بڼ) فهرمووی: که‌س نییه که ئاوا وهك خودای گه‌وره به ئارامو به هوسه‌له بڼ، له‌سهر ئهو ئازاره‌ی که بو خو‌ی ده‌یبیسی ئه‌وه‌تانی ب‌تپه‌رسته‌کان ب‌ریاری هاوتاو مندالی بو دده‌ن و ده‌لین: خودا مندالی هیه، خودا شه‌ریک و هاوبه‌شی هیه که‌چی له‌گه‌ل ئه‌م ناما‌قوولییه‌دا خودا رزق و روژییان ده‌داو ساغله‌میان ده‌کا! (ش).

۴۸۴۱- → (ب - ۸ - ز - ۶۵ - ل - ۱۵۶ - ف - ۳) ^(۲).

۴۸۴۲- → (ب - ۲ - ز - ۲۰ - ل - ۴۸ - ف - ۱) ^(۳).

۴۸۴۳- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الْمُسْلِمُ إِذَا كَانَ مُخَالِطًا النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى آذَانِهِمْ خَيْرٌ مِنَ الْمُسْلِمِ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى آذَانِهِمْ. رواه الترمذي^(۴):

پیغه‌مبەر (دروودی خودای لښ بڼ) ده‌فهرمو‌ی: ئهو موسولمانه‌ی تیکه‌لیی خه‌لکی بکا و له‌هه‌مان کاتدا چاو بقووچینن له‌ هه‌له‌ و ئیش و ئازاریان و به‌ هوسه‌له‌ بڼ له‌ گه‌لیاندا گه‌ل له‌ موسولمانه‌ باشته‌ که تیکه‌لییان نه‌کا و چاوپو‌شی له‌ هه‌له‌ و ئیش و ئازاریان نه‌کا (ت - رم‌زای خودای لښ بڼ).

۴۸۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ. رواه مسلم والترمذي^(۵):

^(۱) تعبرید/ ۵ ل/ ۲۱۹ رقم/ ۱۹۴۷ = ۶۰۹۹، ۷۳۲۸. مسلم. صفات المنافقين: ۷۰۱۱. تحفة/ ۷۰۱۱.

^(۲) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل/ ۶۵ ل/ ۱۵۶ ط/ ۱.

^(۳) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/ ۲۰ ل/ ۴۸ ط/ ۱ رقم/ ۱۳۶۰.

^(۴) سكت عن درجته الشارح.

ئەبو هورهیره (خودای ئی زانی بێ) له حەزەرتەوه (دروودی خودای لەسەر بێ) دەگیرێتەوه: دەفەرموی: مأل به به‌خشین و خێرکردن کهم ناکا، به‌نده‌یش (به چاو پۆشی و لیب‌ووردن) خودا زیاتر پله و پایە‌ی به‌رزەوه ده‌کا، هەر که‌سی‌که‌ش ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودا خاکی و بێ هه‌وا بێ و خۆی به‌که‌م بگرێ مسۆگەر که خودا زیاتر پایە به‌رزی ده‌کا (م/ت).

٤٨٤٥ - وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَسْبُ أَبَا بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِحُضْرَةِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَصْحَابِهِ فَصَمَتَ عَنْهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ آذَاهُ الثَّانِيَةَ فَصَمَتَ عَنْهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ آذَاهُ الثَّالِثَةَ فَانْتَصَرَ مِنْهُ أَبُو بَكْرٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَوْجَدْتَ عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ: نَزَلَ مَلَكٌ مِنَ السَّمَاءِ يُكَذِّبُهُ بِمَا قَالَ لَكَ فَلَمَّا انْتَصَرْتَ وَقَعَ الشَّيْطَانُ فَلَمْ أَكُنْ لِأَجْلِسَ إِذْ وَقَعَ الشَّيْطَانُ. رواه أبو داود. والله أعلم^(٥):

دیسان فەرمووی: له خزمەت پیڤەمبەر و یارانیدا جارێ پیاوی جنیوی به ئەبو بەکر، ئەبو بەکر (خودای ئی زانی بێ) له جاری یه‌که‌م و دوو‌ه‌مدا قسه‌ی نه‌کرد، به‌لام له‌سه‌ری جاری سی‌یه‌مدا وه‌لامی جنیوه‌که‌ی دایه‌وه، پیڤەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) هه‌ستا که بره‌وات، ئەبو به‌کریش (خودای ئی زانی بێ) فەرمووی: ئە‌ی پیڤەمبەری خودا! خو‌له‌وه له‌من دلگیر نه‌بووی که وه‌لام دایه‌وه؟ فەرمووی: له ئاسمانه‌وه فریشته‌یی هاته‌ خواره‌وه ئەو قسانه‌ی به‌درۆ ده‌خسته‌وه که ئەو به‌تۆی ده‌گوتن، به‌لام که‌تۆ وه‌لامی جنیوه‌که‌یت دایه‌وه ئیتر فریشته‌که‌ فەری و شه‌یتان داباری، بۆ منیش ناشی له جینگه‌یی دانیشم که شه‌یتانی ئی بێ! (د- س/ص).

(٥) مسلم. بر وصلة (ادب): ٦٥٣٥. تحفة الأشراف/١٤٠٠٣. رياض/٢. تسلسل/٦٠ رقم/١٣/٥٥٦

ل/١١٢.

(٦) رواه أبو داود بسند صحيح (شرحه).

۳۱) چاره‌ی رق‌هه‌لسان: (دواء الغضب)

۴۸۴۵م- عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: اسْتَبَّ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَعَلَ أَحَدُهُمَا تَحْمَرُّ عَيْنَاهُ وَتَنْتَفِخُ أَوْذَانُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنِّي لَا أَعْرِفُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا هَذَا لَدَهَبَ عَنْهُ الَّذِي يَجِدُ أَعْوُدُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. فَقَالَ الرَّجُلُ هَلْ تَرَى بِي مِنْ جُنُونٍ. رواه الأربعة^(۱):

سوله‌یمانی کو‌ری صورده (خودای فی رازی بن) ده‌فهرمووی: له خزمه‌تی
حه‌زرتدا (دروودی خودای له‌سربن) بووین، دوو پی‌یاو بوو به‌شه‌ره جنیویان،
یه‌کیکیان چاوی سوور هه‌لگه‌پاو ره‌گی لاملی هه‌لسا، پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای
له‌سربن) فه‌رمووی: من وشه‌یین ده‌زانم نه‌گه‌ر نه‌م کابرایه بیلی رقه‌که‌ی
ده‌نیشیتته‌وه، نه‌و فه‌رمووده‌یه نه‌مه‌یه: {أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ}: په‌نا
ده‌گرم به‌خودا له شه‌ری شه‌یتانی دوور له ره‌حمه‌تی خودا، که‌چی که نه‌م
فه‌رمایشته‌ی هه‌زرتیان به‌کابرا گوت، کابرا گوتی: بو له تووایه من شیت
بووم (ش/د/ت).

۴۸۴۶م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَنَا: إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ الْغَضَبُ وَإِلَّا فَلْيَضْطَجِعْ. رواه أبو داود وأحمد^(۲):

نه‌بو زه‌ر (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سربن)
فه‌رمووی پی‌مان: نه‌گه‌ر که‌سیکتان رقی هه‌لسا نه‌گه‌ر به پی‌وه بوو با دانیشتیت،
جا نه‌گه‌ر رقه‌که‌ی دامرده‌وه باشه ده‌نا باراکشی (د- رمای خودای فی بن).

۴۸۴۷م- عَنْ عَطِيَّةِ السَّعْدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ الْغَضَبَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ خُلِقَ مِنَ النَّارِ وَإِنَّمَا تُطْفَأُ النَّارُ بِالْمَاءِ فَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ. رواه أبو داود نسأل الله التوفيق^(۳):

(۱) تجرید/ ۳/ ل/ ۴۵۲ رقم/ ۱۳۲۵ = ۲۲۸۲، ۶۰۴۸، ۶۱۱۵، مسلم. بر وصلة/ ۶۵۸۹. ابوداود. ادب: ۴۷۸۱.

تحفة/ ۴۵۶۶.

(۲) سکت عنه الشارح.

عه‌طیییه‌ی ئهل - سه‌عدی (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سربئ) ده‌فهرموئ: توورپه‌یی له‌ شه‌یتانه‌وه‌یه‌و، شه‌یتانی‌ش له‌ ئاگر دروست کراوه‌و، ئاگری‌ش به‌ئاو ده‌کوژیت‌ه‌وه‌و، جا کاتی که‌سیکتان رقی مه‌ستا و توورپه‌ بوو با ده‌ست نویژ بگری! (د - س/صالح).

۳۲) باسی یاریده‌دانی موسولمان و داپوشینی عه‌یبه‌و س‌ری و له‌سه‌ر کردنه‌وه‌ی به‌هه‌ق: (ومنها نصر المسلم وستره والذب عنه)

۴۸۴۸ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَلَيَنْصُرِ الرَّجُلُ أَخَاهُ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا، فَإِنْ كَانَ ظَالِمًا فَلْيَنْتَهَ فَإِنَّهُ لَهُ نُصْرَةٌ، وَإِنْ كَانَ مَظْلُومًا فَلْيَنْصُرْهُ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

جابیر (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربئ) فهرمووی: ده‌شنی پیاو له‌ هه‌موو حالیکه‌ یاریده‌ی برای موسولمانی خو‌ی بدا، خوا زالم و سته‌مکار بئ، خوا مه‌زلووم و سته‌مباربئ! واته‌: ئه‌گه‌ر زالم و زۆرداریوو نه‌یه‌بلئ که‌ زۆرو سته‌مه‌که‌ بکا، به‌مه‌عنا یاریده‌ی ده‌دا، خو‌ ئه‌گه‌ر مه‌زلووم و زۆر لی‌کراویش بوو ئه‌وه‌ ده‌بئ یاریده‌ی بداو زالم و زۆره‌که‌ی له‌ کو‌ل بخا (ش/ت).

۴۸۴۹ - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ رَأَى عَوْرَةً فَسَتَرَهَا كَانَ كَمَنْ أَحْيَا مَوْتُوْدَةً. رواه أبو داود والنسائي^(۲):

عوقبه‌ی کو‌ری عایر (خودای ئی رازی بئ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ (دروودی خودای له‌سربئ) ده‌فهرموئ: هه‌ر که‌سئ له‌شی رووتئ بپوشئ، یا شه‌رم و عه‌یب و س‌ری که‌سئ بپوشئ به‌قه‌ی ئه‌و که‌سه‌ خیرئ ده‌گا که‌ کچیکئ زینده‌ به‌چال له‌ گو‌پ ده‌ربینئ و له‌سه‌ر ئه‌و حاله‌ له‌ مردن رزگاری بکا (د/ن - رم‌زای خودایان ئی بئ).

^(۳) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(۱) تجرید ۲ ل/ ۱۵۴ رقم/ ۱۰۶۰ = ۲۴۴۴، ۲۴۴۳، ۶۹۵۲.

^(۲) سکت عن درجته الشارح.

۴۸۵۰ - عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ حَمَى مُؤْمِنًا مِنْ مُتَافِيٍّ «. أَرَاهُ قَالَ « بَعَثَ اللَّهُ مَلَكًا يَحْمِي لَحْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ وَمَنْ رَمَى مُسْلِمًا بِشَيْءٍ يُرِيدُ شَيْئَهُ بِهِ حَبَسَهُ اللَّهُ عَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ»^(۳).

موعازی کوپی نه‌ه‌سی جوهه‌نی (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: حه‌زده‌ت (دروودی خودای له‌سهر بئ) فه‌رمووی: ههر که‌سی موسولمانئ له‌ زمانئ به‌د گوئی بیاریزی له‌ روژی قیامه‌تدا خودا فریشته‌ی دهنیری له‌شی له‌ ناگری دوزه‌خ ده‌پاریزی. ههر که‌سی دروئی هه‌له‌ستی بۆ موسولمانئ وه‌ مه‌به‌ستی نه‌وه بئ که‌ نه‌وه موسولمانه‌ی پی زه‌ده‌دارو شکست بکا، له‌ روژی قیامه‌تدا خودا له‌سهر پرده‌که‌ی سهر پشتی جه‌ه‌نهم رایده‌گری هه‌تا له‌ ئوبالی نه‌وه قسه‌یه‌ی ده‌رده‌چی! (د- س/صالح).

۴۸۵۱ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ أَمْرٍ يَخْذُلُ أَمْرًا مُسْلِمًا فِي مَوْضِعٍ تُنْتَهَكُ فِيهِ حُرْمَتُهُ وَيُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عِزِّهِ إِلَّا خَذَلَهُ اللَّهُ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ فِيهِ نُصْرَتَهُ وَمَا مِنْ أَمْرٍ يَنْصُرُ مُسْلِمًا فِي مَوْضِعٍ يُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عِزِّهِ وَيُنْتَهَكُ فِيهِ مِنْ حُرْمَتِهِ إِلَّا نُصِرَهُ اللَّهُ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ نُصْرَتَهُ. رواهما أبو داود^(۴).

جایی (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رموئ: موسولمانئ نه‌گه‌ر دی و موسولمانئ له‌سهر شتی، که‌سی ده‌یه‌وی سووکی بکا و نابرووی ببا ده‌بی له‌سهری بکاته‌وه و پشتی بگری، ده‌نا خودایش له‌سهر نه‌وه ناکاته‌وه و پشتی ناگری، به‌تایبه‌تی له‌و کاته‌ ناسکانه‌دا که‌ پر به‌دل هه‌ز ده‌کا خودا یارمه‌تی بدا، به‌لام نه‌گه‌ر له‌کاتی وادا له‌سهری بکاته‌وه و پشتی بگری و نه‌هیلئ نامووسی بچی نه‌وه خودایش له‌کاتی ته‌نگانه‌دا، له‌هه‌ردو جیهاندا، فریای ئو ده‌که‌وی! (د- س/صالح).

^(۳) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(۴) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

۴۸۵۲ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الترمذي واحداً^(۵):

ئه‌بو دهر‌دء (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دیودی خودای له‌سهر بئ) ده‌فه‌رموئ: که‌سی پاسی نامووسی برای ئایینی خوئی بکا و به‌ر په‌رچی ئه‌وانه بداته‌وه که له‌پاش مله به خراپه باسی ده‌که‌ن، له روژی قیامه‌تدا خودا له ناگری دوزه‌خ ته‌واو دوری ده‌خاته‌وه (ت/ ئه‌حمه‌د).

۴۸۵۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ يَكْفُ عَلَيْهِ ضِعْفَتُهُ وَيَحْطُطُهُ مِنْ وَرَائِهِ. رواه ابو داود والترمذي ولفظه: إِنْ أَحَدَكُمْ مِرْآةُ أَخِيهِ فَإِنْ رَأَى بِهِ أَدَى فَلْيُمِطْهُ عَنْهُ^(۶):

ئه‌بو هوره‌یره له حه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (دیودی خودای له‌سهر بئ): موسولمان ئاوینه‌ی موسولمانه‌و، ده‌بئ ناویه‌نا و پرسیارئ ئی بکا، نه‌بادا هه‌له‌یه‌کی هه‌بی و خوئی هه‌ستی پئ نه‌کا، هه‌تا ئه‌و وه‌ک ئاوینه‌هه‌له‌که‌یی بو ده‌ربخا، موسولمان برای موسولمانه، ده‌شئ پاسی سه‌رو مائی برای موسولمانی خوئی بکا و له‌پوو و له‌پاش مله‌یش پشتی بگری و له‌سه‌ری بکاته‌وه (د-س/صالح-ت) گفته‌ی (ت): هه‌موو یه‌کئ له ئیوه ئاوینه‌ی برای موسولمانیه‌تی، جا نه‌گه‌ر چلکئ، یا ئازاریکی پیوه دی با لئی بکاته‌وه!

۳۳) که‌وره‌یی نکاکاری (شه‌فاعه‌ت) : (ومنها الشفاعة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِّنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِّنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيتًا - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة النساء - ۸۵/۴}.

(۵) سکت عنه الشارح.

(۶) رواه أبوداود بسند صالح.

واته: هر که‌سئ به‌پئی شهرع تکا له که‌سئ بکا و کاریکی ره‌وای موسولمانیکی پی رایى بکا، ئه‌وه خودا پیی خوشه و له‌باتی ئه‌وه تۆله‌ی چاکى بۆ ده‌کاته‌وه، هه‌روه‌ها هه‌ر که‌سئ به‌ناپه‌وا تکایئ له که‌سئ بکا و ناهه‌قییه‌کی پی بکا به‌هه‌ق ئه‌وه ئه‌ویش هاوبه‌شه له تاوانی ئه‌و ناپه‌واویه‌دا، له راستیدا خودای گه‌وره ناگای له‌هه‌موو شتئ هه‌یه و ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ریدا ده‌په‌وا.

٤٨٥٤- هه‌دیثی (المؤمن للمؤمن كالبنيان) له پی‌شه‌وه رابوورد له‌سه‌ر باسی (الرحمة واجبة لخلق الله) ^(١).

٤٨٥٥- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: اشْفَعُوا تُؤَجَّرُوا فَإِنِّي لأُرِيدُ الْأَمْرَ فَأَوْخَرُهُ كَيْمَا تَشْفَعُوا فَتُؤَجَّرُوا فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اشْفَعُوا تُؤَجَّرُوا. رواه أبو داود والنسائي ^(٢).

موعاوییه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: تکای باش بۆ شایسته‌کان بکه‌ن، پاداشی باشی له‌سه‌ر وه‌رده‌گرن، من به‌ش به‌حالی خۆم گه‌لێ جار واده‌بئ ده‌مه‌وئ کاری ئه‌نجام بده‌م، به‌لام هه‌ندئ دواى ده‌خه‌م تاكوو ئیوه بین تکام له‌لا بکه‌ن له‌و باره‌یه‌وه، سا به‌شكوو پاداشی باشتان ده‌ست بکه‌وئ! چونکه پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌یفه‌رموو: تکای ره‌وا بکه‌ن پاداشی باشی له‌سه‌ر وه‌رده‌گرن! (د/ن- ره‌زای خودایان ئی بئ).

٣٤) باسی راستگوویی : (ومنها الصدق)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ} - سورة التوبة - ١١٩/٩.

واته: ئه‌ی موسولمانینه! ترسی خوداتان هه‌بئ، ته‌قواى خودا بکه‌ن، خۆتان بپاریزن له‌بئ فه‌رمانی ئه‌و خودا مه‌زنه، وه هه‌وو کاتئ به‌ده‌م و به‌دل له‌گه‌ل پیاو راستاندا بن.

^(١) تقدم في مجلد التاسع تسلسل ٩ رقم/٤٧٢٠.

^(٢) سكت عن درجته الشارح.

۴۸۵۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: عَلَيْكُمْ بِالصَّدَقِ فَإِنَّ الصَّدَقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصَّدَقُ وَيَتَحَرَّى الصَّدَقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدْقًا وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبُ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا. رواه الأربعة^(۱):

عەبدوللای کوپی مەسعوود (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: حەزەرەت (سیرودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: لە راستی رەحمەت دەباری، هەمیشە راستی بکەن بە پیشە، چونکە راستی ئادەمیزاد دەخاتە سەر ریگە ی چاکە، کردەوی چاکەیش ئادەمیزاد دەخاتە سەر ریگە ی بەهەشت! پیاوی وا هەیە ئەوەندە راستگۆیە و ئەوەندە سۆراخی راستی دەکا و ئەوەندە عەودالی راستییە هەتا لەلای خودا بە پیاوی راست و راستال لە قەلەم دەدری و لە دیوانی خودا ناوی بە راستگۆ و راستال دەنوسری، وە ئەکەن درۆ بکەن، چونکە درۆ پیاو دەخاتە سەر ریگە ی ناگری دۆزەخ، پیاوی وا هەیە ئەوەندە زۆر درۆ دەکا و ئەوەندە منەیی درۆ دەکا هەتا لەلای خودا بە درۆزن دەنوسری. (ش/د/ت- رەزای خودایان ئی بێ).

۴۸۵۷- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْمَعَارِضِ لَمَنْذُوحَةً عَنِ الْكَذِبِ. رواه ابن عدي والبيهقي بسند حسن^(۲):

عیمرانی کوپی حوصەین (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (سیرودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: مڕۆڤ دەتوانی بە پیچ و پەنا بە قسە ی بەمەعنا خۆی لە درۆ بپەرینیتەو. (ئیبناو عەدی و بیهەقی ئەم فەرموودەیان بە رشتە یەکی شیرین گیراوەتەو).

^(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۸ رقم/ ۱۹۴۶ = ۶۰۹۴. تحفة/ ۹۳۰۱. مسلم. بر وصلة/ ۶۵۸۰، ۶۵۸۱، ۶۵۸۲.

أبو داود. أدب: ۴۹۸۹. ترمذی. بر وصلة: ۱۹۷۱.

^(۲) بسند حسن.

واته: مروؤ ده‌توانی قسه‌یی بکا دوو واتا هه‌لبگرئ، یه‌کئ نزیک، یه‌کئ دوور، به‌دیمه‌ن مه‌به‌ستی نزیکه‌که‌یان بی، به‌لام شوینه‌ونی بکا و له‌دله‌وه مه‌به‌ستی دووره‌که‌یان بی. وه‌ک ئه‌وه تو‌به‌دیمه‌ن به‌م شیعرانه‌ی دواوه، دووعای شیرین بوون و به‌رزوه‌و بوون بو‌ئاغایی بکه‌ی که‌ سته‌م گهربی، وه‌ئ له‌دله‌وه مه‌به‌ستت نزای شه‌پبی و له‌خودا داوا بکه‌ی که‌ وه‌ک گولی به‌هار ته‌مه‌نی کورت بی و به‌مردنی خودا نه‌مرئ و به‌زوویی له‌سی‌داره‌ بدرئ و به‌پیی خوی بچیته‌ سهر داری قه‌ناره‌و مژده‌ی کوشتنی به‌هه‌موو لایه‌کا بلاو بییته‌وه. ده‌لئ: لیت للزه‌ور عمر السور: خوژگا گول به‌قه‌د هه‌لئ ته‌مه‌نی دريژ ده‌بوو. وا مه‌شه‌وره که‌ حه‌زه‌تی عیسا (درووی خودای له‌سر بی) و ئیمامی شافیعی (خودای ئازانی بی) و گه‌ل له‌زانا‌کان ئه‌م جو‌ره قسه‌ی دوو مه‌عنا داره‌یه‌یان به‌کار هی‌ناوه، جارئ حه‌ججاج به‌صه‌حابه‌یی ده‌لئ: رات چۆنه‌ ده‌رباره‌ی من؟ صه‌حابه‌که‌ پیی ده‌فه‌رموئ: أنت القاسط العادل! خه‌لکه‌که‌ گو‌تیان: وا په‌سنی جوانی کردی، گو‌تی: نه‌، مه‌به‌ستی له‌م قسه‌یه‌و له‌ وشه‌ی (القاسط) ئه‌وه نییه‌ که‌ من عادل و به‌دادم وه‌ک ئیوه‌ تیئ ده‌گه‌ن، مه‌به‌ستی ئاماژه‌یه‌ بو مه‌عنا‌ی (القاسطون) له‌م ئایه‌ته‌دا که‌ ده‌فه‌رموئ:

{وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا — سورة جین — ۱۵/۸۲}.

واته: کۆمه‌له‌ی له‌رینگه‌ ده‌رچوو‌ه‌کان ده‌بن به‌گه‌زه‌داری سووته‌مه‌نی نیو دۆزه‌خ. ئه‌مه‌یش شیعه‌ره‌کانه‌ که‌ به‌دیمه‌ن په‌سنی صه‌دامه‌و له‌دله‌وه نزای شه‌ره‌ لی:

ناغا! خوا بتکا به‌گولی به‌هار

به‌زوویی بییه‌ سه‌روهری سه‌ردار ⊗

⊗ درسته‌ گول به‌ گول بنووسئ، ئه‌ویش جو‌ریکی تره‌. (وهرگیڤ)

ناوو شوهرتت برهوا شارهو شار

دوووبس له مردن، نه‌بی دهرده دار[⊕]

(وهرگنې) - ۱۹۹۱/۱۰/۱

۳۵) سووچه‌ت دروسته : (يجوز المزاج)

۴۸۵۸ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اأَحْمِلْنِي. فَقَالَ إِنَّا حَامِلُوكَ عَلَى وَلَدٍ نَاقَةٍ. قَالَ: وَمَا أَصْنَعُ بِوَلَدِ النَّاقَةِ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهَلْ تِلْدُ الْإِبِلَ إِلَّا التُّوقُ^(۱):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیای هاته لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ر‌بن) گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ولا‌خیکی سواریم بده‌ری که پیم له زه‌وی بپری، فهرمووی (دروودی خودای له‌س‌ر‌بن): به‌چکه وشتریکت دده‌می بۆ خۆت سواری به! کابرا گوتی: جاجی له به‌چکه خوشتر بکه‌م! له‌کوئ به‌چکه‌ی خوشتر به‌که‌لکی سواری دی! پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ر‌بن) فهرمووی: بۆچی هه‌موو خوشتری له بنه‌ره‌تدا به‌چکه‌ی خوشتر نییه! ئه‌ی به‌چکه‌ی چیه! (د/ت - س/ص).

⊕ سووچه‌نه‌للا، له‌به‌ره‌که‌تی ئه‌م تاجه‌ پیرۆزه، ئه‌م دوو‌عایه له‌سه‌دام گیرابوو، وه‌له‌شی‌عه‌ره‌کانا چۆن گوتراوه، ئاوا به‌جای خۆمان دیمان.. (به‌ته‌مه‌ن گورتی، به‌پیی خۆی براه به‌رداری فه‌ناره‌و ملی کرا به‌په‌تی سیداره‌وه‌و، مژده‌ی له‌سیداره‌دانی به‌هه‌موولایه‌کا بلاو بۆوه). دوو‌عا نه‌گه‌ر له‌کاتو شوینی خۆیدا بکری رمت بوونه‌وه‌ی نییه‌ وه‌هه‌ر له‌م شوینه‌ پیرۆزه‌دا ئه‌م نزایه‌ش ده‌که‌م، به‌ئومیدی گیرابوونی: (خوایه! ئه‌و ماره‌ سرانه‌ی که‌ئێستا له‌به‌غداو له‌که‌ره‌کوک، چاو‌م‌پیی ئه‌وه‌ن که‌س‌پیی له‌شیان دهر‌چۆ و په‌لاماری ئه‌م کورده‌ که‌سه‌سه‌ بی که‌سه‌بدن و وه‌ک کوئه‌وه‌می‌باب پیوه‌ی بدن، خودایه‌! هه‌تا دی باش‌تر و زیاتر س‌ریان بکه‌ی، جاری تر کورد نه‌خه‌یه‌ته‌وه‌ ژیر چه‌پۆله‌ی ئه‌و ماره‌ سرانه‌). نامین. وهرگنې - ۲۰۰۸/۸/۱۲

(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۴۸۵۹- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا ذَا الْأُذُنَيْنِ. رواهما أبو داود والترمذي^(۷):

دیسان فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) دہیفہرموو پیم: ئہی خاوهنی دوو گوئی! (د/ت- س/ص).

۴۸۶۰- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْخُلُ عَلَيْنَا وَلِي أَخٍ صَغِيرٍ يُكْنَى أَبَا عُمَيْرٍ وَكَانَ لَهُ نَعْرٌ يَلْعَبُ بِهِ فَمَاتَ فَدَخَلَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَرَأَاهُ حَزِينًا فَقَالَ: مَا شَأْنُهُ. قَالُوا: مَاتَ نَعْرُهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا عُمَيْرٍ مَا فَعَلَ النَّعِيرُ. رواه الأربعة^(۷):

دیسان ئہنہس (خودای ئی رازی بین) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) خوی لہ ئیمہ جیا نہدہکردہوہ، تہواو تیکہلاوی دہکردین، ئہوہندہ بی دہمارو بی فیزو دہعیہ بوو گالتہو سوعبہتی لہگہلمان دہکرد، تہنانہت برایہکی بچکولہم ہہبوو، کہ ناوی ئہبو عومہیر بوو، پییان دہگوت باوکی عومہیر، کیشکہیہکی ہہبوو گہمہی پیی دہکرد، روژی کیشکہکہ مرد، حہزرت (درویدی خودای لہسربین) ہات بو مالمان، تہماشای کرد ئہبو عومہیر خہمبارہ، فہرمووی: ئہوہ چیبہتی؟ عہرزیان کرد: مہلیچکہکہی مردوہ! فہرمووی: ئہی باوکی عومہیر! مہلیچکہکہت چی بہسہر ہات! (ش/د/ت).

۴۸۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ تُدَاعِبُنَا. قَالَ: إِنِّي لَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا. رواه الترمذي^(۸):

ئہبو ہورہیرہ (خودای ئی رازی بین) فہرمووی: گوتیان ئہی پیغہمبہری خودا! جاروبار تو گالتہو سوعبہتمان لہگہل دہکہی. فہرمووی: ئہمہ راستہ، بہلام من لہہموو حالیکا ئہوہی راست و دروست نہبی بہدہما نایی (ت- س/ص).

^(۷) بسند صحیح (شرحہ).

^(۷) تجرید/ ۵ ل/ ۲۲۱ رقم/ ۱۹۵۲ = ۶۱۲۹، ۶۲۰۲. مسلم. آداب: ۵۵۸۷. ابوداود. ادب. ۴۹۶۴. ترمذی.

ادب: ۲۸۳۱. تحفة الأشراف: ۵۱۴.

^(۸) بسند صحیح (شرحہ).

۳۶) باسی په‌یمان به‌جی هینان : (ومنها الوفاء بالوعد)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا - سورة مريم - ۵۴/۱۹}.

واته: وه باسو و یادی ئیساعیلی کوپی ئیبراهیم له قورئاندا بکه، هه‌تا موسولمانان ره‌فتاره جوانه‌کانی بکه‌ن به‌سه‌ر مه‌شق، به‌راستی پیاویکی خاوه‌ن په‌یمان و په‌یمان راست و وه‌عه‌ده به‌جی هاوه‌ر بوو، هه‌روه‌ها فروستاده‌ی خودا بوو، وه‌خاوه‌نی پایه‌ی پیغه‌مبه‌ری بوو.

۴۸۶۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْحَمْسَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَايَعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَيْعَ قَبْلِ أَنْ يُبْعَثَ وَبَقِيَتْ لَهُ بَقِيَّةٌ فَوَعَدْتُهُ أَنْ آتِيَهُ بِهَا فِي مَكَانِهِ فَتَسَيَّتُ ثُمَّ ذَكَرْتُ بَعْدَ ثَلَاثٍ فَجِئْتُ فَإِذَا هُوَ فِي مَكَانِهِ فَقَالَ: يَا فَتَى لَقَدْ شَقَقْتَ عَلَيَّ أَنَا هَذَا مُنْذُ ثَلَاثٍ أَنْتَظِرُكَ. رواه أبو داود^(۱):

عه‌بدوللای کوپی ئه‌بولحه‌مساء (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: له‌پیش ئه‌وه‌دا که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) بکری به‌ پیغه‌مبه‌ر شتیکم لیی کری، هه‌ندی له به‌هاکه‌ی مابوو له‌سه‌رم، به‌لینم دایه که بوی ببه‌م بۆ ئه‌و شوینه‌ی، به‌لام له‌یادم چوو، له‌پاش سئ شه‌و بیرم که‌وته‌وه، که چووم هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) له‌وی بوو، فه‌رمووی: ئه‌ی کوپی لاوا! به‌راستی تووشی سه‌خله‌تی و زه‌حه‌مه‌تت کردم، ئه‌مه سئ شه‌وه من لی‌ره چاوه‌پوانت ده‌که‌م. (د- س/صالح).

۴۸۶۳- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا وَعَدَ الرَّجُلُ أَخَاهُ - وَمِنْ نَيْتِهِ أَنْ يَفِي لَهُ - فَلَمْ يَفِرْ وَلَمْ يَجِئْ لِلْمِيعَادِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ. رواه أبو داود والترمذي^(۲):

زه‌یدی کوپی ئه‌رقه‌م (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر پیاوی به‌لینیکی دا به‌ براده‌ریکی خوی و له‌ دله‌وه

(۱) بسند صحیح (شرحه).

(۲) بسند صالح (شرحه).

نیازی و ابوو که به جینی بیننی به لّام له کاتی خو یا له بهر به هانه یه کی ره وای بوی جی به جی نه کرا ئه وه گوناھی ناگا! (د/ت - س/صالح).

۳۷) باسی نه رم و نیانی و هیتمنی و شینه یی : (ومنه الفرق والتانی)

۴۸۶۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَا عَائِشَةُ: إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعَنْفِ وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ. رواه الأربعة^(۱):

عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه مبهه (درویدی خودای له سه ربئ) فهرمووی: ئه ی عائیشه! خودا بو خوی نه رم و نیانه و له هه موو شتیکا نه رم و نیانی پی خو شه ئه و پاداش و خه لات و به خششه ی خودا دهیدا به بهنده ی خوی له پاداشی نه رم و نیانی دا له سه رب هیچی تر پاداشی وا باشی ناداتی، نه له پاداشی توند و تیژیدا و نه له پاداشی هیچی تردا! (ش/د/ت).

۴۸۶۵ - وَعَنْهَا سُلْتُ عَنْ الْبَدَاةِ فَقَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَبْدُو إِلَى هَذِهِ التَّلَاعِ، وَإِنَّهُ أَرَادَ الْبَدَاةَ مَرَّةً فَأَرْسَلَ إِلَيَّ نَاقَةً مُحَرَّمَةً مِنْ إِبِلِ الصَّدَقَةِ فَقَالَ لِي: يَا عَائِشَةُ ارْقِي فَإِنَّ الرَّفْقَ لَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا زَانَهُ وَلَا نُزْعَ مِنْ شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا شَانَهُ. رواه أبو داود ومسلم^(۲):

له بابته چوون بو سهیران و ده رچوون بو هه وار له دهشت و ده رب، په ربیار کرا له عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: جاران پیغه مبهه (درویدی خودای له سه ربئ) بو سهیران و هه وار هه لدان جاروبار ده رویشته سه رب ئه م سه رچاوه به رزانه. جاری ویستی بچئ بو سهیران و شتریکی تو پری نه گیرای بو من نارد، له و شتری زه کات، پیی فهرمووم: ئه ی عائیشه! به نه رمی بجو و لی ره وه

^(۱) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۱۱ رقم/ ۱۹۳۲ = ۶۰۳۴ + رقم/ ۱۳۰۵ = ۲۹۳۵ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

مسلم. سلام: ۵۶۲۱.

^(۲) ریاض الصالحین/ ۲/ تسلسل/ ۷۴ رقم/ ۶۳۵/۴. مسلم. بر وصلة: ۶۵۴۵.

له‌گه‌لیا، چونکه نه‌رمی له‌هر شتی‌کا هه‌بی جوانی ده‌کا، وه نه‌رمی له‌هر شتی‌کا نه‌بی ناشیری‌نی ده‌کا (د/م).

٤٨٦٦- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَنْ حُرِمَ حَظُّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ حُرِمَ حَظُّهُ مِنَ الْخَيْرِ. رواه الترمذي وأبو داود ومسلم^(٣):

ئه‌بو ده‌رداء (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بن) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی به‌شه نه‌رم و نیانیی خویی پی درابی ئه‌وه به‌شه خیری خویی ده‌سگیر بووه، وه هه‌ر که‌سی له به‌شه نه‌رم و نیانیی خوی بی به‌ش بووی ئه‌وه له به‌شه خیری خوی بی به‌شبووه! (ت/د/م).

٤٨٦٧- عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: التَّوَدُّةُ فِي كُلِّ شَيْءٍ خَيْرٌ إِلَّا فِي عَمَلِ الْآخِرَةِ. رواه أبو داود والحاكم^(٤):

له موصعه‌بی کو‌پی سه‌عه‌وه (خودایان ئی رازی بن) له باوکیه‌وه، له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سەر بن): شینیه‌یی و له‌سه‌ر خویی له‌هه‌موو شتی‌کا باشه، مه‌گه‌ر له ئیش و کاری قیامه‌تدا له‌ودا ده‌ست و برد باشه. (د/حاکم)-(خودایان ئی رازی بن- س/ص).

٤٨٦٨- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْأَنَاءَةُ مِنَ اللَّهِ وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ. رواه الترمذي والبيهقي. نَسَأَلُ اللَّهَ اللَّطْفَ وَالرَّحْمَةَ آمِينَ^(٥):

سه‌هلی کو‌پی سه‌عد (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بن) ده‌فه‌رمووی: شینیه‌یی و هیواشی له خوداوه‌یه، وه په‌له په‌ل و هه‌له‌شه‌یی له شه‌یتانه‌وه‌یه (ت- سند غریب- به‌یه‌قی).

(٣) مسلم. بر وصلة: ٦٥٤٢.

(٤) بسند صحيح (شرحه).

(٥) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۳۸) باسی شهرم و شکو: (ومنها الحیاء)

۴۸۶۹- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ. فَقَالَ بُشَيْرُ بْنُ كَعْبٍ: مَكْتُوبٌ فِي الْحِكْمَةِ إِنَّ مِنَ الْحَيَاءِ وَقَارًا ، وَإِنَّ مِنَ الْحَيَاءِ سَكِينَةً . فَقَالَ لَهُ عِمْرَانُ أَحَدُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَتَحَدَّثَنِي عَنْ صَحِيفَتِكَ. رواه الثلاثة^(۱):

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خودای لی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ر بن) ده‌فهرمووی: شهرم و حه‌یا ه‌ر خیر دینئ! بوشه‌یری کوپی که‌عبیش گوتی: له‌کتیبه‌کانی حیکمه‌تیشدا نووسراوه: حه‌یا و شهرم سه‌رچاوه‌ی سه‌لاری و مایه‌ی ئارامیه‌ی! عیم‌رانی‌ش پی‌ی گوت: من پی‌ت ده‌لیم که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ر بن) و ده‌فهرمووی، که‌چی تو قسه‌ی ده‌فته‌ره ش‌ره‌که‌ی خوتم بو ده‌که‌ی! (ش/د).

۴۸۷۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) مَرَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى رَجُلٍ وَهُوَ يُعَابَبُ فِي الْحَيَاءِ يَقُولُ: إِنَّكَ لَتَسْتَحْيِي . حَتَّى كَأَنَّهُ يَقُولُ قَدْ أَضَرَّ بِكَ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): دَعُهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ. رواه الأربعة^(۲):

ئیب‌نو عومه‌ر (خودایان لی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ر بن) به‌لای پی‌او‌یکا ره‌ت بوو، براده‌ریکی له‌سه‌ر شه‌رم‌نی گله‌ییی لی ده‌کرد پی‌ی ده‌گوت: تو زور شه‌رم ده‌که‌ی/ وه‌ک ئاوا‌ی پی‌ی بلی و ابوو: که‌شه‌رم کردنی زور زیانی پی‌ی گه‌یاندووی! پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌س‌ر بن) فهرمووی: وازی لی بی‌نه‌ چونکه‌ شه‌رم و حه‌یا به‌شی‌که‌ له‌ باوه‌رو ئیمان! (ش/د/ت).

۴۸۷۱- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِمَّا أَذْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ التَّوْبَةِ ، إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَأَفْعَلْ مَا شِئْتَ. رواه البخاري وأبو داود وأحمد^(۳):

^(۱) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۲۱/ رقم/ ۱۹۵۱ = ۶۱۱۷، ۵۷۶۶، فتح الباری. مسلم. ایمان. ۱۵۵. تحفة الأشراف: ۱۰۸۷.

^(۲) {ریاض/ ۲/ ل/ ۲۰۰ رقم/ ۶۸۱/۱ - بوخاری/ ۲۴. مسلم/ ۳۶}. تجرید/ ۱/ رقم/ ۲۳ = ۲۳ فتح.

مسلم. ایمان. ۱۵۲.

^(۳) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۲۰ رقم/ ۱۹۵۰ = ۹۱۲۰ فتح.

ئه‌بو مه‌سعوود (خودای ئی رازی بئ) له چه‌زهره‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ): ئه‌و فه‌رمایشته جوانه‌ی که ده‌فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر شه‌رم ناکه‌ی چی ده‌که‌ی بیکه، له فه‌رمایشتی پی‌غه‌مبه‌ره پیشینه‌کانه که هه‌تا ئیستایش ماوه و ده‌ما و ده‌م که‌یشتوته‌وه به‌م خه‌لکه! (ب/د/ئه‌حمه‌د).

۴۸۷۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اسْتَحْيُوا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ. قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ لَنْسْتَحْيِي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ. قَالَ: لَيْسَ ذَاكَ وَلَكِنَّ الْإِسْتِحْيَاءَ مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ أَنْ تَحْفَظَ الرَّأْسَ وَمَا وَعَى وَتَحْفَظَ الْبَطْنَ وَمَا حَوَى وَتَذْكُرَ الْمَوْتَ وَالْبَلَى وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ تَرَكَ زِينَةَ الدُّنْيَا فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ اسْتَحْيَا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۴):

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: چه‌زهره‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویستمان (دروود و سه‌لات و سه‌لامی خودای گه‌وره‌ی له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: شه‌رم و شکۆ له‌ خودا بکه‌ن، شه‌رم و شکۆی راست و دروست. ئی‌مه‌ش عه‌زیمان کرد: قوربان! سو‌پاس بۆ خودا له‌ سایه‌ی خوداوه ئی‌مه‌ به‌ شه‌رمین و شه‌رم و شکۆ ده‌که‌ین. فه‌رمووی: شه‌رم ئه‌وه‌ نییه‌ که سه‌رک‌ز که‌یت و که‌م رووبیت و به‌س، وه‌ک ئی‌وه‌ تی‌ی ده‌گه‌ن، به‌لام شه‌رم کردنی به‌پراستی له‌ خودا ئه‌وه‌یه: که سه‌ر خو‌ی و ده‌زگا‌کانی، وه‌سک خو‌ی و ده‌زگا‌کانی له‌ حه‌رام بپاری‌زی، وه‌ هه‌میشه‌ مردن له‌به‌ر چاوت بئ و بیر‌ی‌ئ‌ه‌و رو‌ژت بی که ده‌پ‌زی و ده‌بی به‌سو‌تو! وه‌ ئه‌و که‌سه‌ی که رو‌ژی دوایی مه‌به‌ست بئ ده‌ست به‌رداری خو‌شی و رابواردنی دنیا ده‌بی و ده‌به‌ستی خو‌ش گوزه‌رانی نییه‌، ئی‌تر ئه‌و که‌سه‌ی که ئه‌مه‌ بکا ئه‌وجا شه‌رمی به‌پراستی له‌ خودای خو‌ی ده‌کا! (ت/ئه‌/حا‌کم). ئه‌و ده‌زگایانه‌ی که‌وان له‌نا و سه‌ردا ئه‌م چوار ئه‌ندامه‌ن: چاو و گو‌ی و لووت و زمان. مه‌به‌ستیش له‌ پاراستنی ده‌زگای سک له‌ حه‌رام ئه‌وه‌یه داوین‌پاک بی و حه‌لال خو‌ربی و دل‌پاک بی و دل‌پیس و بو‌غزاوی نه‌بی. (وه‌رگ‌پ‌ر)

(۴) بسند صحیح (شرحه).

۴۸۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَالْبَدَأُ مِنَ الْجَفَاءِ وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ^(۵):

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: خاوه‌نی شه‌رم و شکو خاوه‌نی باوه‌رو ئیمانن، ئه‌ه‌لی ئیمانیش ئه‌ه‌لی به‌ه‌شتن، زمان پیسی و بئ و یلیش نیشانه‌ی دل ره‌قی و که‌لله بو‌شییه، مرو‌قی دل ره‌ق و که‌لله بو‌شیش ده‌سته چیه‌ی دوزه‌خه! (ت-س/ص).

۴۸۷۴- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَيَاءُ وَالْعِيُّ شُعْبَتَانِ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْبَدَأُ وَالْبَيَانُ شُعْبَتَانِ مِنَ النَّفَاقِ. رواهما الترمذي واله أعلم^(۶):

ئه‌بو ئومامه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: شه‌رم و بی ده‌موپلی دوو چلن له په‌لوپوی دره‌ختی ئیمان، ده‌مپیس و ده‌مه‌پری و زمان لووسیش دوو ته‌لن له لقوپوی دره‌ختی نیفاق و ناپاکی (ت-س/ح).

۳۹) باسی خو به‌که‌م کرنن (ته‌واضوع) : (ومنها التواضع)

۴۸۷۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبِّيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخَّرَهَا بِالْأَبَاءِ الْمُؤْمِنِ تَقِيٍّ وَفَاجِرٍ شَقِيٍّ أَتُمُّ بَنُو آدَمَ وَآدَمُ مِنْ ثَرَابٍ لَيْدَعَنْ رَجُلًا فَخَرَهُمْ بِأَقْوَامٍ إِيْمَا هُمْ فَخَمَ مِنْ فَخَمٍ جَهَنَّمَ أَوْ لِيَكُونَنَّ أَهْوَنَ عَلَى اللَّهِ مِنَ الْجِعْلَانِ الَّتِي تَذْفَعُ بِأَلْفِهَا الثَّنَّ. رواه أبو داود والترمذي:

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی: خودا قه‌ده‌غه‌ی کردووه له ئیوه که وه‌ک سه‌رده‌می نه‌فامی و

^(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

نه‌زانی به ئیْسک و پروسکی باوو باپیره‌وه بنازن و، خۆتانیان پیوه هه‌لکیشن و که‌ش و فشیان پیوه بکه‌ن! له ئایینی ئیسلامی پیروزدا شتی وانییه، به‌لکوو هه‌موو ئاده‌میزادی خۆی له‌خۆیا یه‌کیکه له‌م دوو که‌سه یا موسولمانه‌و له خوداترسه، یا به‌دکاره‌و به‌د به‌خت و چاره ره‌شه! ئیوه له ره‌گه‌زه‌وه جیاییتان نییه چونکه هه‌مووتان نه‌وه‌ی ئاده‌من و ئاده‌میش له خۆله! جا ئه‌وانه‌ی که شانازی ده‌که‌ن به‌و هۆزه به‌دکارانه‌وه که بوون به‌خه‌لووزی دۆزه‌خ حال له‌م دوو خاله به‌ده‌ر نییه: یا ده‌بی واز له‌وه بێنن، یا ده‌بی ئه‌وه بزانن که به‌وه له‌لای خودا قورس و گران نابن، به‌لکوو به‌هۆی ئه‌وه‌وه له‌لای خودا بی فه‌رو سووکت ده‌بن له‌و قالونجانه‌ی که به‌لووت پیسایێ خه‌ه‌ل ده‌ده‌ن و ده‌بییه‌ن بۆ خواردن! (د/ت - س/ص).

٤٨٧٦- عَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَبْغَى أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ وَلَا يَفْخَرُ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ^(٢):

عییاضی کوپی حیمار (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: هه‌زه‌رت (دروودی خودای لسه‌ربێ) ده‌فه‌رمووی: خودا وه‌حیی بۆ من کردووه: که تا ده‌توانن بێ هه‌واو بێ ده‌عیه‌ بن و خۆتان به‌که‌م بگرن به‌جۆریکی واکه‌س زۆرو سته‌م له‌که‌س نه‌کا و که‌س خۆی له‌که‌س به‌گه‌وره‌تر نه‌زانی و که‌س به‌سه‌ر که‌سا شانازی نه‌کا (د/م).

٤٨٧٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: هَلْكَ الْمُتَنَطِّعُونَ. قَالَهَا ثَلَاثًا. رواهما أبو داود ومسلم^(٣):

عه‌بدوللای کوپی ده‌سه‌عوود (خودای ئی رازی بێ) فه‌رمووی: هه‌زه‌رت (دروودی خودای لسه‌ربێ) سێ جار له‌سه‌ر یه‌ک. فه‌رمووی: ئه‌وانه‌ی شت زۆر قوول ده‌که‌نه‌وه سه‌ریان تیا ده‌چن! (د/م).

(٢) {ریاض ٢/ ل ١٥٥ تسلسل ٧١/ مسلم/ ٢٨٦٥}. مسلم. بر وصلة: ٦٥٣٥.

(٣) مسلم. علم: ٦٧٢٥. ابوداود. سنة: ٤٦٠٨. تحفة الأشراف: ٩٣١٧.

٤٠ ره‌وشتی جوان ره‌وشه گه‌وره‌که‌ی خودا خو‌یه‌تی

حُسْنُ الْخُلُقِ خُلُقُ اللَّهِ الْأَعْظَمِ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَأِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ - سورة القلم - ٤/٦٨}.

واته: ئە‌ی موچه‌مه‌دا! ئە‌ی پی‌غه‌مبه‌ری ره‌وشت جوان و خو‌شه‌ویست! به‌راستی تو له‌سه‌ر ره‌وشتی‌کی گه‌ی گه‌وره‌و مه‌زنیته.

وَقَالَ تَعَالَى: {خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ - سورة الأعراف - ٤/٦٨}.

واته: تو له‌سه‌ر یاسای ره‌سای خودا قه‌رار داوی خو‌ت بژی و چاوپو‌شتی و سه‌رفی نه‌زه‌ر بکه به‌پیشه بو‌ خو‌ت و هه‌ر خزمه‌تی که ئاسانه‌و بو‌ ئە‌وان ده‌کری لی‌یان وه‌ر بگه‌ره‌و داوی شتی گران و باری ناباریان لی مه‌که‌و فه‌رمانیان پی بده به هه‌موو شتی‌کی جوان و باش، وه خو‌ت دوور بگه‌ره له ئاده‌میزادی نه‌فامی بی ده‌ماخ.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ - سورة فصلت - ٣٤/٤١}.

واته: هه‌ر گیز چاکه‌و خراپه نابن به‌یه‌ک، چاکه هه‌ر چاکه‌یه‌و خراپه هه‌ر خراپه‌یه‌، به‌کاری زور جوان و به‌ره‌وه‌شتی زور به‌رز شتی خراپ له‌ناودا مه‌هیلّه، ئە‌گه‌ر واتکرد ده‌بینی ناحه‌زو دوژمنته ده‌بن به‌خزمی نزیک و دو‌ستی گیانی به‌گیانیت، به‌لام ناگات به‌م پایه باشه مه‌گه‌ر ئە‌و که‌سانه‌ی که به‌حه‌وسه‌له‌و به‌سه‌برن، به‌راستی ئە‌و به‌خته‌وه‌رانه‌ی ده‌گه‌ن به‌م پایه پی‌روزه‌یه خودا پی‌داوی چاکن!

٤٨٧٨ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا شَيْءٌ أَثْقَلُ فِي مِيزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ خُلُقٍ حَسَنٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَيَسْبِغُ الْفَاحِشَ الْبَذِيءَ. رواه الترمذي وأبو داود^(١):

(١) بسند صحیح (شرحه).

ئه‌بو دهر داء (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: له‌ روژی ژینه‌وه‌دا هیچ شتی وه‌ک په‌وشتی جوان قورس و گران نییه‌ له‌تای ته‌رازووی چاکه‌ی موسولماندا، به‌راستی خودا زور رقی له‌ هه‌رزه‌گوی زمانپیشه (ت/د-س/ص).

٤٨٧٩- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُذْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ. رواه أبو داود والترمذي وابن حبان والحاكم^(٢):

عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: له‌پیغه‌مبهرم بیست (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفهرموو: (موسولمان به‌هوی خووی جوانه‌وه ده‌توانی بگا به‌ پایه‌ی زوروه‌وان و شه‌ونویژکه‌ر). (د/ت/ ئیبنو حه‌ببان/حاكم - سه‌نه‌ده‌که‌یان سه‌حیحه).

٤٨٨٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ فَقَالَ: تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ. وَسُئِلَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ فَقَالَ: الْفَمُ وَالْفَرْجُ^(٣):

ئه‌بوهوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: له‌ پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) پرسیارکرا: زورتر چی ده‌بی به‌هوی چوونه به‌هه‌شتی خه‌ک؟ فهرمووی: ته‌قواو له‌خودا ترسی و خووی جوان! وه‌ پرسیاریشی ئی کرا: ئه‌ی زورتر چی ده‌بی به‌هوی چوونه ناو دۆزه‌خی خه‌ک؟ فهرمووی: دهم دامه‌ن! (ت-س/ص).

٤٨٨١- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتُحِبُّ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَأَتُبِعَ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ^(٤):

(٢) باسانید صحیحه (شرحه).

(٣) بسند صحیح (شرحه).

(٤) بسند صحیح (شرحه).

ئه‌بو زهر (رمزای خودای لیبی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: پیم: له‌هه‌موو شوینن و له‌سهر هه‌موو حالتی ترسی خودات هه‌بی و بی فه‌رمانی مه‌که، بزائن که یاسایه‌کی خوداییه که کرده‌وی باش و کاری چاکه هه‌میشه کرده‌وی خراپ و تاوان لا ده‌بن، له‌گه‌ل هه‌موو که‌سیکا ره‌فتارو گوتارو کردارتان شیرین و جوان بی (ت-س/ص).

۴۸۸۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَإِزْشَاذُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالِ لَكَ صَدَقَةٌ وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيءِ الْبَصَرُ لَكَ صَدَقَةٌ وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشُّوكَةَ وَالْقَطْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ وَإِفْرَاغُكَ مِنْ ذُلِّكَ فِي ذُلِّ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۵):

ديسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: روت خوش بی له‌گه‌ل برای موسولمانتا داده‌نری به‌خیری بوټ، فه‌رمانی بکه‌ی به‌چاکه‌یی، یا نه‌هی بکه‌ی له‌خراپه‌یی داده‌نری به‌خیری بوټ، شاره‌زایی پیاوی بکه‌ی که ریگه‌ی هه‌له‌کردبی داده‌نری به‌خیری بوټ، چاوساگی پیاویکی چاوکز بکه‌ی داده‌نری به‌خیری بوټ، به‌ردی، درکی، ئیسقانی له‌ریگه‌ی دور بخه‌يته‌وه داده‌نری به‌خیری بوټ، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر چوپری ئاو له‌سه‌تله‌که‌ی خوټ بکه‌يته‌سه‌تلی برابه‌کی موسولمانته‌وه داده‌نری به‌خیری بوټ! (ت-س/ح).

۴۸۸۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَيْرَ أَرْكَمٍ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا. رواه الترمذي ومسلم والبخاري ولفظه: ان من أخيركم أحسنكم خلقاً^(۶).

(۵) بسند حسن (شرحه).

(۶) تجريد/ ۴ ل/ ۱۰۷ رقم/ ۱۴۲۲ = ۲۵۵۹، ۲۷۵۹، ۶۰۳۵، ۶۰۲۹. مسلم. فضائل: ۵۹۸۷. ترمذي: بر وصلة: ۱۹۷۵. تحفة: ۸۹۳۳.

لہ عہدوللای کوری عہ مرہوہ (رہزای خودایان لیبتی) لہ پیغہ مبرہوہ (دیوودی خودای لہ سرین) دہ فرموئی: شازی ئیوہ ئوانہ تانن کہ رہفتاریان زور جوانہ! (ت/م/ب) گفت (لہ فظ) ی بوخاری ناوایہ: ئوانہ تان کہ رہفتاریان زور شیرینہ لہ باشتیرینہ کانی ئیوہ.

۴۸۸۴- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ وَإِنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ وَأَنْ تُفْرِغَ مِنْ ذَلُوكَ فِي إِثْنَاءِ أَخِيكَ. رواه الأربعة^(۷).

لہ جابیرہوہ (خودای ن رازی بن) لہ پیغہ مبرہوہ دہ فرموئی (دیوودی خودای لہ سرین): ہموو چاکہ یی خیریکہ، ئوہوی شہریعت پہ سہندی بکا بہ چاکہ دادہ نری، وک ئوہ کاتی دہ گہی بہ برای ثایینیت روت خوش بی لہ گہ لیا، یا وک ئوہ لہ سہ تلہ کہی خوت جامی ئاو بدہی بہ برادہ ریکت (ش/د/ت).

۴۸۸۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا حَلِيمَ إِلَّا ذُو عَثْرَةٍ وَلَا حَكِيمَ إِلَّا ذُو تَجْرِبَةٍ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۸).

ئہبو سہ عید لہ پیغہ مبرہوہ دہ فرموئی (دیوودی خودای لہ سرین): سہ لار تا نہ گلی نابی بہ سہ لار، دانایش کہ سیکہ کہ خاوہن بہ راورد بی (ت/ئہ/حاکم - اسانید صحیحہ).

۴۸۸۶- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا وَإِنْ أَبْغَضْتُكُمْ إِلَيَّ وَأَبْغَضَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرَاوُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَيِّهُونَ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ عَلِمْنَا الثَّرَاوُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ فَمَا الْمُتَفَيِّهُونَ؟ قَالَ: الْمُتَكَبِّرُونَ. رواه الترمذي^(۹).

(۷) تجرید/ ۵ ل/ ۲۰۹ رقم/ ۱۹۲۱ = ۶۰۲۱ فتح. مسلم. زکاة. ۲۳۲۵. أبوداود. ادب: ۴۹۴۷. مسلم. بر وصلة: ۶۶۳۳.

(۸) بأسانید صحیحہ (شرحہ).

(۹) رواہ الترمذی بسند حسن (شرحہ).

جایی (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای لسه‌رین) ده‌فهرموئی: ئه‌و که‌سانه‌تان که‌ره‌وشتیان زۆر جوانه به‌شیکن له‌و که‌سانه‌تان که له‌ روژی قیامه‌تا زۆر خوشه‌ویستن له‌لای من له‌م مه‌لبه‌ندانه‌دا: له‌ روژی چه‌شرو له‌کاتی کیشانی خێرو شه‌رو له‌سه‌ر چه‌وزی که‌وسه‌رو له‌ به‌هه‌شتدا زۆر نزیکن له‌ دیوانی منه‌وه! وه‌ سازنده‌و ده‌موه‌رو ده‌مه‌راشو و قسه‌ زله‌کانیش هه‌ندیکن له‌و که‌سانه‌تان که له‌ روژی ژینه‌وه‌دا زۆر رقم لییانه‌و زۆرم ده‌دزین و زۆر دوورن له‌ دیوه‌خانی منه‌وه. عه‌زیا نکرد: ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! ده‌زانین که‌ سازنده‌ر ده‌موه‌رو ده‌مه‌راشه‌کان کین و مانایان چیه‌، به‌لام ئه‌ی مه‌به‌ست له‌ قسه‌زوله‌کان کیه‌؟ فهرمووی: مه‌به‌ست فیز زله‌کان (ت-س/ح).

۴۸۸۷- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ غُرَفًا تُرَى ظُهُورُهَا مِنْ بُطُونِهَا وَبُطُونُهَا مِنْ ظُهُورِهَا. فَقَامَ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ وَأَدَامَ الصِّيَامَ وَصَلَّى لِلَّهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامَ. رواه الترمذي وأحمد وابن حبان^(۱۰):

عه‌لی (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای لسه‌رین) فهرمووی: هه‌ندی کۆشکی و له‌ناو به‌هه‌شتدا هه‌یه‌ ده‌ره‌وه‌ی له‌ناوه‌وه‌و ناوه‌وه‌ی له‌ ده‌ره‌وه‌ دیاره. عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هه‌لسا گوتی: ئه‌وه‌ هه‌ی کیه‌؟ ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! فهرمووی: هه‌ی ئه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ قسه‌ی خوش بی و زبانی شیرین بی و نانبده‌بی و هه‌میشه‌ به‌روژ به‌روژوو بی و به‌شه‌ویش ساخ له‌به‌ر ره‌زای خودا شه‌ونویژ بکا، له‌وکاته‌دا که‌ خه‌و خوش ده‌بی و خه‌لکانی تر سه‌ری تی ده‌که‌ن و زووربه‌یان ده‌خه‌ون! (ت/ئه‌/ئیبینو چه‌بان - س/ص).

۴۸۸۸- عَنْ أُمِّ أَبَانَ بِنْتِ الْوَارِعِ بْنِ زَارِعٍ عَنْ جَدِّهَا زَارِعٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) وَكَانَ فِي وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ قَالَ لَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَجَعَلْنَا نَتَّبَعُ مَنْ رَوَّاحِلُنَا فَنَقْبُلُ يَدَ النَّبِيِّ (صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَرَجَلَهُ وَانْتَظَرَ الْمُنْذِرَ الْأَشْحُ حَتَّى أَتَى عِيَّتَهُ فَلَبَسَ ثَوْبِيَهُ ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ: إِنَّ فِيكَ خَلَّتَيْنِ يُجِبُهُمَا اللَّهُ الْحِلْمُ وَالْأَنَاةُ. قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا أَتَخَلَّقُ بِهِمَا أَمْ اللَّهُ جَبَلْنِي عَلَيْهِمَا قَالَ: بَلِ اللَّهُ جَبَلَكَ عَلَيْهِمَا. قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَبَلْنِي عَلَى خَلَّتَيْنِ يُجِبُهُمَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ. رواه أبو داود والترمذي (نص هذه الرواية جاءت في مبحث ومنها تقيل اليد والرجل، في كتاب الأدب ذكرناها هنا اختصاراً) ^(۱۱):

ئوممو ئه‌بانى كچى وازيعى كوپرى زاريع (ره‌زای خودای لیبى) له زاریعی باپیره‌یه‌وه — كه خوی یه‌کیك بووه له وه‌فده‌كه‌ی هۆزى عه‌بدولقه‌یس كه چوارده‌كه‌س بوون هاتبوون بۆ خزمه‌تى پیغه‌مبه‌ر (درودى خودای له‌سربى) — زاریع فه‌رمووی: كاتى گه‌یشتینه مه‌دینه به‌ په‌له‌ په‌له له و لاخه‌كانمان دا به‌زین و چووین بۆ لای پیغه‌مبه‌رو په‌لامارى ده‌ست و پییمان داو ده‌ستمان كرد به‌ ماچكردنى ده‌ست و پای، وه‌لى مونزیری ئه‌شه‌جج هیچ خوی تىك نه‌داو به‌شینیه‌ی چوو به‌لای بوخچه‌كه‌یه‌وه و جله‌كانى ده‌ره‌یئان و ده‌ستى جلی باشى له‌به‌ركرد، ئه‌وجا هات بۆلای پیغه‌مبه‌ر (درودى خودای له‌سربى) پیغه‌مبه‌ر (درودى خودای له‌سربى) پىی فه‌رموو: په‌راستى دوو ره‌وشتى باش له‌تۆدا هه‌ن خودا حه‌زبان لى ده‌كا، كه بریتین له‌ هیمنى و له‌سه‌ر خویى ئه‌ویش گوتى: ئه‌ی پیغه‌مبه‌رى خودا! من خۆم خووم پىوه‌گرتوون یاخود خودا كردن و خودا داونى پیم؟ فه‌رمووی: خه‌یر، به‌لكوو خودا كردن و خودا داونى پیت. گوتى: سوپاس بۆ خودا كه دوو ره‌وشتى واى داومه‌تى كه خودا و پیغه‌مبه‌رى خودا خوشیانیان ده‌وى (د/ت — س/ص).

٤٨٨٩ — قال في الشرح: وقال رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَادَ الْحَلِيمُ أَنْ يَكُونَ نَبِيًّا. رواه الخطيب ^(۱۲):

له شه‌رحه‌كه‌دا ده‌فه‌رمووی: خه‌تیب ده‌گیڕیته‌وه: حه‌زه‌ت (درودى خودای له‌سربى) ده‌فه‌رمووی: پیاوی به‌حه‌وسه‌له‌و هیمن چه‌پی له پیغه‌مبه‌ر كه‌متره‌.

^(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۲) سكت عن درجته الشارح.

۴۸۹۰- وقال فيه أيضا: وقال رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الحليم سيد في الدنيا وسيد في الآخرة. رواه الخطيب والله أعلم^(۱۳):

دیسان له شه‌رحه‌که‌دا (خودای نِ رازی بن) ده‌فه‌رموی: خه‌تیب (خودای نِ رازی بن) ده‌گی‌ریته‌وه: حه‌زرت (درویدی خودای له‌سربن) ده‌فه‌رموی: حه‌لیم (واته: پیاوی به‌حه‌وسه‌له‌و هیمن) له هه‌ردوو جیهاندا نا‌غاو گه‌وره پیاوه!

(۴۱) به‌شی له ره‌وشته جوانه‌کانی پیغه‌مبه‌ر

درویدی
خودای له‌سرب

بعض أخلاق النبي ﷺ

۴۸۹۱- سَأَلْتُ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): مَا كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَصْنَعُ فِي أَهْلِهِ؟ قَالَتْ: كَانَ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ. رواه البخاري^(۱):

له عایشه (خودای نِ رازی بن) پرسیارکرا: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربن) له ماله‌وه خه‌ریکی چی بوو؟ فه‌رموی: خه‌ریکی خزمه‌تی خیزانه‌که‌ی بوو (چیشتی ده‌کرد، گسکی ده‌دا، حوشتی ده‌دوشی، مه‌پوبزنی ده‌دوشی، ئالیکی ده‌دا به‌ ئازده‌ل، دروومانی ده‌کرد، پیلاوی ده‌دورییه‌وه!) کاتیکیش نویژ ده‌بوو ده‌چوو به‌لای نویژه‌وه. (ب).

۴۸۹۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا فَقُمْنَا حِينَ قَامَ فَنَظَرْنَا إِلَى أَغْرَابِيٍّ قَدْ أَذْرَكَهُ فَجَبَدَهُ بِرِدَائِهِ فَحَمَرُ رَقَبَتَهُ وَكَانَ رِدَاءً خَشِيئًا، فَالْتَفَتَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ: الْأَغْرَابِيُّ أَحْمِلْ لِي عَلَى بَعِيرِي هَذَيْنِ فإِنَّكَ لَا تَحْمِلُ لِي مِنْ مَالِكَ وَلَا مِنْ مَالِ أَيْلِكَ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لَا أَحْمِلُ لَكَ حَتَّى تُقِيدَنِي مِنْ جَبَدَتِكَ الَّتِي جَبَدْتَنِي، فَكُلُّ ذَلِكَ يَقُولُ لَهُ الْأَغْرَابِيُّ وَاللَّهِ لَا أَقِيدُكَهَا. فَلَمَّا سَمِعْنَا قَوْلَ الْأَغْرَابِيِّ أَقْبَلْنَا إِلَيْهِ سِرَاعًا،

^(۱۳) سکت عن درجته الشارح.

^(۱) {رياض/ ۲/ ل ۱۵۶ تسلسل/ ۷۱ رقم/ ۶۰۶/۵. بخاري/ ۶۷۶- تجريد/ ۱/ ل ۳۷۱ رقم/ ۳۸۱}.

فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: عَزَمْتُ عَلَى مَنْ سَمِعَ كَلَامِي أَلَّا يَبْرَحَ مَكَانَهُ حَتَّى آذَنَ لَهُ، ثُمَّ دَعَا رَجُلًا فَقَالَ لَهُ: اخْمِلْ لَهُ عَلَى بَعِيرِي هَذَيْنِ عَلَى بَعِيرٍ شَعِيرًا وَعَلَى الْآخَرِ ثَمْرًا. ثُمَّ اَلْتَفَتَ إِلَيْنَا فَقَالَ: انْصَرِفُوا عَلَى بَرَكََةِ اللَّهِ تَعَالَى. رواه أبو داود والشيخان نسأل الله مكارم الاخلاق. آمين^(۲):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: روژئی پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهری) قسه‌ی بۆ ده‌کردین له پاشا هه‌لسا که بره‌وا، ئیمه‌یش هه‌لساین که برۆین، ههر ئه‌وه‌نده‌مان زانی عاره‌بیکی ده‌شته‌کیی ئی تایین بوو، کردی به له‌شپۆشه‌که‌یداو یه‌خه‌ی توندگرت و جه‌راندی و رایکیشتا بۆ خۆی! له‌شپۆشه‌که‌ ئه‌وه‌نده زبربوو لاملی پیغه‌مبهری سوورکرده‌وه، پیغه‌مبهر (دروودی خودای گه‌وره‌و پیروزی له‌سهری) ئاووپی ئی دایه‌وه! کابرای تایه‌ن پینی گوت: ئه‌م دوو وشتره‌ی من ده‌بینی ده‌مه‌وئ هه‌ردوگیانم بۆ باربه‌کی له‌شمه‌ک، خۆ له‌مالی خۆت یا له‌مالی باوکت بۆم بارناکه‌ی! پیغه‌مبهریش (دروودی خودای له‌سهری) سئ جار له‌سهر یه‌ک فهرمووی: نه‌خه‌یر له‌مالی خۆم باریان ناکه‌م و داوای لیبوردن له‌خودا ده‌که‌م ئه‌گه‌ر ئه‌م کاره‌ وانه‌بئ. ئه‌وجا فهرمووی: باره‌کانت ناده‌مئ هه‌تا نه‌هیلئ که تۆله‌ی ئه‌م کیش کردنه‌ت ئی بستینم! کابراکه‌یش هه‌موو جارئ ده‌یگوت: به‌خودا نایه‌لم که تۆله‌ی ئه‌وه‌م ئی بکه‌یته‌وه، جا که ئه‌م مشتومره‌مان ژنه‌وت هه‌لمان کوتایه‌ سه‌رکابرا، پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهری) فهرمووی: داوا له‌و که‌سانه‌ ده‌که‌م که گوئیان له‌م قسه‌یه‌ی منه‌ له‌ شوینی خۆیان نه‌بزوین تا خۆم پییان ده‌لیم. ئه‌وجا پیساویکی بانگ کردو پینی فهرموو: هه‌ردوو وشتره‌که‌یی بۆ بارکه‌، حوشتریکیانی له‌ جۆ ئه‌و حوشتره‌که‌ی تری له‌ خورما! ئینجا رووی کرده‌وه ئیمه‌و فهرمووی: برۆن به‌لای کاری خۆتانه‌وه به‌ته‌مای به‌ره‌که‌تی خودا (د/ش).

(۲) بخاری. فرض الخمس: ۳۱۴۹، ۵۸۰۹، ۶۰۸۸ = تجرید/ ۲ ل/ ۲۹۸ رقم/ ۱۲۷۲ = ۳۱۴۹. مسلم. زکاة:

۲۴۲۶. ابن ماجه/ لباس: ۲۵۵۲. تحفة/ ۲۰۵.

۴۸۹۳- (ب/ ۴ ز/ ۹۰ ل/ ۲۶۷ ف/ ۱ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵ + ۶ + ۷ + ۸ + ۹ + ۱۰ + ۱۱ + ۱۲ + ۱۳ + ۱۴ - ۱۵ + ۱۶ + ۱۷ + ۱۸)^(۳).

۴۲) باسی رینموونی باش : (ومنها الهدی الصالح)

۴۸۹۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْهَدْيَ الصَّالِحَ وَالسَّمْتَ الصَّالِحَ وَالْإِقْتِصَادَ جُزْءًا مِنْ خَمْسَةِ وَعِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوَّةِ. رواه أبو داود والترمذي ولفظه: السَّمْتُ الْحَسَنُ وَالْثُّوْدَةُ وَالْإِقْتِصَادُ جُزْءًا مِنْ أَرْبَعَةِ وَعِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوَّةِ^(۱).

ئبنو عه‌بباس (خودایان فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ری خودا (درویدی خودای له‌سهرین) فهرموویه‌تی: ری پی نیشان‌دانانی خه‌ک به‌جوانی و، شیوه‌و قه‌لافه‌تی ریکوپی‌ک و میانه‌ره‌وی (ئیقتیصاد) له‌کاردا به‌شیکن له‌بیست و پینج به‌ش له پیغه‌مبه‌رایه‌تی (د/ت/س/ح) گفته‌ی (ت) ئاوايه: ره‌زای سووک و شینه‌یی و له‌سه‌رخوویی و میانه‌ره‌وی به‌شیکن له‌بیست و چوار به‌ش له پیغه‌مبه‌رایه‌تی.

۴۳) باسی سه‌خاوه‌ت و به‌خشنده‌یی و پیاوه‌تی : (ومنها السخاء والكرم)

۴۸۹۵- (ب - ۴ ز - ۹۰ ل - ۲۷۰ ف - ۷)^(۱).

۴۸۹۶- → (ب - ۴ ز - ۹۰ ل - ۲۶۹ ف - ۴)^(۲).

۴۸۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ بَعِيدٌ مِنَ النَّارِ وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللَّهِ بَعِيدٌ

^(۳) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۹۰ ل/ ۲۶۷ ط/ ۱ رقم/ ۲۱۱۶ هه‌تا (۲۱۳۳).

^(۱) بسند حسن (شرحه).

^(۲) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۹۰ ل/ ۲۷۰ ط/ ۱ رقم/ ۲۱۲۲.

^(۳) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۹۰ ل/ ۲۶۹ ط/ ۱ رقم/ ۲۱۱۹.

مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ وَلَجَاهِلٌ سَخِيٌّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ عَابِدٍ بَخِيلٍ. رواه الترمذي والبيهقي والطبراني^(۳):

له ئه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ئا‌ رازی بن) له‌ که‌زده‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فرمووی: پیاوی سه‌خی و به‌خشنده‌ نزیکه‌ له‌ رحمه‌تی خوداو‌وه و نزیکه‌ له‌ به‌ه‌شته‌وه و نزیکه‌ له‌ خه‌لکه‌وه، وه‌ دووره‌ له‌ دۆزه‌خه‌وه! پیاوی پیسکه‌ و چرووکیش دووره‌ له‌ رحمه‌تی خوداو دووره‌ له‌ به‌ه‌شت و دووره‌ له‌ خه‌لک، وه‌ نزیکه‌ له‌ دۆزه‌خه‌وه! ته‌نانه‌ت پیاویکی نه‌زانی نه‌فام – به‌لام سه‌خی و جه‌وامیرو به‌خشنده‌ – له‌لای خودای که‌وره‌وه سه‌روه‌ر خو‌شه‌ویستره‌ له‌ سو‌فیلکه‌یه‌کی خودا په‌رستی ره‌زیل و پیسکه‌. (ت- سه‌نه‌د ضه‌عیف / به‌یه‌قی / طه‌به‌رانی).

۴۸۹۸- → (ب - ۲ - ز - ۲۳ - ل - ۶۱ - ف - ۵)^(۴).

۴۸۹۹- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ مَنَحَ مَنِيحَةً لَبَنٍ أَوْ وَرَقٍ أَوْ هَدَى زُقَافًا كَانَ لَهُ مِثْلُ عِنْتِي رَقَبَةً. رواه أحمد والترمذي بسند صحيح. نَسَّالَ اللَّهُ صَحَّةَ الْقَوْلِ وَالْفِعْلِ وَالْإِعْتِقَادَ آمِينَ^(۵):

به‌رای کو‌ری عازیب (خودای ئا‌ رازی بن) فه‌رمووی: له‌ ده‌می پیغه‌مبه‌ر خو‌یم بیست ده‌یفه‌رموو (درویدی خودای له‌سهرین): که‌سی ئا‌ژه‌لئی بدا به‌ که‌سی تا شیرو دۆکه‌ی بخوا بو‌ خو‌ی، یا پاره‌یی، یا شتی بدا به‌ قه‌رز به‌ که‌سی، یا کو‌لانی، یا ریگه‌یی نیشانی نه‌شاره‌زایی یا کو‌یری بدا، ئه‌وه‌ وه‌ک ئه‌وه‌ وایه‌ که‌ ساخ بو‌ ره‌زای خودا به‌نده‌یی ئا‌زادبکا (ئه‌/ت-س/ص).

(۲) بسند ضعیف للترمذي (شرحه).

(۴) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل/ ۲۲ ل/ ۶۱ ط/ ۱ رقم/ ۱۸۷.

(۵) سنده صحيح عند الترمذي.

۴۴) **باسی سوپاسکردن له سه‌رچاکه و پیاوه‌تی :** (ومنها الشکر علی المعروف)
 قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ -
 سورة الرحمن - ۵۵/۶۰-۶۱}.

پاداشی چاکه هر چاکه‌یه و به‌س، ده‌ی نابین به‌هیچ جوړی له نیعمه‌تی
 خودا لووته لابن و باوه‌ریان پی نه‌کهن.

۴۹۰۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَا
 يَشْكُرُ اللَّهَ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ. رواه أبو داود والترمذي ولفظه: مَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ
 يَشْكُرِ اللَّهَ^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌رین)
 ده‌فه‌رمووی: ئه‌و که‌سه‌ی که سوپاسی خودا نه‌کا سوپاسی مه‌ردوومیش نا‌کا.
 (د/ت-س/ص) گفته‌ی (ت): ئه‌وه‌ی چاکه‌ی خه‌لکی له‌به‌ر چاو نه‌بی چاکه‌ی
 خوداشی له‌به‌ر چاو نییه!

۴۹۰۱ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أُعْطِيَ عَطَاءً
 فَوَجَدَ فَلْيَجْزِ بِهِ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيُتْنِ بِهِ فَمَنْ أَتْنَى بِهِ فَقَدْ شَكَرَهُ وَمَنْ كَتَمَهُ فَقَدْ كَفَرَهُ.
 رواه الترمذي وأبو داود وابن حبان^(۲):

جابر (خودای فی رازی بن) له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌س‌رین): کاتئ
 که‌سئ به‌خششیکی ده‌ده‌نئ ئه‌گه‌ر هه‌یبوو با تو‌له‌ی بکاته‌وه بو‌خاوه‌ن
 به‌خششه‌که، ئه‌گه‌ر نه‌یبوو بانزای باشی بو‌بکا، چونکه‌ نزای باش به‌و په‌ری
 سوپاس حلیبه، وه‌ شارده‌نه‌وه‌ی پیاوه‌تی و هه‌شاردانی چاکه‌ی خه‌لک و
 پیغه‌زانیی پیاوه‌تی داده‌نری به‌سپ‌له‌یی و به‌دنه‌کی! (ت/د/ئیبنو‌ه‌بیان).

۴۹۰۲ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَدِينَةَ أَتَاهُ
 الْمُهَاجِرُونَ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا رَأَيْنَا قَوْمًا أَبْدَلَ مِنْ كَثِيرٍ وَلَا أَحْسَنَ مُوَاسَاةً مِنْ قَلِيلٍ

^(۱) بسند صحیح (شرحه).

^(۲) بسند صحیح (شرحه).

مِنْ قَوْمٍ نَزَّلْنَا بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ لَقَدْ كَفَوْنَا الْمُؤْتَةَ وَأَشْرَكُونَا فِي الْمَهْتَبِ حَتَّى خِفْنَا أَنْ يَذْهَبُوا بِالْأَجْرِ كُلِّهِ. فَقَالَ الثَّيْبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا مَا دَعَوْتُمْ اللَّهَ لَهُمْ وَأَتَيْنَهُمْ عَلَيْهِمْ. رواه الترمذي وأبو داود^(۳):

ئەنەس (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: کاتێ حەزەرەت (دروودی خودای لەسەربین) کۆچی کرد بۆ مەدینە، کۆچکاران هاتنە خزمەتی، گوئیان، ئەو پیغەمبەری خودا! هێشتا کەسی واما نەدیووە، کە وەک ئەم کۆمەڵەی یاری دەدرانە کەوا ئێمە هاتووینەتە ناویان و کۆچمان کردوووە بۆلایان، کەسمان نەدیووە کە وەک ئەمان ئاوا بەخشن دەو ئەوەندە بەوێڵ و ماریفەت بن، ئەمانە لەگەڵ ئەوە شدا کە خۆیان دەستیان کورتە کەچی ئەرکی ئێمەش دەکیشتن و ژنمان پێ دەدەن و دەمان کەن بەهاوبەشی هەموو خێرو خوشییەکی خۆیان، تا ئەو رادەیە مەترسی دەکەین کە هەرچی پاداشی باشە هەمووی بۆ ئەوان بێ! پیغەمبەر (دروودی خودای گەورەیی لەسەربین) فەرمووی: نە، مەترسی ئەوەتان نەبێ، بەمەرجی ئەوە کە ئێوەیش لە خودا بپارێنەووە بۆ ئەوان و سوپاسیان بکەن و پێ بزانن بە چاکەیان! (ت-س/ص-د).

۴۹۰۳ - عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ صُنِعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا فَقَدْ أُبْلَغَ فِي الثَّنَاءِ. رواه الترمذي وابن حبان بسند صحيح^(۴):

ئوسامە‌ی کۆپی زەید (خودایان ئی رازی بن) لە حەزەرەتەووە دەفەرمووی (دروودی خودای لەسەربین): ئەو کەسە‌ی چاکە‌ی لەگەڵ بکە‌ی و بە چاکە‌کەرە‌کە بێ: خودا تۆ‌لە‌یە‌کی چاکت بداتە‌ووە، خودا پاداشی باشت بداتە‌ووە ئە‌و بە‌مە‌عنا ئە‌و‌پە‌ری سوپاس و ستایشی دە‌کا. (ت/ئیب‌نو حە‌ب‌بان - س/ص).

^(۳) رواه الترمذي في الرقاق بسند صحيح (شرحه).

^(۴) بسند صحيح لابن حبان.

٤٥) خۆباراستن و پارێز له قاری خوداو له نازاری خه‌لك

الحزر من الله والناس

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ} - سورة آل عمران - ٢٨/٣.

واته: هه‌ر له ئیسته‌وه که مه‌ودای گه‌رانه‌وه‌تان هه‌یه بۆ لای خوداو به‌ر له‌وه‌ی کار له کار بترایی خودا ئیوه دهرسینی له سزاو قاری خۆی، راسته که خودا هه‌میشه به‌چاوی ره‌حمه‌ت ته‌ماشای به‌نده باشه‌کانی خۆی ده‌کا، به‌لام له‌هه‌مان کاتدا سه‌ختگیریشه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ} - سورة البقرة - ٢٢٣.

واته: بزانی که خودای گه‌وه ئاگای له نیازو چه‌که‌ره‌ی ناو د‌ل‌و ده‌روونتانه! هه‌یج شتی - چاک یا خراپ - له خودا ون نابێ! تا ده‌توانی پارێز له قاری خودا بکه‌ن و به‌هۆی نیازی پیسی ناو د‌لتانه‌وه خۆتان دووچاری قاری خودا مه‌که‌ن، بزانی هه‌میشه خودا خاوه‌نی ره‌حمه‌ته، ئه‌گه‌ر ته‌وبه بکه‌ن به ره‌حمه‌تی خۆی ته‌وبه‌تان ئی گیرا ده‌کا، حه‌لم و هه‌سه‌له‌ی خودا بۆ پیاوی دانا مه‌ودایه‌کی له‌باره بۆ بیرکردنه‌وه و په‌شیمان بوونه‌وه، به‌لام بۆ مرو‌قی نادانی نه‌قام داوو ته‌له‌یه‌و ده‌سخه‌پۆی ده‌کا هه‌تا له‌پر ملی ده‌بی به‌ته‌له‌که‌وه!

٤٩٠٤ -> (ب - ٦ ز - ١٢ ل - ٢٤٢ ف - ٤) (١).

٤٩٠٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرِ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ. رواه الثلاثة (٢).

(١) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ١٢ ل/ ٢٤٢ ط/ ١/ رقم/ ٣٩٢٢.

(٢) تجريد/ ٥ ل/ ٢٢٢ رقم/ ١٩٥٣ = ٦١٣٣ فتح. مسلم. زهد ورفاق/ ٧٤٢٣. أبوداود. ادب: ٤٨٦٢. ابن ماجه. فتن: ٣٩٨٢. تحفة الأشراف: ١٣٢٠٥.

نه‌بو هوره‌یره (خودای لی‌رازی بی) له حه‌ززه‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: موسولمان ده‌بی وریاو هو‌شیارب‌بی له‌یه‌ک کونه‌وه دوو جار شت پی‌وه‌ی نه‌دا. (ش/د).

٤٩٠٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَجِدُونَ النَّاسَ كِبَالٍ مَائَةٍ لَا يَجِدُ الرَّجُلُ فِيهَا رَاحِلَةً. رواه الشيخان والترمذي (٣):

ئیب‌نو عومه‌ر (خودایان لی‌رازی بی) له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموی: (دروودی خودای له‌سهرین): ده‌بینن نه‌و خه‌لکه بو‌باشی و خراپی وه‌ک وشت‌ری باری وان، پی‌او له سه‌دی‌اندا تاقه و لا‌خیکی سواری باشی ده‌ست‌گیر ناب‌ی. (ش/ت).

ولا‌خی به‌رزه که باری بی به‌که‌لکی سواری نای‌ی، چونکه له‌ژیر‌بارا ره‌وتی لی‌تیک ده‌چی و که‌شخه‌یییه‌که‌ی نام‌ین‌ی، بو‌یه به‌ئه‌سپی ژیر‌عه‌ره‌بانه ده‌لین: بار‌گیر. (وه‌ر‌گیر)

٤٩٠٧- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْغَفَّاءِ الْخُزَاعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَدْ أَرَادَ أَنْ يَبْعَثَنِي بِمَالٍ إِلَى أَبِي سُفْيَانَ يَفْسِمُهُ فِي قُرَيْشٍ بِمَكَّةَ بَعْدَ الْفَتْحِ فَقَالَ: التَّمِسْ صَاحِبًا. قَالَ: فَجَاعَلَنِي عُمَرُو بْنُ أُمَيَّةَ الضُّمَرِيُّ فَقَالَ: بَلِّغْنِي أَلَّاكَ تُرِيدُ الْخُرُوجَ وَتَلْتَمِسُ صَاحِبًا. قُلْتُ أَجَلٌ. قَالَ: فَأَنَا لَكَ صَاحِبٌ. قَالَ: فَجِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قُلْتُ: قَدْ وَجَدْتُ صَاحِبًا. فَقَالَ: مَنْ؟ قُلْتُ: عُمَرُو بْنُ أُمَيَّةَ الضُّمَرِيُّ. قَالَ: إِذَا هَبَطْتَ بِلَادَ قَوْمِهِ فَاحْذَرُهُ فَإِنَّهُ قَدْ قَالَ الْقَائِلُ أَخُوكَ الْبُكْرِيُّ وَلَا تَأْمَنَّهُ. فَخَرَجْنَا حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِالْأَنْبَاءِ قَالَ: إِنِّي أُرِيدُ حَاجَةً إِلَى قَوْمِي بُوَدَّانَ فَتَلَبَّثْ لِي قُلْتُ رَاشِدًا فَلَمَّا وَلَّى ذَكَرْتُ قَوْلَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَشَدَدْتُ عَلَى بَعِيرِي حَتَّى خَرَجْتُ أَوْضَعُهُ حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِالْأَصَاوِرِ إِذَا هُوَ يُعَارِضُنِي فِي رَهْطٍ قَالَ وَأَوْضَعْتُ فَسَبَقْتُهُ فَلَمَّا رَأَى قَدْ فَتَيْتُهُ انْصَرَفُوا وَجَاعَلَنِي فَقَالَ: كَأَنِّي لِي إِلَى قَوْمِي حَاجَةٌ. قُلْتُ: أَجَلٌ وَمَضَيْنَا حَتَّى قَدِمْنَا مَكَّةَ فَدَفَعْتُ الْمَالَ إِلَى أَبِي سُفْيَانَ. رواه أبو داود. والله تعالى أعلم (٤):

(٣) تجريد/ ٥/ ل/ ٢٧٨ ط/ ١/ رقم/ ٢٠٢١ = ٦٤٩٤. مسلم. فضائل/ الصحابة/ ٦٤٤٦.

(٤) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

عهمری کوپی غه فوای خوزاعی (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: له باش گرتنی مه کهکه پیغه مبهه (درویدی خودای له سهرین) ویستی که هه ندی مال بنییری بۆ ئه بو سوفیان تا دابهشی بکا به سهر موسولمانه کانی قورده شدا، جا پیغه مبهه منی بانگ کردو فهرمووی: هاو سه فهری بۆ خۆت پهیدا کهو به خیری بکه وهره ری. عهمری کوپی ئومه ییهی زهمری هاته لام گوتی: بیستوومه دهتهوی بچی بۆ سه فهره منی هاوپی ده کهی؟ گوتم: ئا نیازم وایه، گوتی: دهمن دهیم به هاو پات، گوتی: منیش چوومه وه بۆ لای پیغه مبهه رو گوتم: هاو پام دهست کهوت، فهرمووی: کییه؟ گوتم: عهمری کوپی ئومه ییهی زهمرییه، فهرمووی: باشه، به لام ئاگات له خۆت بی که گه یشتیته گوزهری ولاتی هۆزه کهی مه ترسی ئی بکه، چونکه پیشینان گوتویانه: له برای باوک و دایکی خۆت نه مین مه به! ئه نجا پیکه وه کهوتینه ری رویشتین تا گه یشتینه نه بواء، ده بینم له وی گوتی: له وه ددان که می ئیشم هیه به خزمه کانم، تۆ لی ره چاوه پیم بکه تا دیمه وه بۆ لات، گوتم: برۆ به خوشی بچی و بییته وه، جا که رویشت یادی فهرمایشته کهی پیغه مبهه رم کهوته وه، له بهر نه وه نه وه ستام له سه ری به لکوو حوشته کهم ته واو توند کرده وه و خیرا لیم خوپی تا له نه بواء ده رچووم، که چوومه نه صافیر ده پروانم و له وی له گه ل تاقمیکا به رنگارم بوون، منیش خیرا لیم خوپی و پیشیان کهوتم، جا که روانی وامن له کیسی چووم ئیتر نه وان گه رانه وه و خوی هات بۆ لام، گوتی: که می ئیشم به خزمه کانم هه بوو بویه چووم، منیش گوتم: به ئی وانییه به لام باوایی! ئینجا رویشتین تا چووینه مه که له وی ماله کهم دا به نه بو سوفیان (د-س/صالح).

٤٦) گومانسی باش ههم به خوداو ههم به خه لک په سه نده

حسن الظن بالله والناس

٤٩٠٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ اللَّهُ أَنَا

عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي. رواه الشيخان والترمذي^(١).

(١) تجرید ٥/ ٢٨١/ ل ٢١٢٩ = ٧٤٠٥، ٧٥٠٥، ٧٥٢٧. مسلم. الذکر والدعاء: ٦٧٤٦. ترمذی. دعوات: ٣٦٠٢.

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: خودای ته‌واناو سه‌روه‌ر ده‌فه‌رمووی: به‌نده‌ی من گومانی چۆن بی به‌من من وا ده‌بم له‌گه‌ل‌یدا (ش/ت).

۴۹۰۹ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حُسْنُ الظَّنِّ مِنْ حُسْنِ الْعِبَادَةِ. رواه ابو داود. نَسَأَلُ اللَّهَ الظَّنَّ الْحَسَنَ وَكَامِلَ التَّوَكُّلِ. آمِينَ^(۲).

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: گومانی باش عاده‌تیکی باشه (د-س/صالح).

۴۷) نایین بریتییه له‌فه‌می و نامۆزکاری باش : (کمال الدین فی النصیحة)

۴۹۱۰ - → (ب - ۱ - ز - ۲ - ل - ۲۳ - ف - ۹) ^(۱).

۴۹۱۱ - → (ب - ۱ - ز - ۸ - ل - ۴۸ - ف - ۲ - ۴ + ۵) ^(۲).

۴۸) راویژکه‌ر نه‌مینداره : (المستشار أمين)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ - سورة آل عمران - ۱۵۹/۳}.

واته: له‌هه‌موو کاروباریکی گرنکدا داوای راویژ له‌یارانت بکه، جا دوا ئه‌وه کاتی عه‌زمت جه‌زم بوو له‌سه‌کردنی ئیشی و بریارى ئیجگاریت دا که بیکه‌ی ئیتر واز له‌پارایی بی‌نه‌و پشت به‌خودا بیه‌سته‌و ده‌ست بکه به‌کار، د‌ل‌نیابن که خودای گه‌وه‌و مه‌زن ئه‌و که‌سانه‌ی خوش ده‌وی که پشتیان به‌خودا قایمه‌.

۴۹۱۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ. رواه اصحاب سنن^(۱).

^(۲) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۲ ل/ ۲۳ ط/ ۱/ رقم/ ۱۱.

^(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۸ ل/ ۴۸ ط/ ۱/ رقم/ ۵۶ و ۵۸ و ۵۹.

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بئ) له پیغه‌مبەرەوه دەفهرمووی (بروودی خودای
 لەسەرب): پراویژکار ئەمیندارەو دەبێ ئەوەی باشە نیشانی پراویژ خواری بدا،
 ئەگینا ناپاک و گزیکار دەردەچێ! (د/ت/ن-س/ح).

۴۹۱۳- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَفْتَى بِغَيْرِ عِلْمٍ كَانَ إِثْمُهُ
 عَلَى مَنْ أَفْتَاهُ. زَادَ فِي رَوَايَةٍ: وَمَنْ أَشَارَ عَلَى أَخِيهِ بِأَمْرٍ يَغْلُمُ أَنْ الرُّشْدَ فِي غَيْرِهِ فَقَدْ
 خَانَهُ. رواه أبو داود والحاكم. نسأل الله حسن الرواية وكمال الدارياة آمين^(۲):

دیسان فەرمووی: ھەزەرەتی پیغەمبەری خۆشەویست (بروودی خودای
 لەسەرب) دەفەرمووی: کەسێ بەنەزانی فەتوای بۆ بدری گوناھەکە ی بە ئەستۆی
 ئەو کەسە یە کە ئەو فەتوای غەڵەتە ی بۆ داوێ. لە گێڕانەوێکە ئەمە ی
 پێتکردووە: وە ئەو کەسە ی شتێ نیشانی بۆی موسوڵمانی خۆی بدا کە بیکە
 یا نەیکە، لە ھەمان کاتدا بشارانی کە ئەو شتە بە پیچەوانەوێ باشترە ئەو
 گزی و ناپاکیی ئی دەکا (د/حاکم-س/ص).

۴۹) کەسێ خیرێ نیشانی کەسێ بدا وەك خۆی ئەو خیرە بکات وایە
 الدال على الخير كفاعله

۴۹۱۴- (ب - ۱ ز - ۱۵ ل - ۸۷ ف - ۸)^(۱).

تەماشای (فضل اعانة الغازی) فەرموودە ی یەکەم بکە.

۵۰) شادبوون بە پایە ھەرە بلندەکان بەوێ دەبێ کە مەرؤف کاروباری
 موسوڵمانان رایی بکا و خزمەتگوزاری مەردووم بێ
 الدرجات العلا في حوائج الناس

۴۹۱۵- (ب - ۱ ز - ۱۴ ل - ۷۹ ف - ۳).

^(۱) بسند حسن (شرحه).

^(۲) بسند صحيح (شرحه).

^(۳) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۵ ل/ ۸۷ ط/ ۱/ رقم/ ۱۱۷.

۴۹۱۶- عَنْ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ سَائِلٌ لَابْنِ عَبَّاسٍ فَسَأَلَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: أَتَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَالَ نَعَمْ. قَالَ أَتَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ قَالَ نَعَمْ. قَالَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ قَالَ نَعَمْ. قَالَ سَأَلْتَ وَلِلسَّائِلِ حَقٌّ إِنَّهُ لَحَقٌّ عَلَيْنَا أَنْ نَصِلَكَ. فَأَعْطَاهُ ثَوْبًا ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا إِلَّا كَانَ فِي حِفْظِ اللَّهِ مَا دَامَ مِنْهُ عَلَيْهِ خِرْقَةٌ. رواه الترمذي في الرقاق^(۲).

حوصه‌ین (خودای ن‌رانی بن) فهرمووی: سوال‌کهری هاته لای ئیبنو عه‌بباس سوالی ن‌کرد، ئیبنو عه‌بباسیش فهرمووی: ئایا شایه‌تی دده‌ی که هه‌ریه‌زادن خودایه‌و به‌س؟ گوتی: ئا، فهرمووی: ئه‌ی شایه‌تی دده‌ی که موچه‌مه‌د پیغه‌مبه‌ری خودایه‌و؟ گوتی: ئا. فهرمووی: روژووی ره‌مه‌زانیش ده‌گری؟ گوتی: به‌ئ‌ی: فهرمووی: هاتووی ده‌رووزه‌ ده‌که‌ی، ده‌رووزه‌که‌ر مافی هه‌یه، پیویسته له‌سه‌رمان که بی به‌شت نه‌که‌ین، ئه‌و جاجلکیکی پی‌داو فهرمووی: خو‌م ژنه‌وتم له‌حه‌زه‌ت خو‌ی (دروودی خودای له‌سه‌ری‌ن) ده‌یفه‌رموو: هه‌ر موسولمانی پارچه‌یی جل بدا به‌موسولمانی تا پرزوله‌یه‌کی ئه‌و جله به‌به‌ریه‌وه بمینی ئه‌و موسولمانه له‌ئاگاداریی خودادا ده‌بی! (ت).

۴۹۱۷- → (ب - ۳ ز - ۳۰۷ ل - ۳۴۴ ف - ۷)^(۳).

۵۱) عه‌داله‌تو داد بناغه‌ی پاشایه‌تی و ده‌وله‌ته : (العدل أساس الملك)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ - سورة النحل - ۹۰/۱۶}.

۴۹۱۸- هـ (ب - ۱ ز - ۱۱۴ ل - ۳۴۴ ف - ۷)^(۱).

۴۹۱۹- عَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ الْمُجَاشِعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ذَاتَ يَوْمٍ فِي خُطْبَتِهِ: أَلَا إِنَّ رَبِّي أَوْ إِنَّ رَبِّي أَمَرَنِي أَنْ أَعْلَمَكُمْ مَا جَهَلْتُمْ مِنَّا

^(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۴ ل/ ۷۹.

^(۳) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۳۰۷ رقم/ ۲۵۹۷.

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۱۴ رقم/ ۶۸۱.

عَلَّمَنِي يَوْمِي هَذَا. كُلُّ مَالٍ نَحَلْتُهُ عَبْدًا حَلَالٌ وَإِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ كُلَّهُمْ وَإِلَهُهُمْ أَتَنَّهُمُ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَنَّهُمْ عَنْ دِينِهِمْ وَحَرَمْتُ عَلَيْهِمْ مَا أَخَلَّتْ لَهُمْ وَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُشْرِكُوا بِي مَا لَمْ أَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا وَإِنَّ اللَّهَ نَظَرَ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ فَمَقَّتَهُمْ عَرَبَهُمْ وَعَجَمَهُمْ إِلَّا بَقَايَا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَقَالَ إِنَّمَا بَعَثْتُكَ لِأَتْلِيكَ وَأَتْلَى بِكَ وَأَنْزَلْتُ عَلَيْكَ كِتَابًا لَا يَغْسِلُهُ الْمَاءُ تَقْرُوهُ نَائِمًا وَيَقْظَانُ وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أُحَرِّقَ قُرَيْشًا فَقُلْتُ: رَبِّ إِذَا يَطْلَعُوا رَأْسِي فَيَدْعُوهُ خِزْزَةٌ قَالَ اسْتَخْرِجْهُمْ كَمَا اسْتَخْرِجُوكَ وَاغْزُهُمْ لِنُفْرِكَ وَأَنْفِقْ فَسَنُنْفِقَ عَلَيْكَ وَابْعَثْ جَيْشًا نَبْعَثْ خَمْسَةَ مِثْلَهُ وَقَاتِلْ بِمَنْ أَطَاعَكَ مَنْ عَصَاكَ. قَالَ: وَأَهْلُ الْجَنَّةِ ثَلَاثَةٌ دُو سُلْطَانٍ مُقْسِطٍ مُتَصَدِّقٍ مُوَفَّقٍ وَرَجُلٍ رَحِيمٍ رَقِيقٍ الْقَلْبِ لِكُلِّ ذِي قُرْبَى وَمُسْلِمٍ وَعَفِيفٍ مُتَعَفِّفٍ دُو عِيَالٍ - قَالَ - وَأَهْلُ الثَّارِ خَمْسَةَ الضَّعِيفِ الَّذِي لَا زَبَرَ لَهُ الدِّينَ هُمْ فِيكُمْ تَبَعًا لَا يَتَّبِعُونَ أَهْلًا وَلَا مَالًا وَالْخَائِنُ الَّذِي لَا يَخْفَى لَهُ طَمَعٌ وَإِنْ دَقَّ إِلَّا خَائُهُ وَرَجُلٌ لَا يُصْبِحُ وَلَا يُمْسِي إِلَّا وَهُوَ يُخَادِعُكَ عَنْ أَهْلِكَ وَمَالِكَ. وَذَكَرَ الْبُخْلُ أَوْ الْكَذِبَ وَالشَّنْظِيرُ الْفَحَّاشُ. رواه مسلم في صفة الجنة^(۷).

عیبازی کوپی حیماری موجاشیعی (خوشنوودی خودای لیبی) فهرمووی: روژی پیغه‌مبهر (درودی خودای لسه‌رین) له وتاردا فهرمووی: بزائن که خودا فهرمانی پی‌کردووم که لهو زانسته‌ی خودا نه‌مرو فی‌ری خو‌می کردووهو ئیوه نایزائن، لهو زانسته‌تان فی‌ریکه‌م، خودا فهرمووی: ههر مالی خو‌م بیده‌م به به‌نده‌یی له ریگه‌یه‌کی ره‌واوه نه‌و ماله‌ه‌لله، وه من له به‌نهرتدا به‌سروشت به‌نده‌کانی خو‌م له‌سهر پاکی وهق وه‌رگرتن دروست کردووه، گشتیان به‌سروشت ناماده‌ن بو وه‌رگرتنی هه‌ق، به‌لام له پاشان شه‌یتانه‌کان گریان دده‌ن وه‌ ئایین وه‌ریان ده‌گیرن وه‌وه‌ی من به‌لام کردووه بو‌یان نه‌وان لی‌یان به‌رام ده‌که‌ن، وه پی‌شیان ده‌لین که به‌ساخته‌و ساخته‌کاری هاوبه‌شی درو بو من دابن‌ین وه‌وانیش به‌گو‌ییان ده‌که‌ن. له‌پیش ره‌وانه‌کردنی مندا خودای گه‌وره سهرنجی‌کی دانیش‌توانی سهرزه‌وی دده‌ا، له عهره‌ب و ناعهره‌بیان ده‌ره‌نجی و لی‌یان بی‌زار ده‌بی، ته‌نیا له چه‌ند ده‌سته‌یی

^(۷) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۳.

نهبئ له خاوهن نامه‌کان که له‌سه‌ر هه‌ق مابوون، وه خودای گه‌وره به‌منی
فه‌رموو: بۆیه من تۆم کردووه به پیغه‌مبه‌رو په‌وانه‌م کردووی بۆ سه‌ر مه‌ردوم
تا خۆت تاقی بکه‌مه‌وه و خه‌لکیش به‌هۆی تۆوه تاقی بکه‌مه‌وه نامه‌یه‌کیشم
بۆت ناردووه ئاو نایشۆریته‌وه، چونکه له‌سینگی موسولماناندایه و هه‌موو
کاتی له‌به‌ر ده‌یخۆیننه‌وه، چ به‌خه‌به‌ربی و چ خه‌وتووبی ده‌وری ده‌که‌یته‌وه،
وه خودا فه‌رمانی پئ کردووم که قور‌ه‌یش به‌نووری ئەم قورئانه بسووتینم،
وه‌ک برووسکه وابئ له‌گویناندا. گوتم: ئەی خودای من! ئاخ‌ر سه‌رم وه‌ک
کولیره‌ی شکاو ده‌شکینن، من که‌م و ئەوان زۆر مه‌گه‌ر خۆت فریام بکه‌وی.
فه‌رموو: چۆن ئەوان تۆیان ده‌رکرد تۆیش ئاوا ئەوان ده‌ربکه، وه بجۆره
سه‌ریان بۆ جه‌نگ ئیمه‌ تۆ سه‌رده‌خه‌ین به‌سه‌ریاندا، وه مال و دارایی به‌خت
بکه، مال و داراییت ده‌ده‌ینئ، وه تۆیه‌ک سوپا‌بنیره ئیمه‌ خۆمان پینچ
سووپای تر له‌هیزی ئاسمانی ده‌نیرین بۆ یاری‌ده‌یان. بیکه به‌ده‌ستوور به
له‌شکری ئیسلام شه‌ر بکه له‌گه‌ل له‌شکری ئیسلامدا. چه‌زرت (دروودی خودای
له‌سه‌ربن) فه‌رموو: دانیش‌توانی به‌هه‌شت یه‌کیکن له‌م سئ که‌سه و له‌م سئ
گرۆیه به‌ده‌رنین: یا کاربه‌ده‌ستی داد په‌روه‌ری خیرکه‌ری به‌خشنده‌ی خاوه‌ن
ته‌وفیقه و له‌خوداوه سه‌که‌وتووه، یا پیاوی به‌ره‌حمی به‌به‌زه‌یی دلنه‌رمه، که
له‌گه‌ل هه‌موو خزم و خۆیش و موسولمانیکا دلنه‌رم و به‌ره‌حمه، یا هه‌ژاری
ده‌س و ده‌م و دل و داوین پاکی خاوه‌ن خیرانه‌که بۆ خۆی ره‌نج ده‌داو
به‌په‌نجی شانی خۆی به‌بئ سکا‌لا خیزانی خۆی به‌خیو ده‌کاو، چاوی
له‌ده‌ستی خه‌و و به‌و خه‌لکه‌وه نییه. فه‌رموو: خه‌لکی دۆزه‌خیش له‌م پینچ
گرۆیه به‌ده‌رنین: گرۆی ئەو‌گیل و گه‌ل‌حوو بئ‌فه‌پانه‌ی که خۆیان به‌ئیه‌دا
هه‌ل ده‌واسن و مال و حالیکیان نییه و خه‌می مال و منال ناخۆن و نه بۆ دین و
نه بۆ دنیا هه‌ول ناده‌ن، گرۆی ئەو ناپاکه نه‌وسن و چلیس و مائه‌پرستانه‌ی
که له‌هه‌رلا گوینچه‌کی ته‌ماعیان بۆ ده‌ربکه‌وی خۆیانی بۆ ده‌کوتن و کلکه
له‌قیی بۆ ده‌که‌ن! گرۆی ئەو پیاوه فیلاویانه‌ی که شه‌و و روژ به‌ده‌ورتا دین و
بۆ هه‌ل ده‌گه‌پین که فیل و گزی و ناپاکی له‌خۆت و مال و منال و نامووست

بکه‌ن! حه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) باسی کرۆیه‌کی تریشی کرد که دۆزه‌خین، یا باسی گرۆی ره‌زیلی و رژی‌یی کرد، یا باسی گرۆی درۆی کرد، که ئه‌وانیش دۆزه‌خین، فه‌رمووی: گریه‌کی تریشیان مرۆی سهر سهری به‌دگۆی به‌دکرداری به‌درفه‌فتاره! (م - خودای ئی رازی بئ).

۵۲) پایانی (خاتمه‌یی) باسی خۆشه‌ویستی شیرازه‌ی ناینداری

خۆشه‌ویستی خوداو پیغه‌مبه‌ره ^{دروودی} ^{خودای له‌سهر}

خاتمة فی المحبة ملاك الدين فی محبة الله تعالی ورسوله ﷺ

→ (ب - ۱ ز - ۹ ل - ۵۱ ئایه‌تی سییه‌م).

→ ۴۹۲۰ - (ب - ۱ ز - ۲ ل - ۲۱ ف - ۳) ^(۱).

→ ۴۹۲۱ - (ب - ۱ ز - ۲ ل - ۲۴ ف - ۱۱) ^(۲).

۴۹۲۲ - عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ. رواه أبو داود ^(۳).

ئه‌بوزهر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ره (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: گه‌وره‌ترین کرده‌وی به‌نده خۆشه‌ویستییه که ساخ له‌به‌ره‌ره‌زای خودایی، هه‌روه‌ها رق له‌شت بوونه که ساخ له‌به‌ره‌ره‌زای خودا رقی له‌و شته‌بی. (د - ره‌زای خوی لیبین).

۵۳) که‌سی به‌راستی خودای خۆش بوی خودا ره‌زای سووک ده‌کاو خوداو

به‌نده‌کانیش نه‌ویان خۆش ده‌وی: (من أحب الله أحبه الله والعباد)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا -

سورة مريم}. (ب - ۷ ز - ۲ ل - ۲۵ ف - ۸).

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۲/ ل ۵۱ ط ۱/ رقم ۵.

^(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل ۲/ ل ۲۴ ط ۱/ رقم ۱۳.

^(۳) سكت عن درجه الشارح.

۴۹۲۳- هـ (ب - ۷ ز - ۲ ل - ۲۵ ف - ۸) (۱).

۴۹۲۴- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يَفْعَلُ الْعَمَلَ مِنَ الْخَيْرِ وَيَحْمَدُهُ النَّاسُ عَلَيْهِ قَالَ: تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ. رواه مسلم. نَسَّأَلُ اللَّهَ فَعَلَ الْخَيْرَاتِ وَتَرَكَ الْمُنْكَرَاتِ آمِينَ (۲):

ئەبو زەر (خۆشنوودی خودای لیبی) فەرمووی: عەرزی حەزەرەت (دروودی خودای لەسەری) کرا: قوربان: ئەو پێغه‌مبەری خودا! پێمان بفرموو هەندێ کەس هەندێ کاری باش دەکەن و خەڵکی تر لە کارەکه‌یان رازین و لەسەر ئەو وەسپێ جوانیان دەکەن، جا ئایا ئەو زیانی نابێ بۆی؟ فەرمووی: نە، بەڵکوو ئەو شۆرەتە جوان و پەسنە باشە نۆبەرەدی مزگینێ موسولمانە، لە جیهانا ناو و شۆرەتی جوان و لەژینه‌وەدا پاداشی باش، دەی چی لەوە باشتەر دەبێ، وەك خودا دەفرموی: {لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ} هـ (ب - ۶ ز - ۱۱ ل - ۲۳۶ ف - ۲) (م).

۵۴) كەسێ كەسێكى خۆش بۆی ساخ بۆرەزای خودا حەشری لەگەڵ
حەشری ئەودا دەبێ: (من أحب قوما حشر معهم)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا - سورة النساء}. → (ب/۴ ز/۱۱۴ ل/۳۷۳ ف/۲).

۴۹۲۵- عَنْ زُرِّ بْنِ حُبَيْشٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ صَفْوَانَ بْنَ عَسَّالٍ الْمُرَادِيَّ فَقُلْتُ: هَلْ حَفِظْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْهَوَى شَيْئًا؟ قَالَ: نَعَمْ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَنَادَاهُ رَجُلٌ أَغْرَابِي جَافٍ جِلْفٌ كَانَ فِي آخِرِ الْقَوْمِ بِصَوْتٍ جَهْوَرِيٍّ: يَا مُحَمَّدُ يَا مُحَمَّدُ. فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ: مَهْ إِنَّكَ قَدْ لَهَيْتَ عَنْ

(۱) تقدم في مجلد سابع تسلسل/ ۲ ل/ ۲۵ ط/ ۱/ رقم/ ۳۹۹۰.

(۲) راجع مجلد سادس. تسلسل/ ۱۱ رقم/ ۳۹۱۷.

هَذَا، فَأَجَابَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَحْوًا مِنْ صَوْتِهِ هَاؤُمْ فَقَالَ: الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَمَّا يُلْحَقْ بِهِمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ. قَالَ زُرُّ: فَمَا بَرَحَ يُحَدِّثُنِي حَتَّى حَدَّثَنِي أَنَّ اللَّهَ جَعَلَ بِالْمَغْرِبِ بَابًا عَرْضُهُ مَسِيرَةُ سَبْعِينَ عَامًا لِلتَّوْبَةِ لَا يُغْلَقُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ قِبَلِهِ وَذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ، أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا). رواه الترمذي (ورد نص هذا الحديث في مبحث (وقت التوبة) قدمناه الى هنا للاختصار المترجم)^(۱):

زیږی کوږی خوږه‌یش (رڼای خودای لیږن) فهرمووی: چوومه خزمه‌تی صه‌فوانی کوږی عه‌سسالی مورادی (خودای نازای بن) عه‌زیم کرد: نایا له‌بارهی خوشه‌ویستی ره‌واوه هیچت له‌یاد ماوه که له پیغه‌مبه‌ر خویت بیستیږی؟ فهرمووی: به‌لئ، له‌سه‌فه‌ریکا له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا بووین (دروودی خودای له‌سهریږن) کابرایه‌کی عه‌ره‌بی ده‌شته‌کی لووت و شکی که‌لله بوش، که له دوی خه‌لکه‌که‌وه بوو، له‌لای خو‌یه‌وه به‌ده‌نگی‌کی گږی که‌وره‌ی به‌رز بانگی هه‌زره‌تی کرد گوتی: هو موچه‌مه‌ده! هو موچه‌مه‌ده! ئی‌مه‌یش تی‌مان خوږی: خانه خراپ شتی وا مه‌که، ده‌نگ به‌رز مه‌که‌روه، تو له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردای، شتی وا له خزمه‌تی نه‌و زاته‌دای و یلییه‌و قه‌ده‌غیه، ده‌بی به‌ریزو به‌قه‌دره‌وه بانگی هه‌زره‌ت بکری! که‌چی گوتی: به‌خودا ده‌نگم نزم ناکه‌مه‌وه، هه‌زره‌تیش (دروودو سه‌لام و سه‌لاتی خودای له‌سهریږن) له‌سهر شی‌وه‌ی ده‌نگی کابرا وه‌لامی دایه‌وه و فهرمووی: ئاده‌ی بلی گویم لیته! جا پیاوه‌که گوتی: پیاوی وا هیه که‌مه‌لیکی خوش ده‌وی به‌لام به‌کرده‌وه‌ی باش به‌وانا ناگا نایا پایه‌ی نه‌م پیاوه چییه؟ نایا سوود له‌و خوشه‌ویستییه و ه‌رده‌گری؟ پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهریږن) فهرمووی: پیاو له قیامه‌تا، له هه‌موو مه‌ل‌به‌نده‌کانا له‌گه‌ل خوشه‌ویستی خویدا ده‌بی. ئیتر صه‌فوان که‌لی فهرمووده‌ی هه‌زره‌تی گپ‌رایه‌وه بو‌مان، هه‌تا هه‌ته سهر نه‌و فهرمووده‌یه که

(۱) بخاری. فضائل الصحابة: ۳۸۸. مسلم. بر وصلة: ۶۶۵۵.

ده‌فهرموی: خودا له رۆژئاوا دا ده‌رگایه‌کی دروست کردوو ده‌توبه، ده‌فتا سال رۆ پانه، نه‌و ده‌رگایه دا ناخوئی هه‌تا هه‌تاو له خۆرئاوا وه‌لنه‌یی، نه‌م ئایه‌ته ئیشاره‌ته بۆ کاتی داخستنی نه‌م ده‌رگایه که خودای بالا ده‌ست و خاوه‌ن شکۆ ده‌فهرموی: {يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا - سورة الأنعام} . (ب - ۶ - ز - ۷ ل - ۱۶۵). (ت-س/ص).

۴۹۲۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَتَى السَّاعَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا؟ قَالَ: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا مِنْ كَثِيرٍ صَلَاةٍ وَلَا صَوْمٍ وَلَا صَدَقَةٍ، وَلَكِنِّي أَحْبَبُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ. قَالَ: أَلَيْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ. زَادَ فِي رَوَايَةٍ: وَتَحْنُ كَذَلِكَ. قَالَ: نَعَمْ. فَفَرَحْنَا يَوْمَئِذٍ فَرَحًا شَدِيدًا. رواه الشيخان والترمذي والله أعلم^(۲).

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرموی: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی له پیغه‌مبه‌ری پرسى: که‌ی قیامه‌ته؟ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! فهرموی: باشه چیت بۆی ئاماده‌کردوو؟ گوئی: وه‌نه‌بی له نوێژو رۆژوو و خێرو صه‌ده‌قه زۆرم ئاماده‌کردبۆ بۆی، به‌لام ده‌ستمایه‌ی ده‌ستم نه‌وه‌یه که خودا و پیغه‌مبه‌ری خودام خوێش ده‌وی! فهرموی: ده‌مژده‌ت لی‌بی تو له مه‌لبه‌نده‌کانی قیامه‌تدا له‌گه‌ل نه‌و که‌سانه‌دا ده‌بی که خوێشت ده‌وین.

له‌ گێرانه‌وه‌یه‌کا نه‌مه‌ی پتره: ئیمه‌یش پرسیمان: باشه نه‌مه‌ بۆ ئیمه‌یش هه‌روایه؟ فهرموی: به‌ئێ، هه‌موو که‌سێ له ئیستگا‌کانی قیامه‌تدا، له به‌هه‌شتدا، له هه‌موو مه‌لبه‌نده‌کانی تردا له‌گه‌ل خوێشه‌ویستی خویدا ده‌بی. ئیتر نه‌و رۆژه له‌هۆی نه‌م مژده‌ خوێشه‌وه‌ شادی و خوشییه‌کی فره‌ گه‌وره‌مان تێ که‌وت! (ش/ت).

(۲) مسلم. بر وصلة: ۶۶۵۲.

۵۵) خۆشه‌ویستی بیاو چاکان و دینی و دیداریان و دانیشتن له‌که‌لیاندا به‌هره‌یه‌کی زۆر که‌وره‌یه : (محبة الصالحين وزيارتهم ومجالستهم غنیمة کبری)
 ۴۹۲۷- → (ب - ۵ ز - ۶۶ ل - ۲۳۷ ف - ۲)^(۱).

له‌م باسه‌دا له‌دواوه‌ ئاوايه:

(والا رواح جنود مجنّدة فما تعارف منها ائتلف وما تناکر منها اختلف):

له‌ ئه‌زه‌لدا گيانگه‌لیش له‌ناو خۆياندا وه‌ک چهن کۆمه‌له‌ سه‌ربازيکی قالبوو وان، که‌ ههر کۆمه‌له‌ی جوّره‌ مه‌شقیکی تایبه‌تییان کردبێ، خودا کردوونی به‌چهن چه‌شنی جیا جیا، جا بۆیه‌ ئیستا له‌ عاله‌می دنیا‌دا ده‌ق نمونه‌یه‌کن له‌ عاله‌می ئه‌زه‌لیان، ئه‌وانه‌یان که‌ هاوته‌حرو هاولفی یه‌کن هوگري یه‌ک ده‌بن و دۆستایه‌تی له‌گه‌ل یه‌ک ده‌به‌ستن، ئه‌وانه‌شیان که‌ له‌یه‌ک جوداوازن نامۆیی له‌یه‌ک ده‌که‌ن و دژی یه‌ک ده‌وه‌ستن! (ش/د)ز

۴۹۲۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ. رواه أبوة داود والرمذي^(۲):

دیسان له‌وه‌وه (خودای ئی رازی بێ) چه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ربێ) ده‌فه‌رموێ: بنیاده‌م له‌سه‌ر ئایین و کیشی دۆست و براده‌ری خۆیه‌تی، که‌وايه‌ با باش باش وورد ببیته‌وه‌ که‌ کێ ده‌گري به‌ دۆست و ئاشنای خۆی! (د/ت-ش/ح).

۴۹۲۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا^(۳):

ئهبو سه‌عیید (خودای ئی رازی بێ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ ده‌فه‌رموێ (دروودی خودای له‌سه‌ربێ): ته‌نیا هاوپیستی موسوڵمانی خاوه‌ن باوه‌ر بکه‌و به‌س، وه‌ نان و ئاویشت با ته‌نیا موسوڵمانی له‌خودا ترس بیخوات و به‌س! (د/ت/ئه/حاکم-س/ص).

^(۱) تقدم في مجلد ثاني تسلسل ۶۶ ط/ ۱/ رقم ۲۵۳۹.

^(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۳) بسند صحيح (شرحه).

۴۹۳۰- عَنْ الْقَدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرَبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ فَلْيُخْبِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ. رواهما أبو داود والترمذي وأحمد والحاكم^(۴).

میقدادی کوپی مہدیکہ ریب (خودای فی رازی بن) لہ پیغہ مبرہ وہ (دیودی خودای لہ سرین) دہ فرموی: کاتئ پیاوئ برادر یکی خوی خوشویست با ناگاداری بکاتہ وہ کہ خوشی دہوی. (د/ت/نہ/حاکم-س/ص).

۴۹۳۱- وَقَالَ أَنَسٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): كَانَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لِأَحِبُّ هَذَا. قَالَ: أَعْلَمْتَهُ. قَالَ: لَا قَالَ: أَعْلِمْنَاهُ. قَالَ: فَلَحِقَهُ فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُكَ فِي اللَّهِ. فَقَالَ أَحَبُّكَ الَّذِي أَحْبَبْتَنِي لَهُ. رواه أبو داود^(۵).

نہ نہس (خودای فی رازی بن) فرموی: پیاوئ لہ لای پیغہ مبرہ وہ (دیودی خودای لہ سرین) رت بوو، پیاوئ کی دیکہ یش لہوی بوو گوتی: نہی پیغہ مبرہی خودا! من نہم پیاوہم خوش دہوی. فرموی: ناگادارت کردوتہ وہ؟ گوتی: نہ، فرموی: دہ ناگاداری بکہرہ وہ. پیاوہ کہش دوی کہوت و گرتیہ وہ و پیی گوت: من لہ بر خاتری خودا توہ خوش دہوی. نہویش پیی گوت: نہو کہسہی کہ تو لہ بر خاتری نہو منت خوش دہوی توئ خوش بوی! (د-خودای فی رازی بن).

۴۹۳۲- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالسَّوِّءِ كَمَثَلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِيرِ ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُخْلِدَ نَفْسَهُ ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً ، وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً. رواه الثلاثة^(۶).

نہ بو موسا (خودای فی رازی بن) لہ ہزہ تہ وہ (دیودی خودای لہ سرین) دہ فرموی: ہاویئ و ہاونشینہی باش و ہک میسک فروش وایہ، ہاویئ و

(۴) بسند صحیح (شرحہ).

(۵) سکت عن درجہ الشارح.

(۶) تجرید البخاری ۵/ ل ۱۳۲ رقم/ ۱۸۳۶ = ۵۵۳۴، ۳۱۰۱. مسلم. بر وصلہ: ۶۶۲۵. ریاض ۱/ ل ۲۸۸ رقم/ ۳۶۲. تحفۃ الأشراف: ۹۰۵۴.

هاوده‌می خراپ وهك مووشه دهمه‌چی وایه، میسك فروش یا خوت لیئی ده‌کری، یا خوئی به‌شت دهدا، یا هر هیچ نه‌بی بۆ نه‌خوشه‌که‌ی ده‌چی به‌سهرتا، به‌لام مووشه‌ده‌می واته: ئاسنگهر یا جله‌کانت ده‌سووتینی، یا هیچ نه‌بی بۆ چرووکیکی پیس ده‌یت به‌سهرتا (ش/د - خودایان ئی رازی بی).

۴۹۳۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى فَأَرَادَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَذْرَجَتِهِ مَلَكًا فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ قَالَ أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ. قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا قَالَ: لَا غَيْرَ أَلَيْ أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ يَا اللَّهُ قَدْ أَحْبَبَكَ كَمَا أَحْبَبْتُهُ فِيهِ. رواه مسلم^(۷).

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) له پیغه‌مبه‌روهه (برودی خودای لسه‌ریی) ده‌فهرموئ: پیاوئ ده‌چی بۆ گوندئ بۆ دیدنه‌ی براده‌ریکی خوئی، خودا فریشته‌یی ده‌نیریته سهر ریگه‌که‌ی، که ده‌گاته لای پیی ده‌فهرموئ: بۆ کوئ ده‌چی؟ ده‌ئ: ده‌چم بۆ لای براده‌ریکم له‌م گونده. فریشته‌که ده‌فهرموئ: ئایا هیچ نیازیکت پیی هه‌یه؟ ده‌ئ: خه‌یر، ته‌نیا ئه‌وه نه‌بی که ساخ له‌به‌ر خاتری ره‌زای خودای گه‌وره ئه‌وم خوش ده‌وئ، ده‌فهرموئ: ده‌ من فرستاده‌ی خودام منی ناردوه بۆ لای تو که پیته‌ بلیم: که خودایش توئ خوش ده‌وئ، چونکه تو ئه‌وت له‌به‌ر خودا خوش ده‌وئ (م).

۴۹۳۴ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ عَادَ مَرِيضًا أَوْ زَارَ أَخًا لَهُ فِي اللَّهِ نَادَاهُ مُنَادٍ أَنْ طُيِّبَ وَطَابَ مَمْشَاكَ وَكَبُرَتْ مِنَ الْجَنَّةِ مَنَازِلًا. رواه الترمذي بسند حسن^(۸).

ديسان له‌وه‌وه له‌ چه‌زده‌ته‌وه ده‌فهرموئ (برودی خودای لسه‌ریی): ههر که‌سی سهر له‌ نه‌خووشی بدا، یا دینی براده‌ریکی ئایینی خوئی بکا، فریشته‌یی له‌ غه‌یبه‌وه له‌لایه‌نی خوداوه بانگی ده‌کا: هه‌ی خوش بیت و به‌خووشی نوغر بکه‌یت و له‌ به‌هه‌شتا هه‌وار هه‌ل ده‌یت! (ت-س/ح).

(۷) مسلم. بر وصلة: ۶۴۹۵.

(۸) سنده حسن عند الترمذي.

۵۶) دۆستو ناشناو ده‌سته‌براکان له روژی قیامه‌تا له سیبهری باره‌گای خودادا ده‌بن : (المتحابون فی ظل العرش يوم القيامة)

۴۹۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي الْيَوْمَ أَظْلَهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي. رواه مسلم والترمذي. ولفظه: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الْمُتَحَابُّونَ فِي جَلَالِي لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ يَغِطُّهُمْ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) لە پیغەمبەرەو دەفەرموێ (دروودی خودای لەسەری): لە روژی ژینەویدا خودای گەرە دەفەرموێ: ئەو کەسانە ی کە لەبەر خاتری شکۆمەندی من یەکتەریان خوێش دەویست لە کوێن؟ با بێن ئەمەو چاکەیان دەدەمەو لە سیبهری خوێما دایان دەنیم، ئەمەو ئەو روژەیه کە جگە لە سیبهری رەحمەتی من هیچ سیبهری نییه (م/ت) گفەتی (ت) ئاوايه: خودای گەرەو سەرور دەفەرموێ: ئەو کەسانە ی کە لەبەر خاتری مەزناهی و شکۆمەندی من یەکیان خوێش دەوێ وان بەسەر مینبهری نوووەو، پیغەمبەران و شەھیدان خوێزگەیان پێ دەخوان!

۴۹۳۶- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ لَأَنَاسًا مَا هُمْ بِأَنْبِيَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ يَغِطُّهُمْ الْأَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمَكَانِهِمْ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ تُخْبِرُنَا مَنْ هُمْ. قَالَ: هُمْ قَوْمٌ تَحَابُّوا بِرُوحِ اللَّهِ عَلَى غَيْرِ أَرْحَامٍ بَيْنَهُمْ وَلَا أَمْوَالٍ يَتَعَاطَوْنَهَا فَوَاللَّهِ إِنَّ وَجُوهَهُمْ لَنُورٌ وَإِنَّهُمْ عَلَى نُورٍ لَا يَخَافُونَ إِذَا خَافَ النَّاسُ وَلَا يَحْزَنُونَ إِذَا حَزَنَ النَّاسُ. وَقَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ (أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ). رواه أبو داود نسأل الله كمال الامن والايمان واليقين آمين^(۲):

عومەر (خوێنوودی خودای مەزنی لیبێ) لە پیغەمبەرەو دەفەرموێ (دروودی خودای لەسەری): لەناو بەندە باشەکانی خودادا کەسانێکی وا باش هەن،

(۱) مسلم. بر وصلة: ۶۴۹۳.

(۲) رواه أبو داود في الرهن في البيع بسند صالح (شرحه).

نه له پیغه‌مبه‌رانی و نه له شه‌هیدانی، که‌چی له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا پایه و پله‌یان نه‌وه‌نده به‌رزو خو‌ش و نازداره له روژی ژیا‌نه‌وه‌دا پیغه‌مبه‌ره‌که‌ان و شه‌هیده‌کان خو‌زگی‌یان پی ده‌بن، چونکه نه‌وه‌نده خاوه‌ن خاترن له‌لای خودا. یاران (ره‌زای خودایان لی‌بی) گو‌تیان: قوربان! پی‌مان نافه‌رمو‌وی که نه‌وانه کی‌ن؟ فه‌رمو‌وی: که‌سانیک‌ن - که له‌به‌ر خو‌شه‌ویستی خوداو له‌هو‌ی ره‌حمه‌تی نه‌وه‌وه - یه‌کرتیان خو‌ش ده‌وی، نه‌ خرم و خویشی یه‌کترین، نه‌ نیازی پاره و پولیان به‌ یه‌کتری هیه، ده‌ی سو‌یند به‌ خودای گه‌وره‌ رویان یه‌که پارچه‌ نو‌وره و وان له‌سه‌ر پایه‌ی نو‌ورا له‌و کاتانه‌دا که مه‌ردوم ده‌که‌ونه ترس و بیمه‌وه و سه‌ریان لی دیته‌ یه‌که نه‌وان باکیان له‌ هیچ نییه، وه‌ کاتی مه‌ردوم خه‌م و په‌ژاره‌ دایان ده‌گرئ، نه‌وان ئاسوده‌و بی‌ خه‌من، نه‌وجا هه‌زرت بو‌ پشتگیری نه‌م باسه‌ نه‌م نایه‌ته‌ی خو‌ینده‌وه:

{أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ - سورة يونس}. →
(ب/۶ ز/۱۱ ل/۲۳۵ ف/۱).

۵۷) خو‌شه‌ویستی ده‌بی مامناوه‌ندی بی: (التوسط في الحب مطلوب)

۴۹۳۷ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حُبُّكَ الشَّيْءَ يُغْمِي وَيُصِمُّ. رواه أبو داود والإمام أحمد^(۱):

ئه‌بو ده‌رداء (خودای ئازای بی) له‌ هه‌زرت‌ه‌وه‌ ده‌فه‌رمو‌ی (درو‌دی خودای له‌سه‌ری‌ن) که تو‌ شتی‌کت خو‌شو‌یست له‌ ئاستی کو‌یرو که‌ر ده‌بی‌ت و هه‌ست به‌ خراپه‌ی ناکه‌ی (د/ئه‌-س/ح).

۴۹۳۸ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَحَبُّ حَبِيبِكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ يَوْمًا مَا وَأَبْغَضَ بَغِيضَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ حَبِيبَكَ يَوْمًا مَا. رواه الترمذي والبيهقي والطبراني. والله أعلى وأعلم^(۲):

(۱) بسند حسن (شرحه).

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لیبن) فەرمووی: خوشەویست (دروودی خودای
لەسەرین) فەرمووی: تۆ که خوشەویستیکت خوشویست چکیکی تیادا
بھیلەرەو، مەبادا رۆژی لە رۆژان ببی بەناحەزت، ھەرەھا که رقیشت لە
ناحەزی بوو بەشی کاتی ناشتی تیادا بھیلەرەو نەو کا رۆژی لە رۆژان
ناشت ببنەو و ببی بە دۆستت!

ئەم فەرودە پیروزیە ئەم پێشەوایانە گیراویانە تەو: (ئیمامی
تیرمذی و ئیمامی بەیھەقی و ئیمامی طەبەرانی (رمزای خودای گەرمیان لیبن).

عدد احادیث کتاب البر والاخلاق مئتان وخمسة وسبعون حدیثا فقط:

مامۆستای زاناو دانا، دانەری ئەم تاجە پیروزیە لیڕەدا دەفەرموئ:
(ژمارە‌ی فەرموودەکانی نامە‌ی ره‌وشت و کرده‌وی چاکه تەنیا دوو سەد و
حەفتا و پینج فەرموودە‌یە و بەس).

پایانی میسکە بۆ نامە‌ی چاکە

نامە‌ی یادە‌ی خوا کەوا ھات کاکە!

زیکری سەرمەزان بۆ چاوی دلمان

کلەو، بۆزاسی مەلھەمەو دەرمان

نەگەر وانە بوو سووچس گول چیبە

کە گولکارەکە‌ی ھەر چس و پەرچیبە

چاکە بن نیمان، زیکری بن تەقوا

وہک شیعری نوییە، نەکیش، نەسەر و

نەم جوڑە شیعەرەش کۆنە یا نوییە

وہک چەمسووتەکە‌ی بن تام و خوییە!

کەر و دەنگی دوور؟ کوێر و رەنگی نوور؟

کوچا مەرحەبا ھەرەبو تەمبوور! ۛ

بِسْمِ بِاسْمِ رَبِّهِ الشُّكُور
عابده الموسوم ملل نور
حمدل باسم رببه الغفور
عُبَيْدُهُ الْمَذْنِبِ عِبْدِ النُّور!
صلی علی رسولہ الوقور
خادمه المخلص کاکا نور
یا سائلِی عن آیة الإبرار
مثلهم علی لسانی جاری:
لسانهم رطب بذكر الهاري
قبلت قلوبهم هوى الغفار!،
قَمُّهُمُ الْمُكْثَارُ بِالْأَذْكَارِ
كَأَنَّهُ فُوجُوْنَةُ الْعَطَارِ!
إذا غدا العبد من الأخیار
یسبح فی خزانن الاسرار
فـالروح فی لآلة الانوار
سابقة كالفلك فی الانهار
الذكر بالعشي والابكار
من شیمة الیقظان بالاسحار
یا من سمت العیش فی الدیجور
آذاک بـوم بیتک المهجور
ان سمت خوضا فی بحار النور
بأدر الی بدر الدجى المشهور
ان سمت رتعا فی ریاض النور
فالزم سلوك الذاکر المذکور

کالنجل من مجابة الزهور
 تجمع أريبا بيع بالشذور
 اجمع من الذكر شذا الثغور
 يشتري منك تاجر العطور!
 الى متى تبقى على الجسور
 يغشاك زيف عالم الكدور؟
 يعيشك طيف هالة البدور
 ترضى من الصحاح بالكسور؟
 هيا الى لآلئ البحر
 سارع الى مشاهد الحضور
 ادفع مقدما مهر الدور
 أعرس على ذرى جبال الطور!
 اجعل سنا لسانك الذكور
 سفير نور قلبك الطهور!
 انزع من القلب هوى الشرور
 ازرع به من خيرة البدور
 بأصغريه المرء في المشهور
 هما قوام بيته المعمور!!
 من لازم الاوراد والاذكارا
 سيقطف الورد والزهرا
 من عاشق الابرار والاخيلا
 وهجر الفجار والاشرارا
 واجتنب الآثام والاوزارا
 سيقطف الاثمار والانسوارا!

قُتِبَ إِلَى إِلَهِكَ يَا عَبْدَهُ
وَأَجْعَلْ دُمُوعَكَ الشَّفِيعَ عِنْدَهُ
يَا طَالِباً لِأَسْلَمِ الْمَغَانِمِ
وَأَمِلاً فِي أَحْسَنِ الْخِوَاتِمِ !
فَاخْضُضْ جَنَاحَ الذَّلِّ عِنْدَ الْعَالِمِ
وَكُنْ لَهُ فِي الطَّاعَةِ كَالْخَادِمِ
وَالْمُشَايِخِ ذَوِي الْمَكَارِمِ
كُنْ عَبْدَهُمْ تَكُنْ مِنَ الْإِكْرَامِ
وَكُنْ مَعَ الْقَوْمِ عَلَى التَّفَاهِمِ
وَلَا تَكُنْ فِي عَمَلٍ وَاشٍ وَاهِمِ

ایضاح بعض الجمل والكلمات في القصيدة:

۱- فوجونة العطار. فو: الفم. جونة العطار: محفظة العطور عند العطارين يعني من بركة كثرة ذكر الله يتعطر فم الذاكر مثل قنينة العطور. (مثل المؤمن يقرأ القرآن مثل الاترجة ريحها طيب وطعمها طيب) راجع فضائل القرآن.

۲- يا من سئمت العيش في الديجور: كناية عن تولي زمن الشباب وعدم الاستفادة منه، كأنه من شدة اليأس منه قد مله، وجه الشبه بين الامرين: سواد شعر الشباب يشبه ظلام الديجور. البيت المهجور: القلب الخالي من ذكر الله، وبومه: الشيخ الأشمط الغافل عن طاعة الله، يشبه رأسه الاشمط. الغراب الابقع والبوم الالف للخرائب!

۳- بدر الدجى: كلام الله تعالى، فانه نور وضياء، قد أَخْرَجَنَا مِنَ الظلمات الى النور، وتلاوة القرآن الكريم من افضل الأذكار وأزكاها.

۴- الرتع: الذكر والتسبيح، ورياض النور: مجالس الذكر ومجالس العبادات والمساجد وحلق الذكر، الذاكر المذكور: العبد الذاكر، الكونه يذكر ربه فهو ذاكر ولكونه يذكره ربه فهو مذكور.

۵- تاجر العطور: المقصود به الله تبارك وتعالى، قال تعالى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ. تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ. وَقَالَ تَعَالَى: إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ}.

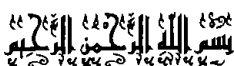
۶- مهور الحور: عبارة عن الإيمان، ثم المواظبة على الطاعات والاوراد ورياضة النفس، حتى يصل العبد الى مرتبة المكاشفات والكرامات والتجليات الربانية، كما تجلى ربنا لسيدنا موسى فوق جبل الطور.

۷- قوام بيته المعمور: اشارة الى الحديث الشريف: مثل البيت الذي يذكر الله فيه والبيت الذي لا يذكر الله فيه مثل الحي والميت، والى الحديث الآخر: ان الذي ليس في جوفه شيء من القرآن كالبيت الخرب.

۸- فاخفض جناح الذل: أي ان كنت صادقاً في طلبك، تعلم الشريعة من العلماء الكرام، قبل كل شيء، ولا تكثر عليهم من الاسئلة الغير الضرورية ثم خذ السلوك من مشايخ الطريقة، لتكون من الذاكرين الله كثيراً والذاكرات، فالشريعة والطريقة كالعين والسَّمْع الاولي نور العين والثانية نور القلب.

۹- وكن مع القوم: أي دع ما يَقُولُهُ المبطلون من الطعن المفرض في العلماء والمشاريخ، فرجال الشريعة اُسمى من ان ينال منهم عواء السفهاء، وكبار رجال الصوفية اعظم من ان ينزلهم من عليائهم سخف السخفاء.

(المترجم)

نامه‌ی زیکرو یادی خودای گه‌وره و دوعاو نزاو پارانه‌وهو ته‌وبه‌کردن و په‌شیمانی له‌کوناه

(نهم نامه‌یه پینج باس و پایانیکه)

۵۸) باسی یه‌که‌م: باسی گه‌وره‌یی و یادو زیکری خوداو پایه‌به‌رزیی
زیکرکارانی خودای گه‌وره

کتاب الاذکار والأدعية والإستغفار والتوبة : (وفیه خمسة أبواب وخاتمة)

الباب الأول: في فضائل الذكر والذاكرين

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا، وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا - سورة الأحزاب - ۴۱/۳۳ - ۴۲}.

واته: ئه‌ی که‌سانئ که باوه‌رتان به ئیسلامی پی‌روژ هه‌یه! یادی خودا بکه‌ن، له زیکرو فیکری یه‌زدان قه‌ت بئ ئاگا مه‌بن، یادی خودا ئارامی گیانه، هوی سه‌ربه‌رزى هه‌ر دوو ژيانه، که‌واته به‌زوری ذیکری ئه‌و زاته مه‌زنه به‌که‌ن، به‌تایبه‌تی له به‌یانی و ئیواره‌دا ته‌سبیحات بکه‌ن.

وَقَالَ تَعَالَى: {فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ - سورة البقرة - ۱۵۲/۲}.

واته: ئه‌ی به‌نده‌کانم! ئیوه یادی من بکه‌ن، له‌ناو نوێژدا، له‌ناو گشت تاعه‌تی‌کا، به‌ته‌نیا، به‌کۆمه‌ل، له‌ناو کۆپی زیکردا، به‌ده‌م، به‌زمان، به‌ده‌ست، به‌قه‌له‌م، به‌کردار، به‌گفتار، له‌خۆشی دا، له‌ناخۆشیدا، به‌هه‌موو بۆنه‌یه‌کی ره‌واوه، له‌سه‌ر هه‌موو حالئ، له‌هه‌موو بارۆدو‌خیکا، تا به‌ره‌ به‌ره زیکری خودا ده‌بئ به‌ویردی سه‌ر زمانتان و به‌خۆراکی گیانتان، له‌حالئ وادا منیش یادی ئیوه ده‌که‌م و له‌ناو ئه‌نجومه‌نی هه‌ره‌ بالادا باسی باشیتان ده‌که‌م و له‌ناو فریشته‌کاندا شانازیتان پێوه ده‌که‌م و پاداشی فره‌ باشتان ده‌ده‌م. له‌هه‌مان کاتدا سوپاسی نازو نیعمه‌ت و به‌هره‌کانی من بکه‌ن، که‌خۆتان ده‌زانن چه‌نده چاکه‌م هه‌یه به‌سه‌رتانه‌وه، ئه‌وه‌تا به‌به‌رچاوه‌وه نیعمه‌تانی خودا له‌ژماره‌ نایه‌ن و مشه‌و بئ شوماره‌ن، له‌خواردن، له‌نۆشین، له‌پۆشاک، له‌خۆشی

دهروونی و ئاسایشی گیانی، له بههرهی مال و منال و خیزان و کهسوکار، له هاوسه رایه تی، له ئەندامی پیکوپیکی ناسکی نازدار، وهک چاو، گوئی، لووت، ههست، دهست، دهم، زمان، پی، پهنجه، ناخون، برژانگ، پیستی ناسک و نازدار، لهش ولاری خنجیله و نهشمیله، زینهار سه د زینهار نهکهن به نادانی لهباتی سوپاسی خودا ناسوپاسیی بکه و چاکهی ئهوتان له بهر چاو نهبی^(۱).

(۱)

غذاک ربک الجواد بالمن
 أعطاک ما منها بدا وما بطن
 منحت أغضاء أجدات المهن
 فلا یقدرن بأهظ الثمن!
 ومن یبع أصغرها بألف من
 من عسجد یظهر له بخس الثمن
 ومن یبع بصره بألف طن
 من ذهب یبین له کل الغبن!
 یا غارقا فی النعم الی الذقن
 أعلم أمامک الكرب والفتن
 کیف تكون أن وقعت فی المحن
 وقلب الدهر لک ظهر المجن
 حشرة الموت سرت فیک کمن
 دب علی شجرة الدس من
 کالفرخ فی البیض درجت فی الکفن
 ثم حشرت بین أضیق السکن!
 کیف یکون الحال فی آتی الزمن
 حیث تنادی: یا فلان بن فلان!
 یا قادما من وطن الی وطن!
 قبض الجنان من هنا ین الثمن؟

وَقَالَ تَعَالَى: {وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا}. → (ب - ۱ ز - ۱۸۱ ل - ۴۹۶ ف - ۱۱).

۴۹۳۹ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي. وَأَنَا مَعَهُ حِينَ يَذْكُرُنِي إِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأٍ هُمْ خَيْرٌ مِنْهُمْ وَإِنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا وَإِنْ أَتَانِي يَمْسِي أَتَيْتُهُ هَرَوَلَةً^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌رازی بئ) له‌ه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (دیودی خودای له‌سهرین): خودای گه‌وره و سه‌روه ده‌فه‌رموئ: به‌نده‌ی من گومانی چوئن بئ به‌من من و ا ده‌بم له‌گه‌لیدا. له‌و ده‌مه‌دا که ئه‌و ناوی من ده‌باو یادی من ده‌کا خوُم و ام له‌گه‌لیدا، جا ئه‌گه‌ر ئه‌و به‌ته‌نیا هه‌رخوئ یادو زیکری من بکا ئه‌وا منیش هه‌ر خوُم به‌نه‌ینئ یادی ئه‌و ده‌که‌م ئه‌گه‌ر ئه‌و له‌ناو ده‌سته‌یه‌کا یادو زیکری من بکا ئه‌وا منیش به‌ ئاشکرا له‌ناو ده‌سته‌یه‌کی باشترا یادی ئه‌و ده‌که‌م، ئه‌گه‌ر به‌نده بستی له‌من نزیک ببیته‌وه من بالئ له‌و نزیک ده‌بمه‌وه، ئه‌گه‌ر ئه‌و بالئ له‌من نزیک ببیته‌وه من دوو بال له‌و نزیک ده‌بمه‌وه، ئه‌گه‌ر ئه‌و به‌ رویشتنئ ئاسایی بئ بولای من، من به‌لوقه ده‌چم به‌پیری‌ه‌وه، واته: تا به‌نده به‌تاعه‌ت خوئ له‌من نزیک بکاته‌وه من ره‌حه‌تی خوُم زیاتر له‌و نزیک ده‌که‌مه‌وه (ش/ت. خو‌شنوودی خودایان لیئ).

من و ا ده‌زانم که ئه‌م فه‌رمووده پیروژه ده‌رگا ناخاته سه‌ر پشت بو ئاواتی هیچ و پووچ و گومانی باش به‌ به‌لاش، گه‌رچی بوئی ئه‌وه‌ی ئی دی که لایه‌نی هیوا به‌ره‌حه‌تی خودا قه‌ویتربئ باشتره، هه‌روه‌ک ده‌رگای ره‌شبینی و به‌دبینی به‌بئ هوئ ره‌وا له‌دلئ به‌نده‌دا داده‌خات.

وه‌ک خودای میهره‌بان له‌م فه‌رمووده‌یه‌دا، که هه‌دیسیکی قودسی و فه‌رمووده‌یه‌کی پیروزی ره‌بانییه، به‌نه‌زاکه‌ت گله‌یی له‌و خوا ناسانه بکات که

^(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۸۱ رقم/ ۲۱۲۹ = ۷۴۰۵، ۷۵۰۵، ۷۵۲۷. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۴۶.

هه‌میشه خه‌یالی ته‌م و مژو دووکه‌لی دۆزه‌خ بووه به پارچه‌یی هه‌وری ره‌شو به‌رچاوی گرتوون و نایه‌لی رۆژی رووناکی رحمه‌تی خودا ببینن! گریمان نه‌گه‌ربیشی بینن ته‌ماوی ده‌ببینن، وه‌ک به‌مانه‌ بفرموی: ئه‌ی به‌نده‌ نازیزه‌کانی من! گوایا من پادشایه‌کی نه‌وه‌نده‌ ناعه‌دل و بی به‌زه‌ییم، هه‌روا له‌خۆمه‌وه‌ به‌بی هۆیه‌کی ره‌وا ئیش و نازارو سزای نازیزانی خۆم بده‌م، ده‌با به‌س بی ره‌شبینی و نا‌ئومیدی! نه‌وه‌نده‌ ژیا‌نی چه‌ند رۆژه‌ی جیهانتان له‌ناو ده‌ریای فرمی‌سک و دله‌ له‌رزدا مه‌به‌نه‌ سه‌ر، به‌لکوو ئومیدتان به‌ رحمه‌تی خودا قه‌وی بی، چونکه‌ رحمه‌تی من خه‌لاتی ئیوه‌ومانانه‌.

سه‌رزه‌نشتی ئه‌وانه‌یش ده‌کا که به‌د ره‌فتارو به‌دکردارو که چ ره‌فتارن، وه‌ک پیا‌ن بفرموی: ئه‌ی به‌نده‌ی تاوانبار! من خۆت ده‌که‌م به‌ سه‌رپشک و حه‌که‌م، ئایا تو خۆت به‌هه‌شت به‌خۆت ره‌وا ده‌بینی، تا من پیتی ره‌وا ببینم! گوایا من پادشایه‌کی نه‌وه‌نده‌ نه‌زانم که نه‌وه‌نده‌ی تو‌ی نه‌زانیشی لی نه‌زانم! که‌واته: ئه‌ی به‌نده‌ی به‌دین! ئه‌ی به‌دکاری بی دین!

{فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدَ الدِّينِ، أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ، بَلَىٰ وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ الشَّاكِرِينَ}. (وه‌رگیپ)

۴۹۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطَّرِيقِ، يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ، فَإِذَا وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللَّهَ تَنَادَوْا هَلُمُّوا إِلَيْنَا حَاجَتَكُمْ. قَالَ: فَيُخَفِّوْنَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا. قَالَ: فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ مِنْهُمْ مَا يَقُولُ عِبَادِي قَالُوا يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ، وَيُكَبِّرُونَكَ، وَيُحَمِّدُونَكَ وَيَمَجِّدُونَكَ. قَالَ: فَيَقُولُ هَلْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْكَ. قَالَ فَيَقُولُ وَكَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي قَالَ: يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْكَ كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً، وَأَشَدَّ لَكَ تَمَجُّدًا، وَأَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيحًا. قَالَ يَقُولُ فَمَا يَسْأَلُونِي قَالَ يَسْأَلُونَكَ الْجَنَّةَ. قَالَ يَقُولُ وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا. قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ أَكَلَهُمْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَوْ أَكَلَهُمْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا، وَأَشَدَّ لَهَا طَلَبًا، وَأَعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً. قَالَ فَمِمَّ يَتَعَوَّدُونَ قَالَ يَقُولُونَ مِنَ النَّارِ. قَالَ يَقُولُ وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْهَا. قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا

قَالَ يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا ، وَأَشَدَّ لَهَا مَخَافَةً . قَالَ فَيَقُولُ فَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ . قَالَ يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فِيهِمْ فَلَانْ لَيْسَ مِنْهُمْ إِلَّا مَا جَاءَ لِحَاجَةٍ . قَالَ هُمْ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْتَقِي بِهِمْ جَلِيسُهُمْ . رواه الذَّيْهَانُ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۲) .

دیسان ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: حەزەرەتی پیغەمبەری خوشەوێست (دروودو سلاوو سەلام و سەلەوات و رحمتەتی خودای گەورەو سەرەوی لەسەر بێ و سەر و مال و منال و هەست و نیست بەقوربانی گەردی سەر گوپی پیروزی بێ) دەفەرموی: خودا چەنە فریشتەیهکی گەپوکی هەیه ئیشیان ئەوێه بەپێ و بانانا دەسووپێنەوه، بەشوین ئەهلی زیکردا دەگەرین، کاتێ کوپیکی زیکریان دۆزییەوه و دیان وا کۆمەلێ لە شوینیکا یادی خودا دەکەن قاو لەیەکتەری دەکەن و یەکتەری بانگ دەکەن: وەرەن بەلای کاری خۆتانەوه، ئەمە ئەوێه کە ئێوه بوێ دەگەرین، فەرمووی: ئێتر دین هەتا ئاسمانی یەکەم بە بالیان دەورەیان دەدەن و لەسەریەک هەتا بن ئاسمان کەلەکە دەبەستن! فەرمووی: کە کوپی زیکرەکە تەواو دەبێ، فریشتەکان دەچن بۆ ئاسمان، خودای گەورە لییان دەپرسێ – گەرچی خۆی زۆر باش لە حالەکە دەزانێ – لەکوێ بوون؟ عەرزی دەکەن: لەلای بازێ بەندەیی باشی تۆ بووین دەفەرموی: چیان دەکردو چیان دەگوت؟ دەفەرموون: (سبحان الله) دەکەن و تۆ بەپاک و پیروزی بێ خەوش دەزانن و (الحمد لله) دەکەن و، سوپاس و ستایشی تۆ دەکەن و (الله اکبر) دەکەن و خودای خۆیان بەگەورە دەگرن و بەشان و شکوی تۆدا هەل دەدەن دەفەرموی: منیان دیوه؟ دەلێن: خەیر، نە بەخودا نەیان دیوی، دەفەرموی: ئەی ئەگەر بێ بینن چۆن دەبن؟ دەفەرموی: ئەگەر بقیینن باشتەر بەندەییەت دەکەن و زیاتر سوپاس و ستایشەت دەکەن و پتر بەپاک و پیروزی دەزانن دەفەرموی: ئەی داوای چیم ئی دەکەن؟ دەفەرمون: داوای بەهەشتەت ئی دەکەن. دەفەرموی: بەهەشتیان دیوه؟ دەفەرمون: نەبەخوا – ئەی خودایا! – نەیان دیوه. دەفەرمون: ئەگەر بیبینن چۆن دەبن؟

(۲) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۵ رقم/ ۱۹۹۶ - ۶۴۰۸ . مسلم . ذکر و دعاء: ۶۷۸۰ . تحفة الأشراف: ۱۲۷۵۴ .

دەفەرموون: ئەگەر بىبىنن باشتەر سوور دەبن لەسەرى و پتر ھەلپەى بۆ دەكەن و زياتر ھەزى ئى دەكەن. دەفەرموئ: ئەى لەچى دەترسن و خۆيانى ئى دەپاريزن؟ دەفەرموون: لە ئاگرى جەھەننەم. دەفەرموئ: ئايا ديويانە؟ ھەزى دەكەن: نە بەخودا نەيان ديوە. دەفەرموئ: ئەگەر بىبىنن چۆن دەبن؟ ھەزى دەكەن: ئەگەر بىبىنن زياتر لە دەستى ھەل دین و باشتەر كۆى ئى دەكەنەو. فەرموئ: ئەوجا خودا دەفەرموئ: دە ئیو بەشایەت بن ئەوا بەتەواوى لییان خۆش بووم. فریشتەئى لە فریشتەكان ھەزى خودا دەكا: فیسارە كەسیشیان لەناودا بوو لەوان نییە پیاویكى گوناھكارە بۆ زىكرى خودا نەھاتبوو بۆ ئیشىكى خۆى ھاتبوو، بەرىكەوت لەویو ھەت بوو لەگەلیان دانیشت. دەفەرموئ: مەجلیس مەجلیس زكرە، ئەوھى لیى دابنیشى لەپیت و فەرى بى بەش نابى، ئەوا لەویش خۆش بووم، كۆمەلى كۆپى وا ھاوونیشیان لەبەر خاترى ئەوان لەبەد بەختى رزگارى دەبى و بەھۆى ئەوانەو ئەویش خۆش بەخت دەبى! (ش/ت).

مامۆستا مەلا پەشىد بەگى بابان (رەحمەتى خوداى لیبى) لەم شوینەدا استسھاد بەم شیعراڤەى سەعدى دەكا، كە ئەمە وەرگەراو ھەكەيەتى بەكوردى:

گولێكى بۆن خۆش روژن لە شوۆستن

گەشت بە دەستم لە دەستى دۆستن

گوتم: تو گولێ یا مسكو ھبیر

ھەست ھەست كردم دلت كرد یەخسیر

فەرموئ: من گلێ بى فەر بووم بەلام

روژن دانیشتم لەگەل گول نەندام

جوانیى ھاوونشین منى كرد بەگول

بووم بەھاو دەس جریوھى بولبول!!

بەھۆى گوپىنى رینووسەو ئەم شیعەرە فارسىیە بە ھەلە نووسراو

راستەكەى ئاوايە:

بگفتا من گلس ناچیز بوودم

ولیکن مدتی باگول نشستم

چونکه خوی گلی ناچیزه واته گلی بی فه‌ر، نه‌ک گولی ناچیز، واته:
گولی بی فه‌ر، چونکی گل که‌بوو به‌گول ئیت‌ر به‌فه‌ره نه‌ک بی فه‌ر.

(وه‌رگین) - ۱۹۹۲/۱/۸

۴۹۴۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْبَيْتِ
الَّذِي يُذَكَّرُ اللَّهُ فِيهِ وَالْبَيْتِ الَّذِي لَا يُذَكَّرُ اللَّهُ فِيهِ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ. رواه
الشيخان^(۳):

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بی) له‌ جه‌زه‌ته‌وه (دروودی خودای لسه‌رین)
ده‌فه‌رموی: مائی که‌ یادی خودای تیا بکری وه‌ک دلی زیندوو وایه‌ پره‌ له‌
خیرو بیرو پیت و فه‌ر، مائی که‌ یادی خودای تیا نه‌کری وه‌ک له‌شی مردوو
وایه‌ تاریک و نوته‌ک و بی هه‌ست و سامناکه (ش - خودایان ئی رازی بی).

۴۹۴۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. فِي
يَوْمٍ مِائَةِ مَرَّةٍ. كَانَتْ لَهُ عَشْرَ رِقَابٍ وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيتَ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ
وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا
أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ. وَمَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةِ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ
وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) ف پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌رین) فه‌رموی:
هه‌ر که‌سی هه‌ر وژی سه‌دجار بئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ
الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (ب - ۱ ز - ۱۰۸ ف - ۳). ئه‌وه‌نده‌ی

^(۳) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۵ رقم/ ۱۹۹۵ = ۶۴۰۷. مسلم. بر وصلة: ۱۸۲۰. تحفة الأشراف: ۹۰۶۴.

^(۴) تجرید/ ۵ ل/ ۲۵۲ رقم/ ۱۹۹۲ = ۶۴۰۳، ۳۲۹۳ فتح. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۸۳. ترمذی. دعوات:

۲۴۶۸. ابن ماجه. ادب: ۳۷۹۸.

ئازادکردنی ده‌بهنده‌ی زه‌پ‌خ‌پ‌ده‌ خیری ده‌گا، سه‌د چاکه‌ی تریشی بو ده‌نووسری، سه‌د خراپه‌یشی بو ده‌کوژی‌فریته‌وه، نه‌و رۆژه‌یش تا ئیواری گوتنی نه‌م زیکره‌ ده‌بی به‌قه‌لای قایم بو‌ی و له‌شه‌یتان ده‌پاریزی! وه که‌سی نییه‌ که‌ کاریکی وای کردبی له‌مه‌ باشتربی مه‌گهر که‌سی که‌ نه‌و زور تری له‌م زیکره‌ کردبی. ههر که‌سی‌کیش - له‌ رۆژیکا - سه‌د جار بلتی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ). نه‌وه ههرچی گونا‌هی پیوه‌ هه‌یه‌ هه‌مووی هه‌ل ده‌وه‌ری، نه‌گهرچی به‌قه‌ی که‌فی ده‌ریاش زوربی (ش/ت).

۴۹۴۳- وولس‌لم و‌ال‌رم‌ذي: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كَانَ كَمَنْ أَعْتَقَ أَرْبَعَ رِقَابٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ^(۵):

موس‌لیم و تیرمزی (ره‌زای خودایان لی‌بی) ده‌گێر‌نه‌وه: حه‌ز‌ده‌ت (د‌رو‌دی خودای له‌س‌ر‌ین) ده‌فه‌رم‌وی: ههر که‌سی ده‌جار به‌کولی دل و به‌ سینه‌یی ساف بلتی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. نه‌وه به‌قه‌د نه‌و که‌سه‌یه‌ پاداشی بو‌ هه‌یه‌ که‌ چوار که‌س له‌نه‌وه‌ی ئیسماعیل کو‌ری ئیبراهیم ئازاد بکا. (م/ت).

۴۹۴۴- → (ب- ۱ ز- ۱۴ ل- ۷۹ ف- ۳)^(۶).

۴۹۴۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَبَقَ الْمُفْرِدُونَ. قَالُوا: وَمَا الْمُفْرِدُونَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الدَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتُ^(۷):

دیس‌ان شه‌بو ه‌وره‌یره (خودای ن‌ر‌ازی ب‌ن) فه‌رم‌وی: خو‌شه‌ویست (د‌رو‌دی خودای له‌س‌ر‌ین) فه‌رم‌وی: خه‌لو‌ه‌کی‌شه‌کان وه‌ پی‌ش‌که‌وتن و بر‌دیانه‌وه! یاران

^(۵) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۸۵. بخاري. دعوات: ۶۴۰۴. ترمذي. دعوات: ۲۵۵۲. تحفة: ۳۴۷۱. تجريد/ ۵/ ۲۵۳ رقم/ ۱۹۹۲.

^(۶) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۲ ل/ ۵۱ ط/ ۱ رقم/ ۵. مجلد اول. تسلسل/ ۱۴ ل/ ۷۹ ط/ ۱ رقم/ ۱۰۰.

^(۷) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۷۴۹.

گوتیان: قوربان! خه‌لوه‌کی‌شه‌کان چین؟ فه‌رمووی: نه‌و چله‌کی‌شانه‌ی که له کوپ‌ی هیچ و پووچی مه‌ردوم که‌نارده‌رکن و یادو زی‌کریکی زوری خودا ده‌که‌ن، واته: نه‌و ژن و پیاوانه‌ن که خودای گه‌وره به‌م ئایه‌ته په‌سن و تاریفیان ده‌کا ده‌فه‌رمووی: {وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا} (ب - ۱ ز - ۱۸۱ ل - ۴۹۶ ف - ۱۱) (م/ت).

۴۹۴۶ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ مُعَاوِيَةُ عَلَى حَلَقَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ مَا أَجْلَسَكُمْ قَالُوا جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللَّهَ. قَالَ اللَّهُ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلَّا ذَاكَ قَالُوا وَاللَّهِ مَا أَجْلَسْنَا إِلَّا ذَاكَ. قَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أَستَخْلِفْكُمْ تُهْمَةً لَكُمْ وَمَا كَانَ أَحَدٌ بِمَنْزِلَتِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَقَلَّ عَنْهُ حَدِيثًا مِنِّي وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ عَلَى حَلَقَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ « مَا أَجْلَسَكُمْ ». قَالُوا جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللَّهَ وَنُحْمَدُهُ عَلَى مَا هَذَا لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ بِهِ عَلَيْنَا. قَالَ: اللَّهُ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلَّا ذَاكَ. قَالُوا: وَاللَّهِ مَا أَجْلَسْنَا إِلَّا ذَاكَ. قَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أَستَخْلِفْكُمْ تُهْمَةً لَكُمْ وَلَكِنَّهُ أَتَانِي جِبْرِيلُ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُبَاهِي بِكُمْ الْمَلَائِكَةَ. رَوَى الثَّلَاثَةُ مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۸):

ئهو سه‌عید (خودای ئا‌زانی بن) فه‌رمووی: مو‌عاوییه چوو به‌سه‌ر کوپ‌یکی زی‌کردا له‌ناو مزگه‌وتدا ئه‌لقه‌یان دا‌بوو، فه‌رمووی: بو‌چی دانیشتوون؟ فه‌رموویان: دانیشتووین یادو زی‌کری خودا ده‌که‌ین، فه‌رمووی: توخوا هه‌ر بو‌ ئه‌وه دانیشتوون و به‌س؟ فه‌رموویان: به‌ئێ به‌خودا هه‌ر بو‌ ئه‌وه دانیشتووین و به‌س. فه‌رمووی: ده‌بزانی که من له‌به‌ر ئه‌وه ئی‌وهم سو‌یند نه‌دا که باوه‌رتان پی نه‌که‌م، به‌لکوو باوه‌رم به‌قسه‌که‌تان هه‌یه به‌لام له‌به‌ر شتیکی تر ئی‌وهم سو‌ینددا که ئیستا بو‌تانی باس ده‌که‌م، له‌لایه‌کی تریشه‌وه که‌س نییه وه‌ک من پایه‌ی له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه (سه‌ودی خودای له‌سه‌رین) نزیک بو‌ویی و له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا وه‌ک من ئاوا فه‌رمووده‌و فه‌رمایشتی ئه‌و زاته که‌م بگ‌یریت‌ه‌وه. چونکه من ژن برای پی‌غه‌مبه‌ر بووم و نووسه‌ری سه‌رووشی بووم و زو‌ریش له‌خزمه‌تیدا بووم،

(۸) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۹۷. ترمذی. دعاء/ ۲۳۷۹. نسائی. آداب القضاء: ۵۴۴۱. تحفة/ ۱۱۴۱۶.

به‌لام له‌گه‌ل شه‌مه‌شدا فه‌رمووده‌یی تا نه‌چمه‌ بنج و بنه‌وانی و به‌باشی لی‌م روون نه‌بی نایگپر‌مه‌وه ئینجا مو‌عاوییه (خودای ئی‌رانی بی) فه‌رمووی: جاری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌رین) ده‌رچوو، پویش‌ت بو مزگه‌وت، له‌وئ چوو به‌سه‌ر ده‌سته‌یی له‌هاورپیانیدا، به‌ئه‌لقه‌ کو‌پی زی‌کریان دابه‌ستبوو، فه‌رمووی: بوچی دانیش‌توون؟ فه‌رموویان: دانیش‌تووین یادو زی‌کری خودا ده‌که‌ین، چه‌مدو سوپاسی خودا ده‌که‌ین له‌سه‌ر شه‌وه که‌ شاره‌زای کردوین بو ئایینی ئیسلام و شه‌م به‌هره‌ گه‌وره‌یه‌ی پیمان به‌خشیه‌وه. فه‌رمووی: توخوا هه‌ر شه‌وه‌یه‌ هوی دانیش‌تنه‌که‌تان؟ فه‌رموویان: ئه‌ری به‌خودا هه‌ر بو شه‌وه‌ دانیش‌تووین و به‌س. فه‌رمووی: ده‌بزانن من له‌به‌ر شه‌وه‌ سویندم نه‌دان که‌ باوه‌رتان پی نه‌که‌م، به‌لکوو ری خوش‌کردنه‌ بو شه‌م مرده‌ خوشه‌یه: جو‌برائیل ته‌شریفی هات بۆلام، فه‌رمووی پی‌م: که‌ خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر شانازیتان پی‌وه‌ ده‌کا به‌سه‌ر فریشته‌کاندا (م/ت).

٤٩٤٧- عَنْ حَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَكَانَ مِنْ كُتَّابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ نَافَقٌ حَنْظَلَةٌ. قَالَ: وَمَا ذَاكَ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ نَكُونُ عِنْدَكَ لَدَّكَرْنَا بِالْأَثَرِ وَالْجَنَّةِ حَتَّى كَأَنَّ رَأْيَ عَيْنٍ فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِكَ عَافِسَتَا الْأَزْوَاجَ وَالْأَوْلَادَ وَالضَّيْعَاتِ نَسِينَا كَثِيرًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنْ لَوْ تَدْرُمُونَ عَلَى مَا تَكُونُونَ عِنْدِي وَفِي الذِّكْرِ لَصَافَحْتَكُمْ الْمَلَائِكَةُ عَلَى فُرْشِكُمْ وَفِي طُرُقِكُمْ وَلَكِنْ يَا حَنْظَلَةُ سَاعَةً وَسَاعَةً. ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ فِي الرِّقَاقِ وَلَفْظُهُ الْآخِرُ: لَوْ تَدْرُمُونَ عَلَى الْحَالِ الَّذِي تَقُومُونَ بِهَا مِنْ عِنْدِي لَصَافَحْتَكُمْ الْمَلَائِكَةُ فِي مَجَالِسِكُمْ وَفِي طُرُقِكُمْ وَعَلَى فُرْشِكُمْ وَلَكِنْ يَا حَنْظَلَةُ سَاعَةً وَسَاعَةً (٩):

حه‌نظه‌له‌ی شه‌ل-ئوسه‌یدی، که‌ میرزایه‌کی باش‌بوو، وه‌ یه‌کی‌ک بوو له‌ نووسه‌ره‌کانی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودا له‌ پیغه‌مبه‌رین و ره‌زای خوداش له‌و)

(٩) مسلم. توبه: ٦٩٠٠. ترمذی. صفة القيامة/٢٤٥٢، ٢٥١٤. ابن ماجه. زهد/٤٢٣٩. تحفة/٢٤٤٨.

فهرمووی: جاری ئه‌بو به‌کرم پی گه‌یشت فهرمووی: تو چوئیت ئه‌ی
 حه‌نظه‌له؟! گوتم: حه‌نظه‌له ناپاکی سه‌ری ئی هه‌لداوه! فهرمووی: سو‌بجانه‌للا!
 ئه‌وه ده‌لیی چی؟ گوتم: که ده‌چین بو خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری)
 حه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌ری) باسی به‌هه‌شت و دوزه‌خمان بو ده‌کا، دل
 داده‌هین و وامان ئی دئی ده‌لیی به‌چاوی خو‌مان ته‌ماشایان ده‌که‌ین و وان به
 به‌رچاومانه‌وه، به‌لام که لای حه‌زرتمان چو‌ل کردو چووینه‌وه ناوما‌ل و
 منال و پلکاین به‌ خاوو خیزانه‌وهو مشووری مه‌رو مال‌ات و خه‌لو خه‌رمان و
 گوزهرانمان خوارد ئیتر ده‌چینه‌ حالیکه‌ی تره‌وهو زورمان له‌ ئاموزگاریه‌کانی
 حه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌ری) له‌ییر ده‌چی! ده‌ی ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ دوو رووی و
 مونافقی نییه‌ ئه‌ی چییه؟ ئه‌بو به‌کر فهرمووی: خو ئه‌گه‌ر بو ئه‌مه‌بلایی ده‌سا
 به‌خودا هه‌موومان هه‌رواین! ئیتر من و ئه‌بو به‌کر چووین بۆلای پیغه‌مبه‌ر
 (دروودی خودای له‌سه‌ری) عه‌زیم کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! حه‌نظه‌له‌ دوو رووی
 سه‌ری ئی هه‌لداوه! فهرمووی: ئاده‌ی چو‌ن؟ چیم عه‌ززی ئه‌بو به‌کر کرد عه‌ززی
 ئه‌ویشم کرد، فهرمووی: به‌و که‌سه‌ که‌ گیانی منی به‌ده‌سه‌، ئه‌گه‌ر ده‌وام بکه‌ن
 له‌سه‌ر ئه‌و حالی دلگه‌رمیه‌ی که‌ له‌لای من هه‌تانه‌، وه‌ به‌رده‌وام سه‌رگه‌رمی
 یادوزیکری خودا بن، په‌رده‌ له‌ نیوانی ئیوه‌و فریشته‌کاندا هه‌لده‌گیرئ، ئیتر
 له‌ هه‌موو جییئ، ته‌نانه‌ت له‌سه‌ر نوین و له‌ریگه‌و بانیش فریشته‌کان
 چاکوچو‌نی و ته‌وقه‌یان له‌گه‌ل ده‌کرن! ئینجا فهرمووی: ئه‌ی حه‌نظه‌له‌! ئه‌وه
 قه‌یناکاو، ئه‌وه‌ نیفاق و دوو روویی نییه‌، چونکه‌ ژبانکه‌ خوی وایه‌: تاوی
 بو خودا و تاوی بو په‌یداکردنی گوزهران و تاویکی‌ش بو‌وچان و پشوو! (م).

۴۹۴۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا جَلَسَ
 قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ فِيهِ وَلَمْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ تِرَةٌ فَإِنْ شَاءَ
 عَذَّبَهُمْ وَإِنْ شَاءَ غُفِرَ لَهُمْ^(۱۰):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای نَ رازی بِن) له پیغه‌مبه‌روه ده‌فرموئی (دروودی خودای له‌سهرین) هر گوومه‌له‌یی له کوپیکا دابنیشن، به‌لام یادی خودای تیانه‌که‌ن، وه سه‌لاوات له‌سهر پیغه‌مبه‌ری خو‌یان نه‌ده‌ن، دل‌نیا‌بن که ئه‌و دانیش‌تنه ده‌بی به‌داخ و خه‌فت بو‌یان، ئیتر له‌وه‌دوا خودا خو‌ی ئاره‌زوو بکا له‌سهر ئه‌وه سزایان ده‌دا، ئاره‌زووش بکا لی‌یان خو‌ش ده‌بی له‌وه (ت-س/ص).

۹۹۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا قَالَ عَبْدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَطُّ مُخْلِصًا إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ حَتَّى تُفْضِيَ إِلَى الْعَرْشِ مَا اجْتَنَبَ الْكِبَائِرَ^(۱۱):

دیسان فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: هر کاتی هر به‌نده‌یی - به‌دل‌ییکی پاک، به‌سو‌زو کو‌لی دل - بلی: لا اله الا الله، ئیتر گشت ده‌رگا‌کانی ئاسمان ده‌کری‌نه‌وه بو‌ ئه‌م وشه‌ پی‌رو‌زه‌یه، ئه‌وجا سه‌رده‌که‌وئ و ده‌روا تا خو‌ی ده‌گه‌یه‌نیته‌ لای باره‌گا (عه‌ش)ی خودا، وه له‌وئ شایه‌تی بو‌ خاوه‌نه‌که‌ی ده‌داو تکای بو‌ ده‌کاو خودا لی‌ی خو‌ش ده‌بی، به‌مه‌رجئ ئه‌و به‌نده‌یه خو‌ی له‌ گونا‌هه‌ گه‌وره‌کان دو‌ر بگری! (ت-س/ص).

۹۹۵- → (ب - ۱ ز - ۱۱۴ ل - ۳۴۸ ف - ۱۵) (۱۲).

لی‌رده‌ا ئاوا‌یه: له‌ ئه‌نه‌سه‌وه له‌ پیغه‌مبه‌روه (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌گه‌ر گه‌یش‌تنه‌ با‌خه‌کانی به‌هه‌شت ده‌میان تی ژهن‌و خو‌تان مه‌ست بکه‌ن! یاران فهرمو‌ویان: قوربان! با‌خه‌کانی به‌هه‌شت چین؟ فهرمووی: ئه‌لقه‌کانی کو‌پی زی‌کرن! (ت-س/ح).

۹۹۶- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) كَانَ النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ^(۱۳):

عائیشه‌ هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودا له‌خو‌ی و ره‌زای خودا له‌ هاوسه‌ره پاکیزه‌کانی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سهر هه‌موو حالی‌یادی خودای ده‌کرد (ت-س/ح).

(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۲) تقدم في مجلد اول تسلسل ۱۱۴ ل/ ۲۴۸ ط/ ۱ رقم/ ۶۸۹.

(۱۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۴۹۵۲- عَنْ جَابِرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: أَفْضَلُ الذِّكْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ الْحَمْدُ لِلَّهِ^(۱۴).

جابر (خودای نازای بن) فهرمووی: له پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو: گه‌وره‌ترین ذیکر که لیمه‌ی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)یه. وه گه‌وره‌ترین نزاو پارانه‌وه‌یش وشه‌ی پیروزی (الْحَمْدُ لِلَّهِ)یه (ت-س/ح).

۴۹۵۳- وَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ شَرَائِعَ الْإِسْلَامِ قَدْ كَثُرَتْ عَلَيَّ فَأَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ أَتَشَبُّثُ بِهِ. قَالَ: لَا يَزَالُ لِسَانَكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ^(۱۵).

پیاوی گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! به‌راستی ده‌ستورو یاساکانی ئیسلام زور بوون و به‌هموویاندا پی راناگه‌م که‌واته شتیکی وام پی بفه‌رموو که بتوانم به‌روکی به‌رنه‌ده‌م و به‌ده‌م و ده‌ست بیگرم، فه‌رمووی: هه‌میشه زمانت پاراوبی به‌یادی خودا. (ت-س/ح).

۴۹۵۴- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا أُبَيِّنُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِكِكُمْ وَأَرْفَعُهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرَ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرَقِ وَخَيْرَ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ. قَالُوا: بَلَى. يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى^(۱۶).

ئهبو ده‌رداء (خودای نازای بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هوشیاره‌وه بن با پیقان بلیم که باشتین کرده‌وه‌ی خیری ئیوه چییه؟ که له‌لای پادشای هه‌ره گه‌وره‌تان، که خودای گه‌وره‌و مه‌زنه، باشتربن بو ئیوه له به‌خشینه‌وه‌ی زیرو زیو که باشتربن له‌وه‌یش که له ریزی شه‌ردا تووشی دوژمنی دینتان بن و شه‌پیکی گه‌رمی و بقه‌ومی له نیوانتاندا ئیوه‌و ئه‌وان به‌شیرو تیر بده‌ن له گه‌ردنییه‌ک و به‌رببنه‌یه‌کتی. یاران فه‌رموویان:

(۱۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ئاده‌ی فهرموو پییمان بفهرموو ئه‌ی پییغه‌مبه‌ری خودا! فهرمووی: ئه‌وه زیکرو یادی خودای گهوره‌یه (ت-س/ح).

۴۹۵۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَيُّ الْعِبَادِ أَفْضَلُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: الدَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالدَّاكِرَاتُ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمِنَ الْغَازِي فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: لَوْ ضَرَبَ بِسَيْفِهِ فِي الْكُفَّارِ وَالْمُشْرِكِينَ حَتَّى يَنْكَسِرَ وَيَخْتَضِبَ دَمًا لَكَانَ الدَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا أَفْضَلَ مِنْهُ دَرَجَةً^(۱۷).

ئهبو سه‌عید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیایوی له پییغه‌مبه‌ری پرسسی: له روژی ژیان‌ه‌ودا کام خودا په‌رستی و به‌نده‌گییبه ده‌بی به‌هوی پایه‌ی فره گهوره له‌لای خودای گهوره؟ فهرمووی: پایه‌ی ئه‌و که‌سانه زور گهوره‌یه که زور زیکرو یادی خودا ده‌کن، ئیت‌رچ پیایوبن و چ ژن بن. منیش گوتم: ئه‌ی پییغه‌مبه‌ری خودا! هه‌تا له‌پایه‌ی ئه‌و که‌سه‌یش گهوره‌تره که غه‌زا ده‌کاو خه‌بات ده‌گی‌رئ له‌ ریی خودادا؟ فهرمووی: غه‌زا که‌ر ئه‌گه‌ر به‌شیره‌که‌ی له کافران و هاوبه‌شپه‌یدا که‌ران بدا تا شیره‌که‌ی ده‌شکئ و خویناوی ده‌بی هیشتا پایه‌ی ئه‌و که‌سانه گهوره‌تره له‌ زیکری خودایان کردوو به‌ پیشه! (ت- سه‌نه‌د غه‌ریب).

۴۹۵۶- عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلَهًا وَاحِدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدٌ عَشَرَ مَرَّاتٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَرْبَعِينَ أَلْفَ حَسَنَةٍ^(۱۸).

ته‌میمی داری (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پییغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) ده‌فهرمووی: هه‌ر که‌سئ ده‌جار بئئ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلَهًا وَاحِدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدًا: (ب - ۷ ز -

^(۱۷) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۱۸) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۹۰ ل - ۲۱ ف - ۱) هر که سئ ده‌جار ئاوا بئی، خودا چل هزار هزار چاکه‌ی بۆ ده‌نوسئ (ت- سه‌ند غریب).

۴۹۵۷- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ إِذَا قُلْتَهُنَّ غُفِرَ لَكَ وَإِنْ كُنْتَ مَغْفُورًا لَكَ. قَالَ: قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. رَوَى هَذِهِ الْعَشْرَةَ التِّرْمِذِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (۱۹):

عه‌لی (خۆشنودی خودای گهوره‌ی له‌سهرین) فهرمووی: که‌زده‌تی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست و نازدار (دروودی خودای گهوره‌مه‌زنی له‌سهرین) پیی فهرمووم: گوئی بگره‌ با ئهم چهن وشه‌یه‌ت فیترکه‌م، نه‌گهر بیان لییت خودا لیّت خۆش ده‌بی، هر چهند که تو خودا لیّت خۆش بووه، نه‌وجا فهرمووی: بئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ: هیچ خودایی نییه خودای گهوره‌و مه‌زن نه‌بی، هیچ خودایی نییه یه‌زدانی پاک نه‌بی که خودایه‌کی هه‌لیم و هیمن و به‌حه‌وسه‌له‌و نازداره، یه‌زدانی مه‌زن هر خودای پاست و دروسته، خودای گهوره‌ی خۆم به‌پاک و بی نه‌نگ ده‌زانم، خاوه‌نی ته‌خت و باره‌گای مه‌زنه، سوپاس و ستایش هر بۆ خودای په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهانیانه. (ت-س/غریب).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یادی تو خواجه! نارامی گیانه

هایه‌ی سه‌ره‌وتی دانی مه‌ردانه

تیشکی زپیرینی دای له‌ هه‌ردانی

بلیسه‌ی نه‌ووی لی هه‌ل ده‌قوتی

شووشه‌ی به‌تالت نوری! هه‌تاکه‌ی

له‌ی یادو زیکری خودا پرناکه‌ی؟

بووی به‌دیژه‌ی ره‌ش، دیژو ره‌شوپیس!

له‌کن خۆت مه‌لای نه‌ی به‌دی نه‌گریس!

زركه‌ تاله‌كه‌ت تاكه‌ی ناگه‌یین؟

كه‌شیر بزرکا نیتر نامه‌یین

كه‌لله‌ت له‌ دلت ره‌قتر و بوشت

ده‌مت له‌ ده‌ستت شرتر و ره‌شتر!

گووژالکی کاله‌ بئ ره‌نگ و بویه

شه‌را برده‌وو عه‌ماره‌ بویه

سیاسه‌ت‌بازی ری‌ک وه‌کوو نه‌وان

درووت کرد به‌تیر، ده‌مت به‌كه‌وان

هه‌روؤ به‌ درؤ سه‌د ته‌وبه‌ ده‌كه‌ی

له‌وگش ته‌وبه‌یین ته‌وبه‌یین ناكه‌ی

وه‌ره‌ تا زوه‌ روو له‌ خوواكه‌

دۆست کامه‌ران و دوژمن ریسواكه‌

به‌ فرمیسکی چاو ژه‌نگی دلی ره‌ش

پاک پاک بشۆره‌ تا ده‌بئ گه‌ش گه‌ش

نه‌وجا مل كه‌چكه‌ و سه‌ر كزكه‌ و چاو ته‌ر

ده‌مو ده‌سو دڵ پرکه‌ له‌ كه‌وه‌هه‌ر!

له‌ میوه‌ی باخی به‌هه‌شتی بال!

له‌ یادی خودا، له‌ نه‌شقی نه‌ل!

لہ دہوری قورنن، لہ نہلّ نہلّ
 لہ سہلّ واتدان، لہ سہو جانہلّ
 لہ حہمدو سہناو نہلّ اہو نہ کبہر
 لہ خۆشہ ویستنی جہ نابی رہبہر
 ناوی جوانی خوا ہہوو بکہ بہر
 تہوبہین جوانیش بکہ ہہتا سہر
 بہلکوو میہرہ بان گش تاوانی تووی
 بسپن بہ خامہی لیپووردنی خووی
 گویکری نازیز! عیبرہت لہ نووری
 بگرہ، براکہم! نہ گہر تو ژیری
 دہنا تۆش وەک نہو بۆ تۆزین چاکاو،
 نہوس دہتکاتہ کۆلہوژی سووتاو
 دنیا سہد چہندان خوش و نازارین
 تہمہنت بہ سال ہہزار ہہزارین
 تا ماوی بہختت سہرا سہر یارین
 بہین یادی خوا بہزہری مارین!!
 خویتہری ہیژا! دلّت لہلامہ
 دل بہرہ قسہم چامہ بہ چامہ
 گوین مہدہ بہوہی شیعرہکہم خامہ
 سہیری دلّم کہ زام لہ بان زامہ
 لہ تاوی نیوہ شین و ہہرامہ
 دہنا وەک قسوی چار دہورم دامہ

به دهس خوم نییه نیوهم خوش دهوی

دهرم، گهر یه کتان لئ نه خوش که وی

خوینره! یا کویتکر! په پرهوی قورنان!

که چس به خدمت نه که یوم قوربان!

له بهر چاومه شیتوهی شیرینت

دلم چاوی وا له رووی نورینت!

چاوم چاوی وا له دوعای خیرت

دوعایین بکه به خیر و یت

(وهرگیر - ۱۹۹۲/۱/۱۰)

۵۹) ناوه جوانه کانی خودا : (أَسْمَاءُ اللَّهِ الْحُسْنَى)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا} - سورة الأعراف - ۱۸۰/۷.

واته: یه زدانی پاک، خودای گهوره، گه ئی ناوی جوان حوانی هیه، که واته بهو ناوانه بانگی بکه و بلین: یا الله، یا رحمان، یا رحیم یا عظیم، یا حلیم) ههروه ها بهوی ناو هی نانی بهو ناوانه وه بهنده یی بو بکه، وه نه وه بلین: سبحان الله، بسم الله الرحمن الرحيم. الحمد لله رب العالمين. الرحمن الرحيم. مالك يوم الدين.

وَقَالَ تَعَالَى: {هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ، هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} - سورة الحشر - ۵۹/۲۳-۲۴.

له فهرموده ی دووه می ئهم باسه دا مه عنای ئهم ناوه جوانانه ی خودادی. (وهرگیر)

۴۹۵۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةٌ غَيْرَ وَاحِدٍ، مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَهُوَ وَثَرٌ يُحِبُّ الْوَثَرَ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: خودا نه‌وه‌دو نو ناوی هه‌یه، له‌سه‌دیه‌کئی که‌م، هه‌رکه‌سئی له‌به‌ریان بکا و ره‌فت و کار به‌چه‌مک و مه‌به‌ستیان بکا ده‌چیته به‌هه‌شت، خودا خوی تاقه‌و حه‌ز له‌تاق ده‌کا (ش/ت- خو‌شنوودی خودای لی‌بین).

۴۹۵۹- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةٌ غَيْرَ وَاحِدَةٍ مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهِمِّنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ الْوَهَّابُ الرَّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمُعِزُّ الْمُدِلُّ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ الْحَلِيمُ الْعَظِيمُ الْغَفُورُ الشَّكُورُ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ الْحَفِيفُ الْمَقِيتُ الْحَسِيبُ الْجَلِيلُ الْكَرِيمُ الرَّقِيبُ الْمُجِيبُ الْوَاسِعُ الْحَكِيمُ الْوَدُودُ الْمَجِيدُ الْبَاعِثُ الشَّهِيدُ الْحَقُّ الْوَكِيلُ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ الْمُخْصِي الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ الْمُخْيِ الْمُمِيتُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْوَاحِدُ الْمَاجِدُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الْقَادِرُ الْمُقْتَدِرُ الْمُقَدِّمُ الْمُؤَخِّرُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْوَالِي الْمَتَعَالَى الْبَرُّ التَّوَّابُ الْمُنتَقِمُ الْعَفْوُ الرَّءُوفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ الْمُقْسِطُ الْجَامِعُ الْغَنِيُّ الْمَغْنَى الْمَانِعُ الضَّارُّ النَّافِعُ النَّوْرُ الْهَادِي الْبَدِيعُ الْبَاقِي الْوَارِثُ الرَّشِيدُ الصَّبُّورُ. رواه الترمذي وابن حبان والحاكم (بسندهما غريب للترمذي، ولغيره بسند صحيح - شرحه)^(۲):

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: خودای گه‌وره نه‌وه‌دو نو ناوی هه‌یه، سه‌ت یه‌ک که‌م، هه‌ر که‌سئ سه‌رژمی‌ریان بکا ده‌چیته به‌هه‌شت، ئه‌و ناوانه ئه‌مانه‌ن:

(۱) بخاری. دعوات: ۶۴۱۰. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۵۰. ترمذی. دعوات: ۲۵۰۸. تحفة: ۱۳۷۴.

(۲) رواه الترمذي بسند غريب، ورواه ابن حبان والحاكم بسند صحيح (شرحه).

- (۱) ئه‌لّلا: یه‌زدان، خودا. (۲) ره‌حمان: به‌خشنده. (۳) ره‌حیم: میهره‌بان:
- به‌رحم: به‌به‌زه‌ی. (۴) مه‌لیک: پادشاه. (۵) قوددووس: پاک: خاوین: ته‌میز.
- (۶) سه‌لام: ساخ، خوشبه‌خش. (۷) موئمین: دلنیاکه‌ره‌وه: هیمن به‌خش. (۸)
- موه‌ه‌یمین: چاودیئر. (۹) العزیز: زال، بالا ده‌ست.
- (۱۰) جه‌ببار: به‌جیر: به‌زه‌برو زه‌نگ. (۱۱) موته‌که‌بیر: گهوره‌ترین که‌س: هره
- گهوره. (۱۲) خالیق: دورستکه‌ر. (۱۳) باریء: هیئنه‌ره‌روو: کردگار. (۱۴)
- موصه‌وویر: وینه‌به‌خش: وینه‌کیئش: نه‌خشبه‌ند. (۱۵) غه‌فقار: تاوانبه‌خش.
- (۱۶) قه‌ههار: خاوه‌ن قار: هره‌ه‌بالا ده‌ست. (۱۷) وه‌ههاب: به‌خشنده. (۱۸)
- ره‌زقاق: روژیدهر. (۱۹) فه‌تتاح: گریکهره‌وه: کارگوزار. (۲۰) عه‌لیم: زانا.
- (۲۱) قابیض: گیانکیئش. (۲۲) باسیگ: گیانبه‌خش، خاوه‌ن ده‌روو. (۲۳)
- خافض: نه‌ویکه‌ره‌وه. (۲۴) رافیع: به‌رزکهره‌وه.
- (۲۵) موعیز: سه‌ربه‌زکه‌ر، پیروزی به‌خش. (۲۶) موزیلل: سه‌رکزکه‌ر.
- (۲۷) سه‌میع: بیسه‌ر: ژنه‌وا: شنه‌وا. (۲۸) بصیر: بینا. (۲۹) حه‌که‌م:
- فرمانه‌روا. (۳۰) عه‌دل: دادپه‌روه‌ر. (۳۱) له‌طیف: له‌تیف: نازک: ناسک. (۳۲)
- خه‌بیر: ئاگادار. (۳۳) حه‌لیم: له‌سه‌رخۆ: به‌حه‌وسه‌له. (۳۴) عه‌ظیم: مه‌زن.
- (۳۵) غه‌فه‌وور: لیخۆش‌بوو: تاوانپۆش: له‌گونا‌ه‌خۆش‌بوو.
- (۳۶) شه‌کوور: سوپاس‌گوزار. (۳۷) عه‌لی: پایه‌بلند. (۳۸) که‌بیر: گهوره.
- (۳۹) حه‌فیظ: نیگاه‌بان: پاسه‌وان. (۴۰) موقیت: زادبه‌خش. (۴۱) حه‌سیب:
- به‌س. (۴۲) جه‌لیل: به‌قه‌در. (۴۳) که‌ریم: ده‌ه‌نده: پیروژ. (۴۴) ره‌قیب:
- ته‌ماشاکار: چاودیئر. (۴۵) موجیب: فریاره‌س: هانا، فریا. (۴۶) واسیع:
- ره‌حمه‌ت گوشاد: بئ سنور. (۴۷) حه‌کیم: دانا: کاردروست. (۴۸) وه‌دوود:
- خۆشه‌ویست: میهره‌بان: خاوه‌ن مۆبه‌ت. (۴۹) مه‌جید: به‌شکو: گهوره:
- سه‌روه‌ر. (۵۰) باعیپ: مایه: هو. (۵۱) شه‌هید: بینه‌ر: ئاگادار. (۵۲) حه‌ق
- راست: دروست. (۵۳) وه‌کیل: په‌نا، پشت و په‌نا: پشتیوان. (۵۴) قه‌وی:
- به‌هیز: ته‌وانا. (۵۵) مه‌تین: پشتدار: قایم. (۵۶) وه‌لی: دوست. (۵۷) حه‌مید:
- سوپاس‌کراو: شایسته‌ی ستایش. (۵۸) موخصی: سه‌رژمیئر.

۵۹) موبدی: داهینه‌ر. ۶۰) موعید: زیندووکهره‌وه: داهینه‌ره‌وه.
 ۶۱) موحیی: زیندووکهره‌وه: ژیینه‌ر. ۶۲) مومیست: مرینه‌ر.
 ۶۳) حهی: زیندو. ۶۴) قهییووم: راگر: راگری عالم. ۶۵) واجید: دارا.
 ۶۶) ماجید: خاوه‌ن شکو. ۶۷) واحید: تاک: ته‌نیا: تاق: تاقی ته‌نیا.
 ۶۸) صه‌مه‌د: جیی هی‌واو ئومی‌د. ۶۹) قادیر: توانا.
 ۷۰) موقته‌دیر: ته‌وانا. ۷۱) موقه‌ددیم: پیشخه‌ر. ۷۲) موئه‌خیر: دواخه‌ر:
 پاشخه‌ر. ۷۳) ئه‌وو‌هل: یه‌که‌مین که‌س: یه‌که‌م: یه‌که‌مین. ۷۴) ئاخیر:
 دواهه‌مین که‌س: دواهه‌مین. ۷۵) ظاهر ئاشکرا. ۷۶) باطین: ون: په‌نه‌ان.
 ۷۷) والی: خاوه‌ن. ۷۸) موته‌عالی: هه‌ره‌پایه‌به‌رز. ۷۹) به‌رر: باش: چاک,
 خاس: خیرخوا. ۸۰) ته‌وواب: ته‌وپه‌وه‌رگر: گیراکه‌ری په‌شیمانی.
 ۸۱) مونته‌قیم: تۆله‌سین. ۸۲) عه‌فوو: چاوپووش. ۸۳) ره‌ئووف: به‌به‌زه‌یی:
 زۆر میهره‌بان. ۸۴) مالیکولمولک: خاوه‌نی مولک و دارایی.
 ۸۵) ذولجه‌لالی وه‌لئیکرام: خاوه‌نی بی‌باکی و بی‌نیازی و خاوه‌نی نیعمه‌تی
 گشتی. ۸۶) موقسیط: دادگر: به‌داد: دادپه‌روه‌ر. ۸۷) جامع: کوکه‌ره‌وه:
 گردکه‌ره‌وه. ۸۸) غه‌نی: بی‌نیاز: بی‌باک: ده‌وله‌مه‌ند.
 ۸۹) موغنی: دارایی به‌خش. ۹۰) مانع: نه‌هیل: قه‌ده‌غه‌که‌ر: مه‌نعکه‌ر. ۹۱)
 ضارر: زیانبه‌خش. ۹۲) نافع: سوودبه‌خش. ۹۳) نوور: رووناکی:
 پووشنایی: بینایی. ۹۴) هادی: ریئوین: ره‌هنوما: ری‌نیشانده‌ر.
 ۹۵) به‌دیع: داهینه‌ر: دروستکه‌ری هه‌موو شتی له‌نه‌بوونه‌وه‌به‌بی وینه. ۹۶)
 باقی: نه‌مرپایه‌دار. ۹۷) واریث: ماو، میراتگر: میراتبه‌ر. ۹۸) ره‌شید:
 ده‌ستگیر: رابه‌ر. ۹۹) صه‌بوور: به‌صه‌بر: پشوودریژ: به‌ئارام^(۱). (ت-سه‌ند
 غه‌ریب / ئیبنو حه‌بان / حاکم - س/ص).

^(۱) بسم الله الرحمن الرحيم. ئیعه که موسولمانین دمبی ئه‌مه به‌سه‌لینین که زمانی عهرمبی زمانی
 دینه‌که‌مانه، له‌به‌ر نه‌وه دمبی له‌گه‌لی شوین و کاتدا وشه‌ی عهرمبی، یا جومله‌و رسته‌ی عهرمبی
 به‌کاربینین، هه‌تا عیبادمت و تاعه‌ت و نزاو دووعاو پارانه‌وه‌که‌مان له‌سه‌ر شیومیه‌کی جوان و

رېڭك و پېڭك و رەساو دامەزراوبى و دووربى لە قالوقىل و وتى وتى ئەم و ئەم و چونكە دىن و عىبادەت دەمى دووربى لە تەعەصصوب و رەگەز پەرسىتى و شەپە گەپەكى نىوان نەتەمەگەراپەتى.

لە راستىدا مەبەستى سەرەكى لە عىبادەت و تاعەت جىبە جىكردنى فەرمانەكەى خودايە لەسەر ئەم شىومەيەى كە خودا نەخشەى بۆيىكپشاو، دەنا مەبەست ھەلسانى روت نىيە بەو تاعەتە، بۆ وپنە نەگەر لەشەرىعەتدا زاناكان فەرموويان: دەمى لە نوپۇزدا سوورەتى ھاتىجا بخوینى دەنا نوپۇزەكەت دروست نىيە، نەگەر تۆ بلىتى: من بەزمانى خۆم دەپخوینم و بەعەرەمى ناپخوینم، ئەمە مەعنای واپە كە تۆ ئەمرەكەى خودا دەشكىنى و بەبىيانوويەكى بى مەعنا. بەلام داخى گرانم لە كۆن و نۆدا ئەم لایەنە ئاپىنىيە پەتییە نىستغلال گراو بۆ پەرو پاگەندەى نەتەواپەتى و رەگەز پەرسىتى، تۆ دەلتى زمانەكەى من لە زمانەكەى تۆ باشترە، بۆيە نوپۇز ھەر بەو دروستە، من دەلتىم: ئەى گواپە زمانەكەى من چىيەتى؟ من نوپۇز بەزمانى خۆم دەكەم.. تاد.

با ئەم لایەنە جارى بەركەنارى، وەلى لە ھەمان كاتدا تا بۆمان دەكرى دەمى خۆمان لە تووتى جيا بكەپنەو، واتە: دەمى و اتاو مانای عىبادەت و زىكرى خۆمان بزانی، تا بزانی دەلتىن چى. لېرەدا ئەو شاپانى باسە ئەمەيە: ئایا تەرەجەمەى ئەم ناوە جوانانەى خودا، بە كوردى پا بە فارسى، پا بەتوركى، پا بەھەر زمانىكى تر، دادەنرى بەپەكەى لەناوە جوانەكانى خودا پانا؟ لە وەلامدا دەلتىن: ئەم باسە زۆر دوورو درېژە، لېرەدا جىبى ناپتەو، ئەمە دەگەرپتەو بە سەر وەلامى ئەم پەرسىارە: ئایا تەرەجەمەى ھورنانى پىرۆز دادەنرى بە ھورنان پانا؟ وە نوپۇزى پى دەكرى پانا، وە سوپىندى پى دەخورى پانا.. تاد.. بەلام ئەمەندە ھەپە كە جىبى گومان نىيە خودا لە ھەموو زمانىكا ناوى جوان جوانى ھەپە، كە لەدېرىن سالتەو ئەم ناوانە بوون بە ناوى خودا، بگەر ھەر لەسەردەمى ھەزەرتى نادەمەو (دروودو سلاوى خوداى لىبى) ئەم ناوانە ھىرى نادەم (دروودى خوداى لەسەربى) گراون و بوون بە ناوى خودا، بەپىي ئەم ئاپەتە كە دەفەرموى: (وعلم آدم الاسماء كلها): ئەسماء پانى لۇغات.

لە تەھسىرى نامى زىپىندا دەفەرموى: لەسەر ظاھىرى ئاپەتەكە دەمى لۇغات تەوھىفى بن، پانى. ھەموو زمانى لەلایەنى خوداى تەعالاوە نىشان دراون بە نادەم وە ئەمە بىرى زوربەى زاناپانى ئووصولە. (تەھسىرى نامى). لەلایەكى تریشەو خودا دەفەرموى: (والله الاسماء الحسنی). دەى بەتەوھىق لە نىوانى ئەم دوو ئەسمایەدا چەند ناویكى جوان بۆ خودا لە ھەموو زمانىكا نىسپات دەمى ھەر بۆيەش لە ھەموو زەمان و لە ھەموو زمانىكا سوپىندو نەزرو پەیمان و نيازو (نىيەت) و خىرو ھوكمى شەرىعى تر بەھوى ئەم ناوانەو دادەمەزرىن. سەرەراى ئەمەپەش

٤٩٦٠ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَلْتَ اللَّهَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ. فَقَالَ: لَقَدْ مَسَّأْتَ اللَّهَ بِالْإِسْمِ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أُجَابَ. رواه أصحاب السنن^(١).

عه بدوللای کوپی بوره ییده (خودایان ئی رازی بن) فهرمووی: باوکم فهرمووی:
 پیایوئ گوتی: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَلْتِ اللَّهَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ
 الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدٌ: خودایه! بویه داوا له تو ده کهم
 چونکه شایه تی دهم که هیچ خودای تر نییه تونه بن، هر خوت خودای
 راست و دروستیت و بهس، تو تا که و ته نیای پشت و په نای، نه کهس له تو
 بووه و نه تو له کهس بووی، که سیش هاوتای تو ناکا، پیغه مبه (برودی خودای
 لسه بن) گوئی له قسه که ی بوو فهرمووی: دلنیا به که به و ناوه له خودا
 پارایته وه که هر که سی به و ناوه ی ناوا داوای ئی بکا ناومیدی ناکا و ده چی
 به ده نگیه وه (د/ت/ن-س/ح).

دلنيام هر كه سئ ديمه ن و دهروونی خوئ پاك و خاوين رابگرئ و
 هه لآخوړبئ و موسولمانئكي به راستي بئ و نيازي پاك بئ و پشت به كهرمي
 خودا بيهستئ، ئەم جوړه نزيانەي گيرا دهبئ، مه‌گه‌ر چونه‌ها. (وه‌رگيئ)

فهرموودى راستر نهوميه كه ناوهكانى خودا زور زورن و هسرنين لهه نهومدو نوپهدها، بهس نهومنده ههيه مهرجه ناوى كهناوى خودابى، بههر زمانى بى دهبى ناوىكى جوان و پهسهنديى و نيسم عهلاموسه مهابى و پر به بهرى بى، نابى ناوىكى ناشيرين و ناوقلابى باش وايه داتاشراويز نه بى و رمگو ري شهى لهناو كلتورو كه له پورى زماندا هه بى، مه بهست نه مهيه كه شىخى بهيزاوى (خودى نى رازى بى) له تهفسيرى نهه نايه تهدها: {وَلِلّٰهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰى فَادْعُوْهُ بِهَا وَذَرُوْا الَّذِيْنَ يُلْحِدُوْنَ فِيْ اَسْمَائِهِ�ْ} دهفهرموى: (واتركوا تسيمة الزائفين فيها الذين يسمونه بما لا توقيف فيه إذ ربما يوهم معنى فاسدا كقولهم يا ابا المكارم يا ابنىض الوجه). تهفسيرى سوورمى نهعرف - ۷/۸۰ - ۲۰/۱۹۸۶ (وهرگيڤ)

(۱) بسند حسن (شرحه).

→ (ب - ۱ ز - ۹۳ ل - ۲۹۲ ف - ۴).

۴۹۶۱- (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۲۹ ف - ۲۱) (۲).

۴۹۶۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَالِسًا وَرَجُلٌ يُصَلِّي ثُمَّ دَعَا اللَّهَ ثُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَقَدْ دَعَا اللَّهَ بِاسْمِهِ الْعَظِيمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ. رواه أبو داود والترمذي (۳).

ئه‌نه‌س (خۆشنودی خودای لیڤن) فهرمووی: له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا (دروودی خودای له‌سهرین) له مزگه‌وت دانیش‌تیبووین. له‌و کاته‌دا پیاوێ نوێژی ده‌کرد، له‌ دوا‌ییدا نزا‌ی کردو فهرمووی: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ: خودایا! واهانام هی‌نایه‌ به‌رتۆ، چونکه‌ سوپاس هه‌ر بو‌توێه، هیچ خودایێ نییه‌ تو‌نه‌بی، به‌خشنده‌و خاوه‌ن چاکه‌ی، دورستکه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌ویتی له‌ نه‌بو‌نه‌وه‌ به‌بی وێنه، ئه‌ی خاوه‌نی شان و شکۆ! ئه‌ی خاوه‌نی خه‌لات و به‌هره‌و نازو نیعمه‌تی گشتی! ئه‌ی زیندووی نه‌مر! ئه‌ی راگری بو‌نه‌وه‌را! که‌وا‌ی گوت پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: به‌راستی ئه‌م پیاوه‌ به‌و ناوه‌ گه‌وره‌یه‌ی خودا لی‌ی پاریه‌وه‌ که‌ هه‌ر که‌سی به‌و ناوه‌ لی‌ی بیاری‌ته‌وه‌ ده‌چێ به‌هاواریه‌وه‌، وه‌ هه‌ر که‌سی به‌و ناوه‌ داوا‌ی شتی ئی بکا به‌شی ده‌دات! (د/ت-س/غهریب).

(۲) تقدم في مجلد سادس تسلسل ۳ ل/ ۲۹ ط/ ۱ رقم/ ۳۷۱۰.

(۳) بسند غریب (شرحه).

۶۱) باسی دووهم: باسی گهوره‌یی (سبحان الله) و (الحمد لله) و (الله أكبر) و (لا اله الا الله) کردن

الباب الثاني: في فضل التسبيح والتحميد والتكبير والتهليل

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - سورة الحشر - ۱/۵۹}.

واته: هه‌رچی وا له ناسمانه‌کان و زه‌ویدا، به‌زمانی قال و به‌زمانی حال ته‌سبیح و ته‌نزیه‌ی خودا ده‌کن و به‌پاک و خاوین و بی نه‌نگی ده‌زان و به‌دووری ده‌گرن له هه‌موو نات‌ه‌واوییه‌ک، خودا خودایه‌کی زاله و هیچ شتی له چنگی قوتار نابئ، خودایه‌کی کار دروست و کردار جوانه و هیچ ئیشی‌کی به‌بی دانایی نییه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا - سورة الإسراء - ۴۴/۱۷}.

واته: هه‌موو شتی له‌م بوونه‌وه‌رده‌ا به‌بی جیاوازی ته‌سبیحاتی خودا ده‌کن و سوپاس و ستایشی نه‌و ده‌کن، به‌لام ئیوه له ته‌سبیحاته‌کانیان تی ناگه‌ن، به‌راستی خودا له‌سه‌ر خو و به‌حه‌وسه‌له‌و تاوانپوشه.

وَقَالَ تَعَالَى: {الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ - سورة الأنعام - ۶}.

واته: هه‌رچی سوپاس و ستایشه بو زاتی نه‌و خودایه‌که هه‌موو ناسمانه‌کان و زه‌وی له‌نه‌بوون دروست کردوه، وه هه‌روه‌ها تاریکی و رووناکی دروست کردوه، که‌چی له‌گه‌ل نه‌م به‌لگه روونه‌شدا له‌سه‌ر خودایی خودا یه‌کتایی نه‌و، کافره‌کان له‌فه‌رمانی خودا لاده‌دن و مانه‌ندی بو داده‌نین.

۴۹۶۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ. رواه الشيخان والترمذي (۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: ئه‌م دوو وشه‌یه: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سووکن له‌سه‌ر زمان و قورسن له‌کاتی کیشان و خوشه‌ویستن له‌لای خودای میهره‌بان! (ش/ت).

۴۹۶۴- → (ب - ۱ ز - ۱۱۴ ل - ۳۴۸ ف - ۱۵) + (ب - ۹ ز - ۵۸ ل - ۱۴۶ ف - ۱۲) (۳).

۴۹۶۵- عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: أَيْعِزُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ. فَسَأَلَهُ سَائِلٌ مِنْ جُلَسَائِهِ كَيْفَ يَكْسِبُ أَحَدُنَا أَلْفَ حَسَنَةٍ قَالَ: يُسَبِّحُ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ فَيَكْتُبُ لَهُ أَلْفُ حَسَنَةٍ أَوْ يُحِطُّ عَنْهُ أَلْفُ خَطِيئَةٍ (۳).

موصعه‌بی کوپی سه‌عد (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: باوکم (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: له‌ خزمه‌تی چه‌زده‌تی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویستدا بووین (دروودو سلاوو ره‌حمه‌تی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: کامتان ده‌توانن هه‌موو روژێ هه‌زار چاکه‌ په‌یدا بکه‌ن؟ یه‌کێ له‌ دانیش‌تووه‌کانی خزمه‌تی عه‌رزیکرد: قوربان! چۆن چۆنی هه‌زار چاکه‌ په‌یدا بکه‌ین؟ فه‌رمووی: هه‌رکه‌سێ، له‌سه‌ر هه‌ر شوێوه‌ی، به‌هه‌ر گوته‌یێ سه‌دجار ته‌سبیحات بکا هه‌زار چاکه‌ی بو ده‌نوسرێ و، هه‌زار گونا‌هیشی ئی هه‌ل ده‌وه‌رێ! (م/ت).

۴۹۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنْ أَقُولَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتِ عَلَيْهِ الشَّمْسُ. رواهما مسلم والترمذي (۴).

له‌ ئه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ئی رازی بئ) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: تا‌قه‌ یه‌کجار بلێم: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: ئه‌وه‌م پێ خوش‌تره‌ له‌ هه‌موو جیهان (م/ت).

(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۱۴ ل/ ۳۴۸ رقم/ ۶۸۹ + مجلد تاسع تسلسل/ ۵۸ ل/ ۱۴۶ ط/ ۱ رقم/ ۴۹۵.

(۳) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۷۹۲. ترمذي. دعوات: ۲۴۶۲. تحفة/ ۳۹۳۲.

(۴) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۷۸۷. ترمذي. دعوات: ۲۵۹۷. تحفة الأشراف/ ۱۲۵۱۲.

۴۹۶۷- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا أَخْبِرُكَ بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ. فَقَالَ: إِنَّ أَحَبَّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ. وَاهِ مُسْلِمُ وَالتِّرْمِذِيُّ. وَلَفْظُهُ: أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا اصْطَفَى اللَّهُ لِمَلَائِكَتِهِ: سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ^(۵).

ئه‌بو زهر (خودای نازنی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌رین) فهرمووی: هوشیاربه تا خوشه‌ویستترین گوتار له‌لای خودا چیه‌یه پیتی بلیم؟ گوتم: بفهرموو، فهرمووی: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ: خوشه‌ویستترین گوتاره له‌لای خودا. (م/ت) گفتی (ت): باشتترین گوتار له‌لای خودای گهوره و سه‌روهه ئه‌ه وشه‌یه‌یه که هه‌لی بژاردووه بۆ ته‌سبیحاتی فریشته‌کانی، که ئه‌مه‌یه: سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ.

۴۹۶۸- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ. غُرِسَتْ لَهُ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ^(۶).

جایبر (خودای نازنی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای لسه‌رین) ده‌فهرمووی: هه‌ر که‌سێ یه‌که‌جار بلی: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ: له به‌هه‌شتا دار خورمایه‌کی بۆ ده‌چه‌قیین! (ت-س/ص).

۴۹۶۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَقِيتُ إِبْرَاهِيمَ لَيْلَةَ أُسْرِى بِي فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَقْرَأِ أَمَّتَكَ مِنِّي السَّلَامَ وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ الْجَنَّةَ طَيِّبَةُ الثَّرِيَةِ عَذْبَةُ الْمَاءِ وَأَنَّهَا قِيَعَانُ وَأَنَّ غِرَاسَهَا سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ^(۷).

عه‌بدوللا (خودای نازنی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فهرمووی (دروودی خودای لسه‌رین): ئه‌و شه‌وه‌ی که چووم بۆ میعراج، تووشی ئیبراهیم (دروودی خودای لسه‌رین) بووم

(۵) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۶۲، ۶۸۶۳. ترمذی. دعوات: ۲۵۹۲. تحفة: ۱۱۹۴۹.

(۶) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

(۷) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

فهرمووی: ئه‌ی موحه‌مه‌ده! له‌ زمانی منه‌وه‌ سلّو له‌ ئوممه‌تت بکه‌، پێشیان
بفه‌رموو که‌ خاکی به‌هه‌شت خاکیکی پاک و به‌پیزه‌و ئاوه‌که‌ی شیرین و
سازگاره‌و زه‌وویه‌که‌ی ده‌شتایی و نه‌رماییه‌! هه‌ر خودا دایناوه‌ بۆ ناشتنی
نه‌مانی ئه‌م زیکره‌ پیرۆزه‌: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: خودا
پیرۆزو پاکه‌و به‌دووره‌ له‌ هه‌موو نه‌نگه‌و که‌مو کووپری و ناته‌واوییه‌که‌،
سوپاس و ستایش هه‌ر بۆ خودایه‌، خودا نه‌بی خودای تر نییه‌، خودا له‌
هه‌موو که‌س گه‌وه‌تره‌ (ت-س/ح).

۴۹۷۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ذَاتَ
يَوْمٍ لِأَصْحَابِهِ: قُولُوا سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ مَنْ قَالَهَا مَرَّةً كُتِبَتْ لَهُ عَشْرًا وَمَنْ
قَالَهَا عَشْرًا كُتِبَتْ لَهُ مِائَةٌ وَمَنْ قَالَهَا مِائَةَ كُتِبَتْ لَهُ أَلْفًا وَمَنْ زَادَ زَادَهُ اللَّهُ وَمَنْ اسْتَغْفَرَ
غَفَرَ اللَّهُ لَهُ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۸):

ئێبێنو عومه‌ر (خودایان ئازانی بن) فه‌رمووی: روژێ پێغه‌مبه‌ر (درویدی خودای
له‌سهرین) به‌ یارانێ خۆی فه‌رموو: بڵێن: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ) سه‌د جار
سووبجانه‌للّاه‌ی وه‌ بیحه‌میدی. ئه‌وه‌ی یه‌ك جار ئه‌مه‌ بڵی به‌ده‌ بۆی
ده‌نووسری، ئه‌وه‌ی ده‌جار بیلێ به‌سه‌د بۆی ده‌نووسری، ئه‌وه‌ی سه‌د جار
بیلێ به‌هه‌زار بۆی ده‌نووسری، ئه‌وه‌ی زیاتر بیلێ خودا زیاتری ده‌دات، وه‌
ئه‌وه‌ی داوا‌ی لی‌خو‌شبوون له‌ خودا بکا خودا لی‌ی خو‌ش ده‌بی! (ت-س/ح).

۶۲) ژماردنێ ته‌سبیحاتو ویردو سه‌رچاوه‌ی ته‌زیج له‌ چیه‌وه‌وه‌

چۆن په‌یدا بووه‌ : (عَدِ التَّسْبِيحَ وَأَصِلِ السَّبْحَةَ)

۴۹۷۱- عَنْ يُسَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَمَرَهُنَّ أَنْ
يُرَاعِينَ بِالتَّكْبِيرِ وَالتَّقْدِيسِ وَالتَّهْلِيلِ وَأَنْ يَعْقِدْنَ بِالْأَمَلِ فَإِنَّهُنَّ مَسْئُولَاتٌ مُسْتَنْطَقَاتٌ^(۹):

^(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۹) رواه أصحاب السنن بسند صالح (شرحه).

یوسه‌یره (رمزای خودای لی‌بین) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دی‌ودی خودای له‌سهرین) فه‌رمانی دا به ئافره‌تان که ئاگاداری ته‌کیرو ته‌قدیس و ته‌هلیلی‌کردن بن و به‌گریی په‌نجه بیان ژمی‌رن. چونکه نه‌و جمگه په‌نجان له روژی قیامه‌تدا خودا پرسیاریان لی ده‌کاو ده‌یان هی‌نی‌ته قسه که بوچی به‌کاره‌ینراون، دیاره که زی‌کریان بی کرابی ده‌لین زی‌کرمان پی کراوه. (د/ت/ن-س/صالح) ته‌کیر: گو‌تنی (الله اکبر). ته‌قدیس: گو‌تنی (سبحان الملك القدوس) یا گو‌تنی (سبح قدوس رب الملائكة والروح) ته‌هلیل: ته‌لیل: گو‌تنی (لا اله الا الله).

(وه‌گړی)

۴۹۷۲- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَغْقُدُ التَّنْبِيخَ - يَمِينِهِ. رواهما أصحاب السنن^(۲):

ع‌بدوللای کو‌ری ع‌مه‌ر (خودایان لی رازی بی) فه‌رمووی: به‌چاوی خو‌م پی‌غه‌مبه‌رم دی (دی‌ودی خودای له‌سهرین) به په‌نجه و جمگه‌کانی ده‌ستی راستی ژماره‌ی ویردو ته‌سبیحاتی خو‌یی ده‌ژمارد. (د/ت/ن-س/ح).
۴۹۷۳- → (ب - ۱ ز - ۱۰۸ ل - ۳۲۱ ف - ۷)^(۳).

۴۹۷۴- وَدَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى امْرَأَةٍ وَبَيْنَ يَدَيْهَا نَوَى أَوْ حَصَى تُسَبِّحُ بِهِ فَقَالَ: أَخْبِرْكِ بِمَا هُوَ أَيْسَرُ عَلَيْكِ مِنْ هَذَا أَوْ أَفْضَلُ. سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ بَيْنَ ذَلِكَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِثْلُ ذَلِكَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ. رواه أصحاب السنن^(۴):

جاری پی‌غه‌مبه‌ر (دی‌ودی خودای له‌سهرین) چوو بو لای ئافره‌تی له که‌سوکاری خو‌ی، ژنه‌که هه‌ندی ناوکه خو‌رمای له‌به‌رده‌ستدا بوو، یا بازی ورده به‌ردی

^(۲) رواه أصحاب السنن بسند صالح (شرحه).

^(۳) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۰۸ ل/ ۳۲۱ ط/ ۱/ رقم/ ۶۳۰.

^(۴) سكت عن درجته الشارح.

له‌برده‌مدا بوو ته‌سییحاتی ده‌کردو به‌وناوکه خورمایه ده‌یژمارد، چه‌زرت (دروودی خودای له‌سربین) پیی فهرموو: شتیکت پی ده‌لیم له‌مه ئاساتره بو تو، یا فهرموو: له‌مه باشتره بو تو که نه‌ویش گوتنی نه‌م یاده‌یه: **سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ بَيْنَ ذَلِكَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِثْلُ ذَلِكَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِثْلُ ذَلِكَ. وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مِثْلُ ذَلِكَ.** به ژمارهی نه‌وهی که خودا دروستی کردوه له ناسمان و زه‌وی و نیوانی نه‌م دوانده هتا ئیستا، وه به ژمارهی نه‌وه‌یش که له‌مه‌ولا خودا دروستی ده‌کا له‌ناو نه‌م دوانده سوبجانه‌للابی، هه‌روا نه‌للاهو نه‌کبه‌ربن، هه‌روا نه‌لحه‌مدو لیلابی، هه‌روا لانیلا نه‌لله‌للابی، هه‌روا لاهوله وه‌لا قوه‌ته ئیلا بیللابی (د/ت/ن).

۶۲) زیکری (لا حول ولا قوة الا بالله) که‌نجیکه له که‌نجینه‌کانی به‌هه‌شت

لا حول ولا قوة الا بالله من كنوز الجنة

۴۹۷۵- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَخَذَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي عَقَبَةٍ - أَوْ قَالَ فِي نِيَّةٍ، قَالَ: فَلَمَّا عَلَا عَلَيْهَا رَجُلٌ نَادَى فَرَفَعَ صَوْتَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. قَالَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى بَغْلَتِهِ قَالَ: فَإِنَّكُمْ لَا تَذْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا. ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا مُوسَى - أَوْ يَا عَبْدَ اللَّهِ أَلَا أَذْكَ عَلَى كَلِمَةٍ مِنْ كَثَرِ الْجَنَّةِ. قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. رواه الأربعة^(۱):

نه‌بو مووسا (خودای نازانی بن) فهرموو: جارێ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) خوی و یارانێ له هه‌ورانیکه‌وه سه‌رده‌که‌وتن، یا گوتی: به پیچپیچیکا سه‌رده‌که‌وتن گشت جارێ که سه‌رده‌که‌وتنه سه‌رمه‌لین پیاوێ به‌ده‌نگی به‌رز بانگه‌وازی هه‌ل ده‌داو ده‌یگوت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: گوتی: پیغه‌مبه‌ر

(۱) بخاری. مغازی: ۴۲۰۵، ۶۲۸۴، ۶۴۰۹، ۶۶۱۰، ۷۲۸۶. تجرید/ ۵/ ل/ ۲۵۰/ رقم/ ۱۲۲۵ = ۲۹۹۲، ۴۲۰۵، ۶۲۸۴، ۶۴۰۹، ۶۶۱۰، ۷۲۸۶. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۰۲ - ۶۸۰۳، ترمذی. دعوات: ۳۴۶۱. ابن ماجه. ادب: ۲۸۲۴. تحفة الأشراف/ ۹۰۱۷.

(درویدی خودای له سرین) به سواری هیستره ماچه یه کی خوئی بوو، فهرمووی: نه وه خوئیوه بانگی که سئی ناکه ن که که پربئی، یا بزربئی. ئیوه بانگی خودا ده که ن، خودا له هه موو شوینئی هه یه، وه گوئی له هه موو دهنگی هه یه، که واته نه هاتو هاواری پی ناوی. نه و جا فهرمووی (درویدی خودای له سرین): ئهی نه بو موسا! یا فهرمووی: ئهی عه بدوللا! هویشیاره و به با وشه یه کت پی نیشان بدهم که یه کی که له که نه کهانی به هه شت؟ گوتم: فهرموو، فهرمووی: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. (ش/د/ت).

۴۹۷۶- وللترمذي: مَا عَلَى الْأَرْضِ أَحَدٌ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. إِلَّا كَفَرَتْ عَنْهُ خَطَايَاهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ^(۱):

حه زهت (درویدی خودای له سرین) ده فهرمووی: له سه ر رووی زه وی هه ر که سئی بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: ئیتر له هه موو گوناھی پاک ده بیته وه، با به قه ده که فی ده ریایش گوناھی زورین! (ت-س/ح).

۴۹۷۷- عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أَبَاهُ دَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَخْدُمُهُ. قَالَ: فَمَرَّ بِى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَدْ صَلَّيْتُ فَضَرَبَنِي بِرِجْلِهِ وَقَالَ: أَلَا أَذْلكَ عَلَى بَابِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ. قُلْتُ بَلَى. قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ^(۲):

قه یسی کوپی سه عدی کوپی عوباده (ره زای خودا له خوئی و بابی) فهرمووی: باو کم ناردمیه لای پیغه مبه ر (درویدی خودای له سرین) که خزمه عتی بکه م. فهرمووی: جارئ نویژم کردو راکشام، پیغه مبه ر (درویدی خودای له سرین) که هات قاجیکی تیغه وه ژهندو ناگاداری کردمه وه و فهرمووی: ئه دی! بایه کی له ده رگا کهانی به هه شت پی نیشان بدهم، سه عد فهرمووی: گوتم: بفهرموو قوربان! فهرمووی: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: که سئی ده وامی له سه ر بکا ده یگه یه نیته ناو به هه شت.

^(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۴۹۷۸- وَقَالَ صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): مَا نَهَضَ مَلَكٌ مِنَ الْأَرْضِ حَتَّى قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ^(۴):

صه فوانی کوپی سولهیم (خودای ن رازی بن) فهرمووی: هیچ فریشتهی له زهوی بهرزوه نابئ بو ناسمان ههتا بو مووفه پکی نهئی: : لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. (ت).

۴۹۷۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكْثَرُ مِنْ قَوْلٍ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَإِنَّهَا كَثُرَ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ^(۵):

ئهبو هورهیره (خودای ن رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (درویدی خودای لسه رین) پیی فهرمووم: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: زۆریکه، چونکه نه مه گهنجیکه له گهنبه کانی بهه شت (ت).

۴۹۸۰- وَقَالَ مَكْحُولٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): فَمَنْ قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا مَنَجًا مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ. كَشَفَ عَنْهُ سَبْعِينَ بَابًا مِنَ الضَّرِّ أَذْهَبَتْ الْفَقْرَ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ (وَالْأَوَّلُ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ - شَرْحَهُ)^(۶).

مه کحوولیش دهئی: هه که سئ بلئ: (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا مَنَجًا مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ): پاریز له تاوان و توانایی خودا په رستی هه به دهستی خودا خویه تی، په ناو پاساریش هه له لای خودا خویه تی) مه کحوولیش دهئی: هه که سئ ئه م زیکره بلئ خودا ده رگای هه فتا ته نگانه ی ئی ده کاته وه، که هه ره بچکوله که یان هه ژاریی بی. (ت).

۶۴) ویردی پاش نویتز: (الذكر والتسبيح عقب الصلاة)

۴۹۸۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ فِي ذُبُرِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَهُوَ ثَانِي رَجُلَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَتَكَلَّمَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ

(۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۵) مسكوت عنه.

(۶) مسكوت عنه.

الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كُتِبَ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَمُحَى عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ وَرُفِعَ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ وَكَانَ يَوْمَهُ ذَلِكَ فِي حِزْزٍ مِنْ كُلِّ مَكْرُوهِ وَحَرَسَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَلَمْ يَنْبَغِ لِلذَّلْبِ أَنْ يُذْرِكَهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ إِلَّا الشَّرْكَ بِاللَّهِ تَعَالَى^(۱):

ئه‌بو زهر (خودای ن‌ا زای بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هه‌رکه‌سه‌ی له‌پاش نویژی به‌یانی له‌سه‌ر چۆک دانیشی و به‌رله‌وه‌ی قسه‌ی دنیا‌یی بکا ده‌جار بلی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ): ده‌چاکه‌ی بۆ ده‌نوو‌سری، وه‌ ده‌ خراپه‌ی بۆ ده‌سپ‌ریته‌وه، وه‌ پایه‌یشی ده‌ پله‌ به‌رز ده‌بیته‌وه، وه‌ نه‌و روژده‌یش تا سه‌ر تووشی هه‌چ ناخۆشییه‌ک نابێ، وه‌ خودا ده‌یپاریزی له‌ شه‌یتان وه‌ نه‌و روژه‌ هه‌چ گونا‌هه‌یک بۆ نا‌نوو‌سری، مه‌گه‌ر شه‌ریک و هاوبه‌ش دابنی بۆ خودای گه‌وره. (ت-س/ص).

٤٩٨٢- عَنْ عُمَارَةَ بْنِ شَيْبَةَ السَّبْئِيِّ ((رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ)) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. عَشْرَ مَرَّاتٍ عَلَى إِثْرِ الْمَغْرِبِ بَعَثَ اللَّهُ لَهُ مَسْلَحَةً يَحْفَظُونَهُ مِنَ الشَّيْطَانِ حَتَّى يُضْبَحَ وَكُتِبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عَشْرُ حَسَنَاتٍ مُوجِبَاتٍ وَمَحَا عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ مُؤَبَّاتٍ وَكَانَتْ لَهُ بِعَدَلٍ عَشْرُ رِقَابٍ مُؤَمَّنَاتٍ. رواهما الترمذي^(۲):

عو‌ماره‌ی کو‌پی شو‌به‌ی‌بی سه‌به‌ئی (خودای ن‌ا زای بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی له‌پاش نویژی شی‌وان ده‌جار بلی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) خودا قو‌لی هه‌سه‌سه‌ی بۆ ده‌نی‌ری تابه‌یانی ئی‌شکی ده‌گرن و نا‌گاداریی ده‌که‌ن له‌ شه‌یتان، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌یش خودا ده‌چاکه‌ی وای بۆ ده‌نوو‌سی که

^(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

بین به‌هوی چوونه به‌ه‌شت ده‌خراپه‌ی وه‌هایشی بو ده‌سپیت‌ه‌وه که له‌وانه‌ن پی‌او ده‌بن بو قورداو مال ویت‌رانی ده‌کن، له‌ه‌مان کاتدا هاوتای خیری نازاد کردنی ده‌بنده‌ی موسولمانیش خیری ده‌گا. (ت-س/ح).

۴۹۸۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَصْلَتَانِ أَوْ خَلَّتَانِ لَا يُحَافِظُ عَلَيْهِمَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُمَا يَسِيرٌ وَمَنْ يَعْمَلْ بِهِمَا قَلِيلٌ يُسَبِّحْ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ عَشْرًا وَيَحْمَدُ عَشْرًا وَيُكَبِّرُ عَشْرًا فَذَلِكَ خَمْسُونَ وَمِائَةً بِاللِّسَانِ وَأَلْفٌ وَخَمْسُمِائَةٍ فِي الْمِيزَانِ وَيُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ وَيَحْمَدُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَيُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَذَلِكَ مِائَةٌ بِاللِّسَانِ وَأَلْفٌ فِي الْمِيزَانِ. فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقِفُهَا بِيَدِهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ هُمَا يَسِيرٌ وَمَنْ يَعْمَلْ بِهِمَا قَلِيلٌ قَالَ: يَأْتِي أَحَدُكُمْ - يَغْنِي الشَّيْطَانُ - فِي مَتَامِهِ فَيَنْوُمُهُ قَبْلَ أَنْ يَقُولَهُ وَيَأْتِيهِ فِي صَلَاتِهِ فَيَذْكُرُهُ حَاجَةً قَبْلَ أَنْ يَقُولَهَا. رواه أصحاب السنن (۳):

عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (ره‌زای خودا له‌خوی و باوکی) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سربین) فه‌رمووی: دوو خووی جوان ه‌ن. یا فه‌رمووی: دوو ره‌وش ه‌ن، ه‌ر به‌نده‌یه‌کی موسولمان نا‌گادارییان بکا، مسو‌گه‌ر ده‌چیته به‌ه‌شت، خو‌یان ئاسانن به‌لام ئه‌وانه‌ی که ره‌فتاریان پی ده‌کن که من، یه‌که‌م ئه‌ویه که له‌پاش ه‌موو نویژئیکی فه‌رزه‌وه ده‌جار بلئی: (سبحان الله) وه‌ ده‌جار بلئی (الحمد الله) وه‌ ده‌جار بلئی: (الله اکبر) ژماره‌ی ئه‌م وشانه‌یش به‌گوتن و به‌زمان ده‌کاته سه‌ت و په‌نجا به‌لام به‌کیشانی ته‌رازووی خیر ده‌کاته ه‌زارو پی‌نج سه‌دچاکه، دوه‌میش ئه‌مه‌یه: که له‌کاتی خه‌وتنیشدا سیی و چوار (الله اکبر) و سیی و سئ (الحمد الله) و سیی و سئ (سبحان الله) بکا، که به‌گوتنی زمان ده‌کاته سه‌د، وه‌ به‌کیشانی ته‌رازووی خیر ده‌کاته ه‌زار. عه‌بدوللای فه‌رمووی: خو‌م به‌چاوی خو‌م پی‌غه‌مبه‌رم (درووی خودای له‌سربین) دیوه به‌ده‌ستی، به‌په‌نجه‌کانی، ئه‌م ویردانه‌ی ده‌ژمارد. یاران فه‌رموویان: قوربان! ئه‌ی

پیغه‌مبه‌ری خودا! چۆن خۆیان ئاسانن، که‌چی که‌م که‌س کاریان پی ده‌که‌ن! فه‌رمووی: له‌کاتی نووستندا شه‌یتان دی به‌لای هه‌ندیکتانه‌وه‌و به‌ر له‌وه‌ی ئه‌مانه‌ بلی ده‌یخه‌وینن، له‌ نویژیشدا ده‌چن به‌لایه‌وه‌و کاریکی خۆیی وه‌بیر ده‌خاته‌وه‌ به‌ر له‌وه‌ی که‌ ئه‌مانه‌ بخوینن. (د/ت/ن-س/ص).

٦٥) یادخویندن و ویردخویندن به‌یانیان و ئیواران

التسبیح والذکر فی الصباح والمساء

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ - سورة الروم - ٣٠/١٧-١٨}.

واته: نیشانه‌و به‌لگه‌و گه‌وره‌یی و پیروزی خودا له‌ ئیواران و به‌یانیان و نیوه‌پۆیاندا زۆرباش روون و ناشکرایه، هه‌روه‌ها له‌کاتی زه‌رده‌په‌ردا، له‌سه‌راسه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا ئه‌م به‌لگه‌و نیشانه‌و ده‌بن به‌هۆی ته‌سبیحات و سوپاسی خودا.

٤٩٨٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمَسِي سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ. لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدًا قَالَ مِثْلَ مَا قَالَ أَوْ زَادَ عَلَيْهِنَ. رواه الخمسة الا البخاري^(١).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئا‌ رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سن سهر له‌به‌یان و سهر له‌ئیوارن سهدجار بلی: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ له‌ روژی ژینه‌وه‌دا که‌سێتر کرده‌وه‌ی وانا‌یاب نایه‌ن بۆ مه‌یدانی حیساب، مه‌گه‌ر که‌سن که‌ ئه‌ویش ئه‌مه‌ی گوته‌بی یا له‌وه‌ پتری کردبن! (م/د/ت/ن).

٤٩٨٥- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَرْنِي بِكَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ إِذَا أَصْبَحْتُ وَإِذَا أَمْسَيْتُ. قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ

(١) {رياض/٢ ل/٣٠٨ ط/٢ رقم: ١٤٥١ - مسلم: ٢٦٩٢} . مسلم. ذکر ودعاء: ٦٧٨٤. أبوداود. أدب:

وَالشَّهَادَةِ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَشَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّكَهٖ. قَالَ: قُلْهَا إِذَا أَصْبَحْتَ وَإِذَا أَمْسَيْتَ وَإِذَا أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ^(۲):

ئه‌بو به‌کر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: عه‌رزی چه‌زده‌تم کرد: قوربان! چه‌ن وشه‌یه‌کم پئی بفه‌رموو، که له‌کاتی به‌یانی و کاتی ئیوارهدا بیانلیم، فه‌رمووی: بَلِّئ: (اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَشَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّكَهٖ) خودایه! ئه‌ی دروستکه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی! ئه‌ی زانا به‌هه‌موو نه‌ینی و ئاشکرایه؟ ئه‌ی په‌روه‌ردگاری هه‌موو شتئی! ئه‌ی پادشای هه‌موان! شایه‌تی ده‌ده‌م که هه‌یج خودایئ نییه‌ تو نه‌بئ، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌شه‌ری ده‌روونی خوُم، هه‌روه‌ها له‌شه‌ری شه‌یتان و شیرکی شه‌یتان. فه‌رمووی: کاتی به‌یانی و کاتی ئیواری و کاتی خه‌وتن ئه‌مه‌ بَلِّئ (د/ت/ن-س/ص).

٤٩٨٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ إِذَا أَصْبَحَ: اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ. وَإِذَا أَمْسَى قَالَ: اللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ^(۳):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) به‌یانیان ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ.

ئه‌ی خودایه! به‌پشتی تۆ و رۆژمان کرده‌وه، به‌پشتی تۆ شه‌و ده‌که‌ینه‌وه‌و، له‌سایه‌ی تۆوه‌ ده‌ژین و به‌فه‌رمانی تۆ ده‌مرین، کاتی زیندوو ده‌بینه‌وه‌ ده‌گه‌رپینه‌وه‌ بۆلای خۆت. ئیوارانی‌ش ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا.. قَاد. (د/ت/س/ص).

^(۲) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

^(۳) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

۹۸۷- عَنْ ثُوبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى: رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرَضِّيَهُ^(۴).

ته‌وبان (خودای نازای بن) فه‌رمووی: پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) فه‌رمووی: هر که‌سئی کاتی به‌یانی و کاتی ئیواری بئی: (رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا) یه‌زدانمان به‌خودا قه‌بووله‌و ئیسلاممان به‌ ئایین قه‌بووله‌و موچه‌ممه‌دمان به‌ پیغهمبه‌ر قه‌بووله‌. هر که‌سئی له‌م دوو کاته‌دا ئه‌مه بئی ده‌بی به‌هق له‌سه‌ر خودا که‌ ئه‌و که‌سه‌ رازی بکا! (د/ت/ن-س/ح).

۹۸۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا أَصَابَ فِي يَوْمِهِ ذَلِكَ مِنْ ذَنْبٍ وَإِنْ قَالَهَا حِينَ يُمْسِي غُفِرَ لَهُ مَا أَصَابَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ^(۵).

ئه‌نه‌س (خودای نازای بن) فه‌رمووی: پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) ده‌فه‌رمووی: هر که‌سئی سه‌ر له‌ به‌یانیان بئی: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ): خودایه‌! له‌م ده‌مه‌ ده‌می به‌یانیه‌دا هه‌م خۆت ده‌که‌م به‌ شایه‌ت و هه‌م ئه‌و فریشته‌ هه‌لکرانه‌ی که‌ ته‌خت و باره‌گای پیروزی تۆ هه‌لده‌گرن و مه‌شه‌وورن به‌ حه‌مه‌له‌توله‌ره‌ش و هه‌م گشت فریشته‌کانی تری تۆو، هه‌م هه‌موو دروستکراوانی تۆ، هه‌مووتان ده‌که‌م به‌شایه‌ت له‌سه‌ر ئه‌مه‌: من شایه‌تی ده‌ده‌م که‌ هر تۆ خودای راست و دروستیت و به‌س، تۆ نه‌بی خودای تر نییه‌، تاق و ته‌نیای، هاوه‌ل و هاوبه‌شت نییه‌، هه‌روه‌ها شایه‌تی ده‌ده‌م که‌ موچه‌ممه‌د به‌نده‌و پیغهمبه‌ری تۆیه‌. هر که‌سئی سه‌ر له‌بانی ئاوا

(۴) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

(۵) رواه أصحاب السنن بسند غريب (شرحه).

بَلَّی ئیتَر بَیْگومان که خودا خوش ده‌بی له‌و گونا‌هانه‌ی که له‌و رۆژ‌ه‌دا ده‌بن به‌تووشیه‌وه، ئه‌گه‌ر سه‌ر له‌ئی‌وارئ ئاوا بَلَّی خودا خوش ده‌بی له‌و گونا‌هانه‌ی که له‌و شه‌وه‌دا ده‌بن به‌تووشیه‌وه، به‌مه‌رجئ خۆی له‌ گونا‌هه‌ گه‌وره‌کان بیاری‌زئ و نا‌ه‌قی له‌ به‌نده‌گه‌ل نه‌کا (د/ت/ن-سه‌ند غه‌ریب).

۴۹۸۹- → (ب - ۵ ز - ۹۰ ل - ۳۲۰ ف - ۹) (۶).

۴۹۹۰- عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُصِبْهُ فَجَاءَةٌ بَلَاءٍ حَتَّى يُصْبِحَ وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُصْبِحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُصِبْهُ فَجَاءَةٌ بَلَاءٍ حَتَّى يُمَسِيَ. قَالَ: فَأَصَابَ أَبَانَ بْنُ عُثْمَانَ الْفَالَجُ فَجَعَلَ الرَّجُلُ الَّذِي سَمِعَ مِنْهُ الْحَدِيثَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ فَقَالَ: لَهُ مَا لَكَ تَنْظُرُ إِلَيَّ فَوَاللَّهِ مَا كَذَبْتُ عَلَى عُثْمَانَ وَلَا كَذَبَ عُثْمَانُ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَلَكِنَّ الْيَوْمَ الَّذِي أَصَابَنِي فِيهِ مَا أَصَابَنِي غَضِبْتُ فَنَسِيتُ أَنْ أَقُولَهَا. وَى هَذِهِ السِّتَةُ أَصْحَابُ السَّنَنِ (۷).

ئه‌بانئ کۆپئ عوسمان (خودایان ئی رازی بن) فه‌رمووی: باوکم فه‌رمووی: له‌ پیغه‌مبه‌رم ژنه‌وت ده‌یفه‌رموو: هه‌ر که‌سئ (له‌فضلی تیرمذئ: هه‌ر عه‌بدئ هه‌موو رۆژئ به‌یانئ و ئی‌وارئ) سئ جار بَلَّی: (بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) به‌ پی‌رۆزئ ناوی خودا دوعا بو‌ خۆم ده‌که‌مو په‌نا ده‌گرم به‌ناوی پی‌رۆزئ ئه‌و خودایه‌ که‌ هه‌یج شتئ له‌ ئاسمان و زه‌ویدا له‌گه‌ل ناوی پی‌رۆزئ ئه‌ودا زیانی نابئ، دَلْنِیام که‌ خودا ئاگای له‌ خشه‌ی مارو می‌رووه‌و گشت شتئ زۆرباش ده‌زانئ. ئیتَر ئه‌و رۆژه‌ تا ئی‌وارئ تووشئ به‌لای ناگه‌هان نابئ. گو‌تئ: جا کاتئ ئه‌بان ئی‌فلیج بو‌و، ئه‌و پیاوه‌ی که‌ ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی ئی بیستبوو خه‌سه‌ی لیده‌کرد!

ئه‌بان فه‌رمووی: ئه‌وه‌ بو‌ لیم مۆ‌ده‌بیته‌وه‌، ده‌سا به‌خودا نه‌ من درۆم به‌ده‌م عوسمانه‌وه‌ کردووه‌و نه‌ عوسمانیش درۆی به‌ده‌م پیغه‌مبه‌ره‌وه‌

(۶) تقدم في مجلد خامس. تسلسل/ ۹۰ ل/ ۳۲۰ ط/ ۱ رقم/ ۳۶۶۸.

(۷) رواه أصحاب السنن بسند صحيح (شرحه).

کردوو، به‌لام نه‌و رۆژهی که وام لی هات تووڤره بوو بووم، وه له بیرم نه‌ما که نه‌مه بلیم (د/ت/ن-س/ص).

۴۹۹۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَمْسَى قَالَ: أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَمِنْ سُوءِ الْكِبَرِ أَوْ الْكُفْرِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ. وَإِذَا أَصْبَحَ قَالَ ذَلِكَ أَيْضًا أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ. رواه الخمسة الا البخاري^(۸).

عه‌بدوللا (خودای لی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دیودی خودای له‌سهرین) ده‌ستووری وابوو ئیواران ده‌یفه‌رموو: (أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَمِنْ سُوءِ الْكِبَرِ أَوْ الْكُفْرِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ): ئە‌وا ئی‌واره داهات، هه‌موو به‌رده‌وام مولکی خوداین، سوپاس بو‌خودا، هه‌ر خودا خودایه‌و به‌س، خودایه‌کی تا‌قی ته‌نیا‌یه، بنی هاو‌ری‌یه، مولک هه‌ر مولکی ئە‌وه، سوپاس و ستایش هه‌ر بو‌ئە‌وه، ئە‌و زاته‌ پیرۆزه‌یه ته‌وانای هه‌موو شتی‌کی هه‌یه، ئە‌ی په‌روه‌ردگارم! دا‌وای ئە‌و چاکه‌یه‌ت لی ده‌که‌م که‌وا له‌م شه‌وه‌داو دا‌وای ئە‌و چاکه‌یه‌شت لی ده‌که‌م که‌وا له‌ دا‌وایه‌وه، په‌ناده‌گرم به‌ تو له‌و شه‌ره‌ی که‌وا له‌م شه‌وه‌داو له‌و شه‌ره‌ی که‌وا له‌ دا‌وایه‌وه، په‌روه‌ردگار! په‌ناده‌گرم به‌ تو له‌ ته‌وزه‌لی و ته‌مه‌لی و له‌ ئیفتاده‌یی.

په‌روه‌ردگار! په‌ناده‌گرم به‌ تو له‌ سزای دۆزه‌خ و له‌ سزای گو‌ڤر. گو‌تی: به‌یانیا‌نیش هه‌روای ده‌فه‌رموو: به‌لام له‌جیات‌ی (أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ) ده‌یفه‌رموو: (أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ... قَاد). (م/د/ت/ن).

(۸) {ریاض/۲ ل/۳۱۰ رقم/۱۴۵۵ = مسلم: ۲۷۲۳} - ۶۸۴۶. ابوداود. أدب: ۵۰۷۱. ترمذی. دعوات: ۳۳۹.

۴۹۹۲- ولمسلم: كَانَ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزُّ جُنْدَهُ، وَكَصَرَ عَبْدَهُ وَغَلَبَ الْأَخْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ^(۹).

شهبو هورهیره (خودای ن رازی بن) فهرموی: دهستووری پیغهمبهر (درویدی خودای لیسربین) وابوو دهیفهرموو: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزُّ جُنْدَهُ، وَكَصَرَ عَبْدَهُ وَغَلَبَ الْأَخْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ) ههر خودا خودایه! تاقو تهنیایه، لهشکری خوئی زال کردو سوپای خوئی سهرخست و بهندهکهی خوئی که موحه ممهده سهرخست و ههر خوئی بهتهنیا لهشکری گهله کوهمی کافرهکانی - له شهپی غهزای خهندهکا - تیک شکاند، نهوهی راست و دروست بی ههر خوویهتی و لهخوئی بهولاوله ههموو شتی هیچ و پووچ و بی بهقایه (م).

۴۹۹۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ غَنَامٍ النَّبَاطِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ. فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ يَوْمِهِ وَمَنْ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ حِينَ يُمَسِّي فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ لَيْلَتِهِ^(۱۰).

عبداللای کوپی غهننامی بهیازی (خودای ن رازی بن) فهرموی: پیغهمبهر (درویدی خودای لیسربین) دهفهرموئی: نهوهی سهر لهبهیانی بلی: (اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ): خودایه! ههرچی نازو نیعمهته هیه ههموو لهسایهی تووهیهو بهس! ههر خوئی بوخوت، هاوپیت نییه، هاوبهشت نییه، سوپاسی بهراستی ههر بو توویه، ستایشی بهراستی ههر بو توویه. نهوهی سهر لهبهیانی نهمه بلی ئیتیر نهوه ئهدای سوپاسی نهو روزهی کردوو، وه نهوهی سهر له ئیواری نهمه بلی ئیتیر نهوه ئهدای سوپاسی نهو شهوهی کردوو. (د-س/صالح).

۴۹۹۴- وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْعُ هَؤُلَاءِ الدُّعَوَاتِ حِينَ يُمَسِّي وَحِينَ يُصْبِحُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا

^(۹) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۸۴۸. بخاري. مغازي: ۱۴۱۴.

^(۱۰) رواه ابوداود بسند صالح (شرحه).

وَالْآخِرَةَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَورَتِي. وَآمِنْ رَوْعَاتِي اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَرْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي^(۱۱)؛

ئیبینو عومهر (خودای ئی رازی بئ) ده‌یفه‌رموو: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) وا بوو ئی‌وارئ و به‌یانی ئه‌م دوعایه‌ی فه‌راموش نه‌ده‌کرد، ده‌یفه‌رموو: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَورَتِي. وَآمِنْ رَوْعَاتِي اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَرْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي): خودایه! داوای لی‌خوش‌بوون و خوشی هه‌ردوو جیهانت ئی ده‌که‌م، خودایه! داوای لی‌بووردن و خوش‌حالتیت ئی ده‌که‌م، بو دینم، بو دنیام بو خوم، بو مال و منالم، خودایه! ئاپروو ناموسم پیاریزه‌و هه‌موو عیبه‌و نه‌نگیکم بی‌وشه، وه ترسم ب‌ره‌وینه‌وه و دلم ئه‌مین بکه‌ره‌وه، خودایه! ئاگات لی‌م بی، ئاگات له‌لای ب‌ه‌رده‌م بی، ئاگات له‌لای پشم بی، ئاگات له‌لای راست و له‌لای چه‌پم بی، ئاگات له‌ ژور سهرم بی، په‌ناده‌گرم به‌ گه‌وره‌یی تو که له‌ناکا و به‌بی ئاگا رو‌ب‌چم به‌ناخی زه‌ویدا. (د-س/صالح).

۴۹۹۵- عَنْ مُسْلِمِ بْنِ الْحَارِثِ التَّمِيمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَسْرَأَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: إِذَا انْصَرَفْتَ مِنْ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ فَقُلِ اللَّهُمَّ أَجِرْنِي مِنَ النَّارِ. سَبْعَ مَرَّاتٍ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ ثَمَّ مِتَّ فِي لَيْلَتِكَ كُتِبَ لَكَ جَوَارٌ مِنْهَا وَإِذَا صَلَّيْتَ الصُّبْحَ فَقُلْ كَذَلِكَ فَإِنَّكَ إِنْ مِتَّ فِي يَوْمِكَ كُتِبَ لَكَ جَوَارٌ مِنْهَا^(۱۲)؛

موسلیمی کوپی حاریسی ته‌میمی (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) به‌نه‌ئینی قسه‌یه‌کی له‌لا درکانم فه‌رمووی: کاتی سلاوی نوێژی شیوانت دایه‌وه (له‌ گێرانه‌وه‌یه‌کا: به‌ر له‌وه قسه‌ له‌گه‌ل که‌سی بکه‌ی)

^(۱۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(۱۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

حه‌وت جار بلی: (اللَّهُمَّ أَجِرْنِي مِنَ النَّارِ): خودایه ئامانم بده له ئاگری دۆزه‌خ، چونکه هه‌ر شه‌وی ئەمه بخوینیت و له‌و شه‌وه‌دا بمریت پسووله‌ی ئامانت له‌ئاگر بو دهنووسری، وه کاتی نویژی به‌یانی ده‌که‌ی هه‌مان شت بلی، چونکه هه‌ر روژی ئەمه بخوینی و له‌و روژه‌دا بمریت ئیتر پسووله‌ی ئامانت له‌ئاگر بو دهنووسری (د-س/صالح).

۴۹۹۶- وَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَبْعَ مَرَّاتٍ كَفَاهُ اللَّهُ مَا أَهْمُهُ صَادِقًا كَانَ بِهَا أَوْ كَاذِبًا^(۱۳):

ئهبو دارداء (خودای ئی زانی بن) فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی به‌یانی و ئیواری حه‌وت جار بلی: {فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ - سورة التوبة - ۱۲۹/۹}.

واته: بو هه‌موو کارو فرمانیکم یه‌زدانم به‌سه خودایه‌کی هه‌ق و تاق و ته‌نهایه، پشت و په‌نایه، په‌روه‌ردگای ته‌خت و باره‌گای گه‌وره‌یه. به‌راء فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی وا بکا خودا هه‌موو او‌اتیکی دینیتته دی، ئیتر خواه به‌راستی بی یا به‌درو! (د-س/صالح).

۴۹۹۷- وَكَانَ النَّبِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُعَلِّمُ بَعْضَ بَنَاتِهِ يَقُولُ: قُولِي حِينَ تُصْبِحِينَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا فَإِنَّهُ مَنْ قَالَ هُنَّ حِينَ يُصْبِحُ حِفْظَ حَتَّى يُمْسِيَ وَمَنْ قَالَ هُنَّ حِينَ يُمْسِي حِفْظَ حَتَّى يُصْبِحَ^(۱۴):

فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (درووی خودای له‌سه‌ربن) ئەمه‌ی فی‌ری کچی‌کی خو‌ی ده‌کردو پینی ده‌فه‌رموو: کاتی به‌یانی ده‌که‌یته‌وه بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ

^(۱۳) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

^(۱۴) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

اللَّهُ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا): ته‌سبیح و ته‌نزیهی خودا ده‌که‌م و سوپاس و ستایشی ده‌که‌م، هی‌زنه‌ویه که له‌لای خودابی، هه‌رچی خواست و مه‌یلی خودای له‌سه‌ربئی ده‌بئی ببئی، وه هه‌رچی خواست و مه‌یلی خودای له‌سه‌ر نه‌بئی نابئی، نه‌وه‌ی خودا بیه‌وئی ده‌بئی، وه نه‌وه‌ی خودا نه‌یه‌وئی نابئی، با‌وه‌و یه‌قی‌نم هه‌یه که خودا ده‌سه‌لاتی هه‌موو شتیکی هه‌یه، وه خودا زۆر به‌روودی ناگایه‌کی زۆرباشی له هه‌موو شتی هه‌یه. (هه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌ربئی) فه‌رمووی: چونکه نه‌وه‌ی کاتی به‌یانی ده‌کاته‌وه نه‌م نزیاهه بلئی ئیتر هه‌تا ئیواره خودا ده‌پیاریزی، وه نه‌وه‌ی کاتی ئیواره نه‌مه بلئی ئیتر هه‌تا کاتی به‌یانی خودا ده‌پیاریزی. (د-س/صالح).

۹۹۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ (فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ) إِلَى (وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ) أَذْرَكَ مَا فَاتَهُ فِي يَوْمِهِ ذَلِكَ وَمَنْ قَالَهُنَّ حِينَ يُمْسِي أَذْرَكَ مَا فَاتَهُ فِي لَيْلَتِهِ^(۱۵):

ئیی‌نو عه‌بباس (خودایان لای‌زی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربئی) فه‌رمووی: نه‌وه‌ی سه‌ر له‌به‌یانی بلئی: {فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ، {يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُخْفِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ - سورة الروم - ۱۷/۳-۱۹}.

ده‌ی بو‌یادی نه‌و خودایه، وه بو‌ حو‌زو‌ری نه‌و خا‌وه‌ن هی‌زو ده‌سه‌لاته ته‌سبیحی بکه‌و به‌ دو‌وری بگه‌ر له‌ گشت که‌مییه‌ک و به‌یانی و ئیواره ته‌سبیحاتی بکه‌و به‌پاک و پی‌روزی بزانه، دل‌نیا به‌ که‌ سوپاس و ستایش هه‌ر بو‌ نه‌وه، له‌ ئاسمانه‌کان و له‌ زه‌ویدا، له‌ هه‌موو کاتی‌کدا، به‌تایبه‌تی له‌کاتی سه‌ر له‌ئی‌واری و نی‌وه‌پۆدا، ده‌سته‌لاتی خودا بئی سنووه، نه‌وه‌تا له‌

^(۱۵) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

مردوو زیندوو دوست ده‌کا، وه‌ک ئاده‌میزاد له‌تۆ ماوو بالنده له‌هیلکه، وه‌ک له‌ماده‌ی خاک و خوئی بیگیان گیانله‌به‌ران و گیاو گول و مه‌ل و مؤرو زینده‌وه‌رانی تر دروست ده‌کا، وه‌ له‌ زیندوو مردوو دروست ده‌کا، وه‌ک تۆماو له‌ گیانله‌به‌رو هیلکه له‌ بالنده، وه‌ک مردنی دوا ژیان و ژیانی پاش مردن، نه‌وه‌تا له‌لایه‌کی تره‌وه‌ نه‌و زه‌وییه‌ ره‌ق و ته‌ق و وشک و برینگه، که له‌ وه‌رزی هاویندا ده‌لیی که‌وله‌ ره‌قی و شکوه‌ بووه‌ له‌کاتی په‌له‌دا نهرم ده‌بیته‌وه‌و به‌ره به‌ره‌ زیت ده‌بیته‌وه‌و گیاو گوژوه‌ گول و دارو رووه‌ک - وه‌ک مردوویی له‌ناو گوژه‌وه‌ سهر دردیئن - له‌ژیر خاکه‌وه‌ سهر درده‌هیئن و چووزو چووزهری سه‌وزو هه‌مه‌ ره‌نگ کفنی زهره‌ بووی خاک ده‌پن! ئاوا به‌ به‌رچاو تانه‌وه‌ خودا هه‌موو سالی نه‌م زه‌وییه‌ له‌ پایزدا ده‌مریئن و له‌ به‌هاردا زیندووی ده‌کاته‌وه‌. هه‌تا پیشانتان بدا، که‌ ئیوه‌یش ئاوه‌ها زیندوو ده‌بنه‌وه‌و له‌ناو گوژه‌وه‌ هه‌ل ده‌رژینه‌وه‌ سهر پرووی زه‌وی!.

فه‌رمووی: (درووی خودای له‌سهرین) نه‌وه‌ی سهر له‌به‌یانی نه‌مه‌ بلئی نه‌و رۆژه به‌ره‌چه‌یه‌کا نه‌گا نه‌مه‌ بریتی ده‌که‌وی، نه‌وه‌ی سهر له‌ئیواری نه‌مه‌ بلئی هه‌روه‌ها (د-س/صالح).

۴۹۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ لِأَبِيهِ: يَا أَبَتِ إِنِّي أَسْمَعُكَ تَدْعُو كُلَّ غَدَاةٍ. اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. تُعِيدُهَا ثَلَاثًا حِينَ تُصْبِحُ وَثَلَاثًا حِينَ تُمَسِّي وَتَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. تُعِيدُهَا حِينَ تُصْبِحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثًا حِينَ تُمَسِّي. قَالَ نَعَمْ يَا بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ رَسَلُهُ) يَدْعُو بِهِنَّ فَأَجِبْ أَنْ أَسْتَنْ بِسُنتِهِ. رَوَى هَذِهِ السَّبْعَةَ أَبُو دَاوُدَ^(۱۶).

له‌عه‌بدول‌په‌حمانی کوپی نه‌بو به‌کره‌وه (ره‌زای خودایان لی‌بی) فه‌رمووی: عه‌رزی باوکه‌م کرد گوتم: بابه! گویم لیته‌ هه‌موو رۆژی به‌یانیان

(۱۶) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

سئ جـارو ئیواران سئ جا ئەم نـزایه‌یه ده‌خوینی: (اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ): ئە‌ی خودایه! لەشـم ساخکه و گویم ساخکه و چاوم ساخکه، خودای ترنیه‌یه تۆ نه‌بی. باوکـم فه‌رمووی: خۆم لەزاری هه‌زه‌تم ژنه‌وتوو هه‌م نـزایانه‌ی ده‌خویند (بروودی خودای له‌سـرین) بۆیه منیش هه‌زه‌که‌م ره‌فتار به‌ ره‌فتارو سووننه‌تی ئە‌و بکه‌م (د-س/صالح).

٦٦) باسی سییه‌م: باسی دو‌وعاو نـزایه، که‌وری نزاو دو‌وعا

٥٠٠ - → (ب - ٧ ز - ٢٣ ل - ١٢٨ ف - ٢) (١).

٥٠١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ. رواه الترمذي والإمام أحمد والحاكم (٢):

له ئە‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ئی رازی بـن) له هه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رمووی (بروودی خودای له‌سـرین): هیچ شتی وه‌ک نزاو پارانه‌وه نازدارو به‌ریز نییه له‌ای خودا (ت/ئه/حاکم-س/ص).

٥٠٢ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الدُّعَاءُ مُحُ الْإِبَادَةِ (٣):

ئهنه‌س (خودای ئی رازی بـن) له هه‌زه‌ته‌وه (بروودی خودای له‌سـرین) ده‌فه‌رمووی: نـزاکردن و پارانه‌وه له‌خودا کورۆکی خودا په‌رستی و مؤخی عیباده‌تی ساخه. (ت-س/غهرب).

٥٠٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ (٤):

(١) تقدم في مجلد سابق. تسلسل/ ٢٣ ل/ ١٢٨ ط/ ١ رقم/ ٤٠٨.

(٢) بسند صحيح (شرحه).

(٣) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

ئه‌بو هوره‌یره ده‌گیریتته‌وه له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ: (دروودی خودای
 لسه‌ربین): ئه‌و که‌سه‌ی داوا له خودا نه‌کا خودا رقی ئی ده‌گرئ (ت).
 ۵۰۰۴ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَجِيبَ اللَّهُ لَهُ عِنْدَ
 الشَّدَائِدِ وَالْكَرْبِ فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ^(۴):

دیسان له‌وه‌وه له چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ: هه‌ر که‌سێ چه‌ز ده‌کا که
 خودا له‌کاتی ته‌نگانه‌دا زوو بئ به‌هاوارییه‌وه له‌کاتی ناخو‌شیدا زوو فریای
 بکه‌وئ با له‌کاتی خو‌شی و ئاسووده‌یی دا زۆر له‌ خودا بپا‌ریتته‌وه! (ت-
 س/غه‌ریب) له‌سه‌ر فه‌رمایشتی شه‌رحه‌که: له‌ گیرانه‌وه‌یه‌کی ئیمامی
 ئه‌حمه‌ددا (رمزای خودای یئیی) ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای لسه‌ربین): له‌کاتی خو‌شیدا
 خودا بناسه، تا له‌کاتی ته‌نگانه‌دا خودا بتناسیتته‌وه!

۵۰۰۵ - عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا
 عَلَى الْأَرْضِ مُسْلِمٍ يَدْعُو اللَّهَ بِدَعْوَةٍ إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهَا أَوْ صَرَفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا مَا
 لَمْ يَدْعُ بِمَائِمٍ أَوْ قِطِيعَةٍ رَحِمَ. فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ إِذَا كُثِرَ. قَالَ: اللَّهُ أَكْثَرُ:

عوباده‌ی کورپی صامیت (خودای ئی دازی بن) فه‌رموئ: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای
 لسه‌ربین) ده‌فه‌رموئ: هه‌ر موسو‌لمانێ - له‌م جیهانه‌دا - داوای هه‌رشتی له
 خودا بکا، بی‌گومان که خودا یا ئه‌و شته‌ی ده‌دات، یا به‌قه‌د ئه‌وه خراپه‌ی ئی
 لاده‌دا، به‌ مه‌رجێ که داوای شتیکی گونا‌ه نه‌کا، یا نزای خراپ و دووعای
 شه‌ر له‌ که‌سوکاری نه‌کا.

پیاو‌یکیش له‌ کو‌مه‌ل گوتی: که‌واته له‌ دووعادا داوای زۆر شت
 ده‌که‌ین! پی‌غه‌مبه‌ریش (دروودی خودای لسه‌ربین) فه‌رموئ: خودا زۆرت‌ری له‌ده‌ست
 دئ بو خودا چی تئ ده‌چئ! (ت).

۵۰۰۶ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ فُتِحَ لَهُ مِنْكُمْ
 بَابُ الدُّعَاءِ فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَمَا سُئِلَ اللَّهُ شَيْئًا يَعْنِي أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يُسْأَلَ الْعَاقِبَةُ:

^(۴) سكت عن درجته الشارح.

^(۵) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

ئیبَنُو عومەر (خودایان لَی رازی بِن) فەرمووی: پیغهمبەر (دروودی خودای لَسَرین) ده‌فهرموئ: هەر که‌سێ له ئیوه‌ دەرگای نزاو پارانه‌وه‌ی بۆ بکریته‌وه‌ ئه‌وه‌ به‌پراستی هه‌موو دەرگا‌کانی ره‌حمه‌تی لَی کراوه‌ته‌وه‌، خودا هیچ به‌خشیشیکی وه‌ک ئه‌وه‌ پێ خۆش نییه‌ که‌ به‌نده‌ داوای خۆشی له‌ش و ئاسوده‌یی گیان و ئاسایشی ده‌روونی لَی بکاو ئه‌ویش بیداتی (ت).

۵۰۰۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالْدُّعَاءِ^(۸).

دیسان له‌وه‌وه‌ له‌ خۆشه‌ویسته‌وه‌ ده‌فهرموئ (دروودی خودای لَسَرین): نزاو پارانه‌وه‌ سوودی هه‌یه‌ بۆ هه‌موو ده‌ردو به‌لایی، خۆ ئه‌و به‌لایه‌ هاتبێ یا به‌پێوه‌بێ! که‌واته‌ ئه‌ی به‌نده‌کانی خودا! یه‌خه‌ی دو‌عاو نزاو پارانه‌وه‌ به‌رمه‌ده‌ن! (ت).

۵۰۰۸- عَنْ سَلْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَرُدُّ الْقَضَاءُ إِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ^(۹).

سه‌لمان (ره‌زای خودای گه‌وره‌ی لَسَرین) فەرمووی: پیغهمبەر (دروودی خودای لَسَرین) فەرمووی: دو‌عاو پارانه‌وه‌ی لَی دەرچێ هه‌یچی تر چاره‌نووس ره‌ت ناکاته‌وه‌! وه‌ باشی بۆ که‌سوکارو کرده‌وه‌ی چاکه‌ی لَی دەرچێ هه‌یچی تر ته‌مه‌ن درێژ ناکا (ت).

۵۰۰۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ أَنْ يُسْأَلَ وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ انْتِظَارُ الْفَرَجِ. رَوَى هَذِهِ الثَّمَانِيَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۱۰).

عه‌بدوللا (خودای لَی رازی بِن) فەرمووی: پیغهمبەر (دروودی خودای لَسَرین) فەرمووی: داوا بکه‌ن له‌ خودا که‌ له‌ به‌خشش و زیاده‌که‌ره‌می خۆی به‌شی

^(۸) سکت عن درجته الشارح.

^(۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۱۰) سکت عن درجته الشارح.

باشتان پی بدا. چونکه خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر حه‌ز ده‌کا که عه‌بدی خو‌ی داوای به‌خشیشی ئی بکا. گه‌وره‌ترین خودا په‌رستیش ئه‌وه‌یه که به‌نده چاوه‌نواپی ده‌ره‌تان و ده‌رووی کردنه‌وه‌بی! (ت).

٦٧) ده‌ستوورو یاسای نزاو پارانه‌وه : (آداب الدُّعَاء)

٥٠١٠- (ب - ١ ز - ١٧٣ ل - ٤٧٢ ف - ٢ + ٣ + ٤ + ١) (١).

٥٠١١- وَقَالَ أَبُو مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): دَعَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ ، وَرَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ. رواهما البخاري (٢):

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) دووعای ده‌کرد، له پاشا هه‌ردوو ده‌ستی به‌رز ده‌کرده‌وه، جارئ له‌کاتی دووعا کردندا ئه‌وه‌نده زۆر بالی به‌رزوه‌و کرد چاوم به‌سپیده‌ی هه‌ردوو بنبالی که‌وت. (ب) (ب - ١ ز - ١٣ ل - ٤٧٣ ف - ٤).

٥٠١٢- عَنْ سَلْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ رَبَّكُمُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي مِنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا (٣):

سه‌لمان (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: په‌روه‌ردگار تان زۆر به‌شه‌رم و به‌ریزه، هه‌ر به‌نده‌یی له پارانه‌وه‌دا ده‌ستی هه‌ل بپړئ بۆلای خودا، خودا شه‌رم ده‌کا که به‌خالی ره‌تیان بکاته‌وه! (د/ت-س/ح).

٥٠١٣- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ فِي الدُّعَاءِ لَمْ يَحْطُطْهُمَا حَتَّى يَمْسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ (٤):

(١) تقدم في مجلد اول تسلسل ١٧٣ ل/ ٤٧٢ رقم/ ٩٣٦ و ٩٣٧ و ٩٣٨ و ٩٣٥.

(٢) راجع تجريد ١/ ل/ ٢٦٠ رقم/ ٢٤٨ = ٣٩٠، ٨٠٧، ٣٥٦٤. مسلم. صلاة الاستقاء: ٢٠٧١، ٢٠٧٢.

(٣) بسند حسن.

(٤) بسند ضعيف (شرحه).

عومه‌ر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سهرین) وابوو له پارانه‌وه‌دا که ده‌سته‌کانی هه‌ل ده‌برێ، هه‌تا نه‌یانی هی‌نایه به ده‌موچاویدا دایانی نه‌ده‌نایه‌وه. (د/ت-س/ضعیف).

۵۰۱۴- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَرَّ عَلَيَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا أَذْغُو بِأَصْبُعِي فَقَالَ: أَحْذِ أَحْذِ. وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۵).

سه‌عدی کوپی نه‌بو وه‌ققاص (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جارێ خه‌ریک بووم ده‌پارامه‌وه‌و به‌دوو په‌نجه ئیشاره‌تم ده‌کرد، پیغه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سهرین) له‌و حه‌له‌دا ته‌شریفی هات بو لام فه‌رمووی: به‌یه‌ک په‌نجه به‌یه‌ک په‌نجه! وه به په‌نجه‌ی شایه‌تمانێ ناماژه‌ی کرد که به‌و په‌نجه‌یه له نزاکه‌ما ناماژه بکه‌م (د/ت-س/ح).

۵۰۱۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَسْتُرُوا الْجُدْرَ مَنْ نَظَرَ فِي كِتَابِ أَخِيهِ بَغَيْرِ إِذْنِهِ فَإِنَّمَا يَنْظُرُ فِي النَّارِ، سَلُوا اللَّهَ يَطُوبَ أَكْفُكُمْ وَلَا تَسْأَلُوهُ يَظْهَرِهَا فَإِذَا فَرَعْتُمْ فَاَمْسَحُوا بِهَا وَجُوهَكُمْ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ^(۶).

ئیبنا عه‌بباس (خودایان ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: په‌رده بو دارو دیوار مه‌که‌ن (چونکه زیاده ره‌ویییه و خوی خۆ به‌زل زانه‌کانه) هه‌ر که‌سی‌کیش نامه‌ی براده‌ری خۆی بخوینیته‌وه به‌بێ ره‌زای خۆی نه‌وه ئاگری سوور ده‌خوینیته‌وه، کاتی‌کیش ده‌پارینیه‌وه به‌به‌ری ده‌ستتان له‌خودا بپارینیه‌وه له‌پ له‌خودا پان بکه‌نه‌وه‌و به‌پشتی ده‌ست مه‌پارینیه‌وه پشتی ده‌ستتان مه‌که‌نه ئاسمان، که لی‌شبوونه‌وه له‌پارانه‌وه به‌ری ده‌ستتان به‌ی‌نن به‌رووی خۆتاندا. (د-س/ضعیف).

۵۰۱۶- عَنْ فَصَّالَةَ بِنِ عُبَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا يَدْعُو فِي صَلَاتِهِ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): فَقَالَ: عَجَلَ هَذَا. ثُمَّ دَعَاهُ فَقَالَ

^(۵) بسند حسن (شرح‌ه).

^(۶) بسند ضعیف (شرح‌ه).

لَهُ أَوْ لغيرِهِ: إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِتَحْمِيدِ اللَّهِ وَالثَّنَاءِ عَلَيْهِ ثُمَّ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ لِيَدْعُ بَعْدَ بِمَا شَاءَ. رواه أصحاب السنن^(۷):

فہضالہی کوپی عوبہید (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) گوئی فی بوو پیاوئی لہ نویژدا دہپارایہوہ، سہلاواتی لہ دیاری پیغہمبہر نہدا، فہرمووی (درویدی خودای لہسہرین): ئەمہ بہ پەلەہیہ، ئینجا کابراکەہی بانگ کردو بہویش و بہخەلکەکەہی تریشی فہرموو: کە نویژ دەکەن لہ پیشا سوپاس و ستایشی خودا بکەن، ئەوجا دروود بنیژن بو گیانێ پیغہمبہرو سہلاواتی لہسەر بدەن (درویدی خودای لہسہرین) ئینجا لہ پاش ئەوہ ہەر نزایەک ئارەزوو دەکەن بیکەن بو خوتان (د/ن/ت-س/ص).

۵۰۱۷- وَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): عَجِلْتُ أَيُّهَا الْمُصَلِّي إِذَا صَلَّيْتَ فَقَعَدْتَ فَاحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ وَصَلِّ عَلَىَّ ثُمَّ ادْعُهُ. قَالَ: ثُمَّ صَلَّى رَجُلٌ آخَرُ بَعْدَ ذَلِكَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَيُّهَا الْمُصَلِّي اذْعُ ثَجَبٌ^(۸):

پیاویکیش ہاتہ ژورہوہ نویژی کردو گوتی: خودایہ! لیم خوش بہو رەحمم پی بکە، پیغہمبہریش (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: ئەہی نویژکەر! پەلەتکرد، کە نویژ دەکەہی دابنیشہ، سوپاسیکی وا کە شایانی خودایی بیکەو سہلاوات بدہ لہسہرمن، ئەوجا لہخودا بیارپەرہوہ. گوتی: جا لہ پاش ئەو پیاویکی تر نویژی کردو سوپاسی خودای کردو سہلاواتی لہ پیغہمبہردا (درویدی خودای لہسہرین) پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) پیی فہرموو: ئەہی نویژکەر! نزا بکە نزات گیرایہ! (ت-س/ح).

۵۰۱۸- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كُنْتُ أَصَلِّي وَالنَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ مَعَهُ فَلَمَّا جَلَسْتُ بَدَأْتُ بِالثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ ثُمَّ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ دَعَوْتُ لِنَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَلْ تُعْطَى سَلْ تُعْطَى. رواهما الترمذي^(۹):

(۷) بسند صحیح (شرحہ).

(۸) بسند حسن (شرحہ).

(۹) بسند صحیح (شرحہ).

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جاری نویژم ده‌کرد، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) و ئه‌بو به‌کرو عومه‌رم له‌گه‌ل بوون، که دانیشتم له‌پیشدا وه‌سپ و سوپاسی خودام کردو دروودم نارد بو پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) و ئینجا پارامه‌وه بو خۆم، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئیستا داوا له‌خودا بکه، هه‌رچی ئی داوا بکه‌ی ده‌یداپیئت (ت-س/ص).

۵۰۱۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي، إِنْ شِئْتَ. لِيُغْزِمَ الْمَسْأَلَةَ، فَإِنَّهُ لَا مُكْرَهَ لَهُ^(۱۰).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) ده‌گیڕپه‌ته‌وه: چه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: مه‌لین: خودایه! ئه‌گه‌ر خۆت ئاره‌زوو ده‌که‌ی لیم خوشبه! خودایه! ئه‌گه‌ر خۆت مه‌یلت هه‌یه ره‌حمم پی بکه، داواکه‌تان یه‌کلای بکه‌نه‌وه و سووربن له‌سه‌ری و به‌جه‌خت داوا له‌خودا بکه‌ن و ئه‌گه‌ر مه‌گه‌ر له‌دووعاو پارانه‌وه‌دا مه‌که‌ن چونکه که‌س زۆری له‌سه‌ر خودا نییه (تۆ بلیت و نه‌لییت خودا ئه‌گه‌ر مه‌یلی له‌سه‌ر نه‌بی نایکا) (ش/د/ت).

۵۰۲۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَغْجَلْ يَقُولُ دَعْوَتَ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي. رَوَاهُمَا الْأَرْبَعَةُ^(۱۱).

دیسان ده‌گیڕپه‌ته‌وه له‌خۆشه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: هه‌رچی دووعایئ بکه‌ن گشتی گیرا ده‌بی به‌مه‌رجئ په‌له‌ په‌له‌ نه‌که‌ن وه‌ ئه‌وه بلین هه‌ر دووعا ده‌که‌م هه‌ر گیرا نه‌بوو! (ش/د/ت).

۵۰۲۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ادْعُوا اللَّهَ وَأَنْتُمْ مُوقِفُونَ بِالْإِجَابَةِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءَ مَنْ قَلَبٍ غَافِلٍ لَهٗ. وَاهِ التَّرْمِذِيُّ وَالْحَاكِمُ^(۱۲).

(۱۰) تجرید/ ۵ ل/ ۱۴۷ رقم/ ۱۹۸۲ = ۶۲۳۹، ۷۴۷۷. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۵۲.

(۱۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۸ رقم/ ۱۹۸۴ = ۶۳۴۰. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۶۹، ۶۸۷۰، ۶۸۷۱.

(۱۲) بسند غریب للترمذی، وسند صحیح للحاکم (شرحه).

دیسان ده گپړتیه وه چه زړه ت (د روډی خودای له سرین) ده فرموئ: کاتئ له خوا ده پارینه وه حالتان وایی که باوه پرتان قایم بی که نزا که تان گیرا ده بی له لای خودا، باش باش بزائن که خودا دو عاو نزا و گیرا ناکا که له دلیکی کاسی بی ناگاوه بی!

۵۰۲۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى خَدَمِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ لَا تَوَافِقُوا مِنَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى سَاعَةً نِيلَ فِيهَا عَطَاءٌ فَيَسْتَجِيبُ لَكُمْ. رواه أبو داود ومسلم^(۱۳):

جایبر (خودای ن زای بی) فرموئ: خوشه ویست (د روډی خودای له سرین) فرموئ: تووک و نزاو خراب نه له خو تان و نه له مال و منال و نوکه رو ده ستوپیی خو تان مه کن، نه و ه کا ری که وتی نه و کا ژیره بکه ن که خودا هه موو نزا یه کی تیا گیرا ده کا و دو عا شه پر ده که تان گیرا بی و دوا یی په شیمان ببنه وه و نه و کاته یش په شیمانی دادنا خوا (د/م- ره زای خودایان لی بی).

۵۰۲۳- له باسی (که وه یی نزاو دو عا) دا رابورد. فرمووده ی شه شه^(۱۴).

۵۰۲۴- عَنْ ابْنِ لِسْعَدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعَنِي أَبِي وَأَنَا أَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَنَعِيمَهَا وَبَهْجَتَهَا وَكَذَا وَكَذَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَسَلَاسِلِهَا وَأَغْلَالِهَا وَكَذَا وَكَذَا فَقَالَ: يَا بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: سَيَكُونُ قَوْمٌ يَغْتَدُونَ فِي الدُّعَاءِ. فَإِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ إِنْ أُعْطِيَ الْجَنَّةُ أُعْطِيَتْهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ وَإِنْ أُعْذِتَ مِنَ النَّارِ أُعْذِتَ مِنْهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الشَّرِّ^(۱۵):

کوړی کی سه عدی کوړی نه بو وه ققاص (ره زای خودای لی بی) فرموئ: باوکم گوئی لی بو گوتم: خودایه! داوای به هه شتت ن ده که م و داوای نه و نازو

(۱۳) راجع مسلم. جناز: ۲۱۲۷.

(۱۴) تقدم في مجلد تاسع تسلسل ۶۶ رقم/۵۰۰۵.

(۱۵) رواه أبوداود بسند صالح (شرحه).

خو‌شیییه تِی ده‌کهم که له به‌هه‌شتا هه‌یه و داوای ئەمه و ئەوه‌ی به‌هه‌شتت تِی ده‌کهم، وه په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له ئاگری دۆزه‌خ و له‌کو‌ت و زنجیرو ئەم جو‌ره شتانه‌ی! جا باوکم فهرمووی: ئە‌ی کو‌ری خو‌م! به‌گو‌یی خو‌م گو‌یم تِی بوو له پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌س‌رین) ده‌یفه‌رموو: هۆ‌زی په‌یدا ده‌بن، پئ له پارانه‌وه و دو‌وعاو نزا هه‌ل ده‌بن. ئە‌وجا باوکم (خودای تِی رازی بن) فهرمووی: ئە‌ی کو‌ری شیرینم! قه‌ت نه‌که‌ی ببیت به‌یه‌کی‌ک له‌م هۆ‌زه، بزانه ئە‌گه‌ر به‌هه‌شت ببی به‌نصیبت ئە‌وا به‌ خو‌ی و ئە‌و نازو نی‌عمه‌ته‌یه‌وه که تیا‌یه‌تی ده‌بی به‌نصیبت، وه ئە‌گه‌ر خودایش ئامانت بدا له دۆزه‌خ ئە‌وا ئامانت ده‌دا له خو‌ی و له‌و سزایه‌ی که تیا‌یه‌تی! (د-س/صالح).

۵۰۲۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ يَذْعُوَ ثَلَاثًا وَيَسْتَغْفِرَ ثَلَاثًا. رواهما أبو داود^(۱۶):

عه‌بدو‌ل‌ل‌ا (خودای تِی رازی بن) فهرمووی: پی‌غه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست (درو‌دی خودای له‌س‌رین) هه‌زی له‌وه بوو که دو‌وعایه‌کی ده‌کرد سئ جار دوو باره‌ی بکاته‌وه که ئیستیفغاری ده‌کرد سئ جار دوو باه‌ی بکاته‌وه (د-س/صالح).

۵۰۲۶- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا ذَكَرَ أَحَدًا فَدَعَا لَهُ بَدَأَ بِنَفْسِهِ^(۱۷):

ئوبه‌یی کو‌ری که‌عب (خودای تِی رازی بن) فهرمووی: ده‌ستووری پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌س‌رین) وابوو، که باسی یه‌کی‌کی ده‌کردو نزا‌ی بو‌ی ده‌کرد، له پی‌شا دو‌وعای بو‌ خو‌ی ده‌کرد ئە‌وجا بو‌ ئە‌و (ت-س/ص).

۵۰۲۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ دَعَا عَلَى مَنْ ظَلَمَهُ فَقَدْ اتَّصَرَ. رواهما الترمذي^(۱۸):

^(۱۶) رواه أبو داود بسند صالح (شرح‌ه).

^(۱۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرح‌ه).

^(۱۸) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرح‌ه).

عائیشہ (رمزای خودای یبئ) فہرموی: حہزرت (درودى خودای لہسربین)
دہفہرموی: کہسئ دووعاو تووک بکا لہو کہسہی کہ زوررو سستہمی ئى دہکا
ئہوہ مہقی خوی ئى وەرگرتوہ! (ت-سند ضعیف).

۶۸) نزاى گيراو نزاى پەسەند : (الدعاء المقبول)

۵۰۲۸- → (ب- ۱ ز- ۱۸۱ ل- ۴۹۱ ف- ۱) (۱).

۵۰۲۹- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ:
أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الرَّبُّ مِنَ الْعَبْدِ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ مِنْ يَدِ كُرُ
اللَّهِ فِي تِلْكَ السَّاعَةِ فَكُنْ (۲).

عہمرى کوپرى عہبسہ (خودای ئى رازى بن) فہرموی: ژنہوتم لہ پیغہمبہر
(درودى خودای لہسربین) دہیفہرموو: لہ سیئہکی دوايى شہودا خودا لہ بہندہی
خوی تہواو نزیک دہبیئتہوہ، دہی ئہگہر بوٹ دہلووی ئہوا لہم کاتہدا خہریکی
یادی خودابہ! (ت-س/ص).

۵۰۳۰- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ
قَالَ: جَوْفُ اللَّيْلِ الْآخِرِ وَذُبُرُ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوباتِ. رواهما الترمذي (۳).

ئہبو ئوامہ (خودای ئى رازى بن) فہرموی: گوترا: ئہی پیغہمبہرى خودا!
کام نزاہہ گیراترہ؟ فہرموی: دووعای سیئہکی دوايى شہوو دووعای دوا
نویژہ فہرزہکان (ت-س/ح).

۵۰۳۱- → (ب- ۱ ز- ۸۶ ل- ۲۷۹ ف- ۱) (۴).

۵۰۳۲- عَنْ صَفْوَانَ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَدِمْتُ الشَّامَ فَأَتَيْتُ أَبَا
الدَّرْدَاءِ فِي مَنْزِلِهِ فَلَمْ أَجِدْهُ وَوَجَدْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ فَقَالَتْ أَتُرِيدُ الْحَجَّ الْعَامَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ.

(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۸۱/ رقم/۹۶۵.

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۴) تقدم في مجلد اول تسلسل ۸۶/ ل/ ۲۷۹ رقم/۵۴۰.

قَالَتْ: فَادْعُ اللَّهَ لَنَا بِخَيْرٍ فَإِنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: دَعْوَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ آمِينَ وَلَكَ بِمِثْلِ قَالَ: فَخَرَجْتُ إِلَى السُّوقِ فَأَلْقَى أَبَا الدَّرْدَاءِ فَقَالَ لِي مِثْلَ ذَلِكَ يَأْتِرُهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه مسلم وأبو داود^(۵):

صه‌فوانی کو‌ری عه‌بدولّا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: چوومه شام، چووم بو لای ئه‌بو دهر‌دء، خو‌ی له‌مال نه‌بوو، ئوممو دهر‌دای ژنی له‌مال بوو، ئوممو دهر‌دء (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: ئه‌م سال دهر‌چیت بو چه‌ج؟ گوتم: به‌ئێ، فه‌رمووی: نزای باشمان بو بکه له‌لای خودا، چونکه گه‌ئێ جار پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر‌بن) ده‌یفه‌رموو: نزای موسوّلمان بو برای موسوّلمانی له‌پاشمله‌گیرایه، له‌راسه‌ری فریشته‌یی هه‌یه راسپی‌رراوه، هه‌ر چه‌ند موسوّلمان نزای باش بو براده‌ری خو‌ی ده‌کا ئه‌و فریشته‌یه‌ش ده‌ئێ: ئامین، وی‌نه‌ی نزاکه‌ی خو‌ت بو تۆش بێ.

صه‌فوان فه‌رمووی: جا چووم بو بازار، له‌وئێ تووشی ئه‌بو دهر‌دا بووم، ئه‌ویش هه‌مان فه‌رمووده‌ی له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهر‌بن) بو‌گیرامه‌وه (م/د). ۵۰۳۳- ولأبي داود والترمذي: إِنَّ أَسْرَعَ الدُّعَاءِ إِجَابَةُ دَعْوَةِ غَائِبٍ لِغَائِبٍ^(۶): ده‌فه‌رموئ (دروودی خودای له‌سهر‌بن): خیراترین نزا له‌گیرابووندا نزای نادیاره بو نادیار، واته نزای موسوّلمانه بو موسوّلمان له‌پاشمله. (د/ت-س/صالح).

۵۰۳۴- → (ب - ۱ ز - ۱۷۸ ل - ۴۸۴ ف - ۴)^(۷).

۵۰۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ^(۸):

(۵) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۸۶۶. ابن ماجه. حج: ۲۸۹۵.

(۶) بسند صالح (شرحه).

(۷) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۷۸ ل/ ۴۸۴ ط/ ۱/ رقم/ ۹۵۲.

له نه‌بو هوره‌یره‌وه (خودای ئی رازی بی) چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین)
ده‌فرموی: ئەم سێ نزیه به‌بی گومان گیراده‌بن:
یه‌که‌م: نزی باوک و دایک (چ باش چ خراپ) بۆ منالی خویان، یا له‌منالی خویان.
دووه‌م: نزی ریبوار.

سییه‌م: نزی زۆر ئی کراوی سته‌م دیده (دوعای مه‌زلووم!). (د/ئه/ت-س/ح).
۵۰۳۶ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ، وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا اللَّهُ فَوْقَ الْعِمَامِ وَيَفْتَحُ لَهَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَيَقُولُ الرَّبُّ: وَعِزَّتِي لأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ^(۸).

دیسان فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: نزاو
سکالای ئەم سێ که‌سه لای خودا گیرایه‌و نادریتته دواوه.
یه‌که‌م: رۆژووه‌وان هه‌تا به‌ربانگ ده‌کاته‌وه.
دووه‌م: پێشه‌وای دادپه‌روه‌ر (ئیمامی عادل).

سییه‌م: نزی سته‌مبار. دوعاو نزی سته‌مدیده‌ی زۆرلیکراو، خودای گهوره
بۆ خۆی ژوور هه‌وری ده‌خاو ده‌رگا‌کانی ناسمانی بۆ ده‌کاته‌وه‌و نه‌و
په‌روه‌ردگا‌ره نازداره بۆ خۆی پێی ده‌فرموی: به‌گه‌وره‌یی خۆم زوو یا
دره‌نگ هه‌ر سه‌رت ده‌خه‌م و دێم به‌هاوارته‌وه، که‌رچی ماوه‌یه‌کیشی پێ بجێ!
(ت-س/ح).

۵۰۳۷ - عَنْ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: دَعْوَةُ ذِي النُّونِ إِذْ دَعَا وَهُوَ فِي بَطْنِ الْحُوتِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ. فَإِنَّهُ لَمْ يَذْغُ بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ. رواهما الترمذي^(۹).

(۸) بسند حسن (شرحه).

(۹) بسند حسن (شرحه).

(۱۰) سکت عن درجته الشارح.

سه‌عد (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: دوعا‌که‌ی یوونس پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) که له‌ناو سکی نه‌هنگه‌که‌دا هاواری ئی هه‌لساو پارایه‌وه فهرمووی: (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ). په‌روه‌دگارا! که‌س خودا نییه تو نه‌بی، تو پاک و پیروژو به‌دووری له هه‌موو نه‌نگی، بیگومان من سته‌م له‌خۆم کردووه و بووم به‌یه‌کی له سته‌مکاره‌کان. هه‌ر کاتی ئه‌و دوعایه هه‌ر موسولمانی به‌جۆش و کۆلی دل له‌گه‌ل باوه‌ری ته‌واوا ئه‌م نزایه به‌نیازی هه‌ر شتی بکا، به‌نیازیکی پاک، بیگومان خودا نزا‌که‌ی گیرا ده‌کا. (تیرمذی گیراویه‌ته‌وه - رمزی خودای لیتین).

من خۆم له‌کاتی ته‌نگانه‌و سه‌خه‌تیدا ده‌وامم له‌سه‌ر ئه‌م نزایه‌ی چه‌زهرتی یوونس (دروودی خودای له‌سهرین) کردووه، خودا به‌که‌ره‌می خۆی ده‌رووی ره‌حه‌تی ئی کردوومه‌ته‌وه، دیاره ئاده‌میزاد له‌کاتی ته‌نگانه‌دا به‌کۆلی دل و به‌جۆشی سینه، وه‌ک سوال‌که‌ری پریادی به‌رده‌رگا به‌خودا ده‌گری. به‌لام ئیستا ته‌عه‌ج‌ج‌وبم له‌حالی خۆم دی، که‌ چ زوو وا باری غه‌فله‌ت سواری کۆلم بووه‌وه! دیسان چوومه‌وه سه‌رباری به‌ره‌ بۆری، ده‌لیی نه‌بام دیوه‌ونه‌ بۆران، خودا ده‌فهرمووی:

{وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ - سورة لقمان - ۳۱/۳۲}.

دوعاو نزاو پارانه‌وه خۆی له‌خۆیا خودا په‌رستییه‌کی په‌سه‌ندوپيروژه، که‌م تا زۆر نزای هه‌موو که‌سی به‌پیی حال گیرا ده‌بی، خه‌لاتی خودا جو‌ری زۆره، به‌رابه‌ر هه‌ر نیعه‌تیکی ماددی به‌هریه‌کی گیانی هه‌یه، له‌گه‌ل ئه‌م بارودۆخه‌ گشتییه‌دا مه‌رجی سه‌ره‌کی گیرابوونی نزا ئه‌م خالانه‌یه:

۱- نزا خوین ئه‌هلی زیکرو ته‌قوابی، وا باشه‌ قالب و پرسته‌و صیغه‌ی نزا‌که‌ مه‌نثوورو بیستراو بی، له‌کاتی خویندنیا به‌باشی دلی له‌لای بی.

۲- به‌نیازی پاک و به‌ باوه‌ری ته‌واوه‌بی، بۆ ته‌جره‌به‌و تاقیکردنه‌وه نه‌بی، نه‌گه‌ر گیرابوو سوپاسی خودای له‌سه‌ربکا، نه‌گه‌ر گیراش نه‌بوو نا سوپاس نه‌بی.

۳- منهی کاتی باش و جیگهی پیروز بکا. وهك روژی عهرفه و روژی ههینی و کارثیری گیرابوون و ناومالی مزگهوت و شوینه پیروزهکانی ترو کاته باشهکانی تر، وهك پاش نویژهکان.

۴- بۆ بازرگانی و دنیا په‌رستی نه‌بی.

۵- داوای شتی محال و کاری نه‌کرده‌نی نه‌بی، مه‌به‌ست نه‌مه‌یه که پیشینان فهرموویانه: نه‌گهر به دوعا ده‌بوو پشقل به‌خورما ده‌بوو. (وه‌رگپ)

۶۹) پارانه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر ^{درویدی} ^{خوندی لاس} بۆ ئۆمه‌تی : (دعوة النبي ﷺ لامته)

۵۰۳۸- → (ب - ۴ ز - ۹۱ ل - ۲۷۷ ف - ۱) ^(۱).

۵۰۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَخِجِدُ عِنْدَكَ عَهْدًا لَنْ تُخَلِّفَنِيهِ فَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ آذَيْتُهُ شَتَمْتُهُ لَعَنْتُهُ جَلَدْتُهُ فَاجْعَلْهَا لَهُ صَلَاةً وَزَكَاةً وَقُرْبَةً تَقَرُّبُهُ بِهَا إِلَيْكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه الشيخان ^(۲).

نه‌بو هوره‌یره (خودای نازانی بن) فهرمووی: چه‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: په‌روه‌رگاری نازدارم! به‌لین بی له‌توی وهرده‌گرم، تو‌قه‌ت له به‌لین خوت لانه‌دیت، تو‌خوت باش ده‌زانیت که منیش ههر به‌شه‌رو ئاده‌میزادم، که‌لی جار تو‌وپه‌ ده‌بوو له‌سه‌ر تو‌وپه‌یی نزای خراب له‌یه‌کی له‌ که‌لی خوم ده‌که‌م، یا ئازاریکی ده‌ده‌م، جا داوات لی ده‌که‌م که به‌لینم بده‌یتی: نه‌گهر من جاری ئازاریکی موسولمانیکمدا، یا جنیویکم پیی دا، یانه‌فرین و له‌عنه‌تیکم لیی کرد، یا جه‌لده‌م لیی‌دا، وه‌ ئهو موسولمانه شایسته‌ی ئهو نه‌بوو، ئه‌وا ئهو ئازاردان و قسه‌یه‌ی منهی بۆ بکه به‌ نویژو زه‌کات و پا‌که‌وه‌که‌رو بیکه به‌هوی نزیک‌بوونه‌وه‌ی له‌ ره‌حه‌تی خوته‌وه، وه‌ به‌وه له‌ روژی ژیا‌نه‌وه‌دا له‌ خوتی نزیک بکه‌ره‌وه (ش = ب + م = بوخاری و موسلیم - رمزای خودایان لی‌ین).

^(۱) تقدم في مجلد رابع تسلسل ۹۱/ل ۲۷۷ ط/۱ رقم ۳۱۳۴.

^(۲) تجريد/ ۵ ل/ ۲۴۹ رقم/ ۱۹۸۷ = ۹۳۶۱. مسلم. بر وصلة: ۶۵۵۷ - ۶۵۶۵.

۷۰. نزایی که خیترو خوئسی هه‌ردوو جیهانی تیا بی نزاو پر وانا:

جوامع الدعاء

۵۰۴۰ - → (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۳۹ ف - ۳۹) ^(۱).

۵۰۴۱ - وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَادَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَدْ خَفَتَ فَصَارَ مِثْلَ الْفَرْخِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هَلْ كُنْتَ تَدْعُو بِشَيْءٍ أَوْ تَسْأَلُهُ إِيَّاهُ. قَالَ: نَعَمْ كُنْتُ أَقُولُ اللَّهُمَّ مَا كُنْتُ مُعَاقِبِي بِهِ فِي الْآخِرَةِ فَعَجَّلْنِي لِي فِي الدُّنْيَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): سُبْحَانَ اللَّهِ لَا تُطِيقُهُ - أَوْ لَا تَسْتَطِيعُهُ - أَفَلَا قُلْتَ: اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. قَالَ: فَدَعَا اللَّهَ لَهُ فَشَفَّاهُ. رواه مسلم والترمذي ^(۲).

دیسان ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جارئ پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) ته‌شریفی برد بو هه‌والپرسی پیاویکی موسولمان، که نه‌خوئش بوو وه‌ک به‌چکه‌ی مه‌ل ئاوهر ووت بکری ئاوا دامالابوو، ده‌تگوت چیلکه‌ی ره‌ق و ته‌قه، چه‌زهره‌ت (دیودی خودای له‌سهرین) پیی فه‌رموو: ئایا هیچ نزیاه‌ک ده‌که‌ی یا داوای شتیکت له‌ خودا ده‌کرد له‌مه‌پیش؟. گوتی: به‌ئێ قوربان! هه‌ر ده‌مگوت: خودایه‌! تۆله‌ی ئه‌و جیهانیشم له‌م جیهانه‌دا ئی بسینه‌! چه‌زهره‌ت (دیودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: سو‌بحانه‌للا له‌م کاره‌ سه‌یره‌! به‌رگه‌ی ئه‌وه‌ ناگری، یا فه‌رمووی: ته‌وانای ئه‌وه‌ت نییه‌، ده‌بوو بتگوتبایه‌: اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. گوتی: جا پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) له‌ خودا پارایه‌وه‌ بۆی و خودا چاکی کرده‌وه‌! (م/ت) → (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۳۹ ف - ۳۹).

۵۰۴۲ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ: رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي كُلِّهِ، وَمَا أَنْتَ أَغْلَمُ بِهِ

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۳/ ل ۳۹ ط ۱/ رقم ۳۷۲۸.

^(۲) مسلم. ذكر ودعاء: ۶۷۷۶. ترمذي. دعوات: ۲۴۸۷.

مِنِّي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَايَ وَعَمْدِي وَجَهْلِي وَهَزْلِي ، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ ، أَنتَ الْمُقَدِّمُ ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. رواه الشيخان^(۳):

نه‌بو موسا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) گه‌ئی جار ئه‌م نزاریه‌ی ده‌کرد ده‌یفه‌رموو: رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي كُلِّهِ ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَايَ وَعَمْدِي وَجَهْلِي وَهَزْلِي ، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ: په‌روه‌ردگارم! لیم خوشبه خوشبه له‌تاوانم، له‌نادانی و نه‌فامیم، له‌زیاده‌رویم له‌هه‌موو کاریکما، له‌وه‌ی که تو باشتی ده‌زانی له‌من، ئه‌ی خودایه! تاوانه‌کانم هه‌موو بی‌پوشه، چ به‌عمدو نه‌نقه‌ست بن چ به‌زانی بن، چ به‌گالت‌ه‌وه‌بن! وه ئه‌م جوړه تاوانه‌شم هه‌موو هه‌ن! خودایه! تاوانی کون و نویم بی‌پوشه، تاوانی نه‌ینی و ناشکرام بی‌پوشه، پی‌ش‌خستن و پاش‌خستن به‌ده‌ستی تویه: پی‌ش‌خه‌رو پاش‌خه‌ر هه‌رتوی! وه هه‌موو شتی بو تو ئاسانه. تو ده‌سته‌لاتی هه‌موو شتیکت هه‌یه! (ش).

۵۰۴۳ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقَى وَالْعَفَا وَالْغِنَى^(۴):

عه‌بدوللا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) زورجار ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقَى وَالْعَفَا وَالْغِنَى: ئه‌ی خودایه من! داخوازی ئه‌م خه‌لاتانه‌ت ئی ده‌که‌م: ریگه‌ی راستم پی‌نیشان بده، له‌خودا ترسیم پی‌خه‌لات بفه‌رموو، رووسووریم پی‌خه‌لاتکه، دارایی و ده‌وله‌مه‌ندی دل و ده‌روون و مال‌م پی‌خه‌لات بکه (م/ت).

^(۳) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۵۲/ رقم/ ۱۹۹۱ = ۶۳۸۹ فتح + رقم/ ۱۶۴۱ تجرید = ۴۵۲۲ فتح = به‌رگی/ ۴/ ل/ ۴۱۸.

مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۳۹.

^(۴) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۴۲. ترمذی. دعوات: ۲۴۸۹. ابن ماجه. دعاء: ۳۸۳۲ تحفة/ ۹۵۰۷.

۵۰۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ^(۵).

له تهبو هوره‌یره‌وه (خودای ن‌رازی بن) فره‌مووی: جاران پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین) نه‌م ن‌زایه‌ی ده‌خویند اللهم اصلح لی دینی ال‌دی هو ع‌صمه امری واصلح لی دنیای ال‌تی فیها معاشی واصلح لی آخرتی ال‌تی فیها معادی و‌اجعل الح‌یاه زیاده لی فی کل خیر و‌اجعل الم‌وت ر‌احه لی من کل شر: نه‌ی خودای من! دینه‌که‌م - که‌مایه‌ی خو‌شی و‌باشی هه‌موو کارو باریکمه - ر‌یک و‌پ‌یک‌ی بخه‌بو‌م، دنیا‌که‌م - که‌تیا ده‌ژیم و‌کوزهرانی تیا ده‌که‌م - س‌ازی بکه‌بو‌م، دوا رو‌ژم - که‌تیادا زیندوو ده‌بمه‌وه - باشی بکه‌بو‌م، خودایه! ژیان‌ی نه‌م جیهانه‌م بو‌بکه‌ به‌هو‌ی هه‌موو زیاده‌خ‌یری، مردنیشم بو‌بکه‌ به‌مایه‌ی سه‌رف‌رازی و‌حه‌سانه‌وه له‌ده‌ستی هه‌موو شه‌ری (م/ت).

۵۰۴۵ - → (ب - ۸ - ز - ۸ - ل - ۲۶ - ف - ۶)^(۶).

۵۰۴۶ - عَنْ سَعْدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي كَلَامًا أَقُولُهُ قَالَ: «قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ». قَالَ: فَهَؤُلَاءِ لِرَبِّي فَمَا لِي قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي^(۷).

سه‌عد (خودای ن‌رازی بن) فره‌مووی: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هاته‌لای پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سهرین) فره‌مووی: نه‌ی پیغه‌مبهری خودا! وتاریکم

(۵) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۱۴۱.

(۶) تقدم في مجلد ثامن تسلسل/ ۸/ ل/ ۲۶/ ط/ ۱/ رقم/ ۴۲۷۵.

(۷) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۸۸.

فَیْرِبْکَہْ کَہْ بُوْ خَوْمِ بِلَیْمِ. فہرمووی (دروودی خودای لہسریں): بَلٰی: لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَخَدَّہْ لَا شَرِیْکَ لَہْ اللّٰهُ اَکْبَرُ کَبِیْرًا وَالْحَمْدُ لِلّٰہِ کَثِیْرًا سُبْحَانَ اللّٰہِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰہِ الْعَزِیْزِ الْحَکِیْمِ. عارہ‌بہ‌کے عہ‌زیکرد: تہم ستایشانہ بُو پہ‌سنی پہ‌روہ‌دگارمہ، تہی چی بُوْ خَوْمِ بِلَیْمِ؟ فہرمووی (دروودی خودای لہسریں): بَلٰی: اللہم اغفر لی وارحمنی واهدنی وارزقنی: خودایہ! لیْمِ خوشبہ و رہ‌مہم پیبکھو ریگہی ہہ‌قم پیٰ نیشان بدہ و روژیم بدہ (م).

۵۰۴۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ. رواهما مسلم^(۸).

ثیبنو عہ‌بباس (خودایان فی رازی بن) فہرمووی: جاران پیغہ‌مبہر (دروودی خودای لہسریں) دہ‌یفہرموو: اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ (م).

→ (ب - ۱ ز - ۱۸۴ ل - ۵۰۱ ف - ۱) (۸۸).

۵۰۴۸- وَعَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: رَبِّ أَعِنِّي وَلَا تُعِزَّنِي عَلَى الْاِنْصُرْنِي وَلَا تَنْصُرْ عَلَيَّ وَامْكُرْ لِي وَلَا تَمْكُرْ عَلَيَّ وَاهْدِنِي وَيَسِّرْ لِي الْهُدَى لِي وَالْاِنْصُرْنِي عَلَى مَنْ بَغَى عَلَيَّ رَبِّ اجْعَلْنِي لَكَ شُكَّارًا لَكَ ذُكَّارًا لَكَ رَهَابًا لَكَ مِطْوَاعًا لَكَ مُخْبِتًا إِلَيْكَ أَوْاهًا مُنِيبًا رَبِّ ثَقِّلْ ثَوْبِي وَاغْسِلْ حَوْبِي وَأَجِبْ دَعْوَتِي وَكُتِّبْ حُجَّتِي وَسَدِّدْ لِسَانِي وَاهْدِ قَلْبِي وَاسْلُلْ سَخِيمَةَ صَدْرِي. رواه الترمذي وأبو داود^(۹).

(۸) تجرید/ ۵ ل/ ۲۸۰ رقم/ ۲۱۲۷ = ۷۲۸۴ (۷۲۸۳) فتح. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۳۷.

(۸۸) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۸۴ ل/ ۵۰۱ ط/ ۱ رقم/ ۹۸۶.

(۹) بسند صحيح (شرحه).

دیسان فهرمووی: جاران که پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) نزای ده‌کرد ده‌یفهرموو: رَبُّ أَعْنَى وَلَا تُعْنِ عَلَيَّ وَالْأَصْرُنِي وَلَا تَنْصُرْ عَلَيَّ وَأَمْكُرْ لِي وَلَا تَمْكُرْ عَلَيَّ وَاهْدِنِي وَيَسِّرْ الْهُدَى لِي وَالْأَصْرُنِي عَلَيَّ مَنْ بَقِيَ عَلَيَّ، رَبُّ اجْعَلْنِي لَكَ شُكَّارًا لَكَ ذُكَّارًا لَكَ رَهَابًا لَكَ مَطْوَاعًا لَكَ مُخْبِتًا إِلَيْكَ أَوْأَهَا مُنِيبًا رَبُّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي وَاغْسِلْ حَوْبَتِي وَأَجِبْ دَعْوَتِي وَكَبِّتْ حُجَّتِي وَسَدِّدْ لِسَانِي وَاهْدِ قَلْبِي وَاسْلُلْ سَخِيمَةَ صَدْرِي: په‌روه‌ردگارم! نه‌ی خودای نازدارم! یاریده‌م بده‌و مه‌مکه به ژیره‌وه، سه‌رم خه‌و ژیره‌م مه‌خه، ببه به پشستیوانی من و مه‌به به پشستیوانی دوزمنم، رینموونیم بکه‌و ریگه‌ی راستم به ئاسانی پی نیشانده، نه‌وه‌ی زورو سته‌م لیده‌کا زالمبکه به‌سه‌ریدا، په‌روه‌ردگاری خوم! وام لی بکه که زور سوپاسی تو بکه‌و زور زیکری تو بکه‌و یادگویه‌کی باشی تویم و هه‌میشه به نه‌ده‌ب و به ته‌وازوع بم له خزمه‌تی توداو، نه‌سه‌فخوریم له‌سه‌ر تاوان و زورو زو باده‌مه‌وه بو لای تو. نه‌ی خودای من! ته‌وبه‌م قبول بکه‌و په‌شیمانیم گیرابکه‌و له‌گونا‌هم خوش به‌و تاوانم بشوره‌ره‌وه‌و نزام گیراکه‌و ده‌لیل و به‌لگه‌م جیگیرو مه‌حکه‌م که‌و زمانم ره‌هاکه‌و دلم شاره‌زاکه‌و کینه‌و ده‌غه‌زی سینهم ده‌رکه‌و دلم ساف و بیگه‌رد که (ت/د-س/ص).

۵۰۴۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُومُ مِنْ مَجْلِسٍ حَتَّى يَدْعُوَ بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ لِأَصْحَابِهِ: اللَّهُمَّ اقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا يَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّاتِكَ وَمِنْ الْيَقِينِ مَا تَهْوُونَ بِهِ عَلَيْنَا مُصِيبَاتِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَأَبْصَارِنَا وَقُوتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا وَاجْعَلْ ثَارَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا وَانْصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمًّا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا^(۱۰).

ئیبینو عومهر (ره‌زای خودا له‌خوی و له‌باوی) فهرمووی: که‌م وا ده‌بوو که پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌کوپی هه‌لسی، هه‌تا ئەم دووعاو نزیانه‌ی بو‌هاو‌پییانی

^(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

نه‌کردبایه: اللَّهُمَّ اقْسِمْنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا يَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّاتِكَ وَمِنْ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مُصِيبَاتِ الدُّنْيَا وَمَتِّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَأَبْصَارِنَا وَقُوَّتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا وَانْصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمًّا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا: ئه‌ی خودایه! ئه‌ونده‌مان به‌ش بۆ دابنئ له ترسو سامی خوٚت که دوورمان بخاته‌وه له بیگویی و نافهرمانیی تو، له تاعه‌ت و فهرمانبه‌ری خوشت ئه‌ونده‌مان به‌ش پیبده که پیی بگه‌ینه به‌هه‌شتی تو، له یه‌قین و دلنایایی و متمانه‌یش ئه‌ونده‌مان به‌ش پی بده که گوی به‌وه‌ی و چورتم و قوٚرتی جیهان نه‌ده‌ین، گویمان و چاو‌مان و هیزمان هه‌تا سه‌ر پی ره‌وا ببینه‌و له‌پاش مردنیشمان بیانکه به‌مایه‌ی سوود و قازانج بۆمان، هه‌رکه‌س زۆرو سته‌م و نا‌هه‌قی‌مان ئی ده‌کا تۆله‌ی ئیمه‌ی ئی بستینه، هه‌رکه‌سی دوشمنایه‌تیمان تی ده‌به‌ستی سه‌رمان بخه به‌سه‌ریدا، ئایین و دینمان گرفتاری وه‌ی و موصیبه‌ت مه‌که، دنیا مه‌که به‌هۆمی‌دی هه‌ره‌ گه‌وره‌مان و به‌ئو په‌ری ئاوانمان! ئه‌و که‌سانه‌شمان به‌سه‌ردا زāl مه‌که که به‌زییان نایه‌ته‌وه پیا‌ماندا. (ت-س/ح).

۵۰۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَزِدْنِي عِلْمًا الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ^(۱):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سه‌رین) ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَزِدْنِي عِلْمًا الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ. خودایا! ئه‌وه‌ی فی‌ری منت کردووه بی‌که به‌مایه‌ی قازانج بۆم، وه ئه‌وه‌م فی‌رکه که سوودی هه‌بن بۆم، وه په‌ستا په‌ستا عیلم و زانستی به‌سوود بپژینه به‌سه‌رمدا، سوپاس بۆ خودا له‌سه‌ر هه‌موو حالئ، په‌نا ده‌گرم به‌ره‌حه‌متی خودا له‌حالئ دانیشتوانی دۆزه‌خ! (ت-س/ح).

۵۰۵۱- وَقَالَ شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لَأُمُّ سَلَمَةَ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ مَا كَانَ أَكْثَرُ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ (مِثْلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا كَانَ عِنْدَكَ؟ قَالَتْ: كَانَ أَكْثَرُ دُعَائِهِ يَا مُقَلَّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَكْثَرُ دُعَايَكَ بِهَذَا قَالَ: يَا أُمَّ سَلَمَةَ إِنَّهُ لَيْسَ آدَمِيٌّ إِلَّا وَقَلْبُهُ بَيْنَ أَصْبَعَيْنِ مِنَ أَصَابِعِ اللَّهِ فَمَنْ شَاءَ أَقَامَ وَمَنْ شَاءَ أَزَاعَ^(۱۲).

شه‌هری کو‌ری حه‌وشه‌ب (خودای فی رازی بن) فه‌رمو‌وی: گو‌تم به‌ ئوم‌مو سه‌له‌مه‌ی هاوسه‌ری پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودا له‌سه‌ر پی‌غه‌مبه‌رو ره‌زای خودا له‌ ئوم‌مو سه‌له‌مه): ئه‌ی دای‌کی موسول‌مانان! جاران حه‌زره‌ت (درو‌دی خودای له‌سهرین) که له‌لای تو ده‌بوو به‌زو‌ری دووعاو پارانه‌وه‌ی چی بوو؟ فه‌رمو‌وی: به‌زو‌ری دووعاو نزا‌ی پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سهرین) ئه‌مه‌بوو: يَا مُقَلَّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ: ئه‌ی هه‌لسو‌پورینه‌ری دلان! دل‌م را‌گره له‌سه‌ر ئایینی خو‌ت، منیش عه‌رزیم کرد: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! ده‌تبینم به‌زو‌ری ئه‌م نزا‌یه ده‌خو‌ینی فه‌رمو‌وی: ئه‌ی ئوم‌مو سه‌له‌مه! بو‌یه‌ و ده‌که‌م چون‌که دل‌ی هه‌موو ئاده‌میزادی و له‌ نیوانی دوو په‌نجه‌دا له‌ په‌نجه‌کانی خودا، ئیتر هه‌رکه‌سی خواستی خودای له‌سهرین رایده‌گری له‌سه‌ر ئیمان و باوه‌ر، ئه‌و که‌سه‌یشی که خواستی خو‌ی له‌سه‌ر نه‌بی له‌پ‌یی ده‌رده‌کا. (ت-س/ح).

۵۰۵۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (مِثْلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي جَسَدِي وَعَافِنِي فِي بَصَرِي وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنِّي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ^(۱۳).

عایشه (خودای فی رازی بن) فه‌رمو‌وی: جاران پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌موو: اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي جَسَدِي وَعَافِنِي فِي بَصَرِي وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنِّي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ: (ت-س/ح).

^(۱۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۱۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۰۵۳- وَعَنْهَا قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيْ لَيْلَةٍ لَيْلَةِ الْقَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا قَالَ: قُولِي اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي^(۱۴).

دیسان عائیشه (خودای ن‌رازی بن) فہرموی: عہرزی پیغہمبہرم کرد: ئہی پیغہمبہری خودا! پیم بفہرمو و گہر زانیم چ شہوی شہوی لہیلہ تولقہدرہ چی تیا بلیم؟ فہرموی: بلی: اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي: خودایہ! دلنیام کہ تو ہم تاوان بہخش و ہم خہلات بہخش، تو بہخشہرو بہخشندہی، تو بہخشین و لیبورندت پی خوشہ، سادہی بہمیہربانی خؤ بمبہخشہ! (ت-س/ص).

۵۰۵۴- عَنِ الْعَبَّاسِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي شَيْئًا أَسْأَلُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ: سَلِ اللَّهَ الْعَافِيَةَ. فَمَكَّمْتُ أَيَّامًا ثُمَّ سَأَلْتُهُ ثَانِيًا فَقَالَ لِي: يَا عَبَّاسُ يَا عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ: سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ^(۱۵).

عہعباس (خودای ن‌رازی بن) فہرموی: گوتم: ئہی پیغہمبہری خودا! شتیکی وام فیترکہ لہ خودای گہورہ و سہرہر داوای بکہم، فہرموی (درویدی خودای لہسربن): داوای لہش ساغی و بیوہیی لہخودا بکہ. فہرموی: لہپاش چہند روژیکی تریش دیسان ہمان پرسیارو داوام لی کردہوہ، فہرموی (درویدی خودای لہسربن) ئہی عہعباس! ئہی مامہی پیغہمبہری خودا! داوای لہش ساخی و بیوہیی ہردوو جیہان لہخودا بکہن (ت-س/ص).

۵۰۵۵- وَسَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَيْ الدُّعَاءِ أَفْضَلُ قَالَ: سَلِ رَبَّكَ الْعَافِيَةَ وَالْمُعَافَاةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. ثُمَّ سَأَلَهُ فِي الْيَوْمِ الثَّانِي فَقَالَ: مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ سَأَلَهُ فِي الْيَوْمِ الثَّالِثِ فَقَالَ: لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ. قَالَ: إِذَا أُعْطِيَ الْعَافِيَةُ فِي الدُّنْيَا وَأُعْطِيَتْهَا فِي الْآخِرَةِ فَقَدْ أَفْلَحْتَ^(۱۶).

(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

پیاوئ له پیغه‌مبه‌ری پرسى: کام نزا‌یه زۆر گهره‌یه؟ فهرمووى: داواى
ساخى و خوشى هه‌ردوو جیهان له خودا بکه. جا بۆ سبه‌ینیش هه‌مان
پرسیاری لی‌کرده‌وه، هه‌زه‌تیش هه‌مان وه‌لامى پی‌شوو‌ی دایه‌وه، بۆ دوو
سبه‌ینیش هه‌روه‌ها، ئه‌وجا هه‌زه‌ت (درووى خودای لسه‌رین) فهرمووى: ئه‌گه‌ر
ساخى و خوشی هه‌ردوو جیهانت ده‌ست که‌وئ ئیت‌ره‌تا هه‌تایه‌ سه‌رفراز
ده‌بیت! (ت-س/ح).

۵۰۵۶- وَقَامَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَلَى الْمَنْبَرِ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ: قَامَ رَسُولُ
اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَامَ الْأَوَّلِ عَلَى الْمَنْبَرِ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ: سَلُوا اللَّهَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فَبِئَاءَ
أَحَدًا لَمْ يُعْطَ بَعْدَ الْيَقِينِ خَيْرًا مِنَ الْعَافِيَةِ^(۱۷).

جارئ نه‌بو به‌کری صدیق (رمزای خودای لیبین) سه‌رکه‌وته سه‌ر دوانگه‌و له‌وئ
راوه‌ستاو دوانی‌کی داو ئه‌وجا دلى گه‌رم بوو ده‌ستیکرد به‌ گریان و فهرمووى:
پی‌رار پیغه‌مبه‌ر (درووى خودای لسه‌رین) سه‌رکه‌وته سه‌رمینه‌رو دوانی‌کی
شیرینی داو دلى پر‌بوو ده‌ستیکرد به‌ گریان و فهرمووى: له‌یه‌زدانی پاک
داواى چاوپۆشى و له‌ش ساخى و بی‌وه‌یی بکه‌ن، چونکه‌ یه‌قین و باوه‌ری
ته‌واوى دلى ئی ده‌رچئ هیچ خه‌لاتی‌کی خودایی ناگات به‌ عافییه‌ت و
ئاسووده‌یی و بی‌وه‌یی! (ت-سه‌ند غه‌ریب).

۵۰۵۷- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَعَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِدُعَاءٍ
كَثِيرٍ لَمْ نَحْفَظْ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ دَعَوْتَ بِدُعَاءٍ كَثِيرٍ لَمْ نَحْفَظْ مِنْهُ شَيْئًا. فَقَالَ: أَلَا
أَذَلُّكُمْ عَلَى مَا يَجْمَعُ ذَلِكَ كُلُّهُ تَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ
مُحَمَّدٌ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ بِكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ وَأَلْتَ الْمُسْتَعَانَ وَعَلَيْكَ الْبَلَاءُ
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ^(۱۸).

ئه‌بو ئوما‌مه (خودای ئی رازی بن) فهرمووى: پیغه‌مبه‌ر (درووى خودای لسه‌رین) نزاو
پارانه‌وه‌یه‌کی زۆری‌کرد، بۆ‌مان له‌به‌ر نه‌کرا، گوتمان: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری

(۱۷) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۱۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

خودا! نزایه‌کی زۆرت خویند، هیچمان لیی له‌به‌رنه‌کرد. فه‌رمووی: هۆشیاره‌وه‌بن! با نزایه‌کی واتان پیی نیشان بدهم که ئه‌وه هه‌مووی بگریته‌وه. ئه‌ی نزا خوین! بلی: **اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ بِكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ وَأَنْتَ الْمُسْتَعَانُ وَعَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ**. ئه‌ی خودایه! داوات لی ده‌که‌ین که به‌شمان بدهی له‌و خیرو خوشییانه‌ی که موحه‌مه‌دی پیغه‌مبه‌ری تو داوای کردوون له‌تو. وه په‌نا ده‌گرین به‌تو له‌شه‌ری نه‌وشته خراپانه‌ی که موحه‌مه‌دی پیغه‌مبه‌ری تو په‌نا ی گرتووه به‌تو له‌شه‌ریان، خودایه! پشتیوان هه‌رتووی، پشت و په‌نا هه‌رتووی، جیگه‌ی ئومیدو که‌یشتن به‌ئاوات هه‌رتووی، پاریز له‌تاوان و تاقه‌تی تاعه‌ت و خودا په‌رستی هه‌ر به‌ده‌ستی خودا خویه‌تی (تیرمزی (رمزای خودای لی بن) به‌رشته‌یه‌کی جوان).

۵۰۵۸- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُعَلِّمُنَا أَنْ نَقُولَ: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْبَاتِ فِي الْأَمْرِ وَأَسْأَلُكَ عَزِيمَةَ الرُّشْدِ وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا وَقَلْبًا سَلِيمًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ** (۱۸).

شه‌دادی کوپی ئه‌وس (خودای لی رازی بن) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (رسووی خودای له‌سه‌ربن) فی‌ری ده‌کردین که بلیین: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْبَاتِ فِي الْأَمْرِ وَأَسْأَلُكَ عَزِيمَةَ الرُّشْدِ وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا وَقَلْبًا سَلِيمًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ**: هه‌ی یه‌زدانی پاک! له‌تو داوا ده‌که‌م که فرسه‌تم بدهی له‌سه‌ر پایه‌داریی له‌سه‌ر هه‌ق و ته‌قوای خۆت. له‌تو داخوازی ده‌که‌م که فرسه‌تم بدهی له‌سه‌ر سوپاسی نازو نیعمه‌تی خۆت، وه له‌سه‌ر عیباده‌تیکی جوانی خۆت، داوای زمانیکی راستگوو دلیکی پاک و بیگه‌ردو سینه‌یه‌کی سافت لی ده‌که‌م،

(۱۸) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

وه په‌ناده‌گرم به‌تو له شه‌ری شه‌وی که خوت ده‌یزانی، داوا ده‌که‌م له‌تو که به‌شم بده‌ی لهو خیره‌و خوشییه‌ی که خوت ده‌یزانی له‌تو داوا ده‌که‌م که نه‌و تاوانانه‌م بیوشی که خوت ده‌یزانی به‌راستی هر تو ه‌موو په‌نهانییه‌کان زورباش ده‌زانی و به‌ه‌موو نه‌ینییه‌ک زانای (ت-س/ح).

۵۰۵۹- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ دَاوُدَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ. قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا ذَكَرَ دَاوُدَ يُحَدِّثُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَعْبَدَ الْبَشَرِ^(۲۰).

شه‌بو د‌ه‌رداء (خودای ن‌زانی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (د‌رودی خودای له‌س‌رین) فه‌رمووی: یه‌ک‌ئ له‌ پارانه‌وه‌کانی داوود نه‌مه‌بوو: اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ: خودایه! من داوای خوشه‌ویستی خوت لی ده‌که‌م، خوشه‌ویستی نه‌و که‌سه‌یش که تو‌ی خوش ده‌وی، ه‌روه‌ها داوات لی‌ده‌که‌م که فرسه‌تم بده‌ی له‌سه‌رکردنی نه‌و کاره‌باشانه‌ی که ده‌بن به‌مایه‌ی خوشه‌ویستی تو، په‌روه‌ر‌دگاری نازدارم! شه‌ی خودای کردگارم! خوشه‌ویستی خوت بکه‌به‌گه‌وره‌ترین ئاوانم، که زیاتر له‌خوم و که‌سوکارم له‌لام شیرین‌تر بی، ه‌روه‌ها له‌ئاوی ساردیش له‌لام شیرین‌تر بی. فه‌رمووی: که‌ئ جار پیغه‌مبه‌ر (د‌رودی خودای له‌س‌رین) که باسی داوودی ده‌کردو ه‌وائی شه‌وی ده‌گیرایه‌وه‌ده‌یفه‌رموو: له‌شه‌وی ئاده‌م خودا په‌رست‌ترین که‌س داوود پیغه‌مبه‌ر بوو (ت-س/ح).

۵۰۶۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يَنْفَعُنِي حُبُّهُ عِنْدَكَ، اللَّهُمَّ مَا رَزَقْتَنِي مِمَّا أُحِبُّ فَاجْعَلْهُ قُوَّةً لِي فِيمَا تُحِبُّ اللَّهُمَّ وَمَا رَزَيْتَ عَنِّي مِمَّا أُحِبُّ فَاجْعَلْهُ لِي فَرَاغًا فِيمَا تُحِبُّ^(۲۱).

(۲۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۲۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

عبداللّای کوپی یه‌زید (خودای ئی‌رانی بن) فه‌رمووی: گه‌ئی جار‌ه‌زرت
(درویدی خودای له‌سهرین) له‌ پارانه‌وه‌یدا ده‌یفه‌رموو: **اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ
يَنْفَعُنِي حُبُّهُ عِنْدَكَ اللَّهُمَّ مَا رَزَقْتَنِي مِمَّا أَحَبُّ فَأَجْعَلْهُ قُوَّةً لِي فِيمَا تُحِبُّ**. نه‌ی خودایه‌!
خۆشه‌ویستی خۆت بکه‌ به‌ نصیبم خۆشه‌ویستی نه‌و که‌سه‌یش که‌
خۆشه‌ویستی نه‌و سوودی ده‌بی بۆم له‌لای تو، خودایه‌! نه‌وه‌ی خۆم خۆشم
ده‌وی و ده‌یکه‌ی به‌ نصیبم بیکه‌ به‌ ده‌سمایه‌ی خۆشه‌ویستی تو، خودایه‌!
نه‌وه‌یشی خۆم چه‌زم لییه‌تی به‌لام تو نایکه‌ی به‌نصیبم دیسان بیکه‌ به‌
ده‌ستمایه‌ی خۆشه‌ویستی خۆت. (ت-س/ح).

۵۰۶۱- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ اجْعَلْ سَرِيرَتِي خَيْرًا مِنْ عَلَانِيَتِي وَاجْعَلْ عَلَانِيَتِي صَالِحَةً اللَّهُمَّ إِنِّي
أَسْأَلُكَ مِنْ صَالِحِ مَا تُؤْتِي النَّاسَ مِنَ الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَلَدِ غَيْرِ الضَّالِّ وَلَا الْمُضِلِّ. روى
الترمذي الثلاثة عشر^(۲۲):

عومهری کوپی خه‌تتاب (ره‌زای خودای لیبن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر
(درویدی خودای له‌سهرین) نه‌مه‌ی فی‌رکردم فه‌رمووی: بلی: **اللَّهُمَّ اجْعَلْ سَرِيرَتِي
خَيْرًا مِنْ عَلَانِيَتِي وَاجْعَلْ عَلَانِيَتِي صَالِحَةً اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ صَالِحِ مَا تُؤْتِي
النَّاسَ مِنَ الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَلَدِ غَيْرِ الضَّالِّ وَلَا الْمُضِلِّ**: خودایه‌! کاریک‌ی و
بفه‌رموو که‌ په‌نامه‌کیم له‌ ئاشکرام باشت‌ر بی، له‌ هه‌مان کاتدا ئاشکرایشم
هه‌رباشی، په‌روه‌ردگارا! داوات لیده‌که‌م که‌ به‌شی منیش بده‌ی له‌و
به‌شه‌ باش و خاسانه‌ی که‌ ده‌یده‌ی به‌م خه‌لکه‌، واته‌ له‌مال و حال و
خیزان و منال، که‌ مال و حال و منالی ره‌حه‌ت بن و له‌پ‌ئ ده‌رنه‌چن و نه‌بن
به‌ مایه‌ی له‌ ری‌ده‌رچوونی خه‌لکی تریش! (ت-س/غریب).

^(۲۲) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۷۱) نه‌و‌کوته‌ه‌دیسیانه‌ی که به‌کار ده‌هینرین به‌په‌ناگرتن به‌خودای که‌وره : (ما ورد فی کلمات الاستعاذة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَأَعُوذُ بِكَ رَبَّ أَنْ يَخْضُرُونَ - سورة المؤمنون - ۲۳/۹۷-۹۸}.

ئه‌ی موچه‌مه‌دا! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست! کاتئ ده‌ته‌وی له‌شه‌پری
شتئ رزگارت ببئ، به‌تایبه‌ت له‌شه‌پری په‌ری و شه‌یاتینئ، به‌نیازی نزا،
به‌زمانئکی پاک، به‌دلیکی به‌سوژ به‌فرموو: {رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ،
وَأَعُوذُ بِكَ رَبَّ أَنْ يَخْضُرُونَ}. په‌روه‌ردگاری خو‌م! تو خودای منئ، من به‌نده‌ی
تو! په‌ناده‌گرم به‌تو له‌وه‌سو‌ه‌سو خوتووراتئ شه‌یتانه‌کان، که وه
سه‌ره‌سیخورمه له‌په‌نامه‌کییه‌وه دنه‌ی دل و ده‌روون ده‌دن و هانی مرو‌ه
ده‌دن له‌سه‌ر کردنی خراپه‌و گونا‌ه، هه‌روه‌ها په‌ناده‌گرم به‌تو له‌وه که
شه‌یاتینئ له‌لای من حازرین و بو‌خته‌دان له‌سه‌ر ناشووب گرم بده‌ن و به
ده‌ورما‌بین.

۵۰۶۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَعَوَّذُ مِنْ
جَهْدِ الْبَلَاءِ ، وَدَرَكِ الشَّقَاءِ ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ . رواه الشيخان
والنسائي^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئا رازی بئ) فه‌رمووی: که‌ئ جار پیغه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای
له‌سربئ) په‌نای ده‌گرت به‌خودا ده‌یفه‌رموو: اللهم انی أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ ،
وَدَرَكِ الشَّقَاءِ ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ . خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو له‌به‌لای
ب‌رس ب‌پو له‌تووش‌ب‌وونی نه‌گبه‌تی و له‌یه‌خه‌گرتنی چاره‌په‌شی و له
چاره‌نووسی خراپه‌و له‌پی‌خو‌ش‌بوون و شاده‌کامی دوشمنان! (ش/ن - خودایان
ئا رازی بئ).

^(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۹ رقم/ ۱۹۸۶ = ۶۲۴۷، ۶۶۱۶. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۱۶. نسائی. استعاذة: ۵۵۰۷

۵۰۶۳ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ ، وَضَلَعِ الدِّينِ ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ^(۱).

نه نه س (خوشنودی خودای نبین) فهرموی: گه لی جار جه زهت (دیودی خودای لهسهرین و میان به قوریانی بن) دهیفهرموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ ، وَضَلَعِ الدِّينِ ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ: نهی خودایه! په نا ده گرم به تو له خهم و خه فته و له کوله واری و بیکاره یی و له ته مبهلی و ته وه زهلی و له ترسنوکی و له ره زیلی و رژی و چرووکی و له که له که بوونی قهرزو بوون به ژیر باری قهرزه وه و له بوون به ژیر پیی دوشمنانه وه. (ش/د/ت/ن - رمای خودایان نبین).

۵۰۶۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ ، وَالْمَأْتِمِ وَالْمَغْرَمِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغَنَى ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ عَنِّي خَطَايَا بَمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ ، وَتَقَّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا ، كَمَا تَقَيَّتِ الثُّوبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدُّكْسِ ، وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ^(۲).

عائیشه (رمای خودای گهروهی نبین) فهرموی: پیغه مبهری خودا (دیودی خودای مزنی لهسهرین) زور جارن دهیفهرموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ ، وَالْمَأْتِمِ وَالْمَغْرَمِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغَنَى ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ عَنِّي خَطَايَا بَمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ ، وَتَقَّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا ، كَمَا تَقَيَّتِ الثُّوبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدُّكْسِ ، وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ:

^(۱) بخاری. جهاد: ۲۸۲۳، ۶۳۶۷. ابوداود. صلاة: ۱۵۴۰. نسائی. استعاذه/۵۴۶۷.

^(۲) تجرید/۵ ل/۲۵۰ رقم/۱۹۸۹ = ۶۳۷۷، ۸۲۲. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۱۰.

ئه‌ی خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له ته‌مه‌لی و ته‌وه‌زه‌لی و، له ئیفتاده‌یی و، له گونا‌ه‌باری و تاوان‌باری و، له قه‌رزازی و قه‌رز‌کویری و، له ئا‌ژاوه و فره‌ته‌نه‌ی ناو گۆپو، له سزای گۆپو، له گفتاری ئاگری دۆزه‌خ و، له سزای ئاگری دۆزه‌خ و، له شه‌پی ئاشووبی ده‌وله‌مه‌ندی و مالی غه‌زه‌ب، هه‌روه‌ها په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له گرفتاری هه‌ژاری که مرۆف تووشی ئا‌ژاوه ده‌کا، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له فره‌ته‌نه‌ی جه‌ج‌اله کویره.

خودایه له‌باتی من به‌ره‌حمه‌تی خۆت گونا‌هه‌کانم به ئاوی به‌فرو ته‌رزه بشۆره‌وه، وه‌ك چۆن شتی به‌ئاو به ئاوی به‌فرو ته‌رزه بشۆردری ته‌واو پاك ده‌بیته‌وه ئاوا، دلم له تاوان پاك بکه‌ره‌وه وه‌ك ب‌لووری بی‌گه‌ردو ب‌لووری سپی، هه‌روه‌ها له گونا‌ه دوورم ب‌خه‌ره‌وه وه‌ك دووری خۆره‌لات و خۆر ئاوا له یه‌كتری (ش/د/ت/ن - خودایان فی رازی بن).

۵۰۶۵ - عَنْ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: تَعُوذُوا بِكَلِمَاتِ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَعُوذُ بِهِنَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ. رواه البخاري والترمذي والنسائي^(۴).

سه‌عد (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: په‌نا بگرن به‌خودا به‌هوی گوتنی ئه‌م وشانه‌وه، وه‌ك پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) خۆی ئه‌مه‌ی ده‌کرد، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ: خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له ترسنۆکی و له‌چرووکی و ره‌زیلی و، له ته‌مه‌نی که‌سیفی و ئیفتاده‌یی و که‌فته‌کاری و، له گرفتاری‌بون و گیرۆده‌بوون به‌ده‌ستی دنیا‌وه، له ئازارو سزای ناو گۆپ (ب/ت/ن - خودایان فی رازی بن).

۵۰۶۶ - عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَا أَقُولُ لَكُمْ إِلَّا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ

^(۴) تجرید- ۵/ ل ۲۵۰/ رقم- ۱۹۸۸ = ۶۳۷۰، ۲۸۲۲، ۶۳۶۵، ۶۳۷۴، ۶۳۹۰ + {ریاض/ ۲/ ل ۲۸۵} رقم- ۱۴/ ۱۴۲۱/ {.

وَالْهَرَمَ وَعَذَابِ الْقَبْرِ اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي ثَقْوَاهَا وَزَكَّهَا أَلْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَلْتَ وَلِيَّهَا وَمَوْلَاهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا. رواه الخمسة الا البخاري^(۵):

زهیدی کوپی نه‌رقه‌م (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) خوی ئه‌م نزاریه‌ی چۆن ده‌خویند منیش ئاوا بو‌تان ده‌خوینم: ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي ثَقْوَاهَا وَزَكَّاهَا أَلْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَلْتَ وَلِيَّهَا وَمَوْلَاهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا: خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌بیکاره‌یی و ته‌وه‌زه‌لی و ترسنۆکی و چرووکی و ئیفتاده‌یی و نازاری گوپ، خودایه! ترسی خۆت بخه‌ره ناو دلمه‌وه‌و ده‌روونم بکه به‌ خاوه‌ن ته‌قواو پاک و ته‌میز رایبگره، چونکه تۆ له‌ هه‌موو که‌سی باشتر پاک و خاوینی ده‌که‌یته‌وه، تۆ خۆت له‌ راستی‌دا هه‌م گه‌وره‌ی من و هه‌م خاوه‌نی خودی منیت، خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌ زانستی بی سوودو، له‌ دلی بی ئاگاو، له‌ ده‌روونی چاوبرسی و، له‌ دووعاو نزاریی که‌ گیرانه‌بی. (م/د/ت/ن - ره‌زای خودایان لی‌بی).

۵۰۶۷- وَسَلِّتْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَمَّا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْعُو بِهِ قَالَتْ: كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ^(۶):

له‌ عایشه پرسیارکرا (خودای ئی رازی بی): پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) چۆن ده‌پارایه‌وه له‌ خوداو چی ده‌فه‌رموو؟ فه‌رمووی: زۆر جار ان ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ: خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌شه‌پی هه‌موو کرده‌وه‌یه‌کی خۆم و له‌شه‌پی کرده‌وه‌ی که‌سیکی تریش (م/د- ره‌حه‌متی خودایان لی‌بی).

(۵) مسلم. ذکرودعاء: ۶۸۴۴. نسائی. استعاذه: ۵۴۷۲.

(۶) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۲۳. نسائی. سهو: ۱۳۰۶.

۵۰۶۸- وَقَالَ بَنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانَ مِنْ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ:

ئیبینو عومەر (رمزای خودا له‌خزی و له‌بابی) فهرمووی: زۆر جاران پیغه‌مبەر (دروودی خودای له‌سهرین) ئەم دووعایه‌شی ده‌کرد: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ: ئەو یه‌زادنی پاک په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌وه که خوا نه‌خواسته به‌هره‌و نازو نیعمه‌تی تۆ پشتم تیبکه‌ن، له‌وه‌یش که ئەو ئاسووده‌یی‌ه‌ی داوته‌پیم لیم ب‌سه‌نیته‌وه‌و تووشی د‌ه‌ردو مه‌ینه‌تی و سه‌خله‌تی ب‌بم، ه‌ه‌روه‌ها په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌وه‌ی که له‌پ‌ر له‌ناکاودا ناوقه‌دی تۆله‌ی سه‌ختی ناگه‌هانی تۆب‌بم، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌ه‌رچی شتی ده‌بی به‌ه‌وی ناره‌زایی و توو‌په‌یی تۆ! (م/د - خو‌شندوودی خودایان ل‌یب‌ن).

۵۰۶۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يُعَلِّمُهُمْ هَذَا الدُّعَاءَ كَمَا يُعَلِّمُهُمُ السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدُّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ^(۸):

ئیبینو عه‌بباس (خو‌شندوودی خودا له‌س‌ر خ‌زی و باب‌ی) فهرمووی: کات‌ی خ‌وی پیغه‌مبەر (دروودی خودای له‌سهرین) سه‌وره‌تی قورانی چۆن فی‌ری یاران‌ی ده‌کرد، به‌و شی‌وه‌یش ئەم نزایه‌ی فی‌ر ده‌کردن، ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدُّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ: خودایه‌! په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌ سه‌زای د‌و‌زه‌خ، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌ سه‌زای گو‌ر، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌ فه‌رته‌نه‌ی ج‌جاله‌ کو‌یر، په‌نا ده‌گرم به‌تۆ له‌ فه‌رته‌نه‌و ئا‌ژاوه‌ی ژیان و مردن! (د/ت/ن - س/ح).

۵۰۷۰- عَنْ شَكْلِ بْنِ حُمَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِي تَعُوْذًا أَتَعُوْذُ بِهِ قَالَ: فَآخِذْ بِكَفِّي قَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوْذُ

(۸) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۷۹. أبوداود. صلاة: ۱۵۴۵.

بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَمِنْ شَرِّ بَصَرِي وَمِنْ شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ قَلْبِي وَمِنْ شَرِّ مَنِي.
رواهما أصحاب السنن^(۹):

شه‌که‌لی کو‌پی حومه‌ید (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: چوومه خزمه‌تی
حه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سربئ) عه‌زیمکرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نووشته‌یه‌کم
فی‌ریکه‌ که‌ بیخوینم و په‌نای پیبگرم به‌خودا له‌ شه‌پرووه‌ی و وه‌زه‌نی شتی
خراب، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سربئ) هه‌ردوو ده‌ستی خسته‌ سه‌ر هه‌ردوو
سه‌رشانم و فه‌رمووی: بَلَى: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَمِنْ شَرِّ بَصَرِي وَمِنْ
شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ قَلْبِي وَمِنْ شَرِّ مَنِي: ئه‌ی یه‌زدانی پاک! په‌ناده‌گرم به‌په‌نای تو
له‌شه‌پری ئه‌م ئه‌ندامانه‌ی خو‌م: له‌ شه‌پری گویم، له‌ شه‌پری چاو‌م، له‌ شه‌پری
زمان‌م، له‌ شه‌پری دلم، له‌ شه‌پری دامه‌ن و تو‌ماوی خو‌م! (د/ت/ن-س/ح).

شه‌پری گو‌ی وه‌ک بیستنی نا‌په‌وا، شه‌پری چاو وه‌ک نه‌زه‌رو
ته‌ماشاگردنی نادروست، شه‌پری زمان وه‌ک درو‌و غه‌یبه‌ت و بوختان و قسه‌ی
بئ شه‌رعی، شه‌پری دل وه‌ک فیزو ده‌عیه‌و نه‌خوشینه‌ ده‌روونییه‌کانی تر،
شه‌پری دامه‌ن و تو‌ماو وه‌ک دامه‌نپییسی و خو‌په‌حه‌تکردنی نا‌په‌وا. (وه‌رگی‌پ)

۵۰۷۱- عَنْ أَبِي الْيَسَرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَدْعُو:
اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَذَمِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الثَّرَدَى وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَرَقِ وَالْحَرَقِ
وَالْهَرَمِ وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ يَتَخَبَّطَنِي الشَّيْطَانُ عِنْدَ الْمَوْتِ وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ فِي سَبِيلِكَ
مُذْبِرًا وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ لَدِيغًا^(۱۰):

ئهبو لیه‌سه‌ر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای
له‌سربئ) ئه‌م نزا‌یه‌ی ده‌کرد: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَذَمِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الثَّرَدَى
وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَرَقِ وَالْحَرَقِ وَالْهَرَمِ وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ يَتَخَبَّطَنِي الشَّيْطَانُ عِنْدَ الْمَوْتِ
وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ فِي سَبِيلِكَ مُذْبِرًا وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ لَدِيغًا: په‌زدانی پاک

^(۹) بسند حسن (شرحه).

^(۱۰) رواه أبوداود بسند صالح ورواه النسائي بسند صحيح (شرحه).

پهناده‌گرم به‌تو له ههره‌س و رووخان و له‌هه‌ل‌دیران و به‌ریبونه‌وه، له خنکان و، له سووتان و، له ئیفتاده‌یی و، له‌وه‌یش که له‌کاتی سه‌ره‌مه‌رگا شه‌یتان ده‌ستم ئی بوه‌شینئ و، له‌وه‌یش که له‌کاتی غه‌زادا پشت هه‌لکه‌م و له‌و کاتی پشت هه‌لکردنه‌دا بمرم و، له‌وه‌یش که به‌پیوه‌دانی مارو میروو گه‌زه‌نده بمرم. (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ وَالْقِلَّةِ وَالذَّلَّةِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أَظْلَمَ^(۱۱).

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جاران خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ وَالْقِلَّةِ وَالذَّلَّةِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أَظْلَمَ: خودایه! ئه‌من په‌ناده‌گرم به‌ په‌نای تو له هه‌ژاری و، له‌بێ خیری و، له‌که‌ساسی و، له‌وه‌ی که زۆرو سته‌م له‌که‌سی بکه‌م، یا که‌سی زۆرو سته‌م ئی بکا (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۳- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ^(۱۲).

دیسان فه‌رمووی: جاران خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ: خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو له دووبه‌ره‌کی و نا‌کوکی و دوورویی و نا‌پاکی و به‌دخویی (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۴- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ يَنْسُ الضَّجِيعُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ فَإِنَّهَا يَنْسُ الْبُطَانَةُ^(۱۳).

(۱۱) رواه أبوداود بسند صالح ورواه النسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱۲) رواه أبوداود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱۳) رواه أبوداود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

دیسان فهرمووی: زورجار خوشه ویست (درویدی خودای لهسربین) دهیفه رموو: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ يَنْسُ الضَّجِيعُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَاةِ فَإِنَّهَا يَنْسُ الْبَطَانَةُ**: ئه‌ی یه‌زدانی پاک: په‌نا ده‌گرم به‌تو له برسیتی، چونکه له‌راستی دا هه‌ژاری به‌راستی خویه‌تی، په‌نا ده‌گرم به‌تو له گزیتی و ناپاکیتی، چونکه به‌راستی کینه و ده‌غهن خویه‌تی. (د-س/صالح-س/ص).

۵۰۷۵- وَكَانَ النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ وَالْجُنُونِ وَالْجُدَامِ وَمِنْ سَيِّئِ الْأَسْقَامِ. روى هذه الخمسة أبو داود والنسائي^(۱۴):

که‌ئێ جار پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای لهسربین) دهیفه رموو: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ وَالْجُنُونِ وَالْجُدَامِ وَمِنْ سَيِّئِ الْأَسْقَامِ**: خودایه! په‌نا ده‌گرم به‌تو له به‌له‌کی و، له‌شییتی و، له‌گولی و، له‌گشت ده‌ردیکی پیس! (د-س/صالح-ن-س/ص).

۵۰۷۶- عن عائشة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كُنْتُ نَائِمَةً إِلَى جَنْبِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَفَقَدْتُهُ مِنْ. → (ب - ۱ ز - ۸۶ ل - ۲۸۰ ف - ۳)^(۱۵):

۵۰۷۷- وَكَانَ النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ. رواه الترمذي بسند حسن. نَسَّأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْحَالِ آمِينَ^(۱۶):

که‌ئێ جار چه‌زده‌ت (درویدی خودای لهسربین) دهیفه رموو: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ**: په‌روه‌ردگاری خۆم! په‌نا ده‌گرم به‌تو له ره‌فتاری ناپه‌سه‌ندو له‌کرداری گه‌ندو له‌ئاره‌ووبازی! (ت-س/ح).

^(۱۴) رواه أبو داود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۵) تقدم في مجلد أول تسلسل ۸۶/ل ۲۸۰ رقم/۵۴۲.

^(۱۶) بسند حسن عند الترمذي.

باسی جواره‌م: باسی جه‌ند نزایه‌کی تایبه‌تی

۷۲) نزاکانی مه‌ینه‌تبار (دعوات المکروب)

الباب الرابع: فی ادعیه مخصوصه دعوات المکروب

۵۰۷۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْكَرْبِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ، وَرَبُّ الْأَرْضِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ئیبینو عه‌بباس (خودایان نزا‌ی بن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سهرین) له‌کاتی سه‌خله‌تی و لی‌قه‌وماندا ده‌یفه‌رموو: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ، وَرَبُّ الْأَرْضِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ. (ش+ت - خودایان نزا‌ی بن).

۵۰۷۹- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دَعَاَتُ الْمَكْرُوبِ: اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تُكَلِّنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَصْلَحَ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. رواه أبو داود وابن حبان^(۲):

ئه‌بو به‌کره (خودای نزا‌ی بن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (درو‌دی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: نزاو پارانه‌وه‌ی پیاوی په‌ریشانی گ‌یرۆده ئه‌مه‌یه: اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تُكَلِّنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَصْلَحَ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ: خودایه! هوم‌یدی‌ه‌ره گه‌وره‌م به‌ مه‌رحه‌مه‌تی تو‌یه، که‌واته به‌قه‌د چاو‌ترووکان‌یکیش چ‌یه‌م مه‌م سپ‌یره به‌ه‌یزو با‌هووی خو‌م، به‌ل‌کوو هه‌رچی کاروبارم هه‌یه خو‌ت چاره‌سهریان بکه‌ بو‌م، له‌تو به‌ول‌وه خودای تر‌نییه (د/ئیبینو حه‌بان -/ص).

(۱) بخاری. دعوات: ۶۳۴۵، ۶۳۴۶، ۷۴۲۶، ۷۴۲۹. ترمذی. دعوات: ۲۴۲۵. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۵۸.

تج‌رید/ ۵ ل/ ۲۴۸ رقم/ ۱۹۸۵.

(۲) بسند صحیح (شرحه).

(۵) بسند حسن (شرحہ).

النَّعْمَةُ: خودایه! له ره‌حه‌تت داوا ده‌که‌م که به‌هری ته‌واوم پی ببه‌خشه. فه‌رمووی: نیعمه‌تی ته‌واو ده‌زانی چیه؟ پیاوه‌که گوتی: مه‌به‌ستم له‌م نزیاه ئومیدی خیره‌و خوشییه. فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین): ده‌بزانه که چوونه به‌هه‌شت و سه‌رفرازبوون له ئاگری دۆزه‌خ به‌شیکه له نیعمه‌تی ته‌واو. هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) گوئی ئی بوو پیاوی ده‌یگوت: يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ: ئه‌ی خاوه‌ن شانوشکۆو قه‌در! فه‌رمووی: نزاکه‌ت گیرا بوو، ده‌ی مرازت عه‌رزی خوداکه. گوئی له پیاویکی تربوو ده‌یگوت: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الصَّبْرَ: خودایه! له‌تۆ داوا ده‌که‌م که سه‌برو خوگرتم پی ببه‌خشی. فه‌رمووی: له‌خودا داوای به‌لات کرد، که‌واته داوای سه‌رفرازی و عافییه‌تیشی لیبکه. (ت-س/ح).

۵۰۸۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَهَمُّهُ الْأَمْرُ قَالَ: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ^(۶).

ئه‌نه‌س (خو‌شنو‌دی‌ی خودای لیبی) فه‌رمووی: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) وابوو، ئه‌گه‌ر کارێ سه‌خ‌له‌تی بک‌ردایه ده‌یفه‌رموو: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ: ئه‌ی زیندووی نه‌مر! ئه‌ی مایه‌ی بوون و مانی هه‌مو شتی! ئه‌ی راگری بوونه‌هر! په‌نام هینایه به‌ر په‌ناو مه‌رحمه‌ت و میهره‌بانی تۆ (ت-س/غ).

۵۰۸۴- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَابْنُ لُمَيْرٍ قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- إِذَا سَلَّمَ لَمْ يَقْعُدْ إِلَّا مَقْدَارَ مَا يَقُولُ «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ». وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ لُمَيْرٍ «يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»^(۷).

(۶) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۷) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

دیسان فەرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فەرمووی: خووبگرن به‌م یاده پیروژه‌وهو هه‌میشه بیکه‌ن به‌ویردی سه‌رزمانتان به‌کول و به‌دل هاواریکه‌ن و بلین: ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ: ئە‌ی خودای من! له‌راستیدا هه‌رخۆت خاوه‌نی شان و شکوو قه‌درو ریژی، ئە‌ی خودای پیروژی نازدارا! (ت-س/غ).

۵۰۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَهَمَّهُ الْأَمْرُ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ. وَإِذَا اجْتَهَدَ فِي الدُّعَاءِ قَالَ: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۸):

ئە‌بو هورەیره (خۆشنوویی خودای مەزنی له‌سهرین) فەرمووی: پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (سه‌لات و سه‌لامی خودای گهورمی له‌سهرین) عاده‌تی وابوو کاتی به‌ته‌نگی کاریکه‌وه ده‌هات سه‌ری هه‌ل ده‌بیری بۆ ئاسمان و ده‌یفه‌رموو: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ: ئە‌ی خودای هه‌میشه زیندوو، ئە‌ی خودای مایه‌ی بوون و مانی هه‌موو شتی. (ت-س/ح).

۷۲) نزا‌ی سه‌فه‌رو هاته‌نه‌وه له‌ سه‌فه‌ر: (دعاء السفر والرجوع منه)

۵۰۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا سَافَرَ قَالَ: اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمُنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ اللَّهُمَّ اطْرُقْنَا الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ^(۱):

ئە‌بو هورەیره (خودای ئازانی بن) فەرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) کاتی ده‌چوو بۆ سه‌فه‌ر، له‌کاتی ده‌رچووندا ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي

^(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۱) مسلم. حج: ۳۲۶۲. أبوداود. جهاد: ۲۵۹۹. ترمذي. دعوات: ۳۴۴۷ {رياض/۳ ل/۲۵ تسلسل/۱۷۰ رقم/۹۷۲}.

السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمُنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ اللَّهُمَّ أَطْوِرْ لَنَا الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ: خودایه! خوت هاوړیی له سه‌فه‌رداو خوت چاودیږی که سوکارمانی، خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو له رهنج و مه‌ینه‌تی ریگه‌و بان و سه‌فه‌ر، له‌وه که خوانه‌خواستته به په‌ستی و دلته‌نگی له‌م سه‌فه‌رم بگه‌پیمه‌وه‌و، له‌وه‌یش که بچمه‌وه به‌سر دیمه‌نی خراپ و حال‌ی ناخوش‌ی مال و منال و خیزاندا، خودایه! ته‌نگی زه‌ویمان بو بکیشه‌و ثم سه‌فه‌رمان بو ئاسان بفه‌رموو (م/د/ت/ن) - خودایان ن رازی بی).

۵۰۸۷ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا اسْتَوَى عَلَى بَعِيرِهِ خَارِجًا إِلَى سَفَرٍ كَبَّرَ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ: سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِرْ عَنَّا بُعْدَهُ اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ. وَإِذَا رَجَعَ قَالَهُنَّ. وَزَادَ فِيهِنَّ آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ. رواهما الخمسة إلا البخاري^(۲).

ئیبینو عومه‌ر (ره‌زای خودای گه‌وره‌یان لیب‌ی) فه‌رمووی: عاده‌تی چه‌زده‌ت (سودی خودای له‌سرب‌ی) وابوو، کاتی ده‌چوو بو سه‌فه‌ری که به‌باشی له سه‌رپشتی وشتره‌که‌ی جیی خوی ده‌گرت نه‌وجا سی جار له‌سه‌ر یه‌ک نه‌للاه‌و نه‌کبه‌ری ده‌کرد، نه‌وسا ده‌یفه‌رموو: سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ^۲ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِرْ عَنَّا بُعْدَهُ اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ

(۲) مسلم. حج: ۲۲۶۲. ابوداود. جهاد: ۲۵۹۹. ترمذی. دعوات: ۳۴۴۷. ریاض/۳ ل/۲۵ رقم/۹۷۲.

✱ سورته‌ی زو‌خروف - ۴۳ / ۱۳ - ۱۴).

فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ: ئەو خودایه پاک و پیروزه که ئەم و لاخه‌ی بۆ ئیمه رام کردوه ئەگەر له‌سایه‌ی مهرحه‌مه‌تی ئەوه‌وه نه‌بوایه زه‌وتکردنی ئەمه له‌ وزه‌ی ئیمه‌دا نه‌بوو، ئەوه‌شمان له‌یاد نه‌چیی که زوو یا دره‌نگ گه‌وره‌ترین سه‌فه‌رو گه‌رانه‌وه‌مان ئەوه‌یه که ده‌چینه‌وه به‌رده‌ستی خودا، ئەی خودایه! ئیمه‌ له‌م سه‌فه‌ره‌مانا له‌ رحمه‌تی تۆ داوا ده‌که‌ین که له‌ چاکه‌و ته‌قوا به‌شی باشمان پی خه‌لات به‌هرمووی، ئەو کاروئیشه‌ جووانانه‌ بکه‌ین که ده‌بن به‌ مایه‌ی خوشنوودی و ره‌زامه‌ندیی تۆ، ئەی خودایه! ئەم سه‌فه‌ره‌مان بۆ ئاسان به‌هرموو، دووریه‌که‌یمان بۆ نزیک بکه‌ره‌وه. ئەی خودایه! خۆت هاوپییت له‌ سه‌فه‌رداو، خۆت چاو‌دیتری که‌سوکارمانی، ئەی خودایه! من په‌نا ده‌گرم به‌ په‌نای تۆ له‌ ره‌نج و مه‌ینه‌تی ریگه‌وبان و زه‌حمه‌تی سه‌فه‌ر، له‌وه‌ که‌ خوانه‌ خواسته‌، به‌ په‌ستی و دڵته‌نگی له‌م سه‌فه‌رم بگه‌ریمه‌وه، له‌وه‌یش که‌ بچمه‌وه به‌سه‌ر دیمه‌نی خراپ و حاالی ناخۆشی مال و منال و خیزاندا. کاتیکیش له‌ سه‌فه‌ره‌که‌ ده‌گه‌رایه‌وه بۆ مال‌ه‌وه ئەم نزایه‌ی به‌ته‌واوی دووباره‌ ده‌کرده‌وه ئەم چه‌ند وشه‌یه‌ی له‌ دواوه‌ لی پتر ده‌کرد: (ئایبون تائبون عابدون لرینا حامدون) (م/د/ت/ن).

۵۰۸۸ - قَالَ عَلِيُّ بْنُ رَبِيعَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ شَهِدْتُ عَلِيًّا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَتَى بِدَابَّةٍ لِيَرْكَبَهَا فَلَمَّا وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الرِّكَابِ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ تَلَاكَمَا فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَى ظَهْرِهَا قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ ثُمَّ قَالَ (سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ) ثُمَّ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ تَلَاكَمَا وَاللَّهُ أَكْبَرُ تَلَاكَمَا سُبْحَانَكَ إِنِّي قَدْ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاعْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. ثُمَّ ضَحِكَ. فَقُلْتُ مِنْ أَى شَيْءٍ ضَحِجْتَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَنَعَ كَمَا صَنَعْتُ ثُمَّ ضَحِكَ، فَقُلْتُ مِنْ أَى شَيْءٍ ضَحِجْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنَّ رَبَّكَ لَيُعْجَبُ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ غَيْرُكَ. رواه الترمذي وأبو داود (۳):

عه‌لی کوپی ره‌بیعه (ره‌زای خودای لیبن) فهرمووی: به دیاره‌وه بووم
 ولاخه‌که‌ی عه‌لییان هی‌نا بو‌ی که سواری بی، کاتئ پی‌ی نایی ناو زه‌نگی سی
 جار فهرمووی: باسم الله: به پی‌وزیسی ناوی خودا. کاتی‌کیش ری‌ک له‌سه‌ر
 پشتی ولاخه‌که دانیش‌ت فهرمووی: الحمد لله، سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا
 لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ: نه‌جا سی جار فهرمووی: الحمد لله، سی
 جاریش فهرمووی: الله اکبر، نه‌وجا فهرمووی: سُبْحَانَكَ إِنِّي قَدْ ظَلَمْتُ نَفْسِي
 فَاعْفُ عَنِّي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ: نه‌وجا زهرده‌خه‌نه‌یه‌کی کرد، منیش
 عه‌رزی‌مکرد: نه‌ی فهرمان‌پره‌وای موسولمانان! بو‌چی پی‌ده‌که‌نی؟ فهرمووی:
 جارئ پی‌غه‌مبه‌ری نازدارو خوشه‌ویست (دروودو سه‌لات و سه‌لامی له‌سه‌ربن)
 هه‌مان شتی کرد، که‌من نی‌ستا کردم و نی‌نجا پی‌که‌نی، منیش عه‌زیم کرد:
 قوربان! بو‌چی پی‌که‌نیت؟ فهرمووی: چونکه خودای تو زور خوشی دی به‌وه
 که به‌نده‌ی خو‌ی بلئ: رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ غَيْرُكَ:
 په‌روه‌ردگاری نازدارم! له‌ تاوانه‌کانم ببوره، گونا‌هه‌کانم بی‌وشه، تو‌نه‌بی کن
 راده‌ی ده‌که‌وئ که له‌ گونا‌هان خوش بی، (ت-س/ص-د).

۵۰۸۹- وَقَالَ بْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا قَفَلَ
 مِنَ الْجِيُوشِ أَوْ السَّرَايَا أَوْ الْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ إِذَا أَوْفَى عَلَى ثَنِيَّةٍ أَوْ فَذَفِدٍ كَبِيرٍ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ:
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ آيُونَ
 ثَابِتُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ وَكَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَخْزَابَ
 وَحْدَهُ. واه الشيخان. والله أعلم^(۴):

نی‌بنو عومه‌ر (خوشنودی خودایان لیبن) فهرمووی: جاران که پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی
 خودای له‌سه‌ربن) له‌ غه‌زا، یا له‌ جه‌ج، یا له‌ عه‌مره ده‌که‌پرایه‌وه کاتئ سه‌رده‌که‌وته
 سه‌ر لاشانئ، یا سه‌ر لاپائئ سی جار نه‌للاه‌و نه‌کبه‌ری ده‌کردو نه‌وجا
 ده‌یفه‌رموو: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
 قَدِيرٌ آيُونَ ثَابِتُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ وَكَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ
 الْأَخْزَابَ وَحْدَهُ. (ش).

(۴) مسلم. حج: ۳۲۶۵ {ریاض/۳/ل/۲۷ تسلسل/۱۷۰ رقم/۹۷۴. ابوداود: ۲۶۰۲ وترمذی: ۳۴۴۳}.

(۷۴) نَزای رِیَبوار به رِیکردن : (دعاء الوداع)

۵۰۹۰ - → له بهرگی هه شته مدا رابورد، باسی (تودیع الغزاه واستقبالهم).
لیره‌دا ده‌فه‌رموئ: هه‌ر پیاوئ که ده‌یویست بچئ بۆ سه‌فه‌ر، ئیبنو عومه‌ر
(خودایان ئی ازی بئ) پئی ده‌فه‌رموو: له‌من نَزیک به‌ره‌وه، با به‌ریت بکه‌م وه‌ک
چۆن پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربئ) ئیمه‌ی له‌سه‌فه‌ردا به‌پئ ده‌کرد، ده‌یفه‌رموو:
(استودع الله دينك وامانتك وخواتم عملك). (د/ت/ن-س/ص).

۵۰۹۱ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ سَفَرًا فَرُودُنِي. قَالَ: زُودَكَ اللَّهُ التَّقْوَى. قَالَ: زِدْنِي. قَالَ: وَغَفَرَ ذَنْبَكَ. قَالَ: زِدْنِي بِأَيِّ أُنْتَ وَأُمِّي. قَالَ: وَيَسِّرْ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ. رواه الترمذي والحاكم^(۱):
ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووئ: پیاوئ هاته‌ خزمه‌تی هه‌زه‌ت (دروودی
خودای له‌سه‌ربئ) گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نیازێ رِیَبواریم هه‌یه، ده‌مه‌وئ
بچم بۆ سه‌فه‌رئ، به‌فه‌رموو تویشوو به‌که‌م به‌ده‌رئ، فه‌رمووئ: زُودَكَ اللَّهُ التَّقْوَى:
خودا تویشوو ته‌قوا له‌خودا ترسینت پئ خه‌لات به‌فه‌رمووئ. گوتی:
قوربان! دووعایه‌کی تریشم بۆ بکه، فه‌رمووئ: خودا له‌ گونا‌ه‌یشت خۆش
بئ: وَغَفَرَ ذَنْبَكَ: گوتی: باوک و دایکم به‌قوربان‌ت بن نزایه‌کی تریشم بۆ بکه،
فه‌رمووئ: وَيَسِّرْ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ: خودایه‌! ئه‌م به‌نده‌ی تویه‌ له‌ هه‌رکوی
بئ باشی بۆ بکه‌و کارێ خیرێ بۆ ئاسان به‌فه‌رموو. (ت/حاکم-س/ح). واته‌:
سونه‌ته‌ رِیَبوار داوای دووعای خیر له‌ پیاو چاکان و مامۆستا ئایینییه‌کان
بکا، چونکه‌ ئه‌م زاته‌ نازدارانه‌ جینشینێ پیغه‌مبه‌رن و چرای رۆشنی رِیَبازی
شه‌ریعه‌تن، ئه‌وانیش به‌م نزایه‌ بۆ بکه‌ن و بلین: « زُودَكَ اللَّهُ التَّقْوَى وَغَفَرَ
ذَنْبَكَ وَيَسِّرْ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ. (وه‌رگیئ)

۵۰۹۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ
أَسَافِرَ فَأَوْصِنِي. قَالَ: عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ. فَلَمَّا أَنْ وَلَّى الرَّجُلُ
قَالَ: اللَّهُمَّ اطْوِ لَهُ الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ. رواه الترمذي بسند حسن. والله أعلم^(۲):

^(۱) بسند حسن (شرحه).^(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیاوی گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ده‌مه‌وی سه‌فه‌ر بکه‌م، به‌رموو په‌ندم داده‌و ئامۆزگاریم به‌رموو فه‌رمووی: هه‌میشه‌ ترسی خودات له‌ دلدابی و له‌ ته‌قوای خودا بی ئاگا مه‌به‌، وه‌ له‌سه‌ر هه‌موو جیگایه‌کی به‌رزیش ئه‌للاهو ئه‌کبه‌ر بکه‌. کاتیکیش پیاوه‌که‌ رویش‌ت فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌ربین): **اللَّهُمَّ اطْرِ لَه الْأَرْضَ وَهَوْنٌ عَلَيْهِ السُّفَرُ:** خودایه‌! ته‌نگی زه‌وی بو‌ بکیشه‌و ری‌ی دووری بو‌ نزیک بکه‌ره‌وه‌و سه‌فه‌ره‌که‌یشی بو‌ ئاسان بکه‌ (ت-س/ح).

٧٥) نزا‌ی چوونه‌ هه‌واری نو‌ی: (دعاء النزول في أي منزل)

٥٠٩٣- عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا ثُمَّ قَالَ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ. لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَجِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ. رواه الترمذي^(١):

خه‌وله‌ی کچی هه‌کیم (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربین) فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی کاتی ده‌چیته‌ جیگه‌یی بلی: **أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ:** په‌نا ده‌گرم به‌ پیروزیی وشه‌ ته‌واوه‌کانی خودا له‌ شه‌ری هه‌موو دروسکراوانی خودا، ئیتر هه‌یج شتی زیانی پی‌ ناگه‌یه‌نی هه‌تا له‌و شوین و هه‌واره‌ ده‌گوینته‌وه‌. (ت-س/ص)^(١).

^(١) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(١) له ١٦/٦/١٩٨٧ دهم چه‌ند دپ‌رم له‌سه‌ر نهم فه‌رمووده‌یه نووسیوه: (ئیستاکه له‌ یاروه‌لی هاتمه‌وه، په‌کیکیان تیادا بوو به‌روژوو بوو، گوتم: خودایه‌! ته‌هاتول ده‌که‌م به‌م هه‌دیسانه‌ی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربین) هه‌واری نو‌ی نهم پیاوه‌ کۆچکردووهم پی‌ نیشان بده‌، سبحان الله که‌ کتێبه‌که‌م کردمه‌وه نهم باسه‌و نهم هه‌دیسە‌ی بو‌ نیازکه‌م دهرچوو. (وهرگی‌) * روونکردنه‌وه‌:

یاروه‌لی مه‌یدان! ره‌میه‌کی سه‌ربازی بوو، له‌نزیک باروتخانه‌وه‌ له‌ خۆره‌لاتی که‌رکه‌وه‌، زۆرینه‌ی سه‌ربازو پۆلیسی نه‌فسه‌رو پیشمه‌رگه‌و نه‌مانه‌، که‌ إعدام ده‌کران، له‌وی گولله‌ باران ده‌کران، کۆمه‌لی روداوی راسته‌هینه‌ی فیعلیم له‌م جۆره‌ بابته‌ ته‌مار کردبوو، زۆر به‌نرخ

۵۰۹۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا سَافَرَ فَأَقْبَلَ اللَّيْلُ قَالَ: يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ أَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّكَ وَشَرِّ مَا فِيكَ وَشَرِّ مَا خُلِقَ فِيكَ وَمِنْ شَرِّ مَا يَدْبُ عَلَيْكَ وَأَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ أَسَدٍ وَأَسْوَدَ وَمِنْ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ وَمِنْ وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ. واه ابو داود والنسائي^(۷):

عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (خودایان لای زانی بن) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) که ده‌چوو بۆ سه‌فه‌ر، که شه‌و داهه‌هات له‌ جیگه‌یی، ده‌یفه‌رموو: يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ أَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّكَ وَشَرِّ مَا فِيكَ وَشَرِّ مَا خُلِقَ فِيكَ وَمِنْ شَرِّ مَا يَدْبُ عَلَيْكَ وَأَغُوذُ بِاللَّهِ مِنْ أَسَدٍ وَأَسْوَدَ وَمِنْ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ وَمِنْ وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ: ئە‌ی زه‌وییه‌که! خودای من و تو‌یه‌ که، که یه‌زدانی پاکه، په‌نا ده‌گرم به‌ په‌نای خودا له‌ شه‌پو زیانی تو‌و له‌، شه‌پری ئە‌وه‌ی که له‌ناو تو‌دا هه‌یه‌و، له‌و شه‌په‌ی که دروست کراوه له‌ناو تو‌داو، له‌ شه‌پری ئە‌و جانه‌وه‌رانه‌ی که له‌سه‌ر پشتی تو‌ ده‌خشێ و ده‌پوا، په‌نا ده‌گرم به‌خودا له‌ زیان و شه‌پری شیروره‌ شمارو، له‌شه‌پری مارو دو‌پیشک‌و، له‌ خێوی ولات‌و، له‌ شه‌پری شه‌یتان‌و، له‌ شه‌پری وه‌چه‌ی شه‌یتان (د-س/صالح-ن-س/ص).

بوون، چونکه هه‌ر هه‌یج نه‌بێ هه‌موو وه‌فانعو وه‌فاییق بوو، وه‌من خۆم به‌سیفه‌تی پیاوی ئایینی شایه‌تی حاتم، وه‌ موباله‌غه‌و درۆو ده‌له‌سه‌ی تیادا نه‌بوو، به‌لام به‌داخه‌وه ئە‌م بارودۆخه‌ی نیستای کوردستان، که جگه له‌باده‌و یارو پارمو ته‌لارو قوما، هه‌یجی تر بایه‌خی نییه، ئە‌م بارو دۆخه سه‌پاوه‌ وای لێ کردو‌یین که‌بلێین:

(ئه‌م‌پۆ پۆزی پولو پارمو مه‌ی و یارو ته‌لاره، کێ تاقه‌تی خو‌پنده‌وه‌ی ده‌فته‌ره‌ شپ‌ی ژیا‌نی پ‌ر له‌ناسۆرو مه‌ینه‌تی خۆبه‌ختکردنی پ‌یشمه‌رگه‌ی د‌ێره‌نی هه‌یه، که‌واته هه‌تا زووه لیقه‌ شپ‌یک‌ی پیا‌ده‌.....).

به‌هه‌ر حال ئە‌م اعدام کراوه (ره‌حه‌مه‌تی خودای لێ بێ) سه‌ربازی را‌کردوو بوو، له‌سه‌ر ئە‌وه گولله‌ باران کرا که‌له‌حاله‌تی حه‌ربا، له‌خزمه‌تی عه‌سکه‌ری رای‌کردوووه، به‌پۆژوو بوو، د‌وای کردنی دوو ر‌کات نو‌پژی سه‌لاتی سه‌بر، به‌زمانی به‌پۆژوووه‌وه گولله‌ بارانیان کرد، وه‌ه‌زار ره‌حه‌مه‌ت له‌گیانی پاک‌ی.

وه‌رگ‌ێڕ ۲۰۰۸/۸/۲۶

^(۷) بسند صالح لأبي داود وسند صحيح للنسائي (شرحه).

۷۶) نَزای هه‌ستان له کۆری دانیشتن : (دعاء القيام من المجلس)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ، وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ - سورة الطور - ۵۲// ۴۸-۴۹}.

واته: کاتئ ویستت له کۆرئ، یا له شوینئ هه‌ستیت، یا له خه‌و راست ببیته‌وه بئئ (سبحان الله و بحمده) به شه‌ویش به‌هوی عیباده‌ت و نوێژه‌وه ته‌سبیح و زیکری خودا بکه، هه‌روه‌ها له‌پاش ئاوابوونی نه‌ستیره‌کانه‌وه ته‌سبیحی خودا بکه. ته‌ماشای نه‌م شوینه بکه → (ب - ۷ ز - ۳۵ ل - ۱۶۲ ف - ۲).

۵۰۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ جَلَسَ فِي مَجْلِسٍ فَكَثَّرَ فِيهِ لَعْنَةً فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يَقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ ذَلِكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ. إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا كَانَ فِي مَجْلِسِهِ ذَلِكَ. رواه أصحاب السنن. ولفظ أبي داود: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ: مِنَ الْمَجْلِسِ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ. فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ لَتَقُولُ قَوْلًا مَا كُنْتُ تَقُولُهُ فِيمَا مَضَى. قَالَ «كَفَّارَةٌ لِمَا يَكُونُ فِي الْمَجْلِسِ»^(۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئا رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: هه‌ر که‌سئ له کۆرئکا دانیشتن و گاله‌گالی زۆربکا، به‌لام به‌ر له هه‌ستان له کۆره‌که بئئ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ: ئیتیر خودا خو‌ش ده‌بئ لئئ له‌وه‌ی له‌و مه‌جلیسه‌دا بووه! (د/ت/ن-س/ص).

گفته‌ی ئه‌بو داوود: جاران هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) کاتئ ده‌یویست له کۆری دانیشتن هه‌لبه‌سئ ده‌یفه‌رموو: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ: پیاوئ گوتئ: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئه‌م

(۱) بسند صحیح رواه ابو داود في الأدب (شرحه).

فهرمایشتهی که ئیستا دهیغه رمووی: له مه وپیش ئه مهت نه ده فهرموو؟
فهرمووی: ههرچی له ناو ئه م کوپانه دا رووده دا گوتنی ئه م گوتاره پیروزه
دهبی به که ففاره تی.

۷۷) گوتهی کاتی خویندنی که له بابو کاتی زهرینی گویدریژ

القول عند صياح الديكة ونهيق الحمار

۵۰۹۶ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ ، فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا ، وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهْيَقَ الْحِمَارِ فَتَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ، فَإِنَّهُ رَأَى شَيْطَانًا. رواه الخمسة^(۱).

ئه بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهرین)
فهرمووی: کاتی گویتان له قووقه ی که له شیر بوو داوای بههره بهخشش له
خودا بکه، چونکه ئه وه بویه دهخویننی فريشتهی بینیه، کاتی گویتان له
زهپه ی که ریش بوو په نابگرن به خودا له شهپری شهیتان بلین: اعوذ بالله من
الشیطان: چونکه ئه وه شهیتانی دیوه! (ش/د/ت/ن - رهزای خودایان لیبی).

۵۰۹۷ - عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَسْبُوا الدِّيَكَ فَإِنَّهُ يُوقِظُ لِلصَّلَاةِ. رواه أبو داود والنسائي بسند صحيح^(۲).

زهیدی کوپی خالید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای
لهسهرین) ده فهرمووی: جنیو به که له باب مه ده، چونکه خه لک خه بهر ده کاته وه
بو نویت. (د/ن-س/ص).

له شه رحه که دا ده فهرمووی: له گیرانه وه یه کی فهرمووده ی یه که می ئه م
باسه دا ده فهرمووی (دروودی خودای لهسهرین): کاتی گویتان له حه په و لووره ی

(۱) تجرید/ ۲ ل/ ۴۵۷ رقم/ ۱۳۳۲ = ۳۳۰۳. مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۵۷. أبوداود. ادب: ۵۱۰۳. ترمذی.

دعوات: ۳۴۵۹.

(۲) حدیث صحیح.

سه‌گه‌ل و، له زه‌ره‌ی که‌رگه‌ل بوو بَلِّین: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ: چونکه نه‌وانه شتی وا ده‌بینن که به‌ئی‌وه نابینرئ وه‌ک شه‌یاتینی و به‌لاو موصیبه‌ت که له ناسمانه‌وه داده‌بارن. (وه‌رگیر)

۷۸) نَزَاي هَاتُوچُو بَوَّ مَال : (دَعَاءُ الْخُرُوجِ مِنَ الْبَيْتِ وَدُخُولِهِ)

۵۰۹۸- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نَزِلَّ أَوْ نُضِلَّ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نُجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيْنَا^(۱):

ئوممو سه‌له‌مه (خودای نَزَاي بِن) فه‌رمووی: ده‌ستووی چه‌زده‌ت (درویدی خودای له‌سیرین) وابوو که له‌مال دهرده چوو ده‌یفه‌رموو: بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نَزِلَّ أَوْ نُضِلَّ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نُجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيْنَا: به پی‌روزی ناوی خودا، به پشتیوانی خودا، خودا گیان! په‌نا ده‌گرم به‌تو له‌وه‌ی که له‌پری دهرچین، یا ریگه‌ی راست گوم بکه‌ین و له ریگه‌ی هه‌ق هه‌له‌یین، یاخود زۆرو سته‌م و ناهه‌قی له که‌سی بکه‌ین، یاخود که‌سی به‌نا‌په‌وا زۆرو سته‌م و ناهه‌قیمان لی‌بکا، یاخود نا‌پیاو‌ی له که‌سی بکه‌ین، یا که‌سی نامه‌ردانه نا‌پیاو‌یمان لی‌بکا. (د/ت/ن-س/صالح).

۵۰۹۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَالَ بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. قَالَ: يُقَالُ حِينَئِذٍ هُدِيتَ وَكُفِّيتَ وَوُقِيتَ فَتَنْجَى لَهُ الشَّيَاطِينُ فَيَقُولُ لَهُ شَيْطَانٌ آخَرُ كَيْفَ لَكَ بِرَجُلٍ قَدْ هُدِيَ وَكُفِّي وَوُقِيَ. رواهما أصحاب السنن^(۲):

نه‌نه‌س (خودای نَزَاي بِن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی نه‌و ده‌مه‌ی له‌مال دهرده‌چئ بلی: بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ

(۱) بسند صالح (شرحه).

(۲) بسند صالح (شرحه).

اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: به پیروزی ناوی خوداو به پشتی خودا وا له ماڻ
دهردهچم، هیژو تهوانایی هر به دهستی خودا خوځیه تی و بهس. فهرمووی
(دروودی خودای لهسهرین): ئهو حله فریشته پیی دهفهرموئ: هدیت وکفیت ووقیت:
ههقت پی ناسرا، بهشی باشی خۆت وهرگرت بهشیکی وا که بهست بکا، له
خوداوهارازرایت. جا شهیتانی دهچئ بو پاریزی، شهیتانیکی ترپیی دهلی:
ئهم پیاوه هیدایهت دراوهو بی نیاز کراوهو له خوداوهاریزراوه ئیتر تو
دهتوانی چی لی بکهی. تا زوه له کۆلی بهرهوه. (د/ت/ن-س/صالح).

۵۱۰۰- عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذَا وَلَجَ الرَّجُلُ فِي بَيْتِهِ فَلْيَقُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللَّهِ رَبُّنَا تَوَكَّلْنَا ثُمَّ نُسَلِّمُ عَلَى أَهْلِهِ. رواه أبو داود بسند صالح^(۳).

ئهو مالیکی ئهشعهری (خودای لی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای
لهسهرین) فهرمووی: کاتی پیاو دهچیتتهوه ناو مائی خوئی با بلی: اللَّهُمَّ إِنِّي
أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللَّهِ رَبُّنَا
تَوَكَّلْنَا: ئهی خودا گیان! بهدل و بهگیان له تو داوا دهکهه که بهخیرو خوشی
هاموشوو هاتو چو بکهین و بیین و بچین، بهپیروزی ناوی خودا دیین و
دهچین، ههروهه به پشتی خودای پهروهردگاری خویمان. فهرمووی: ئهوجا
لهپاش ئهوه سلّو له خیزانی بکا (د-س/صالح).

۷۹) نزاوی کاتی باران و باو ههروهه گهره: (الدعاء في المطر والرياح والرعد)

۵۱۰۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الرِّيحُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ تَأْتِي بِالرَّحْمَةِ وَتَأْتِي بِالْعَذَابِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَلَا تُسَبِّهُوا وَسَلُّوا اللَّهَ خَيْرَهَا وَاسْتَعِذُوا بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا. رواه أبو داود والترمذي هنا ومسلم في الصلاة ولفظه: كَانَ

النَّبِيُّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا رَأَى الرِّيحَ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهَا وَخَيْرِ مَا فِيهَا وَخَيْرِ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سربئ) فه‌رمووی: با به‌شیکه له ره‌حمه‌تی خوداو مایه‌ی ئاسایش و یارمه‌تییه، که‌ئی جار ره‌حمه‌ت و خوشی دینئ، وه‌ک بایئ که هه‌وری باران بئینئ، وه‌ک بای داراوس، هه‌ندئ جاریش سزاو به‌لا دینئ (وه‌ک له پیشه‌وه له سووره‌تی ئه‌حقاف و زارییاتدا رابورد) جا که‌واته کاتئ با هه‌لده‌کا، جنیوی پئ مه‌دن، به‌لکوو له خودا بپارینه‌وه که له‌خیری ئه‌و بایه به‌شتان بدا، هه‌روه‌ها په‌نابگرن به‌خودا که له شه‌رو زیانی ئه‌و بایه بتانپاریزی! (د/ت/م).

گفته‌ی (م): جاران پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سربئ) که‌بای ده‌دی ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهَا وَخَيْرِ مَا فِيهَا وَخَيْرِ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ: خودا گیان! منی به‌نده‌ی تو به‌کول و به‌دل و به‌گیان داوات ئی ده‌که‌م که له‌خیری ئه‌م بایه و له‌و خیره‌ی و له‌م بایه‌داو له‌و خیره‌یش که ئه‌م بایه‌ی بو ره‌وانه‌کراوه. → (ب - ۱ ز - ۱۷۶ ل - ۴۸۰ ف - ۵).

۵۱۰۲ - → (ب - ۱ ز - ۱۷۶ ل - ۴۸۷ ف - ۱) گیرانه‌وه‌ی ئیره ده‌فه‌رموئ: عانیشه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: جاران پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سربئ) که هه‌وری به ئاسوی ئاسمانه‌وه ده‌دی ده‌ستی له‌کار هه‌ل ده‌گرت - ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر له‌ناو نویژیشدا بوايه، که سلاوی له‌و نویژه ده‌دایه‌وه، نویژی تری له دواوه نه‌ده‌کرد - ئه‌وجا ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا: خودایه! ئه‌ی په‌روه‌ردگار خۆم! من په‌ناده‌گرم به‌تو له شه‌ری ئه‌مه. کاتیکیش ده‌باری ده‌یفه‌رموو: اللهم صيبا هنيئا: خودایه! بارانیکی لیزمه‌ی به‌خوری خوشی باشمان بو ببارینه (د/ن).

(۱) {ریاض/ ۴ تسلسل/ ۲۲۲ رقم/ ۱۷۲۷} تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۷۶ رقم/ ۹۴۷.

۵۱۰۳- → (ب - ۱ ز - ۱۷۷ ل - ۴۸۱ ف - ۱) (۳).

۵۱۰۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا سَمِعَ صَوْتَ الرُّغْدِ وَالصَّوَاعِقِ قَالَ: اللَّهُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ وَلَا تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ وَعَافِنَا قَبْلَ ذَلِكَ. رواه الترمذي بسند غريب. اللهم آمّن غربتنا وآنس وحدتنا. آمین (۴).

نیبنو عومەر (رهزای خودای گهوره یان لیبئی) ده فهرموئی: جاران یاسای پیغهمبهر (دیودی خودای لیسرین) و ابوو کاتی دهنگی هه وره گرمه و هه وره تریشقه ی ده بیست دهی فهرموو (دیودی خودای لیسرین): اللَّهُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ وَلَا تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ وَعَافِنَا قَبْلَ ذَلِكَ: خودایه! به قارو خه شم و رقی خوٓت مه مانکوژهو، به سزاو عه زابی خوٓت له ناومان مه به و له پییش هه موو شتیکا باشمان بو بکهو هه میشه ئاسایشمان پی ببه خشه. (ت-س/غریب).

۸۰) نزای کاتی دیتنی مانگی نوئی: (الدعاء لرؤية الهلال)

۵۱۰۵- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا رَأَى الْهَيْلَالَ قَالَ: اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ وَالْإِسْلَامِ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ (۱).

له طه لحه ی کوپی عوبه یدوللاره (خودای نازنی بن) ده گپرنه وه ده فهرموئی: پیغهمبهر (دیودی خودای لیسرین) که مانگی نوئی ده دی دهی فهرموو: اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ وَالْإِسْلَامِ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ: خودایه! به خپرو خوشی و له سه ر ئیمان و نه مان و ئیسلامه تی هه میشه مانگمان بو نوئی بکه ره وه، نه ی مانگ! تویش وهك ئیمه دروسکراوی خودای، خودای من و خودای توو خودای هه موو شتی هه ر یه که، که یه زدانی پا که (ت-س/ح).

(۲) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۷۷ ل/ ۴۸۱ ط/ ۱/ رقم/ ۹۴۸.

(۴) حديث غريب (شرحه).

(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۱۰۶- عَنْ قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا رَأَى الْهَلَالَ قَالَ: هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ آمَنْتُ بِالَّذِي خَلَقَكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. ثُمَّ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِشَهْرٍ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرٍ كَذَا. رواه أبو داود^(۲).

قه تاده (خودای نازنی بن) فهرمووی: کاتی خوی پیغه مبه (درودی خودای لسه رین) که مانگی نویی ده دی دهیغه رموو: هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ هِلَالٌ خَيْرٌ وَرُشْدٌ آمَنْتُ بِالَّذِي خَلَقَكَ: خودایه! بیکه ی به مانگی نویی خیرو خوشی، نه ی مانگه که! باوه رم هیه بهو که سه که تو ی دروست کردوه، که خودای گهوره یه. نه و جا ده شی فهرموو: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَهَبَ بِشَهْرٍ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرٍ كَذَا: سوپاس بو خودا، که وا فیساره مانگی رت کردو فیساره مانگی داهینا (د-س/مورسه ل).

۸۱) نزا ی چاوبیکه وتنی نوبه رهی میوه هات

الدعاء لرؤية الباكورة من الثمر

۵۱۰۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّاسُ إِذَا رَأَوْا أَوَّلَ الثَّمَرِ جَاءُوا بِهِ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَإِذَا أَخَذَهُ قَالَ: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي ثَمَارِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا وَمَدُنَا اللَّهُمَّ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ عَبْدُكَ وَخَلِيلُكَ وَكَبِيرُكَ وَإِنِّي عَبْدُكَ وَكَبِيرُكَ وَإِنَّهُ دَعَاكَ لِمَكَّةَ وَأَنَا أَذْعُوكَ لِلْمَدِينَةِ بِمِثْلِ مَا دَعَاكَ بِهِ لِمَكَّةَ وَمِثْلِهِ مَعَهُ. ثُمَّ يَذْعُو أَصْغَرَ وَلَيْدٍ يَرَاهُ فَيُعْطِيهِ ذَلِكَ الثَّمَر. رواه الترمذي. نسأل الله البركة في كل شيء. آمين^(۱).

نه بو هورهیره (خودای نازنی بن) فهرمووی: جاران موسولمانان که نوبه رهی میوه هات درده چوو ده یانهینا بو پیغه مبه (درودی خودای لسه رین) نه ویش وهی ده گرت و دهیغه رموو: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَفِي ثَمَارِنَا وَفِي مُدُنَا وَفِي صَاعِنَا:

(۲) رواه أبوداود بسند مرسل (شرحه).

(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

خودایه! پیت و فه‌رو پیروزی بریژره به‌سه‌ر میوه‌ها تماندا، به‌سه‌ر
شاره‌که ماندا، به‌سه‌ر مه‌ن و نه‌یاره ماندا^(۱) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سه‌ر
نزا پیروزه‌که‌ی ده‌پویششت و ده‌یفه‌رموو: خودایه! ئیبراهیم به‌نده و دوست و
پیغه‌مبه‌ری تو‌یه، منیش به‌نده و پیغه‌مبه‌ری تو‌م، نه‌و زاته له‌تو پاراوه‌توه بو
مه‌ککه، منیش ده‌پارپیمه‌وه بو مه‌دینه، که دوو قاتی مه‌ککه خیره خوشی و
پیت و فه‌رو پیروزی بریژینی به‌سه‌ر مه‌دینه‌دا. نه‌وجا بچکوله‌ترین مندا ل که
حه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) چاوی لی‌ی بوو بانگی ده‌کردو نه‌و نوبه‌ره‌یه‌ی
ده‌دایه (ت-س/ص).

۸۲) نزای ترس شکاندن و هه‌وزپان : (دعاء منع الفرغ والارق)

۵۱۰۸- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا فَرَعَ أَحَدُكُمْ فِي النَّوْمِ فَلْيَقُلْ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ الثَّمَاثِ مِنْ غَضَبِهِ
وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَخْضُرُونَ. فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ. قَالَ وَكَانَ
عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو يُلْقِنَهَا مَنْ بَلَغَ مِنْ وَلَدِهِ وَمَنْ لَمْ يَبْلُغْ مِنْهُمْ كَتَبَهَا فِي صَكِّ ثُمَّ عُلِقَ بِهَا
فِي عُنُقِهِ. رواه أصحاب السنن^(۱):

له‌عه‌مری کو‌ری شو‌عیبه‌وه، له‌باوکییه‌وه، له‌باپیرییه‌وه (ره‌زای
خودایان لی‌بی) له‌خوشه‌ویسته‌وه ده‌فه‌رموو: (دروودی خودای له‌سهرین) هه‌رکی له
نیوه کاتی خه‌وی لی ده‌شه‌له‌ژی و له‌خه‌ودا ترسی لی ده‌نیشی با بلی: أَعُوذُ
بِكَلِمَاتِ اللَّهِ الثَّمَاثِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَخْضُرُونَ:
په‌نا ده‌گرم به‌فه‌رمووده ته‌واوه‌کانی خودا، له‌قارو تو‌وره‌یی خودا، هه‌روه‌ها
له‌توله‌سه‌ندنی خودا، هه‌روه‌ها له‌شه‌ری به‌نده‌کانی خودا، به‌تاییه‌تی
له‌وه‌سه‌سه‌و خوتووراتی شه‌یتانه‌کان، که وه‌ک سه‌ره‌سیخو‌رمه له‌

^(۱) خویندنی نه‌م نزا به‌ بو ئی‌مه تا ئیره سونه‌ته، چونکه مه‌نده‌ی نزا که هه‌ر بو پیغه‌مبه‌ر
خوی (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌ست ده‌دا. (وه‌رگی‌ی)
^(۲) بسند حسن (شرحه).

پەنامەككەىيەو دىنەى دال و دەروون دەدەن و ھانى خەلك دەدەن لەسەر كەردنى خراپە و گوناھ، ھەروەھا پەنادەگرم بەتۆ لەو كە شەياتىنى لەلاى من حازر بن و بۆ ختەدان لەسەر ئاشوب گەرم بەدەن و بەدەورمدا بێن. ئىتر لەناو خەودا شەياتىنى زىانى پى ناگەيەن.

فەرمووى: ئىبنو عەمر (خودايان ئازى بى) دەستوورى وا بوو ھەركام لە مندالەكانى رەسىدە دەبوو ئەم نزاىەى فيردەكرد، تا بۆ خۆى لەپيش خەوتندا بىخوينى بۆ ئەم مەبەستە، ئەوانەشيان كە ھىشتا رەسىدە نەبوو بوون ئەم نزاىەى لە كاغەزىك دەنووسى و دەيكردە مليان (د/ت/ن-س/ح).

لە چەشنى ئەو نوشتانەى كە مەلاو مامۇستا ئايىنبەكان لەم چەرخەى ئىمەدا دەينووسن بۆ موسولمانان. مندال بووم، قورئانم خەتم نەكردبوو، نەخۆش گەتم، تەواو بى رەنگ و بى ھىزى كردم، وەك چىلكەى رەق و وشكەم ئى ھات، يەكئ دەيگوت ترساو، يەكئ دەيگوت گەرتى كردوو.. تاد. ئەو رۆژگارە داو دەرمان و دوكتۆر، يا ھەر نەبوو، يا ھىشتا نەگەيشتبوونە لاى ئىمە، باوكم - لەگەل مردووى خوينە روگويگەردا (رەحەتى خوداى بىبى) لە برايماوو ھەردەمى بۆ خەزمەتى شىخ مەحمودى حەفید لە داريكەلى (رەزاي خوداى بىبى) حالەكەى عەرزى شىخ كرد، لە يادەمە شىخ فەرمووى: ئىمە لەگەل جنۆكەكاندا خەزمەن ناتوانم ئازاريان بەدەم، بەلام دووعايەكى بۆ دەنووسم، وەلى دەبى ئەم مندالە ماوەى دوو حەفتە لەژىر چاودىرى خۆمدا بى، پوورە وەنەوشم (رەحەتى خوداى بىبى) لە داريكەلى بوو، لەلاى ئەو مامەو، شىخ (خوداى ئازى بى) پوورمى بانگ كرد، ھەندى بىنج و ھەندى ھەنجىرە زەردەى وشك و ھەندى ھەلوورەرەشەى وشكى داىەو پىي فەرموو: بەيانيان حەوت دەنك لەم ھەجىرە لەناو شىردا شل شل بكوئىنەو دواىى بە پارچەيى كەتان بىپاالىو ھە بىگوشەو تىپەكەى فەرى دەو باشىراوى ھەنجىرەكە بخوات و ئىتر تا نىوەرۆ ھىچ نەخوات، نىوەرۆش شۆربايەكى بىنجى ترنگى بۆ بكەو شەش حەوت دەنك لەم ھەلوورە رەشەيەى تىكەو كە تەواو تەواو كولا بىدەرى، ئىوارەيش ھەروەھا، وە نەھىلى ھىچى تر بخوات، شىخ (خوداى ئازى بى) يەكەم ژەم خۆى

سه‌ره‌رشتی چیشته‌که‌ی کرد، نه‌ندازه‌ی برنج و شیره‌که‌ی نیشان دهاو جار جار ده‌یفه‌رموو: با توژی تریش بکولئ، یا خه‌ست ببینه‌وه.. تاد. له سایه‌ی خوداوه به‌ره به‌ره ته‌واو ته‌واو چاک بوومه‌وه. نه‌و نووشته‌یه‌ی شیخ تا دره‌نگ مابوو، فاته‌یه‌ی خوشکم ده‌لئ: نه‌و نووشته‌یه که‌وته‌لای عایشه‌ی خوشکم. به‌هر حال خودا به‌رحمه‌تی خوئی په‌حم به‌حالی هه‌موو لایه‌کمان بکا. ئامین^(۱).

وهك خه‌ون نه‌م یادگارانه‌ی نه‌و حه‌له‌ی شیخ له‌یادماوه:

۱- به‌یانیان له‌سه‌ر بانیزه‌یین نویژی به‌یانی ده‌کرد، ئیتر له‌سه‌ر به‌رماله‌که هه‌لنه‌ده‌سا، تا نزیکه‌ی خۆر که‌وتن، هه‌رده‌می ده‌جوولآو خه‌ریکی زیکرو ویردو دووعا خویندن بوو که‌سیش له‌و ماوه‌یه‌دا هه‌قی نه‌بوو به‌سه‌ریه‌وه‌و نه‌و حاله‌ته‌ روحيیه‌ی ئی تیک نه‌ده‌دا.

۲- روژی دیم شیخ (خودای ئی رازی بئ) کووپ بوو بوو، وه‌ك نه‌خۆش بئ وابوو جبه‌یه‌کی کۆنی کورتی مه‌یله‌وسه‌وزی کاله‌وه بووی له‌به‌ردابوو، وا ده‌زانم یا شیخ جافربوو، یا مامۆستا مه‌لا شیخ قادری گله‌ زه‌رده‌یی بوو، چووتئ که‌وشی کۆنی مه‌یله‌وزه‌ردی که‌مئ بچکۆله‌ی پئ بوو، جار جاره به‌تاکئ له‌و که‌وشانه‌ سووک سووک کۆلنجی شیخی پئ ده‌کوتا. که‌ بۆ نه‌م دیمه‌نه‌ سه‌یره له‌ پورم پرسى، گوتی: نه‌وه حه‌ززه‌تی شیخ له‌شه‌ردا گولله‌یه‌کی به‌رکه‌وتوو، گولله‌که‌ هیشتا هه‌رماوه له‌ پشتی‌دا، ناوبه‌ناو ده‌خزئ و شوینه‌که‌ی دیته‌وه سوئ، ئیتر شیخ نه‌و جبه‌یه له‌به‌ر ده‌کاو به‌و که‌وشه‌ شوینی گولله‌که‌ ده‌کوئن بۆ، ئیتر خودا فه‌رامۆشی دهاو ژانی پشتی ده‌شکئ، پورم گوتی: نه‌و جبه‌یه‌و نه‌و که‌وشه‌ هی حه‌ززه‌ت حاجی کاک نه‌حمه‌دی شیخه (قدس الله سره‌ العزیز). (وه‌رگیر)

^(۱) له‌کاتی هه‌له‌ بژیری له‌م شوینه‌دا عایشه‌ی خوشکم نه‌مری خودای کرد، به‌ر رحمه‌تی خودا

۵۱۰۹- وَشَكَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَنَامُ اللَّيْلَ مِنَ الْأَرْقِ. فَقَالَ: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَقُلِ اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَتِ وَرَبَّ الْأَرْضِينَ وَمَا أَقْلَتِ وَرَبَّ الشَّيَاطِينَ وَمَا أَصْلَتِ كُنْ لِي جَارًا مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ كُلِّهِمْ جَمِيعًا أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ أَنْ يَنْغِيَّ عَلَيَّ عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ تَنَازُوكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَتَى. رواه الرمذي، والله أعلم^(۷).

خالیدی کوپی وه‌لید (خودای ن‌ رازی بن) هاواری برده بهر پیغهمبه‌ر (سرووی خودای ل‌س‌رین) فهرمووی: قوربان! نه‌ی پیغهمبه‌ری خودا! به‌شه‌و خه‌وم ن‌ ده‌زپی و له‌تاو بی‌ خه‌وی ناخه‌وم! فهرمووی: کات‌ی ده‌چیت‌ه سهر نوینی نوستنه‌که‌ت بل‌ی: اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَتِ وَرَبَّ الْأَرْضِينَ وَمَا أَقْلَتِ وَرَبَّ الشَّيَاطِينَ وَمَا أَصْلَتِ كُنْ لِي جَارًا مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ كُلِّهِمْ جَمِيعًا أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ أَنْ يَنْغِيَّ عَلَيَّ عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ تَنَازُوكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَتَى: خودایه‌! نه‌ی په‌روه‌ردگاری ههر چه‌وت ئاسمانه‌کان و نه‌وه‌ی له‌سهر پشتیان هه‌یه‌! نه‌ی په‌روه‌ردگاری هه‌موو شه‌یتانه‌کان و نه‌وانه‌ی که‌ گوم‌رایان ده‌که‌ن! نه‌ی خودایه‌! په‌ناده‌گرم به‌تو، خو‌ت په‌نام بده‌ له‌ شه‌پی هه‌موو دروسکراوانی خو‌ت سه‌راپا، په‌نام بده‌ له‌وه‌ی که‌ یه‌ک‌ی شالاوم بو‌ بی‌نی، یاخود ده‌سد‌ری‌ژیم لی‌بکا، نه‌وه‌ی که‌ له‌ په‌نای تو‌داب‌ی هه‌میشه‌ سه‌ری به‌رزه، سو‌پاس و ستایشی تو‌ بی‌ پایانه‌ و زور شکو‌مه‌ندو گه‌وره‌یه، له‌تو به‌ولاوه‌ خودای تر نییه، دل‌نیام که‌ ههر خو‌ت خودای راست و دروستیت (ت).

۸۳) ن‌زای قه‌رزدانه‌وه : (دعاء قضاء الدين)

۵۱۱۰- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ مُكَاتِبًا جَاءَهُ فَقَالَ: إِنِّي قَدْ عَجَزْتُ عَنْ كِتَابَتِي فَأَعْنِي. قَالَ: أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ عَلَّمَنِيَهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَوْ كَانَ عَلَيْكَ مِثْلُ جَبَلٍ صَبْرٍ دَيْتَنَا أَذَاهُ اللَّهُ عَنْكَ، قُلِ: اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ. رواه الرمذي^(۸).

^(۷) سکت عن درجته الشارح.

^(۸) بسند حسن (شرحه).

بهنده‌یه‌کی کاغه‌ن پئی دراو (موکاته‌ب) هاته خزمه‌تی عه‌لی (خودای ئی رازی بن) گوتی: ته‌وانام نییه که‌سهر قه‌بلانه‌که‌م بده‌م (واته: ناتوانم قیسته‌که‌ی سه‌رم له‌کاتی خویدا بده‌م) که‌واته بار بوویه‌کم بۆ نه‌وه بده‌ری عه‌لیش (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: هوشیاربه، با ئه‌م چه‌ند وشه‌یه‌ت فی‌ربکه‌م، که‌کاتی خو‌ی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ری) فی‌ری خو‌می کردوون، ئه‌گه‌ر گریمان به‌قه‌د چیا‌ی شه‌بریش قه‌رزت له‌سه‌ری، خودا بۆتی ده‌داته‌وه، بلی: اللّٰهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ: خودایه! به‌حه‌لالی خو‌ت بی نیازم بکه‌له‌حه‌رامی خو‌ت، هه‌روه‌ها له‌سایه‌ی خو‌شته‌وه داماو‌ی ده‌ستی که‌سی ترم مه‌که! (ت-س/ح).

۵۱۱- وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَسْجِدَ ذَاتَ يَوْمٍ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ أَبُو أُمَامَةَ فَقَالَ: يَا أَبَا أُمَامَةَ مَا لِي أَرَاكَ جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ فِي غَيْرِ وَقْتِ الصَّلَاةِ. قَالَ: هُمُومٌ لَزِمْتَنِي وَذُيُونُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: أَفَلَا أَعْلَمُكَ كَلَامًا إِذَا أَلْتِ قُلْتُهُ أَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَمَّكَ وَقَضَى عَنْكَ ذَنْبَكَ. قَالَ: قُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: قُلْ إِذَا أَصْبَحْتَ وَإِذَا أَمْسَيْتَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ. قَالَ: فَفَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَمِّي وَقَضَى عَنِّي ذَنْبِي. رواه أبو داود. نسأل العفو والعافية. آمين^(۲).

ئهبو سه‌عید (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: روژی هه‌زه‌ت (سه‌لات و سه‌لامی خودای لی‌بی) ده‌چی بۆ مزگه‌وت، ده‌پوانی وا پیاوی له‌مزگه‌وته، له‌یاریده‌ده‌رانه، ناوی ئهبو ئومامه‌یه، ده‌فه‌رموی: ئه‌ی ئهبو ئومامه! خیره‌که‌وا له‌م ده‌مه‌دا ده‌تبینم له‌مزگه‌وتا دانیش‌تووی، ئیستا کاتی نو‌یژ نییه‌ دیاره‌ کاریکی ترت هه‌یه؟. ده‌لی قوریان؟ بووم به‌ژیر خه‌م و خه‌فه‌ته‌وه به‌هوی که‌له‌که‌ بوونی قه‌رزارییه‌وه. ده‌فه‌رموی: ده‌هوشیاربه‌با گوتاریکت فی‌ربکه‌م که‌گوت خودا هه‌م خه‌م و خه‌فه‌ته‌که‌ت ده‌په‌وینیته‌وه، هه‌م قه‌رزه‌که‌شت بۆ

^(۲) سکت عن درجته الشارح.

ده‌داته‌وه. نه‌بو ئومامه گوتی: گوتم: فهرموو ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! دلم له لاته، فهرمووی: به‌یانیان و ئیواران بئی: اللهم إني أعوذ بك من الهم والحزن وأعوذ بك من العجز والكسل وأعوذ بك من الجبن والبخل وأعوذ بك من غلبة الدين وقهر الرجال: نه‌بو ئومامه فهرمووی: ئیتر منیش وه‌هام کرد، خودایش هم خه‌مه‌که‌ی په‌واندمه‌وه، هم قه‌رزه‌که‌ی سه‌رمی بو جیبه‌جی کردم. (د).

۸۴) نزا‌ی کاتی دیتنی گرفتاری به‌ده‌ردی: (الدعاء لرؤية المبلى)

۵۱۱۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ رَأَى صَاحِبَ بَلَاءٍ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا إِلَّا غُوفِيَ مِنْ ذَلِكَ الْبَلَاءِ. رواه الترمذي بسند غريب. نسال الله السلامة والتوفيق^(۱):

نه‌بو هوره‌یره، (خودای ئی رازی بن) له‌هه‌رزه‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سه‌رین) ده‌فهرمووی: که‌سی کاتی گیرۆده‌یی ده‌بینی بئی: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا: سوپاس بو‌ئو خودایه‌ی که‌ منی رزگارکردوه له‌ده‌ردی که‌ توی پی دوچار کردوه، له‌زۆر لاوه‌ئو خودا که‌وره‌یه به‌هره‌ی زۆری رژاندوه به‌سه‌ر مندا، که‌ئو به‌هرانه‌ی به‌گه‌ئو که‌سی تر له‌دروسکراوانی خوی نه‌داوه! کاتی که‌سی گیرۆده‌یی ده‌بینی، له‌ژیر لیوه‌وه یا به‌دزی ئو گیرۆده‌یه‌وه ئه‌م نزا پیروژه بخوینی ئیتر له‌ماوه‌ی ژیانیدا دووچاری ئو ده‌رده نابئ! (ت-س/غریب).

۸۵) نزا‌ی نه‌خو‌ش: (دعاء المرض)

۵۱۱۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. صَدَّقَهُ رَبُّهُ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ.

وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ. قَالَ يَقُولُ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا وَحْدِي. وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ. قَالَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي لَا شَرِيكَ لِي. وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ. قَالَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا لِي الْمُلْكُ وَلِي الْحَمْدُ. وَإِذَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. قَالَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِي. وَكَانَ يَقُولُ مَنْ قَالَهَا فِي مَرَضِهِ ثُمَّ مَاتَ لَمْ تَطْعَمَهُ النَّارُ. رواه الترمذي بسند حسن^(۱):

ئه‌بو سه‌عیدو ئه‌بو هوره‌یه‌ر (ره‌زای خودایان لی‌بی) گو‌تیان: شایه‌تی ده‌ده‌ین که پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌س‌ری) فه‌رمو‌ی: هر که‌سی ب‌ئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: خودای په‌روه‌ر د‌گار ب‌وی مؤ‌ر ده‌کاو ده‌فه‌رمو‌ی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ: راسته، له‌من زی‌اتر خودای تر نی‌یه، وه‌ من له‌ هه‌موو که‌سی گه‌وره‌ترم کات‌ی ده‌ئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ: خودا ب‌وی مؤ‌رده‌کاو ده‌فه‌رمو‌ی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي: کات‌ی ده‌ئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ: خودایش ده‌فه‌رمو‌ی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي لَا شَرِيكَ لِي: راسته، من خودای تاک‌و ته‌نیام‌و ها‌وه‌لم ب‌و نی‌یه. کات‌ی ده‌ئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ: خودایش ده‌فه‌رمو‌ی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا لِي الْمُلْكُ وَلِي الْحَمْدُ: راسته، خودای تر نی‌یه، بی‌ج‌گه‌ له‌من، سامان‌و دارایی‌و پاشایی‌و سو‌پاس‌و ستایش له‌ راستیدا هه‌ره‌ی منه‌و به‌س. کات‌ی ده‌ئی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: خودایش ده‌فه‌رمو‌ی: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِي: راسته، له‌خ‌وم به‌ولاوه‌ خودای تر نی‌یه هی‌زو ته‌وانایی به‌س به‌ده‌ستی خ‌ومه. چه‌زه‌ت (سه‌لات‌و سه‌لامی خودای لی‌بی) فه‌رمو‌ی: هر که‌سی کات‌ی نه‌خ‌وش ده‌که‌وی ئه‌مه‌ بخ‌وینی ئه‌گه‌ر له‌و نه‌خ‌وشینه‌یدا بم‌ری نا‌گر چه‌شکه‌ی نا‌کا! (ت-س/ح).

۸۶) یادو زی‌کری کات‌ی چ‌وونه‌ بازار: (الذکر عند دخول السوق)

۵۱۱۴- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ دَخَلَ السُّوقَ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا

^(۱) حسن عند الترمذي.

يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ حَسَنَةٍ وَمَحَا عَنْهُ أَلْفَ أَلْفِ سَيِّئَةٍ وَرَفَعَ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَةٍ. وَفِي رِوَايَةٍ: بَدَلْ (وَرَفَعَ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَةٍ. وَبَنَى لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ). رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ. نَسَّالَ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَنَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ آمِينَ^(۱):

عومہر (رمزای خودای گہورہی لیبین) فہرمووی: پیغہمبہر (دروود مسلات و سلامی خودای گہورہی لہسربین) فہرمووی: کہسئی کہ دہچیئتہ بازار بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ: خودا ہزار ہزار چاکہی بو دہنووسی و ہزار ہزار خراپہی بو دہسپریتہوو ہزار ہزار پلہو پایہی بہرزہوو دہکا! لہ گپرانہوہیہکدا لہ جیاتی: ہزار ہزار پلہو پایہی بہرزہوو دہکات، ئەمەییہ: تہلاریکی لہ بہہشتا بو دروست دہکا (بو خودا چی تی دہچی - وەرگێی). (ت-س/غریب).

۸۷) نزاى كاتى شت لہ بہرکردن (دووعای حیفظ) : (دعاء الحفظ)

۵۱۱۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: بَيَّتَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ جَاءَهُ عَلِيٌّ فَقَالَ: يَا أَبَى أُنْتِ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ تَقُلْتَ هَذَا الْقُرْآنَ مِنْ صَدْرِي فَمَا أَجِدُنِي أَقْدِرُ عَلَيْهِ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا أَبَا الْحَسَنِ أَفَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهِنَّ وَيَنْفَعُ بِهِنَّ مَنْ عَلمَتْهُ وَيُبَيِّتُ مَا تَعَلَّمْتَ فِي صَدْرِكَ. قَالَ: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَعَلَّمَنِي. قَالَ: إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَقُومَ فِي ثُلُثِ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَإِنَّهَا سَاعَةٌ مَشْهُودَةٌ وَالْدُّعَاءُ فِيهَا مُسْتَجَابٌ وَقَدْ قَالَ أَخِي يَعْقُوبُ لِنَبِيِّهِ (سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي) يَقُولُ حَتَّى تَأْتِيَ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقُمْ فِي وَسْطِهَا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقُمْ فِي أَوَّلِهَا فَصَلِّ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ تَقْرَأُ فِي الرُّكْعَةِ الْأُولَى بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةِ يس وَفِي الرُّكْعَةِ الثَّانِيَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَ(حَم) الدُّخَانَ وَفِي الرُّكْعَةِ الثَّالِثَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَالْم نَزِيلُ السَّجْدَةِ وَفِي الرُّكْعَةِ الرَّابِعَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَتَبَارَكَ الْمُفْصَّلُ فَإِذَا

فَرَعْتَ مِنَ التَّشْهَدِ فَأَحْمَدُ اللَّهَ وَأَحْسِنِ الثَّنَاءَ عَلَى اللَّهِ وَصَلِّ عَلَى وَأَحْسِنِ وَعَلَى سَائِرِ
 النَّبِيِّينَ وَاسْتَغْفِرِ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْإِخْوَانِكَ الَّذِينَ سَبَقُوكَ بِالْإِيمَانِ ثُمَّ قُلْ فِي آخِرِ
 ذَلِكَ اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي بِتَرْكِ الْمَعَاصِي أَبَدًا مَا أَنْقَيْتَنِي وَارْحَمْنِي أَنْ أَتَكَلَّفَ مَا لَا يَغْنِيْنِي
 وَارْزُقْنِي حُسْنَ النَّظَرِ فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي اللَّهُمَّ بَدِيعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ
 وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ بِجَلَالِكَ وَتَوَرُّ وَجْهِكَ أَنْ تُلْزِمَ
 قَلْبِي حِفْظَ كِتَابِكَ كَمَا عَلَّمْتَنِي وَارْزُقْنِي أَنْ أَتْلُوهُ عَلَى النَّحْوِ الَّذِي يُرْضِيكَ عَنِّي اللَّهُمَّ
 بَدِيعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْعِزَّةِ الَّتِي لَا تُرَامُ أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ
 بِجَلَالِكَ وَتَوَرُّ وَجْهِكَ أَنْ تُتَوَرَّ بِكِتَابِكَ بَصْرِي وَأَنْ تُطْلِقَ بِهِ لِسَانِي وَأَنْ تُفَرِّجَ بِهِ عَن
 قَلْبِي وَأَنْ تُشْرَحَ بِهِ صَدْرِي وَأَنْ تُفَسِّلَ بِهِ بَدَنِي لِأَنَّهُ لَا يُعِينُنِي عَلَى الْحَقِّ غَيْرُكَ وَلَا يُؤْتِيهِ
 إِلَّا أَنْتَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ يَا أَبَا الْحَسَنِ تَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ جُمُعٍ أَوْ
 خَمْسٍ أَوْ سَبْعٍ تُجَابُ بِإِذْنِ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ مَا أَخْطَأَ مُؤْمِنًا قَطُّ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ
 (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): قَوْلُ اللَّهِ مَا لَيْتَ عَلَيَّ إِلَّا خَمْسًا أَوْ سَبْعًا حَتَّى جَاءَ عَلِيُّ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) فِي مِثْلِ ذَلِكَ الْمَجْلِسِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي كُنْتُ فِيمَا خَلَا لَا أَخُذُ إِلَّا أَرْبَعَ
 آيَاتٍ أَوْ نَحْوَهُنَّ وَإِذَا قَرَأْتُهُنَّ عَلَى نَفْسِي تَقَلَّتْنِ وَأَنَا أَتَعَلَّمُ الْيَوْمَ أَرْبَعِينَ آيَةً أَوْ نَحْوَهَا
 وَإِذَا قَرَأْتُهَا عَلَى نَفْسِي فَكَأَنَّمَا كِتَابُ اللَّهِ بَيْنَ عَيْنَيَّ وَلَقَدْ كُنْتُ أَسْمَعُ الْحَدِيثَ فَإِذَا
 رَدَّدْتُهُ تَقَلَّتْ وَأَنَا الْيَوْمَ أَسْمَعُ الْأَحَادِيثَ فَإِذَا تَحَدَّثْتُ بِهَا لَمْ أَخْرُمْ مِنْهَا حَرْفًا. فَقَالَ لَهُ
 رَسُولُ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِنْدَ ذَلِكَ: مُؤْمِنٌ وَرَبُّ الْكُفَّةِ يَا أَبَا الْحَسَنِ. رَوَاهُ
 التِّرْمِذِيُّ^(۱):

نَبِيْنُو عَهْبَاس (رهزای خودایان لیبی) فهرمووی: جاری له خزمه‌تی
 پیغه‌مبه‌ردا (درویدی خودای له‌سمرین) بووین، له‌وده‌مه‌دا عه‌لی (خودای فی‌رازی بن) هات بو
 خزمه‌تی، فهرمووی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! باوک و دایکم به‌قوربان‌ت بن، نه‌م
 قورنانه له‌سینگما به‌ندنا‌بی و بو‌م زه‌وت ناکری، ده‌ی بفهرموو: چاریکم
 بفهرموو: پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سمرین) فهرمووی: نه‌ی باوکی حه‌سه‌ن!

^(۱) رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِسَنَدٍ حَسَنٍ (شرح‌ه).

دهی دلت له‌لام بی با چهن وشه‌یه‌کت فی‌ر بکه‌م، خودا ئه‌و وشانه ده‌کا به‌مایه‌ی سوودو قازانج هم بۆ تۆو هم بۆ ئه‌و که‌سانه‌یش که له تۆوه فی‌ریان ده‌بن، هه‌روه‌ها فی‌ری هه‌رچیش ببی به‌پاشی چه‌سپی ده‌کا له‌ناو دلتا. عه‌لی (خودای ئی‌رازی بن) فه‌رمووی: ئاده‌ی بفه‌رموو فی‌رم بکه‌ ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! فه‌رمووی: که‌بوو به‌شه‌وی هه‌ینی، ئه‌گه‌ر ده‌توانی له‌سی‌یه‌کی دوایی شه‌ودا هه‌لسه‌ بۆ شه‌و نویژ، چونکه‌ ئه‌م وه‌خته هه‌ر عیباده‌تی‌کی تیا‌دا بکری فریشته دینه‌ دیاری ته‌ماشای ده‌که‌ن، وه‌ نزاو پارانه‌وه‌ی تیا‌دا گیرایه، ئه‌وه‌یش که یه‌عقوب پی‌غه‌مبه‌ری برام کاتئ شادبوونه‌وه به‌یوسفی کو‌پی، کو‌په‌کانی تری که‌ کاتی خۆی بوو بوون به‌هۆی ده‌ربه‌ده‌ر بونی یوسف، داوایان لی‌ی کرد که‌ داوای لی‌بووردنیان له‌خودا بۆ بکا، ئه‌ویش فه‌رمووی: سرف ا‌ستغفر لکم: خودا چه‌زکا به‌م زوانه له‌خودای تاوانبه‌خش و میه‌به‌بانی خۆم داوای لی‌خ‌رشبوونتان بۆ ده‌که‌م.

وه‌ مه‌به‌ستی به‌عقوب له‌م دوا‌خستنی دووعایه ئه‌وه بووه که‌ چاوه‌نوا‌پی بکا هه‌تا شه‌وی هه‌ینی دئ، تا له‌و شه‌وه‌ پ‌ی‌رۆزه‌دا داوای لی‌بووردنیان بۆ بکا، ئه‌ی عه‌لی! ئه‌گه‌ر له‌و کاته‌شدا ناتوانی نیوه‌شه‌وی هه‌ینی هه‌لسه، ئه‌گه‌ر هه‌ر نه‌ت توانی له‌سه‌ره‌تای شه‌وی جومعه‌وه هه‌لسه‌و چوار رکات نویژی سوننه‌تی حیفظو زه‌ین‌رۆش‌نی له‌سه‌ر ئه‌م شیوه‌یه بکه: له‌ رکاتی یه‌که‌مدا سووره‌تی فات‌یحا و سووره‌تی یاسین ده‌خوینی‌ت و، له‌ رکاتی دووه‌مدا سووره‌تی فات‌یحا و سووره‌تی حامیمی دو‌خان ده‌خوینی‌ت و، له‌ رکاتی سی‌یه‌مدا سووره‌تی فات‌یحا و سووره‌تی (الم تنزیل السجده) ده‌خوینی‌ت و، له‌ رکاتی چواره‌مدا سووره‌تی فات‌یحا و سووره‌تی (تبارک الذی بیده‌ الملک) ده‌خوینی‌ت، که‌ ئه‌م سووره‌ته له‌ناو قورئاندا، وا له‌ناو سووره‌ته‌کانی به‌شی موفه‌صه‌له‌دا، جا کاتئ له‌ ته‌حیاتی دوایی ئی بوویته‌وه له‌پیش سلاودانه‌وه‌دا، یا له‌پاش سلاودانه‌وه‌ سوپاس و ستایشی خودا زۆر به‌جوانی بکه‌و به‌جوانی سه‌لاوات له‌سه‌رمن بده‌و هه‌وه‌ها سه‌له‌وات له‌سه‌ر پی‌غه‌مبه‌ره‌کانی تریش بده، ئه‌وجا بۆ هه‌موو موسولمانان بپا‌پ‌یره‌وه، به‌ پیا‌وو

ژنیانه‌وه، هه‌روا بۆ‌ئه‌و برایانه‌یشت که له‌پیش تۆ‌دا له‌سه‌ر ئیمان مردوون
بپارێ‌ره‌وه‌و ئه‌وجا ئه‌م دووعایه بخوینه له‌سه‌ر ئه‌م شیوه‌یه:

الحمد لله رب العالمين، الحمد لله الذى خلق السموات والأرض وجعل
الظلمات والنور، الحمد لله الذى أنزل على عبده الكتاب، سبحان الله والحمد لله ولا
إله إلا الله والله أكبر، ولا حول ولا قوة إلا بالله العلى العظيم، سبحان الله وبحمده،
سبحان الله العظيم اللهم صل وسلم وبارك على سيدنا محمد وعلى آله، عدد كمال
الله وكما يليق بكماله، اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على
ابراهيم وآل ابراهيم، وبارك على محمد وآل محمد كما باركت على ابراهيم وآل
ابراهيم إنك حميد مجيد، اللهم وبارك على سيدنا محمد وعلى سائر اخوانه النبيين
 والمرسلين عدد خلقك ورضا نفسك وزنة عرشك ومداد كلماتك ما دام ملك الله
تعالى، ربنا اغفر لنا ولاخواننا الذين سبقونا بالإيمان ولا تجعل في قلوبنا غلا للذين
آمنوا ربنا أنك رؤف رحيم، اللهم أرحمى بترك المعاصي. هه‌تا: (بالله العلى العظيم).

ئه‌ی باوکی چه‌سه‌ن! سئ شه‌وی هه‌ینی، یا پینج شه‌وی هه‌ینی، یا
حه‌وت شه‌وی هه‌ینی ئه‌م نوێ‌ژو نزیاه ئاوا بکه، ئیتر به‌فارمانی خودا نیازت
گیرا ده‌بی و خودا مرازت ده‌دا، به‌و که‌سه‌ی که منی کردووه به‌ پیغه‌مبه‌ری
خۆ‌ی و له‌گه‌ڵ ئایینی راست و دروستی خۆ‌یدا ره‌وانه‌ی کردووم بۆ‌ سه‌ر
مرۆ‌ڤو په‌ری، ئه‌م نزیاه بۆ‌ موسوڵمانی راست هه‌رگیز هه‌له‌ی نییه، به‌مه‌رجی
به‌ جۆ‌ش و به‌کۆ‌ل و به‌سۆ‌زی دڵ‌ بی.

ئیب‌نو‌عه‌بباس (خودایان ئا‌زانی یێ) ده‌یفه‌رموو: جا به‌خودا، یا له‌ پاش پینج
هه‌ینی یا حه‌وت هه‌ینی عه‌لى هاته‌وه بۆ‌لای پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سه‌ری) بۆ‌
هه‌مان شوێ‌ن و کۆ‌ڤو مه‌جلیس، فه‌رمووی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! له‌مه‌وپیش
یا چوار ئایه‌ت یا ده‌وری چوار ئایه‌تم له‌به‌ر ده‌کرد، که له‌وه‌دوا ده‌ورم
ده‌کردنه‌وه له‌به‌رم نه‌ما‌بوون، به‌لام ئیستا هه‌رکاتێ‌ بمه‌وی ده‌وری چل ئایه‌ت
له‌به‌رده‌که‌م، له‌وه‌دوا که ده‌وری ده‌که‌مه‌وه ده‌لیی قورئانه‌که‌ و له‌به‌ر چاو‌م و
له‌ناو قورئاندا ده‌یان خوینم، جاران که فه‌رمووده‌که‌م ده‌بیست و له‌به‌رم

ده‌کرد، له‌وه دوا که ده‌مویست ده‌وری بکه‌مه‌وه سه‌یرم ده‌کرد له‌بهر نه‌ماوه، وه‌ی ئیستا چهن فهرمووده‌یه‌یی ده‌بیستم و گشتیان له‌بهر ده‌کم، له‌پاشا ههرکاتی بمه‌وی بیانگیرمه‌وه ده‌وریان ده‌که‌مه‌وه به‌ته‌واوی، یه‌ک پیتیان ئی نابویرم!

پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌ی عه‌لی! ئه‌ی ئه‌بولحه‌سن! ئه‌ی باوکی حه‌سه! به‌خودای که‌عبه، که‌یه‌زدانی پاکه، ده‌رکه‌وت که تو موسولمانیت! (ت-س/ح).

۸۸) سه‌لاواتدان له‌دیاری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای گهوره‌ی له‌سهرین)

الصلاة على النبي (صلى الله عليه وسلم)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا - سورة الأحزاب - ۵۶/۳۳}.

→ راقه‌ی ئه‌م ئایه‌ته‌ له‌م شوینه‌دا رابورد: به‌رگی حه‌وته‌م، لاپه‌ره/۱۰۰، چاپی یه‌که‌م.

۵۱۱۶- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ قَالَ: قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. رواه الثلاثة^(۱).

ئه‌بو حومه‌یدی ساعیدی (خودای ئی‌رازی بن) فهرمووی: یاران فهرموویان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! چۆن سه‌لاوات له‌دیاری تو بده‌ین! فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): بلین: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ

^(۱) تجرید/ ۴ ل/ ۴۱ رقم/ ۱۳۵۳ = ۲۳۶۵، ۶۳۶۰ فتح الباری. مسلم. صلاة: ۹۱۰. ابوداود. صلاة: ۹۷۹.

ابن ماجه. إقامة الصلاة: ۹۰۵. تحفة: ۱۸۹۹.

إِبْرَاهِيمَ ، وَبَارَكَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. (ش/د).

۵۱۱۷ → (ب - ۱ ز - ۷۲ ل - ۲۵۳ ف - ۱۳) (۳).

۵۱۱۸ - → (ب - ۷ ز - ۱۶ ل - ۱۰۰ ف - ۱۸) (۳).

۵۱۱۹ - → (ب - ۷ ز - ۱۶ ل - ۱۰۰ ف - ۱۸) (۴).

۵۱۲۰ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا السَّلَامُ عَلَيْكَ، فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ قَالَ: قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَبَارَكَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ. رواه البخاري (۵):

ئەبو سەعید (خودای ئی زانی بێ) فەرمووی: گوتمان: قوربان! سەلامکردن لە تۆ ئەمەیه کە لەتەحیاتا فیتر کردوین، ئەو چۆن سەلاماوت لەسەر بدەین؟ فەرمووی: بڵێن: اللّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَبَارَكَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ: (ب).

۵۱۲۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكْتَالَ بِالْمِكْيَالِ الْأَوْفَى إِذَا صَلَّى عَلَيْنَا أَهْلَ الْبَيْتِ فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَأَزْوَاجِهِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَذُرِّيَّتِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. رواه أبو داود والنسائي (۶):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی زانی بێ) لە حەزەرەتەو دەفەرمووی (دروودی خودای لەسەربێن): ھەر کەسێ حەزەدەکا بە ئەیارەو قەلا پەچن خێر بو خوی بییوی با

(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۷۲ رقم/ ۴۸۱.

(۲) تقدم في مجلد سابع تسلسل/ ۱۶ = ۴۰۵۲ - مجلد اول تسلسل/ ۴۸ رقم/ ۴۸۸.

(۳) تقدم في مجلد سابع تسلسل/ ۱۶ ل/ ۱۰۰ رقم/ ۴۰۵۲.

(۴) تجريد/ ۴ ل/ ۴۷۹ رقم/ ۱۶۸۵ = ۴۷۹۸ ، ۶۳۵۸.

(۵) بسند صحيح (شرحه).

کاتئ صه‌لاوات له‌سه‌ر ئیمه‌ دهدا - که شه‌لی به‌یتی نوبو وه‌تین - با ناوا
 بَلَّيْ: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَأَزْوَاجِهِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَذُرِّيَّتِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا
 صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. خوداگیان! خَیرو بیرو میهره‌بانی و
 ره‌حمه‌تی خَوْت په‌یتا په‌یتا برژینه به‌سه‌ر موحه‌مه‌دا، که پیغه‌مبه‌ری تویه،
 به‌سه‌ر خَوی و هاوسه‌ره‌کانی‌دا، که دایکانی موسولمانانن، هه‌روا به‌سه‌ر
 وه‌چه‌و نه‌وه‌ی‌دا هه‌روا به‌سه‌ر کسوکاری‌دا ده‌ق وه‌ک ئه‌و خَیرو ره‌حمه‌ته‌ی که
 رژاندووته به‌سه‌ر ئیبراهیم و که‌س و کارو بنه‌ماله‌و خانه‌واده‌ی ئیبراهیم‌دا،
 دلنیام ئه‌ی په‌روه‌ردگاری نازدارم! شایسته‌ی هه‌موو ستایش و
 سوپاسی‌کی و خودایه‌کی گه‌نی گهوره‌و پیروزی‌ت (د/ن-س/ص).

۵۱۲۲- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مُتْلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاحِدَةً صَلَّيَ
 اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۷):

دیسان ئه‌و له‌ چه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموی (دیودی خودای له‌سهرین) هه‌ر که‌سی
 یه‌ک صه‌لاوات له‌سه‌ر من بدا خودا ده‌ صه‌لاوات له‌سه‌ر ئه‌و دهدا. (م/د/ت).

۵۱۲۳- عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مُتْلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
 الْبَخِيلُ الَّذِي مَن ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ^(۸):

ئیمامی حوسه‌ینی کوپی ئیمامی عه‌لی (ره‌زای خودا له‌خوی و باوکی) فه‌رموی:
 پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: ره‌زیل و به‌خیل ئه‌و که‌سه‌یه که ناوی
 من ده‌برئ له‌لای که‌چی صه‌لاواتم له‌سه‌ر نادات (ت-س/ص).

۵۱۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتْلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رَغِمَ أَنْفُ
 رَجُلٍ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ وَرَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ دَخَلَ عَلَيْهِ رَمَضَانُ ثُمَّ السَّلَاحُ قَبْلَ أَنْ
 يُغْفَرَ لَهُ وَرَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ أَذْرَكَ عِنْدَهُ أَبَوَاهُ الْكِبَرَ فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ^(۹):

(۷) مسلم. صلاة: ۹۱۱. أبوداود. صلاة: ۱۵۳۰. ترمذي. صلاة: ۴۸۵. نسائي. سهو: ۱۲۹۵. تحفة الأشراف:

۱۳۹۷۴.

(۸) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

ئەبو هورەیره (خودای ئازای بن) له حەزەرەتەو دەفەرمووی (دروودی خودای لەسەربن): لووتی ئەو پیاو بە قوردا چیی و لووتی بتەوسیتەو کە من باسەکریم لەکنی و صەلاواتم لەسەرنادا، یا کە رەمەزان دئی ئەوەندە گویتی پئی ناداو ئەوەندە کاری باش ناکا هەتا لە پێش تەواو بوونی رەمەزاندە خودا لێی خوش بئی، یا باوک و دایکی، یا یەکیکیان بەپیری دەکەونە لای و ئەوەندە بەدل و بەگیان خزمەتیان ناکات کە بن بە مایە رەحمەت بۆی و بەهۆی خزمەتی ئەوانەو خودا بیباتە ناو بەهەشت! (ت-س/ح).

۵۱۲۵- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا ذَهَبَ لُنَا اللَّيْلُ قَامَ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا اللَّهَ اذْكُرُوا اللَّهَ جَاءَتْ الرَّاحِفَةُ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَكْثِرُ الصَّلَاةَ عَلَيْكَ فَكَمْ أَجْعَلُ لَكَ مِنْ صَلَاتِي قَالَ: مَا شِئْتَ. قُلْتُ: الرَّبْعَ. قَالَ: مَا شِئْتَ فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ. قُلْتُ: فَالثَّلَاثِينَ. قَالَ: مَا شِئْتَ فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ. قُلْتُ: أَجْعَلُ لَكَ صَلَاتِي كُلَّهَا. قَالَ: إِذَا تُكْفَى هَمَّكَ وَيُغْفَرُ لَكَ ذَنْبُكَ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۹).

ئوبەیی کوپی کەعب (خودای ئازای بن) فەرمووی: جارێ پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەربن) لەحالی ژیاویدا عادی و ابوو، کاتی دوو سییهکی شو دەرویشت گهێ جار هەل دەساو دەیفەرموو: ئەو خەڵکینە! ئەو ئادەمیزادینە! هەستێ زیکرو یادی خودا بکەن، هەستێ زیکرو یادی خودا بکەن، ئای واهات نەفخە یەکەم، واهات ئەو دەمە ی کە ئیسرافیل فوو دەکا بە کەرەناکەداو جیهان سەر تا پادینیتە لەرزەو تەکان و جم و جوول و وە بێشکە ی شەق و شەر را ئیدەو شینێ، واهات بە شوینیدانەفخە ی دوو هەم کە هەموو مردووی پێی زیندوو دەبیتەو و ئاسمان بەخۆی و مانگ و ئەستێرەو گشتیان وە زەوی دەکەونە جوولە جوول و هەموو بەردەبنەو و دەکەونە خوارو، ئەو خەڵکە! واهات مردن بەخۆی و کیشمە کیشیەو. گوتم: قوربان! من صەلاوات زۆر دەدەم لە دیداری تۆ، کاتی دەستم

(۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱۰) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

٥١٢٦ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَوَّلَى النَّاسِ بِى يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَى صَلَاةٍ. رواه الترمذي وابن حبان بسند صحيح. وسبق بضع أحاديث فيها فى باب صلاة الجمعة^(١):

عبداللہ (رهزای خودای لیبی) له خوشه ویسته وه (دروودی خودای لهسریڼ)
دهفرموئ: له روژی قیامه تدا له پیشتیرین کهس به من نه و کهسانه ن که
دروودو سه لاوات زورتر له سهر من ددهن! (ت/ثیبنو چه بیان - س/ص).

$$= (ب - ز - ۱۵۱ - ل - ۴۴۰ - ف - ۱ - ۲ + ۳) + (ب - ۳ - ز - ۱۴۴ - ل - ۲۹۳ - ف - ۱ - ۲ + ۳ + ۴).$$

(۱) بسند صحیح.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چۆن جومعه ده‌جی گه‌لی هه‌زاره

جه‌ژنیکی گشتی گش برپا داره،،

زیک‌ریش قورنانی نه‌خوینه‌ده‌واره

بو خوینه‌ده‌واریش شه‌وقی روخساره

بی‌که به پیشته زی‌کرو سه‌لوات

قه‌سه‌م به‌خودا ده‌گه‌ی به‌ناوات!

به‌لام بزانه نه‌ی هاو‌پیی خه‌بات!

خۆش‌کی هاو‌دینم! براسی هاو‌ولات!

که‌ر دل له‌گه‌ل ده‌م هاو‌کاری نه‌کات

زیک‌ری ده‌می رووت هیج دادن نادات!

راسته زی‌کری خوا هه‌ژراکی گیانه

چراسی رو‌ش‌شنی هه‌ردوو ژبانه

بو نه‌خۆشه‌که‌ی چه‌شنی ری‌جانه

شه‌و چه‌ره‌ی کو‌پیی خودا ناسانه

گو‌ل‌ل‌وی لی‌وو ده‌م و زمانه

بو نو‌می وینه‌ی ده‌وری قورنانه

راسته له‌ناستی جوانی ناوی خوا

فی‌ل و فه‌ره‌جی شه‌یتان باوی کوا؟

راسته نیم‌ان و هه‌ج و تهوبه‌ی جوان

خه‌ره‌انی کو‌نی تاوانی روو‌خان!!

راسته نی‌ستی‌غفار له‌گه‌ل سه‌لوات

وه‌ک دوووعاو نزا مـرازت ده‌دات
 راسته شه‌فاعت له بو موسـولمان
 ده‌بین به‌مایه‌ی به‌خشینی تاوان!
 نه‌مانه هـه‌موو راستو ره‌وانن
 جی‌گه‌ی باوه‌پن، نه‌وه‌ک گومانن
 به‌لام بزانه برای نـازیزم!
 داده‌ی موسـولمان! خوشکی به‌پیزم!
 مه‌به‌ست له‌م باسه‌ ته‌نیا نه‌م پرشته
 نیمان کیلیی ده‌رگای به‌هه‌شته
 واته: بو به‌نده ده‌روویسی ره‌حمه‌ت
 گه‌لی زۆرتـره له‌ ده‌ره‌ی زه‌حمه‌ت
 نه‌وه‌ک به‌ته‌مای ته‌وبه‌و شه‌فاعت
 تاوان تی‌کوشین، دوووبین له‌ تاعه‌ت
 ده‌ق وینه‌ی کیلن ماری نه‌و ده‌شته
 بکاته‌ کۆشی به‌پشتی نووشته!
 مه‌به‌ست نه‌مه‌ بوو که‌ عه‌رزتکرا
 به‌بین زیادو که‌م نه‌ی کاکه‌ برا!!
 ده‌نا پروو زه‌ردی و سه‌ر شوپی مه‌خشه‌ر
 قه‌لا په‌چن بـن له‌ تاوان ده‌فته‌ر
 نقه‌نق بکه‌ین له‌ژێر بارن شه‌ر
 وه‌ک که‌رن چه‌قیو له‌ناو هه‌رکی ته‌ر!
 له‌لاین بزنی دویتـی به‌ کۆل

روو لهسهه ی بښ ساجښ تـۆـزو خـۆـل
 له لایښ نالای غه درو زولم و زور
 بوټ هه لکرا بښ و پیا تان بښ مـۆـر!!
 له لایښ ناوښ به دهی سهر زه مین
 له لایښ گـۆـپی چالای ناگرین!
 سهه پای رووزه درو و چاوشـۆـپی خومان
 پیاو چاکانیشمان خهه بخون بومان
 باشا ده کامیش لهوښ بوهستن
 که شهیتان به قیل دهستت دههستن
 نا نهوه له کوښ و نا نهه له کوښ
 کاری چاکه ی خوت چهتری سهرت بښ
 نووړی قورنانش زریه ی بهرت بښ
 سایه ی عرش خوا به سیبهرت بښ!
 فریشتنه ی خودا تـۆـ پیـشـوازی کا
 ههه خودا رازی و ههه تـۆـ رازی کا
 کهرچی ههرچی هات له لای خوداوه
 خه لاتی خوا یه جینگه ی سهرچاوه
 به لام دانیان وایان داناوه
 خوشی لهو کهسه ی خوا ناسی ناوه^(۱)

(۱) خواناس: که سیکه خوا باش بناسی و له فرمانی دهرنه چی (ههرهنگی خاڼ - خودا له شیخی خالی خاومنی خوش بښ). مه بهست لهم روونکردنه و دی ههرهنگیه نهومیه که بهره بهره خوینه ری کتبی کوردی واز له زاراو دی ناوچه یی خوی بښی و سهر بؤ مه بهستی وشه ی ههرهنگی دابنه وینئ.

۸۹) باسی پیتجه‌م: باسی پارانه‌وهو په‌شیمانی واته: نیستغفارو ته‌وبه

الباب الخامس: في الإستغفار والتوبة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا، يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا - سورة نوح - ۷۱ / ۱۰ - ۱۲}.

واته: نووح پیغه‌مبه‌ر (سلاوی خودای لیبی) فه‌رمووی: پاش نه‌م هه‌موو ته‌می و ناموژگاری و بانگه‌وازه پی‌شیانم گوت: له خودای خو‌تان بی‌پارینه‌وهو داوای لی‌بوردن و تاوان‌به‌خشیی لی‌بکن، چونکه به‌راستی خودا خودایه‌کی تاوان‌به‌خش و گونا‌هپوشه، ده‌ی نه‌گه‌ر ئی‌وه واکه‌ن و فه‌رمان‌به‌رداری خودا بکه‌ن خودا سه‌ره‌رای نه‌وه که لی‌تان خو‌ش ده‌بی ده‌رگای په‌حمه‌ت و پی‌ت و فه‌رتان له هه‌موو لایه‌که‌وه بو ده‌کاته‌وهو ریژه‌نه‌ی بارانتان له ئاسمان‌وهو بو ده‌نی‌ری‌و، مال و دارایی و نه‌وهو وچه‌و مندالتان پی‌ ده‌به‌خشی‌و، گه‌لی باخ و بو‌لاخی خو‌ش و باشتان پی‌ ده‌داو، گه‌لی کاری‌زو کانی‌او و چو‌م و جو‌باری جو‌راو جو‌رتان بو ده‌رده‌کاو ده‌یانکا به‌مایه‌ی ئاسایشی ژیان‌تان و هو‌ی ئارایشی جیهان‌تان!

۵۱۲۷ م- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ أَنْ تَقُولَ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذُنُوبِي، فَاعْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. قَالَ: وَمَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مَوْقِنًا بِهَا، فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمَسِيَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا، فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. رواه الخمسة الا مسلماً^(۱).

شه‌ددادی کو‌پی نه‌وس (خودای لی‌زای بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دیو‌دی خودای لسه‌ربن) ده‌فه‌رمووی: ئاغای لالانه‌وهو پارانه‌وه‌ی هه‌ره گه‌وره نه‌وه‌یه که بل‌ییت: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا

^(۱) تعجید/ ۵ ل/ ۲۳۹ رقم/ ۱۹۷۶ = ۶۳۰۶، ۶۳۲۳.

اَسْتَطَعْتُ ، اَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ ، اَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَاَبُوءُ بِذَنْبِي ، اغْفِرْ لِي ، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ: خوداوهندا! هر تو په‌روه‌ردگاری منیت، له‌تو زیاتر خودای تر نیییه، من به‌نده‌و عه‌بدی تو، تو منت دروستکردووه له نه‌بوون، تاب‌توانم په‌یمان و به‌لینى تو ناشکیتم، په‌ناده‌گرم به په‌نای تو له شه‌پری کرده‌وه‌ی به‌دی خو، هم‌میشه چاکه‌و به‌هری تو له به‌رچاوه‌و پی ده‌نیم له گونا‌ه‌باری خو، که‌واته: لیم خوشبه، دل‌نیام به‌س تو ده‌توانی له گونا‌ه خوشبی، که‌سی تر راده‌ی نا‌که‌وئى لافى پاییه‌ی وا بو خوئى لی بدا. پیغه‌مبه‌ر (د‌رو‌دی خودای له‌س‌ربین) فه‌رمو‌ی: هر که‌سى - له روژدا - نه‌مه بلئى، به‌مه‌رجئ به‌دل باوه‌پری پیى ه‌بئى، نه‌گ‌ر له‌و روژده‌دا فه‌رمانى خودا به‌جئ بیئى و به‌ر له‌هاتنى شه‌و نه‌مرى خودا بکا نه‌وه به‌ه‌شتییه، وه هر که‌سى - له شه‌ودا - نه‌مه بلئى، دیسان به‌مه‌رجئ به‌دل باوه‌پری پیى ه‌بئى، نه‌گ‌ر له‌و شه‌وده‌دا نه‌مرى خودا بکا و به‌ر له‌ دا‌هاتنى روژ بم‌رئى نه‌وه دیسان به‌ه‌شتییه! (ب/د/ت/ن).

۵۱۲۸ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً. رواه البخاري^(۲):

نه‌بو ه‌وره‌یره (خودای ئى رازى بئى) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رمو‌ی: (د‌رو‌دی خودای له‌س‌ربین): به‌خودا، به‌یه‌زدانى پاک من به‌ش به‌حالى خو، زور زور له‌خودا ده‌پا‌ریم‌ه‌وه، روژى وا ه‌یه‌پتر له‌ ح‌ف‌تا جار له‌خودا ده‌پا‌ریم‌ه‌وه دا‌واى لی‌خو‌ش‌بو‌ونى لی ده‌که‌م و ته‌وبه‌ی له‌ خ‌زم‌ه‌ت‌دا نوئى ده‌که‌مه‌وه، نه‌با‌دا به‌ه‌له‌ه‌له‌یه‌کى کردبئى، یا له‌ کردنى نه‌رکى سه‌رشانى خو‌م‌دا در‌یغ‌یم کردبئى. (بو‌خارى. پر گو‌ږه‌که‌ی له‌ نو‌وربئى).

۵۱۲۹ م- عن الاغر المزني (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّهُ لِيغان على قلبي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً. رواه مسلم وأبو داود^(۳):

(۲) تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۱ رقم/ ۱۹۷۷ - ۶۳۰۷.

(۳) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۹۹. أبوداود. صلاة: ۱۰۱۵. تحفة: ۱۶۲.

ئه‌غه‌پری موزه‌نی (خودای ئا رازی بن) فره‌مووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فره‌مووی: له‌راستیدا منیش هه‌ندی جار گهرد له‌دلم ده‌نیشی، جا بویه هه‌موو رۆژی سه‌دجار، یا زیاتریش، له‌خودا ده‌پاریمه‌وهو داوای لی‌بووردنی ئا ده‌که‌م! (م/ت).

۵۱۳۰ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ اللَّهُ بِكُمْ وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ. رواه مسلم والترمذي^(۴):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئا رازی بن) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فره‌مووی (دروودی خودای له‌سهرین) به‌و که‌سه که‌ گیانی منی وا له‌ ده‌ستا ئه‌گهر گریمان ئیوه گونا‌هتان نه‌کردایه خودا ئیوه‌ی لاده‌بردو جو‌ره هۆزیک‌ی تری ده‌هینا که‌ گونا‌ه بکه‌ن و له‌خودا بپارینه‌وه تا خودا به‌و به‌هانه‌یه‌وه لی‌تان خوش بی (م/ت).

۵۱۳۱ م- (ب - ۱ ز - ۱۰۸ ل - ۳۱۶ ف - ۲)^(۵).

۵۱۳۲ م- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا أَصْرٌ مَنِ اسْتَغْفَرَ وَإِنْ عَادَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً^(۶):

ئه‌بو به‌که‌ره (خودای ئا رازی بن) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فره‌مووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌و که‌سه‌ی له‌ خودا داوای تاوانپۆشی بکا گریمان رۆژی هه‌فتا جاریش تئ هه‌لچیت‌ه به‌سوورو پێداگر له‌سه‌ر تاوان دانانری. (د/ت- س/صالح).

۵۱۳۳ م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِنَّ كُنَّا لَنَعُدُّ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْمَجْلِسِ الْوَاحِدِ مِائَةَ مَرَّةٍ، رَبِّ اغْفِرْ لِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۷):

(۴) مسلم. توبه: ۶۸۹۷. ترمذی. دعوات: ۲۵۲۹.

(۵) تقدم في مجلد اول تسلسل/ ۱۰۸ رقم/ ۶۲۵.

(۶) بسند صالح (شرحه).

نیینو عومه‌ر (خودایان لی رازی بن) فه‌رمووی: گه‌لی جار له‌یه‌ک کو‌پی دانیش‌تندا سه‌دجارمان ده‌ژمارد که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌یفه‌رموو: رَبِّ اغْفِرْ لِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ: خوداوهندا لیم خوشبه‌و ته‌به‌و په‌شیمانیم لی گیراکه، چونکه هه‌رخوت گیراکه‌ری په‌شیمانی و میهره‌بانیت (د/ت-س/ص).

۵۱۳۴م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيمَا رَوَى عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالُمُوا يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي أَطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسِكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا صَرْىَ فَتَضُرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أُولَئِكَ وَآخِرَكُمْ وَإِسْكُمْ وَجَنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَتَقَى قَلْبَ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أُولَئِكَ وَآخِرَكُمْ وَإِسْكُمْ وَجَنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبَ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أُولَئِكَ وَآخِرَكُمْ وَإِسْكُمْ وَجَنَّتُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ إِذَا أَذْخَلَ الْبَحْرَ يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَغْمَالُكُمْ أَخْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أَوْفِّيْكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ. رواه مسلم في كتاب البر والرمذي في الرقاق^(۸):

ئه‌بو زهر (خوشنودیی خودای لیبن) له پیغه‌مبه‌روهه (درویدی خودای له‌سهرین) له فه‌رمووده‌یه‌کی پیروژ (حه‌دیس‌یی‌کی قودسی) دا، که له په‌روه‌ردگاری گه‌وره‌و پیروزی خو‌یه‌وه ده‌یگیریت‌ه‌وه فه‌رمووی: خودای پیروژو گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ئه‌ی عه‌به‌دکانم! ئه‌ی به‌نده‌کانم! من زولم و زورو سته‌م له‌سه‌ر خو‌م حه‌رام کردووه‌و

(۷) بسند صحیح (شرحه).

(۸) مسلم. بر وصلة: ۶۵۱۷.

له‌ناو ئیوه‌شا حه‌رامم کردووه، که‌واته ئیوه به‌هیچ جوړی زوړو ستم له‌یه‌کتری مه‌که‌ن، ئه‌ی به‌نده‌کانم! ئیوه هه‌مووتان سه‌ر لی‌شیاوو گو‌م‌ران، مه‌گه‌ر ئه‌وانه‌تان که‌ من خۆم بیا‌خه‌مه سه‌ر ری‌گه‌ی راست و ری‌ی هه‌قیان پی‌ نیشان بده‌م، که‌وا‌یه دا‌وای ری‌نموونی هه‌ر له‌ خۆم بکه‌ن هه‌تا ری‌نموونیتان بکه‌م، ئه‌ی به‌نده‌کانم! هه‌مووتان ره‌شورووت و رووت و قووت و تینوو برسین، ئه‌وانه‌تان نه‌بن که‌ خۆم نان و نا‌وو به‌رگو و پۆشاکیان پی‌ بده‌م، که‌واته دا‌وای ئه‌م شتانه هه‌ر له‌خۆم بکه‌ن، هه‌تا بیا‌نده‌م پی‌تان، ئه‌ی به‌نده‌کانم! ئیوه به‌شه‌وو به‌ روژ سه‌رتان کردو‌ته گو‌ناهو گو‌ناه ده‌که‌ن، وه‌ل‌حال به‌س من له‌ ده‌ستم دی‌ که‌ له‌ هه‌موو گو‌ناه‌ی خو‌ش بېم، که‌وابوو دا‌وای لی‌خۆشبوون هه‌ر له‌خۆم بکه‌ن، ئه‌ی به‌نده‌کانم، ئیوه نا‌گه‌نه ئه‌و دا‌رته و را‌ده‌یه که‌ بتوانن زیانی، یا‌سوودی، به‌من بگه‌یه‌نن، که‌واته مه‌به‌ست له‌م په‌ندو ته‌می و نا‌موژده‌ سوود، یا‌ زیانی، ئیوه‌یه، نه‌ک سوود و زیانی من، ئه‌ی به‌نده‌کانم! ئه‌گه‌ر ئیوه له‌یه‌که‌م که‌ستانه‌وه بی‌گری، هه‌تا دوا‌که‌ستان، به‌ ئاده‌میزادو په‌ریتانه‌وه، به‌خاس و خراپ‌تانه‌وه، یه‌ک به‌یه‌کتان پیا‌وی باش و له‌خودا ترسین، وه‌ک له‌ خودا ترس‌ترین که‌ستان که‌ مو‌حه‌مه‌ده، به‌وه هیچ له‌ سامان و مو‌لک و گه‌وره‌یی من زیاد نا‌کات، هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر له‌ یه‌که‌م که‌ستانه‌وه بی‌گری هه‌تا دوا‌که‌ستان، به‌ ئاده‌میزادو په‌ری و جنۆکه‌تانه‌وه، به‌خاس و خراپ‌تانه‌وه، یه‌ک به‌یه‌کتان پیا‌وی خراپ بن وه‌ک له‌ خودا دو‌ور‌ترین که‌ستان، که‌ ئی‌بلی‌سی نه‌حله‌تییه، به‌وه هیچ له‌سامان و گه‌وره‌یی من که‌م نابیته‌وه، واته‌: بوون و نه‌بوونی ئیوه بو‌خوایه‌تی من یه‌کسانه‌و چون یه‌که، ئه‌ی به‌نده‌کانم! ئه‌گه‌ر بیتوو له‌یه‌که‌م که‌ستانه‌وه تا دوا‌که‌ستان، به‌ ئاده‌میزادو جنۆکه‌تانه‌وه له‌ ده‌شتی‌کا بو‌ه‌ستن و له‌یه‌ک ده‌ما، هه‌ر که‌سه‌تان دا‌وای شتی‌کم لی‌ بکا، وه‌ له‌یه‌ک هه‌ناسه‌دا هه‌ر که‌سه‌یه‌تان دل‌خوازی خو‌یی پی‌ بده‌م، به‌وه هیچ له‌ گه‌نجینه‌ی من که‌م نابیته‌وه، چو‌ن ده‌رزییه‌ک بژه‌نی به‌ نا‌وی ده‌ریا‌یه‌کا نا‌وا، له‌ل‌کوو ده‌رزییه‌که تو‌زقائی له‌ نا‌وی ده‌ریا‌که که‌م ده‌کاته‌وه، به‌لام به‌خشینی دل‌خوازه‌کانی ئیوه هیچ له‌ گه‌نجینه‌ی من که‌م نا‌کاته‌وه!

ئه‌ی به‌نده‌کانم! هه‌رچی دیتته ری‌تتان کرده‌وه‌ی خۆتانه، من زۆر به‌وردی سه‌رژمی‌ریان ده‌که‌مو ژماره‌و چه‌نی و چۆنییان راده‌گرم و دوا‌یی به‌ ته‌واو‌یی ده‌یاند‌مه‌وه‌ پی‌تتان!

جا هه‌رچی هاته‌وه‌ ری‌تتان کرده‌وه‌ی خۆتانه ئه‌گه‌ر باش بوو ئه‌وا سوپاسی خودای له‌سه‌ر بکه‌ن، خ ئه‌گه‌ر به‌ جو‌ریکی تریش بوو ئه‌وا سه‌ره‌نشستی خۆتان بکه‌ن و به‌س، که ئه‌وه‌کاره به‌ده‌تان له‌کاتی خۆیدا کردووه، وه‌ گله‌یی له‌ که‌سی تر مه‌که‌ن! (م/ت).

۵۱۳هـ.م - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَزِمَ الْإِسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ ضِيقٍ مَخْرَجًا وَمِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرَجًا وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ. رواه أبو داود والنسائي بسند صحيح^(۹).

ئیب‌نو‌عه‌بباس (خوودایان لی رازی بی) پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمو‌ی: هه‌ر که‌سی خو‌و بگر‌ی به‌ ئی‌ستغفارو پارانه‌وه‌وه‌و، دا‌وای لی‌خۆش‌بو‌ون له‌ خودا بکا به‌ پیشه‌ی هه‌میشه‌ی، خودا له‌ هه‌موو ته‌نگانه‌یه‌کدا ده‌رو‌وی لی ده‌کاته‌وه‌و هه‌موو خه‌میکی ده‌ره‌وینیت‌ه‌وه‌و، له‌لایه‌کی واشه‌وه‌و رزق و رو‌ژیی بو‌ ده‌نی‌ری که‌ خۆی خه‌یالی به‌لای ئه‌ویدا نه‌چ‌ی (د/ن-س/ص).

۹۰. گه‌وره‌یی ته‌وبه‌و به‌شی‌مانی : (التوبة وفضلها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُم سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ - سورة التَّحْرِيم - ۸/۶۶}.

واته: ئه‌ی که‌سانێ که‌ با‌وه‌رتان هی‌ناوه به‌خودا، خودا دا‌واتان لی ده‌کا، فه‌رمانتان پی‌ده‌کا که‌ ته‌وبه‌یه‌کی راست و دروستی ئی‌جگاری له‌سه‌ر ده‌ستی خودادا بکه‌ن، هی‌وا وایه که‌ خودای ئی‌وه له‌ گونا‌ه پاک‌تان بکاته‌وه‌و خرا‌په‌و

(۹) حدیث صحیح.

گوناختان بیوشن و بتانخاته چهن بهه شتیکی وه هاوه که جوباری زور له ژیریانه وه له هه موو لایه که وه ره وان ده بی!

۵۱۳۶ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَلَّهِ أَشَدُّ فَرْحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِينَ يَتُوبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ كَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ بِأَرْضِ فَلَاةٍ فَانْفَلَتَتْ مِنْهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَأَيْسَ مِنْهَا فَأَتَى شَجَرَةً فَاضْطَجَعَ فِي ظِلِّهَا قَدْ أَيْسَ مِنْ رَاحِلَتِهِ فَبَيْنَا هُوَ كَذَلِكَ إِذَا هُوَ بِهَا قَائِمَةً عِنْدَهُ فَأَخَذَ بِخِطَامِهَا ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ اللَّهُمَّ أَنْتَ عَبْدِي وَأَنَا رَبُّكَ. أَخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ئه نهس (خودای ئی رازی بئ) له پیغه مبه ره وه ده فه رموی: خودا پتر شادمان ده بی به تهوبه ی بهنده ی خوی که په شیمان ده بیته وه ده که پریتته وه بۆلای خودا، هه تا نهو که سه تان که له بیابانیکا به سواری و لاخه که ی ری ده کا، له پر ناگه هان و لاخه که ی به له سه ده بی و نان و ناوه که یشی ده فریتنی، جا کاتی که لیی ناو مید ده بی ده چیتته بن دره ختی، به ناو میدی له سیبه ره که یدا پال ده که وی، جا له م حالی لیتقه ومان و ناو میدییه دا له پر کا برا ته ماشا ده کا که وا و لاخه که ی، به نان و ناوه که یه وه، له لایا به دیاریه وه راوه ستاوه! ئه ویش په لاماری جله وه که ی بداو جله وه که ی بگری و له خوشیانا بپه شوکی و له باتی ئه وه ی بلئی خودایه! تو خودای منی و من بهنده ی تو م که چی بلئی: خودایه! تو بهنده ی منی و من خودای تو م (ش/ت).

۵۱۳۷ م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ تُرَبُّوا إِلَى اللَّهِ فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ إِلَيْهِ مِائَةَ مَرَّةٍ. رواه مسلم والترمذي^(۲):

ئیبنو عومه ر (خودایان ئی رازی بئ) له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سیرین) فه رموی: ئه ی خه لکه! بکه پریتته وه بۆلای خوداو له لای خودا تهوبه بکه ن و له

(۱) مسلم. توبه: ۶۸۹۵. تجرید/ ۵ ل/ ۲۴۲/ رقم/ ۱۹۷۸ = ۶۲۰۸. مسلم. توبه: ۶۸۹۰ - ۶۸۹۶.

(۲) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۹۸.

گونه‌کاننتان په‌شیمان ببنه‌وه، له‌راستیدا من به‌ش به‌حالی خوم له روژیکا سه‌دجار له خزمه‌ت خودادا ته‌وبه نوی ده‌که‌مه‌وه (م/ت).

۵۱۳۸ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَاءٌ وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم بسند صحيح^(۳):

ئهنه‌س (خودای نازانی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموی (درویدی خودای ناسرین): هه‌موو ئاده‌میزادی به‌پیی له‌بارابوونی سورشتی ئاماده‌یه بو خه‌تاباریی زور، به‌لام چاترینی خه‌تاباران ئه‌و که‌سانه‌ن که زوو زوو ته‌وبه له هه‌له‌ی خو‌یان ده‌که‌ن. (ت/ئه‌حمده‌/حاکم-س/ص).

۹۱) کاتی ته‌وبه‌کردن : (وقت التوبة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآلَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا - سورة النساء - ۱۸/۴}.

واته: ته‌وبه‌و په‌شیمانی ئه‌و به‌دکاران و تاوانبارانه قه‌بوول نا‌کړی، که تا ده‌که‌ونه گیانه‌للاو دینه‌سهر مردن هه‌ر کرده‌وه‌ی خراپ ده‌که‌ن، هه‌روه‌ها ئیمان و ته‌وبه‌ی ئه‌و کافرانه گیرا نابیی که له‌کاتی گیانه‌لادا ته‌وبه له کفرده‌که‌ن و ئیعلانی ئیمان ده‌که‌ن، وه‌ک ئه‌وه هه‌ندی که له ژبان نا‌ئومید ده‌بن و سوور ده‌زانن که‌وا ده‌چن به‌سه‌ر نا‌گری سووردا، له‌م کاتی توقینه‌دا ده‌لین: ده‌ی وا ئیستا ته‌وبه ده‌که‌م، ده‌ی وا ئیستا باوه‌ر به‌خودا ده‌که‌م، به‌ئێ ته‌وبه‌و باوه‌ر هینانی وا هیچ بایه‌خیکی نییه، وه‌ک چو‌ن که‌سی له‌سه‌ر کفر مردبێ تازه ئیمان‌هینان هیچ سوودی نییه، له‌پاش مردن.

۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُغْرَرْ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۱):

ئیبینو عومهر (خودایان نَ رازی بِن) له خوشه‌ویسته‌وه ده‌فرموی (دیودی خودای
نسرین): خودا ته‌وبه‌و په‌شیمانی به‌نده گیرا ده‌کا، به‌مه‌رجن نه‌که‌ویته حالی
گیانه‌لا. (ت/نه/حاکم-س/ح).

له ۱۹۸۷/۲/۱۶ دا ئه‌م تی‌ببینیه‌م له‌سهر ئه‌م ئایه‌ته‌و ئه‌م فهرمودیه
نوسیوه: ئه‌وه‌ی که گوتی یا جماعه (احملکم) امانه سلمونی علی فلان.. ئه‌م
شوینه‌ی بۆ ده‌رچوو بۆ تی‌گه‌یشتن له‌م مه‌ته‌له‌ سهرنجیکی وردی باسی (نزای
چوونه هه‌واری نوێ) بده: (ب - ز - ۷۵ - ل - ۲۲۵).

سه‌روقنکی (عد) گیراوه‌ته مۆم

ده‌لن مه‌ولوی من موعه‌مماي تۆم!

گولآله سوورمه له چۆل رواوم

ده له نۆم ده‌رچن شه‌هدن ته‌واوم

(شه‌هد) هه‌نگوینه، مه‌به‌ست یه‌که‌مه

دلّم لهم باسه‌ خه‌لتانی خه‌مه

ته‌فائول دورسته یا ردوست نییه، ئه‌وه مه‌سه‌له‌یه‌کی تره، من مه‌به‌ستم
ئه‌م لایه‌نه نییه، به‌لام ئه‌وه‌ی که گومانی تیا‌دا نییه نو‌قلانه‌ی باش فره‌باشه،
له‌م لایه‌نه‌وه ته‌ماشای ئه‌م شوینه بکه ه (ب/۴ ز/۷۸ ل/۲۳۲ - ۱+۲+۶).
وه‌کی تریش:

زۆر سه‌هرکزه‌یه به‌دل وریایه

به‌دیمه‌ن بن ده‌نگ وه‌کتر گۆیایه

من له‌و بابه‌ته‌م وه‌ها مه‌زانه:

کۆنه په‌رستم، یاخۆ دیوانه!

کوښتهى چه پاللى رهشلى روژگارم

کوردم، نه گینا خه یلن هوښیارم

زهرکى دهر ویشن جهرکى کون کردم:

فهرمووى: نهى مهلا له بهرت مردم

بو لا لویچن خوین شهره ف هه فروښن

نیوه گه وهه رسیڼ نهک خو فروښن!^(۱)

به لن وکى تریښ بهنده نه وهنده سافیلکهو خوشباوه پڼیم که گوئى بو
فالچى شل که م و دواى خه یالپلاو بکهوم که رچى زور باش ده زانم که
په پره ویکردنى یاسا سروشتییه کانى خودا، بو چاره سه رکردنى کیښه ژيانى و
پهوانى و دهر وونییه کانى ناده میزاد باشتړین ریبازه و جوانترین دهرمانه بو
هه موو دوردو گپروگرفتیکمان، له بهر نه وه زانا ئاینییه کان دهشنى زور به
حه کیمانه و زور به لیژانانه رابه ریی نه و جه ماوهره موسولمانه چاوکراو هیه
بکهن، تا بهر بهر په پاکوى بیروباوه پى پرو پوچ له ناو کو مه ل دا ده کړئ، وه له
شوینى خار گول دهنیژرئ، هه تا سر له نوئ گیانیکی خاوینى نوئ له ناو
مه زراى دل و دهر وونى موسولماناندا، له بهر تیشکى ئایه ته پیروزه کانى
قورئان و فهرمووده نازداره ساغه کانى هه زره ت (دربودى خودای له سرین) دهر وئ!

هه تا عیلم و زانست و ئایینى ساخ و دانایى و بهرنامه ریژى جیهانى و
ئایینى جوان، جئ به جه هل و نه زانئ و نه فسانه و ته مه لئ و خه یالپلاوى له ق
ده کهن و خو یان له جیئ نه وان شه تل ده کهن.

که رچى من نه م لایه نه زور باش ده زانم، به لام من قهت له گه ل نه و
راهه له یانه نیم که لایه نه گیانى و معنه و ییه کان پشت گوئى بحرین، دلنیم
به رابه ر گشت به هره یه کى ناشکرا به هره یه کى نهینى خودایى هیه، خودا

^(۱) خو فروښى : به خن، یابه جیم. (ومرگپ)

ده فهرموی: (وأسبغ علیکم نعمه ظاهرة وباطنة): که واته ته وه ککول و پشتبه خودا بهستن و ته سلیم بوون به چاره نووس و ئارامگرتن و دوعاو نزاو نووشته و بی هه واری و زوهد و دنیا نه ویستی و ساچان و قنیا تکردن به بهشی خودایی و سوفیتی و درویشی و خه لوه کییشان و لیبران بو خودا و ته رکی دنیا و شتی تری لهم بابته له ذاتی خویندا شتیکی هه ق و راستن، هه ر که سی به پیی شهرع کاریان پی بکا، بیگومان ده گات به ئاواتی خو، وه لی نابئی له هه ندیکیان به هه له تیبگهین، وه که ته مبه لی و ته وه زه لی ناو بنین ته وه ککول و ده ست بکهین به قورگی شیرداو ناوی بنین چاره نووس و قه زاو قه ده ر، یا سه رجه م گه لی ئیسلام سه ربکه نه ته رکی دنیا، به لی تاک و ته را پیوا خاسی وا هه ن، لهم دنیا یه دا وه که میوان ده ژین، یا ده لی ریبارن، ملی ریگه ی ره به ریان گرتوه، به موولی لانا ده ن، ده لی به په له له سه ر مه زراوه ده گه رینه وه بو ماله وه، ئه م خودا پیدا وانه نابئی سه ربکریته سه ریان و ئاسایشی ره وانی یان لی تیک بدری، جیهان ده ریایه، هه روه ها گه لی ئیسلام ده ریایه کی بی په یه، له به رئه وه کو مه لگه ی ئیسلام ده بی جیگه ی مه لاو شیخ و سوفی و درویش و فه یله سووف و داناو زاناو خوینده وارن نه خوینده واری تیا دا بیته وه.

ئه وانه ی که ده یانه وی به فه تویه کی دوو دیبری، یا به قسه یه کی بی سه رو به ری خو یان غه سل ده ماغی بو زوربه ی موسولمانان بکه ن، ئه وانه له گوئی گادا نووستوون، راسته به رنامه ی ئاین ده شی روون و ئاشکراو عه مه لی بی، من له ئاستی ئه م راستیه لایم نییه، به لام ئیمه بمانه وی و نه مانه وی ره شه خه لکه که له کو و نو دا له سه ر ئومید و خه یال و چه زی ده روون و گوئی شلکردن بو هه ندی شتی ئه فسانه یی و ساویلکه یی و خوشباوه ری ده ژین، له به ر ئه وه نابئی مه لاو زانا هه ر مه لاو زانای خاصه بن و واز له عامه بهینن، لهم لایه نه وه ده بی ئه م خاله ره چاو بکری: به رنامه ی ئاین ده بی نه رمونیان و جیرو به کیش بی، نابئی توندو تیژو تور ت بی و وه که پولا و بی که به حال بیچه مینیته وه ده په ری!

وهلّ نه وهى كه گومانی تیا دا نییه، ته عیلى هه موو مه سئه له یی به
ته عیلىكى ماددى رووت غه له ته، یا له دیندا هه موو شتئ مه حکوومى عقل

بئ و عه‌قل حاکمی موتله‌ق بئ نه‌ویش غه‌له‌ته، واباشه کو‌مه‌لگای موسولمانان زه‌غتی زۆری له‌سه‌ر نه‌بئ، به‌شی خۆی سه‌ربه‌ستی کاری هه‌بئ، له‌ناو شوورای پۆلایینی ب‌قه‌و کخه‌دا نه‌ژی، ریزی ته‌قالیده جوانه‌کانی بگیری، کو‌ت و زنجیری زۆری له‌ئه‌ستۆو مل و ده‌ست و پئ نه‌کری!

هه‌تا بۆ خۆی له‌سنووری ره‌وادا بای بالی خۆی بدا، هه‌ست به‌خۆشی به‌هره‌ی جیهانی بکا، له‌ززه‌ت له‌به‌هره‌ رو‌حی و ره‌وانییه‌کان وهریگری، له‌سیبهری مه‌زجی خه‌یاڵ و واقیعه‌دا بژی، بۆ نموونه‌ ده‌بئ سه‌ردان له‌گو‌رچی زیانی له‌قه‌لای نایین بدا هه‌تا ئی‌مه‌ بیکه‌ین به‌موشکیله‌یه‌کی گه‌وره‌ی ئوصوولی و فیه‌قی، یا ده‌بئ ته‌کیه‌و خانه‌قا چ موشکیله‌یه‌کی نایینی بۆ ئی‌مه‌ دروست بکا، تا ئی‌مه‌ موچاره‌به‌یان بکه‌ین، براله‌! راستترین قسه‌ ئه‌م فه‌رمایشته‌یه: (ما رآه المسلمون حسنا فهو عند الله حسن). ده‌ی له‌سه‌ددا نه‌وه‌دو نو‌ی عادات و داب و نه‌ریتی ئیستامان کلتوو‌رو که‌له‌پووری چه‌سپاوی به‌جیماوی چواره‌ سه‌ده‌ی له‌مه‌و پی‌شمانه‌، ئیتر چۆن گالته‌ی پئ بکه‌ین.

به‌لگه‌یه‌کی گه‌لێ گه‌وره‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ که‌ به‌هره‌ی ره‌وانی و نیعمه‌تی مه‌عنه‌وی بایه‌خی تایبه‌تی خۆی هه‌یه‌، له‌دل و ده‌روونی جه‌ماوه‌ردا ئه‌م دروشمه‌ پیرۆزه‌یه‌ که‌ خویندکاره‌کانی زانکو‌کانی جه‌زائیر له‌م رو‌ژانه‌دا هه‌لیانکردوه‌، که‌ وه‌ک گه‌وره‌ترین بورکان له‌گیتی‌دا ده‌نگی داوه‌ته‌وه‌: مرو‌ف هه‌ر به‌نان نا‌ژی!

سوبحانه‌للا! له‌ ده‌ی دووه‌می سه‌ده‌ی پازده‌هه‌می کو‌چی‌دا، له‌ ده‌ی دوایی چه‌رخ‌ی بیسه‌مدا، گه‌وره‌ترین شو‌رشی رو‌حی له‌جیهاندا، له‌جه‌زائیری قاره‌کانی ملیۆن شه‌هیده‌وه‌ سه‌ر هه‌ل دهاو به‌شی هه‌ره‌ گه‌وره‌ی رابه‌ره‌کانی مامۆستا و زاناو رو‌شنبیره‌کانی زانکو‌کان و، پرپه‌ده‌م هاوار ده‌که‌ن: نه‌فره‌ت له‌ ئاره‌زوو په‌رستی، نه‌فره‌ت له‌ ورگ له‌وه‌پاندن، بژی رو‌حانییه‌ت و مه‌عنه‌وییه‌ت، بمری مادیه‌ت و ئاژه‌لیتی، که‌ هه‌وینی ئه‌م هه‌موو کی‌شه‌و به‌ره‌و بگه‌ره‌و به‌رده‌و کوشت و برۆ کوشتن و کوشتاره‌یه‌ له‌ناو

خه‌لکانی سهر رووی زه‌ویدا، بژی براییه‌تی و ناشتی له‌ژیر سیبهری چرو
خستی نایینی راست و دروستدا.

کاکي برای جه‌ماوهری موسولمان هه‌میشه رۆحانیه‌ت و مه‌عنه‌وییه‌ت
وه‌ك داری به‌ری دهیه‌ژینئ، ناگری جه‌رگو ئاواتی دل - به‌ر له ئیقناعی
هۆش و سوودی مادی - هه‌لی ده‌گری و به‌ره‌و کوئی بوئی ده‌یبات!

ئهم ئیواره‌یه به‌فروباو باران و زیرانیکی وابوو ماله‌و مال نه‌ده‌کرا،
خه‌ریکبووم نه‌چم بۆ جه‌ماعه‌تی شیوان، که‌چی که‌چوم - به‌ پیچه‌وانه‌ی
بۆچوونی منه‌وه - ماشه‌للا مزگه‌ت جمه‌ی ده‌هات له ئاماده‌بوان، ماموستا
مه‌لا عه‌بدو‌للا خۆی له‌و دور دوروه‌وه به‌سهر دوو‌گه‌ره‌کدا هاتبوو تا‌به‌ر
نویژیه‌که‌مان بۆ بکا، له‌کاتی نویژ دابه‌ستندا له‌ هه‌مولایه‌کی هه‌ره‌می
مزگه‌وته‌وه ده‌نگ به‌رز بۆوه‌وه ده‌یانگوت: ره‌حه‌مه‌تتان لی‌بی که‌مئ ته‌که‌ ته‌که‌
بکه‌ن و توژی بچه‌ پیشه‌وه مزگه‌وته‌که زۆر قه‌ره‌بالغه جئ ناییته‌وه!

باشه ئه‌و هه‌مه‌که به‌فه‌ره بۆ نه‌بوو به‌ مانعیکی مادی و به‌ری ریی ئه‌و
دافیع و هاندهره مه‌عنه‌وییه پی‌روژه‌ی نه‌گرت که‌ پالئ به‌و خه‌لکه‌وه نابوو،
به‌سهر ئه‌و هه‌مه‌که به‌فه‌رو شه‌خته‌یه‌دا به‌ کی‌شی کردبوون و هی‌نابوونی بۆ
مزگه‌وت؟!

ئه‌ی مزگه‌وتی ئه‌بو به‌کری سه‌دیق! یاخوا هه‌ر ئاوه‌دان بئ، یاخوا
هه‌میشه ئاوا پر له‌مه‌لاو نویژکه‌ری موسولمانی کوردی مه‌ردی پاکی چاک بئ،
یاخوا هه‌میشه ئاوا پر له‌ وه‌عظو ئامۆژگاری و نه‌صیحه‌ت و خودا په‌رستی
راست و دروستبئ ئامین خودایه‌ بۆنی مزگه‌وتی ئی‌براهیم به‌گی که‌رکووکم
ناوه به‌تۆوه بۆیه ده‌لیم:

که‌ره‌دی به‌ره‌مالت سو‌رمه‌ی چاومه

مه‌وعیظه‌ی مه‌لات نان و ناومه!

که‌رچی بئ نو‌ورم، نو‌وری ناومه،

لئ نو‌وری ناوت نو‌وری چاومه!!

۵۱۴۰ م- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَنْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ وَيَنْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا. رواهما مسلم^(۲):

ئه‌بو موسا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دیوودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: خودا له‌شه‌ودا ده‌ستی خۆی راده‌هیلئ بۆ ئه‌و خراپکارانه‌ی که له‌ روژدا خراپه‌یان کردووه، هه‌تا ته‌وبه‌ بکه‌ن و له‌سه‌ر ده‌ستی خودادا له‌ تاوانه‌که‌یان په‌شیمان ببه‌نه‌وه، هه‌روه‌ها له‌ روژدا ده‌ستی خۆی درێژده‌کا، بۆ ئه‌و خراپکارانه‌ی که له‌ شه‌ودا خراپه‌یان کردووه، هه‌تا له‌سه‌ر ده‌ستی خودادا ته‌وبه‌ بکه‌ن و له‌تاوانه‌که‌یان په‌شیمان ببه‌نه‌وه، ئه‌م ره‌حمه‌ت و قه‌بوولی ته‌وبه‌یه‌ هه‌روا به‌رده‌وام ده‌بێ هه‌تا ئه‌و کاته‌ی که روژ ده‌گه‌ڕێته‌وه‌و له‌باتی ئه‌وه‌ی وه‌ک هه‌موو جارێ خۆر له‌ خۆر هه‌لاته‌وه‌ هه‌لبێ، که‌چی له‌ روژئاواوه‌ هه‌ل دێ، ئیتر له‌و روژه‌ به‌دواوه‌ ده‌رگای ته‌وبه‌ داده‌خرئ! (م).

۵۱۴۱ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ. رواهما مسلم^(۳):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) له‌ حه‌زه‌ته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (دیوودی خودای له‌سهرین): هه‌ر که‌سێ له‌ پێش ئه‌و کاته‌دا که خۆر له‌ خۆرئاواوه‌ هه‌لدێ ته‌وبه‌بکا خودا ته‌وبه‌ی گه‌را ده‌کا (م).

۵۱۴۲ م- (ب - ۶ ز - ۷ ل - ۱۶۶ ف - ۱۳) (۴)

۵۱۴۳ م- له‌سه‌رباسی (من أحب قوما حشر معهم) دا رابورد، فه‌رمووده‌ی یه‌که‌م.

(۲) مسلم. توبة: ۶۹۲۱.

(۳) مسلم. توبة: ۶۸۰۱.

(۴) تقدم في مجلد سادس تسلسل ۷ ل/ ۱۶۶ ط/ ۱ رقم/ ۳۸۶۴.

۹۲) هەر چهندی بهنده له راده بهدر تاوانی ههبی وهلی ههركانی تهوبهی
بهراستی بکا تهوبهی گیرا دهبی
يقبل الله توبة عبده وان اسرف

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ...
الآية - (ب - ۶ ز - ۵ ل - ۱۰۵) -}.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا
تَفْعَلُونَ - سورة الشورى - ۲۵/۴۲}.

واته: خودای گهوره خودایهکی به بهزهیی وایه تهوبه و گهراپانهوه له
بهندهکانی خوی وهردهگری و به بهخشش و میهرهبانیی خوی له خراپهکانیان
- بازویش بن - دهبووری، خودای ئیوه خودایهکی داناو زانایه ناگای له
خشهی مارو میروو ههیه، ههچی لی و ن نابیی، کاری چاک و خراپی ئیوهی
ناگالییه.

۵۱۴۴م - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيمَا يَخْكِي عَنْ
رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: أَذْثَبَ عَبْدٌ ذُتْبًا فَقَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنْبِي. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَذْثَبَ
عَبْدِي ذُتْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ. ثُمَّ عَادَ فَأَذْثَبَ فَقَالَ أَيْ رَبُّ
اغْفِرْ لِي ذُنْبِي. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَبْدِي أَذْثَبَ ذُتْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ
بِالذَّنْبِ. ثُمَّ عَادَ فَأَذْثَبَ فَقَالَ أَيْ رَبُّ اغْفِرْ لِي ذُنْبِي. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَذْثَبَ عَبْدِي
ذُتْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ وَأَعْمَلُ مَا شِئْتُ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ^(۱).

ئهبو هورهیره (خودای ئی زانی بن) فهرمووی: پیغهمبهه (دروودو سلاوو سوژو
رهحمهت و بهزهیی خودای گهوره و سهروهی لیبی و سهرو مال و منال و
ههست و نهست بهقوربانی گهردی سهرگوپی پیروزی بی - له فهرموودهیهکی
پیروژدا، واته: له هه دیسیکی پیروژدا، واته: له هه دیسیکی قودسیدا، له
خودای پهروهردگاری گهوره و سهروهی خویهوه دهگیریتتهوه، خودا

(۱) تجرید/ ۵ ل/ ۲۸۲ رقم/ ۲۱۳۱ - ۷۵۰۷ فتح الباری. مسلم. توبه: ۶۹۱۹.

ده‌فرموی: به‌نده‌یی گوناھنی ده‌کا، له پاشالیی پەشیمان ده‌بیته‌وه‌و تهوبه‌ی به‌راستی ئی ده‌کاو ده‌لئی: خودایه! له گوناھم خو‌شبه، خودای پی‌رو‌زو فه‌ردارو گه‌وره‌یش ده‌فرموی: ئەم به‌نده‌یه‌ی من وه‌ك ئەم گوناھه ده‌كا ده‌یشزانئێ كه خودایه‌کی وای هه‌یه ده‌توانئێ له‌و گوناھه خو‌ش بئێ، هه‌ر وه‌ك ده‌توانئێ له‌سه‌ر ئەو گوناھه جه‌زه‌به‌ی بدا، دیسان ئەو به‌نده‌یه گوناھ‌یی‌کی تر ده‌کاته‌وه‌و له‌سه‌ر شی‌وه‌ی پی‌شوو له‌خودا ده‌پاریته‌وه‌و كه لیئێ خو‌ش بئێ، خودایش هه‌مان فه‌رمایشتی به‌رو ده‌فرمو‌ویته‌وه‌و، دیسانه‌وه‌و ئەو به‌نده‌یه گوناھ‌یی‌کی تر ده‌کاته‌وه‌و ده‌لیته‌وه‌و: خودایه! لیم خو‌ش به‌، خودای گه‌وره‌و فه‌ردارو پی‌رو‌زیش ده‌فرمو‌ویته‌وه‌و: ئەم به‌نده‌یه‌ی من وه‌ك ئەم گوناھانه ده‌كا، له هه‌مان کاتدا باوه‌ری به‌من هه‌یه‌و ده‌زانئێ كه من خودای ئەوم و خودایه‌کی وام كه وه‌ك ده‌توانم له تاوان و گوناھ خو‌ش بم، ده‌یشتوانم خاوه‌نی تاوان و گوناھ سزاو ئەشکه‌نجه‌ بده‌م، ده‌ی هه‌تا تو ئەمه‌ حالت بئێ كه گوناھ‌ی‌کت ئی قه‌وما تهوبه‌ی ئی بکه‌ی منیش گشت جارئ لیت خو‌ش ده‌بم (ش).

۵۱۴هـ.م - وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لَمْ يَفْعَلْ حَسَنَةً قَطُّ لَأَهْلِهِ إِذَا مَاتَ فَحَرِّقُوهُ ثُمَّ اذْزُرُوا نِصْفَهُ فِي الْبَرِّ وَنِصْفَهُ فِي الْبَحْرِ فَوَاللَّهِ لَئِنْ قَدَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ لَيُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا لَا يُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ فَلَمَّا مَاتَ الرَّجُلُ فَعَلُوا مَا أَمَرَهُمْ فَأَمَرَ اللَّهُ الْبَرَّ فَجَمَعَ مَا فِيهِ وَأَمَرَ الْبَحْرَ فَجَمَعَ مَا فِيهِ ثُمَّ قَالَ: لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ: مِنْ خَشْيَتِكَ يَا رَبِّ وَأَنْتَ أَعْلَمُ. فَقَفَرَ اللَّهُ لَهُ^(۲).

دیسان ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بئێ) فه‌رموی: پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌ربئێ) فه‌رموی: پیاوئێ بووه‌ هه‌رگیز کرده‌وه‌ی چاکه‌ی نه‌کردووه‌و، هه‌تا له سه‌ره‌مه‌رگا به‌که‌سوکاره‌که‌ی ده‌لئی: كه من مردم له‌شه‌که‌م بسوتینن و له ناودنگدا ورد ورد بم هاپن و بمکه‌ن به‌ ئاردو له‌ روژئێکی ره‌شه‌بادا نیوهم بچینن به‌ ده‌شت و ده‌رداو ئەو نیوه‌که‌ی تریشم بچینن به‌ناو ده‌ریادا، چونکه به‌و خودایه‌ نه‌گه‌ر خودا ده‌ستی لیم گیر ببئێ سزایه‌کی وام ده‌دا كه سزای

(۲) تجرید/ ۴ ل/ ۶۱/ رقم/ ۱۳۷۶ = ۲۴۵۲، ۲۴۷۹، ۶۴۸۰. مسلم. توبه: ۶۹۱۷.

که‌سی تروا به‌سه‌ختی نادا، جا که پیاوه‌که ده‌مری که‌سوکاره‌که‌ی وه‌سیته‌که‌ی به‌جی ده‌هینن، نه‌وسا خودا ناردوتوزه‌که‌ی، چ له‌سه‌ر رووی خاک و چ له‌ناو ده‌ریادا هه‌مووی کو ده‌کاته‌وه و سه‌ره‌له‌نووی زیندووی ده‌کاته‌وه و ده‌یکاته‌وه به‌ پیاوه‌که‌ی جاران و پیی ده‌فه‌رموی: له‌به‌رچی وات له‌خوت کرد؟ ده‌لی: له ترسی تو ئه‌ی خودایه! وه‌خوشت باشترا ناگات له نیازی دلم هه‌یه نیترا خودا لیی خوش ده‌بی (ش).

۵۱۴۶ م- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَسَأَلَ عَنْ أَغْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فَذُلُّ عَلَى رَاهِبٍ فَأَتَاهُ فَقَالَ إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ فَقَالَ لَا. فَقَتَلَهُ فَكَمَّلَ بِهِ مِائَةً ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَغْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فَذُلُّ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ فَقَالَ إِنَّهُ قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ فَقَالَ نَعَمْ وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ يُطْلَقُ إِلَى أَرْضٍ كَذَا وَكَذَا فَإِنْ يَهَا أَنَا سَا يَعْبُدُونَ اللَّهَ فَأَعْبُدِ اللَّهَ مَعَهُمْ وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضُ سُوءٍ. فَأُطْلَقَ حَتَّى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ الْمَوْتُ فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ فَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ جَاءَ تَائِبًا مُقْبِلًا بَقَلْبِهِ إِلَى اللَّهِ. وَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ. فَأَتَاهُم مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ فَقَالَ: قِيسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ فَبَالَيَ أَيْتَهُمَا كَانَ أَذْنَى فَهُوَ لَهُ. فَقَاسُوهُ فَوَجَدُوهُ أَذْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ فَقَبَضَتْهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ. روى هذه الثلاثة الشيخان^(۲):

ئه‌بو سه‌عیدی خودری (خودای نازای بی) فه‌رمووی: چه‌زه‌ت (درویدی خودای لسه‌ری) فه‌رمووی: پیاوی له‌ میله‌ته‌ پێشینه‌کان نه‌وه‌و نو‌که‌س ده‌کوژی، ئینجا ده‌پرسی: کێ زاناترین که‌سه له‌ولاتدا، ده‌لین: فیسه‌ره‌ سو‌فیلکه، جا کابراکه ده‌چی بۆلای و پیی ده‌لی: من نه‌وه‌و نو‌که‌سم به‌ ده‌ستی خو‌م کوشتوو، ئایا ته‌وبه‌م بۆ هه‌یه؟ خودا ناسکه‌ ده‌لی: نه‌، جا کابرا نه‌ویش ده‌کوژی و ده‌یکا به‌سه‌دی ته‌واو، جا دیسان ده‌ست ده‌کاته‌وه به‌ پرسیارو

(۲) تجرید/ ۴/ ل ۷۰/ رقم/ ۱۳۸۲ = ۳۴۷۰. مسلم. توبه: ۶۹۳۹.

دهلئ: کئی زاناقترین کهسه له ولآتدا؟ ئه مجاره پیاویکی زانای پئی نیشان دهدهن، جا دهچئ بۆلای و پئی دهلئ: من سه د که سم کوشتوو، ئایا تهوبه م بۆ ههیه؟ زاناکه دهلئ: بهلئ، وه کهس ناتوانئ ریگهی تهوبه ت لی بگری، تهوبه هه موو کاتئ له هه موو که سئ قه بوول ده کری، به لام لی ره مه مینه و برۆ بۆ فیساره ولآت له وئ تا قمه یئ خواناسی باشی لییه، خه ریکی خودا په رستی و عیباده تکردن، برۆ له وئ تۆیش له گه ل ئه واندا خواناسی بکه و مه چۆره وه بۆ ولآتی خۆت، چونکه خاکیکی شووم و به ده، پیاوه ییش ده که ویته ری بۆ ئه و ولآته، ده روا تا ده گاته نیوه ی ری، له وئ ده مرئ!

جا فریشته ی رحمه ت و فریشته ی عه زاب له سه ر ته رمه که ی حازر ده بن و له سه ری ده بی به کیشمه کیشمیان: فریشته ی رحمه ت دهلئ: ئه مه بۆ تهوبه هاتوو و به کوئی دل روی له خودای گه وره بووه، که واته ئه مه دیاری دهستی ئیمه یه و ده یبه یین بۆ به هه شت! فریشته ی سزایش دهلئ: ئه مه هه رگیز کرده و ی چاکه ی نه کردوو، که واته نیچیری خومانه و ده یبه یین بۆ دۆزه خ!

جا به فه رمانی خودا، فریشته یی له شیوه ی ئاده میزادا ده چئ بۆ لایان، هه ردوولا ئه و فریشته یه ده که ن به حه که م و فه رمان په روا، حه که مه که ده فه رموی: نیوانی هه ردوو شوینه که بییون، ولآته که ی خوی و ولآته که ی که بۆی ده چوو، جا له کام لایانه وه نزیکتر بوو هی ئه وه یانه، که ده ییون ده روان له و جیگه یه وه نزیکتر ده بی که بۆی ده چئ، ئیتر فریشته ی رحمه ت وه ری ده گرن! (ش).

۵۱۴۷ م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ حَدِيثًا أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِ مَرَّاتٍ أَسْمَعُهُ يَقُولُ: كَانَ الْكِفْلُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا يَتَوَرَّعُ مِنْ ذَنْبٍ عَمِلَهُ فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَأَعْطَاهَا سِتْرَيْنِ دِينَارًا عَلَى أَنْ يَطَّأَهَا فَلَمَّا قَعَدَ مِنْهَا مَقْعَدَ الرَّجُلِ مِنْ امْرَأَتِهِ أَرْعَدَتْ وَبَكَتْ فَقَالَ مَا يُنْكِيكَ أَكْرَهْتِكَ؟ قَالَتْ: لَا وَلَكِنَّهُ عَمَلٌ مِمَّا عَمِلْتُهُ قَطُّ وَمَا حَمَلَنِي عَلَيْهِ إِلَّا الْحَاجَةُ، فَقَالَ: تَفْعَلِينَ أَلَيْسَ هَذَا وَمَا فَعَلْتِهِ إِذْ هَبَى فُهِىَ لَكَ. وَقَالَ: لَا

وَاللّٰهُ لَا اَعْصِي اللّٰهُ بِغَدَها أَبَدًا. فَمَاتَ مِنْ لَيْلَتِهِ فَأَصْبَحَ مَكْتُوبًا عَلَى بَابِهِ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ غَفَرَ لِّلْكَفْلِ. رواه الترمذي^(۴):

ئیبینو عومەر (خۆشنودی خودا له خۆی و بابی) فهرمووی: زیاتر له ههوت جار
 ئەم فهرمايشتهم له زاری پیروزی خۆشهویست خۆی (دروود سوێد بهزیی خودای لیبین)
 بهگویی خۆم ژنهوتوو دهیفرموو (دروودی خودای لهسهرین): پیاوی بوو له نهوهی
 ئیسرائیل ناوی کیفل بوو، کۆی له گونا نه دهکردهوه، جاری ژنیکی داماو
 دهپیتته لای، شهست لیڤه زیڤی دهتاتی له جیاتنی نهوهی که لاقهه بکا، جا
 کاتی وهك ژنو میڤرد له بهر کۆشیدا دادهنیشتی بۆ کردنی ئیشی بێ شه‌رعی،
 ژنهکه وهك شوڤه‌بی له ترسی خودا هه‌ل ده‌له‌رزی و وهك له‌رزو تا دار هه‌ل
 ده‌چۆقی و ده‌داته پرمه‌ی گریان! کیفلیش پیتی ده‌لی: بۆ ده‌گری، خۆ من زۆرم
 ئی نه‌کردوویت؟ ده‌لی: خه‌یر، به‌لام من هه‌رگیز ئەم کاره‌م نه‌کردوووه‌ ئیستاش
 که ده‌یکه‌م له‌تاو ناچاریه‌ی، کیفل ده‌لی: من هیشتا هیچ نه‌کردوووه‌ تو له‌سه‌ر
 ئەم حاڵی ناچاریه‌ی خۆتدا ئەمه‌ حاڵته‌و ئاوا له‌خودا ده‌ترسی، ئەه‌ی من که
 ئەم هه‌موو گونا‌هانه‌م هه‌یه‌و هه‌تا ئیستا هیچ چاکه‌یه‌کم نییه‌ بۆ له‌خودا
 نه‌ترسم و بیرئ له‌ به‌رژوه‌ندی خۆم نه‌که‌مه‌وه‌و به‌زه‌ییم به‌ حاڵی خراپی
 خۆمدا نه‌یه‌ته‌وه‌؟ ده‌ی پرۆ هیچ ناوی لیت، له‌به‌ر ره‌زای خودا پاره‌که‌یش بۆ
 خۆت. ئیت له‌خوداوه‌کیفل به‌ری چاوی دلی روشن ده‌بیته‌وه‌و ده‌لی: ئیتربا
 به‌س بێ، نائیت ناگه‌ریمه‌وه‌ بۆ سه‌ر باری تاوان، به‌خودا ئیت له‌پاش ئەمه‌
 هه‌تا هه‌تایه‌ له‌ فهرمانی خودا ده‌رناچم و بێ فهرمانی خودا ناکه‌م، جا هه‌ر ئەو
 شه‌وه‌ کیفل ده‌مرئ، وه‌ بۆ به‌یانی له‌ غه‌یبه‌وه‌ له‌بان سه‌ده‌رگا که‌ی
 ده‌نووسرئ، به‌راستی خودا له‌ کیفل خۆش بوو! (ت-س/ح) ئەم کیفله‌ ئەو
 زولکیفله‌ ناوداره‌ نییه‌، که له‌ سووره‌تی ئەنبیادا باس کراوه‌، که‌ گه‌ل له‌
 موغه‌سسیرو راڤه‌ زانه‌کان ده‌فرموون: زولکیفل ئیلیاس پیغه‌مبه‌ره‌ که له‌
 سووره‌تی ئەنعامدا باس کراوه‌. (وه‌رگێڕ)

(۴) فی الرهائيق بسند حسن (شرحه).

۹۳) پایانی: باسی کوشادی و بی سنووری ره‌حمه‌ت و میهره‌بانی خودای گه‌وره: (خاتمة في سعة رحمة الله تعالى)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ - سورة الأعراف - ۱۵۶/۷}.

راقه‌که‌ی له‌م باسه‌دا رابورد: → (ب - ۶ ز - ۸ ل - ۱۷۱ ف - ۶).

وَقَالَ تَعَالَى: {قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ - سورة الزمر - الآية → (ب - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۲ ف - ۲).

۵۱۴۸ م - → (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۳۷ ف - ۱) ^(۱).

۵۱۴۹ م - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَا طَمَعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ. وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ ^(۲).

دیسان نه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای لسه‌رمین) فه‌رمووی: نه‌گه‌ر موسولمان ده‌یزانی که‌ خودا چه‌نی سزاو توله‌ی زوری له‌ لا هه‌یه که‌س به‌ته‌مای به‌هه‌شت نه‌ده‌بوو، هه‌روه‌ا نه‌گه‌ر کافروبی باوه‌ریش ده‌یزانی که‌ خودا چه‌نی ره‌حمه‌تی زوره که‌س له‌ به‌هه‌شت نا‌نومید نه‌ده‌بوو (ش/ت).

۵۱۵۰ م - فه‌رمووده‌ی: (جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ) له‌ باسی (الرحمة واجبة لخلق الله تعالى) دا رابورد فه‌رمووده‌ی یه‌که‌م ^(۳).

۵۱۵۱ م - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ أُنْزِلَ مِنْهَا رَحْمَةٌ وَاحِدَةٌ بَيْنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ فِيهَا يَتَعَاطَفُونَ وَبِهَا يَتَرَأَّحُونَ وَبِهَا

^(۱) تقدم في مجلد اول تسلسل ۶ ل/ ۳۷ رقم/ ۳۷.

^(۲) تجريد/ ۵ ل/ ۲۷۱ رقم/ ۲۰۱۲ = ۶۴۶۹، ۶۰۰۰، مسلم. توبة: ۶۹۱۳.

^(۳) تقدم في مجلد تاسع تسلسل ۹ رقم/ ۴۷۱۱.

تَغْفِطُ الْوَحْشُ عَلَى وَلَدِهَا وَأَخَّرَ اللَّهُ تَسْعًا وَتِسْعِينَ رَحْمَةً يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. روى هذه الأربعة الشيخان والترمذي^(۴):

ديسان نه‌بو هورهيره (خودای نازای بن) فهرمووی: چه‌زرت (درویدی خودای ناسرین) فهرمووی: خودا سهد رهمه‌تی هه‌یه، یه‌ک رهمه‌تی له‌و سهد رهمه‌ته نارِدوْته خواره‌وه بوْناو په‌ری و ئاده‌میزادو گیانله‌به‌ران و جانه‌وه‌رو مارو میروو، جا به‌هوْی ئهم تاقه رهمه‌ته‌وه‌یه که ئهمانه له‌ناو خوْیاندا رهم به‌یه‌کتری ده‌کن و به‌زه‌بیان به‌یه‌کتردا دیتته‌وه، ته‌نانه‌ت ئه‌وه‌یش که دپرنده به‌زه‌یی به‌به‌چکه‌ی خوْیدا دیتته‌وه هر به‌هوْی ئهم تاقه رهمه‌ته‌وه‌یه، ئه‌و نه‌وه‌دو نوْ رهمه‌ته‌که‌ی تریشی هه‌لگرتووه، له‌روْژی ژینه‌وه‌دا رهمیان پی ده‌کا به‌به‌نده‌کانی خوْی! (ش/ت).

۵۱۵۲ م- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ دَفَعَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ إِلَى كُلِّ مُسْلِمٍ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا فَيَقُولُ هَذَا فَكَأَنَّكَ مِنَ النَّارِ^(۵):

ئهبو موسا (خودای نازای بن) له‌خوْشه‌ویستته‌وه ده‌فه‌رمووی: (درویدی خودای ناسرین): کاتئ روْژی ژیه‌نه‌وه هات خودای بالا ده‌ست و خاوه‌ن شکوْ گشت موسولمانئ یا جووله‌که‌یین یا گاوری ده‌داته ده‌ستی و پیئ ده‌فه‌رمووی: ئه‌وا توْم به‌خشی و له‌جیاتئ توْ به‌م کابرایه جیگه‌که‌ی ناو درزه‌خی توْ پر ده‌که‌مه‌وه! (م).

قورئان ده‌فه‌رمووی: {وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى}. هیه‌چ که‌سئ - با گونه‌باریش بی - گوناوه کوْلی که‌سیکی تره‌لنارگئ، هه‌موو که‌سئ گوناھی خوْی له‌ئه‌ستوْی خوْیه‌تی. فه‌لسه‌فه‌ی ئهم فهرمووده‌یه ئه‌مه‌یه: خودا له‌ئه‌زه‌لدا، بوْ هه‌موو که‌سئ دوو جیگه‌ی دروستکردووه، جیگه‌یین له‌به‌هه‌شتاو جیگه‌یین له‌دۆزه‌خا، جا هه‌موو که‌سئ له‌ژیانی دنیای خوْیدا،

(۴) تجرید - مختصر صحیح البخاری ۵/ ل ۲۰۵/ رقم ۱۹۲۲. مسلم. توبه: ۶۹۱-۶۹۰.

(۵) مسلم. توبه: ۶۹۴.

بههوی ئیمانیه وه، یا بههوی کوفره وه، یهکی لهم دوو جیگهیه بو خوی مسوگر دهکا، وه جیگهکی تری زوو یا درهنگ به چۆلی دهمینته وه!

جا خودا بو دهستی قه درنان له موسولمانان به لوتفی خوی، جی و شوینی جووله که و گاوره کانیش له بههشتا خهلات دهکا به موسولمانان، ههتا به چۆلی نه میننه وه، چونکه خویان به دهستی خویان نهو جیگانانه یان له کیسی خویان داوه جیگه خویانیان له ناو دۆزه خا بو خویان مسوگر کردوه، ههروهها خودا جی و شوینی موسولمانه کانیش له دۆزه خدا دهکا به کافر دهکان ههتا به چۆلی نه میننه وه، تا نهو به لینهی خودا که داویهتی به بههشت و دۆزهخ بیته دی، که فهرموویهتی پییان: ولکلیکما علی ملءها: نهوهی که له سهر منه ههردوو لاتان، ههر که ستهتان له نههلی خوی پرکه م. جا ئهم به دیمه ن ئالوگۆره دهبی بههوی دانیابوونی تهواوی موسولمانانه کان و، بههوی نائومید بوونی تهواوی دۆزهخیه کان!

مه بهستی سه رهکیم لهم روونکردنه وهیه ئهم خاله گرنگیه: لهم رۆژگاره ی ئیمه دا سی به لای گه وره ی مالویرانکه ر رووی کردۆته دینه پیرۆزه که مان:

یه که م: زوربه ی رووناکبیره کانمان غه ربزه دن و گۆلی موسته شریقه کانیا ن خواردوه.

دووهم: زوربه ی زۆری موسولمانان له کورۆک و ناوه پۆکی ساخی ئیسلام باش تینه گه یشته ون، شه ره گه ره کی نیوانیا ن له سهر شتی لاوه کی دۆژمن زۆر لیژانانه گه رمی دهکا به تایبه تی شه ره بیدعه تی نیوانی کۆن و نوی.

سییه م: په رۆبه سه ری بیته قوا ی زۆر په یدا بوون، بو پارو پوول خوشک له برا مارو دهکهن، بازراگانی به ئایینه وه دهکهن، بو نه گبه تی هه ندیکیا ن وهک شه یتان زۆرزانن، بگره مامۆستای شه یتانن، دۆژمنیش له خودای دهوی که دره ختی پتهوی سه ختی گه وره ی داربه روو به ته ورئ بپیتته وه که کلکه که ی له خوی بی.

ئه‌م مه‌لا نامه‌لایانه مانعیان نییه که به پاروویی چه‌ر ته‌ئوئیلی و
دووو ناله‌بار بۆ ئایه‌ته‌کانی قورئان بکه‌ن که له ته‌حریف و ده‌سکاری و
گوڤانکاری گه‌ئێ خراپ‌تر بئێ، هه‌تا به‌وه زه‌ید و عه‌مر له خوێان رازی بکه‌ن،
یاخود مانعیان نییه که زۆربه‌ی سوننه‌تی چه‌زرت و رێگه‌ی ره‌هه‌بر به‌ درۆ و
ده‌له‌سه‌ و قسه‌ی پڕو پووچ و ئه‌فسانه‌ و فه‌رمووده‌ی ده‌سه‌له‌به‌س و چه‌دیسی
مه‌وزووع دابنێن، تا بلین: نوێخوان!

وه‌ئێ حه‌للی موسوڵمانان هه‌ر چۆنێ بئێ (له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که ئیسلام تاقه
ئایینی ساخی خودایه‌) خودا له‌ناویاندا دینی خۆی له‌سه‌ر شیوه‌یه‌کی
راست و دروست هه‌تا نزیکێ قیامه‌ت ئاگاداریی ده‌کا و له ته‌حریف و
ده‌سکاری ده‌یپاریژێ و، مه‌لای له خودا ترس و زانای دانای دڵسوژی بۆ
ده‌سازینێ، رۆژێ له‌ناو عه‌ره‌بدا، رۆژێ له‌ناو کورددا، رۆژێ له‌ناو تورکدا،
رۆژێ له‌ ئێران، رۆژێ له‌ میسر، رۆژێ له‌ ئه‌نده‌نوسیا، رۆژێ له‌ ئه‌لبانیا،
رۆژێ له‌ بوخارا.. تاد، جا به‌نده‌یش وه‌ک دڵسوژیکێ ئیوه‌ی موسوڵمان
عه‌رزتان ده‌که‌م:

(عینوانی گه‌وره گه‌وره‌ی ناو کتێبه‌ نوێکان فریوتان نه‌دا، به تایبه‌تی
گوێ بۆ پیاوی بئێ ته‌قوا شل مه‌که‌ن، با به‌ دیمه‌ن ده‌م له‌ بابه‌ته
ئایینییه‌کانیش بکوژن! بۆ نمونه‌ چه‌دیسی سه‌حیحی موسلیم و سه‌حیحی
بوخاری که‌م نین، ده‌بێ زۆر به‌ریزو قه‌د ره‌وه ته‌ماشای بکری‌ن. ده‌توانم عه‌رزتان
بکه‌م هه‌ر که‌س به‌ریژیکێ زۆره‌وه ته‌ماشای فه‌رمووده‌ ساخه‌کانی چه‌زرت
نه‌کا ئه‌وه جیگه‌ی باوه‌ر نییه، بالافی ئه‌وه‌یشه‌ لێ‌دا که ئیمامی ئه‌عه‌زه‌می
سه‌رده‌می خۆیه‌تی، هه‌له‌سه‌نگاندن و ساخکردنه‌وه‌ی فه‌رمووده‌ی چه‌زرت
پیاوانی خۆی هه‌یه، شوینی خۆی هه‌یه، کتێبی خۆی هه‌یه، قسه‌لیکردنی
به‌بێ رێگه‌ و جیگه‌ی خۆی نیشانه‌ی بئێ ته‌قوایی و که‌مه‌ته‌رخه‌مییه‌!.

من نازانم هه‌ندێ لێ مه‌لا نامه‌لایانه بۆ ئه‌وه‌نده په‌رۆشن بۆ ئیسلام! شه‌وو
رۆژ خه‌وبه‌وه‌وه ده‌بینن ئیسلام له ئه‌فسانه‌ و پڕو پووچ و فی‌ل و فه‌ره‌جی شیخه‌

ده‌سپره‌کان و مه‌لا کۆنه په‌رسته‌کان پاک بکه‌نه‌وه و بیبه‌نه‌وه سه‌ر ئیسلامه‌ ساخ و راسته‌که‌ی سه‌رده‌می هه‌زده‌ت و یارانی که‌چی که‌ ده‌یانجولینێ ده‌بینی ئامانجی سه‌ره‌کییان ئه‌وه‌یه که‌ سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) گشتی فت که‌ن و قورئان - به‌ناوی ته‌ئویله‌وه - ده‌سکاری بکه‌ن، له‌ جیگه‌ی شه‌ریعه‌تی خوداو پیغه‌مبه‌ر به‌ یاسا ده‌سکرده‌کانی ئه‌وروپا کار بکه‌ن، گوایه‌ به‌مه‌ خو‌مان ده‌به‌ینه‌ ریزی پیشکه‌وتوانی جیهان! (وه‌رگێڕ)

۵۱۵۳ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَمُوتُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ إِلَّا أَذْخَلَ اللَّهُ مَكَانَهُ النَّارَ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا^(۶):

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: هه‌موو موسولمانێ که‌ ده‌مری خودا له‌ شوینی ئه‌و جووله‌که‌یی، یا گاوری ده‌خاته‌ دۆزه‌خه‌وه (م).

۵۱۵۴ م- عَنْ جُنْدَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ وَاللَّهِ لَا يَغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ ذَا الَّذِي يَتَأَلَّى عَلَيَّ أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ فَإِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِفُلَانٍ وَأَحْبَطْتُ عَمَلَكَ. أَوْ كَمَا قَالَ: فِي رِوَايَةٍ: لَا يَسْتُرُ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةَ مُسْلِمٌ^(۷):

جوندوب (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: پیاوی ده‌لی به‌خودا خودا له‌ فیساره‌که‌س خوش نابێ، خودای گه‌وره‌یش ده‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ کییه‌ که‌ سویندم ئی ده‌خوا که‌ نابێ له‌ فیساره‌که‌س خوشبم، ده‌سا و له‌و که‌سه‌ که‌ تۆ ده‌لیی لیبی خوش نابم خوش بووم، کرده‌وه‌ی تۆشم - ئه‌ی سویند خۆرا! - پووچ و به‌تال کرده‌وه‌.

پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) یاریک ئاوا‌ی فه‌رموو، یا هه‌مان واتای به‌ له‌بزیکی تر فه‌رموو له‌ گێرانه‌وه‌یه‌کا: هه‌ر به‌ندیی خودا له‌م جیهانه‌دا په‌رده‌ی

(۶) مسلم. توبة: ۶۹۴۳.

(۷) مسلم. توبة: ۶۶۲۴.

له‌سه‌ر هه‌ل نه‌داته‌وه و گونا‌وه نه‌نگی بپوشی، مسوگه‌ر که له و جیهانی‌شدا پهرده له‌سه‌ر خراپه‌کانی هه‌ل ناداته‌وه و گونا‌وه نه‌نگی وه‌ک دنیا بو ده‌پوشی (م).

۵۱۵۵-م- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِسَبْيٍ فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ السَّبْيِ تَبْتَغِي إِذَا وَجَدَتْ صَبِيًّا فِي السَّبْيِ أَخَذَتْهُ فَأَلَصَقَتْهُ بِطَنِهَا وَأَرْضَعَتْهُ. فَقَالَ: لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَرَوْنَ هَذِهِ الْمَرْأَةَ طَارِحَةً وَلَدَهَا فِي النَّارِ؟ قُلْنَا لَا وَاللَّهِ وَهِيَ تَقْدِرُ عَلَى أَنْ لَا تَطْرَحَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَلَّهِ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هَذِهِ بَوْلَدِهَا. رواه الشيخان^(۸):

عومهری کوپی خه‌تتاب (خوشنودی خودای گه‌وره و مزنی لیبی) فه‌رمووی: جاری برکه‌یی دیلیان هیئا بو پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ژنیکی منال به به‌ریان تیادا بو، مناله‌که‌ی خویی ئی به‌جیما‌بو، له‌عه‌ززه‌ت به‌چه‌که‌ی هه‌ر گه‌ری ده‌خوارد، به‌ناو ژنه‌ دیله‌کاندا، له‌کوئی کو‌ریه‌یه‌کی مه‌که‌ خۆره‌ی ده‌ست ده‌که‌وت هه‌لی ده‌گرت و دینووسان به‌سینگ و به‌روکی خۆیه‌وه و مه‌کی پیی ده‌دا، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌ئیمه‌ی فه‌رموو: نایا به‌رای ئیوه‌ ئه‌م ژنه‌ ئه‌گه‌ر ساواکه‌ی خوی ده‌ست بکه‌ویته‌وه فه‌ری ده‌داته‌ ناو ئاگره‌وه؟ گوتمان: نه‌خیر، نه‌به‌خوا هه‌تا بتوانی شتی وا ناکا، هه‌رگیز له‌و جگه‌ر گۆشه‌یه‌ی که ئیستا ئاوا په‌رۆشه‌ بو‌ی توو‌پ نادات! فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌سا زۆر باش بزانی که خودا گه‌لی به‌ره‌حمتره‌ له‌گه‌ل به‌نده‌کانی خۆیدا هه‌تا ئه‌م ژنه‌ له‌گه‌ل به‌چه‌که‌ی خۆیدا! (ش).

۵۱۵۶-م- عَنْ أَبِي ذَرِّ الْعَفَّارِي (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَأَزِيدُ وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَاؤُهُ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا أَوْ أَغْفِرُ وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شَبْرًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ ذِرَاعًا وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي

^(۸) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۰۴ رقم/ ۱۹۲۱ = ۵۹۹۹ فتح. مسلم. توبه: ۶۹۱۲. تحفة الأشراف: ۱۰۳۸۸.

ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا وَمَنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً وَمَنْ لَقِيتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً لَا يُشْرِكُ بِي شَيْئًا لَقِيتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً. رواه مسلم والترمذي ولفظه: قَالَ اللَّهُ يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أَبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ بَلَغْتَ ذُنُوبَكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أَبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئًا ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا لِأَتَيْتَكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً. نَسَّالَ اللَّهُ وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ آمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ^(۹):

عدد احاديث كتاب الأذكار والأدعية والاستغفار ثلاثة عشر ومائتان (۲۱۳) فقط.

ئه‌بو زه‌ر (خودای نازى بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: خودای سه‌ردارو سه‌روه‌ر ده‌فه‌رمووی: ه‌ر که‌سێ چاکه‌یی بکا یه‌ک به‌ده‌ پاداشی ده‌ده‌مه‌وه‌ یاز یاتریش، وه‌ ه‌ر که‌سێ خراپه‌یی بکا یه‌ک به‌یه‌ک پاداشی ده‌ده‌مه‌وه‌، یالئی خو‌ش ده‌بم، وه‌ ه‌ر که‌سێ بستێ له‌من نزیک ببیته‌وه‌ من بالئی له‌و نزیک ده‌بمه‌وه‌، ئه‌گه‌ر که‌سێ بالئی له‌من نزیک ببیته‌وه‌ من دوو شابال له‌و نزیک ده‌بمه‌وه‌، ئه‌گه‌ر که‌سێ به‌رویشتنی ئاسایی بئ بو‌ لام، من به‌ هه‌راکردن ده‌چم بو‌لای. هه‌رکه‌سێ نزیک به‌ پری زه‌وی به‌ گونا‌هه‌وه‌ بئ بو‌ مه‌یدانی هه‌ق و حیسابی من (به‌و مه‌رجه‌ که‌س نه‌کا به‌ هاوبه‌شم) هه‌چ مانیه‌ی نییه‌ که‌ به‌قه‌د گونا‌هه‌کانی به‌لییووردنه‌وه‌ بچم به‌پیری‌هه‌وه‌، ماده‌م هاوبه‌ش بو‌ من دانه‌ئێ ده‌توانم لیئی خو‌ش ب‌بم. (م/ت) گفته‌ی (ت): خودای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمووی: ئه‌ی ئاده‌میزاد! هه‌تا تو له‌من بپاریتته‌وه‌و هیوات به‌من هه‌بئ و، خو‌ت به‌ به‌نده‌ی من بزانی و من به‌خودای خو‌ت بزانی، منیش له‌ تو خو‌ش ده‌بم، ئیتر کرده‌وت هه‌رچو‌ن بئ و هه‌رچی بئ ده‌ربه‌ستی ئه‌وه‌ نیم و هه‌رباکیشم نییه‌، ئه‌ی ئاده‌میزاد! ئه‌گه‌ر بی‌تو تو به‌پر نزیکێ زه‌وی تاوانه‌وه‌ بییت بو‌ دیوانی من (به‌و مه‌رجه‌ هاوه‌لت بو‌من بریار نه‌دابی) ئه‌وا منیش به‌نزیکێ پرزه‌وی لی‌خو‌شبو‌ونه‌وه‌ دیم به‌پیرته‌وه‌!. ته‌ماشای فه‌رموده‌ی یه‌که‌می نامه‌ی یادو زیکری خودا بکه‌ مامو‌ستای مامو‌ستایان مه‌لاره‌شید

^(۹) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۷۷۴. ابن ماجه. ادب: ۳۲۱. تحفة الأشراف: ۱۱۹۸۴.

بهگی بابان له کۆتایی ئەم فەرموودهیه دا دهفهرموئ: (خودای ئی رازی بئ) بۆ چ عهبدیکی ئەوهنده خراپم؟! به موقابیلی ئەم هه موو مه رحه مه تهی دا، بهو ئیقتیداره ی که بئ نیه یه ته، چ جه ساره ت و بئ حه یاییه که له گه ل ئەم هه موو بئ ده سه لاتی و زه بوونییه که هه مه گونا ه ئەکه م و کوفرانی نیعمه تی بئ پایانی = ئەکه م = !! خوا ره حه ممان پیبکا، ئامین!.

سوبحانه لالا! ئەم پیاهه چۆن پیاهه خاسی و چۆن زمانزانی بووه، ئەگهر من ئەم ده قه م بنوو سیبایه رهنگ بئ ئاوابم نوو سیبایه: بۆچی ئەوهنده عهبدیکی خراپم، له موقابیلی ئەو هه موو مه رحه مه تهی ئەوه وه، له گه ل ئەم هه موو بئ ده سه لاتی و زه بوونی یه که هه مه، ده چم گونا ه و کوفرانی نیعمه تی بئ پایانی ئەو ده که م، له گه ل ئەو ئیقتیداره ی نیه یه تهی که هه یه تهی، ئەمه چ جه ساره ت و بئ حه یاییکه.

وه ئی ده قه ئەهله که تا بلی ره وان بیژه، زمانیکی پارای ره سه ن، دووره له ره شوکی تی و ره مه کی تی، هه ره له بهر ئەوه ی شه مرۆی ره شوکی چه ژێ ئی و ره ناگری. له و باوه ره دام مامۆستای بابان له سه ره ئاماره ی مامۆستا مه لا حوسه ی نی پیسه کهندی (ره زای خودایان لیب) که ئەم کتیبه ی ناوانه (اقران النیرین فی مجمع البحرین: به ره بهر وه ستانی خۆرو مانگ له جه سه ری دوو ده ریادا) به باوه ری من له دانانی ئەم ناوه دا، هه م خۆی هه م مامۆستا مه لا حسێن له و موحه دده سه موله مانه ن که حه زره ت (دروودی خودای له سه رب) له شانیا ندا ده فهرموئ: (قد كان في الأمم قبلکم محدثون فان یکن فی امتی منهم أحد فان عمر بن الخطاب منهم: قال ابن وهب: تفسیر محدثون مله مون ه (ب) (ه ز/ ٤ ل/ ٢١ ف/ ٣).

له راستی دا ئەم کتیبه له زۆرلا وه دوو چرای رۆشن و دوو ده ریای هاوسنوره، کۆی بوخاری و موسلیمه، عه ره بی و کوردیه، دین و دنیا یه، ئایین و زمانه وانیه، کۆن و نوییه، مه جمه عی حه دیسه موته فه قو عه له یه ییه کانی بوخاری و موسلیمه، مه جمه عی (ما انفرد به البخاري وما انفرد به مسلم) ه، به ئیعتیباریکی تر په یوه ندیی نیوانی ئومه ته له گه ل حه زره تا،

گه‌رچی ماموستا موحه‌ممه‌د علی قهره‌داغی، له رازهو خزمه‌تی ئه‌م کتیبه‌دا
 کۆتایی نه‌کردوو، گه‌لّ به‌جوانی، به‌پیی حال و ته‌وانا له‌سه‌ری نووسیوه
 هه‌له‌ بژێری و بژاری کردوو، وه‌لّ کتیبه‌که‌ ئه‌وه‌نده‌ فره‌ لایه‌نه‌ به‌ تاقه
 که‌سی زه‌وت ناکرێ، بۆیه‌ ده‌لیم: به‌ باوه‌ری من ئه‌م زیاده‌یه‌ = ئه‌که‌م =
 زیاده‌ و پیویست نییه‌، ماموستا محمد علی قهره‌داغی زیادی کردوو له‌سه‌ر
 ئه‌صله‌که‌، چونکه‌ ئه‌مه‌ فارسی ئامیژه‌، له‌ چه‌شنی ئه‌م شیعره‌ی سه‌عدیه‌
 (خودای ئی رازی بین) که‌ ده‌فه‌رموی:

کرم بین ولطف خداوندگار

گنه‌ بنده‌ کرده‌ است و اوشه‌سار

له‌م شیعره‌دا فیعلی (بین) له‌ کۆتایی نیوه‌ی یه‌که‌م کرتاوه‌، هه‌تا دوو
 باره‌ نه‌بیته‌وه‌، هه‌روه‌ها (کرده‌) له‌ کۆتایی نیوه‌ی دووه‌م کرتاوه‌، ئه‌م جوړه
 ته‌عبیره‌ هه‌تا ئیستا هه‌ر باوه‌. وه‌ک ئیقبالننامه‌ ده‌فه‌رموی:

چاره‌ ناچاره‌ خه‌لالاقی نه‌که‌ر

منس کرد به‌ سه‌گ، نه‌تۆش به‌ به‌شه‌ر

خۆزگه‌م ئه‌م یادگاره‌ شاکاره‌ جوانه‌ به‌م سی شیوه‌یه‌ له‌ چاپ
 ده‌درایه‌وه‌:

۱- کوردیه‌که‌ی به‌ ته‌نیا، کوردیه‌کی په‌تی پته‌وی ره‌سه‌نی جوانی
 ریکوپیکی ره‌وانبێژ، ئه‌مه‌ش قه‌یدی نییه‌ و دروسته‌، نه‌ده‌بی به‌ ته‌حریف و
 گۆراندکاری و نه‌ ده‌بی به‌ ناهه‌قی کردن له‌ دانهر، چونکه‌ ده‌قی ئه‌صله‌که‌ی ئه‌و
 به‌چاپی یه‌که‌م ده‌پاریزێ و جیگه‌ی خۆی ده‌گرێ، هه‌روه‌ک چۆن شیعره‌کانی
 خانی و عوریان و مه‌ولوی له‌ بادینانی و لوپی و هه‌ورامیه‌وه‌، بۆ سوودی
 گشتی کراون به‌زاری سوێنی ئه‌میش ئاوا به‌لام نابێ له‌ مه‌به‌ستی ماموستای
 بابان لابدرێ، مه‌گه‌ر بۆ ئه‌مه‌یان ئاماژه‌ بگرێ، وه‌لّ گۆپینی وشه‌و شیوازو
 داپشتن ئاماژه‌ی ناوی.

۲- عه‌ره‌بییه‌که‌ی به‌ته‌نیا. به‌لام له‌گه‌ل لی‌کۆلینه‌وه‌و ته‌حقیق‌و ته‌دقیقی‌کی چاک‌و جواندا، هه‌تا ببی به‌کتییی‌کی عومده‌ی ئیسلامی، که جاماعی هه‌موو هه‌دیه‌کانی بوخاری و موسلیم بی، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر سه‌هۆی، به‌سه‌رچوونی، هه‌له‌یی، تی‌که‌لی و پی‌که‌لییه‌که‌ه‌بی، گشتی چاک‌بکری و له‌به‌ر سه‌رچاوه‌و نوسخه‌ی باوه‌رپی‌کراوی سه‌حیحه‌ین - وه‌که‌جه‌لاله‌ین - به‌ناوی دوو که‌سه‌وه‌ بلاو بکری‌ته‌وه‌. ئه‌وجا له‌سه‌ر شیوه‌یه‌کی لایه‌ق‌و شیاو له‌ چاپخانه‌یه‌کی چاکدا نه‌گه‌ر لوا چاپ بکری. وه‌لی ئه‌مه‌ به‌هه‌موو که‌سی ناکری، زانایه‌کی گه‌وره‌ی فهرمووده‌زانی ده‌وی!

۳- عه‌ره‌بییه‌کی یوخته‌کراوی له‌گه‌ل کوردیه‌کی په‌تی پته‌وی هاوچه‌رخدا، به‌لام له‌حالی وادا بو‌ی کتییی کوردی لی دئ، له‌به‌ر نه‌وه که‌سی تر کریاری نییه‌و کاری پی نییه‌، خه‌لکی وه‌کی ئیمه‌ نین که‌ تاهی خه‌لک وه‌ستابی هی خو‌مان ناخوینه‌وه‌!

له‌به‌ر ئه‌مه‌ له‌م حاله‌دا کاری به‌شه‌رحی عه‌ره‌بی نییه‌، نه‌گه‌ر به‌ کوردی په‌راوی‌زو راهی له‌سه‌ر بکری قه‌یدی نییه‌!

هه‌ندی که‌سی له‌ گو‌یی گادا نووستوو وا ده‌زانی که‌من زۆر بایه‌خ ده‌دم به‌لایه‌نی کوردایه‌تی، ئه‌مانه‌ له‌گیانی ئه‌م چه‌رخه‌وه‌ دوورن، هیشتا له‌ چه‌رخ‌ی ده‌قانی‌قول نه‌خباردا ده‌ژین، به‌خودا ئیمه‌ی مه‌لا له‌هه‌موو که‌سی‌کی تر به‌ر پرسیارترین، نه‌گه‌ر خوانه‌ خواسته‌گه‌لی کوردپشتی کرده‌ ئاین و رووی کرده‌ شتی تر، چونکه‌ په‌ندو ئامۆژگاری کاتی کار ده‌کا که‌ گو‌نگرو خوینه‌ر چه‌ژی لی وه‌رگری، نه‌وه‌که‌ ئه‌وه‌نده‌ لی بی‌گانه‌بی که‌ گه‌مه‌ی پی بی، به‌لی نه‌گه‌ر ئیمه‌ی مه‌لای کورد له‌سه‌ر ئه‌م نه‌قله‌ی ئیستامان بین و دینه‌ پی‌رۆزه‌که‌مان به‌ زمانیی کوردی شیرینی په‌تی روون نه‌که‌ینه‌وه‌ بو‌ برا‌کورد موسولمانه‌کانمان، کاتی‌که‌مان زانی مه‌لا ژنیش نو‌یژمان له‌ پشته‌وه‌ نا‌کا، چجای رۆشن‌بیره‌کانمان، ده‌ستم به‌هیچ لایه‌کی تر‌دا نا‌کا، تا هه‌ندی سه‌رنجی خو‌م له‌سه‌ر ئه‌م شا‌کاره‌ جوانه‌ بنووسم، بو‌یه‌ جارو بار له‌به‌ر خو‌مه‌وه‌ له‌می‌دا

ئاوپىكى بۇ دەدەمەو، بەلام داخەكەم ئىمەى كورد كە باوەرۇ بتمانەمان بە
خۇمان نىيە، ئەگەر تويۇزىنەوئەيەكى وا لەسەر باس وخواسى بنووسىن،
دەلىن: ئەها كوردى بە چىشتى مجبۇر!*

كەچى وەكى تىرىش ھەزار باس و خواسى لاوەكى لەناو كىيىباندە بە
زامانى تر، دەخوئىنەو و خوش خوش دەلىن: دەم دەس خوش، لاباسى
لە سەرباسى خوشترە سەير دەكەين جەلالەين چەندە كورت و پوختە، لەگەل
ئەوئەشدا، پەرە لە لاباسى نەحوو سەرف و زمانەوانى، تەنانەت ھەقايەتىشى
تىدادايە، ھەزار رەھمەت لە گۆپى ئايەتوللاى مەردۇخ كە دەفەرموى:

لەم خەوگاس چەرخا منى شەيدانى

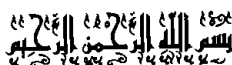
چاويكەم كەردەو لە بۆ بىنەنى

ھەرچەنم كۆشا كەس خەوئەو نەو

لە تەنىيانىا منىچ چوومە خەو!

دانەر لىرەدا دەفەرموى: (خوداى ئازى بىن) ژمارەى فەرموودەكانى نامەى
زىكرو نزاو پارانەو تەنيا (۲۱۳) دووسەدو سىياز دە فەرموودەيەو بەس.

* نەوونەى خۇ بەبجوك زانىنمان و خەلك بەگەورە تەماشاكردن: (لەپاش دەرکردنى پۇستالى
رەشى بەعنى لەخاكى پاكى كوردستان، سەدام دەستەيەكى نارد بوو بۇ گوشتوگۇ لەگەل
سەركردە كوردەكاندا، بەسەرۇكاپەتى ەمىدپكى ەسكەرى ەمرەب. سەير لەوئەدا بوو، ئەو
ھەموو بەرپەرس و ئەفسەرو گەورە پياو ە كوردانە، خوش خوش بەو ەمرەبە بەعشىيەيان
دەگوت: (سەيدى) واو (سەيدى) وانا. ئەمە لەكاتىكا كەلەناو بىنكەو پىگاكەنى خۇيانا بوون
ئاوابوون، ئەى دەبى لەبەغدا جۇن بىن). وەرگىر - ۲۰۰۸/۸/۶

نامه‌ی زاهدو دنیا نه‌ویستی و گوئ به دنیانه‌دان و دل لاوینه‌کان (الرقاق)

(نهم نامه‌یه جهوت باسو پایانیکه)

۹۴ به‌شی یه‌که‌م: باسی هه‌ره‌شه‌کردن له ده‌سته‌شکیتنبوون به‌خو‌شی جیهانه‌وه
کتاب الزهد والرقاق (وفیه سبعة فصول وخاتمة)

الفصل الأول: في التحذير من الدنيا

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْفُرُورِ - سورة آل عمران -
۱۸۵/۳} → (ب ۶ ز - ۴ ل - ۹۴ ف - ۳۶).

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ} سورة
التغابن. ۱۵/۶۴.

واته: بزائن مال و منال، که دوو به‌هره‌ی خو‌شه‌ویستن له‌لای ئیوه،
که‌رچی مایه‌ی ئاسایش و هو‌ی نارایشی ژییانی جیهان و بو‌خواپیداوانیش
که‌ئی جار مالی ره‌حمه‌ت و منالی په‌حه‌متن، به‌لام له‌بنه‌ره‌تدا هو‌ی
تا‌قی‌کردنه‌وه‌ی ئیوه‌ن، ئه‌وه‌ی خو‌شه‌ویستی خوداو پی‌غه‌مبه‌ری خودا
بگو‌ریته‌وه به‌خو‌شه‌ویستی مال و منال ئه‌وه تووشی ئاژاوه‌یه‌کی گه‌وره
بووه‌و له‌و پاداشه‌ گه‌وره‌یه بئ به‌شه‌که له‌کن خودا هه‌یه.

۵۱۵۷ م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) بِمَنْكِبِي فَقَالَ: كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ، أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ، وَعَدُّ نَفْسِكَ فِي أَهْلِ
الْقُبُورِ. وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ: إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ
الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرْضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ^(۱).

ئیب‌نو عومه‌ر (خودایان ئا‌زانی بن) فه‌رمو‌وی: پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌ری‌ئ)
سه‌رشانی گرت‌و فه‌رمو‌وی: له‌م جیهانه‌دا خو‌ت به‌ئاواره‌ داب‌نئ، یا خو‌ت به‌

^(۱) تجرید/ ۵/ ل ۲۵۹/ رقم/ ۱۹۹۸ = ۶۴۱۶. {ریاض/ ۲/ ل ۱۳۲/ رقم/ ۵۷۴ تسلسل/ ۶۵ + ۴۷۱ ز/ ۵۵ به‌رگی/ ۲}.

ریبوارو ره‌فته‌نی بزانه! به‌لکوه له‌وه پتریش، وای دانسی که مردووی ناو
گوپرستانی، که‌واته: له‌م کاوانسه‌رایه‌دا پشتی ئی مه‌که‌ره‌وه‌و به‌مالی خوئی
مه‌زانه! ئیبنو عومەر خوئی ده‌یفه‌رموو: ئیواری به‌ته‌مای به‌یانی مه‌به، به‌یانی
به‌ته‌مای ئیواری مه‌به، کاتی له‌شت ساخه هه‌ول بده بو کاتی نه‌ساغیت، ژیانته
به‌هه‌ل بزانه‌و هه‌ول و کوششی تیا بده بو پاش مردنت! (ب).

۵۱۵۸ م- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: نِعْمَتَانِ
مَقْبُورٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، الصَّحَّةُ وَالْفَرَاغُ. رواه البخاري والترمذي^(۲):

ئیببنوعه‌یباس (خو‌دیان ئی زانی بئ) له‌ هه‌زه‌ته‌وه (دیو‌دی خو‌دای له‌س‌رین)
ده‌فه‌رموئ: دوو به‌هره‌ی گه‌وره‌و گرانبه‌ها هه‌ن، زۆر که‌س له‌و دوو به‌هره‌یه‌دا
به‌هه‌له‌دا چوون و هه‌رزان فرۆشیان کردوون، وه‌ک که‌سی له‌ سه‌ودایه‌ کاتی
بشکی ئاوا:

یه‌که‌میان: ته‌ندروستییه،

دووه‌میان: ده‌ست به‌تالییه، که‌سی له‌شی ساخ و ده‌ستی به‌تال بئ و
تینه‌کوژی بو‌ره‌زای خو‌دا نه‌وه نه‌و دوو نیعه‌ته‌ی تالان‌فرۆش کردووه!
(ب/ت).

۵۱۵۹ م- فه‌رمووده‌ی (قدم ابو عبیده (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ)^(۳).

له‌م شوینه‌دا رابورد: کیتابی جیهاد باسی جزیه. به‌رگی هه‌شته‌م.

۵۱۶۰ م- ولمسلم: إِنَّ الدُّنْيَا حُلُوةٌ خَضِرَةٌ وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا فَيَنْظُرُ
كَيْفَ تَعْمَلُونَ فَأَتَقُوا الدُّنْيَا وَأَتَقُوا النِّسَاءَ فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَيْنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ^(۴):

حه‌زه‌ت (دیو‌دی خو‌دای له‌س‌رین) ده‌فه‌رموئ: پاسته‌ که‌ دنیاو مالی دنیا
میوه‌یه‌کی سه‌وزی دل‌گیری شیرین و خو‌شه، وه‌ئ به‌لاشو هه‌لاش نییه‌و

(۲) تجرید - مختصر صحیح البخاری/ ۵/ ل/ ۲۵۹/ رقم/ ۱۹۹۷.

(۳) تقدم في مجلد ثامن تسلسل/ ۶۶/ رقم/ ۴۵۲۳.

(۴) مسلم. ذکر ودعاء: ۶۸۸۳.

لیپریسنه‌وه‌ی هه‌یه، چونکه خودا چین له‌دوا چین ئیوه ده‌کا به جیگه‌داری پیشینان تیادا، تا بپروانی که کردارو ره‌فتارتان چۆنه، که‌واته پاریز له دنیا بکه‌ن، هه‌روه‌ها ئاگاداری خۆتان بکه‌ن له داوی ژنان، به‌تایبه‌تی هاوسه‌ره‌کانتان، چونکه یه‌که‌م ئازاوه‌یی که نه‌وه‌ی ئیسرائیل دووچاری بوون نه‌وه بوو که‌وتنه داوی ژنانه‌وه (م).

۵۱۶۱ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ^(۵):

ئه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بن) له چه‌زهره‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: جیهان زیندانی موسولمانه‌و به‌هه‌شتی کافرا نه (م/ت).

۵۱۶۲ م- عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ مَعَ الرَّكْبِ الَّذِينَ وَقَفُوا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى السَّخْلَةِ الْمَيْتَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَتَرَوْنَ هَذِهِ هَانَتْ عَلَى أَهْلِهَا حِينَ أَلْقَوْهَا. قَالُوا: مِنْ هَوَانِهَا أَلْقَوْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَالدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ عَلَى أَهْلِهَا. رواهما مسلم والترمذي^(۶):

موسسته‌ویدی کوپی شه‌ددا (خودای ئی رازی بن) فه‌رموئ: خۆم یه‌کیک بووم له‌و ده‌سته سواره که له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا (دروودی خودای له‌سهرین) له‌سه‌ر که‌لاکی کارژه‌له‌ مرداره‌که راوه‌ستاین، که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) کردی به‌نموونه بو سووکیی دنیا له‌لای خوداو فه‌رموئ: ئایا ئیوه له‌و باوه‌ره‌دان که خاوه‌نی ئه‌م که‌لاکه له‌به‌ر سووکی و هیچ و پووچی تووپیان داوه. گوئیان: به‌ئێ. ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! دیاره له‌به‌ر ئه‌وه برکیان داوه، چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رموئ: سا ئه‌م دنیا‌یه له‌لای خودا سووکترو هیچ و پووچتره هه‌تا ئه‌م که‌لاکه له‌لای خاوه‌نه‌که‌ی! (م/ت).

۵۱۶۳ م- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَغْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعْضَةِ مَا سَقَى كَافِرًا مِنْهَا شَرْبَةً مَاءٍ^(۷):

(۵) مسلم. زهد و رفاق: ۷۲۴۲.

(۶) مسلم. زهد و رفاق: ۷۲۴۴.

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

سه‌هلی کوپری سه‌عد (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) فهرمووی: نه‌گهر نه‌م جیهانه‌له‌لای خودا بایه‌خی بالی می‌شووله‌یه‌کی ببوایه، یه‌ک قوم ئاو چیه‌یه خودا له‌م دنیا‌یه نه‌یده‌دا به‌هیچ بنی باوه‌پئی! (ت-س/ص).

۵۱۶۴م- عَنْ مُسْتَوْرِذٍ أَخِي بَنِي فَهْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إِصْبَعُهُ فِي الْيَمِّ فَلْيَنْظُرْ بِمَاذَا يَرْجِعُ^(۸):

موسسته‌وریدی کاکه‌ی به‌نی فیه‌ری (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) فهرمووی: نه‌م جیهانه‌له‌چاو ئهو جیهاندا وه‌ک ئه‌وه وایه که یه‌کیکتان په‌نجه‌یه‌کی خوئی بژهنی به‌ده‌ریادا، جا باش سرنج بده‌ن ده‌بنی په‌نجه‌ی چه‌نی ئاو هه‌لبگری! واته: ئهو ته‌پیه‌ی که به‌په‌نجه‌یه‌وه ده‌نوو‌سی له‌ئوای ده‌ریاکه، ئه‌وه نموونه‌ی دنیا‌یه، مه‌نده‌ی ئوای ئاو ده‌ریاکه‌یش نموونه‌ی ئهو جیهانه‌ (ت-س/ص) نه‌م فه‌مووده‌یه ئیمامی موسلیمیش (ره‌زای خودای لی‌بنی) گپ‌راویه‌ته‌وه ته‌ماشای (کتاب الجنة و صفة نعيمها) بکه، باسی (باب فناء الدنيا و بيان الحشر يوم القيامة).

۵۱۶۵م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ، مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلَّا ذَكَرَ اللَّهُ وَمَا وَالَاهُ وَعَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا^(۹):

ئهو بو‌هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) له‌حه‌زده‌ته‌وه ده‌فه‌رموئی (درویدی خودای له‌سربین): بزائن که دنیاو هه‌رچی وا له‌ دنیا‌دا هه‌مووی نه‌حله‌تی و نه‌فرین لی‌کراوه، ته‌نیا نه‌م دووشته‌نه‌بنی:

یه‌که‌م: یادو زی‌کری خوداو ئه‌وه‌ی ده‌بنی به‌مایه‌ی ره‌زای خودای که‌وره.
دووهم: مامو‌ستاو فه‌قی! (ت-س/ح).

(۸) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۲۶. ترمذی. زهد: ۲۳۲۳. ابن ماجه. زهد: ۴۱۰۸.

(۹) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

۵۱۶۶م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الزُّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا لَيْسَتْ بِتَخْرِيمِ الْحَلَالِ وَلَا إِضَاعَةِ الْمَالِ وَلَكِنَّ الزُّهَادَةَ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَا تَكُونَ بِمَا فِي يَدِكَ أَوْ تَقْ مِمَّا فِي يَدَيِ اللَّهِ وَأَنْ تَكُونَ فِي ثَوَابِ الْمُصِيبَةِ إِذَا أَتَتْ أَصَبْتَ بِهَا أَرْغَبَ فِيهَا لَوْ أَنَّهَا أَبْقَيْتَ لَكَ^(۱۰):

نه‌بو زهر (خوشنودی خودای گه‌ورده‌ی لیبی) له‌ه‌زه‌ته‌وه (دروودو سوژو به‌زه‌یی خودای لیبی) ده‌فه‌رموی: نه‌ویستی و ته‌رکی دنیا به‌وه نابیی که‌ه‌لال له‌خوټ حه‌رام بکه‌ی، یا مالی خوټ به‌فیرو بده‌ی به‌مو به‌و، به‌لام دنیا له‌به‌رچا و که‌وتن و گوئی پی نه‌دان به‌دنیا نه‌وه‌یه که‌چاوت له‌خیرو خیرات نه‌ترسی، هه‌میشه پشتت به‌خودا قه‌وی بی، به‌نومیدی نه‌و خیرو خوشییه‌ی که‌وا له‌ده‌ستی خودادا گوئی به‌وه نه‌ده‌ی که‌وا له‌ده‌ستی تو‌داو چاوت نه‌ترسی و خه‌رجی بکه‌ی بو‌خودا، نه‌مه له‌لای، له‌لایه‌کی تریشه‌وه نه‌گه‌ر تووشی وه‌ی، قو‌رتی، مو‌صیبه‌تی بو‌ی، ده‌شی نه‌وه‌ت له‌به‌رچاوبی: مادام ره‌زابه فه‌زای خودا ده‌بی به‌مایه‌ی پاداشی باشی خودا به‌و مو‌صیبه‌ته رازی بیت و روودانه‌که‌یت پی باشتربی هه‌تا نه‌وه که‌نه‌و مو‌صیبه‌ته نه‌قه‌ومایه (ت-س/غریب).

۵۱۶۷م- عَنْ كَعْبِ بْنِ عِيَّاضٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ فِتْنَةٌ وَفِتْنَةُ أُمَّتِي الْمَالُ^(۱۱):

که‌عبی کوپی عیاض (خودای ئی رازی بی) فه‌رمووی: حه‌زه‌ت (دروودی خودای لسه‌ربن) فه‌رمووی: هه‌ر گه‌لی فیتنه‌ی، فیتنه‌ی گه‌لی منیش ماله (ت-س/ص).

۵۱۶۸م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَتَّخِذُوا الضَّيْعَةَ فَتَرْغَبُوا فِي الدُّنْيَا. رَوَى هَذِهِ السُّنَّةَ التِّرْمِذِيُّ^(۱۲):

^(۱۰) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

عبدالوللا (خودای ئی رازی بن) ده‌گیریتته‌وه له حه‌زده‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئی: مال په‌رست مه‌بن مه‌بادا دنیا ببی به ئاواتی هه‌ره گه‌وره‌تان! (ت- س/ح).

۵۱۶۹م- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْمُكْثِرِينَ هُمْ الْمُقْلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِلَّا مَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ خَيْرًا، فَتَفَحَّ فِيهِ يَمِينُهُ وَشِمَالُهُ وَبَيْنَ يَدَيْهِ وَوَرَاءَهُ، وَعَمِلَ فِيهِ خَيْرًا. رواه البخاري^(۱۳):

ئه‌بو زه‌ر (خودای ئی رازی بن) فه‌رموئی: شه‌وئ له شه‌وان ده‌رچووم، که ته‌ماشام کرد و پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به تاقی ته‌نیا له خه‌به‌رداوییه‌که‌ی مه‌دینه ده‌پروا که‌سی تری له‌گه‌ل نییه، زه‌ینم بۆ ئه‌وه‌چوو که حه‌زناکا که‌سی تری له‌گه‌ل بپروا، له‌به‌ر ئه‌وه دوورو نزیک له سیبهری ئه‌و شوینانه‌وه که مانگه شه‌وه‌که نه‌یده‌گرتته‌وه شوینی که‌وتم، به‌نیازی ئه‌بو ئه‌گه‌ر شتێ رووی دا لێیه‌وه نزیک بم، به‌لام پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ئاوپی دایه‌وه‌و منی دی و فه‌رموئی: ئه‌وه کییه؟ عه‌رزیم کرد: منم ئه‌و زه‌رم خودا بمکا به قوربان‌ت. فه‌رموئی: (وه‌ره) تاوئ له خه‌زمه‌تیدا رویشتم فه‌رموئی: له راستیدا له روژی ژیا‌نه‌وه‌دا داراکان نه‌داران و له دنیا‌دا کئ ده‌وله‌مه‌ندتره له قیامه‌تدا له هه‌موو که‌سێ هه‌ژارت، مه‌گه‌ر که‌سێ که خودا مالی باشی پئ بدا، ئه‌ویش به‌هه‌ر چوارلادا داغانی بکا، به‌راست و به‌چه‌پا له ریگه‌ی خودادا بیدا به‌م و به‌وو بیبه‌خشیتته‌وه‌و بۆ کاری خێر دریغی نه‌کا. ئه‌وجا تاوئکی تر له خه‌زمه‌تیدا رویشتم.

فه‌رموئی: تو لێره دانیشه له شوینیکی ته‌ختانی‌دا داینیشانم، که ده‌روپشتی به‌ردانی بوو، فه‌رموئی: ئا لێره‌دا دانیشه‌ی هه‌تا خۆم ده‌گه‌رێمه‌وه بۆلات، ئه‌وجا خۆی له‌به‌ر ده‌لانه‌که‌وه رویشتم، تا له‌به‌ر چاووم گوم بوو، زۆری خایاند هه‌ر نه‌هاته‌وه، له دوا‌ییدا که هاته‌وه گویم لێی بوو به‌ده‌م رێوه

^(۱۳) تجرید/ ۵/ ل/ ۳۰۸ رقم/ ۲۰۵۱ = ۶۶۳۸، ۱۴۶۰. {مسلم. زکاة. باب تغلیظ عقوبة من لا یؤدی

الزکاة رقم/ ۹۹۰ - هامش التجرید رقم/ ۲۰۵۱}

ده‌یفه‌رموو: بازینایش بکا و بادزیش بکا! که گه‌یشته‌وه لای من خۆم پی رانه‌گیرا گوتم: قوربان! خودا بمکا به بالا‌گه‌ردانت، نه‌وه له قه‌راخی به‌رده‌لانه‌که‌دا قسه‌ت له‌گه‌ل کئی ده‌کرد، گویم ئی نه‌بوو که‌سئ گوفتو گوټ له‌گه‌ل‌دا بکا، فه‌رمووی: نه‌وه جو‌برائیل بوو، له ته‌نیشتی به‌رده‌لانه‌که‌دا خۆی پی نیشان دام و فه‌رمووی: پیم: نه‌ی موحه‌ممه‌دا! مژده‌ بده به‌ گه‌لی ئیسلامی خۆت: که‌ هر که‌سئ له‌سه‌ر موسولمانه‌تی بمری، زوو یا دره‌نگ ده‌چیت به‌هه‌شت، دیاره‌ هر که‌سئ له‌سه‌ر موسولمانه‌تی بمری له‌سه‌ر فره‌خوایی و بی‌ پروایی نامری، منیش گوتم: نه‌ی جو‌برائیل! نه‌وه‌ی له‌سه‌ر موسولمانه‌تی بمری با دزی و حیزیش بکا هر ده‌چیت به‌هه‌شت؟ فه‌رمووی: نا، دیسان گوتمه‌وه: بادزی و حیزیش بکا؟ فه‌رموویه‌وه: نا، بادزی و حیزیش بکا سه‌ره‌نجام هر ده‌چیت به‌هه‌شت، دیسان له‌خۆشی نه‌م مژده‌گه‌وره‌یه‌ بو دُنیا بوونی ته‌واوی لیم پرسیییه‌وه: هر که‌سئ به‌ موسولمانی بمری، بادزی و حیزیش بکا هر ده‌چیت به‌هه‌شت، فه‌رمووی: به‌لئ، با نه‌ره‌قیش بخواته‌وه (ش).

۵۱۷۰م- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ كَانَ ابْنُ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَا يَبْتَغِي ثَلَاثًا، وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا الثَّرَابُ، وَيَتَوَبُّ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ^(۱۴).

ئیبنا عه‌عباس (خودایان ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: گریمان ئاده‌میزاد پر دوو شیو زی‌پری هه‌بی هه‌ول و ته‌قه‌للا ده‌دا بو پرشیوئ تریش! ئاده‌میزاد به‌هیچ تی‌ر ناخوا، هر هه‌له‌په‌ ده‌کا بو پروپیتی دنیا تا ده‌مرئ و چاوی پر ده‌بی له‌ گلی گوټ، هر که‌سی‌کیش له‌هر گونا‌ه‌ی ته‌وبه‌ بکا - وه‌ک نه‌وه ته‌وبه‌ له‌ چاو‌چوویی و چاو‌چنوکی بکا - خودا ته‌وبه‌ی ئی گیرا ده‌کا (ش/ت).

۵۱۷۱م- وَخَطَبَ ابْنُ الزُّبَيْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَلَى الْمِنْبَرِ بِمَكَّةَ فِي خُطْبَتِهِ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ أُعْطِيَ وَادِيَا مَلَأَنِ مِنْ

(۱۴) تجرید/ ۵/ ل/ ۲۶۵ رقم/ ۲۰۰۶ = ۶۴۲۷، ۶۴۳۶، ۶۴۳۸. مسلم. زکاة: ۲۴۱۲ - ۲۴۱۵.

ذَهَبَ أَحَبُّ إِلَيْهِ ثَانِيًا ، وَلَوْ أُعْطِيَ ثَانِيًا أَحَبُّ إِلَيْهِ ثَالِثًا ، وَلَا يَسُدُّ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا الثَّرَابُ ، وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ. رواهما الشيخا والزمدي^(۱۵):

ئيبينو زوبه‌ير (خودايان ئى رازى بى) سه‌رکه‌وته سه‌ر مينبه‌رکه‌ی مه‌ککه دوانیکی دا، فه‌رمووی: ئه‌ی خه‌لکینه! پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سیرین) فه‌رموویه‌تی: ئه‌م ئاده‌میزاده ئه‌وه‌نده چا‌وچنو‌ک و به‌ته‌ماحه ئه‌گه‌ر پر به شیوی زبیری هه‌بن تیری پى ناخوا، به‌لکو‌و هه‌زده‌کا که بیکا به دوو شیو، هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر دوو شیوی هه‌بن هه‌ز ده‌کا که بیکا به‌سنى شیو، وه هه‌روه‌ها هه‌تا پتری هه‌بن هه‌ول و هه‌لپه بو پترده‌دا، ئیت‌ر مه‌گه‌ر گل چاوی ئاده‌میزاد پرپکا، وه‌ئى خودا به‌رحمه له‌به‌ر ئه‌وه هه‌رکه‌سنى رووی له خودابى و له گونا‌ه په‌شیمان ببیته‌وه خودا په‌شیمانیه‌که‌ی گه‌را ده‌کا (ش/ت).

۵۱۷۲ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَعَسَّ عَبْدُ الدِّينَارِ وَالذَّرْهَمِ وَالْقَطِيفَةِ وَالْخَمِصَةِ ، إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ ، وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَرْضَ^(۱۶):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئى رازى بى) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سیرین) ده‌فه‌رموئى: پیاوی پاره په‌رست و پوله‌کی داوه‌شنى و عه‌مرى نه‌مینى، هه‌ر خه‌ریکی چلکا‌و خواردن و شه‌ره خو‌رییه، به‌نده‌یى خودای له‌بیرنییه، ده‌لئى نو‌که‌رى ئه‌لقه به‌گوئى گو‌وروونیه، هه‌ر چاوی له به‌رژه‌وه‌ندى خو‌یى یه، گوئى له مشتی نه‌وسنییه، به‌شى بدرئ مه‌منوونیه، به‌شى نه‌درئ له‌گه‌ل دو‌ژمنیه (بوخارى - ره‌حمت له گو‌پى نازای).

۵۱۷۳ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ كَانَ لِي مِثْلُ أَحَدٍ ذَهَبًا لَسَرَرْتَنِي أَنْ لَا تَمُرَّ عَلَيَّ ثَلَاثُ لَيَالٍ وَعِنْدِي مِنْهُ شَيْءٌ ، إِلَّا شَيْئًا أَرْصِدُهُ لِدَيْنٍ. رواهما البخاري^(۱۷):

(۱۵) مسلم. زکاة: ۲۴۱۴. بخاری. رفاق: ۶۴۳۶.

(۱۶) تجرید/ ۳ ل/ ۳۱۴ رقم/ ۱۸۸ = ۲۸۸۷، ۲۸۸۶، ۶۴۳۵ (من المتفق عليه ما قرره العسقلاني في خاتمة كتاب الجهاد - المترجم).

(۱۷) تجرید/ ۳ ل/ ۱۴۰ رقم/ ۱۰۴۷ = ۲۳۸۸ فتح.

دیسان له ووهو هه زهت (درویدی خودای له سرین) فهرمووی: گریمان به قهه کیوی ئو خود زیږم هه بی، هه ز ده کهم له ماوهی سئ شه ودا گشتی دابه ش بکه م له ریگهی خودادا، وه هیچی له لای من نه مینئ، مه گهر نهو چه رده یه ی که هه لای بگرم بو دانه وهی قهرزئ، یا بو جیبه جیکردنی مافیکی ره و! (ب).

۵۱۷۴ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَلْبُ الشَّيْخِ شَابٌ عَلَى حُبِّ الثَّنَيْنِ طُولُ الْحَيَاةِ وَحُبُّ الْمَالِ. رواه الشيخان والترمذي^(۱۸).

دیسان فهرمووی: پیغه مبهه (درویدی خودای له سرین) فهرمووی: روژ به روژ دلی پیر بو خوشه ویستی ئه م دوو شته تادی گهنج ده بیته وه: بو ته مهنی دریژو، بو مالی زور. (ش/ت) له گیرانه وه یه کی تری شه یخه یندا: بو خوشه ویستی جیهان و، بو هیوای دوورو دریژ.

۵۱۷۵ م- (ب - ۷ ز - ۸۴ ل - ۲۶۲ ف - ۱) (۱۹).

لیره دا ده فهرموئ: گفته ی (له فظ) ی موسلیم (ره زای خودای لی بی) ئاوا یه: به نده هه ده کوپوزیته وه ده لی: ماله کهم واو ماله کهم وا، ئاخه ماله که ی کامه ی هی ئه وه ئه م سئ شته ی لی بترازی: یه کهم: ئه وه ی که ده یخواو له ناوی ده با.

دووه م: ئه وه ی که ده یپوشئ و کوئی ده کاو ده یدرئ.

سییه م: ئه وه ی که ده یبه خشی و ده یکا به چاکه و پاشه که وتی ده کا بو روژی پاشه روژی، ئیتر هه رچی له م سئ شته بترازی ئه وه له مالی ئه و ده رده چی و که ده مرئ به جیی ده هیلئ و ده بی به هی که سیکی تر، میراتبه ره ده یبا بو خوی.

۵۱۷۶ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَيْكُم مَالٌ وَارِثُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ. قَالَ: فَإِنَّ مَالَهُ مَا قَدَّمَ، وَمَالٌ وَارِثُهُ مَا أَخَّرَ. رواه البخاري^(۲۰).

(۱۸) تجرید/ ۵ ل/ ۲۶۲ رقم/ ۲۰۰۲ - ۶۴۲۰. مسلم. زکاة: ۲۴۰۷.

(۱۹) تقدم في مجلد سابع تسلسل/ ۸۴ ل/ ۲۶۲ ط/ ۱ رقم/ ۴۲۲۴.

عبداللّٰ (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سیرین) فهرمووی: کامتان مالی میراتبهره‌کە‌ی له مالی خوی خوشتر ده‌وی؟ عه‌ریانکرد: قوربان! هه‌موومان مالی خو‌مانمان خوشتر ده‌وی له مالی میراتبهره‌کانمان. فهرمووی (درویدی خودای له‌سیرین): ده‌ بزانن مالی ئاده‌میزاد نه‌و ماله‌یه‌تی که له‌پیش خویه‌وه ره‌تی ده‌کاو ره‌وانه‌ی ده‌کا بو نه‌و جیهان، مالی میراتبهره‌کانیشی نه‌وه‌یه که به‌چنگه‌کپئی هه‌رکوی ده‌کاته‌وه تا له‌پر خوی ده‌مری و ماله‌کە‌ی له‌پاشی به‌جی ده‌میئی! (ب- رحمة له‌گوپی نازداری).

۵۱۷۷ م- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَكْثَرَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مَا يُخْرِجُ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ قِيلَ وَمَا بَرَكَاتُ الْأَرْضِ؟ قَالَ: زَهْرَةُ الدُّنْيَا. فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: هَلْ يَأْتِي الْخَيْرُ بِالْشَّرِّ فَصَمَتَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ، ثُمَّ جَعَلَ يَمْسَحُ عَنْ جَبِينِهِ فَقَالَ: أَيْنَ السَّائِلُ؟ قَالَ: أَنَا. قَالَ: لَا يَأْتِي الْخَيْرُ إِلَّا بِالْخَيْرِ، إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ خُلُوةٌ، وَإِنْ كُلَّ مَا أَتَيْتَ الرَّبِيعَ يَقْتُلُ حَبْطًا أَوْ يُلِمُّ، إِلَّا أَكَلَةَ الْخَضِرَةِ، أَكَلْتُ حَتَّى إِذَا امْتَدَّتْ خَاصِرَتَاهَا اسْتَقْبَلَتِ الشَّمْسُ، فَاجْتَرَّتْ وَكَلَطَتْ وَبَالَتْ، ثُمَّ عَادَتْ فَأَكَلْتُ، وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ خُلُوةٌ، مَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ وَوَضَعَهُ فِي حَقِّهِ، فَنِعَمَ الْمَعُونَةُ هُوَ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِغَيْرِ حَقِّهِ، كَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ. رواه الشيخان^(۲۱):

ئەبو سەعید خەدری (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سیرین) ده‌فهرموئی: زۆرتەر له‌وه مه‌ترسیقان ئی ده‌که‌م که خودا له‌ پیت و فه‌ری زه‌وی ده‌ری ده‌هیئی بۆتان. گو‌تر: پیت و فه‌ری زه‌وی مه‌به‌ست لیی چییه؟ فهرمووی: نه‌وه‌یه که ده‌بی به‌ مایه‌ی ئارایش‌ت و ره‌ونه‌قی ژیان‌ی جیهان وه‌ک زی‌پرو زی‌وو سامانی تر. پی‌اوئی عه‌ری کرد: قوربان! بۆچی شتی وا ده‌بی که ئەم خێرو خوشییه‌ بیی به‌هۆی خراپه‌و شه‌ر!

(۲۰) {ریاض/ ۲/ ل ۱۰۸ تسلسل/ ۶۰ رقم/ ۵۴۵ = بخاری: ۶۴۴۲ = تجرید/ ۵/ ل ۲۶۵ رقم/ ۲۰۰۷}.

(۲۱) {تجرید/ ۲/ ل ۱۲۵ رقم/ ۷۰۲ = ۱۴۶۵. مسلم. زکاة: ۲۴۱۹، ۲۴۲۰}.

۹۵) پتر له پیوښت خانوبه ره دروستکردن ناپه‌سه‌نده

٥١٧٨ م- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: رَأَيْتُنِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَنَيْتُ بِيَدِي بَيْتًا ، يُكْنِيئُنِي مِنَ الْمَطَرِ ، وَيُظِلُّنِي مِنَ الشَّمْسِ ، مَا أَعَانَنِي عَلَيْهِ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ تَعَالَى^(١).

(١) تجرید/ ٥ ل/ ٢٧٣ رقم/ ١٩٧٤ = ٦٣٠٢.

ثیبنو عومهر (خودایان ئی رازی بن) فهرمووی: له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ردا (دیرودی خودای له‌سهرین) به‌ده‌ستی خۆم خانۆچکه‌یه‌کم دروست کرد بو خۆم، له‌زستاندا په‌نای له‌ باران ده‌دام و له‌ هاویندا سیبه‌ری ئی ده‌گروم و هه‌تا و لیتی نه‌ده‌دام، خۆم نه‌بی که‌سیکی تر له‌ دروسکراوانی خودای گه‌وره‌ یاریده‌ی نه‌دام (ب).

۵۱۷۹ م- وَعَنْهُ قَالَ: وَاللَّهِ مَا وَضَعْتُ لَبَنَةً عَلَى لَبَنَةٍ، وَلَا غَرَسْتُ نَخْلَةً، مُنْذُ قُبِضَ النَّبِيُّ (مُتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواهما البخاري في الاستئذان^(۲):

دیسان فهرمووی: نه‌وه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دیرودی خودای له‌سهرین) مه‌رگی هه‌قی به‌جی هی‌ناوه، به‌خودا و هه‌ا ئه‌م دنیا‌یه‌م له‌به‌ر چاو که‌وتوو هه‌شتا خشتی‌کم نه‌ناوه‌ته‌ سه‌ر خشتی، نه‌مامه‌ خورمایێ چیه‌ نه‌م ناشتوو! (ب- ره‌زای خودای ئی بن).

۵۱۸۰ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: مَرَّ بِي رَسُولُ اللَّهِ (مُتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا أَطِينُ حَائِطًا لِي أَنَا وَأُمِّي فَقَالَ: مَا هَذَا يَا عَبْدَ اللَّهِ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَيْءٌ أَصْلَحُهُ، قَالَ: الْأَمْرُ أَسْرَعُ مِنْ ذَلِكَ^(۳):

عه‌بدوللای کو‌ری عومهر (خودایان ئی ازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دیرودی خودای له‌سهرین) له‌لامه‌وه‌ رابورد، لادیواریکم هه‌بوو، خۆم و دایکم خه‌ریک بووین سواغمان ده‌دا، فهرمووی: ئه‌ی عه‌بدوللای! ئه‌وه‌ خه‌ریکی چیت؟ عه‌رزیم کرد: قوربان! خه‌ریکی ئه‌م لا دیواره‌م چاکی ده‌که‌مه‌وه‌! فهرمووی: کئ ده‌لئ که‌ فریای ئه‌م کاره‌ ده‌که‌وی و مه‌رگ به‌ره‌وه‌ یه‌خه‌ت ناگرئ. (د/ت-س/ص).

۵۱۸۱ م- وَعَنْهُ قَالَ: مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ (مُتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكُنْزُ نَعَالِجٍ خُصًّا لَنَا فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقُلْنَا قَدْ وَهَى فَنُحْنُ نُصْلِحُهُ. فَقَالَ: مَا أَرَى الْأَمْرَ إِلَّا أَغْجَلَ مِنْ ذَلِكَ. رواهما أبو داود والترمذي^(۴):

^(۲) بخاری. استئذان: ۶۳۰۳.

^(۳) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۴) بسند صحيح (شرحه).

دیسان فہرمووی: زنجیکمان ھےبوو پھپووت بوو بوو خھریکبووین
بیرازمان دھکردهوہ، ھےزرت (درویدی خودای لہسیرین) لہلامانہوہ رھت بوو
فہرمووی: ئہوہ خھریکی چین؟ گوتمان: قوربان! زنجہکمان شلوق بووہ
چاکی دھکھینہوہ، فہرمووی: کی دھلی کہ ئیوہ ئہوہندہ دھژین ھتا ئہم
کوؤخہ دھرووخی! لہ باوہری منا تہمن ئہوہندہی بھ بھروہ نییہو دور نییہ
کھ ھیرشی مھرگ زووتر نہکاتہ سھرتان! (د/ت-س/ص).

۵۱۸۲ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَأَى قُبَّةً مُشْرِفَةً فَقَالَ: مَا
هَذِهِ؟ قَالُوا: لِفُلَانِ الْأَنْصَارِ فَسَكَتَ وَحَمَلَهَا فِي نَفْسِهِ حَتَّى إِذَا جَاءَ صَاحِبُهَا فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَعْرَضَ عَنْهُ، صَنَعَ ذَلِكَ مِرَارًا حَتَّى عَرَفَ الرَّجُلُ الْغَضَبَ فِيهِ وَالْإِعْرَاضَ
عَنْهُ فَشَكَا ذَلِكَ إِلَى بَعْضِ أَصْحَابِهِ فَأَخْبَرَهُ بِأَمْرِ الْقُبَّةِ فَرَجَعَ فَهَدَمَهَا، فَقَالَ: أَمَا إِنَّ كُلَّ بِنَاءٍ
وَبَالَ عَلَى صَاحِبِهِ إِلَّا مَا لَا، إِلَّا مَا لَا، يَغْنَى مَا لَا بُدَّ مِنْهُ. رواه أبو داود^(۵).

ئہنس (رمزای خودای لنین) دھفہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) جارئ
چاوی بھ بالہخانہیہکی بھرز کھوت، فہرمووی: ئہمہ چییہ؟ گوتمان: ھی
فیسارہ پیاوی ئہنصارییہ ھےزرت (درویدی خودای لہسیرین) ئہو کاتہ دھنگی
نہکرد، بھلام گرتیہ دل، ھتا روژئ خاوہنی ئہو بالہخانہیی ھات بوؤ خزمہتی
ھےزرت (درویدی خودای لہسیرین) کاتئ سلاوی ئی کرد پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین)
پشتی تیگردو رووی ئی وھرگیڑا، پیاوہکھ چھن جارئ وای کرد، ھموو جارئ
پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) رووی نہدہدایی، جا تیگہیشٹ کھ پیغہمبہر
(درویدی خودای لہسیرین) لہ بھرشتئ لیئ دلگیرہ، دھچئ سکالای حالی خوئی لہلای
ھندی لہ یاران دھکا، ئہوانیش باسی بالہخانہکھی بوؤ دھگیرنہوہ، ئہویش
دھچئ دھرووخیئئ و تہختی دھکاو متی دھکا لہگھل زھویدا، ھتا روژئ
ھےزرت (درویدی خودای لہسیرین) تھشریفی لہوئوہ دھروا سھیردھکا بالہخانہکھ
نہماوہ، کھ ھوئی ئہوہ دھپرسی دھلین: خاوہنہکھی کھ زانی توؤ لہبھر ئہم
بالہخانہیہ رووی پئ نادہی، ئہویش چوو پرووخانی. ھےزرت (درویدی خودای

له‌سهرین) فه‌رمووی: ده‌ی باش باش بزائن که هه‌موو خانوویی، نه‌گهر بو ره‌زای خودا نه‌بی، له روژی ژیا نه‌وه‌دا ده‌بی به‌ئوبال و بارگرانی بو خاوه‌نه‌که‌ی، وه‌ئ نه‌وه‌ی که ناچاری بی و بو ره‌زای خودا بی نه‌وه قه‌یناکا، واته: نه‌وه‌ی که به‌پی کات و شوین بوونی پیویست بی نه‌وه قه‌یدی نییه (د-س/صالح).

۵۱۸۳ م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الثَّفَقَةُ كُلُّهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا الْبِنَاءَ فَلَا خَيْرَ فِيهِ^(۶):

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: مال خه‌رجکردن گشتی به‌خیر حلیبه‌و له ریگه‌ی خودا دایه، مه‌گهر نه‌وه‌ی که بو خانو دروستکردن بی، نه‌وه هیچ خیریکی تیا نییه (ت-س/ح).

۵۱۸۴ م- وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ النَّخَعِيُّ: الْبِنَاءُ كُلُّهُ وَبَالٌ، قِيلَ لَهُ: أَرَأَيْتَ مَا لَا بُدَّ مِنْهُ؟ قَالَ: لَا أَجْرَ وَلَا وَزَرَ. رواهما الترمذي^(۷).

ئیبراهیمی نه‌خه‌می ده‌یگوت: خانو هه‌مووی ئوبال و توله‌و سزایه پییان گوت: نه‌دی باشه پیمان به‌رموو نه‌وه‌ی که ناچاری بی چونه؟ گوتی: نه‌وه‌یان نه‌خیره هه‌تا پاداشی له‌سه‌ر وه‌ر بگری و نه‌ گوناوه تاوانه هه‌تا له‌سه‌ری سزا بدری! (ت).

۹۶ ده‌وله‌مه‌ندی له قنیات دایه : (الغني في القناعة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى - سورة الضحى - ۹۳-۸}.

واته: هه‌روه‌ها ئاگای له‌ حالێ تو بوو که له‌به‌ر خیزانداری نه‌دارا بووی، تا خودا به‌هوی که‌سه‌به‌تی هه‌لāl و بازگرانی و تالانی زوری ناموسولمانه‌که‌نه‌وه‌ دارایی رژاند به‌سه‌رتاو ده‌وله‌مه‌ندی کردیت و بی نیازی کردی له‌ جیهان، هه‌روه‌ها کردیتی به‌ به‌نده‌یه‌کی به‌رچاو تیرو به‌ به‌شی خودا قنیاتت کرد.

(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۷) سكت عن درجته الشارح.

۵۱۸۵-م → (ب - ۲ ز - ۲۰ ل - ۴۹ ف - ۴۹) (۱).

۵۱۸۶-م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فَضَّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ (۲).

دیسان له‌وه له‌هه‌زده‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سیرین) ده‌فه‌رموئی: نه‌گه‌ر یه‌کیک له‌ئیوه‌ چاوی به‌که‌سئی که‌وت که به‌مال و منال و ره‌نگو روو له‌ خوی باشتربوو، به‌ته‌ماشای خوار خو‌شیه‌وه بکا، نه‌بادا دل له‌دل بداو سوپاسی به‌هره‌ی خودا نه‌کاو خوی به‌هره‌ خواروو بزانی. (ش/ت).

۵۱۸۷-م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: انْظُرُوا إِلَى مَنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزِدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ. روى الثلاثة الشيخان والترمذي (۳).

دیسان له‌وه‌وه له‌ خو‌شه‌ویسته‌وه (درویدی خودای له‌سیرین) فه‌رموئی: ته‌ماشای له‌ خو‌تان خوارتر بکه‌ن، ته‌ماشای له‌ خو‌تان به‌ره‌و ژوورتر مه‌که‌ن، چونکی ئه‌وه‌ باشته‌ر بو‌ ئه‌وه‌ی که به‌به‌شی خودا شوکر بنو، ئه‌و به‌هرانه‌ی که خودا داوونی پی‌تان به‌که‌م و زوری قنیات بکه‌ن و له‌به‌ر چاوتان نه‌که‌وئ و به‌که‌می نه‌زانن، ده‌نا به‌ پی‌چه‌وانه‌وه له‌وانه‌یه به‌خیلی به‌وانه به‌رن که له‌ ئیوه زیاتریان هه‌یه (ش/ت).

۵۱۸۸-م- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَنْ يَأْخُذْ عَنِّي هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ فَيَعْمَلْ بِهِنَّ أَوْ يَعْلَمَ مَنْ يَعْمَلُ بِهِنَّ. قُلْتُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَخَذَ بِيَدِي فَقَدْ خَمَسًا وَقَالَ: اتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ، وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لَكَ تَكُنْ أَغْنَى النَّاسِ، وَأَحْسِنَ إِلَى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُسْلِمًا وَلَا تُكْثِرِ الضُّحْكَ فَإِنَّ كَثْرَةَ الضُّحْكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ. رواه الترمذي والامام أحمد (۴).

(۱) تقدم في مجلد ثاني تسلسل ۲۰ / ل ۴۹ ط ۱ / رقم ۱۲۶۱.

(۲) مسلم. زهد: ۷۲۵۴ - ۷۲۵۶. ترمذي. زهد: ۲۵۱۳. ابن ماجه. زهد: ۴۱۴۲. تحفة ۱۲۴۶۷، ۱۲۵۱۴.

(۳) مسلم. زهد: ۷۲۵۶. ترمذي. زهد: ۲۵۱۳.

(۴) بسند حسن (شرحه).

دیسان فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) کئی ئهم وشانه‌م ئی وهرده‌گرئ تا خوئی ره‌فتاریان پی بکا، یا فیئری که‌سیکی تریان بکا که ره‌فتاریان پی بکا، گوتم: من، ئهی پیغه‌مبه‌ری خودا! جا چه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌ستی گرتم و هه‌تا پینجی ژماردو فهرمووی: خوٚت له حرام و ناره‌واییه‌کان بیاریزه خودا ناسترین که‌س خوٚتی، به به‌شی خودا رازیبه ده‌وله‌مه‌تترین که‌س خوٚتی! بو‌هاوسی باش و خاسبه خاوه‌ن ئیمان و برواداری فره‌خاس خوٚتی، هه‌رچیت بو خوٚت پی خوٚشه بو خه‌لکی تریش پیٚت خوٚش بی موسولمانی ته‌واو خوٚتی، زو‌ریش پی مه‌که‌نه، چونکه پیکه‌نینی زو‌ر دل و ده‌روون ده‌مرینئ! به‌لام رووخو‌شی و زه‌رده‌خه‌نه بو پی‌او یا بو ژن له‌گه‌ل ژندا یا له‌گه‌ل خوئی دا قه‌ینا‌کا (ت/ئه‌حمده‌د-س/خ).

۵۱۸۹-م- عَنْ مِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مَلَأَ آدَمِيَّ وَعَاءٌ شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أَكَلَاتُ يُقْمَنَ صُلْبُهُ فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ فَنَلْتُ لَطْعَامِهِ وَنَلْتُ لِشَرَابِهِ وَنَلْتُ لِنَفْسِي^(۵):

مقدامی کوپی مه‌عدیکه ریه (خودای ئی رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: خراپترین جه‌والئ که ئاده‌میزاد پری بکا ورگیتی، ورگ پرکردن زو‌ر خراپه، له راستیدا ئاده‌میزاد چه‌ن پاروویی سه‌رو زیادیه‌تی، ئه‌وه‌نده‌ی به‌سه که به‌ری دلی بگری، وه‌ئ ئه‌گه‌ر هه‌ر چاری نه‌بوو ویستی زو‌ر بخوا با په‌یره‌وی ئهم یاسایه بکا. سکی بکا به سئ به‌شه‌وه، به‌شیکی بو خواردنی، به‌شیکی بو خواردنه‌وه‌ی، به‌شیکی بو هه‌ناسه‌دانی! (ت/ئه‌حاکم-س/ص).

۵۱۹۰-م- عَنْ عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ لِابْنِ آدَمَ حَقٌّ فِي سِوَى هَذِهِ الْخِصَالِ: بَيْتٌ يَسْكُنُهُ، وَكُوبٌ يُوَارِي عَوْرَتَهُ، وَجِلْفُ الْخُبْزِ وَالْمَاءِ. رواهما الترمذي وأحمد والحاكم^(۶):

(۵) بسند صحیح (شرحه).

(۶) بسند صحیح (شرحه).

عوسمان (خودای نازنی بن) فهرمووی: پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: بنیادهم تهنیا مافی ئهم چهن شته‌ی هه‌یه و به‌س: خانووئی تیادا دابنیشیت. جلکی شهرم و عه‌وره‌تی بشاریته‌وه، نانی وشك و ئاو و به‌س! (ت/نه/حاکم-س/ص).

۵۱۹۱م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مِخْصَنٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ مُعَافًى فِي جَسَدِهِ عِنْدَهُ قُوتٌ يَوْمِهِ فَكَأَلَمَّا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا. رواه الترمذي^(۷):

عوبه‌ید و تلای کوری موحصین له باوکیه‌وه (ره‌زای خودایان لیبنی) له پیغهمبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: ههر کامیکتان له خوی ئهمین بی و مه‌ترسی له گیانی خوی نه‌بی و له‌شی ساخبی و، نان و ئاوی سه‌رو به‌ری روژانه‌ی هه‌بی، ئیتر وه‌کوو هه‌موو جیهان هی ئهو بی وایه (ت-س/ح).

۹۷) زینه‌هار خو‌تان بپاریزن له‌چاو برستی (حیرص) و هیوای دوورو دریز
إياك والحرص وطول الأمل

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ} - سورة الحجر - ۱۵/۳.

واته: وازیان لیبنیه با وه‌ك ئازهل پریه ورگیان بخون و رابویرن و دوا‌ی هیوای هیچ و پووچ و دوورو دریز بکه‌ون و ئاواتی بی بنیات ده‌سخه‌پویان بکا تا له‌پاشه روژدا ده‌زانن که چ په‌ندو که‌تن و ته‌رنیکیان به‌خویان داوه.

۵۱۹۲م- فه‌موده‌ی (لا یزال قلب الکبیر شابا فی اثنتین) له دووباس پی‌ش ئهم باسه‌دا رابورد. ف- ۱۸. ^(۱)

۵۱۹۳م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَهْرُمُ ابْنُ آدَمَ وَكَشِبُ مِنْهُ اثْنَانِ الْحِرْصُ عَلَى الْمَالِ وَالْحِرْصُ عَلَى الْعُمْرِ. رواهما الشيخان والترمذي^(۲):

^(۲) رواه الترمذي بسند حسن.

^(۱) تقدم في مجلد تاسع تسلسل ۹۴ رقم/۵۱۷۴.

له ئه‌سه‌وه (خودای ئی رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: ئاده‌میزاد تا پیرتربیی ئه‌م دوو ره‌وشه‌ی تیادا گه‌نجتر ده‌بیته‌وه: سوور بوون له‌سه‌ر مال و سووربوون له‌سه‌ر ته‌مه‌نی دیژ (ش/ت).

۵۱۹۴م- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا ذُبَانَ جَائِعَانِ أَرْسِلَا فِي غَنَمٍ بِأَفْسَدَ لَهَا مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ. رواه الترمذي والإمام أحمد^(۳):

كه‌عبی كوپی مالیک (خودای ئی رازی بن) له خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: دوو گورگی برسی بکه‌ونه ناو رانی ئه‌وه‌نده‌ی ئه‌م دوو شته زیان به‌ ئایینی مو‌ده‌گه‌یه‌نن ئه‌و دوو گورگه ئه‌وه‌نده زیان به‌وپرانه ناگه‌یه‌نن:

یه‌که‌م: چه‌ریصی و سوور بوون له‌سه‌ر دارایی.

دووه‌م: چه‌ریسبوون له‌سه‌ر پایه‌ به‌رزی دنیایی! (ت/ئه-س/ص).

۵۱۹۵م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ خَطَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَطًّا مُرَبَّعًا ، وَخَطَّ خَطًّا فِي الْوَسْطِ خَارِجًا مِنْهُ ، وَخَطَّ خُطُّطًا صِغَارًا إِلَى هَذَا الَّذِي فِي الْوَسْطِ ، مِنْ جَانِبِهِ الَّذِي فِي الْوَسْطِ وَقَالَ: هَذَا الْإِنْسَانُ ، وَهَذَا أَجَلُهُ مُحِيطٌ بِهِ - أَوْ قَدْ أَحَاطَ بِهِ - وَهَذَا الَّذِي هُوَ خَارِجٌ أَمْلُهُ ، وَهَذِهِ الْخُطُطُ الصِّغَارُ الْأَعْرَاضُ ، فَإِنْ أَخْطَأَهُ هَذَا نَهَشَتْهُ هَذَا ، وَإِنْ أَخْطَأَهُ هَذَا نَهَشَتْهُ هَذَا. رواه البخاري والترمذي^(۴):

عه‌بدوللای کوپی مه‌سه‌وود (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جارئ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) خه‌تیکی چوار گو‌شه‌ی کی‌شا، له‌ناو خه‌ته چوار گو‌شه‌که‌وه خه‌تیکی تری در‌یژی راک‌یشا تا ده‌ره‌وه، ئنجا له‌ دیوی ناوه‌وه چه‌ن خه‌تیکی ورده‌له‌ی له‌ ته‌نیشته‌ی خه‌ته‌که‌ی ناو چوار گو‌شه‌که‌وه کی‌شا، ئه‌وجا فه‌رمووی: ئه‌مه‌ وی‌نه‌ی مرو‌ژو ئاکام و هیوایه‌تی ئه‌م خه‌ته‌یان که‌وا له‌ناو خه‌ته چوارگو‌شه‌که‌داو خه‌ته و ده‌کانی له‌سه‌ره ئه‌مه‌یان وی‌نه‌ی

(۲) بخاری. رفاق: ۶۴۲۱ راجع تجرید/ ۵ ل/ ۲۶۲ رقم/ ۲۰۰۲ = ۶۴۲۰ مسلم. زکاة: ۲۴۱۱.

(۳) بسند صحیح (شرحه).

(۴) تجرید/ ۵ ل/ ۲۶۰ رقم/ ۱۹۹۹ = ۶۴۱۷ فتح.

ئاده‌میزاده، ئەم خەتە چوار گۆشە‌شیان وینە‌ی ئاکامە‌که‌یه‌تی، ئەو‌ه‌تانی
له‌هر چوار لاوه ئابلقە‌ی داوه، یا فه‌رمووی: گە‌مارۆ‌ی داوه‌و ده‌وری
گرتووه، ئەم خەتە‌یشیان که ده‌رچوو‌ه‌ته ده‌ره‌وه هیواکه‌یه‌تی، ئەم خەت
کی‌په‌ وردیلانە‌یش ده‌ردو به‌لاو مه‌ینه‌تن، گریمان له هه‌ندی له‌م ده‌ردو
نازارانه‌یش قوتاری بوو له هه‌ندیکی تریان قوتاری نابێ، سه‌ره‌نجام پیش
ئه‌وه‌ی بگا به ئاواتی خۆ‌ی یه‌کێ له‌م ده‌ردو به‌لایانه وه‌ک مار ده‌یگه‌زی!
(ب/ت)^(۱)

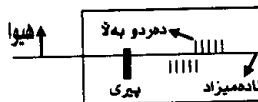
۵۱۹۶م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: هَذَا ابْنُ آدَمَ
وَهَذَا أَجَلُهُ. وَوَضَعَ يَدَهُ عِنْدَ قَفَاهُ ثُمَّ بَسَطَهَا فَقَالَ: وَكَمُ أَمَلُهُ وَكَمُ أَمَلُهُ وَكَمُ أَمَلُهُ^(۵):

ئه‌نە‌س (خودای ئی‌رازی بێ) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبەر (درو‌دی خودای له‌سه‌رین)
فه‌رمووی: ئە‌مه ئاده‌میزاده له‌م بن ده‌سته‌دا ئە‌مه‌یش ئاکامە‌که‌یه‌تی له
بناگو‌ییدا، ئە‌وجا هه‌زه‌ت (درو‌دی خودای له‌سه‌رین) ده‌ستی له سه‌رپه‌شتملی خۆ‌ی
داناو له‌پاشا درێژ‌ی کرد بۆ دو‌ورو فه‌رمووی: که‌چی هیواکه‌ی وا له‌وێ له‌و
دو‌ور دو‌وره! (ت-س/ص).

۵۱۹۷م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
مَثَلُ ابْنِ آدَمَ وَإِلَى جَنْبِهِ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ مِئَةً إِنْ أَخْطَأَهُ الْمَنَابَا وَقَعَ فِي الْهَرَمِ^(۶):

عه‌بدو‌للا کو‌پی شه‌خیر (خودای ئی‌رازی بێ) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبەر (درو‌دی
خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: ئاده‌میزاد که به‌سه‌دان ده‌ردو مه‌ینه‌ت له چوار ده‌وری
هه‌لیان داوه گریمان له‌وانه‌یش رزگاری بێ له پیری رزگاری نابێ - چونکه
پیری ده‌ردی بێ ده‌رمانه - (ت-س/ص).

(۱) ئەم شە‌کله‌یش نه‌و وینە‌یه‌:-

(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۶) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۵۱۹۸ م- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ؟ قَالَ: مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسَنَ عَمَلُهُ. قَالَ: فَأَيُّ النَّاسِ شَرٌّ قَالَ: مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَسَاءَ عَمَلُهُ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۷):

ئەبو بەکرە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیاوێ عەزی حەزەرتی کرد: قوربان! ئەو ره‌وانه‌کراوی یه‌زدان! چ که‌سی باشه؟ فەرمووی: ئەو که‌سی که ته‌مەنی درێژبێ و کاری جوان بێ! گوئی: ئەو چ که‌سی خراپه؟ فەرمووی: ئەو که‌سی که ته‌مەنی درێژبێ و کاری خراپ بێ. (ت-س/ص).

۵۱۹۹ م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَعْدَرَ اللَّهُ إِلَى أَمْرِي أَخْرَ أَجَلَهُ حَتَّى بَلَغَهُ سِتِّينَ سَنَةً^(۸):

ئەبو هورەیره (خودای ئی رازی بێ) له‌ خو‌شه‌ویسته‌وه (درودی خودای له‌سهرین) ده‌فەرمووی: ئەوه‌ی خودا ئاکامی دوا‌بخا هه‌تا ته‌مەنی ده‌گاته‌ شه‌ست ساڵ ئیتر ئەوه‌ خودا بیانووی ئەو که‌سی بپێوه‌ به‌هانه‌ی ئەوه‌ی نه‌ماوه‌ که‌ بلی: ئەگەر ته‌مەن به‌ به‌ریه‌وه‌ هه‌بێ فەرمانه‌کانی خودا به‌جێ ده‌هێنم و ته‌وبه‌ ده‌که‌م! (ب- ره‌زای خ‌وای لی‌بی).

ره‌حمه‌ت له‌ مه‌وله‌وی که‌ ده‌فەرمووی:

نعم تعفرونی تعوبه‌ی حه‌قیقی تاکه‌ی

عه‌مر سوۆزی کوا نه‌سوۆزی ده‌مه‌ی!

۵۲۰۰ م- وَقَالَ عَلِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): ارْتَحَلَتِ الدُّنْيَا مُذْبِرَةً ، وَارْتَحَلَتِ الْآخِرَةُ مُقْبِلَةً ، وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بَنُونَ ، فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الْآخِرَةِ ، وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا ، فَإِنَّ الْيَوْمَ عَمَلٌ وَلَا حِسَابَ ، وَغَدًا حِسَابٌ وَلَا عَمَلٍ. رواهما البخاري. نسال الله التوفيق لما يحبه ويرضاه^(۹):

^(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۸) تجريد = مختصر صحيح البخاري بالكوردي/ ۵/ ل/ ۲۶۲ رقم/ ۲۰۰۱ = ۶۴۱۹ فتح الباري.

^(۹) رواه البخاري تعليقا بين الرقم: ۶۴۱۷ و ۶۴۱۸.

نیمامی عه‌لی (خوشنودی خودای لیبن) ده‌فهرموئی: جیهان باروبنه‌ی خوی پیچاوه‌ته‌وهو له‌سهر کوچ کردنه و ها‌کا ته‌واو بوو، قیامه‌تیش ملی پیوه‌ناوهو ها‌کا سه‌ری هه‌ل دا، ئەم دووه‌یش که وه‌ک دوو هه‌وئ وه‌هان هه‌ریه‌که‌یان رۆله‌ی خوی هه‌یه، هه‌یه پیاوی دنیا‌یه، هه‌یه پیاوی قیامه‌ته، جا نیوه کوپی قیامه‌ت بن، کوپی دنیا مه‌بن، چونکه هه‌موو منائی شوینی دایکی خوی ده‌که‌وئ، ئەم‌پرویش رۆژ رۆژی هه‌ول و تیکۆشانه‌و لیپرسینه‌وه نییه، به‌لام سیه‌ینی رۆژ رۆژی لیپرسینه‌وه‌یه رۆژی هه‌ول و تیکۆشان نییه (ب- خودای ئی رازی بن)^(۱).

۹۸) به‌شی دووهم: باسی به‌هره‌و که‌وره‌یی هه‌ژاری و هه‌زاران

الفصل الثاني: في فضل الفقر والفناء

۵۲۰۱ م- عَنْ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سِتَّةَ نَفَرٍ فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): اطْرُدْ هَؤُلَاءِ لَا يَجْتَرُّونَ عَلَيْنَا. قَالَ وَكُنْتُ أَنَا وَأَبْنُ مَسْعُودٍ وَرَجُلٌ مِنْ هَذِيلَ وَبِلَالٌ وَرَجُلَانِ نَسِيتُ أَسْمَاهُمَا فَوَقَعَ فِي نَفْسِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقَعَ فَحَدَّثَ نَفْسَهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ). رواه مسلم^(۱):

سه‌عد (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: شه‌ش که‌س بووین له‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا بووین، من و ئیبنو مه‌سعوود و پیاویکی هوزه‌یلی و بیلال و دوو پیاوی تریبووین. که‌ نامه‌وئ ناویان بی‌نم، ها‌وبه‌شه‌یه‌داکه‌ره‌کان به‌ پیغه‌مبه‌ریان گوت: ئی‌مه‌ پی‌شنیاری‌کمان هه‌یه: ئەم هه‌ژاران‌ه‌ ده‌ریکه‌، تا ئی‌مه‌یش ها‌موشوت بکه‌ین، با‌سامیان لی‌مان نه‌شکی و زات نه‌که‌ن به‌سه‌رمانا. پیغه‌مبه‌ریش (بوودی

^(۱) دنیا با‌و‌من قیامه‌ت دا‌که‌

(و‌مرگ‌پ)

دوو هه‌وین، رۆله‌ی کامیان کا‌که‌

^(۱) مسلم. فضائل الصحابة: ۶۱۹۰، ۶۱۹۱.

خوداى لەسەرىن) لەم لایەنەو ئەوھى خودا لە چارەى نووسىبوو ھات بەدلىا و دلى
چەكەرەى كرد! جا خودا ئەم ئايەتەى ئارەدە خواریو:

{وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ
حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ -
سورة الأنعام - ۶ / ۵۲}.

واقە: ئەى خۆشەوېست! تۆ پېغەمبەرى خوداى، نەك پياوى دىياى و
سىياسەتبان، كەواتە نەكەى دلى ئەو ھەژارانە بشكىنى و لە مەجلىسى خۆت
بەقسەى ئەو بتيەرستانە دەريان بکەى، ئەوانە بە رۆژو بەشەو ھەميشە سەر
گەرمى عىبادەت و بەندەى ساغ و دروستن بۆرەزای خودا، حسیب و
لیکۆلینەو لە ئیمان و پازى دلى ئەو ھەژارانە لەسەر تۆ نییە، تۆ نابى باوەرى
ساغى ئەم موسولمانە ساغە باشانە بەرابەر بە کەسبى مەىلى ئەو
ناموسولمانە بە گزادانە بخەیتە سەر سەودا، بەتامای ئیمانھێنانى ئەو
دارایانە دلى پاکی ئەو موسولمانە ھەژارانە بشكىنى، چونکە ھەل دەگرى
ئیمانى ئەم ھەژارە دلسۆزانە لەلای خودا گەلى مەزنتربى لە ئیمانى ئەو بى
بروایانە لە فەرزى ئیمانھێناناندا، بەلى گشت کەسى حسیبى خۆى لەسەر
خۆیەتى، تەنانەت ئەم مەسەلەى ئەو ھەندە روون و ئاشکراو بەلگەنەوېستە تۆ
ئەوان تییدا چون یەکن، ھەر وەك حسیبى ئەوان بە دەست تۆ نییە حسیبى
تۆیش بە دەست ئەوان نییە، کەواتە بۆ دەریان دەکەى! ئەى خۆشەوېست!
ئەگەر پاش ئەم روونکردنەو، کە گرىنى دلى کردنەو، دەفعى ئیشکالى
کردن شتى وا بکەى ئەوا تۆ بەزۆردارو ستەمگەر حسیب دەگریت، دیارە کە
لەمەولا تۆ شتى واناكەى، بەلام ئەم روونکردنەو پايەى بەرزى ھەژارى
باوەردارى ساغ لەلای خودا دەردەخا و ھەرەشەىکى توندە لەو کەسانەى کە
لەمەولا پېشنیاری وا ناھەق بۆ تۆ دەکەن! ئیمامى موسلىم. ھەزار رەحمەت
لە گوڭى پېرۆزى بى).

ئەم رشتەیه: (ورجلان لست اسیهما)، دەلیولفایحینیش (رمزای خودا له خاومەنکی) دەفەرموئ: کانه یعنی ابا بکر و علیا (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا) ولعل وجه ابهامه هما استبعاد القوم (أى المسلمين المخاطبين) طلب أشراف الکفار لِطَرَدَهما فانهما کانا من اعیان قریش ومشاهیرهم ولعل طلب طردهما — أن کان — فلمخالفتهما لهم فی الاسلام فأرادوا بذلك التعریض إلى حقارتهم، ولا یطفئ أنوار الله أفراد أعدائه.

جا بۆیه منیش به‌پیتی ئەم دوو سەرچاوه‌یه و له‌بەر رووناکی ئەم شەرجه ئەم رستەیه‌م تەرجه‌مه کرد، رەنگ بێی له‌تاجه‌که‌دا یا ریوایه‌تێی تربیی، که ئەمه‌یان گه‌ڵی دووره، یا هه‌له‌ی نووسیارو چاپ بێی به‌نده‌ گرنگی و بایه‌خیکی گه‌ڵی ته‌واو وشیاووم به‌م تەرجه‌مه‌یه داوه، به‌لام داخه‌که‌م به‌هۆی چاپه‌وه‌و به‌هۆی خالبه‌ندی و شتی واوه هه‌ندی که‌موکوورێ تیکه‌وتوو، خودا یاربێی له‌ ئایینه‌دا نه‌و هه‌لانه هه‌موو به‌سه‌ر ده‌گرمه‌وه‌و راستیان ده‌که‌مه‌وه وه‌ڵی له‌چاو حالا هه‌له‌کان زۆر که‌من. (وه‌رگیر)

۵۲۰۲ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغْفَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ. فَقَالَ: انْظُرْ مَاذَا تَقُولُ. قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ. فَقَالَ: انْظُرْ مَاذَا تَقُولُ. قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ. ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ تُحِبُّنِي فَأَعِدْ لِلْفَقْرِ تَجَفَّافًا فَإِنَّ الْفَقْرَ أَسْرَعُ إِلَيَّ مِنْ يُحِبُّنِي مِنَ السَّيْلِ إِلَى مُنْتَهَاهُ^(۲).

عەبدوللای کووری موغەفەل (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: پیاوێ هاتە خزمەتی خۆشه‌ویست (دروودی خودای لەسەربێ) پیتی گوت: قوربان! بەخودا من تۆم زۆر خۆش دەوێ، پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربێ) تا سێ جار لەسه‌ر ئەم شیوه‌یه ئەمه‌ی ئی دووپات ده‌کرده‌وه پیتی ده‌فەرموو: ئاخ‌رباش وردبەر وه که‌ قسه‌که‌ت کوئی ده‌گریته‌وه! ئەویش هه‌ر سێ جار که‌ هه‌ر ده‌یگوت: به‌خودا من تۆم زۆر خۆش دەوێ، له‌پیناوی خۆشه‌ویستی تۆدا هه‌رچیم به‌سه‌ربێ پیتی رازیم. چه‌زهرت (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: ده‌ی ئەگەر به‌راستی تۆ

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

منت خوش دهوی ئه‌وا په‌لاس و ئاره‌قگیر بۆ خۆت ناماده بکه‌و، بیکه‌ره به‌رت، چونکه شاسواری هه‌ژاری به‌ زوویی سواری کۆلت ده‌بی، له‌ راستیدا هه‌ژاری خیراتر ده‌گاته سه‌ر نه‌و که‌سه‌ی که‌ منی خوش دهوی، هه‌تا لا‌فاوی سه‌ره‌و خوارکه که به‌ خو‌پ ده‌پژێته ناو ئاوه‌رو‌گه‌! (ت-س/ح).

۳- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: عَرَضَ عَلَيَّ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ لِيَجْعَلَ لِي بَطْحَاءَ مَكَّةَ ذَهَبًا فَقُلْتُ لَا يَا رَبُّ وَلَكِنْ أَشْبَعُ يَوْمًا وَأَجُوعُ يَوْمًا أَوْ قَالَ ثَلَاثًا - أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ - فَبِإِذَا جُفْتُ تَضَرَّعْتُ إِلَيْكَ وَذَكَرْتُكَ وَإِذَا شَبِعْتُ حَمِدْتُكَ وَشَكَرْتُكَ^(۳).

ئه‌بو ئومامه (خودای ئازانی بێ) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: په‌ره‌ردگارم پێی فه‌رمووم: ئه‌گه‌ر هه‌ز ده‌که‌ی کێوه‌کانی مه‌که‌ت بۆ ده‌که‌م به‌زێر، گوتم: نه‌ه، نامه‌وی ئه‌ی په‌ره‌ردگارم! به‌لام ده‌مه‌وی روژێ تێریم و روژێ برسی، یا فه‌رمووی: به‌لام ده‌مه‌وی روژێ تێریم و سێ روژ برسی، یا شتیکی له‌م بابه‌ته‌ی فه‌رموو، ئه‌وجا فه‌رمووی: هه‌تا که‌ برسیم بوو له‌تۆ ده‌پاریمه‌وه و ده‌لالیمه‌وه لی‌ت، که‌ تێریش بووم سوپاس و ستایشی تۆ ده‌که‌م! (ت-س/ح).

۴. ۵۲۰م- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَعْظَمَ أَوْلِيَائِي عِنْدِي لِمُؤْمِنٍ خَفِيفُ الْحَاذِ ذُو حَظٍّ مِنَ الصَّلَاةِ أَحْسَنَ عِبَادَةَ رَبِّهِ وَأَطَاعَهُ فِي السِّرِّ وَكَانَ غَامِضًا فِي النَّاسِ لَا يُشَارُ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ وَكَانَ رِزْقُهُ كَفَافًا فَصَبَرَ عَلَى ذَلِكَ. ثُمَّ نَفَضَ يَدَهُ فَقَالَ: عَجَلْتُ مَبِيتَهُ قُلْتُ بَوَاكِيهِ قُلْتُ ثَرَاثُهُ. رَوَى التِّرْمِذِيُّ هَذِهِ الثَّلَاثَةَ^(۴).

دیسان ئه‌و له‌ پی‌غه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رمووی: له‌ناو یاران و دۆستانی خۆمدا زیاتر خۆزگه به‌و موسوڵمانه ده‌خوازم که باری سووک بێ و مال و منالی که‌م بێ، به‌لام نوێژکه‌ری چاک بێ، خودا په‌رستی باش بێ،

^(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

له‌په‌نایه‌کا به‌جوانی فرمان‌به‌ردا ریی خودای خوئی بکا، نه‌ناسراو بی له‌ناو خه‌لکا ناودارو به‌ناو بانگ نه‌بی، رزق و روژی سه‌رو به‌ربی و، ژئیواری به‌قه‌ی حال بی، ئیتر بو خوئی له‌سه‌ر شه‌م حاله‌ ئارام بگری و به‌به‌شی خودا رازی بی، هه‌تا له‌هه‌لیکا ئاوا له‌مه‌ینه‌تی جیهان رزگاری بیی. حه‌زه‌ت (سه‌ودی خودای سه‌ربن) بو روونکردنه‌وه‌ی ئاماژه‌که‌ی ده‌ستی فه‌رمووی: واته: زوو به‌زوو بمری و به‌بی چه‌رمه‌سه‌ری مه‌رگ بگاته‌ فریای. له‌هه‌مانکاتا شیوه‌نکه‌ری که‌م بی، میرات و پاشماگه‌ی که‌م بی! (ت-س/ح).

۵۲۰۵ م- → (ب- ۳ ز- ۲۵ ل- ۵۸ ف- ۱) (۵).

۵۲۰۶ م- عَنْ مِرْدَاسِ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَذْهَبُ الصَّالِحُونَ الْأَوَّلُ فَالْأَوَّلُ، وَيَبْقَى حُقَالَةٌ كَحُقَالَةِ الشَّعِيرِ أَوْ التَّمْرِ، لَا يُبَالِيهِمُ اللَّهُ بَالَةً. رواهما البخاري (۶).

میرداسی شه‌سه‌می (خودای ئی رازی بی) له‌حه‌زه‌ته‌وه‌ ده‌فه‌رمووی (سه‌ودی خودای سه‌ربن): پیاوچا‌کان یه‌ک له‌شوینی یه‌ک به‌رودوا له‌دنیا ده‌رده‌چن، تا ده‌مینیت‌ه‌وه‌ خویری و سه‌سه‌رییه‌کان، که‌وه‌ک سه‌رکو‌زه‌ری جو‌وان، یا فه‌رمووی: که‌وه‌ک بنییزنگ و بنیولی خورمای پووچه‌ل وان، یه‌ک تو‌سقال چییه‌ خودا ده‌ربه‌ستیان نایه‌ت! (ب).

۵۲۰۷ م- وَقِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَلَسْنَا مِنْ فَقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ فَقَالَ: أَلَكِ امْرَأَةٌ تَأْوِي إِلَيْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: أَلَلَّكَ مَسْكَنٌ تَسْكُنُهُ، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَنْتَ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ، قَالَ: فَإِنَّ لِي خَادِمًا قَالَ فَأَنْتَ مِنَ الْمُلُوكِ. رواه مسلم (۷).

پیاوی به‌عه‌بدوللای کوپی عه‌مری گوت: ئه‌ی باشه‌ که‌وایه‌ ئیمه‌ له‌هه‌ژاردانی کوچکاران نین؟ عه‌بدوللای پنی گوت: ژنت هه‌یه‌ که‌له‌لای به‌سه‌ییته‌وه‌؟ گوتی: به‌لئ هه‌مه‌، فه‌رمووی: ئه‌ی مالیکت هه‌یه‌ که‌سه‌ره‌وتی تیا بکه‌ی و له‌ناویا

(۵) تقدم في مجلد ثالث تسلسل/ ۲۵ ل/ ۵۸ ط/ ۱/ رقم/ ۲۰۵۹.

(۶) تجريد - مختصر صحيح البخاري/ ۵ ل/ ۲۶۴ رقم/ ۲۰۰۵ = ۶۴۲۴، ۴۱۵۶.

(۷) مسلم. زهد: ۷۳۸۸.

بجه‌وییت‌ه‌وه؟ گوتی: به‌لئی خانوشم هه‌یه، فه‌رمووی: ده‌تۆ له ده‌ولمه‌نده‌کانیت، کابرا، گوتی: سا نوکه‌ریشم هه‌یه. فه‌رمووی: که‌وابی تۆ پاشای (م).

۵۲۰۸-م → (ب- ۲ ز- ۲۰ ل- ۴۹ ف- ۲) (۸).

۵۲۰۹-م → (ب- ۲ ز- ۲۰ ل- ۴۹ ف- ۲) (۹).

لی‌ره‌دا له دواوه نه‌مه‌ی پتره: خوشی له‌و که‌سه‌ی که له ره‌حمه‌تی خوداوه ملی ریگه‌ی راستی ئیسلامه‌تی ده‌گری و گوزه‌رانیشی سه‌رو به‌رده‌ری دینن و به‌حالی خۆی قنیات ده‌کا.

۵۲۱۰-م- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَطْلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ، وَأَطْلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ. رواه الشيخان والترمذي (۱۰).

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خودایان ئا رازی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌گی‌ریته‌وه ده‌فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین): سه‌رنجی ناو به‌هه‌شتم دا ته‌ماشام کرد زۆربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی هه‌ژاران بوون، سه‌رنجی ناو دۆزه‌خیشم دا روانیم زۆربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی ناوی ژنان بوون (ش/ت).

۵۲۱۱-م- عَنْ أَسَمَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا عَامَّةٌ مِنْ دَخَلِهَا الْمَسَاكِينُ وَإِذَا أَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ إِلَّا أَصْحَابَ النَّارِ فَقَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ وَقُمْتُ عَلَى بَابِ النَّارِ فَإِذَا عَامَّةٌ مِنْ دَخَلِهَا النِّسَاءُ. رواه الشيخان (۱۱).

ئوسامه‌ی کوپی زه‌ید (ره‌زای خودا له خۆی و باوکی) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: له ده‌رگای به‌هه‌شتا راوه‌ستام که سه‌رنجم دا

(۸) تقدم في مجلد ثاني تسلسل/ ۲۰ ل/ ۴۹ ط/ ۱/ رقم/ ۱۲۶۱.

(۹) تقدم في مجلد ثاني تسلسل/ ۲۰ ل/ ۴۹ ط/ ۱/ رقم/ ۱۲۶۱.

(۱۰) تجريد/ ۳ ل/ ۴۴۰ رقم/ ۱۳۱۰ = ۳۲۴۱، ۵۱۹۸، ۶۴۴۹، ۶۵۴۶.

(۱۱) بخاري. نكاح: ۵۱۹۶ = ۱۷۷۵ تجريد البخاري + (رياض/ ۱ ز/ ۳۲ ل/ ۲۲۵ رقم/ ۲۵۸). مسلم.

رقائق: ۶۸۷۲.

وا زورمه‌ی نه‌وانه‌ی که چوونه‌ته ناو به‌هه‌شته‌وه هه‌ژاران بوون، ده‌وله‌مه‌ندو خاوه‌ن پایه‌کان هیشتا هر چه‌پس بوون و چاوه‌پوانی ناگامی لیپرسینه‌وه‌یان ده‌کرد، به‌لام دۆزه‌خیه‌کان برپاریان ده‌رچوو بوو که بیانبه‌ن بو دۆزه‌خ، له‌ده‌رگای دۆزه‌خیشدا راوه‌ستام که سه‌رنج‌مدا وا زورمه‌ی نه‌وانه‌ی که چوونه‌ته ناوی، ژنان بوون! (ش).

۵۲۱۲م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَدْخُلُ فُقَرَاءُ الْمُسْلِمِينَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْيَانِهِمْ بِصَفْوِ يَوْمٍ وَهُوَ خَمْسُمِائَةِ عَامٍ^(۱۲):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) له‌خۆشه‌ویسته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): هه‌ژارانی موسولمانان به‌نیو روژ - که ده‌کاته پینج سه‌د سال - له‌پیش ده‌وله‌مه‌نده‌کانیا نه‌وه ده‌چنه به‌هه‌شت! (ت-س/ص).

۵۲۱۳م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اللَّهُمَّ أَخْبِنِي مَسْكِينًا وَأَمْتِنِي مَسْكِينًا وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَةِ الْمَسَاكِينِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَقَالَتْ: عَائِشَةُ لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: إِنَّهُمْ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْيَانِهِمْ بِأَرْبَعِينَ خَرِيفًا يَا عَائِشَةُ لَا تُرْدِي الْمَسْكِينُ وَلَوْ بِشِقِّ ثَمْرَةٍ يَا عَائِشَةُ أَحْبَبِي الْمَسَاكِينَ وَقَرِّبِيهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ يُقَرِّبُكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(۱۳):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پینغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: خودایه! به‌هه‌ژاری بمژینه‌وه به‌هه‌ژاری بم مرینه‌وه له‌روژی ژیا نه‌وه‌دا له‌گه‌ل ده‌سته‌ی هه‌ژاراندا چه‌شرم بکه! عایشه‌یش (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: له‌به‌رچی وا ده‌فه‌رمووی ئه‌ی پینغه‌مبه‌ری خودا! فه‌رمووی: چونکه هه‌ژاران به‌چل سال به‌ر له‌ده‌وله‌مه‌نده‌کانیا نه‌وه ده‌چنه به‌هه‌شت، ئه‌ی عایشه! هه‌رگیز ده‌ست مه‌نئ به‌رووی هه‌ژارانه‌وه، گریمان له‌تی ده‌نکه خورمایه‌کت داونه‌تی بئ به‌شیان مه‌که، ئه‌ی عایشه! هه‌ژارانت خۆش بوئ و نازیان بگه‌ر، جا خودایش له‌روژی ژیا نه‌وه‌دا نازی تو ده‌گرئ (ت-س/غریب).

^(۱۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۳) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۵۲۱۴ م- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ: لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا عَائِشَةُ إِنَّ أَرَدْتَ اللَّحُوقَ بِي فَلْيَكْفِيكِ مِنَ الدُّنْيَا كَزَادِ الرَّاکِبِ وَإِيَّاكِ وَمُجَالَسَةَ الْأَغْنِيَاءِ وَلَا تَسْتَخْلِقِي ثَرَبًا حَتَّى تُرَقِّعِيهِ. روى هذه الثلاثة الترمذی^(۱):

عائیشه (همزای خودای نبی) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) پیی فہرموم: نہی عائیشہ! نہگہر دہتہوی لہمن جیانہبیتہوہو بہمندابگہی نہوا بہقہی تویشووی سواریکی رہفتہنی لہ دنیا بہست بی، نہگہی دنیا بگری بہ کوئتہوہ دہنا لہ ہاوپیتی من بہجی دہمی، نہگہی ہاوشینی دہولہمہندان بگہی! جل و بہرگیشٹ تاپیبہ نہگہی بہ کوئہی دامہنی! (ت-س/غریب).

درویدی
خودای لہسہر

۹۹) بہشی سییہم: باسی کوزہرانی پیغہمبہر
الفصل الثالث: فی معیشۃ النبی (صَلَّى اللَّهُ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ)

۵۲۱۵ م- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: مَا شِعَ آلُ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْذُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ مِنْ طَعَامِ الْبُرِّ ثَلَاثَ لَيَالٍ تَبَاعًا ، حَتَّى قُبِضَ^(۱):

عائیشہ (خودای فی رازی بی) فہرمووی: لہو کاتہوہ کہ پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) کوچی کرد بو مہدینہ تا نہو روژہی کہ خودا بہرحمہت بردیہوہ بو لای خوئی خیزانہگہی سی شہو لہسہر یہک تیرسکی خوئیانیان لہنانی گہم نہخواردوہ! (ش/ت).

۵۲۱۶ م- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: تَوَفَّى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا فِي بَيْتِي مِنْ شَيْءٍ يَأْكُلُهُ ذُو كَبِدٍ ، إِلَّا شَطْرُ شَعِيرٍ فِي رَفٍّ لِي ، فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ ، فَكَلْتُهُ فَقَنِيَ^(۲):

دیسان عائیشہ (خودای فی رازی بی) فہرمووی: کاتی حہزہت (درویدی خودای لہسہرین) وہفاتی کرد نہوہی گیانلہبہر پیی بژی لہ رہفہکہما نہبوو، ہہنی جو

^(۱) رواہ الترمذی بسند غریب (شرحہ).

^(۲) تجرید/ ۵ ل/ ۸۴ رقم/ ۱۱۱ = ۵۴۱۱ (۵۴۱۶)، ۶۴۵۴. مسلم. زہد: ۷۳۶۹.

^(۲) بخاری. فرض الخمس: ۳۰۹۷، ۶۴۵۱. مسلم. زہد: ۷۳۷۷.

نه‌بی، جا هر لییم ده‌خواردو هر ته‌واو نه‌ده‌بوو تا ماوه‌یه‌کی زوری خایاند، له پاشدا چووم پیوام، ئیتر پیت و به‌ره‌که‌ته‌که‌ی نه‌ماو ته‌واو بوو. (ش/ت).

۵۲۱۷-م- و لمسلم و الترمذی: مَا شَبَّحَ آلَ مُحَمَّدٍ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ خُبْرٍ شَعِيرٍ يَوْمَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ حَتَّى قُبِضَ^(۳):

دیسان عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: خیزانی موحه‌ممه‌د (سروودی خودای لیسربئ) هه‌تا مه‌حه‌ممه‌د (سروودی خودای لیسربئ) وه‌فاتی کرد دوو روژ له‌سه‌ر یه‌ک تیر سکی خویمان نانی جویمان نه‌خواردوو (م/ت).

۵۲۱۸-م- و لمسلم: لَقَدْ مَاتَ النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا شَبَّحَ مِنْ خُبْرٍ وَزَيْتٍ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ^(۴):

دیسان عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر خوئی (سروودی خودای لیسربئ) هه‌تا مرد نه‌بووه له یه‌ک روژدا دوو ژم له نان و پۆن زه‌یتون تیر بخوا (م - خودای ئی رازی بئ).

۵۲۱۹-م- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ يَأْتِي عَلَيْنَا الشَّهْرُ مَا نُوقِدُ فِيهِ نَارًا ، إِنَّمَا هُوَ التَّمْرُ وَالْمَاءُ ، إِلَّا أَنْ تُؤْتَى بِاللَّحْمِ^(۵):

دیسان فهرمووی: جاری و بووه مانگیکی ره‌به‌ق ده‌رویششت ئاگر له مالمندا نه‌ده‌کرایه‌وه بۆ چیششت و نان! خوراکمان له‌و ماوه‌یه‌دا ته‌نیا خورماو ئاوبوو، مه‌گه‌ر که‌مئ گوشتمان بۆ به‌اتبایه، نه‌وسا ئاگرمان ده‌کرده‌وه (ش/ت).

۵۲۲۰-م- وَعَنْهَا قَالَتْ لِعُرْوَةَ: يَا ابْنِ أَخْتِي ، إِنْ كُنَّا لَنَنْظُرُ إِلَى الْهَلَالِ ثُمَّ الْهَلَالِ ، ثَلَاثَةَ أَهْلَةٍ فِي شَهْرَيْنِ ، وَمَا أَوْقَدَتْ فِي أَبْيَاتِ رَسُولِ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَارًا . فَقُلْتُ: مَا كَانَ يُعِيشُكُمْ؟ قَالَتْ: الْأَسْوَدَانِ التَّمْرُ وَالْمَاءُ ، إِلَّا أَنَّهُ قَدْ كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ

(۳) مسلم. زهد: ۷۳۷۱.

(۴) مسلم. زهد: ۷۳۷۹.

(۵) مسلم. زهد: ۷۳۷۶.

(صلى الله عليه وسلم) حَيْرَانٌ مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَتْ لَهُمْ مَنَاحٍ ، وَكَانُوا يَمْنَحُونَ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) مِنْ أَلْبَانِهِمْ ، فَيَسْقِيَنَاهُ . رواهما الشيخان والترمذي^(٦) :

دیسان عائیشہ (خودای ن رازی بن) به عوروہی فہرموو: ئہی خوشکہزای خوم! جاری وا بووہ سئ مانگی یهک شہوہمان له سہریہک دہدی، کہ دہق دہکاتہ دوو مانگی ریئک، لہ‌ماوہی ئہو دوو مانگیہدا ئاگر لہ مالہکانی خیزانہکانی پیغہمبہردا (دروہدی خودای لہ‌سہریں) نہ‌دہکرایہوہ، عوروہ (خودای ن رازی بن) فہرموو: منیش گوتم: پووړئ! ئہی باشہ بهچی دہژیان؟ فہرموو: تہنیا به‌خورماو ئاوی روت و به‌س! به‌لام چہند مالیکى ئہ‌نصاری هاوسای پیغہمبہر بوون، ئازہ‌ئى به‌شیریان ہہبوو له شیرى ئہوانہ به‌شى پیغہمبہریان دہدا، ئہویش ئہو شیرہی دہرخواردی ئیمہ دہدا. (ش/ت).
۵۲۲۱ م- (ب - ۴ ز - ۱۹ ل - ۶۵ ف - ۵) (۷).

لیرہدا ئاواہی قہتادہ (خودای ن رازی بن) فہرموو: گہلئ جار کہ دہچووین بو خزمہتی ئہنہ‌سی کوړی مالیک ئاشپہزہکہی لہوئ دہوہستا، خوشی دہیفہرموو: بفہرموون بخون. من ئاگام لیبئ پیغہمبہر (دروہدی خودای لہ‌سہریں) ہہتا گہیشتہوہ به حوزوری یہزدانی پاک قہت به‌چاوی خوئ نہ‌نانی تیری دیبوو، وہ نہ به‌رخى بریانی دیبوو (ب).

۵۲۲۲ م- عَنْ الثُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: أَلَسْتُ فِي طَعَامٍ وَشَرَابٍ مَا شَبَّهْتُ لَقَدْ رَأَيْتُ كَيْفَ كُنْتُمْ (صلى الله عليه وسلم) وَمَا يَجِدُ مِنَ الدَّقْلِ مَا يَمْلَأُ بِهِ بَطْنُهُ . رواه الترمذي ومسلم^(٨) :

نوعمانی کوړی به‌شیر (رمزای خودایانی لیبن) فہرموو: ئہوہتانی ئیستاکہ له خواردنو خواوندہوہ چیتان دہوئ ہہیہ، به‌لام من به‌چاوی خوم پیغہمبہرم

(٦) بخاري. هبة: ۲۵۶۷ = تجريد/ ۲ ل/ ۱۸۶ رقم/ ۱۰۹۶ = ۲۵۶۷، ۶۴۵۸، ۶۴۵۹. مسلم. زهد: ۷۳۷۸.

(٧) تقدم في مجلد رابع تسلسل/ ۱۹ ل/ ۶۵ ط/ ۱ رقم/ ۲۶۹۰.

(٨) مسلم. زهد: ۷۳۸۵. ترمذي. زهد: ۲۳۷۲. تحفة/ ۱۱۶۲.

(درویدی خودای له‌سهرین) دیوه پر به‌سکی خوی خورمای قه‌سپی ده‌سگیر نه‌ده‌بوو هه‌تا بیخوات (ت/م- ره‌زای خودایان لی‌بی).

م. ۵۲۲۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَبِيتُ اللَّيْلَ الْمُتَتَابِعَةَ طَائِرًا وَأَهْلُهُ لَا يَجِدُونَ عَشَاءَ وَكَانَ أَكْثَرُ خُبْرِهِمْ خُبْرَ الشَّعِيرِ^(۹):

ئیبینو عه‌بباس (ره‌زای خودایان لی‌بی) ده‌فه‌رموئی: گه‌ئی جار و ده‌بوو پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) خوی و خیزانی چه‌ند شه‌وئی له‌سه‌ریه‌ک به‌سکی خالی سکیان هه‌ل ده‌گوشی و، به‌برسی‌تی به‌بی شیو سهریان ده‌نایه‌وه، به‌زوری نانیشیان نانی جو پی‌غه‌مبه‌ریله‌بوو (ت-س/ص).

م. ۵۲۲۲- عَنْ أَبِي طَلْحَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْجُوعَ وَرَفَعْنَا عَنْ بَطْنِنَا عَنْ حَجَرٍ حَجَرٍ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ حَجَرَيْنِ^(۱۰):

ئه‌بو ته‌لحه (خودای لی‌زانی بی) فه‌رموئی: جاری له‌لای پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) سکا‌لای خالی خو‌مانمان کرد له‌ده‌ست برسی‌تی، هه‌ریه‌کی سه‌رو به‌ردمان به‌ستبوو به‌سکمانه‌وه تا له‌باتی خواردن سه‌بووریمان پی‌ی بی، جا ئه‌و به‌رده‌مان هه‌لمالی و نیشانی چه‌زده‌تمان دا تا بزانی که له‌تاو برسی‌تی حالمان په‌ریشانه‌که‌چی ته‌ماشامان کرد پی‌غه‌مبه‌ر خوی (درویدی خودای له‌سهرین) دوو به‌ردی ده‌ره‌ینا له‌سه‌ر سکی! (ت-س/غریب).

م. ۵۲۲۲- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَرِينٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ مُمَشَّقَانِ مِنْ كَتَانٍ فَنَمَخَطُ فَقَالَ: بَخْ بَخْ أَبُو هُرَيْرَةَ يَمَخُطُ فِي الْكَتَانِ، لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَإِنِّي لِأَخِيرُ فِيمَا بَيْنَ مَتَبَرِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَخُجْرَةَ عَائِشَةَ مَغْشِيًا عَلَيَّ، فَبَجِئُ الْجَائِي فَيَضَعُ رِجْلَهُ عَلَيَّ عُنُقِي، وَيُرَى أَلْيَ مَجْنُونٍ، وَمَا بِي مِنْ جُنُونٍ، مَا بِي إِلَّا الْجُوعُ^(۱۱):

^(۹) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۰) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۱۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

موحه‌ممه‌دی کوپی شیرین (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جاریکیان له‌لای
ئهبو هوره‌یه‌ره بووین، دوو پارچه که‌تانی له‌به‌ردا بوون، به‌گله‌به‌رانه، که
گلیکی سووره، رنگ کرا بوون، هنگی کرده ناو دوو توئی یه‌کیکیانه‌وهو
فهرمووی: به‌به‌به‌ها! ئهبو هوره‌یه‌ره وای ئی هاتووه به‌که‌تان لووت ده‌سپری!
روژیکیش بوو له‌به‌ینی مینه‌به‌ره‌که‌ی پیغه‌مبه‌رو هو‌ده‌که‌ی عائیشه‌ی
هاوسه‌ری حه‌زه‌تدا ده‌که‌وتم و ده‌بوورامه‌وه، هاتوچوکه‌ریش ده‌هات پیی
ده‌نا به‌لاملدا له‌و وایه که‌فیم له‌گه‌ل دایه وه هیچ فیثم له‌گه‌ل دا نه‌بوو، به‌لام
له‌برسانا له‌سه‌ر خوّم چوو بووم. (ت-س/ص).

۵۲۲۳ م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: تَمَّ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى
حَصِيرٍ فَقَامَ وَقَدْ أَكْرَفَ فِي جَنْبِهِ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اتَّخَذْنَا لَكَ (أَي فَرَاشًا لَنَا) وَطَاءً.
فَقَالَ: مَا لِي وَمَا لِلدُّنْيَا مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَائِبِ اسْتِظْلٍ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ
وَتَرَكَهَا. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةَ التِّرْمِذِيُّ^(۱۲):

عه‌دوللا (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جاری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بن)
له‌سه‌ر حه‌سیری نوستبوو که هه‌لسا حه‌سیره‌که چه‌قیبووه ته‌نشتی و
جیگه‌که‌ی چال بوو بوو، گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! بریا رایه‌خیکی
نه‌رمان بو دروست ده‌کردی! فهرمووی: من له‌کوئی و دنیا له‌کوئی! من له‌م
جیهانه‌دا وه‌ک سواریکی ریبوار وام که له‌ژیر سیبه‌ری دره‌ختیکا وچانی
بگری و له‌پاش که‌من هه‌لسی بپروا و به‌جیی بیلی! (ت-س/ص).

۵۲۲۳ م- عَنْ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنِّي أَوَّلُ رَجُلٍ مِنَ الْعَرَبِ رَمَى
بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا لَنَا طَعَامَ إِلَّا
الْحَبْلَةُ وَهَذَا السَّمَرُ حَتَّى إِنَّا أَحَدُنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ، ثُمَّ أَصْبَحَتْ بَنُو أَسَدٍ
يُعْزِرُونِي فِي الدِّينِ لَقَدْ خَبْتُ إِذَا وَضَلَّ عَمَلِي. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ الْبَخَارِيِّ^(۱۳):

^(۱۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۱۳) مسلم. زهد: ۷۳۶۱ - ۷۳۶۲. ترمذي. صفة جهنم: ۲۵۷۵. ابن ماجه. زهد: ۴۱۵۶.

سہ عدی کوپی مالیک (خودای فی رانی بن) فرموی: من یہ کہم پیاو بووم له
عرب کہ یہ کہم تیری ہاویشت له ریگہی خودادا، نہوسا حالمان گہئی
پہرپووت بوو گہئی جار له خرمہتی حہزہتدا کہ دہچوون بو غہزا خوراکمان
تہنیا بہرو گلای داری نہو بیابانہ بوو، کہ له ناچاریدا نہبی ناخوری،
تہنانت وامان فی ہاتبوو کہ سہراومان دہکرد وک پشقلی مہرو بزنی وابوو،
یہکی نہ دہگرت، کولؤ کولؤ دہوہستا، من ثاوا لہ گہل گہشہ کردنی نیسلامد
پہرورہدہ بووم کہچی نیستا بہنی سہعد لہسہر ثایینداری سہر زہنشتی من
دہکەن، تہنانت نہفامہکانیان دہلین سہعد نویژیش بہجوانی نازانی!
بہراستی نہگہر قسہی نہوان راست بیو سہرزہنشتہکیان لہسہر ہق بی
مہعنای وایہ کہ من ناٹومید دہرچووم و رہنجم با بردوویہتی! (ت/ب).

۵۲۲۴ م۔ عن أبي هريرة (رضي الله عنه) قال: خرج النبي (صلى الله عليه وسلم) في
ساعة لا يخرج فيها ولا يلقاه فيها أحد فأتاه أبو بكر (رضي الله عنه) فقال: ما جاء بك يا أبا
بكر. فقال: خرجت ألقى رسول الله (صلى الله عليه وسلم) وأظفر في وجهه والتسليم عليه.
فلم يلبث أن جاء عمر فقال: ما جاء بك يا عمر. قال: الجوع يا رسول الله قال فقال
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) وأنا قد وجدت بغض ذلك. فأنطلقوا إلى منزل أبي الهيثم
بن التيهان الأنصاري وكان رجلاً كثير النخل والشاة ولم يكن له خادم فلم يجدوه
فقالوا لامرأته أين صاحبك فقالت انطلق يستغذب لنا الماء. فلم يلبثوا أن جاء أبو
الهيثم بقرية يزعمها فوضعها ثم جاء يلتزم النبي (صلى الله عليه وسلم) ويقديه بأبيه وأمه ثم
انطلق بهم إلى حديقته فبسط لهم بساطاً ثم انطلق إلى نخلة فجاء يقنو فوضعه فقال
النبي (صلى الله عليه وسلم) أفلا تنقيت لنا من رطب. فقال: يا رسول الله إني أردت أن
تختاروا أو قال تخيروا من رطبه وبُسره. فأكلوا وشربوا من ذلك الماء فقال: رسول
الله (صلى الله عليه وسلم): هذا والذي نفسي بيده من التميم الذي تسألون عنه يوم القيامة
ظل بارداً ورطباً طيباً وماء بارداً. فأنطلق أبو الهيثم ليصنع لهم طعاماً فقال: النبي (صلى
الله عليه وسلم) لا تدبحن ذات ذر. قال: فدبَحَ لهن عناقاً أو جدتي فأتاهن بها فأكلوا فقال:
النبي (صلى الله عليه وسلم): هل لك خادم؟ قال: لا. قال: فإذا أتانا سني فالتينا. فأتى النبي

(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): بِرَأْسَيْنِ لَيْسَ مَعَهُمَا ثَالِثٌ فَأَتَاهُ أَبُو الْهَيْثَمِ فَقَالَ: النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اخْتَرَ مِنْهُمْ. فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ اخْتَرْ لِي. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ الْمُسْتَشَارَ مُؤْتَمَنٌ خَذَ هَذَا فَإِنِّي رَأَيْتُهُ يُصَلِّي وَاسْتَوْصِي بِهِ مَعْرُوفًا. فَأَنْطَلَقَ أَبُو الْهَيْثَمِ إِلَى امْرَأَتِهِ فَأَخْبَرَهَا بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَتْ: مَا أَنْتَ بِبَالِغٍ مَا قَالَ فِيهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَّى نَعْتِقَهُ فَقَالَ هُوَ عَتِيقٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَعْنِ نَبِيًّا وَلَا خَلِيفَةً إِلَّا وَلَهُ بَطَانَتَانِ بَطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَاهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَبَطَانَةٌ لَا تَأْلُوهُ خَبَالًا وَمَنْ يُوقَ بَطَانَةَ السُّوءِ فَقَدْ وُقِيَ^(۱۴):

ئەبو ھورەیرە (خودای نازنی بن) ڤەرمووی: روژی پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربن) لە کاتیکی وادا لەمال دەر دەچئی کە عادی نابی لەو کاتەدا لەمال دەر بچئی، یا کەس لەو کاتەدا بچئی بۆلای، جا ئەبو بەکر هات بۆلای، ڤەرمووی: ئەی ئەبو بەکر! چی تۆی هیئا؟ گوتی: هاتووم دینی پیغەمبەری خودا دێکەم و تیر تەماشای روخساری نازداری دێکەم جا زۆری نەخایاند کە عومەریش هات ڤەرمووی: ئەی عومەر! چی تۆی هیئا؟ ڤەرمووی: برسیتی! ئەی پیغەمبەری خودا! ڤەرمووی: بەراستی منیش هەست بە شتیکی وا دێکەم ئینجا چوون بو مالی ئەبو هەیسەمی کوپی تەبیانی ئەنصاری، ئەم پیاو بەخە خورماو رانە مەپی زۆری هەبوو، بەلام نوکەری نەبوو، کە چوون خۆی لەمال نەبوو، گوتیان بەژنەکە: میردەکەت کوا لە کوئیە؟ گوتی: چوو ئاوی خواردنەو مان بوینی زۆری پی نەچوو کە ئەبو هەیسەم هاتەو، کوندەیهکی بەکۆلەو بوو، کوندەکی داناو هات دەستی کردە مل پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربن) و خۆش و چۆنی لەگەل کردو خۆش پیی دێگوت: باوک و دایکم بەقوربانن بن، ئنجا بردیانی بۆناو باخەکە و لەوئ رایەخیکی بۆ راخستن و چوو هیثوویی خورمای هیئاو داینا بۆیان. پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربن) ڤەرمووی: دەبا لە روتابەکە هەندیکت هەلبژاردایە بۆمان. گوتی: ئەی پیغەمبەری خودا! مەبەستم ئەو بوو کە بو خوتان هەم لە روتابە

(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

شیرینه که ی و هم له هاله مزه که ی هه لبرژین و بیخون، ئیتر له و خورمایه یان خواردو له ناوی کونده که یان کرد به سهریدا. جا چه زرهت (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: به و که سه که گیانی من وا له دهستیدا، که یه زدانی پاکه، ئه مه له و نازو نیعمه تانه یه که له روژی قیامه تدا پرسیارتان ئی دهکری له باره یانه وه و موحاسبه به دهکری له سهریان، سیبهری فینک و تهره خومای خوش و ناوی سارد (نازو به هره له مه باشترو خوشتر ده بی چیبی، که واته ئه مه بهر ئه و نایه ته پیروزه یه ده که وی که ده فهرمووی:

{ثُمَّ لَنَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ - سورة التكاثر - ۸/۱۰۲}.

واته: سویند به خودای مه زن له پاش ئه م روونکردنه وه ی ناو دنیا روژی ده بی خودا یه که یه که پرسیارتان ئی دهکا له و نازو به هره و خوشی و خوشگوزهرانییه ی که له دنیا دا بووتانه، ئایا مافی ئه و نیعمه تانه تان به جی هیناوه یانا، سوپاستان له سهریان کردووه یانا، کردووتانن به مایه و هو ی تاعه تی خودا یانا).

ئه و جا ئه بو هه یسه م په لامای دا که نانیان بو دورست بکا چه قویه کی هه لگرت ئازده ئی سهربرئی، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: مالاتی شیردار سهرمه بره، ئه و سا گیسکه مییه کی سهربری بویان، یا فهرمووی: گیسکه نیریکی سهربری بویان و دروستی کردو هینای داینا بویان که نانیان نوش فهرموو له نانخواردن بوونه وه پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: ئایا نوکهرت هه یه؟ گوئی: نه، فهرمووی: که دیلمان بو هات وهره بۆلام. جا واریکه وت ته نیا تاقه دوو سهر بهنده یان هینا بو پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهرین) زیاترنا، ئه بو هه یسه م هاته خزمه تی، فهرمووی پیی: یه کی له م دوانه بو خوت هه لبرژیره، گوئی: قوریان! ئه ی پیغه مبه ری خودا! تو بۆمی هه لبرژیره، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهرین) فهرمووی: له راستیدا که سی راویژی پی بکری ده بی ئه میندارو دلسوزبی، که واته ئه مه یان بو خوت ببه، چونکه دیم ئه مه یان نویژی ده کرد، وه ناموژگاری خیزانیشت بکه که بۆی باش بن. جا ئه بو

ههیسهم گه پرایه وه بۆلای ژنه که ی و فه رمایشته که ی پیغه مبهری بۆیگپرایه وه، ژنه که یشی فه رمووی: نه گهر تو زور زوړیش بوی باش بیت هه تا نازادی نه که ی ناموژگاییه که ی هه زره ت (درویدی خودای لهسهرین) له باره یه وه به ته واوی جیبه جی ناکه ی نه بو هه یسه میش ده لی: نه وا نازادم کردو نه و نازاده. جا پیغه مبهر (درویدی خودای لهسهرین) فه رمووی: خودا ههر پیغه مبهرو فروستاده یه کی نارد بی دوو دهسته راویژکه ری هه بووه: دهسته یه کیان هانی ده دا لهسه کردنی چاکه و ده یگپړیته وه له خراپه، نه و دهسته که ی تریان بو گیره شیوینی دریغی لی ناکات، وه نه وه ی خو ی لادا له دهستوپیوهندی خراب خودا ده یپاریزی و به پراستی پاریزراوی به پراستی خو یه تی! (ت-س/ص).

۵۲۲۴ م- وَعَنْهُ أَنَّهُمْ أَصَابَهُمْ جُوعٌ فَأَعْطَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَمْرَةً تَمْرَةً (۱۵):

دیسان فه رمووی: تووشی برسیتییه کی وا بووین پیغه مبهر (درویدی خودای لهسهرین) ده نکه ده نکه خوما ی ده دا پیمان. (ت - خودای لی رازی بین).

۵۲۲۵ م- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَقَدْ أَخِفْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُخَافُ أَحَدٌ وَلَقَدْ أُودِيتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُؤْذَى أَحَدٌ وَلَقَدْ أَتَيْتُ عَلَى تَلَاكُونَ مِنْ بَيْنِ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ وَمَا لِي وَلِلْأَلْبَالِ طَعَامٌ يَأْكُلُهُ ذُو كَيْدٍ إِلَّا شَيْءَ يُؤَارِيهِ إِنْبُطُ بِلَالٍ (۱۶):

نه نهس (رمزای خودای لی بین) فه رمووی: پیغه مبهر (دروودو سه لات و سه لام و ره حمه تی خودای لهسهرین و سه رو مال و روح و مال و منال و هه ست و نه ست به قوربانی خاکی به رده رگای گوپی پیروزی بین) فه رمووی: روژی بوو له پیناوی نایینی خودا دا تووشی گه وره ترین ترس و بیم بووم، له و روژانه دا کهس وهک من ناوا مه ترسی له خو ی نه بوو، روژیکیش بوو له پیناوی نیسلامه تی دا تووشی نازارو نه شکه نجه یه کی وا ده بووم که نه بیته وه وه سیی

(۱۵) سکت عنه الشارح.

(۱۶) سکت عنه الشارح.

روژو سیی شه‌وی ره‌به‌قم ژماردوو که هه‌رچی گیانله‌به‌ر پیی بژی من و بیلال
نه‌مان بووه بیخوین، توژی خوراک نه‌بی که نه‌وه‌نده کهم بوو له‌بن بالی بیلادا
بوو! (ت- مزار رحمت له‌گه‌ری پی‌دزی)

۵۲۲۵م- وَقِيلَ لِسهَلٍ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ): أَكَلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) النَّقِيَّ يَعْنِي
الْخُورَى؟ فَقَالَ: مَا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) النَّبِيَّ حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ. فَقِيلَ لَهُ: هَلْ
كَانَتْ لَكُمْ مَنَاحِلُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)؟ قَالَ: مَا كَانَتْ لَنَا مَنَاحِلُ. قِيلَ:
فَكَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ بِالشَّعِيرِ قَالَ: كُنَّا نَنْفُخُهُ فَيَطِيرُ مِنْهُ مَا طَارَ ثُمَّ نَثْرِيهِ فَنَعْمُجْنُهُ. رَوَى
هذه الأربعة الترمذي. نَسَّالَ اللَّهُ تَمَامَ الْقِنَاعَةِ وَارْضَا. آمِينَ^(۱۷):

گو‌ترا به‌سه‌هل، ئایا پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دو سلوو صلوات و رحمت و به‌رم‌کتی خودای
که‌رم‌ی له‌س‌رین) نان‌ی تیری نارده‌ سپی خواردوو؟ فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی
خودای له‌س‌رین) تا نه‌و روژهی چوو و ه‌دیداری خودا چاوی به‌نانی سپی
نه‌که‌وتوو!

پیشیان گو‌ت: نه‌ی باشه به‌سه‌رینی پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌س‌رین)
هیله‌کتان بو ئارد بیژانه‌وه هه‌بوو؟ فه‌رمووی: نه‌ه، نه‌مان بوو گو‌تیان: نه‌ی
ئاردی جو‌تان چو‌ن چار ده‌کرد؟ فه‌رمووی: فوومان لی‌ی ده‌کرد، جا نه‌وه‌ی با
ده‌برد ده‌بردو نه‌وه‌یشی ده‌مایه‌وه به‌ئاو ته‌رمان ده‌کردو ده‌مان گرت‌ه‌وه و
ده‌مان شیلاو ده‌مان کرد به‌ه‌ویر (ت/ب).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مه‌به‌ستی سه‌رم‌کی له‌م باسی زوهدو دنیا نه‌ویستی و دل نه‌رم که‌رانه‌ نه‌م
دوو شته‌یه:-

یه‌که‌م: له‌ هه‌موو روژگارێکا ده‌سته‌یی خواناسی خاسی بو خودا لی‌پروا هه‌ن،
کاریان به‌دنیاو خو‌شی دنیا نه‌ماوه، باده‌ی عیشقی خودایی مه‌ستی کردوون،

^(۱۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه). {تجريد/ ۵ / ل ۸۳ / رقم/ ۵۸۰۸، ۵۴۱۰، ۵۴۱۳}.

عیبادەتى خودایان کردووه بەپیشەى ھەمیشەى خۆیان، لەزەمت و خۆشى لە بەپرەویکردنى شەرىى خودا و مردەگرن، ئەمانە بەموو لە رېگەى رەھبەرە لەشەرىعەتى خودا لانادەن، ھەنگاو بە ھەنگاو، بەست بەبەست پەپرەوى سوننەتى پېغەمبەر دەکەن، سەریان بچى سوننەتیکیان ناچى، بۆ ھەموو شتى، کەم یا زۆر، گەورە یا بچوک، ئاسان یا گران، حەزەمت (سەردى خودای لەسەرىن) دەکەن بە سەرمەشقو، چاو لە کردارو رەفتارى بەرزى ئەو دەکەن، ھەتا بۆیان بکرى بەموو لە شەرىعەتى خودا و لە سوونەتى پېغەمبەر (سەردى خودای لەسەرىن) لانادەن، لەجلو بەرگا، لە ھەلسان و دانىشتندا، لە قەسو گوشتوگۆو شیوەى ئاخاوتندا، لە خواردن و خواردنەویدا، لە چۆنىتى و چەندىتى تاعەتدا، تەنانەت لە لڤکەى مېزمو لە قۆلى کراس و لە چۆنىتى سۆل و پېلاوو، لە رەنگى جلو بەرگدا، ھەتا لە دەستوورى سەراوکردندا چاو لە رېبازى جوانى حەزەمت (سەردى خودای لەسەرىن) دەکەن بەراستى ئەم خودا پېداوانە عیبادو رەحمانى ھەموو سەردەم و زەمانیکن، گەرچى بەژمارە کەمەن بەلام لەسایەى خوداوە لە ھەموو لایى ھەن، خۆشى لەو ولات و شوپنەى یەگى دوانى لەم دۆستانى خودایە تیدا ھەيە ئەمانە (اخص الخواص)ن، مەدحیان بە من نانووسرى، لەکاتى ناوھینانیناندا نوورو رەحمتە دەبارى.

دووھەم: راکیشانى دلى تىکپرای موسوئلمانانە بۆلای خۆشەوېستى بەھرەکانى ئابین، پتر لە خۆشەوېستى نازو نىعمەتى جیھان، ھەتا موسوئلمان بەھىچ جۆرى بەخۆشى و نازو نىعمەتى دىنيا نەگۆرى، وەك نەقام و لەرى دەرچووەکان نەبى، کە بەدەنکى جۆ دىزارن، بەلگوو موسوئلمان دەبى ھېمن و داناو زاناو ژېرو ھۆشیارىبى، ھەمیشە ئەوەى لەبەرچاوبى کە جیھان مەزرای دوا رۆژە، کە دىنيا لەچاو قیامەتدا پېنج و دوو رۆژیکە، کە خودا ئادەمیزادو چنۆکەى بۆ پەرسىنى خۆى دەرست کردووه، نەك بۆ ورك لەومراندەن و ئارەزوو بازى، کە خودای گەورە بەھۆى زینەت و جوانى ناوجیھانەو بەندەى خۆى تاقى دەکاتەو، ھەر کەسەى بەپى تىواناو لە بارابوونى خۆى، تاك بەپى خۆى، کۆمەل بەپى خۆیان، گوندو شارو لادى و ولات بەپى خۆیان، زاناو دانایان بەپى خۆیان، ئۆمى و نەخویندەواران بەپى خۆیان، داراو دەولەمەندان بەپى خۆیان، دەرۆشان و ھەزاران و لازمبوونان

به‌پیی خویان، واته: کورت و پوخت ژین تاهینگه‌یه، جیهان نه‌زمونگه‌یه‌و، جا هر که‌سه‌ی له‌م ژپانه‌دا، به‌حیکمه‌تی خودایی، نه‌ک به‌نازاری خوی دهوریکی تایبه‌تی پی سپیردراوه، هه‌یه‌ فی‌رکارو ماموستایه، هه‌یه‌ فه‌قی و خویندکاره، وه‌ک قورئان دمفه‌رموی: هه‌موو که‌سی جیگه‌و ریگه‌ی دوا رۆژی به‌پیی هه‌لسان به‌نه‌رکی سه‌رشانی خوی دیاری ده‌کری قورئان دمفه‌رموی:

{إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا، وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا - سورة الكهف - ۷/۱۸ - ۸}.

دیسان دمفه‌رموی: {الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ - سورة الملك}.

دیسان ده‌فه‌رموی: {كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ - سورة الأنبياء - ۲۱/۳۵}.

واته: خودا به‌پیغه‌مبه‌ری خوی دمفه‌رموی: نه‌ی خو‌شه‌ویست! دل نه‌ده‌ی له‌دل! خو‌شی جیهان بی به‌قایه، که‌فه‌وکوئیکه، پشتی پی نابه‌ستری، دنیا پی‌نج و دوو رۆژیگه، ده‌ی له‌م لایه‌نه‌وه سه‌بووری خۆت بده‌و، دلت له‌لای به‌هره‌ی نابه‌کام و خو‌شی نیوه ناچل نه‌بی، بزائن که‌ ئیمه - به‌حیکمه‌تی خۆمان - کۆل و باری سه‌رپشتی زه‌ویمان کردووه به‌خشلیکی نازداری جوان بۆی، وه‌ک بووکی رازاوه روخساری زه‌ویمان پیی نارایشت داوه، له‌هه‌مان کاتدا له‌به‌رچاوی خه‌لکی جیهانمان جوان کردووه، هه‌تا به‌م به‌رکوله‌ تاقییان بکه‌ینه‌وه، دوو چاری خو‌شی و ناخو‌شیان بکه‌ین، وه‌ک هه‌زاری و دارایی و له‌شساخی و نه‌خو‌شی، هه‌تا بزانیان کاری کامیان زۆر جوانه، کئ ره‌فتارو کردارو گوشتاری زۆر په‌سه‌نده، مه‌به‌ست له‌ ژپانی جیهان و مردن له‌زاتی خۆپاندا نه‌م تاهیکردنه‌ومیه، بزائن ماوه‌ی هوئی تاهیکردنه‌وه کورته، رۆژی دی، به‌مه‌رمانی ئیمه‌ دهور ده‌گۆڕی، شتی بی به‌ها بایه‌خی نامینی، ئیتیر زه‌وی کۆل و باره‌که‌ی سه‌رپشتی فری دده‌ا، خشه‌که‌ی دادمنی، وه‌ک تازه بووکیکی ته‌لا‌قدرای رووته‌وه کراوی بییاری بی ناز له‌ومه‌یدانه‌دا رووت و قووت لیی ده‌که‌وی، سه‌رانسه‌ر گۆی زه‌وی ده‌بی به‌

بىبابىنىكى كاكى بەكاكى كركاىكركى چۆل و ھۆلى وشك و برىنگ. جوانى و خشلەكەى بەرى دەبىتەو بەخاك و خۆل!

كەواتە: چۆنىتتى ژيانى جىھان قىسمەت و نەسىبە خۆى لە خۆىدا نىشانەى باشى و بەرىزى نىيە، يا نىشانەى خراپى و بەدى نىيە، بەلكو رمزا بەقەزاو قنىات كىردن بە بەشى خودا، چ كەم چ زۆر، چ خوش چ ناخوش، لەگەل عىبادەتى ساغى خودادا، ئەو نىشانەى چاكىيەو بەلگەى دەرچوون و سەرکەوتنە لە ئەزموون و تاقىكرەنەو خۇدايىدا!

وەكى تىرىش لە خۇبايى بوون و لەخۆ گۆران و خۆپەرستى و پارىز كىردن لە خوداپەرستى و دلرمقى و بىخىرى و فىزو دەعيەو زولم و زۆر ستم و ناھەقى و رەزىلى و چرووكى، ئەو خووە بەدانەيش دەبن بەھۆى دەستەشكىنى و مال و ئىرانى و سەرتيا چوون و دەستەخەپۆ بوون و تەفرە خواردن! رىاكارىش بۆ كارى چاكە وەك ھۆپىيەوايە!

جا لەسەر ئەم ياسايە كە ژيان مەزرايە، مردن خەرمان و كۆگايە، جىھان فىرگايە، دىن چرايە، خوانەناسى بەلایە، مرؤف لەكردارى خۆى بەرپرسيارە، مەحكەمەى دەكرى لەسەرى لە پاش ئەم رۆزگارە، جا لەسەر ئەم ياسا و بىياتە، وە بۆ ئەم دوو مەبەستە راست و دروستە وا باشە كە ناوبەناو، بۆ رامبوونى دل و ھەناو، فەرمايشتى دل لاوېن، ئامۇزگارى جوانى ھەست ھەژېن، داستانى ھەست بزوېن، سەر گوزمەشتەى پىشىنان، قسەى نەستەقى پاشىنان، ھەقايەت و باس و خواسى خواناسان، فەرموودەو فەرمايشت و باسى رەوشتى پىاو خاسان، ئەمانەو وېنەى ئەمانە بكرېن بە شەوچەرەو خۇراك و چراوگى دل و دىروون و مېشكى موسولمانان، بە دانايانەو لىزانانە ئەم پەندو ئامۇزو داستانە جوان و جوان خاسانە، لە ھەل و بارى گونجاوى جانا بدرېن بەگوڭى دلئى ئادەمىزادەكانا، ئىتر بەفەرمانى خودا، وەك بىستراوەو بىنراو، لە كۆن و نۆدا، بەرە بەرە مرؤف دل دادەھىنى، سەر بۆ حەق دادەنەوېن، لەخودا نزيك دەبىتەو لە شەپتان دوور دەكەوېتەو، بەزمى بە دروسكراوى خودادا دېتەو، گيانى برايەتى و خزمایەتى و

كەسايەتى و ماف پەرستى و مروۇڭ دۇستى و خزمەتگوزى و دل ھۇشيارى تىادا
 دىبووژىتەو، چونكە رەفتارى بەرزى دۇستانى خودا، گوزمرانى سادەى پاكى
 بىگەردى مەردانى خودا، مېژووى پېر شانازى بەندە باشەكانى خودا، ئەگەر
 بىرېن بەسەر مەشق دىبىن بە ماىەى رەحمەت، دىبىن بەھۇى لاپردنى بارى
 زەحمەت، دىبىن بە كانگاي بەھەو نازو نىعمەت، وەك مەرھەمى بەھەشت دل نەرم
 دىكەن، دىروون گەرم دىكەن، چاوپېر لە ھەياو شەرم دىكەن، تاعەتى خودا لە
 بەرچا و جوان و شىرىن دىكەن، گوناھو تاوان لەبەرچا و پىس و ناشىرىن دىكەن، لە
 ئەنجاما دل خاترجەم دىبى، دىروون ئاسوودەو بى خەم دىبى، چا و چاوى لە
 رەحمەتى خودا دىبى، دل دلى لاي ھىكمەتى خودا دىبى، پىاو كالاي تەقواى
 لەبەردا دىبى، لەژېر ئالاي پىروژى ھەزەرتى سەرورمدا دىبى، ئافرىت مەردو
 لەپەناى مەردى نەبەردى بىگەددا دىبى! نامووس و ئاپروو شەرمف لەخۇيان
 ئەمىن دىبى، تاجى سەر سەرى پىاوو ژنى بەدىن دىبى.

بەئى واپە كەسى دىمەوئى روو لە خودابى، تاجى پادشاىى لەسەردا بى،
 بەموو لە رېپازو سوننەتى خۇشەوېست لانەدا، رەنجى خۇى بەبانەدا، رېپازى پىاو
 چاكان بىگى، شۆپىپاى خاسانى خودا ھەلبىگى، ئەو بە بىفەرموئى، رېگەى راستى
 ئى پىروژ بى، بەسەر مەشقى گەل و ھۆزى، ھەموو رۇژىكى ھەر نەورۇز بى،
 ھەروھە كەسى دىمەوئى بژى ئازادو مەردو سەربەس، لە خودانەبى نەترسى لە
 كەس، بەپى شەرىعەتى خودا بەھرە لە نازو نىعمەتى جىھان وىرېگى، لەزەمت و
 خۇشى رەوا لەمال و منال و ژن و ژيان وىرېگى، ئەو دىسان با بىفەرموئى،
 دىرگاكانى ژيان لە روويا وازن، ھەموو پېر لە نىعمەت و نازن، بەلام دىبى ئاگاي
 لەخۇى بى، بى بەقايى ژيانى چەند رۇژەى ئەم جىھانەى لەبەر چاوبى، بۇ گولئى
 باخئ لەكىس خۇى نەدا، ھاو دەمى پەرىپيانى بەھەشت و بۇى گول و گولزارى
 بەمەرحەباى خەلو بلەو بۇرەپىاوو بۇى نەدا، ئەگەر لە ھەزار ھەزار نازو
 نىعمەتدا بى، نابى پى بۇغرابى، گەر موئىك و سامانى سولەيمانى ھەبى بەقەد
 دىروېشى ھەواى نەبى!

بەئى واپە، مەبەس لەم باسە يەگىكە لەم دوو مەبەسە، بۆ كەسى كەسە
 ئەمەى بەسە. دىنا بەھىچ جۆرى مەبەست ئەو نىيە كە سەرچەم موسولمانان
 تەركى دىنا بىكەن و بىن بەزاهىدو دەروېش و صۇفى و، سەرچەم موسولمانان –
 بەناوى زوھدو تەركى دىناو - سەربىكەنە تەمەلى و تەوھىدلى و پشت بىكەنە
 ئاوەدانكردنەوى دىناو، لەقە لەنان و سامان و شان و مال و منالى رحمتە بىدەن و،
 ئەوجا لەپەناپەكا وەك ئاوارەو دەربەدەرەكان، لەپەناو پاسارىكا، يا لەبن خىوتەو
 چادىرىكا دەستەو سان و دەستە پاچە لى دانىشەن و چاومەروانى دەستى ئەم و ئەو
 بن، تا مەرگ بەخىرى خوى لەدەست مەپنەتى ژيانى جىهان رزگارىان دەكا،
 نەحالىكىيان بى، نە مالىكىيان بى، نەخانەو لانەپەكىيان بى، نە دىووخان و يا
 نەپەكىيان بى!

براكەم! شتى وا چۆن دەبى، نەبوو دەمبى، ئەمە كارى نەكردەنىيە، باشە
 ئەى كى ئالاي ئىسلام بەرزو بەكا، ئەى كى سنوورى دەولەتى ئىسلام بپارىزى،
 شان و شكۆو دەولەتى بەھىزى ئىسلام پياوى بەھىزى بە جەرگى دەوى، بازو
 مەچەكى پۆلايىنى دەوى، سامان و دارايى زۆرى دەوى، سوپاى گەورەى تىرو
 تەسەلى پىرچەكى چاك و تفاقى باشى دەوى، گوندو شارو خانووبەرەو قەلاى قايم و
 مەحكەم و سازو رىكوپىكى دەوى، لاوى خوېنگەرمى زاناي نازاي گەرەكە، زاناي
 داناي تىرو تەسەلى بەبىرى ژىرى ھۆشيارى دىسۆزى گەرەكە، گەلى يەكپارچەى
 يەك گرتووى تىكۆشەرى فىداكارى لەخۆبووردووى گەرەكە، پادشاو پىشەواو
 سەرۆك و سەردارى بەداداى بە جەرگى نەبەردى بەھىمەتى دىسۆزى خاك و گەلى
 گەرەكە!

بەئى مەرد ئەو مەردەمىە بە رۆژ پالەوانى مەيدان بى، لە كارى دىن و دىناىدا
 قارەمان بى، بەشەو مۆمى سەر بەرمان بى، حەامى لەلا حرام و حەلالى لەلا
 حەلال بى، لە گۆرەپانى غەزاو شەپكەدا شاسواربى، وەك پىلنگ و شىرى شەرزە
 بەچىنگ و بەھەلمەت بى، وەك گۆى مەيدان وازى بە كەللەى دوزمنى دىن بىكا، لە
 مەيدانى كەسابەتى رەوادا گۆى كۆشش و تىكۆشانى بى وچان لە مېروولەو ھەنگ
 بباتەو! لە مەيدانى عىبادەتى ساغو خودا پەرسىتى راست و دوستدا حەسەنى

بہ صری و رابیعی عہدہویہ بی (رہزای خودایان لیبی) بؤ خیر و خیرات و
پیاموتی و بہ خشنندی حاتمہ می تہی و سہی ئەحمەدی خانہ قابی (رہحمەتی
خودای لیبی).

بہئی ئەم سئ ستوونہ: موسوئمانی توانای دانای زانا، مال و منال و سامانی
رہحمەت، گوندو شارو ولاتی جوان و ناوہدان و پرخیر و خوشی و قەشەنگو پاک و
چاک و قایم و مەحکەم و ریکوپیک، ئەم سئ پایہ باشە چاکە دەبن بەقەلای قایمی
ئیسلام، بەگول و ریحانہ بؤ دل و چاوی دۆست و برادەر، دەبن بەدرک و بسمار بؤ
ناو دل و چاوی دوزمن!

بہئی تاق و تەرا ھەن، دەرۆش مەشرەبن، ترەکی دنیا دەکەن، روو لە خودا
دەکەن، ھەز لە گۆشەگیری دەکەن، خەلوہ دەکێشن، رپازمەت دەکەن، لە ئەشکەوت و
مزگەوت و خەلوہخانە و تەکیە و خانەقاو گۆشە نەزرگەو شوینە پیرۆزەکانا بؤ
خۆیان بەبپوہی و نازار وەک کۆتری ئاشتی دادەنیشن و خۆیان بە ئیجکاری تەرخان
دەکەن بؤ نزای باش بؤ موسوئمانان و بؤ سەرکەوتنی سوپا و ئالای ئیسلام، بہئی
ئەم تاق و تەراپانە لە ھەموو سەدەو سەردەمیکا نمونەپەکی بالان لە ئەھلی
صوففە سەدەمی ھەزرمەت خۆی (درووی خودای لەسەرب) لەبەر ئەوہ پپووستە لەسەر
ھەموو موسوئمانیکی ساغ ریزیان لئ بگری، بەپپی تەوانای خۆی یاریدە
جوانیان بدا، تا لەسەر ئەو حالەتی خۆیانە بەردەوام بن، چونکە بەم تاق و تەراپە
نە ولات پەکی دەکەوئ، نە شار وێران دەبی، نە شیرازە کۆمەل دەپچری، بەلکوو
چەکی دەستی ئەمانە — کە بریتیپە لە پارانەوہ و نزاو دووعا — لە چەکی دەستی
پیشمەرگە ناو سەنگەری سەرسنووری ئیسلام بەکارترە! (بؤ راست و دروستی ئەم
قەسەپە تەماشای داستانێ ئەھلی صوففە بکە، کە لەپاش ئەم پاسەوہ پەکسەر دی).

ھەزرمەت (درووی خودای لەسەرب) دەفەرموئ: «إِنَّمَا يَنْصُرُ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِضَعِيفِهَا
بِدَعْوَتِهِمْ وَصَلَاتِهِمْ وَإِخْلَاصِهِمْ». (ب - ۱ ل - ۴۸۳ ف - ۲).

من بەش بەحالی خۆم دەئیم: خۆزگەم بۆم دەکرا، لە گۆشە مزگەوتیک،
وہک مامۆستا مەلا ھەمەمینەشیئە، یا وہک ئەو ھەزارە ھیندی و پاکستانیانانە

كەوان لە مەرھەدى شىخ عەبدولقادرى گەيلانى - قدس الله سره العزيز - ئاوا لە شوپىنىكى ئاوادا بۆ خۆم ستارم دەگرتو خەرىكى دوعاو نزاى باش دەبووم بۆ موسوئلمانان، وسوئلمانانى گەرەك بەخىرى خۆيان بەخىويان دەگردم!

با بېچىنەو سەرباسەگەى خۆمان: لە راستىدا ئەم جۆرە باسو خواسە دل لاوېنانە دلى ئادەمىزاد نەرم دەكەن، مەيلى بۆ لاى ھەق و مەرفايەتى و برايمەتى و يارمەتى تازە دەكەنەو، لە شەپرو خراپەو و مزەنو وەى دوورى دەخەنەو، دەمىكەن بە ئەندامىكى بەسوودى لەخودا ترس لەناو كۆمەلدا، كە بۆ ھاوړپى دەبى بەبرا، بۆ دراوسى دەبى بە چرا، بۆ گەرەك دەبى بەپەنا، بۆ شار دەبى بە ھانا، بۆ زىندوو دەبى بەمايەى رەحمەت بۆ مردوو دەبى بەھۆى نەمانى بارى زەحمەت!

بە پېچەوانەيشەو - وەك وا بەبەر چاوەو - ئەوەى سەرى كەردە دىنيا بەرستى بى خىرو بى فەرە، وەك دارى زرى بى بەرە، نە بۆ خواپە نە بۆ بەندەى خواپە، ھەميشە چاو برسى، چاو چنۆك، ھەرامخۆر، دەسپ، قۆلپ، چونكە تەماعى زۆر، دىنيا پەرومى زۆر، بى ئاگايى لە ھالى دەرويشان و لە گوزمەرانى پيشينانى باش، گۆى نەدان بە ھالى پەشوى پەريشانان، بەرە بەرە دلى مەرفە رەق و رەشو پيس و سىس دەكا، چەراى دل و دەروونى دەكوژىننەو، دەمىكا بە وەئسىكى بى وىژدان و بى ھەست، دەبى بە ئازەئىكى بەرەلای وا سەد خۆزگەى بە مەيموون و بەراز! چونكە خوداى گەورە بەدانايى خۆى - ئەم مەرفەى لەسەر ئەم ياسايە دروست كەردوو، كەردارى مەنگدانەوەى رەفتارىيەتى، رەفتارىشى بە پى پەرومەدو تەمىنى ئامۆزگارىيەتى!

وەكى تەرىش مەرفەى دوور لەمەلاو مەزگەوتو تەمى و ئامۆزگارى دىن، دەبى بە داوى شەيتانەو شەيتانى لەعنەتى بە پەرو پاگەندەو بە بەيتو بالۆرەى خۆى تەھرى دەداو دلى رادەكيش بۆ لاى كۆرى يارو پاومرو گۆى لە مشتانى خۆى، سەرمەنجام دايدە برى لە خىرو بىرى ئايىنى پىرۆزو دەمىكا بە ديارى دەستى خۆى و دەمىكا بە دەستە چيلەى ئاگرى دۆزەخ!

ئه‌مانه وایان ئی دئی عه‌شقی ژبانی جیهان دمبن، ژبانی جیهانی دووهمیان وا
له‌بهر چاو ده‌که‌وئ، گالته‌یان به‌مه‌لاو مزگه‌وت و فه‌رمایشتی ئایین و هسه‌ی هه‌ق
دئ، باومرپان به‌ به‌هره‌ی گیانی نامیئن، جگه‌ له‌ مادده‌ گوئ به‌هیچی تر ناده‌ن.
به‌ره‌ به‌ره‌ ده‌گه‌نه‌ ئه‌و په‌ری گومرپایی و له‌ رێدەرچوون و هه‌رچی ئه‌قله‌ کویتی
خوڤیان په‌سه‌ندی نه‌کا به‌ ناشیری دمران، وه‌ک خودا دمفه‌رموئ:
{الَّذِينَ ضَلَّ سَبِيلُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا - سورة
الكهف - ۱۸/۱۰۸}.

به‌ئ هۆیه‌کی سه‌ره‌کی گرنگی دل په‌قبوون و دل‌ره‌شبوون دوورییه‌ له‌ ملاو
مزگه‌ت و بی ناگاییه‌ له‌ شه‌ریعه‌تی خودا، خودا له‌م نایه‌ته‌دا نامازه‌ بۆ ئه‌م
دیاردیه‌ ده‌کاو دمفه‌رموئ،
{فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ - سورة الحديد - ۵۷/۱۶}.

که‌ کرۆکی ناومرۆکه‌که‌ی ئه‌مه‌یه‌: دوور که‌وته‌وه‌ی زۆر له‌ کۆری نامۆزگاری
دین و دوور گرتن و پارێزکردن له‌ فه‌مایشتی شه‌ریعه‌تی خوداو بی ناگایی له
ریبازی سوننه‌ته‌کانی پیغه‌مبه‌رانی خودا، به‌ شیۆمییه‌کی گشتی، سه‌ر ده‌کی‌ش بۆ
ره‌قییتی و ره‌شییتی و پیسیستی دلو و دهروون!.

لێره‌دا بۆ هاندانی لاوه‌کانمان له‌سه‌ر خووی جوان، بۆ دوور خسته‌وه‌ی
موسوڵمانان له‌ ره‌ومشتی نامه‌ردان و له‌ صیفه‌تی ناشیری ناموسوڵمانان، له‌بهر
پرووناکی ئه‌م باسه‌ی ژێر ده‌ستمان، ئه‌م چامه‌یه‌تان پێشکه‌ش ده‌که‌م، به‌سه‌ر باسی
(خودا یاربێ مۆده‌ی چاگه‌ به‌سه‌ر ناچێ):

مه‌لاو مزگه‌وت و نوێژ و جه‌ماعه‌ت

مایه‌ی ره‌حمه‌تن، کانگای شه‌فاعه‌ت

له‌سه‌ر لایین بوون نالای نه‌مان

سه‌رچاوه‌ی ژین و دین و نیمانی!

رۆشنکه‌ره‌وه‌ی هه‌ردوو جیهانی

مایه‌ی خۆشه‌ختیی هه‌ردوو ژبانی!

ژین نهو ژینه یه له سییه ری دین
 دهواری زحمهت هه ل بدهی بو ژین
 دهی وهره مهردبه و مهردی خودایه
 له گه ل خودابه، نهک به جهودا به
 نهو جا مهردانه له ناو کوپری ژین
 نیش که بو دنیات، تیکو شه بو دین
 چونکه فهرموودهی پیغه مبه وایه:
 (پیاوی راست پیاوی ههردوو دنیایه!)
 دهستم دامینت برای موسو لمان!
 به خوت خو ش نه که ی له عینی شهیتان
 شهیتانی له عین به ره ژو به شه و
 ته فرهمان ده دا، هه تا له ناو خه و
 شهیتان ناحهزه دوژمنی دینه
 دهیکا به چه شه خوشی نه ژینه
 کورده! به له وچه ی ناحهز گوی مه ده
 زحمهتی: زحمهت، دهرمانی: دهرده!
 نهوه بزانه که نهو نامه رده:
 دلی له ناستت وهک قیرو به رده!!
 قسه ی شیرینی پلاری سه رده
 دوژمنی سه رته و بو مالت جه رده!
 زه می زور پیسی: مه دجیکس جوانه
 مه دجه که ی زه مه باشی بزانه
 بیکه به یاسا، به پیچه وانه
 به گوی دژمن که، نهک به دوستانه
 داخلی من له دهست نه ره ژو ره شه
 دیک دهرویتنن له جیسی وه نه وشه

چاولیکه‌ری بوو دنیا تا دویتن.
نیستا خه‌رمیزه، گیان ده‌ته‌زیتنی!
مادده پهرستی که نیستا باوه
ره‌ره‌وه‌ی ژینسی ته‌واو تییک داوه
له‌کۆن و نۆدا رووی له‌کون ناوه
به‌زه‌ره مه‌ردیسی تیادا نه‌ماوه
له‌هه‌ندن ولات که مادده باوه:
ته‌لاق‌ده‌ر ژنه، ناچیزه پیاوه!
سه‌ر باسی یاسای نه‌م چه‌رخه بوّره:
بخوؤ بخه‌وه و بوّ خوؤت رابویره!
نه‌وه‌ی له‌کۆنا په‌سه‌ندو نایاب
به‌یاسای تازه بووه به‌خراپ
گه‌ر زه‌می شه‌رکه‌ی، یا مه‌دخی خیرکه‌ی
ده‌لین: نه‌م قسه‌ کۆنه هه‌تا که‌ی؟
خزم و که‌سوکار، یه‌ک بن یا هه‌زار
یاری لښ ده‌رچسښ داینس به‌ره‌شمار!
باوک بالووکه، دایک تالووکه
برا به‌لایه، خوشک دوو پشکه
خزم و گهل و هوژ مۆده‌ی نه‌مایه
باوی مه‌ی و نه‌ی، سازو سه‌مایه!
خیر و ده‌سه‌نه و پیاوه‌تی کردن
عاده‌تی کۆنه و که‌ریتنی کردن!
لای ده‌له‌مالا به‌ر مال و عه‌با
له‌نوویژو روژوو نه‌که‌ی مه‌رحه‌با!
پینج هه‌ستت کپکه له‌ناستی راستی
دووربا با نه‌لین: کۆنه پهرستی!!

گوڻ مهده به هيڃ، بڙي وهڪ ڪر ڪل
نه ترسي له خوا، نه شهرمن له ڪل
وا دانن چاوت له حاست حق ڪوڙه
حق نمهڪ نه ڪهي، نمهڪي سوڙه!
جاران حق تال بوو، نيستاكه شوهر
پاريڙي ليکڪه ڪر زهغت زوره!
نهمه پهمامي شهيتاني پيسه
نهمه به ڪوئي ڪا وهڪ نه و نيبيسه
به بوي بؤگهني هست پهست و سيسه
دل سست و شيواو چهشني پهسيسه
نهمهنده سستم له جهسستم باره
ههسستم وهڪ رؤحم ههناسهي سواره
كهوتووينه رؤڙن ڪوڙه به رؤڙه
زهحمت بزاني شهوه يا رؤڙه
له ناو ناڪرو له ناڪر سههول
دروستي دهڪن به زوري وهڪ خول
ميهوهي زستانه له هاوين زوره
له چلهي هاوين بهفر وهڪ خوره
بهلام داخهڪم خويني ههژاران
خورزم دهبارن چاتر له باران!
دادو ويژدان و نينصاف غريب بوون
بگهه ڪهرمان تهواو عجيب بوون!!
بهم پتيه برپوا هاڪا هاي ڪرا
(وهڪوو هاي ترين) هاي خويني بر!
هاي شهرهف به پوول، هاي دين و ويژدان!
سهر بهسهر بهموو! سهر بهسهر به نان

وهلی دلیام له سایه ی خواوه
 نههلی دین هیشتا بهشی خو ی ماوه
 دهنگی کی غهیی پی له سۆزو جۆش
 دهپژیتنه ناو دل دهخزیتنه ناو هۆش
 وهک له رمی شمشال له کهل په په ی کۆش
 نامیتنه ده بی به ناسته خۆش خۆش
 ده لئ: ههتا که ی لانه و لان ده که ی؟
 سل له هیلانه ی ناو ناسمان ده که ی؟!
 نه و دهنگه زهنگی روچی بیماره
 که وهک مارانگه ز دلی زاماره!
 ده لئ: هه ی کاکه ی خاوهن هۆش و کۆش
 ههله تا ماوه بو دینت تن کۆش
 با دنیاش وهک گو ی تهنگ و تاریک بی
 ری ی هیوا به قه د مووی ی تاریک بی
 نانومی د مه بن له سایه ی خودا
 له ناکا و وهک خۆر گزنگی ددها
 دنیا باوه زن، قیامت داکه!
 دوو ههوی ی، رو له ی کامیانی، کاکه؟
 واته له شیعره نه مه مه بهسته:
 (به مادده وهک خوا پشت مه بهست!)
 ده نا ژینی خۆش خه لانی خوایه
 سوپاس له سه ری مایه ی رهزایه
 هیوا بو مرو وینه ی هه وایه
 دلی پی هیوا مانی ناوایه!
 جیایی نیوانی نه دوو دنیا یه
 که ر راستت دهوی به قوم ی بایه

دہی بہ ریشی تو چوں چوں رہوایہ :
 رہزای خوا بدہی بہ قومہ بایہ ؟ !
 نہوہی کہ من دیم بہ دوو چاوی خوم
 فہلسہفہی ژیان وہہا دہرکہوت بوم :
 قوناغ قوناغہ ژینسی چہن سالہ
 ہہندیکی شیرین، ہہندیکی تالہ
 ہہموو قوناغی بہشی خوئی خوشہ
 چایی دیشلہمیش ناو ناو بنوشہ !
 کەر بہختت یاربئی لہ گشت قوناغی
 ژینسی نویی دہبی بہ تازہ باغی ؟
 لاویتتی و پیریسی : رہنگ و بوئی شہ و بوو
 بہشہ و بوئی خوشہ بہ روژ رہنگو بوو
 مندالی و پاکسی و، لاوی و خوینگہرمی
 پیری و خواناسی و، ہیمنسی و نہرمی !
 نموونہی جوانی سن خولی ژینن :
 دنیاو بہرہزو دہشتری شیرین !
 مندالی و بہدیسی و، گہنجیتی و پیسی
 پیری و پہیرہوی پیری نیبلیسی
 نموونہی پیسی سن روئی خراپ :
 دنیاو گوپی تار، دہشتری پری عذاب !
 رازیکی سہیرہ منیش وہکوو تو
 سہرم دہرناچیسن، بہ لام بئی درو :
 مہردن کوٹایی ژینسی دنیاہ
 پاش نہویش سہرہی ژینسی بالاییہ !
 تہلیسمی ژینم نہفسوون ناسایہ
 مہتہلئی سہیرہ، بہ من ہہلنایہ

هاتم نا به دل، دهرۆم نا به دل
 خه‌می لښ دهرچس. چیم دهسکه‌وت له گل
 لښ چونکه نه‌مه ویستی خودایه
 به‌هر حال، خیرس به‌نده‌ی تیدایه
 بس چاره‌و داماو، بس پهره‌و مالم
 ناواره‌ی شاران، بس حال و مالم
 گهر خودا رحمن نه‌کا به حالم
 زهرنه‌ قووته‌ی زینده‌ به چالم !!
 بۆیه دل تۆراو رووت و ره‌جالم
 ده‌مه‌وین کارښ له‌بهر دامالم:
 تاقه‌تی کوچ و بارم نه‌ماوه
 که‌لکه‌کس کوچس دوایم هه‌لساوه
 به‌لام پیش نه‌وه‌ی مال و ایس که
 رایه‌کم ماوه با تۆمارس که:
 خودا سر پۆشه، نه‌تۆش سر پۆش به
 بس گله‌و رازبه‌و، به‌هۆش و گۆش به
 به‌ دوو شابالی نایین و زانین
 دوو جیهان بکه‌ به‌ باخی دوو ژین!
 خۆت بس ناکاکه‌ و خه‌می پاش و پیش
 مه‌خۆو ساویله‌ بژی وه‌ک دهرویش
 وادانن تیرس له‌که‌وان دهرچووی
 ناوې به‌رو دوا مه‌ده، گهر تیاچووی

وهرگیر: نوری فارس حه‌مه‌ خان

۲۹ رهمه‌زان (۱۴۱۲)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) کومه‌له‌که‌ی صوفیه : (أهل الصفة)

۵۱۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنْ كُنْتُ لَأَعْتَمِدُ بِكَبِدِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْجُوعِ، وَإِنْ كُنْتُ لَأَشُدُّ الْحَجَرَ عَلَى بَطْنِي مِنَ الْجُوعِ، وَلَقَدْ قَعَدْتُ يَوْمًا عَلَى طَرِيقِهِمُ الَّذِي يَخْرُجُونَ مِنْهُ، فَمَرَّ أَبُو بَكْرٍ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيُشَبِّعَنِي، فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ، ثُمَّ مَرَّ بِي عُمَرُ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيُشَبِّعَنِي، فَمَرَّ فَلَمْ يَفْعَلْ، ثُمَّ مَرَّ بِي أَبُو الْقَاسِمِ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَتَبَسَّمَ حِينَ رَأَى بِي وَعَرَفَ، مَا فِي نَفْسِي وَمَا فِي وَجْهِی ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: الْحَقُّ. وَمَضَى فَتَبِعْتُهُ، فَدَخَلَ فَاسْتَأْذَنَ، فَأَذِنَ لِي، فَدَخَلَ فَوَجَدَ لَبَنًا فِي قَدَحٍ فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ هَذَا اللَّبَنُ. قَالُوا: أَهْدَاهُ لَكَ فُلَانٌ أَوْ فُلَانَةٌ. قَالَ: أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: الْحَقُّ إِلَى أَهْلِ الصُّفَّةِ فَادْعُهُمْ لِي. قَالَ: وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَضْيَافُ الْإِسْلَامِ، لَا يَأْوُونَ إِلَى أَهْلِ وَلَا مَالٍ، وَلَا عَلَى أَحَدٍ، إِذَا أَتَتْهُ صَدَقَةٌ بَعَثَ بِهَا إِلَيْهِمْ، وَلَمْ يَتَنَاولْ مِنْهَا شَيْئًا، وَإِذَا أَتَتْهُ هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ، وَأَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ فِيهَا، فَسَاءَ بِي ذَلِكَ فَقُلْتُ وَمَا هَذَا اللَّبَنُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ كُنْتُ أَحَقُّ أَنَا أَنْ أُصِيبَ مِنْ هَذَا اللَّبَنِ شَرْبَةً أَتَقَوَّى بِهَا، فَإِذَا جَاءُوا أَمَرَنِي فَكُنْتُ أَنَا أُعْطِيهِمْ، وَمَا عَسَى أَنْ يَبْلُغَنِي مِنْ هَذَا اللَّبَنِ، وَلَمْ يَكُنْ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ وَطَاعَةِ رَسُولِهِ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بُدُّ، فَأَتَيْتُهُمْ فَدَعَوْتُهُمْ فَأَقْبَلُوا، فَاسْتَأْذَنُوا فَأَذِنَ لَهُمْ، وَأَخَذُوا مَجَالِسَهُمْ مِنَ الْبَيْتِ قَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: خُذْ فَأَعْطِهِمْ. قَالَ: فَأَخَذْتُ الْقَدَحَ فَجَعَلْتُ أُعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرَوِي، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَى الْقَدَحِ، فَأَعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرَوِي، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَى الْقَدَحِ حَتَّى يَرَوِي، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَى الْقَدَحِ حَتَّى يَرَوِي، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَى الْقَدَحِ حَتَّى يَرَوِي (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَدْ رَوَى الْقَوْمُ كُلُّهُمْ، فَأَخَذَ الْقَدَحَ فَوَضَعَهُ عَلَى يَدِهِ فَنَظَرَ إِلَيَّ فَتَبَسَّمَ فَقَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ. قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: بَقِيْتُ أَنَا وَأَنْتَ. قُلْتُ صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: افْعُذْ فَاشْرَبْ. فَقَعَدْتُ فَشَرِبْتُ. فَقَالَ: اشْرَبْ. فَشَرِبْتُ، فَمَا زَالَ يَقُولُ: اشْرَبْ. حَتَّى قُلْتُ لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ

بِالْحَقِّ، مَا أَحَدٌ لَهُ مَسْلَكًا. قَالَ: فَأَرِنِي. فَأَعْطَيْتُهُ الْقَدَحَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَسَمَّى، وَشَرِبَ الْفَضْلَةَ. رواه البخاري والترمذي والامام أحمد^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خۆشنوویی خودای گەڕەیی ئی بن) ڤەرمووی: بەو خودایەیی کە کەسی لە ڕەنگ نییە، گەلی جار وام بە سەرھاتووہ لە ڕسانا، لاکەیی سەرم ھاتووہ خۆم کوتاوہ بەزەویداو لە پی کەوتووم، یا لەتاو ڕەسیتی بەردم شەتەک داوہ بەسەر سکمەوہ، پۆژی لەسەر سەرھری موسولماناندا دانیشتم، لەسەر ئەو ڕیگەیی کەلێیەوہ، دەچوون بۆ مزگەوت (سا بەشکوو بە بیانوی شتیکیوہ یەکیکیان لە گەل خۆی بمباتەوہو تیر نان و ئاوم بکا) جا ئەبو بەکر ھات، ئایەتیکی قورئانم ئی ڕەسییەوہ، مەبەستم ئەوہو کە ئەو ڕەسیارە بکەم بە بیانوو ھەتا لەگەل خۆیدا بم باتەوہ تیرم بکا، بەلام پۆیشتم و تیری نەکردم، ئەنجا عومەر رەت بوو لە لامەوہ، ئایەتیکی لەویش ڕەسییەوہ ئەویش ھەرۆھا، ئەنجا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) لە لامەوہ، رەت بوو، کەمنی دی زەردەخەنەیی گرتی و تی گەیشتم کەچی لە دلمايەو رەنگم بۆچی وایە، ڤەرمووی: ئەی ئەبو ھیر! گوتم: ڤەرموو ئەی پیغەمبەری خودا! سەرم لە پیتایە، ڤەرمووی: شوینم کەوہ. ئیتەر ئەو پێش کەوت و منیش دواي کەوتم، تا گەیشتمە مالەوہو چووہ ژوورەوہو روخصەتی بۆ منیش خواست و منیش چووہ مالەوہ، حەزەرە (دروودی خودای لەسەری) روانی ھەندی شیر لە جامیکە دانراوہ. ڤەرمووی: ئەم شیرەتان لە کوئی بوو؟ گوتیان: ھی مائی فیسارەکەسە بە دیاری بۆ توئیان ناردووہ، ڤەرمووی: ئەبو ھیر! گوتم: ڤەرموو ئەی پیغەمبەری خودا! سەرم لە پیتایە، ڤەرمووی: بگەرە دانیشتوہکانی صوففە بانگیان کە بۆم. ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بن) ڤەرمووی: دانیشتوہکانی صوففە ئەوانەبوون کە میوانی ئیسلام بوون، کەسوکارو مال و منال و خانەخوئی و ئەمانەیان نەبوو، پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) ئەگەر خیر

(۱) بخاری: ۶۴۵۲. ریاض/۲/۷۲ رقم/۵۰۲/۱۲. تجرید = مختصر صحیح البخاری/۵/۲۶۶ رقم/۲۰۰۸

رقم/ ۱۸۰۰ = مجلد/ ۵ ل- ۷۷ = ۵۳۷۵، ۶۲۴۶، ۶۲۵۲.

(صەدەقە) ى بۆ بەھاتبايە دەينا رد بۆ ئەوان و خۆى دەستى بۆى نەدەبرد، بەلام ئەگەر ديارى بۆ بەھاتبايە دەينارد بە شويىنياناو خوشى لىى دەخواردو بەشى ئەوانىشى ئى دەدا منىش ئەمجارە كە ناردىمى بەشويىنياندا ئەمەم لەشان گران بوو، چونكى لە دلى خۆمدا گوتم: ئەم تۆزە شيرە چىيە بۆ ئەو حەمكە دانىشتوانى صوفەيە ئەم كەم و ئەوان زۆر بە چى دەردىكيان دەخوا. ئەمە بە من رەواتر بوو كە ژەمىكى ئى بخۆمەو و هەناوئىكم تى بىتەو پىى، خو كە ئەوانىش ھاتن حەزرت (درودى خوداى لەسرىن) فەرمانم پى دەكاو، دەبى من شيرەكە بەسەرياندا بگىپر، جا كەواى دەبى چى لەم شيرە بەمن بپر، بەلام فەرمانى خودا و فەرمانى پىغەمبەرى خودا چا رى نىيەو دەشى جى بە جى بگرى، بۆيە چووم بانگم كردن، ئەوانىش ھاتن و لە دەرگاوە روخصەتى چوونە ژوورەويان خوا ست و حەزرت (درودى خوداى لەسرىن) پىگەى دانىشتنى دان و لە مائەوە دانىشتن و كۆپيان بەست لە ھۆدەكەدا، فەرمووى: ئەى ئەبو ھىر! گوتم: بفرموو ئەى پىغەمبەرى خودا! فەرمووى: جامە شيرەكە ھەلگەر و بگەرئى بە سەريانەو و شىريان پى بدە با بخۆنەو و منىش جامەكەم ھەلگرت و گىپرەم بەسەرياندا، دەمدا بەھەرپىاوئى لىى دەخواردەو تا تىر شىرى دەخواردەو، ئەو جا جامەكەى دەدامەو، ھەتا پىياو گەل يەك لە دوا يەك تىر شىريان خواردەو، ھەتا گەيشتمە سەر پىغەمبەر (درودى خوداى لەسرىن) جا جامەكەى ئى وەرگرت و لەسەر دەستى خۆى دايناو سەيرىكى منى كردو زەردەيەك گرتى لە وەى كە ھات بەخەيالى مندا كە گوايە شيرەكە بەشمان ناكاو، فەرمووى: ئەى ئەبو ھىر! گوتم: بەئى قوربان! فەرمووى: ماينەو خۆم و خۆت! گوتم: بەئى پاست دەفەرموويت ئەى پىغەمبەرى خودا! فەرمووى: دەى دانىشە بخۆرەو. منىش دانىشتم و خواردەو، فەرمووى: ديسان بخۆرەو. ديسان خواردەو، ئىتر ھەر دەيفەرموو: پتر بخۆرەو، تا خۆم گوتم: ئىتر ناخۆمەو، بەوكەسەى كە تۆى كردو بەم پىغەمبەر پاست و دروستەو ئەم ئايىنە پاستەى لە گەل دا رەوانەكردووى، كە يەزدانى باكە ئىتر جىگەى ناكرىتەو بۆم!

فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ده‌بیده به منیش، منیش جامه‌که‌م دایی، جا سوپاسی خودای کرد له‌سهر نه‌وه که نه‌وجامه‌شیره پیت و فه‌ریکی وای تی که‌وت به‌شی ده‌وری چه‌فتاکه‌سی کرد، نه‌وجا ناوی خودای ئی هی‌ناو ماوه‌که‌ی خوا رده‌وه! (ب/ت/ نه - ره‌زای خودایان ئی بین).

۵۱۲۷- عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُيَيْدٍ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا صَلَّى بِالنَّاسِ يَخْرِجُ رِجَالَ مَنْ قَامَتِهِمْ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الْخِصَاصَةِ وَهُمْ أَصْحَابُ الصُّفَةِ حَتَّى يَقُولَ الْأَعْرَابُ هَؤُلَاءِ مَجَانِينُ أَوْ مَجَانُونَ فَإِذَا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) انصَرَفَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ لَأَحْبَبْتُمْ أَنْ تَزْدَادُوا فَاقَةً وَحَاجَةً. قَالَ فَضَالَةُ: وَأَنَا يَوْمَئِذٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه الترمذي بسند صحيح^(۷):

فه‌ضاله‌ی کوپی عوبه‌یدوللاً (خودای ئی رازی بین) فهرمووی: زۆر جار واده‌بوو که خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) به‌رفویتی ده‌کرد بو موسولمانان، له‌ناو نویژه‌که‌دا چهن پیاوی له‌کۆمه‌له‌ی صوفقه له‌برسانا له‌به‌ر بی هی‌زی به‌پیوه به‌رده‌بوونه‌وه، هه‌تا به‌ربوونه‌وه‌که‌یان و له‌ناکاوو سه‌یر بوو عاره‌به ده‌شته‌کییه‌کان که ناگایان له‌حالیان نه‌بوو وایان ده‌زانی که نه‌وانه شی‌تن و ده‌یانگوت: نه‌مانه دیاره شی‌تن بۆیه واده‌که‌ن، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) که نویژه‌که‌ی ته‌واو ده‌کرد ده‌چوو به‌لایانه‌وه و دلی ده‌دانه‌وه و ده‌یفه‌رموو: نه‌گه‌ر ده‌تانزانی له‌لای خودا له‌سهر نه‌م نه‌بوونی و ئارام گرته‌نه له‌سه‌ری چه‌نده پایه و پله‌تان به‌رزو به‌شتان باشه نه‌گه‌ر نه‌مه‌تان ده‌زانی نه‌وا چه‌زتان ده‌کرد که پتر هه‌ژارو نه‌دارا بوونایه. فه‌زاله ده‌یگوت: ئیتر له‌وکاته‌وه من له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردام (ت - س/ص).

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح.

۲) پاراستنی زمان گه‌ره‌که : (حفظ اللسان فرض)

۵۱۲۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَّبِعُنُ مَا فِيهَا يَهْوِي بِهَا فِي النَّارِ أَبَعَدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. رواه الشيخان والترمذي ولفظه: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ لَا يَرَى بِهَا بَأْسًا يَهْوِي بِهَا سَبْعِينَ خَرِيفًا فِي النَّارِ^(۱):

ئەبو ھورەیرە لە خوۆشەویستەو دەفەر مووی (دروودی خودای لەسەربێ): واری دەکەوێ کە بەندەیی قسەیی دەکا، ناچییە بنج و بناوانی و بەباشی لێ ورد نابێتەو تا بزانی قسەکە ی کوی دەگریتەو، ئیتر بەھوی ئەو قسەییەو دوورتر لە نیوانی پوژەلات و پوژئاوا دەتەپیێ ناو دۆزەخەو! (ش/ت) گفەتی (ت): ھەبە کە پیاوی قسەیی دەکا، لەو وایە کە قەیدی نییە، بەلام بەھوی ئەو قسەییەو ھەفتا ساڵ دەخړیتە دۆزەخەو.

۵۱۲۹- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَلَاءً، يَرْفَعُهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَلَاءً يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ. رواه البخاري والترمذي ولفظه: إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ فَيَكْتُبُ اللَّهُ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَاهُ وَإِنْ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ فَيَكْتُبُ اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَاهُ^(۲):

دیسان فەر مووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) دەفەر مووی: وا دەبی بەندە قسەیی دەکا، ئەو دەهیش دلی ناداتی، وەلی چونکە ئەو قسەییەو ھۆی ڕەزامەندی خودایە ئیتر بەھوی ئەو دەو خودای گەورە ئەو بەندەییە چەند

(۱) بخاری. رقائق: ۶۴۷۷، ۶۴۷۸. مسلم. ایمان: ۳۰۲. مسلم. زهد: ۷۴۰۷، ۷۴۰۶. ترمذی. زهد: ۲۳۱۴.

تحفة الأشراف: ۱۴۲۸۳.

(۲) تقدم تخريجه بمثل الحديث الذي قبله (۱). التجريد الصريح = مختصر صحيح البخاري

بالكوردی/ج/۵ ص ۲۷۲. رقم: ۲۰۱۴ = ۶۴۷۸. فتح الباری شرح صحيح البخاری.

پله و پایه به‌رزوه ده‌کات، وایش ده‌بی به‌نده قسه‌یی ده‌کا، نه‌ونده‌یش دلی ناداتی به‌لام چونکه نه‌و قسه‌یه هو‌ی نارهمزایی خودایه به‌هو‌ی نه‌وه‌وه نه‌و به‌نده‌یه ده‌ته‌پیته ناو دوزه‌خه‌وه! (ب/ت - رمزای خودایان ل/ب) گفته‌ی تیرمیذی (خودای ل/زای ب): هی واهیه له نیوه قسه‌یه‌کی خی‌ر ده‌کا، خو‌ی نازانی که نه‌ونده خی‌ری گه‌وره‌یه، جا خودا به‌هو‌ی نه‌و قسه‌یه‌وه نامه‌ی په‌زامه‌ندیی خو‌یی بو‌ ده‌نوو‌سن هه‌تا نه‌و پوژده‌ی که ده‌چیته خزمه‌تی خودا هه‌ر لی‌ی پازی ده‌بی، هی وایش هه‌یه له نیوه قسه‌یه‌کی به‌د ده‌کا، خو‌ی نازانی که نه‌ونده خراپ و به‌ده، جا خودا له‌سه‌ر نه‌و قسه‌یه رقو قاری ل/ ده‌گری هه‌تا نه‌و پوژده‌ی ده‌چیته به‌ر ده‌ستی خودا خو‌ی.

۵۱۳۰ - → (ب - ۴ ز - ۲۰ ل - ۷۰ ج/۱ ف - ۹) (۳).

۵۱۳۱ - → (ب - ۳ ز - ۹۲ ل - ۲۳۷ ف - ۲) (۴).

۵۱۳۲ - عَنْ سُفْيَانَ الثَّقَفِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَدِّثْنِي بِأَمْرٍ أَغْتَصِمُ بِهِ. قَالَ: قُلْ رَبِّيَ اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقِمْ. قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَخَوْفُ مَا تَخَافُ عَلَيَّ؟ فَأَخَذَ لِسَانَ نَفْسِهِ ثُمَّ قَالَ: هَذَا (۵).

له‌سوفیانی ته‌قه‌فیه‌وه فه‌رمو‌وی: گوتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! کاریکم پی به‌فه‌رمو‌و تا بیکه‌م به‌سه‌ر مه‌شق بو‌ خو‌م، فه‌رمو‌وی: بلی: په‌روه‌ردگاری من خودایه‌و به‌س، نه‌وجا ملی پیگه‌ی راست بگه‌وه به‌ پاسالی سه‌روم‌ر له‌سه‌ری بر‌و! گوتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! زیاتر له چی مه‌ترسی ده‌که‌ی که بو‌ من، به‌سیفه‌تی نه‌وه‌ی که موسولمانم، مه‌ترسی هه‌بی؟ چه‌زه‌ت (سه‌ودی خودای له‌سه‌ری) زمانی خو‌ی گرت و فه‌رمو‌وی: له نه‌مه (ت - س/ص).

۵۱۳۳ - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: مَا التَّجَاةُ؟ قَالَ: أَمْسِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَكَيْسَعَكَ بَيْتَكَ وَأَبْكَ عَلَى خَطِيئَتِكَ (۶).

(۲) تقدم فی مجلد / ۴ تسلسل / ۲۰ رقم: ۲۷۰۲.

(۴) تقدم فی مجلد / ۳ تسلسل / ۹۲ رقم: ۲۲۵۲.

(۵) رواه الترمذی بسند صحیح (شرحه).

(۶) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

عوقبه‌ی کوپی عامیر (خودای فی رازی بن) فه‌رمووی: گوتم: قوریان! نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! هو‌ی پزگاری چیه؟ فه‌رمووی: زمانی خو‌ت بگروه، له مالی خو‌تدا تویتکه‌بگروهو بگری بو‌گونا‌هی له‌وه‌پیشی خو‌ت (ت- س/ح).

۵۱۳۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ قَسْوَةٌ لِلْقَلْبِ وَإِنَّ أْبْعَدَ النَّاسِ مِنْ اللَّهِ الْقَلْبُ الْقَاسِي (۷):

ئیبینو عومەر (رمزای خودایان لیبین) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: زی‌کرو یادی خودای لی‌ی ده‌رچی قسه‌ی تر زور مه‌که‌ن، چونکی زور گوتم- که بو‌یادو زی‌کری خودا نه‌بن - هو‌ی دل‌په‌قی یه، دو‌ورت‌ترین که‌سیش له‌ره‌حه‌متی خوداوه مرو‌ی دل‌په‌شی دل‌په‌قه! (ت- س/ح).

۵۱۳۵- عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُلُّ كَلَامِ ابْنِ آدَمَ عَلَيْهِ لَا لَهُ إِلَّا أَمْرٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ أَوْ ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى (۸):

ئوممو حه‌بیبه (خودای فی رازی بن) له حه‌زه‌ته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: قسه‌ی ئاده‌میزاد هه‌مووی له زیانی خو‌یه‌تی و له قازانجی نییه، مه‌گه‌ر نه‌و قسه‌یه‌ی که فه‌رمان بی به‌چاکه، یا نه‌می بی له خراپه، یا زی‌کرو یادی خودای گه‌وره‌بی. (ت- س/ح).

۵۱۳۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَصْبَحَ ابْنُ آدَمَ فَإِنَّ الْأَعْضَاءَ كُلَّهَا تُكْفِّرُ اللِّسَانُ فَتَقُولُ أَتَى اللَّهَ فِينَا فَإِنَّمَا نَحْنُ بِكَ فَإِنْ اسْتَقَمَّتْ اسْتَقَمَّتْنَا وَإِنْ اغْوَجَّتْ اغْوَجَّتْنَا (۹):

⊗

أَنَّ الدُّعَى تَفْسِلُ الْأَادِرَانَ مِنْ قَلْبِ بَكِيٍّ مِنْ هَيْبَةِ الْمُهَيْمِنِ
فَتَبُ إِلَى إِلَهِكَ يَا عَبْدُهُ وَاجْعَلْ دُعَاكَ الشَّفِيعَ عِنْدَهُ

(مترجم)

(۷) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه)

(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه)

ئەبو سەعید لە حەزەرەتەو دەفەر موی (دروودی خودای لەسەربین): هەموو بەیانییەك که پوژ دەبیتهوه، گشت ئەندامەکانی ئادەمیزاد لە زمان دەپارێنەوه و دەلهچەیی بۆ دەکەن و پێی دە لێن: ئەی زمان! لە هۆی ئیمەوه لە خودا بترسەو تووشمان مەکە، چونکە ئیمە پەيوەندین بەتۆوه و حالمان حالی تۆیه، ئەگەر تۆ پراست و رهوان بێ ئەوا ئیمەیش وا دەبین، بەلام ئەگەر تۆ چەوت و چەوێل و خوارو خێچ بی ئەوا ئیمەیش دەق وەك تۆ خوارو لار دەبین! (ت - س / غریب).

۵۱۳۷- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ عَيَّرَ أَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَفْعَلَهُ^(۹).

موعادی کوپی جەبەل (خودای ئی رازی بن) لە حەزەرەتەو دەفەر موی (دروودی خودای لەسەربین): کەسێ تانوت بدا لە برادرێکی خۆی لەسەر گوناھێکی کۆن، کە تەوبە ی ئی کردبێ ئەو ئەو کەسە خوشی نامرێ تا ئەو گوناھە ئەکا (ت - س/ح).

۵۱۳۸- عَنْ وَائِلَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَظْهَرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ فَيَرْحِمَهُ اللَّهُ وَيَبْتَئِكَ. رَوَى هَذِهِ السَّبْعَةَ التِّرْمِذِيُّ. نَسَأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ لِمَا يَجِبُ وَيَرْضَى آمِينَ^(۱۰).

واثیلە (خودای ئی رازی بن) دەگیڕێتەو لە حەزەرەتەو دەفەر موی (دروودی خودای لەسەربین): شادەکامی و پیخۆشبوونی خۆت بەبرادرێ خۆت دەر مەپرە بۆی، ئەگینا خودا میهرو رحمت لەگەڵ ئەو دەنوینێ و تۆش تووشی ئەزمون و بەلا ئەکا! (ت - س/ح).

(۹) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه)

(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه)

(۱۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه) (رياض/ ٤٢-٤٤ رقم / ١ / ١٥٧٧. ترمذي / ٢٥٠٨).

۳) بیتوه‌ی له‌گوشه‌گیریدایه : (السلامة في العزلة)

۵۱۳۹- (ب - ۸ ل - ۴۹ ف - ۶) ^(۱).

۵۱۴۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ خَيْرُ مَالِ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ الْغَنَمُ، يَتَّبِعُ بِهَا شَعْبَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ، يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ. رواه البخاري وابو دواد. والله أعلم ^(۲).

دیسان له‌ئهبو سه‌عیده‌وه (خودای ن‌زازی بن) له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رموئ (سرودی خودای له‌سهرین): رۆژیک‌ی وادی، مه‌ردوم ده‌که‌ونه‌چه‌رخیک‌ی واوه‌که‌پیاوی موسولمان له‌به‌ر ئاژاوه‌ی زۆرو له‌تاو ئاشووب و فه‌رتنه، به‌ئایینی خۆیه‌وه ره‌و ده‌کاوه‌له‌ده‌ست تی‌که‌لی خه‌ک هه‌ل دی و ده‌که‌ویته‌شوین ران و ئاژه‌ل و مالیاتی خۆی، به‌لوتکه‌ی شاخه‌کان و به‌له‌وه‌پ گاکانه‌وه‌گه‌ریان ده‌دا، جا ئه‌م ران و مالیاته‌له‌هه‌ل و مه‌رجیک‌ی واوایی دا باشت‌ترین مالی ئه‌و موسولمانه‌یه! (ب/د).

۴) باوه‌ری ته‌واو به‌وه‌ده‌بن که‌نه‌وه‌ی به‌ده‌ردت ناخوات و کارت پیتی نییه‌وازی لی بیتن : (کمال الايمان في ترك ما لا بأس به)

۵۱۴۱- عَنْ عَطِيَّةِ السَّعْدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يَدَعَ مَا لَا بَأْسَ بِهِ حَذَرًا لِمَا بِهِ الْبَأْسُ. رواه الترمذي والحاكم ^(۱).

له‌عه‌طیه‌ی سه‌عه‌دییه‌وه (خودای ن‌زازی بن) له‌خۆشه‌ویسته‌وه (سرودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: به‌نده‌ناگاته‌پیزی پیاو چاکان هه‌تا له‌ترسی ئه‌وه‌ی که‌تووشی زیان و خراپه‌نه‌بن، که‌نه‌که‌ویته‌ناو بئ شه‌رعی یه‌وه‌واز له‌هه‌ندی

^(۱) تقدم في مجلد ۸ / تسلسل / ۱۱ رقم / ۶ / ۴۲۰۲. فضل الجهاد.

^(۲) بخاری. رقائق: ۶۴۹۵ (ریاض/ ۲ - ز. ۶۹ رقم / ۵۹۹/۳).

^(۳) بسند حسن للترمذي وصحيح للحاكم (شرحه) (ریاض/ ۲ / ۱۴۸ رقم: ۵۹۶/۹ - ترمذي/ ۳۴۵۳).

شت بهینئ که خوی له زاتی خوئیا خراپ و بئ شه‌رعی نییه، وهئ دور نییه که سه‌ره‌نجام سه‌ربکیشتئ بو بئ شه‌رعی (ت- س/ح - حاکم - س/ص).

۵۱۴۲- (ب - ۱ ز - ۲ ل - ۲۴ چاپی به‌که‌م ف - ۱۳) (۲).

۵۱۴۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: ثَوَّفَنِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ يَغْنِي رَجُلٌ: أَبْشِرْ بِالْحِجَّةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَوْلَا تَذَرُنِي فَلَعَلَّهُ تَكَلَّمَ فِيمَا لَا يَغْنِيهِ أَوْ بَخِلَ بِمَا لَا يَنْقُصُهُ. رواه الترمذي. نَسَّأَلُ اللَّهَ السَّخَاءَ وَالسَّمَاحَةَ آمِينَ (۳).

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیاوئ له یارانئ چه‌زده‌ت (دیوودی خودای له‌سه‌ربئ) مرد، پیاوئکی تریش گوتی، مژده‌ی به‌ه‌شتت ئی بئ، پیغه‌مبه‌ریش (دیوودی خودای له‌سه‌ربئ) فه‌رمووی: چوئن وا بریار ده‌ده‌ی! تو چووزانی، به‌لکوو قسه‌یه‌کی وای کردبئ که کاری پیئ نه‌بووبئ، یاگیریی و ره‌زیلی له به‌خشینی شتیکی که‌می وا دا کردبئ نه‌گه‌ر بیشتی به‌خشیبایه پی یه‌وه دیا ر نه‌ده‌بووا (ت - خودای ئی رازی بئ).

۵) پاداشی هه‌ره که‌وره له‌وه‌دایه که سه‌برو نارام بگری له‌سه‌ر بریارو به‌شی خودای که‌وره (به‌شی باشه که خودا بیدات)

الأجر العظيم في الصبر على حكم الله تعالى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ - توب - ۱۰۰/۹}.

واته: موسولمانه هه‌ره پی‌شینه‌کان - که گرویه‌کیان له کوچکاره‌کان بوون و گرویه‌کیان له یاریده‌ده‌ران بوون - هه‌روه‌ها ئه‌و موسولمانانه‌یش که هه‌ر له ئیستاوه هه‌تا پوژئ قیامه‌ت به جوانی له شوین ئه‌وانه‌وه ملی شارپ‌یگه‌ی راستی ئایینی پیروزی ئیسلام ده‌گرن و، بیرو باوه‌ری باشی ئه‌وان و، کرده‌وه‌ی چاک و خووپه‌وشتی به‌رزی ئه‌وان ده‌که‌ن به سه‌رمه‌شق بو

(۲) تقدم في مجلد اول. تسلسل / ۲ رقم: ۱۵/۱۳. أوصاف الإيمان الكامل.

(۳) سكت عن درجته الشارح.

خویان نه مانه گشتیان خودای گه وره له وان رازی یه و تاعه تیان قه ببول ده کاو، نه وانیش به هه موو جوړئ له خودا رازین، چونکی موسولمانی ساخ ره خنه ی نییه به رابه ر به حوکم و بریار و به شو باره ی خودای گه وره، نه مه دروشمی موسولمانی ساغه: به شی باشه که خودا بیدات، خودا ناماده ی کردووه بویان به هه شتانی که به ناو باخ و بولاخ و کوشک و ته لارو خانوو به ره کانی ناویاندا جو بارو روبرای زوری هه مه جوړ ره وان ده بی و دی و ده پروا، نه وهنده ی تر له ناسکی و نازداری و جوانی و خوشی یه که یان زیاتر ده کا، نیتر نه وانیش بو خویان هه تا هه تایه له ناویاندا ده میئن و له ناو نه و نازو نیعه ته دا جاویدان و نه مر ده بن، له راستی دا پیروزی هه ره گه وره نه مه یه و به س!

۵۱۴۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: مَا لِعِبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ، إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا، ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلَّا الْجَنَّةَ. رواه البخاري^(۱):

نه بو هورهیره (خودای ن رازی بی) فه رمووی: خوشه ویست (درودی خودای له سرین) فه رمووی: خودای گه وره ده فه رموئ: بهنده ی موسولمانی من کاتی که گیانی دوست و خوشه ویستی ساخ و دلسوزی نه هلی دنیای ده کیشم، نه گهر به به شی خودا رازی بی و، له ژیرباری خودا دا نارام بگری و، پاداشی باشی خوی له سر نه و کوسته له خودا داوا بکاو، هه لی بگری بو قیامه تی، نه و انیش له پاداشی نه و ده به هه شتی خه لات ده کم (ب).

۵۱۴۵ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ الزَّرْعِ لَا تَزَالُ الرِّيحُ تُبِيلُهُ وَلَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُصِيبُهُ الْبَلَاءُ وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ شَجَرَةِ الْأَرْزِ لَا تَهْتَرُ حَتَّى تَسْتَحْصِدَ. رواه الشيخان والترمذي^(۲):

(۱) (رياض/ ۵۴/ ۱). تسلسل / ۳ رقم / ۳۲/ ۸. بخاری. رفاق / ۶۴۲۴). = تجرید / ۲۶۳/ ۵ رقم: ۲۰۰۴ = ۶۴۲۴
(۲) فتح الباري شرح صحيح البخاري.

دیسان فہرمووی: پیغہ مہر (دیودی خودای لہسہرین) دہفہرمووی: وینہو نمونہی موسولمان وک قہر سیل وایہ، بہ بائی لار دہبیٹہوہ، بہ کزہ بائی کہرویشکہ دہکا، واتہ: بہ زوری تووشی دہردو بہ لاو مہینہت دہبی، تا ببی بہ کہفارتی گوناہی و بہ پاکی بجیٹہوہ خزمہتی خودا، ہہرکہ لہ مہینہت و بہ لاکہیش رزگاری بوو دہست دہکا بہ سوپاسی خودا، بہ لام ناموسولمان وک دہرختی کاژ وایہ (سہخت و رھق و قنچ و قیتہو) لہرہ ناکا تا ئہو دہمہی کہ گزرہ دہکری (واتہ: ناموسولمان کہم دہردو کہم بہ لایہ تا لہ ناکاوا دہمری، جا ئہوجا خودا ہہ قی بہرودوای لی دہسہنی) (ش/ت - خودایان لی رازی بی).

۵۱۴۶ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ^(۳).

دیسان لہوہوہ لہ حہزہرہتہوہ (دیودی خودای لہسہرین) دہفہرمووی: دہردو بہ لا یہخہی پیای موسولمان و نافرتی موسولمان بہرنادا، ہہمیشہ یہخہی خویمان و یہخہی مال و منالیان دہگری و لہ کوئیان نابیٹہوہ ہہتا بہرہ بہرہ لہ گوناہ پاکیان دہکاتہوہ، تا ئہوکاتہی کہ دہمری و دہگاتہوہ بہ خزمہتی خودا یہک دہنک گوناہی پیوہ نامینی! (ت-س/ص).

۵۱۴۷ - عَنْ مُصَنَّبِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً؟ قَالَ: الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَلَا أَمْثَلُ فَيَتَلَى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَإِنْ كَانَ دِينُهُ صُلْبًا اشْتَدَّ بَلَاؤُهُ وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ ابْتُلِيَ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَمَا يَبْرَحُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَتْرُكَهُ يَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ مَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ^(۴).

(۳) بخاری. مرضی: ۵۶۴۳ = تجرید/۵/۱۵۲ رقم/ ۱۵۵۸ = ۵۶۴۴، ۷۴۶۶. مسلم. صفات المنافقین: ۷۰۲۳

— ۷۰۲۸. ترمذی. امثال: ۲۸۶۶. تحفة الأشراف: ۱۳۲۷۹.

(۴) رواه الترمذی بسند صحیح (شرحہ).

(۵) رواه الترمذی بسند صحیح (شرحہ).

له موصعه‌بی کوپری سه‌عده‌وه له باوکیه‌وه (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی:
گوتم: قوربان! ئه‌ی ره‌وانه‌ کرای خودا! چ که‌سئ دهر‌دو ئازاری زور سه‌خته؟
فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سهرین): له‌پیش پیش دا پیغه‌مبه‌ره‌کان دهر‌دو ئازاریان
له‌هه‌موو که‌سیکی تر سه‌خته‌ره، له‌پاش ئه‌وان پیاوچا‌کان به‌ پیی به‌رزی
پایه‌و پله‌ی ناو‌خویان، واته: ئاده‌میزاد هه‌تا له‌لای خودا پایه‌ی بلندتر بئ
دهر‌دو به‌لای زور تر ده‌بئ، جا له‌سه‌ر ئه‌م یاسایه: پیاو به‌ پیی ئه‌ندازه‌ی
دینداری خو‌ی تاقی ده‌کریته‌وه، هه‌تا ئایینی قا یتر بئ دهر‌دو به‌لای
سه‌خته‌تر ده‌بئ، ئه‌گه‌ر ئایینیشی کز بوو به‌پیی ئه‌وه تاقی ده‌کریته‌وه، تا
دینی کزتر بئ ئا زاری که‌م تر ده‌بئ، ئیتر دهر‌دو به‌لاو ئیش و ئازار به‌روکی
به‌نده به‌رنادات تاکوو له‌ ئه‌نجامدا وای ئی ده‌کا که‌ هه‌ر له‌ دنیا‌دا، له‌سه‌ر
رووی ئه‌م خاکه، یه‌ک ده‌نگ گونا‌می پیوه‌ نامینئ! (ت - س/ص).

۵۱۴۸ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ الْوَجَعَ عَلَى أَحَدٍ أَشَدَّ مِنْهُ
عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)^(۵):

عائیشه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: نه‌م دیوه که‌س وه‌ک پیغه‌مبه‌ر
(درویدی خودای له‌سهرین) ئاوا ئیش و ئازاری سه‌خت بئ (ت - س/ص).

۵۱۴۹ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ
بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَلِيلِهِ
حَتَّى يُوفَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(۶):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) له‌ جه‌زه‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی:
کاتئ که‌ خودا ئاره‌زووی خیری به‌به‌نده‌ی خو‌ی هه‌بئ، زوو به‌ زوو له‌
جیهاندا توله‌ی تاوانه‌کانی لئ ده‌ستینئ، وه‌ئ هه‌رکاتئ که‌ خوا خواستی
شه‌ری به‌به‌نده‌ی خو‌ی هه‌بئ به‌ری بو به‌ره‌للا ده‌کا وازی ئی دینئ تا ملی
پیوه‌ ده‌ئ و له‌سه‌ر تاوانکاریی خو‌ی ده‌روا، هه‌تا به‌ کوئ گونا‌هو تاوانه‌وه

^(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

ده چیتته وه به رده سستی خودا، نیتر خودا له قیامه تا تۆله ی ته وای به روده وای لی دستینن. (ترمذی - رمزی خودای لی بن) - به سه ندیکی حه سه ن گپراویه ته وه).

۵۱۵۰ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ وَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السَّخَطُ^(۷).

دیسان له وه وه له حه زه ته وه (درویدی خودای له سربن) ده فه رموی: به نده ی باش پاداشی باشی هه ره گه وه ی خوی له سه ر تووش بوونی به لاو مهینه تی گه وه گه وه وه رده گری، به لی مهینه ت و به لای پیاوی موسولمان هه تا گه وه تربن پاداشه کهیشی گه وه تر ده بن، سه ره پای نه مهیش خودای گه وه نه گه ر هۆزیک خۆش بوئ نه وا له جیهاندا به دهر دو به لاو مهینه ت تاقی یان ده کاته وه، جا نه وه ی به به شی خودا رازی بن، خواه خۆش، خوانا خۆش، خودایش له و رازی ده بن، وه نه وه ی له به شی خودای گه وه لالووت و نارازی بن خودایش له و نارازی ده بن (ت - س/ح).

۵۱۵۱ - عَنْ سَعْدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ رِضَاهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ تَرْكُهُ اسْتِخَارَةَ اللَّهِ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ سَخَطُهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ^(۸).

سه عد (خودای لی رازی بن) له پیغه مبه ره وه (درویدی خودای له سربن) ده فه رموی: داسه کنان و رازی بوونی ئاده میزاد به وبه ش و باره ی که خودای گه وه له چاره ی نووسیوه نیشانه ی به خته وه رییه تی، نیشانه ی به دبه ختی و چاره رشیی ئاده میزادیش نه وه یه که له خودا داوا نه کا که چی چاکه نه وه ی بو بکا، یابه و به شه رازی نه بن که خودا بوئ بریوه ته وه! (ت - س/ح).

۵۱۵۲ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يُعْطَى أَهْلُ الْبَلَاءِ الثَّوَابَ لَوْ أَنَّ جُلُودَهُمْ كَانَتْ قُرِصَتٍ فِي الدُّنْيَا بِالْمَقَارِيطِ. رَوَى التِّرْمِذِيُّ هَذِهِ السَّبْعَةَ^(۹).

(۷) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

(۸) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

جایبر (خودای ئی رازی بی) له خۆشه‌ویسته‌وه (دروودو سلاو و رحمت و بهرمکات و پیروزی خودای گه‌وره و مەزنی له‌سه‌ر بی) ده‌فه‌رموی: روژی قیامت له‌وکاته‌دا که گیرۆده‌و گرفتاره‌کان خه‌لات ده‌کری‌ن و پاداشی باشی گه‌وره و هه‌رده‌گرن له‌سه‌ر ئارام گرتنیان له‌سه‌ر مه‌ینه‌تی جیهان، له‌وکاته‌دا سه‌ر ئاسووده‌و خۆش حاله‌کان هه‌ز ده‌که‌ن که ئه‌وانیش له‌ دنیا‌دا به‌مه‌قه‌ست چه‌رمیان ئی بگیریه‌ته‌وه‌و به‌زیندوویی پوستان بکه‌ندنایه‌ته‌وه‌ هه‌تا ئه‌وانیش له‌و خه‌لاته‌ بی به‌ش نه‌بوونایه! (ت - خودای ئی رازی بی - س/غ).

۵۱۵۳- عَنْ حَدِيقَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: أَحْضُوا لِي كَمْ يَلْفُظُ الْإِسْلَامَ. فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخَافُ عَلَيْنا وَكُنْ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ إِلَى السَّبْعِمِائَةِ قَالَ: إِنَّكُمْ لَا تَذَرُونَ لَعَلَّكُمْ أَنْ تُبْتَلَوْا. قَالَ: فَأَبْتَلِينَا حَتَّى جَعَلَ الرَّجُلُ مِنَّا لَا يُصَلِّي إِلَّا سِرًّا^(۹):

هه‌وه‌یفه (خۆش‌نودی یه‌زدانی مەزنی ئی بی) فه‌رموی: جاری له‌ خه‌مه‌تی هه‌زه‌دا بووین، فه‌رموی (دروودی خودای له‌سه‌ر بی): ئه‌وه‌ی شایه‌تمانى هه‌ناوه سه‌رژمیریان بکه‌ن بۆم، تا بزانی چه‌ن که‌س موسوڵمان بوون گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! گوايه مه‌ترسی چیت لیمان هه‌یه له‌ کاتی‌کا که ژماره‌ی ئیمه‌ شه‌ش سه‌د تا هه‌وت سه‌د که‌س ده‌بی؟! فه‌رموی: ئاخه‌ ئیوه‌ نازان به‌شکم له‌ خودا وه‌ تا‌قی بکری‌نه‌وه‌و خودا دوو چاری ناره‌حه‌تیتان بکا، تا بزانی خۆپاگرن یانا. گوئی: به‌راستی وابوو، له‌وه‌ دوا به‌ره‌نگی‌کی وه‌ها گیرۆ ده‌بووین واما ئی هه‌تبوو به‌دزی یه‌وه‌ نه‌بوايه نه‌مان ده‌توانی که نوێژیش بکه‌ین (م).

۵۱۵۴- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً يُعْطِي بِهَا فِي الدُّنْيَا وَيُجْزَى بِهَا فِي الْآخِرَةِ وَأَمَّا الْكَافِرُ فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ

(۹) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۱۰) تجريد البخاري / ۲ / ۳۷۰ رقم: ۱۲۴۷ = ۳۰۶۰ فتح. مسلم. إيمان: ۲۵. ابن ماجه. فتن: ۴۰۲۹. تحفة: ۳۳۲۸.

مَا عَمِلَ بِهَا لِلَّهِ فِي الدُّنْيَا حَتَّى إِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ لَمْ تُكُنْ لَهُ حَسَنَةً يُجْزَى بِهَا.
رواهما مسلم^(۱۱):

ئەنەس (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: خودا ناپەرەوایی لە هیچ موسوڵمانی ناکات، هەرچاکە‌یه‌کی هەبێ لە هەردوو جیهاندا بە‌شی باش و پاداشتی چاکێ لە سەری دەدات، بە‌لام (ناموسوڵمان: کافر: بێ بڕوا) لە‌باتی ئەو چاکانە‌ی کە‌له جیهاندا بو خودا دە‌یانکات هەر لە جیهان خۆیدا نان و ئاوی پێ دە‌درێ و بە‌ زۆری مال و منال و پایی جیهانی هەقی بو دە‌کریته‌وه، هەتا کاتێ کە دە‌مری هیچ چاکە‌یه‌کی نامینی کە لە قیامە‌تا پاداشتی لە‌سەر وەر‌بگرێ! (م - ئیمامی موس‌لیم ئەم فەرمووده‌یه‌ی گێ‌راوه‌ته‌وه) بو ئەم بابە‌ته‌ی بە‌رده‌ستمان ته‌ماشای ئەم دوو باسه‌ بکە لەم دوو شوێنه‌دا

۵۱۵۵- (ب - ۱ ل - ۵۱۶ ز - ۱۹۱ ف - ۱ + ۲ + ز - ۱۹۲ ف - ۳ - ۴ + ز - ۱۹۵ ف - ۱ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵ + ز - ۱۹۶ ف - ۱ + ۲ + ۳ + ۴).^(۱۲)

تا دوا‌یی باسی تەرم زۆر فەرمووده‌ی تری لەم بابە‌ته‌ تیا‌دایه‌: لە‌کە‌سی خۆی گوم نابێ.

۵۱۵۶- (ب - ۴ ل - ۱۷۱ ف - ۳ + ۴ + ۵ + ۶ + ۷ + ۸ + ۹ + ۱۰ ز - ۵۳ ف - ۱ + ۲ + ز - ۵۶ ف - ۲ + ز - ۵۷ ف - ۱ + ز - ۵۹ ف - ۲ + ز - ۶۰ ف - ۸ + ز - ۷۲ ف - ۵ + ز - ۸۰ ف - ۱ + ۳ + ۴).^(۱۳)

(۱۱) تجرید البخار. صفات المنافقین: ۷۰۲۰. تحفة الأشراف/ ۱۴۱۹.

(۱۲) راجع: مجلد/ ۱ تسلسل: ۱۹۱ رقم/ ۱۰۰۸، ۱۰۰۹. تسلسل/ ۱۹۲ رقم/ ۱۰۱۶/۳، ۴، ۱۰۱۷، تسلسل/ ۱۹۵ رقم/ ۱۰۲۶/۱، ۱۰۲۷/۲، ۱۰۲۸/۳، ۱۰۲۹/۴، ۱۰۳۰/۵. تسلسل/ ۱۹۶ رقم: ۱۰۳۱/۱، ۱۰۳۲/۲، ۱۰۳۳/۳، ۱۰۳۴/۴.

(۱۳) راجع مجلد رابع/ تسلسل/ ۵۲ رقم/ ۲۸۹۹، ۳/ ۲۹۳۷، الی/ ۱۰/ ۲۹۴۴ وتسلسل/ ۵۳ رقم/ ۲۹۴۵، ۲/ ۲۹۴۶، تسلسل/ ۵۶ رقم/ ۲/ ۲۹۵۹، تسلسل/ ۵۸ رقم/ ۱/ ۲۹۶۶، تسلسل/ ۵۹ رقم/ ۲/ ۲۹۶۸، تسلسل/ ۶۰ رقم/ ۸/ ۲۹۷۸، تسلسل/ ۷۲ رقم/ ۲۰۱۹/۵، تسلسل/ ۸۰ رقم/ ۳۰۶۳/۱، ۳۰۶۵/۲، ۳۰۶۶/۴.

٦) به‌شی چواره‌م: له نامه‌ی زوهد باسی خواکردو چاره‌نووس (فه‌زاو قه‌ده‌ن) الفصل الرابع: في القضاء والقدر

٥١٥٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: الشَّقِيُّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ وَالسَّعِيدُ مَنْ وَعِظَ بَغِيرِهِ. فَسَمِعَهُ رَجُلٌ فَأَتَى حُدَيْفَةَ فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ وَقَالَ: وَكَيْفَ يَشَقُّ رَجُلٌ بَغَيْرِ عَمَلٍ، فَقَالَ لَهُ حُدَيْفَةُ أَتَعْجَبُ مِنْ ذَلِكَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِذَا مَرَّ بِالنُّطْفَةِ ثِنْتَانِ وَأَرْبَعُونَ لَيْلَةً بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْهَا مَلَكًا فَصَوَّرَهَا وَخَلَقَ سَمْعَهَا وَبَصَرَهَا وَجَلَدَهَا وَلَحَمَهَا وَعَظَمَهَا، ثُمَّ قَالَ: يَا رَبُّ أَذْكَرُ أَمْ أُنْثَى فَيَقْضَى رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبُّ أَجَلُهُ. فَيَقُولُ رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبُّ رِزْقُهُ. فَيَقْضِي رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ ثُمَّ يَخْرُجُ الْمَلَكُ بِالصَّحِيفَةِ فِي يَدِهِ فَلَا يَزِيدُ عَلَى مَا أُمِرَ وَلَا يَنْقُصُ. رواه مسلم^(١):

عه‌بدوللا (خودای ئازانی بن) فه‌رمووی: به‌دبه‌خت هه ره‌سکی دایکی دا به به‌دبه‌خت ده‌نووسری، به‌خته‌وه‌ریش نه‌و که‌سه‌یه که‌له یه‌کیکی تره‌وه ته‌من وه‌ر‌بگری، پیاوی گوئی ی له‌م قسه‌یه ده‌بی، ده‌چی بو لای حوذه‌یفه‌و بویده‌گیریت‌ه‌وه ده‌لی: پیم نالئی که‌سی که هیشتا هیچ کا ریکی خراپی نه‌کردبی چون چونی ده‌بی به به‌دبه‌خت؟! حوذه‌یفه (ره‌زای خودای لی‌بن) ده‌فه‌رمووی: بو نه‌وه‌ت له کن سه‌یره!! سه‌یرت له‌مه‌نه‌یه‌ت، ده‌سا من بو خو‌م به‌لگه‌ی پاستی نه‌م قسه‌یه‌م له ده‌می پیغه‌م‌به‌ر خو‌ی (درو‌دی خودای له‌س‌رین) بیست‌وه، ده‌یفه‌رمو (درو‌دی خودای له‌س‌رین): کاتی چلو دوو شه‌و به‌سه‌ر تو‌مه‌دا تی ده‌په‌ری خودا فریشته‌یی ده‌نی‌ری بو سه‌ری، وینه‌ی ده‌کی‌شی و گوئی و چاوو پیست و گوشت و ئیسکه‌کانی بو دروست ده‌کا. نه‌وجا فریشته‌که ده‌لی: نه‌ی په‌روه‌ر‌دگار! نی‌ره یامی یه؟ جا خودا له زانستی خویدا، له نه‌زه‌لدا چی بریاردا بوو به فریشته‌که‌ی ده‌فه‌رمووی و نه‌ویش ده‌ینووسی،

(١) تجرید البخاری/ ٢/ ٤٢٥ رقم: ١٢٩٤، ٣٢٠٨، ٣٣٣٢، ٦٥٩٤، ٧٤٥٤. مسلم. قدر: ٦٦٦٥ - ٦٦٧١. أبو داود. سنة: ٤٧٠٨. ترمیذی. قدر: ٢١٣٧، ٢١٣٧. ابن ماجه. قدر: ٧٦. تحفة الأشراف: ٩٢٢٨.

ئه‌وجا ده‌فهرموئ: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! ته‌مه‌نی چه‌نده؟ دیسان خودا چی
بفه‌رموئ گورج فریشته‌که ده‌ینووسی، له‌ پاشا ده‌فهرموئ: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم!
پوژئی و رزقی چی‌یه‌و چی نییه؟ دیسانه‌وه خودا چی بریار دابی به
فریشته‌که‌ی ده‌فهرموئ ئه‌ویش ده‌ینووسی، ئه‌وجا فریشته‌که له‌رحم
(منالدان) دیتته ده‌روه‌وه ئه‌و ده‌فته‌ره‌ی که ئه‌و باسو خواسه‌ی ئی نووسراوه
هه‌روا له‌ ده‌ستیداو په‌رده‌ی نه‌ینی له‌سه‌ر لاده‌بری و حاله‌که بو ئه‌هلی خوئی
ئا شکرا ده‌بی، ئیتر ئه‌وه‌ی که له‌ویدا پیی گوتراوه هه‌ر ئه‌وه‌ی تیدا ده‌بی
نه‌لیی زیاد ده‌کاوه‌که‌م. (م) → (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۴۰ چاپی یه‌که‌م - ف - ۴).

۵۱۵۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَكَلَّ اللَّهُ
بِالرَّحِمِ مَلَكًا فَيَقُولُ أَيُّ رَبِّ نُطْفَةٍ، أَيُّ رَبِّ عَلَقَةٍ، أَيُّ رَبِّ مُضْغَةٍ. فَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ
يَقْضَىٰ خَلْقُهَا قَالَ أَيُّ رَبِّ ذَكَرٌ أَمْ أُنْثَىٰ أَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ فَمَا الرِّزْقُ فَمَا الْأَجَلُ فَيُكْتَبُ
كَذَلِكَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ. رواه الشيخان^(۲):

له‌ئه‌نه‌سه‌وه هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ری) ده‌فهرموئ: خودای که‌وره‌و
سه‌روه‌ر منالدان ده‌سپی‌ری به‌فریشته‌یی، جا کاتی تو‌مه - واته: نو‌تفه - له
منالداندا جی گیر ده‌بی، ئه‌و فریشته‌یه ده‌لی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! واتومه‌که
رسگا، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم، وابوو به‌ خوینپاره، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! وابوو به
گوشت پاره، جاکاتی که خودا بریاری دا دروسکراوی دروست بکا فریشته‌که
عه‌زی ده‌کا: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! نی‌رینه‌یه یا می‌ینه‌یه؟ ئایا به‌دبه‌خته
یابه‌خته‌وه‌ره؟ رزق و پوژئی چی‌یه؟ ته‌مه‌نی چه‌نده، ئیتر هه‌ر له‌سکی دا یکی
دا ده‌بی که ئه‌م پرسیارو وه‌لامانه‌ گشت له‌ نیو چاوانی ده‌نوسری و ده‌بی به
ده‌فته‌ری بو موراجه‌عه‌ی ئه‌و فریشتانه‌ی به‌پرسیاری ژیان و مردنی ئه‌و
که‌سه‌ن (ش = ب + م = بوخاری و موسلیم).

(۲) تقدم تخريجه (الحديث ۱/.....) السابق انفا

۵۱۵۹- (ب - ۷ - ز - ۷۵ - ل - ۲۵۳ - ف - ۱) (۳).

۵۱۶۰- قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ بَيْنَ لَنَا دِينَتَا كَأَنَّا خُلِقْنَا الْآنَ فَعِيمَا الْعَمَلِ الْيَوْمَ أَفِيمَا جَعَلَتْ بِهِ الْأَقْلَامُ وَجَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ أَمْ فِيمَا نَسْتَقْبِلُ؟ قَالَ: لَا. بَلْ فِيمَا جَعَلَتْ بِهِ الْأَقْلَامُ وَجَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ. قَالَ: فَعِيمَا الْعَمَلِ قَالَ: كُلُّ عَامِلٍ مُيسَّرٌ لَعَمَلِهِ. رواه مسلم والترمذي ولفظه: قَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَا نَعْمَلُ فِيهِ أَمْرٌ مُبْتَدَعٌ أَوْ مُبْتَدَأٌ أَوْ فِيمَا قَدْ فُرِعَ مِنْهُ؟ فَقَالَ: فِيمَا قَدْ فُرِعَ مِنْهُ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ وَكُلُّ مُيسَّرٌ أَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَإِنَّهُ يَعْمَلُ لِلْسَّعَادَةِ وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاءِ فَإِنَّهُ يَعْمَلُ لِلشَّقَاءِ (۴).

عہرزی خوشہویست کرا: ئہی پیغہمبہری خودا! وککوو تا ئیستا کہ لہ دایک بووبین و ہیچ لہ بارہی ثایینہوہ نہزانین ئاوا ئایینی خوئمانمان بووون بکہرہوہ، دہی بفہرموو: پیئمان بفہرموو: کردہوہی ئہم پوی ئیمہ ئاخو لہ میژہوہ، لہ ئہزہلہوہ، ہہر لہ سہرہتاوہ لہ سہرمان نووسراوہ، بہ پیی چارہنووسیکہ کہلہ پیئشی پیئشہوہ بریاردراوہ مہرکہبی ئہو قہلہمہی کہ پیی توئمار کراوہ دہمیکہ وشک بوئہوہو بریارو چارہنووسیکہو رابووردوہو؟ یاخو چارہنووسی سہرہتایی (قہدہری ئہزہلی) نییہ، بہلکوو لہ پاش روودانی بہ سہرہاتہکان کہ ہہرکہسہی بہکہیف و ئارہزووی خوئی دہیانکا ئہوسا دہبن بہ چارہنووسمان؟ حہزرت (دہودی خودای لہسہربن) فہرمووی: خہیر، بہلکوو شتیکہ لہ کوئہوہ لہ چارہمان نووسراوہو لہ ئہزہل و سہرہتاوہ نووسراوہو براوہتہوہو ئیمہ ئیستا ناتوانین لہو خہتہ دہربچین! عہرزی کرد: جا کہوابی بوچی کارو کردہوہ بکہین، سوودی چییہ؟ فہرمووی: ئیوہ کاری چاکہ بکہن، ہہموو کار کہری بوچی دروست کرابی ئہوہی بو ئاسان دہکری (م/ت) بیژہی (ت) ئاوايہ: عومہر (خودای ئازای بن) فہرمووی: قوربان! ئہی رہوانہ کراوی

(۳) تقدم في مجلد سابع. تسلسل / ۷۵ رقم / ۲۱۵/۱ سورة الليل.

(۴) مسلم. قدر: ۶۶۷۷ - ۶۶۷۹. تجريد / ۲۹۹/۵ رقم / ۲۰۴۳ = ۶۵۹۴، ۷۵۵۱. ترمذي. قدر: ۲۱۳۶

خودا! پیمان بهرموو: ناخو ئەم کارو فرمانانهی که ئیستا ئیمه دهیانکهین ئەمانه کاریکی نوڤاو (موبته دهع)ن، یاخود هەر له کۆن کۆنهوه له چاره مان نووسراون؟ فهرمووی: ئەهی کوپی خه ططاب! هەر له میژوهه بریار دراون و له چاره تان نووسراون، وهی ئەوهنده ههیه هەر کهسی له ئەزهدا، له زانستی خودادا بو کوئی دروست کرابی پێگهی ئەو شوینه دهگریو، له سههر ئەم بنیاته بهختیا ر پێگهی چاکه دهگریو، بهدکار پێگهی خراپه دهگریو، بهم پێیه کاری باش نیشانهی بهههشتهو کاری خراپ نیشانهی دۆزهخه.

→ (ب - ۷ ز - ۷۵ ل - ۲۵۳ ج - ۱ / رقم ۴۲۱۵/۱).

۵۱۶۱- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ مُزَيْنَةَ آتَا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَا يَغْمَلُ النَّاسُ الْيَوْمَ وَيَكْذَبُونَ فِيهِ أَشْيَاءَ قُضِيَ عَلَيْهِمْ وَمَضَى فِيهِمْ مِنْ قَدَرٍ قَدْ سَقَى أَوْ فِيمَا يُسْتَقْبَلُونَ بِهِ؟ مِمَّا أَتَاهُمْ بِهِ لِيُيْهِمُ وَكَبَّتِ الْحُجَّةُ عَلَيْهِمْ فَقَالَ: لَا بَلْ شَيْءٌ قُضِيَ عَلَيْهِمْ وَمَضَى فِيهِمْ وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا). رواه مسلم والترمذي^(۵):

عیمرانی کوپی حوصهین (خودای ن رازی بن) فهرمووی: دوو پیایوی موزهینهیی هاتنه لای پیغه مبههر (دبوودی خودای گهردی لهسهر بن) گوتیان: ئەهی پیغه مبههری خودا! پیمان بهرموو ئەم کارو فرمانانهی که ئەمپو ئەو خه لکه دهیانکهن و خویانیان بو ماندوو دهکن ئایا شتی که له سههره تاوه له سههریان بریار دراوه و له میژوهه له چاره یان نووسراوه و براوه تهوه یاخود قه دههری ئەزهدی نییه و به لکوو به پیی به سههراتی ئایینده یان ههرچی بکهن لهوه بهرپرسیار ده بن و به پیی کاری له مه ولایان مامه له یان له گهل دهگریو؟ فهرمووی: نه، به پیی به سههراتی له مه ودوا نییه، به لکوو ئەوه شتی که و هەر له سههره تاوه قه له می قودرته له لهو حولمه حفوزانووسیویه تی و له سههریان

بریار دراوه و له میژوهه بویان پراوته‌وه، ئیتر ناتوانن له و خه‌ته ده‌ریچن! قورئان - که نامه‌ی پیروزی خودای خاوه‌ن شکوو بالاده‌سته - به‌لگه‌ی راست و دروستیی ئه‌م قسه‌یه که ده‌فه‌رموی له‌م باره‌یه‌وه:

{وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا، فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا - سورة الشمس - ۷/۹۱ - ۸}.

واته: (خودای گه‌وره له قورئانی پیروژدا له سوهره‌تی (والشمس) دا که ژماره‌که‌ی له ناو سوهره‌ته‌کانی قورئاندا سوهره‌تی ژماره نه‌وه‌دو یه‌که له ئایه‌تی چه‌وته‌م و هه‌شته‌می ئه‌م سوهره‌ته‌دا ده‌فه‌رموی: سویند به‌ ده‌روونی پر نه‌فسوونی ئاده‌میزاد، هه‌روا سویند به‌و زاته کردگاره داناو زاناو ئاگاداره‌ی که ئه‌و ده‌روونه سه‌یره‌ی له نه‌بوون دروست کردووه، به‌ سروشت (به‌ فیطره‌ ت) پیگه‌ی خراپه‌و پیگه‌ی چاکه‌ی پی نیشان داوه. (م/ ت - رمزی خودایان لای بن).

۵۱۶۲ - عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَدِمْتُ مَكَّةَ فَلَقِيتُ عَطَاءَ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّ أَهْلَ الْبَصْرَةِ يَقُولُونَ فِي الْقَدْرِ. قَالَ: يَا بُنَيَّ أَتَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَاقْرَأِ الزُّخْرُفَ. قَالَ فَقَرَأْتُ: (حَمِّمِ الْكُتَابِ الْمُبِينِ. إِنْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ وَإِلَهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِّي حَكِيمٌ) فَقَالَ أَتَذَرِي مَا أُمُّ الْكِتَابِ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَغْلَمَ. قَالَ فَإِنَّهُ كِتَابُ كَتَبَهُ اللَّهُ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَقَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْأَرْضَ فِيهِ إِنَّ فِرْعَوْنَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَفِيهِ (كَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَكَبَّتْ) قَالَ عَطَاءٌ فَلَقِيتُ الْوَلِيدَ بْنَ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَأَلْتُهُ: مَا كَانَ وَصِيَّةُ أَبِيكَ عِنْدَ الْمَوْتِ؟ قَالَ: دَعَانِي أَبِي فَقَالَ لِي يَا بُنَيَّ اتَّقِ اللَّهَ وَاعْلَمْ أَنَّكَ لَنْ تَتَّقِيَ اللَّهَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ كُلِّهِ خَيْرُهُ وَشَرُّهُ فَإِنَّ مُتَّ عَلَى غَيْرِ هَذَا دَخَلْتَ النَّارَ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ فَقَالَ اكْتُبْ. فَقَالَ: مَا أَكْتُبُ قَالَ اكْتُبِ الْقَدَرَ مَا كَانَ وَمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى الْأَبَدِ. رواه الترمذي وأبو داود^(۱):

(۱) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه) راجع مجلد اول تسلسل / ۶ رقم / ۸۰ / ۴۶.

عبدالواحیدی کوپی سوله‌یم (رمزای خودای لیبنی) فهرمووی: چووم بۆ مه‌ککه، چوومه خزمه‌تی عه‌طای کوپی ره باح، عهرزیم کرد: ئه‌ی ئه‌بو موحه‌مه‌دا! خه‌لکی به‌صره دهم له مه‌سه‌له‌ی چاره‌نووس (قه‌ده‌ر) ده‌کو‌تن و هه‌ندیکیان ده‌لین: گوایه چاره‌نووس نییه. عه‌طا، (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پۆله‌که‌م! قورئان‌خوینی یانا؟ گوتم: به‌ئێ، قورئان خوینم، فهرمووی: ئاده‌ی سووره‌تی زوخرروف بخوینه منیش ده‌ستم کرد به خویندنه‌وه:

{حم. وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ، اِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ، وَانَّهُ فِي اُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْتَا لَعَلِّي حَكِيمٌ - سورة الزخرف - ۴۳ / ۱ - ۴}.

ئینجا فهرمووی: ئایا ده‌زانسی (اُمُّ الْكِتَابِ) چیه؟ گوتم: خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا باشتری ده‌زانن، واته: ئه‌مه به‌س ئه‌هلی ته‌فسیرو ئه‌هلی حه‌دیث ده‌یزانن، عه‌طا - که خۆی زانایه‌کی گه‌وره‌ی تابیعین بوو، وه‌له ناو فهرمووده زاناکاندا له پایه‌ی یه‌که‌م دابوو - فهرمووی: ده‌ی بزانه که مه‌به‌ست له ئومومولکیتاب له‌م ئایه‌ته‌دا له‌و حوله‌م‌ه‌حفوظه، که ئه‌و نامه‌یه‌یه که خودا له پیش دروست کردنی ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا نووسیویه‌تی، به‌وردی روودان و حال و چۆنیتی گشت شتیکی تیادا نووسراوه، بۆ وینه تییدا نووسراوه: فیرعه‌ون گومانی تیادا نییه که خه‌لکی دۆزه‌خه، ته‌نانه‌ت ده‌قی ئه‌م ئایه‌ته - که باسی - سه‌ر تیاچوونی ئه‌بو له‌ه‌ب ده‌کا - له‌و نامه‌یه‌دا وه‌ک خۆی ئاوا نووسراوه: بت یدا ابی له‌ب! (واته: هه‌موو شتی له‌و نامه‌یه‌دا به‌ر له روودانی، کات و شوین و چه‌ندی و چۆنیتی دیاری کراوه، له پیش دروستبوونی ئه‌م جیهانه‌دا به‌ دروود و درێژی هه‌رچی که په‌یوه‌ندی به‌ بوون و په‌یدا‌بوون و به‌سه‌ره‌ات و چاره‌نووسی ئه‌و شته‌وه هه‌بی نووسراوه) عه‌طا (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: بۆ خۆم چاوم به‌ وه‌لیدی کوپی عوباده‌ی کوپی صامیت که‌وت، که عوباده‌ی باوکی هاوڕێی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) بوو، لییم پرسسی: ئه‌ی وه‌لیدا! له‌کاتی سه‌ره‌مه‌رگدا پراسپیری باوکت چی بوو، ئایا له‌ باسی سه‌رنویشته‌و چاره‌نووسه وه‌ هیچی نه‌فهرموو؟ وه‌لیدا (خودای ئی رازی بن)

فهرمووی: باوکم بانگی کردم، فهرمووی: کوپی شیرینم! هه‌میشه له ترسی خودا بی ناگامه‌به و له خودای خؤ بترسه، بشزانه هه‌تا باوه‌پنه‌که‌ی به خوداو باوه‌پنه‌که‌ی به چاره‌نووس به هه‌مووی، به چاک و به خراپی، نه‌وه هیشتا به ته‌واوی له خودا ناترسی، خؤ خوا نه‌خواستنه‌گه‌ر بیٔت و له‌سه‌ر غه‌یری ئەم بیروباه‌په‌ بمیریت و، باوه‌پرت به چاره‌نووسی خودایی نه‌بی نه‌وه ده‌چیته ناو ناگری دۆزه‌خه‌وه! چونکه بؤ خؤم له زاری پیروزی هه‌زهره‌تم بیست ده‌یفه‌رموو: یه‌که‌م شت که خودا دروستی کرد قه‌لهم بوو، پیی فهرموو: بنووسه خامه فهرمووی: ئەی خودای خؤم چی بنووسم؟ فهرمووی: سه‌ر نویشت و به سه‌رهاتی هه‌موو شتی به‌دوو‌رو درٔی بنووسه له بنه‌په‌ته‌وه هه‌تا هه‌تایه! (ت - س/غریب - د).

→ (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۴۳ ف - رقم/۱۰/۴۶).

۵۱۶۳- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ فَرُّوخٍ الدِّيلَمِيُّ: أَتَيْتُ أَبِي بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهُ: وَقَعَ فِي نَفْسِي شَيْءٌ مِنَ الْقَدَرِ فَحَدَّثَنِي بِشَيْءٍ لَعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يَذْهَبَهُ مِنْ قَلْبِي، فَقَالَ: لَوْ أَنَّ اللَّهَ عَذَّبَ أَهْلَ سَمَوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ لَعَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ لَكَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ أَعْمَالِهِمْ. وَلَوْ كَانَ لَكَ مِثْلُ جَبَلٍ أَحَدٍ ذَهَبًا أَوْ مِثْلُ جَبَلٍ أَحَدٍ تُنْفِقُهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا قُبِلَ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ. فَتَعَلَّمْتُ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ. وَأَنَّكَ إِنْ مِتَّ عَلَى غَيْرِ هَذَا دَخَلْتَ النَّارَ وَلَا عَلَيْكَ أَنْ تَأْتِيَ أَخِي عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ فَتَسْأَلَهُ. فَأَتَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ فَسَأَلْتُهُ فَذَكَرَ مِثْلَ مَا قَالَ أَبِي وَقَالَ لِي وَلَا عَلَيْكَ أَنْ تَأْتِيَ حَدِيقَةَ. فَأَتَيْتُ حَدِيقَةَ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ مِثْلَ مَا قَالَا وَقَالَ أَلَيْسَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ فَسَأَلْتُهُ. فَأَتَيْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمِثْلِ ذَلِكَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ (٧).

عه‌بدوللای کوپی فه‌یروزی (خودای نازنی بن) فهرمووی: چووم بو‌لای نوبه‌یی‌ه‌ی کوپی که‌عب پییم گوت: له‌باره‌ی چاره‌نووسه‌وه دلم که‌منی چه‌که‌ره

ده‌کاو چکئی دوو دلم، بفرموو قسه‌یه‌کم له‌م باره‌یه‌وه بۆ بکه‌و، فەرمووده‌یه‌کم بۆ بگێره‌وه سا به‌شکوو خودای گه‌وره دلم ساف بکاو نه‌و دله‌ راوکئی‌یه‌م نه‌میئی، فەرمووی: سه‌رچاوه‌ی نه‌م دله‌ راوکه‌ی تۆیه‌ له‌م ریزه‌ پرسیارو وه‌لامه‌وه دی: نه‌گه‌ر بلیین چاره‌نووس راسته‌و هه‌یه، ده‌بی بلیین خودا له‌ نه‌زه‌لدا بریاری داوه، باشه‌ شتی که‌ خودا به‌ر له‌ دروستبوونی به‌نده‌ له‌سه‌ری نووسی بی که‌ ده‌بی نه‌و به‌نده‌یه‌ نه‌و کاره‌ بکا ئیتر چۆن چۆنی سه‌ره‌زنشت ده‌کری له‌سه‌ر کردنی نه‌و کاره، ئایا له‌بارو دۆخی ئاواواییدا به‌نده‌ تاوانی چییه؟ که‌واته‌ له‌ سه‌رکردنی تاوان نه‌گه‌ر خودا ئازارو سزای به‌نده‌ بدا نه‌وه زۆرو سته‌م نییه؟ وه‌ی بزانه‌ ده‌قی ئایه‌تی قورئان و فەرمایشتی راست و دروستی هه‌زه‌ت (برووی خودای له‌سه‌ری) به‌م جوړه‌ دله‌ راوکئی و خه‌یالانه‌ ته‌عتیل نا‌کری. چونکه‌ بوونی چاره‌نووس له‌ ده‌قی رۆشنی ئایه‌ت و هه‌یسدا چه‌سپ و ئاییه‌ که‌واته، گریمان خودای گه‌وره هه‌موو دانیش‌توانی ئاسمانه‌کان و هه‌موو دانیش‌توانی زه‌وی چاک و خراپیان چون یه‌ک سزاو ئازار بدابه‌وه نابئی به‌زۆردارو سته‌م‌گه‌ر (چونکه‌ خۆی فەرمان‌داری ده‌ستبه‌ره‌للایه‌و هه‌ر خۆی پادشای بی مه‌رج و به‌نده‌و که‌س بالا ده‌ستی نییه‌و، هه‌رچی مه‌یل بکا ده‌یکاو، لی‌پرسینه‌وه‌ی نییه‌) هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر ره‌حم به‌ گشتیشیان بکا نه‌وه له‌ سایه‌ی خۆیه‌وه‌یه‌و که‌س مافی نه‌وه‌ی نییه‌ که‌ ره‌خنه‌ له‌وه‌ بگری و بلی: چۆن خاس و خراپ به‌ یه‌کچاو ته‌ماش ده‌کری، چونکه‌ هه‌میشه‌ ره‌حمه‌تی خودا بۆ به‌نده‌کانی له‌ کارو کرده‌وه‌ی خۆیان باشته‌ر بۆیان. جا که‌ نه‌مه‌ت زانی باش باش بزانه‌ که‌ چاره‌نووس راسته‌و ده‌بی بروات پیی هه‌بی، ده‌نا گریمان تۆ به‌ قه‌د چپای ئوحوو زی‌ر له‌ریگه‌ی خودادا ببه‌خشیه‌وه‌ هه‌تا له‌سه‌ر نه‌م شیوه‌یه‌ی که‌وا بۆت باس ده‌که‌م باروه‌ر به‌ چاره‌نووس نه‌که‌ی نه‌وا خودا نه‌وه‌ت ئی قه‌بوول نا‌کا: ده‌بی نه‌مه‌ بزانی: که‌ هه‌رچی تووشت ده‌بی نه‌ده‌بوو که‌ نه‌یه‌ته‌ریت و نه‌وه‌شی تووشت نابئی نا‌گونجی که‌ بی‌ته‌ریت! خو نه‌گه‌ر بی‌ت و له‌سه‌ر نه‌م باوه‌ره‌ نه‌مری ده‌چیه‌ نا‌گری دۆزه‌خه‌وه. عه‌بدوللا (خودای ئی زانی بی) فەرمووی: له‌ پاش دا بۆ دنیایی

ته‌او و چوومه خزمه‌تی عه‌بدوللای کوپی مه‌سعوود نه‌ویش هه‌روای فه‌رموو:
 نه‌وجا چوومه لای حوزدهیفه‌ی کوپی یه‌مان، نه‌ویش هه‌روای فه‌رموو، نه‌نجا
 چوومه خزمه‌تی زهیدی کوپی ثابیت (رمزای خودا له‌گشتیان بئ) نه‌ویش هه‌مان
 فه‌رمووده‌ی له‌ده‌می چه‌زرت خو‌یه‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) بو‌گپرامه‌وه. (نه‌بو
 داوود — رمزای خودای ئی بئ).

۵۱۶۴ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ خَلْقَهُ فِي ظُلْمَةٍ فَأَلْقَى عَلَيْهِمْ مِنْ نُورِهِ فَمَنْ أَصَابَهُ مِنْ ذَلِكَ النُّورِ اهْتَدَى وَمَنْ أَخْطَأَهُ ضَلَّ فَلَيْلِكَ أَقُولُ جَفَّ الْقَلَمُ عَلَى عِلْمِ اللَّهِ تَعَالَى: رواه الترمذي في الإيمان بسند صحيح^(۸).

عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رموو: به‌گوپچکه‌ی خۆم له‌زاری
 پیروزی خو‌شه‌ویستم ژنه‌وت ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سهرین): خودا له‌ناو تاریکی
 سه‌رگه‌ردانیدا دروسکراوانی خو‌ی دروست کرد، له‌جیهانی ماکدا، واته: له‌و
 جیهانه‌دا که ماک و هه‌وین و سه‌رچاوه‌یه بو‌ئهم جیهانه‌ی ئیستامان، گیانگه‌ل
 سه‌ریان به‌هیچ لایه‌کدا ده‌ر نه‌ده‌کرد، تا خودا هه‌ندی له‌نووری خو‌ی تی‌گرتن،
 ئیتر نه‌وه‌ی له‌و نووره‌ی به‌رکه‌وتبئی ری‌ی پاست ده‌گری، وه‌نه‌وه‌ی له‌و نووره‌ی
 به‌رنه‌که‌وتبئی سه‌ری ئی ده‌شیوئی و گو‌مرا ده‌بئی. چه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین)
 فه‌رموو: جا بو‌یه‌ منیش ده‌لیم: چاره‌نووسی هه‌موو شتی هه‌ر له‌میژه‌وه‌ بپرا
 وه‌ته‌وه‌ و نه‌و قه‌له‌مه‌ی که قه‌زاو قه‌ده‌ری پی‌ نووسراوه‌ مه‌رکه‌به‌که‌ی له‌میژه‌وه‌
 وشک بو‌ته‌وه‌ و کاغه‌زو قه‌له‌م پی‌چپراوه‌ته‌وه‌ و هه‌لگیراوه‌، گشت شتی له‌میژ میژه‌وه‌
 له‌زانستی خودای گه‌وره‌دا دیا ری‌کراوه‌! (ت - س/ح) تاباش له‌م باسه‌تی بگه‌ی
 ته‌ماشای ئهم فه‌رموودا نه‌یش له‌م شوینانه‌دا بکه: → (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۳۷)
 چاپی/ ۱ - ف - ۱ - ۲ + ۳ + ۴ + ۵ + ۶ + ۷ + ۸ + ۹ + ۱۰ + ۱۱ + ۱۲)
 + (ز - ۷ ل - ۴۴ چاپی/ ۱ - ف - ۱ - ۲ + ۳ + ۴ + ۵) + (ب - ۶ ز - ۸ ل
 - ۱۷۲ چاپی/ ۱ - ف - ۷ - ۸).

(۷) ناشئ ویره ویر له‌سەر مه‌سه‌له‌ی خوا خواست و سه‌رنقیشت و قه‌زا و قه‌ده‌ر
بکری: (لا ينبغي التنازع في القدر)

۵۱۶۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكُنْزُ تَنَازُعٍ فِي الْقَدَرِ فَغَضِبَ حَتَّى اخْمَرَ وَجْهَهُ حَتَّى كَأَنَّما فُقِيَ فِي وَجْتَيْهِ الرُّمَّانُ فَقَالَ: أَبْهَذَا أَمِرتُمْ أَمْ بِهَذَا أُرْسِلْتُ إِلَيْكُمْ إِمَّا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حِينَ تَنَازَعُوا فِي هَذَا الْأَمْرِ عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ أَلَّا تَتَنَازَعُوا فِيهِ^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خۆشنوودی خودای له‌سەر بێ) فه‌رمووی: جارێ پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌ مال‌ دهرچوو، هات بۆ ناومان، له‌و کاته‌دا ئی‌مه‌ له‌ناو خۆماندا له‌سەر مه‌سه‌له‌ی چاره‌نووس و خوا نووس مشتومرمان بوو، ئیتر پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) وه‌ها توو‌په‌ بوو، وه‌کوو هه‌ناو تلیقابی به‌ هه‌ردوو سه‌ر کولمیدا وه‌ها روی سوور سووره‌وه‌ بوو، ئه‌وجا فه‌رمووی: ئه‌مه‌ چی‌ حالیکه‌، که‌ی به‌مه‌ فه‌رمانتان پێ‌ کراوه‌، یا که‌ی من بۆ ئه‌مه‌ ره‌وانه‌ کراوم بۆ سه‌رتان! نه‌ته‌وه‌کانی پێش ئی‌وه‌ کاتی له‌سەر ئه‌م مه‌سه‌له‌ تووشی ئه‌م ویره‌ ویره‌ بوون له‌ ناوچوون، به‌ جه‌ختی ده‌مه‌وی له‌ ئی‌وه‌، دیسان دووپاتی ده‌که‌مه‌وه‌ بۆ ئی‌وه‌ که‌ جارێکی تر نابێ له‌سەر ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ ئه‌م ویره‌ ویره‌ گیره‌ گیره‌ بکه‌ن! (ت - س/غریب).

۵۱۶۶- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ. رواهما الترمذي (بسندين غريبين ولكنهما مؤيدان بكثير من الصحاح)^(۲):

جایی (خودای ئازای بێ) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: به‌نده‌ به‌ ته‌واوی باوه‌ر ناهینێ تا باوه‌ر نه‌هینێ به‌ چاره‌نووس،

(۱) رواه الترمذي بسند غريب مؤيد. بكثير من الصحاح (شرحه).

(۲) رواه الترمذي بسند غريب مؤيد. بكثير من الأحاديث الصحيحة (شرحه).

به خیره به شه‌ری، به چاک و به خرا پی، وه هتا نه‌میش نه‌زانی که هه‌رجی تووشی ده‌بی نابی که تووشی نه‌بی، نه‌وه‌شی که تووشی نه‌بی ناگونجی که تووشی بی، واته نه‌وه‌ی که بیته‌پیی نا‌کری که نه‌یه‌ته‌پیی، وه نه‌وه‌ی که نه‌یه‌ته‌ریی که بیته‌ریی! (ت - س / غریب).

۵۱۶۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سِتَّةٌ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَكُلُّ نَبِيٍّ كَانَ: الزَّائِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ، وَالْمُكَذِّبُ بِقَدْرِ اللَّهِ، وَالْمُسَلِّطُ بِالْجَبْرُوتِ لِيُعْزَّ بِذَلِكَ مَنْ أَذَلَّ اللَّهُ وَيُذِلَّ مَنْ أَعَزَّ اللَّهُ وَالْمُسْتَحِلُّ لِحَرَمِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِثْرَتِي مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَالتَّارِكُ لِسُنَّتِي. رواه الترمذي والحاكم بسند صحيح. نَسَأَلُ اللَّهَ صِحَةَ الْقَوْلِ وَالْفِعْلِ آمِينَ^(۳).

عائیشه (خودای فی رازی بن) فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: نه‌م شه‌ش که‌سه‌یه من نه‌فره‌تم فی کردون، خودا بو‌خوی نه‌فره‌تی فی کردون، هه‌موو پیغه‌مبه‌ری له‌مه‌به‌ر به‌ده‌می خوی له‌عنه‌تی فی کردون: نه‌وه‌ی که‌شتی له‌نامه‌یی له‌نامه‌کانی خودا زیاد بکا، نه‌وه‌ی باوه‌ری به‌خوا نووس و خوا کرد نه‌بی، نه‌وه‌ی که‌به‌زۆرو به‌زه‌برو زه‌نگ خو‌بسه‌پینی و خوی بکا به‌خاوه‌ن ده‌سته‌لات، هتا نه‌وه‌ی که‌خودا ژیری خستوو نه‌و به‌ناه‌قی سه‌ری بخات و نه‌وه‌ی که‌خودا سه‌ری خستوو نه‌و به‌ناپه‌وا ژیری بخات، نه‌وه‌ی که‌ریزی به‌ستی خودا بشکینی و ناپه‌وایی له‌به‌ست - هه‌رم - ی مه‌ککه‌و مه‌دینه‌دا بکا، نه‌وه‌ی زۆرو ناه‌قی له‌که‌سوکاری من بکاو، نه‌و ده‌ستی قه‌درو ریزه‌بشکینی که‌خودا ناویه‌تی له‌وان، هه‌روه‌ها نه‌وه‌ی که‌پشت له‌پیبازو سوننه‌تی من بکا. → (ت / حاکم - س / ص) (ب - ۷ ز - ۲۵ ل - ۱۲۳ چ / ۱ ف - ۳).

۸) ناکام و رزق و رژی هه له سه ره تاوه دیاریکراون و سنووریان بو دانراوه الآجال والأرزاق محدودة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ} - سورة
الأعراف - ۷ / ۳۴.

واته: کاتی که رژی ماوهیان تهواو بوو وه ناکامیان هات شیتریه ک دهم
چییه ناکامیان پیئشو و پاش، یاکهم و زیاد ناکا.

۵۱۶۸- قَالَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا»: اللَّهُمَّ مَتَّعْنِي بِرَوْحِي رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَبِأَبِي أَبِي سُفْيَانَ وَبِأَخِي مُعَاوِيَةَ. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّكَ
سَأَلْتِ اللَّهَ لَأَجَالٍ مَضْرُوبَةٍ وَأَثَارٍ مَوْطُوءَةٍ وَأَرْزَاقٍ مَقْسُومَةٍ لَا يُعْجَلُ شَيْئًا مِنْهَا قَبْلَ
حِلِّهِ وَلَا يُؤَخَّرُ مِنْهَا شَيْئًا بَعْدَ حِلِّهِ، وَلَوْ سَأَلْتِ اللَّهَ أَنْ يُعَافِيكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ
وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ لَكَانَ خَيْرًا لَكَ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْقِرْدَةُ وَالْخَنَازِيرُ هِيَ
مِمَّا مُسِخٌ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَهْلِكْ قَوْمًا أَوْ يُعَذِّبْ قَوْمًا فَيَجْعَلَ لَهُمْ نَسْلًا
وَأِنَّ الْقِرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ. رواه مسلم^(۱).

نومو حه بییه (خوشنوودی خودای لیبی) فهرموی: خودایه! هه تا
سه ره مانهم پی رهوا بیینه: پیغه مبهری هاوسهرم، نه بو سوفیانی باوکم،
موعاوییهی برام، پیغه مبهر (دیودی خودای له سهرین) پیی فهرموو: نه مانهی که تو
له خودا داوایان ده که ی ناکام و ماوهیان بو دیا ری کراوه و پژی کاتیان بو
دانراوه، له میژوهه پیگه و شوینیان بو نیشانه کراوه، رزق و پژی یان به
پی چاره نووسی خودایی بو پراوه ته وه، تو بلیتی و نه لیتی هه تا کاتی
هاتنی خوین نه بیئت خودا هیچیان پیئش ناخات، کاتی کاتی هاتنی خوشیان
هات خودا هیچیان دوا ناخات، که واته داوای نه وه له خودا بکه که له سزای
ناگرو له سزای گوپ بت پاریزی، نه مه بو تو زور باشته.

(۱) مسلم. قدر: ۶۷۱۴.

پیاویکیش گوتی: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئە‌م مه‌یموون و به‌رازانه‌ی که ئیستا هه‌ن ئایا ئە‌مانه‌ له‌ وه‌چه‌ی ئە‌و ئاده‌میزادانه‌ن که خودا له‌کاتی خویدا کردوونی به‌ جانه‌وه‌ر؟ فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌رین): خودای که‌وه‌ر و سه‌روه‌ر هه‌ر هۆزیکی فه‌وتان بئی، یا فه‌رمووی: هه‌ر هۆزیکی سزا دابی ببه‌بری کردوون و وه‌چه‌ی ئی نه‌خستوونه‌ته‌وه‌، سه‌ره‌رای ئە‌وه‌ش مه‌یموون و به‌رازان له‌وه‌ پیشیش هه‌ر بوون (م).

۵۱۶۹- وَقَالَ خَالِدُ الْحَدَّاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ لِلْحَسَنِ: يَا أَبَا سَعِيدٍ أَخْبِرْنِي عَنْ آدَمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - أَلِلْسَّمَاءِ خُلِقَ أَمْ لِلْأَرْضِ؟ قَالَ: لَا بَلْ لِلْأَرْضِ. قُلْتُ: أَرَأَيْتَ لَوْ اعْتَصَمَ فَلَمْ يَأْكُلْ مِنَ الشَّجَرَةِ؟ قَالَ: لَمْ يَكُنْ لَهُ مِنْهُ بُدٌّ. قُلْتُ: أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى: (مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ) قَالَ: إِنَّ الشَّيَاطِينَ لَا يَفْتِنُونَ بِضَلَالِهِمْ إِلَّا مَنْ أَوْجَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَحِيمَ. وَسَأَلَهُ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى (وَلَدَلِكُمْ خَلَقَهُمْ) قَالَ: خَلَقَ هَؤُلَاءِ لِهَذِهِ وَهَؤُلَاءِ لِهَذِهِ. رواهما أبو داود^(۲):

خالی‌دی حه‌ذ‌ء (خودای ئی‌رازی‌بن) فه‌رمووی: گوتم به‌ شیخ‌ه‌سه‌نی به‌صری (خودای ئی‌رازی‌بن): ئە‌ی باوکی سه‌عیدا پی‌م بئی: ئایا باوه‌ ئاده‌م - دروودی خودای ئی‌بئی - بو‌ژیان له‌ سه‌ر ئاسمان دروست کرابوو، یا بو‌ژیان له‌سه‌ر زه‌وی؟ فه‌رمووی: نه‌، بو‌ژیان له‌ سه‌ر زه‌وی دروست کرابوو، عه‌رزیم کرد: قوربان! پی‌م بئی گریمان باوه‌ ئاده‌م مانی بگرتایه‌و له‌و دره‌خته‌ی نه‌خواردایه‌ که بوو به‌ هۆی ده‌رچوونی له‌ به‌هه‌شت و هاتنه‌ خواره‌وه‌ی بو‌ سه‌ر رووی زه‌وی چی ده‌بوو؟ فه‌رمووی: چاری نه‌بوو هه‌رده‌بوو لی‌ی بخواردایی. گوتم: پی‌م بئی ئە‌م ئایه‌ته‌ واته‌ی چیه‌ که ده‌فه‌رموی:

{ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ، إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ - سورة الصافات - ۳۷ / ۱۶۲ - ۱۶۳ }.

(۲) سکت عن درجته الشارح.

فهرمووی واته: شه‌یاتین و جنوکه‌کان ناتوانن که‌س به‌د خوو بکه‌ن و که‌س له خشته ببه‌ن مه‌گه‌ر یه‌کئ که‌له زانستی خودادا رابوور دبئ که ده‌بی داخلی دۆزه‌خ ببئ و خودا له سه‌ره‌تاوه له نه‌زه‌لدا ئاگری دۆزه‌خی بو بریار دابی. له باره‌ی ئەم فه‌رمایشته‌ی خودای گه‌وره‌یشه‌وه لییم پرسى که ده‌فه‌رموئ:

{وَلَدَلِكْ خَلَقَهُمْ - سورة هود - ۱۱ - ۱۱۹}.

فهرمووی واته: به‌هه‌شتی‌یه‌کانی بو به‌هه‌شت دروست کردووه دۆزه‌خییه‌کانیش بو دۆزه‌خ. (ئهو داوود - رم‌زای خ‌وای ئی بن).

۹) جله‌وی دل له ده‌ستی خودا دایه: (القلوب في قبضة الرحمن)

۵۱۷۰- → (له کیتابی نه‌زکاردا، له‌باسی (جوامع الدعاء) دا رابورد، فه‌رمووده‌ی دوازه‌هه‌م لی‌ره‌دا له نه‌سه‌وه‌یه له پاش رسته‌ی (ثبت قلبي على دينك) هوه ده‌فه‌رموئ: گوتمان: قوربان! نه‌ی ره‌وانه کراوی خودا! ئی‌مه به‌خۆت و به‌دینه‌که‌ت باوه‌رمان هی‌ناوه، جا ئایا له مه‌دوا مه‌ترسی له پرێده‌ر چوونمان ئی ده‌که‌ی؟ فه‌رمووی: به‌ئئ، چونکه له پاستیدا جله‌وی دل وا له ده‌ستی خودادا، خۆی چۆن ئاره‌زوو بکا ئاوا هه‌ئئ ده‌سو‌پینئ! (ت/م) گفته‌ی (م): له پاستیدا هه‌رچی دئی به‌ره‌ی ئاده‌میزاد هه‌یه سه‌رجه‌م وان له نیوانی دوو په‌نجه له په‌نجه‌کانی خودای میه‌ره‌ب‌اندا، وه‌ک تاقه‌یه‌ک دل چۆن له نیوانی دوو په‌نجه‌دا به‌ئاسانی هه‌ل ده‌سو‌پینئ، خودایش به‌ئاره‌زووی خۆی ئاوا به‌ئاسانی بو کوی خواستی ئی بی دلان به‌ره‌و نه‌وی هه‌ل ده‌سو‌پینئ^(۱).

(۱) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل/ ۷۰ رقم/ ۵۰۵۱/۱۲.

۱۰) نه‌وه‌ی له باره‌ی مندالی ناموسولمانه‌کانه‌وه له ناییندا روونکراوه‌ته‌وه ماورد في أطفال الكفار

۵۱۷۱- (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۳۷ ف - ۲)^(۱).

۵۱۷۲- ئەم فەرمووده‌یه له پێشه‌وه له باسی الفصل الثاني فيما رآه النبي (صلى الله عليه وسلم): رابوورد، فەرمووده‌ی یه‌که‌م به‌لام له گێڕانه‌وه‌یه‌کی بوخاریدا که له‌م شوینه‌دا به‌یان کراوه، له‌باتی: پیره‌می‌رده‌که‌ی بن دره‌خته‌که‌یش ئیبراهیم بوو. ئەمه‌یه: پیاوه‌ی بالا به‌رزه‌که‌یش که له‌ ناو باخه‌که‌دا بوو ئیبراهیم بوو، دروودی ئی بێ، منداله‌کانی ده‌وری‌شی هه‌موو ئەو مندالانه‌ بوون که له‌سه‌ر سروشتی خودا کرد مردوون. بازئ له‌ مووسولمانه‌کان عه‌ززیان کرد: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئایا مندالانی هاوبه‌شپه‌یدا که‌رو ناموسولمانه‌کانیش له‌ به‌هه‌شتدا له‌گه‌ل ئیبراهیم دا ده‌بن؟ فەرمووی: به‌ئێ ئه‌وانیش له‌ به‌هه‌شتدا له‌گه‌ل ئیبراهیمدا ده‌بن^(۲).

۵۱۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سُئِلَ عَنْ ذُرَارِيِّ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ. رواه الثلاثة^(۳).

ئە‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: له‌باره‌ی مندالانی هاوبه‌ش په‌یدا‌که‌ره‌کانه‌وه له‌ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) پرسیار کرا: ئایا مندالی ئە‌مانه‌ که‌ به‌مندالی ده‌مرن به‌هه‌شتین یادۆزه‌خین؟ فەرمووی: خودا خۆی باش ده‌زانئ ئە‌و مندالانه‌ ئە‌گه‌ر گه‌وره‌ ببوونایه‌و ته‌کلیفیان له‌سه‌ر بوايه‌ کارو کرده‌وه‌یان چی ده‌بوو، به‌لام ماده‌م له‌ پێش ره‌سیده‌بووندا مردوون ئە‌وه ئه‌رك و ته‌کلیفیان له‌سه‌ر نییه‌، که‌واته‌ به‌هه‌شتین. (ش/د).

(۱) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ۶ رقم/ ۲/ ۲۸.

(۲) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل/ ۴ رقم/ ۱/ ۴۲۵۰.

(۳) بخاری. جنانز: ۱۲۸۴، ۶۵۹۸. مسلم. قدر: ۶۷۰۴. نسائی. جنانز: ۱۹۴۸. تحفة الأشراف: ۱۴۲۱۲.

تجريد/ ۷۹/۲ رقم: ۶۵۹ = ۱۲۸۲، ۳۲۵۵، ۶۱۹۵.

۵۱۷۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: تُوَفِّي صَبِيَّ فَقُلْتُ: طُوبَى لَهُ عُصْفُورٌ مِنْ عَصَافِيرِ الْجَنَّةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَوْلَا تَذَرِينَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْجَنَّةَ وَخَلَقَ النَّارَ فَخَلَقَ لِهَذِهِ أَهْلًا وَلِهَذِهِ أَهْلًا. فِي رَوَايَةٍ: إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ لِلْجَنَّةِ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ وَخَلَقَ لِلنَّارِ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ. رواه مسلم وأبو داود^(۴):

عائیشه (خودای نازی بن) فهرمووی: جاری مندالی مرد، عهرزی حه‌زره‌تم کرد: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئە‌م منالە خوۆشی له خوۆی چۆله‌که‌ی به‌هه‌شته، چونکه بئ گونا‌هه، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): چۆن وا ده‌لییت تو خۆت ده‌زانی که خودا هه‌م به‌هه‌شتی دروست کردووه‌و، هه‌م دۆزه‌خی دروست کردووه، هه‌روا ده‌سته‌یه‌کی دروست کردووه بۆ به‌هه‌شت و ده‌سته‌یه‌کی تری دروست کردووه بۆ دۆزه‌خ (که‌واته: ئە‌ی عائیشه! له خۆته‌وه به‌بئ به‌لگه‌یه‌کی روون له شتی وا غه‌یبی و په‌نه‌نایدا په‌له له بریاردان مه‌که). له گێ‌را نه‌وه‌یه‌کا: خودا که سانیکی دروست کردووه بۆ به‌هه‌شت، هه‌ر له‌پشتی باوکیاندا بۆ ئە‌و‌یی دروست کردوون، وه که‌سانیکی تری دروست کردووه بۆ ناگری دۆزه‌خ هه‌ر له‌ پشتی باوکیاندا بۆ ئە‌و‌یی دروست کردوون. (م/د).

۵۱۷۵- وَعَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَرَارِيُّ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ: هُمْ مِنْ آبَائِهِمْ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بَلَا عَمَلٍ قَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَذَرَارِيُّ الْمُشْرِكِينَ قَالَ: مِنْ آبَائِهِمْ. قُلْتُ: بَلَا عَمَلٍ قَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ. رواه أبو داود بسند صالح^(۵):

دیسان فهرمووی (خودای نازی بن) گوتم: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! حوکمی مندالانی موسولمانان — که به‌مندالی له‌ پییش ره‌سیده بووندا ده‌مرن —

(۴) مسلم. قدر: ۶۷۱۰. أبو داود. سنة: ۴۷۱۳. نسائی. جناز: ۱۹۴۶. ابن ماجه. قدر: ۸۲. تحفة:

۱۷۸۷۳.

(۵) بسند صالح لأبي داود.

چییه؟ به هه‌شتین یا دۆزه‌خین؟ فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): حالی ئه‌وانیش وه‌ک حالی بابیان‌ه، حوکمیان حوکمی بابیان‌ه. گوتم: دیاره به‌بی کرده‌وه؟ فهرمووی: خودا بۆ خۆی باش ده‌زانئ که ئه‌و منداڵانه ئه‌گهر گه‌وره‌بین کرده‌ویان چی ده‌بی. گوتم: قوربان! ئه‌ی منداڵانی هاوبه‌شپه‌یدا که‌ران که‌له پیش ره‌سیده‌بووندا بمرن حوکمیان چییه، به هه‌شتی ده‌بن یا دۆزه‌خی؟ فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): ئه‌وانیش حوکمیان حوکمی بابیان‌ه. گوتم: دیاره به‌بی کرده‌وه؟ فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): خوا بۆ خۆی باش ده‌زانئ که ئه‌و منداڵانه ئه‌گهر گه‌وره‌بین کرده‌ویان چی ده‌بی (د-س/صالح).

۱۱) نه‌وه‌ی له‌ باره‌ی خه‌لکانی سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ر که‌ردانیه‌وه هاتووه

ماورد في أهل الفترة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً} - سورة الإسراء - ۱۵/۱۷.

واته: ئیغه به خوتو‌خو‌پایی که‌س سزا ناده‌ین له سه‌ر کرده‌وه و بیرو باوه‌ری، چ خاس بن چ خراب، هه‌تا پیغه‌مبه‌ری ده‌نی‌ترین، پیگه‌ی چاکه‌و پیگه‌ی خراپه‌یان بۆ روون ده‌کاته‌وه، به‌به‌لگه‌ی رۆشن و به‌موعجیزه‌ی گه‌وره مه‌هانه‌یان ناهیلئ و بیانوو‌یان ده‌په‌ری و بۆ پیا‌ن ده‌دا.

۵۱۷۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَ أَبِي؟ قَالَ: أَبُوكَ فِي النَّارِ. فَلَمَّا قَفَى (أَيْ ذَهَبَ) النَّبِيُّ (مَثَلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ أَبِي وَأَبَاكَ فِي النَّارِ^(۱).

ئهنه‌س (رمزای خودای نین) فهرمووی: پیاوی گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! باو‌کم له سه‌رده‌می بی په‌یامی و پیغه‌مبه‌ر که‌ردانی دا مردووه، ده‌بی جیگه‌ی کو‌ی‌بی؟ نا یا جیگه‌ی به هه‌شته یا دۆزه‌خه؟ فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین):

(۱) مسلم. ایمان: ۴۹۹. أبو داود سنة: ۴۷۱۸. تحفة الأشراف: ۲۲۷

باوکت له ناو ئاگردایه کاتئ پیاوه‌که ویستی بگه‌پیتته‌وه، چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) بۆ زینده پوونکردنه‌وه و زینده هاندانیان له وه‌رگرتنی ئاییینی ئیسلامی پیروژو، بۆ پتر بیژو قیژ کردنه‌وه له بیرو باوه‌ری کوئی سه‌رده‌می نه‌زانی، فره‌مووی: باوکی من و باوکی تو ئیستا وان له ناو ئاگردا. (د-س/ص).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چه‌زهرت (دروودی خودای گه‌وره‌ی له‌سهرین) گه‌لّ جار له فره‌مایشته روونکه‌ره‌وه‌کانیدا، بۆ ده‌رپرینی هاوده‌ردی و هاوسه‌نگیی سه‌رجه‌می موسولمانان له ناو خویندا، له خیرو له شه‌ردا، وه‌های پیشان داوه که شه‌ویش وه‌ک شه‌وان به‌نده‌یه‌کی به‌رپرسیاری به‌رفه‌رمانه، هه‌روا بنه‌چه‌و وه‌چه‌که‌ی شه‌ویش - له‌به‌رده‌م عه‌داله‌تی دادگای خودای گه‌وره‌و بی باکدا- حالیان وه‌ک حالّی بنه‌چه‌و وه‌چه‌ی شه‌و خه‌لکه‌ی تر وایه، له‌م لایه‌نه‌وه بۆ شه‌م مه‌به‌سته په‌روه‌رده‌ی یه، نه‌خوئی له خوین و نه‌بنه‌چه‌و وه‌چه‌ی له بنه‌چه‌و وه‌چه‌ی شه‌وان جیانه‌کردوته‌وه، به‌تایبه‌تی له سه‌ره‌تای دامه‌زاندنی ئیسلامه‌وه چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) به‌تۆندو تیژی داکوکی له‌سه‌ر ئامانجه سه‌ره‌کییه‌کانی به‌رنامه‌که‌ی قورئان ده‌کرد، وه‌ک: یه‌کییتی خودا، بی‌چوونی خودا، نیشانه په‌سه‌نده‌کانی خودا، وه‌ک یه‌کسانی و چونییه‌کی به‌نده‌کانی خودا، که هه‌موو له ئاده‌من و ئاده‌میش له گله، پایه‌و پله‌و پیزیان له‌لای خودا ته‌نیا به‌ ته‌قوایه‌و به‌س، نه‌ک به‌ بنه‌چه‌و وه‌چه، یابه‌شیوه‌ی جوان یا به‌زوری سامان، به‌لام کاتئ که یاساو به‌رنامه‌کانی ئیسلام به‌ته‌واوی جئ گیربوون و، عه‌قیده‌و بیروباوه‌ری ساغی ئیسلامه‌تی له‌سه‌ر شیوه‌یه‌کی جوان و پته‌و له ناو دلّ و ده‌روونی جه‌ماوه‌ری گه‌لی ئیسلامدا به‌باشی ره‌گ و ریشه‌یان داکوتاو، مه‌ترسی شه‌وه نه‌ما که ئیتر ده‌سکاری بنه‌ماکانی ئیسلام بکری، یابته‌رستی و شتی وا له ناو موسولماناندا سه‌ر هه‌لّ بداته‌وه، واته کاتئ که بته‌رستی و فره‌خوایی بنه‌بربوون وه به‌رنامه‌ی ئیسلام به‌باشی سه‌ری گرت،

ئیتړ هه‌زرت (دبرودی خودای له‌سربین) به‌جله‌وکیښی سرروش به‌ره به‌ره ده‌ستی
 کرد به‌بزارکردنی مه‌زرای پیروزی ئیسلامو، گه‌لې له‌و کیښه‌و به‌ره
 ئیشکالانه‌ی چاره‌سهر کرد که له‌وه پیښ - به‌هوی فره‌ بونه‌ی جیا جیاوه -
 په‌یدابوو بوون، وه‌ک ئه‌وه که ده‌فهرموئ: له‌ مه‌وپیش جاران نه‌هیم لې ده‌کردن
 له‌ دیده‌نی گورستان، به‌لام ئه‌وا ریگه‌ی من دراوه که دیده‌نی گوړی دایکم
 بکه‌م، که وابوو ئیوه‌پیش له‌ مه‌ودوا دیده‌نی گورستان بکه‌ن، چونکه‌ دیمه‌نی
 گوړو گورستان یادی قیامت تازه ده‌کاته‌وه. هویه‌کی گرنگی ئه‌و کیښه‌و
 ئیشکالانه ده‌گه‌ریته‌وه بو چهند خالې: وه‌ک جیایی مه‌عنای لوغ‌ه‌وی ووشه‌ له‌
 مه‌عنای ئیستیلاحي هه‌مان ووشه‌ خوئ، له‌ سهره‌تاوه ئه‌م زاراوه ش‌هرعی
 یانه‌ی که ئیستا وا باوو ناسراون ئاوا واتا پوښن و مه‌به‌ست زانراو نه‌بوون،
 مه‌به‌ست و چه‌مکی بیژوه‌و گفته‌و عیبارت و رسته به‌ پیی شوین و حال و کات
 ده‌گوړان، وه‌ک ئه‌وه پله‌ی پوښنیری له‌ ناو کو‌مه‌لدا نزم بوو، باو باوی
 ئومیت‌ی و بی س‌ه‌وادی یی بوو، خه‌لک له‌به‌ر شه‌رو شوپرو مه‌شق کردن له‌سهر
 شیرو تیرو فیروبوونی رمبازی و جلیت‌بازی و خه‌می نان نه‌یان ده‌په‌رژایه‌ سهر
 خوینده‌واری، ته‌نانه‌ت ئه‌و ته‌قه‌لایه‌ی که ئیسلام ده‌یدا بو په‌خشی زانست
 هیشتا سهره‌تای بوو، له‌به‌ر ئه‌وه زاناو مه‌لاو فه‌قئ که‌م بوون، ئه‌وه‌پیش له‌وئ
 بوه‌ستی که زوربه‌ی نو موسولمانه‌کان ماکی دینه‌ کو‌نه‌که‌ی خو‌یان له‌ ناخی
 ده‌رونیاندا هه‌رما‌بوو، هه‌ره‌مه‌یه‌کی ئیجگار زور له‌ بیرو باوه‌رو عاده‌ت و
 نه‌ریتی جووله‌که‌و گا‌ورو بته‌پرست و فره‌ خواو ناگر په‌رست به‌هوی ئه‌م نو
 موسولمانانه‌وه به‌ناو خه‌لکه‌ موسولمانه‌که‌دا بلاو بوو بووه.

جا له‌هه‌ل و مه‌رجیکې ئا‌وادا فره‌ بیري نیوه چل و زور باوه‌ری ناب‌ه‌کام و
 زور کیښه‌و به‌ره‌ی زه‌ق و ره‌ق سهره‌هل ده‌دن، وه‌لې له‌ سایه‌ی خوداوه،
 به‌ته‌وقیفی خودایی، سوورو جیزی پاک و پوختی خه‌رمانی گول و گول‌زاری
 ئیسلام له‌و حه‌مکه‌ دړک و دال و کاو کو‌ته‌ل و پو‌وچه‌ل و کو‌زهره‌ جیا وه‌کرا.
 ئه‌م پوخته‌ کردنه‌ش به‌کو‌ششی بی و‌وچانی هه‌زرت خوئ و یاران‌ی و

زانایانی ئایینی سہری گرت، بگرہ ئہم ہولہ پیروزہ ہتا ئیستاش ہر بہردہوامہ، چونکہ ہیشتا ماکی بیری چہوت لہناومانا ہہرماوہ.

جا پاش ئہم سہرنجہ عہرزی ئیوہی ئازیزی بہرپیز دہکہم: زوربہی ئہو بہ دیمہن جیاوازی یہی کہلہ نیوان چہند حہدیسئکدا رہچاو دہکرین دہگہرینہوہ بو ئہم جوڑہ ہوئیانہ، لہبہر ئہوہ زانا گہورہکان چونکہ شارہزایہکی باشیان ہہیہ لہ ہوو ماکی کیئشہکاندا، گہئی بہ جوانی و زور بہہاسانی دہتوانن چارہسہریان بو بدوزنہوہ، وہہتا بوئیان بکری حہدیسى ساغ بہ زہعیف یا بہمہنسوخ دانانینو، ئہگہر بوڑہ دژایہتیہک لہ بہینی دوو فہرموودہی ساغدا ہہبوو تہئویلیان دہکەن، وہئی نیمچہ مہلاو کۆلکہ خوینہوارہکان تادہبئ کیئشہکہ گہورہتر دہکەن و بہ سادہترین جیاوازی فہرتہنہیئ بہرپا دہکەن.

بو نمونہ دوو رای جیا جیا لہ بارہی جیگہی ئہو جیہانی باوک و دایکی پیغہمبہرہوہ ہن، ئایا بہہہشتین یانا؟ چہند فہرموودہیئ دہفہرموی بہہہشتین، فہرموودہی ترہہیہ دہفہرموی: بہہہشتی نین. ئہم فہرموودہیہی ئیرہ گہئی تہئویل ہل دہگری، وہک ئہوہ مہبہست لہم فہرموودہیہی ئیرہ ئہوہبئ کہ عہبدوللای باوکی پیغہمبہر لہ کاتی ئہو پرسیارو ولامہدا، لہناو گوپردا، لہناو ئاگردا بووبئ، لہبہر گوناهو شتی وا، نەوہک لہسہر بئ باوہپی و شتی وا، بہلام لہوہدوا لہبہر خاتری پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہربئ) یالہبہر ہہرہوئیہکی تر پزگاری بووبئ و بجیئتہ بہہہشتہوہ. بہزہینم حہزرت (درویدی خودای لہسہربئ) لہسہرہتاوہ کہوای فہرمووہ مہبہستی چہند شت بووہ: قیژاویکردن و تہبشیعئ بیرو باوہرہ کۆنہکان، ہتا لہبہر چاوی موسولمانان بکہون، دلدانہوہی کابرای پرسیارکہر؟ گہیاندنی ئہو ہہوالہ بہ خہلک تا بہبنہچہو وہچہی خوئیان دہست خہرؤ نہبنو، ہہرکەس خوئی بو خوئی ہہول بدا. تکیاہ بو پتر بہہرہمہندی لہم باسہ تہماشای بہرگی شہشہمی تاج، لاپہرہ (۲۱۳) فہرموودہی/۲۲ چ/۱ ژمارہ: ۳۹۱۳ چاپی/۲، بفہرموون.

خوینته‌ری نازیز! نه‌می نووسیمان له‌سه‌ر ئه‌م فهرموده‌یه نمونه‌یه‌که له شیکردنه‌وه و پاقه‌کردنی فهرموده‌کان، نه‌مه‌یش کات و کۆشش و مه‌ودای خۆی ده‌وئ، که‌واته من هه‌قمه که به‌ته‌رجه‌مه‌ی هه‌دیسه‌کان ئیکتیفاده‌که‌م، له به‌خشنده‌یی خودای گه‌وره‌ش ئومید ده‌که‌م که‌له‌مه‌ولا، لاو مه‌لاو زانا خواناسه‌کانمان نرخ و سه‌نگی ئه‌م جوړه ته‌رجه‌مه‌و وه‌رگیرانه بزانه بایه‌خی پئ بدنه، هه‌تاکه‌ی هه‌ر بلّین: خۆ کوردییه‌و خۆکردی‌یه!! پاسته که‌به‌نده – وه‌ک مامۆستا مه‌لا ره‌شید به‌گ (خودای ئاززی بئ) – گو‌توومه: ئه‌مه شتی‌که بۆ عه‌وام و نانا‌شنا به‌عولومی عه‌ره‌بی یه‌ کراوه، عوله‌ما ئیحتیاجیان پئی نییه، وه‌لئ ئیستا وه‌ک ئیقتیباسی له‌م باسه ته‌ئویلی ئه‌و قه‌وله قه‌ردیمه‌تان بۆ ده‌که‌م به‌م قوله جه‌دیده: ئه‌و زاناو مامۆستاو مه‌لایانه‌ی که هه‌ست به‌ناسکی و نازداری و شیرینی ی زمانه‌که‌ی خۆیان نا‌که‌ن و، تام و چیژو چه‌شنی زمانی شیرینی کوردییان نه‌کردوه، به‌زمانیکی تر‌گۆش کراون ئه‌وانه کاریان به‌م جوړه شا‌کارانه نییه، ئه‌وانه ددانیان پئی ئال ده‌بیته‌وه، وه‌لئ نه‌وه‌ی نوئ به‌م جوړه کاره جوانه رچه شکینانه چاو و دل و ده‌روونیان گه‌ش و رو‌شن ده‌بیته‌وه!

۵۱۷۷- عَنْ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْوَايِدَةُ وَالْمَوْؤَدَةُ فِي النَّارِ. رواهما أبو داود^(۲):

له عامیره‌وه (خودای ئاززی بئ) عه‌رزى جه‌زه‌ت (درو‌دی خودای له‌سه‌ربئ) کرا: ژنئ کچی‌کی خۆی زینده به‌چال کردوه، حوکمی چیه‌؟ خۆشه‌ویست (درو‌دی خودای له‌سه‌ربئ) فهرمو‌وی: زینده به‌چال‌که‌ره‌که‌و زینده به‌چال‌کراوه‌که – واته: دایک و کچه‌که‌ی هه‌ردوکیان وان له ناو نا‌گردا (د – سه‌نه‌د صالح).

۵۱۷۸- → (ب - ۱ ز - ۲۲۴ ل - ۵۸۵ ف - ۹) (۳).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۳) تقدم فی مجلد أول. تسلسل / ۲۲۴ رقم / ۱۱۵۲/۹

لیږده‌ده‌فهرمووی: زه‌یدی کوږی ثابت (خودای لای رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مېهر (دروودی خودای له‌سهرېن) جارې به‌سواری قاتریکی خوږی بوو، له‌ناو باخه خورمایه‌کی به‌نی نه‌ججاره‌کاندا بوو، ئیمه‌یش له‌خزمه‌تیدا بووین، له‌پر هیستره‌که‌ی هلّ سلّه‌مییه‌وه، وه‌خته‌بوو به‌ری بداته‌وه، که‌ته‌ماشامان کرد وا پینچ – شه‌ش گوږې ده‌رکه‌وتن، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرېن): کی‌خواه‌نی ئه‌م گوږانه‌ده‌ناسی؟ پیاوږی کوتی: من، فهرمووی: ئه‌مانه‌که‌نگی مردوون؟ کوتی: کوږن‌خواه‌نه‌کانیان له‌سهرده‌می نه‌زانی پیش‌هاتنی ئیسلام دا مردوون، له‌کاتی باوی فره‌خوایی (ئیشراک) دا، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرېن): ئه‌م میلله‌تی موحه‌مه‌ده‌یش له‌گوږه‌کانیندا تاقی ده‌کړینه‌وهو دووچاری پرسیارو نه‌زموون و جه‌ره‌بابه‌دان و کی‌شه‌و به‌ره‌ده‌بن، مه‌بادا لاشه‌ی یه‌کتری نه‌نیژن و، ئه‌رکی سهرشانی خوټان له‌لایه‌نه‌وه به‌جی نه‌هینن، ئه‌گهر سزای ناو گوږ به‌گوږی خوټان بییستن، ده‌نا داوام له‌خودا ده‌کرد که‌کاریکی وای بکردایه‌که‌ئیوه‌یش وه‌ک ئیستای من گوږتان له‌سزاو نازاری ناو گوږ بوايه. له‌پاشا رووی کرده‌ئیمه‌و فهرمووی: له‌سزای ټاگر په‌نا به‌خودا بگرن.

یاران فهرموویان: نعوذ بالله من عذاب النار: له‌سزای ټاگر په‌نا به‌خودا ده‌گرین. فهرمووی: له‌سزای گوږ په‌نا به‌خوا بگرن. فهرموویان: نعوذ بالله من عذاب القبر: له‌سزای گوږ په‌نا به‌خودا ده‌گرین، فهرمووی: له‌ټاڅاوه‌و فره‌ته‌نه په‌نا به‌خوا بگرن، له‌دیارو نادیارۍ. فهرموویان: نعوذ بالله من الفتن ماظهر منها وما بطن: په‌نا ده‌گرین به‌خودا له‌ټاڅاوه‌و له‌دیاری و له‌نادیارۍ. (م/ن). ده‌قی وه‌لامه‌کانی یاران داده‌نرین به‌رسته‌ی نزای په‌سهندي حه‌دیشی، له‌م شوینانه‌دا، چونکی حه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرېن) په‌سهندي کردوون و پیاان رازی بووه، بوږیه‌منیش عه‌ره‌بیه‌که‌یم نووسی. (وه‌رگړې)

۱۲) کرده‌وه به‌پیتی سه‌رنه‌نجامیه‌تی : (الأعمال بالخواص)

۵۱۷۹- عَنْ سَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَعْظَمِ الْمُسْلِمِينَ غَنَاءَ عَنِ الْمُسْلِمِينَ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَظَنَرَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَهُ فَقَالَ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا. فَاتَّبَعَهُ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ، وَهُوَ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ، حَتَّى جُرِحَ فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتُ، فَجَعَلَ دُبَابَةً سَيْفِهِ بَيْنَ تَدْنِيهِ حَتَّى خَرَجَ مِنْ بَيْنِ كَيْفِيهِ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُسْرِعًا فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ. فَقَالَ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: قُلْتُ عَلَى فُلَانٍ، مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَلْيَنْظُرْ إِلَيْهِ. وَكَانَ مِنْ أَعْظَمِنَا غَنَاءَ عَنِ الْمُسْلِمِينَ، فَعَرَفْتُ أَنَّهُ لَا يَمُوتُ عَلَى ذَلِكَ فَلَمَّا جُرِحَ اسْتَعْجَلَ الْمَوْتُ فَقَتَلَ نَفْسَهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِنْدَ ذَلِكَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ عَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَيَعْمَلُ عَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ. رواه البخاري^(۱):

سهل (خودای ن رازی بن) فرموی: پیایوکی موسولمان له غزایه‌کا له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا بوو، زوړباش له‌و شه‌په‌دا فریای موسولمانه‌کان که‌وت، که‌چی پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) سه‌رنجی‌کی شه‌و پیاو‌هی داو فرموی: هه‌رکه‌سی چه‌زده‌کا که له جیهاندا پیایوکی دوزخ‌ی ببینی با ته‌ماشای شه‌م پیاو‌ه بکا. پیاوئ له موسولمانان، دووړو نزیك شوین شه‌و پیاو‌ه نازایه ده‌که‌وی، تابزانی هو‌ی چیه‌ی که‌وا دوزخ‌ی یه، ده‌پوانئ ده‌م به ده‌م پیاو‌ه‌که باشت‌ر ناموسولمانه‌کان به‌رباد ده‌کا تا خوشی زامار ده‌کړئ، که‌چی که زامار ده‌کړئ شو‌قره‌ناکړئ، به‌لکوو په‌له له مردنی خو‌ی ده‌کاو، نووکی شمشیر‌ه‌که‌ی خو‌ی له نیوانی هه‌ردوو گو‌ی مه‌مکیدا داده‌نئ و، به هه‌موو

(۱) بخاری. جهاد: ۲۸۹۸، ۴۲۰۲، ۴۷۰۷، ۶۴۹۳، ۶۶۰۷. تجریدی بخاری/ ۴/ ۳۱۱/ رقم/ ۱۵۷۱ = ۴۲۰۳، ۴۲۰۲،

۴۲۰۷، ۶۴۹۳، ۶۶۰۲. مسلم. ایمان: ۳۰۱ - ۳۰۴، ۶۶۸۳ تحفة الأشراف: ۴۷۸۰، ۴۷۸۷.

هیڅی خوئی خوئی ددها به‌سهریدا، تا نووکه‌که‌ی له ناو شانیه‌وه دهرده‌چی و خوئی ده‌کوژی، جا پیاوه‌که خیرا هاته‌وه بو لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) عهرزی کرد: قوربان! شایه‌تی ددهم که به‌راستی تو پیغه‌مبه‌ری خودایت، فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): بوچی چی بووه؟ گوتی: پیغشبینی یه‌که‌ت راست ده‌چوو، نه‌وه بوو که تو له‌باره‌ی نه‌وه زه‌لامه‌وه واوات فهرموو، که دوزه‌خی یه، به‌لئی نه‌م کابرایه هه‌رچه‌ند خوئی زور باش فریای موسولمانان که‌وت، به‌لام که تو وات فهرموو من زانیم که نه‌وه کابرایه له‌سهر ئیسلامه‌تی نامری له‌بهر نه‌وه شوینی که‌وتم، تاب‌ریندار بوو، ئیتر په‌له‌ی له مهرگی خوئی کردو خوئی کوشت، جا پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) به‌م بوئه‌یه‌وه فهرمووی: به‌نده‌ی وا هه‌یه کرده‌وه‌ی به‌دیمه‌ن کرده‌وه‌ی دوزه‌خییه، به‌لام خوئی له عیلمی خودادا به‌به‌هشتی له‌قه‌لم دراوه، به‌نده‌ی وایش هه‌یه به‌پیچه‌وانه‌وه کرده‌وه‌ی به‌هه‌شتی یه‌وه خوئی دوزه‌خی یه، چونکه هه‌مووکاری به‌پیی سهره‌نجامه‌که‌یه‌تی کتیب بو ناخری ده‌گیریت‌وه! (ب).

۵۱۸۰ -> (ب - ۷ ز - ۲۵ ل - ۱۳۰ ف - ۱) (۲).

۵۱۸۱ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا اسْتَغْمَلَهُ. فَقِيلَ: كَيْفَ يَسْتَغْمَلُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: يُوفِّقُهُ لِعَمَلٍ صَالِحٍ قَبْلَ الْمَوْتِ. رواهما الترمذي في القدر بسندين صحيحين. نَسَّأَ اللَّهُ حَسَنَ الْخَاتَمَةِ. آمين (۳):

نه‌ه‌س (خودای ئی‌رازی بن) له خو‌شه‌ویسته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: کاتی خودا خواستی خیری به‌هه‌ر به‌نده‌یی هه‌بی ده‌یخاته‌کار، عه‌رزیان کرد: قوربان! چون چونی ده‌یخاته‌کار؟ فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): له پیش مردندا کاریکی باشی بو‌رێک ده‌خات (ت - س/ص).

(۲) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل / ۲۵. رقم / ۴۰۸۲/۱.

(۳) بسند صحیح عند الترمذی

۱۲) که‌ره‌که کاری چاک زوو به‌زوو بکری : (تجب المبادرة بالعمل الصالح)

۵۱۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا أَوْ يُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا. رواه مسلم والترمذي^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بئ) لە ھەزەرەتەو (دروودی خودای لەسەری) دەفەرموئ: بە کردەوێ باش دەست پێشکەری لە قەومانێ ئەو فەرته‌نو ئاشووبانە بکەن کە وەک شەوێ زەنگ خەڵک دادەگرن و دنیا تارێک دەکەن، خەڵک و سەریان ئی دەشیوئ و پێیان ئی دەگوێ، پیاو ھەیە بەیانێ موسولمانەو ئیوارە کافرە، ئیوارە موسولمانەو بەیانێ کافرە، ئایینی خوێ دەفروشی بۆ شەرەو پڕو پیتی جیھان (م/ت).

۵۱۸۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَبْعًا هَلْ تَنْظُرُونَ إِلَّا فَقْرًا مُنْسِيًا أَوْ غِنًى مُطْفِئًا أَوْ مَرَضًا مُفْسِدًا أَوْ هَرَمًا مُفْنِدًا أَوْ مَوْتًا مُجْهِزًا، أَوِ الدَّجَالَ فَشَرُّ غَائِبٍ يَنْتَظَرُ أَوِ السَّاعَةِ فَالسَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمْرٌ. رواه الترمذي وقال حديث حسن^(۲):

دیسان ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بئ) لە ھەزەرەتەو دەفەرموئ (دروودی خودای لەسەری): بە کردەوێ باش پێش دەستی لەم ھەوت شتە بکەن: چێ لە جیھان چاوەرێ دەکەن، جگە لە یەخە گرتنی یەکن لەم ھەوت شتانە، کە لە پڕیکا پرتان پیا بکاو بدا بە سەرتاندا: یەکەم ھەژاری، کە ھەموو شتێ لەبەر دەباتەو، دووھم دەولەمەندی، کە پیاو یاخی و بایی دەکا، سێھەم نەخوشین کە لەش تێک دەدا، چوارەم پیری کە مروە دەخەلەفیئ، پێنجەم مردنی کوتوپری بڕسەر! شەشەم جەجال کە خراپترین و بەدترین نادیار (غائب) یە، کە چاوەرەوان دەکری، ھەوتەم قیامەت کە ئەمەیان لە ھەموان سامناکترە دیژوارترە! (ت/حاکم - س/ص)

(۱) مسلم. ایمان: ۳۰۹

(۲) حسن عند الترمذي.

۵۱۸۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَيَأْتِي: طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا أَوِ الدُّخَانُ أَوِ الدَّجَالُ أَوِ الدَّابَّةُ أَوْ خَاصَّةٌ أَحَدِكُمْ أَوْ أَمْرُ الْعَامَّةِ. رواه مسلم والإمام أحمد^(۳):

دیسان فہرمووی: خوْشہ‌ویست (دیودی خودای لہ‌سیرین) فہرمووی: بہ‌کاری چاکہ ہتا دہ‌توانن پیْشده‌ستی لہم شہ‌ش کارہ‌ساتہ سامناکانہ بکہن: یہ‌کہم لہ کارہ‌ساتی ہلہاتنی خوْ لہ خوْ ئاواوہ کہ نیشانہ‌یہ‌کی گہورہ‌ی ہاتنی قیامہ‌تہ، دوہم لہو دووکہ‌لہ‌ی کہ سہ‌راسہر جیہان دادہ‌گری، وہ‌چل پوْژ دہ‌مینیتہ‌وہ، نہ‌میش لہ پیْش ہہ‌ستانی قیامہ‌تدا روو دہ‌دات، سیْیہم لہ جہ‌جال، چوارہم لہ دابہ‌تو لئہ‌رض، پیْنجہم لہ مہ‌رگ کہ وہ‌ک ملوْزم یہ‌خہ‌ی یہ‌ک بہ‌یہ‌کتان دہ‌گری و کہ‌ستان لہ چنگی قوتاری نابئ، شہ‌شہم لہ ہاتنی پوْژی رہ‌ستاخیز، واتہ: قیامہ‌ت، کہ کارہ‌ساتیْکی گشتی وایہ ہہ‌موان وہ‌ک یہ‌ک دادہ‌گری. (م/نہ‌حمہ‌د- بہر رہ‌حمہ‌تی خودا کہ‌ون)

بوْ زانیاری زیاتر تہ‌ماشای نہم شوینانہ بکہ: بہ‌رگی حہ‌وتہم، لا‌پہ‌رہ حہ‌فتا و شہ‌ش و تہ‌فسیری سوورہ‌تی نہ‌مل، بہ‌رگی شہ‌شہم، لا‌پہ‌رہ دووسہ‌دو چلو و ہشت، سوورہ‌تی یووسف، فہرموودہ‌ی چوارہم، بہ‌رگی شہ‌شہم ل- ۱۶۶ چ/ ۱ ف - ۳. (وہ‌پرگیب)

۱۴) ترسی خودای گہورہ پیروزییہ: (الخوف من الله تعالى)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ - سورة آل عمران - ۳/ ۱۷۵} واتہ: نہ‌گہر ئیوہ بہ‌پراستی موسولمانی تہ‌واون و خاودہ‌نی باوہ‌پی پتہ‌ون ہہر لہ‌من بترسن کہ خودای ہہ‌موانم.

۵۱۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا. رواه البخاري والترمذي^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی من ده‌یزانم له‌ باره‌ی سام و ترس و بیمی مه‌رگ و گوپو حه‌شرو سه‌خه‌لتی و مه‌ینه‌ته‌کانی پوژی قیامه‌ته‌وه، ئه‌گه‌ر ئیوه‌ بیزانن که‌م پی ده‌که‌نین و که‌ئی زو‌ر ده‌گریان (ب/ت).

۵۱۸۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ. رواه الشيخان والترمذي (۲):

دیسان له‌وه‌وه له‌ خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: په‌رده‌و په‌رژینی دۆزه‌خ هه‌وه‌سبازی و ئاره‌زوو بازی یه، په‌رده‌و په‌رژینی به‌ هه‌شتیش بی دلی کردنی نه‌فسه. (ش/ت) واته: به‌جئ هیئانی ئاره‌زووه‌کانی ده‌روون وه‌ک ئه‌وه‌ وایه‌ په‌رده‌و په‌رژینی ده‌وری دۆزه‌خ به‌ ده‌ستی خو‌ت لاده‌یت، ئه‌وجا به‌ پی‌ی خو‌ت بجیته‌ ناو دۆزه‌خه‌وه، هه‌روه‌ها به‌جئ هیئانی ئه‌رکه‌ ئایینی‌یه‌کانیش - که‌ به‌جئ هیئانیان زو‌ر ناخو‌ش و گرانه‌ له‌سه‌ر شانی نه‌فس و ده‌روون - وه‌ک ئه‌وه‌ وایه‌ په‌رده‌و په‌رژینی ده‌وری به‌هه‌شت به‌ ده‌ستی خو‌ت لاده‌یت و، ئه‌وجا به‌ هاسانی خو‌ت بکه‌ی به‌ناو به‌هه‌شتا. ته‌ماشای به‌رگی یه‌که‌می (ریاض الصالحین لاپه‌ره‌ سه‌دو سیی و پی‌نج، فه‌رمووده‌ی حه‌وته‌م به‌فه‌رموون، بو‌ زانیاری زیاتر (وه‌رگی‌ر).

۵۱۸۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَيَّ أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ، وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ. رواه البخاري والإمام أحمد (۳):

عه‌بدوللای کو‌ری مه‌سه‌عوود (خودای ئی رازی بن) له‌ خو‌شه‌ویسته‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): هه‌رکامی له‌ ئیوه‌ بگری به‌هه‌شتی لی‌وه‌ نزیک‌تره‌ له‌ به‌نییلا‌وی که‌وشه‌کانی، دۆزه‌خیش هه‌روه‌ها، واته: که‌س نازانی که‌ خوا به‌ه‌وی چیه‌یه‌وه

(۱) بخاری. رفاق: ۶۴۸۱، ۶۴۸۵، ۶۶۳۷.

(۲) تجرید/۲۷۴/۵ رقم: ۲۰۱۷ = ۶۴۸۷ فتح. مسلم. الجنة وصفة نعيمها: ۷۰۶۱. ترمذي. صفة الجنة: ۲۵۵۹. تحفة: ۳۲۹.

(۳) تجرید/۲۷۳/۵ رقم/۲۰۱۶ = ۶۴۸۸ فتح.

لیئ خۆش ده‌بئ، یابه‌هۆی چیه‌وه لیئ ده‌ره‌نجئ، که‌واته: مروّ تاده‌توانئ کاری خیر زور بکا، وه‌ه‌روه‌ها تا ده‌توانی له‌ خراپه، له‌ گه‌وره‌و له‌ بچووکی، له‌ که‌م و له‌ زۆری، دووربئ (ب/ئه‌حمده-رحمته له‌ مژبئ نازاریان).

۵۱۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ رَجَالٌ يَخْتَلُونَ الدُّنْيَا بِالَّذِينَ يَلْبَسُونَ لِلنَّاسِ جُلُودَ الضَّأْنِ مِنَ اللَّيْنِ وَأَلْسِنَتَهُمْ أَخْلَى مِنَ السُّكَّرِ وَقُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الذَّنَابِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَبِي يَغْتَرُونَ أَمْ عَلَيَّ يَخْتَرُونَ فَبِي حَلَفْتُ لِأُبْعَثَنَّ عَلَى أُولَئِكَ مِنْهُمْ فِتْنَةً تَدْعُ الْحَلِيمَ مِنْهُمْ خَيْرًا^(۱).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی زانی بن) له‌ چه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموئ (دیویدی خودای به‌سرب): له‌ ئاخ‌ر زه‌مانا پیاوانئ په‌یدا ده‌بن، به‌ فی‌ل و فې، به‌ناوی ئایینه‌وه هه‌ول بۆ خواردنی جیهان ده‌ده‌ن و، دینی پیروژ ده‌که‌ن به‌ ماشه‌و ده‌سمایه‌ی دنیا، ئه‌مانه‌ به‌دیمه‌ن له‌به‌ر چاوی خه‌ک وه‌ک مه‌ر هیمن و به‌زمانی لووس وه‌ک شه‌کر شیرین و ده‌لئی مه‌ری پیغه‌مبه‌رو که‌لله‌ی شه‌کر، به‌لام له‌ ده‌وه‌ گورگن و که‌ولی مه‌ریان پۆشیوه.

خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌و بالا ده‌ست و خاوه‌ن شان و شکۆ هه‌ره‌شه‌ له‌مانه‌ ده‌کا و ده‌فه‌رموئ: ئایا ئه‌مانه‌ به‌ هۆی سه‌برو چه‌وسه‌له‌ی منه‌وه له‌ خۆبایی و ده‌سخه‌پۆ ده‌بن، یاخود له‌به‌ر سه‌رکه‌شی و گو‌م‌پ‌راییی خۆیان پ‌ر کیشی له‌من ده‌که‌ن و تا ئه‌م پاده‌یه‌ به‌ سووکی ته‌ماشای خودا ده‌که‌ن! ده‌ی سویندم به‌ گه‌وره‌یی خۆم ئه‌مه‌یان به‌ سه‌ره‌وه‌ ناچئ، ده‌بئ تووشی فه‌رتنه‌یه‌کی وایان بکه‌م. وه‌ک کویری مزه‌عیل به‌ هیچ لایه‌کا سه‌رده‌رنه‌که‌ن، وه‌ک ئه‌وه‌ یه‌کئ له‌ خۆیان ده‌که‌م به‌ مایه‌ی ئاژاوه‌و ده‌یکه‌م به‌ کولکیانه‌وه، کامیان که‌ خۆی به‌ چه‌وسه‌له‌دارو هیمن ده‌زانئ سه‌رگه‌ردان و سه‌رلیشیواوی بکا. (ت - س/ح).

(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۱۸۹- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مُتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يَمُوتُ إِلَّا نَدِمَ، قَالُوا: وَمَا كَدَامَتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ مُحْسِنًا نَدِمَ لَا يَكُونُ اِزْدَادًا وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا نَدِمَ إِلَّا يَكُونُ نَزْعًا^(۵).

دیسان له‌وه‌وه له‌ خو‌شه‌ویسته‌وه ده‌فهرموئ (دروودی خودای له‌سهرین):
هه‌موو که‌سئ که‌ ده‌مرئ په‌شیمان ده‌بیته‌وه! یاران گو‌تیان: قوربان!
له‌به‌رچی؟ فهرمووی: نه‌گهر خو‌ی پی‌او‌ی باش بوو بئ له‌به‌ر نه‌وه په‌شیمان
ده‌بیته‌وه بو زیاتر چاکه‌ی نه‌کردوه، نه‌گهر خو‌ی پی‌او‌ی خراب بئ بو نه‌وه
په‌شیمان ده‌بیته‌وه که‌ بو له‌ خراپه‌ وازی نه‌هی‌ناوه‌وه به‌ ده‌ستی خو‌ی ناگری
ناوه‌ به‌ مالی خو‌یه‌وه (ت - س/ح).

۵۱۹۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مُتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ خَافَ اذْلَجَ وَمَنْ اذْلَجَ بَلَغَ الْمَنْزِلَ إِلَّا إِنْ سَلَعَهُ اللَّهُ غَالِيَةً إِلَّا إِنْ سَلَعَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ^(۶).

دیسان فهرمووی: که‌زهدت (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: که‌سئ
بترسئ و خه‌می خو‌ی هه‌بئ شه‌و ده‌گری به‌ ده‌مه‌وه‌وه شه‌و له‌ناو بو‌ی
ده‌رده‌چئ، که‌سی‌کی‌ش ناوا چالاک بئ و شه‌و بگری به‌ده‌مه‌وه‌وه شه‌و له‌ ناو
بو‌ی ده‌رچئ هر ده‌گاته‌وه‌وارو به‌ ناواتی خو‌ی ده‌گا، ناگادار بن کالای خودا
نور به‌نرخ و گران به‌هایه، هه‌تا خو‌تانی پتر بو ماندوو بکه‌ن که‌مه، ناگادار بن
مه‌به‌ست له‌کالای خودا به‌ هه‌شتی بالایه‌ خو‌شی له‌و که‌سه‌ی که‌به‌ کو‌ششی
بئ ووچان خو‌ی ده‌گه‌یه‌نی‌تی (ت - س/ح).

۵۱۹۱ → فهرمووده‌ی (لایلج النار رَحُلٌ بَكِي مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ) رابورد
له‌باسی (فضل الجهاد) یدا. (ب- ۸ ز- ۱۱ ل- ۵۲ ض/ ۱ ف- ۱۲)^(۷).

۵۱۹۲ - → (ب - ۱ ز - ۲۲۴ ل - ۵۸۴ ف - ۷)^(۸).

(۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۶) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه)

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه). تقدم في مجلد ۸/ تسلسل ۱۱/ ل ۵۲/ رقم ۴۲۰۸/۱۲.

۵۱۹۳- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ وَأَسْمَعُ مَا لَا تَسْمَعُونَ أَطَّتِ السَّمَاءُ وَحُقَّ لَهَا أَنْ تَنْطُ مَا فِيهَا مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعٍ إِلَّا وَمَلَكَ وَاضِعَ جَنَهِتَهُ سَاجِدًا لِلَّهِ، وَاللَّهُ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمَ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا وَمَا تَلَدَّدْتُمْ بِالنِّسَاءِ عَلَى الْفُرُشِ وَلَخَرَجْتُمْ إِلَى الصُّعَدَاتِ تَجَارُونَ إِلَى اللَّهِ. لَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ شَجَرَةً تُفْعَضُ. روى هذه الستة الترمذي^(۸).

نه‌بو زهر (خودای فی رازی بن) - فهرموی: پیغهمبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) - فهرموی: هندی شت هه‌ن من ده‌یانبینم به‌لام بو ئیوه نابینرین، هندی شتیش هه‌ن من ده‌یانبیستم به‌لام بو ئیوه نابیسترین وهک سامناکی و چونیتی گوپی ته‌نگ و تاریک و گه‌ئێ له‌ حال و سه‌یرو سه‌مه‌ره‌ی هه‌ردوو جیهان، ئاسمان چرکه‌ چرکی و هه‌قیشتیی که‌ بکه‌وێته‌ چرکه‌ چرک و قرچه‌ قرچ، چونکه‌ شوینی هه‌موو چوار په‌نجیه‌کی فریشته‌یی ته‌ویلی خوئی له‌سه‌ر داناوه‌ و کوپ نووش بو‌ خودا ده‌با، به‌ خودا ئه‌وه‌ی من ده‌یزانم ئه‌گه‌ر ئیوه‌ بیزانن گه‌ئێ که‌م پی ده‌که‌نین و زور زور ده‌گریان، له‌سه‌ر نوینیش که‌یفتان له‌گه‌ل ژن نه‌ده‌کرد، وه‌له‌ تاوانا ده‌رده‌په‌رین بو‌ پیگه‌ و بانه‌کان و هاوا رتان ده‌برده‌ به‌ر خودا که‌ په‌ناتان بدا، خوژگه‌م من دره‌ختی ده‌بووم یه‌کێ ده‌یپریم و ده‌برامه‌وه‌ و ده‌چوومه‌وه‌ په‌رده‌ی نه‌بوون و پزگه‌رم ده‌بوو له‌ چه‌ند و چوون و له‌ بگه‌رو به‌رده‌و له‌ کیشو به‌ره‌ی هه‌ردوو جیهان! (ت - س/ح).

(۱۵) پشت به‌ خودا به‌ستن: (التوکل علی الله تعالی)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ - سورة الطلاق - ۳/۶۵}.

واته: خودای مه‌زن ده‌فه‌رموی: هه‌رکه‌سێ به‌راستی پشت به‌ خودا به‌به‌ستی، ئیتر بو‌ هه‌موو شتی ته‌نیا خودای به‌سه‌.

(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه). تقدم في مجلد ۱/ تسلسل ۲۲۴ رقم ۱۱۵۱/۷

(۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۱۹۴ - → (ب - ۴ ز - ۸۰ ل - ۲۴۰ ف - ۱) (۱).

۵۱۹۵ - عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرُزِقْتُمْ كَمَا تُرْزَقُ الطَّيْرُ تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا. رواه الترمذي وأحمد والحاكم (۲):

عومه‌ر (خوشنودی خُودای لیبی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) فه‌رمووی: نه‌گه‌ر ئیوه به‌راستی پشت به خودا ببه‌ستن، به‌لام پشت به‌ستنیکی به‌راستی ته‌واو، نه‌وا خودا وه‌ک چوَن رزق و پوژئی مه‌ل و بالنده‌کان به‌ریک و پیکی ده‌دا، ناوا رزق و پوژئی ئیوه‌یش ده‌دا، نه‌وه تانی نه‌و مه‌ل و بالنده‌نه‌ سهر له به‌یانه‌کی به‌سکی چوَل و برسی له‌لانه‌و جیگه‌ی خویان ده‌رده‌چن، به‌بیئ نه‌وه تویش به‌ریه‌کیان پی بیئ، یا عه‌ماریکیان هه‌بیئ، که‌چی سهر له ئیواری به‌ تیرو ته‌سه‌لی و به‌ جیق‌لدانی پره‌وه ده‌گه‌رینه‌وه. (ت - س/ص - نه‌حمه‌د/ حاکم).

۵۱۹۶ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْلِيهَا وَأَتَوَكَّلُ أَوْ أَطْلِقُهَا وَأَتَوَكَّلُ قَالَ: أَغْلِيهَا وَتَوَكَّلْ. رواه الترمذي في آخر كتابه (۳):

نه‌نه‌س (خوشنودی خُودای لیبی) فه‌رمووی: پیاوی به‌ سواری و شترئ هات بو لای پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربین) له و شتره‌که‌ی دابه‌زی و هاته پییشه‌وه‌و گوتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! له پیشدا و شتره‌که‌م ببه‌ستمه‌وه‌و نه‌وجا پشت به‌ خودا ببه‌ستم که شتیکی به‌سهر نه‌یی، یا خود پیویست به‌به‌ستنه‌وه‌و نا‌کا، به‌لکوو یه‌کسه‌ر به‌ره‌لای بکه‌م و پشت به‌ خودا ببه‌ستم؟ فه‌رمووی: له پیشدا بیبه‌سته‌ره‌وه ئینجا پشت به‌ خودا ببه‌سته. واته: ره‌فت و عه‌مه‌ل به‌ه‌وو سه‌به‌ب درژی ته‌وه‌ککول نیه. (ت).

(۱) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل / ۸۰ رقم / ۲۰۶۳/۱.

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) سكت عن درجته الشارح.

۵۱۹۷- → (ب - ۲ ز - ۲۰ ل - ۵۳ ف - ۱۰) (۴).

۵۱۹۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ أَخَوَانِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَكَانَ أَحَدُهُمَا يَأْتِي النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَالْآخَرُ يَحْتَرِفُ فَشَكَا الْمُحْتَرِفُ أَخَاهُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: لَعَلَّكَ تُرْزَقُ بِهِ (۵).

نه‌نس (رمزای خودای نبین) فهرمووی: له سهردهمی پیغهمبه‌ردا (دیوودی خودای له‌سربین) دوو برا هه‌بوون، یه‌کیکیان ده‌هات بو خزمه‌تی پیغهمبه‌ر (دیوودی خودای له‌سربین) له خزمه‌تیدا فی‌ری زانست و نایین ده‌بوو، نه‌وی تریشیان کارو که‌سابه‌تی ده‌کردو خوشی و براهه‌یشی به‌خیو ده‌کرد، نیشکه‌ره‌که‌یان له‌لای پیغهمبه‌ر (دیوودی خودای له‌سربین) سکا‌لای له‌ده‌ست براهه‌ی کرد، که‌گوایه‌ نیش و کاری بو‌گوزهرانی خوی ناکا، فهرمووی: ری‌ی تی ده‌چی که‌خودا له‌به‌ر خاتری نه‌و رزق و پوژی تویش بدا که‌واته: گله‌یی ی تی مه‌که. (ت - س/ص).

۵۱۹۹- وَكُتِبَ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِلَى عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنْ أَكْتُبِيَ لِي كِتَابًا تُوصِينِي فِيهِ وَلَا تُكْثِرِي عَلَيَّ. فَكُتِبَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا إِلَى مُعَاوِيَةَ: سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمَّا بَعْدُ فإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ أَلْتَمَسَ رِضَاءَ اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللَّهُ مُؤَوَّةَ النَّاسِ وَمَنْ أَلْتَمَسَ رِضَاءَ النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ. روى هذه الثلاثة الترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْيَقِينِ وَالتَّوَكُّلِ عَلَيْهِ آمِينَ (۶).

مه‌عاوییه (خودای ن‌رازی بن) نامه‌یه‌کی بو‌عائیشه (خودای ن‌رازی بن) نووسی داوای تی کرد: نامه‌یه‌کم بو‌بنووسه‌ پهن‌دم داده‌و ئاموژ‌گاریم بکه، به‌لام باکورت و پوخت و به‌سوود بی، نه‌ویش کاغه‌زیکی له‌سه‌ر نه‌م شیوه‌یه‌ بو‌نووسی: سلاو له‌ تو، له‌ پاش سلاو، بو‌خوم له‌ پیغهمبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو

(۴) تقدم فی مجلد ۲/ تسلسل/ ۲۰ رقم: ۱۰/ ۱۳۶۹.

(۵) واه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۶) سکت عن درجته الشارح.

(درویدی خودای له‌سهرین): که‌سئی ره‌زای خودای مه‌به‌ست بی و هه‌ولی بو‌بدا -
 نه‌گه‌رچی به هوی نه‌وه‌یشه‌وه خه‌ک له خوی توو‌ره بکا - نه‌وه خودا له
 پاداشی نه‌وه‌دا له زه‌حمه‌ت و ئه‌رک و ئازاری خه‌ک پزگاری ده‌کا، وه‌لی که‌سئی
 مه‌به‌ستی ره‌زامه‌ندیی خه‌ک بی و ده‌ربه‌ستی نه‌وه نه‌یی که خودا به هوی
 نه‌وه‌وه لیی ده‌ره‌نجی، نه‌وه خودا ده‌یسی‌پیری به خه‌که‌که‌وه له پشتیوانی و
 عینایه‌ت و چاویری خوی بی به‌شی ده‌کا ئیتر دیسان سلاو له‌سهر تو (ت).

۱۶) به‌شی پینجه‌م: باسی نه‌و شتانه‌ی که ده‌بن به‌هوی دلنه‌رم بوون و

دل‌سوزیی

الفصل الخامس: فی الرقاق

۵۲۰۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ
 اللَّهَ تَعَالَى قَالَ مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ
 أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالتَّوَّافِلِ حَتَّى أَجِبَهُ، فَإِذَا
 أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا
 وَرَجُلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لِأَعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لِأُعِيدَنَّهُ، وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ
 شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ. رواه
 البخاري والإمام أحمد^(۱).

نه‌بو هوره‌یره (خوشنودی خودای فی‌بن) فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای
 له‌سهرین) فه‌رموی: خودای گه‌وره و سه‌روه ده‌فه‌رموی: که‌سئی گه‌ر به
 خوشه‌ویستیکی من بکا، دوشمنایه‌تی له‌گه‌ل دوستیکی مندا بکا، نه‌وه
 مه‌عنای وایه که دوژمنایه‌تی له‌گه‌ل مندا ده‌به‌ستی که‌واته با خوی ئاماده بکا
 بو شه‌ر کردن له‌گه‌ل خو‌مدا، من خو‌م شه‌ری تی ده‌به‌ستم و له جیاتی نه‌و
 دوسته نازدارم بوی ده‌چمه مه‌یدانی نه‌به‌رد بو نه‌و ناحه‌زه‌ی!

(۱) ریاض / ۱ / ۱۰۵ رقم / ۹۵ / ۱ تجرید البخاری / ۲۷۹ / ۵ رقم / ۲۰۲۳ = ۶۵۰۲ فتح.

وہ عہدو بہندہی من بہ ہیچ شتیکی خوشہویست وک ئەوہ خوئی لہ من نزیک ناکاتہوہ، کہ وک بہ کردنی ئەو شتانہی فہرزم کردوہ لہ سہری بہوہ خوئی لہ من نزیک بکاتہوہ، بہرہ بہرہ بہندہی من، بہ کردنی سوننہ تہکان، خوئی لہ من نزیک دہکاتہوہ و خوئی دینیتہ پیئشہوہ، ہہتا خوشہویست دہبی لہ لام، جا کاتی بہندہ گہیشتہ ئەو پلہیہ کہ ببئی بہ خوشہویست و دۆستی من، ئیتیر خۆم دہبم بہ گوئی و چاوو دەست و پئی بۆی! ہەرچی بہ دلی من نہبئی و بۆ رہزای من نہبئی نہگوئی پئی دەداو نہتہ ماشای دہکاو نہدہستی بۆ دہباو نہبۆی دہچی! ئیتیر منیش بئی دلی ئەو ناکہم و دلی ناشکیئم، ہەرچیم ئی داوا بکا بہ بان چاو دہیدہمی و بہ دەستی خۆم دہیدہمی و بہ پئی خۆم بۆی دہبہم، ئەگہر پەنام بۆ بیئنی پەنای دہدہم، لہ کردنی ہیچ شتی وک ئەوہ سئی و دوو ناکہم وک ئەوہ کەلہ کیئشان کیانی موسولماندا سئی و دوو دہکەم، چونکہ ئەو حەزی لہ مردن نییہ، وە منیش ہەر چەند حەزم لہ بئی دلی ئەو نییہ بہ لام مردنیش کاریکی ناچارییہ ہەردہبئی ببئی. (ب/ ئە - نوقمی لیئشاوی میہری خودابن.

۵۲۰۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِذَا خَرَجْتَ رُوحَ الْمُؤْمِنِ لَلْقَاهَا مَلَكَانِ يُصْعِدَانِهَا. قَالَ حَمَّادٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): فَذَكَرَ لَنَا مِنْ طَيْبِ رِيحِهَا وَذَكَرَ الْمِسْكَ. وَيَقُولُ أَهْلُ السَّمَاءِ: رُوحٌ طَيِّبَةٌ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْأَرْضِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى جَسَدِ كُنْتَ تَعْمُرُنَهُ. فَيَنْطَلِقُ بِهِ إِلَى رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ يَقُولُ انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى آخِرِ الْأَجَلِ. قَالَ: وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا خَرَجَتْ رُوحُهُ. قَالَ حَمَّادٌ: وَذَكَرَ مِنْ نَحْوِهَا وَذَكَرَ لَنَا - وَيَقُولُ أَهْلُ السَّمَاءِ: رُوحٌ خَبِيثَةٌ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْأَرْضِ. قَالَ فَيَقَالُ: انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى آخِرِ الْأَجَلِ. قَالَ: فَرَدَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رِيظَةً كَانَتْ عَلَيْهِ عَلَى أَلْفِهِ هَكَذَا. رواه مسلم^(۲).

ئەبو ھورەیرہ (خودای ئی رازی بئی) فہرمووی: کاتی کہ گیانی بہروا داری دہردہچی دوو فریشتہ دہیقۆزنہوہو سہرہو ژوور سہری دہخەن بۆ ئاسمان،

حەمماد فەرمووی: بۆدەیل، کە ئەم فەرموودەییەم ئی وەرگرتووہ باسی ئەوہی بۆ کردین کە بۆنی لە بۆنی میسک خۆشترە، ئیتەر دانیشتوانی ئاسمان دەفەرموون: واگیانیکی بۆنخۆشی پاک لەلای زەمینەوہ ہات. ئەہی گیان! دروودو رەحمەتی خودا ہەم لە خۆت و ہەم لەو لەشەیش بی کە تۆ ئاوەدانن کرد بۆوہ! ئەوجا بە قەدر و ریژەوہ دەیبەن بۆ خزمەت خودای گەورەو سەرورە. جا دەفەرموئ: بیبەن بۆ لای سیدرەتولمونتہا. فەرمووی: کاتیکیش گیانی ناموسولمان (کافر) دەرەچئ دەیبەن. حەمماد فەرمووی: بۆدیل باسی ئەوہی بۆ کردین کە بۆگەنی دئ و نەفرین و لە عنەتی ئی دەکرئ. جا خەلکی ئاسمان دەفەرموون: واگیانیکی چەپەلی بۆ گەن لەلای زەمینەوہ ہات فەرمووی: ئەوجا دەگوترئ: بیبەن بۆ سەججین کە شوینی مۆلگەہی دۆزەخی یەکانە. (لەجەلالەیندا دەفەرموئ: ہەندئ کەس دەلئین: سەججین زیندانیکە والەبن ہەر حەوت تەبەقەہی عەردەوہ، مۆلگەہی ئیبلیس و لە شکرەکانیہتی).

ئەبو ہورەیرە (خۆشنوودی خودای گەورەہی لیئ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودو سلاو و رەحمەتی خودای لەسەر بی) پارچەیی شالی لەبەردا بوو، لەو کاتەدا کە باسی گەنیوی و بۆگەنی گیانی ناموسولمانەکانی دەکرد، ئاوا گرتی بە لووتی خۆیەوہ (وەک بفەرموئ: ئای لەو بۆگەنە دەبی چەند خەست و پیس بی!). (م).

۵۲۰۲ -> (ب - ۱ ز - ۲۲۴ ل - ۵۸۰ چ ۱/ف - ۱ + ۲) (۳).

لیئردا پتریی زۆرە، دەفەرموئ: بەرا (خودای ئازای بی) فەرمووی: جاری لەگەل پیغەمبەردا (دروودی خودای لەسەر بی) لەگەل تەرمی پیاوی لە یاریدەرانددا چووین بۆ سەر قەبران، کە چووینە ئەوئ ہیشتا ئەلحەدەکە تەواو نەبوو بوو، حەزرت (دروودو رەحمەت و سلاوی یەزدانی مەزنی لەسەر بی) دانیشتن و

ئیمه‌یش کش و مات له ده‌وری ئەو دانیش‌تین. چرکه‌مان له خۆمان ب‌پری پیغه‌مبەر (درویدی خودای له‌س‌رین) داریکى به ده‌سته‌وه بوو، خوش خوش ده‌یخشانده زه‌وییه‌که، ئینجا سه‌ری هه‌ل‌پری و دووجار یاسئ جار له سه‌ریه‌که فهرمووی: په‌نا بگرن به خودا له سزاو ئازاری گوڤر. ئەوجا فهرمووی: کاتئ که تهرمی موسولمان له ناو گوڤدا داده‌نری و هاو‌پیکانی به‌ره‌و دوا ده‌گه‌رینه‌وه، هیشتا زۆر دوور ناکه‌ونه‌وه و مردووه‌که هیشتا گوئی له خشپه‌ی پیلاوه‌کانیان، که دوو فریشته ده‌گه‌نه سه‌ری و دایده‌نیشینن به‌قنگه‌وه و پئی ده‌لین: خودای تو کییه؟ ده‌لئ: خودای من یه‌زدانی پاکه، خودای من ئەل‌لایه، ئەوسا پئی ده‌لین: ئەی له‌سه‌ر چی ئاینیکى؟ ده‌لئ: موسولمانم له‌سه‌ر ئایینی ئیسلام، ئەوجا پئی ده‌لین: ئەم پیاوه‌ی که ره‌وانه‌کراوه بو‌ ناوتان چییه و چی نییه؟ ده‌لئ: ئەوه پیغه‌مبهری خودایه (درویدی خودای له‌س‌رین) جا ده‌لین: چۆن ده‌زانی؟ ده‌لئ به‌وه‌دا ده‌زانم: قورئانم خویندووه و باوه‌رم پئی هیئاوه‌و به‌روام پئی کردووه، جا مه‌به‌ست له‌م نایه‌ته ئەم پرسیارو وه‌لامه‌یه که خودا له قورئانا ده‌فهرموئ:

{يُكُتَبُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ - سورة إبراهيم - ۲۴/۲۷}.

واته: خودای گه‌وره به‌هۆی ئەم وتاره دامه‌زراوه جوانه‌وه که وشه‌ی (لا اله الا الله محمد رسول الله) یه، موسولمان له هه‌ردوو جیهاندا رزگار ده‌کاو، دایده‌مه‌زینئ له‌سه‌ر ئایینی راست و دروست، به‌تایبه‌تی به‌ پیرۆزی ئەم وشه‌یه ته‌وقیفی ده‌دا که وه‌لامی باشی پرسیاره‌کانی نه‌کیرو مونکه‌ر له ناو گوڤدا به‌گوساخى بداته‌وه. ئەوجا بانگ که‌رئ له ئاسمانه‌وه بانگ ده‌کاو ده‌فهرموئ: ئەدی وایه، قسه‌ی به‌نده‌که‌م که‌ئ راست و دروسته، که‌واته ئاده‌ی جیگه‌ی له ناو به‌هه‌شتا بو‌ رابخه‌ن و به‌رگی به‌هه‌شتی له‌به‌ر بکه‌ن و ده‌رگای به‌هه‌شتی بو‌ بکه‌نه‌وه. فهرمووی: ئیتیر فیئکى و خوشی و بۆن و به‌رامه‌ی به‌هه‌شت ده‌چئ به‌سه‌ریداو، هه‌تا چاوی بر بکا گوڤه‌که‌یی بو‌گوشاد

ده‌کری و، گوږه‌که‌ی ده‌بی به باخی رازاوه‌ی به‌ه‌شت، ناموسولمان و ناپاکیش (واته: کافرو مونافقیش) کاتئی له ناو گوږدا داده‌نری، گیانی ده‌چیتته‌وه ناو له شه‌که‌ی، نه‌وسا دوو فریشته ده‌چنه سه‌ری و، ده‌نین به‌قنګه‌وه، پیی ده‌لین: خودای تو کییه؟ ناموسولمانه‌که، یاناپاکه که ده‌لئ: هاها: نازانم. نه‌وجا پیی ده‌لین: نایینت چیه؟ ده‌لئ: هاها! نازانم. نه‌وسا پیی ده‌لین: نه‌م کابرایه‌ی که ره‌وانه‌کراوه بو ناوتان چیه و چی نییه، تو به‌چی ده‌زانی پیغه‌مبه‌ره یانا؟ دیسان ده‌لئ: هاها نازانم. فهرمووی: جا بانګه‌کری له ناسمانه‌وه بانګ ده‌کاو ده‌فهرموئ: درو ده‌کا، ناده‌ی له‌ناو ناګردا جیګه‌ی بو خوش که‌ن و، سکل و پشکوو ناګری سووری له باتی دوشه‌ک بو راخه‌ن و، به‌رگی ناګرینی دوزه‌خی له‌به‌رکه‌ن و ده‌رگایه‌کی به‌ره و دوزه‌خ بو بکه‌نه‌وه!

فهرمووی: جا شه‌راو‌هالاوی دوزه‌خ دی به‌سه‌ریداو گوږه‌که‌ی و ته‌نگ و ته‌سک ده‌بیته‌وه و گوږه‌وشاریکی وای دده‌ا په‌راسووه‌کانی - وه‌ک په‌نجه‌کانی هه‌ردو ده‌ست ناوا - به‌ناو یه‌کتردا تیک ده‌په‌رن!

نه‌وجا ده‌یده‌نه ده‌ست وهردیانیکی گوږو که‌رو لال، وهردیانیکی له‌م ره‌نګه، له‌م حاله، ده‌که‌ن به‌کولکيه‌وه، هه‌تا به‌هیچ جوړی ره‌حمی پی نه‌کا، پیره وهردیان گورزیکی ناسنینی واپی، له‌کیوی بدا ده‌یکا به‌توزو خاک و خول، هه‌رچه‌ند به‌و گورزه‌یه‌ک توپزی ئی دده‌ا هه‌رچی له‌نیوانی پورژه‌لات و پورژناو‌ادا هه‌یه ده‌نګی شه‌ققه و زرمه‌که‌ی ده‌بیستی، ته‌نیا ناده‌میزاد و جندوکه‌ی ئی ده‌رچی، ئیتر له‌شی کابرا ده‌بی به‌خاک و خول، له‌پاشا دیسان گیانی ده‌کریته‌وه به‌به‌ردا و دیسان گورزیکی تری پیا ده‌کیشتی و ئیتر هه‌تا سه‌ر هه‌روا (د - س/ح - ن - ره‌حمته‌ی خودایان ئی بن).

۵۲۰۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا قُبِرَ الْمَيِّتُ أَوْ قَالَ أَحَدُكُمْ أَتَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَرْزَقَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَالْآخَرُ النُّكِيرُ فَيَقُولَانِ: مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ؟ فَيَقُولُ مَا كَانَ يَقُولُ: هُوَ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ

تَقُولُ هَذَا. ثُمَّ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ ذِرَاعًا فِي سَبْعِينَ ثُمَّ يُنَوِّرُ لَهُ فِيهِ ثُمَّ يَقَالُ لَهُ
نَمْ. فَيَقُولُ: أَرْجِعْ إِلَى أَهْلِي فَأَخْبِرْهُمْ فَيَقُولَانِ نَمْ كَنُومَةِ الْعُرُوسِ الَّذِي لَا يُوقِظُهُ إِلَّا
أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ. حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ. وَإِنْ كَانَ مُتَأَفِّقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ
يَقُولُونَ: فَقُلْتُ مِثْلَهُ لَا أَذْرِي. فَيَقُولَانِ: قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ ذَلِكَ. فَيَقَالُ لِلْأَرْضِ
الَّتِي عَلَى يَمِينِي عَلَيْهِ. فَتَخْتَلِفُ فِيهَا أَضْلَاعُهُ فَلَا يَزَالُ فِيهَا مُعَذَّبًا حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ
مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ^(۴):

ئەبو ھەورەیرە (خۆشنودی خۆدای گەرمەری نینێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروود
رەحەت و سلاوی خۆدای گەرمەو سەرەرمی لەسەر بێ) دەفەرمووی: کاتێ کە مردوو. یا
فەرمووی: کاتێ کە یەکی لە ئێوە سپێردرا بە خاک دوو فریشتە ی رەشی شین
دینە لای، یەکیکیان ناوی مونکیرو ئەوی تریان ناوی نەکیرو، جا ئی ی
دەپرسن: لە ھۆی ئەم پیاووە چیت گوتوو؟ - واتە: دەلێن: ئایا موخەمەد
(دروودی خۆدای لەسەر بێ) بە پیغەمبەر دەزانێ یان؟ - ئەویش لە وەپیش چی
گوتوو لە گوێشا دیسان ھەر ئەو دەلێتەو لەبەر ئەو دەلێ: ئەم پیاو
بەندەو پیغەمبەری خودایە، بە زمانیکی پاراو دەلێ: (اشهد ان لا اله الا الله
واشهد ان محمدا عبده ورسوله: شایەتی دەدەم کە ھەر خودا خودایەو بەس
خودای تر نییە، ھەروا بە زمان دەلێم و بەدل باوەر دەکەم کە موخەمەدیش
بەندەو پیغەمبەری ئەو. فریشتەکانیش دەفەرموون: خۆشمان ھەر
دەمانزانی کە تۆ وادەلێیت، ئەوسا ھەفتا گەز لە پانی و ھەفتا گەز لە درێژی
گوێژەکی بۆ گوشادو پان و پۆر دەکری، ھەر وھا گوێژەکی رووناک
دەکریتەو بۆی و پەر دەبێ لە نوورو، پێی دەلێن: فەرموو بۆ خۆت بخەو
خەوی خۆشت بێ، دەلێ: دەچمەو بۆ لای کە سوکارم پێیان دەلێم کەوا
کەوتووم بەسەرچی خێرو خۆشییە کدا، دەلێن: نە، نابێ، بەلام فەرموو
بخەو، وەک زاوایەکی خەوتوو کە خۆشەویستترین کەسی خەبەری بکاتەو

(۴) رواه الترمذي بسند حسن في الجنازة (شرحه).

ئاوا، ئیتیر هه‌روا له‌وئ ده‌مینیتیه‌وه هه‌تا ئه‌و کاته که خودا له‌و شوینی نووستنه‌ی زیندوو‌ی ده‌کاته‌وه، ئه‌مه ئه‌گه‌ر موسولمان بوو و، به‌لام ئه‌گه‌ر ناپاک بوو ده‌لئ: موسولمانه‌کان قسه‌یه‌کی واویان ده‌گوت، به‌قسه‌ی ئه‌وان بئ گوایه پیغه‌مبه‌ره، به‌لام من له‌ترسی گیانی خۆم ئه‌و قسه‌یه‌یه‌م گوتوو، وه‌ئ باوه‌رم پئی نییه. ئه‌وانیش ده‌لئین: خوشمان هه‌ر ده‌مانزانی که تو ئه‌م ناماقولبییه ده‌که‌ی ئه‌وجا ده‌گوترئ به‌خاک: بیگوشه، ئیتیر خاک وای ده‌گوشئ په‌راسووی راست و چه‌پی تیک ده‌په‌رینئ، ئیتیر هه‌تا روژئ راستبوونه‌وه، که خودا زیندوو‌ی ده‌کاته‌وه له‌ ویدا ئه‌شکه‌نجه ده‌درئ (ت - س/ح).

۵۲۰۴ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ حَافِظٍ رَفَعَا إِلَى اللَّهِ مَا حَفِظَا مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ فَيَجِدُ اللَّهَ فِي أَوَّلِ الصَّحِيفَةِ وَفِي آخِرِ الصَّحِيفَةِ خَيْرًا إِلَّا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي مَا بَيْنَ طَرَفَيْ الصَّحِيفَةِ. رواهما الترمذي في الجنائز^(۵):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) ده‌لئ: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: گشت به‌نده‌ی به‌شه‌و دوو فریشته‌و، به‌ روژ دوو فریشته‌ چاودی‌ری ده‌که‌ن و کرده‌وه‌کانی له‌ نامه‌یه‌کدا ده‌نووسن، هه‌موو پوژئ کاتئ دوو فریشته‌کانی شه‌و، یا دوو فریشته‌کانی پوژ نامه‌ی کرده‌وه‌ی به‌نده‌ی به‌نه‌وه‌ بۆ لای خودا، خودای گه‌وره ئه‌گه‌ر له‌ سه‌ره‌تاو له‌ کو‌تایی ئه‌و نامه‌یه‌دا شتی باش ببینئ ده‌فه‌رموئ: ئیوه به‌شایه‌ت بن که‌وا من له‌م په‌ر تا ئه‌و په‌ری ئه‌م نامه‌یه هه‌رچی تیادا نووسراوه له‌م به‌نده‌ی خۆمه‌ خوش بووم (ت).

۵۲۰۵ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَتْ الْآخِرَةُ هَمَّهُ جَعَلَ اللَّهُ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَجَمَعَ لَهُ شَمْلَهُ وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ وَمَنْ كَانَتْ الدُّنْيَا هَمَّهُ جَعَلَ اللَّهُ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَفَرَّقَ عَلَيْهِ شَمْلَهُ وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا قُدِّرَ لَهُ^(۶):

(۵) سکت عن درجته الشارح.

(۶) سکت عن درجته الشارح.

دیسان ده‌لئ: پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فرموی: هه‌رکه‌سئ به ته‌نگی دوا پوژه‌وه‌بئ و مه‌به‌ستی خودابئ، خودا دلئ ده‌وله‌مهند ده‌کاو رشتە‌ی کاروباری بو‌قایم ده‌کاو، جیهانیش به‌پئی خوئی دئ به‌پیریه‌وه، وه هه‌رکه‌سئ مه‌به‌ستی هه‌ر جیهان بئ و دنیا ئاواتی هه‌ره‌گه‌وره‌ی بئ، خودا تووشی چاو برسیتی ده‌کاو، کو‌مه‌له‌ی ئی تی‌ک ده‌داو گولوله‌ی ده‌خاته‌ی لێژی، له‌هه‌مان کاتدا ئه‌وه‌یش چاره‌نووسی خوئی نه‌بئ، له‌خووشی جیهان، پئی ناب‌ری (ت).

۵۲۰۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ شِرَّةً وَلِكُلِّ شِرَّةٍ فَتْرَةٌ فَإِنْ كَانَ صَاحِبُهَا سَدَّدَ وَقَارَبَ فَارْجُوهُ وَإِنْ أَشِيرَ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ فَلَا تُعْذَرُ^(۷).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌زازی بئ) ده‌لئ: پیغهمبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فرموی: گشت شتئ هه‌لچوون و هه‌لکفانیکی هه‌یه، گشت هه‌لکفانیکیش دامردنه‌وه‌یه‌کی هه‌یه. جا خاوه‌نی ئه‌و هه‌لکفان و دامردنه‌وه‌یه ئه‌گه‌ر له‌کاری خویدا مام ناوه‌ندی بوو، چ بو‌کاری دین، چ بو‌کاری دنیا، ئه‌وه ئومیدی چاکه‌تان پئی هه‌بئ، به‌لام ئه‌گه‌ر له‌را‌ده‌به‌ده‌ربوو، به‌شی‌وه‌یه‌کی وا که له‌گشت لایه‌که‌وه به‌په‌نجه ده‌ست نیشانیان ده‌کرد، ئه‌وه به‌هیچی دامه‌نین، چونکه له‌حاله‌تی وادا به‌نده تووشی چاوه‌ریایی ده‌بئ! (ت - س/ح).

۵۲۰۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ فَفَرِّغْ لِعِبَادَتِي أَمَلًا صَدْرَكَ غِنًى وَأَسَدُ فَقْرِكَ وَإِلَّا تَفْعَلَ مَلَأْتُ يَدَيْكَ شُغْلًا وَلَمْ أَسُدْ فَقْرَكَ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۸).

دیسان له‌وه‌وه له‌پیغهمبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فرموی: خودای گه‌وره ده‌فرموی: ئه‌ی ئاده‌میزادا! ئه‌ی پۆله‌ی ئاده‌م! تو خۆت ته‌رخان که بو

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۸) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

بہندہیی من ہتا منیش ناو دلت پږ بکہم لہ دہولہ مہندی و، دہرگہی ہہ ژاریت
لی دابخہم، ئەگینا بہ نیش و فرمانی زور سہرت جہنجال دہکہم و، لہ ہمان
کاتدا دہرگہی ہہ ژا ریشٹ لی داناخہم! (ت - س/ح).

۵۲۰۸ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ بِمَنْزِلَةِ الصَّائِمِ
الصَّابِرِ. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۹):

دیسان لہوہوہ لہ خوۛشہ ویستہوہ دہفہرموی (درویدی خودای لہسہرین):
روژبخوری سوپاسگوزار لہ پایہی روژوہوانی خاوہن صہبروہ نارام دایہ.
(ت/ ئە / حاکم - س/ص).

۵۲۰۹ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
يَوْمًا فَقَالَ: يَا غُلَامُ إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ احْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ
إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ
يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ
بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ. رواه
الترمذي^(۱۰):

ئیبینو عہبباس (رمزای خودایان لیبین) فہرموی: پوژئی لہ پاشکوئی پیغہمبہردا
سواربوو بووم، فہرموی (درویدی خودای لہسہرین): ئەی جوان! تو ناگات لہ مافہکانی
خودا بی خودایش چاوی خیری لہ تو دہبی، لہ خودا بی ناگامہبہ دہبینیت کہ
ہمیشہ خودا فریات دہکہوی، داوای شت ہر لہ خودا خوئی بکہ، داوای
کوۛمہکیش ہر لہ خودا خوئی بکہ، بشزانہ ئەگہر ئەم خەلکہ ہموو کوۛبینہوہ بو
ئہوہی کہ سوودی، یاخود زیانی بہ تو بگہیہنن، ہر شتی، ئایا چاک، ئایا خراب
کہ خودا لہ چارہتی نہنووسیپی تووشت نابی، قہلہم و کاغہن پیچراو نہتہوہو
ہموو شت ہر لہ سہرہتاوہ براوہتہوہ (ت - س/ح).

^(۹) بسند صحیح (شرحہ).

^(۱۰) رواه الترمذي بسند حسن (شرحہ).

۵۲۱۰- عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: دَغَ مَا يَرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ فَإِنَّ الصَّدَقَ طُمَأْنِينَةٌ وَإِنَّ الْكَذِبَ رِيَّةٌ. رواه الترمذي وأحمد وابن حبان^(۱۱):

حه‌سه‌نی کوپی عه‌لی (خو‌شنو‌دی‌ی خو‌دایان بی) ده‌فه‌رمو‌ی: حه‌زره‌ت (درو‌دی خو‌دای له‌س‌رین) ده‌فه‌رمو‌ی: نه‌وه‌ی که گو‌مانی خرا‌په‌ی بی ده‌کری لی‌ی گه‌ری و دو‌وربه له‌وه‌ی لی‌ی به گو‌مانی، له‌باتی شتی و کار‌ی بکه که دلت ناوی پی ده‌خواته‌وه، چونکه له راستی دل‌نیا‌یی ده‌بار‌ی و، به درو‌ش دل گه‌رد ده‌گری و سه‌ری بی ده‌شی‌وی. (ت / نه / نی‌بنو حه‌بیان - س / ص).

۵۲۱۱- عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا ثُمَّ تَمَتَّى عَلَى اللَّهِ الْأَمَانِي. رواه الترمذي وأحمد والحاكم^(۱۲):

شه‌د‌دای کوپی نه‌وس (خو‌دای بی رازی بی) فه‌رمو‌ی: حه‌زره‌ت (درو‌دی خو‌دای له‌س‌رین) فه‌رمو‌ی: ژیرو هو‌شیار نه‌و که‌سه‌یه که مه‌حکه‌مه‌ی خو‌ی بکا، دانا نه‌و مه‌رده‌یه که جله‌وی هه‌واو هه‌وه‌س بو نه‌فس به‌ره‌للا نه‌کاو، نه‌فس ترشی بی و خو‌شی بی ری‌گه‌ی چاکه‌ی پی بگری و، تی بکو‌شی بو ژیا‌نی پاش مردن، وه هه‌رچی ده‌کا بی‌ری دوا پو‌ژی هه‌بی و بزانی که مردن له پی‌شه، خو‌پ‌ری و نه‌کاره‌یش نه‌و لاژگه‌یه شو‌ین هه‌واو هه‌وه‌س و ئاره‌زو‌ی خو‌ی ده‌که‌وی و، که‌چی خو‌زگه‌ی به‌لاش له خودا داوا ده‌کاو، ناواتی هیچ و پو‌چ له خوی گه‌وره ده‌خو‌زی. (ت / نه / حاکم - س / ص).

۵۲۱۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ وَثَلَاثَةٌ يَبْغُضُهُمُ اللَّهُ فَأَمَّا الَّذِينَ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ فَرَجُلٌ أَتَى قَوْمًا فَسَأَلَهُمْ بِاللَّهِ وَلَمْ يَسْأَلْهُمْ بِقَرَابَةٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُمْ فَمَتَّعُوهُ فَتَخَلَّفَ رَجُلٌ بِأَعْقَابِهِمْ فَأَعْطَاهُ سِرًّا لَا يَعْلَمُ بِعَطِيَّتِهِ

(۱۱) بسند صحیح (شرح‌ه).

(۱۲) بسند صحیح (شرح‌ه).

إِلَّا اللَّهَ وَالَّذِي أَغْطَاهُ وَقَوْمٌ سَارُوا لَيْلَتَهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَ التَّوَمُّ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِمَّا يُعَدِّلُ بِهِ
نَزَلُوا فَوَضَعُوا رُءُوسَهُمْ فَقَامَ أَحَدُهُمْ يَتَمَلَّقُنِي وَيَتْلُو آيَاتِي وَرَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ فَلَقِيَ
الْعَدُوَّ فَهَزَمُوا وَأَقْبَلَ بِصَدْرِهِ حَتَّى يُقْتَلَ أَوْ يُفْتَحَ لَهُ. وَالثَّلَاثَةُ الَّذِينَ يَنْفَضُّهُمْ اللَّهُ الشَّيْخُ
الزَّائِي وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ وَالْغَنِيُّ الظُّلُمُ. رواه الترمذي وابن حبان والحاكم (۱۳):

ثَبَو دَهْر (خودای فی رازی بن) ده‌فهرموی: خوشه‌ویست (دیویدی خودای له‌سهرین)
ده‌فهرموی: خودا سئی جوره که‌سی خوش دهوی، قینی له‌سئی جوره
که‌سیشه، نهو جوره که‌سانه‌ی که خودا خوشی دهوین نه‌مانه‌ن: پیایوی
ده‌چی بؤ ناو خزمانی، داوایان فی ده‌کا که‌له‌به‌ر خودا — نه‌ک له‌به‌ر خزمانه‌تی
— به‌شی بدن، نه‌وانیش به‌شی ناده‌نی، به‌لام پیایویکیان به‌دزی نه‌وانه‌وه
خوی ده‌گریته دواوه به‌نه‌ینی به‌شی ده‌دا، خودا نه‌بی و نهو پیایوه‌یش که
شته‌که‌ی ده‌داتی که‌سئی تر به‌مه نازانی! کو‌مه‌لیکیش به‌شو ده‌که‌ونه ریو،
ده‌پون تا‌خو زوریان بؤ دینیو، له‌ه‌موو شتیکی تر خوشتر ده‌بی له‌لایان،
ته‌نانه‌ت له‌پوول و پاره‌یش، جا نهو حله به‌کفتی سه‌رده‌نینه‌وهو ده‌خه‌ون،
له‌پاشا یه‌کیکیان هل ده‌سئی و مه‌راییی له‌به‌ر من ده‌کاو ده‌ست ده‌کا به‌ذیکرو
یادی من و قورئان ده‌خوینی، پیایویکیش له‌ناو لقی سوپادا ده‌بی،
به‌ره‌نگاری دوشمن ده‌بن، تاقمه‌که‌ی هل دین، به‌لام نهو نازایانه‌ سینگ
ده‌باته پیشه‌وهو شه‌ر ده‌کا، هه‌تا له‌کاتی هه‌لمه‌تدا ده‌کوژری یاخودا سه‌ری
ده‌خاو شه‌ره‌که ده‌باته‌وه.

نهو سئی جوره که‌سه‌یش که خودا رقی له‌چاره‌یانه نه‌مانه‌ن: یه‌که‌م:
پیری شه‌روالپیس، دووهم: هه‌ژاری فیزن، سییهم: ده‌وله‌مندی سته‌مکار.
(ت/ ئیبنو حه‌بان/ حاکم — س/ص).

۵۲۱۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
مُصَلًّا فَرَأَى نَاسًا كَانَتْهُمْ يَكْتَشِرُونَ فَقَالَ: أَمَا إِنَّكُمْ لَوَ أَكْثَرْتُمْ ذِكْرَ هَازِمِ اللَّذَاتِ

لَشَعَلَكُمْ عَمَّا أَرَى فَأَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ هَٰذِهِمِ اللَّذَاتِ الْمَوْتِ فَإِنَّهُ لَمْ يَأْتِ عَلَى الْقَبْرِ يَوْمَ
إِلَّا تَكَلَّمَ فِيهِ فَيَقُولُ: أَنَا بَيْنَ الْغُرْبَةِ وَأَنَا بَيْنَ الْوَحْدَةِ وَأَنَا بَيْنَ الثَّرَابِ وَأَنَا بَيْنَ
الدُّودِ. فَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ: مَرْحَبًا وَأَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لِأَحَبِّ مَنْ
يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي إِلَىٰ فَإِذَا وَلَيْتُكَ الْيَوْمَ وَصِرْتُ إِلَىٰ فَسَتَرَىٰ صَنِيعِي بِكَ. قَالَ فَيَتَسَّعُ
لَهُ مَدَّ بَصَرِهِ وَيُفْتَحُ لَهُ بَابٌ إِلَى الْجَنَّةِ. وَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْفَاجِرُ أَوِ الْكَافِرُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ:
لَا مَرْحَبًا وَلَا أَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لَا بُقْصَ مَنْ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي إِلَىٰ فَإِذَا وَلَيْتُكَ الْيَوْمَ
وَصِرْتُ إِلَىٰ فَسَتَرَىٰ صَنِيعِي بِكَ. قَالَ: فَيَلْتَمِسُ عَلَيْهِ حَتَّى تَلْتَقِيَ عَلَيْهِ وَتُخْتَلِفَ
أَضْلَاعُهُ. قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِأَصَابِعِهِ فَأَذْخَلَ بَعْضَهَا فِي جَوْفِ بَعْضٍ
قَالَ: وَيُقَيِّضُ اللَّهُ لَهُ سَبْعِينَ تَيْنًا (ثعباناً) لَوْ أَنَّ وَاحِدًا مِنْهَا تَفَخَّ فِي الْأَرْضِ مَا أَتَبَتْ
شَيْئًا مَا بَقِيَتْ الدُّنْيَا فَيَنْهَشُنَّهُ وَيَخْدَشُنَّهُ حَتَّى يُفْضَىٰ بِهِ إِلَى الْحِسَابِ. قَالَ: وَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ أَوْ حُفْرَةٌ
مِنْ حُفَرِ النَّارِ. رواه الترمذي^(۱۴):

ئەبو سەعید (خۆشەنودی خودای لیبی) دەفەرمووی: پوژئی حەزەت (دروود
رحمەت و سلاوی خودای گەرەو سەرەوری لەسەری) تەشریفی رویشت بو نویرتگاکی خۆی،
سەرنجی دا چەند کەسی وەک ددان ریج بکەنەو و پێیکەنن وابوو، فەرمووی:
(دروودی خودای لەسەری): ئەدی! ئێو ئەگەر زۆر بە وردی بیر بکەنەو لە خۆشی
پسینکە کە، کە گشت خۆشییەک تێک دەدا، ئەم پێیکەننە لە بیر دەبردنەو،
کەواتە بە زۆری بیر لە خۆشی پسینکە بکەنەو، واتە: لە مردن، کە گشت
خۆشی و لەزەتی تێک دەدا، چونکە گشت پوژئی گوێ بە خۆی دەلی: من
خانە ئاوارەیی، من خانە غەریب، من خانە تەنیا، من خانە خاکی و
خۆلم، من خانە کرم و مار و مۆرم!

کاتی کە موسولمان بە خاک دەسپێدری گوێ پێی دەلی: خانە نویت
پیروزی، مال و حالی تازە ئاوا ئاوەدان بێ، خۆش هاتی میوانی

ئازیزی له ناو که سوکاری خوئدا، له راستیدا کاتئ که تو له‌سه‌ر پشتی من بووی زور خوئشم ده‌ویستیت، ئیستایش که من بووم به‌خانه‌ی خوئیت و تو بوویت به‌میوانی من به‌چاوی خوئ ده‌بینیت که چوئن نازیکت ده‌گرم!

فه‌رمووی: ئەوجا تا چاوی بر ده‌کا گوڤه‌که‌ی بو گوئشاد ده‌کری و جیگه‌که‌ی فه‌رح و پان و پور ده‌بی، ده‌رگایه‌کیشی به‌ره‌و به‌هه‌شت بو ده‌کریته‌وه، ئیتر دل و ده‌روون و گیانی مه‌ست ده‌بن له‌بوئن و به‌رامه‌ی به‌هه‌شت! له‌م نازو نیعمه‌ت و خوئشییه‌ی گیانی یه‌دا ده‌بی تا پوژی ژیانه‌وه.

فه‌رمووی: کاتئ که به‌نده‌ی به‌دکار ده‌نیژری، یا کاتئ که به‌نده‌ی ناموسولمان ده‌نیژری گوڤ پیی ده‌لی: به‌خیر نه‌یه‌یت و بی که‌س خوئ! به‌پراستی تو کاتئ له‌سه‌ر پشتی من بوویت دوژمنی من بوویت زور رقم لیئ بوو، وا ئیستا چنگم لیئ گیر بووه‌و که‌وتوویت به‌ره‌ه‌وئلم خوئ ده‌زانم چوئن داخی دلی خوئمت پی ده‌پژم.

فه‌رمووی: ئنجا توند توند ده‌یگوشئ و واده‌ینووسینئ به‌یه‌که‌وه په‌راسووه‌کانی تیئک ده‌په‌رن. فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سه‌رین) په‌نجه‌کانی هه‌ردوو ده‌ستی خوئ به‌ناویه‌کدا تیئک په‌راندو نیشانی دا که ئاوا په‌راسووی پراست و چه‌پی به‌ناو یه‌کتری‌دا تیئک ده‌په‌رن.

فه‌رمووی: ئەوسا خودا هه‌فتا هه‌ژدیهای وای ده‌کا به‌کولکه‌وه گریمان ئەگه‌ر تاقه‌یه‌کیکیان تاقه‌یه‌کجار له‌سه‌ر رووی زه‌وی بفیشکینئ هه‌تا جیهان جیهان بی ئیتر سه‌وزایی ئی شین نابئ! ئەوجا هه‌ر هه‌فتا که‌یان ده‌یگر نه‌ ناوو ده‌یده‌نه‌ به‌رگازو قه‌پی ئی ده‌گرن و قه‌پالی ئی ده‌دن! ئیتر تا ئەو کاته‌ی به‌له‌ش زیندوو ده‌کریته‌وه‌و گیان ده‌کریته‌وه‌ به‌به‌ریدا (که ئەو کاته‌هه‌شر ده‌کری و ده‌یبه‌ن بو لیپرسینه‌وه‌و ده‌یده‌ن به‌دادگا) ئەمه‌ حالیه‌تی! قسه‌ گێڤه‌وه‌ فه‌رمووشی: پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووشی: گوڤ یا باخیکه له‌باخه‌کانی به‌هه‌شت، یا چاله‌ ئاگریکه‌ له‌چاله‌ ئاگره‌کانی دۆزه‌خ! (ت - س/ح).

۵۲۱۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَكَلَ طَيِّبًا وَعَمِلَ فِي سُنَّةٍ وَأَمِنَ النَّاسُ بَوَائِقَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هَذَا الْيَوْمَ فِي النَّاسِ لَكَثِيرٌ. قَالَ: وَسَيَكُونُ فِي قُرُونٍ بَعْدِي. رواه الترمذي والحاكم. والله أعلم^(۱۰).

دیسان فہرموی: خوشہ‌ویست (درویدی خودای لہسیرین) دہفہرموی: ہر کہس جہ‌لاخوربئی و، بہ سونہتی پیغہمبہی (درویدی خودای لہسیرین) رہفتار بکات و، مہردوم لہ ئیش و نازارو زیانی دلنیابن دہچیئتہ بہ ہہشت! پیاوئیکیش گوتی: نہی پیغہمبہری خودا! لہ سایہی خوداوہ نہم جورہ موسولمانہ نہمرو لہ ناو خہلکا زور زورہ، فہرموی (درویدی خودای لہسیرین): لہ پاش منیش نہم جورہ کہسانہ لہ چہن چہرخیکی تریش دا ہر دہبن! (ت/حا - سہنہد ضعیف).

۱۷) چوونہ بہ ہہشت لہسایہی خودای کہورہودہیہ

دخول الجنة بفضل الله تعالى

۵۲۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَارِبُوا وَسَدُّوا وَأَعْلَمُوا أَنَّهُ لَنْ يَنْجُو أَحَدٌ مِنْكُمْ بِعَمَلِهِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَلَتْ؟ قَالَ: وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَعَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ. وَفِي رَوَايَةٍ: لَا يُدْخِلُ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ. وَلَا يُخْرِجُهُ مِنَ النَّارِ وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَعَمَّدَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ^(۱۱).

نہبو ہورہیرہ (خودای فی رازی بن) دہفہرموی: جہزہت (درویدی خودای لہسیرین) دہفہرموی: ہول و تہقہللایہکی مام ناوہندی و پیک و پیک بدہن و، لہ کاری خیردا دریغی مہکەن، بشرانن کہ کہستان بہ ہوی کردہوہی خوئیہوہ پزگاری نابی. گوتیان: قوربان! ہہتا تویش؟ فہرموی: بہئی منیش ہہروا، مہگہر خودای گہورہ بہ رەحمەت و میہری خوئی دام بگری و نوقمی رەحمەتی خویم

(۱۰) بسند ضعیف (شرحہ).

(۱۱) مسلم. صفات المنافقين / ۷۰۴۸ - ۷۰۵۴.

بکا. له گپړانه‌وه‌یه‌کا: که‌ستان به‌کرده‌وه‌ی خوئی نه‌ده‌چپته به‌هشت و، نه قوتاری ده‌بی له ناگری دوزخ، ته‌نانه‌ت خوشم ه‌روا، مه‌گر به‌رحمه‌تی خودا له دوزخ رزگارم ببی و به ه‌ه‌شتم به‌نصیب ببی (ش/ن).

۵۲۱۶- → (ب- ۱ ز- ۱۰ ل- ۶۲ ف- ۴ + ۷) (۲).

۱۸) سپارده ه‌ل ده‌گیری (نه‌مانه‌ت نامینئ): (رفع‌الامانة)

۵۲۱۷- عَنْ حَدِيقَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدِيثَيْنِ رَأَيْتُ أَحَدَهُمَا وَأَنَا أُنْتَظِرُ الْآخَرَ، حَدَّثَنَا أَنَّ الْأَمَانَةَ نَزَلَتْ فِي جَذْرِ قُلُوبِ الرِّجَالِ، ثُمَّ عَلِمُوا مِنَ الْقُرْآنِ، ثُمَّ عَلِمُوا مِنَ السُّنَّةِ. وَحَدَّثَنَا عَنْ رَفِيعِهَا قَالَ: يَنَامُ الرَّجُلُ النَّوْمَةَ فَتَقْبِضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ، فَيُظَلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ أَثَرِ الْوَكْتِ، ثُمَّ يَنَامُ النَّوْمَةَ فَتَقْبِضُ فَيَبْقَى أَثَرُهَا مِثْلَ الْمَجَلِ، كَجَمْرٍ دَخَرَجْتَهُ عَلَى رِجْلِكَ فَسَفِطَ، فَتَرَاهُ مُتَبَرِّأً، وَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ، فَيُصْنَحُ النَّاسُ يَتَبَايَعُونَ فَلَا يَكَاذُ أَحَدٌ يُؤْذِي الْأَمَانَةَ، فَيَقَالُ إِنَّ فِي بَنِي فَلَانٍ رَجُلًا أَمِينًا. وَيُقَالُ لِلرَّجُلِ مَا أَغْفَلَهُ وَمَا أَظْرَفَهُ وَمَا أَجْلَدَهُ. وَمَا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرَدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ، وَلَقَدْ أَتَى عَلَى زَمَانٍ وَمَا أَبَالَى أَيْكُمْ بَايَعْتَ لِمَنْ كَانَ مُسْلِمًا رَدُّهُ الْإِسْلَامُ، وَإِنْ كَانَ نَصْرَانِيًّا أَوْ يَهُودِيًّا رَدُّهُ عَلَى سَاعِيهِ، فَأَمَّا الْيَوْمَ فَمَا كُنْتُ أَبَايَعُ إِلَّا فُلَانًا وَفُلَانًا. رواه الشيخان والترمذي (۱):

حونده‌یفه‌ی کوپی یه‌مان (خودای ن‌دازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری خودا (دیودی خودای له‌س‌رین) دوو فه‌رمایشتی له‌باره‌ی سپارده‌وه‌ پیمان فه‌رموو، یه‌کیکیانم به‌چاوی خوّم دی ه‌اته‌دی، که‌بریّتی بوو له‌هاتنی سپارده‌، وه‌چاوه‌نواپی ته‌ویتیشیانم که‌بیته‌دی، که‌بریّتی یه‌له‌نه‌مانی نه‌مانه‌ت، فه‌رمایشتی یه‌که‌م ته‌وه‌بوو فه‌رمووی پیمان: نه‌مانه‌ت - واته‌: سپارده‌ - که‌ه‌اته‌خواره‌وه‌له‌ناخی دلّی پیاو چاکانا ره‌گوریشهی داکوتاو جیگهی

(۲) تقدّم فی مجلد اول. تسلسل / ۱۰ رقم / ۴ / ۷۹، راجع رقم / ۸۲/۷.

(۱) بخاری. رفاق: ۶۴۹۷، ۷۰۸۹، ۷۲۷۶ - تجرید / ۵ / ۲۷۶ رقم / ۲۰۲۰

خوی گرت، به‌ره به‌ره قورئانیش ده‌هاته خواره‌وه، ئیتر ئه‌وانیش به‌ فی‌ربوونی قورئان و به‌ زانینی شهریه‌ت په‌روه‌ده‌یان کرد. فه‌رمایشتی دووهم ئه‌وه بوو باسی نه‌مانی ئه‌مانه‌تی بو‌کردین، فه‌رمووی (درویدی خودای له‌س‌ربین): کاتئ ئه‌مانه‌ت هه‌ل ده‌گیرئ به‌ره به‌ره نامینئ، پیاو ده‌بی خه‌وی ئی ده‌که‌وی و سپارده‌ له‌ دلی وه‌رده‌گیریته‌وه، به‌ره به‌ره شوینه‌که‌شی له‌ ناو دلا کویر ده‌بیته‌وه!

یه‌که‌مجار شوینه‌که‌ی وه‌ک نیتکه‌یه‌کی ره‌ش ده‌مینیته‌وه، دووهمجار که‌ خه‌وی ئی ده‌که‌وی ئه‌وه‌شی ماوه‌ له‌ دلایا ئه‌وه‌یش ده‌پواو هیچی نامینئ، ئیتر شوینه‌که‌ی وه‌ک تلوقی ئی دئ، نووری ئه‌مانه‌ت، رووناکی ی سپارده‌ که‌ له‌ دل بارده‌کا، وه‌ک ئه‌و پشکوویه‌ وایه‌ که‌ بینیت به‌ قاچی خوتاو شوینه‌که‌ی هه‌لتوقئ، سه‌یر ده‌که‌یت قاچت بلوق ده‌کاو بلوقه‌که‌و شوین بلوقه‌که‌ تاماوه‌یی ده‌مینن، به‌لام پشکوکه‌ نه‌ماوه‌و سکه‌که‌ دیار نییه‌، ئه‌مانه‌تیش که‌ له‌ دل باری کرد ئاویه‌.

ئه‌وجا بو‌روون کردنه‌وه‌ی مه‌به‌سته‌که‌ پتر، چه‌ویکی هه‌لگرت و تلانیه‌وه‌ به‌سه‌ر قاچی خو‌یاو، نیشانی دا که‌ پشکوکه‌ ئاوا بنئ به‌ قاچی خو‌یا. فه‌رمووی: ئیتر به‌ره به‌ره که‌س متمانه‌ به‌که‌س ناکا، تاوای ئی دئ خه‌ک مامه‌له‌و سه‌ودا له‌گه‌ل یه‌کتری ده‌که‌ن به‌لام خه‌ریک ده‌بی که‌که‌س ئه‌مانه‌ت به‌جئ نه‌هینئ تاوای ئی دئ پیاوی ئه‌مین و ده‌سپاک واکه‌م ده‌بی ده‌لین: له‌ ناو فیساره‌ خیلدا پیاویکی ده‌سپاکی ئه‌مین ماوه‌! وای ئی دئ ده‌بی به‌ پاشاگه‌ردانییه‌کی وا قسه‌و گوتاریان بایه‌خی نامینئ، پیاوی واپه‌یدا ده‌بی سه‌نگی ده‌نکه‌ خه‌رتله‌یی چییه‌، باوه‌رو ئیمان له‌ دلایا نییه‌، که‌چی پیی ده‌لین: ئای له‌م شا پیاوه‌، چه‌نده‌ ژيرو هوشیاره‌، یا چه‌نده‌ سه‌لارو ناسک و نازداره‌، یا چه‌نده‌ به‌ جه‌رگ و نازایه‌!

حوزه‌یفه‌ (خودای ئی رازی بئ) ده‌یفه‌رموو: ئه‌و سه‌رده‌مه‌ نه‌ماوه‌ که‌ من ده‌ربه‌ست نه‌بووم که‌ له‌گه‌ل هه‌ر کامیکتانا مامه‌له‌و سه‌ودام بکردایه‌ ترسم

نه‌بوايه، چونکه مامه‌له كه‌ره‌كه نه‌گهر خوئ موسولمان بوايه، ئابین و دینه‌كه‌ی نه‌یده هیشت كه گزی و ناپاكیم ئی بكا، خو نه‌گهر گاورو جووله‌كه‌یش بوايه سه‌ركاره‌كه‌ی سه‌ری نه‌یده هیشت كه گزی و ناپاكیم ئی بكا!

وئ نه‌مپو مه‌گهر له‌گه‌ل فیساره‌كه‌س و نه‌و فیساره‌كه‌سا بتوانم مامه‌له‌و سه‌ودا بکه‌م و لییان دلنیام! (ش/ت).

۱۹) به‌شی شه‌شه‌م: باسی كه‌وره‌یی به‌خشن و خیرکردن

الفصل السادس: فضل الصدقة

۵۲۱۸- فهرموده‌كه‌ی نه‌بو زه‌ر: (خرجت ليلة من الليالي فإذا رسول الله (ص) يمشي وحده...) له باسی (في التحذير من الدنيا) دا رابورد فهرموده‌ی سیازده‌هه‌م. → (ب-۹ ل-۲۹۰ ز-۹۴ ف-۱۳) (۱).

۵۲۱۹- وَعَنْهُ قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي حَرَّةِ الْمَدِينَةِ عِشَاءً وَنَحْنُ نَنْظُرُ إِلَى أَحَدٍ فَقَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: مَا أَحَبُّ أَنْ أَحْذَا ذَاكَ عِنْدِي ذَهَبٌ أَمْسَى ثَالِثَةً عِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ إِلَّا دِينَارًا أُرْصِدُهُ لِلَّذِينَ إِلَّا أَنْ أَقُولَ بِهِ فِي عِبَادِ اللَّهِ هَكَذَا - حَتَّى بَيْنَ يَدَيْهِ - وَهَكَذَا - عَنْ يَمِينِهِ - وَهَكَذَا - عَنْ شِمَالِهِ. قَالَ: ثُمَّ مَشِينَا قَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ. مَكَانَكَ حَتَّى آتِيكَ. فَانْطَلَقَ حَتَّى تَوَارَى عَنِّي - قَالَ - وَسَمِعْتُ لَقَطًا صَوْتًا فَقُلْتُ لَعَلَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غُرِضَ لَهُ فَهَمَمْتُ أَنْ أَتْبِعَهُ قَالَ ثُمَّ ذَكَرْتُ قَوْلَهُ لَا تَبْرَحْ مَكَانَكَ حَتَّى آتِيكَ فَلَمَّا جَاءَ ذَكَرْتُ لَهُ الَّذِي سَمِعْتُ فَقَالَ: ذَاكَ جَبْرِيلُ أَتَانِي فَقَالَ: مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِكَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ. قُلْتُ: وَإِنْ زَكَّى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: وَإِنْ زَكَّى وَإِنْ سَرَقَ. رواهما الشيخان (۲).

(۱) تقدم في مجلد تاسع. تسلسل / ۹۴ رقم: ۵۱۶۹/۱۳.

(۲) تجريد / ۳ / ۱۴۰ رقم / ۱۰۴۷ = ۲۳۸۸، ۳۲۲۲، ۶۲۶۸، ۶۴۴۳، ۶۴۴۴، مسلم. زكاة: ۲۳۰۱. ترمذی.

ایمان: ۲۶۴۴. تحفة / ۱۱۹۱۵.

دیسان شه‌بو زهر (خودای ن‌رازی بئ) ده‌فهرمووی: شیوان بوو له خزمه‌تی پیغهمبر دابووم، له‌ناو خره به‌رده‌لانییه ره‌شه‌که‌ی مه‌دینه‌دا ده‌پویشتین سه‌یری چپای ئو‌خودمان ده‌کرد، فهرمووی (درویدی خودای له‌سربئ): (شه‌بو زه‌را) گوتم! فهرموو بفهرموو ئه‌ی پیغهمبری خودا! واوام له خزمه‌تدا. فهرمووی: ئه‌م کیوی ئو‌خوده شه‌گر زی‌ر بئ و هی من بئ چه‌زده‌که‌م گشتی به سئ شه‌و داغان بکه‌م و ههمووی بکه‌م به خیرو به پیاوه‌تی و، یه‌ک دیناری له لام نه‌مینئ مه‌گر شه‌و دیناره‌ی که هه‌لئ بگرم بؤ دانه‌وه‌ی قهرزئ.

حه‌زهرت (درویدی خودای له‌سربئ) وه‌ک شت دابه‌ش بکا مستی هاویت بؤ به‌رده‌می و بؤ‌لای پاستی و بؤ‌لای چه‌پی و، فهرمووی: چه‌زده‌که‌م ئاواو ئاوا به‌سه‌ر به‌نده‌کانی خودادا دابه‌شی بکه‌م. له پاشا پویشتین تا فهرمووی: ئه‌ی شه‌بو زه‌را! تو لی‌ره مه‌بزوی تا خو‌م دی‌مه‌وه بؤ‌لات. ته‌شریفی پویشت تا له‌به‌ر چاوم وون بوو، له پاشا گویم له غه‌لبه غه‌لبو ده‌نگه ده‌نگی بوو، گوتم: ده‌ترسم که پیغهمبر (درویدی خودای له‌سربئ) شتیکی به‌سه‌ر بئ، ته‌مام بوو به شوینیا بچم به‌لام شه‌وه‌م بیرکه‌وته‌وه که فهرمووی: له جئ‌ی خو‌ت مه‌بزوو تا خو‌م دی‌مه‌وه بؤ‌لات. جا چاوه‌نواریم کرد که ته‌شریفی هاته‌وه باسی شه‌وه‌م بؤ‌یکرد که به‌رگویم که‌وت. فهرمووی: شه‌وه جی‌ریل بوو، هاتبوو بؤ‌لام، پیی فهرمووم: ئه‌ی مو‌حه‌مه‌دا هه‌ر که‌سئ له ئۆمه‌تی تو له سه‌ره‌مه‌رگا له سه‌ر موسولمانه‌تی بم‌ری و، له‌سه‌ر شیرک و فره‌خوایی و ناموسولمانه‌تی نه‌مرئ ده‌چیته به هه‌شت! منیش گوتم: ئه‌ی جو‌برائیل! با داوین پی‌سیش بکاو با دزیش بکا؟ فهرمووی: به‌لئ، با داوین پی‌سیش بکاو با دزیش بکا. (ش - رم‌زای خوایان ن‌بئ).

۵۲۲۰ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّهُ خُلِقَ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْ بَنِي آدَمَ عَلَى سِتِّينَ وَثَلَاثِمِائَةِ مَفْصِلٍ فَمَنْ كَبَرَ اللَّهُ وَحَمِدَ اللَّهَ وَهَلَّلَ اللَّهَ وَسَبَّحَ اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ وَعَزَلَ حَجَرًا عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ شَوْكَةً أَوْ عَظْمًا وَأَمَرَ بِمَغْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكَرٍ عَدَدَ تِلْكَ السِّتِّينَ وَالثَّلَاثِمِائَةِ السَّلَامَى فَإِنَّهُ يَمْشِي يَوْمَئِذٍ وَقَدْ زُخِرَ نَفْسُهُ عَنِ النَّارِ. رواه مسلم وأبو داود (۳).

عائیشہ (رمزای خودای لبیب) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہربین) فہرمووی: ہہموو کہسئی لہ نہوہی ئادہم لہ سہر سئی سہدو شہست ئہندام دروست کراوہ، جا ہہر کہسئی ہہر پوژئی بہ قہد ژمارہی ئہو سئی سہدو شہست ئہندامہ چاکہ بکا ئیتر ئہو پوژہ ئہو کہسہ خوئی دوور خستوتہوہ لہ دوزخ، بو نمونہیش ئہللاہو ئہکبہر کردنی چاکہیہکہ، ئہلحہمہدو لیلا کردنی چاکہیہکہ، تہلیلہ کردنی چاکہیہکہ، سوبحانہللا کردنی چاکہیہکہ ئہستہغفیروللا کردنی چاکہیہکہ، بہردی یا دپکی یا ئیسکی لہسہر ریئی خہلک دووربخہیتہوہ چاکہیہکہ، فہرمانکردنی بہ چاکہیئی چاکہیہکہ، ری گرتنی لہ خراپہیئی چاکہیہکہ (م/د). → (ب-۱-ز-۱۷۹-ل-۸۶-ف-۵-۶).

۵۲۲۱- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَصَدَّقُوا فَيُوشِكُ الرَّجُلُ يَمْشِي بِصَدَقَتِهِ فَيَقُولُ الَّذِي أُعْطِيَهَا لَوْ جِئْنَا بِهَا بِالْأَمْسِ قَبْلُهَا فَمَا الْآنَ فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا. فَلَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا^(۴).

حاریثہی کوری وہب (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہربین) فہرمووی: خیر بکہن و مال ببہخشنہوہ، ہاکا وای ئی ہات پیاو بہ مالی خیرہوہ بہسہر خہلکا بسوپیتہوہ بہلام کہ سیکی وای دہست نہکہوئی کہ خیرہکہی ئی وہربگری، بہلکوو ئہو کہسہی کہ خیرہکہی دہداتی پیئی دہلئی: نہگہر دویئی بتہینابایہ لیم وہردہگرتی، وہلئی ئیستا کارم پیئی نییہو وہری ناگرم! لہئہنجامدا کہسی دہست ناکہوئی خیرہکہی ئی وہربگری (ش - رمزای خودایان ئی بن).

۵۲۲۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكْثُرَ الْمَالُ وَيَفِيضَ حَتَّى يَخْرُجَ الرَّجُلُ بِزَكَاةٍ مَالِهِ فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهَا مِنْهُ وَحَتَّى تَعُودَ أَرْضُ الْعَرَبِ مُرُوجًا وَأَنْهَارًا. رواهما الشيخان^(۵).

* تقدم في مجلد اول. تسلسل / ۱۷۹ رقم / ۹۵۷/۵، ۹۵۸/۶.

(۴) بخاری. زکاة: ۱۴۱۱، ۱۴۲۴، ۷۱۲۰ = تجرید/ ۱۰۱/۲ رقم / ۶۷۴. مسلم. زکاة: ۲۳۲۴. نسائی. زکاة: ۲۵۵۴

تحفة الأشراف: ۲۲۸۶.

نه‌بو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: قیامت هه‌لناسی هه‌تا مال و سامان به‌را‌دهیه‌کی وا زۆر ده‌بی ده‌بی به‌ لی‌شاو، تاوای ئی دئی پیاو به‌ زه‌کاتی مالی خویه‌وه ده‌سووپیته‌وه به‌ شوین که‌سیکی وادا که‌لیی وهر‌بگری، به‌لام که‌سی وای ده‌ست ناکه‌وی که‌ لیی وهر‌بگری قیامت هه‌لناسی تا خاکی عه‌ره‌ب نه‌بیته‌وه به‌ می‌رگ و می‌رغوزارو چه‌م و چایهر (ش). ئیمامی نه‌وه‌وی - رحمه‌تی خودای ئی بئ - ده‌فه‌رموی: واتای وایه له‌به‌ر شه‌رو شوپو فه‌رته‌نه‌ی زۆر پیاوی ئیشکه‌ر که‌م ده‌بی و خه‌ک بئ هیوا ده‌بن و نایانپه‌رژیته‌ سهر مالداری، له‌به‌ر نه‌وه زه‌وییه‌که به‌ بیاری ده‌می‌نیته‌وه ده‌بی به‌ می‌رگ و زه‌بن و چایهر، رووبارو چۆمه‌کانیش به‌ به‌لاش ده‌پۆن بو‌ ناو ده‌ریا، که‌س کشت و کالیان له‌به‌ردا ناکا. (وه‌رگپ)

۱۶ ر‌مه‌زان ۱۴۰۶ هـ - ۱۹۸۶/۵/۲۴

۵۲۲۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَقِيءُ الْأَرْضُ أَفْلاذَ كِبِدِهَا أَمْثَالَ الْأَسْطُرَانِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ فَيَجِيءُ الْقَاتِلُ فَيَقُولُ فِي هَذَا قَتَلْتُ. وَيَجِيءُ الْقَاطِعُ فَيَقُولُ فِي هَذَا قَطَعْتُ رَحِمِي. وَيَجِيءُ السَّارِقُ فَيَقُولُ فِي هَذَا قَطَعْتُ يَدِي ثُمَّ يَدْعُوهُ فَلَا يَأْخُذُونَ مِنْهُ شَيْئًا. رواه مسلم^(۶):

دیسان فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: زه‌وی که‌نجی ناوسکی خوی پارچه‌ پارچه‌ یه‌ق ده‌کاته‌وه، شووشی زی‌رو زیو - له‌ وینه‌ی پایه‌و کۆله‌که - هه‌ل ده‌پ‌ژیته‌ ده‌ری. پیاو کوژ دئی ده‌لی: من له‌ سهر نه‌مه خه‌لکم کوشته‌وه، نه‌وی رسته‌ی خزمایه‌تی پساندوه دئی ده‌لی: من له‌سهر نه‌مه ده‌نگم له‌ خزمانی خۆم داب‌ریوه، دزی ده‌ست ب‌راو دئی ده‌لی: من له‌سهر نه‌مه ده‌ ستم ب‌راوه، که‌چی نه‌وه ده‌مه نه‌م زه‌لامانه نه‌وه که‌نجه به‌جی ده‌هیلن و ده‌پۆن و هیچی ئی نابهن (م/ت).

(۵) مسلم. زکاة: ۲۳۳۶.

(۶) مسلم. زکاة: ۲۳۳۸. ترمذی. فتن: ۲۲۰۸ تحفة / ۱۳۴۲.

۵۲۲۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِأُتَصَدَّقَنَّ اللَّيْلَةَ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ زَانِيَةٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدَّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ. قَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ لِأُتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ. فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ غَنِيٍّ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدَّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى غَنِيٍّ. قَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى غَنِيٍّ لِأُتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ. فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدَّقُ عَلَى سَارِقٍ. فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ وَعَلَى غَنِيٍّ وَعَلَى سَارِقٍ. فَأَتَى فَقِيلَ لَهُ أَمَا صَدَقْتُكَ فَقَدْ قُبِلَتْ أَمَا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا تَسْتَعِفُّ بِهَا عَنْ زِنَاهَا وَلَعَلَّ الْغَنِيَّ يَعْتَبِرُ فَيَنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ وَلَعَلَّ السَّارِقَ يَسْتَعِفُّ بِهَا عَنْ سَرَفَتِهِ^(۷):

دیسان فہرمووی: پیغہمبہر (دیویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: پیاوئی دہبئی لہ نہوہی ئیسرائیل، دہلئ: بہ خودا دہبئی ئەم شہو خیرئ بکہم، شہو خیرہکەہی دہباو دہینیئتہ ناو دەستی ژنیکی داوینپیسہوہ، بو بہ یانی خەلک دہلئ: زور سہیرہ! ئیمشہو خیر بہ ژنیکی داوینپیس کراوہ، خیر کەرہکە دہلئ: خودایہ! سوپاس بو تو لہسەر ئەم خیرہ بہم ژنہ (چونکہ ئەمہ خواستی توئی لہسەر بووہ، خواستی تویش بئ دانایی نیہ) دہبئی خیرئ تر بکہم، خیرہکەہی دہباو دہینیئتہ ناو دەستی پیاوئیکی دہولہمەندہوہ، دیسان بو بہ یانی خەلک دہلئ: ئیمشہو خیر بہ دہولہمەندی کراوہ، پیاوہکە دہلئ خودایہ! سوپاس بو تو لہ سەر ئەم خیرہیش بہم دہولہمەندہ، دہبئی خیرئکی تر بکہم، خیرہکەہی دہباو دہینیئتہ ناو دەستی دزیکہوہ، دیسان بو بہ یانی خەلکەکە دہلئ: ئای چەند سہیرہ خیر بہ دزی کراوہ!

پیاوہکەیش دہلئ: خودایہ! سوپاس بو تو لہسەر خیر بہ ژنی خراپو بہ پیاوئی دہولہمەندو بہ پیاوئی دز، شہو لہ خەودا خەوی دی پییان گوت: ہەر سئ خیرہکانت گیرابوون، سا بہ لکوو ئەو ژنہ سہلیتہیہ بہ ہوی ئەو خیرہی تووہ دەست لہو ئیشہ خراپہ ہەلبگرئ، بہ شکوو دہولہمەندہکەیش

پهند وهربگری و شهرم له خوئی بکاو، دهست بکا به بهخشش و خیرکردن له مال و سامانه‌ی که خودا پیی داوه، بهشکم دزه‌که‌یش به هوئی خیره‌که‌ی تووه واز له دزیکردن بهینئی (ش).

۵۲۲۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُتَّصِدِّقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ، عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ لَدَيْهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا إِذَا هُمَا الْمُتَّصِدِّقُ تَقَلَّصَتْ الْأَسْعَتُ وَالنَّضْمَتُ يَدَاهُ إِلَى تَرَاقِيهِ، وَالنَّضْمَتُ عَلَيْهِ حَتَّى تُعْفَى أَكْرَهُ وَكُلَّمَا هُمَا الْبَخِيلُ بَصَدَقَةٌ الْقَبْضَتُ عَلَيْهِ كُلُّ حَلَقَةٍ مِنْهَا إِلَى صَاحِبَتِهَا وَتَقَلَّصَتْ عَلَيْهِ. قَالَ: فَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: فَيَجْهَدُ أَنْ يُوسَّعَهَا فَلَا تُوسَّعُ. رواهما الشيخان^(۸):

ديسان فەرمووی: پیغەمبەر (درووی خودای لەسەڕین) فەرمووی: پیاوی رەزێل و پیاوی بە خەشەندەو سەخی مانەندی دوو پیاو وان، کە یەکی سەرو زریە ئاسنینی تەسکیان لەبەر دابی، لە ئاستی مەکیانەو بئ تا چۆلەمە‌ی خوار قورگیان، جار لەگەڵ جاردا بە خەشەندە کە شتی دەبەخشی زریە‌کە‌ی کشی دئی و گەورەو فەرەح دەبی، هەتا بەرە بەرە وای لی دئی لەبەر پیی دەخشی!

بەلام پیاوی رەزێل و چرووک هەر کاتی ویستی خیری بکا زریە‌کە‌ی دیتەو یە‌ک و زیاتر قوڵفە‌کانی تەسک دەبنەو، تا بەرە بەرە هەردوو دەستی توند شەتە‌ک دەدرین بە بەربینیەو!

فەرمووی: لە پیغەمبەرم بیست دەیفەرموو: جا رەزێلە‌کە‌ هەر هەول و تەقە‌لا دەدات کە کشی بینئی و فەرەحی بکا بەلام ناتوانئ (ش).

۵۲۲۶- عَنْ عُمَيْرٍ مَوْلَى أَبِي اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: أَمَرَنِي مَوْلَايَ أَنْ أَقْدَدَ لَحْمًا فَجَاءَنِي مِسْكِينٌ فَأَطْعَمْتُهُ مِنْهُ فَعَلِمَ بِذَلِكَ مَوْلَايَ فَضَرَبَنِي فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَدَعَا. فَقَالَ: لِمَ ضَرَبْتَهُ. فَقَالَ: يُعْطِي طَعَامِي بِغَيْرِ إِذْنِي. فَقَالَ: الْأَجْرُ بَيْنَكُمَا^(۹):

(۸) تجرید / ۱۱۲/۲ رقم/ ۶۹۲ = ۱۴۴۳، ۱۴۴۴، ۲۹۱۷، ۵۲۹۹، ۵۷۹۷. مسلم. زکاة: ۲۳۵۷، ۲۳۵۸، ۲۳۳۰.

(۹) مسلم. زکاة: ۲۳۶۵. نسائی. زکاة: ۲۵۳۶. ابن ماجه: ۲۹۷، تحفة الأشراف: ۱۰۸۹۹.

عومهیر - که بهندهی ثابی له حم بوو، رمزای خودایان ئی بن - فهرمووی:
 بوژئی ئاغام پیی گوتم گوشت توئی بکه، لهو کاته دا هه ژاری هات، منیش له
 گوشته که به شیم دا، که ئاغام بهئه مهی زانی لیی دام، منیش ئه وه م عهرزی
 پیغه مبه (دروودی خودای له سهرین) کرد، چه زهت (دروودی خودای له سهرین) بانگی کردو
 پیی فهرموو: بوچی لیئت داوه؟ گوتی: به بی پرسی من خوړاکم ده دا به
 خه لک! فهرمووی (دروودی خودای له سهرین): پاداشه که ی بو هر دوکتانه (م).

۵۲۲۷- عَنْ أَسْمَاءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 أَلْفِيقِي - أَوْ الضَّحَى أَوْ الْفَجَى - وَلَا تُخْصِي فَيُخْصِيَ اللَّهُ عَلَيْكَ^(۱):

ئه سماء (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبه (دروودی خودای له سهرین)
 فهرمووی: پیم: خیر بکه و دهست مه گره ره وه و شت ببه خشه ره وه و مه یکه ره
 کیسه و تووره که و پریاسکه وه و پاره و پوولی خوټ به بی سوود که له که مه که،
 نه گینا خودایش له توئی ده گریته وه! (م).

۵۲۲۸- وَكَانَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي إِبِلِهِ فَجَاءَهُ ابْنُهُ عُمَرُ وَكَانَ
 رَاكِبًا فَتَزَلَّ فَقَالَ: لِأَيِّهِ: أَنْزَلْتَ فِي إِبِلِكَ وَغَنَمِكَ وَتَرَكْتَ النَّاسَ يَتَنَازَعُونَ الْمُلْكَ
 بَيْنَهُمْ فَضَرَبَ سَعْدٌ فِي صَدْرِهِ فَقَالَ أَسْكُتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ:
 إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ الْغَنِيَّ الْخَفِيَّ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةَ مُسْلِمٌ^(۱):

جاری سه عدی کوپی ئه بو وه ققاص له ناو رانه ووشتره کهیدا بوو،
 عومهری کوپی به سواری چوو بو لای و له کنی دابه زی و پیی گوت: باوکه! تو
 لیږه و خه ریکی رانه وشترو گه له مه ریت، که چی ئه و خه لکه یش له وئ له ناو
 خویندا له سه ر ده و له ت و پادشایی کیشمه کیشمیانه! باوکیشی مالی به سه ر
 سینگی داو فهرمووی: کوره! ووسبه! به گوئی خو م له زاری پیروزی پیغه مبه ر

(۱) تجرید // ۱۱۲ رقم / ۶۸۸ = ۱۴۲۴، ۱۴۲۳، ۲۵۹۰. فتح. مسلم. زکاة: ۲۳۷۲. نسائی. زکاة: ۲۵۴۹.

تحفة / ۱۵۷۴۸.

(۱) مسلم. زهد: ۷۳۵۸.

بیست دهی‌فهرمو: خودا به‌نده‌ی له خودا ترسی ده‌وله‌مندی گوشه‌گیری
خویی خوش دهوی به تایبته که به‌رچاوی نه‌بی (م).

(۲۰) به‌شی هه‌وته‌م: باسی فه‌رمانکردن به‌چاکه و جله و گیری له خراپه

الفصل السابع: في الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ - صدق الله العظيم - سورة آل عمران} → (ب - ۵ - ز - ۷۵ ل - ۵۶۱) رافعی ثابته‌که له‌م شوینه‌دا رابورد.

۵۲۲۹ - → (ب - ۱ - ز - ۳ ل - ۲۶ ف - ۱) (۱).

۵۲۳۰ - (ب - ۹ - ز - ۲۶ ل - ۷۵ ف - ۴) (۲).

۵۲۳۱ - وَقِيلَ لَأَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا): أَلَا تَدْخُلُ عَلَى عُلَمَانَ فَتُكَلِّمُهُ فَقَالَ: أَتُرُونَ أَلَى لَا أَكَلِّمُهُ إِلَّا أَسْمِعُكُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ كَلَّمْتُهُ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ مَا دُونَ أَنْ أَفْتَحَ أَمْرًا لَا أَحِبُّ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ فَتَحَهُ وَلَا أَقُولُ لِأَحَدٍ يَكُونُ عَلَى أَمِيرٍ إِلَّا خَيْرُ النَّاسِ. بَعْدَ مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُ بَطْنِهِ فَيَدُورُ بِهَا كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِالرَّحَى فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ: يَا فُلَانُ مَا لَكَ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَيَقُولُ: بَلَى قَدْ كُنْتُ أَمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ. رواه الثلاثة (۳).

به‌نوسامه‌ی کوپی زه‌یدیان (ره‌زای خودایان نبین) گوت: شه‌وه بو ناچیت بو
لای عوسمان و قسه‌ی له‌گه‌ل دا بکه‌ی سا به‌ لک‌وو خودا شای بکا به‌م
ناگره‌دا، فه‌رمووی: له‌ ئیوه‌ وایه‌ که ده‌بی هه‌ر له‌ به‌رچاوی ئیوه‌ شه‌م باسه‌ی

(۱) تقدم فی مجلد اول. تسلسل / ۳ رقم / ۱۷/۱

(۲) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل / ۲۶. رقم / ۴/۸۲۷ ل - ۷۵.

(۳) تجرید / ۳ / ۴۴۸ رقم / ۱۳۲۰ = ۳۳۶۷، ۷۰۹۸. مسلم. زهد: ۷۴۰۸. تحفة الأشراف: ۹۱.

له‌گه‌ل دا بکه‌م. به‌خودا له‌م باره‌یه‌وه دوو به‌دوو گه‌ئێ قسه‌م له‌گه‌ئێ دا کردووه، به‌لام خو‌م ناده‌م له‌و قه‌ره‌یه‌ که‌ من یه‌که‌م که‌س بم ئالای ناره‌زایی هه‌لکه‌م و بېم به‌مایه‌ی ئاژاو به‌ریا کردن!

له‌هه‌مان کاتدا من به‌هیچ فه‌رمانه‌وایه‌کی خو‌شم نالیم: که‌ باشترین که‌سه، له‌ سه‌ر ئه‌م فه‌رمایشته‌دا که‌ له‌ پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) خویم بیستوه، هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌رین) ده‌یفه‌رموو: له‌ پو‌ژی قیامه‌تدا با‌زی پیاو دینن و توو‌پی ده‌ده‌نه‌ ناو ئاگره‌وه، ریخۆله‌کانی له‌ کو‌میه‌وه ده‌پ‌ژینه‌ به‌ر پ‌ئ‌ی و فی‌چقه‌ ده‌که‌نه‌ ناو ئاگره‌که‌وه، کابرا وه‌ک گ‌ی‌ره به‌ ده‌وری خو‌ی دا ده‌خولیت‌وه و ریخۆله‌کانی خو‌ی گ‌ی‌ره ده‌کا، دۆزه‌خیه‌کان له‌ ده‌وری کو‌مه‌له‌ ده‌که‌ن و پ‌ئ‌ی ده‌ل‌ین: ئای! فلان که‌س! ئه‌مه‌خۆتی؟! ئه‌وه‌ تو‌ بو‌؟ تو‌ چیته‌؟ تو‌ چی ده‌که‌ی لی‌ره؟ خو‌ تو‌ لای خو‌ی ئامو‌ژگاری باشی ئیمه‌ت ده‌کرد! ئه‌مه‌ت له‌ چی و ئه‌وه‌ت له‌چی؟ نه‌ویش ده‌ل‌ئ: به‌ئ‌ی وابووم به‌لام داخه‌که‌م بو‌ خو‌م و نه‌بووم، به‌ پی‌چه‌وانه‌وه به‌ ئیوهم ده‌گوت چاکه‌ بکه‌ن و خو‌م نه‌یم ده‌کرد، به‌ ئیوهم ده‌گوت خراپه‌ مه‌که‌ن، که‌چی بو‌ خو‌م خراپه‌م ده‌کرد، ئه‌مه‌ی ده‌یبینن سزای ئه‌و که‌سانه‌یه‌ که‌ ئه‌مه‌ ره‌فتارو کرداریان بووه! (ش/د)

۵۲۳۲- → (ب- ۳ ز- ۱۰۸ ل- ۲۹۴ ف- ۵) (۴).

۵۲۳۳- → (ب- ۶ ز- ۶ ل- ۱۴۲ ف- ۲۱) (۵).

۵۲۳۴- → (ب- ۶ ز- ۶ ل- ۱۳۶ ف- ۹) (۶).

۵۲۳۵- عَنْ جَرِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ فِي قَوْمٍ يُعْمَلُ فِيهِمْ بِالْمَعَاصِي يَقْدِرُونَ عَلَى أَنْ يُغَيِّرُوا عَلَيْهِ فَلَا يُغَيِّرُوا إِلَّا أَصَابَهُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَمُوتُوا (۷).

(۴) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل / ۱۰۸ رقم / ۵ / ۲۴۵۳.

(۵) تقدم في مجلد سادس. تسلسل / ۶ رقم / ۲۱ / ۲۸۴۶.

(۶) تقدم في مجلد سادس. تسلسل / ۶ رقم / ۹ / ۲۸۳۳.

جهریر (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغهمبهر (دیوودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: هر پیاوی له ناو هۆزیکا گوناھێ بکا، ئەو هۆزه بتوانن که قه‌ده‌غه‌ی بکه‌ن له‌و گوناھه به‌لام قه‌ده‌غه‌ی نه‌که‌ن ئەوه به‌بێ گومان به‌ر له‌وه‌ی بمرن هر له جیهاندا خودا تۆله‌ی ئەو قه‌ده‌غه نه‌کردنه‌یان فی ده‌ستینێ! (د - سند صالح).

۵۲۳۶- عَنْ الْعُرْسِ الْكِنْدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا غُمِلَتِ الْخَطِيئَةُ فِي الْأَرْضِ كَانَ مِنْ شَهْدَها فَكْرَها. كَمَنْ غَابَ عَنْها وَمَنْ غَابَ عَنْها فَرَضِيها كَانَ كَمَنْ شَهْدَها. رواهما أبو داود^(۸):

له عورسی کیندی یه‌وه (خودای فی رازی بن) له پیغهمبهره‌وه (دیوودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی: کاتی له خاکیکا گوناھێ ده‌کری، ئەوه‌ی له وییه مادام خوشی فی نایه‌و پیی ناخۆشه‌و خۆی لیی به‌ دووره ئەوه وه‌ک له‌وی نه‌بی وایه، ئەو که‌سه‌یشی که له‌وی نه‌بی به‌لام ره‌زای له سه‌ریبی ئەوه وه‌ک خۆی ئەو گوناھه بکا وایه (د - س / صالح).

۵۲۳۷- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا خَفِيتِ الْخَطِيئَةَ لَا تَضُرِّي إِلَّا صَاحِبَها، وَإِذَا ظَهَرَتْ فَلَمْ تَغْيِرْ ضُرَّتِ الْعَامَةُ. رواه الطبراني^(۹):

ئەبو هوریره له‌هه‌زه‌ته‌وه (دیوودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئی (دیوودی خودای له‌سهرین) گوناھه تاوان نه‌گه‌ر شاراهه‌بوون، ئەوه زیانیان ته‌نیا بو‌ خاوه‌نه‌که‌یان، به‌لام نه‌گه‌ر تاوان به‌ ئاشکرا‌بوو وه‌ جل‌ه‌و‌گیری فی نه‌ده‌کرا ئەوه زیانی بو‌هه‌موانه! (که‌به‌رانی - س/ح).

۵۲۳۸- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُوهُ فَلَا يَسْتَجَابُ لَكُمْ. رواه الترمذي والطبراني^(۱۰):

(۷) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۸) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۹) بسند حسن (شرحه).

خوذه یفه (خودای فی رازی بن) له خوشه ویسته وه ده فره موئی (درویدی خودای له سرین): به و کهسه که گیانی منی وا له ده ستا، دیاره که خوی گه وره یه، حال له م دوو حاله به دهرنیه: یا دهبی زور به باشی فرمان بکه ن به چاکه و پیگه ی راست نیشانی خه لک بده ن و جلّه و گیری بکه ن له خراپه و بی شهرعی، یا خود به زوویی خودای گه وره سزای سهخت و توله ی توندی دهنیریتته سهرتان، جا نه و جا هزار هاتو هاوارو دووعا و نزاو پارانه وه بکه ن خودا هیچی گیرا ناکا. (ت / طه به رانی - س / ح).

۵۲۳۹ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ حَوْلَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ ذَكَرَ الْفِتْنَةَ فَقَالَ: إِذَا رَأَيْتُمُ النَّاسَ قَدْ مَرَجَتْ عُهُودُهُمْ وَخَفَّتْ أَمَانَاتُهُمْ وَكَانُوا هَكَذَا. وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ قَالَ فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ كَيْفَ أَفْعَلُ عِنْدَ ذَلِكَ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ قَالَ: أَلَزِمَ بَيْتَكَ وَأَمْلَكَ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَخَذَ بِمَا تَعْرِفُ وَدَعَا مَا تُنْكِرُ وَعَلَيْكَ بِأَمْرِ خَاصَّةٍ نَفْسِكَ وَدَعَا عَنْكَ أَمْرَ الْعَامَةِ. رواه أبو داود والنسائي نسأل الله التوفيق لما يحب ويرضى آمين^(۱۰):

عه بدوللای کوری عهر (خودایان فی رازی بن) فره موئی: جاریکیان له خزمه تی پیغه مبهردا بووین (درویدی خودای له سرین) له و کاته دا باسی فیتنه و ناژاوه کرا، فره موئی (درویدی خودای له سرین) ههر کاتی دیتان کهوا نه و خه لکه بی په یمان و نا نه مین بوون و، ناوا وایان فی هات و تیکه ل و پیکه ل بوون و بوون به ههرچی و پهرچی، هه زره ت (درویدی خودای له سرین) بو به یانی چونییتی ی نه و تیکه ل و پیکه ل ییه په نجه کانی ههر دوو دهستی خوئی تیك ئالاند. منیش له ویدا هه لسام و چوومه خزمه تی و عهرزیم کرد: قوربان! خودا بمکا به قوربان ت نه گهر نه مه رووی دا چی بکه م؟ فره موئی: له مالی خوتدا تویتکه بگروه، زمانی خوت زهوت کهو، لایه نی یاسای شهرع بگروه، لایه نی بی شهرعی به رده، نه وهیشی به تایبه تی په یوهندی به دین و دنیای خوته وهیه بیگروه بهری مه ده ئیتر ههقت نه بی به سهر کارو باری ره شه خه لکه کهوه (د/ن).

^(۱۰) بسند حسن (شرحه).

^(۱۱) سکت عن درجته الشارح.

(۲۱) پایانی (خاتیمہ یی)

ہندی دہنگوباسو واسو خواسی کومہ لیٰ لہ پیشینان

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا - سورة طه - ۹۹/۲۰}.

واتہ: چوں داستانی جوانی موسولمانانم بو تو روون کردہ وہ لہم چہن
ثاہیہ تہی پیشہ وہدا، ثاوہ ہایش داستانی پیشینانی تریشت بو روون
دہکینہ وہ، ثہمہ لہ کاتیکا کہ ٹیمہ لہ گہنجینہ ی نادیار ی لہ بن ثہ ہاتووی
خومانہ وہ ثہم یادگارہ نازدارہ ناودارہ مان بو تو نارد، کہ بریتی یہ لہم
قورثانہ پر لہ یادگارو واسو خواسو فہرمایشته بہرزانہ، کہ بوون بہ مایہ ی
گہورہ ترین شانازی ہہردو ژیان ی خوت و گہلہ کہت.

(۲۲) داستانی بہ لہ کیکو کہ چہ لیک و کویریک

قصۃ الأبرص والأقرع والأعمی

۵۲۴۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ ثَلَاثَةً فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصٌ وَأَقْرَعٌ وَأَعْمَى فَأَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّبِعَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَأَتَى الْأَبْرَصَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: لَوْ أَنَّ حَسَنَ وَجِلْدِي حَسَنَ وَيَذْهَبَ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَلْبَرَنِي النَّاسُ. قَالَ: فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ قَدْرُهُ وَأَعْطَى لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْإِبِلُ - أَوْ: قَالَ الْبَقَرُ، شَكَّ إِسْحَاقُ - فِي الْأَبْرَصِ أَوْ الْأَقْرَعِ قَالَ أَحَدُهُمَا الْإِبِلُ وَقَالَ الْآخَرُ الْبَقَرُ، قَالَ: فَأَعْطَى نَاقَةً عَشْرَاءَ فَقَالَ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا قَالَ: فَأَتَى الْأَقْرَعُ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: شَعْرٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبَ عَنِّي هَذَا الَّذِي قَدْ قَلْبَرَنِي النَّاسُ. قَالَ فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ وَأَعْطَى شَعْرًا حَسَنًا - قَالَ - فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْبَقَرُ. فَأَعْطَى بَقْرَةً حَامِلًا فَقَالَ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا - قَالَ - فَأَتَى الْأَعْمَى فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ أَنْ يَرُدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرَ بِهِ النَّاسُ - قَالَ - فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ. قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْغَنَمُ. فَأَعْطَى شَاةً وَالِدًا فَأَتْبَعَ هَذَانِ وَوُلِدَ هَذَا، قَالَ: فَكَانَ

لِهَذَا وَادٍ مِنَ الْإِبِلِ وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ. قَالَ ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ قَدْ انْقَطَعَتْ بَنَى الْجِبَالِ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بَكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيرًا أَتَبْلُغُ عَلَيْهِ فِي سَفَرِي. فَقَالَ: الْحَقُّوْكَ كَثِيرَةٌ. فَقَالَ: لَهُ كَأَنِّي أَغْرِفُكَ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْدِرُكَ النَّاسُ فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ فَقَالَ إِنَّمَا وَرِثْتُ هَذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ. فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ. قَالَ وَأَتَى الْأَفْرَغَ فِي صُورَتِهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهَذَا وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَيْهِ هَذَا فَقَالَ إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ. قَالَ وَأَتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ انْقَطَعَتْ بَنَى الْجِبَالِ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بَكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصَرَكَ شَاءَ أَتَبْلُغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ فَوَاللَّهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ شَيْئًا أَخَذْتَهُ لِلَّهِ فَقَالَ أَمْسِكْ مَا لَكَ فَإِنَّمَا ابْتَلَيْتُمْ فَقَدْ رَضِيَ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ. رواه مسلم هنا والبخاري في بدء الخلق^(١):

ئەبو ھوریەر (خۆشەندوویی خودای گەورە یانین) فەرمووی: بە گۆیچکە ی خۆم لە دەمی پیغەمبەرم بیست دەیفەرموو (دروودی خودای مەزنی لە سەربین) دەیفەرموو: سێ کەس لە ئەو هی ئیسرائیل، واتە: لە بەنی ئیسرائیل: بەلەکیک و کەچەلیک و کویریک، خودا دەیهوێ تاقییان بکاتەو، جا فریشتەیی لەسەر شیو هی پیاوی دەنیڕی بو لایان، فریشتەکە دەچیته لای بەلەکەکە و پیتی دەلی: زیاتر حەزت لە چییه؟ دەلی: حەزم لە رەنگو بۆیه کی جوان و پیستیکی جوانە و ئەم بەلەکییه شەم نەمیئن، کە بوو بە ھۆی ئەو کە خەلک قینز و بیژم ئی دەکەنەو، فریشتەکە دەستێ دەهیئنی بەسەر جەستەیدا ئیتر دەنک چەپەلییه کە ی نامیئن و، رەنگو بۆیه کی جوان و پیستیکی جوانیشی پی دەدری، ئەوجا فریشتەکە پی دەلی: حەزت لەچی جوړە مائیکە؟ پیاو کە دەلی: حەزم لە ووشترە، یاخود دەلی: حەزم لە رەشە و لاخە. ئیسحاق – کە یەکیکە لە

(١) بخاری. أحادیث الأنبياء: ٢٤٦٤، ٦٦٥٣ - تجرید/٤/٦٧ رقم/١٢٨٢ راجع ریاض/١ ل- ٧٨ رقم/٦/٦٥

پراوښه کانی ئهم حه دښته - گومانی له وهدا بو پهیدا بوو بوو که به له ک و که
 چه له که کامیان داوای ووشتر و کامیان داوای ره شه و ولاخی کرد بوو،
 فهرمووی: جا وشره مییه کی هه راش ناوسی له سهرگوانی دایه و پیی گوت:
 خودا پیت و فهری تی بخت بو، فهرمووی: ئینجا فریشته که ده پرا بو لای
 که چه له که و پیی ده لی: زیاتر هزت له چیه؟ ده لی: زیاتر هزم له قژی کی
 جوانه و ئهم که چه لیه شم نه مینی، که بووه به هو ی ئه وه خه لک قیز و بیزم ئی
 بکه نه وه. فهرمووی: جا فریشته که ده ستی ده مینی به سهریدا، ئیتر که
 چه لیه که ی ده پرا و قژی کی جوانیشی پی دهری، ئینجا پیی ده فهرمووی: هز
 له چی جوړه مالی ده که ی؟ ده لی: له ره شه و ولاخ، جا مانگایه کی ناوسی
 ده داتی و پیی ده لی: خودا پیت و بهر که تی تی بخت بو، فهرمووی: ئینجا
 فریشته که ده پرا بو لای کویره که و پیی ده فهرمووی: زیاتر هزت له چیه؟
 ده لی: زیاتر هزم له دوو چاوی ساغ و گه شه که خودا بیاندات پیم تا ئهم
 خه لکه یان پی ببینم، فهرمووی: جا ده ستی ده مینی به چاوه کانی و خودا
 چاوه کانی ده داته وه، جا پیی ده فهرمووی: ئه ی هز له چی جوړه سامانی
 ده که ی؟ ده لی: له مهر، جا مهر کی زوی به رخ به بهری ده داتی، ئیتر بهر
 بهر ناژ له کان زاوژی ده که ن و نه و انیش بهر هه میان ده مینان، تاوا زور ده بن
 نه میان بوو به خاوه نی پرشیوی و شتر و نه ویان بوو به خاوه نی پر دولی
 ره شه و ولاخ و نه وی تریشیان بوو به خاوه نی پرشیوی گه له ران، فهرمووی:
 له پاشدا فریشته که خوی ئی گوړین و له سهر شیوه و شه کلی نه و سای
 به له که که خوی هاته وه بو لای و پیی گوت: پیای کی هه ژاری دامای
 ریباری ئی قه و ماوم، سهر به هیچ لایه کا دهرناکه م، سا مه گه ریه که م به
 پشتیوانی خودا و دووم به هو ی یارمه تی تووه بکه مه وه شوین و ری خوم،
 جا تو بیت و نه و که سه ی که نه م شیوه جوانه و نه م له شه جوانه و نه م مال
 زوره ی پی داویت ووشتر یکم دهری، تا له م سه فهرمه دا خومی پی بکه یه نه م
 مال وه، کابرا گوتی: خاوه ن بهش زورن بهر تو ناکه وی!

فریشته‌که‌یش فهرمووی: وه‌ک من تو بناسم وایه، ئه‌ری تو ئه‌و پیاوه به‌له‌که نیت که خه‌ک بی‌زی ئی ده‌کردیته‌وه، وه‌ ئه‌و هه‌ژاره نیت که خودا ده‌وله‌مندی کردیت! گوتی: خه‌یر! من ئه‌م مال و سامانه‌م له‌ باو باپیرمه‌وه بو به‌جیماوه، ئه‌وانیش هه‌ر بووه بوون و پشتاو پشت به‌به‌گزاده‌یی هاتونه‌ته خواره‌وه! فریشته‌که‌ش ده‌لئ ئه‌گه‌ر درو ده‌که‌ی خودا وه‌ک جاریجارانی خۆت ئی بکاته‌وه. فهرمووی: جا له‌ شیوه‌ی شه‌کلی پێشووی که چه‌له‌که‌دا چوو بو‌لای ئه‌ویش، چی به‌ به‌له‌که‌که‌ گوت دیسان به‌ میشی واگوت، وه به‌له‌که‌که‌ چی به‌ فریشته‌که‌ گوت دیسان که چه‌له‌که‌ش ئه‌وه‌ی پئی گوت، فریشته‌که‌ش گوتی: ئه‌گه‌ر درو ده‌که‌ی خودا وه‌ک جاریجارانی خۆت ئی بکاته‌وه! فهرمووی: جا له‌ شیوه‌ی شه‌کلی پێشووی کویره‌که‌یشدا هاته‌وه بو‌لای و فهرمووی: پیاویکی هه‌ژاری داماوای ری‌بوارای ئی قه‌وماوم، سه‌ر به‌هیچ لایه‌که‌دا ده‌رناکه‌م، سا مه‌گه‌ر یه‌که‌م به‌ پشتیوانی خوداو دووهم به‌ هوی یارمه‌تی تووه‌ بگه‌مه‌وه شوین و ری‌گه‌ی خۆم، جا توبییت و ئه‌و خودایه‌ که چاوه‌کانی چاک کردیته‌وه مه‌ریکم به‌ده‌ری به‌ شکوو له‌م سه‌فه‌ره‌مدا پئی بگه‌یه‌مه‌وه ماله‌وه، پیاوه کویره‌که‌ ده‌لئ: ئای! منیش وه‌ک نیستای تو کویر بووم و ده‌زانم کویر چه‌نده کوئه‌واره، وه خودا چاوی چاک کردم‌وه، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌یشه هه‌ژاریش بووم و ده‌شزانم هه‌ژا ری چه‌نده ناخۆشه، جا که‌واته به‌ ئاره‌زووی خۆت چی ده‌به‌ی بو‌خۆت بیبه‌، وه‌چی ده‌هیلێته‌وه بو‌من ئاره‌زووی خۆته، به‌و خودایه هه‌رچی ئه‌م‌پو تو بیبه‌یت بو‌خۆت له‌ ری‌گه‌ی خودادا ده‌ست نایه‌نمه‌ ری‌گه‌ت فریشته‌که‌ گوتی: مائی خۆت بو‌خۆت، من فریشته‌م هه‌وه جی‌م به‌ مال نییه، له‌ راستی دا رووداوه‌که ئاویه: ئیوه — واته: توو به‌له‌ک و که‌چه‌له‌که — له‌ لایه‌ن خودای گه‌وره‌وه تاقی کرانه‌وه، خودا له‌ تو رازی‌یه، به‌لام له‌ هه‌ردوو هاو‌ری‌که‌ت نا‌رازی‌یه (ش).

۲۳) نهو مندالانهی که له ناو بیتشکه دا قسه یان کردووه

الذین تکلموا فی المهد

۵۲۴۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلَّا ثَلَاثَةٌ عِيسَى، وَكَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ جُرَيْجٌ، كَانَ يُصَلِّي، فَجَاءَتْهُ أُمُّهُ فَدَعَتْهُ، فَقَالَ أَجِيبُهَا أَوْ أَصَلِّي. فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ لَا تُمْنَهُ حَتَّى تُرِيَهُ وَجُوهَ الْمُؤْمِسَاتِ. وَكَانَ جُرَيْجٌ فِي صَوْمَعَتِهِ، فَتَعَرَّضَتْ لَهُ امْرَأَةٌ وَكَلَّمَتْهُ فَأَبَى، فَأَتَتْ رَاعِيًا، فَأَمَكَّتْهُ مِنْ نَفْسِهَا فَوَلَدَتْ غُلَامًا، فَقَالَتْ: مِنْ جُرَيْجٍ. فَأَتُوهُ فَكَسَرُوا صَوْمَعَتَهُ، وَأَنزَلُوهُ وَسَبُّوه، فَخَرَصًا وَصَلَّى ثُمَّ أَتَى الْغُلَامَ فَقَالَ: مَنْ أَبُوكَ يَا غُلَامُ قَالَ الرَّاعِي. قَالُوا بَنِي صَوْمَعَتِكَ مِنْ ذَهَبٍ. قَالَ: لَا إِلَّا مِنْ طِينٍ. وَكَانَتْ امْرَأَةٌ تُرْضِعُ ابْنًا لَهَا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَمَرَّ بِهَا رَجُلٌ رَاكِبٌ دُو شَارَةٍ، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ ابْنِي مِثْلَهُ. فَتَرَكَ ثَدْيَهَا، وَأَقْبَلَ عَلَى الرَّابِكِ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَنِي مِثْلَهُ. ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى ثَدْيِهَا يَمَصُّهُ - قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ كَأَنِّي أُنْظَرُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَمَصُّ إِبْصَعَهُ - ثُمَّ مَرَّ بِأَمَةٍ فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ ابْنِي مِثْلَ هَذِهِ. فَتَرَكَ ثَدْيَهَا فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلَنِي مِثْلَهَا. فَقَالَتْ لَهُ لِمَ ذَاكَ؟ فَقَالَ: الرَّابِكِ جَبَّارٌ مِنَ الْجَبَابِرَةِ، وَهَذِهِ الْأَمَةُ يَقُولُونَ لَهَا سَرَقْتَ زَكَاةً. وَلَمْ تَفْعَلْ. رواه البخاري وأحمد^(۱).

ټه بو هورهیره (رهزای خودای کهورهی لیبین) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودو مهلاتو سهلامی خودای کهورهی له سهرین) فهرمووی: ټهه سټی کهسه نه بی که سټی تر له بیتشکه دا قسه ی نه کردووه: یه کهه عیسا ی کوپی مه ریهه، دووهم هاوړیکه ی جوهریج، پیاوئ ده بی له نهوی ئیسرائیل ناوی جوهریج ده بی، سو فیله که ده بی، خه لوه خانه یی بو خو ی دروست ده کاو له ناو یا خواناسی ده کا، جارئ نویژ ده کا لهو کاته دا دایکی دی بو لای و بانگی ده کا نه ی جوهریج! نهویش له دلی خویدا ده فهرموئ: خودایه! نازانم وه لآمی دایکم بده مه وه یا نویژه کهم ته واو بکهه، له پاشا وا به باش ده زانی که نویژه که ی ته واو بکاو وه لآمی دایکی نه داته وه، دایکی شی ده که ریته وه، بو سبه ینی که دیته وه بو

لای دیسان جورهیج خه‌ریکی نویژ کردن ده‌بی بانگی ده‌کاو ده‌لی: نه‌ی جورهیج! جورهیجیش ده‌فهرموی: خودایه! نازانم وه‌لامی دایکم بده‌مه‌وه یا نویژده‌که‌م ته‌واو بکه‌م، له پاشا وا به‌باش ده‌زانی که نویژده‌که‌ی ته‌واو بکا، دایکیشی ده‌لی: خودایه! نه‌یمرینی تا روی داوینپیسانی پی نیشان ده‌ده‌ی. له‌و لاشه‌وه نه‌وه‌ی ئیسرائیل له ناو خویانا باسی خواناسیی جورهیج ده‌که‌ن که چۆن بو خودا لی پراوه، ژنیکی سۆزانی ده‌بی بو جوانی بی وینه ده‌بی، ده‌لی: نه‌گهر حه‌ز ده‌که‌ن من ده‌چم له خشته‌ی ده‌به‌م و تووشی فره‌ته‌نه‌ی ده‌که‌م، جا ژنه‌که ده‌چی بو لای، گه‌لی خه‌ریکی ده‌بی و دی به‌لایه‌وه که نه‌و ئیشه‌ی له‌گه‌لدا بکا، به‌لام جورهیج مل ناداو ئاوری لی ناداته‌وه، جا ژنه‌که ده‌چی بو لای شوانی، که له شه‌ودا له خه‌لوه خانه‌که‌ی جورهیجا ده‌حه‌وایه‌وه، نه‌و شوانه ده‌لی له خوی و سکی پر ده‌بی و کوپکی ده‌بی، ده‌لی: نه‌م مناله له جورهیجه! نه‌وانیش ده‌چن بو گیانی جورهیج و له خه‌لوه خانه‌که‌ی ده‌ری ده‌هینن و خه‌لوه خانه‌که‌ی ده‌رووخینن و خوشی تیرو پر فه‌لاقه ده‌که‌ن و ده‌یده‌نه به‌رجمین، نه‌ویش ده‌فهرموی: نه‌وه چیتانه بو وا له من ده‌که‌ن، گونا‌هم چیه؟ ده‌لین: چونکه ئیشی بی شه‌رعیت له‌گه‌ل نه‌م قه‌حبه‌یه‌دا کردووه و نه‌وه‌تانی له تو نه‌م زۆله‌ی بووه! ده‌فهرموی: کوا مناله‌که له کوئی‌یه؟ نه‌وانیش ده‌هینن بو، ده‌فهرموی: توژی پشووم بدن با نویژئی بکه‌م، جا ده‌سنویژ ده‌گری و نویژ ده‌کا، که نویژده‌که ته‌واو ده‌کا ده‌پرا بو لای کوپه ساواکه و ده‌ژنه‌ی به سکیاو ده‌فهرموی: نه‌ی کوپه‌ی ساوا! کی باو‌کته؟ کوپه‌که‌ش دینه زمان و ده‌لی: باوکی من فیساره شوانه!!

جا نه‌وسا خه‌لکه‌که له راستی ی رووداو‌که تی ده‌که‌ن و داوای لی بووردن له جورهیج ده‌که‌ن و په‌لاماری ده‌دن و ده‌ست ده‌که‌ن به ماچ کردنی و خویانی تی هه‌لده‌سوون بو مووفه‌رک، وه ده‌لین: خه‌لوه خانه‌که‌ت له زیر بو دروست ده‌که‌ینه‌وه؟ ده‌فهرموی: نه‌، به‌لام له قور وه جارانی خوی بوم دروست بکه‌نه‌وه، سییه‌م جارئی ژنی مه‌مکی ده‌دا به کوپه‌که‌ی - که له‌نه‌وه‌ی ئیسرائیل بو - له‌و کاته‌دا سواریکی قۆزی به ناویانگ به‌لایا

را ده‌بووری، به سواری و ولاخیکی که‌شخه، پایه و نیشانیکی زوری پیوه ده‌بی، ژنه‌که ده‌لئ: خودایه! ئەم کوپه‌ی منیش بکه‌ی به سوار چاکیکی ئاوا قوزو به ناوبانگ! جا کوپه‌که‌ی مه‌که‌که‌ی به‌رده‌داو روو ده‌کاته سواره‌که‌و ته‌ماشایه‌کی ده‌کاو ده‌لئ:

خودایه! وهك ئەوم ئی نه‌که‌ی! ئنجا دیسان مه‌که‌که‌ی ده‌گریته‌وه‌و ده‌ست ده‌کاته‌وه به‌ مژینی.

ئەبو هورهیره (خودای ئی رازی بئ) ده‌یفه‌رموو: ده‌لئی وا له به‌ر چاوم که‌ چۆن چۆنی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سرب) په‌نجه‌ی دوشاو مژهی خویی ده‌مژێ و لاسکایی حالی مه‌مک‌خواردنی منداڵه‌که‌ی ده‌کرده‌وه، چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سرب) فه‌رمووی: له‌ پاشدا که‌نیزه‌کیکیان هیئا، هیئا بوویانه‌ی گيرو گازو لییان ده‌داو ده‌یانگوت: حیزی و دزیت کردووه، ئەویش هر ده‌یگوت: حسبى الله ونعم الوکیل: من هر خودام هه‌یه که‌سم بئ و به‌سم بئ! به‌راستی خودا پشتیوانی چاکه. جا دایکی مناله‌که‌ ده‌لئ: خودایه! ئەم کوپه‌ی من وهك ئەم کچه به‌م ده‌رده نه‌به‌ی، دیسان کوپه‌که‌ی مه‌که‌که‌ی دایکی به‌رده‌داو ته‌ماشایه‌کی کچه‌که‌ی کردو گوتی: خودایه! وهك ئەم کچه‌م ئی بکه. جا لی‌رانه‌دا مناله‌که‌و دایکی که‌وتنه‌ گو‌فتوگوو رازو گله‌یی، دایکی گوتی: ئەو پیاوه شیوه‌ جوانه زه‌ت بوو، من گوتم: خودایه! کوپه‌که‌م پیاویکی وهك ئەمه‌ی ئی ده‌رچی که‌چی تو گوتت: خودایه! نه‌مه‌ی به‌ پیاویکی ئاوا، له‌ پاشا ئەم که‌ نیزه‌که‌یان به‌ لی‌دان و تی‌هه‌ل‌دان هیئاو پیی ده‌لئ: حیزی و دزیت کردووه، منیش گوتم: خودایه! کوپه‌که‌م وهك ئەمه‌ی ئی نه‌ی، که‌چی تو گوتت: خودایه! وهك ئەمه‌م ئی بکه‌ی، ئەمه له‌به‌رچی؟ گوتی: چونکه سواره‌که زۆرداریکه له زه‌برداره‌کان و مله‌وپرکه له مله‌وپه‌کان له‌به‌ر ئەوه گوتم: خودایه! نه‌مه‌ی به‌ پیاویکی ئاوا سته‌مکار، به‌لام ئەم که‌نیزه‌ی که‌ پیی ده‌لئ: دزی و حیزی کردووه، بئ تاوان و پاک و بئ گه‌رده‌و سته‌مباره، نه‌دزی کردووه و نه‌ حیزی، له‌به‌ر ئەوه گوتم: خودایه! وهك ئەم سته‌مبارم ئی بکه‌ی (ب/ ئەحمه‌د).

۵۲۴۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلَّا عِيسَى وَشَاهِدُ يُوسُفَ وَصَاحِبُ جُرَيْجٍ وَابْنُ مَاشِطَةَ فِرْعَوْنَ.. رواه الحاكم بسند صحيح. و تقدمت بقية القصص في مواضعها فقصه ابراهيم وولده اسماعيل و أمه - عليهم السلام - تقدمت في تفسير البقرة وقصة و افد عاد سبقت في تفسير الذاريات، وقصة أصحاب الاخدود في تفسير والسماء ذات البروج، وقصة ذي الكفل في التوبة من كتاب الاذكار وقصة أصحاب الغار في كتاب النية والا خلاص^(۲):

ديسان له‌وه‌وه له پيغه‌مبه‌روه (ديودي خودای له‌سرين) ده‌فه‌رموي: جگه له‌م زاتانه كه‌سی تر له‌ ناو بيشكه‌دا قسه‌ی نه‌کردوه‌وه: عيسای كوپي مه‌ريه‌م و نه‌و مناله‌ی كه‌ شايه‌تيی دا بو پاكيی يوسف‌و، نه‌و منداله‌ی كه‌ شايه‌تيی دا له‌ سه‌رپاكيی جوهره‌یج و كوپي ژنه‌ نارايشكه‌ره‌كه‌ی فيرعه‌ون! (حاکم - س/ص). بېروانه: (به‌رگی/ ۶ ز- ۳ ژماره‌/ ۱۲ / ۳۷۰۱ وه به‌رگی/ ۷ ز- ۳۴ ژ- ۱/ ۴۱۲۰ + ز- ۶۸ ژ- ۲/ ۴۲۰۹ + به‌رگی/ ۹ زنجيره‌/ ۸۹ ژ- ۴ + به‌رگی/ ۱ ز- ۱۱ ژ- ۸۵/۳.

۵۲۴۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِأَن يُسَلِّفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ، فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ، فَلَمَّا حَلَّ أَجَلُهَا، خَرَجَ فِي الْبَحْرِ، فَلَمْ يَجِدْ مَرَكَبًا، فَأَخَذَ خَشَبَةً فَتَقَرَّهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ، فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ، فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطْبًا فَلَمَّا كَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ. رواه البخاري. نَسأل الله اليقين وحسن الثقة بالله تعالى آمين^(۳):

ديسان نه‌بو هوره‌يره (خودای نازي بن) له پيغه‌مبه‌ري خوشه‌ويسته‌وه (ديودي خودای له‌سرين) ده‌فه‌رموي: پياوي (له‌ نه‌وه‌ی ئيسرائيل) هه‌زار ديناري زيږ له‌ پياوي قهرز ده‌کا، كه‌ كاتي دانه‌وه‌ی قهرزه‌كه‌ ديټ پياوه‌كه‌ ده‌چي بو قه‌راخي ده‌ريا به‌لام پاپوري ده‌ست ناكه‌وي (تا سواربي و بچي بو لای خاوه‌ن

(۲) رواه الحاكم بسند صحيح.

(۳) تجريد/ ۲ ل- ۱۴۳ رقم: ۷۲۱ = ۱۴۹۸، ۲۰۶۳، ۲۲۹۱، ۲۴۰۴، ۲۴۳۰، ۲۷۲۴، ۲۶۶۱.

قهرزه که و قهرزه که ی بداته وه). جا له بهر نه وه کوټکه داری دهینن و ناوکه ی هه ل ده کوټن و نامه یی له خو یه وه بو هاوړیکه ی دهنووسن و تیادا دهنووسن: له فیساره که سه وه بو فیساره که س و دهیخاته ناو کوټکه داره که وه هه روا هه زار دیناری زیږی تی دهخاو فری دداته ناو دهریا که وه ده لن: خودایه! خوټ ناگات لی یه تی پایوړو که شتی نییه، کاتی خو شتی نه و پیاوه داوای شایه ت و که فیلی لی کردم، منیش شایه ت و که فیلم نه بو جگه له تو، جا نه و من نه قهرزه ی سه رخوم بهم دهریا به دا نارده وه بو، نیتر تویش نارده زوی خوټه من له مه زیاترم له ده ست نایی، له و لایشه وه کابرای خاوه ن قهرز دی هه تا بزانی برادره که ی پاره که ی بو دینن، به لام که س دیار نابن که ته ماشا ده کا کوټکه داره که ده بینن، جا ده لن: نه مه ده به مه وه بو سوو ته مه نی نه مه شه وی خیزانم، جاکه له مال وه کوټه ره داره که ده قله شینن پاره که و کاغه زه که ده دوزیتته وه! (ب - خودای لی رازی بن).

۵۲۴۴ -> (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۱۵ ف - ۱۲) (۴).

۵۲۴۵ -> (ب - ۷ ز - ۳۴ ل - ۱۵۹ ف - ۱) (۵).

۵۲۴۶ -> (ب - ۷ ز - ۶۸ ل - ۱۴۲ ف - ۲) (۶).

۵۲۴۷ -> (ته ماشای باسی تهویه بکه له کیتابی نه زکاردا، بهرگی نو یه م لاپه ره ۲۷۰، فهرمووده ی سییه م داستانی کابرای که نه وه دو نو که س ده کوژن، فهرمووده ی چواره م داستانی کیفل و ژنه داماره که (۷).

۵۲۴۸ -> (ب - ۱ ز - ۱۱ ل - ۶۶ ف - ۳) (۸).

(۴) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ۳ رقم/ ۱۲/ ۳۷۰۱.

(۵) تقدم فی مجلد سابغ. تسلسل/ ۳۴ رقم/ ۱/ ۴۱۲۰.

(۶) تقدم فی مجلد سابغ. تسلسل/ ۳۰ رقم/ ۲/ ۴۰۹۹.

(۷) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل/ ۹۲ رقم/ ۲/ ۵۱۴۶.

(۸) تقدم فی مجلد اول. تسلسل/ ۱۱ رقم/ ۲/ ۸۵.

۵۲۴۹- → (ب - ۶ ز - ۱۰ ل - ۲۱۶ ف - ۲۴) (۹).

۵۲۵۰- → (ب - ۷ ز - ۷ ل - ۴۹ ف - ۳) (۱۰).

(۲۴) باسی شهیتان و سوپای شهیتان : (ابلیس و جنوده)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ - صدق الله العظيم - سورة فاطر - ۶/۳۵}.

واته: بیگومان شهیتان دوزمنی نیویه، دهی نیوش بیکن به دوزمنی یه‌که‌می خوٚتان، نه‌که‌ن بین به پارت و کومه‌لی شهیتان، ده‌نا ده‌بن به هاوده‌می ناگری دوزخ، چونکه شهیتان کومه‌له‌ی خوئی بانگ ده‌کا هه‌تا بین به هاوه‌لانی ناگری دوزخ.

۵۲۵۱- → (ب - ۱ ز - ۱۱۸ ل - ۳۶۰ ف - ۱۵) (۱).

۵۲۵۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَيْسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ (۲):

له جابیره‌وه ده‌لئی (خودای فی رازی بن): پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین): ده‌فه‌رموئ: شهیتان له‌وه ناوومید بووه که جاریکی تر له ناو دانیش‌توانی دوورگه‌ی عه‌ره‌بدا نویژ که‌ران بیپه‌رستن و به‌نده‌ییی بو‌بکه‌ن، به‌لام هه‌ول ده‌دا که له ناو خوٚاندا تیکیان به‌ربدا له یه‌کتری (م - خودای فی رازی بن).

۵۲۵۳- وَغَنَّهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ إِبْلِيسَ يَضَعُ عَرْشَهُ عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ، فَأَذْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْرَلَةٌ أَكْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِيءُ أَحَدَهُمْ فَيَقُولُ فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا

(۹) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۱۰/ رقم/ ۲۴/ ۳۹۱۵.

(۱۰) تقدم في مجلد سابح. تسلسل/ ۷/ رقم/ ۳/ ۴۰۰۸.

(۱) تقدم في مجلد اول. تسلسل/ ۱۸/ رقم/ ۱۵/ ۷۲۲۸.

(۲) مسلم. توبة: ۷۰۳۶.

فَيَقُولُ: مَا صَنَعْتَ شَيْئًا، ثُمَّ يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ: مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ. قَالَ: فَيُذْنِبُهُ مِنْهُ وَيَقُولُ: نِعَمَ أَلْتَ:

دیسان جایبر (خودای نازنی بن) فہرمووی: پیغہمبہری خوشہ‌ویست و نازدار (دروودو سلاوو رحمہتی خودای گہورہ و مہزنی لہ سہر بن) فہرمووی: ئہہریمہن - واتہ: ئیبلیس. واتہ: شہیتان - تہخت و بارہ‌گای خوئی دور لہ ئاوہدانی، لہسہر رووی ئاوی دہریا ہل دہدا، ئہوجا لہ شکرو دہستو پیوہندو پیکورہ و وچہی خوئی بہہر چوار لادا، دہنیڑی، بو ئاواوہ نانہوہ و خراپہ بہرپاکردن، ئیتر کامہیان ئاواوہی گہورہ تر بہرپا بکا پایہی ئہوہیانہ زیاتر لہ خوئیہوہ نزیک دہکاتہوہ، جا یہکئی لہ دہستہ و بہستہکئی دہگہریتہوہ و دیتہوہ بو لای و پیی دہلئ: من ئہم خراپہیہم بہ فیسارہ کہس کرد، شہیتان دہلئ: جا ئہوہ چیبہ وابی ہیچت نہکردوہ! ئیتر ہرہوہا بہرو دوا دینہوہ بو لای و دہلئ: ئہم خراپہیہوہ و ئہو خراپہیہمان بہم و بہو کرد، بہلام ہیچی بہ دلی شہیتان نابئ، تا یہکیکیان دیتہوہ دہلئ: من لہ کولکی ئہو پیاوہ نہبووہوہ ہتا ژنہ کہیم پی تہلاق دا.

حہزرت (دروودی خودای لہسہر بن) فہرمووی: ئیتر شہیتان ئہوہیان لہ خوئی نزیک دہکاتہوہ دہلئ: ئافہریم بو خوت، تو زور باشیت! (م).

۵۲۵۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: خَرَجَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ عِنْدِي لَيْلًا. قَالَتْ: فَبُرْتُ عَلَيْهِ فَبَجَاءَ فَرَأَى مَا أَصْنَعُ فَقَالَ: مَا لَكَ يَا عَائِشَةُ أَغْرَتِ؟ قُلْتُ: وَمَا لِي لَا يَغَارُ مِثْلِي عَلَى مِثْلِكَ، فَقَالَ: أَقَدْ جَاءَكَ شَيْطَانُكَ؟ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ مَعِيَ شَيْطَانٌ؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: وَمَعَ كُلِّ لِسَانٍ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: وَمَعَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: نَعَمْ وَلَكِنْ رَبِّي أَغَابَنِي عَلَيْهِ حَتَّى أَسْلَمَ^(۴).

عائیشہ (خوشنودی خودای گہرہی لبین) فہرمووی: شہوئی نورہ شہوی خوّم بوو، حہزرت (دروودی خودای لہسہر بن) لہ لای من بوو لہ شہودا دہرچووہ دہرہوہ،

منیش نه‌وم له بهر گران بوو، جا که هاته‌وه زانی من له‌بهرم گرانه
 فهرمووی: نه‌ی عائیشه! نه‌وه چیتته؟ نه‌وه ژار له هه‌ویکانت ده‌کیشتیت؟ گوتم:
 جا بو نه‌گهر له‌سهر تو ژاریشیان لی بکیشم هه‌قی خوّم نییه، فهرمووی: نه‌وه
 چیتته، شه‌یتانه‌که‌ت سهری لی داویت؟ گوتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! بوچی من
 شه‌یتانم له‌گه‌ل دایه؟ فهرمووی: به‌لئ. گوتم: دیاره هه‌موو که‌سی شه‌یتانیکی
 هه‌یه؟ فهرمووی: به‌لئ وایه. گوتم: هه‌تا تویش شه‌یتانت له‌گه‌ل دایه؟
 فهرمووی: به‌لئ، منیش شه‌یتانیکم هه‌بوو، به‌لام من خودا زالی کردووم به
 سه‌ریداو شه‌یتانه‌که‌م موسولمان بوو! (م - رحمه‌تی خودای گهری لی بئ).

۵۲۵ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ
 أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ وَكَّلَ اللَّهُ بِهِ قَرِينَهُ مِنَ الْجِنِّ. قَالُوا: وَإِيَّاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَإِيَّايَ إِلَّا أَنَّ
 اللَّهَ أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِخَيْرٍ. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةُ مُسْلِمٌ فِي صِفَةِ الْقِيَامَةِ.
 نَسَّالَ اللَّهُ السَّلَامَةَ آمِينَ^(۵).

عه‌بدوللا (خودای لی رازی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دیوودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ:
 هه‌ریه‌کئ له ئیوه خودا سپاردوویه‌تی به شه‌یتانی له جنوکه‌و، کردوویه‌تی به
 هاوپی و هاو ملی. گوتیان: هه‌تا تویش نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا!؟ فهرمووی:
 به‌لئ هه‌تا منیش به‌لام من خودا زالی کردووم به‌سه‌ریدا، له‌بهر نه‌وه هه‌ر
 پیگه‌ی چاکه‌م پی نیشان ده‌دا (م - خودای لی رازی بئ).

(۲۵) باسی فریشته که هه‌موویان نازدارن : (الملائكة الكرام)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا يَغْلُمُ جُئودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا يَكُنْ إِلَّا ذِكْرِي لِلْبَشَرِ - سورة
 المدثر - ۷۴ / ۳۱}.

واته: سوپاو له شکری خودا له‌بهر زوری و له‌بهر سه‌یری و گه‌وره‌یی
 جه‌سته و نه‌ندامیان و، له‌بهر زوری جه‌شن و جوړو ته‌واناییان، که‌س نازانی
 جه‌شن و جوړو ژماره‌یان چونه و چنده خودا خوئ نه‌بی.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ - صدق الله العظيم.
سورة قیامت - ۱۸/۵۰}.

واته: ئاده‌میزاد هر قسه و گوته‌یه‌کی له دم دهرده‌چی فَرِشته‌یه‌کی
ئاماده و وریا و به‌لایه‌وه یه‌کسه‌ر گوته‌که‌ی ده‌قوزیته‌وه و ده‌ینوو سی.
۵۲۵۶ - (ب - ۱ ز - ۴۳ ل - ۱۸۴ ف - ۶) (۱).

۵۲۵۷ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أُذِنَ لِي أَنْ
أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ مِنْ مَلَائِكَةِ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ إِنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ أُذُنِهِ إِلَى عَاتِقِهِ
مَسِيرَةُ سَبْعِمِائَةِ عَامٍ. رواه أبو داود والضياء والبيهقي (۲).

جابر (خوا‌ی ئی خو‌ش نو‌دین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری نازدارو خو‌شه‌ویست
(درو‌دو سلوی خودای ئی‌ن) فه‌رمووی: ریگه به من دراوه که باسی فَرِشته‌یی له‌و
فَرِشته‌نه‌ی خودای گه‌وره‌تان بو‌ بکه‌م که ته‌خت و باره‌گای خودایان
هه‌لگرتوه‌و پیا‌ن ده‌گوترئ: هه‌لگرانی ته‌خت و باره‌گای خوداوه‌ند
(حه‌مه‌له‌تولعه‌رش) نه‌و باسه‌یش نه‌مه‌یه: یه‌کئ له‌م هه‌لگرانی باره‌گایه له
نه‌رمه‌ی گو‌یچکه‌یه‌وه هه‌تا سه‌ر شانی حه‌وت سه‌د سائه رییه! (د‌س/ص -
ضیاء و به‌یه‌قی - رمای خودایان ئی‌ن).

عدد احادیث کتاب الزهد (۲۱۰) متتان وعشرة. نسال الله العظيم أن تكون
خالصة لوجهه الكريم وأن ينفع بها النفع العميم. انه على ما يشاء قدير. آمين والحمد
لله رب العالمين:

دانهری ئەم تاجه‌ پیرۆزه‌ جه‌نابی مامۆستا مه‌لا مه‌نصور عه‌لی ناصیف
(ره‌مه‌تی خودایان ئی‌ن) لی‌ره‌دا ده‌فه‌رموئ: ژماره‌ی فه‌رمووده‌کانی نامه‌ی زوهد
(۲۱۰) ته‌نیا دوو سه‌دو ده‌ فه‌رمووده‌ن و به‌س. ده‌یشفه‌رموئ: له‌ خودای
گه‌وره‌ داوا ده‌که‌م که ئەم کاره‌مان ساغ بو‌ ره‌زامه‌ندیی زاتی خودای نازداربئ،

(۱) تقدم فی مجلد اول. تسلسل / ۴۳ رقم / ۳۳۶/۶.

(۲) رواه أبو داود فی لزوم السنة بسند صحيح (شرحه).

وہ خودا بىكا بە ماىەى خىرو خوشى بۆ ھەموولايى، دلنىام كە خودا تەواناى ھەموو شتىكى ھەيەو خواستى لەسەر ھەرچى ھەبى دەيكا. آمين والحمد للہ رب العالمين.

منيش (كە وەرگىرى ئەم تاجە پىرۆزەم، كەلە ساىەى خوداوە بووہ بە ماىەى شانازىى دىن و دونيام) پىر بە دەم و پىر بە دل دەلیم: ئامین خودايە. خودايە! رووى رەحمەتت لەم گەلى كوردى پاكى موسولمانى ساغى تۆ پەرستەبى، دەرووى رەحمەتى ھەتا سەر ئى بکەرەوہ، كۆتايى بە مەينەت و زەحمەتى بەيئە، بە دەستى رەحمەت دەستى قەدرو رىزى ئى بنى و كۆتايى بە كۆتى پىي و بە زنجىرى گەردنى بەيئە بەرەحمەتى خۆت نەك بە خاسى خۆمان ئىمەيش لەگەل ھەموو موسولماناندا لە ژيەر ئالا بەرزەكەى ھەرزەتى پىغەمبەرى خوشەويست و نازداردا (دروود مەلات و سەلام و رەحمەتى خوداى ليئى) ھەشەر بکە. ئامین والحمد للہ رب العالمين والصلاة والسلام على حبيبنا وشفيعنا ومولانا محمد وآلہ وصحبہ أجمعين.

نووسەر نوپتەس چەرەخى خۆيەتى

كۆنى ھى كۆن و نوپى ھى نوپەتى

كۆمەلەى ئادەمیزادى ئەم چەرەخەى ئىمە كوشتەى دەستى ستەمە، لغاوى ستەمكارە ملھوپەكانى لە ناو دەمە، مرقى ستەمبارى زۆر بۆ ھاتوو بۆ ھەلى دەگەرپى كە يەخەى خۆيى تىادا دادپى، نەفەت لە باوہ قوژەى شەپ بكا، پىشوازى لە كۆترى ئاشتى بكا، ئەوہى كە بەرەشكاوى بۆى ناگوترى بە پىچ و پەنا بۆى بچى، نە قەلەرەش خەبەر بكا تەوہ و نە بولبول بتورىنى!

جا وا لەم روانگەوہ ئەم نزايە ئاراستەى بارەگای بەرزى پىرۆزى خوداى گەورەو سەرورەى خۆم دەكەم، داوايش لە موسولمانانى تر دەكەم كە بە دووعا و نزاي باشى خۆيان ھەميشە ئەم گەلى كوردى سەرتۆپ موسولمانە بەسەر بکەنەوہ، چونكە دلنىام كە:

دہسنوئیژو دووعا، خیر لہ مالی پاک

سن چہکی چاکن لہ بو پیاوس چاک!

گہر نیارت پاک بن نیشان دہپیکی

دہگہس بہ ناوات بہ پیکو پیکی!

سہرنجی ئەم نزا شیرینہی حەزرت بەدن، کە چۆن لہ ناو نزاکەدا ھۆی کردنەکە ی پۆشن دہبیئتەو، کە دہفەرموی: {رحم الله حميرا افواههم سلام وأیدیہم طعام وهم اهل امن وامان}: رەحمەتی خودا لہ ھۆزی حیمیہربئی، ھەمیشە دەمیان بە سلاوہوہیہ، بە راستی میللەتیکی نانبدەن، ھەم بئی وە ی و ھەم ئاسایش پەرورەن، ھەر وەك خاوەنی باوەر و بڕوان و، گەئ بێ دین. ئایەتی قورئانی پیروژو فەرموودە ی نازداری حەزرت ھەمووی پەند و حیکمەت و گەوہەر، ھەموو وشە یەکیان سەر مەشقیکە بو خۆی، گشت ئایەتی سەر باسیکە بو خۆی، ھەر واگشت رستە یەکی فەرموودە ی نازداریش دەبئی بە سەر باسی بابەتی لہ یاساو دەستوورەکانی ژین! خودا پێداوی خۆشبەخت ئەو زانا دانایە یە کە بزانی بە جوانی لہ گەل ئەم دوو چرا رۆشنەدا رەفتار بکاو، سوود و بە ھەری ھەمە جوړ لہم دوو مانگ و خۆرە وەر بگری!

مسوگەر مروی ئاوا، بە ختیاریی ھەر دوو جیھان بو خۆی مسوگەر دەکا. برای موسولمانی پاکم! ئە ی کوردی مەردی چاکم! لہ رەحمەتی خودا نا ئومید مەبن: خودا رەحمەتی گەورە گەورە ی لہ لایە، راستە کە گەلەکە ی خۆشمان تاک و تەرا پیاو خراپی تیادایە، بە لām لہ خودا بە زیادبئی و لوتف و کەرەم و رەحمەتی تا سەربئی لہ گەلەماندا، زۆربە ی گەلەکە مان موسولمانی باشن و بئی وە ی و ھەژاری مالی خۆیانن و، لہ سایە ی خداوہ ری بە دیئی لہ دیندا دەکەن، کەواتە جیگە ی خۆیەتی کە ئیمە ی مەلاو بەرپر سیاری ئایینی ئەم گەلە باشە ھەمیشە دلسۆزیی خۆمانیان بو دوویات بکەینەو، بە دووعا و نزای باش و بە ئامۆژگاری باش بە سەریان بکەینەو، چا و لہ بازی ھەلەو ناریکی و خوی ناباشیان بپۆشین.

ئامان سہد ئامان بہ ہہرہ شہو گورہ شہی زور بہ تانہو تہ شہری رھو و زھو، بہ قسہی توندو رھق خہلک لہ دین مہ تہ کیننہو، بہ تایبہ تی ئہوانہ یان کہ بہ ہوی دہمو دووی دہرو دراوسیگانمانہو، بہ ہوی ہوی رگہزی و نہ تہوہ گہری یہوہ لہ ئہلی دین زویرو دلگرانن، بہندہ - پشت بہرہ حمہ تی خودا (دلنیا م لہوہ کہ مہزلوومیہ تی گہلی کورد لہ لای خودا شہ فاعہ تیان بۆ دہکاو، دہبی بہ ہوی کردنہوہی دہرووی رھحمہت. لہ ئہنجامیشدا ہر ئہم دینی پیروزی موحمہدہ فریایان دہکھوئی، لہ شہوہ زہنگی کوفرو بی دینی رھوشتی) کہ لہ سہرانسہری جیہان دا پەرہی سہندوہ (رزگاریان دہکا، دنیا زوری بہ بہرہوہ ماوہ بہشی ہہموو جوړہ بہراوردی دہکا، وہک خودا) لہ بارہی وەرگیرو داگیر پی کردنی شہوو پوژہوہ - دہفرموئی:

{وَتِلْكَ الْآيَاتُ لِقَاؤِهَا بَيْنَ النَّاسِ - سورة آل عمران - ۱۴۰/۳}.

ہہرہک لہ باوہپی بہندہدا موسولمانہ تی بہراستی و کوردایہ تی و مہردایہ تی ہہرگیز دژی یہکتری نین، قہیدی چییہ تو موسولمانیکی پاکی باش بہو، کوردیکی مہردی باشی چاکیش بہ لہبہر ئہوہ من گلہ ییم لہو موسولمانہ وشکانہ ہیہ کہ بہ قہد بیگانہیی دلسوژو دوستی ئہدہو ویزہو میژوو زمانی کوردی نین و، تہنانت مہدحی بہ ہہقی گہلی کوردیش دادہنین بہ (عصبیہت و قہومیہت و رگہزو پەرستی) ئہمانہ ہیانہ - دہق وہک کوردہ بیگانہ پەرستہکان - ئہگہر بویان بلوی بہ کوردی قسہ ناکہن، ہر لہبہر ئہم ہویہ یہ ئہم جوړہ وشکہ موسولمانانہ بوون بہ ہوی تہکینہوہی زور لہ پوشتنبیرہکانمان لہ کوپی ئایین. ئیتر بارو لہ قاپی خودا کھین و، چہکی نزا ئاراستہی نیشانکھین:

ہہر مہل لانہ یین، ہہر مووری شارین

تہنیا نہم کوردہ بن لان ما جارین!

خودا پییس بدہی پہناو پاسارین:

لانہ یین رھحمہت، نووری لیں بارین

بی‌کسه‌ی به‌مه‌شخه‌ل بۆ نوووری قورن‌ان
 هه‌ر کوردن بگه‌ری بیه‌ن به‌عوسمان
 وه‌ک نه‌و دڵ‌سوژی قورن‌انی خوابه‌ن
 بۆ گه‌له‌ی کوردم چاره‌ی هیوابه‌ن!
 نووخه‌ی کوردستان ناشته‌و ناوایه
 په‌حمه‌ت به‌م کورده‌ تا‌سه‌ر به‌ن خوایه!
 وه‌ک خه‌وا پێ‌داوان به‌په‌حمه‌تی خه‌وت
 به‌ده‌سته‌ی په‌حمه‌ت پێ‌ی به‌رده‌ له‌کو‌ت
 له‌جه‌ن هه‌واره‌ی جاره‌نی زه‌حمه‌ت
 هه‌واره‌ی هه‌لبه‌دا خه‌ره‌مانی په‌حمه‌ت
 چو‌ن سه‌یلاوی نو‌وج لافا‌وی په‌حمه‌ت
 عی‌راق دا‌پۆشه‌ن و راهاله‌ن زه‌حمه‌ت!
 دانی‌شتوانی وه‌کو به‌را به‌ن
 ده‌ردو به‌له‌یان له‌و کاب‌را به‌ن!
 کورده‌! کوردستان جه‌نی نه‌ولیا‌یه
 هه‌رله‌یان ده‌چی مه‌رده‌یکه‌ی تیا‌یه
 که‌رکه‌ک گو‌لێ‌که‌ و له‌ناو دلا
 به‌لکه‌م دانیاله‌ که‌و له‌قه‌لا!
 به‌رنجه‌ زێ‌دی سه‌اداتی سه‌اخه
 سه‌یدی به‌رنجه‌ وه‌ک گو‌له‌ باخه
 واته‌: کوردستان بۆ نه‌وه‌ی که‌زه‌ت
 خه‌ودا کردویه‌ به‌په‌نه‌ی په‌حمه‌ت
 بۆ نیه‌شه‌ که‌و له‌وه‌تی نه‌وه‌ین
 به‌وه‌ به‌مایه‌ی هه‌وه‌ینه‌ی نه‌وه‌ین!

چاکه‌ی کوردستان وا له‌به‌رچاوم
 دوعای بو ده‌که‌م هه‌تا‌کو ماوم
 له‌گه‌ل دانیشتنوی نازیز! هه‌میشه:
 (چاکه‌ی بی ته‌ما بکه‌ به‌پیشه)
 هه‌تا‌کو مردن له‌زه‌تی نیجسان
 ده‌مینن له‌بن ددانی نیسان!!
 کورده! کوردوستان گه‌لی ره‌نگینه
 تابلوی به‌هه‌شتی سه‌ر پوی زه‌مین
 کورده! به‌کورتی وه‌سفی کوردستان
 (بوکی سروشته‌و به‌هه‌شتی جیهان!)
 ناله‌م به‌هه‌شته‌ خودای میهره‌بان!
 له‌به‌ر خاتری سیی جزه‌ی قورن:
 گولن خه‌لات که به‌به‌نده‌ی زاهید
 بو ره‌نگی زه‌ردم بی به‌شاهید
 له‌هه‌وی به‌حه‌ت پاراو کرابن
 بو کوردستان سه‌وزم چرابن
 په‌یمانی به‌ینی جوتنه‌ برابن
 تاسه‌ر ناشتییان، به‌بی هه‌رابن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی ویل و نه‌دهب

(نهم نامه‌یه هه‌وت به‌شو پایانی‌که)

(۲۶) به‌شی یه‌که‌م: داوای ری پیدان (استندان)

کتاب الأدب: (وفیه سبعة فصول وخاتمة)

الفصل الأول: في الاستندان

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ}، {إِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة النور - ۲۴/۲۷-۲۸}.

واته: نه‌ی که‌سانئ باوه‌پرتان هی‌ناوه به خوداو به پیغه‌مبه‌ری خودا! خود سهر له خوتانه‌وه مه‌پونه ناو هیچ مالیکه‌وه بیجگه له مالی خوتان، هه‌تا نیجازه‌یان ئی ده‌خوانن، له پاش ری پیدانی‌ش کاتئ پویشتنه ماله‌وه سلاو له دانیشتوو‌ه‌کان بکه‌ن، نه‌مه یاسایه‌کی زور باشه بو ئیوه، خودا نه‌م جو‌ره ده‌ستوو‌ره باشانه‌تان بو ده‌نی‌ری هه‌تا بیربکه‌نه‌وه و کاری بکه‌ن خیرو خوشی هه‌موو لایه‌کی تیادابی، نه‌گهر دنیا بوو خانوو‌ه‌که ناوه‌دانی ئی نه‌بوو مه‌پونه ناوی، هه‌تا که‌سئ له خه‌لکی نه‌و خانوو‌ه دئ و پیگه‌تان پی دها، نه‌گهر پیگه‌یان پی نه‌دان و گو‌تیان: مه‌یه‌نه ماله‌وه و بکه‌رینه‌وه مه‌یه‌نه ژوو‌ره‌وه و بکه‌رینه‌وه بو شوینی خوتان، نه‌وه بو ئیوه له‌وه با شتره که ههر مل بنی‌ن و بپونه ناوی بزائن، که خودا شاگای له هه‌موو کارو کرده‌وه‌یه‌کتانه.

۵۲۵۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا فِي مَجْلِسٍ مِنْ مَجَالِسِ الْأَنْصَارِ فَجَاءَ أَبُو مُوسَى فَرَعًا، فَقُلْنَا: مَا شَأْنُكَ؟ قَالَ: إِنَّ عُمَرَ أَرْسَلَ إِلَيَّ أَنْ آتِيَهُ فَأَتَيْتُ بَابَهُ فَسَلَّمْتُ ثَلَاثًا فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ أَحَدٌ فَرَجَعْتُ، ثُمَّ أَرَسَلُ إِلَيَّ فَدَهَبْتُ فَقَالَ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَأْتِيَنَا فَقُلْتُ: إِنِّي أَتَيْتُكَ فَسَلَّمْتُ عَلَى بَابِكَ ثَلَاثًا فَلَمْ يَرُدُّوا عَلَيَّ أَحَدٌ فَرَجَعْتُ ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَيَّ فَدَهَبْتُ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا اسْتَأْذَنَ أَحَدُكُمْ

تَلَاكَ فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ فَلْيَرْجِعْ. فَقَالَ عُمَرُ: أَقِمِ عَلَيْهِ الْبَيِّنَةَ وَالْأُورُجْعَتَكَ. فَقَالَ أَبِي بْنُ كَعْبٍ: لَا يَقُومُ مَعَهُ إِلَّا أَصْغَرُ الْقَوْمِ. فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ قُلْتُ: أَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ. قَالَ: فَادْهَبْ بِهِ فَقَمْتُ فَاتَيْتُ عُمَرَ فَقُلْتُ: قَدْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ هَذَا. وَفِي رِوَايَةٍ: فَجَاءَهُ أَبِي فَشَهِدَ بِذَلِكَ وَقَالَ: يَا ابْنَ الْخَطَّابِ لَا تُكُونَنَّ عَذَابًا عَلَى أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ إِنْمَا سَمِعْتُ شَيْئًا فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَتُبِّتَ. قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ إِنْمَا سَمِعْتُ شَيْئًا فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَتُبِّتَ. رواه الأربعة^(۱).

نه‌بو سه‌عیدی خودری (خوشنودی خودای لیبی) فهرمووی: جاری دانیشتبوم له ناو کوپی له کوپره‌کانی یاریده‌ده‌راند ا تهماشام کرد و نه‌بو موسا به شله‌ژاوی هات به‌رهو نیمه، گوتمان: ها خیره واپه‌شو‌کاوی؟ گوتی: عومهر ناردبووی به دواما، پویشتم بو‌لای، که گه‌یشتمه به‌ر ده‌رگا‌که‌ی سی جار سلوم کرد، به‌لام که‌سی وه‌لامی نه‌دامه‌وه، نیتر منیش گه‌پرامه‌وه و نه‌چوومه ژووره‌وه، دیسان ناردیه‌وه به‌شوینما، که چووم فهرمووی: بو‌نه‌هاتیت بو‌لام، گوتم: من هاتم بو‌لات و سی جار له‌به‌ر ده‌رگا‌که‌تدا سلوم کرد، که‌س وه‌لامی نه‌دامه‌وه نیتر منیش گه‌پرامه‌وه، چونکه پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) ده‌فهرمووی: هر کامیکتان له‌شوینن سی جار داوی ریگادانی کرد بچیته مال‌ه‌وه به‌لام ریگه‌یان نه‌دا نیتر بابگه‌ریته‌وه. نیستایش عومهر پیم ده‌لی: به‌لگه‌راست بکه‌ره‌وه له‌سه‌ر نه‌م فهرمووده‌یه‌ی که ده‌یگی‌ریته‌وه نه‌گینا نیشت پی ده‌گه‌یه‌نم! نه‌وجا ئوبه‌یی کوپی که‌عب فهرمووی: ده‌بی بچوکتزینی نه‌م کوپی دانیشتنه نه‌م شایه‌تیه‌ت بو‌بدا. نه‌بو سه‌عید (خودای ن‌رازی بن) فهرمووی: منیش گوتم: ده‌ی من بچوکتزین که‌سم له‌ناوتاندا، فهرمووی: ده‌بیبه‌له‌گه‌ل خوت، منیش هه‌لسام و چووم بو‌لای عومهر گوتم: من نه‌وه‌م له‌پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) بیستوه. له‌گی‌رانه‌وه‌یه‌کا: جا ئوبه‌یی خوی هات بو‌لای عومهر و نه‌م شایه‌تیه‌ی داو،

(۱) تجرید/۱۴/۲ رقم / ۹۳۹ = ۲۰۶۲، ۶۲۴۵، ۷۲۵۳. مسلم. ادب: ۵۵۹۱ (ریاض/۲/۲۲۵ رقم/۸۷۱/۲)

گوتیشی: ئہی عومہر! ئہی کوپی خہتتاب! مہبہ بہ ئیش و ئازار بو یارانی موخہ ممہد (درویدی خودای لہسہرین) عومہریش (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: سوبجانہ للاً! چہند سہیرہ! من تہنیا مہبہ ستم ئہوہ بوو کہ بچمہ بنج و بنہوانی ئہم مہسہلہ یہو بہس (دہنا خوانہ خواستہ من چوئن بہخوت و خوڤایی نازاری ھاوړیانی پیغہ مہر دہدم. درویدی خودا لہ خوئی و رہزای خودا لہ یارانی (ش/د/ت- رہزای خویان ئی بن).

۵۲۵۹- اسْتَاذَنْ رَجُلًا عَلَى النَّبِيِّ (مَنْ لِّلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ فِي بَيْتٍ فَقَالَ: أَلَيْحُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ (مَنْ لِّلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِخَادِمِهِ: اخْرُجْ إِلَى هَذَا فَعَلَّمَهُ الْإِسْتِثْدَانَ فَقُلْ لَهُ قُلِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَدْخُلْ. فَسَمِعَهُ الرَّجُلُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَدْخُلْ. فَأَذِنَ لَهُ النَّبِيُّ (مَنْ لِّلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَدَخَلَ. رواه أصحاب السنن^(۲):

پیغہ مہر (درویدی خودای لہسہرین) لہ مالئوہ بوو، پیاوی ھاٹ بو خزمہتی، داوای ریگا پیدانی کرد: گوتی: ئہری بیئمہ ژوورہوہ؟ پیغہ مہریش (درویدی خودای لہسہرین) بہ نوکەرہ کہیی فہرموو: ئادہی بچو بہدہم ئہم کابرایہوہ، فیتری داوای اجازہ وەرگرتنی بکہ پیی بلئی: کہ بابلی: سلأوتان ئی بن، ئہری بیئمہ مالئوہ؟ پیاوہ کہ گوئی ئی بوو گوتی: سلأوتان ئی بن ئہری بیئمہ ژوورہوہ؟ ئہوجا پیغہ مہر (درویدی خودای لہسہرین) ریگہی داو ھاٹہ ژوورہوہ (د/ت/ن- س/ح).

۵۲۶۰- وَقَالَ عُمَرُ: اسْتَاذَنْتَ عَلَى النَّبِيِّ (مَنْ لِّلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثَلَاثًا فَأَذِنَ لِي^(۳):

عومہر (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: جارئ سئی جار داوای ریگادانم کرد کہ بیئمہ ژوورہوہ بو لای پیغہ مہر (درویدی خودای لہسہرین) پیغہ مہریش (درویدی خودای لہسہرین) پیی دامو چوومہ ژوورہوہ (ت- س/ح).

۵۲۶۱- (ب- ۳ ز ۴۷ ل- ۱۱۸ ط/۱ ف- ۵ + ۶ + ۷)^(۴).

(۲) سند حسن (شرحہ) (ریاض ۲۲۶/۲ رقم ۸۷۲/۳. أبو داود: ۵۱۷۷ باسناد صحیح).

(۳) بسند حسن (شرحہ).

له‌گێڕانه‌وه‌ی ئێره‌دا: له‌ ئێبن عه‌بباسه‌وه (خودای ئێ رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) نه‌هی ده‌کرد له‌ موسوڵمانان که کاتێ له‌ سه‌فه‌ر ده‌گه‌ڕینه‌وه له‌ ناکاو له‌ شه‌ودا نه‌ده‌ن به‌سه‌ر خێزانیان دا دوو پیاو له‌ پاش ئه‌م جله‌و گیرییه‌ له‌ سه‌فه‌ر ده‌گه‌ڕینه‌وه‌و له‌ شه‌ودا له‌ ناکاو ده‌ده‌ن به‌سه‌ر ژنه‌کانیاندا، هه‌ر دووکیان یه‌کی سه‌رو پیاو ده‌گرن به‌ سه‌ر ژنه‌کانیانده‌وه‌! (ش-س/ص).

۵۲۶۲- (ب- ۴- ز- ۱۰۶- ل- ۳۴۰- ف- ۲) (۵).

جایی (خودای ئێ رازی بن) فهرمووی: که باوکم مرد قه‌رزار بوو، له‌ باره‌ی ئه‌و قه‌رزده‌وه‌ چووم بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) که‌له‌ ده‌رگه‌م دا، فهرمووی: ئه‌وه‌ کییه‌؟ گوتم: منم، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) قسه‌که‌ی منی دووباره‌ کرده‌وه‌و فهرمووی: منم منم! وه‌کوو ئه‌م جوړه‌ وه‌لامه‌ی پێ ناخووش بێ وابوو، چونکه له‌ حالێ وادا نازانری که کێ له‌به‌ر ده‌رگایه (ش/د/ت/ن).

۵۲۶۳- وَجَاءَ رَجُلٌ يَسْتَأْذِنُ عَلَى النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَامَ عَلَى الْبَابِ مُسْتَقْبِلَ الْبَابِ فَخَرَجَ لَهُ النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: هَكَذَا عَنْكَ أَوْ هَكَذَا فَإِلْمَا الْإِسْتِذَانِ مِنَ النَّظَرِ (۶).

پیاوی هات بۆ مانی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) له‌به‌ر ده‌رگاکه‌دا روو به‌رووی چه‌قی ده‌رگاکه‌ وه‌ستاو، رێخوازیی کرد که بجێته ژووره‌وه‌ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) خوێ هاته‌ ده‌ره‌وه‌ بۆ لای و فهرمووی: یا له‌م لای ده‌رگاکه‌وه‌ بوه‌سته‌ یاله‌م لا یه‌وه‌، چونکه رێخوازیی له‌به‌ر چاو دانراوه‌ (د-س/صالح).

(۴) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل/ ۴۷ رقم/ ۵/ ۲۱۶۲، ۶/ ۲۱۶۳، ۷/ ۲۱۶۴.

(۵) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل/ ۱۰۶ رقم/ ۲/ ۳۱۷۷.

(۶) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

۵۲۶۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَتَى بَابَ قَوْمٍ لَمْ يَسْتَقْبِلِ الْبَابَ مِنْ تَلْقَاءِ وَجْهِهِ وَلَكِنْ مِنْ رُكْنِهِ الْأَيْمَنِ أَوْ الْأَيْسَرِ. رواهما أبو داود^(۷):

عبداللہ کوبری بیشر (خودای فی رازی بن) فہرمووی: دہستوری پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) وابو کہ دہچوو بو مالی، لہکاتی ریخوازیدا رووبہ روی دہرگا کہ نہ دہوہستا، بہ لام یا لہلای راستی دہرگا کہ وہ دہوہستا یا لہلای چہ پیہوہ دہوہستا، ہتا کاتی خاوہن مالہ کہ فہرمووی فی دہکردو، دہچووہ ژوورہوہ (د-س/ صالح).

۲۷) ریخوازیی لہبہر تہ ماشای چاو دانراوہ : (الاذن لمنح النظر)

۵۲۶۵- عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَطْلَعَ مِنْ جُحْرِ فِي بَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِذْرَى يُرَجِّلُ بِهَ رَأْسَهُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَوْ أَعْلَمْتُ أَنَّكَ تَنْظُرُ طَعَنْتُ بِهِ فِي عَيْنِكَ إِنَّمَا جَعَلَ اللَّهُ الْإِذْنَ مِنْ أَجْلِ الْبَصَرِ. وفي رواية: فَقَامَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمَشْقَصٍ فَكَأَنِّي أَلْظُرُّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَخْتِلُ الرَّجُلُ لِيَطْعُنَهُ. رواه الأربعة^(۸):

سہلی کوبری سہعد (خودای فی رازی بن) فہرمووی: جاری پیاوئی لہ درزی دہرگا کہی مالی پیغہمبہرہوہ (درویدی خودای لہسربین) سہرہ تاتکیی دہکرد، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) شانہیہ کی ٹاسنی بہ دہستہوہ بوو، سہری خویی پی دا دہہینا، بہ کابرای فہرموو: ٹہگہر دہمزانی کہ تو تہ ماشای ناوہوہ دہکہی، ٹہم شانہیہم دہکردبہ ناو چاوتا، چونکہ خودا لہبہر تہ ماشای چاو ریخوازیی داناوہ. لہ گپرانہوہیہ کا: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) ہہلسا

(۷) رواہ أبو داود بسند صالح (شرحہ).

(۸) تجرید/ ۲۳۳/۵ رقم/ ۱۹۶۶ = ۶۲۴۱، ۵۹۲۴، ۶۹۰۱. مسلم. ادب: ۵۶۰۲. نسائی. قسامۃ: ۴۸۷۴. تحفة

الأشاف ۴۸۰۶ (ریاض/ ۲۲۵/۲ تسلسل/ ۱۴۰ رقم/ ۸۷۱).

به په یکانیکه وه چوو بؤ گیانی، ئیستایش هر له بهر چاومه که چۆن چۆنی پیڅه مېهر (د روډی خودای له سرین) به ماته مات چوو بؤی، تا له پر بهرله وهی به ټاگابئ بیکا به چاویدا، وهی فریا نه کهوت کابرا، پوښشت. (ش/د/ت - رهممت و رهزای خویان لی بی).

۵۲۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: رَسُولُ الرَّجُلِ إِلَى الرَّجُلِ إِذْنُهُ. رواه أبو داود والبخاري^(۲):

نه بوو هورهیره (خوشنودی خودای که وړی لیبین) فهرمووی: پیڅه مېهر (د روډی رهممت و سه لام و مهلات و بهرکات و پیوږزی خودای که وړی له سرین) فهرمووی: که سنی فروستاده یی بنیرئ به شوین که سیکا که بانگی بکا بولای، که هات نیت د اوای پیگادانی پی ناوی (د/ب).

۵۲۶۷- عَنِ الْغُبَاظِ بْنِ سَارِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: نَزَلْنَا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَيْبَرَ وَكَانَ صَاحِبُ خَيْبَرَ مَارِدًا مُنْكَرًا فَجَاءَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَلَكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا حُمْرَنَا وَتَأْكُلُوا ثَمَرَنَا وَتَضْرِبُوا نِسَاءَنَا فَعَضِبَ يَعْنِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَالَ: يَا ابْنَ عَوْفٍ ارْكَبْ فَرَسَكَ ثُمَّ نَادِ أَلَا إِنَّ الْجَنَّةَ لَا تَحِلُّ إِلَّا لِمُؤْمِنٍ وَأَنْ اجْتَمِعُوا لِلصَّلَاةِ. قَالَ: فَاجْتَمَعُوا ثُمَّ صَلَّى بِهِمُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ قَامَ فَقَالَ: أَيَحْسَبُ أَحَدُكُمْ مُتَكِنًا عَلَى أَرِيكَتِهِ قَدْ يَظُنُّ أَنَّ اللَّهَ لَمْ يُحَرِّمْ شَيْئًا إِلَّا مَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ. أَلَا وَإِنِّي وَاللَّهِ قَدْ وَعَظْتُ وَأَمَرْتُ وَكَلَّمْتُ عَنْ أَشْيَاءَ إِنَّهَا لَمِثْلُ الْقُرْآنِ أَوْ أَكْثَرُ وَأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُحِلَّ لَكُمْ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتَ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا بِإِذْنٍ وَلَا ضَرْبَ نِسَائِهِمْ وَلَا أَكْلَ ثَمَارِهِمْ إِذَا أَعْطَوْكُمُ الَّذِي عَلَيْهِمْ. رواه أبو داود في الجزية^(۳):

عیرباضی کوړی ساری یه (خودای لی رازی بن) فهرمووی: کاتئ له خزمه تی پیڅه مېهر دا (د روډی خودای له سرین) چوینه ناو خه یبه رو قه لای خه یبه رمان گرت،

(۲) بخاری. استئذان: ۶۲۴۶.

(۳) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

خاوەنی خەیبەر - که پیاویکی سەرکەشی بەدرەزا بوو - هاتە لای پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) گوتی: ئەهی موخەممەد! ئایا بۆ ئێوە رهوایه که بهبێ پرس و رای ئێمه خود سەر لهخۆتانەوه گوێزێژەکانمان سەر بپرن و گۆشتەکهیان بخۆن و، میوه هاتمان بخۆن و، سەرەپای ئه وهیش له ژنهکانیشمان بدهن!

پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) تۆرە بوو فەرمووی: ئەهی عەبدو رحمانی کوپی عەوف! سواری ئەسپەکهت بهو جارێده: که بهههشت ته نیا بۆ موسولمان رهوایه و بهس، ههروهها بانگه وازیش بکه که بۆ نوێژ کۆبینەوه. له دوااییدا مهردمه که کۆبوونهوه و پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) بهرنوێژی بۆ کردن و، له پاشدا ههڵسایه وهو فەرمووی: رەنگ بێ له ناو ئێوهی ئومەتی مندا پیاوی وا واییتان هەبێ که له سەر تهخت و قەنهقه کهی پالێ لی بداته وه ئیتر وا بزانی که حەلال و حەرام: رهوا و ناپهوا هه رهوایه که خودا لهم قورئانهدا باسی کردووه و بهس! باش باش ناگادارین که من - سویندم به خودای گهوره - له وه عظم و نامۆگاری و نه مرو نه می کوتایی و دریغیم نه کردووه، وه گه لی شتی وام پئی گوتوون که بهوینهی قورئان، یا زیاتریش! (واته: فەرمووده کانی حەزرت (دروودی خودای لەسەربێ) به قەد قوئان دەبن، بگره فەرمووده له قورئان زۆرتره. (وه پگیپ)

هۆشیاربێ! که خودای گهوره رهوای له سەر نییه که ئێوه خۆسه ر خۆتان بکهن به مالی خاوهن نامه کاند، مه گه ر خۆیان به خۆشیی خۆیان ریگه تان پئی بدن، یا به نارهوا بهبێ هۆیه کی رهوا له ژنیان بدن، یا خود بهرو بووم و میوه هاتیان بخۆن، به مه رجی که نه رکی سه رشانی خۆیان به رابه ر به ئێوه به جی بهینن. (د- س/صالح) → (ب- ١ ز- ٩ ل- ٥٨ چ/١ ف ١١).

٥٢٦٨- عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ» قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذْ نَكَ عَلَى أَنْ يُرْفَعَ الْحِجَابُ وَأَنْ تَسْمَعَ سَوَادِي حَتَّى أَتَاهَا. رواه مسلم. نَسَأَ اللَّهُ حَسَنَ الْأَدَبِ آمِينَ^(٤).

عه‌بدوللا (خودای ئا رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهر بن) فهرمووی: نیشانه‌ی ریگه‌دانی هاتنی تو بو لای من ئه‌وه‌بێ که په‌رده‌که لادرابێ و گویت له‌ قسه‌و رازم بێ، ئه‌م بریاره‌ له‌ به‌نیماندا بێ، هه‌تا خۆم پیت ده‌لیم که ئیتر به‌بێ ریخوازی مه‌یه‌. (م).

۲۸) نه‌وه‌ی که‌به‌بێ ری‌دانی خاوه‌ن مال ته‌ماشای ناوما‌لی که‌سێ بکا چاوی خوینی نییه‌: (یه‌در دم الناظر بغیر اذن)

۵۲۶۹- → (ب- ۳ ز- ۸۷ ل- ۲۲۷ ج/ ۱ ف- ۳) (۱).

لی‌رده‌دا ئاوايه‌: هه‌ر که‌سێ سه‌ره‌تاتکێ بکا بو ناو ما‌لی که‌سێ، به‌بێ ره‌زاو ری‌دانی خۆی، ئه‌وه‌ دروسته‌ بو‌ی که‌ شتی بکا به‌ چاوی داو چاوی ده‌رپۆقی‌نێ (م/د).

۵۲۷۰- → (ب- ۳ ز- ۷ ل- ۲۲۷ ف- ۳) (۲).

۵۲۷۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَشَفَ سِتْرًا فَأَدْخَلَ بَصَرَهُ فِي الْبَيْتِ قَبْلَ أَنْ يُؤْذَنَ لَهُ فَرَأَى عَوْرَةَ أَهْلِهِ فَقَدْ أَتَى حَدًّا لَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَأْتِيَهُ لَوْ أَنَّهُ حِينَ أَذْخَلَ بَصَرَهُ: اسْتَقْبَلَهُ رَجُلٌ فَقَفَا عَيْنَيْهِ مَا غَيَّرَتْ عَلَيْهِ وَإِنْ مَرَّ رَجُلٌ عَلَى بَابٍ لَا سِتْرَ لَهُ غَيْرِ مُغْلَقٍ فَنَظَرَ فَلَا خَطِيئَةَ عَلَيْهِ إِلَّا الْخَطِيئَةَ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ. رواه الترمذي. نَسَّالَ اللَّهُ كَامِلَ الْأَدَبِ آمِينَ (۳):

ئه‌بو زه‌ر (خۆشنوودی خودای که‌وره‌ی لی‌بی) فهرمووی: خۆشه‌ویست (دروودو سلا‌وو پی‌روزی خودای که‌وره‌ی له‌سهر بن) فهرمووی: که‌سێ په‌رده‌ی ما‌لی لا‌بداو خۆسه‌ر به‌بێ ری پیدان چاو بگێرێ به‌ناو مال داو، ته‌ماشای شه‌رم و عه‌وره‌ت و عه‌یبیان بکا، ئه‌وه‌ گونا‌هیکی که‌وره‌ی وای

(۱) تقدم فی مجلد ثالث: تسلسل/ ۸۷ ل- ۲۷۷ رقم/ ۲/ ۲۳۳۲.

(۲) تقدم فی مجلد ثالث: تسلسل/ ۸۷ رقم/ ۲/ ۲۳۹۵.

(۳) بسند ضعیف ولكن مؤيد بما قبله

کردووه که شایانی هه‌دهه، که‌واته نه‌گهر له‌و کاته‌دا له باتی هه‌دهه، پیاوئ شتی بکا به‌ناو چاویاو چاوی قه‌لی‌ووچ بکا لئی ناگرم و به‌تاوانباری دانانیم، به‌لام نه‌گهر پیاوئ به‌به‌رده‌رگایه‌کا تی پهرئ، ده‌رگا‌که پهرده‌ی نه‌بوو، وه دانه‌خرا‌بوو، له‌م کاته‌دا ته‌ماشای ناو مائی کرد، نه‌وه نه‌و گونا‌هی له‌سه‌ر نییه، به‌لکو‌و له‌حالی وادا گونا‌هه‌که‌ی له‌نه‌ستوی خاوه‌ن مائه! (ت - س/ زه‌عیف).

۲۹) ته‌ماشاکردنی بیانی له‌به‌ر پید‌او‌یستی (به‌قه‌ی پید‌او‌یستی) دروسته يجوز النظر للحاجة

۵۲۷۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ اسْتَأْذَنَتِ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْحِجَامَةِ فَأَمَرَ أَبَا طَيِّبَةَ أَنْ يَحْجُمَهَا. قَالَ: حَسِبْتُ أَنَّكَ كَأَنَّ أَخَاهَا مِنَ الرِّضَاعَةِ أَوْ غُلَامًا لَمْ يَحْتَلِمْ^(۱):

جایبر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: ئوممو سه‌له‌مه (خودای ئی رازی بن) داوای له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) کرد، که ریگه‌ی بدا هه‌تا که‌له‌شاخ له‌خوی بگرئ، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سه‌ربن) فه‌رمانی کرد به‌نه‌بو ته‌یبه ئیتر نه‌بو ته‌یبه (خودای ئی رازی بن) که‌له‌شاخی له‌ئوممو سه‌له‌مه گرت، گوتی: واده‌زانم که نه‌بو ته‌یبه یا‌برای شیریی ئوممو سه‌له‌مه بوو، یا نه‌و کاته منالک‌اریکی می‌رد منال بوو هیشتا ره‌سیده نه‌بوو بوو (د - س/ صالح).

۵۲۷۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَى فَاطِمَةَ بَعْدَ قَدْ وَهَبَهُ لَهَا قَالَ: وَعَلَى فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَوْبٌ إِذَا قَتَعْتَ بِهِ رَأْسَهَا لَمْ يَنْلُغْ رَجُلٌ يَنْلُغُ رَجُلَهَا وَإِذَا غَطَّتْ بِهِ رَجُلَهَا لَمْ يَنْلُغْ رَأْسَهَا فَلَمَّا رَأَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا تَلَقَّى قَالَ: إِنَّهُ لَيْسَ عَلَيْكَ بَأْسٌ إِنَّمَا هُوَ أَبُوكَ وَغُلَامُكَ. رواهما أبو داود في اللباس^(۲):

(۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

ئەنەس (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) بەندەیه‌کی بەخشی بە فاتیمە‌ی کچی و بردی بۆی، لەو کاتەدا واریکەوت فاتیمە (خودای ئی رازی بێ) جلکیکی کەمو کووپی وای لەبەردا بوو کە دەیدا بەسەر سەریدا قاچی دەرە‌کەوت و، کە دەیدا بە قاچیا بەسەریدا نە‌ده‌گە‌یشتە‌وه! جا کە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) هەستی کرد کەوا فاتیمە شەرم دە‌کا و هەست بە سەخ‌لە‌تی دە‌کا پێی فەرموو: بۆ وا خۆت سەخ‌لەت دە‌کە‌ی، قەیدی نییە بۆ تۆ، ئاسایش لە خۆت تێک مە‌ده، جە‌کانت ئاسایی‌یه، چونکە منم باوکتم و ئە‌و‌ی‌شە بەندە‌ی خۆتە لە حوکمی خۆیی و مە‌حرەم دایە. (د- س/صالح).

٥٢٧٤- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعِنْدَهُ مَيْمُونَةُ فَأَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ وَذَلِكَ بَعْدَ أَنْ أَمَرَنَا بِالْحِجَابِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): احْتَجِبَا مِنْهُ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ أَعْمَى لَا يُبْصِرُنَا وَلَا يَغْرِفُنَا فَقَالَ: أَفَعَمَيَاوَانِ أَتَمَّا أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِي. رواه أبو داود والترمذي بسند صحيح^(٣).

ئوممو سە‌له‌مه (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: ئیمە‌ی هاوسە‌رانی حە‌زەرەت (دروودی خودای لەسەربێ) بە پێی ئایە‌تی حیجاب فەرمانمان پێی کرابوو بە‌پە‌رده‌گرتنە‌وه، جا جاری من و مە‌یموونە - کە هەر دو‌کمان هاوسە‌ری حە‌زەرەت بووین - لە‌ه‌ای حە‌زەرەت بووین لەو کاتەدا ئیبنو ئوممی مە‌کتوم هات بۆ خە‌مه‌تی، کە ئە‌و هات پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) بە ئیمە‌ی فەرموو: پە‌رده‌ی ئی بگرنە‌وه! گوتمان: ئە‌ی پیغەمبە‌ری خودا! پە‌رده‌ لە چی بگرنە‌وه! خۆ ئە‌مه کوێ‌ره نە‌ده‌مان بینئ و نە‌ده‌مان ناسئ! فەرمووی: باشە خۆ ئە‌و ئە‌و کوێ‌رهو ئی‌وه نابینئ خۆ ئی‌وه کوێ‌ر نین، گوا‌یه ئی‌وه‌یش ئە‌و نابینئ! (د/ت- س/ص).

٥٢٧٥- عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لِلنِّسَاءِ اسْتَأْخِرْنَ فَإِنَّهُ لَيْسَ لَكُنَّ أَنْ تَحْقُقْنَ الطَّرِيقَ عَلَيْكُنَّ بِحَافَاتِ الطَّرِيقِ. فَكَانَتِ الْمَرْأَةُ تَلْتَصِقُ بِالْجِدَارِ حَتَّى إِنْ ثَوَّبَهَا لَيَتَعَلَّقُ بِالْجِدَارِ مِنْ لُصُوقِهَا بِهِ^(٤).

(٣) بسند صحيح عند الترمذي.

(٤) سكت الشارح عن درجته.

ئەبو ئوسەیدی ئەنصارى (خودای ئى رازى بى) فەرمووی: گویم ئى بوو پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەربى) بە ژنانى دەفەرموو: کلاکەون، ئیوہ نابى لە ناو چەق و ناوہ‌پراستی پێگاوه‌ بپۆن، دەبى ئیوہ لە قەراخى پێگاوه‌ بپۆن فەرمووی: ئیتەر لەوہ دوا ژنان لە پێگەوبان خویان دەنووسان بە دیواری کۆلانەکاندا، تەنانەت هەندى جار ئەوہندە خویان دەنووسان بە دیوارەکەوہ جەلەکان یان دەگیرا لە گەرنجى دیوارەکە. (د - خودای ئى رازى بى).

٥٢٧٦- وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) نَهَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَمْشِيَ الرَّجُلُ بَيْنَ الْمَرَأَتَيْنِ. رواهما أبو داود^(٥).

ئیبنو عومەر (خۆشنودی خودای گەرمەیان نیبى) فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای گەرمەى لەسەربى) پێگەى نەداوہ کە پیاوی لە نیوانى دوو ژندا بپروا بەپێدا، یالە نیوانیاندا دانیشى یا پالکەوى یا سەماو هەلپەپکى بکا، یا شتى وابکا (د - خودای ئى رازى بى).

٣٠. فەرموودەبى لەبابەتى گەرمای (حەمام) ەوہ : (حديث في الحمام)

٥٢٧٧- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ الْحَمَّامَ بِغَيْرِ إِزَارٍ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ حَلِيلَتَهُ الْحَمَّامَ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَجْلِسُ عَلَى مَايِدَةٍ يُدَارُ عَلَيْهَا بِالْخَمْرِ. رواه الترمذي والحاكم بسند حسن. نَسَّالَ اللَّهُ حَسَنَ الْحَالِ آمِينَ^(١).

جابیر (خودای ئى رازى بى) لە خۆشەویستەوہ (دروودی خودای لەسەربى) دەفەرمووی: ئەوہى باوہ‌پى تەواوی بە خوداو بە پۆژى دواى هەیه بابە بى پەشتەمال ئەچیتە ناو حەمامەوہ، هەروا ئەوہى باوہ‌پى تەواوی بە خوداو بە پۆژى دواى هەیه بانەهیلئى حەلال و هاوسەرى بچئ بۆ حەمام، هەروا ئەوہى

(٥) سکت الشارح عن درجته

(١) بسند حسن.

باوه‌ری ته‌واوی به خوداو به پوژئی دواویی هه‌یه نابئی دابنیشئی له‌سه‌ر نه‌و میزه‌ی که ناره‌ق و مه‌یی له‌سه‌ر ده‌گیڤن (ت / حاکم - س/ح).

(۲۱) به‌شی دووه‌م: باسی سلاو (سه‌لام)

الفصل الثاني: في السلام

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا - سورة نساء - ۸۶/۴}

واته: خودای گه‌وره ده‌فه‌رموئ: هه‌ر کاتئ سلاوتان ئی کرا ئیوه‌ش وه‌لامی نه‌و سلاوه به جواتر له خوی بده‌نه‌وه، یا هه‌ر هیچ نه‌بئ وه‌کوو خوی وه‌لامی بده‌نه‌وه، دلنیا بن که خودا له‌سه‌ر هه‌موو شتئ نیگا‌بان‌وه له‌که‌مو له زۆر لی‌تان ده‌پرسی‌ته‌وه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ هود - ۱۱/۶}.

واته: خوی گه‌وره ده‌فه‌رموئ: فریشته فرستاده‌کانی من چوون بو‌لای ئیبراهیم، موژده‌یان بو‌برد که ساره خاتوونی خیزانی کوپئکی ده‌بئ، کاتئ گه‌یشتنه به‌روه سلاویان له ئیبراهیم کردو فه‌رموویان: (سلاوی خودات ئی بئ)، ئه‌ویش زۆر به گه‌رمی وه‌لامی سلاوی سه‌ندنه‌وه ئه‌وجا گورج، پویشت گویره‌که‌یه‌کی قه‌له‌وی له‌سه‌ر تاته‌به‌رد برژاوی بو‌هینان و له‌به‌رده‌میاندا دایناو فه‌رمووی ئی کردن و فه‌رمووی ده‌ی بیسمیلا بخۆن!

وَقَالَ تَعَالَى: {لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مِمَّا يَدْعُونَ سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ - صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم - سورة ياسين - ۵۶/۳۶}.

واته: به‌هه‌شتی یه‌کان له به‌هه‌شتا هه‌موو جو‌ره میوه‌یه‌کیان هه‌یه، هه‌موو داوایه‌کیان جئ به جئ ده‌کری، خودا خوی به زمانی پیروزی خوی بو‌پیزلینانیا سلاویان ئی ده‌کاو ده‌فه‌رموئ: پیان: سلاو له ئیوه.

۵۲۷۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أَدْلُكُمْ عَلَى أَمْرٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ أَفْشَوْا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ. رواه أبو داود والترمذي ومسلم^(۱):

تہو ہورہیرہ (خودای نازی بن) لہ خوشہویستہوہ دہفہرموی (درویدی خودای لہسیرین) بہو کہسہ کہ گیانی منی بہدہسہ، کہ دیارہ تہو کہسہ خودای گہورہیہ، تا ایمان و باوہ نہہینن دوو پیٹان ناچیٹہ بہہشت، تا یہکتریشتان خوش نہوی مہعنای وایہ کہ نیمانتان نہہیناواہ! جا با پیشتان بلیم کہ بہ کردنی چی یہکتریتان خوش دہوی: لہ ناو خوتاندا سلاوکردن بکن بہباو (د/ت/م).

۵۲۷۹- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ. فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَشْرًا، ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ. فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ: عِشْرُونَ. ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ: ثَلَاثُونَ^(۲):

عیمرانسی کوپی حوصہین (خودای نازی بن) فہرموی: پیاوئی ہاتہ خزمہتی حہزرت (درویدی خودای لہسیرین) گوتی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ) پیغہمبہر (درویدی خودای لہسیرین) ولامی دایہوہ، پیاوہکہ لہ خزمہتیدا دانیشٹ، تہوجا حہزرت (درویدی خودای لہسیرین) فہرموی: تہم پیاوہ لہ پاداشی سلاوہکہیدا دہ چاکہی بو ہہیہ لہ پاشدا پیاوئیکی ترہات گوتی: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ حہزرت (درویدی خودای لہسیرین) ولامی دایہوہ، تہوجا پیاوہکہ لہ خزمہتیدا دانیشٹ، حہزرت (درویدی خودای لہسیرین) فہرموی: تہم پیاوہش لہ پاداشی سلاوہکہیدا

(۱) مسلم. ایمان: ۱۹۲. ابن ماجہ، مقدمہ: ۶۸. ریاض/۲/۳۱۳ رقم: ۸۴۸/۴.

(۲) ریاض/۲ ل- ۳۱۶ رقم/۸۵۱/۱ تسلسل/ ۱۳۲ = أبو داود: ۵۱۹۵. ترمذی: ۲۶۹۰. قال النووي: رواه أبو داود والترمذي وقال: حديث حسن.

بیست چاکه‌ی بۆ نووسرا، له پاشدا پیاویکی تریش هات گوتی: السَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکَاتُهُ: سلاوو رهحمهت و پیت و فهپهکانی خوداتان ئی بئی. پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) وه‌لامی سلاوه‌که‌ی دایه‌وه، ئه‌وجا پیاوه‌که دانیشت پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌م پیاوه‌یش له‌پاداشی سلاوه‌که‌یدا سیی چاکه‌ی بۆ هه‌یه. (د/ت-س/ص).

۵۲۸۰- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ تَعَالَى مَنْ بَدَأَهُمْ بِالسَّلَامِ. رواهما أبو داود والترمذي^(۳):

ئهبو ئومامه (خودای ئی رازی بئی) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: شایاتترین که‌س به‌ چاودی‌ری خودای گه‌وره ئه‌و که‌سه‌یه که‌له پینشدا سلاو له‌ خه‌ک ده‌کا (د/ت-س/ح).

۵۲۸۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: اغْبُدُوا الرَّحْمَنَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَأَفْشُوا السَّلَامَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ. رواه الترمذي بسند حسن والله أعلم^(۴):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئی) له‌ خۆشه‌ویسته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: به‌نده‌یی خودای میهره‌بان بکه‌ن و سلاو بلاو بکه‌نه‌وه، ئیتربه‌ خۆشی ده‌چنه‌ ناو به‌هه‌شتی! (ت-س/ح).

۳۲) له‌ پینشدا سلاوکردن ئنجا قسه‌کردن

السلام قبل الكلام والسلام على الأهل

۵۲۸۲- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: السَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ.^(۱)

(۳) بسند حسن (شرحه).

(۴) بسند حسن (شرحه).

(۱) سند ضعيف (شرحه).

جایبر (خودای فی رازی بن) له خوْشه‌ویسته‌وه ده‌فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین):
له پیشدا سلاو نه‌وجا قسه‌ی ئاسایی (ت - سند ضعیف).
۵۲۸۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مُتْلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَدْعُوا أَحَدًا إِلَى الطَّعَامِ حَتَّى يُسَلَّمَ. رواهما الترمذي بسند واحد^(۲):

دیشان جایبر (خودای فی رازی بن) له خوْشه‌ویسته‌وه ده‌فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): کهس خولک مه‌که‌ن بۆ سه‌ر نان هه‌تا سلاو نه‌کا (ت - س / ضعیف).
۵۲۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتْلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُسَلَّمُ الرَّكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ. رواه الأربعة^(۳):
نه‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) له خوْشه‌ویسته‌وه ده‌فهرمووی: (دروودی خودای له‌سهرین): باسوار سلاو له پیاده بکا، پیاده‌یش سلاو له دانیشتوو بکا، هه‌روه‌ها با کهم سلاو له کوْمه‌لی زۆر بکاو بچووک له گه‌وره! (ش/د/ت) نه‌گه‌ر سلاو کردن به پیچه‌وانه‌یشه‌وه بی دروسته. (وه‌پکین)

۳۳) سلاو له که‌سوکار: (السَّلَامُ عَلَى الْأَهْلِ)

۵۲۸۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِيَ النَّبِيُّ (مُتْلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا بُنَيَّ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُونُ بَرَكَاتٌ عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ. رواه الترمذي بسند حسن. نسأل الله حسن الحال آمين^(۱):

نه‌نه‌س (ره‌زای خودای لیبین) فه‌رمووی: چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: پییم: پۆله‌که‌م! کاتێ ده‌چیته‌وه بۆ ماله‌وه که چوویته ژووره‌وه سلاو له که‌سوکاره‌که‌ت بکه، نه‌و سلاوه ده‌بی به‌مایه‌ی پیت و فه‌رو به‌ره‌که‌ت و پیروزیی، چ بۆ تو وه‌چ بۆ نه‌وان! (ت - س/ح).

(۲) بسند ضعیف (شرحه).

(۳) تجرید البخاری: ۲۳۲/۵ رقم/ ۱۹۶۴ - ۶۲۳۱، ۶۲۳۲، ۶۲۳۴ فتح الباری. مسلم. سلام: ۵۶۱۱. أبو داود.

ادب: ۱۹۹ تحفة الأشراف: ۱۲۲۲۶.

(۱) حسن عند الترمذي.

۳۴) سلاوکردن له مندالان و له ژنان سوننه‌ته

السلام على الصبيان والنساء

۵۲۸۶- عَنْ سَيَّارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ فَمَرَّ بِصَبِيَّانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمَا. وَقَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَمَرَّ بِصَبِيَّانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمَا. وَحَدَّثَ أَنَسٌ أَنَّهُ كَانَ يَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَمَرَّ بِصَبِيَّانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمَا. رواه الخمسة^(۱):

سه‌ییار (خودای فی رازی بن) فهرمووی: جارئ له‌گهل ژابی‌تی بونانی‌دا ده‌پویشتم، له‌لای تاقمئ منداله‌وه رت بوو، سلاوی فی کردن و فهرمووی: جارئ له‌گهل نه‌نسدا ده‌پویشتم له‌لای تاقمئ منداله‌وه رت بوو، سلاوی فی کردن و، فهرمووی: جارئ له‌گهل پیغه‌مبه‌ردا (درویدی خودای له‌سرین) ده‌پویشتم، له‌لای تاقمئ منداله‌وه رت بوو سلاوی فی کردن (ش/د/ت/ن- خودایان فی رازی بن).

۵۲۸۷- وَقَالَ أَنَسٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَتَّهَى إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا غُلَامٌ فِي الْعِلْمَانِ فَسَلَّمَ عَلَيْنَا ثُمَّ أَخَذَ يَدَيَّ فَأَرْسَلَنِي بِرِسَالَةٍ وَقَعَدَ فِي ظِلِّ جِدَارٍ - أَوْ قَالَ إِلَى جِدَارٍ - حَتَّى رَجَعْتُ إِلَيْهِ. رواه أبو داود وابن ماجه^(۲):

نه‌نس (خودای فی رازی بن) فهرمووی: جارئ مندال بووم له‌ ناو مندالاندا وازیم ده‌کرد، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سرین) هات تا گه‌یشته لامان، نه‌وجا سلاوی فی کردین، نجا ده‌ستی منی گرت - یا گوتی گویچکه‌ی منی گرت - و ناردمی بو کارئ، خویشی له‌ سیبهری دیواریکدا دانیشت تا من هاتمه‌وه بو لای، یا گوتی: له‌ پال دیواریکا دانیشت تا من گه‌پامه‌وه بو لای (د/ نیبنو ماجه - س/صالح).

۵۲۸۸- قَالَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْمَسْجِدِ يَوْمًا وَعُصْبَةٌ مِنَ النِّسَاءِ قُعُودٌ فَأَلْوَى بِيَدِهِ بِالتَّسْلِيمِ وَأَشَارَ عَبْدُ الْحَمِيدِ بِيَدِهِ. رواه الترمذي وأبو داود^(۳):

(۱) تجید ۲۳۵/۵ رقم / ۱۹۶۸ - ۶۲۴۷. ترمذی. استندان: ۲۶۹۶. مسلم. آداب: ۵۶۲۹، ۵۶۳۰.

(۲) بسند صالح لابن ماجه (شرحه).

نه‌سمای کچی یه‌زید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پوژئیکیان کومه‌ئی
شافره‌ت بووین، له‌ مزگه‌وت دانیشتبووین، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌
لامانه‌وه ره‌ت بوو، به‌ده‌ستی سلاوی ئی کردین (ت - س/ح-د) گفته‌ی (د)
ئاوایه: چهن ژئئ بووین پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) به‌ سه‌رماندا ره‌ت بوو،
سلاوی ئی کردین.

۳۵) راگه‌یاندنسی سلاو: (تبلیغ السلام)

۵۲۸۹- → (ب - ۵ - ز - ۳۷ - ل - ۱۵۴ - ف - ۴) (۱).

۵۲۹۰- عَنْ غَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّا لَجُلُوسٌ بِبَابِ الْحَسَنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِذْ
جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي قَالَ: بَعَثَنِي أَبِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
فَقَالَ: إِلَيْهِ فَأَقْرِئْهُ السَّلَامَ. قَالَ: فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ: إِنَّ أَبِي يُقْرِئُكَ السَّلَامَ. فَقَالَ: عَلَيْكَ وَعَلَى
أَبِيكَ السَّلَامُ. رواه أبو داود. نَسَّالَ اللَّهُ التَّوْفِيقَ لِمَا يَجِبُهُ وَيَرْضَاهُ آمِينَ (۲).

غالیب (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جارئ له‌به‌ر ده‌رگا که‌ی حه‌سه‌ن (خودای ئی
رازی بن) دانیشتبووین، له‌ نا‌کاو پیاوئ هات نه‌م فهرمووده‌یه‌ی گێپرایه‌وه گوتی:
باو‌کم بو‌ یگێپرامه‌وه له‌ با‌پیرمه‌وه فهرمووی: باو‌کم ناردمی بو‌ لای پیغه‌مبه‌ر
(دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی پی‌م: به‌روره‌ لای عه‌رزى بکه‌، باو‌کم عه‌رزى
سلاوی هه‌یه‌، منیش پویشتمه‌ خزمه‌تى و عه‌رزیم کرد: باو‌کم سلاوت ئی ده‌کا.
فهرمووی: سلاو له‌ خوشت و له‌ باو‌کیشت (د).

۳۶) نه‌وه‌ی له‌ سلاو کردندا ناپه‌سه‌نده‌: (ما یکره فی السلام)

۵۲۹۱- عَنْ أَبِي جُرَيْجٍ الْهَجَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
فَقُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ: لَا تَقُلْ عَلَيْكَ السَّلَامُ فَإِنَّ عَلَيْكَ

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۱) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل / ۲۷ رقم / ۳۴۳۴.

(۲) بسند صحيح (شرحه).

السَّلَامُ تَحِيَّةُ الْمَوْتَى. رواه أصحاب السنن. وزاد الترمذي: ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى فَقَالَ: إِذَا لَقِيَ الرَّجُلُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فَلْيَقُلِ السَّلَامَ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ^(۱):

تہبو جورہی ہوجہیمی (خودای فی رازی بن) فہرموی: چوومہ لای پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہربن) گوتم: عَلَیْكَ السَّلَامُ، تہی پیغہمبہری خودا! فہرموی: مہلئ: عہلہیکہ سہلام، چونکہ عہلہیکہ سہلام سلاوی لہ مردوہکان پی دہکری (د/ت/ن - س/ص).

تیرمیزی تہمہیشی فی پتر کردوہ: ٹینجا حہزرت (درویدی خودای لہسہربن) رووی تی کردم و فہرموی: کاتئ موسولمان بہبرای موسولمانی دہگات بابلیت: السَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ: سہلام و رحمتی خوداتان لہسہربن: سلاو و رحمتی خوداتان لہسہربن: دروود و میہربانیی خوداتان فی بن.

۵۲۹۲- وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) سَلَّمَ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَقُولُ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ. رواه الترمذي وأبو داود^(۲):

ٹیبنو عومہر (خودایان فی رازی بن) فہرموی: جارئ پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہربن) گمیزی دہکرد، لہو کاتہدا پیاوئ سلاوی لئی کرد، بہلام پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہربن) وہلامی سلاوہکہی نہدایہوہ (ت - س/ص).

۵۲۹۳- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا لَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلَا النَّصَارَى فَإِنَّ تَسْلِيمَ الْيَهُودِ الْإِشَارَةُ بِالْأَصَابِعِ وَتَسْلِيمَ النَّصَارَى الْإِشَارَةُ بِالْأَكْفِ. رواه الترمذي بسند ضعيف^(۳):

لہ عہمری کوپی شوہیبہوہ لہ باوکیہوہ لہ باپیریہوہ (خودایان فی رازی بن) لہ پیغہمبہرہوہ (درویدی خودای لہسہربن) دہفہرموی: تہوہی چاو لہ بیگانہ بکا لہ ٹیمہ نییہ، کہوایہ نہلاسای جولوہکہو نہلاسای گاور مہکہنہوہ، بشرانن کہ

(۱) بسند صحیح (شرحہ).

(۲) رواہ الترمذی بسند صحیح (شرحہ).

(۳) بسند ضعیف.

سلاو کردنی جوو ناماژده کردنه به په‌نجه، وه‌سلاوکردنی گاور ناماژده کردنه به‌له‌پ! (ت - س/چ).

۳۷) سلاوکردن له خاوه‌ن نامه‌کان (اهل الكتاب) : (السلام على اهل الكتاب)

۵۲۹۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَبْدُؤُوا الْيَهُودَ وَلَا النَّصَارَى بِالسَّلَامِ فَإِذَا لَقِيتُمْ أَحَدَهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاضْطَرُّوهُ إِلَى أَضِيقِهِ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ن‌رازی بن) له پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست و نازداره‌وه (درویدی خودای گه‌ره‌ی له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: ئیوه له پیشدا سلاو له جووله‌که‌و گاور مه‌که‌ن، ئه‌گه‌ر له پیگه‌یش تووشی یه‌کیکیان بوون و پیگه‌که ته‌نگه‌به‌ر بوو ئه‌وا ناچاری بکه‌ن که ئه‌و بکه‌ویته ته‌نگه‌به‌ری یه‌که‌وه (م/د/ت).

۵۲۹۵- وَقَالَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ يُسَلِّمُونَ عَلَيْنَا فَكَيْفَ نَرُدُّ عَلَيْهِمْ قَالَ: قُولُوا: وَعَلَيْكُمْ. رواه مسلم وأبو داود^(۲):

هه‌ندی له یاران‌ی هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) عه‌رزیا‌ن کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! خاوه‌ن نامه‌کان واته: ئه‌ه‌لی کیتاب، که ئه‌و میله‌تانه‌ن که په‌یره‌وی پیغه‌مبه‌ری له پیغه‌مبه‌ره‌کان ده‌که‌ن، وه‌ک گاورو جووله‌که، خاوه‌ن نامه‌کان سلاومان ئی ده‌که‌ن چو‌ن سلاوه‌که‌یان ب‌سه‌ندینه‌وه؟ فه‌رموئ: ئیوه‌یش بلین: له ئیوه‌یش (م/د).

۵۲۹۶- → (ب - ۷ ز - ۴۱ ل - ۱۸۳ ف - ۲) (۳).

(۱) مسلم. آداب: ۵۲۲۶. ترمذی. سید: ۱۶۰۲، ۲۶۸۹ تحفة الأشراف: ۱۲۷۰۴.

(۲) مسلم. آداب: ۵۲۱۸. أبو داود. ادب: ۵۲۰۷ تحفة الأشراف: ۱۲۶۰

(۳) تقدم فی مجلد سابق. تسلسل/ ۴۱ رقم/ ۴۱۱۹/۲.

۵۲۹۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: دَخَلَ رَهْطٌ مِنَ الْيَهُودِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: السَّامُ عَلَيْكَ. فَفَهَّمْتُهَا فَقُلْتُ: عَلَيْكُمُ السَّامُ وَاللَّعْنَةُ. فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَهْلًا يَا عَائِشَةُ، فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا؟ قَالَ: فَقَدْ قُلْتُ وَعَلَيْكُمْ. رواه الشيخان والترمذي وفي رواية لمسلم: فَسَمِعْتُ عَائِشَةَ فَسَبَّيْتُهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَهْ يَا عَائِشَةُ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفُحْشَ وَلَا التَّفَحُّشَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (وَإِذَا جَاءُوكَ حِيُوكَ بِمَا لَمْ يُحْيِكَ بِهِ اللَّهُ الْآيَةُ^(۴)):

عائیشه (خودای نازی بن) فهرمووی: تاقمن جوو هاتن بۆ لای پیغه مبهري (درویدی خودای له سهرين) که هاتن له باتی سلاو گوتیان: السام عليك: مردن بۆ تو! منیش تیئ گهیشتم و گوتم: عليكم السام واللعة: مهرگ بۆ ئیوه له گهل نه فرهت و له عنه تدا. پیغه مبهريش (درویدی خودای له سهرين) فهرمووی: ئه‌ی عائیشه! هیواش هیواش له سهره خو به، له راستیدا خودا نه رمی و نه رمونیانی له هه موو شتی کدا پی خو شه! منیش گوتم: ئاخر ئه‌ی پیغه مبهري خودا! تو گویت ئی نه بوو که گوتیان چی؟ فهرمووی: ئاخر منیش گوتم: وعليکم: بۆ ئیوه‌ش! (ش/ت) له گیرانه وهیه کی موسلیمدا (خودای نازی بن): عائیشه گوئی ئی ده‌بی جنیویان پی ده‌دا، پیغه مبهريش (درویدی خودای له سهرين) ده‌فه رموی: مه‌که، ئه‌ی عائیشه! چونکی خودا هه‌ز له هه‌زه‌گوئی وه‌ره‌زه‌ بلئی یی ناکا. جا خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر ئه‌م ئایه‌ته‌ی ناره‌ده‌ خواره‌وه: وادا جاؤوک حیوک بما لم یحیک به‌ الله: (ب - ۷ ز - ۴۱ ل - ۱۸۳ چاپی/۱ ف - ۲).

۵۲۹۸- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَرَّ بِمَجْلِسٍ وَفِيهِ أَخْلَاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْيَهُودِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ. رواه البخاري والترمذي. نسأل اله التوفيق لما يحب ويرضى آمين^(۵):

(۴) تجرید/۳/۲۲۸ رقم/۱۲۰۵ - ۲۹۲۵، ۶۰۲۴، ۶۰۳۰، ۶۲۵۶، ۶۲۹۵، ۶۴۰۱، ۶۹۲۷. مسلم. آداب: ۵۶۲۱.

ترمذی. استئذان: ۲۷۰۱ تحفة الأشراف: ۱۶۴۳۷.

(۵) بخاری. استئذان: ۶۲۵۴.

ئوسامہی کوپی زہید (خودایان فی رازی بن) فہرمووی: جاری پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) بہلای کوپیکی دانیششتندا پویششت، کوپہکہ تیکہل بوو لہ موسولمان و لہ جوولہکہ، پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) سلاوی فی کردن (ب/ت).

۳۸) **حوکمی سلاوکردن و حوکمی ولامی سلاو:** (حکم السلام وردہ)

۵۲۹۹- → (ب - ۱ ز - ۲۰۰ ل - ۵۳۸ ف - ۱) (۱).

۵۳۰۰- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُجْزَى عَنِ الْجَمَاعَةِ إِذَا مَرُّوا أَنْ يُسَلِّمَ أَحَدُهُمْ وَيُجْزَى عَنِ الْجُلُوسِ أَنْ يَرُدَّ أَحَدُهُمْ. رواه أبو داود (۲):

عہلی (خودای فی رازی بن) فہرمووی: خوشہویست (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: کوہلئی لہ شوینیکہوہ برؤن نگہر یہکیکیان سلاو بکا بریتی ئہوانی تریش دہکەوی، دانیششتوانیش نگہر یہکیکیان ولامی سلاو بداتہوہ بریتی ئہوانی دیکہیش دہکەوی (د - س / صالح).

۵۳۰۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا تَهَيَّأَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَجْلِسِ فَلْيُسَلِّمْ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ فَلْيُسَلِّمْ فَلْيَسْتَأْذِنْهُ الْأُولَى بِأَحَقِّ مِنَ الْآخِرَةِ. رواه أصحاب السنن (۳):

ئہبو ہورہیرہ (خودای فی رازی بن) لہ خوشہویستہوہ (درویدی خودای لہسہرین) دہفہرمووی: کاتئی کەسئی لہ ئیوہ دہگاتہ ناو کوپی دانیششتن باسلاو بکا، ہورہہا کاتئی دہیہوئی برؤا با دیسان سلاو بکاتہوہ، چونکہ سلاوی جاری یہکەم لہ سلاوی جاری دوہم بہجیتر نییہ! (د/ت/ن - س/ح).

(۱) تقدم مجلد اول. تسلسل / ۲۰۰ رقم / ۱۰۵۲/۱.

(۲) بسند صالح (شرحہ).

(۳) بسند حسن (شرحہ).

٣٩) سلاو ناکری له ده‌سته‌ی ناره‌زوو په‌رست: (لاسلام علی اهل‌ال‌اهواء)

٥٣٠٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تُسَلِّمُوا عَلَى مَنْ يَشْرَبُ الْخَمْرَ وَلَا تَعُودُوهُمْ إِذَا مَرَضُوا وَلَا تَصَلُّوا عَلَيْهِمْ إِذَا مَاتُوا. رواه سعيد بن منصور هكذا والبخاري موقوفا ولكن وصله في الأدب. وسبق في تفسير سورة التوبة قول كعب بن مالك (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لما تخلف عن تبوك: ونهى النبي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) المسلمين عن كلامنا^(١):

له‌عه‌بدوللای کوری‌عه‌مره‌وه (خودایان فی رازی بن) له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه (دیودی خودای له‌سیرین) ده‌فه‌رموی: سلاو مه‌که‌ن له‌ناره‌ق‌خو‌رو که‌نه‌خو‌شیش که‌وتن سه‌ریان فی مه‌ده‌ن و که‌مردیشتن نویژیان له‌سه‌ر مه‌که‌ن! (بوخاری).
٥٣٠٣- → (ب- ٦ ز- ١٠ ل- ٢١٦ ف- ٢٤)^(٢).

٥٣٠٤- عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى أَهْلِي وَقَدْ تَشَقَّقَتْ يَدَايَ فَخَلَقُونِي بِزُغْفَرَانَ فَعَدَوْتُ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ وَقَالَ: اذْهَبْ فَاغْسِلْ هَذَا عَنْكَ. رواه أبو داود في السنة^(٣):

عه‌هماری کوری‌یاسیر (خودای فی رازی بن) فه‌رموی: له‌سه‌فه‌ر که‌پامه‌وه ده‌سته‌کانم ته‌ره‌کیببون، له‌ماله‌وه گولاوی زه‌عه‌فرانیان بوم تن گرت، که‌جو‌ره‌بو‌نیکی تایبه‌تی یه‌به‌ژنان، بو‌به‌یانی که‌چووم بو‌لای پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سیرین) سلاوم فی کرد، که‌چی وه‌لامی نه‌دامه‌وه، وه‌فه‌رموی: بپرو ئه‌م بو‌نه‌ژنانه‌یه‌له‌ده‌ستت داشوره‌(د- س/صالح).

٥٣٠٥- وَمَرَّ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلٌ عَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَحْمَرَانِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ. رواه أبو داود والترمذي في اللباس^(٤):

(١) بخاری. إستئذان: ٦٢٥٥. رواه موقوفا علی عبد الله بن عمرو قبل الرقم/ ٦٢٥٥ مباشرة.

(٢) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ١٠ ل- ٢١٦ رقم/ ٣٩١٥/٢٤.

(٣) بسند صالح لأبي داود.

(٤) بسند حسن لأبي داود (شرحه).

پیاوی له‌لای پیغه‌مبه‌روه (درویدی خودای له‌سهرین) رەت بوو، دوو پارچه جلی سووری له به‌ردا بوو، کابرا سلاوی له پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) کرد، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) وه‌لامی سلاوه‌که‌ی نه‌دایه‌وه! (ت-س/ح).

٤٠. نووسینو ده‌ستوره‌کانی نووسین: (الکتابه وادابها)
 قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ. عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ}
 - سورة علق - ٣/٩٦ - ٥.

واته: بخوینه و بزانه‌که (خودای تو خودایه‌کی وایه که میهره‌بانی و به خششی له هه‌موو که‌سی پترتره، نه‌و خودایه به هو‌ی نووسینه‌وه به خامه زانیاری پیشانی ئاده‌میزاد داوه و ئاده‌میزادی فی‌ری نه‌و شتانه کردووه که نه‌یزانیون.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: منبأ عن كتاب سليمان - عليه السلام - بلقيس ملكة سبا {إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، أَلَّا تَعْلَمُوا عَلَيَّ وَأُتُونِي مُسْلِمِينَ - سورة النمل - ٣٠/٢٧ - ٣١}.

واته: به‌لقیس، که‌شارتی ولاتی سه‌به‌ه بوو، نامه‌که‌ی سوله‌یمانی خوینده‌وه، له پاشدا فه‌رمانی دا پیاو ما‌قوولانی به‌رزی باره‌گا گرد بوونه‌وه و پی‌ی گو‌تن: نامه‌یه‌کم بو‌هاتووه، نامه‌یه‌کی مو‌رکراوی پی‌روژه و تیا‌دا نووسراوه: نه‌م کا‌غه‌زه له لایه‌نی سوله‌یمانه‌وه نی‌رراوه و پی‌روزی ده‌که‌ین به‌ناوی خودای به‌خشنده‌ی میهره‌بان و مه‌به‌ستمان له نامه‌که نه‌مه‌یه: که خو‌تان به‌زل مه‌گرن ده‌مارنه‌تان گری و بی‌ن بو‌لامان و دل‌سو‌زی ده‌رب‌پ‌ن و فه‌رمانه‌بری بگرنه گه‌ردن و موسول‌مان ب‌ن.

٥٣٠٦ - هه‌دیسی پیاوی (له نه‌وه‌ی ئیس‌رائیل) هه‌زار دیناری زی‌ر له پیاوی قه‌رز ده‌کا، له پی‌شه‌وه رابوورد له‌م شوینه‌دا نه‌و مندا‌لانه‌ی که‌له ناو بی‌شکه‌دا قسه‌یان کردوه. فه‌رمووده‌ی سی‌یه‌م^(١).

(١) تقدم فی مجلد عاشر. تسلسل/ ٢٣ رقم/ ٥٢٤٢/٣.

۵۳۰۷- → (ب - ۶ ز - ۴ ل - ۶۷ ف - ۷). داستانه‌که‌ی ئه‌بو سوفیان و هه‌رقه‌لی قه‌یصه‌ری رووم^(۲).

۵۳۰۸- عن زید بن ثابت (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دخلت على رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وبين يديه كاتب فسمعتة يقول: ضع القلم على أذنك فإنه أذكر للمملي. رواه الترمذي^(۳):

زهید کوری ثابیت (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جارئ چووم بو‌لای پیغه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سه‌ربن) نووسه‌ری له‌به‌ر ده‌ستیدا بوو، گویم ئی بوو ده‌یفه‌رمووپیئ: قه‌له‌مه‌که‌ له‌سه‌ر گوئیچکه‌ت دانئ، چونکه‌ ئه‌وه‌ بیرو هو‌شی نووسه‌ر تیژتر ده‌کا (ت - س / ضعیف).

۵۳۰۹- → (ب - ۴ ز - ۳۵ ل - ۱۱۷ ف - ۴)^(۴).

گیڕانه‌وه‌ی نه‌گه‌ه‌ه‌ی پتره‌: ده‌لیی هه‌ر له‌به‌ر چاومه‌ که‌ چو‌ن له‌ له‌پیدا سپیئتی یه‌که‌ی ده‌چریسکایه‌وه‌ (ت).

(۴) نه‌وه‌ی زمانئ که‌لئ فیتربی له‌ شه‌ریان د‌نیا ده‌بی:

من تعلم لغة قوم أمن من شرهم

۵۳۱۰- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ أَعْلَمَ لَهُ كِتَابَ يَهُودَ. قَالَ: إِيَّيَّيْ وَاللَّهِ مَا آمَنُ يَهُودَ عَلَى كِتَابٍ. قَالَ: فَمَا مَرُّ بِي يَصْنَفُ شَهْرَ حَتَّى تَعْلَمْتُهُ لَهُ، فَلَمَّا تَعْلَمْتُهُ كَانَ إِذَا كَتَبَ إِلَيَّ يَهُودَ كَتَبْتُ إِلَيْهِمْ وَإِذَا كَتَبُوا إِلَيْهِ قَرَأْتُ لَهُ كِتَابَهُمْ. رواه الترمذي بسند صحيح والله أعلى وأعلم^(۵):

(۲) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۴ رقم/ ۳۶۰/۷.

(۳) رواه الترمذي بسند ضعیف (شرح).

(۴) تقدم في مجلد رابع. تسلسل/ ۲۵ رقم/ ۲۸۱۲/۴.

(۵) بسند صحيح.

زهیدی کوپی ثابیت (خودای ئا رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای
له‌سربین) فه‌رمانی پی کردم که فیتری زمان و نووسینی جووله‌که‌کان بېم بوی،
فه‌رمووی: به خودا بۆ نووسین له جووله‌که هیچ ئەمین نیم. زهید فه‌رمووی:
جانپومانگی نه‌برد که فیتری بووم بوی، ئیتر له‌وه دوا وا فیتر بووم که
پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) نامه‌ی بۆ جووله‌که‌کان ده‌نوسی من بۆیم
ده‌نوسی، که ئەوانیش نامه‌یان بۆ چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سربین) ده‌نوسی من
ده‌یم خوینده‌وه بۆی (ت - س/ص).

٤٢) به‌شی سییه‌م: رۆژ باشی کردن و چاکو چۆنی که‌لی جوۆی هه‌یه.

یه‌کیکیان هه‌ل‌سانه له‌به‌ر پیاوی باش و خاوه‌ن پایه

الفصل الثالث: في أنواع التحية منها القيام لأهل الفضل

٥٣١١ - → (ب - ٥ - ز - ٤٥ ل - ١٧٥ - ف - ٤) (١):

لی‌ره‌دا گفته‌ی ئەبو داوود ئاوايه: سه‌عد (خودای ئا رازی بن) به‌سواری
که‌ریکی سپی هات، که نزیکه‌وه بوو له نوێژگا که چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سربین)
به‌یاریده‌رانی فه‌رموو: هه‌لسن له‌به‌ر ئا‌گا‌که‌تان!

٢- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَشْبَهَ سَمًا وَدَلًا وَهَدِيَا
بِرَسُولِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مِنْ فَاطِمَةَ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهَا فَكَانَتْ إِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهِ رَحَّبَ بِهَا
وَقَامَ إِلَيْهَا فَأَخَذَ بِيَدِهَا فَقَبَّلَهَا وَأَجْلَسَهَا فِي مَجْلِسِهِ وَكَانَ إِذَا دَخَلَ عَلَيْهَا قَامَتْ إِلَيْهِ
فَأَخَذَتْ بِيَدِهِ فَقَبَّلَتْهُ وَأَجْلَسَتْهُ فِي مَجْلِسِهَا. رواه أصحاب السنن (٢):

عائیشه (خودای ئا رازی بن) فه‌رمووی: که‌سی ترم نه‌دیوه که وه‌ک فاطیمه
خودا روو سووری کا: کرّم الله وجهها به‌شیوه‌و سه‌لاری و سه‌نگینی و ره‌فتار
به‌رزی ئاوا ده‌ق له پیغه‌مبه‌ر بچێ (دروودی خودای له‌سربین) له‌م لایه‌نانه‌وه کوتومت

(١) تقدم في مجلد خامس. تسلسل / ٤٥ ل - ١٧٥ رقم / ٤ / ٣٤٦٩.

(٢) بسند حسن (شرحه).

ده‌تگوت پیغه‌مبه‌ر خویه‌تی (دروودی خودای له‌سهرین): هه‌موو جا ری که فاتیمة ده‌چوو بو لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له‌به‌ری هه‌ل ده‌ساو ده‌ستی ده‌گرت و ناو چه‌وانی یاسه‌ری ماچ ده‌کردو له جی‌گه دانیش‌تنه‌که‌ی خویدا دایده‌نیشان‌د، که پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌چوو بو لای فاتیمة، نه‌ویش له‌به‌ری هه‌ل ده‌ستاو ده‌ستی ده‌گرت و ماچی ده‌کردو له شوینه‌که‌ی خویدا دای ده‌نا (د/ت/ن - س/ح).

۵۳۱۳- عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ مُعَاوِيَةُ عَلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ وَابْنِ عَامِرٍ فَقَامَ ابْنُ عَامِرٍ وَجَلَسَ ابْنُ الزُّبَيْرِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ لِابْنِ عَامِرٍ: اجْلِسْ فَبِأَيِّ سَمِيعَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَمَثَلَ لَهُ الرَّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. رواه أبو داود والترمذي ولفظه: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَمَثَلَ لَهُ الرَّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ^(۳).

ئهو میجله‌ن (خودای ن‌زانی بن) فه‌رمووی: مو‌عاوییه هاته ده‌ره‌وه، گه‌یشته کن ئیبنو زوبه‌یرو ئیبنو عامیر دانیش‌تبوون، ئیبنو عامیر له‌به‌ری هه‌لسا، به‌لام ئیبنو زوبه‌یر له‌به‌ری هه‌ل نه‌سا، مو‌عاوییه به‌ ئیبنو عامیری گوت: دانیشه، چونکه بو خۆم له پیغه‌مبه‌رم گوئی ئی بوو ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌وه‌ی که هه‌ز ده‌کا که پیاوان له خه‌مه‌تیا به پیوه رابوه‌ستن ئه‌وه شوینی خوی له دۆزه‌خ دا خوش ده‌کا (د/ت - س/ح) گفته‌ی (ت): ئه‌و که‌سه‌ی شادمانه به‌وه که پیاو گه‌ل له‌به‌ری هه‌لسن باجی قنگی خوی له ئاگر دا خوش بکا!

۵۳۱۴- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُتَوَكِّئًا عَلَى عَصَا فَقُمْنَا إِلَيْهِ فَقَالَ: لَا تَقُومُوا كَمَا تَقُومُ الْأَعَاجِمُ يُعْظَمُ بَعْضُهَا بَعْضًا. رواه أبو داود وابن ماجه^(۴).

(۳) بسند حسن (شرحه).

(۴) بسند ضعیف (شرحه).

ئەبو ئوما مە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغه‌مبەر (درویدی خودای لەسەربێ) هاتە دەرەوێ بۆ ناومان، بە گۆچان دەپۆیی، ئیمەیش لەبەری هەلساین، فەرمووی (درویدی خودای لەسەربێ): هەل مەسن، وەك بیگانه‌كان مه‌كه‌ن كه بۆ پێزو قەدر گرتن لەبەر یه‌كتری هەل دەستن! (د/ ئیبنو ماجه - س/ ضعیف).

٥٣١٥- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمْ يَكُنْ شَخْصٌ أَحَبُّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقْرُؤُوا لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ كَرَاهِيَّتِهِ لِذَلِكَ. رواه الترمذي بسند صحيح. نَسَأَلُ اللَّهَ الصَّحَّةَ فِي الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ آمِينَ^(٥):

ئەنەس (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: کەس وەك پیغه‌مبەر (درویدی خودای لەسەربێ) ئاوا خوێشەوێست و نازدار نەبوو لەلای یارانێ، لەگەڵ ئەوێش دا کە تەشریفی دەهات بۆ ناویان لەبەری هەل نەدەستان، چونکە سوور دەیانزانێ کە پیغه‌مبەر (درویدی خودای لەسەربێ) ئەوێ پێ ناخوێشە! (ت-س/ص).

٤٣) یه‌کیکی تریان: هه‌موو کەسێ به‌ پێی پایه‌و پله‌ی خۆی قه‌درو پێزی لێده‌گیری: (ومنها إنزال الناس منازلهم)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِلَهُ لَغُفُورٌ رَحِيمٌ - سورة أنعام - ١٦٥/٦}.

واته: خودا ئەو خودایه‌یه که ئیوه‌ی کردووه به‌ جێ نشینی یه‌کتری له‌سه‌ر رووی زه‌وی، ئەم چینه‌ ده‌پوا چینی تر له‌ جیگه‌ی داده‌نیشی، یا میلیه‌تی ده‌فه‌وتی و میلیه‌تی تر به‌ جیگه‌یان شاد ده‌بن، هه‌روه‌ها به‌ چه‌ند قات پایه‌و پله‌ی بازيکتانی به‌رزتر کردوته‌وه له‌ پایه‌و پله‌ی بازيکی تریان، بۆ ئەوه که به‌مه‌ تاقیتان بکاته‌وه، تا بزانی دارا له‌سه‌ر دارایی خۆی سوپاسی خودا ده‌کات و مافی خاوه‌ن ماف به‌جێ ده‌هێنی یانا، یا زانا به‌ زانیینی خۆی کارده‌کا یانا، یا هه‌ژار له‌سه‌ر هه‌ژاری خۆی سه‌بر ده‌کا یانا، دلنیا به‌ که

^(٥) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

خودای تو نہ گھر خواستی لہسہر بی بہ گورجی تو لہ دستین، ناشکرایشہ کہ خودا تاوانپوش و میہرہ بانہ.

۵۳۱۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا مَرَّتْ بِهَا سَائِلٌ فَأَعْطَتْهُ كِسْرَةً وَمَرَّتْ بِهَا رَجُلٌ عَلَيْهِ ثِيَابٌ وَهَيْئَةٌ فَأَقْعَدَتْهُ فَأَكَلَ فَقِيلَ لَهَا فِي ذَلِكَ فَقَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَنْزِلُوا النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ. رواه أبو داود ومسلم^(۱):

جاری سوالکهری ہات بو لای عائیشہ (خودای فی رازی بن) لہ تی نانی داپیی، پیایوکی پوشتہ و پەرداخی بہ قہ لافہ تیش ہات بو لای، عائیشہ داینیشان ہتا نانی خوارد، کہ لہم بارہیوہ لہ عائیشہ پرسیار کرا، فہرمووی: پیغہ مبہر (درودی خودای لہسہرین) دہ فہرموی: ہر کہ سہی بہ پیی حالی خوئی و بہ قہد پایہ و پلہ و جی و ریئی خوئی قہدری بگرن. (د/م).

۵۳۱۷- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ إِكْرَامَ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ، وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْعَالِي فِيهِ وَالْجَافِي عَنْهُ، وَإِكْرَامَ ذِي السُّلْطَانِ الْمَقْسُطِ. رواه أبو داود بسند حسن^(۲):

تہبو موسا (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہ مبہر (درودی خودای لہسہرین) دہ فہرموی: ہر کہ سی ریزی موسولمانی پیرو قورٹانخوینی قورٹان لہبہرو کاربہ دہستی دادگہر بگری بہ مہنا ریزو قہدری خودای گہورہ دہگری، بہ مہرجی قورٹانخوینہ کہ پیی فی ہلنہ بری و زور قوولی نہ کاتہوہو بہرہ بہرہ بیزار نہ بی لہ دہورکردنہوہو قورٹانخویندنہ کہی (د - س/ح).

۴۴) یہ کئی تریان دہست لہ ناو دہست نان و تہوقہ گردنہ: (ومنها المصافحة)

۵۳۱۸- وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): عَلَّمَنِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) التَّشَهُّدَ، وَكَفَى بَيْنَ كَفِّهِ. رواه البخاري^(۱):

(۱) ذکرہ مسلم تعلیقاً المقدمة ص ۱۶ مجلد اول تحقیق الشیخ خلیل ماموت شیحا

(۲) بسند حسن.

ثیبنو مہ سعوود (خودای فی رازی بن) فہرمووی: دہستم لہ ناو ہر دوو دہستی پیغہ مہردا بوو کہ پیغہ مہبر (دیووی خودای لہ سرین) تہ حیاتی فی کرکرم (ب).

۵۳۱۹- وَقَالَ قَتَادَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ لَأَنْسِي: أَكَانَتْ الْمُصَافِحَةُ فِي أَصْحَابِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)؟ قَالَ: نَعَمْ. رواه البخاري والترمذي^(۱):

قہ تادہ (خودای فی رازی بن) فہرمووی: عہرزی تہ نہسم کرد: ثایا تہ وقہ کردن لہ ناو یارانی پیغہ مہردا (دیووی خودای لہ سرین) ہہ بوو؟ فہرمووی: نا، ہہ بوو (ب/ت).

۵۳۲۰- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلَّا غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا. رواه أبو داود والترمذي^(۲):

بہ پای کوپی عازیب (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہ مہبر (دیووی خودای لہ سرین) فہرمووی: ہر دوو موسولمانی کہ بہ یہ کتر دہکن تہ گہر تہ وقہ بکہن، بی گومان بہر لہ وہ کہ لہ یہ کتری جیاببنہ وہ خودا لہ ہر دوکیان خوش دہبی. (د/ت- س/ح).

۵۳۲۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا التَّقَى الْمُسْلِمَانِ فَتَصَافَحَا وَحَمِدَا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَاسْتَغْفَرَا غُفِرَ لَهُمَا. رواه أبو داود وابن السني^(۳):

دیسان فہرمووی: پیغہ مہبر (دیووی خودای لہ سرین) فہرمووی: کاتی دوو موسولمان بہ یہ کتر دہکن تہ وقہ لہ گہل یہ کا بکہن و سوپاسی خودا بکہن و، داوای لیخوشبوونی فی بکہن، نیتر خودا لہ ہر دوکیان خوش دہبی (د- س/صالح - ثیبنو سوننی).

۵۳۲۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا جَاءَ أَهْلُ الْيَمَنِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ جَاءَكُمْ أَهْلُ الْيَمَنِ وَهُمْ أَوَّلُ مَنْ جَاءَ بِالْمُصَافِحَةِ. رواه أبو داود^(۴):

(۱) بخاری. استنذان: ۶۲۶۵.

(۲) بخاری. استنذان: ۶۲۶۳.

(۳) بسند حسن (شرحہ).

(۴) بسند صالح (شرحہ).

ئەنەس (خودای ئی رازی بڼ) فهرمووی: کاتئ خه‌لکی یه‌مه‌ن هاتن بو مه‌دینه بو خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: خه‌لکی یه‌مه‌ن هاتوون بو لاتان، ئەوان یه‌که‌م که‌سن که ته‌وقه کردنیان داهیناوه. (د-س/ص).

٥٣٢٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الرَّجُلُ مِنَّا يَلْقَى أَخَاهُ أَوْ صَدِيقَهُ أَيْنَحَى لَهُ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: أَفَلَنْزِمُهُ وَيُقْبَلُهُ قَالَ: لَا. قَالَ: أَفَيَأْخُذُ بِيَدِهِ وَيُصَافِحُهُ قَالَ: نَعَمْ^(٦).

ديسان فهرمووی: پیاوئ گوتی: ئەی پیغه‌مبه‌ری خودا! کاتئ پیاوئ له ئیمه به‌براده‌ریکی خوئ ده‌گا، یابه‌ دۆستیکی خوئ ده‌گا، ئایا بوئ بچه‌میته‌وه؟ فهرمووی: نه‌ه. گوتی: ئەی ده‌ست بکاته‌ ملی و ماچی بکا؟ فهرمووی: نه‌ه. گوتی: ئەی ده‌ست بخاته‌ ناو ده‌ستی و ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل دا بکا؟ فهرمووی: ئا. (ت - س/ح).

٥٣٢٤- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا اسْتَقْبَلَهُ الرَّجُلُ فَصَافِحَهُ لَا يَنْزِعُ يَدَهُ مِنْ يَدِهِ حَتَّى يَكُونَ الرَّجُلُ الَّذِي يَنْزِعُ وَلَا يَصْرِفُ وَجْهَهُ عَنْ وَجْهِهِ حَتَّى يَكُونَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِي يَصْرِفُهُ وَلَمْ يَرْ مُقَدِّمًا رُكْبَتَيْهِ بَيْنَ يَدَيَّ جَلِيسٍ لَهُ^(٧).

ديسان فهرمووی: ده‌ستووری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) وابوو که پیاوئ ده‌چوو به‌ پیری‌هوه و ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل ده‌کرد، ده‌ستی له‌ ناو ده‌ستی کابرا ده‌رنه‌ده‌هینا تا پیاوه‌که ده‌ستی خوئ له‌ ناو ده‌ستی ئەو ده‌رده‌هینا، هه‌روه‌ها رووی خوئ لاوه‌رنه‌ده‌گێرا تا پیاوه‌که پشتی هه‌ل ده‌کرد، که‌سیش به‌ چاوی خوئ پیغه‌مبه‌ری نه‌دیوه که قاچ درێژ بکا له‌ ناو مه‌جلیسدا (ت - س/غریب).

٥٣٢٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مِنْ ثَمَامِ التَّحِيَّةِ الْأَخْذُ بِالْيَدِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةَ التِّرْمِذِيُّ. نَسَأَلُ الْهَذَا أَنْ يَأْخُذَ بِأَيْدِينَا جَمِيعًا آمِينَ^(٨).

(٥) بسند صالح (شرحه)

(٦) بسند حسن (شرحه).

(٧) بسند غریب (شرحه).

له عه بدوللاوه له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سرین) ده فهرموئ: نیشانه‌ی
پوژ باشی ته‌واو چاکو چوئی چاک نه‌وه‌یه که چاکو چوئی که ره‌کان له‌گه‌ل
یه‌کدا ته‌وقه بکه‌ن! (ت - س/غریب).

۴۵) یه‌کی تریان ده‌ست له‌که‌ردن کردنه : (ومنها المعانقة)

۵۳۲۶- قِيلَ لِأَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُصَافِحُكُمْ إِذَا لَقِيتُمُوهُ؟ قَالَ: مَا لَقِيتُهُ قَطُّ إِلَّا صَافِحَنِي وَبَعَثَ إِلَيَّ ذَاتَ يَوْمٍ وَلَمْ أَكُنْ فِي أَهْلِي فَلَمَّا جِئْتُ أَخْبَرْتُ اللَّهَ أَرْسَلَ إِلَيَّ فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ عَلَى سَرِيرِهِ فَالْتَزَمَنِي فَكَأَنَّ بَيْنَهُمَا أَجُودَ وَأَجُودَ. رواه أبو داود والإمام أحمد^(۱):

به‌ئەبو زه‌ریان گوت: کاتێ که به‌ خزمه‌تی هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سرین)
ده‌گه‌یشتن نایا ته‌وقه‌ی له‌ گه‌لتان ده‌کرد؟ فه‌رمووی: من به‌ش به‌حالی خۆم
هه‌رچه‌ن به‌ خزمه‌تی ده‌گه‌یشتم ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل ده‌کردم، پوژێ ده‌نیسری
به‌دواما، من له‌ مال نابم، که هاته‌وه‌ پێیان گوتم: که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای
له‌سرین) ناردبووی به‌ دواتا، جاکه‌ چوومه‌ خزمه‌تی له‌سه‌ر چارپاکه‌ی خۆی
بوو، نه‌مجاره‌ ده‌ستی کرده‌ ملم، به‌راستی نه‌مه‌یان هه‌ر زۆر زۆر دلگیرو
خۆشتر بوو. (د/ئه - س/صالح).

۵۳۴۷- وَقَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) الْمَدِينَةَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَيْتِي فَأَتَاهُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَامَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غُرْيَانًا يَجْرُ ثَوْبُهُ وَاللَّهُ مَا رَأَيْتُهُ غُرْيَانًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ فَأَعْتَقَهُ وَقَبَّلَهُ.
رواه الترمذي بسند حسن^(۲):

(۸) بسند غریب (شرحه).

(۹) بسند صالح (شرحه).

(۲) سند حسن (شرحه).

عائیشه (رهزای خودای لینب) فهرمووی: زهیدی کوپی حاریشه (خودای ئی رازی بی)
 له سه‌فه‌ری گه‌رایه‌وه و هاته‌وه‌بو مه‌دینه، که هات بو لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی
 خودای له‌سهرین) له و کاته‌دا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) له مائی من بوو، زهید که
 هات له ده‌رگا‌که‌ی دا، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) که زانی نه‌وه زهیده له
 خوشیاندا به‌رووتی چوو به پیری‌ه‌وه، به‌لام به‌دهم ری‌وه جله‌که‌یی له‌به‌ر
 کرده‌وه، به و تاقه خودایه نه له‌وه‌پیش و نه له‌وه‌دوا جاریکی تر و به‌رووتی
 پیغه‌مبه‌رم نه‌دیوه. ئه‌وجا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌ستی کرده ملی
 زهید و ماچی کرد. (ت - س/ح).

٤٦) یه‌کی تریان ده‌ست و پی ماچ کردنه : (ومن‌ها تقبیل الید والرجل)

٥٣٤٨ - → (ب - ٦ ز - ٢٢ ل - ٢٨١ ف - ٢٢) (١).

٥٣٤٩ - ئه‌م فهرمووده‌یه له پیشه‌وه رابورد، له باسی ره‌وشتی جوان
 ره‌وشتی هه‌ره‌گه‌وره‌ی خودا خۆیه‌تی، له گه‌ردا به‌هره‌ی پتری تیا‌دایه:
 ده‌فه‌رمووی: ئوممو نه‌بانی کچی واریعی کوپی زاریع - خودایان ئی رازی بی -
 له زاریعی باپیری‌ه‌وه ده‌گی‌ریته‌وه - که زاریع خۆی یه‌کیک بووه له‌ده‌سته‌ی
 نوینه‌ری خێلی عه‌بدولقه‌یس - ده‌ئی: باپیرم فهرمووی: کاتی گه‌یشتی‌نه
 مه‌دینه به‌په‌له‌ پهل له و لا‌خه‌کانمان دابه‌زین و خێرا چووین ده‌ست و پی
 پیغه‌مبه‌رمان ماچ کرد، وه‌ئێ موندیری نه‌شه‌جج چاوه‌ نواری کرد، تا
 به‌شی‌نه‌یی چوو به‌لای بوخچه‌که‌یه‌وه و جله‌کانی ده‌ره‌ئنان و له‌به‌ری کردن،
 ئه‌وجا له‌سه‌ره‌خۆ هات بو کن پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) پیغه‌مبه‌ر (دروودی
 خودای له‌سهرین) پیی فهرموو، تا کو‌تایی فهرموو ده‌که‌ که‌له پیشه‌وه رابورد له
 باسی: (حسن الخلق خلق الله العظيم) (٢).

(١) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل / ٢٢ ل - ٢٨١ رقم / ٢٢ / ٢٩٧٢.

(٢) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل / ٤٠ ل - ١٠٣ رقم / ١١ / ٤٨٨٨.

۴۷) یه‌کئی تریان ماچ کردنی له‌شو و نیو چاوانه

ومنها قبله الجسد و بین العینین

۵۳۵۰- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ أَسِيدَ بْنِ حُضَيْرٍ الْأَنْصَارِيِّ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ وَيُضْحِكُهُمْ لِمَزَاحٍ كَانَ فِيهِ فَطَعْنَةُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي خَاصِرَتِهِ بِعُودٍ فَقَالَ: أَصْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: اصْطَبِرْ. قَالَ: إِنَّ عَلَيْكَ قَمِيصًا وَلَيْسَ عَلَى قَمِيصٍ. فَرَفَعَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ قَمِيصِهِ فَاحْتَضَنَهُ وَجَعَلَ يَقْبَلُ كَشْحَهُ وَقَالَ: إِنَّمَا أَرَدْتُ هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ^(۱):

عه‌بدوره‌حمانی کوپی نه‌بو له‌یلا (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: ئوسه‌یدی کوپی حوضه‌یری نه‌نصاری پیاویکی‌گالتنه چی بوو، هه‌ندی جار به‌ قسه‌ی خوش یارانی ده‌کرده‌ پیکه‌نین، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) داریکی ژه‌ند به‌ که‌له‌که‌یدا، ئوسه‌ید فه‌رمووی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! خوتم بۆ بگره‌ باه‌قی خوتم ئی بکه‌مه‌وه! فه‌رمووی: وا خوتم گرتووه ده‌ی هه‌قی خوتم ئی بکه‌ره‌وه! ئوسه‌ید فه‌رمووی: قوربان! ئاخر من کراسم له‌به‌ردا نه‌بوو، له‌و کاته‌دا قه‌برغه‌م رووت بوو، به‌لام توو کراست له‌به‌ردایه، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) کراسه‌که‌ی خوئی هه‌لمائی، هه‌تا ئوسه‌ید به‌ رووتی داره‌که‌ی تیوه ژه‌ندیته‌وه، ئوسه‌یدیش باوه‌شی کرد به‌ پیغه‌مبه‌ردا و قه‌برخه‌ی ماچ کردو گوئی: مه‌به‌ستم به‌س نه‌مه‌ بوو که‌ جه‌سته‌ی موباره‌کی توو ماچ بکه‌م، نه‌گینا مه‌به‌ستم تووله‌ سه‌ندنه‌وه نه‌بوو، نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! (د-س/صالح).

۵۳۵۱- عَنِ الشَّعْبِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثَلَّثَ جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فَأَلْتَزَمَهُ وَقَبَّلَ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. نَسَأَ اللَّهُ حَسَنَ الْقَبُولِ آمِينَ^(۲):

شه‌عبی (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جارێ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌چێ به‌ پیر جه‌عفهری کوپی نه‌بوو تالیبه‌وه، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) که‌

(۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

پیئی ده‌گا ده‌ست ده‌کاته ملی و نیوانی هر دوو چاوی ماچ ده‌کا (د-س/صالح).

۴۸) یه‌کئی تریان مهره‌با لی کردن و به خیر هاتنه : (ومنها مرحبا بفلان)
 ۵۳۵۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِفَاطِمَةَ - عَلَيْهَا السَّلَامُ - مَرْحَبًا بِابْنَتِي:

عائیشه (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین)
 فهرمووی: به فاطیمه‌ی کچی - (سلای خودای فی بن) مهره‌با له کچی خوُم (ب/ت)
 ۵۳۵۳- وَقَالَتْ أُمُّ هَانِيءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): جِئْتُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَرْحَبَا يَا أُمَّ هَانِيءَ. رواهما البخاري والترمذي^(۲):

ئوممو هانی (خودای فی رازی بن) فهرمووی: جاری چووم بو خزمه‌تی
 چه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئوممو هانی! مهره‌با: خوُشه‌اتی: به
 خیر بییت. (ب/ت).

۵۳۵۴- وَقَالَ عِكْرِمَةُ بْنُ أَبِي جَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): جِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَرْحَبًا بِالرَّاكِبِ الْمُهَاجِرِ. رواه الترمذي بسند ضعيف. والله أعلم^(۳):

عیکریمه‌ی کوپی نه‌بو جوهل (خودای فی رازی بن) فهرمووی: چوومه خزمه‌ت
 چه‌زرت (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: مهره‌با له سواری کوچکهر! (ت-س/ضعیف).

۴۹) یه‌کئی تریان گوتنی (لبیک وسعدیک)یه : (ومنها لبیک وسعدیک)
 ۵۳۵۵- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْفِهْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَيْنَا فُسِرْنَا فِي يَوْمٍ قَائِظٍ شَدِيدِ الْحَرِّ فَتَزَلْنَا تَحْتَ ظِلِّ الشَّجَرَةِ

^(۲) تجرید/ ۱ ل- ۲۳۹ رقم/ ۲۲۴

^(۳) بسند ضعیف.

فَلَمَّا زَالَ الشَّمْسُ لَبَسَتْ لَأمَتِي وَرَكِبْتُ فَرَسِي فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ فِي فُسْطَاطِهِ فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ قَدْ حَانَ الرَّوَّاحُ فَقَالَ: أَجَلٌ. ثُمَّ قَالَ: يَا بِلَالُ قُمْ. يَا بِلَالُ قُمْ. فَتَارَ مِنْ تَحْتِ سَمَرَةٍ كَأَنَّ ظِلَّهُ ظِلُّ طَائِرٍ فَقَالَ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَأَنَا فِدَاؤُكَ. فَقَالَ: أَسْرِجْ لِي الْفَرَسَ. فَأَخْرَجَ سَرَجًا دَفَّاهُ مِنْ لَيْفٍ لَيْسَ فِيهِمَا أَشْرٌ وَلَا بَطَرٌ فَرَكِبَ وَرَكِبْنَا^(١):

ئەبو عەبدو رەحمان فیهری (خودای ئازادی بن) فەرمووی لە غەزای حونەیندا لە خزمەتی حەزەتدا بووم (دروودی خودای لەسەربین) پۆژەکە ی زۆر گەرم بوو، جا کەوتینە رێ هەتا لە قرچە ی گەرمای نیوژۆدا لامان دایە بن سیبەری دارو درەخت، وچانمان گرت هەتا خۆر لای داو هەتاو لار بوو، ئەوجا زریە کەم لەبەر کردو سواری ماینە کەم بووم، چووم بۆ لای پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) کە لەناو چاتۆلە کەیدا بوو، گوتم: ئە ی پیغەمبەری خودا! (سلاوو رەحمەت و بەرە کەتی خودات ئی بێ) واکاتی بارکردنە وە ی لای ئیوارە یە، فەرمووی (دروودی خودای لەسەربین): بە ئی وایە ئینجا فەرمووی: بیلال! هەلەسە، بیلال! هەلەسە. بیلال لە بن شیخە ئیکە وە دەرپەری، بە قە ی مە ئی سیبەری مابوو وا بە پرتا و هات، دەیفەرموو: لیبک وسعدیک و أنا فداؤک: بفرموو هەمیشە سەرم لە پیتایە، من بە قوربانی تۆبم! فەرمووی (دروودی خودای لەسەربین): ماینە کەم بۆ زین کە. ئەوجا بیلال لە چادرە کە زینیکی ئاسایی دەرهینا، تە کە لتوووە کە ی لە پریشانی دار خورما بوو، هیچ بۆنی فیزو دەعیە ی لیووە نە دەهات، ئەوجا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) خۆ ی سوار بوو ئیمەیش سوار بووین و هەموو پیکە وە کەوتینە رێ (د).

٥٣٥٦- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا أَبَا ذَرٍّ. فَقُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَنَا فِدَاؤُكَ. رواهما أبو داود^(٢):

(١) سکت عن درجته الشارح

(٢) سکت عن درجته الشارح.

تہبو زہر (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) پیی فہرمووم: تہی تہبو زہر! گوتم: لبیك وسعديك یارسول اللہ وانا فداك: بفہرموو ہہمیشہ کہمہربہستم بؤ جی بہجی کردنی فہرمانی تو، تہی پیغہمبہری خودا! سہرہرای تہوہیش گیانم دہکہم بہقوربانت (د).

۵۰) یہکی تریان (باوک و دایکم بہقوربانت) بی یہ: (ومنها فداك ابي وامی)

۵۳۵۷- → (ب - ۵ ز - ۱۲ ل - ۸۶ ف - ۱) (۱).

۵۳۵۸- قَالَ أَبُو بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): قَدْ يَنَّا وَأُمَّهَاتِنَا. رواه البخاري. نَسَّالَ اللّٰهُ التَّوْفِيقَ آمِينَ:

تہبو بہکر (خودای فی رازی بن) فہرمووی بہ پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین): باوک و دایکمان دہکہین بہقوربانت (ب).

۵۱) یہکی تریان (حفظك الله: خودا ناگادارت بی) یہ: (ومنها حفظك الله)

۵۳۵۹- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ فِي سَفَرٍ لَهُ فَعَطِشُوا فَأَنْطَلَقَ سَرْعًا النَّاسُ فَلَزِمْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تِلْكَ اللَّيْلَةَ فَقَالَ: حَفِظَكَ اللَّهُ بِمَا حَفِظْتَ بِهِ كَيْيَك. رواه أبو داود ومسلم. نَسَّالَ اللّٰهُ كَمَالَ حَفِظْهُ لِلْأَرْوَاحِ وَالْأَشْبَاحِ آمِينَ:

تہبو قہتادہ (خودای فی رازی بن) فہرمووی: جاری پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) لہ سہفہرا بوو، یاران توونیان بوو، تیژوکان بہپہلہ وہ پییش کہوتن، من خوّم تہو شہوہ مامہوہ لہ خزمہت پیغہمبہردا (درویدی خودای لہسہرین) بہ دہنک لیی جیا نہبوومہوہ. فہرمووی: حَفِظَكَ اللّٰهُ بِمَا حَفِظْتَ بِهِ كَيْيَك: خودا ناگادارت بی وہک چوں تو ناگاداری پیغہمبہری خوئت کرد! (د/م).

۵۲) یه‌کئی تریان (یاخووا هه‌میشه پی‌که‌نینی خیرت بی) یه

ومنها أضحك الله سنك

۵۳۶۰ - عَنْ بَنِي عَبَّاسِ بْنِ مِرْدَاسٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: ضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ أَوْ عُمَرُ: أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَّكَ. يَا رَسُولَ اللَّهِ. رواه أبو داود وابن ماجه^(۱):

عه‌بباسی کوپی میرداس (خودایان لای زانی بن) فه‌رمووی: باوکم فه‌رمووی: جاری پی‌غه‌مبه‌ر (دیودی خودای له‌سمرین) پی‌که‌نی، نه‌بو به‌کر - یا عومه‌ر - پی‌ی فه‌رموو: أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَّكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: خودا بکا که هه‌میشه پی‌که‌نینی خیرت بی نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! (د-س/صالح - ماجه).

۵۳) به‌شی چواره‌م: باسی نه‌ریت و ده‌ستووری کوپی دانیشتن

الفصل الرابع: في آداب المجالس

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ} - ۵۸ / ۱۱.

واته: نه‌ی که‌سانئ که باوه‌رتان کردوو به خوداو به پی‌غه‌مبه‌ری خودا! کاتئ پی‌یان گوتن له دانیشتگا‌کاندا ته‌که ته‌که بکه‌ن و توژی بلاو دابنیشن با جی‌که‌ی خه‌لکی تریش له نه‌لقه‌ی کوپه‌که‌دا بی‌ته‌وه به گوییان بکه‌ن و ته‌که ته‌که بکه‌ن، خودایش فه‌رحی و خو‌شیتان تی ده‌خاو پی‌که‌و جی‌که‌تان له هه‌ردوو جیهاندا بۆ گوشاد ده‌کا، هه‌روه‌ها هه‌رکاتئ گوترا: ئاده‌ی په‌لامار دهن نه‌و کاره، یا نه‌و فرمانه راپه‌رینن، ئی‌وه‌ش به‌بی سستی و به بی بی‌زاری راسته‌وه‌بن و کاره‌که به جوانی نه‌نجام بده‌ن، چونکه دل‌نیابن له‌وه که خودا پایه‌ی نه‌و موسولمانانه به‌رزوه ده‌کا که فه‌رمانی خودا به‌جئ ده‌یین و، له هه‌ر دوو جیهان

^(۱) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

دا سه‌ریان به‌رزده‌کاته‌وه! هه‌روه‌ک له هه‌ر دوو ژبیان دا خودا پایه‌و پله‌ی زانای کارا به‌چه‌ن قاتئ ب‌لند ده‌کاته‌وه، له‌وه‌یش دل‌نیاب‌ن که خودا ناگای له کارو کرده‌وتانه، به پی‌ئی مه‌به‌ست و نیازی دل‌تان پاداش‌تان ده‌داته‌وه!

۵۳۶۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطَّرِيقَاتِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا بَدُّ مِنْ مَجَالِسِنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا. قَالَ: فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ. قَالُوا: وَمَا حَقُّهُ؟ قَالَ: غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الْأَذَى وَرَدُّ السَّلَامِ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ^(۱).

ئه‌بو سه‌عید (خودای ئا‌زازی ب‌ن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (د‌روودی خودای له‌سه‌ری‌ن) فه‌رمووی: نه‌که‌ن له سه‌ره‌پ‌ئ داب‌نیش‌ن! عه‌ز‌بیان کرد: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! چار‌مان نیه، نیش‌ت‌گه‌و ج‌ئ داب‌نیش‌تنی تر‌مان نیه، ئه‌ی له گو‌ئ دوو قسه‌ بو خۆ‌مان ب‌که‌ین، هه‌زه‌تیش (د‌روودی خودای له‌سه‌ری‌ن) فه‌رمووی: وای ئا‌هات! که وابو مافی پ‌ی‌گه‌وبان به ج‌ئ به‌ین‌ن گو‌تیان: مافی پ‌ی‌گه‌وبان چ‌یه؟ فه‌رمووی: چاوی خۆ‌تا له ته‌ماشای نا‌ره‌وا ب‌گرن‌و، ئازاری که‌س مه‌ده‌ن و مه‌بن به باری ئازار بو‌هاتو چۆ‌که‌ران، له هه‌مان کات‌دا وه‌لامی س‌لاو ب‌ده‌نه‌وه‌و، فه‌رمان به چاکه‌ ب‌که‌ن‌و، ج‌له‌و گیر‌یی له خرا‌په‌ ب‌که‌ن (ش/د/ت).

۵۳۶۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُقِيمَنَّ أَحَدُكُمْ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ، وَلَكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا. رواهما الأربعة. وزاد مسلم في رواية: وكان ابن عمر اذا قام له رجل من مجلسه لم يجلس فيه^(۲).

ئ‌یبنو عومه‌ر (خودایان ئا‌زازی ب‌ن) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (د‌روودی خودای له‌سه‌ری‌ن) ده‌فه‌رمو‌ئ: که‌س که‌س له ج‌ی‌گه‌ی خۆ‌ی هه‌ل‌نه‌س‌ین‌ئ بو‌ئه‌وه‌ی که خۆ‌ی له

(۱) تجرید/ ۳ ل - ۱۶۱ رقم/ ۱۰۷۰ = ۲۴۶۵، ۶۲۲۹ فتح. مسلم. سلام: ۵۶۱۳. (ریاض/ ۱ ل - ۱۷۵ ژ/ ۱۹۰).

(۲) مسلم آداب: ۵۶۴۷، ۵۶۴۸، ۵۶۴۹، ۵۶۵۰، ۵۶۵۲. ترمذی. استئذان: ۲۷۴۹ تحفة الأشراف: ۷۵۴۱. بخاری. صلاة: ۹۱۱ تحفة: ۷۷۷۷.

جیگه‌ی نه‌و دانیشتی، به‌لام ته‌که ته‌که بکه‌ن و جیگه‌ی یه‌کتر بکه‌نه‌وه (ش/د/ت) له گیرانه‌وه‌یه‌کی موسلیم دا: ده‌ستووری ئیبنو عومه‌ر وابوو نه‌گه‌ر پی‌اوئ جیگه‌که‌ی خو‌ی بو‌ی چو‌ل بکر‌دایه‌ تیا دانه‌ده‌نیشت!

۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۳):

نه‌بو هوره‌یره (خودای فی‌رازی بن) له پی‌غه‌مبه‌ره‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموئ: که‌سئ له جیگه‌یی هه‌لسا، له پاشا که‌رایه‌وه بو‌ی خو‌ی له پی‌شته‌ر پی‌ی تایه‌کیکی تر (م/د/ت).

۵۳۶۴- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا إِذَا أَتَيْنَا النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَلَسَ أَحَدُنَا حَيْثُ يَنْتَهِي. رواه أصحاب السنن^(۴):

جایی‌ری کو‌پی سه‌مووره (خودای فی‌رازی بن) فه‌رموئ: که ده‌چووین بو‌لای پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ته‌ماشامان ده‌کرد ریز (صف‌ی کو‌په‌که تاکوئ گه‌یشتبوو له ویدا داده‌نیشتین (د/ت/ن-س/ح).

۵۳۶۵- وَعَنْ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَتَكًّا عَلَى وَسَادَةٍ عَلَى يَسَارِهِ. رواه الترمذي^(۵):

دیسان فه‌رموئ: پی‌غه‌مبه‌رم دی پالئ دابووه‌و شانی چه‌پی له سه‌رپشتی یه‌ک دا دابوو (ت-س/ح).

۵۳۶۶- وَعَنْ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا صَلَّى الْفَجْرَ تَرَبَّعَ فِي مَجْلِسِهِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ حَسَنًا. رواه أبو داود^(۶):

(۳) مسلم. آداب: ۵۶۵۲.

(۴) بسند حسن (شرحه).

(۵) بسند حسن (شرحه).

(۶) بسند حسن (شرحه).

دیسان فہرمووی: جاران پیغہمبہر (دروودی خودای لہسریں) کہ نویژی بہ یانی دہکرد لہ شوینی خویدا چوار مشقی دادہنیششت ہتا خور بہ جوانی دہردہکوت (لہو ماوہیہ دا دہستی دہکرد بہ قسہو گوفتوگو لہ گہل ہاوپئی یانی دا)، (د - س / صالح).

۵۳۶۷- وقال أبو سعيد (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ): كان رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إذا جلس أحتبى بیدیه. رواه أبو داود والبزار^(۷):

تہبو سہعید (خودای ن رازی بن) فہرمووی: ناو بہ ناو پیغہمبہر (دروودی خودای لہسریں) بہ چیچکانہوہ دادہنیششت و، دہستی دہگرت بہ بہر تہژنوی خوہوہ. (د - س / ضعیف - بہزار).

۵۳۶۸- عن عبدالله بن عمرو (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا) أن رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قال: لا يحل لرجل أن يفرق بين أثين إلا ياذنهما. رواه أبو داود والترمذي^(۸):

عہدوللای کوری عہمر (رمزای خودایان لیئن) فہرمووی: خوشہویست (دروودی خودای لہسریں) دہفہرمووی: دروست نییہ کہ پیاو دوو کہس لہ یہکتر جیا بکاتہوہو خوی لہ نیوانیادا دابنیشیئت مہگہر بہ رہزامہندی خویان. (د/ت - س/ح).

۵۳۶۹- → (ب - ۱ ز - ۱۲۶ ل - ۳۸۱ چاپی / ۱ ف - ۳)^(۹).

۵۴) نہلقہدان و گہورہیی کوری دانیششتن: (التخلق وسعة المجلس)

۵۳۷۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَسْجِدَ وَهُمْ حِلَقٌ فَقَالَ: مَا لِي أَرَاكُمْ عَزِينَ. رواه أبو داود ومسلم^(۱):

(۷) رواه أبو داود بسند ضعيف (شرحه).

(۸) بسند حسن (شرحه).

(۹) تقدم في المجلد الأول تسلسل / ۱۲۶ ز / ۷۵۹/۳.

(۱) مسلم. صلاة:

جایری کوری سه مووره (خودای فی رازی بن) فهرمووی: جاری پیغه مبهه
(درویدی خودای له سرین) چوو بو مزگهوت، ته ماشای کرد یاران نه لقه نه لقه و تاقم
تاقم دانیشتون فهرمووی: نه وه بوچی و کومه ل کومه ل ده تانبینم
دانیشتون! (د/م).

٥٣٧١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خَيْرُ
الْمَجَالِسِ أَوْسَعُهَا. رواه أبو داود^(٢):

نه بو سه عید (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (درویدی خودای له سرین)
فهرمووی: کوری دانیشتن تا گه وره تربی باشتره (د - س/صالح).

٥٣٧٢- عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا جَلَسَ وَسَطَ حَلْقَةٍ قَوْمٍ فَقَالَ
حَدِيثًا: مَلَعُونُ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ قَعَدَ وَسَطَ الْحَلْقَةِ. رواه
الترمذي وأبو داود. نسأل الله حسن الأدب آمين^(٣):

نه بو میجله (خودای فی رازی بن) فهرمووی: پیای هات له ناوه پراستی
نه لقه کوره کهدا دانیشتن، حوزه یفیش فهرمووی: له سر زمانی موحه ممد
(درویدی خودای له سرین) نه فرهت و له عنهت لهو کهسه کراوه کهله ناوه پراستی
نه لقه کهدا داده نیشت، یا فهرمووی: خودا - له سر زمانی موحه ممد -
نه فرهتی لهو کهسه کردووه کهله ناوه پراستی نه لقه کهدا داده نیشت. (ت - س)
/ص - د).

٥٥) جوره دانیشتنکی ناشیرین: (الجلسة المكروهة)

٥٣٧٣- عَنْ الشَّرِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَرَّ بِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) وَأَنَا جَالِسٌ هَكَذَا وَقَدْ وَضَعْتُ يَدِي الْيُسْرَى خَلْفَ ظَهْرِي وَأَتَكَأْتُ عَلَى أَلْيَةِ
يَدِي فَقَالَ: اتَّقَعْدُ قَعْدَةَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ^(١):

(٢) بسند صالح (شرحه).

(٣) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

شهریدی کوری سووهد (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) له لاهوه رت بوو، منیش له‌سهر ئه‌م شیوه‌یه دانیشتبووم: ده‌ستی چه‌پم له پشتمه‌وه دانا بوو، خوم دابوو به‌سهرقنگه پاژنه‌ی ده‌ستمدای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سربین) فهرمووی: چون ئاوا وه که‌سانئ داده‌نیشیت که بهر قارو قینی خودا که‌وتوون (د - س/صالح).

٥٣٧٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ فِي الظِّلِّ، فَلْيَصْ عَنَّهُ الظِّلُّ وَصَارَ بَعْضُهُ فِي الشَّمْسِ وَبَعْضُهُ فِي الظِّلِّ فَلْيَقُمْ. رواهما أبو داود. نَسَأَلُ اللَّهَ الْأَدَبَ فِي كُلِّ حَالٍ آمِينَ^(٢).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: چه‌زده‌تی ئه‌بو قاسم (دروودی خودای له‌سربین) فهرمووی: نه‌گه‌ر یه‌کیکتان له‌بن سیبه‌ریکا بوون، به‌ره به‌ره سیبه‌ره‌که کشایه‌وه وه‌ندی له له‌شتان له سیبه‌ره‌که‌دا مایه‌وه وه‌ندیکی تری که‌وته بهر خور ئیتر له‌و شوینه بگوێژنه‌وه! (د - س/صالح).

٥٦) سرته: چه‌یه: قسه‌ی په‌نهانی: (التناجي)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَغْصِبِ الرُّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُخْشَرُونَ - سورة مجادلة - ٩/٥٨}.

واته: ئه‌ی موسولمانینه! کاتی گو‌فتوگو‌ی نه‌ینی و قسه‌ی په‌نامه‌کی ده‌که‌ن خوتان بپاریژن له سرته و چه‌یه‌ی پر له دوشمنایه‌تی و تاوان و، به قسه‌ی وا دوژمنایه‌تی و بئ فهرمانی چه‌زده‌تی و یارانی مه‌که‌ن، هه‌روا له کاتی گو‌فتوگو‌ی ئاشکراش دا، به‌لکو وه‌میشه قسه‌ی باش بکه‌ن و باسی ته‌قواو به‌گو‌ی کردنی خودا بکه‌ن و، باسی شتی باش بکه‌ن، له هه‌مان کاتدا له خودا

(١) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(٢) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

بترسن که پوژئی ده‌بی به ده‌سه‌وسانی ده‌چنه‌وه به‌رده‌ستی و، زوو یادره‌نگ ده‌گه‌رینه‌وه بو لای نه‌وو له دیوانی نه‌ودا گرد ده‌گرینه‌وه.

۵۳۷۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى رَجُلَانِ دُونَ صَاحِبِهِمَا، حَتَّى تَحْتَطُّوا بِالنَّاسِ، فَإِنَّ ذَلِكَ يُحْزِنُهُ. رواه الأربعة^(۱):

عه‌بدوللا (خودای ئی زازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) ده‌فه‌رمووی: نه‌گه‌ر ئیوه‌ سئ که‌س بوون، دوانتا ن پیکه‌وه به‌بی نه‌ویترتان چیه‌ مه‌که‌ن، چونکه‌ نه‌و چیه‌یه‌ په‌ستی ده‌کا (ش/د/ت).

۵۳۷۶- → (ب - ۵ ز - ۵۴ ل - ۱۸۶ ط/۱ ف - ۴ + ۵)^(۲).

وه‌لئ له‌گه‌ردا ئاوايه: نه‌نه‌س (خودای ئی زازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) قسه‌یه‌کی په‌نامه‌کی بووم کرد، هیشتانه‌و قسه‌یه‌م لای که‌س نه‌درکانه‌وه، ته‌نانه‌ت ئوممو سوله‌یمی دایکیشم داواي ئی کردم که‌ پیللی بلیم به‌ویشم نه‌گوت (ش).

۵۷) پزمین و نزای باش بو پزمیو : (العطاس وتشمیت العاطس)

۵۳۷۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَطَسَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلَانِ فَشَمَّتْ أَحَدُهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقَالَ: الْآخَرُ الَّذِي لَمْ يُشَمِّتْهُ عَطَسَ فَلَانَ فَشَمَّتُهُ وَعَطَسْتُ أَنَا فَلَمْ تُشَمِّتْنِي؟ قَالَ: إِنَّ هَذَا حَمْدُ اللَّهِ وَإِلَيْكَ لَمْ تَحْمَدِ اللَّهَ. رواه الخمسة^(۱):

(۱) بخاری. استئذان: ۶۲۹۰ تجرید/۵/۲۳۶ رقم/ ۱۹۷۲. مسلم. سلام: ۵۶۶۰، ۵۶۶۱. أبو داود. ادب:

۴۸۵۱. ترمذی. ادب: ۲۸۲۵. ابن ماجه. ادب: ۳۷۷۵. تحفة/ ۹۲۵۳.

(۲) تقدم فی المجلد الخامس. تسلسل/ ۵۴ رقم/ ۲۴۸۸/۴ و ۲۴۸۹/۵.

(۱) تجرید البخاری/۵/۲۳۶ رقم= ۶۲۲۱، ۶۲۲۵ فتح الباری. مسلم. زهد: ۷۴۱۱ - ۴۱۳. أبو داود.

ادب: ۵۰۳۹-ترمذی. ادب: ۲۷۴۲. ابن ماجه. ادب: ۳۱۳. تحفة الأشراف/ ۸۷۲.

نه‌هس (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له خزمهت پیغه‌مبه‌ردا دوو پیاو پژمین، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) نزای بو یه‌کیکیان کردو پیی فهرموو: ره‌حمه‌تی خودات ئی بی، به‌لام نزای بو نه‌ویتریان نه‌کرد، جا نه‌وه‌یان که نزای بو ی نه‌کرد گوتی: قوربان! فیساره‌که‌س پژمی نزات بو یکرد، که‌چی من پژمیم دووعات بو نه‌کردم نه‌وه‌ بو؟ فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): چونکه نه‌وه‌ له‌ پاش پژمینه‌که سوپاسی خودای کرد، به‌لام تو سوپاسی خودات نه‌کرد! (ش/د/ت/ن).

۵۳۷۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا عَطَسَ غَطَّى وَجْهَهُ بِيَدِهِ أَوْ بِثَوْبِهِ وَغَضَّ بِهَا صَوْتَهُ. رواه الترمذي وأبو داود^(۲):

نه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌ستووری وابوو که ده‌پژمی دهم و لووتی به‌ ده‌ستی یابه‌ چله‌که‌ی داده‌پووشی و ده‌نگی خو ی پئ کپ ده‌کرد (ت/د - س/ص).

۵۳۷۹- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَلْيَقُلِ الَّذِي يَرُدُّ عَلَيْهِ يَرْحَمُكَ اللَّهُ وَلْيَقُلْ هُوَ يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ. رواه الترمذي والبخاري وأبو داود^(۳):

نه‌بو نه‌ییوب (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: کاتی که‌سیکتان ده‌پژمی بابلئ: الحمد لله على كل حال: سوپاس بو خودا له‌سه‌ر هه‌موو بارو دوخی. نه‌وه‌ که‌سه‌یشی که‌ وه‌لامی ده‌داته‌وه‌ بابلئ: یرحکم الله: ره‌حمه‌تی خودات ئی بی: خودا ره‌حمت پئ بکا، با پژمیوه‌که‌یش به‌و بلیته‌وه: یهدیکم الله ویصلح بالکم: خودا شاره‌زای ریگه‌ی راستتان بکا و هیدایه‌تتان بدا و کارتان بسازیئ! (ت/ب/د)

(۲) بسند صحیح (شرحه)

(۳) (ریاض/۲ ل- ۳۳۰ ز- ۱۴۲. رقم/۸۷۹/۲- بخاری/۶۲۲۴).

۵۳۸۰ - وَعَطَسَ عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) رَجُلٌ فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: وَأَنَا أَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ وَلَيْسَ هَكَذَا عَلَّمَنَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَلْ عَلَّمَنَا أَنْ نَقُولَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ. رواه الترمذي^(۴):

له کوپی دانیشتنی ثیبنو عومه‌ردا (خودای نازی بن) پیاوی پڑمی و گوتی: الحمد لله والسلام على رسول الله: سوپاس بو خوداو دروود له‌سهر پیغه‌مبه‌ری خودا، ثیبنو عومه‌ریش فه‌رمووی: منیش ده‌لیم: سوپاس بو خوداو دروود له‌سهر پیغه‌مبه‌ری خودا، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) بو نه‌مه ناوای فی‌رنه‌کردوین، ناوای فی‌ر کردوین که بلین: سوپاس بو خودا له‌سهر هه‌موو بارئ: الحمد لله على كل حال (ت - س/ض).

۵۳۸۱ - عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَّكَ. إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَلْيَقُلْ لَهُ مَنْ يَرُدُّ عَلَيْهِ يَرْحَمُكَ اللَّهُ وَلْيَقُلْ يَغْفِرُ اللَّهُ لَنَا وَلَكُمْ. رواه أصحاب السنن^(۵):

سالیمی کوپی عوبه‌یدوللا (خودای نازی بن) فه‌رمووی: له خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا (دروودی خودای له‌سهرین) پیاوی پڑمی و گوتی: السلام عليكم: سلاوتان ئی بی! پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: سلاو له خوت و له دایکت، واه‌لین، کاتئ یه‌کیکتان ده‌پڑمی بابلئ: الحمد لله رب العالمین: سوپاس بو خودای په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهانیان. نه‌و که‌سه‌یشی که وه‌رامی ده‌داته‌وه پیی بلئ: یرحمک الله، پڑمیوه‌که‌یش به‌و بلیته‌وه: یغفر الله لنا ولكم: خودا له ئیمه‌یش و له ئیوه‌یش خوش بی (د - س/صالح - ت/ن).

(۴) بسند ضعیف ولكنه مؤيد بالصحيح هنا (شرحه).

(۵) بسند صالح لأبي داود.

۵۸) تاجهن جار پڑمین نزا بو پڑمیو ده‌کری : (عدد التشمیت)

۵۳۸۲- عَنْ سَلَمَةَ ابْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ. ثُمَّ عَطَسَ أُخْرَى فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): الرَّجُلُ مَزْكُومٌ. رواه الخمسة إلا البخاري^(۱):

سه‌له‌مه‌ی کوپی نه‌کوه (خودای ئی رازی بن) ده‌فه‌رموی: پیایو له لای پیغه‌مبه‌ردا (درویدی خودای له‌سهرین) پڑمی، چه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) پیی فه‌رموو: یرحمک الله: به‌ر ره‌حمه‌تی خودا که‌وی، دیسان جاریکی تریش پڑمی‌یه‌وه، نه‌مجاره‌یان پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) پیی فه‌رموو: نه‌م پیاهه‌لامه‌تیه‌تی! (م/د/ن- خودایان ئی رازی بن).

۵۳۸۳- وَعَنْهُ قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنَا شَاهِدٌ فَقَالَ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ. ثُمَّ عَطَسَ الثَّانِيَةَ وَالثَّلَاثَةَ فَقَالَ: هَذَا رَجُلٌ مَزْكُومٌ. رواه الترمذي^(۲):

دیسان ده‌فه‌رموی: خۆم به‌ دیاره‌وه بووم، جاری پیایو له‌ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا (درویدی خودای له‌سهرین) پڑمی، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) پیی فه‌رموو: یرحمک الله: خودا به‌زه‌یی پیتابیته‌وه. پیاهه‌که‌ دوا نه‌وه دوو جاری تریش پڑمی‌یه‌وه چه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: نه‌م پیاهه‌لامه‌تداره‌! (ت- س/ص).

۵۳۸۴- عَنْ رِفَاعَةَ الزُّرْقِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَشْمِيتُ الْعَاطِسِ ثَلَاثٌ فَإِنْ شِئْتَ أَنْ تُشْمِتَهُ فَشْمِتْهُ وَإِنْ شِئْتَ فَكُفِّ. رواه أبو داود والترمذي^(۳):

له‌ریفاعه‌ی زورقی یه‌وه (خودای ئی رازی بن) له‌ چه‌زرت‌ه‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: دووعای خیر کردن بو پڑمیو هه‌تا سئ جار، له‌وه زیاتر بوو ئاره‌زووی خوته، ده‌یکه‌ی بیکه، نایکه‌ی مه‌یکه (د/ت- س/ص).

(۱) مسلم، زهد/ ۷۴۱۴. أبو داود. أدب: ۵۰۲۷. ترمذی. إسناده: ۲۷۴۲. ابن ماجه. أدب: ۳۷۱۴ تحفة الأشراف: ۴۵۱۳.

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۳) بسند صالح (شرحه).

٥٣٨٥- وقال أبو هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): شمت أخاك ثلاثا فما زاد فهو زكام. رواه أبو داود. والله أعلى وأعلم^(٤):

ئەبو هورهیرهش (خودای لئی پازی بئی) ده‌فه‌رموئ: هه‌تا سئ جار به کردنی دووعای خێر بۆ برای موسولمانی خۆت له‌ کاتی پژمێندا دوژمنی کوێرکه، که‌له‌سئ جار هه‌لی بوارد ئه‌وه‌ پژمه‌ نییه، ئه‌وه‌ هه‌لامه‌ت و په‌سیوه. ئەبو داود. له‌به‌رگی چواره‌می مه‌جمه‌عول به‌حه‌ریندا له‌لاپه‌ره - ٥٤٥ - دا، مامۆستا ره‌شید بابان - به‌ره‌حمه‌ت بئی - ده‌فه‌رموئ: ته‌شمیت له‌ (شماته‌)یه، یه‌عنی دوشمن پئی خو‌ش بوون.

نه‌قلی بۆ بایی (ته‌فعیل) بۆ ئیزاله‌یه، وه‌ك (جلدت البعير) یه‌عنی پیستم گوروو ته‌شمیتیش به‌ مه‌عنا دووعا‌کردنه‌ بۆ لا‌بردنی ئه‌و شته‌ که‌ دوشمن پئی دل‌خو‌ش ببی. (وه‌رگی‌)

٥٩) نرای پزمین کردن بۆ خاوه‌ن په‌یمان‌ه‌کان، واته‌ ئه‌و ناموسولمانانه‌ی که‌له‌ په‌نای نیسلا‌مدا ده‌ژین: (أهل الذمة): (تشمیت الذمی)

٥٣٨٦- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ الْيَهُودُ يَتَعَاطَسُونَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَرْجُونَ أَنْ يَقُولَ لَهُمْ يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ. فَيَقُولُ: يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ. رواه الترمذي وأبو داود والحاكم^(١):

ئەبو موسا (خۆشنودی خودای نێین) ده‌فه‌رموئ: گه‌لی جار وا ده‌بوو جووله‌که‌کان له‌ کن پیغه‌مبه‌ر (سروودی خودای لسه‌رین) که‌ ده‌پژمین به‌ ته‌مای ئه‌وه‌ بوون که‌ پیغه‌مبه‌ر (سروودی خودای لسه‌رین) پێیان به‌فه‌رموئ: یرحمکم الله: خودا ره‌حمتان پئی بکا، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (سروودی خودای لسه‌رین) ده‌یفه‌رموو پێیان له‌ دوا پژمه‌که‌: یه‌دیکم الله ویصلح بالکم: خودا شاره‌زای پێگه‌ی هه‌قتان بکاو دلتان ساز بکا (ت/د/حاکم - س/ص).

^(٤) سکت عنه الشارح.

^(١) بسند صحیح (شرحه).

۶۰. خودا پڑمهی پی خۆشه، وهلی خۆشی نایی له باویشک:

أَنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَّاسَ وَيَكْرَهُ التَّكَاؤُبَ

۵۳۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَّاسَ وَيَكْرَهُ التَّكَاؤُبَ، فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ وَحَمِدَ اللَّهَ كَانَ حَقًّا عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ لَهُ يَرْحَمُكَ اللَّهُ. وَأَمَّا التَّكَاؤُبُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَكَأَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُرِدْهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَكَأَبَ ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۱):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی رازی بێ) لە پیڤغەمبەرەو (دروودی خودای لەسەربێ) دەفەرموێ: خودا پڑمهی خۆش دەوێ، بەلام باویشکی پی خۆش نییە، دەی لەسەر ئەم بنیاتە ئەگەر یەکیکتان پڑمی و، سوپاسی خودای کرد نیتەر دەبی بە ماف و بەهەق لەسەر ھەموو موسولمانێ کە ئەو پڑمەو سوپاسە ی گویی ئی بێ پیی بێ: یرحمک الله، بەلام باویشک لە شەیتانەو، جە ئەگەر کەسیکتان باویشکی ھات با ھەتا دەتوانی بیگیڕیتە دواو ھەری بگری، چونکە ئیو کە باویشک دەدەن شەیتان لە خۆشی یاندا پیتان پی دەکەن، کەوا مایە ی سستی و خاوی و لەش داھەزاوی بۆ فەرھەم ھیناون. (ب/د/ت).

۵۳۸۸- → (ب - ۱ ز - ۱۰۰ ل - ۳۰۳ ط/۱ ف - ۱) (۲).

۵۳۸۹- عَنْ عَبْدِ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْعُطَّاسُ وَالنَّعَّاسُ وَالتَّكَاؤُبُ فِي الصَّلَاةِ وَالْحَيْضِ وَالْقَيْءِ وَالرَّعَافِ مِنَ الشَّيْطَانِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِسَنَدٍ غَرِيبٍ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ: (۳).

لە عەدی کوپی ثابیتەو لە باوکیەو لە باپیریەو (خودای گەورە لییان خۆش نوودبی) لە پیڤغەمبەرەو (دروودی خودای لەسەربێ) دەفەرموێ: پڑمەو

(۱) (ریاض ۲ ل- ۳۲۹ ز- ۱۴۲ رقم/۱/۸۷۸. بخاری/۶۲۲۳). تەماشای ئەم شوێنە بکە لە ریاضدا، بۆ

باسی پڑمین.

(۲) تقدم فی مجلد/ ۱ تسلسل/ ۱۰۰ صحیفە/ ۳۰۳ طبعە اول. رقم/۱/۵۹۰.

(۳) رواه الترمذي بسند غريب.

وهنهوزو باویشك - له‌ناو نوڤژدا - له شه‌یتانه‌وهن، هه‌روا بی نوڤژى (هه‌ین و رشانه‌وهو لووت پژانیش (ت - س/ غه‌ریب: نابلاو).

به‌شى پیتجه‌م باسى ناوه‌كان:

٦١) باشتري‌ن ناو به‌لاى خودای كه‌وره‌وه

الفصل الخامس: في الأسماء: أحب الأسماء الى الله تعالى

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {ادْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ - سورة الأحزاب}.

رافه‌و واتای ئەم نایه‌ته پیروزه‌یه له‌م دوو شوینه‌دا رابورد: → (ب - ٥ ز ٢٣ ل - ١٢٤ چاپی یه‌که‌م. ف/٢ + ب/٧ ز/١٦ ل/٩٣ چ/١ ف/١٠).

٥٣٩ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّكُمْ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِكُمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِكُمْ فَأَحْسِنُوا أَسْمَاءَكُمْ. رواه أبو داود^(١):

ئەبو دەرداو (خودای ئی‌رازی‌بن) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: ئیوه - له پۆژی ژینه‌وه‌دا - به‌ ناوی خۆتان و به‌ ناوی باوکتانه‌وه بانگتان ده‌که‌ن، كه‌واته‌ ناوی جوان له‌ خۆتان و له‌ كه‌سو‌كارتان بنی‌ن! (د - س/منقطع).

٥٣٩١ - وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): إِنَّ اللَّهَ يَدْعُو النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِهِمْ سِرًّا مِنْهُ عَلَى عِبَادَةٍ. رواه الطبراني^(٢):

ئیب‌نو عه‌ب‌باسیش (خودا لی‌یان خوش نوودبی) ده‌فه‌رمووی: له پۆژی قیامه‌ت‌دا خودا ئەم خه‌لكه‌ به‌ ناوی دایکیانه‌وه بانگ ده‌كا، هه‌تا نه‌ینی به‌نده‌كاني خۆی بپۆشی‌و، سه‌ر پۆش و په‌رده‌ی سه‌ر عه‌یب و نه‌نگیان هه‌ل نه‌داته‌وه (طه‌به‌رانی - خودای ئی‌رازی‌بی).

(١) بسند فيه انقطاع ولكن تؤيده الآية (شرحه).

(٢) سكت عنه الشارح

۳- عَنْ بَنِي عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَحَبَّ أَسْمَائِكُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ. رواه مسلم والترمذي وأبو داود^(۳).

ثیبنو عومەر (خودا لییان خویش نوودبی) فهرمووی: پیغهمبهر (سرودی خودای له‌سربین) فهرمووی: خویش‌ویسترینی ناوتان له‌ای خودا عه‌بدوللاو عه‌بدولره‌حمانه! (م/ت/د).

۴- عَنْ أَبِي وَهَبٍ الْجُشَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَسَمُّوْا بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ وَأَصْدَقُهَا حَارِثٌ وَهَمَامٌ وَأَقْبَحُهَا حَرْبٌ وَمَرْءٌ. رواه أبو داود والنسائي. والله وأعلى أعلم^(۴).

ئهبو وهبی جوشه‌می (خودای لئازبی بن) فهرمووی: پیغهمبهر (سرودی خودای له‌سربین) فهرمووی: به‌ناوی پیغهمبهره‌کانه‌وه خوٲان ناوبنیٲو، ناوی پیغهمبهره‌کان بکه‌ن به‌ناو بوٲ خوٲان، باشتیٲ ناویش له‌ای خودا عه‌بدوللاو عه‌بدوره‌حمانه، راستیٲ ناویش (که‌دهق ریکی سروشٲ و مه‌شره‌بی ئاده‌میزادیٲ) حاریٲ و همهمامه، دزیٲتریٲ ناویش هه‌رب و مورره‌یه. (د - س/صالح - ن - س/ص).

درویدی
خوٲان له‌سرب

۶۲) دروست نییه که‌س نه‌بولقاسم - که‌که‌سناوی پیغهمبهره

- بکا به‌که‌سناو - واته به‌کونیه - بوٲ خوٲی

لایجوز الکنیة بأبی القاسم

۵۳۹۴- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَلِدَ لِرَجُلٍ مِنَّا غُلَامٌ فَسَمَّاهُ الْقَاسِمَ. فَقَالُوا: لَا نَكْنِيهِ حَتَّى نَسْأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: سَمُّوْا بِاسْمِي، وَلَا تَكْنُوْا بِكُنْيَتِي. رواه الأربعة^(۱).

(۳) مسلم. آداب: ۵۵۵۲. أبو داود. أدب: ۴۹۴۹. ترمذی ادب: ۲۸۲۴. ابن‌ماجه. ادب: ۲۷۲۸. تحفة: ۷۷۲۱.

(۴) رواه أبو داود بسند صالح والنسائي بسند صحيح (شرحه).

(۱) مسلم. آداب: ۵۵۵۱.

جابر (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیاوی له ئیمه کورپکی بوو، ناوی نا قاسم، یارانیش فهرموویان: تا له پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) نه‌پرسین که سناوی ئه‌بو لقاسمی ئی نانین و پیی نالین ئه‌بو لقاسم (چونکه ئه‌بو لقاسم که‌سناوی پیغه‌مبه‌ره (دروودی خودای له‌سهرین) تا نه‌بی به‌هوی ئیلتیباس و لیگۆران له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا) جا که بو ئه‌مه پرسیاریان له‌حه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) کرد فهرمووی: ناوه‌که‌م بکه‌ن به‌ ناو بو خۆتان، به‌لام کونیه‌که‌م مه‌که‌ن به‌ کونیه‌ بو خۆتان (ش/د/ت).

٥٣٩٥- وَقَالَ أَسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): نَادَى رَجُلًا (رَجُلًا بِالْقِيَعِ) فَقَالَ: يَا أَبَا الْقَاسِمِ. فَاتَّفَتَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَمْ أَغْنِكَ إِلَّا مَا دَعَوْتُ فَلَانًا. فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَسْمَوُا بِأَسْمَى وَلَا تَكْنُؤُوا بِكُنْيَتِي. رواه الشيخان والترمذي^(٢):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: جارێ له به‌قیع پیاوی گازی پیاویکی تری ده‌کرد گوتی: ئه‌ی ئه‌بو لقاسم! پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) ئاوپی ئی دایه‌وه، وایزانی که بانگی ئه‌و ده‌کا، پیاوه‌که‌ گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! له‌گه‌ل تۆم نه‌بوو، بانگی ئه‌و پیاوه‌ی تر ده‌که‌م، به‌ویش هه‌ر ده‌لین: ئه‌بو لقاسم. پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ناوی من بکه‌ن به‌ناو بو خۆتان به‌لام که‌سناوه‌که‌م مه‌که‌ن به‌ که‌سناو بو خۆتان. (ش/ت - په‌زای خودایان لی‌بی).

٥٣٩٦- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَلَدَ لِرَجُلٍ مِنَّا غُلَامٌ فَسَمَّاهُ الْقَاسِمَ فَقَالُوا: لَا نَكْنِيكَ بِأَبَى الْقَاسِمِ، وَلَا نُنْعِمُكَ عَلَيْنَا. فَأَتَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ: أَسْمِ ابْنَكَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ. رواه الشيخان^(٣):

جابر (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیاوی له ئیمه (واته: له ئه‌نصاره‌کان: له یاریده‌ده‌ره‌کان) کورپکی ده‌بی، ناوی نا قاسم. یاران پییان فهرموو: نه‌پییت

^(٢) تجرید البخاری/٣/٢٨٧ رقم/ ١٢٦٢ = ٣١١٤، ٣١١٥، ٣٥٣٨، ٦١٨٦، ٦١٨٧، ٦١٨٩، ٦١٩٦. مسلم. آداب: ٥٥٥١.

^(٣) بخاری. ادب: ٦١٨٤، ٦١٨٩. مسلم. آداب: ٥٥٦٠.

ده‌لین ئه‌بو لقاسم و نه‌به‌م که‌سناره‌ چاوو دلت روشن ده‌که‌ینه‌وه (چونکه
ئه‌بو لقاسم که‌سنای پیغه‌مبه‌ره‌و هر قابیل به‌خویه‌تی!) پیاوه‌که‌یش (خودای ن
رازی بن) پویشست بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) و ئه‌م باسه‌ی بۆی باس
کرد، فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): کوره‌که‌ت ناوبنی عه‌بدولپرهمان (ش -
خودا لییان خوشنوود بی).

۵۳۹۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَسَمَّى بِاسْمِي فَلَا يَتَكَبَّرُ
بِكُنْيَتِي وَمَنْ اكْتَنَى بِكُنْيَتِي فَلَا يَتَسَمَّى بِاسْمِي^(۴):

دیسان فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ی
ناوی من ده‌کا به‌ناو بۆ خۆی با کونیه‌ی من نه‌کا به‌ کونیه‌ بۆ خۆی، هر وا
ئه‌وه‌ی کونیه‌ی من ده‌کا به‌ کونیه‌ بۆ خۆی باناوی من نه‌کا به‌ ناو بۆ خۆی
(د/ت - س/ص).

۵۳۹۸- وَقَالَ عَلِيٌّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَرَأَيْتَ إِنْ وَلِدَ لِي بَعْدَكَ أَسْمِيهِ
مُحَمَّدًا وَأَكْنِيهِ بِكُنْيَتِكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ فَكَأَنْتَ رُخْصَةً لِي. رواهما أبو داود والترمذي^(۵):

عه‌لی (خوشنوودی خودای لیبن) فه‌رمووی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئه‌گه‌ر له‌ دوا ژیا‌نی تو
کوپریم بوو ناوی ده‌نیم موحه‌مه‌دو کونیه‌که‌ی تویش ده‌که‌م به‌ کونیه‌ی و پئی ده‌لیم:
ئه‌بو لقاسم، ئایا پرته‌گی ئه‌مه‌م دده‌ی؟ فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهرین): به‌لێ باشه‌. عه‌لی
ده‌یفه‌رموو: ئه‌مه‌ بوو به‌مۆله‌ت و روخسه‌ت بۆ من. (د/ت - س/ص).

۶۲) ناوه‌ ناپه‌سه‌نده‌کان : (الأسماء المنهى عنها)

۵۳۹۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَخْتَى
الْأَسْمَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَسْمَى مَلِكَ الْأَمْلَاقِ. رواه الأربعة وزاد مسلم: لا
مالك إلا الله تعالى^(۱):

(۴) بسند صحيح (شرحه).

(۵) بسند صحيح (شرحه).

نه‌بو هوره‌یره (خودای ن رازی بن) له پیغه‌مبه‌روهه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: له پوژی قیامه‌تدا خویریت‌ترین ناو لای خودا ناوی نه‌و پیاوه‌یه که خوی ناو ناوه مه‌لیکول نه‌ملاک (واته: شاهه نشاه: شای شایان). (ش/د/ت) موسلیم نه‌مه‌ی پتره: خاوه‌نی راسته‌قینه‌ی هه‌موو شتی هه‌ر خودای که‌وره‌یه‌و به‌س.

۵۴۰۰ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِي اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَغِيْظُ رَجُلًا عَلَى اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَحْبَبُهُ وَأَغِيْظُهُ عَلَيْهِ رَجُلٌ كَانَ يُسَمِّي مَلِكَ الْأَمْلاَكِ لَا مَلِكَ إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى. رواه مسلم^(۱).

دیسان له‌وه‌وه له پیغه‌مبه‌روهه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: له پوژی ژینه‌وه‌دا خودای که‌وره له‌هه‌موو که‌سی زیات‌ترقی له‌و پیاوه‌یه که ناو نرابی: شای شایان مه‌لیکول نه‌ملاک: شاهه نشاه، خودای که‌وره له هه‌موو ناوی پتر رقی له خاوه‌نی نه‌م ناوه‌یه، نه‌م ناوه له لای خودا له هه‌موو ناوی چه‌په‌لتره، شای راسته‌قینه (که خوی شای گشت شایان بن) ته‌نیا خودای که‌وره‌یه‌و به‌س (م).

۵۴۰۱ - عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَنْ لِي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ أَرْبَعُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. لَا يَضُرُّكَ بَابِيْهِنَّ بَدَأَتْ. وَلَا تُسَمِّنُ غُلَامَكَ يَسَارًا وَلَا رَبَاحًا وَلَا نَجِيْحًا وَلَا أَفْلَحَ فَإِنَّكَ تَقُولُ أَنْتُمْ هُوَ فَلَا يَكُونُ فَيَقُولُ لَا. إِنْ مَا هُنَّ أَرْبَعٌ فَلَا تَزِيدُنَّ عَلَيَّ. رواه مسلم وأبو داود والترمذي^(۲).

سه‌مووره‌ی کوپی جوندب (خودای ن رازی بن) له پیغه‌مبه‌روهه ده‌فهرموئ: خو‌شه‌ویست‌ترین ووتار - لای خودا - نه‌م چوار وشه‌یه‌یه: (درویدی خودای له‌سهرین)

(۱) تجرید البخاری/۲۲۵/۵ رقم/۱۹۶۱ = ۶۲۰۵، ۶۲۰۶. مسلم. آداب: ۵۵۷۵. أبو داود. أدب: ۴۹۶۱. ترمذی. أدب: ۲۸۳۷.

(۲) مسلم. آداب: ۵۵۷۶.

(۳) مسلم. آداب: ۵۵۶۴، ۵۵۶۵. أبو داود. أدب: ۴۹۵۸، ۴۹۵۹. ترمذی. أدب: ۲۸۳۴. ابن ماجه. أدب: ۲۷۲۹ تحفة/ ۴۶۱۲.

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: پاکی و پیروزی ہر بؤ خودایہ، سو پاس ہر بؤ خودایہ، ہر خدا خودایہ و بہس، خدا لہ ہموو شتی گہورہ ترہ، بہ ہر کامی ئەم چوار وشہیہ دەست پی بکھی قہیدی نییہ، بؤ تو، کوپی خوشت ناومہئی یہ سار، یا رہباح، یا نہ جیج، یا ئەفلەح، چونکہ وا دەبی تو دەپرسیت و دەلییت: ئەری هین لەوی یہ؟ جا ئەگەر لەوی نہ بوو دەلین: نہ و لیڕہ نییہ. قسہ بیژ دەفەر موی: ئەم ناوانہ کہ پیغەمبەر (درووی خودای لەسەری) جەلەو گیریی لی کردوون تەنیا چوار ناون و بہس، بە دەم منەوہ زیاتریان مەکن (م/د/ت).

۵۴۰۲ - عَنْ جَابِرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَرَادَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَنْهَى عَنْ أَنْ يُسَمَّى بِعَلَى وَبِرَّكَهَ وَبِأَفْلَحَ وَبِإِسَارَ وَبِنَافِعَ وَيَنْحُو ذَلِكَ ثُمَّ رَأَيْتُهُ سَكَتَ بَعْدُ عَنْهَا فَلَمْ يَقُلْ شَيْئًا ثُمَّ قُبِضَ وَأَرَادَ عَمْرٌ أَنْ يَنْهَى عَنْ ذَلِكَ ثُمَّ تَرَكَهُ. وَاهِ مُسْلِمٌ وَابُو دَاوُدَ وَلَفْظُهُ: إِنْ عِشْتُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَلْهَى أُمَّتِي أَنْ يُسَمُّوا نَافِعًا وَأَفْلَحًا وَبِرَّكَهَ فَإِنَّ الرَّجُلَ يَقُولُ إِذَا جَاءَ أَتَمَّ بَرَكَةً فَيَقُولُونَ: لَا^(۴).

جابر (خودای فی رازی بن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودو سلاوی خودای لەسەری) ویستی کہ ناوی یەعلاو بەرەکەت و ئەفلەح و یەسار و نافع و ئەم جوړە ناوانە یاساخ بکا، بە لām وەك سەرنج دا لہ پاشا لییان بی دەنگ بوو، هەتا گیانی پاکی سپارد هیچی وای لہ بارەیانەوہ نەفەر موو. عومەریش (خودای فی رازی بن) ویستی کہ ئەم جوړە ناوانە قەدەغە بکا، بە لām لہ پاش دا وازی لەوہ هیئا. (م/د/ت) گفەھی ئەبو داوود (خودای فی رازی بن) فەرمووی (درووی خودای لەسەری): ئەگەر مام و نەمردم - خودا یاربئ - نایەلم گەلی من خویان ناو بنین: نافع و ئەفلەح و بەرەکەت چونکہ واری دەکەوی پیاوی دەپرسی: دەلی: ئەری بەرەکەت لیڕە یە؟ ئەوانیش دەلین: ئەو لیڕە نییە! ئەوہیش لہ لای هەندی کەس دەبی بە هوی رەشبینی و بەد بینی.

(۴) مسلم. آداب: تقدم تخريجه (الحديث ۳).

٦٤) ناوانانی مندالی تازه بوو، گوشرکردنی و شیرین کردنی مه‌لاشویی به خورما، یا به شیرینی تر: (تسمیه المولود وتحنیکه بتمر)

٥٤٠٣ - → (ب - ٤ ز - ١١ ل - ٣٣ ف - ٥) (١).

٥٤٠٤ - → (ب - ٤ ز - ١١ ل - ٣٣ ف - ٣) (٢).

٥٤٠٥ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَهَبْتُ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيِّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِينَ وُلِدَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي عَبَاءَةٍ يَهْنَأُ بِعِيرٍ لَهُ فَقَالَ: هَلْ مَعَكَ تَمْرٌ؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ. فَأَوَّلَتْهُ تَمْرَاتٍ فَأَلْقَاهُنَّ فِي فِيهِ فَلَاكِهْنَّ، ثُمَّ فَعَرَ فَا الصَّبِيَّ فَمَجَّهَ فِي فِيهِ فَجَعَلَ الصَّبِيُّ يَتَلَمَّظُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حُبُّ الْأَنْصَارِ الثَّمَرُ. وَسَمَّاهُ عَبْدَ اللَّهِ. رواه الثلاثة (٣).

ئه‌نه‌س (خودای نازنی بن) فهرمووی: که عه‌بدوللای کورپی ئه‌بو طه‌لحه له دایک بوو، خۆم بردم بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سهرین) که چووم له‌و کاته‌دا پیغه‌مبه‌ر (دیوودی خودای له‌سهرین) بالآ پۆشیکی له‌به‌ردا بوو، قه‌ترانی ده‌دا له‌و شتریکی خۆی، فهرمووی: خورمات له‌گه‌ل خۆت هی‌ناوه بۆ مه‌لاشوو شیرین کردنی؟ گوتم: ئا هی‌ناومه، چه‌ند ده‌نک، خورمام پی بوو دامن پیی، ئه‌ویش هه‌لی دانه ناو ده‌می خۆیه‌وه‌و جوینی و ئینجا ده‌می منداله‌که‌ی دا چه‌قه‌ندو ما‌جoomی خورما‌که‌ی تفانده‌ ناوی، منداله‌که‌یش ده‌ستی کرد به‌ مل‌چاندنی و زمانی بۆ ده‌گیرا، پیغه‌مبه‌ریش (دیوودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: خورما دۆستی یاریده‌ده‌رانه: خورما یاری یاریده‌ده‌رانه! ئه‌وه‌تا ساواکه‌ گورج ده‌ستی کرد به‌ قۆستنه‌وه‌ی، هه‌زهرت (دیوودی خودای له‌سهرین) ناویشی نا عه‌بدوللآ (ش/د - خودا خۆش نوودبی لییان).

(١) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل / ١١ رقم / ٢٦٠٨/٥.

(٢) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل / ١١ رقم / ٢٦٠٦/٣.

(٣) مسلم. آداب: ٥٥٧٧. أبو داود. ادب: ٤٩٥١. تحفة الأشراف: ٣٢٥ (بروانه: ته‌جرید/ ١٠٠/٥ هه‌تا

له‌به‌ره / ١١٥ بۆ تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌م بابه‌ته - وەرگیر / ٢٠٠٨/٥/١٩).

۵۴۰۶- وَكَانَ رَسُولَ اللَّهِ (مَنْ لِي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُؤْتِي بِالصَّبَّانِ فَيَسْرُكُ عَلَيْهِمْ وَيَحْنُكُهُمْ. رواه مسلم والله أعلى وأعلم^(۴):

فهرمووی: گه‌ئی جار مندالی تازه بوویان ده‌هینا بۆ خزمه‌ت چه‌زره‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) نژای پیروزی و موباره‌کی بۆ ده‌رکردن و به شیرینی گوشتی ده‌کردن و به خورماو شتی واه‌لاشووی شیرین ده‌کردن! (م).

۶۵) گۆرینی ناوی ناشیرین به ناویکی جوان

تغییر الأسم القبیح بأسم حسن

۵۴۰۷- عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ) أَنَّهُ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ (مَنْ لِي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: حَزَنٌ. قَالَ: أَلَيْتَ سَهْلًا، قَالَ لَا أُغَيِّرُ اسْمًا سَمَائِيهِ أَبَى. قَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ، فَمَا زَالَتْ الْحُزُونَةُ فِينَا بَعْدُ. رواه البخاري وأحمد وأبو داود^(۱):

له سه‌عیدی کوپی موسه‌ییبه‌وه له باوکیه‌وه له باپیری‌وه (خودایان ئی خوشنودین) فهرمووی: چوومه خزمه‌ت چه‌زره‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ناوت چیه! گوتم: ناوم چه‌زنه (واته: هه‌ر ده‌وه‌له‌ت و ره‌قه‌ن) چه‌زره‌ت فهرمووی (درویدی خودای له‌سهرین): نا، تو ناوت سه‌هله (واته: نه‌رمانی و ده‌شت و خوش و ئاسان) منیش به گویم نه‌کردو عه‌رزیم کرد ناوی ناگۆرم که باوکم له منی ناوه!

ئیبنو لموسه‌ییب ده‌یفه‌رموو: ئیتر له‌و ساکه‌وه که باپیرم نه‌م قسه ره‌قه‌ی له رووی پیغه‌مبه‌ردا کردووه به گوپی نه‌کردووه که خوی ناوبینی سه‌هله، سه‌ر ره‌قی و توندی و تیزژی‌مان هه‌تا ئیستایش له ناو داماووه لی‌مان ناب‌ری (ب/ئه/د).

(۴) مسلم. آداب: ۵۵۸۴، ۶۶۰، تحفة الأشراف: ۱۹۷۷۵.

(۱) بخاری. ادب: ۶۱۹۰، ۶۱۹۲.

۵۴۰۸ - عن ابن عمر (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: ان ابْنَةَ لَعْمَرٍ كَانَتْ تَسْمَى عَاصِيَةَ فَسَمَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَمِيلَةَ. رواه مسلم وابو داود^(۲).

نیبنو عومه‌ر (خودا لییان خوُش نوودبی) فره‌مووی: کچیکی عومه‌ر ناوی عاصیه بوو (واته: یاخی) پیغه‌مبه‌ر (دروودی سلاوی خودای له‌سه‌ربی) ناوی نا جه‌میله (واته: جوان) (م/د/ت).

۵۴۰۹ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: سَمَّيْتُ ابْنَتِي بَرَّةً، فَقَالَتْ لِي زَيْنَبُ بِنْتُ أَبِي سَلَمَةَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَهَى عَنْ هَذَا الْإِسْمِ وَسَمَّيْتُ بَرَّةً فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِأَهْلِ الْبِرِّ مِنْكُمْ، فَقَالُوا: بِمَ لَسَمَّيْهَا؟ قَالَ: سَمَّوْهَا زَيْنَبَ^(۳).

مه‌مه‌دی کوپی عه‌مری کوپی عه‌طاء (خودایان لی خوُش نوودبی) فره‌مووی: کچیکم بوو ناوم نا به‌ره (واته: باش: چاک: خاس) زه‌ینه‌بی کچی نه‌بو سه‌له‌مه (خودای لی رازی بن) پیی فره‌مووم: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربین) نه‌م ناوه‌ی یاساخ کردووه، منیش کاتی خوُی ناوم به‌ره بوو، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربین) فره‌مووی: خوُتان به‌ پاک و پاکیزه دامه‌نی‌ن و ته‌زکییه‌ی خوُتان مه‌که‌ن، هه‌ر خودا بوُ خوُی باش ده‌زانی که کی‌تان باشه، یا خراپه. جا ده‌لین: قوربان! نه‌ی ناوی بنی‌ن چی؟ فره‌مووی: ناوی بنی‌ن زه‌ینه‌ب (واته: نه‌رمول. نیت‌ر ناویان نام زه‌ینه‌ب. (ش/د - خودا لییان خوُشنوودبی).

۵۴۱۰ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَتْ جُوَيْرِيَّةُ اسْمَهَا بَرَّةً، فَسَمَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جُوَيْرِيَّةً وَكَانَ يَكْرَهُ أَنْ يُقَالَ: خَرَجَ مِنْ عِنْدِ بَرَّةً. رواهما الثلاثة^(۴).

(۲) مسلم. آداب: ۵۵۶۹. ابو داود. ادب: ۴۹۵۲. ترمذی. ادب: ۲۸۳۸ تحفة / ۸۱۵۵.

(۳) مسلم. آداب: ۵۵۷۲، ۵۵۷۴. ابو داود. ادب: ۴۹۵۳ تحفة الأشراف: ۱۵۸۸۴.

(۴) مسلم. ذکر ودعا: ۶۸۵۱، ۵۵۷۱. ابو داود. صلاة: ۱۵۰۳ تحفة الأشراف: ۶۳۵۸. تجرید/ ۲۲۴/۵ رقم/

ثیینو عه‌بباس (رمزای خودایان لیبین) فهرمووی: له پییش دا جویرییه ناوی به‌ره بوو (واته: چاک) پییغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربین) که ماره‌ی کرد بو خوی ناوی نا جویرییه. چونکه پیی ناخوش بوو بگوتری پییغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربین) له‌لای به‌ره‌وه دهرچووه دهری، چونکی ئەم قسه‌یه بونی نه‌وه‌ی ئی دئ که چاکه‌ی به‌جئ هیشتبی. (ش/د).

۵۴۱۱- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ أَخْذَرِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا يَسْمَى أَصْرَمَ كَانَ فِي الثَّفَرِ اللَّيْنِ أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ (مَثَلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَثَلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: أَنَا أَصْرَمُ. قَالَ: بَلْ أَنْتَ زُرْعَةُ^(۵).

ئوسامه‌ی کوپی نه‌خده‌ری (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیایوی ناوی نه‌صره‌م بوو (واته: گویکرتا و گویپراو) له‌و ده‌سته‌یه‌دا بوو که هاتن بو لای پییغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربین) پییغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربین) پیی فهرمووی: ناوت چییه؟ گوتی: ناوم نه‌صره‌مه، فهرمووی: خه‌یر، به‌لکوو تو له ئیستا به‌دواوه ناوت زورعه‌یه (واته: مه‌زراو شینایی) (د-س/صالح).

۵۴۱۲- عَنْ شَرِيحِ بْنِ هَانِي عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) أَنَّهُ لَمَّا وَقَفَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (مَثَلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَعَ قَوْمِهِ سَمِعَهُمْ يَكُونُونَ بِأَبِي الْحَكَمِ فِدْعَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ (مَثَلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَكَمُ وَإِلَيْهِ الْحُكْمُ فَلِمَ تُكْنِي أَبَا الْحَكَمِ. فَقَالَ: إِنَّ قَوْمِي إِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ أَتَوْنِي فَحَكَمْتُ بَيْنَهُمْ فَرَضِي كِلَا الْفَرِيقَيْنِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَثَلُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَا أَحْسَنَ هَذَا فَمَا لَكَ مِنَ الْوَلَدِ؟ قَالَ: لِي شَرِيحٌ وَمُسْلِمٌ وَعَبْدُ اللَّهِ. قَالَ: فَمَنْ أَكْبَرُهُمْ؟ قَالَ: قُلْتُ شَرِيحٌ. قَالَ: فَأَنْتَ أَبُو شَرِيحٍ^(۶).

شوو‌ره‌یحی کوپی هانی فهرمووی: باوکم فهرمووی: ئەو کاته که له‌گه‌ل ده‌سته‌ی نوین‌ه‌ری گه‌له‌که‌ما چو‌وین بو لای پییغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربین) پییغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌س‌ربین) به‌ر گویی ده‌که‌وئ که به‌من ده‌لین: نه‌ب‌ول‌ه‌که‌م (

(۵) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۶) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

واته: حوکم به‌دهست: حوکمدار: فه‌ماندار) جا چه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) بانگی کردم و فه‌رمووی: ته‌نیا هر خودا خوئی چه‌که‌مه و حاکی پاست و دروست هر خوئی‌ته‌تی و حوکم و فه‌مان‌په‌وایی و بریاری کو‌تایی هر به‌دهست خوئی‌ته‌تی، جا که‌واته بۆ پی‌ت ده‌لین نه‌بو له‌که‌مه و نه‌م که‌سناو و کونی‌یه‌ت له‌چییه‌وه هاتوو (نه‌مه بۆنی خودایه‌تی ئی دئی). منیش عه‌رزیم کرد: هۆی نه‌وه‌یه که‌وام پی ده‌لین چونکه هۆزه‌که‌م له‌ناو خو‌یاندای نه‌گه‌ر له‌سه‌ر شتی تی‌کچوون و ریک نه‌که‌وتن دینه‌ لای من، منیش فه‌رمانی ده‌رده‌که‌م و بریاری ده‌ده‌م له‌نیوانیاندای، هر دوو لاپه‌سه‌ندی ده‌که‌ن و پی‌ی رازی ده‌بن، له‌به‌ر نه‌مه پی‌م ده‌گوتری نه‌بول چه‌که‌م. چه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: نه‌مه شتیکی گه‌ئێ جوانه، باشه نه‌دی کو‌په‌کانت ناو یان چییه؟ گوتم: شوره‌یح و موسلیم و عه‌بدوللام هه‌یه: فه‌رمووی: کامه‌یان گه‌وره‌یانن؟ گوتم: شوره‌یح، فه‌رمووی: که‌واته تو‌ ناوت نه‌بو شوره‌یح، واته: باوکی شوره‌یح. (د-س/ صالح-ن).

٥٤١٣- وَقَالَ مَسْرُوقٌ لَقَيْتُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) فَقَالَ: مَنْ أَلْت؟ قُلْتُ: مَسْرُوقُ بْنُ الْأَجْدَعِ. قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: الْأَجْدَعُ شَيْطَانٌ. روى هذه الثلاثة أبو داود^(٧):

مه‌سرووقیش ده‌ئێ: تووشی عومه‌ر بووم، فه‌رمووی: تو‌ کی‌یت گوتم: مه‌سرووقی کو‌پی نه‌جده‌عم، عومه‌ر فه‌رمووی: بۆ خو‌م له‌ پی‌غه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (درویدی خودای له‌سهرین) نه‌جده‌ع ناوی شه‌یتانی‌که که‌واته نابێ بکری به‌ناوی موسولمان و ئاده‌میزاد (د-س/ صالح).

٥٤١٤- وَغَيْرَ الثَّيْبِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اسْمُ الْعَاصِ وَعَزِيزٌ وَعَتَلَةٌ وَشَيْطَانٌ وَالْحَكَمُ وَغَرَابٌ وَخَبَابٌ وَشِهَابٌ فَسَمَاءُ هِشَامًا وَسَمَى حَرَبًا سَلْمًا وَسَمَى الْمُضْطَجِعُ الْمُتَبَعِثُ وَأَرْضًا تُسَمَّى عَفْرَةَ سَمَاءَ خَضِرَةَ وَشِعْبَ الضَّلَالَةِ سَمَاءَ شِعْبِ الْهَدَى وَبَنَى الزَّيْةَ سَمَاءَهُمُ بَنَى الرَّشْدَةَ وَسَمَى بَنَى مُغْرِبَةَ بَنَى رِشْدَةَ. رواه أبو داود^(٨):

^(٧) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

^(٨) رواه أبو داود وقال تركت أسانيدھا للاختصار (شرحه).

پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەڕین) ئەم ناوانە‌ی گۆڤری: عاصی و عەزیزو عەتەلەو شەیتان و حەکەم و غورا ب و حوباب، شێهابیشتی گۆڤری و ناوی هیشام، حەربێ ناونا سەلم، موزتەجیعی ناونا موبەعیث، زەوی یەک ناوی عەفیرە بوو ناوی نا خەزیرە، شوعەبول ضەلالەتی ناونا شوعەبولهودا، بەنی زینیەو بەنی موغوییه‌ی ناونا بەنی ریشدە بەنی زینیەو بەنی موغوییه‌، واتە: ئەو‌هی خیز، بەنی ریشدە واتە: ئەو‌هی مەرد. (د)

٦٦) ناز ناوو کەسناو (واتە: لەقەبو کونیە): (اللقب والکنیة)

٥٤١٥- → (ب- ٧ ز- ٣٢ ل- ١٥٤ ف- ٧) (١).

٥٤١٦- → (ب- ٥ ز- ٩ ل- ٦٣ ف- ٥) (٢).

٥٤١٧- → لەباسی (گالته‌کردن دروسته‌) دا رابورد. حەدیثی (یا ابا عمیر مافعل النغیر) (٣).

٥٤١٨- وَقَالَتْ: عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): يَا رَسُولَ اللَّهِ كُلُّ صَوَاحِبِي لَهُنَّ كُنَى، قَالَ: فَكُنْتِي بِإِنِّكَ عَبْدُ اللَّهِ فَكَأَنَّتِ لِكُنَى بِأَمِّ عَبْدِ اللَّهِ. رواه أبو داود بسند صالح (٤):

عائیشە (خودای ئازانی بن) فەرمووی: قوربان! ئە‌ی ره‌وانە‌ کراوی خودا! هە‌وێ و هاو‌پێ‌کانم هە‌موو کە‌سناویان هە‌یه‌ من نە‌بی، هەر کە‌سە‌یان بە‌ناوی مندالێ‌کە‌وه‌ ناوو شۆ‌ره‌تی دەر‌کردوو، وە‌ک ئوممو سە‌له‌مه‌و ئە‌وانی تر؟ فە‌رمووی (دروودی خودای لە‌سە‌ڕین): دە‌ی تۆ‌یش بە‌ناوی عە‌بدوللای کۆ‌ری ئە‌سمانی خوشکته‌وه‌ کە‌سناو بۆ‌ خۆ‌ت دابنێ‌ و خۆ‌ت ناوبنێ‌: ئوممو عە‌بدوللای: دایکی عە‌بدوللای، خۆ‌ ئە‌وه‌ندە‌ت خۆ‌ش دە‌وێ بۆ‌نی کۆ‌ری خۆ‌ت پێ‌یه‌وه‌ ناوه‌! فە‌رمووی: ئیتر له‌وه‌ دوا ئوممو عە‌بدوللای: دایکی عە‌بدوللای بوو بە‌ کە‌سناوی

(١) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل / ٣٢ رقم/ ٤١١٣/٧.

(٢) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل / ٩ رقم/ ٣٢٩٢/٥.

(٣) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل / ٣٥ رقم/ ٢ ل- ٩١ ج/ ٤٨٦٠/١.

(٤) بسند صالح لأبی داود.

عائیشه و پیان ده‌گه‌ت: ئوممو عه‌بدوللا. واته: دایکی عه‌بدوللا (د-س/صالح). شیخی عه‌ینی- ره‌حه‌تی خودای لی‌بی و له پیت و به‌ره‌که‌ت و هیممه‌تی رۆحانییه‌تی بی به‌ش نه‌بین) له شه‌رحی صه‌حیحی بوخاریدا له‌به‌رگی بیست و دوو دا له‌لاپه‌ره (۱۴۲) دا ده‌فهرموئ: له‌دوا پیغه‌مبه‌رو ئه‌بو به‌کر خوشه‌ویستترین که‌س له‌کن عائیشه عه‌بدوللای کوپی زوبه‌یر بوو، عائیشه پووری بوو، زۆرت‌ر خۆی به‌ خۆی ده‌کرد و هه‌ر خۆشی په‌روه‌رده‌ی ده‌کرد، جا بۆیه پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) دایده‌نی به‌ کوپی، وه منیش به‌و شیوه‌ی سه‌ره‌وه ته‌رجه‌مه‌م کرد. ئه‌م جوړه ته‌عبیرو نیسبه‌ته دوورن له‌ته‌به‌ننی، ئه‌مه ئه‌و فهرمووده‌یه ده‌سه‌لمی‌نی که ده‌فهرموئ: الخاله بمنزلة الام. پوور له جی دایکه. (وه‌رگی‌پ)

۶۷) له‌کاتی بانگ کردندا دروسته‌ دوا‌یی ناو بکرتی‌تری، یا‌هه‌ندی پیت له ناو‌فه‌ بدری: (يجوز النداء بالترخيم)

۵۴۱۹- → (ب- ۵ ز- ۳۷ ل- ۱۵۴ ف- ۴) (۱).

۵۴۲۰- وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ لِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): يَا أَبَا هُرَيْرَةَ.

رواهما البخاري (۲):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین)

پی‌ی فهرمووم: ئه‌ی ئه‌بو هیر! (ب).

۵۴۲۱- → (ب- ۴ ز- ۹۰ ل- ۲۳۷ ف- ۱۲) (۳).

لی‌ره‌دا ئاوا‌یه: ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: ئوممو سوله‌یم له ناو

بارگه‌و بنه‌که‌دا بوو، ئه‌نجه‌شه- که نوکه‌ریکی ره‌شکه‌له‌ی پیغه‌مبه‌ر بوو

وشت‌ره‌کانی ئی ده‌خوپی، هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌رین) فهرمووی: ئه‌ی

(۱) تقدم فی مجلد/ ۵ تسلسل / ۳۷ رقم/ ۴/ ۲۴۳۳

(۲) سبق فی مجلد/ ۱۰ تسلسل / ۱ رقم/ ۱/ ۵۱۲۶.

(۳) تقدم فی مجلد/ ۴ تسلسل / ۹۰ رقم/ ۱۲/ ۳۱۲۷.

ئه‌نجه‌ش! هیواش له سه‌ره‌خۆ و لآخه‌كان لیخوره، چونكه با ریان ئافره‌ته كه وهك شووشه ناسكن! (ش).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بۆ روون كردنه‌وه‌ی ئهم باسه ده‌لێن: گهرچی ناو ته‌رجمه‌هه ناکرێ به‌لام تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌م باسه به‌سراوه به‌ واتاو مه‌به‌ستی ناوه‌كانه‌وه، بگه‌ه په‌یوه‌ندی به‌ رێزمانیشه‌وه هه‌یه، ئایا (ته‌رخیم) یا پاشکرتاندی ناو له‌ کوردیدا هه‌یه یانا، ئه‌گه‌ر هه‌یه ده‌ق وهك پاشکرتنه‌ی عه‌ره‌بی وایه. ئه‌وه‌ی كه په‌یوه‌ندی به‌ مه‌به‌ستی ئیمه‌وه هه‌یه ئهم پرسیاره گرنگه‌یه: ئایا حوكمی‌کی شه‌رعی كه بۆ واژه عه‌ره‌بی یه‌كه ئیسیپات ده‌بێ، به‌ هۆی هه‌ر هۆیه‌كه‌وه ئه‌و حوكمه‌ی بۆ ئیسیپات ده‌بێ، وهك جوانی مه‌عناكه‌ی، یا ناشیرینی له‌ فظه‌كه‌ی، یا هۆیه‌کی رێزمانی، ئایا هه‌مان حوكم بۆ ته‌رجمه‌هه‌ی ئه‌و له‌ فظه‌ش ئیسیپات ده‌بێ یانا؟

كه‌سێ به‌وردی سه‌ره‌نجی ئهم ناوه‌و ته‌فسیره‌كه‌ی بدا له‌م باسه‌ی ژێر ده‌ستماندا، به‌باشی تێ ده‌گا، له‌ بوخاری شه‌ریف و له‌ سه‌حیحی موسلیم پیرۆزدا ده‌فه‌رموێ: أَخْنَعُ الْأَسْمَاءَ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَسْمَى بِمَلِكِ الْأَمْلاكِ، قال سفيان يقول غيره: تفسيره شاهان شاه. یاسه‌رنجی ئهم فه‌رمایشته‌ی شیخی نه‌وه‌وی (رمزای خودای لێن) بدا هه‌مان مه‌به‌ست به‌باشی تێ ده‌گا، نه‌وه‌وی ده‌فه‌رموێ:

{وأما قوله فلا تزيدن علي - هو بضم الدال - ومعناه: الذي سمعته أربع كلمات وكذا روايتهن لكم فلا تزيدوا علي في الرواية ولا تنقلوا عني غير الأربع وليس فيه منع القياس على الأربع وأن يلحق بها ما في معناها قال أصحابنا يكره التسمية بهذه الأسماء المذكورة في الحديث وما في معناها}.

ته‌ماشای عه‌ینی به‌رگی ۲۲ لاپه‌ره (۲۱۵) بکه هه‌روه‌ها ته‌ماشای شه‌رحی سه‌حیحی موسلیم به‌رگی ۱ ل - ۱۱۸ بکه.

جاوا به پیی ته‌وانا بۆ ئه‌م مه‌به‌سته مه‌عنای ناوه‌کان به کوردی ده‌نوسین و ده‌لێن: عه‌بدوللّا واته: به‌نده‌ی خودا: عه‌بدی خودا: خودا په‌رست عه‌بدولپه‌حمان: به‌نده‌ی خودای میهره‌بان حاریث: کاسب: فرمانکه‌ر. هه‌مام: مشوور خۆر: ده‌ربایست، یاخود: خه‌مخۆر: خه‌مخوار. حه‌رب: شه‌ر، جه‌نگ: جه‌نگی موپه: تال: تالی: قاسم: دابه‌شکه‌ر، قاسم ناوی کوپه‌گه‌وره‌ی پیغه‌مبه‌ر بوو، له‌به‌ر ئه‌وه ئه‌بولقاسم بوو به‌که‌سناوو کونییه‌ی حه‌ززه‌ت (دروودو ساڵوی خودای له‌سه‌ربێ) ئه‌م که‌سناوه‌ی حه‌ززه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ربێ) هێمایه بۆ ئه‌وه که حه‌ززه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ربێ) به‌فه‌رمانی خودا ئه‌و خێرو خوشی و به‌شو و باره‌یه‌ی که‌له خوداوه دانراوه بۆ به‌نده‌گان به‌ پیی شانی خۆیان دابه‌شی ده‌کا به‌سه‌ریاندا، جا تائیشتیابه‌ له‌زات و صیفه‌ت و ناو نیشانی تایبه‌تی حه‌ززه‌تدا په‌یدا نه‌بێ له‌ ژبانی حه‌ززه‌تدا (دروودی خودای له‌سه‌ربێ) ئه‌م که‌سناوی ئه‌بولقاسمه بۆ که‌سی تر ده‌ستی نه‌ده‌دا، یه‌سا: ئاسان. یاخود: ده‌وله‌مه‌ندی: دارایی. ره‌باح: قازانج: سوود. نه‌جاح: سه‌رکه‌وتن: سه‌رکه‌وت. ئه‌فله‌ح: پزگار نافع: سوود به‌خش. یه‌علا: به‌رز: سه‌ربه‌رز. به‌ره‌که: پیت و فه‌رو به‌ره‌که‌ت. زه‌ینه‌ب: نه‌رمۆل: گوشتنه. جوویرییه: که‌نیز. یا که‌نیشک: که‌نی: کچکه: کچۆله. عاصی: یاخی عه‌زیز: ته‌واناو زال، یه‌گیکه له‌ناوه جوانه‌کانی خودا. عه‌ته‌له: نوێل. غوراب: قه‌له‌ ره‌ش.

حوباب: ناوی شه‌یتانیکه. شیهاب: نه‌یزه‌ک: شووله‌ ناگر: نه‌ستیره‌ کشان. هیشام: دارپه‌ر. حه‌رب و سه‌لم: جه‌نگ و ناشتی موزته‌جیع: پالکه‌وتوو. مونه‌عیث: راپه‌ریو. عه‌فیره: شوپه‌کات. خه‌ضیره: سه‌وزه‌لانی. شوعه‌بول ضه‌لاله: هه‌رده‌ی سه‌رلیشیوان. یاخود ده‌ره‌ی گومپایی شوعه‌بولهودا: پیگه‌ی راست. یا پیگه‌ی پزگاری. به‌نی زنیه: نه‌وه‌ی حییز. به‌نی موغویییه: خێلی سۆزانی. به‌نی ریشه‌ده: نه‌وه‌ی مه‌رد.

جالیره‌دا ده‌لێن: ناو چ به‌عه‌ره‌بی بی وه چ به‌کوردی یابه‌ هه‌رزه‌مانیکی تری ده‌بی ئه‌م مه‌رجانه‌ی تیا بیته‌جی:

- ١- ناویکی پیک و پیک که له‌فظ و مه‌عنای وه‌ک یه‌ک جوان و په‌سه‌ندن.
- ٢- نه‌بی به‌هوی لیگۆزان و په‌شبینی و شتی وا، به‌لکوو بیی به‌هوی وریایی و چالاکی و نوقلانه‌ی خێرو فالێ باش و بیی به‌نیشانه‌ی به‌ندایه‌تی خودا.
- ٣- نه‌بی به‌هوی خو‌به‌ پاک زانین و بایی بوون و خود په‌سه‌ندی (ته‌زکییه) و هاوبه‌شی و موشاره‌که له‌ زات و صیقاتی (خودای گه‌وره‌دا).
ئه‌مه له‌لای.

داخه‌که‌م لی‌ره‌دا دوو خال هه‌یه هه‌ردوکیان دل ته‌زین:

- ١- ناوی ناشیرین - هه‌تا ئیستایش - له‌ ناو عه‌ره‌به‌ ده‌شته‌کی - یه‌کاندا زۆر زۆره. بگه‌ر له‌ ناو کورده‌واریشدا هه‌ر ماوه.
- ب- له‌ناو کورده‌واریشدا ناوی په‌یوه‌ندو موسنهد بۆ لای ناوه‌ جوانه‌کانی خودا زۆر که‌من، وه‌ک: خوا که‌رم، خوا داد، خودا به‌خش، خودیده. چونکه‌ تا ئیستایش ناوه‌ جوانه‌کانی خودا له‌ کوردیدا کۆنه‌ کراونه‌ته‌وه، یاخود له‌ عه‌ره‌بی‌یه‌وه ته‌رجه‌مه‌یه‌کی جوان نه‌کراون. ئیتر په‌نا به‌ خودا ته‌ماشای باسی ناوه‌ جوانه‌کانی خودا بکه‌.

(وه‌رگێڕ - ١٤/٧/١٩٨٦)

به‌شی شه‌شه‌م: باسی هه‌لبه‌ست و هۆنراوه‌ و گۆرانی و شتی وا که‌له‌م
بابه‌ته‌بن

٦٨ هه‌لبه‌ست له‌ خودی خویدا باش نییه

الفصل السادس: في الشعر والغناء ونحوهما

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشُّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ -

سورة يس - ٣٦/٦٩}.

واته: ئیمه (به‌ناردنی قورئان بۆ سه‌ر دلی موحه‌مه‌دی کوپی عه‌بدوللا که پیغه‌مبه‌ری خودایه) نه‌و زاته‌مان فی‌ری هونه‌ری هه‌لبه‌ست و هۆنینه‌وه‌ی

شیعرو، یاسای دانانی هۆنراوه نه کردوو، ئەوه له ناوه شیتهوهو کاری و شیای پاییه و شانی ئەو نییه، پایه‌ی پیغه‌مبه‌ری جیا‌یه له پله‌ی شاعیری، پیغه‌مبه‌ری پاییه‌کی پیرۆزه، خه‌لاتی خوداییه وه‌ی شاعیری سوۆزی ده‌روونی ئاده‌میزاده، ئەم قورئان و فره‌مایشتانه‌ی که ئیمه ناردوومانه بۆ موحه‌مه‌د شیعرو شتی وانیه‌یه وه‌ک ناموسولمانه‌کان ده‌لین، چونکه شیعرو ده‌ستوور و یاسای تایبه‌تی خو‌ی هه‌یه، کیشی هه‌یه، سه‌روای هه‌یه، مه‌عناکه‌شی بریتی یه له خه‌یال و ئەندیشه‌و ئاوات و خوۆزگه‌و پڕو پاگه‌نده‌و فیشال و سوۆزی ده‌روونی شاعیران، وه‌ی ئەمه بریتی یه له یادو ذیکری خودا، رابه‌ری و پینمایی هۆشیاران ده‌کا بۆ پڕگه‌ی پیرۆزی هه‌ر دوو جیهان و نامه‌یه‌کی نوسراوی پیرۆزی ئاسمانی یه، ناوی خو‌ی به‌ خو‌یه‌وه‌یه که قورئانیکی ئاشکراو رووناکه‌و پڕه له دانایی و بریاری خوداو، مه‌سنه‌له‌کانی شه‌رعی شه‌ریف.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ، أَلَمْ تَرَأَهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهيمُونَ، وَأَلَهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ - سورة الشعراء - ٢٢٤ - ٢٢٧}.

واته: قورئان کلام و فره‌موده‌ی خودایه، نه هینراوی شه‌یاتین و نه داهینراوی جنۆکه‌و نه‌هۆنراوه‌ی هه‌ستیاری هۆنه‌ره‌و نه‌هونه‌ری شاعیرانه، فره‌مایشتی پڕ له نووورو ره‌حمه‌ت و حیکمه‌ت وه‌ک ئەم قورئانه ده‌بن، ئەمه له کو‌ی و قسه‌و ها شه‌و هووشه‌ی هۆنه‌ران و شاعیران له کو‌ی؟ به‌ پیچه‌وانه‌وه شاعیران پیشه‌وای کۆمه‌لی سه‌رکه‌ش و ده‌سته‌ی گوم‌پایان، مامۆستای درۆن، په‌پره‌وه‌کانیان که سانیکی بن ئیلتیزامن وه‌ک خو‌یان، ته‌ماشای ده‌که‌ی له هه‌موو ئاشی ئی ده‌که‌ن! له هه‌موو مه‌نجه‌لیکا ئەسکو‌ین! وه‌ک دیوانه‌ی سه‌رکه‌ردان له هه‌موو شیوو دۆل و ده‌ره‌یه‌کا میشه‌ که‌زه‌یانه، به‌راسته‌و به‌ درۆ دم له هه‌موو باس و خواستی ده‌کو‌تن، به‌پ‌ی و به‌بن پ‌ی هه‌ر سه‌ر ده‌نینه‌وه، قسه‌ی دم و

دلّیان یهك نییه، رهفتارو کرداریان لهیهك جیایه، دیمه‌ن و ناو دلّیان ئاسمان و پرسیمانه ئه‌مه پیره‌وی سهره‌کی شاعیرانه به گشتی، وه‌ئی خوا هه‌قه کۆمه‌لێ له شاعیران له‌م قاعیده‌یه موسته‌سنان، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا که شاعیرن به‌لام موسولمانی چاکن خاوه‌نی دهم و زمانی پاکن، خاوه‌ن باوه‌پرو مه‌بدنه‌ن، کارو کرده‌وه‌یان جوان و باشه، رهفتارو کرداریان جوانه، باوه‌پیان به‌ دینی خودا هه‌یه، له‌ سهری ده‌که‌نه‌وه، یادو ذیکری خودا به‌زۆری ده‌که‌ن، سهر بۆ زوڵم و زۆرو ناهه‌قی شو‌ر ناکه‌ن، به‌ هۆنراوه‌ی ناسک و راست و دروست و به‌ شیعرێ جوان و دلگیر ب‌سی ئیسلام ده‌که‌ن و له‌سهر موسولمانان ده‌که‌نه‌وه، هه‌قی خویان له‌ ناحه‌زو له‌و که‌سانه ده‌ستین که سته‌میان ئی کردوون!

۵۴۲۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنْ يَمْتَلِيَّ جَوْفُ أَحَدِكُمْ قَيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيَّ شِعْرًا. رواه الأربعة^(۱).

ئیبنو عومەر (خۆش‌نودی خۆدایان نبی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست و نازدار (دروود و رحه‌مت و سلّو و پیروزی خودای گه‌وره‌ی له‌ سهر‌بی و سهر و مال و رو‌ح و هه‌ست و نه‌ست به‌ قوربانی گه‌ردی سهر گۆپی پیروزی‌بی.. ئامین) ده‌فه‌رموئ: ناوسکتان پ‌ر‌بی له‌ کیم و زوخواو گه‌لێ له‌وه چاکتره بۆ ئیوه که پ‌ر‌بی له‌ شیعر و هۆنراوا (ش/د/ت).

۵۴۲۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ نَسِيرُ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالْعَرَجِ إِذْ عَرَضَ شَاعِرٌ يُنْشِدُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خُذُوا الشَّيْطَانَ أَوْ أَمْسِكُوا الشَّيْطَانَ لَأَنْ يَمْتَلِيَّ جَوْفُ رَجُلٍ قَيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيَّ شِعْرًا. رواه مسلم^(۲).

ئهبو سه‌عه‌ید (خودای ئی زانی بن) فه‌رمووی: جارێ (له‌ عه‌رج) له‌ خزه‌مت هه‌زه‌تدا بووین، به‌ریوه‌ بووین ده‌پ‌و‌یشتین، له‌ نا‌کا‌و بو‌یژ (شاعیر) ئی سهری هه‌ل دا، به‌ نقام هه‌لبه‌ستی ده‌خو‌ین‌ده‌وه، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر‌بی)

(۱) تجرید البخاری/ ۵/ ۲۲۳ رقم/ ۱۹۵۵ = ۶۱۵۴ فتح مسلم. شعر: ۵۸۵۳، ۵۸۵۴. ترمذی. ادب: ۲۸۵۲.

ابن ماجه/ ادب: ۳۷۶۰ تحفة الأشراف/ ۳۹۱۹.

(۲) مسلم. شعر: ۵۸۵۵. ترمذی. ادب: ۲۸۵۲. ابن ماجه/ ادب: ۳۷۶۰ تحفة/ ۳۹۱۹.

فەرمووی: ئەو شەیتانە بگرن، یا فەرمووی: ئەم شەیتانە پابگرن، لە راستی دا ناو دلی پیاو پر بێ لە کیم و زووخواو هیشتا ئەوەی باشتەر لەوە کە ناو دلی پر بێ لە هەلبەست و هۆنراو! (م - خودای ئی رازی بێ).

٦٩) پیغەمبەر ^{دروودی} ^{موتوئى لاسەر} شیعری خەلکی دەخویندەو: (النبي ﷺ قاله متمنلا) ٥٤٢٤ - → (ب - ٧ ز - ٧٦ ل - ٢٥٥ ف - ٢) ^(١).

٥٤٢٥ - وَسُئِلَتْ عَائِشَةُ «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا»: هَلْ كَانَ النَّبِيُّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَمَثَّلُ بِشَيْءٍ مِنَ الشَّعْرِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَتَمَثَّلُ بِشَعْرِ ابْنِ رَوَاحٍ وَيَتَمَثَّلُ وَيَقُولُ: وَيَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تَزُود. رواه الترمذي ^(٢).

لە عایشە (خودای ئی رازی بێ) پرسیار کرا: ئایا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) ئیستیشهادی بە شیعەر دەکردو، هەلبەستی کەسیکی تری بە نموونە دەهینایەو؟ فەرمووی: ئا، هەلبەستی عەبدوللای کوپی رەواحی بە بۆنەى هەندێ شتەو دەخویندەو، وەك ئەو ئەم هەلبەستەى طەرەفەى بۆ بەلگەو ئیستیشهاد دەخویندەو دەیفەرموو:

ستبدى لك الايام ما كنت جاهلا

(ويأتيك بالأنباء من لم تزود)

واتە:

زەمان مامۆستانى بێ مامۆستانە

بەپیتی خۆى هەوال دینن بابایە!

بەپەخشانیشت واتە: ئەوەى نایزانی زەمانەو پۆزگار پیستی دەزانن، گەئى جاریش کابرایى لە لایەلایە بە بێ پێ گوتن و پاسپاردن بە پیى خۆى هەوال و دەنگوباست بۆ دینن (ت - س/ص).

(١) تقدم في مجلد سابع تسلسل ٧٦ ل/ ٢٥٥ ج/ ١ رقم ٤٢١٧/٢.

(٢) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

۵۴۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَصْدَقُ كَلِمَةٍ قَالَهَا الشَّاعِرُ كَلِمَةُ لَيْدٍ أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهَ بَاطِلٌ وَكَادَ أُمَيَّةُ بْنُ أَبِي الصَّلْتِ أَنْ يُسَلِّمَ. رواه الشيخان والترمذي (۳):

نه‌بو هوره‌یره (رمزای خودای لیدین) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دیودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: راستترین گوته‌یی که هونەر گوته‌ییته‌ی نه‌م گوته‌یه‌ی له‌ بیده که ده‌لی:

ألا كل شئ ما خلا الله باطل

(وکل نعیم لا محلة زائل)

واته:

نهم دنیایه کاوو بایه

هیچو پووچو بئ نه‌وایه

نازو به‌هره‌ی بئ به‌قایه

نه‌وه‌ی راست بئ به‌س خوایه

به‌په‌خشانیش واته: دنیاو نازو نیعمه‌ت و خو‌شی دنیا هه‌مووی هیچو پووچو کاو بایه، نه‌وه‌ی راست بئ و تاسه‌ربمییئ هه‌ر خودایه‌و به‌س. چه‌زهرت (دیودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووشی: ئومه‌یییه‌ی کوپی سه‌لتیش له‌ شیعره‌کانیه‌وه‌ وا دهرده‌که‌وئ خه‌ریک بووه‌ ئیسلام ببئ (ش/ت).

۷۰) هه‌له‌به‌ستی وا هه‌یه‌ پره‌ له‌ حیکمه‌تو دانایی: (أن من الشعر حكمة)

۵۴۲۷- عَنْ أَبِي بَنْ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ الشَّعْرِ حِكْمَةً. رواه البخاري وأبو داود والترمذي (۱):

(۳) تجرید البخاری / ۱۹۱/۴ رقم / ۱۵۰۴ - ۲۸۴۱، ۶۱۴۷، ۶۴۸۹. مسلم. سحر: ۵۸۴۸ - ۵۸۵۲. ترمذی.

أدب: ۲۸۵۰. ابن ماجه / أدب: ۳۷۵۷ تحفة الأشراف: ۱۴۹۷۶.

(۱) تجرید / ۲۲۲/۵ رقم / ۱۹۵۴ - ۶۱۴۵ فتح.

نوبہی کوری کہعب (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای
لہسربن) فہرمووی: بہراستی بازی لہ شیعر حیکمہتہ، ہندی لہ ہلبہست
دانایہکی شیرینی واتیادا (ب/د/ت).

۵۴۲۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَعَلَ يَتَكَلَّمُ بِكَلَامٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ مِنَ الْبَيَانَ سِحْرًا وَإِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حُكْمًا^(۲):

نیبنو عہباس (خوشنودی خودایان لیبی) فہرمووی: جاری
عارہبیکی دہشتہکی ہاتہ خرمہتی جہزہت (درویدی خودای لہسربن) شانی کرد بہ
قسہ کردندا، کابرا قسہی لہ قسہی نہستہقترو جواتر بوو، جا بہم بونہیہوہ
پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربن) فہرمووی: لہراستیدا ہندی قسہی رھوان وک
سیحرو جادوو وایہ، ہروہا ہندی ہونراو زانستی بہرزو دانایی یہکی
شیرینی تیایہ (د-س/صالح).

۵۴۲۹- عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنَ الْبَيَانَ سِحْرًا وَإِنَّ مِنَ الْعِلْمِ جَهْلًا وَإِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حُكْمًا وَإِنَّ مِنَ الْقَوْلِ عِيَالًا. قَالَ: صَغَصَعَةُ أَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنَ الْبَيَانَ سِحْرًا. فَالرَّجُلُ يَكُونُ عَلَيْهِ الْحَقُّ وَهُوَ بَ مِنْ صَاحِبِ الْحَقِّ فَيَسْحَرُ الْقَوْمَ بَيَانِهِ فَيَذْهَبُ بِالْحَقِّ وَأَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنَ الْعِلْمِ جَهْلًا. فَيَتَكَلَّفُ الْعَالِمُ إِلَى عِلْمِهِ مَا لَا يَعْلَمُ فَيُجْهَلُ ذَلِكَ وَأَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حُكْمًا. فَهِيَ هَذِهِ الْمَوَاعِظُ وَالْأَمْثَالُ الَّتِي يَتَعَطَّى بِهَا النَّاسُ وَأَمَّا قَوْلُهُ: إِنَّ مِنَ الْقَوْلِ عِيَالًا. فَعَرَضُكَ كَلَامُكَ وَحَدِيثُكَ عَلَى مَنْ لَيْسَ مِنْ شَأْنِهِ أَوْ لَا يُرِيدُهُ. رواهما أبو داود. نَسَّالَ اللَّهُ التَّوْفِيقَ. آمين^(۳):

بورہیدہ (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربن)
فہرمووی: بہراستی ہندی پەخشان و قسہی نہستہق و رھوان ہییہ وک

(۲) رواہ أبو داود بسند صالح (شرحہ).

(۳) رواہ أبو داود بسند صالح (شرحہ).

جادوو کار لە دل و میشتکی گویگر دەکا، هەروەها هەندی لەزانست
 نەفامی و نەزانیینە، وەباز ئی لە شیعەر پەرە لە پەندو ئامۆژگاری و دانایی،
 وەبازە قسەیی هەیه بێجاکردنە. صەعصەعە کەلە زانایانی چینی دوەمی
 موسوڵمانانە دەفەرموئ: ئەوەی کە دەفەرموئ: بەراستی هەندی
 پەخشانی رهوان و قسەى رهوان و گوشتوگۆی بەرز هەیه وەك جادوو کار لە
 دل و هۆشی گویگر دەکا، ئەمە وەك ئەوە پیاوی وا هەیه هەقی کەسیکی
 تری لە سەرە، وەئى ئەم لە خاوەن هەقەکە بە دەمو پلترەو قسە زانترە، جا
 بەقسەى قوت و بە پەخشانی رهوان و پێك و جوان چاو بەست لە خەلكەكە
 دەكاو گویگرەكان لاس دەداو، مافی کابرا دەفەوتیئ و بە ناپەرەوا دەیبا بۆ
 خۆی!

ئەوەیشی کە دەفەرموئ: زانستی واهیه زانست نییه، بەلکوو
 نەفامی و نەزانیینە. ئەمەیش وەك ئەوە کە هەندی لە زاناکان – بە زۆرە
 ملی (بەتەكەلوف) – زانست و عیلمەکیان تێکەل و پێکەل بە هەندی
 شتی تر دەکەن کە نایانزانن، ئیتر ئەوە دەبێ بە هۆی ئەوە کەلە پایەى
 زانایان دابەزن و بچنە ریزی نەزان و نەفامان!

ئەوەیشی دەفەرموئ: باز ئی لە شیعەر پەرە لە پەندو ئامۆژگاری و
 دانایی، ئەمەیش وەك ئەو پەندو ئامۆژگاری و داستان و قسە نەستەق و
 بە توێکلانە کە خەلکیان پێ تەمى دەبێ، ئەوەیشی کە دەفەرموئ: بازە
 قسەیی هەیه بێجاکردنە، ئەمەیش وەك ئەوە کە تو قسەیی بۆ کەسى
 بکەى کە ئەو کەسەیه سەر لەو قسەیه دەرنەكاو پەيوەندی بە شتی واوە
 نەبێ، یا ئەو کەسە حەزى لەو قسەیه و باسە نەبێ (د-س/ص).

(۷۱) لہ خزمہات پیغہ مہردا ^{درویدی} ^{خودای لہ سر} ہہ لبہ ست دہ خویند رایہ وہ بوئی، نہ ویش
کوئی لی دہ کرت

أنشاد الشعر بحضور النبي ﷺ

۵۴۳۰- عن أبي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: ان أخوا
لكم لا يقول الرفث وهو ابن رواحة قال (رضي الله عنه) (۱):

وفينا رسول الله يتلو كتابه
إذا انشق معروف من الفجر ساطع
أرانا الهدى بعد العمى فقلوبنا
به موقنات أن ما قال واقع
ببيت يجافي جنبه عن فراشه
إذا استثقلت بالكافرين المضاجع

رواه البخاري:

نہ بو ہورہ یرہ (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہ مہر (درویدی خودای لہ سرین)
فہرمووی: ٹیبنورہ واحہی براتان - کہ قسہی ہیچ و پوچ ناکا -
گو توویہ تی:

وفينا رسول الله يتلو كتابه
إذا انشق معروف من الفجر ساطع
أرانا الهدى بعد العمى فقلوبنا
به موقنات أن ما قال واقع
ببيت يجافي جنبه عن فراشه
إذا استثقلت بالكافرين المضاجع

واتہ: پیغہمبہری خودا (دیوردر سلاوی خودای گہرہی لینن) وا لہ ناو ماندا، لہ گہل
 شہبہقی بہیاندہ بہرنویژیمان بۆ دہکاو قورٹانمان بۆ دہخوینن کہ نامہی
 پیروزی (خودای گہورہو مہزنہ)، پیگہی راستی پی نشان داوین و لہ پیگہی
 چہوت رزگاری کردوین و لہ کویرہوہری کویری و لہ چہرمہ سہری
 سہرگہردانی و لہ کویرہ ری سہر کویری قوتاری کردوین، نیمہ بہ دل
 باوہرمان ہہیہ کہ ہہرچی نہو پیغہمبہرہ دہفہرموی راست و دروست و
 رہوانہ و زو و یا درہنگ دیتہ دی و روودہدات، نیشانہیہکی بہرزی تری نہو
 پیغہمبہرہ نازدارہ نہوہیہ: کاتن کہ خہلک و بی باوہر ناموسولمانہکان تیر
 خہ و دہبن و لہ شہودا لال و پال دہکون و لہ گہرمہی خہودا خہپہی خہویان
 دی و پرخو ہوپیانہ نہو زاتہ پیروزہ لہو کاتہدا لہ باتی خہوتن و پال کہوتن
 سہر گہرمی شہو نویژکردنہو گہرمہی عیبادہت و خودا پہرستی یہتی!
 بہہلبہستیش واتہ:

وا لہ ناوماندا رہبہری خودا

نویژمان بۆ دہکا لہ گہل شہبہقدا

قورٹانی نامہی خودا دہخوینن

چاو (بہنہری گون) گولآو دہپیژینن

کویر بووین، قوتاری کردین لہ کویری

چہن خۆشہ خۆشی، پاش تالی و سویری

دلنیاہن ہہرچی دہفہرموی وایہ

دیتہ جن چونکہ وہسی خودایہ!

بہشہو بیدارہ لہ خہوگا دوورہ

سہر گہرمی نویژ سہرچاویہ نوورہ

بہتایبہت کاتن کہ خۆش دہبن خہو

بۆ ناموسولمان لہ پاش نیوہشہو

(بوخاری - خودای فی رازی بن).

٥٤٣١- → (ب - ٥ ز - ٥٧ ل - ١٩٠ ف - ١) (٢).

٥٤٣٢- → (ب - ٥ ز - ٥٧ ل - ١٩٢ ف - ٤) (٣).

٥٤٣٣- → (ب - ٥ ز - ٥٧ ل - ١٩١ ف - ٣) (٤).

به‌لام لهم شوینه‌دا ئاوايه: عوروه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: له خزمه‌ت عایشه‌دا خه‌ریک بووم جمین به‌حه‌سسان بدهم. عایشه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: جنیوی پی مه‌ده، چونکه‌ ئه‌و پیاوه له کاتی خۆیدا له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری ده‌کرده‌وه (ش).

٥٤٣٤- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَضَعُ لِحْسَانَ مِثْرًا فِي الْمَسْجِدِ يَقُومُ عَلَيْهِ قَائِمًا يُفَاخِرُ أَوْ يُنَافِحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ اللَّهَ يُؤَيِّدُ حَسَانَ بَرُوحِ الْقُدْسِ مَا يُفَاخِرُ أَوْ يُنَافِحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه الزمذي وابو داود (٥).

عایشه (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (برودی خودای له‌سه‌رین) له ناو مزگه‌وتدا مینه‌ریکی دانا بوو بو‌حه‌سسان، هه‌موو جارێ هه‌سسان ده‌چوو له‌سه‌ری راده‌وه‌ستاو شانازی به‌مه‌دحی پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ ده‌کرد، یا فهرمووی: له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری ده‌کرده‌وه‌ به‌شيعر هه‌جوی ناحه‌زه‌کانی هه‌زه‌تی ده‌کرد. هه‌زه‌تیش (برودی خودای له‌سه‌رین) ده‌یفه‌رموو: تا هه‌سسان ئاوا له‌سه‌ر من بکاته‌وه‌ که پیغه‌مبه‌ری خودامو شانازی به‌مه‌دحی منه‌وه‌ بکا خودای گه‌وره به‌هۆی جوهرائيله‌وه‌ ده‌ست به‌پشتی ده‌گرێ و پشتیوانی ئی ده‌کا (ت / د - س/ص). (ب - ٥ ز - ٥٧ ل - ١٩٤ چ/١ ف - ٥).

(٢) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل/ ٥٧ رقم/ ٣٤٩٥/١.

(٣) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل/ ٥٧ رقم/ ٤٤٩٨/٤.

(٤) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل/ ٥٧ رقم/ ٤٤٩٧/٣.

(٥) بسند صحيح (شرحه).

۵۴۳- عن أنس (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دَخَلَ مَكَةَ فِي عُمْرَةِ الْقَضَاءِ وَعَبَدَ اللَّهَ بَيْنَ رَوَاحَةٍ بَيْنَ يَدَيْهِ يَمْشِي وَيَقُولُ^(۶):

خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ

الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ

نَضْرَبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ

وَيُذْهِلُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ

فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: يَا أَبْنِ رَوَاحَةٍ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَفِي حَرَمِ اللَّهِ تَقُولُ الشَّعْرَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): خَلَّ عَنْهُ يَا عُمَرُ فَلَهُي أَسْرَعُ فِيهِمْ مِنْ نَضْحِ النَّبْلِ:

تھنہس (رمزای خودای نین) فہرمووی: لہ عہمرہتول قہضادا پیغہمبہر (دیودی خودای لہسہرین) کہ ہاتہ ناو مہککہوہ، عہبدوللای کوپی رہواحہ لہ بہردہمیہوہ دہرؤیششت و دہیگوت:

خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ

نَضْرَبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ وَيُذْهِلُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ

واتہ: تھی نہوہی کافران! پیگہی حہزرت چؤل کھن و پیگہی ٹایینہ پاکہکھی بہردہن، تھگینا تھمپؤ بی و سبہینئی بی - لہسہر ہاتنی تھم قورٹانہ بؤ سہر دلئی موحمہد لہ لایہن خوداوہ - بہ زہبری شیرو تیر کھللہتان لہلہشتان جیا دہکھینہوہ، وہ خودا یاربئی وا شپرزہتان دہکھین کہ برا نہیپہرژیتہ سہر برا، وہ دؤست و برادرہتان دؤست و برادرہری خؤی نہناسیتہوہ.

جا عومہر (خودای فی رازی بن) پیئی فہرموو: تھی کوپی رہواحہ! تھوہ چؤن لہ خزمہتی حہزرتداو، لہ ناو بہست و حہرہمی مہککہدا، کہ قہدہغہی

(۶) رواہ الترمذی بسند صحیح

خودایه، ئاوا شیعره وه‌لبه‌ست ده‌لیی؟ پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سربین) پیی فرموو: ئهی عومه‌را وازی ئی بینه‌و لیی گه‌پئی، بئی گومان که ئهم شیعرانه له تیر باران باشت کاريان ئی ده‌کا! (ت - س/ص).

۵۴۳۶- وَقَالَ جَابِرُ بْنُ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) جَالَسْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكْثَرَ مِنْ مِائَةِ مَرَّةٍ فَكَانَ أَصْحَابُهُ يَتَنَاشَدُونَ الشُّعْرَ وَيَتَذَكَّرُونَ أَشْيَاءَ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَهُوَ سَاكِتٌ قَرُبًا نَبَسَمَ مَعَهُمْ. رواهما الترمذي^(۷):

جاییری کوپی سه‌مووره (خودای ئی رازی بن) فرمووی: له‌سه‌د جار زیاتر که له کوپ (مه‌جلیس) ی پیغه‌مبه‌ردا (دروودی خودای له‌سربین) دانیشتووم و به چاوی خۆم دیومه که یارانی هه‌لبه‌ستیان بۆ یه‌کتری ده‌خوینده‌وه و داستان و سه‌رگوزه‌شته و باس و خواسی سه‌رده‌می نه‌زانی یان له ناو خۆیاندا ده‌گێرایه‌وه، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سربین) ئاگای ئی بوو، هیچ ده‌نگی نه‌ده‌کرد، بگره که ئی جاریش له گه‌لیان پی ده‌که‌نی و ره‌زامه‌ندی خۆی - له گوفتوگوکه‌یان - به زه‌رده‌خه‌نیی ده‌رده‌پری (ت - س/ص).

۵۴۳۷- عَنْ عَمْرِو بْنِ الشَّرِيدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَدِفْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: هَلْ مَعَكَ مِنْ شِعْرِ أُمِّيَّةٍ بِنِ أَبِي الصَّلْتِ شَيْئًا؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: هِيَ. فَأَلْشَدُّهُ بَيْتًا فَقَالَ: هِيَ. ثُمَّ أَلْشَدُّهُ بَيْتًا فَقَالَ: هِيَ. حَتَّى أَلْشَدُّهُ مِائَةَ بَيْتٍ. رواه مسلم^(۸):

عه‌مری کوپی شه‌رید (رمزای خودایان ئی بن) له باوکیه‌وه فرمووی: جاری له پاشکۆی پیغه‌مبه‌ره‌وه سوار بوو بووم فرمووی (دروودی خودای له‌سربین) ئایا هیچ هه‌لبه‌ستی ئومه‌یی‌ه‌ی کوپی نه‌بو سه‌لتت له‌به‌ره! گوتم: ئا له‌به‌رمه، فرمووی: ئاده‌ی بلئی، منیش دوو خشته‌کی (به‌یت) یکم بۆی خوینده‌وه، فرمووی: بابئی، ئیتر چه‌ن شیعریکم بۆی خوینده‌وه هه‌ر ده‌یفه‌رموو: بابئی، هه‌تا سه‌د به‌یتم بۆی خوینده‌وه. (موسلیم - پرگۆپی پیژنی له نووری خواپن).

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۸) مسلم. شعر: ۵۸۴۶، ۵۸۴۷م.

۷۲) قسه قوول کردنه وه و هاشه و هووشه ناپه سه‌نده، به‌لام قسه‌ی کورت و بوخت و به‌سوود زور په‌سه‌نده

التشديق بالكلام مذموم والتجوز فيه ممدوح

۵۴۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُنْغِضُ أَلْبَلِغَ مِنَ الرِّجَالِ الَّذِي يَتَخَلَّلُ بِلِسَانِهِ تَخَلَّلَ الْبَاقِرَةِ بِلِسَانِهَا. رواه أبو داود والترمذي^(۱):

عبداللای کوری عمر (خودایان فی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: خودا گه‌ئی رقی له‌و پیاوه دهمه‌وهریه که‌له کاتی قسه کردندا زمانی به‌کون و قوربینی دهمیا ده‌گیړئ بو قسه‌ی زل، وه‌ک چوئن مانگا له‌کاتی له‌وه‌پدا به‌زمانی له‌وه‌پروشت ده‌ماشیت‌ه‌وه ناوا! (د/ت-س/ح).

۵۴۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ تَعَلَّمَ صَرَفَ الْكَلَامِ لِيَسْنِيَ بِهِ قُلُوبَ الرِّجَالِ أَوْ النَّاسِ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرَفًا وَلَا عَذْلًا. رواه أبو داود^(۲):

له‌بو هوره‌یره (خودای فی رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (درودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: که‌سئ فیتری دهمه‌وهری و قسه‌ی زل ببئ، بو‌ئه‌وه‌ی که‌دلی خه‌لکی پی بکاته‌خوی له‌پوژئی قیامه‌تدا خودا نه‌سوننه‌ت و نه‌فه‌رزی فی قبول ناکا. (د-س/صالح).

۳- وَقَالَ بَنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَدِيمَ رَجُلَانِ مِنَ الْمَشْرِقِ، فَخَطَبَا، فَعَجِبَ النَّاسُ لَبَيَانِهِمَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ لَسِحْرًا. أَوْ إِنَّ بَعْضَ الْبَيَانِ لَسِحْرٌ. رواه أبو داود والبخاري^(۳):

(۱) بسند حسن (شرحه).

(۲) بسند صالح (شرحه).

(۳) بخاری. طب: ۵۷۶۷.

ئیبینو عومەر (خودایان ئا رازی بن) فەرمووی: دوو پیاو له‌لای خۆره‌لاته‌وه هاتن، خۆتبه‌یان دا، خه‌لکه‌که‌یه‌یان سه‌رسام کرد، پیغه‌مبه‌ریش (بروودی خودای له‌سهرین) فەرمووی: به‌پراستی بازه‌ قسه‌یی ره‌وانی جوانی وا هه‌یه وه‌ک سیحرو جادوو کار له‌ مێشک و دلی بیسه‌ر ده‌کا (د/ب).

٥٤٤١- وَقَامَ رَجُلٌ فَأَكْثَرَ الْقَوْلَ فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ: لَوْ قَصَدَ فِي قَوْلِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لَقَدْ رَأَيْتُ أَوْ أَمَرْتُ أَنْ أَتَجَوَّزَ فِي الْقَوْلِ فَإِنَّ الْجَوَّازَ هُوَ خَيْرٌ. رواه أبو داود بسند صحيح^(٤).

پیاوی هه‌ستایه‌وه قسه‌یه‌کی زۆری کرد، عه‌مری کۆپی عاصیش فەرمووی: ئه‌گه‌ر قسه‌که‌ی کورت و به‌تام و که‌م و جه‌م بوایه‌ که‌ی باشتر بوو، له‌ پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (بروودی خودای له‌سهرین) وابه‌ باشی ده‌زانم، یا ده‌یفه‌رموو: فەرمانم واپیکراوه‌ که‌ قسه‌ی کورت و پوخت و به‌ سوود بکه‌م، چونکه‌ به‌پراستی قسه‌ی کورتی پوختی به‌ ده‌م و جه‌م زۆر باشه‌! (د-س/صالح).

٧٣) هۆره‌و کۆرانی : (الحذاء والغناء)

٥٤٤٢- (ب - ٤ ز - ٩٠ ل - ٢٧٣ ف - ٢)^(١).

٥٤٤٣- (ب - ٣ ز - ٣٧ ل - ٨٥ ف - ١)^(٢).

٥٤٤٤- عن عبد الله (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عن النبي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قال: إِنَّ الْغَنَاءَ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ. رواه أبو دود وابن أبي الدنيا^(٣).

(٤) بسند صحيح عند أبي داود.

(١) تقدم في مجلد رابع. تسلسل / ٩٠ رقم / ٣١٨/٢.

(٢) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل / ٣٧ رقم / ٣١٠٥/١.

(٣) سكت عنه الشارح.

له عه‌بدوللاوه (خودای ئی رازی بئ) له پیغه‌مبه‌روه ده‌فرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): به پراستی گۆرانی ناپاک‌ی و نیفاق له دلدا ده‌پوینئی (د/ ئیبنو ئه‌بی دونیا) گفته‌ی ئیبنو ئه‌بی دونیا، له‌سهر فهرمایشتی شهرحه‌که ئاوايه: گۆرانی تووی ناپاک‌ی له ناو دلدا ده‌پوینئی هه‌روه‌ک چۆن به ئاو شینایی سه‌وز ده‌بی، یادو ذیکری خودایش ئیمان و باوه‌ر له‌ناو دلدا ده‌پوینئی هه‌ر وه‌ک چۆن به ئاو شینایی سه‌وز ده‌بی.

۵۴۴۵- → (ب- ۲ ز - ۱۵۲ ل - ۳۲۲ ف - ۱۹) + (ب- ۱ ز - ۱۶۳ ل - ۴۵۸ ف - ۱) (۴).

۷۴) نه‌ردین (تاو‌له‌کردن) و کۆتر‌بازی هه‌رامه

اللعب بالنرد والحمام حرام

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ} - صدق الله العظيم - → (ب - ۶ ز ۳ ل - ۴۰ ج ۱/ ف - ۴۳).

۵۴۴۶- عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ شَبِيرٍ فَكَأَنَّمَا صَبَغَ يَدَهُ فِي لَحْمٍ خَنْزِيرٍ وَدَمِهِ. رواه مسلم وأبو داود (۱):

بوره‌یده (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: هه‌ر که‌سێ وازی به تاو‌له‌ بکا وه‌ک ده‌ستی به گوشت و خوینێ به‌راز ره‌نگ بکا ئاوايه (واته: وه‌ک پارووی ئی دابگرئ و بیخوات ئاوايه) (م/د).

۵۴۴۷- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ لَعِبَ النَّرْدَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (۲):

(۴) سبق فی مجلد ۲/ تسلسل ۱۵۲/ رقم ۱۸۲۳/ ۱۹ + مجلد اول. تسلسل ۱۶۳/ رقم ۹۱۵/ ۱.

(۱) مسلم. شعر: ۵۸۵۹. أبو داود. أدب: ۴۹۳۹. ابن ماجه. أدب: ۳۷۶۲. تحفة الأشراف: ۱۹۳۵.

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

ئەبو موسە (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: حەزەرەت (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: ئەوەی نەردێن و یاری بە تاوڵە بکا بە پراستی لە خوداو لە پیڤەمبەری خودا یاخی بوو بە پراستی بێ گوئی یی و نافەرمانی خوداو پیڤەمبەری خودای کردوو! (د- س/ صالح) - ئیبنو ماجە).

۵۴۴۸- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) أن رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رأى رجلاً يتبع حمامة فقال: شيطانٌ يتبع شيطانةً. رواهما أبو داود وابن ماجه^(۳):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) پیاویکی دی. شوین کۆتری کە وتبوو، فەرمووی: ئەمە شەیتانە و شوینی شەیتان کە وتوو! (د- س/ صالح - ئیبنو ماجە).

۷۵) یاری رەوا: وازی دروست: (اللعب المباح)

۵۴۴۹- (ب- ۱- ز- ۱۶۳- ل- ۴۶۰- ف- ۲)^(۱).

۵۴۵۰- (ب- ۱- ز- ۱۶۳- ل- ۴۶۰- ف- ۳)^(۲).

بەلام گێڕانەوێ ئێرە ئاواپە کە بۆ مەبەستی ئێرە دەست دەدا: ئەنەس (خودای ئازادی بێ) گوتی: کاتێ حەزەرەت (دروودی خودای لەسەربێ) تەشریفی هینا بۆ مەدینە، بە بۆنە تەشریف هینانی ئەوەوە قوڵە رەشەکانی حەبەشە ئاھەنگیکی نێزە بازی یان گێرا (د- س/ صالح).

۵۴۵۱- عن عائشة (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قالت: كنت ألعب بالبنات فرأى عليٌّ رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وعندي الجواري فإذا دخل خرجن وإذا خرج دخلن. رواه أبو داود والبخاري^(۳):

(۲) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

(۱) تقدم في مجلد أول. تسلسل/ ۱۶۳ رقم/ ۹۱۶/۲.

(۲) تقدم في مجلد أول. تسلسل/ ۱۶۲ رقم/ ۹۱۷/۳.

(۳) مسلم. فضائل، ۶۲۲۷، ۶۲۲۸.

عائیشه (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: جاران بووکبووکیتم دهکرد، گه ئی جار واده‌بوو که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌هاته‌وه له‌و حه‌له‌دا کچان له‌لای من بوون، به‌بووکلّه‌کان یاریمان ده‌کرد. جا که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌هاته ژووره‌وه ئیتر کچه‌کان ده‌پویشتن، که پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌پویشتن کچه‌کان ده‌هاته‌وه بۆ لام و دیسان ده‌ستمان ده‌کرده‌وه به‌ وازی کردن به‌ بووکه شوشه‌کان (د/ب - خودایان ئی رازی بی).

→ (ب - ۵ ز - ۳۷ ل - ۱۵۷ ف - ۸).

۵۴۵۲ - وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدِمَ عَلَيْهَا مِنْ غَزْوَةِ ثُبُوكَ أَوْ خَيْرٍ وَفِي سَهْوَتِهَا سِتْرٌ فَهَبَّتْ رِيحٌ فَكَشَفَتْ لَاحِيَةَ السِّتْرِ عَنْ بَنَاتٍ لِعَائِشَةَ لَعَبٌ فَقَالَ: مَا هَذَا يَا عَائِشَةُ؟ قَالَتْ: بَنَاتِي. وَرَأَى بَيْنَهُنَّ فَرَسًا لَهُ جَنَاحَانِ مِنْ رَقَاعٍ فَقَالَ: مَا هَذَا الَّذِي أَرَى وَسَطُهُنَّ؟ قَالَتْ: فَرَسٌ. قَالَ: وَمَا هَذَا الَّذِي عَلَيْهِ؟ قَالَتْ: جَنَاحَانِ! قَالَ: فَرَسٌ لَهُ جَنَاحَانِ. قَالَتْ: أَمَا سَمِعْتَ أَنَّ لِسُلَيْمَانَ خَيْلًا لَهَا أَجْنِحَةٌ قَالَتْ فَضَحَكَ حَتَّى رَأَيْتُ نَوَاجِدَهُ. رواه أبو داود والنسائي^(۴).

دیسان فهرمووی: حه‌زهره‌ت (دروودو سلاوی خودای گه‌وره‌و مه‌زنی له‌سهر بی) کاتئ له‌ غه‌زای ته‌تبووک - یافه‌رمووی: له‌ غه‌زای خه‌یبه‌ر - گه‌پرایه‌وه هات بۆ لام، له‌ ماله‌وه کولینیکم هه‌بوو، په‌رده‌یه‌کی پی‌وه‌بوو، بایئ هه‌ئێ کرد په‌رده‌که‌ی لادا، هه‌ندئ بووکلّه‌ی منی تیادا بوون بووکلّه‌کان ده‌رکه‌وتن، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین) (: ئه‌مه چییه؟ ئه‌رئ عائیشه! گوتم: بووکلّه‌ی من، له‌ناو بووکلّه‌کاندا ئه‌سپیکیان تیادا بوو، دوو بالی په‌رۆینی هه‌بوو، فهرمووی: ئه‌ی ئه‌وه‌ی که‌له‌ ناوه‌راستیاندا، ده‌یبینم چییه؟ گوتم: ئه‌سپه، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): ئه‌ی ئه‌وه چییه به‌سهر پشتیه‌وه؟ گوتم: ئه‌وه دووباله‌کانیه‌تی! فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین) ئه‌سپ و دوو بالی هه‌بی! گوتم: ئه‌ی بۆ، ئه‌دی بۆچی نه‌تبیس‌تووه که سوله‌یمان پیغه‌مبه‌ر ماین و

(۴) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

رهوگی بالدارى بوون! عایشه فه‌رمووی: کهوام گوت پیغه‌مبه‌ر (سرودی خودای
له‌سهرین) وادای له قاقای پیگه‌نین نه‌بیته‌وه ته‌نانه‌ت کاکيله‌کانی وه ده‌رکه‌وتن.
(د/ن - س/ صالح).

→ ٥٤٥٣ - (ب - ٥ ز - ٣٧ ل - ١٥٣ ف - ٣) (٥).

به‌شی جه‌وته‌م: باسی چهن رسته‌یی که بوون به باوو عاده‌ت له نه‌ده‌بیات و
ویژده‌ی عه‌ره‌بی دا

٧٦) یه‌کی له‌وانه‌ کوه‌ی (أما بعد) وه، واته: له‌پاش نه‌مه:

الفصل السابع: في الفاظ من الأدب : منها قولهم أما بعد

→ ٥٤٥٤ - (ب - ٢ ز - ٣٧ ل - ٩٥ ف - ٢) (١).

→ ٥٤٥٥ - (ب - ٥ ز - ١٦ ل - ٩٩ ف - ٣) (٢).

→ ٥٤٥٦ - (ب - ٣ ز - ١٨ ل - ٣٨ ف - ١) (٣).

٧٧) یه‌کی تریان کوه‌ی (زعموا) وه، واته: به‌تسه‌ی کوتوو‌ان کوايه واوا ده‌لین
ومنها قولهم زعموا

→ ٥٤٥٧ - (ب - ٨ ز - ٧٧ ل - ١٨٤ چ/ ١ ف - ١) (١).

٥٤٥٨ - عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

يَقُولُ: بِنَسْ مَطِيَّةَ الرَّجُلِ زَعَمُوا. واه أبو داود والإمام أحمد (٢):

(٥) تقدم في مجلد خامس تسلسل / ٣٧ رقم / ٣٤٣٢/٢.

(١) تقدم في مجلد ثاني. تسلسل / ٣٧ رقم / ١٣٤٨/٢.

(٢) تقدم في مجلد خامس. تسلسل / ١٦ رقم / ٣٣٤٣/٢.

(٣) تقدم في مجلد ثالث. تسلسل / ١٨ رقم / ٢٠١٩/١.

(١) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل / ٧٧ رقم / ٤٥٥٧/١.

(٢) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

تہو مہ سعوود (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: ژنہ وتم لہ خوشہ ویست (درویدی خودای لہ سہرین) دہیفہرموو: قسہ یہ کی زور نابہ جئ یہ کہ پیاو بؤ کاری کہ میشتا لی راون نہ بی لہ خوئیہ وہ بؤ مہانہ سازی بلی: بہ قسہ ی گوتوان گواہ و اوا دہ لین (د-س/صالح - تہ حمہ د).

۷۸) یہ کی تریان گوتہ ی (ویلک) ہو (ویحک) دیہ وہیلہ کہ واتہ: مال ویران: خانہ خراب، وہیلہ کہ واتہ: ہہیرؤ نہیرؤ: وہیش: ہاوار بؤ تؤ: ہاوار لہ من ومنہا قولہم ویلک او ویحک

۵۴۵۹ → (ب - ۲ ز - ۱۲۸ ل - ۲۵۸ ف - ۱) (۱):

لیرہ دا دہ فہرمووی: تہنہس (خودای ئی رازی بن) فہرمووی: خوشہ ویست (درویدی خودای لہ سہرین) دی وا پیاوئ وشتیریکی دیاری بہیت ئی دہخوری فہرمووی: سواری بہ گوتی: چؤن سواری بم تہمہ وشتری دیاری مہککہ یہ فہرموویہ وہ: سواری بہ، گوتیہ وہ: ناخر چؤن سواری بم تہمہ وشتری دیاری مہککہ یہ شتی وا چؤن دروستہ؟ حہزرت (درویدی خودای لہ سہرین) فہرمووی: ارکبہا ویلک: سواری بہ تہی خانہ خراب! شتی وا من دہیزانم نہک تؤ (ب).

۵۴۶۰ → (ب - ۴ ز - ۹۰ ل - ۲۷۳ ف - ۱۲) (۲):

لہ گیرانہ وہی ئیرہ دا کہ بؤ ئیرہ دہست دہ دا دہ فہرمووی: حہزرت (درویدی خودای لہ سہرین) فہرمووی: بہ تہنجہ شہ کہ بہ دہنگہ خوشہ کہی، بہ ہورہ، وشتہکانی ژیر ہاوسہرہ پاکیزہکانی پیغہمبہری ئی دہخوری: ویحک یا انجہ شہ رویدک بالقواریر: ہہیرؤ! تہی تہنجہ شہ! ہیواش لہ سہرہ خوہ ولاخہکان بہ ہیواش ئی خورہ، چونکہ باریان ٹافرہ تہ کہ وک شووشہ و مینا ناسکن.

(۱) تقدم فی مجلد ثانی. تسلسل/۱۲۸ رقم/ ۱۶۵۹.

(۲) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل/۹۰ رقم/ ۳۱۲۷.

٧٩) یەكێ تریان كۆته‌ی (تربت یمینك) هیه: واتە: دەستت بە قورداچیت:
هه‌زاركه‌ویت

ومنها قولهم: تربت یمینك

٥٤٦١- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: اسْتَأْذَنَ عَلَيَّ عَمِي مِنَ الرِّضَاعِ بَعْدَ مَا نَزَلَ الْحِجَابُ فَقُلْتُ وَاللَّهِ لَا آذَنَ لَهُ حَتَّى اسْتَأْذِنَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَإِنَّهُ لَمْ يُرْضِعْنِي وَلَكِنْ أَرْضَعَنِي امْرَأَةُ أَخِيهِ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: الَّذِي لَهُ، فَإِنَّهُ عَمُّكَ، تَرَبَّتْ يَمِينُكَ. رواه البخاري^(١):

عائیشه (خودای نازای بێ) فەرمووی: مامیکی شیریم هه‌بوو، له پاش
فهرماندانی خودا به حیجا بگرتنه‌وه‌ی هاوسهره‌کانی هه‌زه‌ت له پیاوی
ناخو‌یی، نه‌و مامه‌م ویستی بێ بۆ لام. منیش گوتم: به‌ خودا هه‌تا له پێش دا
له‌ هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌رین) نه‌پرسم ریگه‌ی پێ نادهم كه‌ بێ بۆ دینیم،
چونكه‌ خو‌ من مه‌مکی ژنی نه‌وم نه‌خواز دووه‌، به‌لكوو مه‌مکی براژنی نه‌وم
خواردووه‌! جا كه‌ بۆ نه‌مه‌ له‌ هه‌زه‌تم پرسیا ر كرد فەرمووی: ریگه‌ی بده كه‌
بێ بۆ لات بۆ دینی، چونكه‌ نه‌و پیاوه‌ مامه‌ی شیريته‌. (تربت یمینك): نه‌ی
ده‌ستت به‌ خاك و خو‌ل. (ب).

٨٠) یەكێ تریان وته‌ی (أخسا)، واتە: چغه: چخ: چخ: هه‌یدی

ومنها قول الإنسان لآخر أخسا

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: لِأَهْلِ النَّارِ: {قَالَ اخْسُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ} - سورة المؤمنون -
{١٠٨/٢٣}.

واته: چغه‌تان لیبێ، بێ ده‌نگ بن و فزه‌و نقه‌ نه‌كه‌ن، له‌ ناو نه‌و ئاگره‌دا
سه‌ر حیزكه‌ن، ئیتر له‌گه‌ل من قسه‌ مه‌كه‌ن.

(١) بخاری. نکاح: ٥١٠٢.

۵۴۶۲ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لِابْنِ صَائِدٍ: قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا فَمَا هُوَ؟ قَالَ: الدُّخُّ. قَالَ: اخْسَأُ. رواه البخاري والإمام أحمد^(۱).

ئیبینو عه‌بباس (رمزای خودا له خۆی و بابی) فهرمووی: جا چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) به ئیبینو سه‌ییادی فهرموو: من شتی‌کم گرتۆته دلم، ئایا ئه‌وه چیه‌ی ده‌توانی هه‌لی بی‌نی؟ ئیبینو سه‌ییادیش گوتی: ئه‌وه دوخه. چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) پیتی فهرموو: چغه! هه‌یدی‌ت ئی بی (ب/ئه). چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) ئایه‌تی: یوم تاتی السماو بدخان مبین، ده‌گریته دل و، مه‌به‌ستی ئه‌وه ده‌بی ئه‌گهر ئیبینو سه‌ییاد هه‌لیه‌ینا ته‌له‌ففووه به وشه‌ی دوخان بکاو، بلی: مه‌ته‌له‌که‌ت دوخانه، به‌لام ئیبینو سه‌ییاد بو‌یه‌نه‌هات، هه‌رچه‌ند توژی بو‌یده‌چی، چونکه دوخ و دوخان له یه‌که‌وه نزیکن:

باسی‌کی سه‌یره وه‌که مه‌ته‌ل وایه

واته: مه‌ته‌لی ناوا به‌وایه!

ده‌زانس نازیز! نووس پیتی وایه:

ئین مه‌ته‌لی‌که به‌نه‌و هه‌لنایه

(وه‌رگیر - ۱۴۱۳/۱/۲ - ۱۹۹۲/۷/۲)

۸۱) ناغا به‌به‌نده‌ی خۆی نه‌لی: (عبدی) واته: عه‌بدی من: به‌نده‌ی

من، به‌نده‌یش به‌خاوه‌نی خۆی نه‌لی: (ربی) واته: خاوه‌نی من

لايقل السيد عبدي ولايقل المملوك ربي

۵۴۶۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ عَبْدِي وَأُمِّي. كُلُّكُمْ عَبْدُ اللَّهِ وَكُلُّ نِسَائِكُمْ إِمَاءُ اللَّهِ وَلَكِنْ لِيَقُلْ غُلَامِي وَجَارِيتِي وَفَتَايَ وَفَتَاتِي. رواه مسلم وابو داود. وكلفه: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ عَبْدِي وَأُمِّي

(۱) بخاری. أحاديث الأنبياء: ۱۳۵۴، ۳۰۵۵، ۶۱۷۳، ۶۶۱۸. مسلم. فتن: ۷۲۸۳. ترمذی. فتن: ۲۲۳۵. تحفة

الأشراف: ۶۸۵۹، ۶۹۹۰، ۱۵۶۴۹.

وَلَا يَقُولَنَّ الْمَمْلُوكُ رَبِّي وَرَبِّي وَلْيَقُلِ الْمَالِكُ فَتَايَ وَفَتَايَ وَلْيَقُلِ الْمَمْلُوكُ سَيِّدِي وَسَيِّدَتِي فَإِنَّكُمُ الْمَمْلُوكُونَ وَالرَّبُّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ^(۱):

تہبو ہورہیرہ (خودای فی رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہربن) فہرمووی: کہستان بہبہندہی خوتان مہلین: (عبدی) ہرہوہا بہ کارہکہرو کہنیزہکی خوشتان مہلین: (امتی: تہمہتہی من) چونکہ ئیوہ پیاوہکانتان مہموو عہبدی خودان، ژنہکانیشتان مہموو تہمہتہی خودان، بہلام پییان بلین: (غلامی و جاریتی: نوکہرو خولامہکہم، یاکہنی و کہننن یا پییان بلین: (فتای و فتاتی: پیاوو کارہکہر (م/د). گفتہی تہلو داود: فہرمووی: (درویدی خودای لہسہربن): کہستان مہلین: (عبدی) یامہلین: (امتی) ہروا مہملوک و کویلہکانیش بہ پیاوانی ئیوہ نہلین: ربی: (خاوہنی من: پەرورہدہکہری من) یا بہژنانی ئیوہ نہلین: (ربتی: خاتوونہی من، خاوہنی من: خانمہی پەرورہدہکہری من) با خاوہن بہندہ پیی بلین: (فتای: پیاوہکہم) وہخاوہن تہمہتہ پیی بلین: (فتاتی: کارہکہرہکہم) تہوانیش کہ مولک و زہرخریدہی ئیوہن بہ پیاوانی ئیوہ بلین: (سیدی: ناغام) وہ بہ ژنانی ئیوہ بلین: (سیدتی: خاتوون: خانم: ناغازن) چونکہ ئیوہ ہر دو لاتان: (چ ئیوہی ئازادو چ تہوانی بہندہو تہمہتہ) مہموو یہک خاوہنتان ہیہ، تہویش خوداوندی گہورہیہ کہ خاوہن و پەرورہدگاری مہموانہ! (ش).

۵۴۶۴ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ اسْتَيْ رَبِّكَ، أَطْعَمَ رَبِّكَ، وَصْنَى رَبِّكَ، وَلَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ رَبِّي، وَلْيَقُلْ سَيِّدِي مَوْلَايَ. وَلَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ عَبْدِي أَمْتِي. وَلْيَقُلْ فَتَايَ وَفَتَايَ وَغُلَامِي. رواه الشيخان^(۲):

دیسان فہرمووی: حہزرت (درویدی خودای لہسہربن) فہرمووی: لہکاتی گوفتوگودا بہ کارہکہرو خزمہتکارہکانتان مہلین: ئاو بدہبہ خاوہنہکەت، یا

(۱) مسلم. الفاظ: ۵۸۳۶.

(۲) مسلم. الفاظ = تجرید/۸۱/۳ رقم/۱۰۹۱.

نان بده به خاوه‌نه‌که‌ت، یا ئاوی ده‌سنوئژ بکه به ده‌ستی خاوه‌نه‌که‌تا، هه‌روا به‌یه‌کتریش مه‌لین: (ربی: خاوه‌نم) به‌لام بلین: (سیدی: گه‌وره‌م، مولای: سه‌روه‌رم) وه‌یا مه‌لین: (عبدی: عه‌به‌که‌م، امتی: ئوممه‌ته‌که‌م) به‌لام بلین: (فتای: پیاوه‌که‌م، فتاتی: کاره‌که‌ره‌که‌م: که‌نیشکه‌ی من، غلامی: خولامه‌که‌م. (ش)).

٥٤٦٥ - عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُولُوا لِلْمُتَافِقِ سَيِّدًا فَإِنَّهُ إِنْ يَكُ سَيِّدًا فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ. وَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ. وَاللَّهُ أَعْلَى وَأَعْلَمُ^(٣).

بوره‌یده (خودای ئا‌رازی بی) فه‌رمووی: که‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: به‌ پیاوی ناپاک مه‌لین: (سید: گه‌وره: ئا‌غا: سه‌روه‌م) چونکه‌ ئه‌گه‌ر پیاوی ناپاک سه‌روه‌رو گه‌وره‌تان بی ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نی که‌ له‌راستیدا خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌رتان عاجز کردووه‌و خوداتان له‌ خو‌تان ره‌نجاندووه‌ (د/ن).

٨٢) جَنِيَّوْ مه‌ده‌ن به‌چه‌رخ و پۆژگار (ده‌هر): (لاتسبوا الدهر)

٥٤٦٦ - → (ب - ٧ ز - ٢٨ ل - ١٣٦ ف - ١)^(١):

لی‌ره‌دا ده‌فه‌رمووی: که‌زهرت (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: خودای گه‌وره‌و مه‌زن ده‌فه‌رمووی: ئاده‌میزاد له‌کاتی هاتنی دهر‌دو به‌لاو ناخو‌شیدا ده‌چئ جنیو به‌چه‌رخ و پۆژگار ده‌دا (گوایه: ئه‌و دهر‌دو به‌لایه‌ له‌ چاوی چه‌رخ و پۆژگاری ده‌زانئ، چه‌رخ و پۆژگاری هه‌ژار چییان به‌ده‌سته) من خو‌م خاوه‌نی چه‌رخ و پۆژگارم، گه‌ردشی چه‌رخ و سووپانه‌وه‌ی شه‌وو پۆژ به‌ ده‌ستی منه (که‌واته: ئه‌وه‌ی ده‌چئ جنیو به‌روژگا ر ده‌دا له‌ راستیدا جنیو به‌ من ده‌دا (ش/د)).

(٣) سکت عن درجته الشارح.

(١) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/٢٨ رقم/٤٠٩١/١.

۵۴۶۷ - → (ب - ۷ ز - ۲۸ ل - ۱۳۶ ف - ۱) (۲).

۵۴۶۸ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يُؤْذِنِي ابْنُ آدَمَ يَقُولُ يَا خَبِيَّةَ الدَّهْرِ. فَلَا يَقُولُنَّ أَحَدُكُمُ يَا خَبِيَّةَ الدَّهْرِ. فَإِنِّي أَنَا الدَّهْرُ أَقْلَبُ لَيْلَهُ وَنَهَارَهُ فَإِذَا شِئْتُ قَبَضْتُهُمَا. رواه مسلم والإمام أحمد. نَسَأَلُ اللَّهَ حَسَنَ الْقَوْلِ وَالْفَعْلِ آمِينَ (۳).

دیسان نہ بو ہورہیرہ (خودای سن ہازی بن) فہرمووی: حہزہرتی پیغہمبہری خوشہویست و نازدار (سلاو دیودی خودای یئین) فہرمووی: خودای گہورہو سہرہوون مہزن دہفہرمووی: ئادہمیزاد ئازاری من دہدا کہ دہلئ: کوستی گہردوون کہوئی: یا خبیہ الدہر: پوژگار رہنجرہوبی (بو ئہمہ دہکاو بو ئہوہ ناکا، وہ کہ لہ کوردیدا دہلئین: چی بکہم لہ دہ ست چہرخی کہچ رہفتار؟) کہواتہ: ئیوہ کہستان ئہم قسہیہ مہکن و مہلئین: کوستی گہردوون کہوئی (یاپووی پوژ رہش بی!) چونکہ من خوُم خاوہنی گہردوونو لہ را ستیدا گہردوون ہیچی بہ دہست نییہ، وہ ئہوہ منم کہ گہردش بہ شہوو پوژی گہردوون دہکہم وہشہوو پوژ دینم و دہبہم، کہییش ئارہزووم بوو لہ ناویان دہبہم و ئہم پوویہرہی پوژگارہ وہ کہ توَمار دہپیچمہوہ (م/ نہحمہد).

۸۲) مہلئ: (خبت نفسی: دلم ہل دہشیوی: دلم تیک ہل دی، بہلام لہ جیاتی نہوہ بلئین: لقت نفسی: دلم تیک دہچی: دلم بہیہکادی، بہ میتویش مہلئین: کہرم: داری میو):

لَا تَقُلْ: خَبْتُ نَفْسِي وَلَا تَسْمُوا الْعَنْبَ كَرَمًا

۵۴۶۹ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ خَبْتُ نَفْسِي. وَلَكِنْ لِيَقُلْ لِقِسْتُ نَفْسِي (۱).

(۲) تقدم فی مجلد سابق. تسلسل/ ۲۸ رقم/ ۴۰۵۴/۱.

(۳) مسلم. ألفاظ: ۵۸۲۵.

(۱) مسلم. ألفاظ: ۵۸۳۹. بخاری. ادب: ۶۱۸۰. أبو داود. ادب: ۴۹۷۸.

عائیشہ (خودای فی رازی بن) فہرموی: پیغہمبہر (دروودی سلاوی خودای لہسہربین) فہرموی: مہلین: خبثت نفسی: دلم ہل دہشیوی، بہ لام لہ جیاتی تہوہ بلین: لقست نفسی: دلم تیک دہچی: دلم تیک ہل دی: دلم بہیہکادی (ش/د).

۵۴۷۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تُسْمُوا الْعَبَّ الْكَرْمَ، فَإِنَّ الْكَرْمَ الْمُسْلِمَ^(۲).

تہوہ ہورہیرہ (خودای فی رازی بن) فہرموی: خویشہویست (دروودی خودای لہسہربین) فہرموی: بہتری و داری میو مہلین (کہرم) چونکہ (کہرم) کہ بہمعنا ریژدارو نازدارہ سیفہرت و ناو و نیشانی پیای موسولمانہ.

۵۴۷۱ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ الْكَرْمَ. فَإِنَّمَا الْكَرْمُ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ الْأَصُولُ الثَّلَاثَةُ^(۳).

دیسان فہرموی: حہزہتی پیغہمبہری خویشہویست و نازدار (دروودی سلاوی خودای لہسہربین) فہرموی: بہتری و داری میو مہلین: (کہرم) چونکہ دلی موسولمان شایستہی تہم ناوہ جوانہیہ. (ش/د).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کہرم بہمعنا کہریمی عہربییہ، کہریمیش بہمعنا جوامیرو جوانمہردی کوردیہ. جا لہ کوندا نارہقخورہکانی عہرب بہتری و درہختی ترییان دہگوت: کہرم، چونکہ مہی و نارہقی فی دروست دہکری، گواہ مہی و نارہق دہبن بہ ہوی بہ خشندهیی و سہخاوت و جوامیری. جا حہزہت (دروودی خودای لہسہربین) بو تہوہی موسولمانان دووربخاتہوہ لہ نارہق و مہی و کوری نارہقخوران و تہم ناوہ جوانہ نہبی بہ ہوی جوولانی مہیلی کونیان،

(۲) تجرید البخای ۲۲۴/۵ رقم / ۱۹۵۸ = ۶۱۸۲، ۶۱۸۳. مسلم. الفاظ / ۵۸۲۲ - ۵۸۳۴.

(۳) مسلم. الفاظ / ۵۸۲۹. بخاری (تجرید): ۱۹۵۸ = ۶۱۸۳.

لہر وی نہ زاکہ تہو بہ موسولمانانی فہرمو بہ میو مہلین کہرم، لہ ہمان کاتدا ہتا فیریان بکا کہ دہبی شیوازو دستوری قسہو گو فتوگوو چون بی، ہتا ناو خاوان ناو (اسم و مسمی) شایان و شیاوی یہ کتری بن، نہک زیدو دثی یہ کتری بن، بہم پی یہ ناوی جوان بو شتی جوان و ناوی پیس بو شتی پیس! ہر وہا موسولمان دہشی زمان پاک بی، زمان شیرین بی، قسہی ناشیرین نہ کاو خوی لہ وشہی ناشیرین بیاریزی۔ وہک رستہی (خبثت نفسی) لہ زمانی عہرہ پیدا، کہ بہ مہنا دلم تی کچوہیہ، بہ لام بوئی خوبئی نہ فسو دہرون پیسی لی دئی، نہم وشانہیش لہ کوریدیدا دہق وان: دل پیس، زمان پیس، پیسکہ، سہر حیز، نہوس حیز! داخہ کہم نہم خوہ پیس و عادہ تہ کوئہ خراپہ ہتا نیستاکہش ہر ماوہ، بگرہ زیادہی کردوہ، کہ سی تہ ماشای رہفتارو ناز ناوی نافرہ تہ گورانی ییژو سہماکہرہکانی نہم پوزگارہ بکا راست و دروستی نہم قسہیہی بو دہر دہکہوی، سہماکہریکی گورانی بیژی بہرہ لال ہہبوو، لہ فیلمی سینہ مادا سہمای دہکردو گورانی دہگوت و پوئی پیس پیسی دہبینی کہچی ناوہ ہونہری یہکہی نورلہودا بوو! یہکئی تریان ناوی شہریفہ فاضل بوو، ہہیانہ ناوی عہ فافہ! یازہرہ تولعولایہ!

بہچاوی خوم وینہی کو مہلئی نافرہتی سہماکہرم دی لہ روسیای نہوسا سہمای بالی یان دہکرد، لہ بہرگی گوٹاریکی عہرہبی چاپ کرابوو، بہ خہتیکی گہورہ لہ ژیر وینہکہدا بہ عہرہبی نووسرابوو: ہولاء ہن اللواتی رفعن رؤس العرب فی بلاد الأجانب! پہکوا!

سہری گہلی عہرہب بہ شتی وا بہرز نابئی، شتی وا سہری گشت مہردیکی پی شوپ دہبی، سہری نہتہوہی عہرہب بہ نووری قورٹان بہرز دہبی، بہ دہنگی نہ لالہو نہ کبہری بانگ بہرزو بلند دہبی، کہ ہہموو گہلی لہ سہراسہری جیہاندا پر بہ دل و پر بہ دم ہاوار دہکن (اللہ اکبر). بہ عہدالہتی عومہرو بہ شجاعہتی عہلی بہ تہقوای رابیعیہی عہدہوییہ بہرز دہبی، بہ جامعہی نہزہرو بہ نیستگہکانی قورٹانی کہریم بہرز دہبی!

به‌گوئی خۆم له مه‌ینۆشه‌کانی ئەم سەرده‌مه‌م بیستوو به‌ ئاره‌ق ده‌لێن:
(حلیب السباع: شیرێ شیران!).

له‌ راستیدا فه‌لسه‌فه‌ی ئەم به‌ر به‌ره‌للای یه‌ ئەم نیازو مه‌به‌سته‌ پیسه‌یه‌
که‌ ئەم ئایه‌ته‌ پیرۆزه‌ په‌رده‌ی له‌ روو هه‌ل ده‌مالێ که‌ ده‌فه‌رموێ:
{وَدُّوا لَوْ تُكْفِرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً - سورة النساء - ۸۹/۴}.

واته‌: به‌دلّ هه‌ژده‌که‌ن که‌ ئیوه‌یش رێک وه‌ک نه‌وان بی دین و له‌ خودا
دوورین، له‌ پایه‌ی به‌رزى به‌پێزى خۆتان دابه‌زن و بی‌نه‌پێزى نزمى نه‌وان،
هه‌تا به‌را به‌ر ئیوه‌ هه‌ست به‌ په‌ستى و بێ نرخی و خراپى خۆیان نه‌که‌ن و
زمانى حالیان ئەم په‌نده‌ کوردی یه‌یه‌ که‌ ده‌لێ: هه‌موو له‌ کین چون یه‌کین.
(وه‌رگێڕ)

۸۴) مه‌لێ: (ماشاء الله و شاء فلان: خوداو فیساره‌که‌س هه‌زکا)

لانتقل: ماشاء الله و شاء فلان

۵۴۷۲ - عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُولُوا مَا
شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ فَلَانٌ وَلَكِنْ قُولُوا مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ فَلَانٌ^(۱).

ئه‌بو حوذه‌یفه‌ (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دیوودی سلاوی خودای
له‌سهرین) فه‌رمووی: مه‌لێن ماشاء الله و شاء فلان: خوداو فیساره‌که‌س هه‌زکه‌ن
ئه‌و شته‌ ده‌که‌م، و مه‌لێن به‌لام بلێن: ما شاء الله ثم شاء فلان: یه‌که‌م خودا هه‌ز
کات دووهم مه‌یلی فیساره‌ که‌سی ئی بێ ئه‌و شته‌ ده‌که‌م. (م/ن) چونکه‌
ته‌عبیری یه‌که‌م بوونی هاو به‌شی و شه‌راکه‌تی ئی دا، به‌لام ته‌عبیری دووهم ئه‌وه
ده‌که‌یه‌نێ که‌ خواست و ویستی به‌نده‌ له‌دا خواست و ویستی خودای
که‌وره‌یه‌. (وه‌رگێڕ)

(۱) سکت عن درجته الشارح.

۵۴۷۳- عَنْ أَبِي الْمَلِیحِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَجُلٍ قَالَ: كُنْتُ رَدِيفَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَعَكَرْتُ ذَابْتُهُ فَقُلْتُ: نَعَسَ الشَّيْطَانُ. فَقَالَ: النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَا تَقُلْ نَعَسَ الشَّيْطَانُ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ تَعَاظَمَ حَتَّى يَكُونَ مِثْلَ الْبَيْتِ وَيَقُولَ بِقَوَّتِي وَلَكِنْ قُلْ بِسْمِ اللَّهِ فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ تَصَاغَرَ حَتَّى يَكُونَ مِثْلَ الدُّبَابِ. رواهما أبو داود والنسائي^(۲):

ته‌بو مه‌لیح (خودای نازی بن) فه‌رمووی: پیاوی بو یگیرامه‌وه گوتی: جاری له پاشکوی پیغه‌مبه‌روه (درویدی خودای له‌سری) سوار بوو بووم، و‌لا‌خه‌کی سه‌رسمیکی دا منیش گوتم: تعس الشیطان: ملی شه‌یتان وردبی، فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سری): وا مه‌لی و مه‌لی: تعس الشیطان: ته‌ستوی شه‌یتان بشکی، چونکه شه‌یتان به‌وه فش ده‌بیته‌وه تا ته‌وه‌نده‌ی خانوویه‌کی لی دی، ده‌یشلی: دیاره ته‌مه به هیزی من رووی دا، به‌لام له کاتی روودانی شتی وادا بلئ: بسم الله: به‌ناوی خودا، ئیتر به گوتنی ناوی خودا شه‌یتان ته‌واو داماوو کز ده‌بی و وا بچوک ده‌بیته‌وه به قه‌ی می‌شیکی ده‌میئی! (د/ن).

۸۵) پایانی. باسی سه‌ره‌نای دروستبوونی بوونه‌وه‌ر

خاتمة في خلق الأشياء

۵۴۷۴- → (ب - ۱ ز - ۶ ل - ۴۳ ف - ۱۰)^(۱).

ته‌ماشای باسی خودا کردو چاره‌نووس له نامه‌ی زوه‌د بکه، فه‌رمووده‌ی شه‌شه‌م.

۵۴۷۵- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعَقَلْتُ نَاقَتِي بِالْبَابِ، فَأَتَاهُ نَاسٌ مِنْ بَنِي ثَمِيمٍ فَقَالَ: اقْبَلُوا الْبَشْرَى يَا بَنِي ثَمِيمٍ. قَالُوا: قَدْ بَشَرْنَا فَأَعْطِنَا. مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ دَخَلَ عَلَيْهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ: اقْبَلُوا

(۲) سکت عن درجته الشارح.

(۱) سبق في مجلد اول. تسلسل ۶/ رقم ۱۰/ ۴۶.

الْبُشْرَى يَا أَهْلَ الْيَمَنِ، إِذْ لَمْ يَقْبَلْهَا بَنُو تَمِيمٍ. قَالُوا: قَدْ قَبَلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالُوا: جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ قَالَ: كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ غَيْرُهُ، وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ، وَكُتِبَ فِي الذِّكْرِ كُلِّ شَيْءٍ، وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ. فَقَادَى مُنَادٍ: ذَهَبَتْ نَاقَتُكَ يَا ابْنَ الْخُصَيْنِ. فَأُطْلِفَتْ فَإِذَا هِيَ يَقْطَعُ دُونَهَا السَّرَابُ^(۲):

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (خوشنودی خودای لیسین) فهرمووی: چومومه خزمه‌ت چه‌زرت (درودی خودای لیسرین) له‌بهر دهرگی مزگه‌وته‌که‌دا و شتره‌که‌مم نه‌شکیل کرد، که سانی له‌به‌نی ته‌میم هاتن بو خزمه‌تی، چه‌زرت (درودی خودای لیسرین) پیی فهرموون: نه‌ی به‌نی ته‌میم! له‌پیت و فهری نیسلامه‌وه موژده‌ی به‌هشت و پایه‌ی به‌رزتان دوده‌می! به‌شاره‌ت و مزگینی وهربرگرن. گوتیان: مژده‌ت داوینی مژده‌ پیدراوه که چیه‌ی بمان دهری! دووچار چه‌زرت ناوای پی فهرموون، نه‌وانیش له‌مه‌به‌سته‌که‌ی چه‌زرت تی نه‌گه‌یشتن و ناوایان وه‌لام دایه‌وه. له‌وه‌لامه‌کیان روی چه‌زرت (درودی خودای لیسرین) تی‌کچوو، له‌پاشا که‌سانی له‌خه‌لکی یه‌من هاتنه‌ خزمه‌تی، که نه‌بو موسای نه‌شعری و هاوړیکانی بوون، پیی فهرموون: نه‌ی خه‌لکی یه‌من! که به‌نی ته‌میم موژده‌یان قه‌بول نه‌کرد نیوه قه‌بولی بکن. گوتیان: نه‌ی پیغه‌مبهری خودا! نیمه قه‌بولمانه‌و وا وهرمان گرت. عه‌زریان کرد: قوربان! بویه هاتووینه‌ته خزمه‌ت که بارو دوخی نه‌م جیهانه‌مان تی بگه‌یه‌نی که چون دروست بووه، فهرمووی (درودی خودای لیسرین): له‌پیش پیش دا هر ته‌نیا خودا خو‌ی بووه و هیچی تر نه‌بووه، له‌پاشا له‌پیش دروست کردنی ناسمانه‌کان و زه‌وی دا خودا ناو و عهرشی دروست کرد، عهرشی خودا له‌سه‌ر ناو بوو، (واته: بی‌جگه له‌عهرش و ماده‌ی ناو هیچی تر نه‌بوو) هه‌روا خودا له‌تابلوی پاریزراودا، (واته: له‌وحولمه‌حفوظ) دا هه‌موو شتی که دروست ده‌کری هه‌مووی نووسی، وه خودا ناسمانه‌کان و زه‌وی له‌نه‌بوون له‌ماوه‌ی شه‌ش پوژدا دروست کرد. له‌م وه‌خته‌دا بانگه‌ری بانگی کردم: نه‌ی

(۲) تجرید/ ۴۱۹/۳ رقم/ ۱۲۸۷ م = ۳۱۹۱، ۳۱۹۰ = فتح الباری. راجع رقم/ ۱۲۸۷ من التجرید.

عیمرانی کوپری حوصه‌ین! وشره‌که‌ت روئی، ئیتر منیش به‌شوینیا چووم، که ته‌ماشام کرد پای کردوه‌وه و ته‌واو دور که‌وتوته‌وه. (ب). → (ب - ۶ ز - ۱۲ ل - ۲۴۰ ف - ۳۹۲۰/۲).

۵۴۷۶- وَقَالَ عُمَرُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): قَامَ فِينَا النَّبِيُّ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَقَامًا، فَأَخْبَرَنَا عَنْ بَدْءِ الْخَلْقِ حَتَّى دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ مَنَازِلَهُمْ، وَأَهْلُ النَّارِ مَنَازِلَهُمْ، حَفِظَ ذَلِكَ مَنْ حَفِظَهُ، وَكَسِيَهُ مَنْ كَسِيَهُ. رواهما البخاري في بدء الخلق^(۳):

عومەر (خودای لی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) هه‌لسایه‌وه خوتبه‌یه‌کی دا بو‌مان، له‌ سه‌ره‌تای دروست کردنی جیهانه‌وه هیئای هه‌تا نه‌و کاته‌ی که‌وا جیهان دوا‌یی دی و هه‌شرو نه‌شرو حیساب و کیتاب ته‌واوده‌بن و نه‌وجا به‌هه‌شتیی ده‌چنه‌ جیگه‌ی خو‌یان له‌ به‌هه‌شتاو دوزه‌خیی ده‌چنه‌ جیگه‌ی خو‌یان له‌ دوزه‌خدا، ئیتر نه‌وه‌ی له‌ بیرى مابى واله‌بیری ماوه‌و، نه‌وه‌ی له‌بیری چوو‌بیته‌وه و له‌بیری چوته‌وه! (ب - خودای لی رازی بن).

۵۴۷۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (مَتَى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ وَخُلِقَ آدَمُ مِنْ مِثْأٍ وَصِفَ لَكُمْ. فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ. رواه مسلم والإمام أحمد^(۴):

عائیشه (خودای لی رازی بن) له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه فهرمووی: (دروودی خودای له‌سهرین): فریشته له‌ نوور دروست کراون، وه‌جان که‌ باوکی نه‌وعی جنوکه‌یه‌و ناوی ئیبلیس‌ه له‌ گه‌ری ئاگری بن دووکه‌ل دروست کراوه‌و، ئاده‌میش که‌ بابا که‌وره‌ی ئیوه‌یه له‌وه دروست کراوه که‌له‌ قورئان دا باس کراوه بو‌تان له‌ چهن ئایه‌تی‌کا، وه‌ک له‌م ئایه‌ته‌دا ده‌فه‌رمووی: {وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ - سورة المؤمنون - ۱۲/۲۳}. واته: به‌ئى له‌کاتى خویدا ئاده‌ممان دروست کرد له‌ نه‌ندازه‌یى گلی پوخته‌ی ته‌پکراو به‌ ئاو (م/د).

(۳) بخاری. بدء الخلق: ۳۱۹۲.

(۴) مسلم. زهد: ۷۴۲۰.

۵۴۷۸ - → (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۵ ف - ۲) (۵):

لهم شویندها نهم پتری یه‌ی هه‌یه که هی ریوایه‌تی تیرمیذی یه،
ده‌فهرموئ! ... هر ئه‌و کاته هه‌موو که‌سی ته‌مه‌نی خوئی چهنده له نیوانی
هه‌ردوو چاوی نووسرابوو، جا ئاده‌م ته‌ماشای کرد وا پیاویکی زور نوورانی
له ناویاندا دیاره، عهرزی بینایی چاوانی کرد: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! ئه‌مه کییه؟
فهرمووی: ئه‌مه داوودی کوپی تویه، چل سال ته‌مه‌نم بۆ ینوسیوه، ئاده‌م
عهرزی کرد: قوربان! ته‌مه‌نی پتر که خودا فهرمووی: هر ئه‌وه‌یه که بۆیم
نووسیوه، ئاده‌م عهرزی کرد: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! ئه‌وا من له ته‌مه‌نی خۆم
شه‌ست سالم دابه‌و، خودا فهرمووی: باشه ئه‌وا منیش له‌سه‌ر ئه‌وه بپیرام دا،
جا چه‌نده‌ی خواستی خودای له‌سه‌ر بوو ئاده‌م ئه‌وه‌نده له به‌هه‌شتا مایه‌وه،
له پاشا له به‌هه‌شته‌وه داپه‌رینرا بۆ سه‌رزه‌وی ئیتر ئاده‌م ده‌ستی کرد به
ژماردن سالی ته‌مه‌نی خوئی، فهرمووی: تا کاتیکی زانی فریشته‌ی
گیانکیشان هات بۆ لای تا گیانی بکیشی، ئاده‌م پینی ده‌فهرموئ: تو په‌له‌ت
کرد، زوو هاتووی من هه‌زار سال ته‌مه‌نم بۆ نووسراوه هیشتا شه‌ست سالم
ماوه! فهرمووی: تو راست ده‌که‌ی ئه‌مه‌ی ده‌ییلی وایه به‌لام تو بۆ خۆت له‌و
هه‌زاره شه‌ست سالیته به‌خشیوه، به داوودی کوپت، که‌چی ئاده‌م حاشای
کردو نه‌چووه ژیری، ئاده‌م له یادی چوو بۆیه ته‌وه‌که‌یشی گه‌لی جارانشیان
له یاد ده‌چی! فهرمووی: ئیتر هر له‌و پۆژه‌وه خودا فرمانی ده‌رکرد که له
مامه‌له‌و سه‌ودادا نووسین و قه‌واله‌و شایه‌ت و به‌لگه هه‌بی! (ت - س/ح).

(۸) چینه‌کانی ئاده‌میزاد: (طبقات بني آدم)

۵۴۷۹ - (ب - ۶ ز - ۳ ل - ۸ ف - ۳) (۱):

له گرده‌ی ئه‌مه‌ی له دواوه پتره: هه‌یانه له‌مانه تیکه‌له.

(۵) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ۳ رقم/ ۳۶۹۱/۲.

(۱) تقدم فی مجلد سادس. تسلسل/ ۳ رقم/ ۳۶۹۲/۳.

ئەبو سەئىدى خۇدرى (خوداى ئازى بىن) فەرموۋى: پۇژى پىغەمبەر (سۈرۈدى خوداى لەسەرىن) بەر نوپۇژى نوپۇژى عەصرى بۇ كردين، ئەوجا ھەلسايەو ۋە زۆر بە دوورو درىژى دوانىكى بۇ دايىن، ھەرچى روودەدا - تا ئەو كاتەى كە قىيامەت ھەل دەستى - گىشتى باس كر دۇمان، ئىتر ئەو ھى لە بىرى ما لەبىرى ما، ۋە ئەو ھى لە بىرى چو لە بىرى چو، يەكئ لەو فەرمایشتانە ئەو ۋەبو فەرموۋى (سلاۋو دروودو پىت ۋە بەرەكەت ۋە رەحمەتى خوداى گەورەى لە سەرىن ۋە سەرو مال ۋە حال ۋە رۇج گيان ۋە دل ۋە چاۋو مال ۋە منال ۋە باوك ۋە دايك ۋە ھەست

(۲) رواه الترمذي في السنن بسند صحيح.

و نەست هەمووی بە قوربانی گەردی بەرئاستانەیی گۆپی پیروزی بێ، ئامین. خودایە!): ھۆشیاربێ! کەوا نەوہی ئادەم لە سەر چین چینی جوئی جوئی دروست کراون، وەک ئەوہ ھەیانە بە موسوڵمانی لە دایک دەبن و بە موسوڵمانی دەژین و بە موسوڵمانیش دەمرن، یا وەک ئەوہ ھەیانە بە ناموسوڵمانی لە دایک دەبن و بە ناموسوڵمانی دەژین و بە ناموسوڵمانیش دەمرن، یا وەک ئەوہ ھەیانە بە موسوڵمانی لە دایک دەبن و بە موسوڵمانی دەژین بە لām بە ناموسوڵمانی دەمرن، یا وەک ئەوہ ھەیانە بە ناموسوڵمانی لە دایک دەبن و بە ناموسوڵمانی دەژین بە لām بە موسوڵمانی دەمرن، دیسان ھۆشیاربێ! کەوا مەوۆی وا ھەییە درەنگ تووڤە دەبێ و زوو ئاشت دەبیئتەوہ، بەراستی ئەم چینیەیان باشتترین چینیانە، ھەیشە زوو تووڤە دەبێ و زوو ئاشت دەبیئتەوہ، ئەم چینیەشیان پاک لە پاکن، ھەیشە زوو تووڤە دەبێ و درەنگ ئاشت دەبیئتەوہ، بزائن کە ئەم چینیەیان خراپترین چینیانە، بزائن ھەیانە ھەم سەر راست و ھەم سەودا خوێش و بە ئاسانی مافی خەلکی تر دەدەن و بە جوانی داوای ھەقی خوێان دەکەن، بزائن کە ئەم جۆرە کەسانە چاکترین کەسان، بزائن ھەیانە سەرچەوێتن بە لām سەودا خوێش، ئەم جۆرە کەسانەیش پاک لە پاکن، بزائن ھەیانە ھەم سەر چەوێتن و ھەم سەودا ناخوێش، بزائن کە ئەمانەیش خراپترین کەسان، بزائن ھەیانە سەودا راستن بە لām سەودا ناخوێش، ئەم جۆرە کەسانەیش دیاسن پاک لە پاکن، ھۆشیاربێ! کەوا رق و تووڤەیی وەک پشکووی ئاگر وایە لە ناو دلی ئادەمیزاددا، ئەدیی نابین کە کا برای تووڤە بوو چۆن چاوەکانی وەک رەنگی پشکو سەور دەبن و رەگی لاملی ھەل دەئاوسێ، جا ئەگەر دنیا بوو کە سیکتان ھەستی بەشتیکی ئاواکرد با خوێ بدە بە زەویدا. ئەبو سەعید (خودای ئازادی بێ) فەرمووی: تەماشای خۆرمان کرد تا بزائین ھیچی وای ماوہ بو ئاوابوون پیغەمبەریش (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: ھۆشیاربێ! ئەوہی کە ماوہ لە دنیا لە چاو ئەویدا کە لیلی پۆیشتووہ وەک ئەوہی کە ماوہ لە مەوۆ لە چاو ئەویدا کە لیلی پۆیشتووہ. (ت - س/ص).

عدد احادیث کتاب الادیب ۱۹۷ سبعة وتسعون ومائة فقط.

ماموستای دانہر شیخ مہنصور علی ناصیف (رحمہ تی خودایان
لیبی) دہ فہرموی: ژمارہی فہرمودہ کانی نامہی تہذیب ۱۹۷ تہنیا سہدو
نہودو حوت فہرمودہن.

(سی کہس لہم دنیا)

ہرکس لہم دنیا تہذیب پەرورین

لہ ہر دوو دنیا خواہ! سہرورین!

ہرکس لہم دنیا سپن پیوشن

بہ ہرکس رحمت خودا دہ پیوشن

دوو دلداز بہ شریع بہ یکہ کیہنی

کونجن لہ بہ ہشت بو خوت دستین!

(وہرگین)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی فهرته‌نه‌گهل و نیشانه‌کانی هاتنی قیامت

(نه‌م نامه‌یه جهوت باس و پایانی‌که)

۸۷) باسی یه‌که‌م: ترساندن له فیتنه‌گهل

کتاب الفتن و علامات الساعة: (وفیه سبعة أبواب وخاتمة)

الباب الأول: في التحذير من الفتن

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ - سورة الأنفال - ۸/۲۵}.

واته: خودای گه‌وره و مه‌زن له‌م ثایه‌ته‌دا ده‌فه‌رموی: خوتان بیاریزن له‌و موصیبه‌ت و ناژاوانه‌ی که تاوانبارو بی تاوان وه‌ک یه‌ک ده‌گریته‌وه و ته‌پرو وشک پی‌که‌وه ده‌سوتینن، نه‌وانه‌یش وه‌ک چه‌سپاندنی خراپه‌ له‌ناو خوتاندا، وه‌ک که‌مته‌ر خه‌می له‌ ئاموژگاری خی‌ردا، وه‌ک دووبه‌ره‌کی و سه‌ره‌له‌دانی کارگه‌لی ناشایسته و نوی باو. بزائن که‌خودا بی باکه، نه‌گه‌ر خواستی له‌سه‌ربی گه‌لی سه‌ختگیره و توله‌ی گه‌لی توندی له‌لایه.

۵۴۸۱- عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: اسْتَقِظَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنَ النَّوْمِ مُحْمَرًا وَجْهُهُ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَيَلُّ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرِّ قَدِ اقْتَرَبَ، فَفُتِحَ الْيَوْمَ مِنْ رَذَمٍ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجَ مِثْلُ هَذِهِ. وَعَقَدَ سَفِيَانُ تِسْعِينَ أَوْ مِائَةً. قِيلَ أَنَّهُلِكَ وَفِينَا الصَّالِحُونَ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا كَثُرَ الْخَبْثُ. رواه الأربعة^(۱).

زه‌ینه‌بی کچی جه‌حش (خودای ئی‌رازی بن) که هاوسه‌ری پی‌غه‌مبه‌ر بوو، فه‌رمووی: جاری پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) له‌ خه‌و پاپه‌ری و هات بو لام، رووی سوور هه‌لگه‌پابوو، فه‌رمووی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ): هه‌ر خودا خودایه و به‌س، هاوار له‌ عه‌ره‌ب بو ئه‌م شه‌په‌ی که‌وا رووی تی کردوون، نه‌مپۆکه‌ نه‌وه‌نده‌ی

(۱) بخاری. أحاديث الأنبياء: ۲۳۴۶، ۳۵۹۸، ۷۰۵۹، ۷۱۲۵. = تجريد/ ۱۷/۳ رقم/ ۱۳۴۱. مسلم. فتن: ۷۱۶۴.

ترمذي. فتن: ۲۱۸۷. ابن ماجه/ فتن: ۳۹۵۳.

ئه‌مه له سه‌ددی یه‌ئجوج و مه‌ئجوج کون بوو! سوفیانی فه‌رموده‌وان (راوی: موحه‌دیث) سه‌ری په‌نجه‌ی شایه‌تمانی خوئی نووساند به‌بنی په‌نجه‌که‌له‌یه‌وه و کردی به‌ئه‌لقه‌یه‌کی بچکوله‌و نیشانی دا که مه‌به‌ستی چه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سه‌رین) شتیکی که‌م بووه وه‌ک ئه‌م ئه‌لقه‌ بچکوله‌یه، زه‌ینه‌ب (خودای ئی‌رازی بن) فه‌رمووی: منیش عه‌رزیم کرد: قوربان! ئه‌گه‌ر پیاو چاکانیشمان له‌ناودابن هه‌ر ده‌فه‌وتین؟ فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌رین): به‌لێ که پیسی و گه‌ندیی په‌ره‌ی سه‌ندا! (ش/د/ت).

۵۴۸۲- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: اسْتَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْلَةَ فَرَعَا يَقُولُ: سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّهُ مِنَ الْخَزَائِنِ وَمَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْفِئَنِ، مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ، قُرْبُ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا غَارِيَةٌ فِي الْآخِرَةِ. رواه البخاري والمزمدي^(۲):

ئومو سه‌له‌مه (خودای ئی‌رازی بن) فه‌رمووی: شه‌وی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) به‌شه‌له‌ژاوی له‌خه‌و پاپه‌ری، فه‌رمووی: سوبحانه‌للاً چهن سه‌یره‌! ئیمشه‌و خودا ده‌رگای گه‌لی گه‌نجینه‌ی بۆ ئوممه‌تم خسته‌ سه‌ر پشت (وه‌ک گه‌نجی گه‌نجینه‌کانی فارس و رووم که‌له‌وه دوا موسولمانان به‌تالانی بردیان) هه‌روه‌ها خودا گه‌لی فیتنه‌و ئاشووبیشی نارد! ئه‌ی بۆ مو سولمانیکی خاس دایکانی موسولمانان (واته: خیزانه‌کانی چه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سه‌رین) که پیشیان ده‌گوتری ئوممه‌ها توله‌موئمینین) خه‌به‌ر بکاته‌وه، هه‌تا هه‌ستن بۆ شه‌و نوێژو خودا په‌رستی. ئای گه‌لی ژن هه‌ن له‌جیه‌ه‌ندا پۆشته‌و په‌رداخن، وه‌لی له‌قیامه‌تدا رووت و قووتن (به‌خوا ئیستا هه‌ر زۆر زۆرن - وه‌رگێ). (ب/ت).

۵۴۸۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: عَبَثَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي مَنَامِهِ فَسَأَلْنَاهُ، فَقَالَ: الْعَجَبُ إِنَّ نَاسًا مِنْ أُمَّتِي يُؤْمُونَ هَذَا الْبَيْتِ بِرَجُلٍ مِنْ قُرَيْشٍ قَدْ لَجَأَ بِالْبَيْتِ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْبَيْدَاءِ خُسِفَ بِهِمْ. فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الطَّرِيقَ قَدْ

يَجْمَعُ النَّاسَ. فَقَالَ: نَعَمْ فِيهِمُ الْمُسْتَبْصِرُ وَالْمَجْبُورُ وَابْنُ السَّبِيلِ يَهْلِكُونَ مَهْلَكًا وَاحِدًا وَيَصْنُدُونَ مَصَادِرَ شَيْءٍ يَنْعَتُهُمُ اللَّهُ عَلَى نِيَّاتِهِمْ. رواه الأربعة^(۳):

عائیشه (خودای نازنی بن) فهرمووی: جارئ پیغهمبر (درویدی خودای له‌سهرین) به‌دهم خه‌وه‌وه سه‌خ‌له‌ت بوو په‌له بچوپکئی ده‌کرد، که هه‌لسا لییمان پرسى، فهرمووی: چهن سهیره! پیاویکی قورده‌یشی په‌نا ده‌باته به‌ر که‌عبه، ده‌سته‌یه‌کیش به سوپایه‌که‌وه له ئومه‌تی من دین بوئی، دین تا ده‌گه‌نه بیابانی به‌یدا که ناوی شوینئیکی تایبه‌تییه له ناوه‌ندی مه‌ککه‌و مه‌دینه‌دا، جا له‌وئ هه‌موویان رۆده‌چن به‌ناخی زه‌ویدا. عه‌زیمان کرد: قوربان! ئه‌ی ره‌وانه کراوی خودا! گه‌ئ جار خاس و خراپ له پئگه به‌رئکه‌وت یه‌ک ده‌گرن ئه‌دی ئه‌و له‌شکره‌یش به‌لکو پیاوی خاسیان تیابئ ئه‌ی ئه‌وه چۆن؟ فهرمووی: به‌لئ وایه هه‌یانه سوور ده‌زانئ بۆچی هاتووه‌و خوی باش ده‌زانئ که بۆ گیانی ئه‌و پیاوه په‌ناهیانه‌ره هاتووه، هه‌شیانه ناچاره‌و به‌زۆر هیتراره، هه‌یشیانه ریبواره‌و له‌وان نییه‌و ته‌نیا ئه‌وه‌نده‌یه له‌رئ تووشیان ده‌بی، به‌لام هه‌موو پئکه‌وه به‌یه‌کجار له ناو ده‌چن، له دوا پۆژدا هه‌ر که‌سه‌یان خودا به‌ پیی نیازو کرده‌وه‌ی خوی پاداش یا تۆله‌ی ده‌داته‌وه. (ش/د/ت). → (ب/۲ ز/۱۳۷ ل/۲۷۵ چاپی په‌که‌م ف-۲/۱۷۲۴).

۵۴۸۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا أُنْزِلَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ، ثُمَّ بُعِثُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ. رواه الشيخان^(۴):

ئیبنو عومەر (خودایان نازنود بن) فهرمووی: پیغهمبر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: کاتئ خودا سزایه‌کی نارد هه‌ر هۆزئ، ئیتر ئه‌و سزایه پاک و پیسیان وه‌ک یه‌ک ده‌گریته‌وه، به‌لام له پاشا خودا که زیندوویان ده‌کاته‌وه

(۳) مسلم. فتن: ۷۱۷۳. راجع مجلد/ ۲ تسلسل/ ۱۳۷ رقم/ ۱۷۲۳.

(۴) بخاری فتن: ۷۱۰۹ = ۲۰۹۹ تجرید/ ۵ ل- ۳۵۷. أخرجه مسلم فى الجنة وصفة نعيمها، باب: الأمر بحسن الظن بالله تعالى رقم/ ۲۸۷۹ هامش تجرید/ ۵ ل- ۳۵۷ = ۷۱۲۳ تحقيق الشيخ خليل مأمون شيحا. طبعة/ ۱۲/ ۲۰۰۶م.

هه‌رکه‌سه‌یان به پی‌ی کرده‌وه‌ی تو‌له‌ی ئی ده‌ستینن، یا پاداشی باشی ده‌داته‌وه! (ش).

۵۴۸۵- ته‌ماشای فهرمووده‌ی یه‌ته‌قاره‌بوززه‌مانو بکه، له باسی (ومنة البخل وسوء الخلق) له نامه‌ی چاکه‌و ره‌وشت^(۵).

۵۴۸۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَتَكُونُ فِتْنٌ، الْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ، وَالْقَائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي، وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي، وَمَنْ يُشْرِفَ لَهَا تَسْتَشْرِفُهُ، وَمَنْ وَجَدَ مُلْجَأً أَوْ مَعَادًا فَلْيَعِزْ بِهِ. رواهما الأربعة^(۶).

دیسان ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی زانی بن) فهرمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌رین) فهرمووی: فیتنه‌و فهرته‌نه‌که‌ل ده‌قه‌ومین هه‌تا لییان دووربی و دووریان ئی بگری که‌مه، ئه‌وه‌ی بجی به پیریانه‌وه دین به پیرییه‌وه به‌روکی پی ده‌گرن! ده‌ی هه‌رکه‌سه‌ی له‌و ده‌مه‌دا په‌ناو پاساریکی ده‌ست که‌وت باخوی له‌وی قایم بکاو خوی قوتاریکا (ش/د/ت).

۵۴۸۷- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنٌ أَلَا تُمْ تَكُونُ فِتْنَةً الْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي فِيهَا وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي إِلَيْهَا أَلَا إِذَا نَزَلَتْ أَوْ وَقَعَتْ فَمَنْ كَانَ لَهُ إِبِلٌ فَلْيَلْحَقْ بِإِبِلِهِ وَمَنْ كَانَتْ لَهُ غَنَمٌ فَلْيَلْحَقْ بِغَنَمِهِ وَمَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَلْحَقْ بِأَرْضِهِ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ إِبِلٌ وَلَا غَنَمٌ وَلَا أَرْضٌ قَالَ: يَعْمِدُ إِلَى سَيْفِهِ فَيَذُقُّ عَلَى حَدِّهِ بِحَجَرٍ ثُمَّ لَيْتُجُ إِنْ اسْتَطَاعَ النَّجَاءَ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ أَكْرَهْتُ حَتَّى يُنْطَلَقَ بِي إِلَى أَحَدِ الصَّفِينِ أَوْ إِحْدَى الْفَتَنِ فَضْرَبَنِي رَجُلٌ بِسَيْفِهِ أَوْ يَجِيءُ سَهْمٌ فَيَقْتُلَنِي، قَالَ: يَبُوءُ بِإِيْمِهِ وَإِيْمِكَ وَيَكُونُ مِنَ أَصْحَابِ النَّارِ. رواه مسلم وابو داود^(۷).

(۵) راجع مجلد تاسع. تسلسل/ ۲۴ /رقم/ ۴/ ۴۸۱۷.

(۶) بخاری. مناقب: ۳۶۰۱. تجرید/ ۵/ ۲۵۶ /رقم/ ۲۰۹۷ = ۷۰۸۲ فتح. مسلم. فتن: ۷۱۷۶، ۷۱۷۸.

(۷) مسلم. فتن: ۷۱۷۹. ابو داود. فتن: ۴۲۵۶.

ئەبو بەکره (رهزای خودای لێ بێ) فهرمووی: هه‌زه‌تی پێغه‌مبه‌ری
خۆشه‌ویست و نازدار (دروودی خودای له‌سه‌ربێ) فهرمووی: به‌لێ فیتنه‌و ئاشووب و
ئاژاوه‌ گه‌لێ به‌رودوا ده‌قه‌ومین، ئاگاداربێ له‌ پاشدا فەرته‌نه‌یه‌کی گه‌لێ گه‌وره
به‌رپا ده‌بێ، یه‌خه‌ی موسولمانان به‌گشتی ده‌گرێ، پیاو هه‌تا لێیان دووربێ و
دووریان ئێ بگرێ هێشتا هه‌ر که‌مه‌، به‌ تایبه‌تی فەرته‌نه‌ گشتیه‌که‌، چونکه
ئه‌وه‌ی ده‌ستی ئه‌وی تیا نه‌بێ چاکتره‌ له‌وه‌ی ده‌ستی ئه‌وی تیا بێ، ئه‌وه‌ی که
ده‌ستی ئه‌وی تیا به‌ هێشتا باشت‌تره‌ له‌وه‌ی که‌ به‌فیتی ئه‌و به‌رپا بووه‌.
هۆشیاربێ! که‌ ئه‌و فەرته‌نه‌یه‌ رووی دا یا فهرمووی: قه‌وما ئێوه‌ په‌ری ئێ
بگرن و، هه‌ر که‌سێ بجێ به‌لای کاروباری تایبه‌تی خۆیه‌وه‌ توخنی ئه‌و
فەرته‌نه‌یه‌ نه‌که‌وێ و هه‌ر چۆن بووه‌ له‌ ده‌سته‌ی ئه‌و فەرته‌نه‌یه‌ خۆی
بدزیته‌وه‌، به‌م ره‌نگه‌ ئه‌وی وشتری هه‌یه‌ بجێ به‌سه‌ره‌و کاری
و شتره‌کانیه‌وه‌، ئه‌وی رانی بز و مه‌ری هه‌یه‌ بجێ به‌لای رانه‌که‌یه‌وه‌،
ئه‌وه‌ی زه‌وی و زاری هه‌یه‌ بجێ به‌سه‌ره‌و کاری زه‌وی و زاره‌که‌یه‌وه‌، ئیتر هه‌تا
بۆیده‌کرێ تیکه‌ل به‌ئه‌هلی ئه‌و فەرته‌نه‌یه‌ نه‌بێ.

پیاوێ عه‌ززی کرد: ئه‌ی ره‌وانه‌کراوی خودا! ئه‌ی ئه‌گه‌ر که‌سێ وشتر و
ران و زه‌وی و زار و شتی وای نه‌بوو چی بکا؟ فهرمووی: شمشیره‌که‌ی بێنی و
به‌ به‌ردی ده‌مه‌ تیزه‌که‌ی بشکینێ و ئینجا تاده‌توانی هه‌لبێ و خۆی ده‌رباز
بکا! خودایه‌! تۆ ئاگات لێیه‌ ئه‌وا من پێم گوته‌ و پێیانم راگه‌یاند، خودایه‌! تۆ
ئاگات لێیه‌ ئه‌وا من پێم گوته‌ و پێیانم راگه‌یاند، خودایه‌! تۆ ئاگات لێیه‌ ئه‌وا
من پێم گوته‌ و پێم راگه‌یاندن. پیاویکی تریش عه‌ززی کرد: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری
خودا! ئه‌ی ئه‌گه‌ر به‌ زۆر بره‌میان بۆ شه‌ری براکوژی و له‌ریزی شه‌ردا
کا برایه‌ک له‌ تاقمه‌که‌ی تر به‌شیر یا به‌تیر لێی دام و کوشتمی، یا تیری هات و
کوشتمی ئه‌وه‌ چۆن؟ فهرمووی: ئه‌وه‌ زۆرداره‌که‌ی که‌ تۆ به‌زۆر ده‌با بۆ ئه‌و
شه‌ره‌ تاوانی خۆی و تاوانی کوژرانی تۆی به‌ئه‌ستۆ ده‌بێ، وه‌ به‌هۆی ئه‌وه‌وه
شایانی ئاگری دۆزه‌خ ده‌بێ (م/د).

۵۴۸۸- قَالَ سَعِيدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ (رضی اللہ عنہ): يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ دَخَلَ عَلَى بَيْتِي وَبَسَطَ يَدَهُ لِيَقْتُلَنِي قَالَ: كُنْ كَأَبْنِ آدَمَ. الْقَاتِلُ: (وَكَلَّا يَزِيدُ) لَعْنُ بَسَطَ إِلَيَّ يَدَكَ لَتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطِ يَدِي إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ). رواه أبو داود والترمذي^(۸):

سہ عدی کوپی ٹہبو وہ قاس (خودای فی زانی بن) فہرمووی: قوربان! ٹہی پیغہ مہبری خودا! ٹہ گہر یہ کئی لہ ناو مائی خو ما شالای بو ہینام و پہ لاماری دام کہ بمکوژی من چیبکہم؟ فہرمووی: تویش وک ہابیلی کوپی باوہ ٹادہم بلئی: {لَعْنُ بَسَطَ إِلَيَّ يَدَكَ لَتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطِ يَدِي إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنْ أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ- سورة مائدہ - ۲۸/۵}.

واتہ: بہ زاتی کہ زاتی خودایہ ٹہ گہر تو بہ ناہق دہست دریژی بکہی بو گیانی من و بتہوی بہ دہستی خو ت بمکوژی من رہق بو ت رادہ و ہستم و بہرگری لہ خو م ناکہم، چونکہ من لہ وانہ نیم کہ لہ کاتی وادہ دہست دریژی بکہم بو گیانی توو بہ دہستی خو م بتکوژم، شتی وا زوشت و ناشیرین لہ من ناوہ شیتہ وہ، تاوانی واموبارہ کی توینی (د/ت).

۵۴۸۹- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رضی اللہ عنہ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِذَا تَوَاجَعَا الْمُسْلِمَانِ سَيَفِيهِمَا فِكْلَاهُمَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ. قِيلَ: فَهَذَا الْقَاتِلُ؟ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: إِنَّهُ أَرَادَ قَتْلَ صَاحِبِهِ. رَوَاهُ الثَّلَاثَةُ^(۹):

ٹہبو بہ کرہ (خودای فی زانی بن) فہرمووی: بہ گویتی خو م لہ زاری پیروزی خو شہ و ہستم ژنہوت دہیفہرموو (درویدی خودای لہ سر بن): ہر کاتی دوو موسولمان بہ شمشیرہ وہ روو بہرووی یہ کتری و ہستان و لہ یہ کتریان دا ٹہوا ہر دوو کیان دہ بن بہ دوڑہ خی، عہرزی کرا: قوربان! ٹہوا بکوڑہ کہ باشہ کہ دوڑہ خییہ چونکہ پیوا کوڑہ، ٹہی کوڑا وہ کہ بوچی؟ فہرمووی: چونکہ

(۸) سکت عن درجۃ الشارح.

(۹) بخاری. ایمان: ۳۱، ۶۸۷۵، ۷۰۸۲ = تجرید ۵۰/۱ رقم ۲۹-۳۱، ۶۸۷۵، ۷۰۸۲. مسلم. فتن: ۷۸۱. ابو داود. فتن: ۴۲۶۸، ۴۲۶۹. نسائی. تحریم الدم: ۴۱۳۲، ۴۱۳۴. تحفۃ: ۱۱۶۵.

ئه‌ویش سوور ویستوویه‌تی که براده‌ره‌که‌ی بکوژی و له دله‌وه سوورو مجیز بووه له‌سه‌ر کوشتنی هاورئ موسولمانه‌که‌ی (ش/د).

۵۸۹۰- وَلِمُسْلِمٍ: إِذَا الْمُسْلِمَانِ حَمَلَ أَحَدُهُمَا عَلَى أَخِيهِ السَّلَاحَ فَهُمَا فِي جُرْفٍ جَهَنَّمَ فَإِذَا قَتَلَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ دَخَلَهَا جَمِيعًا^(۱۱):

حه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌فه‌رموئ: کاتی دوو موسولمان (که برای نایینی یه‌کترن) چه‌ک له‌یه‌کتری هه‌ل بگرن و په‌لاماری یه‌کتری بده‌ن نه‌وا هه‌دووکیان به‌سه‌ر لیواری دۆزه‌خه‌وه نه‌نجهل مۆله‌ق راوه‌ستاون، ها ئیستا به‌ربنه‌وه ناوی هاتۆزیکێ تر، تایه‌کیکیان نه‌وی ترییان ده‌کوژی نه‌وسا هه‌ردووکیان پیکه‌وه تلۆر ده‌بنه‌ ناو دۆزه‌خه‌وه! (م).

۵۴۹۱- وَلأبي داود والترمذي: إِنْهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ تَسْتَنْظِفُ الْعَرَبَ قَتْلَاهَا فِي النَّارِ اللَّسَانُ فِيهَا أَشَدُّ مِنْ وَقْعِ السِّيفِ^(۱۲):

حه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌فه‌رموئ: فه‌رته‌نه‌یی ده‌قه‌ومئ عه‌ره‌ب پاکو ده‌دا، نه‌وه‌ی له‌م فه‌رته‌نه‌یه‌دا ده‌کوژی دۆزه‌خییه‌، له‌و فه‌رته‌نه‌یه‌دا زمان به‌کارترو کاریگه‌رتره‌ هه‌تا وه‌شاندنی شیر! (د/ت).

۵۴۹۲- وَلأبي داود: إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِبَ الْفِتْنُ إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِبَ الْفِتْنُ إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِبَ الْفِتْنُ وَلَمَنْ ابْتُلِيَ فَصَبَرَ فَوَاهَا^(۱۳):

پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) سئ جار له‌سه‌ر یه‌ک فه‌رمووی: به‌ختیار نه‌و که‌سه‌یه‌ که له فه‌رته‌نه‌کان به‌دووره‌ نه‌نجا فه‌رمووی: به‌لام ئافه‌ریم بۆ نه‌و که‌سه‌ی که گیرۆده‌ی به‌لایی ده‌بێ و ئارامی له‌سه‌ر ده‌گرئ. (د- رمزای خودای ییبن).

۵۴۹۳- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زَوَى لِي مِنْهَا وَأُعْطِيتُ

(۱۱) بخای. فتن: ۷۰۸۳ تعلیقاً. مسلم. فتن: ۷۸۴. نسائی. تحريم الدم: ۴۱۲۷، ۴۱۲۸. موقوفاً. ابن

ماجه. فتن: ۲۹۶۵. تحفة: ۱۱۶۷۲.

(۱۲) سکت عن درجته الشارح.

(۱۳) سکت عن درجته الشارح.

الْكُزَيْنِ الْأَخْمَرَ وَالْأَبْيَضَ وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لَأُمْتِي أَنْ لَا يُهْلِكَهَا بَسَنَةٌ بَعَامَةٌ وَأَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ وَإِنَّ رَبِّي قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَإِنَّهُ لَا يُرَدُّ وَإِنِّي أَعْطَيْتُكَ لَأُمَّتِكَ أَنْ لَا أَهْلِكَهُمْ بَسَنَةٌ بَعَامَةٌ وَأَنْ لَا أَسْلُطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ يَسْتَبِيحُ بَيْضَتَهُمْ وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ مَنْ بِأَقْطَارِهَا - أَوْ قَالَ مَنْ بَيْنَ أَقْطَارِهَا - حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يُهْلِكُ بَعْضًا وَيَسْنِي بَعْضُهُمْ بَعْضًا. رواه مسلم والترمذي وأبو داود وزادا: وَإِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْأَثَمَةَ الْمُضِلِّينَ وَإِذَا وَضِعَ السِّيفُ فِي أُمَّتِي لَمْ يَرْفَعْ عَنْهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ وَحَتَّى تَعْبُدَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي الْأَوْتَانَ وَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي كَذَابُونَ تَلَكَونَ كُلَّهُمْ يَزْعُمُ آلَهُ نَبِيٌّ وَأَنَا خَائِمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَلَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ. لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ^(۱۳):

شهبان (رمزای خودای من بن) فهرمووی: حه‌زده‌تی پی‌نغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست و نازدار فهرمووی: خودا ته‌نگی زه‌وی بو کی‌شام و پی‌چایه‌وه و هینایه‌ویه‌ک بو به‌رچاوم، ولاتی زورم دی له روژ‌ه‌ل‌ات و روژ‌‌ئاوا، بی‌گومان قه‌له‌م‌ره‌وی ده‌وله‌تی ئوممه‌تی من ده‌گاته‌ئه‌و شوینانه‌ی که دیانم.

خودا ولاتی رۆم به‌ خو‌ی و گه‌نجی زی‌رینی‌ه‌وه‌ له‌گه‌ل ولاتی فارس‌دا به‌خو‌ی و گه‌نجی زی‌وینی‌ه‌وه‌ به‌خشویه‌ پی‌م، من داوام له‌ په‌روه‌ردگاری خو‌م کرد که ئەم چاکه‌یه‌یش له‌گه‌ل گه‌لی من بکا: که به‌ قاتوق‌ری و گرانی گشتی تی‌کرا به‌جاری نه‌یان فه‌وتین، دوژمنی‌کی واشیان (له‌ غه‌یری خو‌یان) به‌ سه‌ردا زال نه‌کا که به‌ره‌چه‌له‌کیا ناب‌چینه‌ خواره‌وه‌و له‌ره‌گ و ریشه‌ ده‌ریان بین‌ی و شان و شکو‌ی نی‌سلام نه‌هیل، که‌چی په‌روه‌ردگارم فهرمووی: ئە‌ی مو‌حه‌مه‌د! پ‌ریاری من ره‌دبو‌ونه‌وه‌ی بو‌ نی‌یه، جاوا له‌ به‌رخاتری تو‌ به‌لین ده‌ده‌م به‌ ئومه‌تت که به‌ قاتوق‌ری و گرانی گشتی تی‌کرا به‌جاری نه‌یان فه‌وتینم، هه‌روا دوژمنی‌کی واشیان (له‌ ناموسول‌مانان) به‌سه‌ردا زال نه‌که‌م که له‌ ره‌گ و ریشه‌ ده‌ریان بین‌ی،

(۱۳) مسلم. فتن: ۷۸۷. أبو داود. فتن: ۴۲۵۲. ترمذی. فتن: ۲۱۷۱. ابن ماجه. فتن: ۳۹۵۲. تحفة الأشراف: ۲۱۰۰.

گريمان سهر توپ خه لکی سهر رووی زهوی سهرانسهر هه موویان گهله کو مه یان لیبکه نه هیشتا دهره قه تیان نایه نه به لام نه مه یان به مهرجی نه وه که له ناو خو یانا نه بن به گه لی خو خو رو سهر و نامووسی یه کتری به تالان نه بهن! (م/ت/د). ئیمامی نه بو داوود و ئیمامی تیرمزی (خوشنوودی خودایان لیبی) نه مه شیان لی پتر کردوه: له راستیدا مه ترسی ههره گه وره (له باره ی گه لی خوشه ویستی خو مه وه) له سه رو که سه رکه ش و گیره شیوین و مله وره کانیه تی، که به پیچه وانهی پی شه و ا باشه کانیه وه خه لک له ری دهره که نه و ده بن به سه ره مه شقی گومرا کردن، ههرکاتیکیش شمشیر نرایه ملی گه لی من و کوشت و کوشتاری تی که هت ئیتر هه تا روژی قیامهت به رده وام ده بی و روژی لی ره روژی له وی کوشت و کوشتاری لی نابری، قیامه تیش هه لئاسی تاچه نه هوزو تیره یی له گه لی من دیسانه وه ده چنه وه ریزی بته رست و فره خواکانه وه هه ندی هوزیان دیسان بتان ده په رستنه وه. نیشانه یه کی بیگومانی تری نزیک بو نه وه ی قیامهت نه وه یه که چه نه هه لاتبارزی، که سیی که سی ده بن، له ناو گه لی مندا سهر هه لده دن و پهیدا ده بن، هه موویان به درو لاف پیغه مبه ری لی ده دن، وه لحال داوی وادرویه چونکه من پایان و دواترینی پیغه مبه رانم و له پاش هاتنی من پیغه مبه ری تر هه تا هه تایه نایی.

کو مه لیکیش (له م گه لی منه) ههرده پون له سه ره نه م دینه هه قه هه تا نزیک قیامهت، نه وه ی له دژیان بی زیانیان پی ناگه یه نی!

۵۴۹۴- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ فِي الْفِتْنَةِ: كَسَرُوا فِيهَا قَسِيَكُمْ وَقَطَّعُوا فِيهَا أَوْتَارَكُمْ وَالزُّمُوا فِيهَا أَجْوَافَ بُيُوتِكُمْ وَكُونُوا كَأَبْنِ آدَمَ. رواه الترمذي وأبو داود^(۱۴):

نه بو موسا (خودای لی رازی بی) فهرمووی: پیغه مبه ره (درووی خودای له سه ره بی) له باره ی فهرته نه وه ئاشووبی نیوانی موسولمانانه وه فهرمووی: له کاتی

(۱۴) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

به‌ریابوونی ئاشووریدا تیرو که‌وانه‌کانتان بشکینن و ژیی که‌وانه‌کانتان بپسینن و له‌کونی مائه‌وه‌تان ئۆقره‌ بگرن و وه‌کوو هابیلی کوپی ئاده‌م، که‌ قابیلی برای کوشتی، ئیوه‌یش وه‌ک ئه‌و له‌ ئاژاوه‌ به‌دوورین و به‌هیچ جوژی هاوبه‌شی تیا مه‌که‌ن. (ت-س/ص-د).

۵۴۹۵- وَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ خَيْرُ النَّاسِ فِي الْفِتْنَةِ؟ قَالَ: رَجُلٌ فِي مَاشِيَّتِهِ يُؤَدِّي حَقَّهَا وَيَعْبُدُ رَبَّهُ وَرَجُلٌ آخَذَ بِرَأْسِ فَرَسِهِ يُخِيفُ الْعَدُوَّ وَيُخِفُوكَهُ^(۱۵).

گو‌ترا: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! له‌کاتی قه‌ومانی ئاژاوه‌دا باشت‌ترین که‌س کییه؟ فه‌رمو‌وی: ئه‌و که‌سه‌یه که‌ گوریژ له‌ ئاشووبه‌که‌ ده‌کاو ده‌چی به‌لای مالیاتی خۆیه‌وه‌ سه‌ره‌و کارییان ده‌کاو مافیان به‌جی دینی و خودای خۆی به‌جوانی له‌ په‌نایه‌که‌وه‌ ده‌په‌رستی، هه‌روا ئه‌و پیاوه‌یشه‌ که‌ ده‌سته‌جله‌وی نه‌سپه‌که‌ی ده‌گری و له‌سه‌ر سنوور به‌ره‌نگاری دوژمنی ئیسلام راده‌وه‌ستی و دوژمن ده‌ترسینن و دوژمنیش ئه‌و ده‌ترسینن! (ت-س/ح).

۵۴۹۶- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يُذِلَّ نَفْسَهُ. قَالُوا: وَكَيْفَ يُذِلُّ نَفْسَهُ. قَالَ: يَتَعَرَّضُ مِنَ الْبَلَاءِ لِمَا لَا يُطِيقُ^(۱۶).

پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بن) ده‌فه‌رمو‌ی: بو‌ پیاوی موسو‌لمان نه‌هاتووه‌ که‌ خۆی سووک و تپۆکا بکات. گو‌ترا: قوربان! چۆن چۆنی خۆی سووک و تپۆ ده‌کا؟ فه‌رمو‌وی: وه‌ک ئه‌وه‌ بچی به‌ به‌ره‌و پیری ئه‌و ده‌ردو بالایانه‌وه‌ که‌ به‌رگه‌یان ناگری! (ت-س/ح).

۵۴۹۷- وَلَمَّا طَلَبَ عَلِيٌّ مِنْ أَهْبَانَ بْنِ صَيْفِي الْفُفَارِيَّ أَنْ يَخْرُجَ مَعَهُ قَالَ: إِنَّ خَلِيلِي وَابْنَ عَمِّكَ عَهْدَ إِلَيَّ إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ أَنْ أَخِذَ سَيْفًا مِنْ خَشَبٍ فَقَدْ أَخَذْتُهُ فَإِنْ شِئْتَ خَرَجْتُ بِهَ مَعَكَ فَتَرَكَهُ عَلِيٌّ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ. نَسَّالَ اللَّهُ السَّلَامَةَ آمِينَ^(۱۷).

(۱۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۱۶) رواه الترمذي بسند حسن.

(۱۷) رواه الترمذي بسند حسن.

عه‌لی (رمزای خودای لیبن) داوای له ئه‌هبانی کوپی سه‌یفی غیفاری کرد که له‌گه‌لیا بچن بۆ شه‌ر، ئه‌هبانیش (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: من په‌یمانم داوه به دوستی ئازیزی خۆم (که پیغه‌مبه‌ری ئامۆزای تۆیه) کاتئ که ئهم خه‌لکی ئیسلامه بوو به هه‌راو ناخۆشییان و چون به‌گژی یه‌کترا ده‌ک ئیستا، من له‌و ده‌مه‌دا شمشیرکی دار هه‌لبگرم، جا ئیستا که‌یش وا ئه‌و شمشیره‌ دارینه‌یه‌م دروست کردوه بۆ خۆم! ئه‌گه‌ر هه‌ز ده‌که‌ی ئه‌وا هه‌لی ده‌گرم و به‌وشمشیره‌ دارینه‌وه دیم له‌گه‌لتا، ئیتر عه‌لی وازی لیهینا (ت-س/ح).

۸۸) خه‌به‌ردان له‌ فیتنه‌ گهل و جوهره‌کانی : (الإخبار بالفتن وأنواعها)

۵۴۹۸- عَنْ حَدِيقَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَقَامًا فَمَا تَرَكَ شَيْئًا يَكُونُ فِي مَقَامِهِ ذَلِكَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا حَدَّثَ بِهِ حَفِظَهُ مَنْ حَفِظَهُ وَكَسِيَهُ مَنْ كَسِيَهُ قَدْ عَلِمَهُ أَصْحَابِي هَؤُلَاءِ وَإِلَهُ لَيَكُونُ مِنْهُ الشَّيْءُ قَدْ كَسِيَهُ فَأَرَاهُ فَأَذْكُرُهُ كَمَا يَذْكُرُ الرَّجُلُ وَجْهَ الرَّجُلِ إِذَا غَابَ عَنْهُ ثُمَّ إِذَا رَأَاهُ عَرَفَهُ. رواه الثلاثة^(۱).

حوزه‌یفه (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: جارئ پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بن) هه‌لسایه‌وه له‌سه‌ر مینه‌به‌ر دوانیکی بۆمان خوینه‌وه، له‌ناو ئه‌و دوانه‌دا هه‌رچی روویدابن و هه‌رچی رووده‌دا هه‌تا هه‌لسانی قیامت هه‌زهره‌ت (درویدی خودای له‌سه‌ر بن) باسی کرد بۆمان، ئیتر ئه‌وی له‌یادی مابن له‌یادی ماوه و (گه‌نجینه‌ی رازو نه‌ینییه‌کان بوو به‌مالی) ئه‌ویشی له‌یادی چووبیته‌وه له‌یادی چۆته‌وه و (ئه‌و گه‌نجی گه‌نجینه‌یه‌ی به‌فیرۆ داناوه). ئهم براده‌رانه‌ی من ئهم باسه‌ زۆر باش ده‌زانن، من به‌ش به‌حالی خۆم جاری واده‌بن شتن له‌و بابه‌ته‌ رووده‌دا، من له‌بیرم نه‌ماوه به‌لام که رووده‌دات و ده‌ییبنم ئه‌وجا یادم ده‌که‌ویته‌وه و له‌دلی خۆما ده‌لیم ئه‌مه ئه‌وه‌یه که پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سه‌ر بن) باسی کرد بۆمان وه‌کوو چۆن پیاوی له‌پاش ماوه‌یین چاوی به‌چاره‌ی

^(۱) بخاری. قدر: ۶۶۰۴ - تجرید/ ۵ ل- ۳۰۰ رقم/ ۲۰۴۴. مسلم. فتن: ۷۱۹۲. أبو داود. فتن: ۴۲۴۰ تحفة الأشراف: ۳۲۴۰.

پیاویکی ناسیاوی خو‌ی بکه‌ویته‌وه، که له‌یادی نه‌مابئ، به‌لام که ده‌یبنئ دیسانه‌وه ده‌یناسیته‌وه! (ب/م/د).

۵۴۹۹- وَعَنْهُ قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْلَمُ النَّاسَ بِكُلِّ فِتْنَةٍ هِيَ كَائِنَةٌ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ السَّاعَةِ وَمَا بِي إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَسْرًا إِلَيَّ فِي ذَلِكَ شَيْئًا لَمْ يُحْدِثْهُ غَيْرِي وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدَّثَنَا فِي مَجْلِسٍ أَنَا فِيهِ عَنِ الْفَتَنِ فَعَدَّهَا فَقَالَ: مِنْهُنَّ ثَلَاثٌ لَا يَكْذِبْنَ يَدْرُنَّ شَيْئًا وَمِنْهُنَّ فِتْنٌ كَرِيحِ الصَّيْفِ مِنْهَا صِفَارٌ وَمِنْهَا كِبَارٌ. قَالَ حَدِيثُهُ: فَذَهَبَ أَوْلَيْكَ الرُّهْطُ كُلُّهُمْ غَيْرِي^(۲).

ديسان فهرمووی: به‌زاتئ که زاتی خودایه له‌مپووه هه‌تا روژئ قیامه‌ت هه‌رچی فیتنه‌و فهرته‌نه‌یئ روو ده‌دات من له هه‌موو که‌سیکی تر باشت‌ری ئی ده‌زانم، ئه‌مه‌یش ته‌نیا له‌به‌ر ئه‌وه‌یه که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) له‌م بابه‌ته‌وه به‌نه‌یئ قسه‌ی بو من کردووه و قسه‌ی ئه‌وه‌ی بو که‌سی تر نه‌کردووه، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌مه‌یشه که له‌لای که‌س نایلیم، به‌لام جارئ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) له‌ناو کوپ‌ریکی دانیش‌تندا باسی گه‌ئ فیتنه‌ی بو کردین، ده‌ستی کرد به ژماردنیا و فهرمووی: (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) سییان له‌وانه که‌م شت لییان زرگار ده‌بئ، هه‌ندیکیشیان وه‌ک بای هاوین وان، وردو درشتیان هه‌یه. حوزه‌یفه (رمزای خودای نبین) فهرمووی: ئه‌و ده‌سته‌یه که له‌و کوپ‌ده‌ا بوون من نه‌بئ که‌سیان نه‌ماون. (موسلیم- پ‌ر گوپی پیروزی له‌نووری خودابئ).

۵۵۰۰- وَعَنْهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ فَمَا مِنْهُ شَيْءٌ إِلَّا قَدْ سَأَلْتُهُ إِلَّا أَنِّي لَمْ أَسْأَلْهُ مَا يُخْرِجُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ مِنَ الْمَدِينَةِ^(۳).

ديسان فهرمووی: (خودای ئی رازی بئ) هه‌تا روژئ هه‌ستانه‌وه (قیامه‌ت) دئیت هه‌رچی کاره‌ساتئ رووده‌ا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) به‌منی گوتووه،

(۲) مسلم. فتن: ۷۱۹۱.

(۳) مسلم. فتن: ۷۱۹۴.

شتنی نییه که نهیم پرسیبی لیی، به‌لام ئه‌وه‌م لیی نه‌پرسی که‌چی خه‌لکی مه‌دینه له مه‌دینه ده‌رده‌کات (م).

۵۵۰۱ - عَنْ عَمْرِو بْنِ أَخْطَبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْفَجْرَ وَصَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الظُّهْرُ فَنَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الْعَصْرُ ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَأَخْبَرَنَا بِمَا كَانَ وَبِمَا هُوَ كَائِنٌ فَأَعْلَمْنَا أَحْقَقْنَا^(۴):

عه‌مری کوپی ئه‌خته‌ب (خودای ئی‌رازی بی) فه‌رمووی: روژی پیغه‌مبه‌ر (دروودو سلاو و رحمت و صلات و پیت و فه‌پو به‌ره‌که‌تی خوداو به‌نده‌ی له‌سه‌ربیی و، سه‌رو مال و منال و باوک و دایک به‌قوربانی خاکی به‌رده‌م ئاستانه‌ی گوپی پیروزی بی) روژی پیغه‌مبه‌ر به‌رویزی نویژی به‌یانی بو‌کردین، ئه‌وجا سه‌رکه‌وته سه‌ دوانگه‌که‌و ده‌ستی کرد به‌ دواندان بو‌مان و خوتبه‌ی بو‌خویندین تا نویژی نیوه‌پو‌داهات، ئه‌وجا له‌ دوانگه‌که‌ دابه‌زی و نویژی نیوه‌پو‌ی بو‌کردین و، دیسان سه‌رکه‌وته‌وه سه‌ر مینه‌به‌ره‌که‌و ده‌ستی کرده‌وه به‌ خوتبه‌دان بو‌مان تا نویژی عه‌سر داهات، ئه‌نجا هاته‌وه خواری و نویژی عه‌سری بو‌کردین و دیسانه‌وه چووه‌وه سه‌ مینه‌به‌ره‌که‌و ده‌ستی کرده‌وه به‌ وتاردان بو‌مان تا خو‌رئاوابوو، ئه‌وه‌ی له‌مه‌وپیش روی داوه‌و ئه‌وه‌ی له‌مه‌و دوا رووده‌دا هه‌والی گشتی پیگوتین، جا له‌سه‌ر ئه‌م بنیاته‌ زانا ترینی ئیمه‌ ئه‌و که‌سه‌مانه‌ که‌ زورتی له‌و فه‌رمایشتانه‌ی حه‌زه‌ت له‌به‌رماوه‌و ره‌وانی کردوون (م).

۵۵۰۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَذْهَبُ الدُّنْيَا حَتَّى يَأْتِيَ عَلَى النَّاسِ يَوْمٌ لَا يَذْرَى الْقَاتِلُ فِيْمَ قَتَلَ وَلَا الْمَقْتُولُ فِيْمَ قُتِلَ. فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَكُونُ ذَلِكَ قَالَ: الْهَرْجُ. الْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ^(۵):

(۴) مسلم. فتن: ۷۱۹۶.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۲۳.

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لیبن) فەرمووی: ھەزەرەتی پیغەمبەری
خەشەو یست (دروودی خودای لەسەر بن) فەرمووی: بەو کەسە کە گیانی من و
لە دەستی تەوانایی ئەودا، دیارە کە یەزدانی پاکە، دنیا ئاخر نابێ تا مەردوم
دەکەوێتە روژیکێ رەشی و اوێ پیاو کوژ بو خوشی نازانی لەسەر چی و
لەبەرچی پیاوی کوشتوو و ھەر و کوژراو نازانی بوچی دەیکوژن! گوترا:
قوربان! ئەو چۆن وای لیدی؟ فەرمووی: دەبێ بە تالان و بڕۆ و بگرەو بەردەو
ئاخۆران و بخۆران، لەو روژەدا بکوژو کوژراو ھەردوو لایان دۆزەخین! (م- پ
گوێزی پیرۆزی لە نووربێ).

خودا لیخۆشبوو مامۆستا مەلا رەشید بەگی بابان - خودا لیی خوش
بێ - لیژەدا دەفەرمووی: (لەم نەوعە زۆرمان دیو و ئەیشی بینین، چۆن ئەبێ
پیغەمبەر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خەبەری ئی داوێت؟ (صدق - صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -
روحي واهلي و مالي فدا) مەجموعە لیبەر حەرەین بەرگی سییەم لاپەرە (۷۹).

بەندەیش دەلیم:

ئاس چەندەم دیو کەللەس مۆخ پڑاو

تەرمس جەھیلێ لەخوینا کەوزاو

جەستەس بێ تاوان بە کولە بیژراو

لەچارەس شەھید پرسیارێ چاشماو!

ناشکرا دەلێن بەزمانس حال

نەک بە ناماژ وەکوو کەرەو لال!

منس بێ تاوان، منس خێر نەدیو

منس تاقانەس ھەوت خوشکی ھەتیو!

کێ من دەکوژن؟ ناخ لەسەرچی

منس بیوھەس، جوانکەس بێ سووچی!

چۆن بەد بەختن بێ تەوھەس دەمکوژن

بە نەھەس زالم خوینم دەپێژن

قەت باوەی ناکەم ئەو بە شەربێ
 رەنگ بێ رۆبۆتێ دەسکردی کەربێ
 نووری! بەسیهتێ، ئەم لافاوەی نووج
 بەری ناکیری بە شیعری بێ پووج
 مەر خودا بەحمەن بکا بە خالمان
 ئەمین بین ئەوسا لەسەر و مالمان
 دەنا ئەم داسە ناو دەستی زەمان
 پاکۆمان دەدا وەک پالە و سەپان
 مالت واهیه خاوە خێزانێ
 هەریەک بەجۆری بوون بەقوربانێ
 باوک بەخکان، دایک لە زیندان
 کوڕ بەشەستیرو کچ بەتیھەلەدان
 باپیرو داپیر لە رۆڵەو ئەو
 نانومیژد مردن بەسەوێ بوونەو

۵۵۰۳- أَنْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَتْ السَّيِّئَةُ بِأَنْ لَا تُمَطَّرُوا وَلَكِنَّ السَّيِّئَةَ أَنْ تُمَطَّرُوا وَتُمْطَرُوا وَلَا تُنْبِتُ الْأَرْضُ شَيْئًا. روى هذه الخمسة مسلم^(٦):

دیسان فەرمووی: حەزەرەت (سەددی خودای ئەسەربێ) فەرمووی: گرانێ و سالی ئەهاتی بەبێ بارانی نییه، بەلام ئەهاته سالی راستی ئەوێه کە پەستا پەستا بارانتان بۆ بباری کەچی زەوی هیچ شینایی سەوز نەکا! (م).

۵۵۰۴- عَنْ حَذِيفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَاللَّهِ مَا أَذْرِي أَلْسِي أَصْحَابِي أَمْ تَنَاسَوْا وَاللَّهِ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ قَائِدٍ فِتْنَةٍ إِلَى أَنْ تَنْقَضِيَ الدُّنْيَا يَنْلُغَ مَنْ مَعَهُ ثَلَاثِمِائَةٍ فَصَاعِدًا إِلَّا قَدْ سَمَّاهُ لَنَا بِاسْمِهِ وَاسْمِ أَبِيهِ وَاسْمِ قَبِيلَتِهِ^(٧).

(٦) مسلم. فتن: ۷۲۲۰.

(٧) سكت عن درجته الشارح.

حوزه‌یفه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: به خودا نازانم ئایا هاوپی‌کانم له یادیان نه‌ماوه یا خوئیانی ئی ویل ده‌که‌ن، بهو خودایه‌ی ههر هوئی خودای به‌هه‌قه ههر ئازاوه گپ‌ی که ده‌ستوپیه‌نده‌که‌ی بگه‌نه سئ سهد که‌س یا زیاتر له ئیستاوه تا جیهان کو‌تایی دی، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهر بن) ناوی خوئی و باوکی و هوژه‌که‌یی یه‌ک به یه‌ک پی گوتووین! ئه‌بو داود.

۵۵۰۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَرْبَعُ فِتْنٍ فِي آخِرِهَا الْفِتَاءُ. رواهما أبو داود^(۸).

عبداللّا (رمزای خودای نبی) له چه‌زده‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سهر بن) ده‌فه‌رمووی: چوار فهرته‌نه‌ی ههره‌گه‌وره له‌ناو ئه‌م میلله‌تی ئیسلامه‌دا به‌ریا ده‌بی، له چواره‌میاندا له ناوچوون و نه‌مانه! ئه‌بو داود.

۵۵۰۶- عَنْ بَنِ غَمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَذَكَرَ الْفِتْنِ فَأَكْثَرَ فِي ذِكْرِهَا حَتَّى ذَكَرَ فِتْنَةَ الْأَخْلَاسِ فَقَالَ قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا فِتْنَةُ الْأَخْلَاسِ؟ قَالَ: هِيَ هَرَبٌ وَحَرْبٌ ثُمَّ فِتْنَةُ السَّرَّاءِ دَخْنُهَا مِنْ تَحْتِ قَدَمَيَّ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يَزْعُمُ أَنَّهُ مِنِّي وَلَيْسَ مِنِّي وَإِنَّمَا أَوْلِيَايَ الْمُتَّقُونَ ثُمَّ يَصْطَلِحُ النَّاسُ عَلَى رَجُلٍ كَوْرِكٍ عَلَى ضِلَعٍ ثُمَّ فِتْنَةُ الدُّهْمَاءِ لَا تَدْعُ أَحَدًا مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ إِلَّا لَطَمَتُهُ لَطْمَةً فَإِذَا قِيلَ الْقُضْتُ تَمَادَتْ يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا حَتَّى يَصِيرَ النَّاسُ إِلَى فُسْطَاطَيْنِ فُسْطَاطٍ إِيْمَانٍ لَا نِفَاقَ فِيهِ وَفُسْطَاطٍ نِفَاقٍ لَا إِيْمَانَ فِيهِ فَإِذَا كَانَ ذَٰلِكُمْ فَانْتَظِرُوا الدَّجَالَ مِنْ يَوْمِهِ أَوْ مِنْ غَدِهِ. رواه أبو داود والحاكم (بسند صحيح)^(۹).

ئیبینو عومه‌ر (خودایان ئی رازی بن) فهرمووی: جارئ له خزمه‌تی چه‌زده‌ته‌دا بووین (درویدی خودای له‌سهر بن) به دوورو درپژئی باسی فهرته‌نه‌و ئاشووبه‌کانی بوکردين، تا هاته‌سهر باسی فهرته‌نه‌ی ئه‌حلاس (ئه‌حلاس واته: ژیرزین و

^(۸) رواه أبو داود وسكت عن درجته الشارح.

^(۹) بسند صحيح.

ژێر کورتان، بۆیه وای پێ دەلێن چونکە وەک چۆن ژێر زین بەبێ پەردە ی تر دەلکێ بە پشتی و لاخەو ئەمیش ئاوا دەلکێ بە کولکی ئادەمیزادەو و ئیتر بەرۆکی بەرنادات، واتە: وەک قیرو بنیشت دەیگرێ).

پیاوی گوتی: ئەو پیغەمبەری خودا! فەرتەنە ی ئەحلاس چییەو چۆنە؟
فەرمووی: قوشقی بوون و گوریزکردن و فەرھوودەو شەرە خوێ و رووتاندنەو، دە ی لە پاش ئەویش سەرە ی فەرتەنە ی سەررایە^(١) ناگری ئەم فەرتەنە یە پیاوی لە کەسوکاری مە هە ی دەگیرسێنێ گوا یە دە ی: ئەو لە ئەو ی مە، بە لām ئەو لە مە نییە و لە سەر رەفتار و رەوشتی مە نییە (لەبەر ئەو مە لەو لە هەموو بەدکاری بەریم) چونکە تەنیا پیاو چاکان و لەخودا ترسان دۆست و پشتیوانی مەن. جا لە پاشدا مەردوومە کە لەسەر سەرۆکایەتی پیاویکی بێ باری نالەبار رێک دەکەون کە ئەو کابرایە بۆ ئەو جیگایە وەک ئاسمان و رێسمان وایە، لەبەر ئەو کەرە کە سەر ناگری، ئینجا سەرە ی فەرتەنە ی رۆژی رەشی وە ی باران و ناگر بارانە، کەس نامێنێ لەم گە ی ئیسلامە کە ئەم فەرتەنە یە کە تێکی پێنەکا، جار لە گە ی جاردا کە دێتە سەر ئەو ی کە بکوژیتەو کە چی دیسانەو سەر لەنوێ هە ی دەگیرسێتەو! لە کاتی روودانی ئەو فەرتەنە یە دا شیرازە ی کۆمە ی وا تێک دەچێ پیاو بە یانی موسوڵمانە کە چی ئیوارە بێ برۆایە، تا بەرە بەرە خە لک دەبن بە دوو بەرەو: بەرە ی موسوڵمانە تی ساغی پە تی کە چی پێ ی بلی ئاپاکییە تیادانییە، وە بەرە ی ناموسوڵمانە تی پە تی کە زەررە موسوڵمانە تی تیادانییە، جا کە حال و بارو دۆخ گە یشتە ئەم رادە یە ئیتر بۆ سەبە ی و ئەدووی چاوەروانی سەرھە لدانی ججال بکەن! (د/حاکم-س/ص).

(١) السراء: البطحاء. النهاية بين غريب الحديث والاشتر. دياره بهتحنيش سارايه وەك دوو رشتە ی مامۆستا مە لا عەبدولكەریم دەفەرموێ. کەواتە ئەم قسە یە وایە:

کەردە لولە کە ی بیابان وە ک خەو

رۆژی رووناکی لێ کە دین بە شەو

۵۵۰۷- عَنْ حَدِیْقَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلُوا إِمَامَكُمْ وَتَجْتَلِدُوا بِأَسْيَافِكُمْ وَیَرِثَ ذُلُّكُمْ شِرَارُكُمْ. رواه الترمذی بسند حسن^(۱۰):

حوزه‌یغه (خودای ئی رازی بئ) له پیڼغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سهر بئ): به‌و که‌سه که گیانی منی به‌ده‌سه قیامت هه‌ل ناسئ تاپی‌شه‌وای خۆتان ده‌کوژن و به‌شم‌شیر به‌رده‌بنه سه‌رو گوێلاکی یه‌کتیری، نه‌وجا به‌دکارو پی‌او خراپه‌کان ده‌بن به‌خاوه‌نی جیهان! پاش نه‌مه قیامت هه‌ل نه‌ستئ. (ت-س/ح).

۸۹) باسی دووه‌م: له‌بابه‌ت لایه‌نگرتنی کۆمه‌له‌ی موسولمانانه‌وه

الباب الثاني: في الانضمام إلى الجماعة

۱- (ب/۳ ز- ۱۰۵ ل- ۲۸۰ چاپی/ ۱ ژ- ۲۴۲۶/۷)^(۱۱).

ئه‌م فه‌رمووده پیرۆزه‌یه له‌پیش‌ه‌وه له‌م شوێنه‌دا رابوورد به‌رگی سییه‌م لاپه‌ره (۲۸۰) چاپی یه‌که‌م. فه‌رمووده‌ی هه‌وته‌م. له‌ چاپی دووه‌مدا یه‌کسانه به‌ ژماره‌ ۲۴۲۶/۷. گێڕانه‌وه‌ی ئی‌ره پتریی به‌سوودی هیه. ده‌فه‌رمووی: حوزه‌یغه (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: خه‌لکانی تر له‌باره‌ی خیره‌وه له‌ هه‌زه‌تیان ده‌پرسی، وه‌ک باسی زه‌کات و نوێژ و رۆژوو نه‌مانه، به‌لام من له‌باره‌ی سه‌ره‌وه لییم ده‌پرسی، مه‌بادا تووشم ببئ، تا خۆمی ئی بپاریزم، جارئ عه‌رزیم کرد: قوربان! ئاشکرایه که ئی‌مه له‌ پیش هاتنی ئیسلامدا نوقمی نه‌زانی و نه‌قامی بووین، ئیستاکه‌یش ئه‌وه‌تانی خودا لیی به‌زیادی بئ ئه‌م خیره‌و بی‌ره‌ی هی‌ناوه‌ بۆمان، جا له‌پاش ئه‌م سه‌رده‌مه‌ی خیره‌ی ئیستایه‌ خوانه‌ خواسته‌ شه‌ر ده‌وری دیته‌وه‌ یانا؟ فه‌رمووی: (ئا) عه‌رزیم کرد: باشه له‌ دوا ئه‌و شه‌ره‌وه سه‌ره‌ی خیره‌ دیته‌وه‌؟ فه‌رمووی: ئا، به‌لام ئه‌مجاره‌یان لیل و

^(۱۰) رواه الترمذی بسند حسن.

^(۱۱) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل / ۱۰۵ ط/ ۱، ۲۹۰ ط/ ۲ رقم ۲۴۲۶/۷.

دوو کە لاوییه! عەرزیم کرد: لایلییه کە ی چییە؟ فەرمووی: کۆمەڵی لە ناو گەلی ئیسلامدا پەیدا دەبن خۆیان ناشارەزاو نابەلەدن، کەچی دەچن چاو ساخی خەلکی تر دەکەن، چاکە و خراپە تێکەڵ و پێکەڵ دەکەن، چاکە کە یان پەسەند دەکە ی و خراپە کە یان بە گەند ناکە ی.

گوتم: ئە ی باشە لە دوا ئەم خێرە ی شەو نۆرە ی شەڕ دیتەو؟ فەرمووی: بە لای کۆمەڵی سەر کردە ی بە د پەیدا دەبن لە درەگای دۆزەخا رادەو ستن، مەردوم گاز دەکەن بۆ سەر گومپایی، ئەو ی بچی بە دەنگیانەو بۆ ئەو ی برکی دەدەنە ناویەو! عەرزیم کرد: قوربان! نیشانە ی ئەوانە مان بۆ باس بفرموو؟ فەرمووی: ئەوانیش لە رەگەزی خۆمان و بە زمانی ئێمە قسە دەکەن. گوتم: ئە ی باشە ئە گەر نە مردوم مام تا ئەو سەردەمە فەرمانت بە چییە پیتم، موسوڵمان لە رۆژی ئاوادا چی بکا؟ فەرمووی: لایەنی کۆمەڵە ی موسوڵمانان بگەرەو لە پیشەوای ئەوان جیا مەبەرەو، لە گەڵ کۆمەڵە ی زوربە ی موسوڵمانان و سەرۆکی ئەوانبە. گوتم: ئە ی ئە گەر موسوڵمانان نە کۆمەڵە یان هەبوو نە پیشەوا ئەو چۆن؟ فەرمووی: لەو ها بارو دۆخیکا لەو تاقمە جوێ جوێ یانە لە هەموویان کە نارێگرە، ئە گەر هەر چارت نەبوو لە بن شیخە لێکا ستار بگەرەو مەچۆرە ناو کۆمەڵیان تا لە سەر ئەو شیوێە مردن دەگاتە سەرت دوور لەوان! (ت/د).

٥٥٠٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ لَنَا: إِنْ كُمْ سَرَرُونَ بَعْدِي أُتْرَةٌ وَأُمُورًا تُنْكَرُونَهَا. قَالُوا فَمَا تَأْمُرُنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَذُوا إِلَيْهِمْ حَقُّهُمْ وَسَلُّوا اللَّهَ حَقُّكُمْ^(٧).

عەبدوللای کوپی مەسعوود (خودای فی رازی بن) فەرمووی: خوشەو یست (دروودی خودای لە سەر بن) فەرمووی: گومانی تیا دا نییە کە ئێو لە دوا مەرگی من تووشی هەندێ خۆ خۆیی و خود بینی دەبن و فەرمانێراکا ئانتان نازی ئەم و

(٧) بخاری. مناقب: ٣٦٠٣، ٧٠٥٢. مسلم. مغازی: ٤٧٥٢. ترمذی. فتن: ٢١٩٠ تحفة الأشراف: ٩٢٢٩.

ئەو بە ناپەرەوا دەدەن بەسەر ئیوودا، هەرەوا گەئێ کارو باری ناپەسەند بەچاوی خۆتان لە فەرمانپەرەواکانتان دەبینن. یاران فەرموویان: قوربان! فەرمانمان بەچی پێدەکە‌ی لەو کاتەدا؟ فەرمووی: مافی خۆیانیا‌ن بدەئێ و مافی خۆشتان لە خودا بوێ (ب/ت).

٥٥١٠- قَالَ الزُّبَيْرُ بْنُ عَدِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): شَكَّوْنَا إِلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ مَا نَلْقَى مِنَ الْحَجَّاجِ فَقَالَ: اصْبِرُوا، فَإِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ إِلَّا الَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ، حَتَّى تَلْقَوْا رَبَّكُمْ. سَمِعْتُهُ مِنْ نَبِيِّكُمْ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواهما البخاري والترمذي^(٣):

زوبهیری کوپی عەدی (زمانی خودای نێین) فەرمووی: لەدەست زۆرو سته‌می هەججەج ه‌وارمان بردە لای ئەنەس، فەرمووی: ددان بەخۆتاندا بگرن، صەبر بکەن، چونکە زەمانە روژ بەروژ خراپتر دەبێ (کو‌رد گوتنی: ئە‌مرۆ خۆزگە بە‌دوینییه‌) ه‌تا روژی قیامەت کە دەچنە‌وه دیوانی خودای پەرە‌ردگاری خۆتان ئە‌م قەسە‌یه‌شم لە پێ‌غه‌مبە‌ری خۆشە‌ویستی ئیوودە بیستوو‌وه (درو‌دی خودای لە‌سە‌ربێ). (ب/ت).

٥٥١١- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَدُورُ رَحَى الْإِسْلَامِ لِخَمْسٍ وَكَلَايَيْنِ أَوْ سِتٍّ وَكَلَايَيْنِ فَإِنْ يَهْلِكُوا فَسَيَلُ مِنْ هَلِكٍ وَإِنْ يَقُمْ لَهُمْ دِينُهُمْ يَقُمْ لَهُمْ سَبْعِينَ عَامًا. قُلْتُ أَمِمَّا بَقِيَ أَوْ مِمَّا مَضَى؟ قَالَ: مِمَّا مَضَى^(٤):

عە‌بدوللای کوپی مە‌سه‌عوود (زمانی خودای گە‌ڕە‌ی نێین) فەرمووی: پێ‌غه‌مبە‌ر (درو‌دی خودای لە‌سە‌ربێ) تاسیی و پێنج - یان سی و شە‌ش یا سی و حە‌وت - ساڵ ئاشی فەرمانپەرە‌وایی ئیسلام بە‌ریک و پێکی دە‌گە‌ڕێ و دە‌چێ بە‌رپێ‌وه، جا لە‌پاش ئە‌وە‌ندە ئە‌گەر لە‌ناو چوون ئە‌وا حاڵی ئە‌وانیش وە‌ک حاڵی ئە‌و میلله‌تانە‌ی کە لە‌ پێ‌ش ئە‌وانە‌وه لە‌ناو چوون، بە‌لام ئە‌گەر لە‌پاش ئە‌وە‌ندە‌یش ئایینه‌کە‌یان بە‌ریک و پێکی بۆیان چو‌و بە‌رپێ‌وه ئە‌وا تا حە‌فتا ساڵ

^(٣) تجرید/ ٥ ل- ٢٥٥ رقم/ ٢٠٩٥ - ٧٠٦٨ فتح البار.

^(٤) رواه أبو داود وسكت عن درجته الشارح.

پایه‌دار ده‌بی. گوتم: ئایا هه‌فتا سالی تریش، یا به‌سی و پینج ساله‌که‌وه تا هه‌فتا سال؟ فهرمووی: به‌سی و پینج ساله‌که‌وه هه‌تا هه‌فتا سال (ئه‌بو داود — رم‌زای خ‌وای لی‌بی).

٥٥١٢- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ قَيْدَ شِبْرِ فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الْإِسْلَامِ مِنْ عُنُقِهِ^(٥).

ئه‌بو زهر (رم‌زای خ‌وای لی‌بی) له‌ خو‌شه‌و‌یسته‌وه (درو‌دی خ‌ودای له‌سه‌ر بی) فهرمووی: هه‌ر که‌سه‌ی به‌بست له‌گه‌لی ئیسلام جو‌ی بی‌یته‌وه‌و له‌ جه‌ماوه‌ری کۆمه‌له‌ی هه‌ره‌ گه‌وره‌ی موس‌ولمانان دا‌به‌پ‌ری ئه‌وه‌ سه‌ر رو‌شته‌ی ئیسلام له‌ملی خ‌و‌یدا ده‌مال‌ی. ئه‌بو داود.

٥٥١٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَيْفَ أَلْتُمُ وَأُتِمُّهُ مِنْ بَعْدِي يَسْتَأْذِرُونَ بِهَذَا الْفَيْءِ. قُلْتُ: أَمَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ أَضْعُ سِنْفِي عَلَى عَاتِقِي ثُمَّ أَضْرِبُ بِهِ حَتَّى أَلْقَاكَ. قَالَ: أَوْلَا أَذْلِكَ عَلَى خَيْرٍ مِنْ ذَلِكَ؟ تَصْبِرُ حَتَّى تَلْقَانِي. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَبُو دَاوُدَ^(٦).

دیسان فهرمووی: پی‌غه‌مه‌به‌ر (درو‌دی خ‌ودای له‌سه‌ر بی) فهرمووی: له‌ د‌وای من هه‌ند‌ی پی‌شه‌وا په‌یدا ده‌بن، مالی به‌یت‌ولمال ده‌بن بو‌ خو‌یان و که‌مه‌تر به‌شی ئی‌وه‌ی ئی ده‌دن، جا ده‌بی ئه‌و ده‌مه‌ ئی‌وه‌ ح‌ال‌تان چ‌و‌ن بی، گوتم: به‌و خ‌ودایه‌ی که‌ ئه‌م ئایینه‌ راست و در‌وسته‌ی به‌ت‌ودا ره‌وانه‌ کرد‌وه‌ تا‌وی ش‌مشیری خ‌ومی ئی ده‌ده‌م و ده‌ینی‌مه‌ سه‌ر نه‌پ‌ه‌ی شان‌م و له‌سه‌ر هه‌قی خ‌وم له‌و مال‌ه‌ ده‌یوه‌ش‌ین‌م تا ده‌مرم و ده‌گه‌مه‌وه‌ به‌ خ‌زمه‌تی تو، فهرمووی: نا، وانا، به‌لام با ری‌گه‌یه‌کت پی‌ نیشان بده‌م که‌ گه‌لی له‌وه‌ با‌ش‌تر‌بی که‌ تو ده‌ی‌لی‌یت: خ‌وت راده‌گری و ددان به‌خ‌وت‌دا ده‌گری هه‌تا به‌ رو‌سو‌وری ده‌گه‌یت‌ه‌وه‌ به‌خ‌وم! (ئه‌بو داود — رم‌زای خ‌ودای لی‌بی).

^(٥) رواه أبو داود وسكت عن درجته الشارح.

^(٦) رواه أبو داود وسكت عن درجته الشارح.

۵۵۱۴- خَطَبَنَا عُمَرُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قُمْتُ فِيكُمْ كَمَقَامِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِينَا فَقَالَ: أَوْصِيكُمْ بِأَصْحَابِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ يَفْشُرُ الْكَذِبُ حَتَّى يَخْلِفَ الرَّجُلُ وَلَا يُسْتَخْلَفُ وَيَشْهَدَ الشَّاهِدُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ إِلَّا لَا يَخْلُونُ رَجُلٌ بِأَمْرٍ إِلَّا كَانَ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ مَنْ أَرَادَ بُحْبُوحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمِ الْجَمَاعَةَ مَنْ سَرَّهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتُهُ سَيِّئَتُهُ فَذَلِكَ الْمَوْمِنُ^(۷):

عومەر (رمزای خودای لیبنی) له جابییه گوتاریکی خویندهوه، فهرمووی: موسولمانینه! نهو خوتبهیه‌تان بۆ ده‌خوینمه‌وه که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بن) کاتی خووی خویندوو‌یه‌تیه‌وه بۆ ئیمه، فهرمووی: راسپی‌ری بی لی‌تان ناگاداری هاو‌پییانم بن و چاوی خیرتان لی‌یان بی، هه‌روه‌ها چینی دوا نه‌وانیش، ئیتر له‌وه به‌دوا درو‌زنی بلاو ده‌بیته‌وه، به‌ره‌نگی‌کی وا پیاو له‌ خو‌یه‌وه (به‌بی نه‌وه‌ی که که‌سی دا‌وای سو‌یندی لی بکا) له‌ خو‌یه‌وه سو‌یند ده‌خوا، یا شایه‌ت له‌خو‌یه‌وه (به‌بی نه‌وه‌ی که که‌سی دا‌وای شایه‌تی لی بکا) له‌ خو‌یه‌وه شایه‌تی ده‌دا، هو‌شیاربن! هه‌ر پیا‌و ژنیکی بیانی دوو به‌دوو پی‌که‌وه بن و کو‌ببنه‌وه مسو‌گه‌ر که شه‌یتان که‌سی سی‌یه‌میان‌ه‌و ده‌بی به‌ه‌ربوو‌کی شه‌رو خه‌ل‌خه‌یان ده‌دا که هه‌لیان فریو‌ینن، هو‌شیاربن! هه‌میشه له‌گه‌ل کو‌مه‌لی هه‌ره‌گه‌وره‌ی موسولمانان بن و، دوور بن له‌ دوو‌به‌ره‌کی نانه‌وه، چونکه شه‌یتان هه‌میشه له‌ بن‌کلیشه‌ی تاک و ته‌رادایه، بگه‌ره له‌ دوان دوور‌تره تا له‌ یه‌کێ! هه‌ر که‌سی ده‌یه‌وێ خو‌ی بگه‌یه‌نیته ناو کو‌رو‌کی به‌هه‌شت با بل‌کێ به‌ کو‌مه‌له‌ی هه‌ره‌گه‌وره‌ی موسولمانانه‌وه له‌ سه‌وا‌دی شه‌عه‌میان جیانه‌بیته‌وه. بزائن موسولمانی ساخ و به‌رواداری ته‌واویش نه‌وه‌یه به‌کرده‌وه‌ی خاس دل‌خو‌ش بی و، به‌کرده‌وه‌ی خراپ په‌ست و زویر‌بی (ت-س/ص).

(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

٥٥١٥- وَقِيلَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَيْنَا أُمَرَاءُ يَمْنَعُونَا حَقًّا وَيَسْأَلُونَا حَقَّهُمْ فَقَالَ: اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا فَإِنَّمَا عَلَيْهِمْ مَا حُمِّلُوا وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ. رواهما الترمذي^(٨):

گوئرا به پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌ر‌بن): قوریان! پیمان به‌رموو نه‌گه‌ر فه‌رمان‌ده‌وای وامن بوو مافی ئیمه‌یان نه‌ده‌دا که‌چی داوای مافی خوش‌یانیان لیده‌کردین، له‌م حاله‌ته‌دا ئه‌رکی سه‌رشانی ئیمه‌ چییه؟ فه‌رمووی: ئیوه‌ گوپ‌رایه‌ل و فه‌رمان‌به‌ردارین، چونکه‌ چ ئیوه‌و چ نه‌وان هه‌ر که‌سه‌تان به‌پی ئه‌رکی سه‌رشانی خو‌تان به‌رپر‌سیارن! (ت-س/ص).

٩٠) سه‌ره‌تای به‌ر‌پا‌بوونی فه‌رته‌نه‌کان که‌یه‌و له‌کو‌یوه‌ هه‌ل‌ده‌گیر‌سین

مَتَى أَبْتَدَأْتُ الْفِتْنَةَ وَمِنْ أَيْنَ تَأْتِي

٥٥١٦- عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: أَيُّكُمْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَذْكُرُ الْفِتْنَ فَقَالَ قَوْمٌ: نَحْنُ سَمِعْنَاهُ. فَقَالَ: لَعَلَّكُمْ تَعْتَوْنَ فِتْنَةَ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَجَارِهِ قَالُوا: أَجَلٌ قَالَ: تِلْكَ تُكْفِرُهَا الصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَالصَّدَقَةُ وَلَكِنْ أَيُّكُمْ سَمِعَ النَّبِيَّ تَمُوجُ مَوْجِ الْبَحْرِ؟ قَالَ حُدَيْفَةُ: فَأَسْكَتَ الْقَوْمُ فَقُلْتُ: أَنَا. قَالَ: أَتَى لِلَّهِ أَبُوكَ. قُلْتُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: تُعْرَضُ الْفِتْنُ عَلَى الْقُلُوبِ كَالْحَصِيرِ عُودًا عُودًا فَأَيُّ قَلْبٍ أَشْرَبَهَا لُكِبَتْ فِيهِ لُكْنَةُ سَوْدَاءٍ وَأَيُّ قَلْبٍ أَلْكَرَهَا لُكِبَتْ فِيهِ لُكْنَةُ بَيْضَاءٍ حَتَّى تَصِيرَ عَلَى قَلْبَيْنِ عَلَى أَبْيَضٍ مِثْلِ الصَّفَا فَلَا تُضَرُّهُ فِتْنَةٌ مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَالْآخِرُ أَسْوَدُ مُرْبَادًا كَالْكُوزِ مُجَحِّيًا لَا يَعْرِفُ مَعْرُوفًا وَلَا يُنْكِرُ مُنْكَرًا إِلَّا مَا أَشْرَبَ مِنْ هَوَاهُ. قَالَ حُدَيْفَةُ وَحَدَّثَنِي أَنَّ بَيْتَكَ وَبَيْنَهَا بَابًا مُغْلَقًا يُوشِكُ أَنْ يُكْسَرَ. قَالَ عُمَرُ أَكْسَرَا لَا أَبَا لَكَ فَلَوْ أَنَّهُ فَتِحَ لَعَلَّهُ كَانَ يُعَادُ. قُلْتُ لَا بَلْ يُكْسَرُ. وَحَدَّثَنِي أَنَّ ذَلِكَ الْبَابَ رَجُلٌ يُقْتَلُ أَوْ يَمُوتُ. حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَعْلَاطِ. رواه الشيخان والترمذي^(٩):

(٨) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(٩) تقدم في مجلد ثانى. تسلسل/ ٢٦ رقم/ ١٣٠٢/٥. بخارىز موافيت الصلاة: ٥٢٥، ١٤٢٥، ١٤٣٥، ١٤٩٥، ٢٥٨٦، ١٩٦. مسلم. فتن: ٧١٩٧. ترمذي. فتن: ٢٢٥٨. ابن ماجه. فتن: ٣٩٥٥ تحفة/ ٣٣٣٧.

ئەم فەرمووده‌یه‌یش لەم شوینەدا رابوورد: → (ب - ٢ - ز - ٢٦ ل - ٧٢ چ/ ١ ف - ژماره/ ٥/ ١٣٠٢) بەرگی دووهم، زنجیره‌ی (٢٦) لاپەرە (٧٢)، فەرمووده‌ی پینجەم. بەلام لیڤه‌دا گه‌ئێ سوودی تری تیا‌دا‌یه، ده‌فەرموئێ: حوزەیفه (خشنوودی خودای لیڤئ) فەرمووی: له‌ خزمەت عومەردا بووین (رمزای خودای لیڤئ) فەرمووی: کامتان بە‌گوئی خۆی باسو و خواسی فهرته‌نه‌کانی له‌زاری هه‌زرت خۆی (دروودی خودای له‌سەر بئ) ژنه‌وتوو؟ پیاو گه‌ئێ فەرموویان: ئیمه‌ لیمان بیستوو.

عومەر (خودای ئێ رازی بئ) فەرمووی: ره‌نگ بئ ئیوه و ابزانن که مه‌به‌ستم فیتنه‌و ئاژاوه‌ی ئەو جوړه‌ پیاوانه‌ بئ که به‌ده‌ست خا‌و خیزان و ها‌وسای خۆیا‌نه‌وه‌ گرفتار ده‌بن گوتیان: به‌ئێ. فەرمووی: نه‌، مه‌به‌ستم ئەوه‌ نییه‌، ئەوه‌ نویژو روژوو خیرکردن پاکی ده‌کاته‌وه‌، به‌لام کامتان باسو خواسی ئەو فیتنه‌و فهرته‌نه‌یه‌تان له‌ هه‌زرت ژنه‌وتوو که وه‌ک شه‌پۆلی ده‌ریا شه‌پۆل ده‌دا؟ حوزەیفه‌ فەرمووی: خه‌لکه‌که‌ کش و مات بوون، من گوتم: من لییم بیستوو، فەرمووی: کوره‌! تو باوکیشت مه‌ردی خودا بوو بۆیه‌ رۆله‌ی وه‌ک تو‌ی لیکه‌وتۆته‌وه‌ گوتم: به‌ گوئی خۆم له‌زاری پیروزی هه‌زرت بیست فەرمووی (دروودی خودای له‌سەر بئ): وه‌ک چۆن هه‌سیر ته‌ل ته‌ل ده‌چنرئ و قامیش و ته‌لی چینه‌کانی ده‌چه‌قینه‌ لاتنه‌نشتی خه‌وتوو چال و چوئلی ده‌کا ناشووب و فهرته‌نه‌یش ئاوه‌ها چین له‌ دوا‌ی چین ده‌چه‌قنه‌ ته‌نشتی دل! جا هه‌ر دلی به‌ ناشووب و فهرته‌نه‌ گو‌ش بکری نۆخته‌یه‌کی ره‌شی ئێ هه‌ل ده‌که‌نرئ، ئەو دل‌ه‌شی ناشووب و فهرته‌نه‌ی نه‌وئ خالیکی سپیی ئێ ده‌نه‌خشی‌نرئ، تا سه‌ره‌نجام دلان ده‌بن به‌دوو به‌شه‌وه‌: جوړیکیان پاک و سپییه‌ وه‌ک به‌ردی مه‌ر مه‌ری ساخی ساف وایه‌، قایم و مه‌حکه‌مه‌و هه‌میشه‌ پاکه‌و چلک هه‌لناگری، تا جیهان جیهانه‌ ئاژاوه‌ زیانی پیناگه‌یه‌نئ. جوړه‌که‌ی تریشیان ره‌شبا‌ویکی ره‌شدی‌زی ره‌شبو‌ره‌ وه‌ک گو‌زه‌و دی‌زه‌ی ده‌مه‌و نخوون وایه‌، هه‌والی چاکه‌و خراپه‌ نازانی، هه‌ر خه‌ریکی که‌یف و هه‌وه‌سو و ئاره‌زوو با‌زیی خۆیه‌تی!

حوزه‌یغه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: گوتم: به عومهر (خودای ئی رازی بن): که له نیوانی توو ئه‌و فهرته‌نگه‌یه‌دا ده‌رگایێ هه‌یه هیشتا داخراوه، وه‌ئێ هاکاشکاندیان، عومهر (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له‌بابی خۆت که‌وی، ده‌شکینری؟ بریا هه‌ر هه‌یج نه‌بی بکرایه ته‌وه، چونکه ئومید هه‌بوو که پیکه‌وه بدریته‌وه؟ گوتم خه‌یر به‌لکوو ده‌شکینری، نه‌وه‌یشم پینی گوت که مه‌به‌ست له‌و ده‌رگایه پیاویکه یا ده‌کوژری یا ده‌مری (ئه‌و پیاوه‌یش عومهر خۆی بوو، که به‌شه‌هید بوونی ئه‌و ده‌رگای فهرته‌نگه‌و ئاشووب و ئاژاوه شکاو نیت له‌و ساکه‌وه هه‌تا ئیستا فهرته‌نگه‌و ئاژاوه هه‌ر رۆژه‌ی له‌ شیوه‌یه‌کا له‌گه‌لی ئیسلام نه‌براه - وه‌رگین).

حوزه‌یغه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: قسه‌ی راست و دروست و دۆغریم بو عومهر کرد، نه‌ك قسه‌ی بی سهر و بن و هه‌له‌شه‌و په‌له‌شه‌ا. (ش/ت-رمزای خویان یه‌ین).

۵۵۱۷- عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي مَسْجِدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَنَا مَرْوَانُ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: سَمِعْتُ الصَّادِقَ الْمَصْدُوقَ يَقُولُ: هَلَكَةُ أُمَّتِي عَلَى يَدَيِ غِلْمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ. فَقَالَ مَرْوَانُ لَعَنَهُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ غِلْمَةٌ. فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَوْ شِئْتُ أَنْ أَقُولَ بَنِي فَلَانٍ وَبَنِي فَلَانٍ لَفَعَلْتُ. قَالَ عَمْرٍو بَنِي يَحْيَى: فَكُنْتُ أَخْرُجُ مَعَ جَدِّي إِلَى بَنِي مَرْوَانَ حِينَ مَلَكَوا بِالشَّامِ، فَبَإِذَا رَأَهُمْ غِلْمَانًا أَحَدَانَا قَالَ لَنَا عَسَى هَؤُلَاءِ أَنْ يَكُونُوا مِنْهُمْ قُلْنَا أَلْتَ أَعْلَمُ. رَوَاهُ الشَّيْخَانُ وَاحِدٌ^(۲):

سه‌عیدی کوپی عه‌مر (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: جاریکیان له مزگه‌وته‌که‌ی پیغه‌مبه‌ردا له خزمه‌تی ئه‌بو هوره‌یره‌دا دانیشتبوو، مه‌پوانی کوپی حه‌که‌میشمان له‌گه‌لا بوو، ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له پیغه‌مبه‌ری راستگووم بیستوه، که فهرمایشتی جیگه‌ی باوه‌ره، ده‌یفه‌رموو: گه‌لی من به‌ده‌ستی ده‌سته‌یه‌کی ده‌پروتی هه‌رزه‌کاری هه‌رزه‌و په‌ته‌ری له ناو

(۲) تجرید/ ۴ ل- ۱۱۵ رقم/ ۱۴۲۳ = ۳۶۰۴، ۳۶۰۵، ۷۰۵۸ فتح الباری. مسلم. فتن: ۷۲۵۴.

ده‌چن، که له هۆزی قورەیشین! مەروانیش گوتی: بە لەعنەتی خودابن چۆن هەرزەکاریکن! ئەبو هورەیرەیش (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: ئەگەر بمەوی دەتوانم ناو نووسیای بکەم و بڵێم: لەفیسارە هۆزو فلانە هۆن. عەمری کوپی یەحیای کوپی سەعیدی کوپی عەمر دەلی: لەو سەر دەمەدا که نه‌وه‌ی مەروان حوکمی شاریان دەکرد، گەلی جار که له‌گەڵ باپیرەمدا دەچووم بۆ لایان، باپیرم که دەیدین هەموویان ئاوا هەرزەو دەمپرووت و منالکارن دەیفەرموو: رەنگە ئەمانەیش لەو دەمپرووتانەبن! ئێمەیش دەمانگوت خۆت باشتی ئی دەزانی! (ش/ئە - رمزای خودایان لێین).

۵۵۱۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ مُسْتَقْبِلُ الْمَشْرِقِ يَقُولُ: أَلَا إِنَّ الْفِتْنَةَ هَا هُنَا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ. رواه الشيخان والترمذي^(۳):

ئێبنو عومەر (رمزای خودایان لێین) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) رووی له خۆره‌لات بوو ژنەوتە لێی دەیفەرموو: هۆشیاریب! ئاژاوه‌و فهرته‌نه‌ لیڤه‌وه‌ له‌خاوه‌ر زەمینە‌وه‌ سەر هەل دەدا! لەو جێگە‌وه‌ که شاخی شەیتانی ئی هەلدی (ش/ت).

۵۵۱۹- → (ب - ۵ - ز - ۷۳ - ل - ۲۵۵ - ف - ۱)^(۴).

۵۵۲۰- وَعَنْهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ بَيْتِ عَائِشَةَ فَقَالَ: رَأْسُ الْكُفْرِ مِنْ هَا هُنَا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ. يَعْنِي الْمَشْرِقَ. رواه مسلم^(۵):

دیسان ئێبنو عومەر (خودایان ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەمالی عائیشە‌ی هاوسەری هاتە دەرە‌وه‌و فەرمووی: لەمۆزی بێ بروایی و ناموسولمانەتی لیڤه‌وه‌ سەر هەل دەدا، لەم شوێنە‌وه‌ که شاخی شەیتانی لیوه‌ هەل دی واتە: له‌ خۆره‌لاته‌وه‌! (م).

^(۳) بخاری. فتن: ۷۰۹۷، ۷۰۹۳، ۷۰۹۰. مسلم. فتن: ۷۲۲۱ - ۷۲۲۶.

^(۴) سبق فی مجلد ۵/ تسلسل / ۷۳ رقم ۳۵۷۶/۱.

^(۵) مسلم. فتن: ۷۲۲۴.

۹۱) باسی سیّه‌م: باسی خه‌واربجه‌کان و له نایین به‌له‌سه‌بووه‌کان،

خه‌واربج: ده‌ره‌کییه‌کان

الباب الثالث: فی الخوارج والمارقة من الدین

۵۵۲۱- (ب/ ۸ / ر/ ۱۰۵ / ف/ ۲) تاخر حه‌دیس‌ی به‌رگی هه‌شته‌م^(۱).

۵۵۲۲- وَعَنْهُ (أَي عَنْ أَبِي سَعِيدٍ) قَالَ: بَعَثَ عَلِيٌّ وَهُوَ بِأَلِيمَنَ بِدَهْبَةٍ فِي ثَرْتِيهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَسَمَهَا بَيْنَ أَرْبَعَةٍ: عَيْنَةُ وَالْأَقْرَعُ وَزَيْدُ الْخَيْلِ وَعَلْقَمَةُ فَغَضِبَتْ قُرَيْشٌ فَقَالُوا: أَيْعْطَى صَنَادِيدُ نَجْدٍ وَيَدْعُنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِلَيَّ إِنَّمَا فَعَلْتُ ذَلِكَ لِأَتَأَلَّفَهُمْ، فَجَاءَ رَجُلٌ كَثُ اللَّحْيَةِ مُشْرِفُ الْوَجْتَيْنِ غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ لَاتِي الْجَبِينَ مَخْلُوقُ الرَّأْسِ فَقَالَ: ائْتِ اللَّهَ يَا مُحَمَّدُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): وَمَنْ يُطْعِ اللَّهَ إِنْ عَصَيْتُهُ يَأْمُنُنِي عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ وَلَا تَأْمُنُونِي. ثُمَّ أَذْبَرَ الرَّجُلُ فَاسْتَاذَنَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فِي قَتْلِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ مِنْ ضَيْضِي هَذَا قَوْمًا يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ يَقْتُلُونَ أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَيَدْعُونَ أَهْلَ الْأَوْتَانِ يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ لَئِنْ أَذْرَكْتُهُمْ لَأَقْتُلَنَّهُمْ قَتْلَ عَادٍ. رَوَاهُمَا الشَّيْخَانُ وَالزَّمَذِيُّ^(۲):

دیسان شه‌بو سه‌عید (خودای نازنی بن) فهرمووی: علی - له‌یه‌مه‌ن بوو - له‌ویوه‌ پارچه‌یی زی‌ری پوخته‌ نه‌کراوی بو پیغه‌مبه‌ر نارد، پارچه‌ زی‌ره‌که‌ له‌ناو که‌ولی‌کا بوو، به‌گلای دار شیلان خو‌شه‌کرا‌بوو، هیشتا خو‌لی ناو کانه‌که‌ی هه‌ر پی‌وه‌ بوو، پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سر بن) دابه‌شی کرد به‌سه‌ر شه‌م چوار که‌سه‌دا: به‌سه‌ر عویه‌ینه‌و شه‌قره‌عو زه‌یدول خه‌یل و عه‌لقه‌مه‌دا، قو‌به‌یشیش زیز بوون و گو‌تیان: شای! پیغه‌مبه‌ر به‌شی گه‌وره‌ گه‌وره‌کانی

(۱) تقدم فی مجلد ثامن. تسلسل/ ۱۰۵ / رقم/ ۴۶۴۹/۲.

(۲) تجرید البخاری/ ۴/ ۲۵۰ / رقم/ ۱۶۰۲ - ۴۲۵۱، ۳۳۴۴، ۳۶۱۰، ۴۶۶۷، ۵۰۵۸، ۶۱۶۲، ۶۹۳۱، ۶۹۳۲، ۷۴۳۲،

۷۵۶۲. مسلم. زکاة: ۲۴۴۸. أبو داود. السنة: ۴۷۶۴. نسائی. زکاة: ۲۵۷۷، ۴۱۱۲ تحفة / ۴۱۳۲ تقدم فی

مجلد / خامس. تسلسل/ ۷۸ / رقم/ ۸.

نه جد دهدا، که چپی به شیئی ئیمه نادا! پیغه مبه ریش (درویدی خودای له سر بئ) فرمووی: من بویه وا ده کهم هه تا دلایان هوگری ئیسلام بکه م.

کابرایه کی ریش پپی، سهر کوئم دهر په ریوی، چاو به قولاً چووی، ناوچاوان قووقزی، سهر تا شراویش هات گوتی: ئه ی موحه ممه دا! له خودا بترسه ناهه قی مه که! چه زره تیش (درویدی خودای له سر بئ) فرمووی: (ئه گهر من به گویتی خودا نه کهم ئه ی کئی به گویتی ده کا! من خودا کردوومی به ئه میندار له سهر دانیش توانی زه مین که چی ئیوه هیشتا متمانم پیناکه ن به قاتان پیم نییه). ئینجا کابراکه رویش، جا یه کئی له پیاو گهل داوای له چه زره ت کرد که ریگهی بدا هه تا بیکوژی، چه زره ت (درویدی خودای له سر بئ) فرمووی: (له نه وه ی ئه مه وه چه یئ ده که ونه وه، قورئان ده خوینن به لام له گه روویان ناچیتته خواری، نه وه ی سهر به ئیسلامه ده یکوژن و نه وه ی سهر به بت و شتی وایه وازی ئی دینن، نه وانه وا به په له له ئیسلامه تی دهر ده چن وه ک چون تیرکه دهدا له نیچیر گورج لیئی دهر ده په پئی ئاوا، ئه گهر خوُم فریای ئه مانه بکه وم و له چه رخی مندا که سئ له مانه په یدا ببئ وه ک چون خودا یافتی هوژی عادی برییه وه ئاوا یا فتیان دهر په مه وه هه موویان به کوشتن ده کوژم!). (ش/ت).

→ (ب - ٥ ز - ٧٨ ل - ٣٨٧ ف - ٨).

٥٥٢٣- وَعَنْهٖ قَالَ: بَيْنَا لَحْنُ مَعَ النَّبِيِّ (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَقْسِمُ قَسْمًا اَتَاهُ ذُو الْخُوَيْصِرَةِ - وَهُوَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ اغْدِلْ. فَقَالَ: رَسُولَ اللّٰهِ (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): وَيْلَكَ، وَمَنْ يَغْدِلُ إِذَا لَمْ اَغْدِلْ قَدْ خَبِتَ وَخَسِرَتْ اِنْ لَمْ اَكُنْ اَغْدِلْ. فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ اَلَّذَنْ لِي فِيْهِ، فَاَضْرِبْ عَقْبَهُ. فَقَالَ دَعَهُ فَاِنْ لَهٗ اَصْحَابًا، يَحْقِرُ اَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ مَعَ صَلَاتِهِمْ وَصِيَامَهُ مَعَ صِيَامِهِمْ، يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ ثَرَايِهِمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ، يُنْظَرُ اِلَى نَصْلِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيْهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ اِلَى رِصَافِهِ فَمَا يُوجَدُ فِيْهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ اِلَى نَصِيْبِهِ - وَهُوَ قِدْحُهُ - فَلَا يُوجَدُ فِيْهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ اِلَى قُدْذِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيْهِ شَيْءٌ، قَدْ سَبَقَ الْفَرْتُ وَالْدَّمُ، اَيُّهُمْ رَجُلٌ اَسْوَدَ اِحْدَى عَصْدِيْهِ مِثْلُ ثَدْيِ الْمَرَاةِ، اَوْ مِثْلُ الْبَضْعَةِ تَدْرَدُرُ

وَيَخْرُجُونَ عَلَى حِينِ فُرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَأَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَاتَلَهُمْ وَأَنَا مَعَهُ، فَأَمَرَ بِذَلِكَ الرَّجُلِ، فَالْتَمَسَ فَأَتَى بِهِ حَتَّى نَظَرْتُ إِلَيْهِ عَلَى نَعْتِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي نَعْتُهُ. رواه الشيخان والترمذي^(٣):

دیسان فہرمووی: جاری له خزمه‌تی پیغہمبہردا بووین (دروودی خودای لہسر بن) خہریک بوو مالی تالانی دابہش دہکرد، زول خوویصرہ (کہ کابرایہ‌کی تہمیمی بوو) ہاتہ خزمه‌تی گوتی: ئہی پیغہمبہری خودا! شتہکہ بہ عہدالہت بکہ، حہزہتیش (دروودی خودای لہسر بن) فہرمووی: (بہد بہخت خوت ئہی مال ویران! ئہگہر من شت بہ عہدالہت نہکہم ئیتہر کیی ترشت بہ عہدالہت دہکا! بہراستی مال ویران و زیانکردو خوم ئہگہر شت بہ عہدالہت نہکہم.

عومہری کوپی خہتابیش فہرمووی: ئہی پیغہمبہری خودا! ریگہم بدہ بابدہم لہ گہردنی، فہرمووی: (وازی لیبینه چونکہ ئہمہ چہند دؤست و برادرہریکی وای ہہیہ نویژو رۆژووی خوتان لہچاو ہیئہوانا بہہیچ دادہنن، قورئان دہخوینن، وہیٰ لہ گہروویان رہت نابی و ناچیئتہ ناو دلیانہوہ، ئہوانہ وا بہپہلہ لہ ئیسلامہتی دہردہچن وک چؤن تیرکہ دہدا لہنہچیر گورج لیی دہردہپہری ئاوا، بہرہنگیکی وا تیرہاویژہکہ سہیری پہیکانہکہ دہکا ہیچ خوین و ئہتہری پیکانی پیوہ نابینن، سہیری کوپی پہیکانہکہ دہکا ہیچی پیوہ نابینن سہیری کلکی تیرہکہ دہکا ہیچی پیوہ نابینن، سہیری پہرہ پہری تیرہکہ دہکا ہیچی پیوہ نابینن، تیرہکہ وا بہ حوججہت بہناو خوین و سہخوہرہکہدا فہرکہ دہکا ہیچ لہگہل خوی نابا، ئہمانہیش ئاوا کہ لہ ئابین دہردہچن ہیچ لہگہل خویان نابہن، نیشانہی ئہم لہدین دہرچووانہ ئہوہیہ: پیاویکی رہشیان تیادایہ قوئیکی وککوو مہکی ژن وایہ، یا وککوو گولہنگی گؤشتین وایہ، گولمہ گؤشتیکی شلکہ، شہلہ پہتہیہ لہ خوہوہ دی و دہچی و

(٣) تجرید البخاری/٤/٥٤٥ رقم/ ١٧٤٠ - ٥٠٥٨، ٢٣٤٤، ٤٢٥١، ٤٦٦٧، ٦١٦٣، ٦٩٣١، ٦٩٣٣، ٧٤٢٢، ٧٥٦٢.

ده‌له‌ریته‌وه، ئه‌م هۆزه کاتی سهر هه‌ل دده‌ن و له‌ فهرمانی ئیسلام دهرده‌چن که موسولمانان له‌ناو خویانا بوون به‌دوو به‌ره‌وه‌و دوو به‌ره‌کی و نا‌کوکیان تی ده‌که‌وی). ئه‌بو سه‌عید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: گه‌واه‌و شایه‌تی ده‌ده‌م که بو‌ خو‌م ئه‌مه‌م له‌زاری پیروزی چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) ژنه‌وتوو، هه‌روه‌ها شایه‌تی ده‌ده‌م که عه‌لی (ره‌زای خودای یه‌ن) له‌گه‌ل ئه‌مانه‌دا جه‌نگاو چوو به‌ گژیا‌نا، وه‌ له‌و کاته‌دا من خو‌م له‌گه‌ل له‌شکری عه‌لی‌دا بووم، عه‌لی (خودای ئی رازی بن) ده‌ستووری دهرکرد، گه‌پان به‌ شوین ئه‌و پیاوه‌ په‌شه‌دا، جا له‌ناو کوژداوه‌کاندا بو‌ی گه‌پان به‌ کوژراوی دۆزیا‌نه‌وه‌و هی‌نایان، به‌ چاوی خو‌م ته‌ماشای لاشه‌که‌یم کرد، ریک له‌سه‌ر ئه‌و ناو و نیشانه‌یه‌ بوو که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) کاتی خو‌ی باسی کرد بو‌مان! (ش/ت) (ب/ه ۵/ز ۷۸/ل ۲۷۸/ف ۸/).

۹۲) کوشتاری دهره‌کیه‌کان (الخوارج) فهرزی عه‌ینه. واته: نه‌رکه سه‌رشانی هه‌موو که‌سته‌که: (قتال الخوارج فرض عین)

۵۵۲۴- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ بَعْدِي مِنْ أُمَّتِي أَوْ سَيَكُونُ بَعْدِي مِنْ أُمَّتِي قَوْمٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَلَاقِمَهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَخْرُجُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ ثُمَّ لَا يَعُودُونَ فِيهِ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ. رواه مسلم وأبو داود والفظه: سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي اخْتِلَافٌ وَفُرْقَةٌ قَوْمٌ يُحْسِنُونَ الْقِيلَ وَيُسَيِّئُونَ الْفَعْلَ وَيَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ لَا يَرْجِعُونَ حَتَّى يَرْتَدَّ عَلَى فُوقِهِ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ طُوبَى لِمَنْ قَتَلَهُمْ وَقَتْلُوهُ يَذْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ وَلَيْسُوا مِنْهُ فِي شَيْءٍ مَنْ قَاتَلَهُمْ كَانَ أَوْلَى بِاللَّهِ مِنْهُمْ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا سَيِّمَاهُمْ؟ قَالَ: التَّحْلِيْقُ^(۱).

ئه‌بو زه‌ر (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ری خودا (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) فهرمووی: (له‌دوا خو‌م تاقمه‌یی په‌یدا ده‌بن، به‌ناو له‌ ئۆمه‌تی من، قورئان

^(۱) بخاری. استتابة المرتدين: ۶۹۳۴. مسلم. زکاة: ۲۴۶۷.

دهور ده‌که‌نه‌وه به‌لآن له گه‌روویان تیپه‌ر نابیی و ناگاته ناو دلیان، ئەوانه چۆن تیری نه‌چیری به‌فهرکه بسمی ناوا به‌په‌له له ئیسلامه‌تی ده‌رده‌چن و جاریکی تر ناگه‌رینه‌وه بۆ سه‌ری، سه‌رحه‌م دروسکراوانی خودا زماندارو بی زمانی له‌مانه‌ی به‌دتر تیادا نییه‌! (م/د) گفته‌ی (د): (له‌ناو میله‌تی منیشدا دوو به‌ره‌کی و ناکوکی روو ده‌دا، هۆز گه‌ئ پهی‌دا ده‌بن وه‌ستای قسه‌ن، قسه‌ی جوان ده‌که‌ن و کرده‌وه‌ی خراپ! قورئانیش ده‌خوینن به‌لآن له بینیان ناچیته خواری وه‌ک تیری نی‌چیری بسمی ناوا خیرا له ئیسلامه‌تی ده‌رده‌چن، چۆن ئەو تیره جاریکی تر پاشه‌و پاش ناگه‌ریته‌وه بۆ‌ناو مالی که‌وانه‌که ئەوانیش ناوا جاریکی تر ناگه‌رینه‌وه سه‌ر ئیسلامه‌تی، ئەوانه گه‌ندترین و به‌دترینی دروستکراوانی خودان له زماندارو بی‌زمان، به‌خ به‌خ له‌و که‌سه‌ی که ده‌یان کوژی یا ئەوان ئەو ده‌کوژن، خه‌ک بانگ ده‌که‌ن بۆ به‌گوئی کردنی قورئان به‌لام خویمان فریان به‌سه‌ر قورئانه‌وه نییه، ئەوه‌ی بچی به‌گژیاناو هه‌ر که‌سی به‌هه‌ر جوژی شه‌ریان له‌گه‌لدا بکا، ئیتر هه‌رکێ بی، ئەوه ئەو باشت‌ره له‌وان له‌لای خودا). گوتیان: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نیشانه‌یان چییه؟ فه‌رمووی: (سه‌ریان ده‌تاشن).

۵۵۲۵- عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ الْحُرُورِيَّةَ لَمَّا خَرَجَتْ عَلَى عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالُوا: لَا حُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ. قَالَ عَلِيٌّ: كَلِمَةُ حَقٍّ أُرِيدُ بِهَا بَاطِلٌ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَصَفَ نَاسًا إِنِّي لَأَعْرِفُ صِفَتَهُمْ فِي هَؤُلَاءِ يَقُولُونَ الْحَقُّ بِأَلْسِنَتِهِمْ لَا يَجُوزُ حَلْقُهُمْ مِنْ أَنْبَغِ خَلْقِ اللَّهِ إِلَيْهِ مِنْهُمْ أَسْوَدُ إِحْدَى يَدَيْهِ طَبِيُّ شَاةٍ أَوْ حَلَمَةٌ تَذِي فَلَمَّا قَتَلَهُمْ عَلِيٌّ وَجَدُوهُ. رواه مسلم^(۲):

عه‌بدوللای کوپی ئەبو رافع (ره‌زای خودای نبین) فه‌رمووی: که‌هه‌روورییه‌کان له‌عه‌لی هه‌لگه‌رانه‌وه ده‌یان گوت: حوکم و بریار هه‌ر بۆ خودایه، عه‌لیش فه‌رمووی: قسه‌یه‌کی راسته به‌لام ئەوان به‌نیازی پاک نایلین. پیغه‌مبه‌ر (سه‌روی خودای له‌سه‌ربین) نیشانه‌ی هه‌ندی که‌سی خراپی بۆ باس کردوین، نیشانه‌و

دیمانه‌ی نه‌وانه له‌مانه‌دا به‌دی ده‌که‌م، به‌زار قسه‌ی هه‌ق ده‌که‌ن، وه‌لی له‌ گه‌روویان تیپه‌پ نا‌کا، له‌و جو‌ره‌ که‌سانه‌ن که‌ خودا زۆر زۆر رقی لییانه، به‌کیکی ره‌شیان تیادایه‌ ده‌ستیکی لووه‌ له‌ چه‌شنی گوانی مه‌پ یا گو‌ی مه‌مک وایه، جا کاتنی له‌شکره‌که‌ی عه‌لی (خودای ئی رازی بێ) کوشتنی نه‌و کا‌برا ره‌شه‌یان تیادا بوو (م).

٥٥٢٦- عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَكَانَ فِي الْجَيْشِ الَّذِينَ كَانُوا مَعَ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) إِلَى الْخَوَارِجِ فَقَالَ عَلِيٌّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَيْسَ قِرَاءَتُهُمْ إِلَى قِرَاءَتِهِمْ بِشَيْءٍ وَلَا صَلَاتُهُمْ إِلَى صَلَاتِهِمْ بِشَيْءٍ وَلَا صِيَامُهُمْ إِلَى صِيَامِهِمْ بِشَيْءٍ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ يَحْسِبُونَ أَنَّهُ لَهُمْ وَهُوَ عَلَيْهِمْ لَا تُجَاوِزُ صَلَاتُهُمْ تَرَاتِيهِمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ. لَوْ يَعْلَمُ الْجَيْشُ الَّذِينَ يُصِيبُونَهُمْ مَا قُضِيَ لَهُمْ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِمْ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تَكَلُّوا عَنِ الْعَمَلِ وَآيَةُ ذَلِكَ أَنَّ فِيهِمْ رَجُلًا لَهُ عَصَدٌ وَلَيْسَ لَهُ ذِرَاعٌ عَلَى رَأْسِ عَصَدِهِ مِثْلُ حَلْمَةِ الثَّدْيِ عَلَيْهِ شَعْرَاتٌ بِيضٌ فَتَذْهَبُونَ إِلَى مُعَاوِيَةَ وَأَهْلِ الشَّامِ وَتَتْرَكُونَ هَؤُلَاءِ يَخْلُقُونَكُمْ فِي ذُرَارِيكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَكُونُوا هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ فَإِلَهُمْ قَدْ سَفَكُوا الدَّمَ الْحَرَامَ وَأَعَارَوْا فِي سَرْحِ النَّاسِ فَيَسِيرُوا عَلَى اسْمِ اللَّهِ. قَالَ سَلَمَةُ بْنُ كَهَيْلٍ فَتَزَلَّنِي زَيْدُ بْنُ وَهْبٍ مَنْزِلًا حَتَّى قَالَ مَرَرْنَا عَلَى قَنْطَرَةٍ فَلَمَّا التَّقَيْنَا وَعَلَى الْخَوَارِجِ يَوْمَئِذٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ الرَّاسِبِيُّ فَقَالَ لَهُمْ أَلْقُوا الرِّمَاحَ وَسَلُّوا سُيُوفَكُمْ مِنْ جُفُونِهَا فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يُتَاشَدُّوَكُمْ كَمَا تَاشَدُّوَكُمْ يَوْمَ حُرُورَاءَ. فَرَجَعُوا فَوَحَّشُوا بِرِمَاحِهِمْ وَسَلُّوا السُّيُوفَ وَشَجَرَهُمُ النَّاسُ بِرِمَاحِهِمْ وَقَتِلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَمَا أَصِيبَ مِنَ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ إِلَّا رَجُلَانِ فَقَالَ عَلِيٌّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) اتِّمِسُوا فِيهِمُ الْمُخَدَّجَ. فَالْتَمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَقَامَ عَلِيٌّ بِنَفْسِهِ حَتَّى أَتَى نَاسًا قَدْ قُتِلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ قَالَ أَخْرَوْهُمْ. فَوَجَدُوهُ مِمَّا يَلِي الْأَرْضَ فَكَبَّرْتُمْ قَالَ: صَدَقَ اللَّهُ وَبَلَغَ رَسُولُهُ فَقَامَ إِلَيْهِ عَبِيدَةُ السَّلْمَانِيُّ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَسَمِعْتَ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: إِي وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ. حَتَّى اسْتَحْلَفَهُ ثَلَاثًا وَهُوَ يَخْلِفُ لَهُ. رواه مسلم وأبو داود^(٣).

زهیدی کوپی وهه‌بی جوهه‌نی (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: من خۆم یه‌کێ بووم له‌و له‌شکره‌دا که له‌گه‌ل عه‌لی‌دا ده‌رچوون و چوون بو‌سه‌ر ده‌ره‌کییه‌کان. عه‌لی (ره‌زای خودای لێڤن) فه‌رمووی: موسو‌لمانینه‌! له‌ پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو: تاقمه‌یی له‌ ئۆمه‌تم له‌ کۆمه‌له‌ی ئۆمه‌تم هه‌ل ده‌گه‌ڕینه‌وه‌و چه‌کیان لێهه‌لده‌گرن، به‌بێ پێویست له‌ ناییندا پێی ئی داده‌گرن، به‌ره‌نگیکی وا قورئانخویندن و قورئان ره‌واخویندن و نوێژو روژووی ئێوه له‌ چاو هی ئه‌وانا هیچ نییه‌، قورئان ده‌ور ده‌که‌نه‌وه‌و به‌خه‌یالی خاوی خۆیان وا ده‌زانن که قورئان له‌ پشتیان، به‌لام قورئان له‌ دژیانه‌، وه‌ک ئه‌وه ده‌لێن: لا حکم الا لله: حوکم هه‌ر بو‌ خودایه‌، فه‌رمان هه‌ر به‌ده‌ستی خودایه‌و به‌س گوايه ئه‌م ئایه‌ته پێروژه ده‌که‌ن به‌ به‌لگه‌و نیشان و شایه‌ت که ده‌فه‌رموی:

{ان الحكم الا لله - ثنعمام - ٦ / ٥٧. یوسف - ٦٧/١٢}.

واته حوکم و بڕیار هه‌ر بو‌ خودایه‌.

نوێژه‌که‌یان له‌ گه‌روویان تیپه‌رناکا، وه‌ک چۆن تیری خێرا نیچیری بسمی و لێی ده‌رپه‌رئ ئه‌وانیش ئاوا خێرا له‌ ئیسلامه‌تی ده‌رده‌چن، ئه‌و له‌شکره‌ی که ئه‌و قه‌دیان ده‌بن و ده‌چن به‌گه‌ژیا نا ئه‌گه‌ر بێت و بزائن که خودای گه‌وره چی خێرو بیریکی زۆری بو‌ بڕیارداون و له‌سه‌ر زمانی موچه‌مه‌دی پیغه‌مبه‌ریانا (برووی خودای له‌سه‌ر بن) رایگه‌یانده‌وه‌، ئیتر پشتیان ئی ده‌دایه‌وه‌و هیچی تر هه‌ولێ کرده‌وه‌ی چاکه‌یان نه‌ده‌داو هه‌ر ئه‌وه‌یان به‌س بو‌و! نیشانه‌ی ئه‌مانه‌یش ئه‌وه‌یه که زه‌لامیکیان تیا‌دایه‌، قو‌لێکی تائانیشکه‌، بازووی نییه‌، به‌سه‌ری قو‌له‌ کۆله‌که‌یه‌وه له‌باتی باسک لوویئ هه‌یه، وه‌ک گو‌ی مه‌مک وایه، گو‌لئ مووی سپی له‌سه‌ره‌.

^(٣) مسلم. زکاة: ٢٤٦٤. أبو داود. قتال الخوارج: ٤٧٦٨ تحفة الأشراف: ١٠١٠٠.

ئەنجا عەلى (رمزى خوداى لىبن) فەرمووى: جا كە حال وابى ئىتر چۆن ئەم دەرەككەيانە لىرە لەناو دەست و پىنى مال و منالى خۆتانا بەجى دەهیلن و دەچن بۆ شەر بۆ سەر موعاويىيەو خەلكى ولاتى شام، شتى وا چۆن دەبى، بەخودا من بەش بەحالى خۆم ئومىد دەكەم كە ئەم خەوارىچ و دەرەككەيانە ئەو دەستەيە بن كە پىغەمبەر فەرمووى: لە رىگەى ئىسلامەتى دەرەچن، چونكە ئەو تەننى ئەمانە خوینى ناپەوا دەرىژن و ئازەل و مالىياتى خەلك لەسەر لەو دەروە دەرفىنن، كەواتە نارى خوداى لىبەينن و بكەونەپى و بپۆن بۆ كوشتارىان.

سە لەمەى كۆپى كۆمەيل فەرمووى: ئەو جا زەيدى كۆپى وەهەب قۇناغ بە قۇناغ قسەو باسى لەرى رۆيىنى لەشكرەكەى هینا هەتا ئەوى كە فەرمووى: ئنجا كەوتىنەپى هەتا لەهەوارى لاماندا، لەپاشا لە پردى دەبەر جان پەرىنەو، ئەو سەردەمە سەر كەردەى خەوارىچەكان عەبدوللای كۆپى وەهەبى ئەل - راسىبى بو، كاتى هەردو لەشكرەكە بەرامبەرى يەكترى راوەستان، لەكن پردەكە عەلى ئەم وتارەى بۆ لەشكرەكەى خۆىدا، فەرمووى: ئادەى دوورە هاويز رەكانتەن بەاويژن بۆيان و شیر لەكالا ن دەركىشن و بەشمشیرى روتەو پەلامارىان بەدەن و مەوداى فرۆفیل و شیلەو بیلەيان مەدەن، چونكە دەترسم دىسانەو وەك رۆژەكەى حەرەو راء داواتان لىبكەن كە لەبەر خاترى خودا رىك بكەون لەگەلىاناو بەم بەهانەيە دىسانەو تەفرەتان بەدەنەو. ئىتر ئەوانىش لە دوورەو بەرم دايان گرتن و شمشیریان هەلكىشاو بەرمەو هەلىان كوتايە سەریان و بوو بە تىكبەربوون و شەپى دەستەيەخەو شەپەنیزە، تا لەئەنجاما بەسەریەكا گزەریان خستەو هەموویان كوشتن، لە سوپای ئىمە ئەو رۆژە تەنیا دوو كەس پىكران و بەس.

عەلى (خوداى ئى رازى بن) فەرمووى: ئادەى بگەرین بۆ بىبائەكەى ناویان، كە گەران بۆى نەيان دۆزىيەو، عەلى خۆى هەلسا و چوو بۆشەپرگا، سەیری كرد وا چەن كەسى بەسەریەكا ترشاو، فەرمووى: ئادەى ئەمانە جیاكەنەو، ئەو جا ئەو كابرە گۆجەیان لەبن بنەو دۆزىيەو، جا عەلى (خوداى ئى رازى بن)

ئه لّاهو ئه کبهری کردو فهرمووی: فهرموودهی خودا راسته و پیغه مبهری خودا رایگه یاندوو به ئیمه و ئه وه بوو منیش ئه و فهرموودهیه م گپرایه وه بو ئیوه عه بیدهی سه لمانی هه لسا چوو بو لای و گوتی: ئه ی فهرمانه وای موسولمانان! تووئه و خودایه ی که هه ر خوئی خودایه ئایا تو بو خوئ ئه مهت له زاری پیغه مبهه ر (سروودی خودای له سه ربین) ژنه وتوو؟ فهرمووی: ئه ری به و خودایه ی که که سی له رهنگ نییه، تا سی جار ئاوا سویندی داو ئه ویش هه رسی جار که ئاوا سویندی بو خوارد. (م/ د - غیریقی رهحمتهی خودای کهورمه بن).

۹۳) وشه یی له باره ی رووداوه که ی نه لجه مه له وه : (کلمه عن وقعة الجمل)

۵۵۲۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ الْأَسَدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا سَارَ طَلْحَةُ وَالزُبَيْرُ وَعَائِشَةُ إِلَى الْبَصْرَةِ بَعَثَ عَلِيٌّ عُمَارَ بْنَ يَاسِرٍ وَحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، إِلَى الْكُوفَةِ يَسْتَفِرَّانِ النَّاسَ فَصَعِدَ الْحَسَنُ فَوْقَ الْمِنْبَرِ فِي أَعْلَاهُ، وَقَامَ عُمَارُ أَسْفَلَ مِنَ الْحَسَنِ، فَاجْتَمَعْنَا إِلَيْهِ فَسَمِعْتُ عُمَارًا يَقُولُ: إِنَّ عَائِشَةَ قَدْ سَارَتْ إِلَى الْبَصْرَةِ، وَوَاللَّهِ إِنَّهَا لَرَوْجَةٌ لِيَكُنَّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَلَكِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ابْتَلَاكُمْ بِهَا، لِيَعْلَمَ إِيَّاهُ تُطِيعُونَ أَمْ هِيَ. رواه البخاري^(۱):

عه بدوللای کوی زیادی ئه سه دی (خودای ئی زادی بن) فهرمووی: کاتنی ته له وه زوبه یرو عایشه چوون بو به صره، تا له دژی عه لی شوپش به رپا بکه ن، گوایه تو له ی خوینی عوسمان ده ستینن، عه لیش عه ماری کورپی یاسیرو حه سه نی کورپی عه لیبی نارد بو کووفه، تا کوو خه لک تیز بکه ن بو یارمه تی عه لی، حه سه ن سه رکه وته سه ر ته وقه سه ری مینه به رکه و عه ماریش له خوار ئه وه وه راوه ستاو ئیمه ییش کو بووینه وه، گویم لی بوو عه ممار (خودای ئی زادی بن) ده یفه رموو: عایشه چوو به صره، بو شه ر له گه ل عه لی دا، به خودا ئه م عایشه یه له هه ردو جیهاندا هاوسه رو هاو جووتی پیغه مبهری ئیوه یه، ئیمه له مه لاریمان نییه و به م

(۱) بخاری. فتن: ۷۱۰۰.

ہے لویستہی لہ گہل عہایدا لہ ژنییتی پیغہ مہر ناکہوئی، بہ لام کہس نابئی بہ مہ
تہ فرہ بخوا، چونکہ ئە مہ ئەزمونہ، خودا دہیہوئی بہہوئی ئەوہوہ تاقیتان
بکاتہوہ، مہ تا بزانی کہ ئیوہ بہ گوئی خودا دہکن یا بہ گوئی عائیشہ (واتہ:
دہشی لہ کاتی ئازاوہ دا مروی موسولمان باش باش وردبیئتہوہ، تا ہق و ناہقی
بۆ روون دہبیئتہوہ، ئەوسا لایہنی ہق بگری و لایہنی ناہق بہریدا، وہ نابئی کہ
کویرانہ دوا ی کہ سبکہوئی). (ب-خ)

→ ۵۵۲۸- (ب-۳ ز- ۱۱۰ ل- ۳۰۱ ف- ۳) (۳).

۵۵۲۹- قال امرؤ القیس (۳):

الحرب أول ما تكون فتية
تسسى بزینتها لكل جهول
حتی اذا اشتعلت وشب ضرامها
ولت عجوزا غیر ذات حلیل
شمطاء ینکر لوئها وتغییرت
مکروهة للشئم والتقییل

واتہ: ئیمرونلوقہ یس گوتوویہ تی:

شہر لہ سہرہ تاوہ دہ لیس سہیرانہ
بہووکس رازاوہی دہستہی نہزانہ
کاتئ گہرم بہو و ہک پیرہژنہ
ہہ تا دہہرئ ہہر بیوہژنہ!
سہرئ بۆز دہہرئ، رہنگی دہکوئئ
ماچس دہبیژرئ، بیئس بۆگہنہ (*)

(۲) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل / ۱۱۰ رقم / ۲/۲۴۶۱.

(۳) رواہ البخاری تعلیقاً فی صحیحہ بین الرقمین: ۹۵۰، ۹۶۰. فی باب الفتة التي تموج كموجش البحر.

۹۴) باسی چوارهم: باسی نهو که سانهی که به درو لافی پیغه مبه رلیه تییان لیداوه

الباب الرابع: في الذين ادعوا النبوة

۵۵۳۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُنْعَثَ دَجَالُونَ كَذَّابُونَ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثِينَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ. رواه الأربعة^(۱):

نه بو هوه ییره (خودای نا رازی بن) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای له سر بن) فهرمووی: قیامت هه لئاسی هه تا نزیکه ی سیی پیغه مبه ره دروژنه ی ته فره ده ری هه لاتبازی لاسدر پهیدا دهن، هه موویان به درو خو یان به پیغه مبه ری خودا ده زانن. (ش/د/ت).

۵۵۳۱- لهم بهر گه دا له باسی ترساندن له فیتنه گه لدا رابورد، فهرموده ی سیژده هه م: فهرموده که ی سه و بان: ان الله زوی لی الارض^(۲):

۹۵) باسی دوو دروژنه که: موسه یله مه و عه نه سی

مسيلمۃ والعنسی الکذاب

۵۵۳۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَدِمَ مُسَيْلِمَةُ الْكَذَّابُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَدِينَةَ وَجَعَلَ يَقُولُ: إِنْ جَعَلَ لِي مُحَمَّدٌ الْأَمْرُ مِنْ بَعْدِهِ تَبِعْتُهُ. فَقَدِمَهَا فِي بَشَرٍ كَثِيرٍ مِنْ قَوْمِهِ فَأَقْبَلَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَهُ ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ بْنُ شِمَّاسٍ وَفِي يَدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قِطْعَةٌ جَرِيدَةٍ حَتَّى وَقَفَ عَلَى مُسَيْلِمَةَ فِي

(*) صالح مه هدی عه ماش - که ومزیری بهرگری عیراق بوو - له پاش انقلابه که ی (۱۹۶۲) که شهر ی له گهل شوړشی کورد دهست پی کرده وه، ناوی نا (نزها و طنیة ربیعیة - سه برانی نیشتمانیی به هارانه) ږنگ بی نه مجاره ناوبنری (نزها مه دویة سیستانیة!!).

(۲۰۰۸/۵/۲۸) - ومړگړی

(۱) مسلم. فتن: ۲۲۷۱. بخاری. مناقب: ۳۶۰۹. ترمذی. فتن: ۲۲۱۸. تحفة الأشراف: ۱۴۷۱۹.

(۲) تقدم فی مجلد عاشر. تسلسل ۸۷/رقم ۵۴۹۲/۱۳.

أَصْحَابِهِ قَالَ لَوْ سَأَلْتَنِي هَذِهِ الْقِطْعَةَ مَا أَعْطَيْتُكَهَا وَلَكِنْ أَتَعَدَّى أَمْرَ اللَّهِ فِيكَ وَلَكِنْ أَذْبَرْتُ لَيَغْفِرَنَّكَ اللَّهُ وَإِنِّي لَأُرَاكَ الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا أُرِيتُ وَهَذَا ثَابِتٌ يُجِيبُكَ عَنِّي. ثُمَّ انْصَرَفَ عَنْهُ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَسَأَلْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنْ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): وَإِنِّي لَأُرَاكَ الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا رَأَيْتُ، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ فِي يَدَيَّ سِوَارَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ، فَأَهْمَنِي شَأْنُهُمَا، فَأَوْحَى إِلَيَّ فِي الْمَنَامِ أَنَّ الْفُخْهَمَا، فَتَفَخَّخْتُهُمَا فَطَارَا فَأَوَلَّتُهُمَا كَذَّابَيْنِ يَخْرُجَانِ مِنْ بَعْدِي، أَحَدُهُمَا الْغَنَسِيُّ، وَالْآخَرُ مُسَيْلِمَةُ. وَفِي رَوَايَةٍ: فَأَوَلَّتُهُمَا الْكَذَّابَيْنِ اللَّذَيْنِ أَنَا بَيْنَهُمَا صَاحِبٌ صَنَعَاءُ، وَصَاحِبُ الْيَمَامَةِ: رَوَاهُ الشَّيْخَانُ^(١).

ئيبنو عه عباس (خودايان ئى رازوى بى) فهرمووى: به سهرينى پيغه مبهه خوى (دروودى سلاوى خوداى له سهرين) موسه يله مهى دروزن (كه ناوبانگى ده كرده وه به كذاب) هات بو مه دينه، عه شاماتيكي زورى له هوزده كى خوى له گه لدا بوو، ده يگوت: نه گهر موحه ممد له دواى خوى كارو بار بسپيرى به من و بمكات به جيگه دارى خوى ديمه سهر دينه كى و په يره وى نه وه ده كم، پيغه مبه ريش (دروودى خوداى نيين) سابيتى كوپرى قهيسى كوپرى شه مماسى له گه ل خوى بردو چوو بو لاي، سابيت خه تيبى پيغه مبهه بوو، پيغه مبهه (دروودى خوداى له سهرين) پارچه چيلكه يه كى په لكه خورماى به ده سته وه بوو، كه گه يشته لاي موسه يله مه له ناو هوزده كى بوو له ديارى راوه ستا، فهرمووى: نه گهر داواى نه م پارچه چيلكه يه شم ئى بكه ناته ده مئ! (چ جاى نه وهى كه بتكه م به جين شينى خوم له دواى خوم) تو ناتوانى فهرمانى خودا بشكىنى و نه وه فرمانه ي خودا له باره ي تو وه بريارى داوه به تو رهت نابي ته وه، خو نه گهر له من هه لگه ربي ته وه خودا له گلوگوت ده خات، وات ده بينم كه تو نه وه كابرايه يت كه به خه و حالى به دى نه وم پى نيشان دراوه، نه وا من ده روم نه مه سابيت ه چى قسه يه كت هه يه نه وه له باتى من وه لامت ده داته وه. پيغه مبهه

(١) تجريد البخارى ٤ ل- ٣٦٢ رقم/ ١٦٠٨ = ٤٣٧٣، ٣٦٢٠، ٤٣٧٨، ٧٠٣٣، ٧٤٦١ + ٤٣٧٤، ٣٦٢١، ٤٣٥، ٤٣٧٩،

٧٠٣٤، ٧٠٣٧. مسلم. رؤيا: ٥٨٩٤. ترمذى. رؤيا: ٢٢٩٢ تحفة/ ٦٥١٨، ١٣٥٧٤.

(دروودی خودای له‌سهرین) به‌جیی هیشت و رویششت ئیبنو عه‌بباس (خودایان ئی دازی بین) فهرمووی: له‌بارهی ئهم خه‌ونه‌ی پیغه‌مبه‌روه که فهرمووی، له ئه‌بو هوره‌یره‌م پرسسی فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: نووستبووم له خه‌وما دیم که له هه‌ردوو ده‌ستمدای دوو بازنی زی‌پرم دی، ئه‌وه خه‌مگینی کردم، له خه‌وه‌که‌ما سرووشم بو کرا: ئاده‌ی فوویمان ئی بکه، منیش فووم لی‌کردن، جا هه‌ردووکیان فڕین، ئه‌و بازنامه به دوو درۆزن لی‌ک دایه‌وه که له دوا‌ی من شو‌په‌تیان بلاو ده‌بی‌ته‌وه و ناویان ده‌زپی ئه‌و دوو فره درۆزنه یه‌کیکیان ئه‌سوده‌ی عه‌نسی بوو، یه‌کیکیان موسه‌یه‌لمه‌ی کذاب بوو. له گه‌ڕانه‌وه‌یه‌کا: به‌م دوو درۆزنه‌م لی‌کدانه‌وه، که خو‌م وام له نیوانیاندا: به کابرای سه‌نعاو به کابرای یه‌مامه. (ش - ره‌زای خودایان لی‌ین).

۹۶ سه‌رگۆزه‌شته‌ی ئیبنو سه‌ییاد : (ذکر ابن صیاد)

۵۵۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) الطَّلَقَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي رَهْطٍ قِيلَ ابْنُ صَيَّادٍ حَتَّى وَجَدَهُ يَلْعَبُ مَعَ الصَّبِيَّانِ عِنْدَ أَطْمِ بَنِي مَعَالَةَ وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ يَوْمَئِذٍ الْحُلُمَ فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ظَهْرَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ: أَتَشْهَدُ أَلِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَظَنَرَ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَلَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ. فَقَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَشْهَدُ أَلِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَرَفَضَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَالَ: آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرُسُلِهِ. ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَاذَا تَرَى؟ قَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خُلِّطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ. ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَيَّ قَدْ خَبَأَتْ لَكَ خَيْبَتَا. فَقَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ، هُوَ الدُّخُّ. فَقَالَ: لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اخْسَأْ فَلَنْ تَعْدُوَ قَدْرَكَ. فَقَالَ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ذَرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَضْرِبْ عُنُقَهُ. فَقَالَ لَهُ: إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ تُسَلِّطَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ. رواه الاربعة وزاد مسلم: وَأَنْطَلَقَ بَعْدَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبَى بْنُ كَعْبٍ الْأَنْصَارِيُّ يُؤْمَانِ النَّخْلَ الَّتِي فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ، طَفِقَ رَسُولُ اللَّهِ

(مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَّقِي بِجُدُوعِ النَّخْلِ، وَهُوَ يَخْتَلُ أَنْ يَسْمَعَ مِنْ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ ابْنُ صَيَّادٍ، وَابْنُ صَيَّادٍ مُضْطَجِعٌ عَلَى فِرَاشِهِ فِي قَطِيفَةٍ لَهُ فِيهَا رَمْرَمَةٌ أَوْ زَمْزَمَةٌ، فَرَأَتْ أُمُّ ابْنِ صَيَّادٍ النَّبِيَّ (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَتَّقِي بِجُدُوعِ النَّخْلِ، فَقَالَتْ لِابْنِ صَيَّادٍ أَيْ صَافٍ - وَهُوَ اسْمُهُ - هَذَا مُحَمَّدٌ. فَتَارَ ابْنُ صَيَّادٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَوْ تَرَكَتُهُ بَيْنَ (١).

عەبدوللای کوری عومەر (رهزای خودایان نبیی) فهرمووی: عومەری کوری خەتاب (خودای ئی رازی بێ) له‌گه‌ڵ ده‌سته‌یی له‌ خزمه‌تی چه‌زهدا (دروودی خودای له‌سەربێ) دەرچوون بوو سووسه‌کردنی باسی ئیبنو سه‌ییاد، که ده‌یدوژنه‌وه دەرپوانن وا له‌ ناو ده‌سته‌یی منالاً یاری ده‌کا، له‌لای قه‌لای به‌نی مه‌غاله، نه‌و کاته ئیبنو سه‌ییاد نزیکی ره‌سیده بوونی بوو، ئیبنو سه‌ییاد به‌خوی نازانی تا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەربێ) له‌ پشته‌وه ده‌ستی ده‌مالی به‌ پشتیا، له‌پاشا فهرمووی: (ئایا شایه‌تی ده‌ده‌ی که من پیغه‌مبه‌ری خودام؟) ئیبنو سه‌ییاد ته‌ماشای پیغه‌مبه‌ری کردو گوتی: شایه‌تی ده‌ده‌م که تو پیغه‌مبه‌ری عه‌ره‌به نه‌خوینده‌واره بێ سه‌وا ده‌کانی. نه‌جا گوتی: نه‌ی تو شایه‌تی ده‌ده‌ی که من پیغه‌مبه‌ری خودام؟ پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سەربێ) شتی وای نه‌سه‌لماندو فهرمووی: (باوه‌رم به‌خوداو به‌ پیغه‌مبه‌رانی خودا هه‌یه). نه‌جا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەربێ) فهرمووی پئی: (له‌ هه‌واله‌ نه‌ینییه‌کان، له‌ ده‌نگ و باسی غه‌یب چی ئی ده‌زانی؟) گوتی: راستیشم بوو دئی و درویشم بوو دئی، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەربێ) فهرمووی: (سه‌ریان ئی شیواندوویت) له‌پاشا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەربێ) پئی فهرموو: (من شتیکم بوو تو گرتۆته‌ دلّم ئایا ده‌توانی که هه‌لی به‌ینی). گوتی: نه‌وه دوخه‌! پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەربێ) پئی فهرموو: (چغه‌! راده‌ت ناکه‌وئ له‌ پله‌و پایه‌ی خو‌ت (که کوله‌نانییه‌) سه‌رکه‌ویت).

(١) تجرید البخاری/ ٢ ل- ٦٢ رقم/ ٦٤٢ = ١٣٥٤، ٣٠٥٥، ٦١٧٣، ٦٦٨، مسلم. فتک ٧٢٨٢. ترمذی. فتن:

عومهری کوپی خه تاب (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: ئهی پیغه مبهری خودا! لیم گهری با له گهر دنی بدهم، پیغه مبهر (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: ئه گهر ئهو بی (واته: ئه گهر جبال بی) تو دهره قه تی نایه ی، ئه گهر ئه ویش نه بی خیر له کوشتنیدا نییه بو تو). (ش. د. ت). ئیمامی موسلیم (غریقی بهری رحه متی خودای کهوره بن) ئه مه ی پتر کردوو: له پاشا جاریکی تریش پیغه مبهر (دروودی خودای لهسهرین) خوئی و ثوبه ییی کوپی که عب چوون بو ناو ئهو باخه خورمایه ی که ئیبنو صهیاد له وی بوو، پیغه مبهر (دروودی خودای لهسهرین) خوئی ده دایه په نا بنکی داره خورماکان و له پال ئه وانه وه به ماته مات به ئاسپایی لیی ده چوو پیشه وه، پیش ئه وه ی که له ئیبنو صهیاد ئاشکرا بی به دزکه شتیکی ئی بیستی ئیبنو صهیاد له سهر رایه خئی پال که وتبوو، له ناو پارچه یی قه یفه دا بوو، له بهر خو یه وه له ناو قه دیفه که دا ورته ورتی بوو، دایکی، ئیبنو صهیاد پیغه مبهری دی، که وا خوئی ده داته په نا قه دی دارخورماکان، بانگی کوپه که ی ده کا: صافی! ئه وه موحه مبه ده، ئیبنو صهیاد راده پری، پیغه مبهر (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: (ئه گهر دایکی لیی بگه رایی ئاشکرای ده کرد).

۵۵۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَقِيَہُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فِي بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَ هُوَ: أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) آمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ مَا تَرَى؟ قَالَ: أَرَى عَرْشًا عَلَى الْمَاءِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَرَى عَرْشَ إِبْلِيسَ عَلَى الْبَحْرِ وَمَا تَرَى؟ قَالَ: أَرَى صَادِقِينَ وَكَاذِبًا أَوْ كَاذِبِينَ وَصَادِقًا. فَقَالَ: لَيْسَ عَلَيْهِ دَعْوَةٌ^(۲).

ئهو سه عید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: له مه دینه جاری پیغه مبهرو ئه بو به کرو عومهر له ریگه ده گهن به ئیبنو صهیاد، پیغه مبهر (دروودی خودای لهسهرین) پیی فهرموو: شایه تی ده ده ی که وا من پیغه مبهری خودام؟ که چی ئه ویش

(۲) مسلم. فتن: ۷۲۷۵. ترمذی. فتن: ۲۲۴۷ تحفة الأشراف: ۳۴۲۹.

گوتی: ئەی تو شایه‌تی دده‌ی که‌وا من پیغه‌مبه‌ری خودام؟ پیغه‌مبه‌ر (درویدی
خودای له‌سهرین) فهرمووی: من باوه‌رو ئیمانم هه‌یه به خوداو به فریشته‌کانی
خوداو به‌نامه‌کانی خودا، باشه واز له‌م لایه‌نه‌ بینه، توچی ده‌بینی؟ گوتی:
ته‌خت و باره‌گایی ده‌بینم وا به‌سهر ئاوه‌وه! پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین)
فهرمووی: ئەوه ته‌خت و باره‌گای ئیبلیس‌ه که له‌سهر رووی ده‌ریا هه‌لی ده‌دا،
ئهی چی تر ده‌بینی؟ گوتی: ئەوه‌ه‌والانه‌ی که بۆم دین جاری وا هه‌یه
دوانیان راسته‌و یه‌کیکیان درۆیه، جاری وایش هه‌یه دوانیان درۆیه‌و
یه‌کیکیان راسته. فهرمووی: سه‌ری ئی شیواوه وازی ئی بینن. (م/ت- ره‌زای
خودایان لیبن).

۵۵۳- وَعَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا حُجَّاجًا أَوْ عُمَرَاءَ وَمَعَنَا ابْنُ صَائِدٍ فَتَزَلْنَا مَنْزِلًا
فَتَفَرَّقَ النَّاسُ وَبَقِيَْتُ أَنَا وَهُوَ فَاسْتَوَحَّشْتُ مِنْهُ وَخَشَةَ شَدِيدَةً مِمَّا يُقَالُ عَلَيْهِ. قَالَ:
وَجَاءَ بِمَتَاعِهِ فَوَضَعَهُ مَعَ مَتَاعِي. فَقُلْتُ: إِنَّ الْحَرَّ شَدِيدٌ فَلَوْ وَضَعْتَهُ تَحْتَ تِلْكَ
الشَّجَرَةِ فَفَعَلَ قَالَ: فَرَفَعْتُ لَنَا غَنَمًا فَالْطَّلُقُ فَجَاءَ بَعْضُ فَقَالَ: اشْرَبْ أَبَا سَعِيدٍ. فَقُلْتُ
إِنَّ الْحَرَّ شَدِيدٌ وَاللَّبَنُ حَارٌّ. مَا بِي إِلَّا أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَشْرَبَ عَنْ يَدِهِ - أَوْ قَالَ أَخَذَ عَنْ
يَدِهِ - فَقَالَ يَا أَبَا سَعِيدٍ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَخَذَ حَبْلًا فَأَعْلَقَهُ بِشَجَرَةٍ ثُمَّ أَخْتَبِقُ مِمَّا يَقُولُ
لِيَ النَّاسُ يَا أَبَا سَعِيدٍ مَنْ خَفِيَ عَلَيْهِ حَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا خَفِيَ
عَلَيْكُمْ مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَلَسْتُ مِنْ أَعْلَمِ النَّاسِ بِحَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
أَلَيْسَ قَدْ قَالَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (فِي الدَّجَالِ) هُوَ كَافِرٌ. وَأَنَا مُسْلِمٌ
أَوَلَيْسَ قَدْ قَالَ هُوَ عَقِيمٌ لَا يُوَلِّدُ لَهُ. وَقَدْ تَرَكْتُ وَلَدِي بِالْمَدِينَةِ أَوْ لَيْسَ قَدْ قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا يَدْخُلُ الْمَدِينَةَ وَلَا مَكَّةَ. وَقَدْ أَقْبَلْتُ مِنَ الْمَدِينَةِ وَأَنَا
أُرِيدُ مَكَّةَ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُذْرِيُّ حَتَّى كَذَبْتُ أَنْ أَغْدِرَهُ. ثُمَّ قَالَ أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لِأَعْرِفُهُ
وَأَعْرِفُ مَوْلَدَهُ وَأَيْنَ هُوَ الْآنَ. قَالَ قُلْتُ لَهُ تَبَّ لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ. رواهما مسلم
وترمذي^(۳):

(۳) مسلم. فتن: ۷۲۷۹. ترمذي. فتن: ۲۲۴۶ تحفة الأشراف: ۴۲۲۸.

دیسان فەرمووی: سالتی کەوتینە رێ لە مەدینەو بە مەککە، بۆ حەج یا فەرمووی: بۆ عەرە مەرە دەچووین، ئیبنو صەیادیشمان لەگەڵ بوو، لە قۆناغی لاماندا، مەردوو مەکە هەریەکە بە لایەکا بلۆهیان لێکرد، من و ئەو ماینەو، ترسو سامیکی تەواوم لی نیشتم، لەبەر ئەو قسانەیی کە لەبارەیی ئەووە دەکریت، کە دەلێن جگالە، فەرمووی: جا کەلوپەلەکەیی خۆی هینایە لای کەلوپەلەکەیی من، منیش گوتم: خۆت دەزانی زۆر گەرمەو گەرماکەیی سەختە ئەو بەو شت و مەکەکانت لەبەر ئەو شیخەلەیی تردا دانانییت، ئەویش لەوێ داینا، فەرمووی: لە دورەووە رانی پەزمان بەدی کرد، چوو پرکاسەیی شیریی هیناو گوتی: ئەبو سەعید! شیر بخۆرەو، منیش راستیکەیی نەم ویست کە شیریی دەستی ئەو بخۆمەو بەلام لەبەر ئەو گوتم: زۆر گەرمایەو شیریش خۆی گەرمە ناخۆمەو ئەویش وەک هەست بەو بەکا گوتی: ئەی ئەبو سەعید! لەتاو قسەو پرتە پرتی ئەم خەلکە دەمەوێ پەتێ لە دارێ هەلخەم و خۆم بخنکینم. ئەی ئەبو سەعید! گشت کەسێ فەرموودەو فەرمایشتەکانی پیغەمبەری لی و ن بێ بەلام لە ئێوە و ن نابێ کە کۆمەلەو گەلی ئەنصارو یاریدەدەران، تۆ خۆت یەکیکی لەو کەسانەیی کە زۆر باش شارەزای فەرموودەکانی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) باشە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) ئەیفەرمووە: کە جگال کافرە وەلحال، من موسولمانم، ئەدی ئەو ئەیفەرمووە: کە جگال نەزۆکەو منالی نابێ، بەلام ئەوەتانی من منالە هەیهو منالەکانم ئیستا کە وان لە مەدینە، ئەدی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) لە بارەیی جگالەو ئەیفەرمووە: کە ناچیتە مەککەو مەدینە، کەچی من ئەوەتەم لە مەدینەو هاتووم و دەیشچم بۆ مەککە. ئەبو سەعید (خودای لی رازی بێ) فەرمووی: ئەوەندە بە کەساسی سکالای حالی خۆی کرد تا خەریکبووم دلم پینی بسووتی. کەچی ئەنجا ئیبنو صەییاد گوتی: وەلی بەخودا من چاک ئەو (واتە: جگال) دەناسم و دەزانم کە کێیەو لەکوێ لەدایک دەبی و ئیستا کەیش لەکوێیە.

فہرمووی: منیش پییم گوت: ہہتا ماوی ہہر رہنجہ پو بی و بی بی بہ پہندی پساتی! (م/ت).

۵۵۳۶- وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) يَمْشِي فَلَقِيَ ابْنَ صَائِدٍ فِي بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ: لَهُ قَوْلًا أَغْضَبَهُ فَانْتَفَخَ حَتَّى مَلَأَ السُّكَّةَ فَدَخَلَ ابْنُ عُمَرَ عَلَى حَفْصَةَ وَقَدْ بَلَغَهَا فَقَالَتْ لَهُ: رَحِمَكَ اللَّهُ مَا أَرَدْتَ مِنْ ابْنِ صَائِدٍ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْمَا يَخْرُجُ مِنْ غَضَبِي يَغْضِبُهَا^(۴):

نافع (رمزای خودای نبی) فہرمووی: جاری ٹیبنو عومہر (خودایان فی رازی بن) لہ کولانی لہ کولانہ کانی مہدینہدا تووشی ٹیبنو صہییاد دہبی، قسہیہ کی پی دہلی پی توورہ دہبی، جا ٹیبنو صہییاد وہا ہل دہناوسی تا پر کولانہ کہ دہکا، تہمہ دہگاتہوہ بہ دایکہ حہفصہی ہاوسہری حہزرت (دیودی خودای لہسرین) کہ خوشکی ٹیبنو عومہر بوو، جا کاتی ٹیبنو عومہر دہچی بو لای دایکہ حہپسہ، حہپسہ پی دہلی: بہرمیہربانی خودا کہوی، چیت دہوی لہ ٹیبنو صہییاد، تہدی نازانی کہوا پیغہمبہر (دیودی خودای لہسرین) فہرموویہ تی: جبال کہ یہکہم جار ہل دہستی بہوی تہوہوہ دہبی کہ لہ شتیکہوہ توورہ دہبی، کہواتہ تو مہبہ بہ ہوی ہلسانی جبال (م).

۵۵۳۷- وَعَنْهُ قَالَ: لَقِيْتُهُ مَرَّةً أُخْرَى وَقَدْ نَفَرْتُ عَيْتُهُ فَقُلْتُ: مَتَى لَعَلْتُ عَيْتَكَ مَا أَرَى؟ قَالَ لَا أَذْرِي، قُلْتُ: لَا تَذْرِي وَهِيَ فِي رَأْسِكَ قَالَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ خَلَقَهَا فِي عَصَاكَ هَذِهِ. قَالَ: فَتَخَرَّ كَأَشَدِّ نَخِيرِ حِمَارٍ سَمِعْتُ، قَالَ: فَرَعَمَ بَعْضُ أَصْحَابِي أَلَى ضَرْبَتِهِ بَعْضًا كَانَتْ مَعِيَ حَتَّى تَكْسَرَتْ وَأَمَّا أَكَا فَوَاللَّهِ مَا شَعَرْتُ ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ فَحَدَّثْتُهَا فَقَالَتْ مَا تُرِيدُ إِلَيْهِ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّهُ قَدْ قَالَ: إِنْ أَوَّلَ مَا يَنْعَثُ عَلَى النَّاسِ غَضَبٌ يَغْضَبُهُ. رواهما مسلم^(۵):

(۴) مسلم. فتن: ۷۲۸۶.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۸۷.

دیسان ئیبنو عومەر (خودایان ئی رازی بن) فەرمووی: جاریکی تریش تووشی بووم، چاوی هەل ئاوسابوو، بەرزەوه بوو بوو، پیم گوت: کەى چاوت وای لیها تووه؟ گوتی: نازانم، گوتم: چاوت وای بەسەرته وه و کەچى نازانى چى لیها تووه! گوتی: خودای دەرکرد خودا بەم دار دەستەى تووه دروستى دەرکرد! فەرمووی: ئەوجا وەک کەر پەرمەیه کى زۆر توندی کرد، کە هەرگیز پەرمەى وام نەبیستوو. فەرمووی: بەقسەى هەندى لە هاوپیکانم ئەوه نەدم ئی دابوو، دار دەستە کەى خۆم تیا دا شکاند بوو، بەلام بەخوا من ئاگام لە خۆم نەما بوو، جا کە چووم بۆ لای دایکى موسولمانان ئەمەم باس کرد بوى، فەرمووی: چیتە بەسەریه وه، ئاخر ئاگات لیئییە کە حەزەرت (دروودی خودای لەسەرىن) دەر فەرموى: یە کەم جار ججال کە هەل دەستى و دى بۆ گیانى خەلک لە شتی کەوه توو پرە دەبى کەواتە شتى وامە کە تاتو نەبى بەهوى هەلسانى ججال! (م).

٥٥٣٨- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ: رَأَيْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَخْلِفُ بِاللَّهِ أَنْ ابْنَ الصَّائِدِ هُوَ الدَّجَالُ قُلْتُ أَتَخْلِفُ بِاللَّهِ. قَالَ إِنْ سَمِعْتُ عَمَرَ يَخْلِفُ عَلَى ذَلِكَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ يُنْكِرْهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَبُو دَاوُدَ. نَسَالَ اللَّهُ السَّلَامَةَ وَالتَّوْفِيقَ آمِينَ^(١):

موحه مەدى كورى مۆنكە دیر فەرمووی: دیومه کە جابیری کورى عەبدوللا سویندی بەخودا دەر خوارد کە ئیبنو صائید ججالە، منیش گوتم: چۆن بەخودا سویند دەر خوی لەسەر ئەوه، لەسەر چى بنیاتى سویند دەر خوی؟ فەرمووی: بۆ خۆم گویم لە عومەر بوو لە خزمەت پیغەمبەردا (دروودی خودای لەسەرىن) لەسەر ئەمە سویندی دەر خوارد کەچى پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەرىن) لیى نە دەرگرت (م/د).

(١) تجرید/ ٥ ل- ٣٧٨ رقم/ ٢١٢٤ = ٧٣٥٥ فتح الباری شرح صحیح البخاری. مسلم. فتن: ٧٢٨٢. أبو داود. ملاحم و فتن: ٤٣٣١ تحفة الأشراف: ٣٠١٩.

خەلکانى تر بوون بە لایا بە خامۆشى راده بووردن، لە ترسى ھەججەج نەیان دەوێرا قسە بکەن، بەلام کاتى ەبدوللای کوپى عومەر گەيشته لای، لە دیارى راوەستاو سى جار فەرمووی: السلام عليك ابا خبيب: سلاو لە تۆ ئەى باوکی خوبەيب! ئەوجا سى جاریش فەرمووی: ئەدیی بەخودا گەلى پىتم گوت کە داکەوھو شتى وامەکە، سەرى خۆت دامەنئ. ئینجا کە فەرمووی: ئەدیی بەخودا (بەپى ئاگا لى بوونى من) تۆ رۆژوو گرێکى زۆر باش بووی و رۆژوو سوننەت زۆر دەگرتو، شەو نوێژکەرێکى زۆر چاک و خزم دۆستێکى فرە خاس بووی، ئەدى بەزاتى کە زاتى خودایە گەل و میللەتى کە پیاو خاسى وەك تۆ ئایەخى بى بە راستى گەلى چاکە.

ئینجا ئیبنو عومەر تى پەرى و رۆیشت، کاتى کە ئەم ھەلوێست و فەرمایشتانەى ئیبنو عومەر گەيشتهو بە ھەججەج ناردى لاشەکیان لە قەدى دار خورماکە داگرت و لەناو گۆرستانى جوولەکەکانا برکیاندا، لە پاشا ھەججەج ناردى بەشوین ئەسمای کچى ئەبو بەکرى ەدەقدا، کە دایکى ەبدوللای شەھید کراو بوو، ناردى بە دوايا کە بچى بۆ لای، بەلام ئەسما رازى نەبوو کە بچى بۆ لای، ھەججەجیش کزیرەکەى ناردەوھ بۆ سەرى: کەوا یا بە پى خۆت دىیت بۆ کەم، یا کەسىکى وا دەنێرم کە ھەتا ئێرە بە پەلک کىشت بکا! فەرمووی: دیسان ئەسما مەردانە گوێى پى نەداو گوتى: بەخودا تا نەنێرى بە پرچەکانم بەکیشم بکەن نایم بۆ لات!

فەرمووی: جا ھەججەج گوتى: کوا پىلاوھەکانم لە کوێیە؟ سۆلەکانى کردە پى و بە کەش و فشیکەوھ بە پرتا و چوو بۆ لای ئەسماء کە گەيشته کنى پى گوت: خۆ دیت کەچیم لەو دوشمنى خودایە کرد! ئەسماء (رمزای خودای لىن) فەرمووی: ئەوھى من دیم ئەمەيە: کە راستە تۆ ئەم جیھانەت لەو تیکدا، بەلام ئەویش ئەو جیھانى لە تۆ تیک دا، وەك بىستوو مەتەوھ گوايە تۆ بە تانەو تەلفىسییەوھ پى دەلێ: کوپەکەى ژنە دوو پشتن! بەلى بەخودا راستە وایە کە من دوو پشتنم ھەبوو، بە یەکیکیان نان و خواردەمەنى پیغەمبەر و ئەبو بەکرم پى ھەل دەبەست لە لاقەدى و لاخ و ئەوى تریشیان وەك ھەموو ئافرەتى

بۆ کارو فرمان دهم بهسته پشتم، ئەمه هیچ عەیب و عارو نهنگی تیا دا نییه، به لام بزانه که پیغه مبهەر (درویدی خودای لهسهرین) بۆ خۆی پیمانی فهرموو: که له ناو هۆزی بهنی سه قیفا هم پیغه مبههره درۆزنهیی پهیدا دهبی، هم زیانه خورۆیهکی خوینمژا ئەوه بوو پیغه مبههره درۆزنه که مان به چاوی خۆمان دی که موختاری کوپی ئەبو عوبهیدی سه قهفی بوو، وهمن بهش به حالی خۆم وادهزانم که زیانه خورۆو خوینمژه کیش تویت! فهرمووی: ئیتتر چه ججاج بهسهر شوپی و لووت شکاوی ملی خۆی شکاندو لهکن ئەسماء ههستاو وهلامی پی نه درایه وه (م/ت) [⊗].

٩٨) باسی پینجه م: باسی غهزاو کوشتاره ههره که وهره کان (واته: نهل- مه لاهیم). غهزا کردن له گهل تورک و چه به شه دا:

الباب الخامس: في الملاحم. غزو الترك والجنّة

٥٥٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا التُّرْكَ، صِغَارَ الْأَعْيُنِ، حُمْرَ الْأُجُوهِ، ذُلْفَ الْأُكُوفِ كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْمَجَانُ الْمُطْرَقَةُ، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا يَغَالُهُمُ الشَّعْرُ. رواه الخمسة في الجهاد ^(١):

ئەبو هورەیره (خودای ئازادی بن) له خۆشه ویسته وه دهفه رموی: (درویدی خودای لهسهرین): (قیامت هه ل ناسی هه تا ههنگ له گهل تورکا دهکن، نیشانهی ئەم هۆزهی توورک ئەوهیه چاو بچکولهن، رهنگ سوورو سپین، لووت کورت و داته پیون، روویان له بهر خپری و قهلهوی دهلیی قه لخانه و به سیرمه ی زۆر

⊗ برپاوه: تهجریدی صهریح به کوردی، بهرگی پینجه م، لاپه ره (١٢٥) فهرموودهی ژماره (١٨٣٢) ههتا له گهل رافه کهیدا تهواو دهبی. ههتا بزانی که چه جاج چۆن خودا ههر له دنیا دا تو لهی سهختی لی سهند. (وهرگێڕ - ٢٠٠٨/٩/٤)

(١) تجرید/ ٣ ل- ٢٢٥ رقم/ ١٢٠٣ = ٢٩٢٨، ٢٩٢٩، ٢٥٨٧، ٢٥٩٠، ٢٥٩١. مسلم. فتن: ٧٢٣٩. ترمذی. فتن: ٢٢١٥. ابن ماجه. فتن: ٤٠٩٦. تحفة الأشراف/ ١٣١٢٥.

دهوره گیراوه، قیامهت هه‌لناسی هه‌تا له‌گه‌ل هۆزیکێ تردا ده‌جه‌نگن و شه‌ر ده‌که‌ن پێلاوی مووله‌یی ده‌که‌ن! (ش/د/ت/ن).

۵۵۴۱- ولأبي داود هنا والنسائي في الجهاد: دَعُوا الْحَبْشَةَ مَا وَدَّعُوكُمْ وَاتَّركُوا التُّركَ مَا تَرَكُوكُمْ^(۲):

پێغه‌مبەر (بروودی خودای لێسهرین) ده‌فه‌رموی: (هه‌تا حه‌به‌شیه‌کان واز له ئیوه‌ بێنن ئیوه‌یش واز له‌وان بێنن، هه‌روه‌ها تورکانیش نه‌گه‌ر نه‌وان هه‌قیان نه‌بوو به‌سه‌ ئیوه‌وه ئیوه‌یش هه‌قتان نه‌بی به‌سه‌ر نه‌وانه‌وه) (د/ن).
۵۵۴۲- → (ب- ۲ ز- ۱۳۷ ل- ۲۷۶ ف- ۲) (۳):

لێرده‌ ده‌فه‌رموی: (هه‌تا حه‌به‌شیه‌کان هه‌قیان نه‌بوو به‌سه‌ر ئیوه‌وه ئیوه‌ش هه‌قتان نه‌بی به‌سه‌ر نه‌وانه‌وه، چونکه‌ کابه‌ی شه‌ریف کابرایه‌کی دوو لاق باریکی حه‌به‌شه‌یی ده‌پرووخینی و گه‌نجه‌که‌ی ناوی ده‌ردینی) نه‌بوداود. ئیمامی نه‌وه‌وی (ره‌حه‌تی خودای گه‌وره‌ی لیبی) ده‌فه‌رموی: ئهم هه‌وال و ناو نیشانانه گشتی داده‌نرین به‌ موعجیزه‌ بۆ حه‌زرت (بروودی خودای لێسهرین) وه‌ گشتی له‌ زه‌مانی ئێمه‌دا هه‌یه‌ و هاتۆته‌ دی، به‌ تایبه‌تی ئهم جوړه‌ تورکانه‌ی که‌ پێغه‌مبەر باسی ئی کردوون له‌سه‌ر هه‌مان شیوه‌ و ناو نیشان وه‌ك حه‌زرت فه‌رموویه‌تی ئیستا له‌ زه‌مانی ئێمه‌دا هه‌ن، وه‌ هه‌تا ئیستا چه‌ندین جار له‌گه‌ل گه‌لی ئیسلامدا شه‌ریان کردووه‌، ئهم تورکانه‌ چاویان بچووه‌، ره‌وویان سووره‌، لووتیان فسه‌، ده‌موچاویان پانه‌ ده‌ق وه‌ك قه‌لغانی به‌سیرمه‌ ده‌وره‌تیگیراوه‌. فه‌رمایشتی نه‌وه‌وی ته‌واوه‌ (وه‌رگێڕ)

۹۹) غه‌زا کردن له‌گه‌ل هیندو عه‌جه‌مدا: (غز والهند والعجم)

۵۵۴۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَعَدَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَزْوَةَ الْهِنْدِ فَإِنْ أَذْرَكْتُهَا أَفْنَقَ فِيهَا نَفْسِي وَمَالِي فَإِنْ أَقْتُلْتُ كُنْتُ مِنْ أَفْضَلِ الشُّهَدَاءِ

(۲) سکت عن درجته الشارح

(۳) تقدم في مجلد / ثاني / تسلسل / ۱۳۷ / رقم / ۱۷۲۴ / ۲.

وَإِنْ أَرْجِعْ فَأَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ الْمُحَرَّرُ. وفي رواية: عَصَابَتَانِ مِنْ أُمَّتِي أَخْرَزَهُمَا اللَّهُ مِنَ النَّارِ عَصَابَةٌ تَغْزُو الْهِنْدَ وَعَصَابَةٌ تَكُونُ مَعَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ. رواهما النسائي في الجهاد^(١):

ئەبو هورەیرە (خودای ئا رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەڕین) مژدە‌ی گرتنی ولاتی هیندی داپێمان، من بە‌ش بە‌ حالی خۆم ئەگەر فریای ئەو‌ه کە‌وتم سە‌رو مالی خۆمی تیا بە‌خت دە‌کە‌م، ئەگەر کوژدام ئە‌وا گە‌وره‌ترین شە‌هید خۆم، ئەگەر گە‌رپایشمە‌ دوا‌وه ئە‌وا ئە‌بو هورەیرە‌ی ئازاد کرا‌و لە‌ ئاگری دۆزە‌خ (خۆم) (ن) لە‌ گێ‌رپانە‌و‌یه‌کی تری نە‌سائی‌دا دە‌فەر‌مو‌ی: (دوو کۆ‌مه‌ل لە‌گە‌لی من خودا پە‌نایان دە‌دا لە‌ ئاووری دۆزە‌خ: کۆ‌مه‌لیکیان ئە‌وانە‌ن کە‌ ولاتی هیند بە‌شە‌ر دە‌گرن، کۆ‌مه‌لە‌کی تریشیان ئە‌وانە‌ن کە‌ لە‌گە‌ل عی‌سای کو‌ری مە‌ریه‌مدا دە‌بن و لە‌ ئاخر زە‌مانا لە‌گە‌ل ئە‌ودا شە‌ر لە‌گە‌ل جە‌ج‌ال دە‌کە‌ن).

٥٥٤٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا خُوزًا وَكَرْمَانَ مِنَ الْأَعَاجِمِ، حُمَرَ الْوُجُوهِ، فُطَسَ الْأَنْوُفُ، صِغَارَ الْأَغْيُنِ، كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَالُ الْمَطْرَقَةُ، نِعَالُهُمُ الشَّعْرُ. رواه البخاري في النبوة^(٢):

دیسان فەر‌مو‌وی: حە‌زەرە‌ت (دروودی خودای لەسە‌ڕین) فەر‌مو‌وی: (قیامە‌ت هە‌ل‌ناسی‌ تا کوشتاری خوزستان و ولاتی کرمان نە‌کە‌ن کە‌ دوو ولاتن لە‌ خاکی عە‌جە‌م، دانیش‌توو‌ه‌کانیان دە‌مو‌چا‌ویان سو‌ورو لو‌وت فس‌و چا‌و وردیلە‌ن و روویان خ‌رپ‌ن و گۆشتنە‌، رێ‌ک وە‌ک قە‌لغانی بە‌ سیرمە‌ی ژێ‌، سیرمە‌ رێ‌ژ کرابێ‌ و قات لە‌ بان قات جووت بە‌قی کرابێ‌، کە‌وشیان لە‌ مو‌وه‌!). (ب)

(١) سکت عن درجته الشارح.

(٢) تجرید/٤-ل- ١١٤ /رقم/ ١٤٢٢ = ٢٥٩٠ + تجرید/٣-ل- ٢٢٥ /رقم/ ١٢٠٢ = ٢٩٢٨، ٢٩٢٩، ٢٥٨٧، ٢٥٩٠، ٢٥٩١.

(۱۰۰) کوشتاری رووم، قه لاو په ناگهی موسولمانان له و روژکاره دا غووته و

به صره یه

قتال الروم وملجأ المسلمين الغوطة والبصرة

۵۵۴۵- عَنْ ذِي مَخْبَرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَدْ سُئِلَ عَنِ الْهَدْيَةِ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: سَتُصَالِحُونَ الرُّومَ صَلَاحًا آمِنًا فَتَغْزُونَ أَلْتُمَ وَهُمْ عَدُوًّا مِنْ وَرَائِكُمْ فَتَنْصَرُونَ وَتَغْتَمُونَ وَتَسْلُمُونَ ثُمَّ تَرْجِعُونَ حَتَّى تَنْزِلُوا بِمَرْجِ ذِي ثُلُولٍ فَيَرْفَعُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ النَّصْرَانِيَّةِ الصَّلِيبَ فَيَقُولُ غَلَبَ الصَّلِيبُ فَيَغْضَبُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَيَذُقُّهُ فَعِنْدَ ذَلِكَ تَغْدِرُ الرُّومُ وَتَجْمَعُ لِلْمَلْحَمَةِ وَيَتَوَرُّ الْمُسْلِمُونَ إِلَى أَسْلِحَتِهِمْ فَيَقْتُلُونَ فَيَكْرِمُ اللَّهُ تِلْكَ الْعِصَابَةَ بِالشَّهَادَةِ. رواه أبو داود والحاكم^(۱):

له باره ی پیکهاتنی شهر وه ستانه که وه، که له نیوانی موسولمانه کان و روومدا روو ددهات پرسیار له زومیخبر کرا فهرمووی: له حه زره تم ژنه وت دهی فهرموو (درویدی خودای له سربین): (له مه ولا له گهل روومدا په یمانیکی ناشتی ده به ستن و له یه کتری دلنیا دهبین و پیکه وه به دوو قولی ده چن به گژ دوشمنیکی هر دوو لاتاندا، له نه نجامدا نیوه سهرده که ون و تالانیکی زور ده گرن و به سه لاهه تی ده گه پینه وه، تا ده گنه میړگیکی گرداوی، جا له وی کابرایتی له نه صرانیه کان خاچ (صه لیب) هل دهبړی و ده لئ: خاچ سهرکه وت و نیمه بردمانه وه! پیاویکیش - له موسولمانه کان - له هم قسه یه تووړه دهبی و خاچه که وردو خاش ده کا نیتر روومه کان نه مه ده کهن به مه هانه و په یمانه که ده شکیئن و خو یان گرد ده کهنه وه و خو یان ریځ ده خن بو کوشتاره هره گه وره که، موسولمانه کانیش مهردانه په لاماری چه که کانیاں دده ون دهبی به جهنگ و کوشتار، جا خودای گه وره - به خه لاتی شه هیدی نیهم له شکری نیسلامه سهر به رزو روو سوور ده کا). (د/حاکم-س/ص).

(۱) رواه أبو داود والحاكم بسند صحيح (شرحه).

۵۵۴۶- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فُسْطَاطَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَ الْمَلْحَمَةِ بِالْعُوْطَةِ إِلَى جَانِبِ مَدِينَةٍ يُقَالُ لَهَا دِمَشْقُ مِنْ خَيْرِ مَدَائِنِ الشَّامِ^(۲):

ئەبو دەرداء (رمزای خودای نبین) فهرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) فهرمووی: روژی کوشتارە گەورەکە (کە گوشت لەسەر گوشت دەکەوێ و وەک تان و پۆی تەون لاشە لاشە دەتەنێ ئەو روژه بنکە ی پتەوو قەلای قایمی موسولمانان لە غووتە دەبن، لە تەنیششت شارێکەو ناوی دیمەشقە، کە یەکیکە لە شارە هەرە باشەکانی ولاتی شام). (د- سند صالح).

۵۵۴۷- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَنْزِلُ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي بِغَائِطٍ يُسَمُّوهُ الْبَصْرَةَ عِنْدَ نَهْرٍ يُقَالُ لَهُ دِجْلَةُ يَكُونُ عَلَيْهِ جِسْرٌ يَكْثُرُ أَهْلُهَا وَتَكُونُ مِنْ أَمْصَارِ الْمُسْلِمِينَ فَإِذَا كَانَ فِي آخِرِ الزَّمَانِ جَاءَ بَنُو قَنْطُورَاءَ عِرَاضُ الْوُجُوهِ صِغَارُ الْأَعْيُنِ حَتَّى يَنْزِلُوا عَلَى شَطِّ النَّهْرِ فَيَتَفَرَّقُ أَهْلُهَا ثَلَاثَ فِرْقَةٍ يَأْخُذُونَ أَذْنَابَ الْبَقَرِ وَالْبَرِّيَّةِ وَهَلَكُوا وَفِرْقَةٌ يَأْخُذُونَ لَأَنفُسِهِمْ وَكَفَرُوا وَفِرْقَةٌ يَجْعَلُونَ دَرَارِيَهُمْ خَلْفَ ظُهُورِهِمْ وَيُقَاتِلُونَهُمْ وَهُمْ الشُّهَدَاءُ^(۳):

ئەبو بەکرە (خودای ئی زانی بن) فهرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) فهرمووی: (کەسانی لە ئۆمەتی من لە خاکێ هەل دەدەن و سەر زەمینێ ئاوەدان دەکەنەوێ نیشیوو نەوییە، پێی دەلێن بەصرە، لەلای روباریکدا یە پێی دەگوترێ دەجلە، پردیکی لەسەر دروست دەکری، بەرە بەرە خەلکی ئەو شارە زۆر دەبن و دەبن بە یەکی لە گەورە شارەکانی موسولمانان، جا لەکاتی ئاخەر زەمانا نەوێ قەنتووراء (نەوێ قەنتووراء: تورکان) دین بو سەریان و شەریان تی دەبەستن، ئەم تورکانە دەموچاو پان و چاو وردیلەن، کاتی دین دەگەنە پێشەوێ تا لەسەر کەناری روبارەکە بارو بنەیانێ ئی دەخەن، خەلکی

(۲) رواه ابو داود بسند صالح (شرحه).

(۳) رواه ابو داود بسند صالح (شرحه).

شاره‌کیش دهبن به سئ تاقمه‌وه: تاقمیکیان دوی کلکی گاو گوتال ده‌که‌ون و ده‌که‌ونه ئه‌و هه‌رده‌یه‌و له ناو ده‌چن، تاقمیکیشیان ئامانیان ئی وهرده‌گرن و به حوکمی ئه‌وان رازی دهبن و کافر دهبن! تاقمه‌که‌ی تریشیان خیزان و منالی خویان له پشت خویانه‌وه داده‌نی و ده‌جه‌نگین له گه‌لیاندا و ده‌چن به‌گژیاندا، ئه‌مانه‌یش شه‌هیدانی به‌هه‌ق خویان! (د- سه‌ند صالح).

٥٥٤٨- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَنْهُ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُوشِكُ الْأَمَمُ أَنْ تَدَاعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَاعَى الْأَكَلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا. فَقَالَ قَائِلٌ: وَمِنْ قِلَّةٍ لَخُنُ يَوْمَئِذٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: بَلْ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ وَلَكِنَّكُمْ غَنَاءٌ كَغَنَاءِ السَّيْلِ وَلَيَنْزِعَنَّ اللَّهُ مِنْ صُدُورِ عَذُوكُمْ الْمَهَابَةَ مِنْكُمْ وَلَيَقْذِفَنَّ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهْنَ. فَقَالَ: قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْوَهْنُ؟ قَالَ: حُبُّ الدُّنْيَا وَكَرَاهِيَةُ الْمَوْتِ. روى هذه الثلاثة أبو داود^(٤):

سه‌وبان (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (درویدی خودای له‌سه‌ری) فهرمووی: (هاکا نه‌ته‌وه‌کانی تر، گه‌له‌ کو‌مه‌یان ئی کردن و له‌هر چوارلاوه‌ تیتان وروکان و سه‌ریان تی‌کردن، وه‌کوو چو‌ن چهن خو‌رایئ (چهن بخورئ) ده‌وری له‌گه‌نئ چیش‌ت بده‌ن و تیئ وروژین ئاوا) گویایه‌ک گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئایا له‌به‌ر که‌می‌مانه‌ که‌وا مرخ‌مان لی‌خوش ده‌که‌ن؟ فهرمووی: (ئه‌ه له‌به‌ر که‌می نییه‌، به‌ل‌کوو ئه‌و سه‌رده‌مه‌ ئی‌وه‌ زو‌ر زو‌رن، به‌لام وه‌ک پ‌ل و پ‌ووشی سه‌ر لافاو وان و زو‌رو بو‌رن نه‌ک که‌م و پ‌وخت! خودایش له‌به‌ر بئ ته‌قوایی‌تان له‌به‌ر چاوی دو‌شم‌نی خو‌تان بئ بایه‌ختان ده‌کاو ترسی ئی‌وه‌یان له‌ د‌لا نامی‌نئ، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌یش وره‌یشتان ده‌با) بی‌ژهرئ گوتی: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! هو‌ی ئه‌و وره‌ به‌ردانه‌ چیه‌؟ فهرمووی: (حه‌ز له‌ دنیا ده‌که‌ن و له‌مردن ده‌ترسن).

(٤) رواه أبو داود بسند صالح.

(۱۰۱) مزگه وته که ی عه ششار که له نه بولله یه : (مسجد العشار فی الأبله)

۵۵۴۹- عَنْ صَالِحِ بْنِ دِرْهَمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: انْطَلَقْنَا حَاجِّينَ فَقَا بَلْنَا رَجُلٌ فَقَالَ: لَنَا إِلَى جَنِّكُمْ قَرِيَّةٌ يُقَالُ لَهَا الْأَبْلَةُ؟ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ: مَنْ يَضْمَنُ لِي مِنْكُمْ أَنْ يُصَلِّيَ لِي فِي مَسْجِدِ الْعَشَارِ رَكَعَتَيْنِ أَوْ أَرْبَعًا وَيَقُولَ هَذِهِ لَأَبِي هُرَيْرَةَ سَمِعْتُ خَلِيلِي أَبَا الْقَاسِمِ (مَتَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مِنْ مَسْجِدِ الْعَشَارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُهَدَاءَ لَا يَقُومُ مَعَ شُهَدَاءِ بَذَرٍ غَيْرُهُمْ. رواه أبو داود بسند صالح. نسأل الله أن يحشرنا معهم آمين^(۱):

صالحی کوپی دیرهم (خۆشنوودی خودای مه زنی لیبی) فهرمووی: ده چووین بوّ حه ج، پیاویکمان تووش بوو فهرمووی: له ته نشتی ئیوه وه گوندی هه یه ناوی ئوبوله بی؟ گوتیان: نا هه یه، فهرمووی: کامتان گفتم ده ده نی که له مزگه وته که ی عه ششاردا دوو رکات نویژ، یا چوار رکات، یا زیاترم بوّ بکه ن و له پاشا بلّی: خیرو پاداشی ئەم نویژه بوّ ئەبو هورهیره. چونکه من له ئەبو قاسمی دۆستی خۆشه یوستی خۆم بیست - که هه زه ته پیغه مبه ره (دیرودی خودای له سهرین) ده یفه رموو: (له رۆژی قیامه تدا خودای گه وه شه هید گه ئی له مزگه وته که ی عه ششاره وه هه شر ده کا، ته نیا ئەوانه له گه ئ شه هیدانی به دردا هه شر ده کرین، ئەو پیاوه ئەبو هورهیره یه فه قیی پیغه مبه ره بوو)^(۱). (د-سند صالح).

^(۱) رواه أبو داود بسند صالح.

^(۱) ئەم فهرمووده یه به لگه یه کی چاکه بوّ ئەم مه به سته: موسولمان بوّی هه یه، خیری به ده منی، یا مائی، یا قه ولی نه نجام بدا، وه ک نویژو رۆزوو قورشان خویندن و خیرکردن، دواپی پاداشته که ی ببه خشی به ههر موسولمانیکی تر که خۆی بیه وی، به لگو دروسته که زیندوو خه ئک راسپیژی که له ژپانی خۆیدا، یا له پاش مردنی خۆی، ئەم جوژه خیرانه ی بوّ بکری، دمروو ی ره حمه تی خودا زۆره داخستنی نه زانییه. (وه رگێر)

۱۰۲) ناوه‌دان بوونه‌وه‌ی به‌یتوله‌قدیس نیشانه‌ی ویران بوونی مه‌دینه‌ی دره‌خشانه: (عمران بَیتِ المقدس خراب یثرب)

۵۵۰- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: عُمَرَانُ بَيْتَ الْمَقْدِسِ خَرَابٌ يُثْرَبُ وَخَرَابٌ يُثْرَبُ خُرُوجُ الْمَلْحَمَةِ وَخُرُوجُ الْمَلْحَمَةِ فَتُحُ قُسْطَنْطِينِيَّةٌ وَتُفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ خُرُوجُ الدَّجَالِ. ثُمَّ ضَرَبَ يَدَهُ عَلَى فِخْذِ الَّذِي حَدَّثَهُ - أَوْ مَنْكِبِهِ - ثُمَّ قَالَ إِنَّ هَذَا لَحَقٌّ كَمَا أَلَّكَ هَا هُنَا أَوْ كَمَا أَلَّكَ قَاعِدٌ. رواه أبو داود^(۱):

له موعازی کوپی جه‌به‌له‌وه (خودای نازانی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فهرموئ (دروودی خودای له‌سهرین): ناوه‌دان بوون و گه‌شه‌کردنی به‌یتوله‌مه‌قدیس نیشانه‌ی کاوولبوونی مه‌دینه‌یه، ویرانبوونی مه‌دینه‌یش سه‌ره‌تای به‌ریابوونی گوشتاره هه‌ره گه‌وره‌که‌یه ۰ئه‌ل-مه‌لحه‌مه) به‌ریابوونی گوشتاره گه‌وره‌که‌یش کاتی گرتن و نازادکردن فه‌تحرکردنی قوسطه‌نطینییه، که قوسطه‌نطینییه‌یش گیراو فه‌تح کرا ئیتر ججال هه‌ل ده‌ستی. ئه‌نجا ده‌ستی مالی به‌رانی ئه‌و که‌سه‌دا که قسه‌که‌ی بو ده‌کرد (یا ده‌ستی کی‌شا به‌سه‌ر شانی دا) و فهرموئ: هه‌ر وه‌ك چو‌ن بوونی تو‌لی‌ره‌دا هیچ گومانیکی تیادا نییه ئه‌م باس و خواسه‌یش ئاوا راست و دروسته‌و گومانی تیادا نییه. یا فهرموئ: هه‌ر وه‌ك چو‌ن تو‌لی‌ره‌دا دانیش‌تویت و ئه‌وه گومانی تیانیه‌یه ئه‌م باسه‌یش ئاوا. (د-سند صالح).

۵۵۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَلْحَمَةُ الْكُبْرَى وَتُفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ وَخُرُوجُ الدَّجَالِ فِي سَبْعَةِ أَشْهُرٍ. رواه أبو داود والترمذي^(۲):

ديسان له‌وه‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌فهرموئ (دروودی خودای له‌سهرین): گوشتاره هه‌ره گه‌وره‌که‌و نازادکردن و گرتنی شاری قوسته‌نته‌نییه‌و په‌یدا‌بوونی ججال له‌ماوه‌ی جه‌وت مانگدا روو ده‌ده‌ن. (د/ت-س/ح).

^(۱) بسند صالح (شرحه).

^(۲) بسند حسن (شرحه).

۵۵۵۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَيْنَ الْمَلْحَمَةِ - أَيْ الْعُظْمَى - وَفَتْحِ الْمَدِينَةِ سِتُّ سِنِينَ وَيَخْرُجُ الْمَسِيحُ الدُّجَالُ فِي السَّابِغَةِ. رواه أبو داود بسند صالح^(۳):

له عهبدوللای کوری بوسرهوه (رهزای خودای لیبن) چه زرهت (دروودی خودای لهسربن) ده فهرموئ: له ناوهندی کوشتاره ههره گه وره کهدا (واته: شه پری کوشتاری ههره گه وره) و گرتنی شاری قوسته نته نییهدا شهش ساله، جا له سالی چهوته مدا جه جاله کو ره سهر هه ل ده دا. (د-سند صالح).

۱۰۳) گرتنه وهی قوسته نته نییه: (فتح القسطنطنیه)

۵۵۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَنْزِلَ الرُّومُ بِالْأَعْمَاقِ أَوْ يَدَاقِقَ لِيَخْرُجَ إِلَيْهِمْ جَيْشٌ مِنَ الْمَدِينَةِ مِنْ خِيَارِ أَهْلِ الْأَرْضِ يَوْمَئِذٍ فَإِذَا تَصَافَوْا قَالَتِ الرُّومُ: خَلَوْا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الَّذِينَ سَبَّوْا مِنَّا نَقَاتِلَهُمْ. فَيَقُولُ الْمُسْلِمُونَ لَا وَاللَّهِ لَا نُخَلِّي بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ إِخْوَانِنَا. فَيَقَاتِلُونَهُمْ فَيَنْهَزِمُ ثُلُثٌ لَا يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَبَدًا وَيُقْتَلُ ثُلُثُهُمْ أَفْضَلُ الشُّهَدَاءِ عِنْدَ اللَّهِ وَيَفْتَتِحُ الثُّلُثُ لَا يُفْتَنُونَ أَبَدًا فَيَفْتَحُونَ قُسْطَنْطِينَ فَبَيْنَمَا هُمْ يَقْتَسِمُونَ الْغَنَائِمَ قَدْ عُلِقُوا سُيُوفُهُمْ بِالزَّيْتُونِ إِذْ صَاحَ فِيهِمُ الشَّيْطَانُ: إِنَّ الْمَسِيحَ قَدْ خَلَفَكُمْ فِي أَهْلِيكُمْ. فَيَخْرُجُونَ وَذَلِكَ بَاطِلٌ فَإِذَا جَاءُوا الشَّامَ خَرَجَ فَبَيْنَمَا هُمْ يُعِدُّونَ لِلْقِتَالِ يُسَوُّونَ الصُّفُوفَ إِذْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَيَنْزِلُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَمَّهُمْ فَإِذَا رَأَاهُ عَدُوُّ اللَّهِ ذَابَ كَمَا يَذُوبُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ فَلَوْ تَرَكْتُهُ لَأَلْدَابَ حَتَّى يَهْلِكَ وَلَكِنْ يَقْتُلُهُ اللَّهُ بِيَدِهِ فَيُرِيهِمْ دَمَهُ فِي حَرَّتِهِ^(۱):

له بو هورهیره (خودای لی رازی بن) له چه زره ته وه ده فهرموئ: قیامت هه لئاسئ تا روم له نه عماق هوردو به زده کهن. یا فهرمووی: له شکری روم له

^(۳) بسند صالح.

^(۱) مسم. فتن: ۷۲۰۷.

داببق بارو بنه‌ی ئی ده‌خهن و ده‌گه‌نه‌ دوروپشتی مه‌دینه‌ی دره‌خشان، جا له‌شکری له‌مه‌دینه‌وه‌ بۆیان دره‌ده‌چن، له‌و سه‌رده‌مه‌دا باشتینی دانیشتوانی سه‌ر روی زه‌وی خۆیان، کاتی به‌راه‌بری یه‌کتری ریز ده‌به‌ستن بۆ شه‌ر رۆم به‌موسولمانه‌کان ده‌لین: ئیوه‌ ریمان بۆ چۆل که‌ن، ئیمه‌ به‌س له‌گه‌ل ئه‌وانه‌دا جه‌نگ ده‌که‌ین که‌ دیلیان له‌ ئیمه‌ گرتوه‌، موسولمانه‌کانیش ده‌فه‌رموون: نا به‌خودا شتی وا ناکه‌ین و ریگه‌تان ناده‌ین و نایه‌لین په‌نجه‌یان بۆ به‌ه‌ن، چۆن شتی وا ده‌که‌ین ئه‌وانه‌ برای ئایینی ئیمه‌ن، چۆن پشتیان به‌رده‌ده‌ین، ئیتر ده‌چن به‌گژیاندا، جا سییه‌کی له‌شکری موسولمانه‌کان ده‌شکین و هه‌لدین، ئه‌وانه‌ هه‌تا هه‌تایه‌ خودا ته‌وبه‌و پاشیمانینیان ئی گه‌را نا‌کا، سییه‌کی‌کیشیان ئی ده‌کوژین و ده‌بن به‌ باشتین شه‌هیدان له‌لای خودا، سییه‌که‌که‌ی تریشیان شه‌ر ده‌به‌نه‌وه‌و سه‌ر ده‌که‌ون، ئه‌مانه‌یش هه‌رگیزاو هه‌رگیز تووشی ناشووب و دووچاری فیتنه‌ نابن، جا له‌شکری رۆم ده‌شکین و به‌شه‌ر شوینیان ده‌که‌ون تا ده‌یانکه‌نه‌وه‌ به‌ناو قوسته‌نته‌نییه‌داو قوسته‌نته‌نییه‌ ده‌گرن، جا له‌ پاش گرتنی قوسته‌نته‌نییه‌ پشوویی ده‌ده‌ن و شیره‌کانیان به‌داری زه‌یتوونا هه‌ل ده‌واسن و جه‌نگ ته‌واو ده‌بی، خه‌ریک ده‌بن مالی تالانی دابه‌ش ده‌که‌ن له‌و ده‌مه‌دا له‌ناکاو شه‌یتان ده‌قرشکینی به‌ناویانداو ده‌ل: جه‌جاله‌ کوژه‌ مووشی هه‌لاتباز له‌شوینی ئیوه‌ شاد بووه‌ به‌ که‌سو کارو مال و منالتان! ئه‌م قه‌سه‌یه‌ش له‌ خۆیا درۆیه‌ چونکه‌ جه‌جال ناچیته‌ مه‌دینه‌و هیشتایش هه‌ل نه‌ساوه‌، به‌لام ئه‌وان له‌شار دره‌ده‌چن و ده‌پۆن تا ده‌گه‌نه‌ شام، ئه‌وسا جه‌جال په‌یدا ده‌بی، جا وا ئه‌وان خۆیان ئاماده‌ ده‌که‌ن بۆ شه‌ر، ریزه‌کانیان ریک ده‌خهن، رۆژی قامه‌ت بۆ نوێژ ده‌کری له‌و کاته‌دا عیسی‌ای کوپی مه‌ریه‌م (دروودو سلّوی خودای لیبی، له‌خوی و له‌ دایکی) له‌ ئاسمانه‌وه‌ داده‌به‌زی و به‌رنوێژی ئه‌و نوێژه‌یان بۆ ده‌کا جا که‌ جه‌جال ئه‌و دوشمنی خودایه‌ هه‌ر که‌ چاوی به‌ عیسا ده‌که‌وی ئیتر وه‌ک خویی ناو ناو چۆن ده‌توێته‌وه‌ ئه‌ویش ئاوا ده‌توێته‌وه‌، گریمان ئه‌گه‌ر عیسا وازیشی ئی بیئی و نه‌یکوژی خوی له‌ خۆیه‌وه‌ هه‌ر له‌ناو ده‌چی و ده‌تلیسیته‌وه‌، به‌لام

خودا به دهستی عیسا دهیکوژئی، وه عیسا خوینی جه جالیان به سهری
نیزه که یه وه پی نیشان ددها تا خه لک باش باوهر بکهن کهوا جه جال توپیوه!
(موسلیم - هزاره حمه تی لیبی).

۵۵۵۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَمِعْتُمْ بِمَدِينَةِ جَانِبِ مِنْهَا فِي
الْبَرِّ وَجَانِبِ مِنْهَا فِي الْبَحْرِ. قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى
يَغْزَوْهَا سَبْعُونَ أَلْفًا مِنْ بَنِي إِسْحَاقَ (مِنْ أَكْرَادِ الشَّامِ الْمُسْلِمِينَ - غَايَةِ الْمَأْمُولِ شَرْحُ
تَاكِجِ الْأَصُولِ). فَإِذَا جَاءُوهَا نَزَلُوا فَلَمْ يُقَاتِلُوا بِسِلَاحٍ وَلَمْ يَزُمُوا بِسَهْمٍ قَالُوا لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَسْقُطُ أَحَدٌ جَانِبِهَا. قَالَ تَوَزَّ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَ: الَّذِي فِي الْبَحْرِ تَمُّ
يَقُولُوا الثَّانِيَةَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَسْقُطُ جَانِبِهَا الْآخَرُ تَمُّ يَقُولُوا الثَّالِثَةَ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَفْرَجُ لَهُمْ فَيَدْخُلُوهَا فَيَغْنَمُوا فَيَنْتَمَا هُمْ يَقْتَسِمُونَ الْمَغْنِمَ إِذْ
جَاءَهُمُ الصَّرِيحُ فَقَالَ إِنَّ الدَّجَالَ قَدْ خَرَجَ. فَيَتْرُكُونَ كُلُّ شَيْءٍ وَيَرْجِعُونَ. رواهما
مسلم^(۲):

ديسان فهرمووی: پیغه مبهري (درودی خودای لهسرین) فهرمووی: ثایا ناوی
ئهو شاره تان بیستوو که لایه کی له وشکایی دایه و لایه کی له ده ریادیه؟
فهرموویان: به لئی، ئهی پیغه مبهري خودا! فهرمووی: (درودی خودای لهسرین):
قیامهت هه لئاسی هه تا هه فتا هزاره کهس له به نی ئیسحاق (واته: له کورده
موسولمانه کانی شام) ئهو شاره غه زا ده کهن، جا که ده گه نه ئه وی (واته:
کورده موسولمانه کان که ده گه نه قوسته نته نییه) له وی بارو بنه ی خوئیانی لی
ده خه ن و له ده ورو به ری شاره که هه ل ده دن، ئیتر نه به چه ک شه ر ده که ن و
نه تیر ده هاویژن، به لکوو ده لئین: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ: هه ر خودا خودایه و
خودا له هه موان گه وره تره). جا به فهرمانی خودا به به ره که تی ئه م
وشه پیروژه یه له سهر دهستی ئهو پاله وان و دلیر مهردانه دا خوئیان ده دن به
دهسته وه، جا دیسان دووباره ده لئین (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) ئیتر ئهو لاکه ی

تْرِیشی ته‌سلیم ده‌بن و خو‌یان ده‌دن به ده‌سته‌وه، ئه‌وجا سی‌یاره ده‌لین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) ئیتِر ده‌رووی ته‌واویان بۆ ده‌کریت‌ه‌وه و ده‌رژینه ناو شاره‌که‌وه، ده‌ست ده‌که‌ن به تالانی گرتن. له کاتی‌کدا که خه‌ریک ده‌بن له‌ناو خو‌یاندای تالانی دابه‌ش ده‌که‌ن له‌قەر قیزه‌که‌ری ده‌قْرِیشکی‌ئی و دئ بۆ لایان و ده‌لئ: جه‌جال هه‌لساوه، ئیتِر ئه‌وانیش هه‌موو شتی به‌جئ ده‌هیلن و ده‌که‌رینه‌وه) (موسلیم - پەرگۆره‌ پیرۆزه‌که‌ی له نووری خودای گه‌وره‌بی).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ئهم هه‌دیه‌ پیرۆزه که ئیمامی موسلیم (ره‌زای خودای ئیبن) له سه‌حیحی موسلیمدا ریوایه‌تی کردووه مژده‌یه‌کی زۆر خو‌شه بۆ هه‌موو کوردی، وه به‌هره‌یه‌کی گه‌ئ گه‌وره‌یه بۆ گه‌لی کورد، چونکه مزگی‌ئی ئه‌وه‌ی تیا‌دایه که له سایه‌ی خوداوه گه‌لی کورد تا نزیکه‌ی قیامت به‌سه‌ر به‌رزى و دلیری ده‌مینن، له‌سه‌ر ئایینی ئیسلام به‌رده‌وام ده‌بن، وه به‌شداریی زۆر باش له جه‌نگه هه‌ره گه‌وره‌کانی ئیسلامدا ده‌که‌ن، ته‌نا‌هت له‌ئاخ‌زه‌مانیشدا ئه‌وه‌نده موسولمانی‌کی پاک و جه‌نگ که‌ری‌کی چاک و هو‌زی‌کی ئازاو دلیرن سو‌پای مه‌زنی وایان هه‌یه که گه‌وره شاری‌کی وه‌ک قوسته‌نته‌نییه (که ئیستا پیی ده‌لین: ئه‌سته‌نبو‌ل) به‌ نه‌ره‌ی شیرانه‌یان، به‌ نه‌عه‌ته‌ی پەر له سام و شکو‌یان که ده‌لین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) زه‌نده‌قی ده‌چئ و خو‌ی به‌ده‌سته‌وه ده‌دا. ئه‌وه‌ی که ئیستا له‌به‌ر چاوه ئه‌مه‌یه: سه‌رده‌مداره‌کانی ئهم چه‌رخه، جه‌جاله‌کانی زه‌مانه، فیرعه‌ونه‌کانی سه‌ده‌ی بیسته‌م، هه‌ولێکی شه‌یتانانه ده‌دن بۆ قه‌لاچۆکردنی کوردان و بۆ تالانکردنی سه‌رو مالیان، به‌لام بی‌گومان له‌م ته‌قه‌لا پیسه‌یاندای ژیر ده‌که‌ون و سه‌رناکه‌ون، به‌لگه‌ی روون و ئاشکرایش ئهم هه‌دیه‌یه‌و گه‌ئ ئیشارات و ئاسارو ئه‌خباری تره، وه‌ک ئهم هه‌دیه‌ی بوخاری و موسلیم (ره‌زای خودای ئیبن) له به‌رگی سی‌یه‌می مه‌جمه‌عو لبه‌حه‌رینه‌دا له لاپه‌ره (۹۸) دا ئاوا نه‌قلی ده‌کا:

أَبُو هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) قَالَ: صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثَلَاثَ سِنِينَ (وفي أخرى أربع سنين. والكلُّ صحيح، بحذف الشهور في الاولى وإدخالها في الثانية) لَمْ أَكُنْ فِي سِنِيٍّ أُخْرَصَ عَلَيَّ أَنْ أُعَيَّ الْحَدِيثَ مِنِّي فِيهِنَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ وَقَالَ هَكَذَا يَبْدُو: بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ ثَقَاتُلُونَ قَوْمًا نَعَالُهُمُ الشَّعْرُ، وَهُوَ هَذَا الْبَارِزُ (الظاهر أنَّ برزان الذي بموصل وَهُمْ الْأَكْرَادُ السَّاكِنُونَ هُنَاكَ) (خ/٦/٤٦). م-١٠/٣٧٠ لَيْسَ فِيهِ (أي في مسلم) لَا أَوْلَهُ وَلَا آخِرُهُ. عه للامه‌ی.

عه‌ینیش (رمزای خودای ییښ) ده‌لیی رانک و چو‌غه‌و کلاشی په‌پوینی به‌بن چنراوی کوردانی به‌چاوی خو‌ی دیوه، بو‌یه نامار‌ه بو‌ئه و فەرما‌یشت و قه‌وله ده‌کا که ده‌فرموی: المراد من القوم الاكراد، چونکه وه‌ک عه‌ینی ده‌فرموی: له‌ریوا‌یه‌تیکی موسلیما ده‌فرموی: (یلبسون الشعر ویمشون في الشعر).

موقاته‌له‌یش له‌بابی موفاعه‌له‌یه، بو‌موشاره‌که‌یه، له‌مه‌تنی حه‌دییسه‌که‌دا: کئی سه‌ر ده‌که‌وئ کئی ژیر ده‌که‌وئ نه‌وه‌ی تیادا نییه، مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی فەرمووده‌که نه‌وه‌یه شه‌ری کوردو عه‌ره‌ب (به‌تایبه‌تی کورده به‌رزان‌ییه‌کان) نیشانه‌ی نزیک‌بوونه‌وه‌ی قیامه‌ته، هه‌روه‌ها له‌مه‌تنی حه‌دییسه‌که‌دا نه‌وه‌ی تیادا نییه که شه‌ره که غه‌زایه بو‌خوا‌یه، یا هه‌رایه بو‌دنیا‌یه، هونه‌ری گو‌فتو‌گو‌ نارایی جاری وا هه‌یه وا پی‌ویست ده‌کا: نه‌نجامی کار، نه‌گه‌ر به‌دلی گو‌یگر نه‌بوو خامو‌شی لی بکری چاک‌تره. فتامل. له‌خودا به‌زیاد‌بی نه‌م فەرموودانه به‌لگه‌ی نه‌وه‌یشن که کوردان به‌ر نه‌م فەرمووده‌یه ده‌که‌ون که ده‌فرموی:

لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَذَلِكَ.

خودا یارب‌ی نه‌وه‌ی پاشقول له‌گه‌لی کوردی موسولمان ده‌دا سه‌ری خو‌ی له‌به‌ردی ره‌ق و ته‌قی چیا‌ی هه‌ندرین ده‌دا، چونکه نه‌وه‌ی ده‌ست له‌کاری خودا بدا خو‌ی زیان ده‌کا، نابینیت کات‌ی عومه‌ری کو‌ری خه‌تاب (خودای نازای بن) ویستی که ئیبنو‌سه‌ییاد بکو‌ژی حه‌زه‌ت (درو‌دی خودای له‌سه‌ریښ) پی‌ی

فهرموو: (ئه‌که‌ر ئه‌مه‌ ئه‌وبی و ئیب‌نو سه‌ییاد ججال بی تو دهره‌قه‌تی نایه‌یت و به تو ناکوژری!) مه‌به‌ستی چه‌زه‌ت ئه‌وه‌ بووه‌ که‌ بریاری خودا له‌سه‌ر ئه‌وه‌یه‌ که‌ له‌ ئاخ‌زه‌مانا ججال هه‌ل ده‌ستی، که‌وا بی بریاری خودا به‌که‌س هه‌ل‌ناوه‌شی، به‌پیی ئه‌م فهرمووده‌ پی‌ۆزه‌یش بریاری خودا له‌ سه‌ر ئه‌وه‌یه‌ که‌ له‌ ئاخ‌زه‌ماندا کو‌ردان گه‌شه‌ ده‌که‌ن و له‌ ریزی له‌شکره‌ سه‌رکه‌ و تووه‌کانی ئیسلامدا فه‌تی که‌وره‌ که‌وره‌ ده‌که‌ن و، دو‌روشمی هه‌ره‌ که‌وره‌یان وشه‌ی یه‌کتا په‌رستی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ).

جا له‌ شوینی که‌ چه‌زه‌تی ئیمامی عومه‌ر (خودای ئی‌رازی بی) نه‌توانی دو‌ژمنی خودا ججاله‌ کو‌ره‌ی نه‌حله‌تی بتو‌پینی، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌ بریارو فهرمانی خودا له‌سه‌ر ئه‌وه‌یه‌ که‌ ججال له‌ ئاخ‌زه‌ماندا هه‌ل ده‌ستی، ئیتر چو‌ن چو‌نی نه‌مرووده‌کانی ئه‌م سه‌رده‌مه‌، دو‌ژمنه‌کانی خودا ده‌توانن گه‌لی له‌شکره‌کانی خودا له‌ناو به‌بن و بریاری خودای ته‌واناو مه‌زن پو‌وچه‌ل بکه‌نه‌وه‌!

وه‌کی تریش له‌ خودا به‌زیادبی روی ره‌حه‌تی هه‌تا سه‌ر له‌گه‌لماندایی، هه‌تا ئه‌م چه‌رخه‌یش (له‌گه‌ل ئه‌و چه‌مه‌ ته‌قه‌لا پیسه‌یشدا) کو‌رد هه‌ر له‌ زیادی و گه‌شه‌ کو‌ردان و، هه‌موو موسو‌لمان یاک و چاکن و، زو‌ربه‌یان بی‌وه‌ین و ده‌رویشی مالی خو‌یان و (مه‌لاو فه‌قی و حاجی و ده‌رویش و صوفی و پیرو شیخ و مه‌شایه‌خ و ته‌کیه‌و مزگه‌وت و خاناقاو حو‌ج‌ره‌ی فه‌قی و خو‌یندنگای ئایینی) زیاد له‌ خو‌یانیان هه‌یه‌، مالیان نییه‌ که‌ قو‌رئان و به‌رمالی تیا‌دا نه‌بی، که‌ره‌ک و گو‌ندیان نییه‌ که‌ مه‌لاو فه‌قی و مزگه‌وتی تیا‌دا نه‌بی، قه‌دری پیا‌وانی ئایینی و ریزی ئه‌ه‌لی دین له‌ناو‌یا‌ندا زو‌ر باشه‌، بیرو با‌وه‌ریکی موسو‌لمانانه‌ی ساخی باشی زو‌ر جوانیان هه‌یه‌، له‌ بت‌په‌رستی و نه‌فامیی ئایینی و ئاقیه‌ی خراپ و بی‌رو پو‌وچ و ئه‌فسانه‌و شتی وا زو‌ر به‌دو‌ورن، جه‌ژن و جو‌مه‌و ره‌مه‌زان و ته‌را‌ویح و مه‌ولوودی و نو‌یژو جه‌ماعه‌ت و ئه‌لقه‌ی زی‌ک‌رو گشت ره‌وشته‌ جو‌انه‌کان له‌ناو‌یا‌ندا له‌ با‌وو به‌رو‌دان. خودا ئه‌م به‌ه‌رانه‌یان پی به‌ی‌لی و به‌زو‌ری نه‌زانی ئامین.

خوینهری نازیزم! من له‌بهر نه‌وه ناشقی کوردانم چونکه کوردان ناشقی نه‌مانه‌ن، ناشقی قورئانن، ناشقی موچه‌مه‌دو حه‌سه‌ن و حوسین و عه‌لی و عومه‌رو شافیعی و شیخ عه‌بدول قادری گه‌یلانی و مه‌ولانا خالیدو کاکه نه‌حمه‌دی شیخ و پیرانی ته‌ریقه‌ت و زانایانی شه‌ریعه‌تن، میله‌تیکی خودا په‌رستی راست و دروستن، خو خوانه خواسته من دروشمی نه‌زانیم به‌رز نه‌کردو ته‌وه که ده‌لی (انصر أخاک ظالما أو مظلوما: به‌هق و ناهق له‌سهر برای خو‌ت بکه‌ره‌وه). نه‌ونده هه‌یه چه‌م بی چه‌قل نابئ، له‌بهر نه‌وه نابئ ئیمه به‌هوی چه‌ن تاقمه‌یه‌کی له‌ری ده‌رچوو حوکمی هه‌موو میله‌تی کورد به‌خراپه بده‌ین. به‌لکوو به‌پیچه‌وانه‌وه ئیمه ده‌بی چاو پووشی بکه‌ین، نه‌رمونیان بین، هاتو هاواری زور نه‌که‌ین و دم به‌هاوار نه‌بین. ئیتیر په‌نا به‌خودا.

(وه‌رگین) - ۱۹۸۷/۶/۱۵

(۱۰۴) نه‌و حه‌له رۆم زۆرن به‌لام سه‌رکه‌وتن بو موسولمانانه:

الروم حينذاك كثير ولكن الغلبة للمسلمين

۵۵۵- عَنْ الْمُسْتَوْرِذِ الْقُرَشِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ عِنْدَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: تَقُومُ السَّاعَةُ وَالرُّومُ أَكْثَرُ النَّاسِ. فَقَالَ لَهُ: عَمْرُو أَبْصِرْ مَا تَقُولُ. قَالَ أَقُولُ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَئِنْ قُلْتُ ذَلِكَ إِنَّ فِيهِمْ لَخِصَالًا أَرْبَعًا إِنَّهُمْ لَأَخْلَمَ النَّاسَ عِنْدَ فِتْنَةٍ وَأَسْرَعَهُمْ إِفَاقَةً بَعْدَ مُصِيبَةٍ وَأَوْشَكَهُمْ كَرَّةً بَعْدَ فَرَّةٍ وَخَيْرُهُمْ لِمَسْكِينٍ وَيَتِيمٍ وَضَعِيفٍ وَخَامِسَةً حَسَنَةً جَمِيلَةً وَأَمْتَنُهُمْ مِنْ ظَلَمِ الْمُلُوكِ^(۱):

موسته‌وریدی قوره‌یشی (ره‌زای خودای گه‌وره‌ی لی‌بی) لای عه‌مری

کوری عاص فه‌رمووی: له‌پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (درودی خودای له‌سه‌رین):

(۱) مسلم، فتن: ۷۲۰۸.

کاتی که قیامت به‌ریا ده‌بی رۆم له هه‌موو که‌سی زۆرتن. عه‌مریش پی‌ی
 فهرموو: له قسه‌که‌ت ورد به‌روهه بزانه ده‌لیی چی و ئەم قسه‌یه کو‌ی
 ده‌گریته‌وه! فهرمووی: چیم له پی‌غه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌س‌رین) بیستوو‌ه ئەوه
 ده‌لیم، زیاتر نالیم! عه‌مریش فهرمووی: له‌سه‌ر ئەم قسه‌یه‌ی تو‌دا ده‌سا ئەم
 میلیله‌تانی رۆمه چوار ره‌وشتی چاکیان تیادا هه‌یه:

یه‌که‌م: له‌کاتی ئاژاو‌وه و ئاشووب‌دا زۆر به‌حه‌وسه‌له‌و هیمن و له‌سه‌ر خۆن.
 دووهم: له‌ پاش قۆرت و چورتم و گرفتاری زوو دینه‌وه سه‌ر خۆیان.
 سییه‌م: له‌کاتی هه‌رادا له‌پاش کشانه‌وه گورج هه‌لمه‌ت ده‌به‌نه‌وه سه‌ر
 دوژمنی خۆیان.

چوارهم: بۆ هه‌ژارو بی نه‌واو هه‌تیوانیش زۆر باشن، سه‌ره‌رای ئەم
 چوار ره‌وشه‌ باشانه‌یش ره‌فتاریکی شیرینی جوانی تریشیان هه‌یه، که له‌گه‌ل
 ئەم چواره‌دا ده‌که‌نه پی‌نج به‌هره‌ی گه‌وره، که ئەویش ئەه‌یه: که نایه‌لن
 سه‌رۆک و پادشاکانیان زۆرو سته‌م و ناهه‌قی بکه‌ن! (م - خودای ئی رازی بی).

۵۵۵۶- عَنْ نَافِعِ بْنِ عُبَيْةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي غَزْوَةِ فَالْكَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَوْمٌ مِنْ قَبْلِ الْمَغْرِبِ عَلَيْهِمْ ثِيَابُ الصُّوفِ فَوَافَقُوهُ عِنْدَ أَكْمَةِ فَإِنَّهُمْ لَقِيَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَاعِدٌ، قَالَ: فَقُلْتُ فِي نَفْسِي إِنَّهُمْ لَقَمٌ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ لَا يَغْتَالُونَ، ثُمَّ قُلْتُ لَعَلَّهُ نَجَى مَعَهُمْ. فَأَتَيْتُهُمْ فَقُمْتُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ قَالَ: فَحَفِظْتُ مِنْهُ أَرْبَعَ كَلِمَاتٍ أَعْدُهُنَّ فِي يَدِي قَالَ: تَغْزُونَ جَزِيرَةَ الْعَرَبِ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ فَارِسٌ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ تَغْزُونَ الرُّومَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ تَغْزُونَ الدَّجَالَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ. قَالَ: فَقَالَ نَافِعٌ يَا جَابِرُ لَا تَرَى الدَّجَالَ يَخْرُجُ حَتَّى تُفْتَحَ الرُّومُ. رواهما مسلم^(۲):

نافیعی کو‌ری عوتبه (خودای ئی رازی بی) فهرمووی: له غه‌زایه‌کا له خزمه‌تی
 پی‌غه‌مبه‌ردا بووین، له‌لای رۆژا‌وای مه‌دینه‌وه ده‌سته‌یی پیاو هاتنه‌ خزمه‌تی،

(۲) مسلم. فتن: ۷۲۱۳. ابن ماجه: فتن: ۴۰۹۱. تحفة الأشراف: ۱۱۵۸۴.

به‌رگی خورییان له‌به‌ردابوو، که که‌یشتنه کن چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) له‌لای ته‌پۆلکه‌یه‌کا بوو، ئەوان به پیوه بوون، پیغه‌مبەر (دروودی خودای له‌سهرین) دانیشتبوو، له‌دلی خو‌ما گوتم: بابچم بۆ لایان، بکه‌ومه نیوانی ئەوان و نیوانی پیغه‌مبهره‌وه نه‌بادا به‌هه‌لی بزائن و بیکوژن، له‌پاشا گوتم: به‌شکوو رازو قسه‌ی نه‌ینی خو‌ی هه‌بی له‌گه‌لیان، ئاخری خو‌م پی نه‌گیراو چووم و له‌نیوانی ئەوان و له‌نیوانی ئەوا وه‌ستام و، ئیتر ئەم چوار وته‌یه‌م له‌فهرمایشته‌کانی چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) له‌به‌ر کرد، به‌په‌نجه‌کانم ده‌مژماردن، فهرمووی: له‌پیشا جه‌زیره‌تولعه‌رب غه‌زا ده‌کن و خودا فه‌تی ده‌کا بۆتان، له‌پاش ئەو ولاتی فارس غه‌زا ده‌کن و خودا فه‌تی ده‌کا بۆتان، له‌پاش ئەویش ولاتی رۆم غه‌زا ده‌کن و خودا ئازادی ده‌کا بۆتان. له‌پاشدا ده‌چن به‌گژ ججالا و ئەویش خودا له‌ناوی ده‌با بۆتان. عه‌بدولمه‌لیکی راوی فهرمووی: جا نافع (خودای ئازادی بێ) به‌جایی کۆری سه‌مووره‌ی فهرموو: ئەی جاییرا! وا ده‌زانین هه‌تا ولاتی رۆم نه‌گیرئ جه‌جال هه‌لناس! (م- ره‌زای خودای لیبی).

۱۰۵) باسی شه‌شه‌م: باسی نیشانه‌ی داهااتنی قیامت

الباب السادس: في علامات الساعة

۵۵۵۷- عَنْ سَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ هَكَذَا. وَيُشِيرُ بِإِصْبَعَيْهِ فِيمُدُّ بِهِمَا. وَفِي رَوَايَةٍ: بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ وَضَمَّ السَّابَةَ وَالْوَسْطَى. رَوَاهُ الشَّيْخَانُ وَالتِّرْمِذِيُّ^(۱):

سه‌هل (ره‌زای خودای لیبی) فهرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای له‌سهرین) دوو په‌نجه‌ی خو‌ی درێژ کردو ئاماژه‌ی پیکردن و فهرمووی: من و قیامت خودا ئاوا به‌رو دوا ناردوویی. له‌گیرانه‌وه‌یه‌کا: په‌نجه‌ی شایه‌تمان و په‌نجه‌ی ناوه‌پراستی جووت کردو فهرمووی: من و قیامت وه‌ک ئەم دوو به‌رو دوا هاتین (ش/ت). واته‌: له‌سه‌ره‌تای دروستبوونی دنیاوه هه‌تا ئیستا نه‌گه‌ر

^(۱) تجرید/ ۴ ل- ۵۱۰ رقم/ ۱۱۲ = ۶۵۰۲ فتح. مسلم. فتن: ۷۳۲۹ - ۷۳۴۳.

به‌قه‌د په‌نجه‌ی شایه‌تمان بی، له ئیستا شه‌وه هه‌تا قیامت به‌قه‌د زیاده‌ی په‌نجه‌ی ناوه‌پراسته به‌سه‌ر په‌نجه‌ی شایه‌تمانا. ته‌ماشای به‌رگی سییه‌م مه‌جمله‌ول به‌حرین لاپه‌ره (۱۳۴) به‌رموو. (وه‌رگی).

۵۵۵۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَتَى تَقُومُ السَّاعَةُ؟ وَعِنْدَهُ غُلَامٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ مُحَمَّدٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنْ يَعِشَ هَذَا الْغُلَامُ فَعَسَى أَنْ لَا يَذْرِكَهُ الْهَرَمُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ. رواه مسلم^(۲).

ئه‌نه‌س (ره‌زای خودای نبین) به‌رموو: پیاوی له پیغه‌مبه‌ری پرسى: قیامت که‌ی هه‌ل ده‌ستى؟ له‌و کاته‌دا کوپیکى مناکارى نه‌نصارى له‌لای پیغه‌مبه‌ر بوو، ناوی موحه‌مه‌د بوو، پیغه‌مبه‌ر (دروودى خودای له‌سه‌رین) به‌رموو: نه‌گه‌ر ئه‌م کوپه‌ بژی له‌وانه‌یه نه‌گاته‌ پیربوون قیامت هه‌ل بستی. (م).

۵۵۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي مَكَائُهُ. رواه الشيخان^(۳).

ئه‌بو هوره‌یره‌ (خودای ئی‌رازی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (دروودى خودای له‌سه‌رین) ده‌به‌رموو: قیامت هه‌ل‌ناسی تا‌واى لی‌دی پیا‌و ده‌دا به‌لای گوپی پیا‌ودا‌و پی‌ی ده‌لی: خۆزگه‌م به‌خۆت؟ خۆزگه‌م من بووما‌یه له‌شوینی تو‌ا (ش) له‌گێ‌پانه‌وه‌یه‌کی تری موس‌لیم‌دا وه‌ک له‌شه‌رحه‌که‌دا ئاماژه‌ی بو‌کرا‌وه ده‌به‌رموو: (دروودى خودای له‌سه‌رین): به‌و که‌سه‌ که‌ گیانی منی به‌ده‌سه‌ که‌ یه‌زادنی پاکه‌، دنیا ته‌وا‌و ناب‌ی تا‌واى لی‌دی پیا‌و ده‌دات به‌لای گو‌پ‌دا‌و خۆ‌ی ده‌پلی‌کی‌نی‌ته‌ له‌سه‌ری و ده‌لی: خۆزگه‌م به‌خۆ‌ی، کاشکی من ده‌بووم له‌شوینی خا‌وه‌نی ئه‌م گو‌پ‌ه‌! که‌واش ده‌لی ئه‌وه نه‌بی له‌به‌ر بی‌دینی خۆ‌ی واب‌لی، نه‌ه، به‌لام ئه‌وه‌نده ده‌ردو به‌لای زۆ‌ره‌.

(۲) مسلم. فتن: ۷۲۳۶.

(۳) تجرید البخاری/۲۵۹/۵ /ترجمة کردية. رقم/۲۱۰۳ = ۷۱۲۱ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

مسلم. فتن: ۷۲۳۰ - ۷۲۳۱.

۵۵۶۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَخْرُجَ نَارٌ مِنْ أَرْضِ الْحِجَازِ، تُضِيءُ أَغْنَاقَ الْإِبِلِ بِبُصْرَى. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

دیسان فہرمووی: خوْشہ‌ویست (دیودی خودای لہ‌سہرین) فہرمووی: قیامهت ہہ‌لناسی ہہ‌تا ناگرئی لہ‌خاکی حیجاز دہ‌دہ‌چی، گہ‌ردنی وشر لہ‌شاری بوصرا رووناک دہ‌کاتہ‌وہ. (ش/ت) بوصرا شاری خوْرانہ سی رُوژہ ری لہ‌دیمہ‌شقہ‌وہ دووہ (شرحہ‌کہ).

۵۵۶۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُضْطَرَّبَ آيَاتُ نِسَاءٍ دَوْسٍ حَوْلَ ذِي الْخُلَصَةِ. وَكَانَتْ صَمًا تَعْبُدُهَا دَوْسٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ بِبَآلَةٍ. رواه الشيخان^(۵):

دیسان فہرمووی: حہ‌زہ‌ت (دیودی خودای لہ‌سہرین) فہرمووی: قیامهت ہہ‌لناسی ہہ‌تا دووبارہ ژنانی ہوْزی دہ‌وس بہ‌دہ‌وری زیلخہ‌لہ‌صہ‌دا سمت با دہ‌دہ‌نہ‌وہ. زیلخہ‌لہ‌صہ‌ ناوی بتی بوو لہ‌تہ‌بالہ‌ی یہ‌مہ‌ن بوو، لہ‌سہ‌ر دہ‌می نہ‌زادی‌دا ہوْزی دہ‌وس دہ‌یان پہ‌رست (ش).

۵۵۶۲- ولمسلم: لَا يَذْهَبُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ حَتَّى تُعْبَدَ اللَّاتُ وَالْعُزَّى. فَقَالَتْ عَانِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُ لِأُظُنُّ حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ (هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) أَنَّ ذَلِكَ ثَمًّا قَالَ: إِنْهُ سَيَكُونُ مِنْ ذَلِكَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يَنْعَثُ اللَّهُ رِيحًا طَيِّبَةً فَتَوَفَّى كُلُّ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيَبْقَى مَنْ لَا خَيْرَ فِيهِ فَيَرْجِعُونَ إِلَى دِينِ آبَائِهِمْ^(۶):

عائیشہ (ہم‌ای خودای لہ‌سہ‌رین) فہرمووی: لہ‌حہ‌زہ‌ت ژنہ‌وت (دیودی خودای لہ‌سہ‌رین) دہ‌یفہ‌رموو: ئەم شہ‌وو رُوژہ لاناچن تا دیسانہ‌وہ خہ‌لک سہ‌ر لہ‌نوئی لات و عوزدا دہ‌پہ‌رستنہ‌وہ منیش عہ‌رزیم کرد: ئەی پیغہ‌مبہ‌ری خودا! خوْ من وام دہ‌زانی ئەم ئایہ‌تہ‌کە خودا نار دوویہ‌تی مژدہ‌کە‌ی تا سہ‌ردہ‌بی و ئایینی

(۴) مسلم. فتن: ۷۲۸. بخاری فتن: ۷۱۸ = تجرید/۵/۲۸۵ رقم/۲۱۰۱.

(۵) مسلم. فتن: ۷۲۲۷. بخاری. فتن: ۷۱۱۶.

(۶) مسلم. فتن: ۷۲۲۸.

ئیسلاام هه‌تا هه‌تایه زāl و سه‌رکه‌وتوو ده‌بی به‌سه‌ر ئایینه‌کانی تردا، واته: ئه‌م ئایه‌ته که ده‌فه‌رموی:

{هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ - ۹ / ۳۳}.

واته: خودا ئه‌و خودایه‌یه که موچه‌ممه‌دی پیغه‌مبه‌ری خویی له‌گه‌ل هیدایه‌ت و دینی ئیسلامدا که ئایینیکی راست و دروسته ناردوو، بۆ ئه‌وه ئه‌و پیغه‌مبه‌ره زāl بکا به‌سه‌ر هه‌موو ئه‌هلی دینه‌کانی تردا، یاخود بۆ ئه‌وه دینه‌که‌ی ده‌ربخا بۆ گشت گیتی و روژی له‌ روژان - وه‌ک سه‌ده‌می موچه‌ممه‌دی مه‌دی بی - گشتیان ببه‌زینی و خوی بی به‌ تاقه‌ دینی سه‌ر رووی زه‌وی، هه‌رچه‌ند فره‌ خواکان ئه‌مه‌یان پی خوش نه‌بی. ئه‌دی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! من وام ده‌زانی که ئه‌م مژده‌یه‌ی وا له‌م ئایه‌ته‌دا هه‌تا سه‌ر ده‌بی، که‌چی تۆیش وا ده‌فه‌رووی؟! هه‌زرت (درویدی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: له‌ راستیدا له‌مه‌ولا ئه‌وه‌ی له‌م ئایه‌ته‌دا باس کراوه‌ چه‌نده‌ی هه‌زی خودای له‌سه‌ر بی و ده‌بی و ئه‌مه‌ رووده‌دا، به‌لام له‌پاشا خودا بایه‌کی خوش هه‌ل ده‌کاو ده‌ینی‌ری، ئیتر ئه‌وه‌ی که تۆسقالی ئیمان و باوه‌ر له‌ دلایا بی گیانی ده‌کیشتی، ئه‌وانه‌ ده‌میننه‌وه‌ که بی فه‌رو بی خیرن، ئه‌وانه‌ ده‌گه‌رینه‌وه‌ سه‌ر ئایینه‌ کوئه‌ پووچه‌که‌ی باوو باپیریان. (م - ره‌زای خودای لی‌بی).

۵۵۶۳ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُوشِكُ الْفَرَاتُ أَنْ يَخْسِرَ عَنْ كَنْزٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَمَنْ حَضَرَهُ فَلَا يَأْخُذْ مِنْهُ شَيْئًا. رواه الأربعة^(۷):

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی زازی بن) له‌خۆشه‌ویسته‌وه‌ فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سه‌رین): ها‌کا گه‌نجی له‌ زی‌ر له‌بن رووباری فوراته‌وه‌ ده‌رکه‌وت، هه‌ر که‌سێ پیا‌دا گه‌یشت باهیچی ئی نه‌باو هیچی ئی هه‌لنه‌گری. (ش/د/ت).

(۷) تجرید/ ۵ ل- ۲۵۸ رقم/ ۲۱۰۲ = ۷۱۱۹ فتح. مسلم. فتن: ۷۲۰۲، ۷۲۰۴. أبو داود. فتن: ۴۳۱۳.

ترمذی. صفة الجنة: ۲۵۶۹۰ تحفة الأشراف: ۱۲۲۶۲، ۱۳۷۹۵.

له‌گێڕانه‌وه‌یه‌کی موسلیمدا. له‌سه‌ر فهرمایشتی شه‌رحه‌که ده‌فه‌رمووی (درویدی خودای له‌سه‌رین): قیامت هه‌لناسی هه‌تا چۆمی فورات وشک ده‌کاو کیوی زیر له‌ بنیه‌وه‌ ده‌رده‌که‌وی، خه‌لکان له‌سه‌ری ده‌بی به‌شه‌ر یان، له‌ هه‌موو سه‌د که‌سی نه‌وه‌و نووی ده‌کوژری، هه‌موو پیاویکیان له‌ دلی خویدا ده‌لی: سا به‌شکوو من نه‌و که‌سه‌بم که قوتارم ده‌بی له‌م شه‌ره‌و شاد بيم به‌م خه‌زنه‌یه‌!

٥٥٦٤- نه‌م فهرمووده‌یه‌ له‌ باسی گه‌وره‌یی به‌خشش و خیرکدندا له‌ نامه‌ی زوه‌دو ریکاقدرا رابوورد، فهرمووده‌ی شه‌شه‌م که ده‌فه‌رمووی: تقی‌ء الارض أفلاذ کېدها^(٨):

٥٥٦٥- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، وَهُوَ فِي قَبَةِ مِنْ أَدَمَ فَقَالَ اغْدُ سَيِّئًا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، مَوْتِي، ثُمَّ فَتَحُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، ثُمَّ مَوْتَانِ يَأْخُذُ فِيكُمْ كَقَعَاصِ الْغَنَمِ، ثُمَّ اسْتِفَاضَةُ الْمَالِ حَتَّى يُعْطَى الرَّجُلُ مِائَةَ دِينَارٍ فَيُظْلَ سَاحِطًا، ثُمَّ فِتْنَةٌ لَا يَبْقَى بَيْتٌ مِنَ الْعَرَبِ إِلَّا دَخَلَتْهُ، ثُمَّ هُدْنَةٌ تَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ بَنِي الْأَصْفَرِ فَيُعْدِرُونَ، فَيَأْتُونَكُمْ تَحْتَ كَمَانِينَ غَايَةٍ، تَحْتَ كُلِّ غَايَةٍ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا. رواه البخاري في الغزو^(٩):

عه‌وفی کوپی مالیک (خودای ئا‌زای بێ) فهرمووی: له‌ غه‌زای ته‌بووکا چوومه‌ خه‌مه‌تی هه‌زه‌ت (درویدی خودای له‌سه‌رین) له‌ناو چاتو‌لیکی چه‌رمدا بوو، فهرمووی: له‌به‌ر ده‌می قیامه‌ته‌وه‌ نه‌م شه‌ش نیشانه‌یه‌ بژمی‌ره‌: یه‌که‌م: مردنی من.

دووهم: گرتنی به‌یتوله‌قدیس (خانه‌ی خاوین: خانه‌ی پیروژ) ئینجا قه‌رد مردنیکتان تی ده‌که‌وی وه‌ک رانی پزوو بگری ئاوا، یا گه‌له‌یی مافه‌ته‌ لیی بدا ئاوا، نه‌وجا مال به‌ جو‌ریکی وا ده‌بی به‌ لیشاو، پیاوی وا ده‌بی سه‌د لی‌ره‌ی زیری ده‌دریتی که‌چی هیشتا هه‌ر نا‌رازییه‌و لیی ده‌تو‌ری، نه‌نجا که‌

^(٨) تقدم في هذا المجلد (مجلد عاشر) تسلسل ١٩ رقم/٥٢٢٣.

^(٩) تجريد ٣ ل- ٤١٤ رقم/١٢٨٤ = ٣١٧١ فتح.

فهرته‌نه‌ی به‌ریا ده‌بی، مالی عه‌رب نامینی که سه‌ری پیادانه‌کا، ئه‌وجا که له نیوانی ئیوه‌و رۆمدا پیکهاتن و شه‌ر وه‌ستان دهبی، به‌لام ئه‌وان ناپاک ده‌رده‌چن و په‌یمان ده‌شکینن و به‌هه‌شتا له‌شکره‌وه دین بو سه‌رتان، که هه‌ر له‌شکره‌ی ئالای تایبه‌تی خو‌ی هه‌یه‌و، هه‌موو ئالایه‌کیش ده‌وانزه هه‌زار که‌سی له‌ژیر فهرمان دایه (ب - بوخاری. رحمه‌ت له‌خو‌ی و که‌سوکاری).

۵۵۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ رَجُلٌ مِنْ قَحْطَانَ يَسُوقُ النَّاسَ بِعَصَاةٍ. رواه الشيخان^(۱).

ئهبو هوره‌یره (خودای ئا‌زای بن) له‌ خو‌شه‌ویسته‌وه (درو‌دی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: قیامت هه‌لناسی تا پیاوی له‌هو‌زی قه‌حطان هه‌ل ده‌که‌وی، مه‌ردوم وه‌ک ران به‌ گو‌چان ئی ده‌خو‌پئ و ده‌بی به‌ پادشایان. (ش).

۵۵۶۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَذْهَبُ الْأَيَّامُ وَاللَّيَالِي حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْجَهَنجَاهُ. رواه مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ وَلَفْظُهُ: لَا يَذْهَبُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ مِنَ الْمَوَالِي يُقَالُ لَهُ جَهَنجَاهُ^(۱).

دیسان فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سهرین) فه‌رموی: شه‌وو رۆژ هه‌ر واده‌مین تا پیاویکی ناره‌سه‌ن له‌ مه‌والیه‌کان ده‌بی به‌ پادشای نیسلا‌م، ناوی جه‌جاه ده‌بی. (م/ت) گفته‌ی (ت): دنیا هه‌روا وه‌ک خو‌ی ده‌مین و ئه‌م شه‌وو رۆژه هه‌روا به‌ ئاسایی دین و ده‌چن هه‌تا پیاوی له‌ کو‌نه‌ نو‌که‌ره‌کان. (واته: له‌ مه‌والیه‌کان) ده‌بی به‌سه‌ر دار ناوی جه‌جاه ده‌بی^(۱).

^(۱) تجرید/ ۸۹/ ۴ - ۱۴۰۰/ ۲۵۱۷، ۷۱۱۷. مسلم. فتن: ۷۲۲۷.

^(۲) مسلم. فتن: ۷۲۲۸. ترمذی. فتن: ۲۲۲۸. تحفة الأشراف/ ۱۴۶۷.

^(۳) ده‌قی ئه‌م فه‌رمووده‌یه له‌ سه‌حیحی موسلی‌مدا (ره‌زاو رحمه‌تی خودای گه‌وره‌ی لی‌بی) ئا‌وایه: (حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ الْعَبْدِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَبِيرِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ أَبُو بَكْرٍ الْحَنْفِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْوَلِيدِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَذْهَبُ الْأَيَّامُ وَاللَّيَالِي حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْجَهَنجَاهُ. قَالَ: مُسْلِمٌ هُمْ أَرْبَعَةُ إِخْوَةٍ شَرِيكَ وَعَبْدُ اللَّهِ وَعُمَيْرٌ وَعَبْدُ الْكَبِيرِ بَنُو عَبْدِ الْمَجِيدِ.

۵۵۶۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلَ فِتْنَانِ عَظِيمَتَانِ تَكُونُ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ وَدَعَاؤُهُمَا وَاحِدَةٌ وَحَتَّى يُنْعَثَ دَجَالُونَ كَذَّابُونَ، قَرِيبٌ مِنْ ثَلَاثِينَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ، وَحَتَّى يُقْبَضَ الْعِلْمُ، وَتَكْثُرَ الزَّلَازِلُ، وَيَتَقَارَبَ الزَّمَانُ، وَتَظْهَرَ الْفِتْنُ، وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ وَهُوَ الْقَتْلُ، وَحَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمْ أَمَالٌ فَيَفِضَ، حَتَّى يَهْمَ رَبُّ الْمَالِ مَنْ يَقْبَلُ صَدَقَتَهُ، وَحَتَّى يَغْرِضَهُ فَيَقُولَ الَّذِي يَغْرِضُهُ عَلَيْهِ لَا أَرَبَ لِي بِهِ. وَحَتَّى يَتَطَاوَلَ النَّاسُ فِي الْبُيُوتِ، وَحَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ. وَحَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا، فَإِذَا طَلَعَتْ وَرَأَاهَا النَّاسُ آمَنُوا أَجْمَعُونَ، فَذَلِكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ، أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ نَشَرَ الرَّجُلَانِ ثَوْبَهُمَا بَيْنَهُمَا، فَلَا يَتَبَايَعَانِهِ وَلَا يَطْوِيَانِهِ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ انْصَرَفَ الرَّجُلُ بِلَبَنِ لِقَحْتِهِ فَلَا يَطْعُمُهُ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَهُوَ يُلِيطُ حَوْضَهُ فَلَا يَسْقَى فِيهِ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ رَفَعَ أَكْلَتَهُ إِلَى فِيهِ فَلَا يَطْعُمُهَا. رواه الأربعة:

دیسان فہرموی: حہزہت (دروودو سلاوو پیت و فہرو میہرہبانی خودای گہورہی لہ سہربئی و، سہرو مال و رُوح و ہست و نہست بہ قوریانی گہردی سہر گوپی پیروزی بی) فہرموی: قیامت ہلناسی تا دوو بہرہی

مہہستی نیامی موسلیم (خودای لی رازی بی) نہوہیہ: کہ شیخی شیخہکی (کہ عہدولکھیری کوپی عہدولہ جیدہ) سی برای تری ہہیہ ناویان (شہریک و عوبہیدوللاو عومہیرہ) کہ ہہر چواریان کوپی عہدولہ جیدن، نہم جوڑہ روونکردنہوہی موسلیم (پہر گوپی پیروزی لہ نووربی) بو راہو و شہرحی حالی راویہکانہ، لیڑہدا ماموستای گہورہو سہر مہشق و پیشہوام رشید بابان بہسہر چوون (اشتباہ) یکی کردوہ کہ دمفہرموی: موسلیم نہفہرموی نہوانہ جوار برا بوون، (شورمیک، عوبہیدوللا، عومہیر، عہدولکھیریم (۱۹) کوپی عہدولہ جیدہ). نہو جہہجاہہ کامیانہ؟ یہکیکیانہ؟ یا ہہموویانہ یہک لہ دوی یہک نہبن بہ پادشاہ؟ نہوہی ہیچ نیضاحی ناکا. بہسہر چوونہکہ ہاتہ کوتایی، راستکردنہوہکیشی لہ پیشہوہ رابوورد.

(وہرگیپ)

زۆر گەوره دەچن بەگژیەکا، کوشتاریکی فرە گەورهو سامناک لە نیوانیاندا
روو دەدا، داواى هەردوو لاشیان هەریەک داوايە^(١) وەهەتا نزیکەى سیی
پیغەمبەرە درۆزنەى جادووگەرى لاسدەرى هەلاتبازى فریودەر پەیدادەن، کە
هوموویان بە درۆ خۆیان بە پیغەمبەرى خودا دەزانن و لافى پیغەمبەرایەتى ئی

(١) دیتە گوێم وەک خەو دەنگى زەنگى جەنگ

جەنگى بى نامان، بى رەزا، بى رەنگ
ناگى قینى دەسوو تینى سەنگ
لەبۆ قیامەت دەبى بە پێشەنگ
مووشک و فرۆک وەک دێوو نەهەنگ
رووی ناسمان دەگرن وەکوو پوورە هەنگ
بە ناو و دووگەل، هەم بە دەنگە دەنگ
نیوهرۆ دەکەن بە قووی شەو و زەنگ
هەر گەوره شارە بە وزەى نەتۆم
وزەى لى دەبى، دەسووتن وەک مۆم
هەرلا سەیردەکەى وەک خۆخۆلەى رۆم
رێچکەى جەنگ زەدە پەنگە، وەکوو گۆم
بەیهکتر دەلێن: منیش وەکوو تۆم
لەشارى نێمەش هەر من ماوم خۆم!
لافای خۆینا، نەشکى سوورى چەم
لاشە هەل دەگرن لە چەشنى بەلەم
ناهى سەتەمبار، دووگەلێ سەتەم
تان و پۆ دەچنن لە بۆ کفنێ تەم
بەلکۆو رووی زەوى داپۆشێ سەرجەم
نەک کفن نەبێ لە جەنگى سێهەم!!
نزایى دەکەم گشت بلێن نامین:
لەشەر بەدووربین هەتاکوو ماوین!

دهدن، وه ههتا بهره بهره زانا ئایینییه کان دهمرن و بهنه مانی ئهوان عیلم و زانین ههڵ دهگری و شوینه واری کوێر دهبیته وه نامینئ، وه بوومه له رزهش زۆر دهبی، وه کات و وهخت بهری کورت دهبی (چونکه پیت و فەر نامینئ، خراپه پهره دهستینئ، ته مهن کورت دهبی) وه فهرته نه و ئاژاوه سهر ههڵ دهن و فیتنه له دوا فیتنه روو دهن، وه کوشت و برین زۆر دهبی، وه ههتا به شیوهیهکی وا مال زۆر دهبی و دهبی به لیشاو ته نانهت خاوهن مال دهکهوێته مشووری ئه وه وه که یهکی بدوژیتته وه خیر و زهکاتی ئی وهر بگری! بگره واپی دهکهوئ خاوهن مال ماله که ی پیشکهشی که سئ دهکا که چی دهلی نامهوئ و هیچ کارم پیی نییه، وه ههتا وای لیدی مهردوم خان و بهره و کۆشک و ته لاری ئی راده کیشن و فیزو دهعیه ی پیوه دهکن، وه ههتا وای لیدی پیاو دهدا به لای گوپی پیاو داو دهلی: خۆزگه م به خوئی که له کیش و بهره ی دنیا رزگاری بوو، وه ههتا رۆژ دهگه ریتته وه و خۆر له خۆرئاوا وه ههڵ دی! جاکه خۆر له ویوه ههلهات و خه لک به چاوی خویان دییان ئه و حه له مه موو ئیمان و باوه ر دهینن، به لام ئه و کاته ئه و رۆژه یه که ئیمان و باوه ر هیان تیادا هیچ سوودی نابه خشی، ئه گه ر له وه پیش ئیمانی نه بووبئ، وه که له م نایه ته دا باسی ئه و کاته دهکا و ده فهرموئ:

{يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا} - ۱۵۸ / ۶ → (ب - ۶ - ز - ۷ - ل - ۱۶۵ چاپی یه که م - ف - ۱۳).

قیامت له پەر رووده دا، هیه دوو پیاو که ل و پهل و تۆپه کووتالی خویانیان بلو کردو ته وه له بهینی خویانا، به لام فریای ئه وه ناکه ون که سه ودا که ی بپر نه وه، یا دیسان وه بیپچنه وه کو تو پر قیامت ههڵ دهستی، هیه پیاو شیر و شتره که ی ده دوشئ و ده بیاته وه به لام فریای ئه وه ناکه وئ که بیخواته وه له و ماوه یه دا قیامت ههڵ دهستی، هیه ئه ستیله که ی قور

دهداو بهری ئهستیله که ی دهگری و هلی فریای نهوه ناکهوی که نارتهلی لی ئاو بدا، ههیه تیکه که ی دهبا بو ده می که چی فریا ناکهوی که بیخوا (ش/د/ت).

۱۳- عَنْ حُدَيْفَةَ الْغِفَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَطْلَعَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَيْنَا وَكُنْ تَذَاكُرُ السَّاعَةِ فَقَالَ: مَا تَذْكُرُونَ؟ قَالُوا: نَذْكُرُ السَّاعَةَ. فَقَالَ: إِنَّهَا لَنْ تَقُومَ حَتَّى تَرَوْنَ قَبْلَهَا عَشْرَ آيَاتٍ فَذَكَرَ لِدُخَانَ وَالدَّجَالِ وَالذَّابَّةَ وَطُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَتُرُوقَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَيَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَكَلَابَ خُسُوفِ خَسَفَ بِالْمَشْرِقِ وَخَسَفَ بِالْمَغْرِبِ وَخَسَفَ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَآخِرُ ذَلِكَ نَارٌ تَخْرُجُ مِنَ الْيَمَنِ تَطْرُدُ النَّاسَ إِلَى مَحْشَرِهِمْ. رواه مسلم والترمذي وأبو داود^(۱۳):

حوزه یفه ی غیفاری (خودای نازنی بن) فهرمووی: جارئ له ناو خو ماندا گوشت و گو مان ده کرد، ئیمه له ژیر خانیکا بووین، چه زهت (دروودی خودای لهسهرین) له سه رمانه وه له سه ر خانه که دا بوو، له و کاته دا چه زهت (دروودی خودای لهسهرین) هات به سه رمانا فهرمووی: نهوه باسی چی ده که ن؟. گوتمان: باسی قیامهت ده که ن، فهرمووی: قیامهت به ریا نابئ تا ده نیشانه له پیشیه وه نه بینن. ئینجا چه زهت (دروودی خودای لهسهرین) باسی ئه م نیشانه نه ی کرد: دوو که له که (که پیشی ده لئین: ئایه تی دو خان، که چل روژ ده خایه نن، بهری هه ناسه ی کافران ده گری، بو موسو لمانیش له چه شنی هه لامه ته) و جه جال و دایبه تول ئه رز (ده عبابین عه ردیله) و ده رچوونی خو ر له خو ر ئاو او وه هاتنه خواره وه ی عیسیای کوپی مه ریه م (دروودی خودای لهسهرین) و یه ئجووج و مه ئجووج و سئ روچوون (خه سف): روچوونی له روژ ه لات، روچوونی له روژ ئاوا، روچوونی له دورگه ی عه رب، له دوا ئه مانه ئاگری له ولاتی یه مه نه وه ده رده چی خه لک به ره و خاکی مه حشه راده پیچی! (م/ت/د).

(۱۳) مسلم. فتن: ۷۲۱۴. أبو داود. ملاحم/ ۴۳۱۱. ترمذی. فتن: ۲۷۸۲ أو ۲۷۸۳، ب و ۲۷۸۳ ج ۲. ۲۷۸۳.

ابن ماجه. فتن: ۴۰۴۱، ۴۰۵۵ تحفة الأشراف: ۳۲۹۷.

۵۵۷۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُقَاتِلَ الْمُسْلِمُونَ الْيَهُودَ فَيَقْتُلُهُمُ الْمُسْلِمُونَ حَتَّى يَخْتَبِئَ الْيَهُودِيُّ مِنْ وَرَاءِ الْحَجَرِ وَالشَّجَرِ فَيَقُولُ الْحَجَرُ أَوْ الشَّجَرُ يَا مُسْلِمُ يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا يَهُودِيٌّ خَلْفِي فَتَعَالَ فَاقْتُلْهُ. إِلَّا الْغَرْقَدَ فَإِنَّهُ مِنْ شَجَرِ الْيَهُودِ. رواه مسلم والترمذي (والبخاري - المترجم) ^(۱۴):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازادی بن) فەرمووی: حەزەرەت (دروودو رحمة‌تی خودای لەسەرین) فەرمووی: قیامەت ھەڵناسی ھەتا موسوڵمانان دەچن بەگژ جوولەکەدا، جوولەکە شەرتان لەگەڵ دەکەن، تا لە ئەنجامدا خودا ئیوہ زال دەکا بەسەر ئەواندا، کاتی موسوڵمانەکان دەست دەکەن بە کوشتاریان جوولەکەکان وا دەشکێن لەبن بەردو دارو بنچگ و دەوہندا خۆیان پەنا دەدەن و خۆیان دەشارنەوہ، بەردو دارو درەخت و دەوہنەکە دەلین: ئەی کاکە‌ی موسوڵمان! ئەی عەبدی باشی خودا! ئەی بەندە‌ی خاسی خودا! ئەمە جوولەکە‌یەکە لە پشتەمەوہ خۆی حەشارداوہ، وەرە ئەو دوژمنی خودایە بکوژە، تەنیا داری دێکە‌زی واناڵی، چونکە ئەو لە درەختی جوولەکە‌یە راستییان ئی نالی. (ش/ت).

۵۵۷۱- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَبْلُغُ الْمَسَاكِينُ إِهَابَ أَوْ يَهَابَ. رواه مسلم وأبو داود ولفظه: يُوشِكُ الْمُسْلِمُونَ أَنْ يُحَاصِرُوا إِلَى الْمَدِينَةِ حَتَّى يَكُونَ أَبْعَدُ مَسَالِحِهِمْ سَلَاَحٌ ^(۱۵):

دیسان فەرمووی: حەزەرەت (دروودی خودای لەسەری) فەرمووی: خانوو بەرە دەگاتە ئیهاب، یا فەرمووی: دەگاتە یەهاب (کە ناوی شوینیکیە چەند میلی لە مەدینە‌ی درەخشانەوہ دوورە) (م/د) گفە‌ی (د): ھا‌کا دوژمن موسوڵمانانی

^(۱۴) مسلم. فتن: ۷۲۶۸. تجرید/ ۲ ل- ۲۲۳ رقم/ ۱۲۰۱ = ۲۹۲۵، ۳۵۹۳ + رقم/ ۱۲۰۲ تجرید = ۲۹۲۶ فتح

مسلم. فتن: ۷۲۶۸، ۷۲۶۷، ۷۲۶۶، ۷۲۶۵، ۷۲۶۴.

^(۱۵) مسلم. فتن: ۷۲۱۹.

بہرہو مہدینہ گرتہ ناوو لہ ہەر چوارلاوہ بہرہو ئہوئی تہنگیان پی ہہ لچنین، بہرادیہ کی وا دوورترین سہنگہریان لہ سہلاح دہبی (کہ شوینیکہ لہ خوار خہی بہرہوہ).

۵۵۷۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ غَرِيبًا فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ. رواه مسلم والترمذي^(۱۶):

دیسان فہرمووی: حہزہت (دروودی خودای لہسربین) فہرمووی: ئیسلام لہ سہرہتاوہ غہریب و بی کہس بوو، دیسانہوہ غہریب و بی کہس دہبیٹہوہ خوشی لہ غہریبان و بی کہسان! (م/ت).

۵۵۷۳- وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الدِّينَ لَيَارِزُ إِلَى الْحِجَازِ كَمَا تَارِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا وَلَيَقْلَنُ الدِّينُ مِنَ الْحِجَازِ مَغْقِلَ الْأَرْوِيَّةِ مِنْ رَأْسِ الْجَبَلِ إِنَّ الدِّينَ بَدَأَ غَرِيبًا وَيَرْجِعُ غَرِيبًا فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي^(۱۷):

حہزہت (دروودو رەحمەت و فہری خودای لیبی) فہرمووی: ئایینی ئیسلام دیسان دہکشیتہوہ بو ناو ولاتی حیجازو لہوئی پەپکە دہخواتہوہ، ہەر وەکوو چۆن مار لہ ناو کونی خویا پەپکە دەدا ئاوا! ئیسلام خوئی قایم دہکاتہوہ لہ ناو ولاتی حیجازداو حیجاز دہبیٹہوہ بہ تاقہ قہلاو پەناگای ئیسلام، ہەر وەکوو چۆن بزہ کیوی لہ تاو دوژمنی خوئی، خوئی لہ لو تکہ شاخہکان قایم دہکا ئاوا، ئەم دینہ لہ سہرہتاوہ غہریب و بی کہس بوو، سہر لہنوئی غہریب و بی کہس دہکوویتہوہ، چاوو دلئی ئەو غہریب و تہنہاو تہنیا بالانہ روشن بی، کہ ئەوہی ئەو خەلکە ی تر - لہ پاش من - لہ ریبازی من تیکی دہدەن و دہسکاری دہکەن ئەوان سہر لہنوئی بہ پیی دہقی ئایہ تہکانی قورئان و فہرموودہکانی سوننەت، ریکی دہخەنہوہ و دیسانہوہ چاکی

(۱۶) مسلم. ایمان: ۳۷۰.

(۱۷) بخاری. فضائل المدینة: ۱۸۷۶ = تجرید/۲/۲۵۶ رقم/۸۶۱. مسلم. فتن: ۳۷۲.

دهکه نه وه! وهک جاری جاران سوننهت و شهریه تی من زیندوو دهکه نه وه!
(ش/ت).

→ ۵۵۷۴ - (ب - ۳ ز - ۹۲ ل - ۲۳۷ ف - ۱) (۱۸).

۵۵۷۵ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُكَلِّمَ السَّبَّاحُ الْإِنْسَ وَحَتَّى تُكَلِّمَ الرَّجُلَ عَذْبَةُ سَوَطِهِ وَشِرَاكُ نَعْلِهِ وَتُخْبِرَهُ فَخِذُهُ بِمَا أَحْدَثَ أَهْلُهُ مِنْ بَعْدِهِ. روى هذه الثلاثة الرمزي (۱۹).

ئەبو سەعید (خۆشنوودی خودای لیبی) فەرمووی: پێغه مبهەر (درووی خودای لسهین) فەرمووی: بهو خوایهی که گیانی من وا له ناو دهستی دهسته لاتى ئەودا قیامهت هه لئاسى تا درندهو ده عبا قسهو گو فتوگو له گه ل ئاده میزاددا ده کهن، وه هه تا ریشوو قولفی قه مچی و قهیتانی پیلآو له گه ل خاوه نیاندا قسه ده کهن، وه هه تا خیزانی پیاو له نه دیوی و له پاشمله هه رچی بکا رانی پیاوه که خوی، یا ئەندامیکی تری، ژنه کهی چی کردوو بهی ده گیریتته وه (ت-س/ح).

ئەمه موعیزه یه کی زۆر گه وره یه، ئیستا ئیمه به چاوی خۆمان ئەمه ده بینین، سه عات، چه رخی جگه ره، قه لهم، ته پله کی جگه ره، دوگمه ی جل و بهرگ، چاویلکه، بووکه شووشه، سوچی کاره با، چاوی شوشه، ره شمه ی و لاخ و شتی وا، دار ده ست، عه سا، قاپ و قاجاخ و تپو تفاقى تری ناو مال، شمه کی تری له م بابته، کامیره ی شاراوه ی تیا دایه، ده نگ و ده نگ تو مار ده کا، به بی ئەوه ی که کهس پیی بزانی، بو نمونه میرد ده توانی تو مار که ریکی شاراو له سه ر خه تی ته له فوونه که ی ماله وه ی ره بت بکا، هه رچی قسه و قسه ی نه یی ژنه که یه تی بو ی تو مار بکا (وه رگیر).

(۱۸) تقدم فی مجلد ثالث. تسلسل/ ۹۲ رقم/ ۲۳۵۱/۱.

(۱۹) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۵۷۶- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَوْمًا: أَتَدْرُونَ
أَيْنَ تَذْهَبُ هَذِهِ الشَّمْسُ؟ قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: إِنَّ هَذِهِ تَجْرِي حَتَّى تَنْتَهِيَ
إِلَى مُسْتَقَرِّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَخِرُّ سَاجِدَةً وَلَا تَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُقَالَ لَهَا ارْتَفِعِي
ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَرْجِعُ فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَطْلِعِهَا ثُمَّ تَجْرِي حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى
مُسْتَقَرِّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَخِرُّ سَاجِدَةً وَلَا تَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُقَالَ لَهَا ارْتَفِعِي ارْجِعِي
مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَرْجِعُ فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَطْلِعِهَا ثُمَّ تَجْرِي لَا يَسْتَنْكِرُ النَّاسُ مِنْهَا
شَيْئًا حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا ذَاكَ تَحْتَ الْعَرْشِ فَيُقَالَ لَهَا ارْتَفِعِي أَصْبِحِي طَالِعَةً مِنْ
مَغْرِبِكَ فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَغْرِبِهَا. فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَتَدْرُونَ مَتَى
ذَاكُمْ ذَاكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا
خَيْرًا. رواه الشيخان والترمذي (٢٠):

ئەبو زەر (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: روژئی پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسهرین)
فەرمووی: ئایا دهزانن ئەم خوڤه بو کوی دهچی؟ عهزریان کرد: خوداو
پیغه مبهیری خودا خویمان باشی دهزانن، فەرمووی: گشت روژئی ئەم خوڤه
چهرخه خوی دهکاو دهپوا ههتا دهگاته ئارامگای روژانهی خوی، کهوا
له ژیر تهخت و باره گاو عهرشی خودادا، جا لهوی دهکهوی به رووداو
کوپنوش دهباو له کوپنوشا ده مینیته وه لهسهر ئەو حاله زیکری خودای
خوی دهکا، تاپیی دهگوترئ هه لهسهر وه له شوینی روژانی خوته وه دیسانه وه
هه لپیروه، جا ئەویش دهگه پیته وه له جیگه ی هه لهاتنی جارانی خویه وه
وهک جاری جارانی هه ل دیته وه، ئیتر هه موو جاری ئەمه کاریه تی و شتیکی
وای ئی روو نادا که خه لک نه یان دیبی، تا روژئی به ئاسایی دهپواو کهس
ههست به هیچی ناکا، دهپوا تا دهگاته وه ئارامگاکه ی بن عهرشی و، لهوی
جاران ئاسایی دهچیته وه کوپنوش و چاوه پروان دهگاته وه که وهک جاری

(٢٠) تجرید البخاری/ ٣/ ٤٢٣ رقم/ ١٢٩١ = ٣١٩٩، ٤٨٠٢، ٤٨٠٣، ٧٤٢٤، ٧٤٣٣. مسلم. ایمان: ٣٩٧، ٣٩٤ -

٣٩٩. أبو داود. حروف وقرءات ٤٠٠٢. ترمذی فتن: ٢١٨٦، ٢٢٢٧.

جارانی رینگە پێ بدری و پێی بگوتری لە شوینی رزانی خۆتەو هەلبێرەو، بەلام ئەم جارە پێی دەگوتری: هەلسەرەو بەلام لە خۆشاووە هەلبی، ئەویش لە خۆشاووە هەلدی! ئەوجا حەزەت (سەلام و سەلات و دروود و رحەمت و فەرپەرگەتی خودای گەرەو سەرورە لەسەربێو، بە پیروزیی و بەرەگەتی سەلاواتدان لە سەری، خودا هەموو خەم و پەژارەیه کمان بپروینێتەووە لە هەموو لایەکەو دەرووی رحەمتی خۆیمان ئی بکاتە) ئەوجا حەزەت (دروودی خودای لەسەرب) فەرمووی: دەزانن ئەمە کەیه؟ ئەمە ئەو کاتیە کە خودا لە بارەیهووە فەرموویەتی:

{يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا - ٦ / ١٥٨} → (ب - ٦ ل - ١٦٥)

داخەکەم جار جارە هەلە چا پی سەیر روودەدا، مەبەستی رستەو فەرموودە کە لەسەدا سەدی چەواشە دەکا، وەک تەفسیری ئەم ئایەتە پیروژە کەوا لە بەرگی شەشەمدا لە لاپەرە سەدو پەنجاو هەشتەدا، دیپری هەرە دواوەی بەهەلە ئاوا نووسراوە: موسوڵمان بووبی. وە ئی راستەکە ی ئاوا یە: موسوڵمان نەبووبی. خودا یاربێ لە کۆتایی ئەم دەفتەرەو گە ئی لەم هەلە زۆر زەقانه راست دەکەمەو، وەک ئەم هەلە یە لە بەرگی چوارەمدا لە لاپەرە (١٦٦) دا لەسەری دیپری شان دەهەمدا: هەلە: حەرام، راست: حرام نییە، هەرwa: ب-١ ل-٤٥ دیپری هەشت: هەلە: قسەو باسیان بو دامەزینن. راست: قسەو باسیان بو دامەزینن. (وەرگێڕ)

٥٥٧٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدِيثًا لَمْ أُنْسِهِ بَعْدَ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ الْآيَاتِ خُرُوجًا طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَخُرُوجُ الدَّابَّةِ عَلَى النَّاسِ ضُحًى فَأَيُّهُمَا كَانَتْ قَبْلَ صَاحِبَتِهَا

فَالْآخَرَىٰ عَلَىٰ أَثَرِهَا قَرِيبًا. رواه مسلم وأبو داود، وزاد: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَكَانَ يَقْرَأُ الْكُتُبَ النُّزْلَةَ وَأَظُنُّ أَوَّلَهُمَا خُرُوجًا طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا^(٢١):

عبداللای کوپی عه‌مر (خودایان ئی رازی بئ) فه‌رمووی: ئەم فه‌رمووده‌یه‌م له زاری پیروزی پیغه‌مبه‌ر خو‌ی (درو‌دی خودای له‌س‌رین) بیستووه، هیشتا له‌به‌رم ماوه‌و له‌یاد‌م نه‌چۆته‌وه، به‌ گو‌یی خو‌م گو‌یم لی‌ی بو‌و فه‌رمووی: یه‌که‌م نیشانه‌ی هه‌ره‌ گه‌وره‌ی هاتنی رو‌ژی ره‌ستا‌خیز که‌ رو‌وده‌دا یه‌کی‌که‌ له‌م دو‌و رو‌وداوه‌ گه‌وره‌یه: یا ده‌رچوون و هه‌له‌هاتنی خو‌ره له‌ خو‌رئاواوه، یا په‌یدا بوونی ده‌عبا بن عه‌ردیله‌یه که‌ مه‌شه‌ووره به‌ دا‌به‌تول نه‌رز، که‌ له‌کاتی چیشته‌نگاودا له‌ زه‌وی سه‌فا ده‌رده‌چئ و ده‌دا به‌سه‌ر مه‌ردوومدا، جا ئەم دو‌و نیشانه‌یه هه‌ر کامی‌کیان له‌ پێش نه‌وی تریانه‌وه رووی‌دا ئیت‌ر نه‌وی تریشیان دوا به‌دوای نه‌و به‌ زووی رووده‌دا. (م/د).

ئهبو داود (رحمه‌تی خودای لێین) ئەمه‌ی پتر کردووه: عه‌بدوللا - که‌ خو‌ی نامه‌ نار‌دراو (کتیبه‌ مونه‌ززه‌له‌)کانی خو‌یند بو‌و - ده‌یگوت: من واده‌زانم که‌ ده‌رچوونی خو‌ر له‌ خو‌رئاواوه وه‌ پێش ده‌رچوونی ده‌عبا بن عه‌ردیله ده‌که‌وئ. ته‌ماشای ئەم شو‌ینه‌ بکه، بو‌زانیاری پتر → (ب-٧ز- ١٠ ل - ٧٦).

٥٥٧٨- ولمسلم في الإيمان: إِنَّ اللَّهَ يَنْعُثُ رِيحًا مِنَ الْيَمَنِ أَلَيْنَ مِنَ الْخَرِيرِ فَلَا تَدْعُ أَحَدًا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ إِلَّا قَبَضَتْهُ^(٢٢):

حه‌زه‌رت (درو‌دی خودای له‌س‌رین) ده‌فه‌رموئ: خودا له‌ یه‌مه‌نه‌وه‌ که‌زه‌ بایئ هه‌لده‌کا، له‌ ناو‌ریشتم نه‌مه‌تر ده‌بئ، نه‌و که‌سه‌ی تو‌سقا‌لئ ئی‌مان و باوه‌ر له‌ دل‌یدا‌بئ نه‌و که‌زه‌بایه‌ گیانی ده‌کی‌شئ! (م).

٥٥٧٩- وللشيخين: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا عَلَىٰ شِرَارِ النَّاسِ^(٢٣):

^(٢١) مسلم. فتن: ٧٣٠٩. أبو داود. ملاحم وفتن: ٤٣١٠. ابن ماجه. فتن: ٤٠٦٩. تحفة الأشراف / ٨٩٥٩.

^(٢٢) مسلم. ایمان: ٣٠٨.

^(٢٣) مسلم. فتن: ٧٣٢٨.

حه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: هه‌تا مه‌ردوم هه‌موو گه‌ندو به‌د نه‌بن قیامت هه‌لناسی (ش).

٥٥٨٠- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى لَا يُقَالَ فِي الْأَرْضِ اللَّهُ. رواه مسلم والترمذي^(٢٤).

ئه‌نه‌س (خودای ئی‌زانی بئ) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: قیامت هه‌لناسی هه‌تا وای لی‌دی که‌س نابئ له‌سه‌ر رووی زه‌وی ناوی خودابینئ و بئی: الله، الله! (م/ت).

٥٥٨١- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكُونَ أَسْعَدَ النَّاسِ بِالْأَلْيَا لُكْعُ ابْنِ لُكْعٍ. رواه الترمذي بسند حسن^(٢٥).

حوزه‌یفه (خودای ئی‌زانی بئ) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: قیامت هه‌لناسی هه‌تا وای لی‌دی نامه‌ردی کوپی نامه‌رد شادمانترین که‌س ده‌بی به‌خو‌شیی دنیا: (ت-س/ح).

١٠٦) خێره‌که‌وره‌یی به‌نده‌یی و خودا په‌رستی له‌ ناخه‌زه‌مانا

فضل العبادة في آخر الزمان

٥٥٨٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَفَ عَلَى النَّاسِ جُلُوسٍ فَقَالَ: أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِخَيْرِكُمْ مِنْ شَرِّكُمْ؟ قَالَ: فَسَكُّتُوا فَقَالَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَالَ رَجُلٌ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنَا بِخَيْرِنَا مِنْ شَرِّنا. قَالَ: خَيْرُكُمْ مَنْ يُرْجَى خَيْرُهُ وَيُؤْمَنُ شَرُّهُ وَشَرُّكُمْ مَنْ لَا يُرْجَى خَيْرُهُ وَلَا يُؤْمَنُ شَرُّهُ^(١).

ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی‌زانی بئ) فه‌رمووی: چه‌ن که‌سئ دانیشتبوون پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) له‌ دیاریان راوه‌ستاو فه‌رمووی: هو‌شیار بن با

^(٢٤) مسلم. إيمان: ٢٤، ٢٧٣.

^(٢٥) رواه الترمذي بسند حسن.

^(١) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

پیٚتان بَلِّیم که کامانه‌تان باشن و کامانه‌تان خراپن گوتی: کهس قسه‌ی نه‌کرد، هه‌تا پیٚغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) سئ جار وای فهرموو، ئه‌وسا پی‌اوئ گوتی: ئاده‌ی فهرموو پیٚمان بفهرموو ئه‌ی پیٚغه‌مبه‌ری خودا! که باش و خراپمان ده‌بی چوئن بی، فهرمووی: باشه‌کانتان ئه‌و که‌سانه‌تانن که هومیدی خیریان ئی ده‌کری و مه‌ردوم له‌ زیان و شه‌ریان دلنیا، خراپه‌کانیشتان ئه‌و که‌سانه‌تانن که نه‌ئومیدی چاکه‌یان ئی ده‌کری و نه‌ خه‌لک له‌ زیان و شه‌ریان دل نیاده‌بن! (ت-س/ص).

۵۵۸۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ الصَّابِرُ فِيهِمْ عَلَى دِينِهِ كَالْقَابِضِ عَلَى الْجَمْرِ. رواهما الترمذي^(۲):

ئه‌نه‌س (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیٚغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: مه‌ردوم ده‌که‌ونه‌ روژیکه‌وه پی‌اوئ ئایینداری خوگر له‌ ناویاندا وه‌ک که‌سئ وایه‌ که‌ پشکوویی ئاگری سوور له‌ناو له‌پیدا‌بی! (ت-س/غریب).

۵۵۸۴- عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْعِبَادَةُ فِي الْهَرَجِ كَهَجْرَةِ إِلَيَّ. رواه مسلم والترمذي^(۳):

له‌ مه‌عقیلی کوپی یه‌ساره‌وه (رمزای خودای لیبین) پیٚغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: له‌کاتی بشیویی و کوشت و بریندا خودا په‌رستی وه‌ک هیجره‌ت و کوچ کردن بو‌لای من وایه. (م/ت).

۵۵۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِيَّاكُمْ فِي زَمَانٍ مَنْ تَرَكَ مِنْكُمْ عَشْرًا أَمْرًا بِهِ هَلَكَ ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ مَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ بِعَشْرٍ مَا أَمَرَ بِهِ نَجَا. رواه الترمذي بسند غريب. نسأل الله الامن في الغربة آمين^(۴):

(۲) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

(۳) مسلم. فتن: ۷۳۲۶. ترمذي. فتن: ۲۲۰۱. ابن ماجه. فتن/۳۹۸۵.

(۴) رواه الترمذي بسند غريب.

ئه‌بو هوره‌یره (خۆشنوویی خودای لیبن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئیوه ئیستا له‌ چه‌رخیکی وادان ئه‌وه‌ی له‌ ئیوه (واته: له‌ یارانی چه‌زهره‌ت) ده‌یه‌کی ئه‌وه‌ی داوای ئی ده‌کرێ نه‌یکا ده‌فه‌وتی، به‌لام روژی ده‌بی ئه‌وه‌ی له‌ ئیوه (واته: له‌ موسولمانان) ده‌یه‌کی ئه‌رکی سه‌رشانی خۆی جیبه‌جی بکا رزگاری ده‌بی! (ت - سه‌نه‌ده‌که‌ی غه‌ریبه، به‌لام وه‌ك دانهر له‌ شه‌رحه‌که‌دا ده‌فه‌رموی: (رمزای خودای لیبن): ئهم فهرمووده‌یه‌ی تر له‌م شوینه‌دا پشتیوانی ده‌کا، ته‌ماشای به‌رگی شه‌شه‌م چاپی یه‌که‌م/ لاپه‌ره (١٤٢) بفهرموو، فهرمووده‌ی بیست و یه‌ك و بیست و دوو = ژماره‌/ ٢١/ ٣٨٤٦ و ٢٢/ ٣٨٤٧ له‌ چاپی دووهم. وه‌رگێر

١٠٧) به‌هۆی زۆربوونی تاوان و گوناوه‌ ناهه‌رمانی خوداوه‌ روچوون به‌ ناخی زه‌ویدا روو ده‌داو دی و شاره‌ و لات به‌ دانیشه‌وه‌ کانیانه‌وه‌ له‌ پر رووده‌ چن و، که‌لی مرقووه‌ ناده‌ میزاد ده‌بن به‌ مه‌یموون و به‌رازو ده‌عباو ده‌عه‌جانی

حلول الخسف والمسح وأنواع البلاء بكثرة العصيان

٥٥٨٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَكُونُ فِي آخِرِ هَذِهِ الْأُمَّةِ خَسْفٌ وَمَسْحٌ وَقَذْفٌ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِذَا ظَهَرَ الْخَبْثُ^(١):

عائیشه (خودای ئی زانی بن) له‌ چه‌زهره‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: له‌چینه‌کانی دوا‌یی ئهم ئۆمه‌ته‌دا ئهم به‌لایانه‌ روو ده‌ده‌ن: روچوون به‌ ناخی زه‌ویدا، بوون به‌ به‌رازو مه‌یموون و ده‌عباو، به‌رده‌ باران و ئاگر باران و شتی وا. گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! باشه‌ ئه‌گه‌ر پیاو چا‌کانیشه‌مان له‌ناو دا‌بن هه‌ر له‌ناو ده‌چین؟ فهرمووی: به‌ئێ که‌ ده‌غه‌لی و گه‌ندی و چه‌په‌لی په‌ره‌ی سه‌ندا. (ت- س/ غه‌ریب).

^(١) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۵۵۸۷- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ خُسْفٌ وَمَسْحٌ وَقَذْفٌ، فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَتَى ذَاكَ؟ قَالَ: إِذَا ظَهَرَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَارِفُ وَشَرِبَتِ الْخُمُورُ^(۲).

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (رهزای خودا له‌خوی و له‌حوصه‌ینی باوکی) له‌پیغه‌مبه‌روه (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: له‌ناو ئەم گه‌لی ئیسلامه‌دا ئەم موصیبه‌تانه‌ روو ده‌دهن: روچوون به‌ ناخی زه‌ویداو، بوون به‌ مه‌یموون و به‌رازو ده‌عباو ده‌عه‌جانی، هه‌روا سه‌نگه‌ باران و شتی وایش روو ده‌دهن جا پیاوئ - له‌ موسولمانان. عه‌رزی کرد: ئەه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئەمه‌ که‌ی ده‌بی؟ فهرمووی: کاتی ژنی گوورانی بیژو ده‌موئل و زوپنا و مؤزیقه‌ لی‌دان و بلوئرو ته‌مووره‌ ژه‌ندن ژور بوون، وه‌ به‌ناشکرا له‌به‌ر چاوی خه‌لک به‌بی ترسی توئه‌ لی سه‌ندن مه‌ی و ئاره‌ق خورایه‌وه‌ ئەم به‌لایانه‌ روو ده‌دهن! (ت - س/ غه‌ریب).

۵۵۸۸- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا فَعَلَتْ أُمَّتِي خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً حَلَّ بِهَا الْبَلَاءُ. فَقِيلَ: وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِذَا كَانَ الْمَغْنَمُ دُولًا وَالْأَمَانَةُ مَغْنَمًا وَالزَّكَاةُ مَغْرَمًا وَأَطَاعَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ وَعَقَّ أُمَّهُ وَبَرَّ صَدِيقَهُ وَجَفَأ أَبَاهُ وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ فِي الْمَسَاجِدِ وَكَانَ زَعِيمُ الْقَوْمِ أَرَذَلَهُمْ وَأَكْرَمَ الرَّجُلُ مَخَافَةَ شَرِّهِ وَشَرِبَتِ الْخُمُورُ وَلَيْسَ الْحَرِيرُ وَالْخِدَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَارِفُ وَلَعَنَ آخِرُ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَوَّلَهَا فَلْيَرْتَقِبُوا عِنْدَ ذَلِكَ رِيحًا حَمْرَاءَ أَوْ خُسْفًا وَمَسْحًا^(۳).

عه‌لی (رهزای خودای لی‌بین) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: کاتی گه‌لی من ئەم پازده‌ ره‌وشه‌ به‌ ده‌یان کرد، ئیتر ده‌ردو به‌لاو وه‌ی و دووچار بوون سه‌ریان تی ده‌کا. گو‌ترا: ئەه‌ی ره‌وانه‌ کراوی خودا! ئەو ره‌وشانه‌ چین؟ فهرمووی: کاتی وای لی‌هات:

^(۲) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۳) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

١. مالى دەولەت و سامانى مىللەت لەناو چەند كەسىكا دەستاو دەستى پى
بكرى. (وەك ئىستا - ٢٩/٥/٢٠٠٨). (وەرگىڤ)
٢. وەسپاردەو ئەمانەت بە چاوى تالانى تەماشىا بكرى.
٣. وەزەكات بە جەرىمەو باج و سەرانه دابىرى.
٤. وە پىاو لە ھەموو شتىكا بەگوڤى ژنى خۆى بكا وەبى گوڤى و بى دلى
داىكى خۆى بكا.
٥. وە بۆ برادەرى باش بى.
٦. وە بۆ باوكى خراپ.
٧. وە ھەراو زەناو دەنگە دەنگ لەناو مزگەوتا بكرى.
٨. وە خۆڤىترىنى گەل و مىللەت ببى بە سەرۆك و سەردارىان!
٩. وە پىاوى خراپ (لە ترسى زىان و وەزەن و شەپى) قەدرو رىزى ئى بگىرى!
١٠. وە مەى و ئارەق و شەراب بە ئاشكرا بخورىتەو.
١١. وە ئاورىشم لەبەر بكرى.
١٢. وە ژنى گۆرانى بىژ - وەك شوان و گاوان و رەنجبەر - رابگىرى و بۆ ئەوەى
گۆرانى بلنى و ئاھەنگ بگىڤرى مووچەو بەراتى بۆ بېرىتەو.
١٣. وە ئامىرى بەزم و رەزم و زوپنا ژەندەن زۆر ببى.
١٤. وە چىنى پاشىنى ئەم مىللەتى ئىسلامەيش نەفرەت و لەعنەت لە چىنى
پىشىنى خۆيان بكن، گوايە ئەمانە پىشكەوتن خوازن و ئەوان
كۆنەپەرست بوون. كاتى وى لىھات و ئەم رەوش و رەفتارە خراپانە
رووياندا ئەو ھەلە با ئەو خەلكە چاوەپوانى بايەكى سوور بكن، يا
چاوەنواڤى رۆچوون بە ناخى زەويدا بكن، بەھۆى بوومەلەرزەو
تەقىنەوەى بوركان و شتى ترى واو، يا چاوەپوانى بوون بە دەعباو
دەعەجانى بكن! (ت - سەند غەرىب).

٥٥٨٩- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا مَشَتْ أُمَّتِي الْمُطِيطِيَاءُ وَخَدَمَهَا أَبْنَاءُ الْمُلُوكِ فَارِسَ وَالرُّومَ سَلَطَ شِرَارُهَا عَلَى خِيَارِهَا. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةُ التِّرْمِذِيُّ^(٤):

ئیبینو عومەر (عزای خودایان یبێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) فەرمووی: کاتێ ئۆمەتی من بە کەش و فەش و لەنجەولار رویشتن، وە ئەوێ فەرس و رۆم - کە خۆیان ئەوێ پادشایان - رازەو خزمەتیان کردن، ئەو کاتە خودا گەندو بەدو خراپەکانیان زāl دەکا بەسەر باشەکانیاندا (ت - سەند غەریب).

٥٥٩٠- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَهُ: يَا أَنَسُ إِنَّ النَّاسَ يَمَصُّرُونَ أَمْصَارًا وَإِنَّ مِصْرًا مِنْهَا يُقَالُ لَهُ الْبَصْرَةُ أَوِ الْبَصِيرَةُ فَإِنْ أَلْتَ مَرَزْتَ بِهَا أَوْ دَخَلْتَهَا فَإِيَّاكَ وَسَبَاحُهَا وَكِلَاءُهَا وَسُوقُهَا وَبَابُ أَمْرَانِهَا وَعَلَيْكَ بِضَوَاحِيهَا فَإِنَّهُ يَكُونُ بِهَا خَسْفٌ وَقَذْفٌ وَرَجْفٌ وَقَوْمٌ يَبِيتُونَ يُصْبِحُونَ قِرْدَةً وَخَتَازِيرَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي الْمَلَا حِمٍّ^(٥):

ئەنەس (خۆشنوودی یبێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەربێ) پێی فەرمووم: ئەو ئەنەس! خەڵک چەن گەورە شارێ دروست دەکەن، شارێ لەو شارانە یا ناوی بەصرە دەبێ یا ناوی بوصەیرە دەبێ، جا ئەگەر دنیا بوو ریت کەوتە ئەوێ، یاخود چوویتە ناوی ئەو خۆت لەم شوێنانە دووربگرە: لە شۆرەکاتەکە و لە میناو بەندەرەکە و لە بازارەکە و لە سەراکە، چونکە لەم شوێنانە روچوون و بەردو ئاسن بارین و گەردە لوول و بوومەلەرزە و شتی وا روو دەدەن، هۆزیکیش کەشەو دەخەون ئادەمیزادن، بەلام کە بەیانی هەڵدەستن بوون بە مەیموون و بەراز، وەئێ قەیناکا ئەگەر لە دەورو بەرهەکە بیت. (د - س/ص).

^(٤) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(٥) بسند رجاله رجال الصحيح (شرحه).

۱۰۸) باسی جهوته م: باسی خهلیفه مههدی (خودای فی رازی بن)

الباب السابع: فی الخلیفة المهدی (رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ)

۵۵۹۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْقُبَيْطِیَّةِ قَالَ: دَخَلَ الْحَارِثُ بْنُ أَبِي رَبِيعَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَفْوَانَ (رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمَا) وَأَنَا مَعَهُمَا عَلَى أُمَّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا) فَسَأَلَاهَا عَنِ الْجَنْشِ الَّذِي يُخَسَفُ بِهِ وَكَانَ ذَلِكَ فِي أَيَّامِ ابْنِ الزُّبَيْرِ فَقَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): يَعُودُ عَائِدَةٌ بَالِبِتٍ فَيَنْعَثُ إِلَيْهِ بَعَثٌ فَإِذَا كَانُوا بَيْنَدَاءَ مِنَ الْأَرْضِ خُسِفَ بِهِمْ. فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَكَيْفَ يَمُنُّ كَانَ كَارَهَا قَالَ يُخَسَفُ بِهِ مَعَهُمْ وَلَكِنَّهُ يُنْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى نَبْتِهِ. وَفِي رَوَايَةٍ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَفْوَانَ: أَمَّا وَاللَّهِ مَا هُوَ بِهَذَا الْجَنْشِ الْآتِي لِقِتَالِ ابْنِ الزُّبَيْرِ. رَوَاهُ الْأَرْبَعَةُ^(۱).

عبداللای کوپی قیبتیه فهرمووی: حاریسی کوپی ربیعو عبداللای کوپی صفوان (رمزای خودایان فی بن) چوون بو لای نومو سهلهمه (رمزای خودای لبین) منیش لهگهلیاندا چووم، له بارهی ئهو لهشکره وه که زهوی قوتیان دهدا له نومو سهلهمه یان پرسیار کرد، ئهم پرسیارو وهلامه ییش له رۆژانی شوپشه که ی ئیبنو زهوبه یردا بو، نومو سهلهمه له وهلاما فهرمووی: پیغه مبهری (دروودی خودای لهسهرین) فهرمووی: په نابهری په نا دهباته بهر کابه تۆللاو لهشکرئ دهنیرن بو سهری، که ئهو لهشکره دهگه نه بیابانی لهوی زهوی قوتیان دهداو به ناخی عهردا دهچنه خوارئ و نوقم دهبن! منیش عهرزیم کرد: ئهی پیغه مبهری خودا! باشه ئه دیی ئهو کهسه ی که هزی ئی نه بی به لام به زور هیترابئ بو ئهو په لاماره ئهو حالی چوون دهبی، فهرمووی: ئه ویش لهگه ل ئهواندا زهوی ههلی دهلووشئ به لام له رۆژی قیامه تدا خودا به پیی نیازی دلی خوی زیندووی دهکاته وه. له گیرانه وهیه کا: عبداللای کوپی صفوان فهرمووی: ئه دی به خودا ئهو لهشکره که زهوی لووشیان دهدا ئهم لهشکره نییه که ئیستا له شامه وه هاتوون بو کوشتاری عبداللای کوپی زوبه یر. (ش/د/ت).

(۱) مسلم. فتن: ۷۱۶۹. ابو داود. المهدي: ۴۲۸۹.

٥٥٩٢- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَكُونُ اخْتِلَافٌ عِنْدَ مَوْتِ خَلِيفَةٍ فَيَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ هَارِبًا إِلَى مَكَّةَ فَيَأْتِيهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ فَيَخْرِجُونَهُ وَهُوَ كَارِهٌ فَيَبَايَعُونَهُ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ وَيُبْعَثُ إِلَيْهِ بَعَثٌ مِنَ الشَّامِ فَيُخَسَفُ بِهِمْ بِالْبَيْدَاءِ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ فَإِذَا رَأَى النَّاسُ ذَلِكَ أَتَاهُ أَبْدَالُ الشَّامِ وَعَصَائِبُ أَهْلِ الْعِرَاقِ فَيَبَايَعُونَهُ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ ثُمَّ يَنْشَأُ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ أَخَوَالُهُ كَلْبٌ فَيُبْعَثُ إِلَيْهِمْ بَعَثًا فَيُظْهِرُونَ عَلَيْهِمْ وَذَلِكَ بَعَثٌ كَلْبٍ وَالْحَبِيبَةُ لَمَنْ لَمْ يَشْهَدْ غَيْمَةَ كَلْبٍ فَيَقْسِمُ أَلْمَالُ وَيَعْمَلُ فِي النَّاسِ بَسْتَةً لِيَبْهَمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَيُلْقَى الْإِسْلَامُ بِجَرَانِهِ إِلَى الْأَرْضِ فَيَلْبَثُ سَبْعَ سِنِينَ ثُمَّ يُتَوَفَّى وَيُصَلَّى عَلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ. رواه أبو داود^(٢):

ئوم و سه‌له‌مه (خودای ئی زانی بن) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (درویدی خودای له‌سهری) ده‌فه‌رموی: له‌کاتی مردنی جینشینی‌کدا ده‌بی به‌کیشه‌و به‌ره‌و دووبه‌ره‌کی، پیاو‌یکیش (واته: مه‌دی) له‌خه‌لکی مه‌دینه‌ه‌لدی و ده‌روا بو‌مه‌ککه، خه‌لکی مه‌دینه‌یش شوینی ده‌که‌ون و هه‌رچه‌ن خو‌ی هه‌زی ئی نابئ به‌لام ئه‌وان ده‌یه‌ینه‌ ده‌ره‌وه‌ له‌ نیوانی روکن و مه‌قام په‌یمانی ده‌ده‌نی و ده‌یکه‌ن به‌ (خه‌لیفه - جینشین) ئه‌وجا له‌شامه‌وه‌ له‌شکرئ ده‌نیرن بو‌سه‌ری، که ده‌گه‌نه‌ بیا‌بانه‌که‌ی نیوانی مه‌ککه‌و مه‌دینه‌ له‌وی رۆده‌چن به‌ناخی زه‌ویداو زه‌وی قوتیان ده‌دا، کاتی که مه‌ردوم ئه‌مه‌ ده‌بینن ئیتر پیاو‌چا‌کانی شام (که پییان ده‌گوترئ: ئه‌بدالی شام: هاو گو‌پانی شام) و پیاو‌ما‌قولانی عیراق ده‌چن بو‌خزمه‌تی و په‌یمانی له‌گه‌ل ده‌به‌ستن، له‌پاشا کابرایه‌کی قوره‌یشی په‌یدا ده‌بی، وه‌ به‌پشتی هو‌زی که‌لبی خالوانی له‌شکر ریک ده‌خا، هه‌تا بچیت به‌گژ مه‌ه‌دیدا، مه‌ه‌دیش له‌شکرئ ده‌نیریته‌ سه‌ریان و له‌شکره‌که‌ی مه‌ه‌دی سه‌رده‌که‌ون به‌سه‌ر له‌شکرئ کابرا‌داو له‌شکره‌که‌ی که‌لب پیس تی‌ک ده‌شکین و مال و سامانی‌کی بی‌دا‌دیان به‌تالانی ئی ده‌گرن، مه‌ه‌دی بو‌خو‌ی ئه‌و مالی تالانییه‌ به‌عه‌داله‌ت دابه‌ش ده‌کا‌و له‌ناو خه‌لکا به‌سوننه‌ت و شه‌ریعه‌تی

(٢) بسند رجاله رجال الصحيح (شرحه).

پیغمبره موسولمانان (درووی خودای له سرین) رهفتارو کردار دهکا، وه ئایینی نیسلام له ولاتدا پهلوپو داده کوتی و دادهمه زری، نهوجا نه جینشیننه ههوت سال ئاوا ده مینیتته وه، له پاشا دهری و موسولمانان نویژی مردووی له سه دهکهن! (د-ح/ص).

٥٥٩٣- عَنْ أَبِي نَضْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: يُوْشِكُ أَهْلُ الْعِرَاقِ أَنْ لَا يُجَبِّي إِلَيْهِمْ قَفِيْزٌ وَلَا دِرْهَمٌ. قُلْنَا مِنْ أَيْنَ ذَاكَ قَالَ مِنْ قَبْلِ الْعَجَمِ يَمْتَنِعُونَ ذَاكَ؟ ثُمَّ قَالَ: يُوْشِكُ أَهْلُ الشَّامِ أَنْ لَا يُجَبِّي إِلَيْهِمْ دِينَارٌ وَلَا مُدًى. قُلْنَا مِنْ أَيْنَ ذَاكَ قَالَ مِنْ قَبْلِ الرُّومِ. ثُمَّ سَكَتَ هُنَيْئَةً ثُمَّ قَالَ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَكُونُ فِي آخِرِ أُمَّتِي خَلِيفَةٌ يَخْشَى الْمَالَ حَقًّا لَا يَعْدُهُ عَدْدًا. قَالَ قُلْتُ لِأَبِي نَضْرَةَ أَتَرَى أَنَّهُ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَقَالَ: لَا^(٣).

ئهو نه ضره (خودای نازنی بن) فهرمووی: جاری له لای جابیر بووین فهرمووی: هاکا خه لکی عیراق خهرجی خه له و خهرمان و، مهکات و باجی مال و خهرجی پوول و پاره یان نه دا! گوتمان: نه وه له بهرچی؟ فهرمووی: عه جهم نه و لاتته داگیر دهکهن و قه ده غه ی نه وه یان ئی دهکهن، له پاشا فهرمووی: هاکا خه لکی شام سه رانه و باج و خهرجی خه له و پوولیان نه دا! گوتمان: نه ی نه وه له بهرچی؟ فهرمووی: به هووی رومه وه، له پاشا جابیر توژی راما و فهرمووی: پیغمبره (درووی خودای له سرین) فهرمووی: له چینی پاشینی ئومه تی مندا جینشینن ده بی به گوئل و مشت پاره و مال ده به خشیتته وه و به ژماردن نایژمیژی. جهریری قسه بهر (راوی) ده فهرمووی: گوتم به ئه بو نه ضره: ئایا تو له و باوه رده ای که نه وه عومه ری کوپی عه بدولعه زین بی؟ فهرمووی: نه. (م).

٥٥٩٤- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مِنْ خُلَفَائِكُمْ خَلِيفَةٌ يَخْشَى الْمَالَ حَقًّا لَا يَعْدُهُ عَدْدًا. رواهما مسلم^(٤).

(٣) مسلم. فتن: ٧٢٤٤.

(٤) مسلم. فتن: ٧٢٤٦.

ئەبو سه‌عید (خودای ئی رازی بن) له خو‌شه‌ویسته‌وه فهرمووی (دروودی خودای له‌سهرین): جین‌شینێ له جین‌شین‌ه‌کانتان مال به‌چنگ و مست - به‌بی شومار - به‌خه‌لک ده‌به‌خشی! (م - رحمه‌تی خودای لێین).

۵۵۹۵ - وَغَنَّهُ قَالَ: خَشِينَا أَنْ يَكُونَ بَعْدَ نَبِيِّنَا حَدَثٌ فَسَأَلْنَا نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: إِنَّ فِي أُمَّتِي الْمَهْدِيَّ يَخْرُجُ يَعِيشُ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا أَوْ تِسْعًا. قَالَ قُلْنَا وَمَا ذَلِكَ؟ قَالَ: سِنِينَ. قَالَ: فَيَجِيءُ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَيَقُولُ يَا مَهْدِيَّ أَعْطِنِي. قَالَ: فَيَحْتَنِي لَهُ فِي ثَوْبِهِ مَا اسْتَطَاعَ أَنْ يَحْمِلَهُ. رواه الترمذي^(۵).

ديسان فهرمووی: مه‌ترسیمان هه‌بوو که له پاشی مه‌رگی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) شتی رووبدا، له‌به‌ر ئه‌وه له پیغه‌مبه‌رمان پرسى، فهرمووی: مه‌هدى له‌ناو ئۆمه‌تما هه‌ل ده‌ستی، پینچ یا فهرمووی: هه‌وت، یا فهرمووی: نو ده‌ژی، گو‌تی: گوتمان پینچ و هه‌وت و نو‌ی چی؟ فهرمووی: سال فهرمووی: هه‌یه‌ پیاوی دئ بو‌لای ده‌لی: ئه‌ی مه‌هدی! به‌شم بده، ئه‌ی مه‌هدی به‌شم بده، ئه‌ویش پیاوه‌که چه‌ندی بو‌ه‌لبگی‌ی به‌لامشت ده‌یکاته کو‌شی! (ت - س/ح).

۵۵۹۶ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ لَمْ يَنْقُ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمَ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَنْعَثَ فِيهِ رَجُلًا مَنِيَّ أَوْ مِنْ أَهْلِ بَنِي يَؤَاطِئَ اسْمُهُ اسْمِي وَاسْمُ أَبِيهِ اسْمُ أَبِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَجَوْرًا. رواه أبو داود والترمذي.

عه‌بدوللا (ره‌زای خودای لێین) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئه‌گه‌ره‌کوو جیهان تاقه‌یه‌که روژی ماب‌ی خودا ئه‌و روژه درێژ ده‌کاته‌وه‌و قیامت هه‌لناسی تا خودا پیاوی له‌نه‌وه‌ی من ده‌نی‌ری، یا فهرمووی: پیاوی له‌که‌س و کاری من ده‌نی‌ری، سه‌ر رووی زه‌وی پر ده‌کا له دادو عه‌داله‌ت، وه‌کوو پرپه‌وه له زۆرو سته‌م له پیش هاتنی ئه‌ودا، ئه‌و پیاوه

(۵) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

خۆی هاوناوی خۆمه و باوکی هاوناوی باوکمه (واته: مه‌هدی ناوی موحه‌مه‌دی کوپی عه‌بدوللایه و له نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر خۆیه‌تی (د/ت-س/ص).

٥٥٩٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَهْدِيُّ مِنْنِي أَجَلِي الْجَنَّةِ أَقْنَى الْأَنْفِ يَمَلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مُلِئْتُ جَوْرًا وَظُلْمًا يَمْلِكُ سَبْعَ سِنِينَ^(٧).

ئهبو سه‌عید (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌رین) فهرمووی: مه‌هدی له‌ خۆمه، پیشه‌ سه‌ری رووته، لووتی درێژو که‌وانه‌یی‌هه سه‌ری لووتی باریکه، سه‌ر رووی زه‌وی پر ده‌کا له‌ دادو عه‌داله‌ت وه‌کوو چۆن له‌ پیش هاتنی ئه‌ودا پر بووه له‌ زۆرو سته‌م، وه‌ جه‌وت سالی‌ش حوکم ده‌کا. (د/حاکم-س/ص).

٥٥٩٨- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمَهْدِيُّ مِنْ عِثْرَتِي مَنْ وَلَدَ فَاطِمَةً. رواهما أبو داود والحاكم^(٨).

ئومو سه‌له‌مه (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) فهرمووی: مه‌هدی له‌ نه‌وه‌ی خۆمه، له‌ نه‌ته‌وه‌ی فاتیمه‌ی کچمه. (د/حاکم-س/ص).

٥٥٩٩- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَقَدْ نَظَرَ إِلَى ابْنِهِ الْحَسَنِ: إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ كَمَا سَمَّاهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَسَيَخْرُجُ مِنْ صُلْبِهِ رَجُلٌ يُسَمَّى بِاسْمِ نَبِيِّكُمْ يُشَبِّهُهُ فِي الْخُلُقِ وَلَا يُشَبِّهُهُ فِي الْخَلْقِ^(٩).

عه‌لی (ره‌زای خودای یه‌زین) سه‌رنجی جه‌سه‌نی کوپی خۆی داو فهرمووی: ئه‌م کوپه‌ی من گه‌وره‌و سه‌روه‌رو سه‌رداره‌، وه‌ک پیغه‌مبه‌ر خۆی (دروودی خودای له‌سه‌رین) وای ناو ناوه‌، له‌ پشتی ئه‌م پیاوێ هه‌ل ده‌که‌وی، ناوی موحه‌مه‌دی

(٧) بسند صحيح (شرحه).

(٨) بسند صحيح (شرحه).

(٩) سكت عن درجته الشارح.

کوپری عه‌بدوللا ده‌بی، وه‌ک ناوی من که پیغه‌مبه‌ری ئیوه‌م، به‌ ره‌فتاری شیرینی و خووی جوانی له‌ پیغه‌مبه‌ری ئیوه‌ ده‌کا، به‌لام به‌ شه‌کل و شیوه‌ به‌ ته‌واوی له‌و ناچی و له‌م لایه‌نه‌وه‌ هه‌ندی جیاوازی هه‌یه! (د- ئه‌بو داود).

۵۶۰۰- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ وَرَاءِ النَّهْرِ يُقَالُ لَهُ الْحَارِثُ بْنُ حَرَاثٍ عَلَى مُقَدِّمَتِهِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ مَنْصُورٌ يُوْطَى أَوْ يُمَكَّنُ لَأَلِ مُحَمَّدٍ كَمَا مَكَّنْتُ قُرَيْشَ لِرَسُولِ اللَّهِ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَجَبَّ عَلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ نَصْرُهُ أَوْ إِجَابَتُهُ. رواهما أبو داود^(۱۰):

دیسان عه‌لی (ره‌زای خودای نیی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری) فه‌رمووی: پیاوی له‌ ماوه‌رائوننه‌هر په‌یدا ده‌بی، ناوی حاریسی کوپری حه‌رراس ده‌بی، سه‌رکرده‌ی له‌شکره‌که‌ی ناوی مه‌نصور ده‌بی، وه‌ک چۆن قوهریش بوون به‌هۆی سه‌رکه‌وتنی موحه‌مه‌د و دامه‌زاندنی ئایینه‌که‌ی ئه‌و پیاوه‌یش ئاوا ده‌بی به‌هۆی سه‌رکه‌وتنی نه‌وه‌ی موحه‌مه‌د و دامه‌زاندنی دینی موحه‌مه‌د (دروودی خودای له‌سه‌ری) واجب و پیویسته له‌سه‌ر هه‌موو موسولمانی کۆمه‌کی ئه‌و پیاوه‌ بکا وه‌چی به‌ ده‌نگیه‌وه (دروودی خودای له‌سه‌ری).

۵۶۰۱- له‌ شه‌رحه‌که‌دا نه‌قل ده‌کا ده‌لی: حه‌ززه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ری) فه‌رموویه‌تی: مه‌هدی پیاویکه‌ له‌ نه‌وه‌ی من، رووی گه‌ش و پاک، وه‌ک ئه‌ستیره‌ی دره‌خشان و ورشه‌ داری ئاسمان، به‌ ره‌نگ و روخسار و رواله‌ت له‌ عه‌ره‌ب ده‌چی، به‌ له‌شولار له‌ ئیسرائیلی ده‌چی (واته: که‌من که‌له‌گه‌ته) زه‌وی پرده‌کا له‌ دادو عه‌داله‌ت، وه‌کوو چۆن له‌ پیش چه‌رخه‌ ئه‌ودا پر ده‌بی له‌ زۆرو سته‌م و ناهه‌قی دانیه‌شتوانی ئاسمان و زه‌وی به‌ خه‌لافه‌تی ئه‌و خوشنودو رازین! (رویانی / ابو نعیم / دیلمی / تبرانی).

^(۱۰) سکت عن درجته الشارح.

۱۰۹) کۆمه‌لی له موسولمانان هه‌ر له‌سه‌ر هه‌ق ده‌وام ده‌که‌ن هه‌تا قیامت ته‌واو نزیک ده‌بێته‌وه : (لا تزال طائفة على الحق إلى قرب الساعة)

۵۶۰۲- ئەم فەرمووده‌یه له به‌رگی هه‌شته‌مدا له‌سه‌ر باسی (الجهاد فرض کفایه) دا رابورد، فەرمووده‌ی چواره‌م. له گه‌ردا ئاوایه: گرویی له ئۆمه‌تی من ده‌ست له هه‌ق هه‌لناگرن، به‌ ئاشکرا په‌یره‌وی ئی ده‌که‌ن، ئه‌وه‌ی پشتیان له‌زه‌وی بداو پاشقولیان ئی دا زیان له‌وان نادا، ئه‌مانه‌ چین له‌دوا چین هه‌روا له‌سه‌ر هه‌ق ده‌مینن تا نزیک قیامت تا ئه‌وجه‌له‌ که‌ خودا له‌ یه‌مه‌نه‌وه‌ که‌زه‌ بایی ده‌نی‌ری و گیانی هه‌موو موسولمانی ده‌کی‌شی. (ت/د/م) لی‌ره‌دا ئه‌مه‌ی پته‌:

وزاد مسلم: فَيَنْزِلُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ أَمِيرُهُمْ نَعَالَ صَلِّ لَنَا. فَيَقُولُ لَا. إِنَّ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ أَهْلَاءٌ. تُكْرِمَةُ اللَّهِ هَذِهِ الْأُمَّةُ^(۱):

موسلیم (په‌ر گۆپی پی‌روزی له نوورو بۆن و به‌رامه‌ی خۆشی به‌هه‌شت بئ) ئه‌مه‌ی پته‌: کاتی عیسی‌ کۆپی مه‌ریه‌م (درووی خودای له‌سه‌ری) له ئاسمان دیته‌ خوارێ فەرمان‌په‌روای ئه‌و کاته‌ی موسولمانان عه‌ززی ده‌کا: وه‌ره‌ تو به‌رنوێژیه‌که‌مان بو بکه‌، عیسی‌ایش (درووی خودای له‌سه‌ری) ده‌فه‌رموی: نا من به‌رنوێژیتان بو ناکه‌م، خۆت بیکه‌ بۆیان، چونکه‌ ئیوه‌ که‌ ئومه‌تی موچه‌مه‌دن خۆتان له‌ناو خۆتاندا فەرمان‌به‌رو فەرمان‌په‌روای یه‌که‌ترین و ده‌شی ئیمام و به‌رنوێژو پی‌شه‌واو ئه‌مانه‌تان له‌ خۆتان بئ، ئه‌مه‌ به‌ریاری خودایه‌و کردوویه‌تی به‌ ده‌ستی ریزو قه‌درو له‌م ئۆمه‌ته‌ی ناوه‌!

۵۶۰۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّكُمْ مَنصُورُونَ وَمُصِيبُونَ وَمَفْتُوحٌ لَكُمْ فَمَنْ أَذْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَلْيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَلْيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَمَنْ كَذَبَ عَلَى مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ^(۲):

(۱) تقدم في مجلد ثامن. تسلسل/ ۱۹ رقم/ ۴۳۵۹/۴. مسلم. جهاد: ۴۹۲۷ - ۴۹۳۵. إيمان: ۳۹۳، ۳۹۰ -

۳۹۳. تجريد/ ۴ ل- ۶۰ رقم/ ۱۳۷۴ = ۳۴۴۹، ۳۴۴۸، ۳۴۷۶.

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

عبداللّٰ (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئیوه له سایه‌ی خوداوه ههر سه‌رکه‌وتوو ده‌بن و تالان و مالی زور ده‌گرن و ولاتیکی زور فه‌تج ده‌کن و خه‌لکه‌که‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی ئیوه‌دا موسولمان ده‌بن، ده‌ی ناموزگاریم ئه‌وه‌یه بو ئیوه: ههر کامی له ئیوه که‌وته ئه‌و روزه، با خودا له یاد نه‌کاو هه‌تا ده‌توانی له خودا بترسی، له هه‌مانکاتدا با فه‌رمان به‌ کاری په‌سه‌ند بکاو جلوگیری له کاری ناپه‌سه‌ند بکا، ناگادارین ههر که‌سی به‌ قه‌ستی درو هه‌لبه‌ستی و سوور بزانی ئه‌وه دروی په‌تییه‌و بینئ به‌ دهم منه‌وه ئه‌وه باشوینی خوئی له‌ناو ناگری دوزه‌خدا خوش بکا. (ت-س/ار/ص).

٤٠٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَانَ أَمْرًاؤُكُمْ خِيَارُكُمْ وَأَغْنِيَاؤُكُمْ سَمَحَاءَكُمْ وَأُمُورُكُمْ شُورَى بَيْنَكُمْ فَظَهَرُ الْأَرْضِ خَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ بَطْنِهَا وَإِذَا كَانَ أَمْرًاؤُكُمْ شِرَارَكُمْ وَأَغْنِيَاؤُكُمْ بُخْلَاءَكُمْ وَأُمُورُكُمْ إِلَى نِسَائِكُمْ قَبْطُنُ الْأَرْضِ خَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ ظَهْرِهَا. رواهما الترمذي^(۲):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ههر کاتی فه‌رماندارو کارگیره‌کانتان پیاوی باش بوون و داراو ده‌وله‌مهنده‌کانتان به‌خشنده‌و جوامیر بوون و له‌ناو خوتاندا کارو بارتان به‌راویژو راو ته‌گبیر بوو، ئه‌وه له‌م حاله‌دا ژیاننتان مایه‌ی باشییه‌ بو‌تان، به‌لام ئه‌گه‌ر فه‌رمانداره‌کانتان پیاو خراپ و به‌د بوون و داراو ده‌وله‌مهنده‌کانتان رژدو پیسکه‌و چرووک بوون و کاروباری گرنگتان له‌ ده‌ستی ژنه‌کانتاندا بوو ئه‌وه له‌م حاله‌دا مردنتان مایه‌ی خیره‌ بو‌تان! (ت-سند غریب).

له‌ پی‌رستی سووره‌ته‌کانی قورئاندا ئه‌م دوو شیعه‌رم نوسی‌بوو:

شوو‌را به‌ زوو‌خرووف روو‌که‌ش کراوه

داخ‌م له‌ ناوه‌مان به‌س ناوه‌س ماوه

^(۲) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

زۆر شت لهم دینه له‌کار خراوه

وه‌ک کورگان‌خواردوو قول‌ا‌خس ماوه!

(۱۱۰) نِیست‌ا جه‌جال وا له‌ناو دوور‌که‌یه‌کا کو‌تو زنجیر کراوه،
تا نه‌و کاته‌ی هه‌ل ده‌ستی : (الدجال الآن في جزيرة موق بالحدید)

۵۶۰۵- عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَكُنْتُ فِي صَفِّ النِّسَاءِ الَّتِي تَلِي ظُهُورَ الْقَوْمِ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَلَاتَهُ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَهُوَ يَضْحَكُ فَقَالَ: لِيَلْزَمَ كُلُّ إِنْسَانٍ مُصَلَّاهُ. ثُمَّ قَالَ: أَتَذَرُونَ لِمَ جَمَعْتُكُمْ. قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: إِنِّي وَاللَّهِ مَا جَمَعْتُكُمْ لِرَغْبَةٍ وَلَا لِرَهْبَةٍ وَلَكِنْ جَمَعْتُكُمْ لِأَنْ تَمِيمَا الدَّارِیَّ كَانَ رَجُلًا لَصْرَائِيًّا فَجَاءَ فَبَايَعَ وَأَسْلَمَ وَحَدَّثَنِي حَدِيثًا وَافَقَ الَّذِي كُنْتُ أُحَدِّثُكُمْ عَنْ مَسِيحِ الدَّجَالِ حَدَّثَنِي أَنَّهُ رَكِبَ فِي سَفِينَةٍ بَحْرِيَّةٍ مَعَ ثَلَاثِينَ رَجُلًا مِنْ لَخْمٍ وَجَدَّامَ فَلَعِبَ بِهِمُ الْمَوْجُ شَهْرًا فِي الْبَحْرِ ثُمَّ أَرْفَعُوا إِلَى جَزِيرَةٍ فِي الْبَحْرِ حِينَ مَغْرِبِ الشَّمْسِ فَجَلَسُوا فِي أَقْرَبِ السَّفِينَةِ فَدَخَلُوا الْجَزِيرَةَ فَلَقِيَتْهُمْ دَابَّةٌ أَهْلَبُ كَثِيرِ الشَّعْرِ لَا يُدْرُونَ مَا قَبْلُهُ مِنْ دُبُرِهِ مِنْ كَثَرَةِ الشَّعْرِ فَقَالُوا وَيْلَكَ مَا أَتَتْ؟ فَقَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قَالُوا وَمَا الْجَسَّاسَةُ قَالَتْ أَيُّهَا الْقَوْمُ اطْلُقُوا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فِي الدَّيْرِ فَإِنَّهُ إِلَى خَبَرِكُمْ بِالْأَشْوَاقِ. قَالَ: لَمَّا سَمِعْتُ لَنَا رَجُلًا فَرَقْنَا مِنْهَا أَنْ تَكُونَ شَيْطَانَةً قَالَ: فَأَنْطَلَقْنَا سِرَاعًا حَتَّى دَخَلْنَا الدَّيْرَ فَإِذَا فِيهِ أَعْظَمُ لِسَانٍ رَأَيْنَاهُ قَطُّ خَلَقًا وَأَشَدَّهُ وَثَاقًا مَجْمُوعَةً يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ مَا بَيْنَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى كَعْبَيْهِ بِالْحَدِيدِ قُلْنَا وَيْلَكَ مَا أَتَتْ؟ قَالَ قَدْ قَدَرْتُمْ عَلَى خَبَرِي فَأَخْبِرُونِي مَا أَنتُمْ قَالُوا نَحْنُ أَنْاسٌ مِنَ الْعَرَبِ رَكِبْنَا فِي سَفِينَةٍ بَحْرِيَّةٍ فَصَادَفْنَا الْبَحْرَ حِينَ اغْتَلَمَ بِنَا الْمَوْجُ شَهْرًا ثُمَّ أَرْفَعَانَا إِلَى جَزِيرَتِكَ هَذِهِ فَجَلَسْنَا فِي أَقْرَبِهَا فَدَخَلْنَا الْجَزِيرَةَ فَلَقِيَتْنَا دَابَّةٌ أَهْلَبُ كَثِيرِ الشَّعْرِ لَا يُدْرَى مَا قَبْلُهُ مِنْ دُبُرِهِ مِنْ كَثَرَةِ الشَّعْرِ فَقُلْنَا وَيْلَكَ مَا أَتَتْ فَقَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قُلْنَا وَمَا الْجَسَّاسَةُ قَالَتْ اعْمِدُوا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فِي الدَّيْرِ فَإِنَّهُ إِلَى خَبَرِكُمْ بِالْأَشْوَاقِ فَأَقْبَلْنَا إِلَيْكَ سِرَاعًا وَفَرَعْنَا مِنْهَا وَلَمْ نَأْمَنْ أَنْ تَكُونَ شَيْطَانَةً

فَقَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ نَخْلٍ بَيْنَانٍ قُلْنَا عَنْ أَىِّ شَأْنِهَا تَسْتَخِيرُ؟ قَالَ أَسْأَلُكُمْ عَنْ نَخْلِهَا
 هَلْ يُثْمِرُ قُلْنَا لَهُ نَعَمْ. قَالَ أَمَا إِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ لَا تُثْمَرَ قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ بُحَيْرَةِ الطَّبْرِیَّةِ.
 قُلْنَا عَنْ أَىِّ شَأْنِهَا تَسْتَخِيرُ؟ قَالَ هَلْ فِيهَا مَاءٌ قَالُوا هِيَ كَثِيرَةٌ الْمَاءِ. قَالَ أَمَا إِنَّ مَاءَهَا
 يُوشِكُ أَنْ يَذْهَبَ. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ عَيْنِ زُعَرَ. قَالُوا عَنْ أَىِّ شَأْنِهَا تَسْتَخِيرُ قَالَ هَلْ
 فِي الْعَيْنِ مَاءٌ وَهَلْ يَزْرَعُ أَهْلُهَا بِمَاءِ الْعَيْنِ قُلْنَا لَهُ نَعَمْ هِيَ كَثِيرَةٌ الْمَاءِ وَأَهْلُهَا يَزْرَعُونَ
 مِنْ مَائِهَا. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ نَبِیِّ الْأُمَیِّیْنَ مَا فَعَلَ؟ قَالُوا قَدْ خَرَجَ مِنْ مَكَّةَ وَنَزَلَ يَثْرِبَ.
 قَالَ أَقَاتَلَهُ الْعَرَبُ؟ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ كَيْفَ صَنَعَ بِهِمْ؟ فَأَخْبَرْتَاهُ أَنَّهُ قَدْ ظَهَرَ عَلَى مَنْ يَلِيهِ
 مِنَ الْعَرَبِ وَأَطَاعُوهُ قَالَ لَهُمْ قَدْ كَانَ ذَلِكَ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ أَمَا إِنَّ ذَلِكَ خَيْرٌ لَهُمْ أَنْ
 يُطِيعُوهُ وَإِلَى مُخْبِرُكُمْ عَنِّي إِلَيَّ أَنَا الْمَسِيحُ وَإِلَى أَوْشِكُ أَنْ يُؤْذَنَ لِي فِي الْخُرُوجِ
 فَأَخْرَجَ فَأَسِيرَ فِي الْأَرْضِ فَلَا أَدْعُ قَرْيَةً إِلَّا هَبَطْتُهَا فِي أَرْبَعِينَ لَيْلَةً غَيْرَ مَكَّةَ وَطَبِئَةً
 فَهَمَّا مُحَرَّمَتَانِ عَلَيَّ كِلْتَاهُمَا كَلَّمَا أَرَدْتُ أَنْ أَدْخُلَ وَاحِدَةً أَوْ وَاحِدًا مِنْهُمَا اسْتَقْبَلَنِي
 مَلَكٌ بِيَدِهِ السَّيْفُ صَلَّاتًا يَصُدُّنِي عَنْهَا وَإِنِّي عَلَى كُلِّ نَفْسٍ مِنْهَا مَلَائِكَةٌ يَحْرُسُونَهَا
 قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَطَعَنَ بِمُخَصَّرَتِهِ فِي الْمِنْبَرِ: هَذِهِ طَبِئَةُ هَذِهِ
 طَبِئَةُ هَذِهِ طَبِئَةُ. يَعْنِي الْمَدِينَةَ أَلَا هَلْ كُنْتُ حَدَّثْتُكُمْ ذَلِكَ. فَقَالَ: النَّاسُ نَعَمْ، قَالَ:
 فَإِنَّهُ أَعْجَبَنِي حَدِيثُ تَمِيمٍ أَنَّهُ وَافَقَ الَّذِي كُنْتُ أَحَدْتُكُمْ عَنْهُ وَعَنِ الْمَدِينَةِ وَمَكَّةَ ثُمَّ
 قَالَ: (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَلَا إِنَّهُ فِي بَحْرِ الشَّامِ أَوْ بَحْرِ الْيَمَنِ لَا بَلَّ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ مَا
 هُوَ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ مَا هُوَ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ مَا هُوَ. وَأَوَّمَأَ بِيَدِهِ إِلَى الْمَشْرِقِ. قَالَتْ
 فَحَفِظْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه مسلم وأبو داود والرمذي
 ولفظه: حَدَّثَنِي تَمِيمُ الدَّارِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ نَاسًا مِنْ أَهْلِ فَلَسْطِينَ رَكِبُوا سَفِينَةً فِي
 الْبَحْرِ فَجَالَتْ بِهِمْ حَتَّى قَدَفَتْهُمْ فِي جَزِيرَةٍ مِنْ جَزَائِرِ الْبَحْرِ فَبَإِذَا هُمْ بِدَابَّةٍ لَبَّاسَةٍ نَاشِرَةٍ
 شَعْرَهَا فَقَالُوا: مَا أَلَتْ قَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قَالُوا فَأَخْبَرِينَا. قَالَتْ: لَا أَخْبِرُكُمْ وَلَا
 أَسْتَخْبِرُكُمْ وَلَكِنْ اتُّوا أَقْصَى الْقَرْيَةِ فَإِنَّ ثَمَّ مَنْ يُخْبِرُكُمْ وَيَسْتَخْبِرُكُمْ. فَأَتَيْنَا أَقْصَى
 الْقَرْيَةِ فَبَإِذَا رَجُلٌ مُوثَّقٌ بِسِلْسِلَةٍ فَقَالَ: أَخْبِرُونِي عَنْ عَيْنِ زُعَرَ. قُلْنَا مَلَأَى تَذْفُقُ. قَالَ
 أَخْبِرُونِي عَنِ الْبَحَيْرَةِ قُلْنَا مَلَأَى تَذْفُقُ. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ نَخْلٍ بَيْنَانٍ الَّذِي بَيْنَ

الْأَزْدُ وَفِلَسْطِينَ هَلْ أَطْعَمَ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنِ النَّبِيِّ هَلْ بُعِثَ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ أَخْبِرُونِي كَيْفَ النَّاسُ إِلَيْهِ قُلْنَا سِرَاعٌ. قَالَ فَتَزَا نَزْوَةٌ حَتَّى كَادَ. قُلْنَا فَمَا أَتَتْ قَالَ إِنَّهُ الدَّجَالُ وَإِنَّهُ يَدْخُلُ الْأَمْصَارَ كُلَّهَا إِلَّا طَبِيبَةَ. وَطَبِيبَةُ الْمَدِينَةِ. (مَلَى اللَّهُ نَفْسًا عَلَى سَاقِهَا وَرَسَلَهُ)^(۱):

فاتیمه‌ی کچی قه‌یس (ره‌زای خودای لیب‌ن) فهرمووی: له ریزی ئافره‌تدا (که له پشت ریزی پی‌اوانه‌وه‌یه) له پشت پی‌غه‌مبه‌ره‌وه (دیو‌دی خودای له‌سهر‌بن) نویژم به جه‌ماعت کرد، جه‌زهرت (دیو‌دی خودای له‌سهر‌بن) که له نویژده‌که بۆوه چووه سهر دوانگه‌که‌و له سهری دانیششت، پی‌ده‌که‌نی، فهرمووی: با که‌س له جی‌گه‌ی خو‌ی نه‌بزو‌ی ئینجا فهرمووی: ئایا ده‌زانن که من له‌بهر چی ئی‌وهم کو‌کردۆته‌وه؟؟ فهرموویان: خوداو پی‌غه‌مبه‌ری خودا ده‌زانن! فهرمووی: به‌خودا بۆ ئه‌وهم کو‌نه‌کردوونه‌ته‌وه که به‌ته‌مای شتی بم یا مه‌ترسیم له شتی بئ به‌لام بۆ یه‌که‌م کو‌کردوونه‌ته‌وه تا ئهم داستانه خو‌ش و سه‌یرو پر سووده‌تان بۆ باس بکه‌م: ته‌میمی داری که جاران کابرایه‌کی نه‌صرانی بوو ئیستا هاتووه‌و په‌یمانی به‌من داوه‌و موسو‌لمان بووه، دلستان‌یی‌کی له باب‌ه‌ت جه‌جال‌وه بۆم گیرایه‌وه، ریکی ئه‌و قه‌سه‌یه‌ی که من ده‌رباره‌ی جه‌جال بۆ ئی‌وهم کرد.

ته‌میم قسه‌ی بۆ کردم که جار‌ی خو‌ی و سی‌ی پی‌او له هۆزی له‌خ‌م و هۆزی جو‌زام سواری پا‌پۆری‌کی گه‌وره‌ی ده‌ریایی ده‌بن، تامانگ‌یی‌کی ره‌به‌ق شه‌پۆلی ده‌ریا یارییان پئ ده‌کا، له‌پاشا له‌ناو ده‌ریادا له‌په‌نا دوورگه‌یه‌کا له‌کاتی خو‌رئا‌وا بووندا له‌نگه‌ر ده‌گرن، ئه‌وجا له‌ناو به‌له‌مه‌کانی گه‌می‌که‌دا داده‌نیشن و ده‌پۆن بۆ وشکانی و ده‌چنه‌ ناو ئه‌و دوورگه‌وه که له‌ناو ده‌ریا‌که‌دا بوو، ده‌عبایه‌کی تووکنه‌ی کو‌لکنه‌ی تیسکنه‌یان تووش ده‌بی، له‌بهر تیسک و کو‌لک و مووی زۆر سه‌رو قنگی له‌یه‌ک جیانه‌ده‌کرایه‌وه! پی‌ی

^(۱) مسلم. فتن: ۷۳۱۲. ابو داود. ملاحم فتن/ ۴۲۲۶، ۴۲۲۷، ترمذی. فتن: ۲۲۵۳. ابن ماجه. فتن:

دهلین: خانه خراب! تو چیت و چی نیت؟ دهلی: من جه ساساهم، دهلین: نهی جه ساساهه چیه؟ (جه ساساهه واته: سووسه که رو پیشقهره ولی جهال) ده عباکه دهلی: نهی پیاو گهلینه! برؤن بؤ لای نهو پیاوه که له ناو نهو دیره دایه، چونکه به راستی نهو نهلهای دهنگو باسی ئیوهیه تی.

تهمیم گوتی: جا که ناوی پیاوی بؤمان هیئا، لهم جیگه پهرو چؤل و هؤله دا مه ترسیمان ئی نیشیت که نهم ده عبا به شه یاتینی بی، گوتی: ئینجا به پهله تیمان قوچان تا کوو چووینه ناو دیره که وه، له وی زه لامیکی فیله ته نهی زه به للاحمان بینی، هه رگیزاو هه رگیز مروقی که ته ی زی و امان نه دیوه، زور توند پیوه ند کرابوو، هه ردوو دهستی که له پچه کرابوون به ملیه وه، له نه ژنویه وه تا قوله پیی به کویت و زنجیر شه ته ک درابوو، پیمان گوت: نه گبه ت! تو چیت؟ گوتی: من نه وهم که وام له بهر چاوتان و زوو یا درهنگ ده زانن من کیم، به لام پیم بلین که ئیوه کی و چین؟ گوتمان: ئیمه کاسانی کین له عه رب، سواری که شتییه ک بووین واری که وت ده ریا ئالوزا، ئیتر هه تا مانگی شه پؤل به ملاولادا دهیه ئیناین و دهیبردین، تا له نه نجاما په نامان هیئا بؤ نهم دوورگه ی تویه و له نگه رمان گرت و به قایه خ دابه زین بؤ ناو دوورگه که و تووشی ده عبا به کی تیسکنی موودار بووین له بهر تووک و موو سه رو قنگی له یه که جیا ناکریتته وه، پیمان گوت: نه گبه ت! تو چیت؟ گوتی: من قه ره وولم: گوتمان: قه ره وولی چیت؟ گوتی: بچن بؤ لای نهو کا برایه که وا له ناو نهو دیره دا، چونکه نهو نهلهای باس و خواسی ئیوهیه تی، ئیتر ئیمه ییش به پهله هاتین بؤ لای توو لهو ده عبا به ییش ترساین نه بادا شه یاتینی بی جازه به للاحه که گوتی: باسی باخه خورماکانی به یسانم بؤ بکه ن، گوتمان: مه به سست له چیه تی، له چیی نهو باخه ده پرسیت؟ گوتی: ئایا داره خورماکان به رده گرن؟ گوتمان: ئا به رده گرن گوتی: نه دیی زوری نه ماوه که بهر نه گرن، گوتی: باسی ده ریا چه که ی ته به ربیه م بؤ بکه ن. گوتمان مه به سست له چیه تی؟ گوتی: ئایا ناوی تیایه یان نا؟ گوتمان: پره له ئاو، گوتی: ها کا وشکی کرد، گوتی: باسی کانیا وه که ی شاری زوغه ری شامم بؤ بکه ن، گوتمان: مه به سست له

چىيەتى، لە چەشتىكى دەپرسى؟ گوتى: ئايا كانياوھە ئاوەھەى وشكى
 نەکردوو؟ ئايا خەلكەھەى شىنايى و بەراو لەبەر ئاوەھەيدا دەكەن؟ گوتمان:
 ئا، پەرە لە ئاوو خەلكەھەىشى بەراوى لەبەردا دەكەن، گوتى: ئەى دەنگ و
 باسى پىغەمبەرى عەرەبە بى سەوا دەكان چىيەو چى نىيە، چى بەسەرھات و
 بوو بەچى؟ گوتمان لە مەككە دەرچوو، ئىستا وا لە مەدىنە، گوتى: پىم بلىن
 ئايا عەرەبەكان شەپريان لەگەلىدا كرد يانا؟ گوتمان: بەلى، گوتى:
 ئەنجامەھەى چى بوو؟ گوتمان: پىغەمبەرەھەيان سەرکەوت و ئىستا
 عەرەبەكانى دەورو بەرى ھەموو بەگوپى دەكەن و وان لەژىر ركىف و فەرمانى
 ئەودا، گوتى: ئاواى ئى ھات؟ گوتمان: بەلى، گوتى: ئەدىي ئەگەر بەگوپى
 بکەن ئەوھە بۆ خوڤيان باشە، با پىشتان بلىم كە من كىم، من جەجالم، زۆرى
 نەماوھە كە رىگەم بدرى بۆ دەرچوون و بکەومە گەرچەرخە^(١) كاتى پەيدا
 دەبم دەكەومە چەرخە، بەولتدا دەسووپىمەو، لە ماوھى چل شەودا ھەموو
 شارو گوندى دەچم، مەككەو تەيبەى ئى دەرچى، بەلام ئەم دوو شوينەھە لە
 من قەدەغەيە ھەرچەند كە بمەوئى بچمە ناو يەكئى لەم دوو شارەو،

^(١) مامۇستار شىد بابان لىردا دەفەرموى: بەتەمابى! با ھەر لە زنجىرابى، تا چەند ھەزار سالى
 ترا ئەمما لە زنجىرامانى بۆى بە فايدەترە لە خووروچى، چونكى سالتىك و چەند مانگى دەوام
 ئەكاو حەزرىتى مەسىح عىسا (عليه الصلاة والسلام) بە جەھەننەمى موشەررەف ئەكا. سەرم
 لە بلىمەتى ئەم پياوھە دەرنەچى، ئەم زمانە پاراوە كوردپىيە رەسەنەى لەكوئى ھىناو، ئەوھە پتر
 لە پەنجا سالى بە كوردى دەخوينم و دەنووسم و گەل فەرھەنگ و كىتب و سەرچاوەى كوردىم
 لەبەر دەستدايە كەچى ھەتا دوو دپرى كوردى دەنووسم خەباتىكى زۆرى گەرەكە دەلىيى
 شىعەرى موعەللەقات دادەنمىم. (ومرگىپ - ١٩٩٢/٨/٢٤).

چەند رۆژئى لەمەوبەر، من ئەندام بووم، لەو لىژنەھەيدا كە مخطوطاتەكانى مەكتەبەى شىخ
 محمدى خالمان لەبنەمالەھەى و مرگرت، بۆ حكومەتى ھەرىم، لە لیستەكەدا دەسنووسىكى تىادا
 بوو بەناوى (قواعد نحو و صرف)ى زمانى كوردى بە پىنووسى خوالىخۆشبوو (مامۇستا رشید
 بەگى بابان) بەلام داخەكەم نەمان دۆزىيەو، ئەمەيش بەلگەيەكى ترە لەسەر بلىمەتى ئەو
 پياوھە، رەحمەت لەوكەسە زانىارى زياترى ھەيە لەبابەت ئەم كىتبى نحو و صرفى مەلای
 بابانەو، بەزووى ئەو زانىارىيە بگەيەنئى بەجىگەى خوئى. (ومرگىپ - ٢٠٠٨/٩/٥)

فریشته‌یی شیریی روت به دهسته‌وه بهرم ئی دهرپیته‌وه و نایه‌ئی که برۆمه ناوی، سه‌ره‌پای ئه‌ویش هه‌موو ریگه‌و بان و که‌له‌به‌ریکیان قولی فریشته‌ی له‌سه‌ره ئیشکی ده‌گرن!

فاتیمه (خودای ئی زانی بن) فهرمووی: جا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) دارده‌سته‌که‌ی ده‌ستی ژهند له‌ مینه‌به‌ره‌که‌وه فهرمووی: ئه‌م خاکه ته‌یبه‌یه، ئه‌م خاکه ته‌یبه‌یه، ئه‌م خاکه ته‌یبه‌یه، واته: مه‌دینه‌یه. ئه‌وجا فهرمووی (دروودی خودای له‌سه‌رین): ئه‌وه بوو منیش له‌م باب‌ه‌ته‌وه قسه‌م بو کردن خه‌لکه‌که‌یش گوتیان: به‌ئی قسه‌ت کرد، فهرمووی: به‌ راستی ئه‌م قسه‌یه‌ی ته‌میم به‌دل بوو، چونکه ده‌ق ریکی ئه‌و قسه‌یه‌یه که من کردم بو ئیوه له‌ باب‌ه‌ت جه‌جال و مه‌دینه‌و مه‌که‌وه. ئینجا فهرمووی (دروودی خودای له‌سه‌رین): دوورگه‌که له‌ ده‌ریای شام یا له‌ ده‌ریای یه‌مه‌ندا نییه، که ده‌که‌ونه لای خۆرئاواوه، وه‌ک ته‌میم و هاوپی‌کانی وا تئ گه‌یشتون، به‌لام بئ سوو (شه‌ک) و گومان ئه‌و دوورگه‌یه له‌لای خۆره‌لاته‌وه‌یه! هه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌رین) به‌ ده‌ستی ئاماژه‌ی بو خۆره‌لات کرد که لی‌ره‌وه‌یه.

فاتیمه (خودای ئی زانی بن) فهرمووی: ئه‌م فهرمایشته‌م له‌ زاری هه‌زرت خۆیه‌وه (دروودی خودای له‌سه‌رین) له‌به‌ر کردووه. (م/د/ت) بیژهی تیرمزی (ره‌مه‌تی خودای لی‌ین) ئاوايه: ته‌میمی داری بۆی گیرامه‌وه که چهن که‌سئ - له‌ خه‌لکی فه‌له‌ستین - له‌ ده‌ریادا سواری گه‌مئ ده‌بن، گه‌می‌که گریان ده‌دا تا ده‌یان کا به‌ناو دوورگه‌یه‌که‌دا، له‌وئ تووشی ده‌عبایه‌ک ده‌بن، ده‌عباکه واخۆی گۆپی‌وه تووکی خۆی واگیف کردۆته‌وه که‌س نایناسیته‌وه، ده‌لین: تو چیت؟ ده‌لئ: من جه‌سساسم، ده‌لین: ده‌نگوباس چییه؟ ده‌لئ: من نه‌هیچتان پئ ده‌لیم و نه‌هیچتان ئی ده‌پرسم به‌لام بپۆن بو ئه‌و په‌ری ئه‌م دییه، له‌وئ یه‌کئ هه‌یه، هه‌م ده‌نگوبا‌ستان ئی ده‌پرسئ و هه‌م ده‌نگوبا‌ستان پئ ده‌لئ، جا که گه‌یشتی‌نه ئه‌وپه‌ر گونده‌که پیاوی‌کمان دی به‌ زنجیرو کو‌ت و پی‌وه‌ند کرابوو، گوتی: هه‌والی کانی و سه‌رچاوه‌که‌ی شاری زو‌غهرم پئ بلین، گوتمان پره له‌ ئاوو ئاوی ئی هه‌ل ده‌قولئ، گوتی: هه‌والی ده‌ریاچه‌که‌م پئ بلین، گوتمان پره

له‌ئاو، ئاوی له‌بهر ده‌پړوا، گوتی: ئه‌ی پیم بلین باخه خورماکانی به‌یسان – که‌وا له نیوانی فه‌له‌ستین و ئوردندا – به‌رده‌گرن یا‌نا؟ گوتمان نا به‌رده‌گرن. گوتی: ئه‌ی پیم بلین پیغه‌مبه‌ری ئیسلام هاتووه یا‌نا؟ گوتمان: به‌ئ، گوتی: پیم بلین خه‌لک و مه‌ردوم له‌گه‌ل‌ی‌دا چوئن؟ گوتمان زو خیرا ده‌چن به‌ ده‌نگیه‌وه، گوتی: جا له‌ دا‌حا وا خو‌ی راپسکان و واته‌نگه‌ گرتی خه‌ریک بوو خو‌ی قور‌تاربکا، گوتمان: ئه‌ی تو چیت؟ گوتی: من جه‌جالم، کاتئ کاتم دئ ده‌چمه‌ هه‌موو شارئ، ته‌یبه‌و مه‌که‌ی ئی ده‌رچئ، ته‌یبه‌ش واته: مه‌دینه. (دروودی خودا له‌و پیغه‌مبه‌ره‌ نازداره‌بی که‌ نیشه‌جئ ئه‌وییه‌)!

(١١١) جه‌جال له‌ خو‌ر هه‌ل‌ته‌وه‌ سه‌ر هه‌ل‌ ده‌دا وه‌ شه‌اماتیکی

که‌لئ زو‌ر شوینی ده‌که‌ون : (یشهر الدجال من المشرق یتبعه‌ ناس کثیرون)

٥٦٠٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَتَّبِعُ الدَّجَالَ مِنْ يَهُودٍ أَصْبَهَانَ سَبْعُونَ أَلْفًا عَلَيْهِمُ الطَّلِيلَةُ. رواه مسلم^(١):

ئه‌نه‌سی کو‌پی مالیک (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: هه‌فتا هه‌زار که‌س له‌ جووله‌که‌ی ئه‌سپه‌هان دوا‌ی جه‌جال ده‌که‌ون، هه‌موو ته‌یله‌سانیان له‌بهر دایه‌ (م).

٥٦٠٧- عَنْ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الدَّجَالُ يَخْرُجُ مِنْ أَرْضٍ بِالشَّرْقِ يُقَالُ لَهَا خُرَّاسَانُ يَتَّبِعُهُ أَقْوَامٌ كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَانُ الْمُطْرَقَةُ^(٢).

ئه‌بو به‌که‌ره (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: جه‌جال له‌ ولاتیکه‌وه‌ سه‌ر هه‌ل‌ده‌دا، پیی ده‌گوترئ خو‌راسان،

(١) مسلم. فتن: ٧٣٨.

(٢) رواه الترمذی. بسند حسن (شرحه).

ده‌که‌ویتیته خوره‌ه‌لاته‌وه، که‌سانئ شوینی ده‌که‌ون روویان خرپنه‌و گوشتنه، ده‌لئی قه‌لغانی جووت به‌قئ کراوه‌و قات له‌سه‌ر قات چه‌رمی تیگیراوه (ت-س/ح).

٥٦٠٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَخْرُجُ مِنْ خُرَاسَانَ رَايَاتٌ سُوْدٌ لَا يَرُدُّهَا شَيْءٌ حَتَّى تُنْصَبَ بِإِيلِيَاءَ. رواهما الترمذي^(٣):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی خوشنود بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (برودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رموی: چه‌ن نالایه‌کی ره‌ش - له خوراسانه‌وه - ده‌رده‌چن، هیچ شتی به‌ریان ناگرئ تا له قودس هه‌ل ده‌کرین. (ت- سند غه‌ریب)^(١).

٥٦٠٩- → (ب- ٥- ز- ٧٠- ل- ٢٤٨- ف- ٢)^(٤).

١١٢) نیشانه‌کانی جه‌جانه‌ کوره‌ که‌ خوئ بریتیه‌ له‌ که‌وره‌ترین فه‌رته‌نه

أوصاف المسيح الدجال الذي هو أكبر فتنة

٥٦١٠- عَنْ ابْنِ عُمرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي النَّاسِ فَأَتَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ ذَكَرَ الدَّجَالَ فَقَالَ: إِنِّي أَلْدِرُكُمْ، وَمَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا قَدْ أَلْدَرَهُ قَوْمُهُ، لَقَدْ أَلْدَرَهُ نُوحٌ قَوْمَهُ، وَلَكِنْ سَأَقُولُ لَكُمْ فِيهِ قَوْلًا لَمْ يَقُلْهُ نَبِيٌّ لِقَوْمِهِ، تَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَعْوَرٌ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ^(١):

^(٣) رواه الترمذي. بسند غريب (شرحه).

^(١) هه‌ندئ که‌س گله‌یی له‌ به‌نده‌ ده‌که‌ن که‌ تاج چه‌دیسی زه‌عیفی تیادایه‌ ئه‌وانه‌ له‌ حاله‌که‌ حائئ نین، من ته‌رجه‌مه‌ ده‌که‌م، نه‌ک به‌راو داده‌نیم من گومانم نییه‌ له‌وه‌دا که‌ نه‌م تاجه‌ به‌راستی تاجه‌، وه‌ من به‌ته‌وفیقی خودا له‌ ته‌رجه‌مه‌ی نه‌م کتیبه‌ پیرۆزه‌دا حوسنی ئیختیارم به‌ نصیب بووه‌. به‌خودا خوئ نه‌م ره‌خنه‌ گرانه‌ ئه‌وه‌مین که‌ پیاو خوئ به‌ره‌د دانه‌ومبانه‌وه‌ خه‌ریک بکا، به‌لام به‌هه‌ندئ فره‌تو فی‌ل موسولمانان ته‌فره‌ ده‌ده‌ن و سه‌ر له‌ خوینه‌ران ده‌شیوینن. به‌هه‌رحال. سوپاس و ستایش بۆ خودا، خودا! اصلاحی حائئ هه‌موو لایئ بکا.

(وه‌رگیر)

^(٤) تقدم فی مجلد خامس. تسلسل/ ٧٠ رقم/ ٢٥٥٩.

^(١) تجرید/ ٣- ل- ٣٦٩ رقم/ ١٤٤٦ = ٣٠٥٧، ٣٣٣٧، ٣٤٣٩، ٤٤٠٢، ٦١٧٥، ٧١٢٣، ٧١٢٧، ٧٤٠٧، ٧١٣١. مسلم.

فتن: ٧٢٩٠، ٧٢٨٨ - ٧٢٩٣.

ئیبینو عومەر (رمزای خودایان لیبن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) هەلسایەووە دوانیکی بۆ مەردوو مەکه دا، سوپاسی که شایستەیی خودایی کردی و ئینجا هاتە سەرباسی جەجال و فەرمووی: من ھۆشیارتان دەکەمەووە مەترسیتان دەخەمەبەر لە جەجال، ھەموو پیغەمبەرەکانی تریش لە پیش مندا گەلەکانی خۆیانیان ئاگادار کردۆتەووە مەترسی ئەویان خستوونەتە بەر، بەلام من قەسەیکتان بۆ دەکەم لە بابەت ئەو نەحەتییەووە، که هیچ پیغەمبەری ئەم قەسەیکە نەکردووە بۆ گەلی خۆی، ئەویش ئەمەییە جەجال یەکلەچاوە، دیارە که خودای گەورە یەکلەچاو نییە! (ش/د/ت).

٥٦١١- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَقَدْ أَلْذَرَ أُمَّتَهُ الْأَعْوَرَ الْكَذَّابَ إِلَّا إِلَهُ أَعْوَرَ وَإِنْ رَبِّكُمْ لَيْسَ بِأَعْوَرَ وَمَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَ ف ر أَي كَافِرٍ يَقْرَأُ كُلُّ مُسْلِمٍ. رواهما الأربعة^(٢).

ئەنەس (رمزای خودای لیبن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: گشت پیغەمبەرەکانی تریش گەلەکانی خۆیانیان لە بارەیی فەرته نەیی جەجالی ھەلاتبازی کوێرە مووشەووە ئاگادار کردۆتەووە، ھۆشیارین که جەجال یەکلەچاوە و چاوەکەیی تریشی زەدەدارە، دیارە که خودای پەرورەدگاری ئێووە خودایەکی پاکی پیروزی بیکەردی بینەنگە، لەبەر ئەووە نە یەکلەچاوە نەچاوی زەدەدارە! لەناو چاوانی جەجال ئەم پیتانە نووسراون: (ک ف ر) واتە: کافر، ھەموو موسلمانانی دەیخوینیتەووە! (ش/د/ت).

٥٦١٢- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَيْنَا أَلَا نَأْتِمُّ رَأْيَتِي أَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ فَإِذَا رَجُلٌ آدَمُ سَبَطُ الشَّعْرِ أَوْ يُهْرَاقُ يَنْطِفُ رَأْسُهُ مَاءً، فَقُلْتُ مَنْ هَذَا؟ قَالُوا ابْنُ مَرْيَمَ. فَدَهَمْتُ أَلْتَفْتُ فَإِذَا رَجُلٌ أَحْمَرُ جَسِيمٌ جَعْدُ الرَّأْسِ أَعْوَرُ الْعَيْنِ الْيُمْنَى، كَأَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ، قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا هَذَا الدَّجَالُ أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا ابْنُ قُطَيْنٍ. وَابْنُ قُطَيْنٍ رَجُلٌ مِنْ بَنِي الْمُصْطَلِقِ مِنْ خَزَاعَةَ. رواه الشيخان^(٣).

(٢) بخاری. فتن: ٧١٣١. مسلم. فتن: ٧٢٩٠. أبو داود. ملاحم وفتن: ٤٣١٦ و ٤٣١٧. ترمذی. فتن: ٢٢٤٥.

(٣) تقدم فی مجلد رابع تسلسل ١١/ رقم ٣١٧٢/١.

ئهم فهرمووده‌یه له‌م شویننه‌دا رابورد: (ب - ٤ ز - ١١ ل - ٣٨٣ ف - ١). لیڤرده‌دا ده‌فهرموئ: له ئیبینو عومه‌ره‌وه (ره‌زای خودایان لیبن) پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: جارئ نوستبووم له‌ خه‌وما ته‌ماشام کرد وا ته‌وافی کا به‌توللا ده‌که‌م، ته‌ماشام کرد وا پیاویکی سه‌وزه‌ی گهنم ره‌نگ وا له‌وئ قژیکی خاوی هه‌بوو، سه‌ری ئاوی ئی ده‌تکایه‌وه، وتم: ئه‌مه کییه؟ گوتیان: ئه‌مه عیسای کوپی مه‌ریه‌مه، له‌پاشا که ئاوڤم دایه‌وه وا پیاویکی سوور فلی فیله‌ته‌نی زه‌به‌لاحی که‌ته‌ی قژلوولی قژ کرژی یه‌کچاو وا له‌وئ، چاوی راستی کوڤه‌ بوو، وه‌ک ده‌نکه‌ تریئ زه‌قی قوڤزی له‌ بۆل ده‌رپه‌ریو وابوو، گوتیان: ئه‌مه جه‌جالی جادووگه‌ره، له‌ هه‌موو که‌سئ پتر شیوه‌ی له‌ ئیبینو قه‌ته‌ن ده‌چئ! که‌ پیاوی بوو له‌ هۆزی خوزاعه. (شه‌یخان - بوخاری و موسلم - ئهم حه‌دیسه‌یان گێڤاوه‌ته‌وه).

٥٦١٣- ومسلم: الدَّجَالُ أَغْوَرُ الْعَيْنِ الْيَسْرَى جُفَالُ الشَّعْرِ مَعَهُ جَنَّةٌ وَكَارَ فَنَارُهُ جَنَّةٌ وَجَنَّتُهُ نَارٌ^(٤):

حوزه‌یفه (ره‌زای خودای لیبن) فهرمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: جه‌جال چاوی چه‌پیشی زه‌ده‌داره‌و کوڤره‌ مووشه، له‌شی کولکن و تیسکنه، به‌هه‌شت و دۆزه‌خی له‌گه‌له‌، به‌لام له‌ راستیدا به‌ پیچه‌وانه‌وه‌یه، چونکه‌ دۆزه‌خه‌که‌ی به‌هه‌شته‌و به‌هه‌شته‌که‌ی دۆزه‌خه‌! (م/ ره‌زای خودای لیبن).

٥٦١٤- ولأبي داود: إِنَّ الْمَسِيحَ الدَّجَالَ رَجُلٌ قَصِيرٌ أَفْحَجُ جَعْدٌ أَغْوَرُ مَطْمُوسُ الْعَيْنِ لَيْسَ بِنَائِيَّةٍ وَلَا جَحْرَاءَ فَإِنَّ أَلَيْسَ عَلَيْكُمْ فَأَغْلُمُوا أَنْ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَغْوَرَ^(٥):

حه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: جه‌جاله‌ کوڤری هه‌لاتبان کابرایه‌کی که‌ته‌ی کورته‌ بنه‌ی گه‌لاو گه‌لی قژ کرژی یه‌کله‌چاوی کوڤره‌ مووشه، چاوی سافه‌ له‌گه‌ل گوشتی روومه‌تی‌دا، به‌ره‌نگیکی وا نه‌زه‌قه‌و

(٤) مسلم. فتن: ٧٢٩٢.

(٥) سکت عن درجته‌ الشارح.

نه چوو به قوولا، نه گهر لیټان گوږاو شته که تان لی تیځچوو بهم نیشانه روون و
 ناشکرایه بیناسن، جه جال یه کله چاوه، بزائن که خودا کویر نییه و به دورره له
 گشت نهنگی. (نه بو داود - رحمهتی خودای لبین).

۵۶۱۵- عَنْ الْمُغِيرَةِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَا سَأَلَ أَحَدٌ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ
 الدَّجَالِ مَا سَأَلْتُهُ وَإِنَّهُ قَالَ لِي: مَا يَضُرُّكَ مِنْهُ. قُلْتُ: لَا لَهُمْ يَقُولُونَ إِنَّ مَعَهُ جَبَلٌ خُبِرَ
 وَنَهَرَ مَاءً. قَالَ: هُوَ أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ ذَلِكَ. رواه الشيخان^(۶).

موغیره (خودای لی رازی بن) فهرمووی: کهس نه وهندهی من له بابته
 جه جاله وه پرسپاری له پیغه مبهه (درویدی خودای له سهرین) نه ده کرد، جاریکیان پیی
 فهرمووم: روله کهم! چیه وای خه جلی؟ زیانی بو تو نابی گوتم: بویه
 نه وهنده دهرسم چونکه دهلین: کیوی نان و چه من ناوی له گه له. فهرمووی
 (درویدی خودای له سهرین): با نه وانه یشتی له گه ل بن، نه وه لای خودا سووک و ترویه و
 رادهی نه وهی ناکه وی که به هووی نه م جوړه چاو به ست و چاو وراوه وه سهر له
 موسولمانی پاک بشیوینن، به لکوو نه وه ده بن به هووی به هیز بوونی باوه ری
 باوه پردارو ده بن به هووی راستکردنه وهی به لگهی روشن له سهر ناموسولمانان و
 ناپاکان! (ش - شه یخان = شه یخان بوخاری و موسلیم - خودایان لی رازی بن).

۵۶۱۶- عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَأَنَا أَخْلَمُ بِمَا
 مَعَ الدَّجَالِ مِنْهُ مَعَهُ نَهْرَانِ يَجْرِيَانِ أَحَدُهُمَا رَأَى الْعَيْنِ مَاءً أَبْيَضُ وَالْآخَرُ رَأَى الْعَيْنِ
 نَارًا تَأْجُجُ لِأَمَّا أَذْرَكُنَّ أَحَدَ فَلَيَاتِ النَّهْرَ الَّذِي يَرَاهُ نَارًا وَلِيُعْمَضَ ثُمَّ لِيُطَاطِنَ رَأْسَهُ
 فَيَشْرَبُ مِنْهُ فَإِنَّهُ مَاءٌ بَارِدٌ وَإِنَّ الدَّجَالَ مَمْسُوحُ الْعَيْنِ عَلَيْهَا ظَفْرَةٌ غَلِيظَةٌ مَكْتُوبٌ بَيْنَ
 عَيْنَيْهِ كَافِرٌ يَقْرَأُ كُلُّ مُؤْمِنٍ كَاتِبٍ وَغَيْرِ كَاتِبٍ^(۷).

حوزه یفه (خودای لی رازی بن) فهرمووی: هه زرهت (درویدی خودای له سهرین)
 فهرمووی: به خودا من له جه جال خوی باشت دهرام که کاتی هه له دستنی

(۶) مسلم. فتن: ۷۳۰۴، ۵۵۸۹. بخاری. فتن: ۷۱۲۲.

(۷) تجرید البخاری/ ۴ ل- ۶۱ رقم/ ۱۳۷۵ = ۲۴۵۰، ۷۱۳۰. مسلم. فتن: ۷۲۹۴.

چی پییه، دوو رووباری له‌ته‌که، خوی بو هەر کوئی بچی ئەو دوو روباره له‌گه‌لیا ده‌پۆن، یه‌کیکیان له‌به‌ر چاو ئاوێکی روونه‌و ئەوی تریشیان له‌به‌رچاو ئاگریکی سووری بلیسه‌داره، هەر که‌سی تووشی جه‌جال بوو با‌جیته‌سه‌ر ئەو رووباریان که به‌ ئاگری ده‌زانی و با چاوی خوی بقووچینی و سه‌ری خوی دانه‌وینی به‌ بێ ترس و بیم ئاوی ئی بخواته‌وه، ده‌بینی که ئەوه‌یان که ئەو به‌ ئاگری ده‌بینی ئاوێکی ساردی فینکه، له‌ راستی‌دا جه‌جال که لافی خوايه‌تی ئی دهدا داواکه‌ی درۆیه‌کی ئاشکرایه، چونکه خودا ده‌بی بی‌گه‌ردو بی‌نه‌نگ بێ، به‌لام جه‌جال چاویکی سافو لووسه‌ وه‌ک به‌ری ده‌ست، تانه‌یه‌کی ئەستووری وه‌ک ته‌خته‌ په‌رده‌ و له‌سه‌ر چاوی، له‌ نیوانی هه‌ردوو چاوی نووسراوه: (کافر) هه‌موو موسولمانی ده‌یخوینیته‌وه، چ خوینه‌واربی، چ نه‌خوینه‌وار بی ده‌یخوینیته‌وه! (ش/د).

۵۶۱۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الدَّجَالَ يَخْرُجُ وَإِنَّ مَعَهُ مَاءً وَنَارًا فَأَمَّا الَّذِي يَرَاهُ النَّاسُ مَاءً فَنَارٌ تُحْرِقُ وَأَمَّا الَّذِي يَرَاهُ النَّاسُ نَارًا فَمَاءٌ بَارِدٌ عَذْبٌ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فليَقَعْ فِي الَّذِي يَرَاهُ نَارًا فَإِنَّهُ مَاءٌ عَذْبٌ طَيِّبٌ. رواهما الثلاثة^(۸).

ديسان له‌وه‌وه له‌ چه‌زه‌ته‌وه ده‌فه‌رموی: (درودی خودای له‌سه‌ربن) جه‌جال کاتی هه‌ل ده‌ستی ئاوو ئاگری له‌گه‌له، وه‌ی ئەوه‌ی که خه‌ک به‌ ئاوی ده‌زانن ئەوه ئاگریکی سووری سووتینه‌ره، وه ئەوه‌ی که خه‌ک به‌ ئاگری ده‌زانن ئەوه ئاوێکی ساردی فینکی شیرینی زوڵاله، ده‌ی هه‌رکامی له‌ ئیوه - واته: له‌گه‌لی ئیسلام - فریای ئەو روژه‌ کهوت با خوی بخاته‌ ناو ئەوه‌یانه‌وه که ئەو به‌ ئاگری ده‌زانی چونکه ئەوه‌یان ئاوێکی شیرین و زوڵال و خوشه‌! (ش/د).

۵۶۱۸- عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ:.. وَصَفَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الدَّجَالَ ثُمَّ قَالَ: لَعَلَّهُ سَيُذْرِكُهُ مَنْ قَدْ رَأَى وَسَمِعَ كَلَامِي. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ قُلُوبُنَا يَوْمَئِذٍ أَمْثَلُهَا الْيَوْمَ؟ قَالَ: أَوْ خَيْرٌ. رواه أبو داود والترمذي^(۹).

(۸) تقدم تخريجه بمثل الحديث الذي قبله.

ئەبو عوبەیدە (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەربێ) باسی نیشانه‌کانی جەجالی بۆ کردین، لە دوایدا فەرمووی: دەگونجی بازێ کەس لەوانە‌ی کە من دەبینن (یا خود قسەکانی من دەبیستن) لە ئاییندەدا بە جەجالدای بگەن! گوتیان: ئە‌ی پیغەمبەری خودا! ئەو رۆژە دڵمان چۆن دەبێ، ئایا وەك ئەمڕۆمان وا دەبێ و پێر لە نووری ئیمان دەبێ یان؟ فەرمووی: (دروودی خودای لەسەربێ) ئومید دەکەم کە گە‌لێ باشتەر بێ لە ئیستای (د/ت).

٥٦١٩- وَلِلزَمْدِي وَمَسْلَم: تَعْلَمُونَ أَنَّهُ لَنْ يَرَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رَبَّهُ حَتَّى يَمُوتَ وَإِنَّ الدَّجَالَ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَ ف ر يَقْرَأُهُ مَنْ كَرِهَ عَمَلَهُ^(٩):

حەزەرەت (دروودی خودای گە‌مە‌ری لەسەربێ) دە‌فە‌رمو‌ی: خۆتان زۆر باش دە‌زانن کە هیچ کە‌سێ لە ئی‌وه تا نە‌مری بە‌چاوی سەر خودای خۆی نابینێ، بە‌لام جە‌جال کە بە‌ درۆ‌لاف و گە‌زافی خودایە‌تی ئی دە‌دا زۆر باش دە‌بینرێ، بە‌ ناشکرایش لە‌ نی‌وانی هەر دوو چاوی نووسراو: (کافر) ئە‌و کە‌سە‌ی کە حەز لە‌ کرداری نە‌کا دە‌ی‌خوینێتە‌وه! (ت/م).

٥٦٢٠- وَلأَبِي دَاوُد: مَنْ سَمِعَ بِالدَّجَالِ فَلْيُنَا عَنْهُ فَوَاللَّهِ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَأْتِيهِ وَهُوَ يَحْسِبُ أَنَّهُ مُؤْمِنٌ فَيَتَّبِعُهُ مِمَّا يُنْعَثُ بِهِ مِنَ الشُّبُهَاتِ أَوْ لِمَا يُنْعَثُ بِهِ مِنَ الشُّبُهَاتِ^(١٠):

حەزەرەت (دروودی خودای لەسەربێ) دە‌فە‌رمو‌ی: ئە‌وه‌ی بیستی کە‌وا جە‌جال هە‌لساوه‌و ئە‌وه‌تا لە‌ فیسارە‌ شوین با خۆی ئی دوور بخاتە‌وه‌و نە‌چێ بۆ‌ لای، چونکە‌ بە‌خودا پیاوی وا هە‌یه‌ کە‌ دە‌چێ بۆ‌ لای خۆی بە‌ خاوه‌ن باوه‌رو ئیمان دە‌زانێ، بە‌لام کە‌ دە‌گاتە‌ لای شوینی دە‌کە‌وێ، بە‌هۆی ئە‌و هە‌موو چا‌و بە‌ست و جادوو تە‌له‌سمانه‌ی کە‌ پێی درا‌ون (ئە‌بوداوود).

^(٩) سکت عن درجته الشارح.

^(١٠) مسلم. فتن: ٧٢٩١.

^(١١) سکت عن درجته الشارح.

۵۶۲۱- عَنْ أَبِي الدُّهْمَاءِ وَأَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالُوا: كُنَّا نَمُرُّ عَلَى هِشَامِ بْنِ عَامِرٍ فَنَأْتِي عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ فَقَالَ ذَاتَ يَوْمٍ إِنَّكُمْ لَتَجَاوِزُونِي إِلَى رِجَالٍ مَا كَانُوا بِأَحْضَرَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنِّي وَلَا أَعْلَمُ بِحَدِيثِهِ مِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ خَلْقٌ أَكْبَرُ مِنَ الدُّجَالِ. رواه مسلم^(۱۲).

کومہلی لہ تابیعین کہ نہ بو دہمماو نہ بو قہ تادیان تیادا بو (رمزی خودایان نبین) فہرموویان: بہ سہر ہیشامی کوپی عامیردا تی دہپہرین و دہچوین بولای عیمرانی کوپی حوصہین (رمزی خودایان نبین) روڈی لہ روژان ہیشام فہرمووی: نیوہ بہ سہرمندا رت دہبن و دہچن بولای بازی پیاو کہ نہ لہ من زیاتر لہ خزمہ تی حہزہ تدا بوون و نہ لہ منیش زیاتر ناگایان لہ فہرموودہی نہ و زاتہ یہ (درودی خودای لہ سہرین) لہ پیغہ مہرم بیست دہیفہرمو (درودی خودای لہ سہرین): لہ و حہلہ وہ کہ خودا نادمی دروست کردوہ تا نہ و دہمہ کہ قیامت ہل دہستی فہرتہ نہ و ناژاوہی گہورہی وک جہ جال نہ بووہ و نہ دہبی! (موسلم - پر نارامگای لہ نووربی).

۵۶۲۲- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَمُكُثُ أَبُو الدُّجَالِ وَأُمُّهُ ثَلَاثِينَ عَامًا لَا يُولَدُ لَهُمَا وَلَدٌ ثُمَّ يُولَدُ لَهُمَا غُلَامٌ أَغْوَرُ أَضْرُ شَيْءٍ وَأَقْلَهُ مَنَفَعَةٍ تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ. ثُمَّ نَعَتْ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَبُوبِهِ فَقَالَ: أَبُوه طَوَّالٌ ضَرَبَ اللَّحْمَ كَأَنَّ أُنْفَهُ مِنْقَارٌ وَأُمُّهُ امْرَأَةٌ فَرَضَاخِيَّةٌ طَوِيلَةُ الْيَدَيْنِ، فَقَالَ: أَبُو بَكْرَةَ فَسَمِعْنَا بِمَوْلُودٍ فِي الْيَهُودِ بِالْمَدِينَةِ فَدَهَبْتُ أَنَا وَالزُّبَيْرُ بْنُ الْعَوَّامِ حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى أَبُوبِهِ فَإِذَا نَعَتْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيهِمَا فَقُلْنَا هَلْ لَكُمَا وَلَدٌ فَقَالَا مَكُنَّا ثَلَاثِينَ عَامًا لَا يُولَدُ لَنَا وَلَدٌ ثُمَّ وَلَدَ لَنَا غُلَامٌ أَغْوَرُ أَضْرُ شَيْءٍ وَأَقْلَهُ مَنَفَعَةٍ تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ. قَالَ فَخَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِمَا فَإِذَا هُوَ مُنْجَدِلٌ فِي الشَّمْسِ فِي قَطِيفَةٍ

لَهُ وَلَهُ هَمَّهُمْ فَكَشَفَ عَنْ رَأْسِهِ فَقَالَ مَا قُلْتُمَا قُلْنَا وَهَلْ سَمِعْتَ مَا قُلْنَا قَالَ نَعَمْ تَنَامُ عَيْنَايَ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي. رواه الترمذي. نَسأل الله السلامة آمين^(١٣):

ئه‌بو به‌کهره (خوشنودیی خودای نبیی) فهرمووی: خوْشه‌ویست (دروودی خودای لسه‌ربین) فهرمووی: باوک و دایکی جه‌جال سیی سال دهمینه‌وه، منالیان نابیی، له پاشا کوپییکی یه‌کله‌چاویان ده‌بی، تابلیی به‌زیان و بی سوود و بی فهر ده‌بی، به‌چاو ده‌نوی وه‌ی به‌دل وریایه. ئه‌وجا پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ربین) نیشانه‌ی باوک و دایکی ئه‌وی بو هله‌داین فهرمووی: باوکیشی قووچیکی تیکسمپراوه، لووتی له به‌رزلی و دریزی ده‌لیی ده‌نوکه، دایکیشی که‌ته‌یه‌کی دوو ده‌ست دریزه. ئه‌بو به‌کهره (خودای نازی بن) فهرمووی: بیستمان که له مه‌دینه مندالیکی جووله‌که‌ی له‌م چه‌شنه‌یه هه‌یه، له‌به‌ر ئه‌وه من و زوبه‌یری کوپی عوام چوینه لای باوک و دایکه‌که‌ی، که ته‌ماشامان کرد وه‌ک پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ربین) نیشانه‌یانی هله‌دا هه‌ردووکیان ده‌ق ئاوا بوون، گوتمان: ئایا مندالتان هه‌یه؟ گوتمان: سیی سالی ره‌به‌ق ماینه‌وه مندالتان نه‌ده‌بوو، له پاشا کوپیکمان بوو، تا بللیی زیان‌به‌خش و بی فهر، به‌چاو ده‌نوی که‌چی به‌ دل به‌خه‌به‌ره، فهرمووی: که له‌لای ئه‌وان ده‌رچووین کوپه‌که‌مان دی له‌به‌ر هه‌تاوه‌که تووڤ درابوو پارچه‌یی قه‌یفه‌ی له‌به‌ردابوو، له‌به‌ر خو‌یه‌وه ورته‌ ورتی بوو، ئه‌وجا سه‌ری خو‌ی هه‌ل‌دایه‌وه‌و گوتی: ئه‌وه گوتمان چی؟ گوتمان: بو گویت له قسه‌کانمان بوو، گوتی: ئا، چاوه‌کانم ده‌خه‌ون وه‌ی دلم ناخه‌وی (ت-س/ح).

١١٢) جه‌جال ده‌جیته‌ ناو هه‌موو شاری، مه‌که‌وه مه‌دینه‌ی لی ده‌رچی

الدجال يدخل كل بلد إلا مكة والمدينة

٥٦٢٣- → (ب - ٢ ز - ١٤١ ل - ٢٨٢ ف - ٢ + ٣)^(١).

^(١٣) في ذكر ابن صياد بسند حسن (شرحه).

^(١) تقدم في مجلد ثانی. تسلسل/١٤١ رقم/١٧٣٨/٢ و ١٧٣٩/٣.

٥٦٢٤- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا حَدِيثًا طَوِيلًا عَنِ الدَّجَالِ، فَكَانَ فِيمَا يُحَدِّثُنَا بِهِ أَنَّهُ قَالَ: يَأْتِي الدَّجَالُ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْهِ أَنْ يَدْخُلَ نِقَابَ الْمَدِينَةِ، فَيَنْتَهِي إِلَى بَعْضِ السَّبَاحِ الَّتِي تَلِي الْمَدِينَةَ، فَيَخْرُجُ إِلَيْهِ يَوْمِنِذَ رَجُلٌ وَهُوَ خَيْرُ النَّاسِ أَوْ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ، فَيَقُولُ لَهُ: أَشْهَدُ أَنَّكَ الدَّجَالُ الَّذِي حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدِيثَهُ، فَيَقُولُ الدَّجَالُ: أَرَأَيْتُمْ إِنْ قَتَلْتُ هَذَا ثُمَّ أَحْيَيْتُهُ، هَلْ تَشْكُونُ فِي الْأَمْرِ فَيَقُولُونَ لَا. قَالَ: فَيَقْتُلُهُ ثُمَّ يُحْيِيهِ فَيَقُولُ حِينَ يُحْيِيهِ وَاللَّهِ مَا كُنْتُ فِيكَ قَطُّ أَشَدَّ بَصِيرَةً مِنِّي الْآنَ. قَالَ: فَيُرِيدُ الدَّجَالُ أَنْ يَقْتُلَهُ فَلَا يُسَلِّطُ عَلَيْهِ. رواهما الشيخان^(٢):

ئەبو سەعید (خودای ئی زانی بێ) فەرمووی: روژێ پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) بە درێژیی باسی جەجالی بو کردین، لەناو باسەکه‌دا فەرمووی: جەجال کە دێ قەدەغە کراوە لیی کە لە دەریەندەکه‌ی مەدینەو رەت بێ و بجێتە ناو شاری مەدینەو، جادی کە بێ بو مەدینە، دێ تا دەگاتە لای شوڤە کاتەکانی دەره‌وه‌ی مەدینە، لەوێ بارو بنه‌ی ئی دەخا، جا ئەو روژه پیاوی بو‌ی دەردەچێ، ئەو پیاو بەشت‌ترین کەسە لەو روژه‌دا. یا فەرمووی: لە چات‌ترین ئادەمیزادی ئەو روژه‌یه‌، پێی دەلێ: گەوا‌و شایه‌تی دەدەم کە تو ئەو جەجاله‌ی کە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ) باسی ئەو پێگوتوین، جا جەجال دەلێ: ئایا پیم بلێن ئەگەر ئەم پیاو بگوژم و لە پاشا زیندووی بکەمەو ئیتر هیچ سوودو گومانیکتان دەمی‌نێ لە کاروباری مندا، وە ئەوکاتە زۆر باش دەیسەلمی‌نن کە من خودای ئیوهم؟ دەلێن: گومانمان نامی‌نێ و دەیسەلمی‌نین. فەرمووی: جا دەیکوژێ و لە پاشا زیندووشی دەکاتەو، پیاو‌ه‌که‌یش کە جەجال زیندووی دەکاتەو پێی دەلێ: بەخودا هەرگیز وەك ئیستا بە ته‌واوی لیم روون نەبوو کە تو ئەو، جا جاری دووهم دەیه‌وی بیکوژیتەو بەلام لە خوداو دەسته‌لاتی ناشکی بەسەری‌دا (ش).

۵۶۲۵- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ الدَّجَالُ فَيَتَوَجَّهُ قِبَلَهُ رَجُلٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَيَتَلَقَّاهُ الْمَسَالِحُ الْمَسَالِحُ الدَّجَالُ فَيَقُولُونَ لَهُ: أَيْنَ تَعْمِدُ فَيَقُولُ أَغْمِدُ إِلَى هَذَا الَّذِي خَرَجَ فَيَقُولُونَ لَهُ: أَوْ مَا تُؤْمِنُ بِرَبَّنَا؟ فَيَقُولُ: مَا بِرَبَّنَا خَفَاءُ. فَيَقُولُونَ أَقْتُلُوهُ. فَيَقُولُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَلَيْسَ قَدْ نَهَاكُمُ رَبُّكُمْ أَنْ تَقْتُلُوا أَحَدًا ذُوَنَهُ، قَالَ: فَيَنْطَلِقُونَ بِهِ إِلَى الدَّجَالِ فَإِذَا رَأَاهُ الْمُؤْمِنُ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ هَذَا الدَّجَالُ الَّذِي ذَكَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فَيَأْمُرُ الدَّجَالُ بِهِ فَيُشَبِّحُ فَيَقُولُ خُذُوهُ وَشُجُّوهُ. فَيُوسِعُ ظَهْرَهُ وَبَطْنُهُ ضَرْبًا فَيَقُولُ: أَوْ مَا تُؤْمِنُ بِي قَالَ فَيَقُولُ أَلَيْسَ الْمَسِيحُ الْكَذَّابُ قَالَ: فَيُؤْمَرُ بِهِ فَيُؤْشَرُ بِالْمِشَارِ مِنْ مَفْرِقِهِ حَتَّى يُفَرِّقَ بَيْنَ رِجْلَيْهِ، ثُمَّ يَمْشِي الدَّجَالُ بَيْنَ الْقِطْعَتَيْنِ ثُمَّ يَقُولُ لَهُ قُمْ. فَيَسْتَوِي قَائِمًا ثُمَّ يَقُولُ لَهُ: أَتُؤْمِنُ بِي فَيَقُولُ مَا ارْزُدْتُ فِيكَ إِلَّا بِصِيرَةٍ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لَا يَفْعَلُ بَعْدِي بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ قَالَ: فَيَأْخُذُهُ الدَّجَالُ لِيَذْبَحَهُ فَيَجْعَلُ مَا بَيْنَ رَقَبَتِهِ إِلَى تَرْقُوَتِهِ لِحَاسًا فَلَا يَسْتَطِيعُ إِلَيْهِ سَبِيلًا، قَالَ: فَيَأْخُذُ يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ فَيَقْدِفُ بِهِ فَيَحْسِبُ النَّاسُ أَلَمَّا قَدَفَهُ إِلَى النَّارِ وَإِلَّمَّا أُلْقِيَ فِي الْجَنَّةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هَذَا أَعْظَمُ النَّاسِ شَهَادَةً عِنْدَ رَبِّ الْعَالَمِينَ. رواه مسلم والله أعلم^(۳):

دیسان فہرموی: پیغہ مبہر (درویدی خودای لہ سرین) فہرموی: کاتنی جہال ہل دہستی، پیایوی (لہ ٹیماندارہ کان) رووہو لای ٹہو دہکے ویترے، چہتہو چہکدارہ کانی جہال بہری لی دہبرنہوہو پیئی دہلین: ٹہوہ بو کوی دہچی؟ دہفہرموی: دہچم بو لای ٹہم کابرایہی کہ پہیدا بووہ، دہلین: دیارہ کہوا دہلینی دہلینی بہروا ناکی بہ خودای ٹیمہ؟ دہفہرموی: خودای ٹیمہ دیارو ناشکراو نومایانہو شاراوہو پہنہان نییہ دہلین: ٹادہی بیکوژن، لہناو خویندا دہلین: نابی چونکہ خوداکہ مان ریگی نہداوین کہس بہبی فہرمانی خوئی بکوژین. فہرموی: ٹہوجا دہیبہن بو لای جہال، کہ موسولمانہ کہ چاوی پیئی دہکےوی دہفہرموی: ٹہی خہلکینہ! ٹہمہ ٹہو جہالہیہ کہ

(۳) تجرید البخای ۲ ل- ۲۵۹ رقم/ ۸۶۷- ۷۸۲، ۷۱۳۲ فتح الباری شرح صحیح البخای. مسلم. فتن: ۷۳۰۱.

پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) باسی ئه‌وی بۆ کردووین. فهرمووی: ئه‌نجا جه‌جال ده‌ستور دهدا پیاوه موسولمانه‌که له‌سهر دهم راده‌خه‌ن و چوار میخه‌ی ده‌کیشن و ئنجا ده‌لئ: ئاده‌ی دارکارییه‌کی باشی بکه‌ن، ئیتیر دارکارییه‌کی زۆر باشی به‌روپشتی ده‌که‌ن.

جه‌جال ده‌لئ: ئایا هیشتا باوه‌رم پئ ناهینئ؟ فهرمووی: ئه‌ویش ده‌فهرموئ: تۆ جه‌جاله‌ کۆری هه‌لاتبازی گه‌پۆکی. فهرمووی: ئیتیر جه‌جال ده‌ستور دهدا له‌ ته‌وقه‌ سه‌ریه‌وه به‌ مشار وه‌ک ته‌خته‌دار دایده‌هینن هه‌تا نافه‌کی، جا جه‌جال خۆی به‌نیوانی هه‌ردوو که‌رته‌که‌یدا ده‌پوا، له‌پاشا پئیی ده‌لئ: هه‌له‌سه‌! ئه‌ویش راست ده‌بیته‌وه سه‌رپئ، جا پئیی ده‌لئ: ها باوه‌رم پئ ده‌هینئ؟ ئه‌ویش ده‌لئ: ئه‌وه‌نده‌ی تر بۆم روون بۆوه که‌ تۆ چیت و چی نیت، ئه‌وجا ده‌لئ: ئه‌ی خه‌لکینه‌! ئیتیر له‌پاش من ناتوانئ که‌سی تر والئ بکا.. فهرمووی: ئه‌وجا جه‌جال ده‌یگرئ تا سه‌ری به‌پئ به‌لام به‌ فهرمانی خودا به‌ربینئ له‌غه‌و غه‌وه‌یه‌وه هه‌تا چه‌له‌مه‌ی سینگی ده‌بئ به‌یه‌ک پارچه‌ مس! ئیتیر ریگه‌ی ئه‌وه‌ی نابئ! فهرمووی: ئه‌وسا هه‌ر چوار په‌لی ده‌گرئ و فهری دهدا، له‌ خه‌لک وایه که‌ ئه‌وه‌ فهری داوه‌ته‌ ناو دۆزه‌خه‌وه، به‌لام له‌ راستیدا ده‌برئ بۆ ناو به‌هه‌شت. پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: له‌لای خودای په‌روه‌ردگاری هه‌ر دوو جیهان گه‌وره‌ترین شه‌هید ئه‌م پیاوه‌یه. (مسلم - ره‌زای خودای لیئ). سبحان الله! سه‌رنج بده‌ن ته‌نانه‌ت جه‌جال - به‌ جه‌جالی خۆی - قایل نییه که‌ که‌سئ له‌ ده‌ستوپێوه‌نده‌که‌ی خۆی به‌بئ ئاگاداریی خۆئ که‌سئ تر له‌ نه‌یاره‌کانی بکوژئ! که‌چی ئیستا له‌ هه‌ندی ولات کوشتن و به‌رین ئه‌وه‌نده‌ ئاسان بووه‌ وای ئی هاتوو هه‌موو کوئخا گوندئ، یا گزیرئ، یا کاربه‌ده‌سئ، به‌بئ پرس و راگردن به‌ که‌س مافی ئه‌وه‌ی پئ دراوه که‌ خه‌لکی بئ تاوان به‌ به‌روبیانوی پپو پوچ له‌ سیداره‌ بدا که‌سیکی به‌ ئینصاف چاوئ به‌ نه‌خشه‌ی جیهانی ئیسلامی ئه‌مپۆدا بخشینئ ده‌بینئ به‌ناو موسولمانه‌کان به‌گشت به‌روبیانوی ملی موسولمانه راسته‌قینه‌کان ده‌که‌ن به‌ په‌ته‌وه!

سبحان الله! له نبيمه وابوو كه همر صهدام و رښمه كه‌ي نه و ايه، به لام
نيستا دهر كه‌وت كه رښم همر رښمه، هه ميشه دهستدار دهيباو بي دهست
ته ماشا دهكات. (وهركيږ - ۲۸/۵/۲۰۰۸)

۱۱۴) جه جال چل روژ ده مينيته وه له ولاندا، له پاشا عيسا ^{درووي}
له ناسمان ديتته خوارى و له شام دهيكوزى

يَمُكْتُ الدَّجَالَ فِي الْأَرْضِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ثُمَّ يَنْزِلُ عِيسَى ﷺ فَيَقْتُلُهُ بِالشَّامِ

۵۶۲۶- عَنْ الثَّوَالِ بْنِ سَمْعَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الدَّجَالَ ذَاتَ غَدَاةٍ فَخَفَضَ فِيهِ وَرَفَعَ حَتَّى ظَنَّنَاهُ فِي طَائِفَةِ النَّخْلِ فَلَمَّا رُحْنَا إِلَيْهِ عَرَفَ ذَلِكَ فِينَا فَقَالَ: مَا شَأْنُكُمْ. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَكَرْتَ الدَّجَالَ غَدَاةً فَخَفَضْتَ فِيهِ وَرَفَعْتَ حَتَّى ظَنَّنَاهُ فِي طَائِفَةِ النَّخْلِ. فَقَالَ: غَيْرُ الدَّجَالِ أَخَوْفَى عَلَيْكُمْ إِنْ يَخْرُجَ وَأَنَا فِيكُمْ فَأَنَا حَاجِبُهُ دُونَكُمْ وَإِنْ يَخْرُجَ وَلَسْتُ فِيكُمْ فَأَمْرُو حَاجِبِ نَفْسِهِ وَاللَّهُ خَلِيفَتِي عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ إِلَهُ شَابٍ قَطَطَ عَيْنُهُ طَائِفَةً كَأَلَى أَشْبَهُهُ بَعْدَ الْعَزَى بْنِ قُطَيْنٍ فَمَنْ أَدْرَكَهُ مِنْكُمْ فَلْيَقْرَأْ عَلَيْهِ فَوَاحِشَ سُورَةِ الْكَهْفِ إِلَهُ خَارِجٌ خَلَّةً بَيْنَ الشَّامِ وَالْعِرَاقِ فَعَاثَ يَمِينًا وَعَاثَ شِمَالًا يَا عِبَادَ اللَّهِ فَابْتَثُوا. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا لَبَنُهُ فِي الْأَرْضِ قَالَ: أَرْبَعُونَ يَوْمًا يَوْمَ كَسَنَةِ وَيَوْمَ كَشْهَرٍ وَيَوْمَ كَجُمُعَةٍ وَسَائِرُ أَيَّامِهِ كَأَيَّامِكُمْ. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَدَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَسَنَةِ أَكْثَفِينَا فِيهِ صَلَاةٌ يَوْمَ قَالَ: لَا أَقْدُرُوا لَهُ قَدْرَهُ. قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا إِسْرَاعُهُ فِي الْأَرْضِ قَالَ: كَالْفَيْثِ اسْتَدْبَرْتُهُ الرِّيحُ فَيَأْتِي عَلَى الْقَوْمِ فَيَدْعُوهُمْ فَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَجِيبُونَ لَهُ فَيَأْمُرُ السَّمَاءَ فَتُمْطَرُ وَالْأَرْضُ فَتُنْبِتُ فَعُرُوحٌ عَلَيْهِمْ سَارِحَتُهُمْ أَطْوَلَ مَا كَانَتْ دُرًّا وَأَسْبَغُهُ ضُرُوعًا وَأَمَدُهُ خَوَاصِرٌ ثُمَّ يَأْتِي الْقَوْمَ فَيَدْعُوهُمْ فَيَرُدُّونَ عَلَيْهِ قَوْلَهُ فَيَنْصَرِفُ عَنْهُمْ فَيُصْبِحُونَ مُنْحِلِينَ لَيْسَ بِأَيْدِيهِمْ شَيْءٌ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَيَمُرُّ بِالْخَبَرَةِ فَيَقُولُ لَهَا أَخْرِجِي كُنُوزَكَ. فَتَتَّبِعُهُ كُنُوزُهَا كَيْعَاسِيبِ النَّحْلِ ثُمَّ يَدْعُو رَجُلًا مُمْتَلِكًا شَبَابًا فَيَضْرِبُهُ بِالسَّيْفِ فَيَقْطَعُهُ جَزَلَتَيْنِ رَمِيَةِ الْعَرَضِ ثُمَّ يَدْعُوهُ فَيَقْبَلُ وَيَتَهَلَّلُ وَجْهُهُ يَضْحَكُ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ (عَلَيْهِ السَّلَام) فَيَنْزِلُ عِنْدَ الْمَنَارَةِ الْبَيْضَاءِ شَرْقَى دِمَشْقَ بَيْنَ مَهْرُودَتَيْنِ وَاضِعًا كَفَّيْهِ

عَلَى أَجْنَحَةٍ مَلَكَيْنِ إِذَا طَاطَأَ رَأْسُهُ قَطَرَ وَإِذَا رَفَعَهُ تَحَدَّرَ مِنْهُ جُمَانٌ كَاللُّؤْلُؤِ فَلَا يَحِلُّ لِكَافِرٍ يَجِدُ رِيحَ نَفْسِهِ إِلَّا مَاتَ وَنَفْسُهُ يَنْتَهِي حَيْثُ يَنْتَهِي طَرَفُهُ فَيَطْلُبُهُ حَتَّى يُذْرِكَهُ بَابِ لُدٍّ فَيَقْتُلُهُ ثُمَّ يَأْتِي عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ قَوْمٌ قَدْ عَصَمَهُمُ اللَّهُ مِنْهُ فَيَمْسَحُ عَنْ وُجُوهِهِمْ وَيُحَدِّثُهُمْ بِدَرَجَاتِهِمْ فِي الْجَنَّةِ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَوْحَى اللَّهُ إِلَى عِيسَى إِنِّي قَدْ أَخْرَجْتُ عِبَادًا لِي لَا يَدَانِ لِأَحَدٍ بِقِتَالِهِمْ فَحَرَّزَ عِبَادِي إِلَى الطُّورِ. وَيَنْعَثُ اللَّهُ يَأْجُوجَ وَمَاجُوجَ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ فَيَمُرُّ أَوَائِلُهُمْ عَلَى بُخَيْرَةَ طَبْرِئَةَ فَيَشْرَبُونَ مَا فِيهَا وَيَمُرُّ آخِرُهُمْ فَيَقُولُونَ لَقَدْ كَانَ بِهِدِهِ مَرَّةٌ مَاءً. وَيُخْصِرُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابَهُ حَتَّى يَكُونَ رَأْسُ الثُّورِ لِأَحَدِهِمْ خَيْرًا مِنْ مِائَةِ دِينَارٍ لِأَحَدِكُمْ الْيَوْمَ فَيَرْغَبُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ فَيُرْسِلُ اللَّهُ عَلَيْهِمُ التَّغْفَ فِي رِقَابِهِمْ فَيُصْبِحُونَ فَرَسَى كَمَوْتِ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ يَهْبِطُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ إِلَى الْأَرْضِ فَلَا يَجِدُونَ فِي الْأَرْضِ مَوْضِعَ شِبْرٍ إِلَّا مَلَأَهُ زَهْمُهُمْ وَتَشْتَهُمْ فَيَرْغَبُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ إِلَى اللَّهِ فَيُرْسِلُ اللَّهُ طَيْرًا كَأَعْنَاقِ الْبُخْتِ فَتَحْمِلُهُمْ فَتَطْرَحُهُمْ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ مَطَرًا لَا يَكُنُ مِنْهُ بَيْتٌ مَدَرٌ وَلَا وَبَرٌ فَيَغْسِلُ الْأَرْضَ حَتَّى يَتْرُكَهَا كَالزَّلْفَةِ ثُمَّ يَقَالُ لِلْأَرْضِ أَلْبِئِي ثَمَرَكَ وَرَدِّي بَرَكَتَكَ. فَيَوْمَئِذٍ تَأْكُلُ الْعِصَابَةُ مِنَ الرُّمَالَةِ وَيَسْتَظِلُّونَ بِقُحْفِهَا وَيُبَارِكُ فِي الرُّسْلِ حَتَّى أَنْ اللَّفْحَةَ مِنَ الْإِبِلِ لَتَكْفِيَ الْفِتَامَ مِنَ النَّاسِ وَاللَّفْحَةَ مِنَ الْبَقَرِ لَتَكْفِيَ الْقَبِيلَةَ مِنَ النَّاسِ وَاللَّفْحَةَ مِنَ الْغَنَمِ لَتَكْفِيَ الْفَخْدَ مِنَ النَّاسِ فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ رِيحًا طَيِّبَةً فَتَأْخُذُهُمْ تَحْتَ أَبْطَاهِمُ فَتَقْبِضُ رُوحَ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَكُلِّ مُسْلِمٍ وَيَبْقَى شِرَارُ النَّاسِ يَتَهَارَجُونَ فِيهَا تَهَارُجَ الْحُمْرِ فَعَلَيْهِمْ تَقْوَمُ السَّاعَةُ. رواه مسلم والترمذي وأبو داود^(١):

نه‌وواسی کوپی سه‌همان (رمزای خودای لیئین) فه‌رمووی: سه‌ر له‌به‌یانیبیه‌ک پیئغه‌مبه‌ر (دروود و سلو و سه‌لات و سه‌لامی خودای له‌سه‌رین) به‌ دوورو درییژی باسی چه‌توونی و هارو هاجی و سووک و تپوویی جه‌جالی بو‌کردین، ته‌نانه‌ت وامنزانن که ئیستا و له‌ناو باخه‌ خورماکاندا، جا سه‌ر له‌ئیواری که

(١) مسلم. فتن: ٧٢٩٩. ترمذی. فتن: ٢٢٤٠.

چووینه‌وه بۆ خزمه‌تی هه‌ستی کرد که په‌ستی ئه‌و باس و خواسه‌ین،
 فهرمووی: ئه‌وه چیتانه که‌وا په‌ست و خه‌مبارن؟ عه‌رزیمان کرد: ئه‌ی
 پیغه‌مبه‌ری خودا! تو سهر له‌به‌یانی به‌ دوورو درێژی باسی سووک و تپویی و
 هارو هاجی و چه‌توونی جه‌جالت بۆ کردین، ته‌نانه‌ت له‌ ئیمه‌ وابوو که
 هاتوو و له‌ناو باخه‌ خورماکاندا، فهرمووی: من له‌شتی تر ده‌ترسم که
 زیانی هه‌بێ بۆ ئیوه‌ هه‌تا له‌ جه‌جال^(١) نه‌گهر جه‌جال هه‌لسا وه‌ خۆم مابوم
 له‌ناوتانا ئه‌وا من له‌ جیاتی ئیوه‌ چاری ده‌که‌م، نه‌گهر له‌پاش منیش هه‌لسا
 ئه‌وا هه‌ر که‌سه‌ چاره‌ سه‌ری خۆی بکا، سه‌ره‌پای ئه‌مه‌یشه‌ خودا بۆ خۆی
 له‌پاش من سه‌ره‌وکاری هه‌موو موسولمانی له‌ جیاتی من ده‌کا، بزائن که
 جه‌جال لایکی موو کرژی سهر ئالۆسکاوییه‌، چایکی تروسکه‌ناکا، به‌لای
 منه‌وه‌ شیوه‌ی له‌ عه‌بدولعووزای کوپی قه‌ته‌ن ده‌چێ، جا هه‌رکه‌سی له‌ ئیوه‌
 تووشی ئه‌و بوو با ده‌ نایه‌ته‌که‌ی سه‌ره‌تای سووره‌تی که‌هفی به‌سه‌ردا
 بخوینێ، له‌ ریگه‌یه‌که‌وه‌ که‌ ده‌که‌وێته‌ میانی شام و عیراقه‌وه‌ جه‌جال په‌یدا
 ده‌بێ و دی بۆ گیانی ئیوه‌ گهل، وه‌ به‌راست و به‌ چه‌پا ئاژاوه‌ ده‌نیته‌وه‌و
 خراپه‌ به‌رپا ده‌کا، ئه‌ی به‌نده‌کانی خودا! خۆ راگرن له‌به‌ر باری خودادا
 گوتمان: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! چه‌نده‌ له‌ ولادتا ده‌مینیته‌وه‌؟
 فهرمووی: چل رۆژ، رۆژیکی به‌قه‌د سالیکه‌، رۆژیکی به‌قه‌د مانگیکه‌، رۆژیکی
 به‌قه‌د هه‌فته‌یه‌که‌، رۆژه‌کانی تریشی وه‌ک ئه‌م رۆژه‌ ئاساییانه‌ی ئیستای ئیوه‌
 گهل وان، ئاوا رۆژیکی ئاسایین گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئه‌و رۆژه‌ی
 که‌ سالیکه‌ یا ئه‌و رۆژه‌ی که‌ به‌قه‌ی مانگیکه‌ یا به‌قه‌د هه‌فته‌یه‌که‌ نایا نوێژی
 یه‌ک رۆژی ئاسایی به‌ سی ده‌کا یانا؟ فهرمووی: نه‌ه، به‌لکوو ده‌بێ به‌

(١) يقول الشيخ رشيد بيك البانی (رحمه الله) معلقا على مدة بقاء الدجال ومكثته في الأرض: (سنة وأربع وسبعون يوما، ولا شك أن ضرره أقل من الرؤساء الظالمين الضالين المضلين، كما قاله عليه الصلاة والسلام. اللهم احفظنا من شرورهم انتهى). أقول: أعوذ بالله من الائمة المضلين.

ئه‌ندازه‌ی خۆی ئه‌ندازه‌ی بگرن و گشت بیست و چوار سه‌عاتی پینچ نویژی ئاسایی تیا بکه‌ن^(١) وه هه‌ر نویژه‌ی له‌کاتی دیاریکراوی خۆیدا بیکه‌ن گوتمان: قوربان ئه‌ی پینغه‌مبه‌ری خودا! خیرایی و سستی له‌کاتی گه‌رانی دا به‌ناو و لاتدا چۆنه؟ فهرمووی: زۆر خیرایه، وه‌ک بارانی دهم با وایه، ده‌چیته سهر هه‌ندی هۆزو بانگیان ئی ده‌کا که ئیمانی پی بهینن، ئه‌وانیش باوه‌ری پیده‌که‌ن و به‌گوئی ده‌که‌ن، ئه‌ویش فهرمان به‌ ئاسمان ده‌کا باران ده‌بارینن، وه به‌ زه‌وی ده‌لی شینایی ده‌پوینن، جا ئازاڵ و مالا‌تیان تابلی به‌ شه‌وق و به‌شیر و تیرو ته‌سه‌ل ده‌بن، به‌لام ده‌چیته سهر هه‌ندی هۆزی تر، داوایان ئی ده‌کا که به‌ خودای خۆیانی بزائن، ئه‌وانیش به‌رپه‌رچی ده‌ده‌نه‌وه، ئه‌ویش به‌ جییان دیلن، که‌چی له‌ پاش ئه‌و ده‌که‌ونه سه‌خه‌تی و قات و قه‌ری و گرانییه‌کی واوه که هیچ مال و سامانیان به‌ ده‌سته‌وه نامینن. جه‌جاڵ به‌لای کاوله‌دا راده‌بووری و پینی ده‌لی: ئه‌ی که‌لاوه‌ کۆن! هه‌رچی گه‌نج و خه‌زنه‌یه‌ک وا له‌ناوتا یه‌قی که‌ره‌وه‌و فقه‌ی ده‌ ده‌ره‌وه‌ ئه‌ویش وا ده‌کا، ئیتر هه‌رچی خه‌زنه‌و گه‌نجی ناو ئه‌و که‌لاوه‌یه هه‌یه هه‌مووی وه‌ک پووره‌ی هه‌نگ چۆن

(١) به‌زه‌بیم نویژی هه‌ینی و جه‌زنه‌گان و وەترو چی‌شته‌ناوو شه‌ونویزو سونه‌ته دامه‌زراوه‌کانی نویژه‌ فهرزه‌گان و باقی مه‌نده‌ی نویژه‌ سونه‌ته‌کانی تریش هه‌روایه، وه‌ک ته‌راویح و سه‌لات و ته‌سبیح، هه‌روا رۆژووی ره‌مه‌زان و رۆژووی سونه‌ت و ناوه‌دان کردنه‌وه‌ی شه‌وی له‌یله‌تولقه‌در، هه‌روا جه‌ج و زه‌کات و سه‌رفیتره، به‌ کورتی هه‌موو فهرزو سونه‌تی له‌ شه‌ریعه‌تا ئه‌ندازه‌ی خۆی بۆ ده‌گیرئ و ده‌کری هه‌تا زنی بپنویژی بێ وەخت (موسه‌حازه) ئه‌ندازه‌ بۆ کاتی پاکی و کاتی بپنویژی خۆی راده‌گری. وه‌لی ئه‌م سێ رۆژه‌ درێژانه به‌رو دوان یا جیا‌جیان، وه سالی کۆچی پيشوو ته‌واو بووه‌ یانا، ئه‌وه‌یش لی‌کۆلینه‌وه‌یه‌کی خه‌ست و چری ده‌وی، وه گه‌لی حوکی شه‌ری ئی په‌یدا ده‌بن، مه‌سه‌لا ئه‌گه‌ر سالی پيشوو ته‌واو نه‌بوو بوو ئایا له‌و رۆژدا مانگ چه‌ند جار هه‌ل دئ و ناوا ده‌بن گه‌رچی روا‌له‌تی فهرموودمه‌که وا ده‌گه‌یه‌نی که‌ خول و سوورانه‌وه‌ی مانگیش وه‌ک هی خۆر له‌ ماوه‌ی ئه‌و رۆژه‌ درێژانه‌دا به‌گه‌ردی گۆی زه‌ویدا یه‌ک جاره. واته: ئه‌و رۆژه‌ی که‌ به‌قه‌د سالی‌که‌ مانگیش وه‌ک خۆر له‌و رۆژدا یه‌ک جار هه‌ل دئ و یه‌ک جار ناوا ده‌بن، هه‌ر وا ئه‌و رۆژه‌ی که‌ به‌قه‌د مانگی‌که‌ یا به‌ قه‌د چه‌فته‌یه‌که. (ومرگپر)

شوینی شاکیان دهکهن ئه ویش ئاوا شوینی ئه و دهکهوئی، له پاشدا
 پیاویکی جههیل (که له هه پهرتی لاویدا دهبی) جه جال گازی دهکا بۆ لای
 خۆی و به قه مه دوو له تی دهکاو، به قه د تیراو یژی دوو که رته که ی له یه کتری
 دوور دهکهنه وه، ئه و جا بانگی دهکاته وه بۆ لای خۆی و پیاوه که زیندوو
 ده بیته وه و به روویه کی گه ش و دم به زهرده خنه وه دیته وه بۆ لای، ئیتر
 جه جال خه ریکی ئه م که ی ن و به ی نه ی خۆی ده بی و سهر قال و سهر جه نجالی
 فیل و فهره جی خۆی ده بی له ناکاو خودا عیسا ی کوپی مه ریه م (دروود و سلات و
 سادی خودای لیب) ده نیژی، جا له کن مناره سپیه که داده به زی، که ده که ویتته لای
 خۆره لاتی دیمه شقه وه، دوو ده ست جلی له به ردایه، به وهرس و به زعفران
 رهنگ کراون، ههر دوو له پی خۆی له سهر بالی دوو فریشته داناوه، ئه وه نده
 پاک و خاوینه ده لئی تازه له گه رماو خۆی شۆردوه، که سهر داده نه وینی
 ئاوی ئی ده تکی، ههر کافرو ناموسولمانی بۆنی هه ناسه ی بکا کوتوپر ده مرئ،
 تا چاویشی بر بکا بۆنی هه ناسه ی ده روا، جا عیسا (دروودی خودای له سهرین)
 منه یی جه جال ده کاو ده گه پژی به دوایدا تا له ده رگای لوودپیی ده گا و له وئ
 ده یکوژی، ئنجا گرویی دینه خزمه تی عیسا ی کوپی مه ریه م، ئه وانه خودا له
 شه پی جه جال پاراستوو یانی، عیسا ده یانحه وینیتته وه و خه میان
 ده ره وینیتته وه، پایه و پله ی خۆیان یان له به هه شتدا پی ده فهرموئ: ئیتر ئه و
 عیسا سه رگه رمی ئه م کاروباره ی خۆیه تی له ناکاو خودا نیگای بۆ ده نیژی:
 ئه ی عیسا! ئه و من چینی کم له به نده کانی خۆم به ره لا کردوه، که س به
 شه رو هه را ده ره قه تیان نایی، جا تۆ به نده موسولمانه کانم ده رکه و بیانبه بۆ
 کیوی توور له وئ قایمیان بکه، ئه و جا خودا یه ئجوج و ماجوج به ره لا ده کا،
 ئیتر له هه موو قوتکه و یال و به رزاییه که وه به ته کان دین و جم ده دن! که
 به راییان ده گه نه سهر ده ریاچه ی ته به رییه هه مووی ده خۆنه وه چۆپی ئی
 ده برن، جا کاتی دوا ییه که یان دین ده لین: جارئ له جاران له م شوینه دا ئاو
 هه بووه، ئیتر عیسا ی پیغه مبه ری خوداو هاوړیکانی واگیر ده خۆن و واته

نکاودەبن تەنانهت سەرەگایێ بۆ یەکیکیان لەو رۆژەدا لە سەد لێرە زەردی
 یەکیکی ئەمپۆی ئیوێ باشترە بۆی، عیساو ھاوپیکیانی بە کۆل و بە سۆزی دڵ
 لە خودا دەپارێننەوێ کە لەناویان بەرێ و بیان فەوتینی، جا خودا مافەتەیان
 تێ دەخا و کرمی دەداتە گەردنیان و سەرچەم بەیەک دەم ھەموو دەتۆپن، لە
 پاشا عیساو ھاوپیکیانی دادەپەرنە خوارەوێ بۆ ناو ولات، دەروانن شوینی
 بستێ لەسەر زەوی نەماوێ کە پێی نەبووبێ لە بۆردپەن و بۆگەنی ئەوان، جا
 عیساو پیغەمبەری خودا و ھاوپیکیانی بە دلیکی پاک لە خودا داوا دەکەن و
 دەپارێننەوێ، خودایش پارانەوێکیان گیرا دەکا و بالندەییەکی گەورە دەنێرێ
 وەک گەردنی و شتری ملدیریژ، ئەو مەلانە کە لاکەکیان ھەل دەگرن و لەکوێ
 خودا ئارەزووی ھەبێ لەوێ تووپیان دەدەن، ئەوسا خودای گەورە بارانیکی
 سەقامگیر دەنێرێ، چ خانوو بەرەو مال، چ دەوارو رەشمال گشتی
 دەگریتەوێ، سەر رووی گۆی زەوی گشتی وەک ئاوینە ساف پاک
 دەشواتەوێ، ئەوسا بەزەوی دەگوترێ، بیرەو بەرەو دەست بکەرەوێ بە پیت و
 فەر خستەوێ وەک جاری جارانت، جا لەو رۆژەدا یە کە دەستەیی لە یەک
 ھەنار تێر دەخۆن، لەبەن سیبەری قاوغەکشیدا و چان دەگرن و دەحەسینەوێ،
 ئازەلی لەو پەرچۆریش پیت و فەرپیکی وای تێ دەکوێ شیرێ ژەمی و شترپیکی
 تازەزاو بەشی عەشاماتی دەکا، ژەکی ژەمی مانگایەکی تازەزاو بەشی خێلێ
 دەکا، فرۆی ژەمی مەپێ یا بزنیکی دۆشەنی بەشی تیرەییە لە ئیلێ دەکا،
 ئیتەر تاماوەیی ئاوا بەم چەشنە لەم خێرو خوشییەدا دەمیننەوێ، تا ناگاہ
 خودا کزە بایپیکی خوش ھەل دەکا، دەدا لەبەن باخەلیان و گیانی ھەموو
 خاوەن باوەرو ھەموو موسولمانێ دەکیشت، دەمینننەوێ خەلکە خراپ و
 گەندەکەو بەد کارانی مەردومەکە، وەک کەرگەل و دیلە بە بابە بە بەرچاوی
 یەکتیریەوێ بەبێ شەرم و شکۆ لەیەک ھەلدین و لەیەک دەپەرن، ئیتەر لەسەر ئەو
 بەدکارانە قیامت ھەل دەستێ! (م/ت/د).

(۱۱۵) پاشه کی (پایانی: خاتیمه یی)

عیسا ^{دروودی} ^{خودای لسه} که له ناسمان دیته خواره وه تا ماوه یی له سهر زه مین ده میتیتته وه، له پاشا به ره و سۆزو میهره بانی و ره زامه ندیی خودای گه وره و سهرور سهرده نیتته وه و ده مری ^{دروودی} ^{خودای لسه}

خاتمة - ينزل عيسى ﷺ فيمكث في الأرض زمنا ثم يتوفى إلى رحمة الله ورضوانه
 ۵۶۲۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي
 نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) حَكَمًا مُقْسِطًا فَيَكْسِرَ
 الصَّلِيبَ، وَيَقْتُلَ الْخَنَزِيرَ، وَيَضَعَ الْحِزْيَةَ، وَيَقْفِضَ أَمْوَالَ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ حَتَّى تَكُونَ
 السَّجْدَةُ الْوَاحِدَةَ خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ثُمَّ قَالَ: أَبُو هُرَيْرَةَ: وَاقرؤوا إن شئتم: وإن
 من أهل الكتاب الا لبيؤمنن به قبل موته ويوم القيامة يكون عليهم شهيدا. رواه
 الشيخان والترمذي^(۱):

ئه بو هوره يره (خودای ئی خوش نوودبی) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای
 لسه ربی) فهرمووی: به و که سه که گیانی منی به ده سه، دیاره که یه زدانی پاکه،
 ها کا عیسای کوپی مهربه م (دروودی خودای لسه ربی) له ناسمانه وه هاته خواره وه بو
 ناوتان و بوو به دادپرسیکی دادپه رور به سهرتانه وه، ئه و حه له خاچ
 (سه لیب) ده شکینئ و به راز ده کوژی و سهرانه هه ل ده گری (چونکه به س
 ئایینی ئیسلام قه بوول ده کا) سامان و مالیش و ازور ده بی و، ده بی به لیشاو
 به شیوه یه کی وا که س وه ری ناگری له که س، هه تا ده گاته ئه و راده یه (که س
 تاقه تی مالدار ی نامینئ و مه ردوم ده زانن که واقیامت نزیک بوته وه له به ر
 ئه وه دلیان به دنیا خوش نابئ و هه موو سهرده که نه به نده یی و خودا
 په رستی و تاغات و نویژو روژوو، تاوای ئی دئ) تاقه یه که سه جده باشت ر ده بی
 له جیهان و هه رچی وا له جیهان دا.

(۱) تجرید البخاری/ ۳ ل- ۶۲ رقم/ ۹۹۲ = ۲۲۲۲، ۲۴۷۶، ۳۴۴۸، ۳۴۴۹. مسلم. ایمان: ۲۸۷. ترمذی. فتن:

۲۲۳۳. تحفة الأشراف: ۱۳۲۲۸.

ئه‌وجا ئه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بئ) فهرمووی: ئه‌گهر چه‌زیش ده‌که‌ن بۆ پشتوانی راست و دروستی ئه‌م باسه‌ ئه‌م ئایه‌ته‌ بخویننه‌وه که ده‌فهرمووی:

{وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا} - {١٥٩/٤}.

واته: گشت که‌سێ له ئه‌هلی کیتاب (خاوه‌ن نامه‌کان) له جووله‌که‌و له فه‌له له پیش مردنی عیسادا باوه‌رو ئیمانی پێ دینێ، له‌و چه‌رخه‌دا که دێته‌ خواره‌وه له ئاسمان و شه‌ر ده‌کا له‌گه‌ڵ جه‌جالداو جه‌جال ده‌کوژرێ و ره‌فتار ده‌کا به‌ ئایینی ئیسلام وه‌کوو موچه‌هیدێ له‌ موچه‌هیدانی دین، نه‌ک وه‌کوو پیغه‌مبه‌رێ که نه‌سخی دینی موچه‌مه‌د بکا، جووله‌که‌ به‌وه که باوه‌ریان به‌ زۆر له پیغه‌مبه‌ره‌کان نه‌بووه‌و قسه‌یان به‌ درۆ زانیون، شایه‌تی ده‌دا له‌سه‌ر مه‌سیحیه‌کان که له‌پاش به‌رزه‌وه‌بوونی خۆی بۆ ئاسمان یاسای تاکیه‌رستی خودایان گۆڕیوه‌و له‌باتی ئه‌وه یاسای سێ خودایان داهینا، وه‌ شایه‌تی له‌سه‌ر خاوه‌ن نامه‌ی پاش هاتنه‌ خواره‌وه‌یشی به‌وه ده‌دا که ئیمان و باوه‌ریان هیناوه (ش/ئه‌حمه‌د).

٥٦٢٨- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَيْفَ أَتَمُّ إِذَا نَزَلَ ابْنُ مَرْيَمَ فَيَكُمُ وَإِمَامُكُمْ مِنْكُمْ. رواه الشيخان وأحمد^(٢):

دیسان ئه‌و فهرمووی: چه‌زهره‌ت (دروودی خودای له‌سه‌رین) فهرمووی: ئه‌و کاته‌ی که عیسا له ئاسمانه‌وه دێته‌ خوارێ بۆ ناوتان پیشه‌واکه‌تان که موچه‌مه‌دی مه‌ه‌دییه له‌ خۆتانه، ده‌شێ ئه‌و چه‌رخه ئیوه‌ حالتان چۆن بێ! (ش/ئه‌حمه‌د).

٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (مَتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَاللَّهِ لَيَنْزِلَنَّ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا عَادِلًا فَلْيَكْسِرَنَّ الصَّلِيبَ وَلْيَقْتُلَنَّ الْخَنَزِيرَ وَلْيَضَعَنَّ الْجِزْيَةَ وَلْيَتْرَكَنَّ الْفِلَاصُ فَلَا يُسْعَى عَلَيْهَا وَلَتَذْهَبَنَّ الشُّحَنَاءُ وَالتَّبَاغُضُ وَالتَّحَاسُدُ وَلَيَدْعُوَنَّ إِلَى الْمَالِ فَلَا يَقْبَلُهُ أَحَدٌ^(٣):

(٢) تجرید/٤ ل- ٦٠ رقم/١٣٧٤ = ٢٤٤٩، ٢٤٧٦، ٢٤٤٨، ٢٤٤٩. مسلم. ایمان: ٢٩٠، ٢٩١.

دیسان فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: بہ‌خودا گومانی نییہ کہ کورہ‌کھی مہریہم (درویدی خودای لہسہرین) لہ ئاسمان دیتہ خواری و دہبی بہ دادپرسیکی دادپہروہر لہ‌ناوتاناو بہ‌پیئی شہریعہتی ئیسلام لہ‌نگہری حق و عہدالہت رادہ‌گری، بہ‌لام وک فہرمانداری لہ فہرماندارانی ئہم گہلی ئیسلامہ، نہک وک پیغہمبہری کہ دینی ئیسلام نہ‌سخ بکاتہ‌وہ، بہ‌لکوو بہ‌س ئایینی پیروزی ئیسلام قہ‌بوول دہکا، لہ‌بہر ئہ‌وہ خاچ (صہلیب) دہشکینئی و خاچپہرستی قہ‌دہغہ دہکاو، سہرانہ ہل دہگری و، لہ‌بہر زوری و مشہیی سامان و لہ‌بہر ئہ‌وہ کہ کس دلی بہ دنیا خوش نابئی لہ‌بہر نزیکہ‌وہ بوونی قیامت لہ‌بہر ئہم ہویانہ مال وادہ‌بیئری کہس لیئی ناپرسی، وشتی گہنج بہ‌رہ‌للا دہگری و کہس ناوی پی ناکیشئی، لہ‌لایہ‌کی تریشہ‌وہ قینہ بہری و رقہ بہری و بہ‌خیلی نامینئی و دژمنایہ‌تی و حہ‌سوودی نامینئی، عیسا (درویدی خودای لہسہرین) خہ‌لک گاز دہکا کہ مالیان پی بدا، بہ‌لام مال ئہ‌وہ‌ندہ زورو بی ناز دہبی کہس نایہ‌وی! (موسلیم - رہزای خودای لیئی).

۵۶۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ الدُّجَالُ فِي أُمَّتِي فَيَمُكُّثُ أَرْبَعِينَ - لَا أَذْرِي أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ أَرْبَعِينَ شَهْرًا أَوْ أَرْبَعِينَ عَامًا - فَيَبْعَثُ اللَّهُ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ كَأَنَّهُ عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ فَيَطْلُبُهُ فَيُهْلِكُهُ ثُمَّ يَمُكُّثُ النَّاسُ سَبْعَ سِنِينَ لَيْسَ بَيْنَ اثْنَيْنِ عِدَاوَةٌ. رواهما مسلم^(۳):

عہ‌دوللای کوپی عہمر (خودایان ئا رازی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: جہ‌جال کہ پەیدا دہبی لہ ئومہ‌تما. عہ‌دوللا فہرمووی: نازانم حہ‌زرت فہرمووی: چل روژ. یا فہرمووی: چل مانگ. یا فہرمووی: چل سال دہ‌مینیتہ‌وہ، جا خودا عیسا کوپی مہریہم دہ‌نیری، عیسا بہ‌شیوہی شیرینی و بہ‌ئیسکی سووکی و، لہ‌شولاری پاک و تہ‌میزی لہ‌عوروی کوپی مہ‌سعوود دہکا، کہ نمونہ‌ی شیوہ شیرینی و پاک و خاویئی بوہ، جا عیسا

(۳) مسلم. ایمان: ۲۸۹.

(۴) مسلم. فتن: ۷۳۰۷.

ده‌گه‌پښ به‌شوین جه‌جالا هه‌تا په‌یدای ده‌کاو ده‌یکوژئ، ئیتر تا هه‌وت سال خه‌لک به‌شادی و خوشی و به‌بئ شه‌رو شوپرو دوژمنایه‌تی ده‌میننه‌وه‌و که‌س له‌که‌س ناکه‌وئ. (م - رحمه‌تی خودای لیبئ).

٥٦٣١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَيْسَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ نَبِيٌّ - يَعْنِي عِيسَى (عَلَيْهِ السَّلَام) وَإِنَّهُ نَازِلٌ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَاعْرِفُوهُ رَجُلٌ مَرْبُوعٌ إِلَى الْخُمْرَةِ وَالْأَبْيَاضِ بَيْنَ مُمْصَرَّتَيْنِ كَأَنَّ رَأْسَهُ يَقَطُرُ وَإِنْ لَمْ يُصِبْهُ بَلَلٌ فَيَقَاتِلِ النَّاسَ عَلَى الْإِسْلَامِ فَيَذُقُ الصَّلِيبَ وَيَقْتُلُ الْخَنَزِيرَ وَيَضَعُ الْجِزْيَةَ وَيُهْلِكُ اللَّهُ فِي زَمَانِهِ الْمَلَلَ كُلَّهَا إِلَّا الْإِسْلَامَ وَيُهْلِكُ الْمَسِيحَ الدَّجَالَ (ثم تقع الامنة على الأرض حتى ترتع الأسد مع الابل والتمار مع البقر والذئاب مع الغنم وتلعب الصبيان بالحيات) فَيَمُوتُ فِي الْأَرْضِ أَرْبَعِينَ سَنَةً ثُمَّ يُتَوَفَّى فَيُصَلَّى عَلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ. رواه أبو داود والحاكم والامام أحمد^(٥):

ئه‌بو هوره‌یره (خوشنوودی خودای لیبئ) فهرمووی: هه‌زهره‌ت (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ریکی تر له‌ نیوانی من و له‌ نیوانی عیسا‌دا نه‌هاتووه‌و نه‌بووه‌، دلنایام که‌ عیسا (درویدی خودای له‌سهرین) له‌ ئاسمان دیته‌ خواری بوناو ئیوه‌، جا کاتئ که‌ دیتان وای عیسا هاته‌ خواره‌وه‌ به‌م نیشانه‌دا بیناسن (عیسا پیاویکی ده‌سته‌ی بالامیانه‌ی سپی و سووره‌، دوو ده‌ست جلی زه‌ردباوی له‌به‌ردایه‌، له‌به‌ر پاک و ته‌میزی هه‌میشه‌ ده‌لیئ تازه‌ له‌ که‌رماو خوئی شو‌ردووه‌، ته‌نانه‌ت به‌بئ ته‌رپوونیش ده‌لیئ سه‌ری ئاوی ئی ده‌تکئ، له‌سه‌ر ئیسلامه‌تی ده‌جه‌نگئ له‌که‌ل خه‌لکا، خاچ ورد ده‌کاو به‌راز ده‌کوژئ و سه‌رانه‌ هه‌ل ده‌گرئ، خودا له‌ سه‌رده‌می ئه‌ودا هه‌موو میله‌ته‌کانی تر له‌ناو ده‌با، جگه‌ له‌ میله‌ته‌ی ئیسلام، له‌ ئه‌نجاما عیسا جه‌جاله‌ کو‌ره‌مووش ده‌کوژئ (و له‌ پاشا ئاشتی و ئاسایش بال ده‌کیشتئ به‌سه‌ر هه‌موو ولاته‌دا، به‌ شیوه‌یه‌کی سه‌یری بئ وینه‌ی وای شیر له‌که‌ل و شترداو، پلنگ له‌که‌ل گایه‌لداو،

(٥) بسند صحیح (شرحه‌).

گورگ له‌گه‌ل مه‌رو بزندا له پووش و گیا به‌یه‌که‌وه ده‌له‌وه‌رین! مندا‌آن به‌بی ترس و مه‌ترسی یاری و گه‌مه به مارو چه‌فیان ده‌که‌ن وه‌ک په‌ت). عیسا (دروودی خودای له‌سهرین) چل سال له‌سهر زه‌وی ده‌ژی، له پاشا فه‌وت ده‌کا، موسو‌ل‌مانان نویژنی مردووی له‌سهر ده‌که‌ن و کفن و دفنی ده‌که‌ن. (ئه‌بو داود/ حاکم / ئه‌حمده - س/ص).

٥٦٣٢- وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَةِ صِفَةُ مُحَمَّدٍ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ (مَتَّى اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا وَسَلَّمَ) يُدْفَنُ مَعَ مُحَمَّدٍ (مَتَّى اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا وَسَلَّمَ). رواه الزمذني بسند حسن^(٦).

عه‌بدو‌ل‌لای کوپی سه‌لام (خو‌شنو‌ویی خودای لیتن) فه‌رمو‌وی: له ته‌وراتا سیفه‌ت و نیشانه‌ی موچه‌مه‌دو سیفه‌ت و نیشانه‌ی عیسا‌ی کوپی مه‌ریه‌م (دروودی خودایان له‌سهرین) نووسراوه، عیسا‌یش (دروودی خودای له‌سهرین) که ده‌مری له شاری مه‌دینه‌ی دره‌خشان له پال گوپی چه‌زهرتی موچه‌مه‌ددا ده‌نیژنی. (دروودو سه‌لات و سه‌لامی خودا له سه‌رگیانی پاکی هه‌ردوو لایان بئ) (ت-س/ح).

عدد أحاديث كتاب الفتن (١٧٠) سبعون ومائة فقط. نسأل الله أن تكون خالصة لوجهه الكريم آمين، والحمد لله رب العالمين:

مامو‌ستای دانه‌ر (په‌ر گوپی پیروزی له‌نوورین) ده‌فه‌رمو‌ی: ژماره‌ی فه‌رمو‌وده‌کانی نامه‌ی فیتنه‌گه‌ل (١٧٠) ته‌نیا سه‌دو چه‌فتا فه‌رمو‌وده‌یه‌و به‌س. له خودای گه‌وره داواکارین که ئه‌م کاره‌مان ساخ بو ره‌زامه‌ندی خودا بئ نامین خودایه‌.

به‌نده‌یش ده‌لیم: به راستی من ئه‌م زاته پیروزم زور خوش ده‌وی واته: مامو‌ستای دانه‌ری ئه‌م تاجه پیروزه داوا له خودای گه‌وره میهره‌بان ده‌که‌م که چه‌شرم له‌گه‌ل چه‌شری بئ، له‌ژیر ئالا سه‌ربه‌زه‌که‌ی چه‌زهرتی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویستدا. نامین خودایه‌!.

وه‌رگی‌ر - ١٩٨٧/٧/٧

(٦) بسند حسن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامەى فەرتەنە کەل هاتە کوۆتایى
 لە گەڵ نیشانەى روژانەى دوایى
 نامەى دواوۆو بەهەشت و دۆزەخ
 واهات، بەخێربەن، لەو گۆلە بەخ بەخ!!
 گەر خودا ویستى مالى ئەو دنیات
 وەك مالى نێرەت شارەزات بکات
 دەیکا بە نصیب ئەم باسە خاسە
 کە بو قیامت بۆتە پێناسە!
 ئەم تاجەش کەوا تاجول نوسوولە
 مایەى نزیکبوون لە خوا و رەسوولە
 لە هەر مالى بێ نومیادت و ابى
 بەخێرو خوشى تاسەر ناوابەن،،
 وەرە بۆت بکەم باسى رازى دڵ
 لە هەزار یەک دڵ دەردەچى لە کل!!
 دلێش وێنەى گۆل بە ناوو بە گۆل
 پەرورەدە دەبى بو دەستى بۆلەوول:
 بەهۆى گۆلۆى بەحرى شەریعەت
 گىراو بە دەستى ئەهلى تەریقەت
 بە گەردى پاکى ناستانەى حەزەرت
 لە گەڵ چاکانى نۆمەتى رەحمەت
 دلێت نازاوکەو، بپێژە چاوت
 لەناو عیلىنا دەنوسى ناسوت
 رووت دەبى بە مانگ هەل دى لە شاران
 دەبى بە گۆلى مەجلیسى یاران
 چاو بە پلوسكى رێژەنەى رەحمەت
 لە دڵ دەشۆرى ژەنگارى زەحمەت

دهرویشیکم دی، جهز به لى هاتوو
 بیووهی به وینهی کهرویشکی خه ووتوو
 دهسنویشی دهگرت به فرمیسکی سوور
 دهیکوت: خودایه! هاتووم بو حوزوو!
 داوات لى دهکهم هه تاکوو ماوم
 دهرویشی بیووهی بکهی به ناوم!
 چهن خشه ژینى دهرویشی بیووهی
 خۆزگه‌ی پى دهبا کهر تیى بکا کهى!
 به دل دهرویشی یاسای دلهرى
 پشت له تاوان بن و دوور له بن شهرى
 په پوولهى بیووهی دهکا چلا و چل
 دهسژى به لیو شیلهى لیو کول!
 چاتر له و شیرى دهکا تلاوتل
 له ناو خویناوى ناسکی چاو به کل
 دهرویشم هاتووم کوفتوک دهکهم
 له خدمت خوادا تهوبه نو دهکهم
 به ندهم، زه بوونم، خودام دهوینم
 نه فخرى رهحمه‌تى وا له ناو خوینم!
 سه‌رى به ندهی دادهنه‌وینم
 بو خواوه‌ندى بیجیگه و شوینم!
 به هه زار زمان شایه‌تمان دینم
 هونهر بو نهوه من بال نوینم!
 (نفخت فیه: من روحى^(١) دینم
 به و بال نوینه خووم دهنوینم:
 بو قوولى ناخى به‌حرى قه‌زوینم
 بو به‌رزى لووتکه‌ی شاخى پینجوینم

بزویتم نسه وه، من باوه شیتیم
 شوکری به هره و او چون به جن بیتیم!
 بهسته به جهسته: خسته‌ی ناو نویتم
 دهنا من پهری بن لانه و شویتیم!!
 من دواوولی نییم، وملی هسه ویتیم
 له ناسووت جیایه، به خودا سویتیم
 له سه نه شقی تو تانه له شویتیم
 وه که له لاج منیش پر له جویتیم
 هه تو رازی بی چاو ده قووچیتیم
 نه دهر به ست تانه، نه هی جمیتیم!
 فریشته و پهری له کوئ بهیتیم
 دهرسی نه شقی تو لی له بخویتیم
 کوشته‌ی باده‌ی نه شق شهیدتی قهبره
 هه شهون تو شیت له یله تلقه دهره
 به بوئ نه شقی تو هه که سی هست بوو
 کاری نه به هه، نه به پاو ده ست بوو!
 باده‌ی نه شقی تو هه که سی هست کرد
 خه لاتنی که وره‌ی هه ردو و دنیای بررد
 کارو بار هه مووی به ده ست بهزدانه
 مووی شه و نه وه، عالم پهروانه
 نه نجاس نیتمه ش هه لی بهزدانه
 که رچی سه رتاپا له شمان تاوانه
 کویره باوانه، شه له باوانه
 قسه‌ی نه سته‌قی کوئی کوردانه
 نافه ریم دهر ویش! خاوهن گوشت و هوش
 قسه‌ی نه سته‌قت نه لقیه بو گوشت
 نووری! چیت داوه له دانسه و داوه
 نه جه جویره باسه که باوی ماوه؟!

باسی حول و ول و فہل سہ فہل لہووت
 چو نیس فریشتہ و جنو کہ و ناسووت
 ہووہو لہووہو، حہ قیقہ تہ رووت
 باسی واو عہ وام: ناگرو بارووت!
 نہم جوہرہ باسہ پیماوی کہ ہنووت
 شیت دہکا، چ جاس پیماوی رہش و رووت
 بہرنامہ نیابین خووش و ناسان
 باسی مافہ توو نہرکی سہرشان
 بو پەرستنی زاتہ یہ زندان
 بو پاراستنی سہرو سامان!
 بہ گوہرہ پلہہ نیبریس ہہ موان
 نہک بو گوشینہ می شکہ نینسان!
 لن ورد بوونہوہ لہ کارت خوہا
 کہشہ بہ دلہ موسوومان دہدا
 دانیام کہشتن بہناو کہردوونا
 باوہر چہسپ دہکا لہناو دہروونا
 بہوردی نامہ سرووشت سہرندہ
 بو چاوی دلہ دہرمانی دہردہ
 کشت شتن پپرہ لہ وردہ کاری
 ہیچ فہرقہ نییہ کارو شاکاری
 تأمل تر خطوط الکون
 رغم ما فیہا من بعد البون
 الیک من الملأ الاعلی
 رسائل فی تقدیس المولی
 تأمل تر کونا ہانا
 خلقا لله تامما کاما
 قد خط فیہ: آیا ماقلا
 لم یخلق ربی هذا باطلا!!

ففـي اخـتلاف اللـيل والنهار
 تـرسـي آيـات لـكـون جـبار
 بـلاد الكـرد زوروا يـبا زوار
 اقـراوا فـيها رمـوز الاقـدار
 خـودا خـودايـيـن دانـاوا زانايـه
 شهـقـلـي توانايـي لهـگـشت شـت دايـه :
 هـهـرچـي بـه وـردـي سـهـرنجـي دهـدهـي
 قـهـلـاي تهـليـسمـهـو، گـهـردوونـي بيـپـهـي
 گـهـردـي بـه وـردـي سـهـرنجـي دهـدهـي
 وا لهـ ناويـدا گـهـردوونـي بيـپـهـي
 نهـفسـووناويـه، دهـريـا لهـ چـاويـا
 تنـوـكـن ناوه، و وهـهـا لهـ ناويـا !!
 چـاويـن هـهـلـبهـ، بگـيـبهـ چـاويـن
 بهـناو گـهـردوونا، زۆري پـيـن ناويـن :
 ديـمهـنـي دـلـگـير، دهـسـكـردـي يـهـزدان
 يـهـخـسـيرت دهـكـهـن وهـك نيـچـيرهـوان !
 سـرووشـتي رهـنگـين، گـولـي رهـنگـاو رهـنگ
 مهـلي هـهـهـه رهـنگ، خـنجـيلهـو خـوش دهـنگ
 لهـدهـوا دهـفـرن پـۆلهـ مهـلي زۆر
 بهـري رۆژ دهـگـرن وهـك هـهـوري بهـر خۆر
 نهـرم نهـرم دهـفـرن باي بائيـان دهـدهـن
 دهـلـيـس رووي زهـوي باوهـشيـن دهـكهـن
 بهـ هـهـوداي غـهـيبـي دهـسـكـردـي يـهـزدان
 لهـدهـوا بهـنـدن وهـك نهـسـتيـرهـكان !
 نهـسـتيـرهـي ناسـمان نهـوهـنده زۆرن
 وهـك تنـۆز گـهـردـي ناو تـيشـكـي خۆرن
 لهـبهـر چـاو خۆـمان بهـ چـهـندان چۆرن
 لهـ شوينـي خۆيـان هـهـموويـان خۆرن

تابلوی زہردو سوور، خولی مانگو خور
 رهنکی ریش و بور، رهنکی نال و مور
 پینج ہستہی مروژ، دہزکای چاوو دل
 رہگو لاسکو گل و کول و چل
 گرانی و سووکی، یا ساردی و گہرمی
 جوولہ و نارامی، یا زینزی و نہرمی
 ہاڑمی ہای قہلبہز، قہلبہزہی شہتاو
 خورزمی باران، سیلاوی بہ فراو
 خوری زہردہ پپر، شنہی ہای شہال
 کزنکی ہہتاو، ناوازمی شمشال
 لہرہ لہری نہی، کرویچکہی قہرسیل
 چووزہرمی ناسک، خنجیلہ و نہ شمیل
 ہہزارہی کرویچک روژی بہ فرہ روژ
 لہتاو برسیتنی دہکا لوژہ لوژ!
 باخو بولاخو خاکس رہنگاو رہنگ
 سروشتی شیرین، دیمہنی قہشہنگ
 کول و گولزارو کژو گیاو چہمن
 سہوزہ گیاو دارو شیخہل و دہوہن
 ناوو نہستیل و چہرو دؤل و شیو
 چیاہی لوٹکہ بہرز، نزارو نشیو!!
 قاسپہ قاسپس کہو لہسہر ماہی زہرد
 دہخنہ سہما دلی دارو بہرد!
 ناشکرا دہلین بہ نیمہی بہ شہر
 سہرنجدہن نایہی (فارجع البصر)!
 هل من تفاوت، فی خلق الرحمن
 ترسی، او فطور، ایہا الانسان
 ألم یبأن أن، تخرج القلوب
 للمؤمنین، لذكر المحبوب

اَمَّا اَنْ اَنْ، يَـعـرُفُ المـوْـمِنِ
 مَن خَلَقَهُ مَن مَّاءٍ مَّهِينِ
 گہرچی دلیام لہ دہستہو سانیم
 وہک چوون دہزانم لہ سلیمانیم
 ناواش دہزانم نہم باسہ وایہ:
 مہبہس لہ بوونمان ناسینی خواہ
 کہ خودات ناسی باش دہپہستی
 لہ بہندہیں نہو قت ناکہی سستی
 بہ لاوی بہ بووی رحمتی مہستی
 بہ پیری لہ بو تاعہتی چوستی
 بیترہ کوردستان بینہ چیا
 زہردو سوورو شین، رہشیکی سیا
 کیووی وا ہدیہ سہوزہ وہک گیا
 دہیان شاخی تر وہا لہ بنیا
 لوٹکہی کیوہ رہش ہا لہ ناو ہدورا
 ہہتا پشتینہی نوئمہ لہ بہورا!!
 میوہی جوڑا و جوڑ، تام و رنگ جیا
 پەروردهی کردوون یہک ناو بہ تہنیا
 مرقوٹو ناژہل، ہہریہک لہ رہنگن
 ہہریہک شیوہین، ہہریہکہی دہنگن
 ہہموو پەیدا بوون لہیہک خاکس پاک
 ہہیانہ خراب، ہہیانہ زور چاک
 نہمانہ دہبن بو ژاناس داناس
 بہ مایہی ترسی خوداس تہوانا
 نایہی (جدد بیض) لہ فاطیر
 نہم جوڑہ باسہ باش دہکا ظاہیر
 وەرہ کوردستان بہہشت بینہ

(١)
 جەهەننەم (شەش وەک خۆی شیرینە)
 جنات تجسروا تحتها الانهار
 جبال تسري فوقها الانوار
 بين ذي وتي حقول الازهار
 نعم الموطن، ونعمت الدار
 اجعلها ربي عرين الاحرار
 وصنها (خدا) من شر الاشوار
 واسكن بها من كرد اخيار
 وارزقهم جما من خير الاثمار
 افض عليهم من نبق الابرار
 وامنن عليهم بطول الاعمار
 واجعل دارهم قبلة الانظار
 يمشي فيها دوام الاعمار
 بكن فيكون، فامر يا غفار
 (بلاد الكرد كووني في ازدهار)
 وضع عن ظهري، انقاض الاوزار
 واشرح لي صدري لفهم الاسرار!
 بمحمد سيد الابرار
 اقبل دعائي هذا يا جبار!^(١)
 صن وطننا من كل اكدار
 واحفظ شعبنا من كل اضرار
 كوردستانس خوا خوا كردن جوانه
 ده‌سپه‌ن‌كینس خوااس تیا نمایانه

(١) جەهەننەمی ناوی گۆلێکی زۆر جوانی گەرمیانییە، لە کەرکوک زۆرە، ئاماژەیشە بۆ باسی
 بههشت و جەهەننەم کەوا لە دواوە دێن، لەم چامەیه‌دا شیعرە عەرەبییەکانیش لە سەرکێشی
 دەرگەیی پەنجەیه. (وەرگێڕ)

(١) الجبار من الاسماء الله الحسنی؛ هو المصلح لامور عباده المتکفل بمصالحهم. (المترجم)

ناسی بۆ کوردن مه‌رد له‌م لانه‌ جوانه
 خانه‌ی خۆی بکات به‌ خه‌لوه‌خانه
 نانیکی ده‌لال به‌ره‌نجه‌ شانی
 قه‌راهه‌م بێتن له‌ بۆ خیزانی
 به‌ بۆی کاکه‌ حمه‌د له‌ سلیمانی
 بـژێ و، بـمـرێ بـه‌ موسـوـلـمـانی!
 گه‌رچی بـێ فـه‌رم، به‌دو به‌د ناوم
 لێ حووبه‌ت زۆری له‌ بۆ هیتاوم
 به‌ گه‌ردی گۆپت ده‌پێژم چاوم
 به‌ لکۆو بینابـێ هـه‌تا کۆ ماوم!
 نه‌مه‌ی من ده‌یلیم موسوولمانی خوا!
 پیم بلێ نوخوا عه‌یبه‌ عاری کوا؟!
 به‌ شایه‌تی تو، خودای بانی سه‌ر!
 قه‌بوولمه‌ دینی خوداو پێغه‌مبه‌ر
 حووبی نه‌ولیاو پیاو چاکانی تو
 ده‌کهم به‌که‌مه‌ند، ده‌یکه‌مه‌ نه‌ستو!
 بن مه‌ردیله‌که‌ی به‌ عه‌ساکه‌ی خال
 داده‌نێ له‌جێ سه‌جده‌ی پێر جه‌مال*
 یا له‌سه‌ر لووتی گه‌وری به‌د فه‌سال
 مۆرێ ره‌ش ده‌نێ له‌ چه‌شمنی زوووخال
 یه‌نجووچ و مه‌نجووچ، جه‌ساسه‌و جه‌جال
 داستانی پێر له‌ سیحری ده‌لال
 ده‌ده‌ن بای بال به‌ مه‌لی خه‌یال
 په‌یکا به‌ ساتن رێی چهن هه‌زار سال
 ناشکرا ده‌لێن به‌ نه‌هلی زه‌حمه‌ت
 خۆتان جیاوه‌که‌ن له‌ نه‌هلی زه‌حمه‌ت

* بن مه‌ردیله: دابة‌ الأرض. (المترجم)

قیامت واهات خه‌لکه! وریابن

بو یه‌ک فریشتنه‌ی گیانس فریابن!

لاوس و سامان و له‌ش ساغی و شانسی

بکه‌ن به‌مایه‌ی ره‌زای یه‌زدانی

تان و پو‌س تابلوی نه‌خشه‌ی قیامت

ده‌کی‌شن له‌ بو سه‌رتاپای نومه‌ت^(١)

وه‌رگێڤ. نوری فارس حه‌مه‌ خان حه‌سه‌ن قه‌ره‌داغی

سیلما‌نی/ماموستایان/دورالضباط ١٩٩٢/٩/٥

(١) بسم الله الرحمن الرحيم. برای نازیزم موسولمانی پا‌ک! له‌ خودای گه‌وره‌و مه‌زنی خۆم داوا ده‌که‌م که یاریده‌مان بداو، له‌ناو ئەم نامه‌ پیرۆزهدا نووکی قه‌لەم هه‌میشه‌ ساخ بو ژم‌ای خودا بخه‌ینه‌ سه‌ر کاغەز. دهمه‌وئ عمرزی ئیوه‌ی به‌رێزی به‌رز بکه‌م که مه‌به‌ستم له‌ به‌سنی جوانی کوردستان ئەم خالانه‌یه‌- ١- کوردستان خاکی پیرۆزه‌، پره‌ له‌ شوینی پیرۆزو مووفه‌رک، هه‌روه‌ها به‌پێی رووبه‌ری له‌ناو (نیشتمانی ئیسلامی - الوطن الاسلامی) دا، پتر له‌ شوینانی تر پره‌ له‌ زاناو موسولمانی پا‌ک و چاک، هه‌روا زانای گه‌وره‌ گه‌وره‌ی چاکی تیا هه‌لکه‌تووه‌ که خزمه‌تی گه‌وره‌ گه‌وره‌ی ئیسلامیان کردووه‌ کهواته‌، مافی خۆبه‌تی که‌ دووعای خیری بو بکه‌ینو، به‌ به‌سنی جوان له‌به‌ر جاوی خه‌لکه‌که‌ی شیرینتری بکه‌ین، تا به‌حیی نه‌هێلین و به‌رده‌وازه‌ نه‌بن بو هه‌نده‌رانو، له‌م لاوا می‌شه‌کۆی بکه‌ن، وه‌ به‌ره‌ به‌ره‌ له‌ ئیسلام دوور بکه‌ونه‌وه‌و بین به‌ ته‌له‌و زیته‌و هه‌قه‌و داوو تو‌ری ریکه‌خراوه‌ دژه‌ ئیسلامیه‌گانه‌وه‌، که به‌ هه‌زارو یه‌ک ناوی جوان - جوان خۆیان را‌زاندۆته‌وه‌، له‌ لایه‌کی تریشه‌وه‌ تا ده‌مکو‌تی نه‌و لایه‌نه‌ ده‌غه‌ز له‌ دلانه‌ بکه‌ین، چ له‌ خۆمان بن چ له‌ بیانی بن، که به‌ نا‌ره‌وا ده‌لێن، مه‌لاکان بی‌گانه‌ په‌رستنو، فه‌ریان به‌سه‌ر کوردو کوردستان و کوردایه‌تی و نیشتمانه‌په‌روه‌ریه‌وه‌ نییه‌، به‌لێ نه‌مپۆ نه‌گه‌ر ئی‌مه‌ خانه‌و لانه‌ی خۆمان هه‌م‌بویه‌و، سه‌رو مال‌و نامووس و نیشتمان و هه‌ست و نه‌ستمان له‌به‌ر شالای ئەم و نه‌ودا نه‌بویه‌، ره‌نگه‌ منیش ئەم قسانه‌م له‌ شوینیکی تر‌دا بکه‌ردایه‌. ٢- نه‌مپۆ نه‌و کورده‌ به‌هۆی سته‌می رۆژگاروه‌ له‌ هه‌ندئ مه‌لایان و پیرو مشایه‌خان دلگیر بوون و هه‌پانه‌ قیاسی غایبه‌یش له‌حازر ده‌گاو، ده‌لێ: کۆنه‌کانیش وه‌ک نوێکان بوون، نه‌وه‌نده‌ هه‌یه‌ نه‌وان له‌به‌ر چاو نه‌ماون و مردن شیرینی کردوون له‌به‌ر چاو مان! به‌لام به‌خودا وانیه‌یه‌ به‌لگه‌و زوره‌بی نه‌هلی دین له‌ کۆن و نو‌دا، باشیان له‌ باشی خه‌لک و خرابیان له‌ خرابی خه‌لکی تر باشت‌رنو، هه‌ر چۆنێ بێ گه‌لێ گه‌لێ له‌ ره‌شه‌ خه‌لکه‌که‌ی ناو بازا‌ر چاک‌ترن. له‌ لایه‌کی تریشه‌وه‌ سه‌رنجدان له‌ بوونه‌وه‌ر تاعه‌ت و عیباده‌ته‌. خودا له‌ قورئانا ده‌فه‌رمو‌ی:

(إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ. الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا - ٣ /

(وه‌رگێڤ)

{١٩٠ - ١٩١}.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۱۶) نامه‌ی قیامت و به‌هشت و دوزخ

فووکردن به که‌ره‌نادا (نه‌فخی صوور)

کتاب القیامة والجنة والنار. النفخ فی الصور

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَنُفِّخُ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ} صدق الله العظيم - (ب) - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۵ ج/۱).

واته: بریاری خودایه فریشته ئیسرافیل فوو ده‌کا به صووردا، ئیتر کو‌تایی به جیهانی یه‌که‌م دینئی و جیهان سهراسه خاپوور ده‌بی، هرچی گیانله‌به‌ره له ئاسمان و له زه‌ویدا هه‌موو بی‌هوش ده‌که‌ون، یا ده‌مرن، که‌سانئ نه‌بی که خودا خواستی له‌سه‌ر نه‌وه‌بی که بمی‌ننه‌وه، ئیتر تا ماوه‌ی چل سال جیهان چۆل و ویرانه ده‌بی، ئینجا دووباره فوو ده‌کریته‌وه به‌و که‌ره‌نایه‌دا، ئیتر هه‌موو گیانداران زیندوو ده‌بنه‌وه و کوتوپر هه‌موویان به سهرسامی ره‌ق راده‌وه‌ستن و وه‌ک سه‌رگه‌ردان ته‌ماشای ئه‌م لاو لای خو‌یان ده‌که‌ن، چاوه‌نواری نه‌وه‌ن که ده‌بی چییان ئی بکری.

۵۶۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الصُّورُ؟ قَالَ: قَرْنٌ يُنْفَخُ فِيهِ. رواه الترمذي وأبو داود^(۱).

عه‌بدوللای کو‌پی عه‌مر (خودای ئی رازی بن) فه‌رمووی: عاره‌بیکی ده‌شته‌کی هاته لای هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ربین) گو‌تی: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! صوور چییه؟ فه‌رمووی: (دروودی خودای له‌سه‌ربین) سوور شاخیکه قووی پیادا ده‌کری. (ت/د/س/ص).

۵۶۳۴- → (ب) - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۶ ف - ۹) (۲).

(۱) بسند حسن (شرحه).

۵۶۳۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ ذَكَرَ الدَّجَالَ إِلَى أَنْ قَالَ: ثُمَّ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَلَا يَسْمَعُهُ أَحَدٌ إِلَّا أَصْعَقَى لَيْتًا وَرَفَعَ لَيْتًا وَأَوَّلُ مَنْ يَسْمَعُهُ رَجُلٌ يَلُوطُ حَوْضَ إِبِلِهِ فَيَصْعَقُ وَيَصْعَقُ النَّاسُ ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ - أَوْ قَالَ يُنْزِلُ اللَّهُ - مَطَرًا كَأَنَّهُ الطَّلُّ أَوْ الظَّلُّ فَتَبْتُ مِنْهُ أَجْسَادُ النَّاسِ ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ثُمَّ يُقَالُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ هَلُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ. وَفَقَوْهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ، ثُمَّ يُقَالُ: أَخْرِجُوا بَعَثَ النَّارَ فَيُقَالُ مِنْ كَمْ فَيُقَالُ مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعِمِائَةٌ وَتِسْعَةٌ وَتِسْعِينَ قَالَ: فَذَلِكَ يَوْمٌ يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا وَذَلِكَ يَوْمٌ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ. رواه مسلم^(۳).

دهقی ئەم فەرمووده‌یه له سه‌حیحی موسلیمدا (رمزای خودای لیبین) ئاوایه:
یه‌عقوبی کوپی عاصیمی کوپی مه‌سعوودی ئەل - سه‌قه‌فی فەرمووی: بۆ
خۆم گویم ئی بوو پیاوی هاته‌ خزمه‌تی عه‌بدوللای کوپی عه‌مر (رمزای خودای لیبین)
گوتی: ئەم جووره‌ فەرمووده‌یه چیه‌ که ده‌یگر پڕیته‌وه‌و ده‌لیی: قیامت له
ئه‌وه‌نده‌و له‌ ئه‌وه‌نده‌دا هه‌ل ده‌ستی؟ ئه‌ویش فەرمووی: (سبحان الله) یان
فەرمووی: (لا اله الا الله) من چۆن قسه‌ی وا ده‌که‌م به‌س خودا ده‌زانێ قیامت
که‌ی هه‌ل ده‌ستی، یا وشه‌یه‌کی زیکری تری وای فه‌موو، ئه‌وجا فەرمووی:
به‌راستی نیازم وایه‌ که له‌ مه‌ولا بۆ هه‌یج که‌سێ هه‌یج فەرمووده‌یی نه‌گه‌یرمه‌وه‌
هه‌تا هه‌تایه‌، من وام نه‌گوتوو، به‌لکوو گوتوومه‌: دُنیا بن که‌ ئه‌وه‌نده‌ی پێ
ناچێ ته‌په‌ر نیکی گه‌وره‌ ده‌بینن، خانه‌ی خودا ده‌سووتی (حه‌ججاج
سووتاندى)، ئه‌وه‌و ئه‌وه‌ ده‌بێ، ئینجا عه‌بدوللای (خودای ئی رازی بن) فەرمووی:
حه‌زرت (برودی خودای له‌سهرین) فەرمووی: جه‌جال که‌ په‌یدا ده‌بێ له‌ناو ئۆمه‌تما
فەرمووی: نازانم فەرمووی: چل روژ یا چل مانگ، یا چل سال. له‌ دوا‌ییدا
خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر عیسا‌ی کوپی مه‌ریم ده‌نی‌ری، عیسا (برودی خودای

(۲) تقدم في مجلد سابع. تسلسل ۲۲ رقم/۴۰۷۷.

(۳) مسلم. فتن. ۷۳۰۷.

له‌سربن) به‌شیوه‌ی شیرینی و به‌نیسکی سووکی و به‌له‌شولاری پاک و خاوینی دهق له‌عوروه‌ی کوپری مه‌سعوود ده‌کا، که نمونه‌ی شیوه‌ی شیرینی و پاک و ته‌میزی بووه، جا عیسا (برودی خودای له‌سربن) ده‌گه‌ری به‌شوین جه‌جالا ه‌تا په‌یدای ده‌کا و ده‌یکوژی، نیتر تا جه‌وت سال خه‌لک به‌شادیی و خوشی و بی شه‌رو شوپرو دوژمنایه‌تی ده‌میننه‌وه که‌س له‌که‌س ناکه‌وئی و ه‌موو وه‌ک برای خوشه‌ویست ده‌ژین، نه‌وجا خودا له‌لای شامه‌وه شه‌مالیکی خوش و فی‌نک ده‌نی‌ری، جا ه‌هر که‌سی له‌سهر رووی زه‌وی به‌قه‌د تو‌سقالی خپرو چاکه یا باوه‌رو نیمان له‌ناو دل‌یابی نه‌و بایه گیانی ده‌سه‌نی، ته‌نانه‌ت نه‌گهر بی‌تو یه‌کئ له‌نیوه خوی بکا به‌ناو جه‌رگه‌ی کیویکا باکه دوا‌ی ده‌که‌وئی بو‌نه‌وئی و له‌وئی گیانی ده‌کی‌شی.

عه‌بدوللا (خودای ن‌رازی بن) فه‌رمووی: نا نه‌مهم به‌گوئی خوم له‌زاری پیروزی پیغه‌مبه‌ر ژنه‌وتووه ده‌یفه‌رموو: جا ده‌میننه‌تووه خه‌لکه به‌دپه‌فتارو به‌دکرداره‌کان، وا به‌خی‌رایسی په‌لاماری خراپه ده‌دن و دم ده‌ژندنه‌ه ناره‌زووبازی ده‌لیی مه‌لی سووک فپن، خوی به‌دوره‌فتاری نا‌ه‌مواریان له‌خو ره‌فتاری درنده‌ی خوینخور ده‌کا، نه‌چاکه به‌چاکه ده‌زانو نه‌خراپه به‌خراپه داده‌نین، جا شه‌یتان دیته به‌ر چاو‌یان و له‌رو پی‌یان ده‌لی: نه‌ری به‌گویم ده‌که‌ن یا نا؟ ده‌لین: ئاده‌ی بفه‌رموو، فه‌رمانمان به‌چی پی ده‌که‌ی نه‌ویش فه‌رمانیان پی ده‌کا به‌په‌رستنی، که‌چی له‌گه‌ل نه‌و حاله‌یشا رزق و رژی‌یان زور مشه‌یه، وه رابواردن و ژیواریان تا بل‌یی خوشه، له‌دوا‌ییدا فووده‌کری به‌صووردا، نیتر نه‌وه‌ی که‌گوئی لی‌بی، ده‌سبه‌جئ ملی لارده‌بیته‌وهو ده‌مرئ، یه‌که‌م که‌س که‌گوئی ئی ده‌بی پیاوئ ده‌بی له‌وکاته‌دا خه‌ریکه نه‌ستیل‌ی و شتره‌کانی سواخ ده‌دا، که‌نه‌و ده‌مرئ خه‌لکیش به‌دوا نه‌وا ده‌ست ده‌که‌ن به‌مردن، پاشان خودا بارانی ده‌نی‌ری. یا فه‌رمووی: بارانی ده‌بارینی وه‌ک رنه‌باران یا فه‌رمووی: وه‌ک سی‌به‌ر، نیتر به‌و پروشه‌بارانه جه‌سته‌ی مه‌ردوم سهر له‌نوئ ه‌موو ده‌پوئته‌وه، تا ماوه‌ی چل سال له‌نیوانی دوو فووه‌که‌دا جیهان چول و هول ده‌بی، له‌دوا‌ییدا جاریکی

تريش فوو دهكريتهوه به صوورداو کوتوپر مردووهكان ههموو راست دهبنهوهو تهماشای دهوروبهري خويان دهکهن، ئينجا دهگوتري: ئهه بهرهه ئادهميزادا وهرن کوپبنهوه له حوزووري خودای خوتاندا، وهك خودای گهوهو مهزن له قورئانی پيروزدا دهفهرموئ:

{وَقَفَّوْهُمْ اِنْهُمْ مُسْتَوْلُونَ - ۳۷ / ۲۴}.

واته: ئادهه رايان بگرن له ئيستگای ليپرسينهوهدا، چونکه ئهوانه بهرپرسیارن و پرسىاريان ئى دهکري له کردهوهو بىرو باوهريان پاشان دهگوتري: ئادهه نيژدهه دۆزهخ جياوهکهن با بپۆن بۆ ناو ئاگرا دهگوتري: بهشى دۆزهخ چهند له چهنده؟ دهفهرموئ: له ههموو ههزارى نۆسهو نهوهو نۆى! فهرمووى: ئههيه ئهه رۆژهه كه له بهرسام و بيمى سهري لاوو منداڵ سپى دهبي، وه قورئان دهفهرموئ:

{كَيْفَ تَقُولُ اِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا - سورة الزمل - ۱۷/۷۳}.

واته: ئهگهر ههروا له سهه بى پروايى بيمينهوه چۆن خوتان دهپاريژن له سزاي ئهه رۆژهه كه بهرسام و ترسو بيمى خوى منالان پير دهكات. ههروهها ئهوه ئهه رۆژهه كه خودای گهوره له بارهيهوه فهرموويهتى:

{يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ - سورة القلم - ۶۸ / ۴۱}.

واته: ئهه پيغه مبهري نازدارا باسى ئهه رۆژه سهخته بکه كه بهراستى کاتى تهنگ و چه له مهيه، كه داوينى تيا دهکري به لاداو، له بهر پهريشانی خهك قاچ و قول هه لدهکري و له مهيدانا قولى رهش و سپى دهر دهکهوي. (م- پرگوپى پيروزى له نوور بى). (ب- ۷ ز- ۵۱ ل- ۲۱۲ ف- ۳). ۵۶۳۶- → (ب- ۷ ز- ۲۲ ل- ۱۲۵ ف- ۸) (۴).

له گيپرانهوهى ئيهردها پاش رستهه: مه بهست چل مانگه ئاوايه: فهرمووى: نازانم، ئينجا خودا له ئاسمانهوه بارانى دهباريني وهك تۆماوى

(۴) تقدم فى مجلد سابغ. تسلسل/ ۲۲ رقم/ ۴۰۷۱/۸.

پیاو، ئیتر هه‌موو مردوو‌ه‌کان وه‌ک چۆن گیاو شینایی به‌باران ده‌پوین
ئه‌وانیش ئاوا به‌و بارانه‌ ده‌پوینه‌وه‌و زیندوو ده‌بنه‌وه‌، هه‌موو شتی له‌ له‌شی
ئاده‌می، ده‌پزی، ته‌نیا یه‌ک ئیسک نه‌بی، که‌ بیخی جوجکه‌ی سمته‌تی، که‌
به‌قه‌ی زه‌په‌یه‌ک ده‌بی، وا له‌ کو‌تایی زنجیره‌ی پشتی ئاده‌میزادا، جا له‌و
تۆسقاله‌ ئیسکه‌وه‌ که‌وا له‌ کو‌تایی برپه‌ره‌ی پشتدا خودا سه‌ر له‌نوی ئاده‌میزاد
له‌ رۆژی قیامه‌تدا دروست ده‌کاته‌وه‌ (ش).

٥٦٣٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُلُّ ابْنِ آدَمَ يَأْكُلُهُ الثَّرَابُ إِلَّا
عَجَبَ الذُّكْبِ مِنْهُ خُلِقَ وَلَفِيهِ يُرْكَبُ. رواه مسلم وأبو داود^(٥):

دیسان نه‌بو هوره‌یره‌ (ره‌زای خودای لیبن) فه‌رمووی: چه‌زه‌ت (درویدی خودای
له‌سربن) فه‌رمووی: جه‌سته‌ی ئاده‌میزاد هه‌مووی ده‌بیته‌وه‌ به‌ خا‌ک و خو‌ل،
ته‌نیا سه‌ری نووکی گریی قنگ نه‌بی، له‌ سه‌ره‌تاوه‌ له‌و دروستکراوه‌و، دیسان
له‌ویشه‌وه‌ لی‌ک ده‌دریته‌وه‌و سه‌رله‌نوی له‌وه‌وه‌ دروست ده‌کریته‌وه‌. (م/د).

١١٧) زیندوو بوونه‌وه‌و کو‌مه‌ل‌بوون بو‌ لی‌پرسینه‌وه‌ (واته‌: به‌عس و چه‌ش):
البعث والحشر

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَوْمَ يَنْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَكَسُوهُ
وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ - سورة المجادلة - ٦/٥٨}.

واته‌: هه‌یه‌ بو‌ بی‌ بر‌ویان سزای ریسواکه‌ر له‌ رۆژیکا که‌ خودا
هه‌موولایه‌کیان سه‌رپاک زیندوو ده‌کاته‌وه‌، ئینجا خودا ئاگاداریان ده‌کاته‌وه‌
به‌وه‌ی که‌ کردوویانه‌ له‌ جیهاندا، خودا هه‌مووی نووسیوه‌و هه‌لژماردوه‌و،
به‌لام نه‌وان له‌ بیریان چۆته‌وه‌، خودا یه‌ک به‌یه‌ک ده‌یداته‌وه‌ به‌ چاویانا له‌
رۆژی خویدا، خودای گه‌وره‌ ئاگاداری هه‌موو شتی‌که‌.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {قَالَ مَنْ يُخِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ؟ قُلْ يُخِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ
مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ - سورة يس - ٣٦ / ٧٨}.

(٥) مسلم. فتن: ٧٣٤١. أبو داود. سنة: ٤٧٤٣. نسائي. جنانز: ٢٠٧٦ تحفة الأشراف: ١٣٨٨٤.

واته: مروقی بنی بپروا ده‌لی: نه‌وه کییه ئی‌سکی رزیو زیندوو ده‌کاته‌وه، ئی‌سکی رزیو به‌کی زیندوو ده‌کریته‌وه، نه‌ی موحه‌ممه‌دا! نه‌ی خوشه‌ویست! تو بفهرموو: نه‌و په‌روه‌دگار زانای دانای ته‌وانایه زیندووی ده‌کاته‌وه که یه‌که‌م جار له نه‌بوون، یا له مایه‌ی بنی گیانی زه‌بوون دروستی کردووه، نه‌و خودایه زانایه به هه‌موو دروست کردنی!

وَقَالَ تَعَالَى: {مَا خَلَقْتُكُمْ وَلَا بَعَثْتُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ - سورة لقمان - ۳۱ / ۲۸}.

واته: دروستکردنی یه‌ک به‌یه‌کتان و مراندنی یه‌ک به‌یه‌کتان و زیندووکردنه‌وه‌ی یه‌ک به‌یه‌کتان ده‌ق وه‌ک نه‌وه وایه که خودا یه‌ک که‌س دروست بکاو له‌پاشا بیمرینن و له‌پاش مردن زیندووی بکاته‌وه!

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَى وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ - سورة النحل - ۱۶ / ۳۸}.

واته: نه‌و خودا نه‌ناسانه له به‌رنه‌دانی و که‌وده‌نی خویان سویندی که‌وره که‌وره ده‌خون و ده‌لین: خودا هیچ مردووی زیندوو ناکاته‌وه، نه، نه، وا نییه، به پیچه‌وانه‌وه له کاره‌که حالی نه‌بوون خودا به‌لین داوه که هه‌موو گیانله‌به‌ره مردووه‌کان زیندوو ده‌کاته‌وه، به‌لین خودایش هه‌قه‌و راسته‌و دروسته‌و پاشگه‌ز بوونه‌وه‌ی تیا نییه، دلنیا‌بن که خودا به‌لین خوی ده‌باته‌سه‌ر، به‌لام زوربه‌ی ئاده‌میزاد نه‌مه نازانن.

وَقَالَ تَعَالَى: {يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ - سورة المعارج - ۷۰ / ۴۳ - ۴۴}.

واته: نه‌ی خوشه‌ویست! واز له‌و بنی بپروایانه بینه، با خه‌ریکی که‌مه‌و که‌پ و گالته‌ی خویان بن، تا لووتیان ده‌ته‌قی به‌لووتی روژی ره‌شی خویانا، که خودا بۆی‌پریونه‌ته‌وه، له‌و روژده‌دا که له‌گوپ دره‌ده‌چن به‌په‌له‌ ده‌رۆن، وه‌ک چۆن له‌جیهاندا به‌هه‌له‌داوان ده‌چوون بۆ لای بت و به‌رده‌بتینه‌کانیان ئاوا، له‌

همان کاتدا چاو حیزو سهر شوپن، داماوو که ساس و بی که س و ریسوان، بهائی
ئو به دبه ختانه روژیکی رهشی ناوایان له پیشه، خودا بویپر یونه ته وه.

۵۶۳۸- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ. رواه مسلم^(۱).

جایبر (خوشنودی خودای لیبن) فهرمووی: له پیغه مبهرم بیست
دهیغه رموو (دروودی خودای له سهرین) هه موو بهنده یی له سه رجی حائی ده مرئ، له
قیامتدا له سهر ئو حاله زیندوو ده کریته وه! (م- رهزای خودای لیبن).

۵۶۳۹- → (ب- ۶ ز- ۶ ل- ۱۴۸ ف- ۲۶)^(۲).

واته: ئهم فهرمووده یه له شوینه دا له پیشه وه رابورد: له بهرگی
شه شه ما، له زنجیره شه شدا، له لاپه ره ۱۴۸. چاپی یه که م ژماره ی
فهرمووده که له وی (۲۶). به لام له چاپی دووه مدا ژماره که ی/۲۶/۳۸۵۱.

۵۶۴۰- → (ب- ۷ ز- ۶۳ ل- ۱۴۸ ج/۱ ف- ۳)^(۳).

۵۶۴۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُخْشَرُ النَّاسُ عَلَى ثَلَاثِ طَرَائِقَ، رَاغِبِينَ رَاهِبِينَ وَاثْنَانِ عَلَى بَعِيرٍ، وَثَلَاثَةٌ عَلَى بَعِيرٍ، وَأَرْبَعَةٌ عَلَى بَعِيرٍ، وَعَشْرَةٌ عَلَى بَعِيرٍ وَيُخْشَرُ بَقِيَّتُهُمُ النَّارُ، ثَقِيلُ مَعَهُمْ حَيْثُ قَالُوا، وَخِفْتُ مَعَهُمْ حَيْثُ بَالُوا، وَتَضِجُ مَعَهُمْ حَيْثُ أَصْبَحُوا، وَكُنْسَى مَعَهُمْ حَيْثُ أَمْسَوْا. رواه الشيخان^(۴).

ئهبو هورهیره (رهزای خودای لیبن) فهرمووی: چه زهت (دروودی خودای له سهرین)
فهرمووی: توژی له پیش بهر یابوونی قیامتدا چه شرئ له جیهاندا ده بی، له و

(۱) مسلم. الجنة ونعيمها: ۷۱۱. ابن ماجه: زهد/ ۴۳۰.

(۲) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۶ رقم/ ۳۸۵۱/۲۶.

(۳) تقدم في مجلد سابع. تسلسل/ ۶۲ رقم/ ۴۲۰۳/۳.

(۴) تجريد البخاري/ ۵ ل- ۲۸۴ رقم/ ۲۰۲۸ = ۶۵۲۲ فتح الباري مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۳۱. نسائي.

جناز: ۲۰۴۸ تحفة الأشراف: ۱۳۵۲۱.

حه شره‌دا مه‌ردوم به سئ ده‌سته کو ده‌کری‌نه‌وه، ده‌سته‌ی یه‌که‌م پی‌شه‌نگه‌کانن، ئاره‌زوومه‌ندی دیداری خودان و له‌رابووردوویان بی‌زارن، چونکه ئه‌وه‌نده تامه‌زروی دیداری خودان، ده‌سته‌ی دووهم: ئه‌وانه‌ن که دوو کهس، یا سئ کهس، یا چوار کهس، یا پی‌نج کهس، یا شه‌ش کهس، یا هه‌وت کهس، یا هه‌شت کهس، یا نو کهس، یا ده کهس، به‌رودوا سواری یه‌ک و شتر ده‌بن، یا خود دوو کهس دوو کهس یا سئ کهس سئ کهس پی‌که‌وه له پاشکوی یه‌ک‌تره‌وه سواری یه‌ک و شتر ده‌بن.. تاد. وه هه‌رچی له‌مانه‌ مایه‌وه ده‌سته‌ی سی‌یه‌من، ئه‌مانه‌ پیاده‌ن و به‌پی ده‌پۆن، ئاگر هه‌شریان ده‌کاو ده‌یانداته به‌رو لییان ده‌خوپی ئیتر چه‌ند روژ به‌پۆه‌بن ئاگره‌که له‌گه‌لیانه، شه‌و له‌کوئ شه‌و بکه‌نه‌وه ئاگره‌که‌ش به‌دیارنه‌وه شه‌و ده‌کاته‌وه، نیوه‌پۆ له‌کوئ وچان بگرن ئه‌ویش له‌وی‌دا وچانیان له‌گه‌ل‌دا ده‌گری، له‌کوئ به‌یان بکه‌نه‌وه هه‌روه‌ها، له‌ کوئ ئیواره بکه‌نه‌وه هه‌روا! (ش).

۵۶۴۲- عَنْ بَهْزُ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: {إِنَّكُمْ مَخْشُورُونَ رِجَالًا وَرُكْبَانًا وَتَجْرُونَ عَلَى وُجُوهِكُمْ}. رواه الترمذي بسند صحيح^(۵): → (ب - ۶ - ز - ۱۷ - ل - ۲۷۸ - ج ۱/ ف - ۲۱).

۱۱۸) هه‌شر له‌سه‌ر زه‌وییه‌کی نوێ ده‌کری: (الحشر علی أرض جديدة) قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ- سورة إبراهيم - ۴۵/۱۴ →}.

۵۶۴۳- → (ب - ۶ - ز - ۱۵ - ل - ۲۵۴ - ف - ۴)^(۱).

۵۶۴۴- عَنْ سَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ بَيْضَاءَ عَفْرَاءَ كَقُرْصَةِ نَقْيٍ. قَالَ سَهْلٌ أَوْ غَيْرُهُ لَيْسَ فِيهَا مَعْلَمٌ لِأَحَدٍ^(۲).

(۵) تقدم في مجلد سادس. تسلسل / ۱۷ رقم / ۲۹۷۱/۲۱.

(۱) تقدم في مجلد سادس. تسلسل / ۱۵ رقم / ۳۹۳۶/۴.

سهل (خودای فی رازی بن) فهموی: پیغمبر (درویدی خودای لسه‌رین) فهموی: رؤی قیامت مه‌ردوم هه‌موو له‌سه‌ر زه‌مینیکی سپی مه‌یل و سوور چه‌شر ده‌کری، که وه‌ک کولیره‌ی باراشی پاکراوی بیژراوه‌ی بی که‌په‌ک وایه. سهل (یا راوییه‌کی تر - فهموی): نه‌و زه‌وییه زه‌وییه‌کی نوییه، جیایه له‌و عه‌رده‌ی خو‌مان، له‌به‌ر نه‌وه نی‌شانه‌ی خاوه‌ندی و په‌یوه‌ندی که‌سی پی‌وه نییه. (ش).

۵۶۴۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَكُونُ الْأَرْضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ خُبْرَةً وَاحِدَةً، يَتَكَفَّرُهَا الْجَبَّارُ بِيَدِهِ، كَمَا يَكْفَأُ أَحَدُكُمْ خُبْرَتَهُ فِي السَّفْرِ، نَزْلًا لِأَهْلِ الْجَنَّةِ. فَأَتَى رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَارَكَ الرَّحْمَنُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ، أَلَا أَخْبِرُكَ بِنَزْلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ: بَلَى. قَالَ: تَكُونُ الْأَرْضُ خُبْرَةً وَاحِدَةً كَمَا قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَنَظَرَ إِلَيْنَا، ثُمَّ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ ثُمَّ قَالَ: أَلَا أَخْبِرُكَ بِإِدَامِهِمْ؟ قَالَ: إِدَامُهُمْ بِالْأَمِّ وَتَوْنٌ. قَالُوا وَمَا هَذَا؟ قَالَ: تَوْرٌ وَتَوْنٌ يَأْكُلُ مِنْ زَائِدَةٍ كَيْدِهِمَا سَبْعُونَ أَلْفًا. رواهما الشيخان. نسأل الله رضاه والجنة آمين^(۳):

نه‌بو سه‌عید (خودای فی رازی بن) فهموی: پیغمبر (درویدی خودای لسه‌رین) فهموی: رؤی ره‌ستاخیز گوی زه‌وی ده‌بی به‌یه‌ک کولیره، خوداوه‌ندی به‌زه‌برو زه‌نگ به‌ ده‌ستی خو‌ی نه‌م ده‌ستاو نه‌و ده‌ستی پی ده‌کا، وه‌کوو چو‌ن یه‌کی له‌ نی‌وه له‌ سه‌فه‌ردا کولیره بن‌ناگره له‌ناو ناگردا دروست ده‌کاو نه‌م ده‌ست و نه‌و ده‌ستی پی ده‌کا تا تو‌زی پان بی‌ته‌وه ناوا، خودا ده‌یکا به‌ نانی می‌وانداری بو به‌ه‌شتیه‌کان، له‌ نی‌ستگای چه‌شردا به‌ر له‌ چو‌ونه به‌ه‌شت ده‌یخو‌ن! له‌و کاته‌دا پی‌او‌یکی جووله‌که هات گوتی: نه‌ی باوکی قاسم! خودا پیت و فه‌رت به‌سه‌ردا بریژی، با عه‌رت بکه‌م که له‌ رؤی قیامت

(۲) تجرید البخاری/ ۵ ل- ۲۸۲ رقم/ ۲۰۲۷ رقم/ ۶۵۲۱ فتح الباری. مسلم. صفات المنافقين: ۶۹۸۶.

(۳) تجرید البخاری/ ۵ ل- ۲۸۱ رقم/ ۲۰۲۶ = ۶۵۲۰. مسلم. صفات المنافقين: ۶۹۸۸.

دا یه‌که‌م زیافه‌تی به‌هشتیه‌کان چییه؟ فه‌رمووی: ئاده‌ی بلی گوتی: گۆی زه‌وی ده‌بی به‌ تافه کولیره‌یه‌ک. وه‌ک پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ریش (درویدی خودای له‌سهرین) ته‌ماشای ئیمه‌ی کردو ته‌واو پیکه‌نی، تا خری پاشینه‌کانی ده‌رکه‌وتن، چونکه قسه‌ی جووله‌که‌که‌هی ته‌ورات بوو، ریکی فه‌رمایشته‌که‌ی هه‌زرت بوو، پاشان جووله‌که‌که‌ گوتی: با پیشت بلیم و عه‌رزت بکه‌م که پیخۆره‌که‌شیان چییه؟ گوتی: بالام و نوونه، یاران فه‌رموویان: بالام چییه و نوون چییه؟ گوتی: بالام جوانه‌گا و گاجوته و نوون ماسی و نه‌هنگه. له‌ پارچه زیاده‌ گوشته‌که‌ی جگه‌ریان هه‌فتا هه‌زار به‌هشتی له‌وه ده‌خۆن (ش - ره‌زای خودایان لی‌بی). (ب/٦ ز/٣ ل/١١) فه‌رموده‌ی ژماره/٣٦٩٦/٧.

١١٩) فه‌رمایشتی خودای که‌وره و مه‌زن له‌ رۆژی قیامة‌تدا:

کلام الله جل شأنه يوم القیامة

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ - سورة غافر - ٤٠ / ١٧}.

واته: ئه‌و رۆژه ئه‌و رۆژه پڕ له‌سام و بیمه‌یه که هه‌موو له‌ گۆپ دینه‌ ده‌ری و له‌ سارای مه‌حشه‌ردا خۆیان ده‌رده‌خه‌ن، خۆیان و کارو کرده‌ویان هیچی له‌ خودای که‌وره و ن نابین، جا له‌و رۆژه‌و پڕ له‌ سام و بیمه‌دا خودای که‌وره ده‌فه‌رمووی: ئه‌م‌پۆ پادشایی و به‌ ده‌ست کیوه؟ ئه‌وجا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌ه‌سێ نییه و له‌لام بداته‌وه‌ خودا بۆ خۆی و له‌لام ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رمووی: ئه‌م‌پۆ یه‌زدانی پاکی تاکی ته‌نیا که‌سه‌راسه‌ر بوونه‌وه‌ر و له‌ چنگی ته‌وانایی ئه‌ودا خۆی تاقه‌ پادشایه‌و به‌س فه‌رمانی ئه‌و ره‌وایه، له‌م رۆژه‌دا هه‌موو که‌ه‌سێ به‌پێی کرده‌وه‌ی خۆی پاداشی ده‌دریته‌وه‌و، که‌س سته‌می ئی ناکرێ، رۆژ رۆژی داد و عه‌داله‌ته، دلنیا‌بن که‌ لی‌پرسینه‌وه‌ی خودا زۆر خیرایه‌.

۵۶۴۶- → (ب - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۵ ف - ۶) ^(۱).

۵۶۴۷- وَعَنْهُ (اي عن ابن عمر) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): يَطْوِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ السَّمَوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنَى ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ الْجَبَّارُونَ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟ ^(۲).

ثیبنو عومەر (رزای خودایان لیبئی) فەرمووی: پیغهمبەر (دروودی خودای لسه‌رین) فەرمووی: له پوژئی قیامتدا خودای بالآ ده‌ست و خاوه‌ن شکۆ ئاسمانه‌کان وه‌ک تۆمار ده‌پیچیتته‌وه ئه‌نجا به ده‌ستی راستی هه‌لیان ده‌گری و ده‌فه‌رموئ: پادشای تاق و ته‌نیای بی هاوشان هه‌رخۆم، پادشا زه‌برداره‌کانی سه‌رزه‌وی له کوین؟ پادشا مله‌پوړو خو به زلزانه‌کان کوان له کوین؟ (م- ره‌زای خودای لیبئی).

۵۶۴۸- → (ب - ۷ ز - ۲۲ ل - ۱۲۳ ف - ۴ + ۵) ^(۳).

لیزه‌دا ئاوايه: ثیبنو عومەر (ره‌زای خودا له خوئی و له باوکی) به ده‌ستی لاسایی جووله‌ی ده‌ستی هه‌زه‌تی ده‌کرد چۆن به ئاماژه‌ خه‌لکه‌که‌ی حالی ده‌کردو فەرمووی: هه‌زه‌ت (دروودی خودای لسه‌رین) فەرمووی: خودای بالآ ده‌ست و خاوه‌ن شکۆ به‌هه‌ر دوو ده‌ستی ئاسمانه‌کان که خوئی له نه‌بوون دروستی کردوون، هه‌روا زه‌وییه‌کانیش، ده‌گری و ده‌فه‌رموئ: خودا هه‌رمم، هه‌ر خوُم خودام و به‌س. پادشا هه‌رمم، پادشا هه‌رخۆم، هه‌زه‌ت (دروودی خودای لسه‌رین) هه‌موو جاری به ده‌ستی خوئی نیشانی ده‌دا که خودا ئاوا په‌نجه‌کانی ده‌نووقینئ و ئاوا ده‌یانکاته‌وه، عه‌بدوئلا فەرمووی: که سه‌رنجی مینه‌ره‌که‌م دا سه‌رو بنی له ژێر پیی هه‌زه‌تدا ده‌له‌رییه‌وه ده‌هات و ده‌چوو، یا له به‌رسام و شکۆ له هه‌زه‌ت (دروودی خودای لسه‌رین) یا به نه‌یمی هیماکه‌ی، وا به‌توندی دوانگه‌که ده‌هه‌ژا مه‌ترسی ئه‌وه‌م هه‌موو که له‌ژێرپیی هه‌زه‌تدا بووخی!.

^(۱) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۶/۲۲/ ۴۰۷۴ م.

^(۲) مسلم. صفات المنافقين: ۶۹۸۲. بخاری. توحید/ ۷۴۳۲.

^(۳) تقدم فی مجلد ۷/ تسلسل/ ۲۲ رقم/ ۴۰۷۲ م.

۱۲۰) سامناکی رؤی قیامت : (أهوال القیامة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ - سورة الحج}.

→ (ب - ۷ - ز - ۵ - ل - ۳۰ - ف - ۱).

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ. لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ. مِّنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ. تَفْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ. فَأَصْبَحَ صَبْرًا جَمِيلًا - سورة المعارج - ۷۰ / ۱ - ۵}.

واته: سزایه‌کی سه‌ختی خودایی و به‌پیوه، چاره‌سهری نییه، که‌س ناتوانی به‌ری بگری، چونکه خودا بریویه‌ته‌وه بؤ ناموسولمانه‌کان، نه‌و خودایه‌کی وایه که‌ خواهنی ده‌زگای بلندکردنه‌وه‌ی زوری فره ریکوپیک و سه‌یرو به‌ریزو پیروژه، فریشته‌کان و جوبرائیل که‌ ناسراوه به‌ گیانی پاک له نیوانی زه‌وی و ناسمان و عرش و باره‌گای خوداداوه له نیوان پارچه‌کانی جیهاندا به‌و ده‌زگایانه‌دا هاتوچؤ ده‌کن، به‌رزی و دریژی نه‌و نه‌رده‌وان و پیپله‌کانانه به‌ رویشتنی ناسایی ناده‌میزاد په‌نجا هزار ساله، که‌واته نه‌ی خوشه‌ویست! به‌ پشوبه، به‌حه‌وسه‌له‌به، له کارا په‌له په‌ل مه‌که، کاری خودا هه‌مووی حیکمه‌ت و داناییه نه‌مه نه‌و سزا سه‌خت و توندو تیزه‌یه که‌وا به‌پیوه، که‌چی که‌وجی واهیه، کافری سه‌رکه‌شی واهیه، به‌ته‌وسه‌وه له خودا داوا ده‌کاوه‌لی: نه‌م قورئانه راست و دوستیش بی هر نامانه‌وی، ده‌ی نه‌ی خودایه! نه‌گه‌ر نه‌م قورئانه راسته، نه‌وا نیمه باوه‌ری پی ناکه‌ین، که‌واته تازووه به‌رده بارانمان بکه.

۵۶۴۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَغْرَقُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَذْهَبَ عَرْقُهُمْ فِي الْأَرْضِ سَبْعِينَ ذِرَاعًا، وَيُلْجِمُهُمْ حَتَّى يَبْلُغَ أَذَانُهُمْ. رواه الشيخان^(۱):

(۱) تجرید/ ۲۸۶/۵ رقم/ ۲۰۳۰ = ۶۵۲۲ هج. مسلم. جنة ونعيمها: ۷۱۳۴.

ئەبو ھورەیرە (خودای ئی زانی بن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: روژی قیامت مەردوم ئەوەندە ئارەق دەکەن، بەهۆی مەینەتی زۆرەو، ئارەقیان ھەفتا گەز بەناخی زەویدا دەچیتە خوارەو، لافاوی ئارەقیان ھەل دەستی تا دەگاتە لاغاو و بناگوویان! (ش).

۵۶۵۰ -> (ب - ۷ ز - ۶۶ ل - ۲۳۸ ف - ۱) (۲).

۵۶۵۱ - عَنْ الْمُقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: لَتَذُكِيَ الشَّمْسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَلْقِ حَتَّى تُكُونَ مِنْهُمْ كَمِقْدَارِ مِيلٍ. فَيَكُونُ النَّاسُ عَلَى قَدَرِ أَعْمَالِهِمْ فِي الْعَرَقِ فَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى كَعْبَتِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى رُكْبَتِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى حَقْوَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُلْجِمُهُ الْعَرَقُ إِنْجَامًا. وَأَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِيَدِهِ إِلَى فِيهِ. رواه مسلم والترمذي (۳).

میقدادی کوپی ئەسوود (خودای ئی زانی بن) فەرمووی: ژنەوتم لە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) دەیفەرموو: روژی قیامت خۆر و لە دروسکراوان نزیک دەبیتهو، بە ئەندازە ی میلیکی دەمیانی لیانەو، ئیتر ئەو خەلکە بە پیی کردەو ی خۆیان لە ئارەقدا دەچەقن بازیکیان تا قوڵە پیی، بازیکیان تا ئەژنوی، بازیکیان تا کە لە کە ی دی، هەندیکیان ئارەق وەك لاو هەتا لاغاو هیان دی! پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) بە دەستی پیروزی ئاماژە ی بۆ دەمی خۆی کرد، نیشانی دا کە ئارەق تا ئیترە ی دی. (م/ت).

(۱۲۱) لیتەرسینەو ی بەندەکان لە لایەنی خداو: (محاسبة الله لعباده)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: { فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ. فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا. وَيَنْقَلِبُ إِلَى أَهْلِهِ مُسْرُورًا - سورة الإنشاق - ۸۴ / ۷-۹ }.

(۲) تقدم في مجلد سابع. تسلسل ۶۶ رقم ۴۲۰۵/۱.

(۳) مسلم. جنه وصفة نعميها: ۷۱۲۵. ترمذي. زهد/ ۲۴۲۱.

واتە: جا كاتى دادگايى خودايى دەست دەكا بە لىپرسىنەو و مەيدانى پىرسىنەو گىرا ھەر كەسنى نامەى كىردەو وى بدرى بە دەستى راستىەو و ئەو لەكاتى لىپرسىنەو دا بە ئاسانى لىپرسىنەو وى لەگەلدا دەكرى، لەپاش تەواو بوونى لىپرسىنەو كەى بەشادى و بەخوشى دەگەریتەو و بۇ ناو دۆست و كەسوكارى.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ. ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ} - سورة الغاشية - ٨٨ / ٢٥ - ٢٦.

واتە: ئەمانە ھەرچى بکەن و ھەرچى بلىن و ھەزارو يەك پەلە قازە بکەن، بۇ كوئ دەچن، لە چنگمان دەرنانچن، سەرەنجام بە كەساسى و بى كەسى دىنەو بەردەستى خۆمان، ئەوسا لىپرسىنەو يەكى وردى دوورو درىژى سەختيان لەگەل دەكەم.

٥٦٥٢ -> (ب - ٤ - ز - ١١٢ - ل - ٣٦٢ - ف - ١) ^(١).

٥٦٥٣ -> (ب - ٦ - ز - ١٣ - ل - ٢٤١ - ف - ٣) ^(٢).

٥٦٥٤ -> (ب - ٧ - ز - ٦٧ - ل - ٢٤٠ - ف - ١) ^(٣).

٥٦٥٥ -> (ب - ٦ - ز - ٦ - ل - ١٢٦ - ف - ٥) ^(٤).

٥٦٥٦ -> (ب - ٧ - ز - ٥ - ل - ٣٠ - ف - ١) ^(٥).

٥٦٥٧ -> (ب - ٧ - ز - ٥ - ل - ٣٠ - ف - ١). (ب - ٦ - ز - ١٨ - ل -

٢٦٦ - ف - ٧) ^(٦).

^(١) تقدم فى مجلد رابع. تسلسل/ ١١٢ رقم/ ٣٨٧/١.

^(٢) تقدم فى مجلد سادس. تسلسل/ ١٣ رقم/ ٢٩٢١/٣.

^(٣) تقدم فى مجلد سابىع. تسلسل/ ٦٧ رقم/ ٤٢٠٧/١.

^(٤) تقدم فى مجلد سادس. تسلسل/ ٦ رقم/ ٢٨٢٩/٥.

^(٥) تقدم فى مجلد سابىع. تسلسل/ ٥ رقم/ ٣٩٩٥/١.

^(٦) تقدم فى مجلد سابىع. تسلسل/ ٥ رقم/ ٣٩٩٥/١ + مجلد سادس. تسلسل/ ١٨ رقم/ ٢٩٥٧.

۵۶۵۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُمْ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ فِي الظُّهْرِ لَيْسَتْ فِي سَحَابَةٍ قَالُوا: لَا. قَالَ: فَهَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ فِي سَحَابَةٍ قَالُوا: لَا. قَالَ: فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا، قَالَ: فَيَلْقَى اللَّهُ الْعَبْدَ فَيَقُولُ: أَيُّ قُلٍّ أَلَمْ أَكْرِمَكَ وَأَسَوِّدَكَ وَأَزَوَّجَكَ وَأَسَخَّرَ لَكَ الْخَيْلَ وَالْإِبِلَ وَأَذَرَكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ فَيَقُولُ بَلَى. قَالَ فَيَقُولُ: أَفَطَنْتَ أَلَمْ تَلْقَ فَيَقُولُ: لَا. فَيَقُولُ: فَإِنِّي أَلْسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي. ثُمَّ يَلْقَى الثَّانِي فَيَقُولُ أَيُّ قُلٍّ أَلَمْ أَكْرِمَكَ وَأَسَوِّدَكَ وَأَزَوَّجَكَ وَأَسَخَّرَ لَكَ الْخَيْلَ وَالْإِبِلَ وَأَذَرَكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ فَيَقُولُ بَلَى أَيُّ رَبِّ. فَيَقُولُ أَفَطَنْتَ أَلَمْ تَلْقَ فَيَقُولُ: لَا. فَيَقُولُ فَإِنِّي أَلْسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي. ثُمَّ يَلْقَى الثَّالِثَ فَيَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ آمَنْتُ بِكَ وَبِكِتَابِكَ وَبِرُسُلِكَ وَصَلَّيْتُ وَصُمْتُ وَصَدَقْتُ. وَيُثْنِي بِخَيْرِ مَا اسْتَطَاعَ فَيَقُولُ هَا هُنَا إِذَا - قَالَ - ثُمَّ يُقَالُ لَهُ الْآنَ نُبْعَثُ شَاهِدَنَا عَلَيْكَ. وَيَتَفَكَّرُ فِي نَفْسِهِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْهَدُ عَلَيَّ فَيُخْتَمُ عَلَيَّ فِيهِ وَيُقَالُ لِفَخْدِهِ وَلَحْمِهِ وَعِظَامِهِ اطْبِقْ فَتَنْطِقُ فَخُذْهُ وَلَحْمَهُ وَعِظَامَهُ بِعَمَلِهِ وَذَلِكَ لِغُلْدَرٍ مِنْ نَفْسِهِ. وَذَلِكَ الْمُنَافِقُ وَذَلِكَ الَّذِي يَسْخَطُ اللَّهُ عَلَيْهِ. رواه مسلم (۷):

نہ بو ہورہیرہ (خودای نازنی بن) فرمووی: یاران (ہمای خودایان یابن) فرموویان: نہی پیغمبرہی خودا! نایا لہ روژی دوا روژدا خودای خویمان بہچاوی سہر دہیینن؟ فرمووی: نہگہر کات نیوہوؤ بی و ناسمانیش سامال بی بو دیتنی خور ہیچ نہرکی، زہمہتئی، دہکیشن؟ گوتیان: خہیر، فرمووی: نہی نہگہر ناسمان سایہقہ بی بو دیتنی مانگی شہوی چواردہ ہیچ زہمہتئی دہیینن؟ فرموویان: نہخہیر، فرمووی: دہسا بہو کہسہ کہ گیانی منی بہدہسہ وک چوئن بہ ناسانی لہم دووکاتہدا نہم دوو شتہ بہچاوی سہر دہیینن لہ قیامہتیشا ناوا بہبی نہرک و سہراسی خودای خویمان دہیینن. فرمووی: کاتی بہندہ دہگاتہوہ بہ خودا پیی دہفرمووی: نہی فیسار! من ریژی توہ نہگرتبوو؟ نہمکردبووی بہ سہرگہورہو سہردار؟ ژنم نہدابوو پیت؟ رہوگو

(۷) مسلم. زہد: ۷۳۶۴. أبو داود. سنۃ: ۴۷۳۰ تحفۃ الأشراف: ۱۳۶۶.

رانه و شترم نه دابوو پیټ؟ نه مکړدی به گه وره و سه روک و به سهرداري نه مهیشتیته وه؟ ملکانه و چواریه کت ورنه دهگرت له مسکینه کانت؟ نه ویش دهلی: با، چوڼ ده فرمووی وایه، فرمووی: خودایش ده فرموی: نهی باوهرت به وه هه بوو که ناوا دیته وه بهر دهستی من؟ دهلی: خهیر: خودایش ده فرموی: ده وامنیش تو له بیرخوم ده بهمه وه وک چوڼ تو منت له بیري خوټ بردبووه ئیتر ناوا له بهینی خوداو هم جوړه به ندانده - که نه مانه کافرن و بی پروان - هم جوړه پرسیارو و هلامانه رووده ده، سییه م کهس که خودا هه مان پرسیار ی دی دهکا دهلی: نهی په روه ردگاری خوم! باوهرم به توو به نامه ی پیروزی توو به پیغه مبه رانی توو هه بوو، وکی تریش نویژم ده کردو روژووم دهگرت و خیرم ده کرد، ئیتر تا ده توانی لهم و هسپه شیرینه دهلی خودایش ده فرموی: که وایی توو لیږه به هر ئیستا شایه تی خوټ ی راست ده کهمه وه. نه ویش له دلی خویدا بیر ده کاته وه دهلی: ده بی کیی که شایه تیم ی بدا، نه و جا ده می مؤر ده کری، به رانی و گوشتی و ئیسکی ده گوترئ: ئاده ی ئیوه قسه بکه ن، جا نه وان دینه قسه و کابرا هرچی کردووه ده گپرنه وه و شایه تی ی ده دن، بویه خودا نه ندایم خوئی ی دهکا به شایه ت تا هیچ قسه ی نه مینی و بیانونی بپری، هم جوړه که سانه یش نه و دوو رووه ناپاکانه ن که خودا لییان رهنجاوه و رقی ی گرتوون. (م - خودای ی رازی من).

۵۶۵۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَضَحِكَ فَقَالَ: هَلْ تَذَرُونَ مِمَّ أَضْحَكُ؟ قُلْنَا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: مِنْ مُحَاظَبَةِ الْعَبْدِ رَبَّهُ يَقُولُ يَا رَبِّ أَلَمْ تُجِرْنِي مِنَ الظُّلَمِ قَالَ يَقُولُ بَلَى. قَالَ فَيَقُولُ فَإِنِّي لَا أَجِزُ عَلَى نَفْسِي إِلَّا شَاهِدًا مِنِّي قَالَ فَيَقُولُ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ شَهِيدًا وَبِالْكَرَامِ الْكَاتِبِينَ شُهُودًا - قَالَ - فَيُخْتَمُ عَلَى فِيهِ فَيَقَالُ لَأَرْكَابَهُ انْطَقَى. قَالَ فَتَنْطِقُ بِأَعْمَالِهِ - قَالَ - ثُمَّ يُخَلَّى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَلَامِ - قَالَ - فَيَقُولُ بَعْدًا لَكُنَّ وَسُحْقًا. فَعَنُكُنَّ كُنْتُ أَنَا ضِلُّ. رواه مسلم^(۸).

ئەنەس (رەزای خودای لیبی) فەرمووی: جاری لە خزمەت ھەزرەتدا بووین (دروودی خودای لەسەربین) پیکەنی و فەرمووی: دەزانن لەبەرچی پیکەنیم؟ ەرزیمان کرد: خودا و پیغەمبەری خودا زۆر باش دەزانن. فەرمووی: لەو گوفتوگۆیە کە بەندە لەگەڵ خودای خۆیدا دەیکا، کە دەلی: ئەی خودایە! دیارە تۆ پەنای مەنت داوە لە زۆرو سەتەم؟ دەفەرمووی: ئاپەنام داوی. دەلی: کەوابی ئەو شایەتە کە یارچەبی لەخۆم نەبی شایەتی ئەو قەبوول ناکەم. خودایش دەفەرمووی: ئەمڕۆ خۆت بەسیت کە ببی بەشایەت لەسەر خۆت لەگەڵ شایەتی فریشتە نووسەرە بەرێزەکان، یانی شایەتی تری پی ناوی. فەرمووی: ئەوساکە مۆر دەنری بەسەر دەمیاو بە ئەندامەکانی تری دەگوتری: ئادەمی ئیوە قسە بکەن فەرمووی: جا ئەوانیش ھەرچی کردووە بە قسە دەیگیرنەو فەرمووی: ئەنجا خودا رێگەی قسەکردنی دەدا، دەمی دەکریتەو دەلی: قەرتان تیکەوی، مەن بۆ کێمە، خۆم بۆ ئیوەم بوو. (م- رەزای خودای لیبی).

۵۶۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُجَاءُ بِأَنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَالْهُدَجِ فَيُوقَفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَغْطَيْتُكَ وَخَوَّلْتُكَ وَأَعْمَمْتُ عَلَيْكَ فَمَاذَا صَنَعْتَ. فَيَقُولُ يَا رَبِّ جَمَعْتُهُ وَكَمَّمْتُهُ فَتَرَكْتُهُ أَكْثَرَ مَا كَانَ فَارْجِعْنِي إِلَيْكَ بِهِ. فَيَقُولُ لَهُ أَرِنِي مَا قَدَّمْتَ. فَيَقُولُ يَا رَبِّ جَمَعْتُهُ وَكَمَّمْتُهُ فَتَرَكْتُهُ أَكْثَرَ مَا كَانَ فَارْجِعْنِي إِلَيْكَ بِهِ. فَإِذَا عَبْدٌ لَمْ يُقَدِّمْ خَيْرًا فَيُمنَضَى بِهِ إِلَى النَّارِ^(۹).

دیسان فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: لە دوا روژدا ئادەمیزاد دەھینری بۆ لیپرسینەو، دەلیی بەرخی ساواپە ئەوێندە پی دەستەلاتە، لەبەردەم دادگای خودادا رادەگیری، خودا پیی دەفەرمووی: خۆت دەزانی کە لە جیھاندا بەشی باشم پیت داو تۆم کرد بە خاوەن سامان و مال و مەنال و بەخاوەن خاترو بەخاوەن دەستوپێوەندو، گەلی چاکە کە تری لەم

^(۹) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

بابه‌تەم لەگەڵدا کردی! دەی باشە ئەی تۆ چیت کرد؟ دەئێ: خودایە! منیش
کۆم کردەوهو لەسەر یەك کەلەكەم کردو بەرھەم هێناو بەلام کە تەواو زۆر
بوو بەجێم هێشت، مۆلەتەم بدە با بچمەوه بۆ دنیا تا گشتی بهێنم بۆ خزمەتی
توو بەختی بکەم لە رێگەی تۆدا! جا یەزدان پێی دەفەرموی: ئەمە بە دادت
ناخوا پێم نیشان بدە کە لە پێش خۆتەوه چیت ناردوووە بۆ ئێرە. دیسان
هەمان قسە پێشوو دووبارە دەکاتەوه، جا کاتێ کە دەردەکەوی ئەو بەندەییە
چاکەیی لە پێش خۆیەوه رەوانە نەکردوووە بۆ دواڕۆژی لێی دەخوێن بۆ ناو
دۆزەخ! (ت-س/غریب).

٦٥٦١- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا
تَزُولُ قَدَمًا عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْتَاهُ وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَا فَعَلَ وَعَنْ
مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَلْفَقَهُ وَعَنْ جَسَدِهِ فِيمَا أَهْلَاهُ. رواهما الترمذي^(١٠).

ئەبو بەرزە (خۆشنوودی خودای لێبێ) فەرمووی: پێغەمبەر (سەددی خودای
لەسەری) فەرمووی: لە رۆژی دوا رۆژدا بەندە رەق رادەوه‌ستێنری و ناھیلن پێ
لەبەر پێ بنی تا ئەم پرسسیارانەیی ئی دەکری: تەمەنی خۆت لە چیدا
بەسەربرد، کردەوه‌ت چی‌بوو، مالت چۆن پەیدا دەکردو لە چیدا خەرچت
دەکرد، لەشی خۆت لە چیدا پوان و رزان (ت-س/ص).

٥٦٦٢- عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُسَيْنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَنْ
يَعْجِزَ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ مِنْ نِصْفِ يَوْمٍ^(١١).

ئەبو سەعلەبەیی ئەل-خوشەنی (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پێغەمبەر
(سەددی خودای لەسەری) فەرمووی: خودا بەرھەمە لەگەڵ ئەم ئۆمەتەیی مندا لەبەر
ئەوه‌خوا یاریی لەسەر نیورۆژ پەکیان ناخات (د-س/صالح).

^(١٠) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

^(١١) رواه أبو داود بسند صالح (شرحه).

۵۶۶۳- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا تُعْجِزَ أُمَّتِي عِنْدَ رَبِّهَا أَنْ يُؤَخَّرَهُمْ نِصْفَ يَوْمٍ. قِيلَ لِسَعْدٍ: وَكَمْ نِصْفُ ذَلِكَ الْيَوْمِ؟ قَالَ: خَمْسُمِائَةِ سَنَةٍ. رواهما أبو داود^(۱۲):

سه‌عدی کوپی نه‌بو وه‌ققاص (خوشنودی لیبی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: ئومیّد ده‌که‌م که ئهم ئومه‌ته‌ی من به‌هو‌ی نیورۆژه‌وه له‌لای خودا دانه‌مینن و له‌ دوا روژدا، له‌کاتی چوون بو به‌هشتدا، له‌ نه‌ته‌وه‌کانی پیش خویان دوانه‌که‌ون له‌ سه‌عدیان پرسى ئهو نیورۆژه چهنده؟ فهرمووی: پینج سه‌د ساله (د-س/ح).

۵۶۶۴- عَنْ أَبِي أَمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَعَدَنِي رَبِّي أَنْ يُدْخِلَ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعِينَ أَلْفًا لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ وَلَا عَذَابَ مَعَ كُلِّ أَلْفٍ سَبْعُونَ أَلْفًا وَثَلَاثَ حَيَّاتٍ مِنْ حَيَّاتِهِ. رواه الترمذي بسند حسن^(۱۳):

نه‌بو ئوامه (خوشنودی لیبی) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: په‌روهر دگرم گفتى پیم داوه که هه‌فتا هه‌زار که‌س له‌ ئومه‌تم، به‌بی پرسینه‌وه سزادان بباته به‌هشت، هه‌ر هه‌زاره‌ی هه‌فتا هه‌زار که‌سى تریان له‌گه‌ل دایه، هه‌روا سئ لامشتیش به‌ لامشتی خو‌ی. (ت-س/ح).

(۱۲۲) تۆله‌ لی‌ ساندن : (القصاص)

۵۶۶۵- ئهم فهرمووده‌یه له‌ نامه‌ی چاکه‌و ره‌وشتدا رابورد، له‌ سه‌رباسی گه‌وره‌ترین تاوان زۆرو سته‌م و زیاندان له‌ خه‌لك فهرمووده‌ی سییه‌م. لی‌ره ده‌فهرموئ شه‌یخان و تیرمذی (ره‌زای خودایان لیبی) گێپ‌راویانه‌ته‌وه، بی‌ژه‌ی (ت) ئاوایه: ره‌حمه‌تی خودا له‌و به‌نده‌یه‌ بئ، که‌ هه‌قی براه‌کی موسولمانی له‌سه‌ربئ، خواهی نامووس بئ، خواهی مال بئ، به‌پیی خو‌ی

^(۱۲) رواه أبو داود بسند جيد (شرحه).

^(۱۳) رواه الترمذي بسند حسن.

بچی بۆ لای و داوای لی بکا که بههر شیوه‌یی بووه گهردنی نازاد بکاو، به‌پیی شهر رازی بکا له‌خوی بهر له‌وه‌ی که بمری و بچی بۆ ئه‌و دنیاو حه‌قه‌که بکه‌وێته روژیکه‌وه که له‌و روژهدا دینارو درهم و پارو پول نامینئ و به دادی ناخوا، ئه‌گینا ئه‌گهر وانه‌کا ئه‌وه حال له‌م دوو خاله به‌دهر نییه: ئه‌گهر کرده‌وه‌ی باشی هه‌بئ به‌قه‌د ئه‌و هه‌قه له کرده‌وه باشه‌که‌ی دهری به‌خواه‌ن هه‌قه‌که، خو ئه‌گهر گریمان هیچ کرده‌وه‌ی باشی نه‌بوو ئه‌وا خراپتر چونکه له خراپه‌ی براده‌ره‌که‌ی که هه‌قه‌که‌ی له‌سه‌ریه‌تی هه‌ل ده‌گیری و فره دهریته سهر ئه‌و^(۱).

۵۶۶۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْلُصُ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ، فَيَحْبَسُونَ عَلَى قَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَيَقْصُرُ لِبَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضٍ، مَظَالِمٌ كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا، حَتَّى إِذَا هُذِّبُوا وَتُقَرَّأُ لَهُمْ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ، قَوْلُ الذِّي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لِأَحَدِهِمْ أَهْدَى بِمَنْزِلِهِ فِي الْجَنَّةِ مِنْهُ بِمَنْزِلِهِ كَانَ فِي الدُّنْيَا. رواه البخاري في الرقائق^(۲):

ئه‌بو سه‌عید (خوشنودی لیبئ) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: به‌واداره‌کان کاتئ قوتاریان ده‌بی له‌ ناگر، له‌سهر پردئ - که له نیوانی به‌هه‌شت و دوزخدایه - هه‌پس ده‌کرین، تاکوو تو له‌ی ئه‌و ناهه‌قیانیه‌ی که له جیهاندا له‌یه‌که‌تریان کردوو لیبان ده‌ستینرئ، تا به ته‌واوی پاک و خاوین ده‌کرینه‌وه هه‌قی که‌سیان له‌سهر که‌سیان نامینئ ئه‌وجا ریگه‌یان پئ دهرئ که بچه‌ ناو به‌هه‌شت، ده‌سا به‌و که‌سه که گیانی موحه‌مه‌دی به‌ده‌سه، دیاره که یه‌زادنی پاکه، یه‌ک یه‌کیان له‌ ماله‌کانی ناوجیهانیان باشت شاره‌زای ماله‌کانی خویانن له‌ناو به‌هه‌شتدا: (ب- ره‌زای خودای لیبئ).

(۱) تقدم فی مجلد تاسع. تسلسل/ ۱۰ رقم/ ۴۷۲۸.

(۲) تجرید البخاری = مختصر صحیح البخاری ۳ ل- ۱۵۱ رقم/ ۱۰۵۷ = ۲۴۴۰، ۶۵۲۵ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

۱۲۳) وهگرتنی نامه‌ی کردار : (استلام صحف الاعمال)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: { فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَٰؤُلَاءِ أَفْرُؤُوا كِتَابِيَّةَ، } اِنِّي ظَنَنْتُ اَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَّةَ، فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ، فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ، قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ، كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا اَسْلَفْتُمْ فِي الْاَيَّامِ الْخَالِيَةِ، وَاَمَّا مَنْ اُوْتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ اُوْتِ كِتَابِيَّةَ، وَلَمْ اُذَرْ مَا حِسَابِيَّةَ، يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ، مَا اَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَّةَ، هَلْكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةَ، خُدُوهُ فَعَلُوهُ، ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ، ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ، اِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ - صدق الله العظيم - سورة الحاقة - ۶۹ / ۱۹ - ۳۳.

واته:

به قووی به که من نیسرافیل جیهان
تیک دهچن و دهچن زهین و ناسمان
بوونه و هر هه مووی نوغرو و خاپووره
و ملن مهرشی خوا لهم حاله دووره
به قووی دووه من مردوو به گشتی
له گۆر ده دهچن، دهچن بو دهشتی
دهچن بو دهشتی مهحشر بو حیساب
لهوین وهرده گرن گش سهرو کیتاب
خوشی لهو که سه من به دهشتی راستی
نامه من کرداری دهدهنه دهشتی
پر بهدهم دهلن: نه من دوست و یارم
وهرن بخوینن نامه من کردارم!
نهمه نهو رویه من به هیوان بووم
نهو حیسابیه من به ته من بووم!!
نیتر ههتا سه به خیر و خوشی
لهناو بههشتی بالادا دهژی

نساواتی سه رجهم هه موو دینه دی
 نه خهم ده مینن، نه نامورادی!
 نازو نیعمهت و میوهی جوړاو جوړ
 وان له بهر دهستی، نزیکن زور زور!
 فریشته‌ی بهشت پیچان ده فرموون:
 لهه نان و ناوه فرموون به فرموون!
 نوڅی کیانتان بن بهری ره‌نجه‌شان
 پیروز بن لیتان هه ول و تیکو‌شان
 وهی له به د بهخته‌ی نامه‌ی کرداری
 ده‌ده نه دهستی چه پی به دکاری
 له تاوا ده لن نای قور به سهرم
 له قورته که وره‌ی واهات به سهرم
 کاشکی نه نامه ورنه گرتایه
 ناکام له کهینو بهینه نه‌بویا
 خوژگه به وانه‌ی که مردن نیت
 زیندوو نابنۆ هه رگیز جاری تر
 مال و مال له ایم بوون به دوشمن
 بوون به شایه‌تی نیسپات له سه‌ر من
 که‌ساس و داماو بن حال و مال
 رووره‌ش و روو زهره، رووت و رجس مال
 له سه‌ر فره‌مانی پیروزی یه‌زدان
 سه‌روکی دوزخ ده‌رده‌کا فره‌مان
 ناده‌ی بیگم به کویت و زنجیر
 دهست و پای به‌ستن به وینه‌ی یه‌خسیر
 پیی داخه‌ن دوزخ له چه‌شنی ته‌نور

توووی بدهنه ناو ناگری سوور!
 هفتا گهز زنجیر بکهن به کووتی
 لووتی بشکینن، بشکینن پووتی
 چونکه باوهری به خودای کهوره
 نه بوو بویه وا حالی بهو تهوره!
 مه بهس حالیوون له دوزخو باره
 نه که گیرانه ووس ده قس کوتاره!

۵۶۶۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُعْرَضُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَ عَرَضَاتٍ فَأَمَّا عَرَضَاتَانِ فَحِذَالٌ وَمَعَاذِيرُ وَأَمَّا الْعَرَضَةُ الثَّالِثَةُ فَعِنْدَ ذَلِكَ تُطِيرُ الصُّحُفُ فِي الْأَيْدِي فَأَخِذْ بِيَمِينِهِ وَآخِذْ بِشِمَالِهِ. رواه الرمذي^(۱):

نه بو هورهیره (رمزای خودای یبیین) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای له سرین)
 فهرمووی: روژی دوا روژ مهردوم سئ جار نمایشته ده کریئن و راده نوینرین،
 بو خودا، به لام دوو جاریان هه بریتین له مشته و مپو مه هانه و بیانوو
 هیئانه وه، به لام، له دوا جاردا که سییه جار، نامه‌ی کردار ده دریتته
 دهستیان، ئیتر هیه ده دریتته دهستی راستی و هیه ده دریتته دهستی چه پی.
 (ت - خودای لی رازی بی).

۱۲۴) ته رازووی کیشانی کرده ووی خیترو شهر: (المیزان)

۵۶۶۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَلَهَا ذَكَرَتْ النَّارَ فَبَكَتْ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَا يُبْكِيكِ؟ قَالَتْ: ذَكَرْتُ النَّارَ فَبَكَيتُ فَهَلْ تَذْكُرُونَ أَهْلِيكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقَالَ: أَمَّا فِي ثَلَاثَةِ مَوَاطِنَ فَلَا يَذْكُرُ أَحَدٌ أَحَدًا: عِنْدَ الْمِيزَانِ حَتَّى يَعْلَمَ أَيِّ خِفْ مِيزَانَهُ أَوْ يَثْقُلَ وَعِنْدَ الْكِتَابِ حِينَ يُقَالُ (هَازُمْ أَوْ اقْرَأُوا كِتَابِيَه) حَتَّى يَعْلَمَ أَيْنَ يَقَعُ كِتَابُهُ أَفَى يَمِينِهِ أَمْ فِي شِمَالِهِ أَمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِهِ وَعِنْدَ الصِّرَاطِ إِذَا وُضِعَ بَيْنَ ظَهْرَيْنِ جَهَنَّمَ. رواه أبو داود^(۱):

^(۱) سكت عن درجته الشارح.

^(۲) بسند صالح (شرحه).

عائیشه (خودای نازنی بن) بیر له ئاگری دوزخ دهکاتهوهو دهست دهکا به گریان، پیغمبهر (دروودی خودای گهورهی لهسهرین) پیی دهفرموی: ئهوه بوچی دهگری؟ دهفرموی: بیرم له دوزخ کردهوهو گریانم هات، ئهی پیغمبهری خودا! ئایا ئیوه له رۆژی دوا رۆژدا بیرى کهسوکاری خوتانتان دهبن؟ دهفرموی: ئهوهی راست بن لهم سن جیگهدا کهس بیرى کهسی نییه: یهکهه: لهکاتی تهرازووی کیشانی چاکه و خراپه‌دا، تابوی روون ده‌بیتهوه که کیشه‌کهی سووکه یا قورسه.

دوهم: لهکاتی وهرگرتنی نامه‌ی کرداردا، لهو کاته‌دا که موسلمان نامه‌ی کرداری به دهستی راستی وهرده‌گری و له خوشیانددا ده‌لئ (هاؤم اقرعوا کتابیه) لهم کاته‌یشدا له پیش وهرگرتنی نامه‌کهیدا کهس نایه‌ره‌ژیته سه‌رکه‌س، تابوی دهرده‌که‌وی که به دهستی راستی یا به دهستی چه‌پی، یا له پشتیه‌وه نامه‌کهی ده‌ده‌نه ده‌ستی.

سییه‌م: لهوکاته‌دا که پردی سیراط له‌سه‌ر پشتی دوزخ داده‌نری. (د-

س/ صالح).

٥٦٦٩- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَشْفَعَ لِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقَالَ: أَنَا فَاعِلٌ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيْنَ أَطْلُبُكَ؟ قَالَ: أَطْلُبُنِي أَوَّلَ مَا تَطْلُبُنِي عَلَى الصِّرَاطِ. قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقَكَ عَلَى الصِّرَاطِ؟ قَالَ: فَاتَّطَلِبُنِي عِنْدَ الْمِيزَانِ. قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقَكَ عِنْدَ الْمِيزَانِ قَالَ: فَاتَّطَلِبُنِي عِنْدَ الْحَوْضِ فَإِنِّي لَا أَخْطِئُ هَذِهِ الثَّلَاثَ الْمَوَاطِنَ^(٢).

ئه‌نه‌س (رمزای خودای نین) فهرموی: داوام له پیغمبهر کرد (دروودی خودای له‌سهرین) که له رۆژی دوا رۆژدا تکام بو بکا، فهرموی: تکات بو دهکهه. گوتم ئه‌ی پیغمبهری خودا! کویت بو بگه‌پریم؟ فهرموی: یه‌که‌مجار له‌سه‌ر پردی سیرات بۆم بگه‌ری. گوتم: ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر پردی سیرات به خزمه‌ت نه‌گه‌یشتم؟

(٢) رواه الترمذی بسند حسن (شرحه).

فهرمووی: له‌لای تهرانووی کیشانی کردار بۆم بگه‌پئ. گوتم: نه‌گهر له‌ویش تووشت نه‌بووم؟ فهرمووی: له‌لای هه‌وزی که‌وسهر بۆم بگه‌پئ، چونکه‌ من له‌م سئ شوینه به‌ده‌ر نیم. (ت-س/ح).

٥٦٧٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ سَيَخْلَصُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَنْشُرُ عَلَيْهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ سِجْلًا كُلُّ سِجْلٍ مِثْلُ مَدِّ الْبَصَرِ، ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ: أَتُنْكِرُ مِنْ هَذَا شَيْئًا؟ أَظْلَمَكَ كَتَبْتِي الْحَافِظُونَ؟ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ. فَيَقُولُ: أَفَلَاكَ عَذْرٌ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ. فَيَقُولُ بَلَى إِنَّ لَكَ عِنْدَنَا حَسَنَةً فَإِنَّهُ لَا ظُلْمَ عَلَيْكَ الْيَوْمَ فَتَخْرُجُ بِطَاقَةٍ فِيهَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولُ احْضُرْ وَتَكَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ مَا هَذِهِ الْبِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السَّجَلَاتِ فَقَالَ إِنَّكَ لَا تَظْلَمُ. قَالَ فَتُوضَعُ السَّجَلَاتُ فِي كِفَّةٍ وَالْبِطَاقَةُ فِي كِفَّةٍ فَطَاشَتِ السَّجَلَاتُ وَكَفَلَتِ الْبِطَاقَةُ فَلَا يُقْبَلُ مَعَ اسْمِ اللَّهِ شَيْءٌ. رواهما الترمذي^(٣):

عبداللای کوپی عه‌مر (ره‌زای خودای نبی) فهرمووی: هه‌زه‌ت (ه‌رووی خودای له‌سهرین) فهرمووی: له‌ روژی دوا روژدا خودا پیاوی له‌ ئومه‌تم جیا ده‌کاته‌وه‌، له‌به‌ر چاوی خه‌لکی هه‌موو جیهان ره‌پو راست رایده‌گریو، نه‌وه‌دو نو ده‌فته‌ری پر له‌ گوناخی بو ده‌ورده‌کاته‌وه‌، هه‌ر ده‌فته‌ری تا چاو بر بکا زله‌، نه‌نجا خودا ده‌فه‌رموی: ئایا حاشا ده‌که‌ی له‌ شتئ له‌مانه‌ی که‌ له‌ناو ئه‌م تو‌مارانه‌دا نووسراوه‌؟ یا ئایا فره‌شته‌ نووسه‌ره‌ ئاگاداره‌کانی من که‌ به‌سه‌ر ئیوه‌وه‌ چاو‌دین، هه‌چ زۆرو سته‌م و ناهه‌قییه‌کیان ئی کردوویو، شت هه‌یه‌ که‌ به‌ نا‌ره‌وا له‌سه‌ریان نووسییه‌ت؟ ده‌لئ: خه‌یر، ئه‌ی خودایه‌! خودایش ده‌فه‌رموی: ئه‌ی باشه‌ هه‌چ مه‌هانیه‌ئ. به‌هانیه‌کت هه‌یه‌؟ ده‌لئ خه‌یر، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! خودا ده‌فه‌رموی: به‌لام یه‌ک چاکه‌ی تو له‌ لای ئیمه‌ هه‌یه‌، ئه‌م‌پو زۆرو سته‌م له‌تو نا‌کری، ئه‌وجا پسووله‌یه‌ک ده‌رده‌هه‌ینن، ئه‌مه‌ی تیادا نووسراوه‌: (أشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)

إِلَّا اللَّهَ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ): شایه‌تی ددهم کهوا له خودا به‌ولاه
خودایه‌کی به‌هقی ترنیه‌و، موچه‌مه‌دیش هم به‌نده‌و هم ره‌وانه‌کراوی
خودایه. نه‌وجا خودا ده‌فرموی: خوت ئاماده‌ی کی‌شانی ئهم کرده‌وی خوت به،
ده‌لی: نه‌ی خودایه! ئهم پسو‌له‌ بچک‌وله‌یه‌ له‌گه‌ل نه‌و گشت تو‌ماره‌ گه‌ورانه‌دا
ده‌بی چی پی بکری؟ ده‌فرموی: زوروستهم له‌تو ناکری. فرموی: جا
تو‌ماره‌کان ده‌چن به‌حه‌واداو پسو‌له‌که‌ش قورس ده‌بی. به‌ تیشکی وشه‌ی
یه‌کتایی خودا خهرمانی تاوان بوو به‌ کاوبا له‌ راستیدا هیچ شتی له‌گه‌ل ناوی
خودادا قورس نابی. (ت- س/ح).

دوور نییه‌ ئهم پیاه له‌ پیش مردنیدا به‌ ماوه‌یه‌کی زور کهم، موسو‌لمان
بووبی، جگه‌ له‌سه‌رمایه‌ی ئیمان و باوه‌ر فریای کرده‌وی چاکه‌ی تر
نه‌که‌وتبی، له‌ کاتی وادا له‌ گونا‌می پیش‌وو پاک ده‌بیته‌وه، چه‌زهرت (دیو‌دی
خودای له‌سیرین) ده‌فرموی: الإسلام یهدم ما کان قبله → (ب - ۵ ز - ۲۱ ل -
۱۴۱ ج/۱ ف - ۴). (وه‌رگین)

۱۲۵) پردی سیرات کهوا به‌سه‌رپشتی دوزخ‌ه‌وه : (الصراط جسر علی النار

۵۶۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ثُمَّ
يُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمَّتِهِ. هَذَا جُزْءٌ
مِنَ الْحَدِيثِ الطَّوِيلِ الْآتِي فِي إِخْرَاجِ الْمُؤَحِّدِينَ مِنَ النَّارِ. ستاتی ترجمته‌هناك إن شاء
الله تعالى^(۱).

۵۶۷۲- وسيأتي في حديث الشفاعة: وَكَيْفُكُمْ فَأَنْتُمْ عَلَى الصِّرَاطِ يَقُولُ: رَبِّ
سَلِّمْ سَلِّمْ وَلِي حَافَتِي الصِّرَاطِ كَلَالِيبُ مُعَلَّقَةٌ - إلى آخر الحديث - ستاتي ترجمته
هناك إن شاء الله تعالى^(۲).

(۱) رفاق. بخاری: ۶۵۷۲.

(۲) رفاق. بخاری: ۶۵۷۲.

۵۶۷۳- و سیأتي في شَفَاعَةِ غير الرسل: (في عنوان: يشفع النبیون والمؤمنون باذن الله تعالى): فَيَمُرُّ الْمُؤْمِنُونَ كَطَرَفِ الْغَيْنِ وَكَالْبَرْقِ.. الى آخر الحديث، ستأتي ترجمته هناك إن شاء الله تعالى^(۳):

۵۶۷۴- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: شِعَارُ الْمُؤْمِنِ عَلَى الصَّرَاطِ: رَبُّ سَلَّمَ سَلَّمَ. رواه الترمذي^(۴):

له موغیره‌ی کوپی کوپی شوعبه‌وه (خودای فی رازی بن) له حه‌زده‌ته‌وه (دیودی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموی: له‌سه‌ر پردی سیرات دروشمی موسولمان نه‌مه‌یه: خودایه! به خوشی، خودایه! به بیوهی، خودایه! به بیوهی (ت- س/غریب).

۱۲۶) نه‌ستی‌ری ژوانگه : (الحوض المورود)

۵۶۷۵- عَنْ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوْضًا وَإِلَهُمْ يَتَبَاهَوْنَ إِلَهُهُمْ أَكْثَرُ وَارِدَةً وَإِلَى أَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ وَارِدَةً. رواه الترمذي^(۱):

سه‌مووره (خودای فی رازی بن) له خوشه‌ویسته‌وه (دیودی خودای له‌سربین) ده‌فه‌رموی: گشت پیغه‌مبه‌ری نه‌ستی‌ریکی سازگاری هه‌یه، له ئیستگادا گه‌له‌کانیان ناوی لی ده‌خونه‌وه، پیغه‌مبه‌ره‌کان له‌ناو خویاندا شانازی به‌وه‌وه ده‌کن که نه‌ستی‌لی کامیان عه‌شامات پتر دینه‌سه‌ری بو‌ئو خواردنه‌وه، من به‌ش به‌حالی خوم نومید ده‌کم که‌وا من له گشتیان زیاتر عه‌شامات بی‌نه‌سه‌ر نه‌ستی‌له‌که‌م! (ت- س/غ).

۵۶۷۶- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ يَوْمًا فَصَلَّى عَلَى أَهْلِ أُحُدٍ صَلَاتَهُ عَلَى الْمَيِّتِ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ: إِلَهِي فَرَطُ لَكُمْ، وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ، وَإِلَى وَاللَّهِ لَأَنْظُرُ إِلَى حَوْضِي الْآنَ، وَإِلَيَّ أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ

^(۳) بخاری. توحید: ۷۴۲۹.

^(۴) رواه الترمذي بسند غريب ولكنه مؤيد بالصحيح الآتية، فإنه مذكور فيها (شرحه).

^(۱) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

خَزَائِنِ الْأَرْضِ - أَوْ مَفَاتِيحِ الْأَرْضِ - وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي، وَلَكِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا. رواه البخاري ومسلم وزاد: وَتَقْتَتِلُوا فَتَهْلِكُوا كَمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ. قَالَ عَقَبَةُ: فَكَأَنَّهُ آخِرُ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى الْمَنْبَرِ^(۲):

عوقبه‌ی کوپی عامیر (خوشنودی خودای لبین) فهرمووی: خوشه‌ویست (دیودی خودای لسه‌ربین) رۆژی ته‌شریفی چوو نویژی مردووی له‌سه‌ر شه‌هیدانی غه‌زای ئوحد کرد، له‌ پاشا چوو سه‌ر دوانگه‌و فهرمووی: من پیش‌ره‌وی ئیوهم بۆ سه‌ر هه‌زه‌که، خۆم شایه‌ت و ئاگادارم به‌سه‌رتانه‌وه‌و، له‌ هه‌ردوو جیهاندا کرده‌وه‌کانی ئیوهم پێ نیشان ده‌دری، سویندم به‌خودا ئا ئیستا له‌م ده‌مه‌دا چاوم له‌ هه‌زه‌که‌مه، بێگومان کلێله‌کانی گه‌نجینه‌کانی زه‌وی هه‌موو خه‌لاتکراوه‌ به‌من، یا فهرمووی: کلێله‌کانی زه‌وی دراوون به‌من، به‌خودا تازه‌ من مه‌ترسیم له‌وه‌ نه‌ماوه‌ که ئیوه‌ له‌ پاش من بچنه‌وه‌ سه‌ربته‌رستی و فره‌خوایی، که گوته‌ موسولمان یانی یه‌زدانه‌پرست، واته‌: دوور له‌ فره‌خوایی، به‌لام مه‌ترسی نه‌وه‌م لی‌تان هه‌یه‌ که له‌سه‌ر پرۆپیتی دنیا به‌ربه‌ره‌کانی بکه‌ن (ب/م). موسلیم (ره‌زای خودای لبین) ته‌مه‌ی پترکردووه‌: وه‌ بچن به‌ گژیه‌کاو تیکبه‌ربین و له‌ناو بچن، وه‌ک چۆن نه‌ته‌وه‌کانی پیش ئیوه‌ به‌هۆی شتی واوه‌ له‌ناو چوون. عوقبه‌ (خودای نازای بن) فهرمووی: نه‌و جاره‌ دواچار بوو که پیغه‌مبه‌ر (دیودی خودای لسه‌ربین) له‌سه‌ر دوانگه‌ ببینم.

٥٦٧٧- عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَلَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ مَنْ وَرَدَ شَرِبَ وَمَنْ شَرِبَ لَمْ يَظْمَأْ أَبَدًا وَلَيَرَدَّنَّ عَلَى أَقْوَامٍ أَعْرِفُهُمْ وَيَعْرِفُونِي ثُمَّ يُحَالُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ. فَأَقُولُ أَنَّهُمْ مِنِّي فَيَقَالُ: لَا تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ فَأَقُولُ: سَحَقًا سَحَقًا لِمَنْ غَرِبَ بَعْدِي. رواه الشيخان^(۳):

(۲) تجرید/ ۲ ل- ۶۱ رقم/ ۶۴۱ = ۱۳۴۴، ۳۵۹۶، ۴۰۴۲، ۴۰۸۵، ۶۴۲۶، ۶۵۹۰. مسلم. فضائل: ۵۹۳۲.

(۳) بخاری. فتن: ۷۰۵۰، ۷۰۵۱. مسلم. فضائل: ۵۹۲۶. تحفة الأشراف: ۴۷۸۲.

سه هلی کوری سه عد (خوشنودی خودای لیبن) فهرمووی: پیغه مبه (دروود) مهلات و سه لای خودای گهری له سرین) فهرمووی: خوم پیشره وی ئیوه له سه رهزه که، له پیش ئیوه وه ده چم له گوئی حه زه که جی و ریتان بو ئاماده کهم، نه وانه ی که دین بو ئه وی له ئاوه که ی ده خونه وه، هه رکه سییش لی بخوا ته وه هه رگیز تینووی نابی، که ئی که س دین بولام بو ئاوخوار دنه وه، من باش باش نه وان ده ناسم و نه وانیش باش باش من ده ناسن، که چی ریگه یان پی نادری که بگه نه لای من، ده لیم: نه وه بو؟ خو نه مانه له کن خو ی له ئومه تی من بوون؟ پیم ده گوتری: تو نازانی که له پاش تو چی خراپه یه کیان به رپا کردبوو، منیش ده لیم: ده ی قر له وانه که وی که له پاش مه رگی من دینه کیان ده ستکاری کردوه! (ش).

→ (ب - ١ ز - ٩ ل - ٥٦ ف - ٧٠/٩).

٥٦٧٨- وللبخاري: بَيَّنَّا اَنَا قَائِمٌ إِذَا زُمِرَةٌ، حَتَّى إِذَا عَرَفْتَهُمْ خَرَجَ رَجُلٌ مِّنْ بَنِي وَبَيْنَهُمْ فَقَالَ: هَلُمَّ. فَقُلْتُ أَيْنَ؟ قَالَ: إِلَى النَّارِ وَاللَّهِ. قُلْتُ: وَمَا شَأْنُهُمْ؟ قَالَ: إِنَّهُمْ ارْتَدُّوا بِغَدِكَ عَلَى أَذْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى. فَلَا أَرَاهُ يَخْلُصُ مِنْهُمْ إِلَّا مِثْلُ هَمَلِ النَّعَمِ^(٤).

پیغه مبه (دروودی خودای له سرین) فهرمووی: جاری راوه ستابووم له سه ره سهرچاوه که ی خوم نه وه ندهم زانی کو مه لی خه لک هاتن، که هاتنه پی شه وه ناسیم نه وه، که چی فریشته یی له شیوه ی پیاویکدا که وته نیوانی من و نه وانه وه، نه یه یشت پتر بی نه به ره وه، نه و جا فهرمووی: ده ی وه رن، گوتم: دیاننیری بو کوئی؟ فهرمووی: به خودا ده یاننیرم بو دوزخ، گوتم: بو چییان کردوه؟ فهرمووی: نه مانه له دوای تو پاشه و پاش له دین وه رگه رابوون و له تو هه لگه رابوونه وه، جا و بزانه زور کهم له م کو مه لانه قورتاریان ده بی، وه ک چون و شتری به ره لا کرابی و پشت گوئی خرابی کهم و ده بی نه و و شتره له نا و نه چی. (ب - خودای لی رازی بی).

٥٦٧٩- قَالَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَزَلْنَا مَنَزِلًا فَقَالَ: مَا أَتَيْتُمْ جُزْءًا مِنْ مِائَةِ أَلْفِ جُزْءٍ مِمَّنْ يَرِدُ عَلَى الْحَوْضِ. قَالَ قُلْتُ: كَمْ كُنْتُمْ يَوْمَئِذٍ قَالَ: سَبْعِمِائَةٍ أَوْ ثَمَانِمِائَةٍ. رواه أبو داود. نسأل الله الشرب من الحوض. آمين^(٥).

زهیدی کوپی نهرقم (خودای لی خوش نوودبی) فهرمووی: جاری له خرمه تی حه زه تدا (دروودی خودای له سرین) بووین، له هه واری لا ماندا، حه زه ت (دروودی خودای له سرین) فهرمووی: نیوه به یه ک به ش له سه د هه زار به شی نه وانه ییش نابن که دین بولام بو سهر هه وزی که وسهر. گوتم: به زهید: نهو حه له نیوه چه ندکه س ده بوون؟ فهرمووی: ههوت سه د که س تا هه شت سه د که س ده بووین (د = نه بو داود).

(١٢٧) جَوْنِيتِي نَهْوُ حَهْوَزَه وَ نَاوَه كَهْي : (صفة الحوض وشرابه)

٥٦٨٠- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَمَامَكُمْ حَوْضًا مَا بَيْنَ نَاحِيَّتَيْهِ كَمَا بَيْنَ جَرَبَاءَ وَأَذْرَحَ. رواه الثلاثة^(١).

نیبنو عومه (رمزای خودایان لین) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سرین) فهرمووی: هه وزی له ده رگای به هه شتا وا له پیشتانه وه، له جه رباه تا نه زروح ده بی (ش).

٥٦٨١- عَنْ حَارِثَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْحَوْضُ كَمَا بَيْنَ الْمَدِينَةِ وَصَنْعَاءَ^(٢).

حاریسه (رمزای خودای لین) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سرین) فهرمووی: هه وزه که م له مه دینه وه تا سه نعاء ده بی. (ش).

(٥) سكت عن درجته الشارح.

(١) تجريد البخاری ٢٩٤/٥ رقم / ٢٠٣٩ = ٦٥٧٧. مسلم. فضائل: ٥٩٤١، ٥٩٤٠. أبو داود. سنة: ٤٧٤٥.

(٢) تجريد ٢٩٦/٥ رقم / ٢٠٤٢ = ٦٥٩١. مسلم. فضائل: ٥٩٣٨، ٥٩٥٢.

۵۶۸۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنْ قَدَرَ حَوْضِي كَمَا بَيْنَ أَيْلَةَ وَصَنْعَاءَ مِنَ الْيَمَنِ، وَإِنْ فِيهِ مِنَ الْأَبَارِقِ كَعَدَدِ نُجُومِ السَّمَاءِ. رواهما الشيخان (رضوان الله تعالى عليهما) (۳):

نه‌س (رهزای خودای لیبی) فهرمووی: پیغهمبهر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: نه‌ندازه‌ی هوزه‌که‌ی من له هندی شوینیا له نه‌یله‌وه که‌وا له‌شام تا صه‌نعا ده‌بی که‌وا له‌یه‌مه‌ن (ئیستا پیته‌ختی یه‌مه‌نه) وه‌ک ژماره‌ی نه‌ستی‌ره‌ی ناسمانیش سوراحی لییه (ش).

۵۶۸۳- وللبخاري: حَوْضِي مَسِيرَةُ شَهْرٍ، مَأْوَةُ أَيْضُ مِنَ اللَّبَنِ، وَرِيحُهُ أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ، وَكِزَالُهُ كَنُجُومِ السَّمَاءِ، مَنْ شَرِبَ مِنْهَا فَلَا يَظْمَأُ أَبَدًا (۴):

پیغهمبهر (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرمووی: نه‌ندازه‌ی هوزه‌که‌ی من ری‌ی مانگه‌رییه‌که، ئاوه‌که‌ی له‌چری شیر سپی تره، بوئی له بوئی مسک خوشتره، گوزله‌و شه‌ربه‌کانی ده‌وری نه‌وه‌نده زوئن، به‌قده نه‌ستی‌ره‌ی ناسمان ده‌بن، نه‌وه‌ی لی‌ی بخواته‌وه ئیتر هه‌رگیزاو هه‌رگیز تینووی نابی (ب).

۵۶۸۴- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا آيَةُ الْحَوْضِ؟ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَبْقَى أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ نُجُومِ السَّمَاءِ وَكَوَاكِبِهَا، إِلَّا فِي اللَّيْلَةِ الْمُظْلِمَةِ الْمُصْحِيَةِ آيَةُ الْجَنَّةِ مَنْ شَرِبَ مِنْهَا لَمْ يَظْمَأْ آخِرَ مَا عَلَيْهِ يَشْخَبُ فِيهِ مِزَابَانِ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْ شَرِبَ مِنْهُ لَمْ يَظْمَأْ عَرَضُهُ مِثْلُ طَوْلِهِ مَا بَيْنَ عَمَّانَ إِلَى أَيْلَةَ مَأْوَةُ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَخْلَى مِنَ الْعَسَلِ. رواه مسلم والترمذي (۵):

ئهبو زهر (خودای لارانی بن) فهرمووی: گوتم نه‌ی پیغهمبهری خودا! قاپو قاجاخ‌ی سهر هوزه‌که‌ی تو چیه؟ فهرمووی: سویندم به‌و که‌سه‌ی گیانی موچه‌مه‌دی به‌ده‌سته ژماره‌ی ئه‌و قاپو قاجاخ و سوراحی و پیاله‌و

(۳) تجرید/۵/۲۹۴ رقم/۲۰۴۰ = ۶۵۸۰ فتح الباری مسلم. فضائل: ۵۹۵۰.

(۴) تجرید/۵/۲۹۳ رقم/۲۰۳۸ = ۶۵۷۹ مسلم. فضائل: ۵۹۴۴.

(۵) مسلم. فضائل: ۵۹۴۵.

په‌رداخانه‌ی که‌وان له‌سه‌ری له ژماره‌ی نه‌ستیره‌ی ئاسمان زیاتره، له تاریکه شه‌ودا که ئاسمان سایه‌قه‌ی سامال بئ، هه‌موو حاحه‌تی به‌هشتن - له‌به‌ر نه‌وه هه‌رکه‌سئ پێیان بخواته‌وه ئیتر هه‌تا هه‌تایه جاریکی تر تینووی نابئ، له به‌هه‌شته‌وه دوو پلوسک ده‌پژیته ناوی، پانییه‌که‌ی ده‌ق به‌قه‌د درێژییه‌که‌یه‌تی، له عه‌مه‌مانه‌وه تا نه‌یله ده‌بئ، ئاو‌که‌ی له‌شیر سپی تره‌و له هه‌نگوین شیرین‌تره (م - خودای ئازانی بئ).

۵۶۸۵- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِلَى لَبْعُرٍ حَوْضِي أَدُوذُ النَّاسِ لِأَهْلِ الْيَمَنِ أَضْرِبُ بِعَصَايَ حَتَّى يَرْفُضَ عَلَيْهِمْ. فَسُئِلَ عَنْ عَرْضِهِ فَقَالَ: مِنْ مَقَامِي إِلَى عَمَّانَ. وَسُئِلَ عَنْ شَرَابِهِ فَقَالَ: أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ يَغْتُ فِيهِ مِيزَابَانِ يَمْدُانِهِ مِنَ الْجَنَّةِ أَحَدُهُمَا مِنْ ذَهَبٍ وَالْآخَرُ مِنْ وَرَقٍ. (رواه مسلم في مبحث حوض نبينا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) المترجم)^(۱):

سه‌وبان (ره‌زای خودای ئێبێن) فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ری) فه‌رمووی: به‌خودی خۆم له‌به‌ریانی هه‌وزه‌که‌مدا راده‌وه‌ستم، گورئ گورئ له‌و خه‌لکه ده‌که‌م و به‌دار دووریان ده‌خه‌مه‌وه له‌به‌ر خاتری خه‌لکی یه‌مه‌ن، تا ئاو‌که‌ی بجئ بۆ نه‌وان لێی پرسیاکرا که چه‌نده پانه؟ فه‌رمووی: لێره‌وه تا عه‌مه‌مان ده‌بئ له‌باره‌ی چۆنی ئاو‌که‌شیه‌وه لێیان پرسی فه‌رمووی: له‌شیر سپیی تره، له‌هه‌نگوین شیرین‌تره، دوو پلوسکی له‌به‌هه‌شته‌وه تی ده‌پژئ، یه‌کیکیان له‌زێره، یه‌کیکیان له‌زیوه، له‌ئوای به‌هه‌شت ئوای بۆ دینن.

۵۶۸۶- عَنْ أَبِي سَلَامٍ الْحَبَشِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَعَثَ إِلَى عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَحَمَلَتْ عَلَى الْبَرِيدِ. قَالَ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ قَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَقَدْ شَقُّ عَلَى مَرْكَبِي الْبَرِيدُ. فَقَالَ يَا أَبَا سَلَامٍ مَا أَرَدْتُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ وَلَكِنْ بَلَّغْنِي عَنْكَ حَدِيثَ فِي شَأْنِ الْحَوْضِ فَأَحْبَبْتُ أَنْ تُشَافِهَنِي بِهِ. قَالَ أَبُو سَلَامٍ: حَدَّثَنِي ثَوْبَانُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: حَوْضِي مِنْ عَدَنَ إِلَى عَمَّانَ الْبَلْقَاءِ مَازُهُ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى

مِنَ الْعَسَلِ وَأَكَاوِيَهُ عَدَدُ نُجُومِ السَّمَاءِ مَنْ شَرِبَ مِنْهُ شَرِبَ لَمْ يَظْمَأْ بَعْدَهَا أَبَدًا أَوَّلُ النَّاسِ وَرُودًا عَلَيْهِ فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ الشُّعْثُ رُءُوسُ الدُّنُسِ ثِيَابُ الَّذِينَ لَا يَنْكَحُونَ الْمُتَنَعَّمَاتِ وَلَا تَفْتَحُ لَهُمُ السُّدُودُ. قَالَ عُمَرُ: لَكِنِّي نَكَحْتُ الْمُتَنَعَّمَاتِ وَفُتِحَ لِي السُّدُودُ وَنَكَحْتُ فَاطِمَةَ بِنْتَ عَبْدِ الْمَلِكِ لَا جَرَمَ أَنِّي لَا أَغْسِلُ رَأْسِي حَتَّى يَشَعَثَ وَلَا أَغْسِلُ ثَوْبِي الَّذِي يَلِي جَسَدِي حَتَّى يَتَسَخَّ. رواه الترمذي. نسأل الله التوفيق آمين^(۷):

نه‌بو سه‌للامی حه‌به‌شی (خودای نازنی بن) فهرمووی: عومهری کوری عه‌بدولعه‌زیز ناردی به‌شوینما، به‌سواریی هیستر چووم بۆ لای، که‌چوومه لای گوتم: نه‌ی فهرمانره‌وای موسولمانان! تاقه‌تی سواریی و سه‌فهرم نه‌ماوه، فهرمووی: نه‌ی باوکی سه‌للام! مه‌به‌ستم نه‌وه نه‌بوو که‌تووشی مه‌ینه‌تت بکه‌ین، به‌لام بیستوومه که‌له‌بارهی حه‌وزه‌که‌ی پیغه‌مبه‌روه فهرمووده‌یه‌کت له‌لا هه‌یه، حه‌زده‌که‌م که‌نه‌وه فهرمووده‌ی پیرۆزه‌یه به‌گوئی خۆم له‌ده‌می خۆتی بییستم. نه‌بو سه‌للام فهرمووی: سه‌وبان بۆیگیپرامه‌وه فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (سرووی خودای له‌سهرین) فهرمووی: نه‌ندازه‌ی حه‌وزه‌که‌م له‌عه‌ده‌نه‌وه تاعه‌ممانی به‌لقاء ده‌بی، که‌شوینیکه‌له‌شام، ناوه‌که‌ی له‌شیر سپیتره‌و، له‌هه‌نگوین شیرینتره، پیاله‌و فنجانه‌کانی سه‌ری به‌قه‌د ژماره‌ی نه‌ستیهری ناسمانن، هه‌رکه‌سه‌ی یه‌کجار لیی بخواته‌وه ئیتر له‌وه دوا هه‌رگیز تینووی نابیی، یه‌که‌م ده‌سته که‌ده‌چنه سه‌ری هه‌ژارانی کوچه‌رانن، که‌سه‌رکولکن و جل چلکنن و ژنی ناسک و نازدار ماره‌ناکه‌ن و، فهرموو فهرموویان لی ناکری بۆ چوون بۆ مالی گه‌وره‌پیاوان.

عومهری کوری عه‌بدولعه‌زیز فهرمووی: به‌لام من ئافره‌تی ناسک و نازدارم هیئاوه فاتیمه‌ی کچی عه‌بدولمه‌لیک خیزانی منه که‌باوک و باپیری خه‌لیفه‌بوون، مالی گه‌وره‌پیاوانیش ده‌چم که‌وابوو ده‌بی سه‌رم نه‌شۆرم تا کولکن و گیف ده‌بی و، جله‌کانی به‌ریشم نابیی بشۆرم تا چلکن ده‌بن. (ت-س / غه‌ریب).

^(۷) بسند غریب ولکنه مؤید بالصحاح التي قبله (شرحه).

له دینی پیروزی ئیسلامدا پاک و پوختی و تهمیزی زور په‌سهنده، به
تایبه‌تی پاکی زبان و دهم و دامه‌ن و جل و به‌رگ و مال و دهرمال. سهرباسی
پاکی و خاوینی له په‌راوی شهریه‌تدا ههمیشه ده‌ک‌ه‌و‌یت‌ه پیش پیش‌ه‌وه. نه‌مه
هیللی سهره‌کی ئیسلامه، یاسایه‌کی دامه‌زراوی چه‌سپاوه له ناییندا، وه‌لی
ههموو یاسایی ناوازه و شازیکی هه‌یه، وه‌ک حالی ئەم چلکن و کولکن و
مرو‌خاکیانه، وه‌لی ههموو که‌س باش باش بزانی مه‌به‌ست له‌م چلکنی و
کولکنیه‌ پیسی و پوختی و قیزه‌ونی نییه. من خوم به‌ چاوی خوم له‌م
(چلکن و پلکانه‌م) دیوه، ههموو ئیسک سووکی ره‌نگ نوورانین، له‌ش و جل و
به‌رگیان نویژین!

وه‌لی ئەوه‌نده هه‌یه گوئی به‌ له‌ش په‌روه‌ری ناده‌ن، دهره‌ستی که‌شخه‌یی
نین خویان تاسولووس ناده‌ن، نه‌ ته‌پو‌شن، نه‌ له‌شپه‌روه‌رن، له‌ ترسی‌خودا
ئاگایان له‌ خزمه‌تی خویان نییه، له‌تاو مردن ئاگایان له‌ ژیان نییه. (وه‌رگین)

(۱۲۸) هه‌وزی که‌وسهر : (الکوثر)

۵۶۸۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَغْفَى رَسُولُ اللَّهِ (مَتَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِغْفَاءَةً
فَرَفَعَ رَأْسَهُ مُتَبَسِّمًا فَمَا قَالَ لَهُمْ وَإِمَّا قَالُوا لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ ضَحِكْتَ فَقَالَ: إِيَّاهُ
أَنْزِلَتْ عَلَيَّ آيَةً سُورَةً. فَقَرَأَ (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ حَتَّى
خَتَمَهَا فَلَمَّا قَرَأَهَا قَالَ: هَلْ تَذَرُونَ مَا الْكَوْثَرُ. قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: فَإِنَّهُ نَهْرٌ
وَعَدَنِيهِ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ فِي الْجَنَّةِ وَعَلَيْهِ خَيْرٌ كَثِيرٌ عَلَيْهِ حَوْضٌ تُرَدُّ عَلَيْهِ أُمَّتِي يَوْمَ
الْقِيَامَةِ آيَتُهُ عَذْدُ الْكَوَاكِبِ. رواه أبو داود^(۱):

ئەنەس (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: پیغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەریین)
سەر‌خه‌ویکی شکاندو سهری هه‌ل‌ب‌ری و زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌کی کرد، یا خوی

(۱) بسند صحیح (شرحه).

فهرمووی: بهوان، یا ئهوان فهرموویان بهو: ئهی پیغه مبهری خودا! بوچی
پیکه نی؟ فهرمووی: تۆزی له مهو بهر سووره تیکم بو هات. ئهوجا خویندی بهه:
{بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، إِنْ أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ} تا کوتایی هینا.

کاتی له خویندنه وه که ی بووه فهرمووی: ئایا دهزانن که وسهر کهوا له
{إِنْ أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ} دا چیه؟ فهرموویان: خوداو پیغه مبهری خودا باشی
دهزانن، فهرمووی: که وسهر چۆمیکه وا له ناو بههشتا، خودای بالا دهست و
خاوهن شکو گفتی ئهو سهرچاوه یه به من داوه، خیرو بیریکه گه ئی زۆری
له سهره، هه زۆری له سهره له رۆژی قیامه تدا ئۆمه ت ده چنه سهر ئهو هه وزو
ئاوه، به ژماره ی ئه ستیره ی ئاسمان جامو پیاله و سوراخی له سهره. (د-
س/ص) → ب - ۷ ز - ۸۶ ل - ۲۶۴ ف - ۱ + ۳).

۵۶۸۸ - → (ب - ۷ ز - ۸۶ ل - ۲۶۵ ف - ۳) (۲).

۵۶۸۹ - → ب - ۷ ز - ۸۶ ل - ۲۶۶ ف - ۴) (۳).

(۱۲۹) تکا کردن ههیه وههقه : (الشفاعة ثابتة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ - سورة البقرة}.

→ (ب - ۵ ز - ۸۲ ل - ۲۹۸ ف - ۱).

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى لِسَانِ بَعْضِ الْكَفَّارِ: {فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ
- سورة الشعراء - ۲۶ / ۱۰۰ - ۱۰۱}.

واته: کافره کان له دۆزهخا له ناو خویناناو له گه ل بته کانیاندا ده یکه ن به
مشت و مهو قهره قهره هاوردو برد، به بته کان ده لێن: به خودا به راستی ئیمه
گومراو سه رلیشیواو بووین، که له دنیا دا شتی هه یچ و پووچی وه ک ئیوه مان

(۲) تقدم فی مجلد سابع تسلسل ۸۶ / رقم ۴۲۳۰.

(۳) تقدم فی مجلد سابع تسلسل ۸۶ / رقم ۴۲۳۱.

دهکرد به هاوتاو هاوشانی خودای پهروەردگاری حیہانیان، لہراستییدا ئیمہ تاوانبارہ گہورہکان دەستہشکینیان کردین و دەستیان برین و ئاوا گومراو مالویرانیان کردین، بۆیہ وا لەم رۆژہدا ئاوا بیکەس کەوتووین، نہ کەسئ ہہیہ تکایہکمان بۆ بکا، نہ دۆستیکی دلسۆزمان ہہیہ کە لەم رۆژہ رہشەدا چاریکمان بکات.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِّنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ} - صدق الله العظيم - سورة الأنبياء - ۲۸/۲۱.

کەس بۆ کەس نابێ بە تکاکەرین
مەر خودا بۆ خوێ زەزایی لەسەرین
هەتا تکاکار لە ترسێ خودا
دەلەرزێ نەکا عەزەزایی بەدا

۱۳۰) باسی تکارکردنی پیغەمبەری خوێمان هەزرەتی موحەممەدی خڕشەویست و نازادار (دروودی خودای لەسەری بە هەزاران هەزار) شفاعە نبینا محمد (صلى الله عليه وسلم)

۵۶۹۰- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ فَقَالَ لِي جَابِرٌ: يَا مُحَمَّدُ مَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ أَهْلِ الْكِبَائِرِ فَمَا لَهُ وَلِلشَّفَاعَةِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ^(۱):

جایبر (خۆشنوویی خودای لێبێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەری) فەرمووی: هەتا خواوەنی گوناھە ھەرە گەورەکانیش لە ئۆمەتی من ھەیانە بەر شەفاعەت و تکای من دەکەون! موحەممەدی کوپی عەلی فەرمووی: جایبر پیی گوتم: ئەی موحەممەد! کەسئ کە خواوەنی گوناھێ ھەرە گەورە نەبێ چ کاریکی بە شەفاعەت ھەیە! (ت/د-س/ح).

(۱) بسند حسن (شرحه).

۵۶۹۱- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَتَانِي آتٍ مِنْ عِنْدِ رَبِّي فَخَبَّرَنِي بَيْنَ أَنْ يَدْخُلَ نِصْفَ أُمِّي الْجَنَّةَ وَبَيْنَ الشَّفَاعَةِ فَاخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ وَهِيَ لِمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا. رواه الترمذي^(۲):

عهوفی کوپی مالیک (رمزای خودای لیبن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: فریشتہیہکی راسپارده له لایہن خوداوه هات بولام و خومی کرد به سہریشک کہیہکی لہم دوو خہلاتہ ہہلبرترم: یا لہبر نیوہی ئومہتم بچنہ بہہشت، یاخود له قیامتدا خوم شہفاعہتیان بؤ بکہم، منیش ئوہم ہہلبرارد کہ له قیامتدا شہفاعہتیان بؤ بکہم، ئہم تکاو شہفاعہتیش ہہموو ئہو کہسانہ دہگریتہوہ کہ له سہرئیمان دہمن و ئیمان دہردہبہن (ت).

۵۶۹۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ يَشْفَعُ فِي الْجَنَّةِ وَأَنَا أَكْثَرُ الْأَلْبِيَاءِ تَبَعًا^(۳):

ئہنس (رمزای خودای لیبن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسربین) فہرمووی: من یہکہم کہسم کہ لہ بہہشتا تکا دہکم لہناو پیغہمبہرکانیشدا کہس نییہ کہ بہقہد من پہپرہوانی زور بن. (م- رہزای خودای لیبن).

۵۶۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَحَدِيفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَجْمَعُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُومُ الْمُؤْمِنُونَ حَتَّى تُزْلَفَ لَهُمُ الْجَنَّةُ فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ يَا أَبَانَا اسْتَفْتِحْ لَنَا الْجَنَّةَ. فَيَقُولُ: وَهَلْ أَخْرَجَكُمُ مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا خَطِيئَةُ أَبِيكُمْ آدَمَ لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ اذْهَبُوا إِلَى ابْنِي إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ قَالَ: فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ إِنَّمَا كُنْتُ خَلِيلًا مِنْ وَرَاءَ وَرَاءَ اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي كَلَّمَهُ اللَّهُ تَكَلِيمًا. فَيَأْتُونَ مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى كَلَّمَهُ اللَّهُ وَرَوْحِهِ. فَيَقُولُ

(۲) بسند لامطعن فيه (شرحه).

(۳) مسلم. إيمان: ۴۸۲، ۴۸۳.

عِيسَى: (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ. فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا (مَلَى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُومُ فَيُؤْذَنُ لَهُ وَتُرْسَلُ الْأَمَانَةُ وَالرَّحْمُ فَتَقُومَانِ جَنَّتِي الصَّرَاطِ يَمِينًا وَشِمَالًا فَيَمُرُّ أَوْلُكُمْ كَالْبَرْقِ. قَالَ قُلْتُ: يَا بِي أَلَيْتَ وَأُمِّي أَيْ شَيْءٍ كَمَرَّ الْبَرْقُ قَالَ: أَلَمْ تَرَوْا إِلَى الْبَرْقِ كَيْفَ يَمُرُّ وَيَرْجِعُ فِي طَرْفَةِ عَيْنٍ ثُمَّ كَمَرَّ الرِّيحُ ثُمَّ كَمَرَّ الطَّيْرُ وَشَدَّ الرِّجَالُ تَجْرِي بِهِمْ أَعْمَالُهُمْ وَتَبْيُكُّكُمْ قَائِمٌ عَلَى الصَّرَاطِ يَقُولُ رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ حَتَّى تَعْجِزَ أَعْمَالُ الْعِبَادِ حَتَّى يَجِيءَ الرَّجُلُ فَلَا يَسْتَطِيعُ السَّيْرَ إِلَّا زَحْفًا - قَالَ - وَفِي حَافَتِي الصَّرَاطِ كَلَالِبٌ مُّغْلَقَةٌ مَّامُورَةٌ بِأَخِذٍ مَنْ أَمَرَتْ بِهِ فَمَخْذُوشٌ نَاجٍ وَمَكْدُوسٌ فِي النَّارِ. وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ إِنَّ قَعْرَ جَهَنَّمَ لَسَبْعُونَ خَرِيفًا. رواهما مسلم في الإيمان^(٤):

ثەبو ھورەیرەو ھوزەیفە (رمزای خودایان لیبن) ھەرموویان پیغەمبەر (دروودی خودای لەسرین) ھەرمووی: خودای پیروزو گەورە، لە روژی دوا روژدا، مەردوم کو دەکاتەو، موسولمانەکان رادەووستن، بەهەشت تەواو لییان نزیک دەبیته‌و و بەچاو دەیبینن، دەچنە لای باوہ ئادەم عەرزێ دەکەن: ئەو باوکی ئیمە! داوا بھەرموو با دەرگای بەهەشتمان ئی بکەنەو، با بۆن و بەرامەو شەنەو رحەمەتی بێ بەسەرماندا، دەفەرموێ: من یارای ئەوہم نییە، ئەدی چی ئیوہی لە بەهەشت کردۆتە دەری جگە لە تاوانەکەو باوکتان، بەھۆی گوناھەکەو منەوہ ئیوہ کە نەوہی منن لە بەهەشت دەرکران، کەواتە ئەوہ بەمن ناکی، بچنە لای ئیبراھیمی کوپم کە دۆستی خوشەوێستی خودایە. ھەرمووی ئیبراھیمیش دیسان دەفەرموێ: من یارای ئەوہم نییە، من دۆستی دووراو دوور بووم، من دۆستی پشت پەردەبووم، لەمنیش نزیکتر ھەیە، بچنە لای مووسا، (دروودی خودای لەسرین) کە خودا بەخودی خوێ، بەبێ میانگەر و ناوەندیار و واسیتە، قسەو گوفتوگوێ لەگەڵ کردووە، کە دەپۆنە خزمەتی، موسایش دەفەرموێ: من یارای ئەوہم نییە، بپۆن بۆ لای عیسا، کە لەسەر ھەرموودەو خودا بەوشەو (کن فیکون: ببەئیتەر دەبێ) لەدایک بوو، وە گیانیکی پاکە لە تەرەف خوداو، عیسايش دەفەرموێ: من یارای ئەوہم نییە، سەرەنجام دەچنە خزمەتی موحمەد (دروودی

خودای له‌سربین) جا چه زرت ده‌که‌ویته خوئی، ریگهی پی دهری که تکا بکا، نه‌وجا ده‌سپاکی و خزمایه‌تی له شیوه‌ی دوو که‌سدا دین، له‌لای راست و له‌لای چه‌پی پردی سیراته‌وه، له‌ه‌ردوو به‌روه راده‌وستن، دهن به شایه‌ت و داوا کار له تیپه‌ربووه‌کان، یه‌که‌مه‌کانتان به سه‌رپشتی پردی سیراتدا وه‌ک برووسکه تی ده‌پرن. گوتی: گوتم: قوربان! نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! باوک و دایکم به‌سه‌ر گهردانت بن، چون چونی وه‌کوو برووسکه تی ده‌پرن، نه‌مه واتای چی؟ فه‌رموی: نه‌دی نه‌تان دیوه که برووسکه به چاوتروکاندنی دیت و ده‌پروا، نه‌وانیش ناوا به‌چاو لیکنانی به سه‌رپردی سیراتدا تی ده‌پرن، نه‌وجا وه‌کوو مه‌ل و بالنده‌ی خیرا تیده‌پرن، نه‌وجا وه‌ک هه‌راگردنی پی‌اوئ به‌حوجه‌ت رابکا ناوا راده‌بوورن، خیرایی و سستی‌یان به‌پی کرده‌وه‌یانه، واته: خیرایی و سستی هه‌رکس به‌پی باشی و خراپی کرده‌وه‌که‌یه‌تی.

پیغه‌مبه‌ری ئی‌وه‌ش (دروود و سه‌لام و سلاو و دروود و سه‌له‌وات و رهمه‌تی خودای گهره و مه‌زنی له‌سهری و سه‌رو مال و منال و هه‌ست و نه‌ست هه‌مووی به‌قوربانی گهردی سه‌رگوپی پیروزی بی) له‌وکاته‌دا له‌سه‌رپردی سیرات راوه‌ستاوه و بۆتان ده‌پارێته‌وه و به‌په‌رۆشه‌وه خوش خوش هه‌ر ده‌فه‌رموی: خودایه! به‌خوشی، خودایه! به‌بیوه‌ی، خودایه! له‌به‌ر بوونه‌وه رزگاریان به‌فه‌رمو، تا به‌ره به‌ره نه‌وانه دینه پیشه‌وه که کرده‌وه‌کانیان له‌باره‌ی‌اندا نییه که بیان په‌رینیته‌وه، تاوای ئی دی به‌نده‌گه‌ل ده‌که‌ونه چنگه پرووزه و به‌چنگه کری و به‌چنگه‌خشکی ده‌په‌رنه‌وه، به‌ه‌ردوو لیواری پردی سیراته‌وه قولاپ هه‌لاواسراوه، کاریان نه‌وه‌یه کییان پی بگوتری ئاده‌ی بیگرن ده‌یگرن، ئیتیر هه‌مو که‌سئ به‌هه‌ر په‌له‌قاژیه‌ی بووه ده‌یه‌وئ خوئی قوتار بکا، هه‌ندی به‌رووشاوی ورووکاوی رزگاریان ده‌بی، هه‌ندی‌کیش ده‌په‌ستترینه ناو ئاگری دوزه‌خه‌وه! نه‌بو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) ده‌فه‌رموی: به‌و که‌سه که گیانی نه‌بو هوره‌یره‌ی به‌ده‌سه، دیاره که یه‌زدانی پاکه، ناخی قوولایی دوزه‌خ هه‌فتا ساله ریگه‌یه. → (ب - ۴ ز ۸۱ ل - ۲۴۶ ف - ۲/۳۰۳). (م - ره‌زای خودای لیبن).

۵۶۹۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فَخْرَ وَبِيَدِي لَوَاءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ وَمَا مِنْ نَبِيٍّ يَوْمَئِذٍ آدَمُ فَمَنْ سِوَاهُ إِلَّا تَحْتَ لَوَائِي وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ وَلَا فَخْرَ قَالَ فَيَفْزَعُ النَّاسُ ثَلَاثَ فَرَغَاتٍ فَيَأْتُونَ آدَمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُونَ: أَلَيْتَ أَبُونَا آدَمُ فَاشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ. فَيَقُولُ: إِنِّي أَذْنَبْتُ ذَنْبًا أَهْبَطْتُ مِنْهُ إِلَى الْأَرْضِ وَلَكِنْ اثْرَا نُوحًا. فَيَأْتُونَ نُوحًا - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ إِنِّي دَعَوْتُ عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ دَعْوَةً فَأَهْلِكُوا وَلَكِنْ اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ: إِنِّي كَذَبْتُ ثَلَاثَ كَذَبَاتٍ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَا مِنْهَا كَذِبَةٌ إِلَّا مَاحِلَ بِهَا عَنْ دِينِ اللَّهِ وَلَكِنْ اثْرَا مُوسَى. فَيَأْتُونَ مُوسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ: إِنِّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا وَلَكِنْ اثْرَا عِيسَى. فَيَأْتُونَ عِيسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ: إِنِّي عُذْتُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ اثْرَا مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَنِي فَأَنْطَلِقُ مَعَهُمْ. قَالَ أَنَسٌ فَكَأَنِّي أُنْظَرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فَآخِذْ بِحَلْقَةِ بَابِ الْجَنَّةِ فَأَقْعِقْهَا فَيَقَالُ مَنْ هَذَا؟ فَيَقَالُ: مُحَمَّدٌ. فَيَفْتَحُونَ لِي وَيُرَحِّبُونَ فَيَقُولُونَ مَرْحَبًا فَأَخِيرُ سَاجِدًا فَيُلْهِمُنِي اللَّهُ مِنَ الثَّنَاءِ وَالْحَمْدِ فَيَقَالُ لِي ارْفَعْ رَأْسَكَ سَلْ لُعْطَ وَاشْفَعْ تُشْفَعُ وَقُلْ يُسْمَعُ لِقَوْلِكَ وَهُوَ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ الَّذِي قَالَ اللَّهُ (عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا). رواه الترمذي^(۵):

شهبو سه‌عید (رهزای خودای یبیین) - فهرمووی: پیغهمبر (دیوودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: له‌ روژدی دوا روژدا من سهرگه‌وره‌ی سهرجه‌م نه‌وه‌ی ئاده‌م، ئالای سوپاس و ستایش و سه‌روه‌ریم به‌ ده‌سته‌وه‌یه‌و پیشینان و پاشینان سوپاسم ده‌کن، مه‌به‌ستم له‌ کردنی ئهم قسه‌یه‌ شانازیی و خو‌ه‌ه‌ لکی‌شان نییه‌، به‌ لک‌وه‌ مه‌به‌ستم له‌مه‌ به‌یانی حاله‌، له‌و روژده‌ا هه‌موو پیغهمبره‌کان له‌ ئاده‌مه‌وه‌ بیگره‌ هه‌تا ئه‌وانی تریان هه‌موویان سهرجه‌م له‌ ژیر ئالای مندان، وه‌ من یه‌که‌م که‌س ده‌بم که‌ خاک (گو‌پ) ده‌م ده‌کاته‌وه‌ بو‌م و له‌ گو‌پ ده‌رده‌چم، وه‌ مه‌به‌ستم له‌م

(۵) رواه الترمذي بسند حسن في التفسير (شرحه). راجع مسلم. إيمان ٤٧٨ - ٤٨١ و راجع: بخاری.

وَقَالَ نُوحٌ {رَّبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا - سورة نوح - ٢٦/٧١}.

په روږدگار! ئه ی خودای من! قبر بخږه کافران و تاقیان ئی بېړه و سه ری
رووی زه وییان ئی پاک بکه ره وه. نه وه بوو له سه ر داوای من خودا قری تی
خستن و تاقیان ئی دهر نه چوو، که واته بړون بو خزمه تی ه زره تی ئیبراهیم
(د روږدی خودای له سرین) که ده چنه خزمه تی، ده فهرموئ: من سی دروم کردووه →
(ب - ۴ ز - ۱۱۵ ل - ۳۷۶ فی - ۳۱۶۷/۳).

پيڻغه مېهر (دروودی خودای لهسېرېن) فهرمووی: هر سئ درۆكش بۆ رهزای
خودا بووهو بۆ بهرگري له ئايینی خودای گه وره بووه. فهرمووی: بچنه لای
مووسا، كه دهچنه خزمهتی، دهفهرموئ: من پیاویك كوشتووه، بېرۆن بۆ
خزمهت عيسا، عيسايش (دروودی خودای لهسېرېن) دهفهرموئ: به ناهق له جياتی
خودا هندی منیان په رستووه، بچن بۆ خزمهتی موحه ممه، دهلئیی له
به رچاومه كه پيڻغه مېهر (دروودی خودای لهسېرېن) فهرمووی: جا ئاوا ئه لقه پړی
دەرگای بهه شت دهگرم و ته قه ی ئی هه لده ستینم و دەرگای بهه شتی پئ
دهكوتم، تا دهلئین: ئه وه كيیه؟ دهلئین: ئه وه موحه ممه ده. ئیتر دەرگا كه
دهكه نه وه بۆم و خوشه اتن و خیرها تهم ئی دهكه ن و دهفهرموون: خوش هاتی.
ئه و جا منیش له په وروو كورنووشئ بۆ خودا ده بهم، جا خودا بۆ خو ی
ستایش و سوپاسئ كه شایانی ئه و جئ و مه قامه بی دهیخاته ناو دلم و
دهيكه م، جا پیم دهگوترئ: ئه ی خوشه ویست! سهرت له كورنووش هه لبره،

داوات چیبہ بیکہ، ہرچی داوا بکہی دہیدہم پیئت، تکا بکہ تکات دہگیری،
فہرموو بفہرموو قسہبکہ گویمان لہ قسہتہو قسہت نادریتہ دواوہ، ٹہمہ ٹہو
پایہو بارہگا پہسہندہیہ کہ خودا لہ شانیا فہرموویہتی

{عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّخْمُودًا - سورة الإسراء - ۱۷۷۹}۔ (ت-س/ج)۔

→ (ب-۱ ز-۱۸۱ ل-۴۹۱ پیش ژمارہ/۱/۹۷۳) + (ب-۶ ز-۱۸ ل-۲۷۳ ف-۳۹۶۶/۱۶)۔

۵۶۹۵- عَنْ مَعْبُدِ بْنِ هِلَالٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: الطَّلَقُ نَاقِضٌ وَمَعْنَاهُ ثَابِتُ الْبُنَائِي شَفِيعًا
إِلَىٰ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) فَانْتَهَيْنَا إِلَيْهِ وَهُوَ يُصَلِّي الصُّحَىٰ فَاسْتَأْذَنَ لَنَا ثَابِتٌ
فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ وَاجْلَسَ ثَابِتًا مَعَهُ عَلَىٰ سَرِيرِهِ فَقَالَ لَهُ: يَا أَبَا حَمْزَةَ إِنَّ إِخْوَانَكَ مِنْ أَهْلِ
الْبَصْرَةِ يَسْأَلُونَكَ أَنْ تُحَدِّثَهُمْ حَدِيثَ الشَّفَاعَةِ. قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ مَاجَ النَّاسُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ فَيَأْتُونَ آدَمَ
فَيَقُولُونَ لَهُ اشْفَعْ لِدُرِّيَّتِكَ. فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ يَابْرَاهِيمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ -
فَأَنَّهُ خَلِيلُ اللَّهِ. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُوسَىٰ - عَلَيْهِ السَّلَامُ -
فَأَنَّهُ كَلِيمُ اللَّهِ. فَيُؤْتِي مُوسَىٰ فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِعِيسَىٰ - عَلَيْهِ السَّلَامُ -
فَأَنَّهُ رُوحُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ. فَيُؤْتِي عِيسَىٰ فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُحَمَّدٍ (صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأُوتِي فَأَقُولُ أَنَا لَهَا. فَأُطْلَقُ فَاسْتَأْذِنُ عَلَىٰ رَبِّي فَيُؤْذَنُ لِي فَأَقُومُ بَيْنَ يَدَيْهِ
فَأُحْمَدُهُ بِمَحَامِدٍ لَا أَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلَّا أَنْ يُلْهِمَنِيهِ اللَّهُ ثُمَّ أَخِيرُ لَهُ سَاجِدًا فَيَقَالُ لِي يَا مُحَمَّدُ
ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعُ لَكَ وَسَلْ تُعْطَىٰ وَاشْفَعْ تُشْفَعْ فَأَقُولُ رَبِّ أُمِّي أُمِّي. فَيَقَالُ
اُطْلُقْ فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ بُرَّةٍ أَوْ شَعِيرَةٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأُخْرِجُهُ مِنْهَا. فَأُطْلَقُ
فَأَفْعَلُ ثُمَّ أَرْجِعُ إِلَىٰ رَبِّي فَأُحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخِيرُ لَهُ سَاجِدًا فَيَقَالُ لِي يَا مُحَمَّدُ
ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعُ لَكَ وَسَلْ تُعْطَىٰ وَاشْفَعْ تُشْفَعْ. فَأَقُولُ أُمِّي أُمِّي. فَيَقَالُ لِي
اُطْلُقْ فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرَدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأُخْرِجُهُ مِنْهَا. فَأُطْلَقُ فَأَفْعَلُ
ثُمَّ أَعُودُ إِلَىٰ رَبِّي فَأُحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخِيرُ لَهُ سَاجِدًا فَيَقَالُ لِي يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ
رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعُ لَكَ وَسَلْ تُعْطَىٰ وَاشْفَعْ تُشْفَعْ فَأَقُولُ يَا رَبِّ أُمِّي أُمِّي. فَيَقَالُ لِي

الطَّلِقُ فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَدْنَىٰ أَدْنَىٰ مِنْ مِثْقَالِ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأُخْرِجَهُ مِنَ النَّارِ فَأُطْلِقُ فَأَفْعَلُ. هَذَا حَدِيثُ أَنَسٍ الَّذِي أَتَيْنَاهُ بِهِ فَاخْرَجَنَا مِنْ عِنْدِهِ فَلَمَّا كُنَّا بظَهْرِ الْجَبَانِ قُلْنَا لَوْ مِلْنَا إِلَى الْحَسَنِ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ وَهُوَ مُسْتَخْفٍ فِي دَارِ أَبِي خَلِيفَةَ - قَالَ - فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ فَقُلْنَا يَا أَبَا سَعِيدٍ جِئْنَا مِنْ عِنْدِ أَخِيكَ أَبِي حَمْزَةَ فَلَمْ نَسْمَعْ مِثْلَ حَدِيثِ حَدَّثَنَا فِي الشَّفَاعَةِ قَالَ هِيَ. فَحَدَّثَنَاهُ الْحَدِيثَ. فَقَالَ هِيَ. قُلْنَا مَا زَادَنَا. قَالَ قَدْ حَدَّثَنَا بِهِ مِنْهُ عَشْرِينَ سَنَةً وَهُوَ يَوْمِدُ جَمِيعٌ وَقَدْ تَرَكَ شَيْئًا مَا أَذْرَى أَنَسِي الشَّيْخُ أَوْ كَرِهَ أَنْ يُحَدِّثَكُمْ بِهِ فَتَكَلَّمُوا. قُلْنَا لَهُ حَدَّثْنَا. فَضَحِكَ وَقَالَ: خَلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ مَا ذَكَرْتُ لَكُمْ هَذَا إِلَّا وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَحَدِّثْكُمْوه. قال: ثُمَّ أَرْجِعْ إِلَى رَبِّي فِي الرَّابِعَةِ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخْبِرْ لَهُ سَاجِدًا فَيَقَالَ لِي يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمِعْ لَكَ وَسَلْ تُغَطِّ وَاشْفَعْ تُشْفَعْ. فَأَقُولُ يَا رَبُّ الدُّنَى لِي فِيمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. قَالَ لَيْسَ ذَاكَ لَكَ - أَوْ قَالَ لَيْسَ ذَاكَ إِلَيْكَ - وَلَكِنْ وَعِزَّتِي وَكِبْرِيَايَ وَعَظَمَتِي وَجَبْرِيَايَ لِأُخْرِجَنَّ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. رواه مسلم في الإيمان والبخاري في التوحيد^(۶):

مه‌عبه‌دی کوپی هیلال (رمزای خودای یبئن) فهرمووی: سابیتی بونانیمان کرد به تکاکارو چووین بۆلای نه‌نسی کوپی مالیک (رمزای خودا له مه‌موو لایان بن) که گه‌یشتینه خزمه‌تی نویژی چی‌شته‌نگاوی ده‌کرد، سابیت روخسه‌تی بۆ خواستین، چووینه ژووره‌وه بۆ خزمه‌تی، سابیت له‌لای خویدا له‌سه‌ر کورسییه‌که‌ی جی‌کرده‌وهو دانیشتین. سابیت عه‌ری کرد: نه‌ی باوکی حه‌مه! نه‌م براده‌ره به‌صره‌ییانه که هاتون بۆ لای تو ده‌یان‌ه‌وی فهرمووده‌که‌ی تکاو شه‌فاعه‌تیان بۆ بگپ‌ریته‌وه.

نه‌ن‌س (خودای ئا‌رازی بن) فهرمووی: موچه‌مه‌د (دروودی خودای له‌سه‌ربن) فهرمووی: که رۆژی قیامت بوو خه‌لک ده‌ورووژین به‌ناویه‌کاو تاس ده‌یان‌باته‌وهو ده‌شه‌له‌ژین و هاوار ده‌بن بۆ ئاده‌م و پپی ده‌لین: تکا بکه بۆ

(۶) مسلم. ایمان: ۴۷۸. بخاری. توحید: ۷۵۱۰.

ئەوھەكەت، دەفەرموئ: ئەوھ بۆ مەن دەست نادا، بېرۆن بۆ لای ئىبراھىم (درودى خوداى لەسەرىن) چونكە ئەو دۆستى ئازىزى خودايە، كە دەچنە خزمەتى دەفەرموئ: ئەوھ بۆ مەن دەست نادا بېرۆن بۆ لای مووسا كەھادپازى خودايە، كە دەچنە لای مووسا دەفەرموئ: ئەوھ بۆ مەن دەست نادا، بېرۆن بۆ لای عيسا (درودى لەسەرىن) كە گىيانىكى پىرۆزە لەلايەنى خوداوە بەفەرموودەى (كُنْ فَيَكُونُ)ى خۆى بوو، كە دەچنە لای عيسا (درودى لەسەرىن) دەفەرموئ: ئەوھ بۆ مەن دەست نادا، بەلام بېرۆن بۆ لای موھەممەد (درودى خوداى لەسەرىن) كە ھاتنە لای مەن، دەلیم: ئەمە بۆ مەن باشە، جا دەپۆم داواى رىگا دەكەم بۆ لای پەرھەردگارم، رىگەم پى دەدەن، لە خزمەتى خودادا رادەوھەستم، بە جورىكى تايبەتى كە خودا دەيخاتە ناو دلمەوھ سوپاس و ستايشىكى وای دەكەم كە ئىستا يارای ئەوھم نىيە، لە دوايیدا لەپەرھەردگارم كۆپنوشى بۆ دەبەم، پىم دەبىژى: ئەى موھەممەد! سەرت ھەلپەرە قسە بكە، قسەت رەوايە، گوئى بۆ قسەت شەل دەكرى، فەرھەردگارم، ھەموو داوا بكە، ھەموو داوايەكت دەدرى پىت، فەرھەردگارم، بىكە تەكە تۆ قەبوول دەكرى. ئەو ھەلە منىش دەلیم: خودايە! بەزەيىت بە ئۆمەتى مندا بىتەوھ، خودايە! بەزەيىت بە ئۆمەتى مندا بىتەوھ، جا دەبىژى: بچۆ ھەر كەسنى بەقەد سەنگى دەنكە خەرتەلەيى باوھەردگارم، ئىمان لە دىيا بى لە دۆزەخ دەرى بىنە. منىش دەچم ئەوانە گشت لەناگر دەردەھىنم، دىسانەوھ دەگەرپىمەوھ بۆ خزمەتى پەرھەردگارم، بە دەستورى جارەكانى پىشوو سوپاس و ستايش و كۆپنوش و گوشتوگوو داواى رەھمەت بۆ ئۆمەتم لە نىوانماندا دەبى، ئەمجارە دەبىژى، بچۆ ھەر كەسنى بەقەد گەئى گەئى كەئى كەمتر لە سەنگى دەنكە خەرتەلەيى باوھەردگارم، ئىمان لەناو دىيا بى لە دۆزەخ دەرى بىنە. جا دەچم ئەوانەيىش دەردەھىنم.

مەعبەد دەللى ئەمە دەقى ئەو فەرھەردگارم، كە ئەنەس بۆ ئىمەى گىپرايەوھ. بەلام كە لەلای ئەو چوويىنە دەرى و گەيشتىنە لای سەرھەردگارم، قۆزايى دەشتەكە، گوتمان: با سەرى لە ھەسەنى بەصرىش بەدەين، ئەو كاتە ھەسەنى بەصرى لە ترسى ھەججەجى خوينىژ خۆى شارەدبوو، لەمالى

ئەبو خەلىفەدا خۆى حەشار دابوو، فەرمووى: ئەى باوكى سەعيد! ئەى شىخى بەصرى! لە خزمەت ئەبو حەمزەى برادەرى نازىزى تۆۋە ھاتووين، فەرموودەيەكى لەبابەت تەكاكارييەۋە بۇ گىپراينەۋە ھىشتا شتى وامان نەبىستوۋە، فەرمووى: ئادەى بىگىپرنەۋە بۆم، با بزانم چىيە، ئىمەيش فەرموودەكەمان بۇ گىپراۋە، فەرمووى: ئىى! عەرزىمان كرد: ھەر ئەۋەندەيە لەۋە پترى بۇ نەگىپراۋىنەۋە، حەسەنى بەصرى (رەزەى خوداى يىيى) فەرمووى: بىست سال لەمەۋپىش ئەم فەرموودەيەى بۇ ئىمە گىپراۋەتەۋە، ئەۋ حەلە ئىمامى ئەنەس (خوداى ئى رازى بى) ھەپەتى ھىزو جۆشى زىنگى و زەينروشىنى بو، ۋەئى ديارە ئىستا پىرەمىرد شتىكى لە فەرموودەكە پەراندوۋە، جا نازانم خۆشى – لەبەر ئىختىيارىي – ئەۋەى لەبىر چۆتەۋە، ياخود حەزى نەكردوۋە كە ئەۋەتان بۇ بگىپرئەۋە نەبادا بە ئومىدى ئەۋ مژدەيە لە خودا پەرستى و تاغات ساردىبنەۋە و پشتى ئى بدەنەۋە. عەرزىمان كرد: قوربان! دەى تۆ ئەۋ زىادەيەمان بۇ بگىپرەۋە، ئەۋىش پىكەنى و فەرمووى: ۋەك خودا دەفەرموئ:

{خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ - سورة الأنبياء - ٢١ / ٣٧}.

ئادەمىزاد ئەۋەندەبى حەۋسەلەۋ نەسرەۋتە، ئەۋەندە بى ئارامە دەلىتى لە پەلەپەل دروست كراۋە، ھەر بۆيە من ئەمەم بۇ گىپراۋە تا ئەۋى تىرشىيان بۇ رىۋايەت بىكەم. حەسەن فەرمووى: ئەمە تەۋاۋى ئەۋ فەرموودەيەكە ئەنەس بۇ ئىۋەى گىپراۋەتەۋە: حەزەرەت (دەۋدى خوداى لەسرىن) فەرمووشىيەتى: لە جارى چۈۋاردەمدا كە دەگەرپىمەۋە بۇ حوزوورى پەرەدگارم و بە دەستوورى جارەكانى پىشېن سوپاس و ستايشى دەكەم و كورنوۋشى بەندەيى بۇ دەبەم پىم دەبىژرى: ئەى موحەممەد! سەرھەلپەر لە سەجدە، فەرموۋ قسە بىكە بە قسەت دەكەين، داۋاۋ داخۋازىت چىيە فەرموۋ عەرزى بارەگەى پەرەدگارتى بىكە ھەتا بىدا بە تۆ، تەكا بىكە ھەر تەكايى تۆ بىكەى پەسەندە، تەكەى تۆ گىرايە، مەنىش دەلىم: ئەى پەرەدگارم! رىنگەم پى بدە ئەۋانەيشى كە گوتوۋيانە لا الە الا اللہ: تەنبا يەزدانى پاك خوداى بەھەقەۋ بەس. ئەۋانەيش

له سهر فهرمانی تو له ناگر دهر بهینم؟ خودا ده فهرموی: نه وه هی تو نییه، یا فهرموی: ده فهرموی: نه وه بو تو نابی، به لام به خششی تایبه تی خو مه، به گه وره یی و شان و شکو و مه زنا هی و یارایی خو م سویند ده خو م، هر که سی به سین هی ساف، به راستی گوتبی تی: لا اله الا الله: هر خودا خودایه و خودای تر نییه، بو خو م له دوزخ ده ری دهینم! (ش = مسلیم و بوخاری (رمزای خودایان لیبن).

۵۶۹۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَهْتُمُونَ لِذَلِكَ فَيَقُولُونَ: لَوْ اسْتَشْفَعْنَا عَلَى رَبِّنَا حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا قَالَ: فَيَأْتُونَ آدَمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُونَ أَلَيْتَ آدَمُ أَبَوِ الْخَلْقِ خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَكَفَّخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ رَبِّكَ حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا. فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ - فَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ اثْنُوا لَوْحًا أَوَّلَ رَسُولَ بَعَثَ اللَّهُ - قَالَ - فَيَأْتُونَ نُوحًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ: لَسْتُ هُنَاكُمْ - فَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ اثْنُوا إِبْرَاهِيمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي أَخَذَهُ اللَّهُ خَلِيلًا. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُ: لَسْتُ هُنَاكُمْ - وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ اثْنُوا مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الَّذِي كَلَّمَهُ اللَّهُ وَأَعْطَاهُ التَّوْرَةَ. قَالَ فَيَأْتُونَ مُوسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ - وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا - وَلَكِنْ اثْنُوا عِيسَى رُوحَ اللَّهِ وَكَلِمَتَهُ. فَيَأْتُونَ عِيسَى رُوحَ اللَّهِ وَكَلِمَتَهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ. وَلَكِنْ اثْنُوا مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَبْدًا قَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونِي فَاسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فَيُؤْذِنُ لِي فَإِذَا أَنَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ فَيَقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْأِفْ رَأْسَكَ فَلْ تُسْمَعْ سَلْ تُعْطَ اشْفَعْ تُشْفَعْ. فَأَرْأِفُ رَأْسِي فَأَخْمَدُ رَبِّي بِتَحْمِيدٍ يُعْلَمُنِيهِ رَبِّي ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُوذُ فَأَقْعُ سَاجِدًا فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُنِي ثُمَّ يَقَالُ لِي: ارْأِفْ رَأْسَكَ يَا مُحَمَّدُ فَلْ تُسْمَعْ سَلْ تُعْطَ اشْفَعْ تُشْفَعْ. فَأَرْأِفُ

رَأْسِي فَأَحْمَدُ رَبِّي بِتَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِيهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ - قَالَ فَلَا أَدْرِي فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الرَّابِعَةِ قَالَ - فَأَقُولُ يَا رَبِّ مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ أَيْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ. رواه الأربعة^(۷):

ئەنەس (خۆشنودی خودای نبین) فەرمووی: حەزەرەتی پیغەمبەرێ خەشەوێست (دروودی خودای لەسەربین) فەرمووی: روژی دوا روژ خودا ئەو خەڵکە هەموویان کو دەکاتەو، ئەنجا دەکەوێتە مشووری ئەو و دەلێن: ئادەیی بە کەسێ بکەین بە تەکاڕ هەتا لای پەرورەدگارمان تەکامان بو بکا کە لەم سەخەلتی و شوینە ناخۆشە بمانەوینێتەو. فەرمووی: جا دەچنە خەزەت حەزەرەتی ئادەم (دروودی خودای لەسەربین) عەززی دەکەن: تۆ ئەی ئادەم! تۆ باوکی هەموو ئادەمیزادی، خودا بە دەستی خۆی دوستی کردووی، لە گیانی خۆی گیانی کردووە بە بەرتا، فەرمانی بەفریشتەکان فەرموو کۆپنووشتیان بو بردیت، کەوابوو تۆ لەلای خودا خاترداری کەواتە لەلای خودای خۆت تەکامان بو بکە تەکوو لەم شوینە پەر لە سەخەلتی و مەینەتیەمان رزگارمان ببی. ئادەم دەفەرموێ: ئەو بەمن ناکرێ، یادی گوناھەکی خۆی دەکاتەو کە لە بەری دەرەختی گەندمی خواردو لە بەهەشت دەرکرا، لەبەر ئەو شەرم لە خودا دەکاو دەفەرموێ: بەلام بچنە لای حەزەرەتی نوح (دروودی خودای لەسەربین) کە یەکەم پیغەمبەر بوو کە خودا رەوانەیی کردووە بو سەر ئادەمیزاد فەرمووی: کە دەچنە لای نووحیش (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرموێ: ئەو بەمن ناکرێ، ئەویش یادی گوناھەکی خۆی دەکاتەو لەبەر ئەو شەرم لەخودا دەکاو دەفەرموێ: بەلام بچنە لای ئیبراھیم (دروودی خودای لەسەربین) کە خودا کردوویەتی بە دوستی نازیزی خۆی. کە دەچنە خەزەتی حەزەرەتی ئیبراھیم (دروودی خودای لەسەربین) دەفەرموێ: ئەو بەمن ناکرێ، ئەویش یادی گوناھەکی خۆی دەکاتەو دەفەرموێ: من ئەو گوناھەم کردووە، لەبەر ئەو شەرم لە خودا دەکاو روو لە خودا نانێ و دەفەرموێ: بەلام بچن بو خەزەت موسا (دروودی

(۷) بخاری. رفاق: ۶۵۶۵. مسلم. ایمان: ۴۷۴.

خودای له‌سهرین) که خودا به‌بی ناوه‌ندیار قسه‌و گوفتوگو‌ی له‌گه‌لدا کردووه و مووساش ده‌فه‌رمو‌ی: ئه‌وه به‌من ناکری ئه‌ویش باسی گونا‌هه‌که‌ی خو‌ی ده‌کا‌و له‌به‌ر ئه‌وه شه‌رم له‌خودا ده‌کا‌و ده‌فه‌رمو‌ی: به‌لام ب‌پ‌رون بو‌لای عیسا (درو‌دی خودای له‌سهرین) که گیان و فه‌رمو‌وده‌ی خودایه، که ده‌پ‌ونه خزمه‌تی، ده‌فه‌رمو‌ی: ئه‌وه به‌من ناکری، به‌لام ب‌چ‌ن بو‌ خزمه‌ت موحه‌مه‌د (درو‌دی خودای له‌سهرین) که به‌نده‌یه‌کی ئازیزی خودایه، خودا له‌ گونا‌هی به‌رو دوا‌ی خو‌ش بو‌وه فه‌رمو‌ی: پیغه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سهرین) فه‌رمو‌ی: ئه‌وجا دین بو‌ کن من، ریگه ده‌خو‌ازم بو‌ خزمه‌تی خودا، ریگه‌م پی‌ ده‌دری، جا که له‌ویدا په‌روه‌ردگاری خو‌م به‌چا‌وی سه‌ر ده‌بینم له‌په‌وروو کو‌پ‌نووشی به‌نده‌یی بو‌ ده‌به‌م، ئیتر ئه‌وه‌نده‌ی خودا خو‌ی چه‌زبکا ئه‌وه‌نده له‌ کو‌پ‌نووشدا لی‌م ده‌گه‌پ‌ری، تا ده‌بی‌ژری: ئه‌ی موحه‌مه‌دا ب‌ل‌ی گویم لی‌ته، دا‌وابکه تا بت‌ده‌می، تک بکه تکای تو ده‌گیری، ئه‌وکاته سه‌رم به‌رز ده‌که‌مه‌وه، به‌ جو‌ره سوپاس و ستایش‌یکی شیرین که شایانی ئه‌و پایه‌یه بی سوپاسی خودا ده‌که‌م، که ئه‌وستایشه خودا خو‌ی فی‌رم ده‌کا، که تکای خو‌م عه‌رزی خودا ده‌که‌م، خودا سنو‌وری‌کم بو‌ دیاری ده‌کا، ئه‌وانه‌ی به‌ر ئه‌و سنو‌وه بکه‌ون له‌ دۆزه‌خ ده‌ریان ده‌هی‌نم و ده‌یان‌خه‌مه به‌هه‌شته‌وه، دیسان ده‌چه‌مه‌وه بو‌ حوزو‌رو به‌ ده‌ستو‌وری جاری پی‌شو‌و ده‌که‌م و خودایش به‌هه‌مان شی‌وه‌م له‌گه‌ل ده‌کاته‌وه و سنو‌وری‌کی ترم بو‌ دیاری ده‌کا، وه‌ک ئه‌وه هه‌رکه‌سی حه‌جی نه‌کردبی، یا رۆژو‌وی نه‌گرتبی، وه به‌م جو‌ره، جا ئه‌وانیش له‌ دۆزه‌خ ده‌رده‌هی‌نم و ده‌یان‌خه‌مه به‌هه‌شته‌وه. فه‌رمو‌ی: ئه‌دی نازانم له‌جاری سی‌یه‌مدا، یا له‌جاری چواره‌مدا پیغه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سهرین) فه‌رمو‌ی: ئه‌وجا ده‌لی‌م: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! که‌س له‌ دۆزه‌خدا نه‌ما‌وه، ئه‌وانه نه‌بی که قورئان گلی دا‌ونه‌ته‌وه واته: ئه‌و گا‌ورو ناموس‌ولمانانه‌ی که به‌پی‌ی ده‌قی ئایه‌ته‌کانی قورئان به‌ ئیجگاری هه‌تا هه‌تایه له‌ناو دۆزه‌خدا ده‌می‌ننه‌وه! (ب/م/د/ت).

۵۶۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمًا أَتَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِلَحْمٍ، فَرُفِعَ إِلَيْهِ الدَّرَاعُ، وَكَانَتْ تُعْجِبُهُ، فَتَهَسَ مِنْهَا تَهْسَةً ثُمَّ قَالَ أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَهَلْ تَذَرُونَ مِمَّ ذَلِكَ يُجْمَعُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، يُسْمِعُهُمُ الدَّاعِي، وَيَنْقُذُهُمُ الْبَصَرُ، وَتَذَرُ الشَّمْسُ، فَيَبْلُغُ النَّاسَ مِنَ الْقَمَمِّ وَالْكَرْبِ مَا لَا يُطِيقُونَ وَلَا يَحْتَمِلُونَ فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ: ائْتُوا آدَمَ فَيَأْتُونَ آدَمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُونَ: يَا آدَمُ أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ. وَكَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ، اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَّغْنَا فَيَقُولُ آدَمُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنَّهُ نَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُهُ، نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ، فَيَأْتُونَ نُوحًا فَيَقُولُونَ يَا نُوحُ إِنَّكَ أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ، وَقَدْ سَمَّاكَ اللَّهُ عَبْدًا شَكُورًا اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَّغْنَا فَيَقُولُ لَهُمْ: إِنَّ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنَّهُ قَدْ كَانَتْ لِي دَعْوَةٌ دَعَوْتُهَا عَلَى قَوْمِي نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ، فَيَقُولُونَ يَا إِبْرَاهِيمُ، أَنْتَ نَبِيُّ اللَّهِ وَخَلِيلُهُ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَّغْنَا فَيَقُولُ لَهُمْ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَذَكَرَ كَذِبَاتِهِ نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى، فَيَأْتُونَ مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُونَ: يَا مُوسَى أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ، فَصَلِّكَ اللَّهُ بِرِسَالَتِهِ وَكَلَامِهِ عَلَى النَّاسِ، اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنِّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا لَمْ أَوْمَرْ بِقَتْلِهَا، نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَ عِيسَى فَيَقُولُونَ يَا عِيسَى أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ، وَكَلَّمْتَ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا اشْفَعْ لَنَا أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ عِيسَى إِنَّ

رَبِّی قَدْ غَضِبَ الْیَوْمَ غَضَبًا لَمْ یَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ یَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ - وَلَمْ یَذْکُرْ لَهُ ذَنْبًا - نَفْسِی نَفْسِی نَفْسِی، اذْهَبُوا اِلَی غَیْرِی اذْهَبُوا اِلَی مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ) فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا (صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ) فَيَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ اَلَتَ رَسُولُ اللّٰهِ وَخَاتَمُ الْأَنْبِیَاءِ، وَقَدْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ، اَشْفَعُ لَنَا اِلَی رَبِّكَ اَلَا تَرَى اِلَی مَا نَحْنُ فِیهِ فَأُطْلِقُ قَاتِی تَحْتَ الْعَرْشِ، فَأَقْعُ سَاجِدًا لِرَبِّی عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ یَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَیَّ مِنْ مَحَامِدِهِ وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَیْهِ شَیْئًا لَمْ یَفْتَحْهُ عَلَی أَحَدٍ قَبْلِی ثُمَّ یَقَالُ يَا مُحَمَّدُ اَرْفَعْ رَأْسَكَ، سَلْ ثَغْطَهُ، وَاشْفَعْ ثُغْفَی، فَأَرْفَعُ رَأْسِی، فَأَقُولُ أُمْنِیَ يَا رَبِّ، أُمْنِیَ يَا رَبِّ فِیْقَالُ يَا مُحَمَّدُ أَذْخِلْ مِنْ أُمَّتِكَ مَنْ لَا حِسَابَ عَلَیْهِمْ مِنَ الْبَابِ الْأَیْمَنِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِیْمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ، ثُمَّ قَالَ وَالَّذِی نَفْسِی بَیْدِهِ إِنَّ مَا بَیْنَ الْمِصْرَاعَیْنِ مِنْ مَصَارِیعِ الْجَنَّةِ كَمَا بَیْنَ مَكَّةَ وَحِمَیْرَ، أَوْ كَمَا بَیْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَی. رواه مسلم والترمذی^(۸):

ئەبۇ ھورەیرە (رمزای خودای نبین) فەرمووی: روژیک مەرگە ی گوشتیان هینا بو پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربین) ھەزی لە گوشتی دەست بوو، لەبەر ئەوە دەستیکیان بو دانا، قەپالیکى ئی گرتو فەرمووی: لە دوا روژدا خووم سەرورە بەرەى ئادەمیزادەم، ئایا دەزانن ئەوە بو؟ روژی دوا وژ خودا پێشینان و پاشینان لەیەك دەشتی تەختی پاندا کو دەکاتەو، بانگکەرئ بانگیان بکا هەموویان گوئیان لییەتی و دەنگی یەك کەس بەهەموویان دەگا، کەسیکیش تەماشایان بکا هەموویان دەبینئ، خوړیان ئی نزیک دەبیتهو تەواو تەواو، مەردوم دەکەونە خەم و پەژارەو تەنگانە یەکی واو، نە وزەیان لە بەردا دەمینئ و نە بەرگە دەگرن. لەناو خوێانا بە یەکتە دەلین: با بچین بو خزمت باوہ ئادەم، دەچنە خزمتە، دەلین: ئەى ئادەم! تۆ باوکی هەموو ئادەمیزادی، خودا بە دەستی خوێ

(۸) بخاری. أحادیث الأنبياء: ۳۳۶۱. مسلم. إيمان: ۴۹ - تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری/ ۴

دروستی کردوویت، له‌گیانی خو‌ی کردوو به‌به‌رتا، فه‌رمانی به‌فریشته‌کان کرد کوپ‌نووشیان بۆ بردیت، که‌وابوو تۆ له‌لای خودا خاترت هه‌یه، له‌به‌ر ئه‌وه له‌خزمت خودادا تکامان بۆ بکه، نابینی که‌چیمان به‌سه‌ر هاتوو، سه‌یرناکه‌ی تووشی چی روژیک‌ی ره‌ش بووین، ئاده‌م (درودی خودای له‌سه‌ربین) ده‌فه‌رموئ: ئه‌م‌پۆ په‌روه‌دگارم رقیکی ئه‌و تۆی گرتوو، نه‌له‌مه‌و به‌رو نه‌له‌مه‌ودوا نه‌رقی وای هه‌لساوو نه‌رقی وای هه‌ل ده‌ستئ، کاتی خو‌ی خودا قه‌ده‌غه‌ی لی‌کردم که‌له‌و دره‌خته‌ نه‌خۆم، به‌لام من به‌گویم نه‌کردو بی فه‌رمانی ئه‌ومکرد، من به‌ته‌نیا خه‌می خۆمه‌و به‌س (نفسی نفسی: خۆم خۆم) بچه‌لای که‌سیکی تر: بپۆنه‌ خزمت نوح پیغه‌مبه‌ر، ئه‌وجا ده‌چنه‌ خزمت نوح و عه‌زی ده‌که‌ن: ئه‌ی نوح! تۆ یه‌که‌م پیغه‌مبه‌ری ره‌وانه‌کراوی خودای بۆ سه‌ر خه‌لکی سه‌ر رووی زه‌وی، خودا له‌قورئانا ناوی ناوی به‌نده‌ی سوپاسگوزار وه‌ک ده‌فه‌رموئ:

{ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا - سورة الإسراء - ۳/۱۷}.

که‌واته‌ له‌ خزمت په‌روه‌دگارتا تکامان بۆ بکه، خۆ ده‌بینیت حالمان چهن په‌ریشانه‌و چیمان به‌سه‌ر هاتوو، نوح پییان ده‌فه‌رموئ: ئه‌م‌پۆ په‌روه‌دگارم رقیکی سه‌ختی وای هه‌لساوو، که‌نه‌له‌مه‌و پییش و نه‌له‌مه‌وپاش نه‌رقی وای هه‌لساوو نه‌رقی وای هه‌ل ده‌ستئ، وه‌کی تریش من خودا نزایه‌کی گیرای پئ خه‌لاتکردم، به‌لام له‌جیهانا ئه‌و نزایه‌م له‌گه‌له‌که‌ی خۆمکرد، ئیت‌رووی ئه‌وه‌م نه‌ماوه، نه‌فسی نه‌فسی، خۆم خۆم، بچن بۆ خزمه‌تی ئیبراهیم (درودی خودای له‌سه‌ربین) ده‌چنه‌ خزمت ئه‌ویش ده‌لین: له‌خه‌لکی سه‌رزه‌وی خودا تۆی هه‌لبێژاردوو و کردوویتی به‌دۆستی ئازیزی خو‌ی، له‌خزمت خودا تا تکامان بۆ به‌رموو، خۆ ده‌بینیت که‌چۆن تووشی ئه‌م هه‌مه‌که‌ خه‌م و ناخۆشییه‌ بووین، ده‌فه‌رموئ: ئه‌م‌پۆ په‌روه‌دگارم رقیکی ته‌واوی هه‌لساوو، بۆ عوزرخوایی باسی درۆکانی خو‌ی ده‌کا، ده‌فه‌رموئ: نه‌فسی نه‌فسی: خه‌می خۆمه‌و به‌س خه‌می خۆمه‌و به‌س! بچن بۆ خزمت

مووسا پیغهمبەر (دروودی خودای لسه‌ربین) ده‌چن ده‌لین ئە‌ی مووسا! تۆ فرستاده‌ی نازداری یه‌زدانی پاک‌ی، خودا به‌ په‌یام و نامه‌ی گوشتوگوو له‌گه‌لتا باوی تۆی داوه به‌سه‌ر هه‌موو مه‌ردومدا، ده‌ی له‌ خزمه‌ت خودادا تکامان بو‌ بکه‌، خو‌ خۆت چاوت له‌ حالمانه‌ که‌ توشی چی گو‌به‌ندی بووین، پییان ده‌فه‌رموئ: ئە‌وه‌ راسته‌و وه‌ک ده‌لین هه‌مووی وایه‌، به‌لام ئە‌مه‌رو تکای وا گه‌وه‌و گشتی به‌ هه‌موو که‌س ناکرئ، چونکه‌ ئە‌مه‌رو خودا رقیکی وه‌های هه‌لساوه‌، سه‌ره‌پای ئە‌وه‌یش من کاتی خو‌ی پیایوئکم له‌ خو‌مه‌وه‌ کوشت، خودا فه‌رمانی پئ نه‌کرد بووم که‌ بیکوژم، ئاوا عوزرخوایی کردو فه‌رمووی: نه‌فسی نه‌فسی، من ته‌نیا مشووری خو‌م ده‌خۆم و به‌س، بچن بو‌ خزمه‌ت عیسا (دروودی خودای لسه‌ربین) ده‌چن عه‌رزی ده‌که‌ن. ئە‌ی عیسا! تۆ هه‌م پیغهمبهری خودای، هه‌م به‌ ساوایی له‌ بی‌شکه‌دا قسه‌و گوشتوگوو له‌گه‌ل مه‌ردومدا ده‌کرد، هه‌م ئە‌و وشه‌ پیروژه‌ یه‌زدانییه‌ی که‌ خودا بو‌ خو‌ی گه‌یاندی به‌ مه‌ریه‌می دایکی تۆ، که‌وا بوو ئاده‌ی بفه‌رموو له‌ خزمه‌ت خودای خۆتا تکامان بو‌ بکه‌و له‌م سه‌خه‌لتیه‌ رزگارمان بکه‌، خو‌ خۆت چاوت له‌ بارو دۆخمانه‌ که‌ چیمان به‌سه‌ر هاتوه‌، ده‌فه‌رموئ: ئە‌مه‌رو په‌روه‌ردگارم رقیکی گه‌وره‌ی واوی هه‌لساوه‌، نه‌فسی نه‌فسی: خو‌م خو‌م، بپو‌ن بو‌ لای که‌سیکی تر، بپو‌ن بو‌ خزمه‌ت موحه‌مه‌دا! جا ئە‌وجا دینه‌ لای من، ده‌لین: ئە‌ی موحه‌مه‌دا! تۆ خاوه‌نی گه‌ل به‌هره‌ی گه‌وره‌ گه‌وره‌ی، وه‌ک ئە‌وه‌ پیغهمبهری خودای، دواهیینه‌ری پیغهمبهرانی و دوا پیغهمبهری، خودا له‌ گوناھیی به‌رو دوات خو‌ش بووه‌، که‌واته‌ فه‌رموو بفه‌رموو تکاو شه‌فاعه‌تمان بو‌ بکه‌ له‌لای خودای خۆت، خو‌ خۆت ده‌بینی که‌واين له‌چی گو‌به‌ندیکا. ئیتر منیش ده‌رده‌چم و خو‌م ده‌گه‌یه‌نمه‌ ژیر ته‌خت و باره‌گای خوداو له‌وئ کورنووشیکی دوورو درێژی پر له‌ستایشی جوان ده‌به‌م بو‌ خودای خو‌م، خودا زه‌ینم ده‌کاته‌وه‌، جو‌ره‌ ستایشیکی زۆر نایاب و سوپاسیکی جوان جوانی خو‌ییم فی‌ر ده‌کاو ده‌یخاته‌ ناو دلمه‌وه‌، که‌له‌وه‌ به‌ر فی‌ری که‌سی تری نه‌کردبئ، له‌پاشدا ده‌فه‌رموئ: ئە‌ی موحه‌مه‌دا! سه‌رت هه‌لپه‌، داوا بکه‌، هه‌رچی داوا بکه‌ی ده‌یدم به‌تۆ، تکا بکه‌ هه‌ر تکایه‌ بکه‌ی،

گه‌وره بئی یا بچووک، گیرای ده‌کهم ئیتیر منیش سهرم به‌رز ده‌کهمه‌وه و ده‌لیم: ئه‌ی خودایه! به‌زه‌ییت بیته‌وه به‌گه‌لی مندا، ئه‌ی خودایه به‌زه‌ییت به‌گه‌لی مندا بیته‌وه، جا ده‌گوترئ: ئه‌ی موچه‌مه‌ده! ئه‌و حه‌فتا هزار که‌سانه‌ی که پرسینه‌وه‌یان له‌سهر نییه، له‌گه‌لی خۆت، ئه‌وانه له‌ده‌رگای لای راستی ده‌رگاکانی به‌هه‌شته‌وه به‌زه‌ ناو به‌هه‌شته‌وه، ئۆمه‌ته‌که‌شت له‌هه‌موو ده‌رگاکانی تریشدا بۆچوونه ژووره‌وه هاوبه‌شی خه‌لکه‌که‌ی تریش بن، به‌و که‌سه که گیانی موچه‌مه‌دی به‌ده‌سه، که دیاره خودای گه‌وره‌یه، به‌ینی دوو لاشیپان له‌لاشیپانی ده‌رگای به‌هه‌شت به‌قه‌د به‌ینی مه‌که‌و هه‌جهر ده‌بی. یا فه‌رمووی: به‌قه‌د مابه‌ینی مه‌که‌و بو‌صرا ده‌بی! (م/ت).

(۱۳۱) پیغه‌مبه‌ران و باوه‌ردارانیش (به‌فرمانی خودا) تکه‌ده‌کن بۆ که‌سیکی تر
 يَشْفَعُ النَّبِيُّونَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى
 قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا -
 سورة طه - ۲۰ / ۱۰۹).

له‌و رۆژهدا که ئه‌و کاره‌ساته روو ده‌دا شه‌فاعه‌ت و تکه‌کاریی که‌س سوودی نییه، مه‌گهر تکه‌ی که‌سێ که خودای میهره‌بان خۆی رێگه‌ی بداو قسه‌و تکه‌که‌ی ئه‌وی له‌لاپه‌سه‌ند بئی.

۵۶۹۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَهْطٍ يَابِلِيَاءَ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَةِ رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَكْثَرُ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ سِوَاكَ قَالَ: سِوَايَ. فَلَمَّا قَامَ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا هَذَا ابْنُ أَبِي الْجَدْعَاءِ^(۱).

عه‌بدوللای کوپی شه‌قیق (ره‌زای خودای نیین) فه‌رمووی: له‌شاری قودس چوومه ناو تاقمه‌یی، پیاویکیان تیا‌بوو فه‌رمووی: له‌پیغه‌مبه‌رم بیست

^(۱) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

دەيفەرموو (دروودى خوداى لەسەربىن): بەھۆى تەكاي پياوئى لە ئۆمەتى من پتر لە ھۆزى بەنى تەمىم دەچنە بەھەشت. گوترا: قوربان! ئەى پيغەمبەرى خودا! خۆ ئەو پياوھە خۆت نیت؟ فەرمووی: من نىم يەككى ترە، جاکە پياوھەكەى ئەم فەرموودەى گىرايەوھە كۆپەكەى چۆل کردو روشت پرسیم ئەمە كىبوو؟ گوتیان: ئەمە ئىبنو ئەبولجەدعاء بوو! (ت-س/ص).

۵۶۹۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَشْفَعُ لِلْفَتَامِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْقَبِيلَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْعُصْبَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلرَّجُلِ حَتَّى يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ^(۲):

ئەبو سەعید (خۆشەودى خوداى لىبن) فەرمووی: ھەزەرەت (دروودى خوداى لەسەربىن) فەرمووی: تەككاری وا لە ناوگەلى مندا ھەل دەكەوئى، بۆ چەن كۆمەلى گەورە گەورە تەكا دەكا، ھى وایان ھەیە بۆ ھۆزى تەكا دەكا، ھى وایان ھەیە بۆ دەستەى تەكا دەكا، ھى واشیان ھەیە بۆ یەك پیاو تەكا دەكا، ھەر كەسەیان بەپى پايەى خۆى لەلای خودا تەكا دەكا، بە زۆرى تەكەیان گىرادەبى و ئەوانەى كە تەكایان بۆ دەكەن بەھۆى تەكاي ئەوانەوھە دەچنە بەھەشت. (ت-س/ح).

۵۷۰۰- عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَشْفَعُ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي مِثْلِ رُبْعَةٍ وَمُضَرٍّ. رَوَى هَذِهِ الثَّلَاثَةُ التِّرْمِذِيُّ^(۳):

ھەسەنى بەصرى (رەزای خوداى لىبن) فەرمووی: بىستووھە لە كەسەىكى باوھەپىكراو كە ھەزەرەتى پيغەمبەرى خەشویستە (دروودو رەھمەت و سەلام و سەلاواتى خوداى گەورەى لەسەربىن) فەرموویەتى: لە رۆژى دوا رۆژدا عوسمان كۆپى عەففان تەكا دەكا بۆ خەلكانى كە ژمارەیان ئەوھەندەى ژمارەى ھۆزى رەبیعو ھۆزى موزەر دەبى. (ت).

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۳) سكت عن درجته الشارح.

۵۷۰۱- فەرموده‌ی (یشفع الشهید فی سبعین من أهل بیته) له جیهادا رابورد، له‌سەر باسی (شهید تکا بو خه‌لکیکی زور ده‌کا)^(۴).

۵۷۰۲- فەرموده‌ی (یشفع يوم القيامة ثلاثة: الانبياء...) ئەمیش هه‌روه‌ها له هه‌مان شوینی فەرموده‌ی پی‌شوو‌دا رابورد^(۵).

۵۷۰۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَاسًا قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَعَمْ. قَالَ: هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ بِالظُّهْرِ صَحْوًا لَيْسَ مَعَهَا سَحَابٌ وَهَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةً الْبَدْرُ صَحْوًا لَيْسَ فِيهَا سَحَابٌ. قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: مَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَذُنٌ مُوَدَّنٌ لِيَتَّبِعَ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ. فَلَا يَبْقَى أَحَدٌ كَانَ يَعْبُدُ غَيْرَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى مِنَ الْأَصْنَامِ وَالْأَنْصَابِ إِلَّا يَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ وَغَيْرِ أَهْلِ الْكِتَابِ فَيُدْعَى إِلَيْهِمُ الْيَهُودُ فَيَقَالُ لَهُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا: كُنَّا نَعْبُدُ عُزَيْرَ ابْنِ اللَّهِ. فَيَقَالُ كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ فَمَاذَا تَبْلُغُونَ قَالُوا: عَطِشْنَا يَا رَبَّنَا فَاسْقِنَا. فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ أَلَّا تَرُدُّونَ فَيُخْشَرُونَ إِلَى النَّارِ كَالْهِيَ سَرَابٍ يَخْطُمُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ. ثُمَّ يُدْعَى النَّصَارَى فَيَقَالُ لَهُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا: كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيحَ ابْنَ اللَّهِ. فَيَقَالُ لَهُمْ كَذَبْتُمْ. مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ. فَيَقَالُ لَهُمْ مَاذَا تَبْلُغُونَ فَيَقُولُونَ عَطِشْنَا يَا رَبَّنَا فَاسْقِنَا. قَالَ: فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ أَلَّا تَرُدُّونَ فَيُخْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ كَالْهِيَ سَرَابٍ يَخْطُمُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ تَعَالَى مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ أَتَاهُمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فِي أَدْنَى صُورَةٍ مِنَ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا. قَالَ فَمَا تَنْتَظِرُونَ تَتَّبِعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ. قَالُوا يَا رَبَّنَا فَارْقِنَا النَّاسَ فِي الدُّنْيَا أَفْقَرُ مَا كُنَّا إِلَيْهِمْ وَلَمْ نُصَاحِبْهُمْ. فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ لَا نُشْرِكَ بِاللَّهِ شَيْئًا - مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا - حَتَّى إِنَّ

(۴) تقدم فی مجلد ثامن. تسلسل ۱۳/ رقم ۴۳۳۴/۱.

(۵) تقدم فی مجلد ثامن. تسلسل ۱۳/ رقم ۴۳۳۵/۲.

بَعْضُهُمْ لِيَكْذَابٌ أَن يَنْقَلِبَ. فَيَقُولُ هَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ آيَةٌ فَتَعْرِفُونَهُ بِهَا فَيَقُولُونَ نَعَمْ. فَيَكْشِفُ عَنْ سَاقٍ فَلَا يَبْقَى مَن كَانَ يَسْجُدُ لِلَّهِ مِن تَلْقَاءِ نَفْسِهِ إِلَّا أَذِنَ اللَّهُ لَهُ بِالسُّجُودِ وَلَا يَبْقَى مَن كَانَ يَسْجُدُ اتِّقَاءَ وَرِئَاءَ إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ ظَهْرَهُ طَبَقَةً وَاحِدَةً كُلَّمَا أَرَادَ أَن يَسْجُدَ خَرَّ عَلَى قَفَاهُ. ثُمَّ يَرْفَعُونَ رُءُوسَهُمْ وَقَدْ تَحَوَّلَ فِي صُورَتِهِ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ أَلَيْتَ رَبَّنَا. ثُمَّ يُضْرَبُ الْجِسْرُ عَلَى جَهَنَّمَ وَتَحِلُّ الشَّفَاعَةُ وَيَقُولُونَ اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ. قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْجِسْرُ قَالَ: دَخَضَ مَرَّةً. فِيهِ خَطَاطِيفٌ وَكَلاَئِبُ وَحَسَكٌ تَكُونُ بِنَجْدٍ فِيهَا شُوكَةٌ يُقَالُ لَهَا السَّعْدَانُ فَيَمُرُّ الْمُؤْمِنُونَ كَطَرَفِ الْعَيْنِ وَكَالْبَرْقِ وَكَالرَّيْحِ وَكَالطَّيْرِ وَكَاجَاوِيدِ الْخَيْلِ وَالرَّكَّابِ فَنَاجٍ مُسَلِّمٌ وَمَخْدُوشٌ مُرْسَلٌ وَمَكْدُوسٌ فِي نَارِ جَهَنَّمَ. حَتَّى إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ قَوْلَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ بِأَشَدَّ مُنَاشِدَةً لِلَّهِ فِي اسْتِيفَاءِ الْحَقِّ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِلَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ فِي النَّارِ يَقُولُونَ رَبَّنَا كَانُوا يَصُومُونَ مَعَنَا وَيُصَلُّونَ وَيُحْجُونَ. فَيُقَالُ لَهُمْ أَخْرِجُوا مِنْ عَرَقْتُمْ. فَتَحَرَّمُ صُورُهُمْ عَلَى النَّارِ فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا قَدْ أَخَذَتِ النَّارُ إِلَى نِصْفِ سَاقِيهِ وَإِلَى رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا مَا بَقِيَ فِيهَا أَحَدٌ مِّمَّنْ أَمَرْتَنَا بِهِ. فَيَقُولُ ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَلِدْ فِيهَا أَحَدًا مِّمَّنْ أَمَرْتَنَا. ثُمَّ يَقُولُ ارْجِعُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَلِدْ فِيهَا مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَلِدْ فِيهَا مِثْقَالَ دِرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ثُمَّ يَقُولُونَ رَبَّنَا لَمْ نَلِدْ فِيهَا خَيْرًا. وَكَانَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ يَقُولُ إِنْ لَمْ تُصَدِّقُونِي بِهَذَا الْحَدِيثِ فَأَفْرَعُوا إِنْ شِئْتُمْ (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا) فَيَقُولُ: اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ شَفَعَتِ الْمَلَائِكَةُ وَشَفَعَ النَّبِيُّونَ وَشَفَعَ الْمُؤْمِنُونَ وَلَمْ يَبْقَ إِلَّا أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ فَيُخْرِجُ مِنْهَا قَوْمًا لَمْ يَعْمَلُوا خَيْرًا قَطُّ قَدْ عَادُوا حُمَمًا فَيُلْقِيهِمْ فِي نَهْرٍ فِي أَفْوَاهِ الْجَنَّةِ يُقَالُ لَهُ نَهْرُ الْحَيَاةِ فَيُخْرِجُونَ كَمَا تَخْرُجُ الْحَبَّةُ فِي حِمِيلِ السَّيْلِ أَلَا تَرَوْنَهَا تَكُونُ إِلَى الْحَجَرِ أَوْ إِلَى الشَّجَرِ مَا

يَكُونُ إِلَى الشَّمْسِ أَصْفَرُ وَأَخْيَضُ وَمَا يَكُونُ مِنْهَا إِلَى الظِّلِّ يَكُونُ أَبْيَضَ. فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَأَنَّكَ كُنْتَ تَزْعَى بِالْبَادِيَةِ قَالَ: فَيَخْرُجُونَ كَاللُّؤْلُؤِ فِي رِقَابِهِمُ الْخَوَاتِمُ يَعْرِفُهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ هَؤُلَاءِ عَتَقَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ أَدْخَلَهُمُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ وَلَا خَيْرَ قَدُمُوهُ ثُمَّ يَقُولُ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ فَمَا رَأَيْتُمُوهُ فَهُوَ لَكُمْ. فَيَقُولُونَ رَبَّنَا أُعْطِيتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ. فَيَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي أَفْضَلُ مِنْ هَذَا فَيَقُولُونَ يَا رَبَّنَا أَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ هَذَا. فَيَقُولُ رِضَايَ فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا. رواه الشيخان والترمذي. فلهذا مزيد الحمد ووافر الشكر^(٦):

ئەبو سەعیدی خودری (زمانی خودای نبی) فرموی: چەند کەسی عەززی
 ھەزەرتیان کرد: ئەو پیغەمبەری خودا! ئایا لە رۆژی دواڕۆژدا خودای
 خۆمان دەبینن؟ فرموی: بەڵێ دەبینن لە پاشدا فرموی: ئایا بە رۆژی
 نیوەڕۆ ئاسمان سایەقی سامال بێ و دەنگ ھەوری پیوھ نەبێ، لە دیتنی
 خۆدا هیچ ئەرکی، زەحمەتی، دەبینن، یاخود ئایا شەوی چوار دەی مانگ کە
 ئاسمان سایەقی ساف بێ، هیچ ھەوری نەبێ، بۆ چاوپێکەوتنی مانگ هیچ
 ئەرک دەکێشن؟ گوتیان: نەخیر ئەو پیغەمبەری خودا! فرموی: دەی بەبێ
 ئەرک و کێشەو بەرە وەک بینینی ئەم دوانە لە رۆژی دوا رۆژدا بەچاوی سەر
 بەخۆشی و ئاسانی خودای خۆتان دەبینن، کە خودایەکی پیرۆز و گەورە. یە
 کە رۆژی دوا رۆژ بوو، بانگەری بانگەواز دەکا. ھەموو میلەتی لە جیھاندا
 چی پەرستوو بە شوینی ئەو بکەوێ، ئیتر ئەوانە ی کە بت و ئەم جوړە
 شتانەیان پەرستوو و غیری خودایان پەرستوو و پەیکەری بەردو داریان
 کردوو بە خودا و پەرستوویانە ھەموو دەکەونە ناو دۆزەخەو، ھەتا
 دەمینیتەو ئەوانە ی کە خودایان پەرستوو: لە چاک و لە خراب و لە
 پاشماوی خاوەن نامەکان، ئەوجا بانگی جوولە کە دەکەن و پێیان دەلێن:
 ئیو کێتان دەپەرست؟ دەلێن: عوزەیری کۆری خودامان دەپەرست. پێیان

(٦) تجرید/ ٤٣١/٤ رقم/ ١٦٥١ + ٤٥٨١ + تجرید. رقم/ ٢١ - ٢٢ فتح - بەرگی یەکەم لاپەرە/ ٤١. مسلم.

دهلین: درو ده‌کن خودا نه‌هاوسه‌ی بووه و نه منداڭ، ده‌ی چیتان ده‌وی؟
 دهلین: خودایه! تونیمانه ئاومان بده‌ری بیخوینه‌وه، پییان ده‌فهرموون: بچن
 بوئه‌ویوه ئاو بخوئه‌وه، جا به‌ره و ئاگر خریان ده‌که‌نه‌وه و ده‌یانته پیننه‌ناوی،
 ئاگره‌که له دووره‌وه دهلئی به‌رده‌خوئییه و له‌وان وایه که ئه‌وه ئاوه به‌لام
 ئاونیییه، ئاگره، بلیسه و نیله‌نیل و کلپه‌ی له‌گه‌ل خویدا شه‌ر ده‌کا، ئیتر
 هه‌موویان ده‌که‌ونه ناوی، ئه‌مجا بانگی فه‌له‌کان ده‌که‌ن و پییان دهلین: ئیوه
 چیتان ده‌پهرست؟ دهلین: مه‌سیحی کو‌ری خودامان ده‌پهرست، پییان
 ده‌فهرموون: درو ده‌کن خودا نه‌هاو سه‌ری هه‌یه و نه منداڭ، وه‌ک له قورئاندا
 فه‌رموویه‌تی:

{وَأَلَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا - سورة الجن - ۳/۷۲}.

ده‌ی چیتان ده‌وی؟ دهلین: ئه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیمه! تینوومانه ئاومان
 بده‌ری بیخوینه‌وه، پییان دهلین: برۆن بوئه‌ویوه له‌وی ئاو بخوئه‌وه، ئه‌وجا
 مؤلیان ده‌ده‌ن به‌ره و دوزه‌خ، ئاگره‌که له‌لای ئه‌وانه‌وه دهلئی به‌رده‌تراویله‌که‌یه
 له‌به‌ر ئه‌وه له‌وان وایه ئاوه، بلیسه‌که‌ی له‌گه‌ل خویدا کۆله‌که ده‌دا! ده‌ته‌پینه
 ناو ئاگره‌که‌وه، هه‌تا به‌س ئه‌وانه ده‌میننه‌وه که هه‌ر خودای گه‌وره‌یان
 په‌رستوو به‌چاک و به‌خراپیان‌وه، ئه‌وجا په‌روه‌ردگاری هه‌ر دوو جیهان -
 که پاک و پی‌رۆز و بێ‌خه‌وش و بێ‌گه‌رد و گه‌وره‌یه - له‌سه‌ر شیوه‌یی دئی
 بۆلایان، که له‌و شیوایه‌دا نایناسنه‌وه، ده‌فه‌رموی: ئه‌وه چاوه‌پروانی چی
 ده‌که‌ن؟ ئه‌وه‌تانی هه‌موو میله‌ته‌ی چی په‌رستوو شوینی ئه‌وه که‌وتوو، جا
 دهلین: ئه‌ی خودایه! خۆت ئاگات لێیه که ئیمه له جیهاندا له به‌رخاتری تو
 ده‌ستمان له‌که‌سوکار و ئازیزی خۆمان و خه‌لکانی تریش هه‌لگرت و
 هاو‌پیتیمان نه‌کردن، له‌کاتی‌کدا که زۆر کارمان پییان هه‌بوو، که‌وابوو
 فریامان که‌وه، له‌م سه‌خه‌تیییه رزگارمان که، خودایش ده‌فه‌رموی: من خودای
 ئیوه‌م، دهلین: په‌نا ده‌گرین به‌خودا له‌تو، ئیمه هه‌یچ هاوبه‌ش دانانین بو
 یه‌زدانی پاک. تا دووجار یا سێ جار، ئه‌م گفتوگۆیه دووباره ده‌که‌نه‌وه،

ته‌نانه‌ت هه‌ندیکیان خه‌ریک ده‌بن له‌ ئایین وه‌ر بگه‌رپین، چونکه‌ هه‌لویست
 ئه‌وه‌نده‌ شلۆق ده‌بی. جا خودا ده‌فه‌رموی: ئایا له‌ نیوانی ئیوه‌و ئه‌وا هیچ
 نیشانه‌یه‌ک هه‌یه‌ که‌ به‌و نیشانه‌یه‌ بی‌ناسنه‌وه‌؟ ده‌لین: ئا، هه‌یه‌، ئه‌وکاته‌
 خودا ده‌روویان لی ده‌کاته‌وه‌، ئه‌نجا هه‌موو موسولمانی کورپنوشی بو ده‌با،
 وه‌لی ئه‌وانه‌ی که‌ له‌ جیهاندا بو خۆپه‌راندنه‌وه‌و بو چاوه‌و رووپامایی و
 ناوبانگ کورپنوشیان بردوو ده‌میننه‌وه‌و له‌پاش ئه‌وان ده‌چن که‌ کورپنوش
 ببه‌ن بو خودا، به‌لان له‌ خوداوه‌ پشتیان ره‌ق ده‌بی و ده‌بی به‌یه‌ک پارچه‌
 ته‌خته‌و هه‌رچی هه‌ول ده‌ده‌ن ناتوانن سه‌جده‌ ببه‌ن، له‌ پاشا موسولمانه‌کان
 سه‌ر له‌ کورپنوش هه‌ل ده‌برن، ده‌بینن خودا چوه‌ته‌وه‌ سه‌ر شیوه‌
 راسته‌قینه‌که‌ی خوی و ده‌فه‌رموی: من خودای ئیوه‌م، ده‌لین: به‌لی تو خودای
 ئیمه‌ی، جا شوینی ده‌که‌ون، ئه‌وجا پردی سیرات به‌ سه‌ر پشتی دۆزه‌خدا
 هه‌ل ده‌دری، ئه‌مجا کاتی تکه‌کردن دادی، ئه‌وانه‌یشی که‌ تکه‌ ده‌که‌ن ئه‌وکاته‌
 خۆش خۆش هه‌ر ده‌لین: خودایه‌! به‌خۆشی خودایه‌! به‌بیوه‌ی، خودایه‌!
 به‌سه‌لامه‌تی. گوترا: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ده‌بی ئه‌و پرده‌ چۆن پردی بی؟
 فه‌رموی: پردیکی خزو خلیسکانه‌، چنگال و قولاپ و درکه‌ ئاسنینه‌ی زۆری
 پیوه‌یه‌، ئه‌و جوړه‌ درکه‌ له‌ نه‌جد زۆره‌ پیی ده‌لین: حوشرخوار (ئه‌بو سه‌عید
 ده‌فه‌رموی: ژنه‌وتوومه‌ که‌ ئه‌و پرده‌ له‌موو باریکتره‌، له‌ شمشیر تیزتره‌)
 هه‌زرت (بریدی خودای له‌سه‌رین) فه‌رموی: جا ده‌ست ده‌کری به‌ گوزه‌رکردن،
 موسولمانی وا هه‌یه‌ تیز تی ده‌په‌رئ به‌ چاوترووکانی به‌سه‌ریا ده‌په‌رپته‌وه‌،
 هه‌یه‌ وه‌ک برووسکه‌، هه‌یه‌ وه‌ک بای تیز، هه‌یه‌ وه‌ک مه‌ل فرکه‌ی لی ده‌کا، هه‌یه‌
 وه‌ک ماینی ره‌سه‌نی چاک به‌سه‌ریدا تی ده‌ته‌قینی، هه‌یه‌ وه‌ک سواری وشتی
 باش تی ده‌په‌رئ. جا هه‌یه‌ به‌ ساخ و سه‌لامه‌تی قوتاری ده‌بی، هه‌یه‌ به‌
 زاماری و رووشاوی به‌ره‌لای ده‌که‌ن، هه‌یشه‌ ده‌ته‌پیته‌ ناو دۆزه‌خه‌وه‌،
 موسولمانان ئه‌م سی چه‌شنه‌یان هه‌یه‌، جا جوړی یه‌که‌م و جوړی دووه‌میان
 که‌ خویان له‌ ئاگری دۆزه‌خ ده‌رباز ده‌بن و له‌ رزگاربوونی خویان دلنیا ده‌بن،
 ئه‌و هه‌له‌ بیرى براده‌ره‌ موسولمانه‌کانیان ده‌که‌نه‌وه‌ که‌ وان له‌ناو دۆزه‌خدا،

بەو كەسە كە گىيانى منى بەدەسە، كە خوداى تاق و تەنيای بى كەسە، وەك چۆن ئىوہ لە جىھاندا ئەگەر كارىكى ئالۆزاوتان ھەبى سەرى ئى دەرئەكەن، بە كول و بەدل لە خودا دەپارپىنەوہ كە رووى راستىتان لەو كارەدا بۆ دەرېخات، ئەوانىش لەو رۆژەدا ئاوا پەر بە دل لە خودا داوا دەكەن كە رەحم بە حالى پەرىشانی ئەو برادەرانیان بكا كەوان لەناو دۆزەخدا، تەكايان بۆ دەكەن، باسى چاكەكانیان دەكەن، تا خودا بەھوى ئەو چاكەكانیانەوہ رەحمیان پى بكا، دەفەرموون: ئەى پەرودەگارى ئىمە! خۆت ئاگادارى كە ئەوانىش وەك ئىمە رۆژوويان دەگرت، نوێژيان دەكرد، ھەجیان دەكرد، ئەم چاكەكانیان دەكردو ئەو چەكەكانیان دەكرد، ھەتا خودا تەكەكانیان گىرا دەكاو پىيان دەفەرموون: كى دەناسن بپۆن لە دۆزەخ دەريان بىنن، جا لەبەر ئەوہى ئەوان يەزدانپەرست بوون و شىوہى يەزدانپەرستىش خودا بۆ خوى قەدەغەيكردوہ لە ئاگرى دۆزەخ كە بىخوات و شىوہيان تىك بدا، كە دەچن بۆ لايان بە شىوہياندا باش دەيانناسنەوہ خەلكىكى زۆر لە دۆزەخ دەردەھيئن، ھى وایان ھەيە تا نىوہى پووزى ئاگر گرتوويەتسەوہ، ھەيانە تا ھەردو ئەژنوى دەگرئ، ئەوجا دەچنەوہ خزمەتى خودا ەرزى دەكەن: ئەى خودايە! ئەوانەى كە تۆ فەرمووت پىمان دەرمان ھيئان لەئاگر، دەفەرموئ: بپۆنەوہ لە دلى ھەر كەسىكا بەقەد سەنگى دىنارى چاكەتان بىنى دەرى ھيئن، دەچنەوہ خەلكىكى گەلى زۆرى تر دەردەھيئن و ديسان دەچنەوہ خزمەتى و ەرزى دەكەنەوہ: ئەوانەى تریشمان لەسەر فەرمانى تۆ لە ئاگر دەرھيئا، دەفەرموئ: ديسانەوہ بگەرپىنەوہ ئەوہى سەنگى نىودىنار خىرتان لەناو دلیدا بىنى دەرى ھيئن، ھەمديسان خەلكىكى زۆرى تر دەردەھيئن و دەلین: خودايە وەك تۆ فەرمووت پىمان ئەوانەى تریشمان ھيئايەدەرى، دەفەرموئ: ھەمديسانەوہ بگەرپىنەوہ ئەوہى بەقەد تۆزقالتى، بەقەد ئەو تۆزو گەردەى كە لەناو تیشكى خۆرى ناو دەلاقەدا ھەيە خىرتان لەناو دلیدا دۆزىيەوہ زیاد لە ئيمان دەرى ھيئن، ھەمدیس دەچنەوہ خەلكىكى زۆرى تر دەردەھيئن و دەلین: خودايە!

هیچمان تیڤا نه هیشت، دوزهخمان له وانه پاك كرده وه كه بهقهه تۆزقائی چاكه له ناو دلیدابئی.

ئەبو سهعید خودی (خۆشنوویی خودای لیبی) فهرمووی: ئەگەر بۆ راست و دروستی ئەم فهرموودیه بهمن باوه پناکهن حەز دهکهن فهرموون ئەم ئایه ته بخویننه وه كه دهفهرموی:

{إِنَّ اللَّهَ لَا يَظُنُّ مُثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا - سورة النساء - ۴/۴۰}.

واته: له راستیدا خودا بهقهه مسقائه زهپرهیی زۆرو ستهم له كهس ناكا، سهنگی گهردی، بهقهه بالی میشوولهیی ناههقی، ناپه وایی، بی دادی، له هیچ شتی ناكا، گریمان كهسێ بهقهه سهنگی گهردو ته پۆتۆزی چاكه ی هه بی خودا بۆی دهكا به چه نذاق تو، به میهره بانی خۆی پاداشی باشی گهره ی خاوه نه كه ی ده داته وه!

ئهو جا كووره ی رهحمه تی خودا به جاری دهجۆشی، ئهو زاته بالاده ست و شكۆمه نده دهفهرموی: فریشته كان تكای خۆیان كرد، موسولمانان و پرواداران - ههر كه سهیان به پیی پایه و پله ی خۆیان - تكای خۆیان كرد، مایه وه سه ر خۆم، مایه وه سه ر خه لاتی ههره مه زنی خودا خۆی كه له هه موو به ره حمی به ره حمتره، دیاره خه لاته كه شی له هی هه موان گهره ترو زۆرتره! جا خودا چنگی له دانیشه توانی ناو دۆزهخ دهگری، كۆمه لیکی زۆر زۆری ئی دهردینی، كه جگه له باوه پ به خودا ئه وه ی پیی بلیی چاكه قهت نهیان كردووه، له ناو دۆزهخا بوون، به كلۆی خه لوون، ئهو جا هه لیان ده داته ناو روباری ژیا نه وه، كه وا له ناو دهرووی بههه شتا، ئیتر وهك چۆن تۆمه ی ناو لیوه ی باراناو، كه لافاو هه لی دهگری و دهیهینی، تا له گوئی ئاوه كه، له پال به ردیكا، یا له پال داریكا دهگیرسیته وه و خیرا سه وز ده بی ئه وانیش ئاوا به و رهنگه زو به زو له م به رو ئه و به ری رووباری ژیا نه وه

دەرۆینه‌وه‌و گورج سەردەردەهینن! دەق ئاوا بەبێ کەم و زیاد، خۆ رەنگی سپیواشە بەلام هی بەرخۆر زەردباو و سەوزکە لەو بەشە وقە!

یاران (خودایان ئی خوشنوو بئ، سەرو سامان بە قوربانی گەردی سەر گۆری پیروزیان بئ) عەزیزان کرد: قوربان! دیارە لە دەشت شوانیت کردووە، بۆیە وا شارەزای لەم جوۆرە دیاردەیانە! خوشەویست (دروودی خودای لەسەربئ) فەرمووی: ئەوجا وەك چۆن مرواری لە سەدەف دیتە دەرەو ئەوانیش ئاوا پاک و بێگەرد لە چۆمەکە دینە دەری، پارچەخشی، وەك نیشانە، وا لەگەردنیاندا، نیشانە و مۆری یەکتایی خودایە، خەلکی ناو بەهەشت بەو ناوینشانە دەیان ناسنەو پێیان دەلێن: ئەمانە ئازاد کراوەکانی خودان، ئەوانەن کە خودا خستونیەتە بەهەشتەو، بەبێ ئەوێ کە کردەوێەکی باشیان کردبئ، یا چاکەییەکیان لە پێش خۆیانەو رەوانە کردبئ. لە دواپیدا خودا دەرەوێ: بچنە ناو بەهەشت، هەرچیتان بەرچاو کەوت بۆ خۆتان، دەلێن: ئەی خودایە! ئای لەم بەشە باشە، شتی وا نایابت بە کەسی تر نەداوە، دەرەوێ: لەمەیش باشترم لە لایە بۆ ئێو، دەلێن: ئەی خودایە! دەبێ لەمە باشتر چیبێ! دەرەوێ: رەزامەندی خۆم، ئیتر هەتا هەتایە لێتان عاجز نابم. (ش/ت).

۱۳۲) بەخسندەیی خودا گەلی گەورە، دەرەینانی یەزدانپەرستەکان لە

دۆزهخ : (سعة الكرم الإلهي وإخراج الموحدين من النار)

۵۷۰۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ نَاسًا قَالُوا لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ تَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ. قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: هَلْ تُضَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ. قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْهُ. فَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الشَّمْسَ الشَّمْسَ وَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الْقَمَرَ الْقَمَرَ وَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الطَّوَاغِيتَ الطَّوَاغِيتَ

وَبَقِيَ هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - فِي صُورَةٍ غَيْرِ صُورَتِهِ
الَّتِي يَعْرِفُونَ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا فَإِذَا
جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ. فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ تَعَالَى فِي صُورَتِهِ الَّتِي يَعْرِفُونَ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ
أَنْتَ رَبُّنَا. فَيَتَّبِعُونَهُ وَيَضْرِبُ الصِّرَاطَ بَيْنَ ظَهْرَيْنِ جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَنَا وَأُمَّتِي أَوَّلَ مَنْ يُحِيزُ
وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الرُّسُلُ وَدَعْوَى الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ. وَفِي جَهَنَّمَ
كَالَلِيبِ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ هَلْ رَأَيْتُمُ السَّعْدَانِ. قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَإِنَّهَا
مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ مَا قَدَرُ عِظَمِهَا إِلَّا اللَّهُ تَخْطِفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ
فَمِنْهُمْ الْمُؤَبَّقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ الْمُجَازَى حَتَّى يُنْجَى حَتَّى إِذَا فَرَّغَ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ
الْعِبَادِ وَأَرَادَ أَنْ يُخْرِجَ بِرَحْمَتِهِ مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ
النَّارِ مَنْ كَانَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا مِمَّنْ أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يَرْحَمَهُ مِمَّنْ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ. فَيَعْرِفُونَهُمْ فِي النَّارِ يَعْرِفُونَهُمْ بِأَثَرِ السُّجُودِ تَأْكُلُ النَّارُ مِنْ ابْنِ آدَمَ إِلَّا أَثَرَ
السُّجُودِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ. فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ وَقَدْ امْتَحَشُوا
فَيَصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ مِنْهُ كَمَا تَنْبُتُ الْجَنَّةُ فِي حِمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ
تَعَالَى مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ عَلَى النَّارِ وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ
دُخُولًا الْجَنَّةِ فَيَقُولُ أَيُّ رَبِّ أَصْرَفَ وَجْهِي عَنِ النَّارِ فَإِنَّهُ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا وَأَخْرَقَنِي
ذَكَارُهَا فَيَدْعُو اللَّهَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُوهُ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى هَلْ عَسَيْتُ إِنْ
فَعَلْتُ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَهُ. فَيَقُولُ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهُ. وَيُعْطِي رَبُّهُ مِنْ عُهُودِ
وَمَوَاقِفَ مَا شَاءَ اللَّهُ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ فَإِذَا أَقْبَلَ عَلَى الْجَنَّةِ وَرَأَاهَا سَكَتَ
مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّ رَبِّ قَدَّمَنِي إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ. فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَلَيْسَ
قَدْ أَغْطَيْتَ عُهُودَكَ وَمَوَاقِفَكَ لَا تَسْأَلُنِي غَيْرَ الَّذِي أُعْطَيْتَكَ وَيُنْكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا
أَعْدَرَكَ. فَيَقُولُ أَيُّ رَبِّ وَيَدْعُو اللَّهَ حَتَّى يَقُولَ لَهُ فَهَلْ عَسَيْتُ إِنْ أَغْطَيْتَكَ ذَلِكَ أَنْ
تَسْأَلَ غَيْرَهُ. فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ. فَيُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ مِنْ عُهُودِ وَمَوَاقِفَ فَيَقْدُمُهُ إِلَى
بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا قَامَ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ انْفَهَقَتْ لَهُ الْجَنَّةُ فَرَأَى مَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ
وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّ رَبِّ أَذْخَلَنِي الْجَنَّةَ. فَيَقُولُ

اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ عَهْدُكَ وَمَوَاقِفُكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ مَا أُعْطِيتَ وَبَيْتُكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ. فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ لَا أَكُونُ أَشَقَى خَلْقِكَ. فَلَا يَزَالُ يَدْعُو اللَّهَ حَتَّى يَضْحَكَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مِنْهُ فَإِذَا ضَحِكَ اللَّهُ مِنْهُ قَالَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ. فَإِذَا دَخَلَهَا قَالَ اللَّهُ لَهُ تَمَنَّى. فَيَسْأَلُ رَبَّهُ وَيَتَمَنَّى حَتَّى إِنَّ اللَّهَ لَيَذْكُرُهُ مِنْ كَذَا وَكَذَا حَتَّى إِذَا انْقَطَعَتْ بِهِ الْأُمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. قَالَ: عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ وَأَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ لَا يَرُدُّ عَلَيْهِ مِنْ حَدِيثِهِ شَيْئًا. حَتَّى إِذَا حَدَّثَ أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّ اللَّهَ قَالَ لِذَلِكَ الرَّجُلِ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ وَعَشْرَةُ أَمْثَالِهِ مَعَهُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ مَا حَفِظْتُ إِلَّا قَوْلَهُ ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ أَشْهَدُ أَلَّى حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَوْلُهُ: ذَلِكَ لَكَ وَعَشْرَةُ أَمْثَالِهِ. فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: مَا حَفِظْتُ إِلَّا قَوْلَهُ: ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ. رواه مسلم والبخاري^(١).

نه‌بو هوره‌یره (خوشنودی یزدانی مزی نیی) فه‌رمووی: چهند که‌سی عه‌ری
 چه‌زده‌تیا کرد: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نایا نیمه‌ له‌ روژی دوا روژدا خودای
 خو‌مان به‌ چاوی سه‌ر ده‌بینن؟ خوشه‌ویست (درودی خودای له‌س‌رین) فه‌رمووی:
 شه‌وی چواره‌دی مانگ که‌ هیچ هه‌وری نه‌بی بۆ دیتنی مانگ هیچ که‌له‌که‌ له‌
 یه‌کتر ده‌که‌ن وه‌ک سه‌ری مانگ که‌ بۆ دیتنی مانگی یه‌کشه‌وه‌ ده‌گه‌پین،
 فه‌رموویان: خه‌یر، نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! فه‌رمووی: نه‌ی بۆ خو‌ر به‌ روژی
 نیوه‌رۆ نه‌گه‌ر سایه‌قه‌ی ساف بی له‌ دیتنیا هیچ نه‌رکی، زه‌حمه‌تی ده‌بینن
 یانا، نو‌ره‌بری یه‌ک له‌یه‌ک تر ده‌که‌ن؟ فه‌رموویان: خه‌یر، نه‌ی پیغه‌مبه‌ری
 خودا! فه‌رمووی: ده‌نیوه‌ به‌و چه‌شنه‌ خودا ده‌بینن، له‌ روژی دوا روژدا خودا
 نه‌و خه‌لکه‌ هه‌موو گرد ده‌کاته‌وه‌، ده‌فه‌رمووی: هه‌ر که‌سی له‌ جیهاندا بۆکی
 به‌نده‌یی و په‌رستشی کردوه‌ با شوینی نه‌و بکه‌وی، نیتر نه‌وی خو‌ری
 په‌رستوه‌ شوین خو‌ر ده‌که‌وی، نه‌وه‌ی مانگی په‌رستبی شوین مانگ
 ده‌که‌وی، نه‌وه‌ی بتی په‌رستبی شوین بت ده‌که‌وی، نه‌وه‌ی هه‌ر شتیکی

(١) بخاری. توحید: ۷۴۳۷. مسلم. ایمان: ۴۵۰.

پہرستی جگہ لہ خدا شوینؑ ئہو شتہ ناہہ قہ دہکھوئؑ؄ ئہم گہ لی ئیسلامہ دہمینیتہوہ؄ بہ پاک و ناپاکییہوہ؄ ئہو ناپاکانہی کہ بہدہم موسولمانن و بہ دلؑ گاورنؑ ئہوانہیشیان لہناودایہ؄ ئہو حہلہ خدا لہسہر شیوہییؑ دیؑ بوؑ لایان کہ ئہوان لہ شرعا شتی وایان نہبیستوہ لہبہر ئہوہ نایناسن؄ خدا دہفہرمویؑ: من خودای ئیوہن. دہلینؑ: نہ؄؄ توؑ خودای ئیمہ نیت؄ پہنا دہگرین بہ خدا لہ توؑ؄ کہ لہم دوا تاقی کردنہوہماندا زہفہرمان پیؑ نہبینی!

ئہمہ جیگہمانہ تا خودای خوؑمان دیؑ بوؑ لامان؄ ہہر کاتیؑ خودای خوؑمان ہات دیناسین؄ ئیتر خودای گہورہو بیچوون لہسہر ئہو شیوہییہی کہ لہ شہریعہتا بوؑیان روون کراوہتہوہ دیؑ بوؑ لایان و دہیناسنہوہ؄ دہفہرمویؑ: من خودای ئیوہم؄ دہلینؑ: بہلئؑ توؑ خودای ئیمہی؄ ئہوجا شوینی دہکھون. جا پردی سیرات بہ سہرپہرشتی دوزخدا رادہکیشری؄ من و ئوہتم یہکہم کہس دہیین کہ بہسہریا دہپہرینہوہ؄ لہ بہرسام و ترس و بیم ئہو خہلکہ وک زمانیان بہسترابیؑ وایہ؄ زمانیان گوؑ ناکا؄ بہس پیغہمبہرہکان (دروہد رحمت و سلام و مہلات و بہرہکاتی خودای گہرہی مہنیان لیبن) بہس ئہوان زات دہکھن کہ قسہ بکھن؄ داوای ئہو روژہی پیغہمبہرانیش ہہر ئہوہییہ؄ خوؑش خوؑش دہفہرموون خودایہ! بہخوؑشی؄ خودایہ! بہبیوہی؄ خودایہ! بہسہلامہتی؄ خودایہ! نہگلینؑ. لہ جہہننہمدا جوڑہ قولاپ و قہلہنگیؑ ہییہ؄ قہلبہدارن؄ قہلبہکانیان وک دہرکہکھلہوئؑ وایہ؄ خوؑ بہچاوی خوؑتان دہرکہ کھلہوئیتان دیوہ فہرموویان: ئا؄ ئہی پیغہمبہریؑ خودا! فہرموویؑ: دہرپکؑ وک دہرکی دہرکہ کھلہوئؑ وان؄ وھلؑ خودا بوؑ خوؑی نہبیؑ کھسی تر نازانیؑ کہ ئہو قہلبانہ چہندہ گہورہو زل و قہبہن؄ جا ئہو قہلبانہ خہلک دہرپینن بہپیؑ خراپی کردہوہیان؄ ئیتر بازیکیان بہہویؑ کردہوہی بہدی خوؑیانہوہ بہ فہتارہت دہچن؄ بازیکیشیان بہ چنگہکریؑ و پہلہ پرووزہ ہہرچوئیؑ بیؑ خوؑیان دہرباز دہکھن و خدا لہو مہینہتہ قوتاریان دہکا؄ تا کاتیؑ خودا مہحکہمہی بہندہکان تہواو دہکا؄ بہہہشتیؑ بوؑجییؑ خوؑی و دوزخہیؑ بوؑ جییؑ خوؑی دہچیؑ؄ وکاتیؑ ئہوہ دیؑ کہ یہزدان دہیہوئؑ بہ میہربانییؑ خوؑی زور کھسان لہ دوزخ دہربیننی؄

فرمان به فریشته‌گه‌ل ددها: که ئه‌وانه‌ی هیچ هاوبه‌شیان بۆ خودا دانه‌ناوه و له‌و ده‌سته‌یه‌ن که ده‌لێن: لا اله الا الله و خودا به‌مه‌رحمه‌تی خۆی ویستی خیری پێیان هه‌یه، فرمان ددها به فریشته‌گه‌ل که ئه‌وانه له‌ناگر ده‌ربێنن، فریشته‌کان به شوینه‌واری کورنووشدا له‌ناو ئاگردا ده‌یان ناسنه‌وه، چونکه هه‌موو ئه‌ندامی‌کی مروّ ئاگری دزه‌خ دیخوا بی‌جگه له‌و ئه‌ندامانه‌ی که له‌کاتی سه‌جده‌دا ده‌که‌ونه سه‌رزه‌وی، ئه‌و جهوت ئه‌ندامه خودا قه‌ده‌غه‌ی کردوون له سه‌ر ئاگر، کاتی له دوزخ ده‌رده‌چن بوون به سووته‌مه‌پۆ، ئه‌وجا ئاوی ژیانیان پیا ده‌کری، جا به‌و ئاوه وه‌ک تۆمه‌ی ناو لیوه‌ی لافاو سه‌وز ده‌بنه‌وه، ئیتر خودا به ته‌واوی له دادپرسی به‌نده‌کان ئی ده‌بیته‌وه، ته‌نها پیاوی ده‌می‌نیته‌وه که دواترین به‌هه‌شتیه که ده‌چیتته ناو به‌هه‌شت، روه‌ی له‌ئاگری دوزخه، ده‌لێ: خودایه! روه‌م له‌م ئاگره وه‌رگێره، به‌راستی هه‌وا بۆگه‌نه‌که‌ی پروه‌کاندوومی و تینه‌که‌ی سووتاندوومی، چه‌نده خودا چه‌ز ده‌کا ئه‌وه‌نده له خودا ده‌پاریته‌وه، ئه‌وجا خودای گه‌وره‌و پیروژ ده‌فه‌رموی: خو ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ت له‌گه‌ل بکه‌م به ته‌مانیت داوای شتی ترم ئی بکه‌ی؟ ده‌لێ جگه له‌وه داوای هه‌یچی ترت ئی ناکه‌م، ئه‌وه‌نده‌ی خودا مه‌یلی له‌سه‌ری بئ به‌لێن و په‌یمان به خودا ددها، که له‌وه پتر داوای شتی تر نه‌کا، ئه‌و چه‌له خودا روه‌ی له ئاگره‌که دوور ده‌خاته‌وه و روو ده‌کاته به‌هه‌شت و خو‌شی و گه‌شی و ناسک و نازداری ناو به‌هه‌شت له دووره‌وه ده‌بینی، چه‌نده خودا مه‌یلی له‌سه‌ربێ ئه‌وه‌نده بئ ده‌نگ ده‌بی، له پاشدا ده‌لێ: خودایه! ئه‌ی خودای من بمبه‌ره به‌رده‌گاری به‌هه‌شت، خودایش پێی ده‌فه‌رموی: خانه خراپ! ئه‌ی تو به‌لێن و په‌یمان به‌من نه‌دا که له‌وه زیاتر داوای هه‌یچی ترم ئی نه‌که‌ی، ئه‌ی ئاده‌میزادا چه‌نده بئ په‌یمانی، ده‌لێ: ئه‌ی خودایه! واو ئه‌ی خودایه وا! وه زۆر ده‌پاریته‌وه، تا خودا ده‌فه‌رموی: پێی: خو به‌ته‌مانیت که ئه‌وه‌م پئ به‌خشیت داوای شتی تر بکه‌ی، ده‌لێ: خه‌یر به‌گه‌وره‌یی تو، ئه‌وه‌نده‌ی خودا ویستی له‌سه‌ربێ به‌لێن و په‌یمان به‌خودا ددها، که له‌مه زیاتر داوای هه‌یچی تر ناکا. خودا ده‌یباته به‌رده‌م ده‌رگای به‌هه‌شت، کاتی له‌به‌ر ده‌رگای به‌هه‌شتا

راوەستا نازدارى و خوښى و باشى و گەشى بەهەشتى بۆ دەردەكەوى، ديسان
ئەوئەندەى خودا مەيلى لىبى ئەوئەندە بى دەنگ دەبى، پاشان دەلى: ئەى
خودايە! بممبەرە ناو بەهەشت^(۱) خوداى گەرەو پىرۆزىش پىى دەفەرموى:
ئەرى تۆ ئەو هەمكە بەلىن و پەيمانەت بەمن ئەدا كە لەو پتر داواى هىچى تر
نەكەى؟ خانە خراپ! مروڤىكى چەند پەيمانەشكىنى! دەلى: ئەى خوداى من!
بانەبم بە بەدبەخت ترينى دروستكراوانى تۆ، ئىتر ئەوئەندە لە خودا
دەپاريتەو تا خوداى پىرۆزو گەرە پىى پى دەكەنى و رەكەى دەنيشتەو
بەزەيى پىادا دىتەو پىى دەفەرموى: حەزەت لەچىيە بەبى قەيدو شەرت
داواى بكە، داوايەكى زۆر لە خودا دەكاو دلى بۆ هەرچى بچى ئاواتى بۆ
دەخوازى، خودا خوښى مامۆستايى دەكاو دىخاتە سەر دەمى كە داواى
ئەوئەو ئەو بكە لەو بەرەو نازو نىعمەتانەى كە خوى نايانزانى، هەتا هىچ
تەمناو خۆزگەو ئاواتىكى نامىنى، ئەو حەلە خوداى گەرە دەفەرموى:
ئەوئەى داوات كردووەو ئەوئەندەى تريس بۆ تۆ!

كە ئەبو هورەيرە (خوداى ئازى بى) ئەم فەرموودەيەى گىپرايەو ئەبو سەعیدی
خوردى لەوى دانىشتبوو، تا ئىرە هىچ قسەيەكى نەبوو، بەلام لىرەدا فەرمووى:
شايەتى دەدەم و خودا دەكەم بە شايەت كە من ئەم وتەيەى دواووم لە دەمى
پىغەمبەر خوێەو ئەو ئەو لەبەر كردووە، ئەوئەو دە ئەوئەندەى تر بۆ تۆ.

ئەبو هورەيرە (خوداى ئازى بى) فەرمووى: من هەر ئەوئەم لەبەر كردووە كە
حەزەت (درودى خوداى لەسەربى) دەفەرموى: ئەوئەى داوات كردووەو ئەوئەندەى
تريس بۆ تۆ.

^(۱) لە بەهەشت خۆشتەر ئەم كوڤتوكۆيە

تەنزىل روتبەيە ئەم داواى تۆيە!

بابەس بىن نازىز! وركى منالى

(وەرگىز)

بۆ تەتەى بەهەشت تاكەى دەنالى!

۵۷۰۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يُدْخِلُ اللَّهُ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ بِرَحْمَتِهِ وَيُدْخِلُ أَهْلَ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ: انْظُرُوا مَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا حُمَمًا قَدِ امْتَحَشُوا. فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ أَوْ الْحَيَا فَيَنْبُتُونَ فِيهِ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ إِلَى جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَوْهَا كَيْفَ تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً. رواه مسلم والبخاري في الرقائق^(۲):

ئەبو سەعیدی خوردی (خودای ئازادی بن) فەرمووی: خۆشەویست (دیوودی خودای لەسەری) فەرمووی: ئەوەی بەهەشتی بن خودا بە رحمەتی خۆی کێ ئارەزوو بکا دەیاتە بەهەشت، دوزەخییەکانیش دەخاتە دوزەخەو پاشان دەفەرموی: چاوبگێرن بەناو دوزەخا هەر کەسیکتان چاوپێ کەوت کە لەناو دڵیدا بەقەد سەنگی دەنکە خەرتەلەین ئیمان و باوەر هەبن لە دوزەخ دەری بهێنن، لەسەر ئەم فەرمانە مەزنە ی خودا خەلکیکی زۆر لە دوزەخ دەردەهێنن، وەک سووتەمەرپۆ بوون بەقەرەبرووت، ئەوجا هەلیان دەدەنە ناو چۆمی ژیانەو یە فەرمووی: هەلیان دەدەنە ناو رووباری بارانەووە، جا لەناو ئەوچەمەدا سەر لەنوی وەک تۆمە ی کەنار ئاو دەپوینەو، خۆ دیوتانە دانەویڵە ی دەم لافاو چۆن لە قەراخەو لەناو ئاوماڵە کەدا دەگیرسیتەووە سەوزوشین دەبیتهو، لە سەرەتاووە چووژەرەکی زەردباویکی بێ هیزی لاوازی نووشتاویە، بەلام لەپەر دەکەوێتە خۆی و گەورەو بۆشناخ دەبن ئەوانیش ئاوا. (م/ت).

۵۷۰۶- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَمَّا أَهْلُ النَّارِ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُهَا فَإِنَّهُمْ لَا يَمُوتُونَ فِيهَا وَلَا يَحْيَوْنَ وَلَكِنْ نَاسٌ أَصَابَتْهُمْ النَّارُ بِذُنُوبِهِمْ - أَوْ قَالَ بِخَطَايَاهُمْ - فَأَمَاتَهُمْ إِمَاتَةً حَتَّى إِذَا كَانُوا فَحَمًا أَدِنَ بِالشَّفَاعَةِ فَجِئَ بِهِمْ ضَبَائِرَ ضَبَائِرَ فَبُثُّوا عَلَى

(۲) تجرید البخاری = مختصر صحیح البخاری/ ۱ ل- ۴۱ رقم/ ۲۱ = ۴۵۸۱، ۴۹۱۹، ۶۵۶۰، ۶۵۷۴، ۷۴۳۸،

أَهَارِ الْجَنَّةِ ثُمَّ قِيلَ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ أَفِضُوا عَلَيْهِمْ. فَيَبْتُغُونَ نَبَاتَ الْحِجَّةِ تَكُونُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ. فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ كَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ كَانَ بِالْبَادِيَةِ^(۳):

دیسان فہرمووی: خوشہ ویست (دروود سلاوی خودای لہسہریں) فہرمووی: ئہو دوزہ خییانہ‌ی کہ بہ ئیجگاری دوزہ‌خین ئہوانہ ہتا ہتایہ لہسہر ئہم حالہ دہمیننہ وہ نہ ئہوہتہ بو خویان بمرن و بہ مردن لہ ئیش و ئازاری دوزہ‌خ قورتاریان ببی، نہ ئہوہتہ بہ خوشی و ئاسوودہیی بو خویان بژین. بہ لام ئہو دوزہ خییانہ‌ی کہ خاوەن باوەرپن و بہووی تاوانہ وہ. یا فہرمووی: بہووی گوناہوہ دووچاری ناگریبون ئہوانہ لہ پاش ماوہیی لہسہر فہرمانی خودا ناگرہ کہ بہ مراندن دہیان مریئنی، ہتا دہبن بہ خہلوز، تا ماوہی ناو دوزہ خیان تہواو دہبی، بویہ ئہیان مریئنی تا ہست بہ ئیش و ئازاری زوری دوور و دریژ نہکەن، ئہوکاتہ ریگای تکاو تکاکاری دہدری، لاشہکانیان لیروہ لہوئی وەک پارچہ گہمپہ سہپاون بہ سہریہ کاو، کوہل کوہل بوون بہسپرہو پہستراون بہسہریہ کا، لہسہر ئہو حالہ تہختہ تہختہ کوہل کوہل دہیان ہیئنو، لہ گوئی جوگا ئاوہکانی بہہشت وەک شمەک ہلایان دہریژن دہلین: ئادہی ئہی بہہشتییہکان! ئاو بکەن بہسہریاندا، ئتر بہو ئاوہ وەک تومہی ناو ئاوماک دہژیننہ وہو بہرہ بہرہ شین دہبنہ وہو زیندوو زیت دہبنہ وہ. ہندی لہ ئامادہ بوانی ناو کوپرہ کہ فہرمووی: دہلئی پیغہمبەر (دروودی خودای لہسہریں) زور لہ دہشت و دہر ژیاوہ بویہ وا بہم شیوہیہ شارہزایی چاکی لہ چوئیتی حالی کەژو کیوہیہ! (م= ئیمامی موسلیم - رمزای خودای لیبین).

۵۷۰۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزُونُ شَعِيرَةً ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزُونُ بُرَّةً، ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزُونُ دُرَّةً. رواهما مسلم والترمذي. فلربنا كل حمد وكل شكر^(۴):

(۳) مسلم. ایمان: ۴۵۸. ابن ماجہ. زہد/ ۴۳۰۹ تحفة الأشراف/ ۴۳۴۶.

(۴) مسلم. ایمان: ۴۷۷. بخاری. ایمان: ۴۴ = تجرید/ ۱ ل- ۶۳ رقم/ ۴۱ = ۴۴۷۶، ۶۵۶۵، ۷۴۱۰، ۷۴۴۰، ۷۵۰۹، ۷۵۱۰، ۷۵۱۶.

ئەنەس (رمزای خودای لیبی) دەفهرموئ: خوشەویست (دروود و سلامی خودای گهردی
 لەسەرب) دەفهرموئ: ئەوی بلی: لا اله الا الله: هەر یەزدانی پاک خودای راست و
 دروستەو بەس، لە هەمان کاتدا بەقەد سەنگی دەنکە جۆیی چاکە لەناو دلیا
 هەبێ لە دوا رۆژدا زوو یا دەرنگ لە ناگری دۆزهخ دەردهچێ هەروا ئەوی
 کیشی دەنکە گەنم، یا سەنگی بچووکتین میروو لە خێرو چاکە لەناو
 دلیایی لە ناگری دۆزهخ دەردهچێ! (م/ت).

۱۲۲) چۆنیتی بەههشت و باسی کارگوزارانی بهههشت:

صفة الجنة و (ذکر خدما

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ، بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَّعِينٍ، لَا
 يَصُدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ، وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ، وَلَحْمٍ طَيِّرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ، وَحُورٌ عِينٌ،
 كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ، جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ - سورة الواقعة - ۱۷/۵۶ - ۲۴}.

نۆکه‌ری هه‌میشه جه‌هێلی بۆشناخ که هه‌وه‌لی ده‌میان بێ، که نه‌مرو
 پایه‌داربن، به‌سه‌ریاندا ده‌گه‌ڕێن، که مه‌ربه‌سته‌ن بۆ خزمه‌تیان، سینی پرسه‌ر
 له‌ پیا‌له‌و فنجان و کووبی پر شه‌رابیان پییه‌، جۆره‌ها سوراحی و مه‌سینه‌ی
 جوان جوانیان پییه‌، که پرن له‌ جۆره‌ها خواردنه‌وه‌ی خوش و پاک و نایاب،
 ده‌گه‌ڕێن به‌سه‌ریاندا، به‌ تایبه‌ت مه‌ی و باده‌یی له‌و پیا‌لانه‌دا ده‌گه‌ڕێن
 به‌سه‌ریاندا که له‌سه‌ر چه‌شمه‌یی هه‌ل ده‌قوڵێ که قه‌ت وشک نا‌کا و هه‌میشه
 له‌به‌ری ده‌روا، مه‌ی و باده‌ی به‌هه‌شت مه‌ینۆش مه‌ست و سه‌رخۆش نا‌کا، وه‌ک
 عه‌ره‌قی دنیا نابێ به‌هۆی سه‌ر ئیشه‌وه‌ خوشی و بێ ریزی و سووک و تپۆیی،
 هه‌روه‌ها ئەو خزمه‌تچیانه‌، میوه‌ی نایابی هه‌لبژاردە، گوشتی ناسکی مه‌ل و
 په‌له‌وه‌ر به‌دلی خۆیان هه‌ل‌ده‌بژێرن و چه‌زیا‌ن له‌چی بێ پێشکه‌شیان ده‌که‌ن،
 هه‌روه‌ها په‌ری سوورو سپی، چا‌وره‌شی، چا‌وقه‌وی، چا‌و جوان که له‌ سافی و
 ئاوداری و ناسک و نازاداریدا ده‌لیی په‌ره‌ی گوڵن، یا ده‌لیی مرواری بێ گه‌ردی
 بێ تۆزو گه‌ردن، هه‌روه‌ها ئەم په‌ری یانه‌یش دین به‌ ده‌وریاندا و ده‌بن به‌
 هاو‌ده‌م و هاوسه‌ریان، ئاوا ئەو به‌خته‌وه‌رانه‌ له‌ ئەنجاما له‌ پاش هه‌ول و

تیکۆشان و رهنجیکی جوان و صهبرو ئارام گرتن له‌بهر باری خودادا، له‌سه‌ر زه‌حمه‌تی ژین، له‌سه‌ر جیبه‌جیکردنی فه‌رمانی دین، شاد ده‌بن به‌مرازی خۆیان و ده‌گه‌ن به‌به‌شی باشی خۆیان و پاداشی چاک له‌سه‌ر چاکه‌کانیان وهرده‌رگن و له‌سیبهر و به‌ری باخی رهنجه‌شانی خۆیاندا ده‌حه‌سینه‌وه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وُلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُذُلًا مَّنْثُورًا، وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلَكًا كَبِيرًا، عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُدُوسٌ خُضَرٌ وَسَبْرَقٌ وَحُلُوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا، إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَّشْكُورًا - سورة الإنسان - ۷۶ / ۱۹ - ۲۲}.

واته: نۆكه‌ر هه‌وه‌لی ده‌میان بێ، نه‌مرو جاوید بن، له‌ده‌وریان ده‌گه‌ڕێن، كه‌مه‌ر به‌سته‌ن بۆ خزمه‌ت، له‌به‌رچاو ده‌لێی دو‌پو‌گه‌وه‌رن، ئه‌وه‌نده‌ پاك و ناوچاوان رووناك و ئیسك سووك و رووخۆش و ره‌فتار به‌رزن، وا به‌چۆست و چالاکی و چابووکی دین و ده‌چن به‌ناو مه‌جلیسدا ده‌لێی ترش و خوین، یا ده‌لێی گۆی ملوینكه‌ی مرواری پچراوه‌ن. له‌هه‌رلاسه‌یر ده‌كه‌ی هه‌ر نازو نیعمه‌ت و مولك و سامان و به‌هره‌یه، جل و به‌رگی ئاوڕیشمی سه‌وزی ناسك و نه‌رم و ئه‌ستوو‌رو ته‌نکیان له‌به‌ردایه، بازنی زی‌پو زی‌وینیان له‌ده‌ستدایه، خودا بۆ زی‌ده‌ ریزو قه‌درگرتن به‌ده‌ستی خۆی باده‌یه‌کی پاکی پاكه‌وه‌كه‌ریان ده‌رخوارد ده‌دا، ئیتر ئه‌وه‌ی ده‌یخواته‌وه ناودۆ و ده‌روونی ده‌شواته‌وه، له‌خۆشیی هه‌ستی و له‌ززه‌تی حیسه‌سی مه‌یل ب‌پ‌ری ده‌كاو، دۆ ده‌داته ته‌ماشای جه‌مالی یه‌زدانی، له‌ززه‌ت و چیژو خۆشی له‌شادبوون به‌دیداری خودای میهره‌بان وهرده‌گه‌ڕێ و له‌غه‌یری خودا مه‌یل ب‌پ‌ر ده‌بێ و مانی به‌مانیی یه‌زدان ده‌بێ، یه‌كه‌ ده‌م لی‌ی ب‌ی ناگابێ وكه‌ ماسی له‌ئاو داب‌راو ده‌خنكێ! مژده‌یان ده‌ده‌ن و پ‌ییان ده‌لێن:

ئه‌مه‌یه‌ پاداشی باشی كرده‌وه‌ی چاكه‌ی ئیوه، هه‌ول و كۆششی ئیوه به‌زایه‌ نه‌چوو، ئه‌وه‌تانی خودا لی‌ی قه‌بوول كردن، پاداشی باشی له‌سه‌ری

دانه‌وه، بۆتان بوو به مایه‌ی سوپاس و ستایش و شۆره‌ت و ناوی جوان و سه‌ربه‌رزی و روسووری هه‌ردوو جیهان^(۱).

۵۷۰۸- فهرموده‌ی (اعدت لعبادی الصالحین مالا عین رات..) له‌م شوینه‌دا رابورد → (ب- ۷ ز- ۱۵ ل- ۸۴ ف- ۲)^(۱).

۵۷۰۹- له‌ کیتابی جیهادا له‌ سه‌ر باسی (فی فضل الجهاد) دا رابورد فهرموده‌ی (لقاب قوس أحدکم فی الجنة..) تاد^(۲).

۵۷۱۰- عَنْ سَهْلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مُتَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَوْضِعُ سَوَاطِئِ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. رواه البخاري في بدء الخلق. نَسَأَلُ اللَّهَ رِضَاهُ وَالْجَنَّةَ آمِينَ^(۳).

سه‌هل (خۆشبوویی خودای نێبی) ده‌فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودو سلاری خودای نێبی) فه‌رمووی: به‌قه‌د جیگه‌ی قه‌مچییه‌ک له‌ به‌هه‌شتا چاکتره‌ له‌ هه‌موو جیهان و له‌ هه‌رچی له‌ ناو جیهاندا هه‌یه (بوخاری - ره‌زای خودای نێبی).

(۱) ته‌ماشای به‌هه‌شتنامه‌که‌ی کۆتایی نهم باسی به‌هه‌شته‌و پێشه‌گییه‌که‌ی به‌هه‌رموو. خوینه‌ری نازیزا گوێگری خۆشه‌ویست! هه‌زده‌که‌م نهمه‌ بزانی. له‌ رافه‌ی نایه‌ته‌کان، له‌شی کردنه‌وه‌ی فه‌رمووده‌کان و له‌ لێک دانه‌وه‌یان دنیایه‌، سویندم به‌ زاتی که‌ زاتی خودایه‌ شک نایه‌م که‌ بۆ هه‌وا و هه‌وس له‌ خۆمه‌وه‌ به‌بێ پشت به‌ستن به‌ سه‌رچاوه‌یه‌کی روون ته‌فسیری نایه‌تی، یا ته‌رجه‌مه‌ی هه‌دیسێکم نووسی، له‌ سه‌رانه‌ری نهم کتێبه‌ پیرۆزه‌دا به‌هه‌موو به‌رگه‌کانیه‌وه‌. که‌سێ به‌ وردی سه‌رنجی سه‌رچاوه‌کانی نهم ته‌رجه‌مه‌یه‌ بدا، که‌ تا ئیستا چه‌ند جار باسیانم کردوه‌، نه‌وسا ده‌زانی که‌ به‌نده‌ به‌ باشی له‌ سه‌رچاوانه‌ حالی بووم و گه‌ئ له‌ هیما و په‌رمزبانم روون گردۆته‌وه‌. وه‌ئ ئه‌وه‌نده‌ هه‌یه‌ رای ئه‌و سه‌رچاوانه‌ش له‌ ناو خۆیاندا یه‌ک نییه‌، گه‌ئ جار رای جه‌لاله‌ین له‌ رای به‌یزاوی جیا، رای نه‌وه‌ی له‌ رای عه‌ینی یا عه‌سقه‌لانی جیا، گرنگ نه‌وه‌یه‌ واتا که‌ی من لێکم داوته‌وه‌ له‌ یه‌کێ له‌و رایانه‌ به‌دەر نییه‌. (وه‌رگێڕ)

(۱) تقدم مجلد سابع. تسلسل/ ۱۵ رقم/ ۴۰۳۳/۲.

(۲) تقدم مجلد ثامن. تسلسل/ ۱۵ رقم/ ۴۲۰۰/۴.

(۳) تجريد البخاری = التجريد الصريح = مختصر صحيح البخاری/ ۲ ل- ۳۱۷ رقم/ ۱۱۹۱ = ۲۸۹۲،

۲۷۹۴، ۳۲۵۰، ۲۶۱۵، ۲۷۹۲، ۲۷۹۶، ۶۵۶۸. راجع تجريد رقم/ ۱۱۵۰ = ۲۷۹۲ فتح. مسلم. ایمان: ۴۸۵۴.

۱۳۴) باسی خانووی بههشت و خاگ و زیخ و چهوی

بناء الجنة وحصاؤها وترايبها

۵۷۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مِمَّ خُلِقَ الْخَلْقُ؟ قَالَ: مِنَ الْمَاءِ. قُلْنَا الْجَنَّةُ مَا بَنَّاوْهَا قَالَ: لَبَنَةٌ مِنْ فِضَّةٍ وَلَبَنَةٌ مِنْ ذَهَبٍ وَمَلَأَهَا الْمِسْكُ الْأَذْفَرُ وَحَصَبَاوْهَا اللَّوْلُوُ وَالْيَاقُوتُ وَثُرْبَتُهَا الزَّعْفَرَانُ مَنْ يَدْخُلُهَا يَنْعَمُ وَلَا يَبْأَسُ وَيُخْلَدُ وَلَا يَمُوتُ لَا تَبْلَى ثِيَابُهُمْ وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُمْ. ثُمَّ قَالَ: ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَالصَّائِمُ حِينَ يُفْطِرُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا فَوْقَ السَّمَاءِ وَتُفْتَحُ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَيَقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ وَعِزَّتِي لِأَنْصُرُكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ. رواه الترمذي^(۱):

ئەبو هورەیرە (خودای فی رازی بن) فەرمووی: عەرزی حەزەرەتم کرد: قوربان! دروسکراوان لەچی دروست کراون؟ فەرمووی: لەئاو. گوتمان: خانووی بەهەشتت لەچی دروست کراوە؟ فەرمووی: خشتی لە زیوو خشتی لە زیر، ناواخن و ناوچینەکە ی میسکی فرە بۆن خوشە، چەووزیخەکە ی مپواری و یاقووتە، خاک و خۆلەکە ی زەغفرانە، ئەوە ی تی ی بچی دەکەو ی بەسەر خوشی و نازو نیعمەتدا، هەتا هەتایە ناخوشی نابینی، هەتا هەتایە بەخوشی دەژی قەت نامری، جلیان نەکو ۆ دەبی و نە دەدری، قەت پیر نابن، هەمیشە لاو جەهیل دەبن. ئەوجا حەزەرەت (دروودی خودای لەسەری) فەرمووی: ئەم بەشە یە ی ئەم فەرموودە یە لەسەر باسی - الدعاء المقبول - دا رابورد. (ت).

۱۳۵) چینهکانی بههشت و دەرگاکانی و پایه‌کانی

طبقات الجنة وأبوابها ودرجاتها

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ - سورة يونس - ۹/۱۵}.

^(۱) سكت عن درجته الشارح.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ - سورة يونس - ۱۰ / ۲۵}.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا، خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا - سورة الكهف - ۱۸ / ۱۰۷ - ۱۰۸}.

(ب - ۷ ز - ۱ ل - ۱۶).

وَقَالَ تَعَالَى: {عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنتَهَى، عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى - سورة النجم - ۵۳ / ۱۴ - ۱۵}.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ، {جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ - صدق الله العظيم - سورة البقرة - ۷/۹۸ - ۸}.

لهم ثایه‌ته پیروزانه‌دا نه‌م زانیاریانه‌مان بو‌روون ده‌بیته‌وه: که موسولمانانی خاوه‌ن باوه‌پی ساخ‌ی ته‌واو، خاوه‌نی چه‌ندین کرده‌وی باش، خودا به‌هوی پیروزیی نووری نیمانه‌وه ده‌یانخاته سهر ریگه‌ی به‌هشت، له‌دوا روژدا ده‌یانباته ناو به‌هشتانی نازو نیعمه‌ت، که قورئان ناوی ناو: جه‌نناتی نه‌عیم، ئاو که سهرچاوه‌ی هه‌موو جو‌ره ژیانیکه له هه‌موو لایه‌کیانه‌وه کفاره‌ی دئی، به‌بن باخه‌کانیاندا، له‌ناو کو‌شک و حه‌وشه و ته‌لارو ماله‌کانیاندا، خودا هه‌میشه بانگه‌وازی ناگاداری کردنه‌وه له ئیوه ده‌کا که به‌هوی باوه‌پی ساخ و کاری باشه‌وه خو‌تان بگه‌یه‌ننه نه‌و به‌هشته‌ی که خانه‌ی بیوه‌یی و خو‌شی و سه‌لامه‌تی و ئاشتییه و قورئان پیی ده‌فه‌رموی: (دار السلام). بزائن ته‌وفیق به ده‌ست خودایه، هه‌رکه‌سی خو‌ی مه‌یلی هه‌بن ریگه‌ی راستی پی نیشان ده‌دا، ئیتر به کوردی و کورتی، کورت و پوخت پی‌اوی خاوه‌ن باوه‌پی ساخ، خاوه‌نی کرده‌وی باش له به‌هشته‌ی به‌ریندا ده‌ژی، به ژیانیکه زور خو‌ش، به‌بیوه‌ی، به‌بن ئیش و ئازار، خودا لیی رازییه، ئه‌ویش له‌خودای خو‌ی زور مه‌منونه، به ژیانیکه نه‌پراوه‌ی جاویدان، چین و پایه‌ی به‌هشت زور مه‌منونه، به ژیانیکه نه‌پراوه‌ی

جاویدان، چین و پایه‌ی به‌هشت زور زورن و کومه‌ل کومه‌لن، وه کومه‌له‌ی جه‌نناتی نه‌عیم، وه داری سه‌لام، وه کومه‌له‌ی جنناتی فیرده‌وس، وه جه‌ننه‌تی مه‌ئوا، وه کومه‌له‌ی جه‌نناتی عهدن، له راستیدا ئیمان و باوه‌ری ساخ و کرده‌وی باش و ترسی خوداو ئومیدی قه‌وی به‌رحمه‌تی خودا مایه‌و سه‌رچاوه‌ی هه‌موو به‌هریه‌کی هه‌ردوو جیهانه.

۵۷۱۲- → (ب - ۲ - ز - ۲۶ - ل - ۷۲ - ف - ۱۳۰۱/۴) لی‌ره‌دا نه‌م پتریه‌هیه: (فی الجنة ثمانية أبواب: له به‌هشتا هه‌شت دهرگا هیه) → (ب - ۲ - ز - ۲۶ - ل - ۷۱ - ف - ۷ + ۲ = ژماره ۱۲۹۹/۲ وه ژماره ۱۳۰۴/۷)^(۱).

۵۷۱۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: بَابُ أُمِّي الَّذِي يَدْخُلُونَ مِنْهُ الْجَنَّةَ عَرْضُهُ مَسِيرَةُ الرَّأْكِبِ الْجَوَادِّ ثَلَاثًا ثُمَّ إِلَهُمْ لِيَضْغَطُونَ عَلَيْهِ حَتَّى تَكَادَ مَنَاكِبُهُمْ تَزُولُ. رواه الترمذي^(۲).

ئیب‌نو عومەر (ره‌زای خودایان لی‌بن) فه‌رمووی: که‌زهرت (دروودی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: دهرگای تۆمه‌تم که‌ لی‌وه‌ی ده‌چنه‌ ناو به‌هه‌شت سێ رۆژه‌ ری‌یه، به‌رویی‌نی سواری ئه‌سپی ره‌سه‌نی چاک، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا هه‌شتا به‌پاله‌ به‌ستویه‌کی وا ده‌چنه ژووره‌وه خه‌ریکه‌ شانیان له‌جێ بجێ (ت).

۵۷۱۴- له سه‌ره‌تای نامه‌ی خه‌بات و تی‌کو‌شاندا رابورد، یه‌که‌م فه‌رمووده^(۳):

۵۷۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فِي الْجَنَّةِ مِائَةٌ دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ مِائَةٌ عَامٌ^(۴):

له ئه‌بو هوره‌یره‌وه (ره‌زای خودای لی‌بن) له که‌زهرته‌وه (دروودی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: له به‌هه‌شتا سه‌دپایه‌ هیه، له نی‌وانی هه‌موو دوو پایه‌یه‌کا سه‌د سه‌اله‌ ری‌یه (ت- س/ح).

(۱) تقدم في مجلد ثانى. تسلسل/ ۲۶ /رقم/ ۱۳۰۱/۴ + مجلد/ ۲ /تسلسل/ ۲۶ /رقم/ ۱۲۹۹/۲ و رقم/ ۱۳۰۴/۷.

(۲) سكت عن درجته الشارح.

(۳) تقدم مجلد ثامن. تسلسل/ ۱۱ /رقم/ ۴۲۹۷/۱.

(۴) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۷۱۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ لَوْ أَنَّ الْعَالَمِينَ اجْتَمَعُوا فِي إِحْدَاهُنَّ لَوَسِعَتْهُمْ^(۵):

ئہو سہ عید (رمزای خودای نبی) لہ حہزرتہوہ (دیوادی خودای لہسہرین) دہفہرموی: لہ بہہشتا سہد پایہ ہہیہ، ئہگہر ہہرچی خہلک ہہیہ لہ یہکیکاندا کوبینہوہ دہیانگریو بہشیان دہکا. (ت- س/ غریب)

۵۷۱۷- وَعَنْ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (وَفَرَشَ مَرْفُوعَةً...) → (ب- ۷ ز- ۳۹ ل- ۱۷۶ ف- ۲)^(۶).

۱۳۶) سہرچاودہو رووبارہکانی بہہشت : (أنهار الجنة وعیونہا)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ - سورة الرعد - ۱۳ / ۳۵}.

واتہ: چوئیتیئہنتیکیو نہستہقی ئہو بہہشتہ نازدارہ کہ بہلینی پی دراوہ لہ لایہنی خوداوہ بو خاوہن تہقواکان، کہ خویان دہپاریزن لہ کاری بی شہرعی و نارہوا ئاویہ: جوبارانی زوری جوان جوان بہ بن دارو درہخت و میرگ و باخ و چہمہن و گول و گولزارہکانیا، بہناو تہلارو گویشک و ہودہو بالہخانہو خان و ژیر خانہکانیا، زور بہجوانی دہخولیتہوہ، ہہیہ جوباری ئاوی سازگاری شیرینہ، ہہیہ جوگہی پالفتہی ہہنگوینہ، ہہیہ روباری مہی و شہراب و بادہی پاکی رہنگینہ، ہہیہ چہمی شیری سافہ، لہ گہروودا گہوارایہ، بہری دارہبہریہکانی، میوہی درہخت و باخہکانی ہہمیشہیین و ہہموو کاتئ بہردہوامن، سیبہری خہست و فیئک و خوشیشی ہہروا بہردہوامہ، ئہم بہہشتہ ناسک و نازدارہ ئہنجامی رہنجہشانی ئہو زاتہ خودا پیداوانہیہ کہ لہ خودا دہترسن، کہ پاریز لہ گوناہ دہکەن، کہ شہرم و شکو لہ ہق دہکەن. ئہنجامی ژیانی کافرہکانیش ناگری دوزخہ.

(۵) رواہ الترمذی بسند غریب (شرحہ).

(۶) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل/ ۲۹ رقم/ ۴۱۴۷/۲.

وَقَالَ تَعَالَى: {فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ - سورة الرحمن - ۵۵ / ۵۰}.

واته: ههیه له ههیهکی له و بههشتانه دا دوو کاریز هه میشه ئاویان له بهر ده پروا.

وَقَالَ تَعَالَى: {فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَاحَتَانِ - سورة الرحمن - ۵۵ / ۶۶}.

واته: له و بههشتانه دا دوو سه رچاوه ههیه فواره ده کهن.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى - سورة محمد - ۴۷ / ۱۵}.

واته: شیوهی شیرینی بههشت و حالی غه ریبی ئاوایه، له سه ر گهفت و به لینی خودا تاپو ده کری له سه ر نه هلی ته قوا، پره له چه و روباری ئاوی پاکی شیرینی بوخوشی سازگار، هه روا پره له چه و روباری مهی و باده و شه راب، تام و بوئیکی زور خوش و به له زه تی ههیه له ده می نه وانده که ده بخونه وه، پره له چۆمی هه نگوینی پالفته.

۵۷۱۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: سَيِّحَانٌ وَجَنِّحَانٌ وَالْفُرَاتُ وَالنَّيْلُ كُلٌّ مِنْ أَنْهَارِ الْجَنَّةِ. رواه مسلم^(۱):

ئه بو هورهیره (خوشنوودی خودای لیبن) فه رمووی: پیغه مبه ر (دیودی خودای له سه ربن) فه رمووی: سه یحان و، جه یحان و، فورات و، نیل هه موویان له رووباره کانی بههشتن (م).

۵۷۱۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الْكَوْثَرِ فَقَالَ: ذَلِكَ نَهْرٌ أَعْطَانِيهِ اللَّهُ يَغْنَى فِي الْجَنَّةِ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ فِيهَا طَيْرٌ أَعْنَاقُهَا كَأَعْنَاقِ الْجُرُزِ. قَالَ عُمَرُ إِنَّ هَذِهِ لَنَاعِمَةٌ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكَلْتُهَا أَنْعَمُ مِنْهَا^(۲):

(۱) مسلم. جنه ونعيمها: ۷۰۹۰.

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

نه‌نه‌س (خوشنودی خودای نین) فره‌مووی: له باره‌ی که‌وسه‌ره‌وه پرس‌یاریان
له پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌س‌رین) کرد، فره‌مووی: نه‌وه رووباریکه‌ واه به‌ه‌شتا،
خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر داویتی به‌من، له‌شیر سپیتره‌و له‌ه‌نگوین شیرینتره‌،
جوړه‌ مه‌لیکی وای واتیادا گه‌ردنیان وه‌ک گه‌ردنی وشر وایه.

عومه‌ر فره‌مووی: به‌راستی نه‌و مه‌لانه‌ ناسک و نازدارن. پیغه‌مبه‌ریش
(درویدی خودای له‌س‌رین) فره‌مووی: نه‌و که‌سانه‌ی که‌ ده‌یانخون گه‌ئی له‌وان ناسک و
نازدارترن. (ت-س/ح).

۵۷۲۰- عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَحْرَ الْمَاءِ وَبَحْرَ الْعَسَلِ وَبَحْرَ اللَّبَنِ وَبَحْرَ الْخَمْرِ ثُمَّ
تُشَقُّ الْأَنْهَارُ بَعْدُ. رواهما الترمذي^(۳):

حه‌کیمی کوپی موعاوییه له باوکییه‌وه (رمزای خودایان نین) له پیغه‌مبه‌ره‌وه
(درویدی خودای له‌س‌رین) فره‌مووی: له به‌ه‌شتا ده‌ریای ناوو، ده‌ریای ه‌ه‌نگوین و،
ده‌ریای شیرو، ده‌ریای مه‌ی ه‌یه، نه‌وجا ه‌ه‌موو رووباره‌کانی تری به‌ه‌شت
له‌م چوار رووباره‌ گه‌وره‌یه‌وه ه‌لده‌گیرین، وه‌ک ما‌کاوو جو‌گه‌کانی سه‌ری!
(ت-س/ص).

۱۲۷) دارو دره‌خت و میوه‌ی به‌ه‌شت : (أشجار الجنة وفاكهتها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، ذَوَاتَا
أَفْنَانٍ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِمَا عِتَانٌ تَجْرِيَانِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ،
فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، مُتَكَيِّينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ
إِسْتَبْرَقٍ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ
يَطْمِئِنَّهُنَّ أَنْسَ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا
الْإِحْسَانُ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّاتٍ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ،

^(۳) رواه الترمذي بسند صحيح.

مُذْهَمَتَانِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِمَا فَاكِحَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، لَمْ يَطْمِئِنَّهُنَّ أَنْسَ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، مُتَكَبِّينَ عَلَى رُفْرَفٍ خُضِرَ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٌ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ، تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ - سورة الرحمن - ۵۵ / ۴۶ - ۷۸.

واته: ههیه بو کهسی که بهراستی له گهورهیی و پایهو شان و شکوی خودای گهوره بترسی دوو بههشت، دووباخ و سهرا، که پرن له کوْشک و ته لارو باله خانه و ژیرخان و خانوبه ره ی رازاوه، ههروا پرن له پهری و هاوسه ری حه لال و که نیزو کاره که رو نوکه رو خزمه تکار، پرن له داری به ری و ره زو داری گول و گژو گیاو گول و گولزار دوو سه رچه شمه ی گه وره وه ک ماکاو به ناویانا، به هه موو کون و قوژبنیکیاندا به ناره زووی دلی دانیشتوو هکانیان وه ک بو ری ساردو گهرمی نه م چهرخه، له سه رو له خوار، ده خولینه وه له هه موو میوه یی دوو جو رهیه، وه ک ته پرو وشک، کو و تازه، فه ریک و گه ییوو، به پرو له و کامل، ناسراو نه ناسراو، نه و له خودا ترسانه له ناو نه و بهه شته ناسک و نازارانده دا ته واو بی ترسو دلیا ده بنو، وه ک ناغای مالی خو یان پشتی لی دده نه و راحه تی خو یان وه رده گرنو، له سه ر نوین و فه رش و دوشه ک و رایه خی چاکی نایابی وا که ناوه خن و به ره که شیان له باشتین قورماش بی، وه ک ناو ری شمی ساخو، دیباجی نه ستوو رو ره قی بی مامه ند له نایابیدا، نه و ناغایانه له سه ر نه مانه پال دده نه وه و هه ست به حه وانه وه و حه سانه وه ده که ن. سه رین، پشتی، بالیف، دوشه ک، قالی، هه رچی دل ده یخوای له بهه شته ههیه، ئیتر له هه موو لایه که وه مایه ی حه وانه وه و به ختیار بیان بو ناماده کراوه، له لایه که وه خانوبه ره ی ری کو پیکی جوان، باخ و بو لایه جوانی که س نه دیو، پر گول و ریحانه و گولزارو لاله زار، دیمه نی ره نگینی شیرینی دلگیری دلرفین، قاپ و قاچاخ ی زیرو زیوین، جل و بهرگ و خشلی جوانی گه وه رو یاقوت و

زومپووت و مروارى و مەرجان و ئەلماس و شتى لەمانەيش چاكتەر، لە ھەمووى سەيرتەر بەرى باخەكانيان ھەميشەىە دەسبەرەو بەبئى ھىچ ئەرگ و زەحمەتى بئى رنەو بىخۆ، لەلايەكى تروە پەرى و حۆرى ناسك و نازدارى چاوقەوى، چاوان، چاورەشى برۆقەيتانى، رەنگى سپى و سوور وەك ياقووت و مەرجان، ساف و ئاودارو لووس و پووس وەك گۆى مروارى، تا بلىي رەفتار جوان، شيوە شيرين، خو و بەرز، دەنگو رووخۆش، مێردپەرور، چاويان بپروەتە ھاوسەرەكانى خويان و بەس، بەكچى كەوتوونەتە لايان، لە پيش ئەواندا كەس دەستى بۆ نەبردوون، نەمروۆ و نە پەرى. بەلئى ئەمە پاداشى ئەو لە خودا ترسانەىە، چونكە پاداش لە چەشنى كردارە، پاداشى چاكە ھەرچاكەىەو پاداشى خراپەيش ھەر خراپەىە.

پاداشيش بەپيى چاكى و چۆنىتى و چەندىتى و خراپى كردارە، لەبەر ئەو، ئەزانەى كەوان لە پاىەى دووھەدا، بۆ ئەوانيش سەر و دوو بەھەشت ھەىە، بەلام بۆ خوۆشى ناگەنە دوو بەھەشتەكەى پيشوو، وەلئى ئەم دوو بەھەشتەى ئەمانيش لەبەر زۆرى و چرى و پرى دارو درەخت و سەوزايى و شينايى و سيبەرى دارو درەخت و گول و ريحانە لە دوورەو رەش دەكەنەو و رەشباو دەرئوینن، ئەمانيش دوو كاريزيان تياداىە، وەك فوارە لەسەرچاوەكەيانەو ھەميشە ھەل دەقولىن، ئەوجا بەناويانا شوين بە شوين و باخ بە باخ و ھۆدە بە ھۆدە دەخولىنەو، ميوەىەكى چاكى نايابى زۆرو مشەيان تياداىە، لە ھەموو جۆرى، وەك خورما و ترى و ھەنار و ھەنجىرو زەيتوون و مۆزو گويزو خەيارو كالكە، لەناو ئەو دوو بەھەشتەو ھۆدەو سابات و دەوارو شوينەكانى تريدا پەرى نازدارو جوان و پاكيژەو سەلارو داوينپاك و خو و بەرز ھەن، كە كەس دەستى بۆ نەبردوون، بە كچى چوونەتە لای مێردەكانيان و ھەموو جاريكيش كە دەچنە لايان دەبنەو بە كچ، پال دەدەنەو لەسەر چەن پشتى سەوزى ناياب، كە لەبەر نايابى و دەگمەنى و فرەناسكى و نازدارى و جوانى و بئى وينەى دەلئى لەشارى عەبقەرەو ھاتوون، كە شارى جنۆكەكانەو لە باوهرى ئيوەدا ھەرچى شتى چاك بئى و عەجيب و عەنتىكەبئى ھى ئەو شارەىە، دەى ئەى بەرەى ئادەم! ئەى نەوہى

ئادەم! ھەروا ئەي بەرھەي پەري و جنۆكە ئيتەر بۆ پىي لە نازو نيعمه تەكانى خودا نانين، دەي ئەمانە ھەموويان چاكە و بەھرە و نازو نيعمه تى خودان كە لەگەل ئىوھەدا دەيكا، دەي كاميان بە نيعەت نازان و باوەرتان پىي نيبە، بەراستى دەرکەوت و ھەميشە ديارو نمايانە كە ناوى خودا زۆر پيرۆز و مووفەركە، ھەروا دەرکەوت كە پەرورەدگارى تۆپاك و پيرۆز و بى نەنگە و خاوەنى چاكە و خەلاتى گەرھەيە.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ، فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ، {وَوَطْلَحٍ مَّنْضُودٍ، وَظِلٌّ مَّنْدُودٍ، وَمَاءٌ مَّسْكُوبٌ، وَفَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ، لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ - سورة الواقعة - ۵۶ / ۲۷ - ۳۳}.

۵۷۲۱ - → (ب - ۷ ز - ۳۹ ل - ۱۷۵ - ف - ۱) (۱)

۵۷۲۲ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّكَّابُ الْجَوَادُ الْمُضْمَرَّ السَّرِيعَ مِائَةَ عَامٍ، مَا يَقْطَعُهَا (۲).

ئەبو سەعید (خودای ئازادی بێ) لە پیغەمبەرەو (دروودی خودای لەسەربێ) دەگیڕیتەو دەفەرموی: درەختی ھەییە لە بەھەشتا سواری ئەسپی خێرای زۆر چاک کە ئامادە کرابن بۆ قوچ و تەراتین، سەد سال بە غار بە بن لقەکانیدا دەروا ناگاتە ئەو پەری (ش/ت).

۵۷۲۳ - عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ وَذَكَرَ لَهُ سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى يَسِيرُ الرَّكَّابُ فِي ظِلِّ الْفَنَنِ مِنْهَا مِائَةَ سَنَةٍ أَوْ يَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا مِائَةَ رَاكِبٍ فِيهَا فَرَّاشُ الذَّهَبِ كَأَنَّ ثَمَرَهَا الْقِلَالُ. رواه الترمذي بسند حسن. اللهم حسن لنا الحال وأسعدنا في الدارين يا رحمن آمين (۳).

(۱) تقدم في مجلد سابغ. تسلسل/ ۳۹ رقم/ ۴۱۴۶/۱.

(۲) تجريد البخاری - مختصر صحيح البخاری ۲ ل - ۴۴۵ رقم/ ۱۳۱۵ = ۳۲۵۱ فتح الباري. راجع فتح رقم/ ۳۲۵۲ = تجريد/ ۱۳۱۶ = ۳۲۵۲، ۴۸۸۱، ۳۲۵۲ + تجريد رقم/ ۱۱۵۱ = ۲۷۹۳ فتح. مسلم. جنه ونعيمها: ۷۰۶۹. بخاری. رفاقك ۶۵۵۲، ۶۵۵۳. (۳) رواه الترمذي بسند حسن.

نہ سمنائی کچی ٹہو بہ کر (رمزای خودایان لیبین) فہرمووی: بہ گویئی خوّم گویم
لیبوو پیغہ مہر (درویدی خودای لہ سرین) لہ بارہی سیدرہ تولمونته ہاوہ دہیفہ رموو:
سہد سال سوار بہ سیبہری وردہلقہکانی دا دہروا۔ یا فہرمووی: سہد سوار
لہ سیبہریاندا دہحہوینہوہ، پہپولہی زیرینیان پیوہیہ، بہدہوری سیدرہدا
دہخولینہوہو لہ سہرلقہکانی دہنیشنہوہ، ٹہوہندہ عہنتیکہو سہیرن
نہ بیئتہوہ، بہرہکہی دہلئی کوپہلہی ہہجہرہ (ت-س/ح)۔

(۱۳۸) ہودہو مالی بہہشتیہکان : (غرف اہل الجنۃ)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {لَكِنَّ الَّذِينَ أَتَقُوا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مِّنِيَّةٌ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَ اللَّهُ لَآ يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ - سورة الزمر - ۲۰/۳۹}۔

حالی دوزہخییہکان ٹہوہ بوو باس کرا، بہلام کہسانئی کہ لہ خودای
خویان دہترسنو باوہری ساخو کردہوہی باشیان ہہیہ کوشکی چہن نہوم
بالہخانہی بلندو بہرزیان بوہہیہ، ہودہ لہ بان ہودہ، قات لہ بان قات
دروست کراون، ٹاو جوگہ جوگہ بہ ناویاندا لہ سہرو لہ خوار، دہخولیتہوہ،
ٹہم بہلینانہ گفٹی خودایہ، گفٹو بہلینئی خودایش ہہقہو راستہو
پاشگہزبوونہوہی تیادا نییہ۔

۵۷۲۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ
أَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءَوْنَ أَهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ كَمَا تَتَرَاءَوْنَ الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ الْغَائِرَ مِنَ
الْأَفْقِ مِنَ الْمَشْرِقِ أَوْ الْمَغْرِبِ لِتَفَاضُلِ مَا بَيْنَهُمْ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ يَلِكْ مَنَازِلُ
الْأَنْبِيَاءِ لَا يَبْلُغُهَا غَيْرُهُمْ. قَالَ: بَلَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ رِجَالٌ آمَنُوا بِاللَّهِ وَصَدَّقُوا
الْمُرْسَلِينَ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

(۱) تجرید البخاری = مختصر صحیح البخاری/ ۲ ل- ۴۴۶ رقم/ ۱۳۱۷ - ۳۲۵۶، ۶۵۵۶ فتح الباری

شرح صحیح البخاری. مسلم. جنۃ ونعیمہا: ۷۰۷۳۔

ئەبو سەئیدى خودى (خۆشئودى خودای نېين) فەرمووی: خۆشەويست (درودى خودای لەسەربن) فەرمووی: بەهەشتییەکان کە تەماشای خەلکی بالەخانەکان دەکەن کەوان لە سەر وویانەو، وەها پیاواندا هەل دەپوانن وەك چا و بۆ ئەستێرە بگین ئاوا، دەق وەك چۆن ئیو چا و دەگین بۆ ئەو ئەستێرە گەشانەى کە تەوا و تەوا و دوور کەوتوونەتەو و لە کەناری ئاسمان نزیکبوونەتەو و لە خۆر هەلاتەو یا لە خۆر ئاوا و خەریکن ئاوا دەبن! دیارە کە ئەم بەرزى و نزمییەش لەبەر جیاوازیی پلە و پایەى نیوانیانە. یاران فەرموویان: ئەى پیغەمبەرى خودا! دیارە ئەو جیگە بەرزانە هەوار و بارەگای پیغەمبەرانن، پیغەمبەران نەبێ کى دەگاتە ئەوى؟ فەرمووی: وانیه، بەو خودایە کە هەرخۆى خودایە کە گیانی هەموومان وا لە دەستی تەوانایى ئەودا، زۆرکەسى تریش دەگەنە ئەوپایە بەرزانە، کە خۆیان پیغەمبەر نەبون بەلام باوەرى ساخیان بە خودا هەبوو و بەدەم و بەدل و بە کردەوى باش باوەریان بە پیغەمبەران بوو (ش/ت).

۵۷۲۵- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَعُرْقًا يُرَى ظُهُورُهَا مِنْ بُطُونِهَا وَبُطُونُهَا مِنْ ظُهُورِهَا. فَقَامَ إِلَيْهِ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: هِيَ لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ وَأَدَامَ الصِّيَامَ وَصَلَّى لِلَّهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ. رواه الترمذي بسند غريب. نَسَّالَ اللَّهُ تَمَامَ الْإِنْسِ فِي الْوَحْدَةِ وَالْغُرْبَةِ. آمِينَ^(۲).

عەلى (خودای نازى بن) فەرمووی: پیغەمبەر (درودى خودای لەسەربن) فەرمووی: خانووی جوانى وا لە بەهەشتا هەیه وەك مینابەند دەروەى لە ناو وەو ناو وەى لە دەروە جوان جوان دیارە. عەرەبیکی دەشتەکی فەرمووی: ئەى پیغەمبەرى خودا! ئەو جۆرە خانووە هى کییه؟ فەرمووی: هى ئەو کەسانەیه کە گفت و لفتیان شیرین بێ و، قسەیان خۆش بێ و نانبدەبن و، هەمیشە بەرۆژووبن، کە خەلکیش دەخەون ئەوان هەل دەستن شەو نوێژ دەکەن بۆ خودا (ت- سند غریب).

(۲) رواه الترمذي بسند غريب.

(۱۳۹) خیمہ تگاکانی بہشت : (خیام الجنۃ)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ - سورة الرحمن - ۷۲/۵۵ - ۷۳} لے باسی (أشجار الجنة وفاكهتها) رابوردد.

۵۷۲۶ - → (ب - ۷ - ز - ۳۸ - ل - ۱۷۴ - ف - ۳) ^(۱).

۵۷۲۷ - وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ فِي الْجَنَّةِ لَخَيْمَةً مِنْ لَوْلُؤَةٍ وَاحِدَةٍ مُجَوَّفَةٍ طُولُهَا سِتُّونَ مِيلًا لِلْمُؤْمِنِ فِيهَا أَهْلُونَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُ فَلَا يَرَى بَعْضُهُمْ بَعْضًا. رواهما الشيخان والترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ أَنْ نَكُونَ مِنْ أَهْلِهَا. آمِينَ ^(۲):

نہم فہرمودہ ییش ریوایہ ت و گنرانہ وہیہ کی ترہ لہ ہمان فہرمودہ ی پیشوو کہ لہم شوینہ دا رابوردد: (ب/۷ ز/۳۸ ل/۱۷۴ ف/۳). جیاوازییہ کی کہ می ہہیہ لہوئی دہ فہرموئی: دریزائیہ کہی شہست میلہ، لہ گنرانہ وہیہ کی تری موسلیمدا (رمزای خودای لیبن و پرگژی پمڈی لہ نووری خودا بن) دہ فہرموئی: بہرزییہ کہی شہست میلہ. واتہ: نہم چادرہ شہشگوشہیہ. (وہرگن)

(۱۴۰) بازارہ کانی بہشت : (أسواق الجنة)

۵۷۲۸ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا يَأْتُوْنَهَا كُلُّ جُمُعَةٍ فَتَهْبُ رِيحُ الشَّمَالِ فَتَحْتَرُ فِي وَجُوْهِهِمْ وَيَأْبِئُهُمْ فَيَزْدَادُونَ حُسْنًا وَجَمَالًا فَيَرْجِعُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ وَقَدْ أَزْدَادُوا حُسْنًا وَجَمَالًا فَيَقُولُ لَهُمْ أَهْلُوْهُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ أَزْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْنًا وَجَمَالًا. فَيَقُولُونَ وَأَنْتُمْ وَاللَّهِ لَقَدْ أَزْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْنًا وَجَمَالًا. رواه مسلم (رضوان اللہ تعالیٰ علیہ ونور ضریحہ - المترجم) ^(۱).

(۱) تجرید/ ۴ ل - ۴۹۸ رقم/ ۱۷۰۳ = ۴۸۷۹، ۳۲۴۳، ۴۸۸۰، ۴۸۷۸. مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۸۷، ۷۰۸۰.

(۲) تقدم تخريجه في الحديث السابق.

(۳) مسلم. جنة وصفة نعيمها: ۷۰۷۵.

نه‌هس (رمزای خودای گم‌روی پی‌وزی لیبین) فه‌رمووی: هه‌زره‌تی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست و نازدار (دروودو سلوو ره‌حمت و به‌رک‌ت و پی‌وزی خودای گم‌رو و سه‌رومی له‌س‌ری‌و، سه‌رو مال و مثال و باوک و دایک و ک‌سوکا و مه‌مووی به‌قوربانی خاکی به‌ر ناستانه‌ی کۆ‌ری پی‌وزی بن - ئامین - ۲۰۰۸/۵/۳۰) فه‌رمووی: له‌به‌ه‌شتا بازارِی هه‌یه، ده‌بی به‌سه‌یرانگای خه‌لکه‌که‌ی، هه‌موو روژی هه‌ینییه‌ک به‌ه‌شتیه‌کان بو‌گه‌شت و گوزار ده‌چن بو‌شه‌وی، جابای شه‌مال هه‌لده‌کا، ده‌موچاوو جل و به‌رگه‌کانیان گولاو په‌رژین ده‌کا، ئیتر نه‌وه‌نده‌ی تر جوان‌تر نازدارتر ده‌بن جا له‌سه‌ر نه‌م حاله‌تازه‌یه که ده‌چنه‌وه بو‌ماله‌وه‌یان خیزانه‌کانیان پی‌یان ده‌فه‌رموون: به‌خودا له‌م ماوه‌یه‌دا که چوونه‌ته ده‌روه نه‌وه‌نده‌ی تر شه‌وق و ره‌ونه‌قتان هه‌له‌یناوه، نه‌وانیش وه‌لامیان ده‌ده‌نه‌وه به‌خودا ئیوه‌یش هه‌روا جوت‌تر نازدار تر بوون. (موسلیم - رحمتی خودای لیبین)^(۱).

۵۷۲۹ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ لَقِيَ أَبَا هُرَيْرَةَ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ فِي سَوْقِ الْجَنَّةِ. فَقَالَ سَعِيدٌ أَفِيهَا سَوْقٌ؟ قَالَ: نَعَمْ أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ إِذَا دَخَلُوهَا تَزَلُّوا فِيهَا بِفَضْلِ أَعْمَالِهِمْ ثُمَّ يُؤَدَّنُ فِي مِقْدَارِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مِنْ أَيَّامِ الدُّنْيَا فَيَزُورُونَ رَبَّهُمْ وَيُنِيرُ لَهُمْ عَرْشُهُ وَيَبْدِئُ لَهُمْ فِي رَوْضَةٍ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ فَيَتَوَضَّعُ لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ وَمَنَابِرُ مِنْ نُورٍ وَمَنَابِرُ مِنْ يَاقُوتٍ وَمَنَابِرُ مِنْ زَبَرْجَدٍ وَمَنَابِرُ مِنْ ذَهَبٍ وَمَنَابِرُ مِنْ فِضَّةٍ. وَيَجْلِسُ أَذْنَاهُمْ - وَمَا فِيهِمْ مِنْ دَنِيٍّ - عَلَى كُتُبَانِ الْمِسْكِ وَالْكَافُورِ وَمَا يُرَوْنَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَرَاسِيِّ بِأَفْضَلٍ مِنْهُمْ مَجْلِسًا، قَالَ: أَبُو هُرَيْرَةَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَهَلْ تَرَى رَبَّنَا؟ قَالَ: نَعَمْ قَالَ هَلْ تَتَمَارَوْنَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَذْرِ. قُلْنَا لَا. قَالَ: كَذَلِكَ لَا تَتَمَارَوْنَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ وَلَا يَبْقَى فِي ذَلِكَ الْمَجْلِسِ رَجُلٌ إِلَّا حَاضَرَهُ اللَّهُ مُحَاضَرَةً

^(۱) قوربان! هیممه‌تن، نورس فیدات بن

چاوینکس خیرت له‌منس گه‌دات بن

به‌دوو‌عای خیرت نی‌مه‌ت له‌یاد‌بن

بو‌سنت نه‌بن، له‌بو‌خودات بن! (وهرگیتی)

حَتَّى يَقُولَ لِلرَّجُلِ مِنْهُمْ يَا فَلَانُ ابْنُ فَلَانٍ أَتَذْكُرُ يَوْمَ قُلْتَ كَذَا وَكَذَا فَيَذْكُرُهُ بِبَعْضِ عَذْرَاتِهِ فِي الدُّنْيَا فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَفَلَمْ تَغْفِرْ لِي؟ فَيَقُولُ: بَلَى فَبِسِيعَةِ مَغْفِرَتِي بَلَّغْتَ مَنَزِلَتَكَ هَذِهِ. فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ غَشِيَتْهُمْ سَحَابَةٌ مِنْ فَوْقِهِمْ فَأَمْطَرَتْ عَلَيْهِمْ طِيًّا لَمْ يَجِدُوا مِثْلَ رِيحِهِ شَيْئًا قَطُّ وَيَقُولُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى قُومُوا إِلَى مَا أَعَدَدْتُ لَكُمْ مِنْ الْكَرَامَةِ فَخُذُوا مَا اسْتَهَيْتُمْ. قَالَ فَتَأْتِي سُوقًا قَدْ حَفَّتْ بِهَا الْمَلَائِكَةُ فِيهِ مَا لَمْ تَنْظُرِ الْعُيُونُ إِلَى مِثْلِهِ وَلَمْ تَسْمَعْ الْأَذَانُ وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى الْقُلُوبِ فَيَحْمِلُ لَنَا مَا اسْتَهَيْتُمْ لَيْسَ يُبَاعُ فِيهَا وَلَا يُشْتَرَى وَفِي ذَلِكَ السُّوقِ يَلْقَى أَهْلُ الْأُجْنَةِ بَعْضُهُمْ بَعْضًا قَالَ فَيَقْبَلُ الرَّجُلُ ذُو الْمَنْزِلَةِ الْمُرْتَفِعَةِ فَيَلْقَى مَنْ هُوَ ذُوهُ - وَمَا فِيهِمْ ذَنْبٌ - فَيَرُوْهُ مَا يَرَى عَلَيْهِ مِنَ اللَّبَاسِ فَمَا يَنْقُضِي آخِرُ حَدِيثِهِ حَتَّى يَتَخَيَّلَ إِلَيْهِ مَا هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ وَذَلِكَ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَخْزَنَ فِيهَا، ثُمَّ نَنْصَرِفُ إِلَى مَنَازِلِنَا فَتَلْقَانَا أَرْوَاجُنَا فَيَقْلَنَ مَرَحَبًا وَأَهْلًا لَقَدْ جِئْتُ وَإِنَّ بِكَ مِنَ الْجَمَالِ أَفْضَلَ مِمَّا فَارَقْتَنَا عَلَيْهِ. فَنَقُولُ: إِنَّا جَالَسْنَا الْيَوْمَ رَبَّنَا الْجَبَّارَ وَبِحَقِّقًا أَنْ نَنْقَلِبَ بِمِثْلِ مَا الْقَلْبَتَا^(۲):

سه‌عیدی کوپی موسه‌ییب (رمزای خودای لیبین) فهرمووی: به‌ئبو هوره‌یره
(خودای نازای بن) گه‌یشتم فهرمووی: له‌خودا داوا ده‌کم که من و تو له‌بازاره‌کی
به‌هشتا کو‌بکاته‌وه، منیش گوتم: بوچی به‌هشت بازارپی تیادا هیه؟
فهرمووی: به‌ئی، له‌م باره‌یه‌وه پیغه‌میه‌ر (دربودی خودای له‌سربین) هه‌والی داوه به‌من
که: کاتئ خه‌لکی به‌هشت ده‌چنه ناو به‌هشت چوونه ناو به‌هشته‌که‌یان له
سایه‌ی خوداوه‌یه، به‌لام به‌پیئی زوری و که‌میی کرده‌وه‌کانیان پایه‌ی به‌رز یا
پله‌ی نزم وهرده‌گرن، نه‌وجا له‌به‌هشتا هه‌موو سه‌ری حه‌فته‌یی له‌روژی
هه‌ینی (جومه) دا خودا ریگه‌یان پیی دها ده‌چن بو سه‌ردان و دینی
په‌روه‌دگاریان، واته: هه‌مووکاتئ که به‌ئنده‌زی حه‌وت روژ له‌روژه‌کانی
جیهان لییان ده‌پوا له‌روژی حه‌وته‌میاندا ده‌چن بو دینی خودا، له‌باخی له
باخه‌کانی به‌هشت دا خوئی یان پیی نیشان دهاو، به‌بیی په‌رده‌و رووپوش

(۲) رواه الترمذی بسند غریب (شرحه).

دہیبینن جا لہ دیوانی خودادا بازیکیان لہ سہر مہ شخہ لی نور دادہ نیشن، بازیکی تریان لہ سہر مینبہرو مہ شخہ لی مرواری دادہ نیشن، بازیکی تریان لہ سہر مہ شخہ لی یاقوت دادہ نیشن، ہندیکی تریان لہ سہر مہ شخہ لی زوبہرد دادہ نیشن، یا لہ سہر مہ شخہ لی زیپر، یا لہ سہر مہ شخہ لی زیو، ہرہ خواروہ کہیان کہ پایہ ی بہ پیی کردہ وہی لہ گشتیان نزمتری لہ سہر تہ بولکہ ی میسک و کافور دادہ نیشن، لہ بہہشتا پایہ بہرزو پایہ نزم ہیہ، بہ لام خویری و ناکہ سی تیادا نییہ، تہ بولکہ نشینہ کان ہست بہ ہاوسہرکہ می ناکہ و کینہ و دغہز لہ مہ شخہ نشینہ کان ناکیشن بہ باش و بارہ ی خویان لہ لای خودا زورزور رازین و شوکرانہ ی لہ سہر دہ بڑیرن۔

ئہو ہورہیرہ (خودای نازی بن) فہرموی: گوتم: قوربان! ئہی پیغہ مہیری خودا! کہوایی دیارہ لہو جیہان بہ چاوی سہر پەروردگاری خومان دہیبینن! فہرموی: ئہدی! ئایا لہ دیتنی خوری نیوہرؤو لہ دیتنی مانگی شہوی چواردہدا ہیچ شہک و گومانیکتان ہیہ؟ عہرزیمان کرد: نہ، ئہگہر شتی وا روون و ناشکرا گومانی تیادابی، ئیتر ہیچ شتی بہ بہ لگہو شایہت ئیسپات نابئی، فہرموی: دہی بہ ہمان رہنگ ئاوا بہ ناشکراو بہ ئاسانی خودا دہیبینن و ہر کہسئ لہ شوینی خویہوہ چاوی بہ خودا دہکہوئ و لہ دیتنی ئہوزاتہ پیروزہدا ہیچ شہک و گومانیکتان نامینئ، یہک بہ یہکیش خودا خہلکی ئہو کوپی دانیشتنہ دینیتہ گیروگان، یہکہ بہ یہکہ پییان دہفہرموی: ئہی فیساری کوپی فیسار! فیسارہ رؤژت لہ بیرہ، کہواوات دہگوت؟ ہندی لہ بیپہیمانی و تاوان و گوناہی خوئی و ہیر دہخاتہوہ، ہینی کاتی جیہانی، بہندہکیش دہلئ: ئہی پەروردگارم! ئہی تو لہمانہ لیم خوش نہبووی؟ دہفہرموی: با، دہنا ئہگہر بہہوئ لیبورڈن و بی سنووریی چاو پویشی منہوہ نہبواہ تو نہ دہگیشتیہ ئہم پایہ مہزنہ کہ لہ خرمہت خودادا دابنیشی و تہماشای جہمالی بکہی، ئیتر ئہوا لہم خوشی و نازو نیعمہتہدان لہ پر پہلہ ہورئ لہ سہرہوہ دہیانگریتہ ناوو، دایان دہپویشئ و، بؤن و بہرامہیہکی واخوش بہسہریاندا دہبارینئ کہ ہرگیز بؤنی وا خوشیان نہدیبی، ئہوجا

خودای گهره و پیروزمان دهفهرموئ: ئادهی فهرموون ههستن بچن به لای ئه و نازو نه وازوشه ی که بۆم ئاماده کردوون، ههرچی ئاره زوو ده کهن بییهن بۆ خۆتان، جا ئه و جا ده چین بۆ ناو بازارپئ فریشته له هه موو لایه که وه ده وره یان داوه، ئه و به هره و خۆشییه ی له و بازارپه دایه نه کهس به چاو دیویه تی، نه به گوئ باسی شتی وای بیستوه، نه به خه یالیش به دلیدا رابووردوه، ئیتر به که یفی خۆمان ده که وینه ناو ئه و بازارپه وه، هه زمان له ههرچی هه بی هه لئ ده گرن بۆمان و ده بیبه نه وه بۆمان بۆ ناو کۆشک و ته لاره کانمان، شتی ئه و بازارپه به لاشه به خۆپاییه، به بی کپین و فروشتنه. له ناو ئه و بازارپه دا خه لکی به ههشت ده گن به یه کتری. فهرمووی: واپئ ده که وئ که پیاوی خاوهن پایه ی بهرز ده گا به پیاوی له خۆی خوارتر - گهرچی به ههشتیه کان هه موویان سه رده سته و به قه درو به پیزن و، خو پیری و خوارو خپچییان تیا دا نییه - که چاویان به یه ک ده که وئ له قۆزی و که شخه یی جل و بهرگه که ی تاس ده یباته وه، به لام له بهر ئه وه ی دلئ له خۆی دانه مینئ، بهر له وه ی که خه یاله که ی ته و او بیئ ته ماشا ده کا که له دلئ خۆیدا جل و بهرگه که ی خۆی له هینی هاو پیکه ی باشته ره، ئه مه یش بۆیه وایه چونکه نابئ کهس له به هه شتا خه م و په ژاره ی هه بی، یا هه ست به هاوسه رکه میی بکا، پاشان ده چین وه بۆ ماله وه مان ژنه کانمان دین به پیرمانه وه و ده لین: خۆش هاتیه وه سه ر چاوان، ده زانی تۆ که ئ له جارن جواتر بووی، که له کن ئیمه بووی ئاوا جوان نه بووی، ئه ویش ده فهرموئ: ئه مپۆ هاو نشینی خودای دلنه واییکه ر بووین، که و ابوو جیگه ی خۆیه تی به م شیوه شیرینه بگه پیرینه وه بۆ ماله وه! (ت- سه ند غه رب).

۵۷۳۰ - عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا مَا فِيهَا شِرَاءٌ وَلَا بَيْعٌ إِلَّا الصُّورَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ فَإِذَا اشْتَهَى الرَّجُلُ صُورَةً دَخَلَ فِيهَا. رواهما الترمذي - نسأل الله رضاه والجنة آمين^(۳):

(۳) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

ثیمامی علی (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهرین) فهرمووی: له به‌هشتدا بازای هیه، کرپن و فروشتی تیدا نییه، به‌س وینهو په‌یکه‌ری پیاوو ژنی تیدایه، هر پیاوی یا هر ژنی حزی له‌هر کامی له وینهو په‌یکه‌ره جوانانه هبئ ده‌چینه ناوی و ئیتر رنگ و رواله‌ت و شیوه‌ی دهق وهک هی نهو په‌یکه‌ره وا ده‌بی، به‌لام جه‌وه‌ره‌که‌ی ناگوپی و خوی هر خوی ده‌بی! (ت- سهند غریب)

(۱۴۱) له به‌هشتدا هر که‌سی ناره‌زوو بکا که‌شتوکال ده‌کا، یا ره‌وکداری ده‌کا: (الرُّزْعُ وَالْخَيْلُ فِي الْجَنَّةِ لِمَنْ يَشَاءُ)

۵۷۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَوْمًا يُحَدِّثُ وَعِنْدَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ. أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اسْتَأْذَنَ رَبَّهُ فِي الرُّزْعِ فَقَالَ: اللَّهُ لَهُ أَلَسْتُ فِيمَا شِئْتَ قَالَ: بَلَى وَلَكِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَرْزَعَ. فَأَسْرَعَ وَبَدَرَ فَبَادَرَ الطَّرْفَ نَبَاتُهُ وَاسْتَوَاؤُهُ وَاسْتِخْصَادُهُ وَتَكْوِيرُهُ، فَكَانَ أَمْثَالَ الْجِبَالِ فَيَقُولُ اللَّهُ ذُوكَ يَا ابْنَ آدَمَ، فَإِنَّهُ لَا يُشْبِعُكَ شَيْءٌ، فَقَالَ الْأَعْرَابِيُّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا تَجِدُهُ إِلَّا قَرَشِيًّا أَوْ أَلْصَارِيًّا، فَإِلَهُمْ أَصْحَابُ رَزْعٍ، وَأَمَّا لَحْنُ فَلَسْنَا بِأَصْحَابِ رَزْعٍ. فَضَحِكَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). رواه البخاري في التوحيد^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین) روژیکیان فهرمایشتی ده‌فهرموو، پیاویکی ده‌شته‌کیش له خزمه‌تیدا بوو، فهرمووی: له به‌هشتا پیاوی له خودا داوا ده‌کا که ریگه‌ی بدا که که‌شتوکال بکا، خودایش پیی ده‌فهرموو: له چیت که‌مه وا حز له چاندن ده‌که‌ی، ده‌لی: له هیچم که‌م نییه نه‌وه‌ی پیم خوش بی هه‌مه، به‌لام وهک خولیا‌یی مه‌راقم په‌ریوته سهر نه‌وه کشتوکال بکه‌م! جا خودا ریگه‌ی پیی ده‌دا، گورج توو ده‌وه‌شین، به چاوترووکانی سه‌وز ده‌بی و نی‌ر ده‌بی و راست ده‌بیته‌وهو

(۱) تجرید البخاری ۳/ ل- ۱۲۰ رقم/ ۱۰۳۲ - ۲۳۴۸، ۲۵۱۹ فتح الباری شرح صحیح البخاری.

پئی ده‌گاو وهختی دروینه‌ی دی و ده‌دووریتته‌وهو وهك كیو كۆمه‌ل كۆكه‌ل خړ هه‌ل ده‌دری و ده‌بی به‌شاراو خه‌رمان و جووخین و شتی وا، خودای گه‌وره له رووی نازگرتنه‌وه پئی ده‌فهرمووی: ئه‌ی ئاده‌میزادی چاو برسی! به‌هیچ تیږ ناخوی، ده‌ها ئه‌میش هه‌مووی بو تو! عاره‌به ده‌شتنشیننه‌كه‌یش قسه‌یه‌کی خوشی کرد، فهرمووی: قوربان! ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! به‌و خودایه‌ بی و نه‌بی ئه‌و پیاوه کشتیاره له خوتانه له ئیمه نییه، جایان قورپه‌یشییه یان نه‌نصارییه، چونکه ئه‌وان فه‌لان و فیږی که‌شتوکالن، به‌لام ئیمه فیږی ئه‌وه‌نین ئیمه خاوه‌ن ئازهلین، به‌دوای له‌وه‌پدا ده‌گه‌رین! له‌به‌ر ئه‌وه پیما‌ن ناکری به‌ دیار که‌شتوکاله‌وه به‌ستریینه‌وه. چه‌زرت (درویدی خودای له‌سهرین) له‌خوشی ئه‌م حاله پیکه‌نی. (بوخاری - رحمت له‌مژدی نازداری).

۵۷۳۲- عَنْ بُرَيْدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ فِي الْجَنَّةِ مِنْ خَيْلٍ؟ قَالَ: إِنْ اللَّهُ أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ فَلَا تَشَاءُ أَنْ تُحْمَلَ فِيهَا عَلَى فَرَسٍ مِنْ يَاقُوتَةٍ حَمْرَاءَ لَهْ جَنَاحَانِ يَطِيرُ بِكَ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْتَ إِلَّا فَعَلْتُ، قَالَ: وَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ فِي الْجَنَّةِ مِنْ إِبِلٍ؟ قَالَ: فَلَمْ يَقُلْ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِصَاحِبِهِ قَالَ: إِنْ يُدْخِلَكَ اللَّهُ الْجَنَّةَ يَكُنْ لَكَ فِيهَا مَا اشْتَهَتْ نَفْسُكَ وَلَكُلَّتْ عَيْنُكَ^(۲).

بوره‌یده (ره‌زای خودای نبین) فهرمووی: پیاوی پرسی له پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) قوربان! ئایا به‌هه‌شت و لاخی به‌ره‌زی تیا‌دایه؟ فهرمووی: ئه‌گه‌ر خودا تو‌ی برده ناو به‌هه‌شت، ئه‌گه‌ر ئاره‌زوو بکه‌ی سواری ئه‌سپیکی بال‌داری شی ده‌بیست، که‌ دوو بالی هه‌بی، که‌ له‌یه‌ک یاقوتی ئال دروست کراوه، به‌ ئاره‌زووی خوت له به‌هه‌شتا هه‌رایه‌کت بو‌ی بال ده‌گریته‌وهو ده‌تبا بو‌ ئه‌وی! فهرمووی: پیاویکی تریش لی پی پرسی: قوربان! ئه‌ی له به‌هه‌شتا و شتره‌یه! پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) وهك پیاوه‌که‌ی تری پئی نه‌فهرموو، به‌لام وه‌لامیکی

(۲) بسند مسکوت عنه.

گشتیی دایه‌وه فهرمووی: ئەگەر خودا دەتباته بههشت ئیتر هه‌موو شتی به دلی تۆیه، هه‌رچی به‌دل هه‌زی ئی بکه‌ی، یا له‌به‌ر چاوت خو‌ش و شیرین بی هی خۆته. (تیرمزی - پرگۆری پیروزی له نووری خودایی).

دانه‌ری ئەم تاجه‌ پیروژه (رحمته‌ی خودای گه‌ره‌ی لیبی) له شه‌رحه‌که‌یدا ده‌فه‌رموی: ترمیزی (ره‌زای خودای لیبی) ئەم هه‌دیسه‌ی به‌سه‌ندیکی مه‌سکووتوعه‌نه‌و ریوایه‌ت کردووه، واته: لیبی بی ده‌نگ بووه، به‌چاک و خراب لیبی نه‌دواوه، به‌لام ئیمامی تیرمزی له‌هه‌دیسه‌که‌ی دوا‌ی ئەم هه‌دیسه‌وه ده‌فه‌رموی: ئەم هه‌دیسه‌ گه‌رچی مورس‌لیشه‌ به‌لام له‌هه‌دیسه‌که‌ی پیش خۆی که‌مه‌سعوومه‌ ریوایه‌تی کردووه‌و که‌هه‌دیسکی مۆتته‌صیله‌ ئەم مورسه‌له‌ له‌و مۆتته‌صیله‌ نه‌صح‌تره‌! ته‌ماشای شه‌رحی تحفه‌ الاحوزی له‌سه‌ر جامع الترمزی به‌فه‌رموو. که‌واته: سه‌نه‌ده‌که‌ی مه‌سکووته‌عونه‌وی ته‌واو نییه‌.

واته: رسته‌که‌ی قسه‌ ئی نه‌کراوی ته‌واو نییه‌ داخه‌که‌م که‌م ده‌رفه‌تی و که‌م ره‌واجی کتییی کوردی که‌ ئی له‌م فه‌وائیدوزه‌وائیدانه‌ی له‌کیسماندا خۆزگه‌م خودا به‌به‌خششی خۆی به‌ره‌که‌تی ده‌خسته‌ ته‌مه‌نمان و سه‌رکه‌وتووی ده‌کردین له‌ده‌رفه‌تی‌کا باسیکی تیرو ته‌سه‌لم له‌سه‌ر فه‌رمووده‌و زانستی فه‌رمووده‌ له‌سه‌ر شیوه‌یه‌کی نوێ ده‌نووسی^(۱).

^(۱) سوپاس بۆ خودا پوخته‌یه‌کی باشم له‌م باب‌ه‌ته‌ گه‌لا‌ئه‌ کردووه، به‌پێی توانای خۆم، به‌ره‌مه‌ره‌و که‌مه‌ که‌مه، به‌پێی بوار له‌ ته‌رجه‌مه‌ی ته‌جریدی بوخاریدا، پیاده‌ ده‌که‌م، که‌ له‌سایه‌ی خوداوه‌ ئیستا به‌رگی یه‌که‌می ته‌جریده‌ که‌ واله‌زیر چاپا. کاتی هه‌له‌بزی‌ری چاپی یه‌که‌می ئەم به‌رگه‌ ۱۰/۲ / ۱۹۹۸. به‌لام سوپاس بۆ خودا ئیستا ته‌جریدی بوخاری به‌پینج به‌رگ چاپ بووه، خودا یارب‌ئ له‌به‌رگه‌کانی مختصری صحیحی موسلیم دا، له‌مه‌ودوا، نه‌وه‌نده‌ی بتوانم له‌م جو‌ره‌ زانست و زنیاریانه‌ پیاده‌ ده‌که‌م. ئیتر په‌نا به‌ره‌حمه‌تی خودا.

(وه‌رگێڕ - ۲۰۰۸/۹/۸)

سوپاس بۆ خودا ته‌جریدی بوخاری به‌ پینج به‌رگ ته‌واو بوو، وه‌ هه‌ر پینجی ئیستا چاپکراوه‌.

(وه‌رگێڕ - ۲۰۰۸/۵/۳۰).

له راستی دا نرخ و گرنگیی فهرمووده لهم سی شته دایه: مهتن، سه نه د،
 موحه ددیس (مهنن: دهق، سه نه د: رشته). متن دهبی چۆن بی؟ مهتن، واته:
 دهقی وشه و رسته کانی فهرمایشته که له سه ر ئه و شیوهیهی که له زاری
 پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه رین) یا له زاری چینی دوا پیغه مبه ر (دروودی خودای
 له سه رین) وه گیراوه و ریوایه ت کراوه، که رچی جاروبار له به ر هو ی هونه ری که م یا
 زۆر قسه ی راوییه کانیشی تی که ل ده بی، تا دهق ده به ستی و ده بی به متن و
 قالبی نه گو پری خو ی وهرده گری – متن که ئه مه و اتاکه ی بوو ده بی ئه م
 مه رجانیه ی تیا دا هه بی:

۱- هه له ی زمانه وان ی و میژووی و هونه ری تیدانه بی، هه رچۆن بی
 ده بی ریک بی له گه ل و هجه ی له وجوه ی قه واعیدی لوغه ی عه ره بیدا ئه مه له
 کو ندا پاکژکراوه.

۲- به لیخ و فه صیح و ره وان و ره وان بیژو نه سته ق و ره سه ن بی و ناریک و
 نار سه ن و ره مه کی و ره شوکی نه بی. ئه می ش هه روا له میژوه و ساخ بو ته وه.

۳- مه بست و واتاکه ی ش ی به پیچه وانیه ی دهقی نایه تی قورئان ئه بی
 هه روا به پیچه وانیه ی خووی به رزو پالفته ی بیرو باوه ری ساغی ره سای
 دامه زراوی تیکرای موسولمانان نه بی. به لکو و مه به ستیکی جوانی
 کو مه لایه تی یا نایینی تیا بی.

۴- پشیویی و ئالۆزی و شیواو و تیا دانه بی و قسه ی بی سه رو به ر نه بی.

۵- به پیچه وانیه ی حه قائیقی ته بیعی و راسته قینه سروشتیه کان نه بی،
 ئه گه ر به ته ئو یلیکی دووریش بووه ده بی له گه ل ئه م مه رجانیه دا بسازی،
 که رچی مه رچی تری ش زۆرماوه.

سه نه دیش ده بی بی که رد بی، واته: ئه و پیاوانه ی که ئه و
 فهرمووده یه یان به ریز له ده می یه کتری تا سه ر حه زره ت (دروودی خودای له سه رین)
 گیراوه ته وه ده شی ئاوابن: هاو چه رخ بووین، به خزمه ت یه کتری که یشتین،
 موسولمانی ساخ بن، نیازیان پاک بی، زیره ک و به زهین و زهین رو شن و زاناو

موحه دىيسه كانيش - گهرچى خوشيان يه كيكن له پياوانى رشتو
 زنجيره ي فەرموده كهو ده بى گشت مهرجه كانى ئه وانيان تيا دا بى، به لام
 جياوازييه كيان هه يه له بهر نه وه - ده بى شاره زاييه كى ته واويان له زانستى
 فەرموده دا هه بى، ئاگيان له كو نو و قوژبنى زانستى فەرموده شوناسى
 هه بى، كورت و پوخت ده بى موحه دىيس - يا به كوردىيه كه ي خو مان بلين
 فەرموده زان - ماموستا ي ماموستايان بى و له رجالى جهرج و ته عدیل بى
 وهك ئيمامى بوخارى و ئيمامى موسليم (رهزاي خودايان لين).

جا ئەم كۆمەلە مەرچەى سەرەوە لەمەر فەرموودەيەكا ھاتە دى ئەوا ئەو
 ھەديسە صەحیحەو راست و دروست و فەرموودەيەكى ساخەو، بەپيئي پايەو
 پلەى خۆى، كە مۆتەواوتەرە، يا ئاھادە، كارو رەفت و عەمەلى پيئ دەكرى، ئيتەر
 خودا بۆ بىرو باوەرو تاعەت و بەندەگى كردن بى، خودا بۆ كردارو رەفتارو
 گوتارو مامەلەو رەوشت و مەبەستەكانى ترى كۆمەلایەتى بى. بەلام ئەگەر
 رەخنەو خراپەيئ لەيەكئ لەم مەرجانەدا رووىدا ئەوا بەپيئي بەھيئى و لاوازی
 ئەو قەدح و رەخنەو زەدەداريیە پايەو پلەى ئەو ھەديسە دادەبەزى و بەپيئي
 ياساو دەستوورەكانى زانستى فەرموودەناسى تەصنيف و تەبويب و ريز
 بەنديى دەكرى. جا مەبەستم لەم قسبە ئەم ئەنجامەيە: ئەم شەن و كەوو گيەرەو
 كيئشەيە بە ھەموو كەس ناكري، ئەمە پياوى خۆى دەوى، لە پيئش ھەموو
 مەرچيكا ئەم جۆرە زاتانە دەبى داراى تەقواو ناوو شورەتى جوان بن و جيگەى
 متمانەو باوەرى جەماوەرى موسولمان بن. وەكى تريش بليمەت و زاناو داناو
 ليزان و شارەزاو پسپوڤ بن و شارەزاييەكى تەواوى دين و دنيايان لە مەيدانى
 ئەو بابەتەدا ھەبى كە فەرموودە باس ليكراوەكە پەيوەندى پيئوى ھەيە، جا
 گەرچى زانا پيشينەكان (رەزاو رحمەتى خدايان يئنى) لەم بوارەدا كۆتاييان نەكردووە،

به لّام له بهر هندی هوی نوی، نه گهر دیسان له سهر نه بیاناته کومه لّی زانای
 گه وره گه وره له خودا ترسی پسپوړی خاوهن ته قواو وهرغ و ناوو شوړه تی
 نایینی جوان، دلّسوژی گه لی ئیسلام، دوور له هه وه سپهرستی و ئاره زوو بازی و
 ره چا وکردنی بهر ژه وندی دنیایی ته سک و تروسک، له بهر روښنایی دهقی
 نایه ته پیروژه کانی قورئان و حه دیسه ساغ و دروسته کانی حه زرت (درودی خودای
 له سرین) و تیشکی حه قانیقی عیلمی - نه و حه قانیقانه ی که گه یشتوونه ته پله ی
 یه قین و بتمان په پیکردن - نه گهر گو مه لّی زانای ئاوا سهر له نوی به زانستی
 فرموده دابچنه وه و بؤ بهر ژه وندی ئیسلام و به تایبه تی بؤ بهر ژه وندی
 گشتی فرموده شه و که ویکی دلّسوژانه ی خهرمانی سامانی به پیت و فهری
 سوننه و فرمایشته کانی حه زرت (درودی خودای له سرین) بکه نه وه، به یاریده ی
 عیلمی حه دیسی کؤن، ته تیری شیوازی ته عن و جرح و ته عدیل، سهر له نوی،
 له سهر ریبارو شیوازیکی نوی بکه و ته صنیف و ته بویب و ریزه ندیی و پله
 به ندیی فرموده ده کان بکه نه وه، پله ی به هیزی و لاوازیان - له بهر روښنایی
 نه هه ولّه نوییه - بؤ دابنینه وه، نه گهر کایکی پیروزی ئاوا نه نجام بدری،
 به راستی ده بی به مایه ی خیر و بیرو خوشی و به هریه کی زور زور بؤ گه لی
 ئیسلام ده بی به تیریکی کاریگه رو دهری له توئی دلّی نه و دوزمنانه ی ئیسلام
 که هه میسه له که میندا خویان مه لّاس داوه و بؤ که لی و هه ل ده گهرین، تا
 خه نجه ری زه راوی خویان تامشتووه که ی له کؤله ی ئیسلام بده ن!

وهی کاریکی واکران و گرنک به هه موو که س ناکری، مه گهر
 به لیژنه یه کی پسپوړی هه لبرارده ی نیو ده ولّه تی ئیسلامی، یا به زانکویه کی
 گه وره ی وهک جامیعولنه زه ری پیروز بکری، چونکه شتی واک سهره رای
 شاره زایی و پسپوړی هونه ری، ته وانا یی سامانیشی گهره که، موخته به رو
 نه زمونگه و تاقیگه و روانگه ی گهره که، کومه کی و راویژو هاریکاری سهدان
 پزیشک و زانای ئاسمانی و زه ویناس و ده ریاشوناس و ده رووناس و فه لاو
 کشتیاری پسپوړی ده وی. هه ولّ و کوششی نیازپاکی تاکه که سیش بی
 سوود و به هره نابی، نه ویش وهی به پیی خوی هه ر باشه. نه وه ی من ناگام

لیبئی ئیستا هه‌ولێ واپیروز له‌سه‌ر زۆر ئاست هه‌یه، هه‌دیس و علمی هه‌دیس له‌ زانکۆ و فێرگا و په‌یمانگا ئیسلامیه‌کاندا بایه‌خیکێ گرنکی پێ دهرێ، خوا یاربێ له‌ ئایینه‌یه‌کی نزیکدا کتێبه‌ سه‌ره‌کییه‌کانی هه‌دیس به‌ حاسیه‌ و کۆمپوته‌ر به‌رمه‌جه‌ ده‌کریڤ!!

ئیسلام ئه‌مڕۆ له‌سایه‌ی خوداوه‌ هیژیکێ گه‌وره‌یه، له‌سه‌ر رووی زه‌وی، رۆلێکی گه‌لی گه‌وره‌ ده‌بینێ له‌سه‌ر هه‌موو ئاستێ، دۆست و دوژمن ئه‌مڕۆ ئه‌وه‌ باش ده‌زانن، خۆزگا ئیمه‌ی کوردیش له‌م قوناغه‌ ناسکه‌ی ئه‌مڕۆدا له‌م بارو دۆخه‌ حالێ ده‌بووین و بایه‌تی پتر له‌ ملیاری موسوڵمانان نه‌ده‌گۆپییه‌وه‌ به‌ زه‌رده‌خه‌نه‌ی درۆی لایه‌نه‌ رامیاریه‌ بێ باره‌کان^(*)!

گه‌رچی کار به‌ده‌ستانی موسوڵمانه‌کانی ده‌ورو به‌ریشمان ئه‌و موسوڵمانه‌ ساغه‌نین که‌ له‌ زۆر و سته‌م و چه‌وسانه‌وه‌ی نه‌ته‌وايه‌تیان ئه‌مین بین، چونکه‌ ره‌گه‌ز په‌رستی و عیلمانییه‌ت و به‌رژه‌وه‌ندی میلی خۆیان کویری کردوون، گوێ به‌ هه‌ق و ناھه‌ق ناده‌ن!

وه‌ی ئه‌م قسه‌ هه‌له‌ق و مه‌له‌قانه‌ی که‌ ئیستا باوه، که‌ هه‌ر کۆلکه‌ مه‌لاو کۆلکه‌ ئه‌فه‌ندییه‌ک هه‌ل ده‌ستێ دهم له‌ ته‌ع‌دیل و ته‌ج‌ریحی هه‌دیس ده‌داو، به‌بێ له‌ بارابوونی ته‌واو دهم له‌ هه‌لسه‌نگاندنی هه‌دیسێ سه‌حیحی پیغه‌مبه‌ر (درووی خودای له‌سه‌رین) ده‌کوێ ئه‌مه‌ سه‌ره‌قای دهم بردنه‌ بۆ قودسییه‌تی قورئانی پیروزییش، ئه‌مه‌ ده‌بێ به‌ به‌رایێ هیژیکێ گه‌وره‌ بۆ هه‌له‌تکه‌اندنی به‌ردی بنچینه‌ی ئایینی ئیسلام، که‌ له‌ میژوه‌ سه‌لیبییه‌ت و سه‌هیونییه‌ت ره‌نگ‌پێژی بۆ ده‌که‌ن! گه‌رچی چرای خودا به‌ فووی ده‌سته‌ی شه‌یتان ناکوژیته‌وه‌و ده‌ریا به‌ ده‌می سه‌گ گلاو نابێ، به‌لام به‌ته‌نگه‌وه‌ نه‌بوونی خۆیشمان سه‌راسیێ زۆرمان بۆ ده‌سازینی^(*).

(*) اللهم هل بلغت. (ومرگێ - ۲۰/۵/۲۰۰۸)

(*) ئه‌مه‌ ئیستا وایه. په‌نا به‌خودا. (ومرگێ - ۲۰/۵/۲۰۰۸)

جا لہ دوا ئہم تویرینہ وہیہ ریگہ چارہ ی زور ہئیہ بو تہ ئویلی
 حہ دیس، وک ئہوہ لہ موتہ شابیہات بی، یا ہلہو بہ سہرچوونی فہرمو
 دہ گپرہوہ (راوی بی)، یا ئہو مہرجانہ ی کہ فہرموودہ زانہ گہورہ کان دایان
 ناوہ تییدا نییہ، یا بہ پیچہ وانہ ی حہ دیس لہ خو ی ساخترہ، گہ ل سزاندن
 (تہ ئویل) ی تری ئاوا جوان و ناسک و دور لہ بیریزی کردن، بہ قودسییہ تی
 کتیبہ عومدہ کانی حہ دیس ہئیہ.

ئہوہ ی کہ جیی گومان و رہخنہ نییہ ئہم راستہ قینہ ییہ: کہ بیروباوہ پرو
 ناقیدہ و شیوہ ی عیبادت و چوئیتی تاعہ ت و خودا پەرستی لہ ئیسلامدا زو
 زور رہساو سازو شیرین و دامہ زراو و ریک و پیک و ناسک و نازدارہ، ئہوہ ییش لہ
 سایہ ی ئہو ہموو حہ دیسہ ساخ و پیروزانہ وہیہ کہ بوون بہ سہرچاوہ ی ئہو
 ناقیدہ ساخو ئہو عیباداتہ جوان و ہقانہ، کہ واتہ فہرموودہ ی لہم بابہ تہ
 پیداویستی بہ پیادا چوونہوہ نییہ بگرہ بو چوئیتی عیبادت و تاعہ ت و
 شیوہ ی خودا ناسین باشتین سہرچاوہ و سہر چہ شمعہ کتیبہ کونہ کانی
 فیکہ ی ئیسلامیہ، زاناکان (رمزای خودایان لین) لہم لایہ نہوہ ہیچیان بو دوا خو یان
 نہ ہیش توتہوہ. زاناکانی ئہم چہرخہ دہ توانن بہ تہو فیک لہ نیوانی
 راجوانہ کانی ئہواندا چارہ سہری گہ ل لہ کیشہ کانی ئہم پرومان بکەن، وہ ل بہ
 ہیچ جور نابی تہو فیک سازاندن لہ نیوانی ئہو راجوی جویانہ دا بگاتہ
 رادہ ی تیکہ ل و پیکہ ل و تہ ل فیک! (وہر گپ)

۵۷۳۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى
 اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الْمُؤْمِنُ إِذَا اشْتَهَى الْوَلَدَ فِي الْجَنَّةِ كَانَ حَمْلُهُ وَوَضْعُهُ فِي
 سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ كَمَا يَشْتَهَى. رواهما الترمذي^(۳):

ئہو سہ عید خودری (رمزای خودای لین) دہ فہرموی: پیغہ مہر (درودی خودای
 لہ سرب) دہ فہرموی: کاتی موسولمان لہ بہہشتا ئارہ زوی منال دہکا، مانہوہ ی
 منالہ کہ لہ ناو سکی دایکیداو لہ دایکبوونی و گہورہ بوونی و تہ مہنی ہمووی
 بہیہ ک کارثیر تہواو دہبی، خو ی چون حہ زدہکا منالہ کہ ئاوادہ بی (ت-س/ح).

^(۳) رواہ الترمذی بسند حسن (شرحہ).

۱۴۲) چُونیتی و شیوه‌ی دانیشتونانی بههشت : (أوصاف أهل الجنة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ، وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ، لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ - سورة الحجر - ۴۵/۱۵}.

دیارو ناشکرایه که له خودا ترسه‌کان له دوا روژدا وان له‌ناو نازو نیعمه‌تی نه‌پراوه‌ی بههشتا، که پره له باخچه و باخ و بولاخ و ره‌زی جورا و جور، باخه‌کانی بههشت نه‌ونده ناسک و نازدارن و جوانن دهق ده‌لیی نه‌فسی بههشت خوین، خو‌ناو و کانیاو و سه‌چاوه و روبار له بههشتا به‌بی شو‌ماره، له‌بر نه‌وه له که‌سی وایه که بههشتییه‌کان وه که مه‌لی ناوی له‌ناو ناودا ده‌ژین! به نازوه، به‌ریزه و پیان ده‌فرمون: فرمون: به خیر و خوشی به‌بیوه‌ی به ناشتی برونه ناو نه‌م بههشته‌وه، بو‌خوتان به ناسوده‌یی، به‌بی دهر دو به‌لا هتا هتایه له ناویدا بژین، دلیان له ناشتی یه که ساف ده‌که‌ین، کینه و ده‌غزی ناو دلیان وه که موو له ماست بکیشتیت ناوا راده‌کیشین و دلیان به‌را به‌ریه‌کتری پر ده‌که‌ین له دوستی و خوشه‌ویستی و برایه‌تی، وه‌کوو برای دایکی و باوکی له‌ناو خو‌یاند ا ته‌با له‌سه‌ر کورسی و ته‌خت و قه‌نه‌فه‌ی جوانی که‌شخه به‌را به‌ریه‌کتری داده‌نیشن و کو‌پی قسه و گو‌فتو‌گو‌ی لی‌گرم ده‌که‌ن و به‌زم و ره‌زم و نا‌ه‌نگی خوش ده‌گی‌پن، قه‌ت نه‌ماندو و ده‌بن، نه نه‌خوش ده‌که‌ون، نه ره‌نج ده‌گی‌شن، نه‌تووشی ناخوشی و مه‌ینه‌ت ده‌بن، له و بههشتانه‌دا له‌سه‌ر نه‌م حاله خوشه جاویدانن و هه‌رگیز له‌وی بارو کو‌چ ناکه‌ن و ناچن بو‌ولاتی تر.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهُونَ، هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِئُونَ، لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَّا يَدْعُونَ، سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبِّ رَجِيمٍ - سورة يس - ۵۵/۳۶-۵۸}.

واته: به‌راستی بههشتییه‌کان، که خو‌یان له سایه‌ی خوداوه بوون به خاوه‌ن و خپوی به‌شی خو‌یان له بههشتا، جی‌گه و شو‌ینی خو‌یانیان له

به‌هشتا هتا هتایه له‌سەر تاپۆ کراوه به‌راستی ئەم خودا پیداوانه وان له‌ناو خوشی و که‌یف و سه‌فادا، کار و پیشه‌یان هەر رابواردنی خوش و عیش و نوشه‌ خۆیان و هاوسه‌ره‌کانیان وان له‌ بن سیبه‌ری خه‌ست و خۆلی خوشدا، له‌سەر کورسی و قه‌نه‌فه‌ی که‌شخه‌ پآلی ئی دده‌نه‌وه، میوه‌ی خوشی زۆر له‌بهر ده‌ستیان دایه، هه‌رچی تریش داواکه‌ن له‌ خزمه‌تیان دایه، ئاواتی هه‌ره‌ گه‌وره‌شیان به‌وه‌ دیته‌دی که‌ خودا به‌خودی خۆی سلاویان ئی ده‌کا یا به‌هۆی فریشته‌کانیه‌وه‌ سلاویان پی ده‌گه‌یه‌نی و فریشته‌کان پییان ده‌فه‌رموون: خودای میهره‌بان ده‌فه‌رموی: سلاو بو ئیوه‌بی، دروودتتان لیبی.

۵۷۳۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ جُرْدٌ مُرْدٌ كَحُلٍّ لَا يَفْنَى شَبَابُهُمْ وَلَا تَبْلَى ثِيَابُهُمْ^(۱):

ئهبو هوره‌یره (خودای ئی رازی بی) فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ری) ده‌فه‌رموی: به‌هه‌شتیه‌کان بی موو بی ریش و سمیلن، له‌ش ساف و لووسن، چاوده‌ش و چاوبه‌کلن، هه‌میشه‌ هه‌رلاو و گه‌نجن، هه‌رگیز پیرو ئیختیار نابن، جل و به‌رگیشیان کۆن نابن. (ت-س/ح).

۵۷۳۵- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ جُرْدًا مُرْدًا مُكْحَلِينَ أَبْنَاءَ ثَلَاثِينَ أَوْ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ سَنَةً^(۲):

موعازی کوپی جه‌به‌ل (خودای ئی رازی بی) فه‌رموی: هه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ری) فه‌رموی: به‌هه‌شتی که‌ ده‌چنه‌ به‌هه‌شت له‌ناو به‌هه‌شتا له‌ش بی موون، بی ریش و سمیلن، چاوده‌ش و چاوبه‌کلن، ته‌مه‌نیان سیی سائه. یا فه‌رموی: ته‌مه‌نیان سیی و سی سائه. (ت-س/ح).

(۱) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

(۲) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

۵۷۳۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنْ صَغِيرٍ أَوْ كَبِيرٍ يُرَدُّونَ بَيْنَى ثَلَاثِينَ فِي الْجَنَّةِ لَا يَزِيدُونَ عَلَيْهَا أَبَدًا وَكَذَلِكَ أَهْلُ النَّارِ. روى هذه الثلاثة الترمذي^(۳):

ثەبو سەعید (خودای نازای بن) فەرمووی: پیغەمبەر (درویدی خودای لەسەربین) دەفەرموی: ئەوەی بە مەندالی بمری، یا بە گەورەیی بمری، کاتی دەچیتە ناو بەهەشت لە تەمەنی سیی سالی دایە، نیتەر هەرگیز لەوە زیاتر نابێ، تەمەنی دوزەخیش هەروایە. (ت- سند غریب).

۵۷۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَذْرِ، ثُمَّ الَّذِينَ يُلَوِّثُهُمْ عَلَى أَشَدِّ كَوَكَبٍ ذُرِّي فِي السَّمَاءِ إِضَاءَةً، لَا يَقُولُونَ وَلَا يَتَقَوَّطُونَ وَلَا يَتَفَلَّحُونَ وَلَا يَمْتَحِطُونَ، أَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ، وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ، وَمَجَامِيرُهُمُ الْأَلْوَةُ، وَأَزْوَاجُهُمُ الْخُورُ الْعَيْنُ، أَخْلَاقُهُمْ عَلَى خَلْقٍ رَجُلٍ وَاحِدٍ عَلَى صُورَةِ أَبِيهِمْ آدَمَ، سِتُونَ ذِرَاعًا فِي السَّمَاءِ. زَادَ فِي رِوَايَةٍ: وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ يُرَى مِثْلُ سَاقِيهِمَا مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ قُلُوبُهُمْ قَلْبٌ وَاحِدٌ يُسَبِّحُونَ اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا. رواه الشيخان والترمذي^(۴):

ثەبو هورەیرە (رمزای خودای لێبن) فەرمووی: خۆشەویست (درویدی خودای لەسەربین) فەرمووی: یەكەم دەستەیی كە دەچنە ناو بەهەشت لەسەر شیوێ مانگی شەوی چوار دەن ئاوا جوان و ناسك و نازدارن، لەناو ریزی بەهەشتییەكانی تردا دیارین، دەستە ی دوا ی ئەوان وەك گەشتەین ئەستێرە ی ئاسمان وان، خەلكی بەهەشت نە گمیز دەكەن، نە سەراو دەكەن، نە چلەم دەسپرن، نە تفو بەلغەم رۆدەكەن (نەقرخن و لرخنن) شانەكانیان زیڕە، ئارەقیان میسكە، بخووریان عوودە، ژنەكانیان پەرییە چاو جوانەكانی

^(۳) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

^(۴) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۷۶، ۷۰۷۷، ۷۰۷۸. تجريد/ ۲/ ل- ۴۴۲ رقم/ ۱۳۱۲ = ۲۲۴۵، ۲۲۴۶، ۲۲۵۴، ۲۲۲۷.

(٥) مسلم. جنة ونعيمها: ٧٠٨١. أبو داود. سنة: ٤٧٤١. تحفة الأشراف: ٢٣٠٠

ئەنەس (رەزای خودای لیبی) فەرمووی: خوشەویست (دروودی خودای لەسەرب) فەرمووی: لە بەهەشتا وەها وەها موسوڵمان تەوانای سەرچی هەیه! گوترا: ئەو پیغەمبەری خودا! جا توانای ئەوەندە زۆری هەیه وەك تۆ دەرەموی؟ فەرمووی: هیزی سەد میردی ئیستای ئیوەی پی دەدری، كەواتە تەوانایی ئەوەی هەیه (ت-س/ص).

۵۷۴- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ أَنَّ مَا يُقَالُ ظُفْرٌ مِمَّا فِي الْجَنَّةِ بَدَأَ تَزْخَرُفَتْ لَهُ مَا بَيْنَ خَوَافِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَوْ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَطْلَعَ قَبْدًا أَسَاوِرُهُ لَطَمَسَ ضَوْءَ الشَّمْسِ كَمَا تَطْمِسُ الشَّمْسُ ضَوْءَ النُّجُومِ. رواهما الترمذي. نَسَأَلُ اللَّهَ رِضَاهُ وَالْجَنَّةَ آمِينَ^(۷):

سەعدی کوپی ئەبو وەققاص (رەزای خودای لیبی) دەرەموی: حەزەت پیغەمبەری خوشەویست و نازدارو گەرەو سەرەر (دروودو سلاو رحمت و بەرمکاتی خودای گەرەو سەرەری لەسەرب و سەر مالا و مثال و هەست و نەست بەقوربانی گەردی سەر ئاستانە کۆری پیرۆزی بێ) دەرەموی: نینۆکی چەندێ هەل دەرگێ ئەگەر ئەوەندە لەشتی ناو بەهەشت لە دنیا دا دەرێکەوێ کون و قوربانی ئاسمان و زەوی دەرانیته‌و‌و شەوق دەداتەو‌و پڕ دەبێ لە نوورو لە بۆن و بەرامە‌ی خوش، ئەگەر گریمان پیاویکی بەهەشتی سەرێکیشتیته ناو جیهان و خشلەکانی دەرێکەون شەوقی خۆر دادەپۆشی و لەبەر شەوقی ئەو خۆر شەوقی نامینی، هەرەك چۆن لەبەر شەوقی خۆر ئەستێرە مانگ شەوقیان نامینی! (ت- سەند غەریب).

(۱۴۳) شێوەی شیرینی ژنی بەهەشت : (صفة نساء الجنة)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ - سورة الرحمن}.

ئەم ئایەتە بە تەواوی لەسەر باسی (دارو درەخت و میوەی بەهەشت) دا رابورد.

^(۷) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً، فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا، غُرُبًا أَثَرَابًا، لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ - سورة الواقعة - ۶۵ / ۳۵ - ۳۸}.

واته: پەری بههشت بئی و خودا به دەستی رەنگینی قوردردەتی خۆی بۆ دوست و خوشەویست و ئازیزانی خۆی دروستیان بکا دەبئی چۆن نازەنینانی بن، لە پێش هەموو شتیكا ئەو بەهرە خوشەیی که لە جیهاندا ژن شانازی پێوه دەکا و پێوهی دەنازی و، پیاویش زۆر حەزی ئی دەکا لەو پەرییانەدا هەیه، که بریتییه لە کچینی و کچیتی، ئەو پەرییانە هەمیشە کچن، گشت جاری که میردهکانیان دەچنە لایان، دەبنەوه بەکچ، هەموو میرد پەروەرن و نازی میردهکانیان دەگرن، هەموو هاوتەمەن، لە سێرەیی میردهکانیانان، لە عەموو نووییەکان، دەبن بە ژن و هاوسەری ئەسحابول یەمین.

۵۷۴۱- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَعَذُوَّةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رَوْحَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَلَقَابٌ قَوْسٍ أَحَدِكُمْ أَوْ مَوْضِعٌ قَدَمِهِ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَلَوْ أَنَّ امْرَأَةً مِنْ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَطْلَعَتْ إِلَى الْأَرْضِ لِأَضَاءَتِ مَا بَيْنَهُمَا وَلَمَلَّتْ مَا بَيْنَهُمَا رِيحًا وَلَنْصِيفُهَا عَلَى رَأْسِهَا خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. رواه البخاري والرمذي^(۱):

ئەنەس (خودای ئی رازی بن) فەرمووی: پێغه‌مبەر (دروودی خودای لەسەری) فەرمووی: بەقەد جێگەیی که وانی، یا بەقەد شوێن پێی یەکیکتان لە بههشت چاکتره له گشت جیهان و ئەوهی له جیهاندا هەیه. گریمان ژنی له ئافره‌تانی دانیشتوانی بههشت سەر بکیشی بۆ سەرزهوی لەم پەری زه‌وییه‌وه هەتا ئەوپەری زه‌وی پرده‌کات له بۆنی خوش، ئەو سەر پۆشەیی که‌وا به‌سەر‌یه‌وه له سەراسەری جیهان به‌خۆی و نازو نێعمەتی‌یه‌وه چاکتره. (ب/ت).

۵۷۴۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْمَرْأَةَ مِنْ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ لَيَرَى بَيَاضُ سَاقِهَا مِنْ وَرَاءِ سَبْعِينَ حُلَّةً حَتَّى يُرَى مُخُهَا وَذَلِكَ

بِأَنَّ اللَّهَ يَقُولُ (كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ) فَأَمَّا الْيَاقُوتُ فَإِنَّهُ حَجَرٌ لَوْ أَدْخَلْتَ فِيهِ سِلْكَاً ثُمَّ اسْتَصْفَيْتَهُ لَأَرَيْتَهُ مِنْ وَرَائِهِ^(۲):

عبداللّٰ (خودای نازنی بن) فهرمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: سپی‌تیی پووزی ژنی بههشتی له‌سهر حه‌فتا ده‌ست جله‌وه دیاره، ته‌نانه‌ت شه‌ونده جوان و ناسک و نازدارو ساف و لووسه موخی ناو لوولاقیشی دیاره، شه‌میه که خودا له‌وه‌سپیاندا ده‌فهرموئ: کانهن الیاقوت والمرجان: شه‌و ژنانه شه‌ونده ناسک و نازدارو ساف و لووس و بی‌گهر دو سوورو سپین ده‌لئی یاقوت و مهرجان. چونکه یاقوت به‌ردیکی به‌نرخه له‌به‌ر روونی و بی‌گهردی شه‌گهر هه‌ودایه‌کی پی‌وه بکه‌ی له‌ دیوی ده‌ره‌وه دیاره (تیرمیزی - ره‌زای خودای لی‌بی).

۵۷۴۳ - عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَمُجْتَمَعًا لِلْخُورِ الْعَيْنِ يُرْفَعْنَ بِأَصْوَاتٍ لَمْ يَسْمَعْ الْخَلَائِقُ مِثْلَهَا يَقْلَنَ كَحْنُ الْخَالِدَاتِ فَلَا نَبِيْدٌ وَكَحْنُ النَّاعِمَاتِ فَلَا نَبَأْسٌ وَكَحْنُ الرَّاٰضِيَّاتِ فَلَا كَسْحَطٌ طُوْبَى لِمَنْ كَانَ لَنَا وَكُنَّا لَهُ. رواهما الترمذي. نَسَّالَ اللهُ رِضَاهُ وَالْجَنَّةَ آمِينَ^(۳):

ئیمامی علی (ره‌زای خودای لی‌بی) فهرمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سهرین) فهرمووی: له‌ بههشتا په‌رییه چاو جوانه‌کان کوپ ده‌به‌ستن و له‌ باخچه‌یه‌کا کو ده‌بنه‌وه، به‌ ئاوازیکی زور خوش نقامیک ده‌لین و ده‌یکه‌ن به‌ چریکه‌یه‌کی وا خوش که‌س نه‌ییبیستی: ده‌چرن: ئیمه‌ نه‌مرین، هه‌تا هه‌تایه ده‌ژین، هه‌رگیز نامرین، له‌ناو ناچین، ئیمه‌ نازدارین، قه‌د بی ناز ناکه‌وین، ئیمه‌ له‌ خودای خو‌مان رازین، به‌ به‌شی خو‌مان ده‌نازین، له‌ می‌رده‌کانمان خوش نوودین، له‌ ده‌سته خوشکه‌کانمان بی‌ گله‌یین، قه‌ت لی‌یان بی‌زار نایین، خوشی له‌و که‌سه که‌ می‌ردی ئیمه‌یه‌و ئیمه‌ هاوسه‌ری شه‌وین! (ت - سند غه‌یب).

(۲) بسند مسکوت عنه.

(۳) رواه الترمذي بسند غریب (شرحه).

۱۴۴) یه کهم کهس که ده چنه بهه شته وه موچه ممه دو نومه ته که یه تی

أول من یدخل الجنة النبی محمد ﷺ وأمته

۵۷۴۴- له سهه تای باسی شه فاعه ته وه رابورد، فه رموده ی: (أنا أول الناس یشفع فی الجنة وأنا أكثر الأنبیاء تبعاً)^(۱).

۵۷۴۵- → (ب - ۴ ز - ۸۱ ل - ۲۴۹ ف - ۳۰۷۶/۱۰) حدیثی: (أنا أكثر الأنبیاء تبعاً یوم القیامة وأنا أول من یرفع باب الجنة)^(۲).

۵۷۴۶- وَعَنْهُ (أَي عَنْ أَنَسٍ - المَرْجَم) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَنَا أَوَّلُ شَفِيعٍ فِي الْجَنَّةِ لَمْ يُصَدَّقْ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مَا صُدِّقْتُ وَإِنْ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ نَبِيًّا مَا يُصَدِّقُهُ مِنْ أُمَّتِهِ إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ^(۳).

دیسان نیمامی نه نهس (رهزای خودای نبین) ده فه رموی: چه زره تی پیغه مبه ری خوشه ویستی خوداو خوشه ویستی گه لی نیسلام (دروود و مهلات و سه لام و رحمت و بهر دکاتی خودای گهره ی له سه ربین و سهرو مال و منال و دایک و باوک و که سوکار و هست و نست گشتی به یه ک جار به قوریانی گهردی ژیر پیسی دینیکه دانی گزپی پیروزی بن) نه نهس فه رموی: نه وه چه زره ته نازداره فه رموی: له بهه شتا من یه کهم تکاکارم، کهس له پیغه مبه ره کانی تر نه وه نده ی من خه لک نیمانی له سهر شیوه یه کی هق پی نه هیناوه، بزائن که پیغه مبه ری وابووه له پییش منه وه یه ک پیوا له نومه تی ده عوه تی باوه ری پی کردووه و نومه تی نیجابه ی بریتی بووه له یه ک کهس و بهس. (م- رهزای خودای نبین).

۵۷۴۷- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: آتَى بَابَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَسْتَفْتَحُ فَيَقُولُ الْخَازِنُ مَنْ أَنْتَ فَأَقُولُ مُحَمَّدٌ. فَيَقُولُ بِكَ أَمَرْتُ لَا أَفْتَحُ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ. رَوَى هَذِهِ الْأَرْبَعَةَ مُسْلِمٌ^(۴).

(۱) تقدم فی المجلد العاش. تسلسل/ ۱۳۰ مبحث (شفاعة نبينا محمد (ص) رقم الحديث/ ۳/ ۵۶۹۲.

(۲) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل/ ۸۱ رقم/ ۳۰۷۶/۱۰.

(۳) مسلم. ایمان: ۴۸۴.

(۴) مسلم. ایمان: ۴۸۵.

دیسانده وه نه‌هس (خودای ئی رازی بن) فهرمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سربن) فهرمووی: روژی دواروژ ده‌پومه به‌رده‌گاری به‌هشت و له‌دره‌گا ده‌دهم، درکه‌وانی به‌هشت ده‌فهرمووی: تو کییت؟ ده‌لیم: منم موحه‌ممه‌دم، ده‌فهرمووی: خوشم فهرانم پی کراوه که له‌پیشا بو توئی بکه‌مه‌وه، وه له‌پیش هاتنی تو‌دا بو که‌سی تری نه‌که‌مه‌وه، که‌واته باشه بفهرموو وا بو‌ت ده‌که‌مه‌وه. (م- رمزای خودای لیبین).

۵۷۴۸- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لِيَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا أَوْ سَبْعُمِائَةِ أَلْفٍ مُتَمَاسِكِينَ، أَخِذَ بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ، لَا يَدْخُلُ أُولُهُمْ حَتَّى يَدْخُلَ آخِرُهُمُ الْجَنَّةَ، وَوُجُوهُُهُمْ عَلَى ضَوْءِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ. رواه الشيخان^(۵):

سه‌هلی کوپی سه‌عد (رمزای خودای لیبین) فهرمووی: خوشه‌ویست (درویدی خودای له‌سربن) فهرمووی: له‌ئومه‌تی من هفتا هزار که‌س. یا فهرمووی: هه‌وت سه‌د هزار که‌س به‌یه‌ک ریز به‌یه‌کجار ده‌چنه ناو به‌هشت، به‌ریز ده‌ستی په‌کتریان گرتوو، وه‌ک له‌ریزی نویژدا راوه‌ستابن ئاوا، له‌سه‌ر ئه‌م حاله‌هه‌موویان پی‌که‌وه له‌یه‌ک کاتا ده‌چنه ژوو‌ره‌وه، دیاره‌دره‌گای به‌هشت زو‌رپانه، ده‌موو چاویان نه‌وه‌نده جوان و به‌شه‌وقه وه‌ک مانگی شه‌وی چوارده‌ده‌ره‌وشیته‌وه (ش) شه‌یخان - ئیمامی بوخاری و ئیمامی موسلیم، که‌داده‌نرین به‌ریش‌سپیی و ماموستای هه‌موو فهرمووده زانه‌کانی تر - رمزای خودا له‌هه‌موویان بن).

(۵) بخاری. رفاق: ۶۵۵۴. مسلم. ایمان: ۵۲۵.

۱۴۵) کہ سانیٰ بہ بنی لیپرسینہ وہ دہچنہ ناو بہہشت

الذین یدخلون الجنۃ بغير حساب

۵۷۴۹- → (ب - ۴ ز - ۸۰ ل - ۲۴۰ ف - ۱) ^(۱).

لیرہ نہم چہند پتری یہ بہسودانہی ہئیہ: حہفتا ہزار کہس لہ پیشیانہویہ، بہ بنی لیپرسینہ وہ سزادان دہچنہ بہہشت لیڑدا دہفرموی: عوککاشہی کوپی میحصہن عہرزی حہزرتی کرد: قوربان نزام بو بکہ کہ خودا بمکا بہ یہ کئی لہوانہ؟ فرموی: اللہم اجعلہ منہم: خودایہ! بیکہی بہ کہسی لہم خودا پیڈاوانہ.

حہدیس - با مہثال و نہجامی ریوایہ تہ جیا جیاکانیشی یہ ک بنی بہ لام - لہ زوربہی گیرانہ وہ کاندی دا زیادہی بہسود زورہ. کہواتہ: بویہ ئیمہ تابو مان دہکری ہموو ریوایہ تی تہ رجہمہ بکہین باشتہ. (وہرگیپ)

۱۴۶) زوربہی خہلکی بہہشت لہ نومیہتی موہہمہدن

الامة المحمدية أكثر أهل الجنة

۵۷۵۰- → (ب/۷ ز/۵ ل/۳۰ ف/۱) + (ب/۶ ز/۱۸ ل/۲۶۶) ^(۱).

۵۷۵۱- عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ عِشْرُونَ وَمِائَةٌ صَفٍّ كَمَا تَوْنُ مِنْهَا مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَأَرْبَعُونَ مِنْ سَائِرِ الْأُمَمِ. رواه الترمذي بسند حسن. نَسَّالَ اللَّهُ التَّوْفِيقَ آمِينَ ^(۲).

ئیبنو بورہیدہ فرموی: باو کم فرموی: پیغہمبہر (سودای خودای لہسریپ) فرموی: خہلکی بہہشت سہدویست ریزن. ہشتا ریزیان لہم نومیہتی ئیسلامہن، چل ریزیان لہ نہتہ وہ کگانی ترن (ت - س/ح).

(۱) تقدم فی مجلد رابع. تسلسل / ۸۰ رقم/ ۳۰۶۲.

(۱) تقدم فی مجلد سابع. تسلسل / ۵ رقم/ ۱ + مجلد سادس. تسلسل / ۸ رقم/ ۲۹۷۵.

(۲) رواه الترمذي بسند حسن.

۱۴۷) یه‌که‌م خوراک و یه‌که‌م خوارنده‌ودی خه‌لکی به‌هشت چیه

ما أول طعام أهل الجنة وما شربهم عليه

۵۷۵۲- عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مَوْلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُنْتُ قَائِمًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَاءَ حَبْرٌ مِنْ أَحْبَارِ الْيَهُودِ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ. فَدَفَعْتُهُ دَفْعَةً كَادَ يُصْرَعُ مِنْهَا فَقَالَ: لِمَ تَذْفَعُنِي فَقُلْتُ أَلَا تَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: إِنَّمَا نَذْعُوهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ اسْمِي مُحَمَّدٌ الَّذِي سَمَّانِي بِهِ أَهْلِي. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: حَيْثُ أَسْأَلُكَ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَيْتَفَعُكَ شَيْءٌ إِنْ حَدَّثْتُكَ. قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي فَتَكْتُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَغُودُ مَعَهُ. فَقَالَ: سَلْ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: أَيْنَ يَكُونُ النَّاسُ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): هُمْ فِي الظُّلْمَةِ ذُوْنَ الْحَسْرِ، قَالَ: فَمَنْ أَوَّلُ النَّاسِ إِجَارَةٌ؟ قَالَ: فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ؟ قَالَ الْيَهُودِيُّ: فَمَا تُخَفِّتُهُمْ حِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: زِيَادَةُ كِبِدِ الثُّونِ، قَالَ: فَمَا عِذَاؤُهُمْ عَلَى إِثْرِهَا؟ قَالَ: يُنَحَرُ لَهُمْ تَوْرُ الْجَنَّةِ الَّذِي كَانَ يَأْكُلُ مِنْ أَطْرَافِهَا، قَالَ: فَمَا شَرَابُهُمْ عَلَيْهِ؟ قَالَ: مِنْ عَيْنٍ فِيهَا تُسَمَّى سَلْسِيلاً، قَالَ: صَدَقْتَ، وَحَيْثُ أَسْأَلُكَ عَنْ شَيْءٍ لَا يَعْلَمُهُ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ رَجُلٌ أَوْ رَجُلَانِ، قَالَ: يَنْفَعُكَ إِنْ حَدَّثْتُكَ، قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي. قَالَ: حَيْثُ أَسْأَلُكَ عَنِ الْوَلَدِ قَالَ: مَاءُ الرَّجُلِ أَيْضُ وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ فَإِذَا اجْتَمَعَا فَعَلَ مِثْلُ الرَّجُلِ مِثْلُ الْمَرْأَةِ أَذْكَرًا يَأْذَنُ اللَّهُ وَإِذَا عَلَا مِثْلُ الْمَرْأَةِ مِثْلُ الرَّجُلِ آتَا بِإِذْنِ اللَّهِ. قَالَ الْيَهُودِيُّ: لَقَدْ صَدَقْتَ وَإِلَكَ لَنَبِيٌّ ثُمَّ الْصَّرَفَ فَذَهَبَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لَقَدْ سَأَلَنِي هَذَا عَنِ الَّذِي سَأَلَنِي عَنْهُ وَمَا لِي عِلْمٌ بِشَيْءٍ مِنْهُ حَتَّى أَتَانِي اللَّهُ بِهِ. رواه مسلم في الغسل في كتاب الطهارة. نَسَّالَ اللَّهُ تَمَامَ الطَّهَارَةِ آمِينَ^(۱)

سه‌ویان (ره‌زای خودای نبیین) فه‌رمووی: له‌ خزمه‌ت چه‌ره‌تدا (دیوودی خودای له‌سربین) راوه‌ستا بووم، مالوومنی هات گوتی: سلاؤ له‌توئی موحه‌ممه‌دا! السلام عليك يا محمد. منیش پالیکی وا توندم پیوه‌ی نا خه‌ریک بوو پیی

بكهوئ، گوتی: بۆچی پالم پیوه ده‌نیی؟! گوتم: ئەه‌ی بۆچی نالییت ئەه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! گوتی: به‌وناوه‌وه بانگی ده‌که‌ین که که‌سوکاری لیئ ناوه‌! حه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: به‌ئ من ناوم موحه‌مه‌ده‌و که‌سوکارم به‌و ناوه‌ منیان ناوناوه‌، مالوومه‌که‌ گوتی: هاتووم پرسیارت لی بکه‌م، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: ئەگه‌ر قسه‌ی هه‌قت بۆ بکه‌م موسولمان ده‌بیئت؟ گوتی: به‌ گویی خۆم ده‌بیستم حه‌زرت (دروودی خودای له‌سه‌رین) داریکی به‌ ده‌سته‌وه‌ بوو، ده‌یژهند له‌ زه‌وییه‌که‌وه‌ فه‌رمووی: ئاده‌ی پرسیارت چیه‌ به‌رسه‌ گوتی: ئەو رۆژه‌ی که‌ ئەم زه‌وی و ئاسمانه‌ ده‌گۆڕین به‌ زه‌وی و ئاسمانیکی تر ئەم خه‌لکه‌ له‌ کوئ ده‌بن؟ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: له‌سه‌ر پردی سیرات ده‌بن گوتی: ئەه‌ی کئ یه‌که‌م که‌س ده‌بی که‌ لیئ ده‌په‌ریته‌وه‌؟ فه‌رمووی: هه‌ژارانی کۆچکاران ئەو هه‌ژاران‌ه‌ی که‌ له‌ مه‌که‌وه‌ له‌تاو کافره‌کان کۆچیان کرد بۆ مه‌دینه‌ گوتی: کاتئ ده‌چنه‌ به‌هه‌شت یه‌که‌م خواردنیان چیه‌؟ فه‌رمووی: پارچه‌ زیاده‌ گوشته‌که‌ی جه‌رگی نه‌هه‌نگه‌ گوتی: ئەه‌ی گه‌رماو گه‌رم له‌ دوا ئەو چی تر ده‌خۆن؟ فه‌رمووی: جوانه‌گاکی به‌هه‌شتیان بۆ سه‌ر ده‌بهن، که‌ له‌ ده‌ورو به‌ری به‌هه‌شتا بۆ خۆی ده‌له‌وه‌را!.

گوتی: ئەه‌ی چی به‌سه‌ردا ده‌خۆنه‌وه‌؟ فه‌رمووی: له‌ئای ئەو سه‌رچه‌شمه‌یه‌ی به‌هه‌شت که‌ ناوی سه‌له‌سه‌بیله‌. گوتی: راست ده‌که‌ی، هاتویشم شتیکی توت لی ده‌پرسم که‌ که‌س نایزانئ جگه‌ له‌ پیغه‌مبه‌ران، مه‌گه‌ر پیاوئ یا دوانی تریش بیزانن، فه‌رمووی: ئەگه‌ر من پیئت بلیم و بیزانم تو ئیسلام ده‌بی و - له‌ئیسلا مېوونت قازانج به‌ خۆت ده‌گه‌یه‌نی؟ گوتی: جاری با گویم له‌ قسه‌کانت بئ. مالوومه‌ که‌ گوتی: هاتووم له‌ باره‌ی مندا له‌وه‌ لیئت ده‌پرسم، فه‌رمووی: ئای پیاو سپییه‌، ئای ژن زه‌رده‌، که‌ له‌گه‌ل یه‌کا دروست بوون و ئای پیاو سه‌ر ئای ژن که‌وت به‌ فه‌رمانی خودا نیرینه‌یان ده‌بی، به‌لام ئەگه‌ر ئای ژن سه‌ر ئای پیاو که‌وت ئیتر به‌ فه‌رمانی خودا مێینه‌یان ده‌بی.

۱۴۸) دانیش‌توانی به‌هشت له به‌هشتا نه‌مرو جاویدانن و هه‌تا هه‌تایه له به‌هشتا ده‌بن: (أهل الجنة مخلصون فيها ابدًا)

واته: ئەو كەسانەيش كە خودا پيیداوان و بەختەوهرن ئەو وە وان لەناو
بەهەشتا، هەتا هەتايە بە ئیجگاری بەبێ پسان ئەم خەلاتی خودایە بۆ ئەوان
بەردەوام دەبێ و پراڤه‌ی نابێ، مەگەر ئەو ماوه نەبێ كە پەرەردگاری تۆ
بەدانایی خوێ، بۆ زیادە خوێش نوودی ئەوان ویستی لەسەر ئەوەبێ كە
بیانیات بۆ جیگەیی لە بەهەشت خوێشتریش، گەرچی ئەوان ئەگەر بە خوێان
بێ وەك قورئان دەفەرمویی: {خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَمُوتُونَ عَنْهَا حَوْلًا} وەئێ خودا
مەسلەحەت و قازانجی بەندە باشتر دەزانێ تا خوێ لەبەر ئەو جارو بار كە مە
كە مە بۆجێ گۆرکێ و ئاوو هەوا گۆرین دەیانبات بۆ شوینی خوێشتر! (ئەم
تەفسیرەم لە شوینی تر نەدیو، ئەمە بۆ چوون و دیدی خوێ - وەرگێڕ.

→ (ب - ٧ ز - ١٠ ف - ١٦).

٥٧٥٣ -> (ب-٧-ز-٢٢-ل-١٩-ف-٢) (١).

ليڙه ٽهه زياده سووڊهي ههيه: جارچي جارهدهدا: ٺهي خه لکي بهههشت! گوئي بگرن، ٺهوانيش گوئي قولاخ دهکهنوله دلشهو دهترسن

(١) تقدم في مجلد سابع. تسلسل ٢/ رقم ٢/ ٣٩٨٤.

ئەوجا بانگەواز دەکری: ئەی دانیشتوانی دۆزەخ! گوی بگرن ئەوانیش ھەموو گوی قۆلاخ دەکەن، لە دایشەوہ دایان خۆش دەبی و دەلین دەی بەلکوو بەر تکاکاری بکەوین و لە دۆزەخ رزگارمان بی.

۵۷۵۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يَنْعَمُ لَا يَبْأَسُ لَا تَبْلَى ثِيَابُهُ وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُ^(۲):

ئەبو ھورەیرە (خودای ئازای بی) دەفەرموی: ھەزەرەتی پیغەمبەری خۆشەویست (دروودی خودای لەسەری) دەفەرموی: ئەوی بچیته بەھەشت دەکەوی بەسەر خێرو خۆشیداو دەکەویتە ناو نازو نەعمەتەوہ، ئیتر ھەتا ھەتایە رەنج و ناخۆشی و نارەھەتی نابینی، جل و بەرگی نەدە دپێ و نەکۆن دەبی، چونکە ھەمیشە جلی نوێ لەبەر دەکەن، ھەمیشەیش گەنج و جەھیل و لاو دەبی. قەت قەت پیر نابێ.

۵۷۵۵- → (ب - ۶ ز - ۸ ل - ۱۶۹ ف - ۳) (۳).

۱۴۹) پەردە لادەدری و بەھەشتییەکان پەرورەدکاری کەوردەو ھێژای خۆیان بەجاوی سەر دەبینن: (كشف الحجاب عن أهل الجنة فيرون ربهم جل شأنه)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَجُودَ يُؤْمِلُ نَاصِرَةً إِلَى رَبِّهَا نَاطِرَةً} سورة القيامة- ۲۲/۷۵- ۲۳ { → (ب - ۷ ز - ۵۸ ل - ۲۳۰ ف - ۲).

۵۷۵۶- → (ب - ۱ ز - ۴۴ ل - ۱۹۰ ف - ۲) (۱).

۵۷۵۷- → (ب - ۷ ز - ۳۸ ل - ۱۷۴ ف - ۲) (۲).

۵۷۵۸- → (ب - ۶ ز - ۱۱ ل - ۲۳۵ ف - ۱/۳۹۱۶) (۳).

(۲) مسلم. جنة ونعيمها: ۸۵.

(۳) تقدم في مجلد سادس. تسلسل/ ۸ رقم/ ۳۸۶۸.

(۱) تقدم في مجلد أول. تسلسل/ ۴۴ رقم/ ۳۳۸.

(۲) تقدم في مجلد سابغ. تسلسل/ ۳۸ رقم/ ۴۱۴۴.

**۱۵۰) خودا میهره‌بانی و نه‌وازشت له‌گه‌ل خه‌لکی به‌هه‌شتا دهنوینی و کالای
ره‌زامه‌ندی خوئیان به بالا ده‌بری
ملاطفه الله لأهل الجنة وإحلال الرضوان عليهم**

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ - سورة التوبة - ۷۲/۹}.

خودای میهره‌بان به به‌خشنده‌یی خوئی به‌لین و واده‌ی داوه به موسولمانه ساغه‌کان، چ پیاو بن چ ژن، که چهن به‌هشتیکیان پی خه‌لات ده‌فهرموی، که چهن چه‌ماوی به‌ناویاندا زور به جوانی دیت و ده‌پراو، به ناو باخ و بولاخ و شوینه‌کانی تریشیدا ده‌خولینه‌وه. هه‌روه‌ها به‌لینی نه‌وه‌یشی پی داوون که خانه‌ی جوان جوانی پاک و ته‌میزیشیان پی دودا، که وان له جه‌نناتی عه‌دندا، که به‌راستی نه‌و به‌هه‌شتانه جیگه‌ی حه‌وانه‌وه و نیشته‌جی بوونن، جیگه‌ی ئیجگاری ئیوه‌ن، هه‌روه‌ها واده‌ی نه‌وه‌یشی پی داوون که کالای ره‌زامه‌ندی خوئی به بالایان بری، که نه‌م خه‌لاتی ره‌زامه‌ندی خودایه گه‌لی له‌و شتانه گه‌وره‌ترو، به‌هرمه‌ندترو به‌نرختره، به‌راستی به‌شی گه‌وره‌و هاتنه‌دی ناواتی هه‌ره گه‌وره نه‌مه‌یه.

۵۷۵۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ يَقُولُونَ لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ. وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ يَقُولُ هَلْ رَضِيتُمْ يَقُولُونَ وَمَا لَنَا لَا نَرْضَى وَقَدْ أُعْطِينَا مَا لَمْ نُعْطِ أَحَدًا مِّنْ خَلْقِكَ. يَقُولُ أَنَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالُوا يَا رَبِّ وَآيُ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ يَقُولُ أَحِبُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا. رواه الشيخان والترمذي^(۱).

(۲) تقدم في مجلد سادس. تسلسل ۱۱/ رقم ۳۹۱۶/۱.

(۱) تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری ۵/ ل ۲۸۷ رقم ۲۰۳۳ = ۶۵۴۹، ۷۵۱۸. مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۷۰. ترمذي. صفة الجنة: ۲۵۵۵. تحفة الأشراف: ۴۱۶۲.

ئەبو سەعید (خودای ئی رازی بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەربێ)
 فەرمووی: خودای گەورە بە خەڵکی بەهەشت دەفەرموێ: ئەو خەڵکی
 بەهەشت! دەلێن: فەرموو بفرموو ئەو پەروەردگارمان! سەرمان لە ریتایەو
 چاکەو خێر هەمووی بە دەس تۆیەو بەس. دەفەرموێ: ئایا رازی بوون؟
 دەلێن: بۆ رازی نابین، سەرە رای ئەم هەموو بەشە باشەو که تۆ داوتە بە
 ئیمە هیشتا خوانەخواستە لووتە لابین! دەفەرموێ: لەو چاکترتان دەدمێ
 دەلێن: خودایە! دەبێ چوێ لەمە جاتربێ و چوێ تر لەم نازو نیعمەتەو
 بەهەشتە باشتربێ؟ دەفەرموێ: بەهرەو رەزامەندیی خۆمتان خەلات دەکەم،
 ئیتر هەتا هەتایە لە ئێوە رازی دەبوو قەت لیقان نارەنجیم. (ش/ت).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ئیمامی بوخاری (رەزای خودای لێبێ) لە حەزەرەتەو دەگێڕیتەو حەزەرەت
 (دروودی خودای لەسەربێ) دەفەرموێ: ان من الشعر حکمة: بازە شیعرێ حیکمەتە:
 واتە: قەسەو نەستەقی راستی هەقە، سوودو قازانجی دین و دنیای تیا دایە جا
 لەم روانگەو دەمەوێ باسی بەهەشتتان بۆ بکەم بە شیعر، لە چارچیووی
 ئایەت و فەرموودەکانی ئەم باسەدا که لە پیشەو رابووردن، وشە بە وشە ئەم
 شیعرانەم بە پێی تەفسیری بەیزاوی و تەفسیری نامی و مواهب الرحمن و
 جەلالەین و، بە پێی شەرحی ئیمامی نەووەو لەسەر صەحیحی موسلیم و
 عینی و تحفة الاحوذی و وغایەتولمەئموول و النهایە فی غریب الحدیث و لاثر و
 تەفسیری خال و تەفسیری شوێبەر و دەلیلولفالحین و قەستەلانی راست
 کردووتەو، مەگەر شیعرێ که پەیوەندی بە باسەکەو نەبێ و بە بۆنەو هاو
 چۆنییەو گوترابێ، تەنانەت زۆر گەڕام بۆ حەدیسێ که بیکەم بە بەلگەو
 بوونی کارەکەر و کەنیزەک لە بەهەشتا، تا لەسایەو خوداوە لەعەینێدا ئەم
 حەدیسەو چەن ئەسەرێکی ترم دەست کەوت حەدیسەکە دەفەرموێ:

وقال أبو هريرة: أن في الجنة حوراء يقال لها العیناء اذا مشت مشى حولها سبعون ألف وصيفة عن يمينها وعن يسارها كذلك، وهي تقول: أين الامرون بالمعروف والناهون عن المنكر.

واته: له بههشتا پهریه‌کی سوورو سپی ههیه، ناوی عینایه: ناوی چاو جوانه، کاتی دهکه‌ویته ری حهفتا ههزار کاره‌کر له‌لای راستیه‌وه و حهفتا ههزار که‌نیزه‌ک له‌لای چه‌پیه‌وه له خزمه‌تیدا ده‌پۆن، ده‌لی: که‌سانی که له جیهاندا کارو پیشه‌یان نه‌وه بووه فرمانیان کردووه به چاکه‌و ریگه‌ی خراپه‌یان نه‌داوه و مامۆستای خیریوون و پاسه‌وانی ره‌فتاری جوان بوون له کوین، من و وینه‌ی من بو نه‌وه جوړه که‌سانه‌ین!

وه‌کی تریش شیعر بو منال، بو قوتابی و فه‌قی، بو نیمچه خوینه‌وارو نه‌خوینه‌وار ده‌وریکی بالا ده‌بینی و، ئیمان و بیرو باوه‌ری ساخ وه‌ک نه‌خشی به‌رد، هر له سه‌ره‌تاوه له‌ناو دل و ده‌رونیانا ده‌رویینی.

من به‌ش به‌حالی خۆم نه‌وه‌نده‌ی سوود و به‌هره‌ی کرده‌یی (فیملی)م له شیعره‌کانی عه‌قیده‌ی کوردی شیخ سه‌میع (رمزای خودای یبێ) وه شیعره‌کانی ئیقبال‌نامه وهرگرتووه قه‌ت نه‌وه‌نده‌م سوود و قازانج له خویندنی شه‌رحه عاقائیدو ته‌هزیبولکه‌لام وهرنه‌گرتووه‌انه‌وه‌نده هه‌یه شیعره‌کانی به‌نده‌هر چۆن بن و لایه‌نی هونه‌ری و ویژه‌ییه‌کان هر که‌م و کووریه‌کی هه‌بی، ناوه‌روک و مه‌به‌ست و مه‌عناکانیان راست و دروست و ساغن و سه‌رچاوه‌ی کۆمه‌لی زانیاری جوانن له بابه‌تی خویندا، با بلیین نه‌گه‌ر شیعریش نه‌بن قسه‌ی راست و دروست و هه‌ق و جوانن، تا بلیی ری‌ک و پی‌ک و ره‌وانن، هه‌تا ره‌نگ بی بو نه‌وه‌یش ده‌ست بدن که سه‌ربه‌خۆ له نامیلکه‌یه‌کا چاپ بکرین، نه‌گه‌ر هه‌ندی له شیعره‌کانی به‌رگه‌کانی تری تاجیشیان بخریته پال هر ده‌بی، نه‌وکاته ده‌بی به‌پیی پارچه هه‌لبه‌سته‌کان عینوان و سه‌رباسیان بو دابنری وه‌ک: که‌لی په‌روانه. په‌سنی وه‌یسی قه‌ره‌نی. په‌سنی ئیمامی نه‌نه‌س.

به‌قهره په‌سنی سووره‌تی پیپرستی سووره‌ته‌کانی قورئانی پیروژ، لاواندنه‌وه‌ی
خوبه‌یی شه‌هید. نژای نیوه شه‌وی نوژده‌ی پینج. سه‌رنجی له ده‌وروبه‌ر.
به‌هشتنامه! که‌مه‌به‌ست ئه‌م پارچه شیعره‌ی دواوه‌یه، من ئه‌م تی‌بینیه‌م
له‌سه‌ر شیعره‌کانی خۆم نوسی، خودا یاربئ بئ سوودنابئ. په‌نا به‌په‌نای بئ
پانایان. به‌هشتنامه. پروانه: (زنجیره/۱۳۷ ل/۴۳۹ چ/۱) له‌م به‌رگه‌ی باسی:
دارود ردخت و میوه‌ی به‌هشت:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به‌ناوی خودای پادشای بی‌چوون
ئه‌م نامه ده‌که‌م به‌و ناوه کو‌لکوون!
سو‌پاس بۆ خودا، دروود له‌ هه‌زرت
هه‌زا له‌ یاران، هه‌حمه‌ت له‌ نومه‌ت
دروود په‌یاپه‌ی وه‌که شه‌سته‌ت به‌اران
له‌سه‌ر سه‌ره‌مه‌ی گه‌ش پی‌شه‌به‌ه‌ران!
ئه‌وجا وادی‌مه سه‌رباسی به‌هه‌شت
ئه‌ماره‌ی ده‌رگای ده‌ق ده‌کاته هه‌شت
چه‌ندین چینی هه‌س، به‌ پاه‌ش سه‌ده
ئه‌م لانه‌ خۆشه‌ له‌ کب‌س خۆت سه‌ده
چین ته‌به‌قه‌یه، ده‌ره‌جه‌ش پایه
فیه‌رده‌وس له‌ نه‌ه‌ل ته‌به‌قه‌ دایه
خشتن له‌ زی‌رو، خشتن له‌ زی‌ون
به‌ناواخس، هه‌سکه‌ چه‌سه‌پیون!
دو‌رو یا‌قوو ته‌ زی‌خ و چه‌ه‌ویان
زه‌غه‌رانی ساخ خا‌ک و خۆ‌لی یان

موسولمان! به‌هشت خویش و نازداره
 مائلی دوا روژی تئوی باوه‌پداره!
 نامان به قسه‌ی نه و نه و نه که
 بو که‌لاوه کۆن به‌هشت له‌دهست دهی!
 دنیا مه‌زرایه، به‌کرده‌وهی چاک
 ناوه‌دانی که، وه‌ک دلی رووناک
 من نالیم کاکه! ته‌رکی دنیا که
 کۆشکت برمین و قولی په‌یا که
 به‌لام من ده‌لیم رو و له‌خوداکه
 دنیا باوه‌ژن، قیامت داکه!
 به‌چاکه ده‌یکه‌ی به‌دایک دلسۆز
 ده‌تکا به‌کوین، بییه‌ ناغای هۆز
 سه‌رتاپای به‌هشت کول و گولزاره
 هر لاسه‌یر ده‌که‌ی کۆشک و ته‌لاره
 ناوو هه‌واکه‌ی چه‌شنی به‌هاره
 نازو نیمه‌تی به‌بن شوهاره!
 نه‌که‌رمه‌و نه‌سارد، فینک و خوشه
 نه‌جیگه‌ی نووستوو، نه‌جی سهرخوشه
 جیگه‌ی دانیشتووی به‌هوش و گوشه
 نه‌جیگه‌ی نووستوو، نه‌جی نه‌خوشه
 هر سه‌یر ده‌که‌ی باخ و بۆلاخه
 سیبهری خه‌ست و ته‌لارو باخه!!
 دانیشتووی ساخه، زۆر به‌ده‌ماخه
 نه‌جیگه‌ی خه‌فت، نه‌شوینی داخه!
 له‌سه‌ر مه‌شخه‌ل و مینه‌به‌ری نوورن

لے خودا نزیک، لے مردن دوورن!!
 ھے موویان لاون، جوانن، رووسوورن
 نہ تانہ لے شوین، نہ شہل و کوورن!
 ھے میسہ وریان، گشت ھاوتہ مہن
 بوخنووش و رووخنووش، چون یاسہ مہن!
 پیس و نہ خووشی و مردن نامین
 کہ بو تیکدانی ژینمان ھے وین
 نہ شہ کرہ ھے، نہ ھس زختی خوین
 نہ کہفتہ کاری، نہ کہوتووی ناو نوین
 نازیم! بہشت لے سہر ھے تا خوا
 (جنات تجری تحتھا الانھار!)
 جوگہ بن درخت کان ناو تہ لار
 لے گشت لا پخشن وک کوئی بہار
 ھے نگوین و شیرو ناویکی سازگار
 بادہیکس پاک، نہ وہ چوار رووبار!
 لے ناو بہشتا دہکن سہرو خوا
 بہ یکہ یکہ، بہ چوار چوار
 دیمہن شیرین، میگر و میغرغوزار
 روبہری بہشت دہکن بہ گوئزار
 جووی مہل و مو، چہشنی گول و دار
 من دہلیم: ملیو، تو بلن ملیار!
 فہرش و رایہنی بہ سہدان ھزار
 تیبا راخراوہ لے سہرو لے خوا
 پہری چساو جوان، ناسکو و نازدار
 وک کوئی مرواری سافیکی ناودار

دہم نوقل و نہ بات، رووہمت گول ھەنار
 خوش پروو، خوش پەفتار، سەنگین و سەلار
 تازە مەم کردوو، دین بە لەنجە و لار
 دلدارى دەکەن لەگەڵ دۆست و یار!
 خوا خەلقى کردوون بەبێ عەیب و عار
 دەبن بە ھاوسەر بۆ پیاوی دیندار
 لە بەھشت ھەیە رەشمال و دەوار
 بۆ بووک و زاوا دەبنە نۆ ھەوار
 سەیران و سابات، رنەن بن دەوار
 دەخاتە یادیان روژی کوچ و بار!
 مەر لەناو بەھشت کۆرەووەکەى پار
 لە یادمان بچن، نەى خودا، ھاوار!
 مەر بەھشت ویتەى پەرسى جوان بن
 خوشى لەو کەسەى لەلای میوان بن
 ھەمیشە کچن، گشت ھاوتەمەن
 رووخۆش و بۆنخۆش وەک یاسەمەن!
 چاو پەشو قەوئى، رووہمت سپى و سوور
 ددان مروارى، گەردن چوون بلوور
 دەر و چەر و مەم، گەفت و لغت و لیو:
 خونچە و نیڕکس و، بەھن و شەکرە سیو!!
 دەنگخۆشن، جوانن، مەردن، نەمرن
 بۆ میگردى خواناس ژن و ھاوسەرن!
 رەبەن و بن ژن لە بەھشت نییە
 ژن ھەبە مەرۆق، ھەبە پەربەبە
 پەرسى! تۆ لەگول کلەبى دەکەى:

دەفەرەمەۋى: نەى گول! تۆران ھەتاكەى؟!
 بوۋى بە بايەقوش لەناو كەلاۋە
 تازە ھەوارى تازەت ھەل داۋە!
 گولېش گلەيى نەۋەى بوۋ لە تۆ
 نېتر لەبەر تۆ، كەس نەۋ ناكابۆ!!
 بەھەشتى ناغەى مالى خويان
 داراى باشترين گەنجو سامان
 نۆكەرى نەمر، ھەمىشە جەھىل
 سەلارو بۆشناخ، دالسىۋو بەۋىل!
 چابوكو چالاك، دەلىلى ترشو خويىن
 بۆ راژەۋ خزمەت، تاقم تاقم دىن
 خزمەتيان دەكەن بەدل و بەگيان
 بە دەۋريانا دىن بە قوربان قوربان!
 پيالە پردەكەن لە بادەى ناياب
 لەسەرچاۋەيىن كانە بۆ شەاب!
 پېشكەشى دەكەن-بە پياۋو ژنان
 لەگەل مېۋە جات، لەگەل گۆشت و نان!
 نازىز! لە بەھەشت مەينۆشى خۆشە
 ھەتا دەتوانى پىتر بنۆشە!!
 نەشەيىن دەدا بەھەستى مەينۆش
 ھەتا ھەتايە قەت نابىن سەرخۆش
 دەبىن بەمايەى مان و ھۆشى ساغ
 تامو بۆى خۆشە چەشنى سىۋى باغ!
 خىشلى زىڭرۇ زىۋو، مروارى و ياقووت
 گەۋھەر و نەلماس، ھاورىشم و زومەرووت

^(۱۱) بهند: حەپس و زیندان. (هەمبەنە بۆرینەى هەزار (رحمەتى خودای نڤین). (وەرگێڕ)

که تو له کن خوا راسته میوانی!
 کاتن له باده‌ی شه‌رابه‌ن ته‌هوور
 مه‌ست ده‌بن، ده‌بن به پارچه‌یین نوور
 له ته‌لخی خاکس سه‌رچاوه‌ی نه‌هات
 پاک ده‌بنه‌وه‌و، ده‌گه‌ن به ناوات!!
 جا نه‌راد ده‌بن له به‌هه‌شت و حوور
 په‌روانه‌ ناسا، ده‌چن بو حوزوور!
 به‌دیداری حق شادمان ده‌بن
 به مانی یه‌زدان خاوه‌ن مان ده‌بن!

لما استقر في قنائه	ضمن النجا من فئانه
ويلتذون بلقائه	كما يبقون ببقائه
وقع الصادي على مائه	يروبي ظمائه من سقائه
لقد ظفر بنجائه...	كما قد نجا من شقائه

شیخی قازی به‌یزاوی (رمزای خودای ینین) له‌رافه‌کردنی: (وسقاهم ربهم شرابا طهورا) دا ده‌فهرموئ: برید به نوعا آخر یفوق النوعین المتقدمین، ولذلك اسند سقیه الی الله عز وجل ووصفه بالطهوية فإنه يطهر شاربه عن الميل إلى اللذات الحسية والركون إلى ما سوى الحق فيتجرد لمطالعة جماله ملتذا بلقائه باقیا ببقائه وهي منتهی درجات الصديقین ولذلك ختم بها ثواب الابرار).

واته: مه‌به‌ست له‌م (شه‌رابه‌ن ته‌هووره) جوړیکی تری باده‌یه، که له دوو جوړه‌که‌ی پیشوو نایاب‌تره، که یه‌که‌میان کافووری تی ده‌کری و دووهمیان زه‌نجه‌فیل، ئەم جوړه نایاب‌تره بویه ده‌فهرموئ: خودا بو خوی ده‌یگیړی به‌سه‌ر باده‌نووشه‌کانداو، ده‌ینووشی پییان! هر له‌به‌ر نه‌وه‌شه که په‌سنی ده‌کاو ده‌فهرموئ: نو‌شکراویکی پاک و پا‌که وه‌که‌ره، چونکه مه‌ینووشه که پاک

دهکاته‌وه، له خوشی ههستی مه‌یل ب‌ری ده‌کاو، له که‌مترین مه‌یل و ئاره‌زوو بۆلای غه‌یری خودای راست و دروستی گه‌وره‌و شکۆ مهند، ئیت‌ری ده‌ب‌ری بۆ موتا‌لا‌کردنی جه‌مالی خوداوه‌ندی و واز له غه‌یری ئه‌و دین‌ی و، خوشی و چیژ له دیداری په‌روه‌ردگار وه‌رده‌گر‌ی، تا‌وا‌ی لی‌دی به‌بی ئه‌و هه‌ل‌نا‌کا‌و ده‌گاته‌ پایه‌ی پیا‌و چا‌کانی خودا، مان‌ی به‌ مان‌ی خودا ده‌بی‌و، خوش‌نو‌ودی له دیداری ئه‌و وه‌رده‌گر‌ی و پایه‌داری‌ی به‌ پایه‌داری‌ی ئه‌و ده‌بی‌و، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌م مه‌به‌سته‌یه که خوداوه‌ند به‌م پایه‌یه کۆتایی به‌ پاداشی باشی چا‌که خ‌وا‌زان دین‌ی.

بۆیه ئه‌م ده‌ق‌م را‌گ‌وا‌سته‌وه بۆ ئی‌ره تا خ‌وین‌ه‌رو گو‌ی‌گری به‌ریز له دروستی کاره‌که دل‌یناب‌ن و، نه‌ل‌ین: ئه‌م جو‌ره قسه‌یه لاف و گه‌زافی ده‌رویش و سو‌فی‌یانه‌و، زانا‌گه‌وره‌کان شتی وایان نه‌فه‌رم‌وو‌ه.

خۆزگه‌م به‌ره به‌ره مه‌لا‌و ما‌مۆ‌ستا‌کان‌مان ئه‌م کتیبه‌ گه‌ورا‌نه‌یان ته‌رجه‌مه ده‌کردو، ده‌یان‌کرد به‌ کوردی، دنیا زۆری به‌ به‌ره‌وه‌ ما‌وه، ته‌فسیری به‌یزا‌وی یا مه‌داریک یا جه‌لاله‌ین، یا که‌ش‌ش‌اف، یا مین‌ها‌جی نه‌وه‌وی، یا شه‌رحی عه‌قائیدی نه‌سه‌فی، ئه‌مانه‌ گه‌نجینه‌یه‌کی گه‌وره‌ن، ورده‌کاری و ره‌نگ‌ریزییه‌کی جوانیان تیا‌دا کرا‌وه.

مه‌به‌ست له‌ گله‌یی په‌ری له‌گول کیناییه له‌ گله‌یی له‌ پیا‌وی پیری خوداناس که ته‌مه‌ن له‌گه‌ل پ‌رو پیره‌ژنی نا‌و که‌لا‌وه‌ کۆنی دنیا‌دا خه‌رج ده‌کا‌و کۆچ نا‌کا بۆلای خ‌ی‌زانی به‌هه‌شتی، ئه‌ویش وه‌لامی ده‌دا‌ته‌وه: چۆن ده‌بی‌ من له‌به‌ر ژنی واز له‌ هه‌موو که‌سو کار ب‌ینم و ب‌ی‌م بۆ لای تۆ. (وه‌رگ‌ی)

(۱۵۱) باس و خواسی دۆزه‌خ و ده‌رگا‌کانی: (النار وابوابها و اوصافها)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا

— سورة النساء — ۴/ ۱۴۵ {

له‌سهر باسی (ومنه النفاق) دا له کیتابی نه‌خلاقدا رابورد. → (ب/۹ ز/۲۶ ل/۷۴).

وَقَالَ تَعَالَى: {وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ، لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ - سورة الحجر - ۱۵/۴۳-۴۴}.

دَلَنیابن که دوزخ مۆلگهی هه‌موو نه‌وانه‌یه که سهر به‌شه‌یتانن، دوزخ جهوت قاته، له‌بهر نه‌وه جهوت ده‌رگای هه‌یه، گشت ده‌رگایی بۆ به‌شی له‌و گومرایانه دیاری کراوه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ}.

وَقَالَ تَعَالَى: {كُلًّا إِلَيْهَا لُطَى، نَزَاعَةٌ لِّلشَّوَى، تَدْعُو مَنَ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى، وَجَمَعَ فَأَوْعَى - سورة المعارج - ۷۲/۱۵-۱۸}.

کەس له‌بهر ده‌ردی خۆی سه‌رکەسی تری ناپه‌رژئی، حالی شپریان وابه‌ به‌رچاوه‌وه وه‌ئێ له‌بهر شپه‌رزهی نایانه‌رژێته سه‌ریه‌کتری، نه‌ک له‌بهر نه‌وه که یه‌کتری نابینن، تاوانباره‌کان له‌و رۆژه سه‌خته‌دا وه‌ک پیشه‌ی هه‌میشه‌یان هه‌ر خه‌می خۆیانه، له‌بهر نه‌وه هه‌ز ده‌که‌ن به‌هه‌ر نرخی بێ خۆیان رزگار بکه‌ن، نه‌گه‌ر بۆیان ده‌ست بدا کوپو براوژن و هۆزو خزم و گشت خه‌لکانی ترو هه‌موو جیهان به‌گیاندارو بێ گیانیه‌وه ده‌ده‌ن به‌ تۆله‌ی خۆیاندا، به‌لکوو رزگاریان ببی له‌و سزایه‌! به‌لام خه‌یالیان خاوه به‌ ده‌ستی خۆیان ئاگریان ناوه به‌ مالی خۆیانه‌وه، ئاگریان به‌ر داوه‌ته گیانی خۆیان، چون ئاگری، ئاگریکی بلیسه‌داره، بلیسه‌ی به‌هه‌ر چوارلادا هه‌لپه‌ ده‌کاو په‌لاماری کافره‌کان ده‌داو، نیله‌نیل ده‌کاو گرپه‌گرپ به‌رز ده‌بیته‌وه، به‌ره‌هه‌ر کوییان ده‌که‌وی دایده‌پلۆخینی و پیسته‌که‌ی ئی دانه‌رنی، به‌ تایبه‌ت چه‌رمی ده‌موچاوو پیستی سه‌ریان داده‌مالی. به‌زمانیکی پاراوی ره‌وان ده‌خوړیته نه‌و که‌سانه‌ی که له‌ دنیا‌دا پشتیان له‌ هه‌ق و له‌ ئیمان کردبوو، که هه‌ر خه‌ریکی که‌له‌که کردنی پارو پوول بوون، بانگیان ده‌کاو ده‌ئێ وه‌رن بۆ لای من.

وَقَالَ تَعَالَى: {سَأَصْلِيهِ سَقَرٌ، وَمَا أَذْرَاكَ مَا سَقَرٌ، لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ، {لَوَاحَةٌ
لِّلْبَشَرِ، عَلَيْهَا تِسْعَةُ عَشَرَ - سورة المدثر - ۲۶/۷۴ - ۳۰}.

له نایینده‌ی نزیکدا نهو به‌دبه‌خته، نهو کابرا نه‌گبته به دهستی خوُم
له‌ناو ناگری سه‌قهردا سووری ده‌که‌مه‌وه، مه‌گهر هر خودا بو خوی بزانی
سه‌قهر چۆنهو چییه! هرچی به‌ره‌وه‌یَل بکه‌وی سهرنگوونی ده‌کا، قولاً‌خیشی
ناهیلّیت‌ه‌وه، ئاده‌میزاد ده‌کا به سووته‌مه‌رو، نوژده فریشته، یاخود نوژده
چه‌شن فریشته سهر په‌رشتی ده‌کن.

وَقَالَ تَعَالَى: {إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ، وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ، يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ
- سورة الإنفطار - ۱۳/۷۲ - ۱۵}.

دلّنیابن که له روژی قیامه‌تدا خیرهو مه‌ندان وان له‌ناو نازو نیعمه‌تدا،
کافره‌کانیش - که به‌سروشت به دره‌وشتن - وان له‌ناو نی‌رینه‌ی ناگری
جه‌حیمدا، له روژی توّله‌سه‌ندندا له‌ناویدا وه‌ک گوژوه دیزه‌ی ناو کلی ناگر
سوور ده‌کرینه‌وه.

وَقَالَ تَعَالَى: {وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ، فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ، وَمَا أَذْرَاكَ مَا هِيَهْ، نَارٌ
حَامِيَةٌ - سورة القارعة - ۸/۱۰۱ - ۱۱}.

واته: وه نهو که‌سانه‌یش کی‌شانه‌و تای ترازوو چاکه‌یان سووکه وان
له‌ناو هاوییه‌دا، هر خودا بو خوی ده‌زانی که هاوییه چییهو چی نییه، نه‌وه
نی‌ستا به تو نازانری، به‌راستی ناگریکی سووری به‌جو‌شو تاوه، گهرمه به‌لام
که‌رم.

وَقَالَ تَعَالَى: {كُلًّا لَيَبْدَنُ فِي الْحُطَمَةِ، وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ، نَارُ اللَّهِ
الْمُوقَدَّةُ، الَّتِي تَطْلُعُ عَلَى الْأَفْنِدَةِ، إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ، فِي عَمَدٍ مُّمدَّدةٍ - سورة
الهمزة - ۴/۱۰۴ - ۹}.

نه، نه، وانییه وه‌ک به‌ته‌ماییه:

مالی بی‌هیتان هه‌تا هه‌تاییه

هاکا تووودرا بۆناو دوتنه

که له دۆزهخا قاتن دوو هه

هه خوا دهزانن دوتنه چیه

ناووس خودایه لهوینسه نییه

هوووژم دهبا ههتا ناخی دل

گوئی دل دهکاته پارچهیین سکل!

دهورهیان دههات وهک هووده قهپات

کوئن وینهی پک پیتیان کوئ دهکات

سه‌رچاوه‌ی ئەم راقیه تەفسیری بە یزای و نامی و خال و جەلالەین و شوببەرو غایە تۆلمەئموولە (رەزای خودا لە دانەرەکانیان بۆ) پک گوریسیکی درێژە، لەهەر دوو سەرەوه بەستراوە بە دوو میخەوه، قوڵفیکی زۆری پێوهیە، کارو بەرخ بەو قوڵفانە جەلە دەکرین، لە داوی راوەسوێسکە دەچن.

بە یزای (رەزای خودای نین) لە راقیه (فی عمد ممدده) دا دەفەرموئ: آی مورتقین فی أعمدة ممدودة مثل المقاطر التي تقطر فيها اللصوص!

مونجید دەئ: المقطرة: خشبة فيها خروق يدخل فيها أرجل المسجونين وهي خشبة من قطار الابل لان الخبوسين فيها على قطار واحد مضموم بعضهم الى بعض، أرجلهم في خروق خشبة مغلقة على قدر سعة سوقهم.

هەنبانە بۆرینە دەفەرموئ: کوئ: داری ئەستووری قاجی زیندانى. مامۆستا مەلا عەبدولکەرىم (خودای ئازای بن) دەفەرموئ: واتە: ئەو ئادەمیزادە تانە دەری ناو ناتۆرە دەروستکەرانە ئەخرینە ناو هوڤدەیهکی قهپاتی دەرگا داخراوەوه و پێکانیان ئەخرییتە ناو کوته‌وهو، ئەو کوته‌ درێژەو، بەشى زۆر کەس ئەکا شیخی خال – پەرگۆپی پیرۆزی لە نووری خودا بۆ) ئاوا ئەم چەن ئایەتانە راقە دەفەرموئ: باوانە زانی، بەراستیى فەرى ئەدریته ناو ئاگرىكى

به‌تینی تئ شکینه‌ره‌وه، تو چوزانیت که نهو ئاگره چونه؟... ئاگریکی هه‌لگیرسینراوی خاوییه، که هووژم ده‌باته سهر دلان.. بیگومان نهو ئاگره ده‌وره‌یان نه‌داو دایان ئه‌گرئ له هه‌موو لایه‌که‌وه به ره‌نگیکی وا، که‌ریی ده‌رچوونیان نه‌بی، له‌گه‌ل ئه‌میشه که هه‌موو نه‌به‌سترینه‌وه له‌ناو چه‌ند کو‌تیک‌ی قورسی دریژی راکشاوا.

به‌یزاوی له سووره‌تی حیج‌ردا، له ئایه‌تی چلو چواردا ده‌فه‌رموئ:..
{طبقات ينزلونها بحسب مراتبهم في المتابعة وهي جهنم ثم لظى ثم الحطمة ثم السعير ثم سقر ثم الجحيم ثم الهاوية.}

به‌لام غایه‌تولمه‌ئموول (له سووره‌تی موئمیندا، له به‌رگی چواره‌مدا) ته‌به‌قه‌و قاته‌کانی دۆزه‌خ ئاوا ریز ده‌فه‌رموئ: جه‌ه‌نم، حوته‌مه، له‌ظا، سه‌عیر، سه‌قەر، هاوییه، جه‌حیم، کتیبه‌که ئاخرو ئوخریه‌تی، حه‌زه‌که‌م بو گویگرو خوینه‌ری روون بکه‌مه‌وه که به‌نده له‌سه‌رچی شیوه‌یی به‌هره‌م له‌سه‌ر چاوه‌کانی وه‌رگیرانه‌که‌م وه‌رگرتوووه چو‌ن چو‌نی له به‌رگی نو‌یباودا پیشکه‌شی ده‌که‌م و مامه‌له‌و ره‌فتار له‌گه‌ل ده‌قه سه‌رچاوه‌کاندا ده‌که‌م. ئه‌وه‌تا ده‌بینین ئه‌م ته‌فسیره که به‌شیعره، شی‌عیریش تو‌زی به‌ری ته‌عبیری ته‌سکه، وه‌ک په‌خشان نییه، له‌گه‌ل ئه‌وه‌یشا ده‌بینین ئه‌م ته‌فسیره وه‌ک جو‌گه‌له‌یه‌کی ئاوی روونی جوان، وشه‌به‌و شه‌له‌و سه‌رچه‌شمه سازگارانه هه‌لقولا‌وه و هیچ ته‌حریف و ده‌ستکارییه‌کی ناحه‌زانه‌ی تیا‌دا نییه، وه‌لئ ئه‌وه‌نده هه‌یه ئه‌م جو‌ره ته‌فسیره مه‌به‌ست زوو ده‌دا به ده‌سته‌وه، له رۆحی قورئانه‌که‌وه نزیک‌تره، هه‌تا وه‌رگه‌رانی پیتاوپیتی، مه‌عناو مه‌به‌ست چه‌ند رۆل ده‌بینن له‌فزو گوته‌یش ئاوا ده‌وری کاریگه‌ر له ناخی ده‌ووندا ده‌بینن، به تایبه‌ت سه‌جعو سه‌رواو کی‌شی سفت و سو‌ل. ئیتر په‌نا به‌خودا. (وه‌رگیر)

٥٧٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: تَارَكُمْ هَذِهِ النَّبِيُّ يُوقِدُ ابْنُ آدَمَ جُزْءًا مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ. قَالُوا: وَاللَّهِ إِنْ كَانَتْ لَكَافِيَةٌ

يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَإِنَّهَا فَضَّلَتْ عَلَيْهَا بِتِسْعَةِ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهَا مِثْلُ حَرِّهَا. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

ثبو هورهیره (خوشنودی خدای نبی) فهرمووی: حهرت (درویدی خدای لهری) ده فهرمووی: نه م ناگری نیوه که ناده میزاد دهیکاتهوه یه که بهش له حهفتا بهشی ناگری دوزخ گهرمه یاران (رمای خدایان نبی) فهرموویان قوربان! نهی پیغه مبهری خودا! به خودا، نه گهر ناگری دوزخ به نه ندازهی نه میس گهرم بی هر سهرو زیاده، فهرمووی: دهسا شهست و نو جار له م ناگری گهرمتره، دهق حهفتا نه وندهی نه م گهرمه. (ش/ت).

۵۷۶۱- → (ب/ ۱ ز/ ۴۷ ل/ ۱۹۷ ف/ ۸)^(۲).

۵۷۶۲- ولمسلم والترمذي: يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَجُرُّوْنَهَا^(۳):

موسلیم و تیرمیزی (خدایان لی خوش نوودی) ده گپرنهوه که حهرت (درویدی خدای لهری) فهرموویتهی: نهو روزه که دوزخ دهینن، دوزخ واته: جهه ننه م، به حهفتا هزار فریشته به حهفتا هزار هوسار به کیشی دهکن.

۵۷۶۳- وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ سَمِعَ وَجْبَةً فَقَالَ: تَذَرُونَ مَا هَذَا؟ قُلْنَا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: هَذَا حَجَرٌ رُمِيَ بِهِ فِي النَّارِ مِنْذُ سَبْعِينَ خَرِيفًا فَهُوَ يَهْوِي فِي النَّارِ الْآنَ حَتَّى اتَّهَى إِلَى قَعْرِهَا. رواه مسلم^(۴):

دیسان ثبو هورهیره (خدای نازی بی) فهرمووی: له خزمه تی حهرتدا بووین (درویدی خدای لهری) رمبه یه کی بهرگوئی کهوت فهرمووی: ده زانن نه م گرمه یه چی بوو؟ گوتمان: قوربان خودا پیغه مبهر باشی ده زانن. فهرمووی:

(۱) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۹۴.

(۲) تقدم في مجلد اول. تسلسل ۴۷ رقم/ ۸/ ۳۵۴.

(۳) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۹۳. ترمذي. صفة جهنم: ۲۵۷۲ و ۲۵۷۳ م. تحفة الأشراف: ۹۲۹۰.

(۴) مسلم. جنة ونعيمها: ۷۰۹۶.

ئەو بەردیك بوو حەفتا سالا له لیواری دۆزەخەو بەردراوئەو، لەو ساو
 ھەر بەردەبیئەو تا ئیستا گەیشتە بنی و ئەو بوو ئیو گویتان لە گرمەکی
 بوو. (م = موسلیم. (رمزای خودای لیبی)).

۵۷۶۴- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَخْرُجُ عَنْقُ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 لَهُ عَيْنَانِ بُبْصِرَانِ وَأُذُنَانِ تَسْمَعَانِ وَلِسَانٌ يَنْطِقُ يَقُولُ إِنِّي وَكَلْتُ بِثَلَاثَةِ بְكُلِّ جَبَّارٍ
 عَيْنِي وَبְكُلِّ مَنْ دَعَا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَبِالْمُصَوِّرِينَ^(۵):

دیسان فەرمووی: حەزەت (دروودی خودای مەزنی لەسەرین)
 دەفەرمووی: لە رۆژی قیامتدا گەردنیك وەك گەردنی حوشتەر، لەناو ئاگری
 دۆزەخەو دیتە دەرەو، گەرچی پارچەیی ئاگری ساخە، بەلام دوو چاوی
 ھەیە پییان دەبینی، دوو گوپی ھەیە پییان دەبیستی، زمانی ھەیە قسە
 پیئەکا، بە زمانیکی رەوان دەلی: ئەم سێ نەگبەتە دراوئەتە دەست خۆم:
 یەكەم: زۆرداری زەبرداری بەزەبرو زەنگی ملھوپی سەرکەش.

دووھەم: فرە خوا، واتە: کەسێ کە لەگەڵ خودای گەرەدا خودایەکی تر
 بپەرستی. سییەم: وێنە گرەکان (ت-س/ص).

۵۷۶۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ أَنَّ رُضَاضَةً مِثْلَ هَذِهِ وَأَشَارَ إِلَى مِثْلِ الْجُمُجْمَةِ أُرْسِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ
 إِلَى الْأَرْضِ وَهِيَ مَسِيرَةٌ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ لَبَلَّغَتْ الْأَرْضَ قَبْلَ اللَّيْلِ وَلَوْ أَنَّهَا أُرْسِلَتْ مِنْ
 رَأْسِ السُّلْسِلَةِ لَسَارَتْ أَرْبَعِينَ خَرِيفًا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ قَبْلَ أَنْ تَبْلُغَ أَصْلَهَا أَوْ قَفَرَهَا^(۶):

عەبدوللای کوپی عەمر (رمزای خودایان لیبی) گوئی: پیئەمبەر (دروودی خودای
 لەسەرین) فەرمووی: ئەگەر پارچە بەردی بەقەد ئەمە، کە بەقەد کەللە سەری
 دەبوو، لە ئاسمانەو بەر بدریئەو بۆ سەر زەوی کە ماوەی پینج سەد سالا
 رییە، بەر لەوێ شەو دابیئت دەگاتە سەر زەوی، بەلام ئەگەر ئەو بەردە

(۵) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

(۶) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه).

له‌سهری زنجیری له زنجیره‌کانی دۆزه‌خه‌وه به‌هه‌مان خیرایی بهر بدریت‌ه‌وه
حه‌فتا سال به‌شه‌وو به روژ هه‌ر برواو نه‌وه‌ستی هیشتا ناگاته ئه‌و په‌ری. یا
فه‌رمووی: ناگاته بن بنی! (ت-س/ص).

۵۷۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَوْقَدَ عَلَى
النَّارِ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى اخْمَرَتْ ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهَا أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى ابْيَضَّتْ ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهَا
أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى اسْوَدَّتْ فَهِيَ سَوْدَاءٌ مُظْلِمَةٌ^(۷):

ئه‌بو هوره‌یه‌ر (خودای ئی رازی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین)
فه‌رمووی: هه‌زار سال ناگری دۆزه‌خ خوش کرا تا سوور سوور بوو، ئه‌نجا
هه‌زار سالی تر خوش کرا تا سپی بوو، ئه‌وجا هه‌زار سالی تر خوش کرا تا
ره‌ش ره‌ش بوو ئیستاکه‌ له‌م ده‌مه‌دا ره‌ش و تاریکه‌. (ت- رسته‌که‌ی بئ
ده‌نگی ئی کراوه‌).

۵۶۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لِسُرَادِقِ النَّارِ
أَرْبَعَةُ جُدُرٍ كَيْفُ كُلِّ جِدَارٍ مِثْلُ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ سَنَةً^(۸):

ئه‌بو سه‌عید (ره‌زای خودای ئیبن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهرین)
فه‌رمووی: سو‌رادیقه‌که‌ی دۆزه‌خ، که ناوی له‌م ئایه‌ته‌دایه‌ که ده‌فه‌رموی:
{وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ
نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَفِيضُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ
الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا - سورة الكهف - ۲۹/۱۸}.

واته: ئه‌ی خوشه‌ویست! تۆ به‌و که‌سانه‌ به‌فه‌رموو، که ده‌یانه‌وی تۆ روو
نه‌ده‌ی به‌ موسولمانه‌ هه‌ژاره‌کان و رووبکه‌یته‌ ئه‌وان، پییان به‌فه‌رموو: هه‌ق -واته-
شتی راست و دروست به‌س ئه‌وه‌یه‌ که له‌لای خودای ئیوه‌وه‌ بئ، نه‌ک ئه‌وه‌ بئ که
له‌سه‌ر هه‌واو ئاره‌زووی ده‌روون بئ، بئ باکیی خودایان پئ رابگه‌یه‌نه‌، ئیمه‌

^(۷) مسکوت عنه (شرحه‌).

^(۸) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرحه‌).

ہق و راستی و ناہق و ناراستیمان بۆ روون کردونہ تہوہ، ئیتہر ئہو خہلکہ ئارہزووی خویانہ ریئ ہق ہل دہبژین و باوہر بہ دینی خودا دہکەن و پاداشی باشی خویان و ہر دہگرن ئہو لییان پیروز بی، یاخود ریئ ناہق دہگرن و کافر دہبن و تۆلہو سزای سہخت و ئاوہری دۆزخ بۆ خویان مسۆگەر دہکەن ئہو چش، چاویان دہر دہہات، جاپ بدہ کہ خودا بۆ کافرہکان - کہ بہوئی بی باوہر پیہوہ بوون بہستہ مکار - ئاوہریکی ئیجگار سامناکی بۆ ئامادہ کردوون، کہ بلیسہو زیانہی ئاگرہ کہ وەکوو سورادیق - واتہ: وەکوو ئاخلہو دیوار - گہ مارویان دہدا، کاتئ دۆزخییہکان لہ ناویدا لہ توونیاندا ہاوار دہکەن بۆ ئاو، ئاویکی لہ کوئی وایان دہدہنئ، وەکوو خلتہی زہیت و دۆوکی رۆنی داخکراو وایہ، کاتئ نزیککی دہموچاویان دہکریتہوہ، ہر ہالآوی تینہکەی دہموچاویان دادہ پلۆخینئ و، چہرمی دہموچاویان دادہ مالیتہ ناوی! بہ راستی خواردنہوہی وا داخی لہ کوئل بہدترین خواردنہوہیہ، بہ راستی ئاگری وا خراپترین پشتی و سہرینہ. بچینہوہ سہر باسی فہرموودہکە:

پیغہمبہر (درووی خودای لہسہرین) فہرمووی: سورادیقہکەی دۆزخ، بریتییہ لہ چوار لادیواری ئہستور، ہر یہکە چل سال رئ ئہستورہ! (ت- بہرشتہیہکی بی ہین).

۵۷۶۸- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: الصَّعُودُ جَبَلٌ مِنْ نَارٍ يُتَصَعَّدُ فِيهِ الْكَافِرُ سَبْعِينَ خَرِيفًا وَيَهْوَى فِيهِ كَذَلِكَ مِنْهُ أَبَدًا... → (ب - ۷ ز - ۵۷ ل - ۲۶۶ ف - ۲) (۹).

۵۷۶۹- عَنْ عُثْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الصَّخْرَةَ الْعَظِيمَةَ لَتُلْقَى مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ فَتَهْوَى فِيهَا سَبْعِينَ عَامًا وَمَا تُفْضِي إِلَيَّ قَرَارَهَا. قَالَ: وَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ أَكْثَرُوا ذِكْرَ النَّارِ فَإِنَّ حَرَّهَا شَدِيدٌ وَإِنْ قَعَرَهَا بَعِيدٌ وَإِنَّ مَقَامِعَهَا حَدِيدٌ (۱۰).

(۹) تقدم في مجلد سابع. تسلسل ۵۷/رقم ۴۱۹۲.

(۱۰) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرحه).

عوقبه‌ی کوپی غه‌زوان (رمزای خودای لیبن) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (درویدی خودای له‌سربن) فهرمووی: له لیواری دوزخه‌وه تاویری گه‌وره گلور ده‌کریته‌وه هفتا سال به‌ناویدا هه‌ر تلور ده‌بیته‌وه، یه‌ک ده‌م چیه‌یه له خولوربوونه‌وه ناکه‌وی، که‌چی هیشتا هه‌ر ناگاته ناخی بنی. کوتی: جاران عومه‌ر (خودای ن‌رازی بن) ده‌یفه‌رموو: له یاد کردنه‌وه‌ی ناگری دوزخ دریغی مه‌که‌ن، هه‌میشه له یادتان بی، چونکه به‌راستی گه‌رمیه‌که‌ی به‌تینه، ناخی به‌که‌ی زور قوول و به‌رینه، گورزو کوته‌که‌کانیشی ئاسنینه! (ت- سه‌ند زه‌عیف).

۵۷۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا رَأَيْتُ مِثْلَ النَّارِ نَامَ هَارِبُهَا وَلَا مِثْلَ الْجَنَّةِ نَامَ طَالِبُهَا. وَی هَذِهِ السَّبْعَةُ التَّرْمِذِيُّ^(۱):

ئهبو هوره‌یه (خودای ن‌رازی بن) ده‌گیڕیته‌وه له هه‌زه‌ته‌وه (درویدی خودای له‌سربن) ده‌فه‌رموی: چی هه‌یه که وه‌ک ناگری دوزخ ئاوا سامناک و به‌رده‌وام و به‌نازاربی، که‌چی خه‌لک له جیاتی ئه‌وه‌ی له‌به‌ری رابکه‌ن و به‌هه‌موو شیوه‌یی وریابن و خویانی ئی دووربخه‌نه‌وه، که‌چی ده‌چن خویانی ئی گیل ده‌که‌ن وه‌ک نووستن ئاوا، چیش هه‌یه که وه‌ک به‌هه‌شت ئاوا خوش و باش و بی پایان بی، که‌چی ئه‌وه‌ی به‌ته‌مایه‌تی له‌باتی خویی بو‌بکوتی تا خوی بگه‌یه‌نیتی، که‌چی ده‌چن ده‌نوی و گوئی پی نادا (ت- به‌رشته‌یه‌کی لاواز ئه‌م فه‌رووده‌یه‌ی گی‌راوه‌ته‌وه).

۱۵۲) چۆنییتی دۆزه‌خی : (صفة أهل النار)

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا - سورة النساء - ۵۶/۴}.

^(۱) رواه الترمذي بسند ضعيف (شرحه).

دلنیا بن له وه که نهو که سانه‌ی باوهر بهو به لگه و نیشانانه ناکه‌ن، که خودا کردوونی به به لگه له سهر راستیی نایینی خودا، دلنیا بن ئهم کافرانه له رۆژی دوا رۆژدا له ناو نیڕینه‌ی ئاگری دۆزه‌خدا ده‌یانگه‌وزینم، نه‌مه حالی شریانه: هه‌موو جارێ که چه‌رم و پیستی له‌شیان وه‌ک چیشته ته‌واو کولاو داپزی و، ره‌گ و ریشه‌و ده‌ماری گشت بوو به‌قه‌ره‌برووت، که نه‌و ورده ده‌مارانه جیگه‌و سهر چاوه‌ی سه‌ره‌کی هه‌ست کردنن به‌ئیش و ئازار، هه‌روا له‌ناو چه‌رمی جه‌ستدا له‌گشت شوینیکی تری له‌ش پترن، هه‌موو جارێ که پیستیان ئاوا به‌ته‌واوه‌تی کولاً به‌سه‌ر یه‌کاو ته‌واو ته‌واو سووتا نه‌وسا سهر له‌نوێ پیسته‌که‌یان گوشته‌وزوون ده‌هینیته‌وه‌و ده‌بیته‌وه‌ به‌چه‌رمیکی ساخی نه‌سووتاو، بۆیه‌یش ئاوا گشت جارێ پیسته‌که‌یان ده‌گوپین، هه‌تا جار له‌گه‌ل جاردا پتر هه‌ست به‌ئیشه‌که‌ بکه‌ن، خودا بالا ده‌سته‌و هیچی له‌ده‌ست ده‌رناچێ، له‌هه‌مان کاتدا کارجوان و دانایه‌و ناهه‌قی له‌که‌س ناکا.

۵۷۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَا بَيْنَ مَنْكِبَيْ الْكَافِرِ فِي النَّارِ مَسِيرَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ لِلرَّاكِبِ الْمُسْرِعِ. رواه الشيخان^(۱):

ئه‌بو هوره‌یره (ره‌زای خودای لی‌بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ربن) فه‌رمووی: به‌ینی هه‌ردوو شانی ناموسولمان، له‌دۆزه‌خدا، سێ رۆژه‌ ریگه‌یه، بۆ سوای خیرا. (ش = ب + م: بوخاری و موسلیم).

۵۷۷۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ضِرْسُ الْكَافِرِ أَوْ نَابُ الْكَافِرِ مِثْلُ أَحَدٍ وَغَلَطُ جُلْدِهِ مَسِيرَةُ ثَلَاثٍ. رواه مسلم والترمذي ولفظه: إِنَّ غِلْظَ جُلْدِ الْكَافِرِ الثَّنَانِ وَأَرْبَعُونَ ذِرَاعًا وَإِنَّ ضِرْسَهُ مِثْلُ أَحَدٍ وَإِنَّ مَجْلِسَهُ مِنْ جَهَنَّمَ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ^(۲):

دیسان فه‌رمووی: چه‌زه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ربن) فه‌رمووی: کاکیله‌و که‌لبه‌ی ناموسولمان، له‌ناو دۆزه‌خدا، به‌قه‌د کیوی ئوحوود ده‌بی، ئه‌ستووریی

(۱) تجرید/ ۲۸۹/۵ ر‌قم/ ۲۰۲۴ = ۶۵۵۱. مسلم جنة ونعيمها: ۷۱۱۵.

(۲) مسلم جنة ونعيمها: ۷۱۱۴.

پیستیشی سی رۆژه رییه. (م/ت) بیژهی (ت) ئاوايه: ئه‌ستوورایی پیستی ناموسولان له‌ناو دۆزه‌خدا چل و دوو باله، خریه (کاکيله) شی به‌قهد چیا ی ئوحوده، جیگهی دانیشتنیشی به‌قهد نیوانی مه‌ککه و مه‌دینه ده‌بی.

۵۷۷۳- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ضِرْسُ الْكَافِرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِثْلُ أَحَدٍ وَفَخْدُهُ مِثْلُ الْبَيْضَاءِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ مَسِيرَةَ ثَلَاثِ مِثْلِ الرِّبْدَةِ^(۳).

دیسان فەرمووی: حەزەرت (درویدی خودای لەسەری) فەرمووی: لە رۆژی دواڕۆژدا کاکیلە ی بێ بپروا بەقەد چیا ی ئوحوود دەبی، رانیشتی بەقەد کیوی بەیزا دەبی، شوین قنگیشی که له‌ناو ئاگره‌که‌دا داده‌نیشتی سی قوناغه وه ئیره و ره‌به‌زه (ت-س/ح).

۵۷۷۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْكَافِرَ لَيُسْحَبُ لِسَالَهُ الْفَرَسِخَ وَالْفَرَسَخَيْنِ يَتَوَطَّؤُهُ النَّاسُ^(۴).

ئیبینو عومەر (رمزای خودایان لێین) فەرمووی: خۆشه‌ویست (درویدی خودای لەسەری) فەرمووی: لە دۆزه‌خا، هەروا لە مه‌لێه‌نده‌کانی حەشرو ئیستگا‌کاندا زمانی بێ بپروا فرسه‌قی - دوو فرسه‌ق درێژ ده‌بی و وه‌ک رایه‌خ له‌سه‌ر زه‌وی و له‌به‌ر پێی خه‌لکا راده‌خری و خه‌لک پێشیلی ده‌که‌ن. (ت- سند غریب).

۵۷۷۵- → (ب - ۷ ز - ۶ ل - ۲ ف - ۵) ^(۵).

(۱۵۲) خواردن و خواردنه‌وه‌ی دۆزه‌خی : (شراب أهل النار و طعامهم)

۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ الْحَمِيمَ لَيُصَبُّ عَلَى رُءُوسِهِمْ فَيَنْفَذُ الْحَمِيمُ حَتَّى يَخْلُصَ إِلَى جَوْفِهِ فَيَسْلِتُ مَا فِي جَوْفِهِ حَتَّى يَمُرَّقَ مِنْ قَدَمَيْهِ وَهُوَ الصَّهْرُ ثُمَّ يُعَادُ كَمَا كَانَ^(۱).

^(۳) رواه الترمذي بسند حسن (شرحه).

^(۴) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

^(۵) تقدم في مجلد سابع. تسلسل ۶/ رقم ۴۰۰۵/۵.

ئەبو ھورەیر (خۆشنوویی یەزدانی لەسەر بێ) ڤەرمووی: ھەزرت (درودی خودای لەسەربێ) ڤەرمووی: ئاوی داخی لەکۆل دەکرێ بەسەر سەری دۆزەخییەکاندا، لەشی دەیدەلێنێ تا دەگاتە ناوسکی، ئەوسا ریخۆلەکانی دادەپلۆخینێ و جەرگ و ھەناوی پارچە پارچە وەک تیرێ ڤرکەیی ئی بکا ئاوا لەناو لنگیەو ڤرکە دەکا وەک ڤرکە دەڤیرێنێ، ئەوجا دووبارە وەک جاری جارێ چاک دەکرێتەو سەر لەنوێ وای ئی دەکەنەو، ئیتەر ھەموو جاری ھەروا، ئەمە ئەو (سەر) و تۆاندنەو ھەبە کە ئەم ئایەتە باسی دەڤەرموێ:

{ هَٰذَا نَ خَصَمَانِ اِخْتَصَمَا فِي رَبِّهِمْ فَاَلَّذِيْنَ كَفَرُوْا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ اَرٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُؤُسِهِمُ الْحَمِيْمُ، يُصْنَعُ لَهُ مَا فِيْ بُطُوْنِهِمْ وَالْجُلُوْدُ، وَلَهُمْ مَّقَامِعٌ مِّنْ حَدِيْدٍ، كُلَّمَا اَرَادُوْا اَنْ يَخْرُجُوْا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ اُعِيْدُوْا فِيْهَا وَذُوْقُوا عَذَابَ الْحَرِيْقِ - سورة الحجۃ جالا - ۲۲/۱۹ - ۲۲}.

واتە: کۆمەلە‌ی موسولمانان و کۆمەلە‌ی ناموسولمانان، لە ھەموو سەر دەمی‌کا، لە چەرخێ گشت پیڤەمبەری‌کا، دووگروێ ناحەزی یەکتەر، لەسەر دینی دروستی خودا شەپۆ ھەرایانەو کی‌شەو بەرەیانە، موسولمانەکان چونکە لەسەر ھەقن بەکامی خۆیان بە مرازی خۆیان دەگەن، بەلام کافرەکان - واتە: ناموسولمانەکان - لەسەر ناھەقن، لەبەر ئەو لەدوا روژدا کالای ئاگیرین بە بالایان دەبەردرێ، ئاویکی داخی لەکۆل کە چەپۆکان ھکا، دەکرێ بەسەر تەوقە سەریاندا ئەو ئاوە ئەوەندە گەرم و لەکۆلە وەکوو یەک دیوی ناوەو ھەو دیوی دەرەو ھەیان دا دەپلۆخینێ، جەرگ و ھەناویان لەگەڵ چەرم و پی‌ستیان وەک مۆم دەتوینێتەو، سەرەرای ئەو ھیشە ھەموو جاری بە کوتەکی پۆلایی و بەگورزو چەکوش و قەمچی ئاسنین کوتەک کاری و میرازیکی چاک چاکیان دەکەن، خەم و پەری‌شانی وا بەرینیان دەگرێ دەکەونە ھەولێ دەرچوون، جا تین دەدەنە خۆیان و خۆیان دەکەینە سەر لیواری دۆزەخ،

به لّام هه موو جارئ له ویوه به زهبری کوتهک ده یانبه نه وه بۆ ناو نیرینه ی ناگره که، نه و جا به ته و سه وه بۆ ئازاردانی گیانیان و بۆ سزای دهر وونی پییان ده بیژری: زووکهن بنۆشن ئازاری سووتانی زۆر به سوی. ئیتر هه تا هه تایه ههروه ها (ت-س/ص).

۵۷۷۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: (اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) ثُمَّ قَالَ: لَوْ أَنَّ قَطْرَةً مِنْ الزُّقُومِ قُطِرَتْ فِي دَارِ الدُّنْيَا لَأَفْسَدَتْ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا مَعَاشَهُمْ فَكَيْفَ بِمَنْ يَكُونُ طَعَامَهُ^(۲):

ئیبینو عه بباس (خو شنوودی خودایان لیبی) فه رموی: هه زهت (درودی خودای له سرین) ئه م ئایه ته پیروزی خوینده وه که ده فه رموی: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ} - سورة آل عمران - ۱۰۲/۳.

رافه که ی له پی شه وه له م شوینه دا رابورد (ب- ۱ ز- ۱۴۷ ل- ۴۲۷ ف- ۵). له دواییدا هه زهت (درودی خودای له سرین) فه رموی: ئه گه ریه ک تنۆک له و زه قومه ی که له م ئایه ته دا یادکراوه بتکیته ناو خانه ی جیهان، ژیان و گوزه ران به هه موو خه لکی جیهان تال ده کات، ده ی ده بی گوزه رانی ئه و که سه ی که خۆراکی ئه وه بی چۆن بی و، له چی دهر دو مهینه تیکا بی، واته: تنۆکی له و زه قنه مووته ی که له م ئایه ته دا هه یه که ده فه رموی:

{إِنَّ شَجَرَةَ الزُّقُومِ، طَعَامُ الْأَلِيمِ - سورة الدخان - ۴۳/۴۴}.

واته: له راستیدا بهری داری زه قنه مووت خوار ده مه نی ناو دۆزه خی تاو نبارانه. (ت-س/ص).

(۲) رواه الترمذي بسند صحيح (شرحه) راجع فی مجلد اول. تسلسل/ ۱۴۷ رقم/ ۸۴۸/۵ تفسیر الآیه.

۵۷۷۸- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيفُهُ) قَالَ: يُقَرَّبُ إِلَى فِيهِ فَيَكْرَهُهُ فَإِذَا أَذْنِي مِنْهُ شَوَى وَجْهَهُ وَوَقَعَتْ فَرْوَةُ رَأْسِهِ فَإِذَا شَرِبَهُ قَطَعَ أَمْعَاءَهُ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ دُبُرِهِ يَقُولُ اللَّهُ (وَسَقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ) وَيَقُولُ: (وَإِنْ يَسْتَفِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ) (۳):

شهبو نومامه (رمزای خودای یبئ) له حه‌زرت‌هوه (دیوودی خودای له‌سربین) ده‌گیریت‌هوه ده‌فرموی: حه‌زرت (دیوودی خودای له‌سربین) له‌بارهی فره‌مايشتی خودای گه‌وره‌وه:

{مَنْ وَرَّأَيْهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ، يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيفُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ - سورة إبراهيم - ۱۴ / ۱۶-۱۷}.

واته: ئەم جوړه له‌خودا یا‌خییانه بو‌کوی ده‌چن، له‌چنگی خودا چو‌ن قوتار ده‌بن، مردن له‌پیشیانه، له‌پاش مردنیش دوزخ به‌ری ئی بریونه‌ته‌وه، ده‌یانقوزیت‌هوه بو‌ناو خو‌ی، سزای نا‌ه‌مواری به‌ئیش و ئازاری واویان بو‌ئاماده‌کراوه هه‌رگیز نه‌بیته‌وه به‌خه‌یالی که‌سدا نه‌یئ: له‌جو‌گه‌له‌ی کی‌م و زو‌وخ و خو‌ین و خو‌ر، که‌له‌له‌شی سوتاوی زاماری بیماری دوزخ‌یی‌ه‌کان چو‌راو‌گه‌ی هه‌ل ده‌نیشی ئانه‌له‌و جه‌راتاوه ئاویان ده‌رخوارد ده‌درئ، هه‌رچه‌نده‌ه‌کا بو‌ی قووت نا‌چی، جار له‌گه‌ل جارا به‌زورمژی ئی ده‌دا له‌بینی ده‌گیرئ، حالی واشپ ده‌بی هه‌ر ساتی‌کی به‌مردنی‌که، وه‌ئ تا مردن نه‌بی به‌هو‌ی رزگاری بو‌ی قه‌ت نامرئ، ئیتر هه‌تا دی جار له‌دوا جار سزای قورستر ده‌بی، له‌سزایی قوتاری نابئ سزایی سه‌خت‌تر پیشی ئی ده‌پریت‌هوه به‌رو‌کی پی ده‌گیرئ.

ئەبو ئەمامە فەرمووی: ھەزەت لە بارە ی ئەم ئایەتەو فەرمووی: کە ئاو کە دەبن بە لای دەمیەو پێی ناخۆشە، ھەر کە نزیک ی دەبیئتەو گورج دەموچاوی دەبرژینێ، چەرمی کاسە ی سەری وە ک تویکلی مۆز دادەمالئ و بەردەبیئتەو دەمینیتەو کەللەسەرە رووتەکە، جا کاتئ بەنا بەدلی بەزور دەیخواتەو ریحۆلەکانی ھەلا ھەلا دەکا و کوتە کوتە لە کۆمیەو دینە دەرەو! وە ک خودا دەفەرموئ:

{وَسُقُوا مَاءَ حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ - سورة محمد - ۱۵/۴۷}.

واتە: ئەوانە ی کە لە دۆزەخا بە ئیجگارین ئاویکی گەرمی وایان دەرخوارد دەدرئ ریحۆلەکانیان پارچە پارچە دەکا. ھەرەھا دەفەرموئ:

{وَإِنْ يَسْتَفِئُوا يُعَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ - سورة الكهف - ۲۹/۱۸}.

تەفسیری ئەم ئایەتە چەند پەرەیی لەمەو پێش رابورد (ت- سەند غەیب).

۵۷۷۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كَالْمُهْلِ كَعَمَرِ الزَّيْتِ فَإِذَا قَرُبَ إِلَيْهِ سَقَطَتِ لُفُوفُهُ وَجْهَهُ فِيهِ وَلَوْ أَنَّ ذُلُومًا مِنْ غَسَّاقٍ يُهْرَاقُ فِي الدُّنْيَا لَأَتَنَ أَهْلُ الدُّنْيَا. روى هذه الأربعة الترمذي^(۴):

ئەم فەرموودە یە لەم شوینەدا رابورد: (ب/۷ ز/۵۳ ل/۲۱۹ ف/۱). لیژەدا ئەمە ی پترە: ئەگەر پەر سەتلی لە غەسسا ق لەسەر رووی زەوی برژئ خەلکی جیهان ھەموو بۆگەن دەبن. (ت- س/غ) مەبەست لەم غەسسا قە ئەم غەسسا قە یە کە لەم ئایەتەدا دەفەرموئ:

{هَذَا فَلْيَذوقُوا حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ - سورة ص - ۵۷/۳۸}.

واتە: ئەمە حالی بەدی دۆزەخیانە، خواردنەوەشیان ئاوی داخی لەکۆلە، لە گەرمانا چەپۆکان دەکا، ھەرەھا لە جەرەتاوی ناوسک و لەشی دۆزەخیان ئاویان دەرخوارد دەدرئ. (وەرگێڕ)

(۴) رواه الترمذي بسند غريب (شرحه).

۱۵۴) دادو فریادی دۆزه خیان له تاو ترسناکی دۆزه خ

أهوال أهل النار وأستغاثتهم

۵۷۸۰- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:

يُلْقَى عَلَى أَهْلِ النَّارِ الْجُوعُ فَيَعْدِلُ مَا هُمْ فِيهِ مِنَ الْعَذَابِ فَيَسْتَعِيثُونَ فَيُعَاثُونَ بِطَعَامٍ مِنْ ضَرِيعٍ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ فَيَسْتَعِيثُونَ بِالطَّعَامِ فَيُعَاثُونَ بِطَعَامٍ ذِي غُصَّةٍ فَيَذْكُرُونَ أَنَّهُمْ كَانُوا يُحِيزُونَ الْفُصَصَ فِي الدُّنْيَا بِالشَّرَابِ فَيَسْتَعِيثُونَ بِالشَّرَابِ فَيُرْفَعُ إِلَيْهِمُ الْحَمِيمُ بِكَالِإِيبِ الْحَدِيدِ فَإِذَا ذُكَّتْ مِنْ وُجُوهِهِمْ شَوْتٌ وَجُوهُهُمْ فَإِذَا دَخَلَتْ بُطُونُهُمْ قَطَعَتْ مَا فِي بُطُونِهِمْ فَيَقُولُونَ: اذْعُوا خَزَنَةَ جَهَنَّمَ فَيَقُولُونَ أَلَمْ تَكُنْ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا: بَلَى. قَالُوا: فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ. قَالَ: فَيَقُولُونَ: اذْعُوا مَالِكًا فَيَقُولُونَ: (يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ): قَالَ فَيُجِيبُهُمْ (إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ) قَالَ: فَيَقُولُونَ: اذْعُوا رَبُّكُمْ فَلَا أَحَدَ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَيَقُولُونَ: (رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ) قَالَ: فَيُجِيبُهُمْ (اخْسِئُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ) قَالَ: فَعِنْدَ ذَلِكَ يَبْسُوْنَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَعِنْدَ ذَلِكَ يَأْخُذُونَ فِي الزُّفِيرِ وَالْحَسْرَةِ وَالْوَيْلِ. رواه الترمذي والله أعلم^(۱):

ئەبو دەرداء (خۆشنوویی خودای گەرمی لێبێن) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەربێن) فەرمووی: برسێتییهکی سهختی و تووشی دۆزهخییەکان دەبێ هاوتای ئەو ئییش و ئازارە دەکا کەوان لەناویدا، ئەوسا دەست دەکەن بە دادو فریاد، جا بە خۆراکی ئاگری نەوه کە لە وێنە ی دپکی و شتر خۆره، دەچن بە هاواریانەوه، بەلام هیچ دادیکیان نادا، نەپیی قەلەو دەبن، نە گوشتی پی دەگرن، نە برسیتییان دەشکینن، وەك لە قورئاندا ئاماژە بو ئەمە دەکا و دەفرموئ: {لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ، لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ - سورة الغاشية - ۷-۸۸}.

(۱) رواه الترمذي. وهو مؤيد بالقرآن (شرحه).

دیسان دہست دہکن بہات و ہاوارو دہلین: ہاوار خوراکمان
 فریاختن، ئەنجا خوراکیان دہدہنی، خوش خوش لە گہرویان دہگیری،
 ئەوجا بیردەکنەوہ کہ لە دنیادا کہ تیکە لە قورگیان دہگیرا بہناو دہیان بردہ
 خواروہ، لەبەر ئەوہ ہاوار دہکن ناومان فریاختن، جا بہ قولایی ئاسنین
 ئاوی لە کولیان بۆ دریز دہکن، کہ قاپہ ناوہ کہ لە دہموچاویان نزیک
 دہبیئتہوہ یەکسەر دہموچاویان دادەپلۆخینی، ہەر کہ دہگاتہ ناوسکیان
 ہەرچی لەناو سکیاندا ہییہ پارہ پارہی دہکا. ئەمەش وەک لە قورئاندا ئاماژہ
 بۆ ئەم دوو حالہ دہکا کہ دہفرموئ:

{إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا، وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا - سورة المزمل -
 ۱۲/۷۳-۱۳}.

واتہ: دلنیاہن کہ خودا لەناو گہنجینہی قاری خویدا چەندان سزای
 سہختی بۆ ھەلگرتوون، وەک پیوہندو کووت و زنجیرو ئاگری سوور، وەک
 خواردەمەنی وا کہ لە گہروو دہگیری، نہقووت دہچی، نہ دہتفیئتہوہ، وەک
 سزای سہختی تایبەتی زۆر بہئیش و ئازارو سوئ. یا دہفرموئ:

{وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ {وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا
 فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ...} راقہی ئەم دوو ئایەتہ توژی لەمەوپیش رابورد.

ئەنجا لەناو خوینا بہ یەکتەر دہلین: لەوہردیانہکانی دوزخ بپارینہوہ،
 ئەوجا ئەم گفتوگوییہ لە نیوانی ئەوان و لە نیوانی ئەوان و پیشخزمەتہکانی
 دوزخدا روودەدا، کہ قورئانی پیروژ ناوا دہیگیپریتہوہ:

{وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ،
 قَالُوا أَوَلَمْ تَكُنْ تَسْأَلُنَا بِأَلْبَانٍ؟ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا
 فِي ضَلَالٍ - سورة غافر - ۵۰/۴۹}.

واتہ: دوزخییہکان لەناو ئاگرہکەدا بہ دەرگاوان و بہر پرسیارہکانی
 دوزخ دہلین: داوا لە خودا بکەن بەلکوو روژی سزیمان لەسەر لاببا،
 ئەوانیش لەوہلما پێیان دہلین: ئەوہ نہبوو پیغەمبەرہکانتان ہاتن بۆ

ناوتان و بہلگہ ی روشن روشن و موعجیزہ ی گہورہ گہورہ یان نیشان دان و نیوہ لہ بہر لاساری و سہرکہ شیی خوتان باوہرتان پی نہ کردن و روژی رہشی و ہک ئەم روژہ ی خوتانتان بہ درو دہزانی؟ دہلین: بہرئ بہ خودا راست وابوو، جا دہرگاوانہ کان پییان دہلین: دہ ہرہاتوو ہاوار بکەن و بیاریئنہوہ، دادنادا، ہەر بۆ خوتان بگہفن گہقینی کافران بی سوودہ.

حەزرت (درویدی خودای لەسەربین) فەرمووی: ئەوجا بہیہکتر دہلین: با لہ مالیک بیاریئنہوہ، جا لەسەر ئەم شیوہیہ ئەم پرسیارو وەلامہ لہ نیوانی ئەوان و مالیکی سہرگہورہ ی کاربەدەستانی دوزەخدا روودەدا کە قورئان دہیفەرمووی:

{وَنَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ - سورة الزخرف - ۷۷/۴۳}.

واتە: بانگ دہکەن: ئەی مالیک! داوا لہ خودای خوت بکە با لہ ناومان بباو ہەتا ہەتایہ لہ کوڵمان بکاتہوہ، ہەتا لەم سزایہ رزگار ببین، مالیکیش لہ پاش ہەزار سال ئەم وەلامہ یان دہداتہوہ: ئەمە جیگہتانہو لیژہ نابزوان ہەتا ہەتایہ، دوزەخ جیگہ ی ئیجگاریتانہ. حەزرت (درویدی خودای لەسەربین) فەرمووی: ئەوجا لەناو خویانا دہلین: لہ خودای خوتان بیاریئنہوہ، خودا لہ ہەموو کەسئ باشتەر، ئەو لہ ہەموو کەس بہرہحمترہ، بەلکوو لیمان خووش بی، ئەوجا وەک قورئان دہفەرمووی: دہلین:

{قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ، رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ، قَالَ اخْسَؤُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ - سورة المؤمنون - ۱۰۶/۱۰۷}.

واتە: ئەی پەرہردگاری ئیمہ، چارہپەشی خویمان زوری بوو ہینابووین و لای ئی بریبووینہوہو خویشان ہۆزیککی سەر لیشتیواو بووین، وایستتا ہەستمان بہ ہەلہی خویمان کردووہو پی لەتاوانہکانی خویمان دہنیین، ئەمجارہ بہ رەحمەتی خوت لەم ئاگرہ دەرمان بکەو بمان بہرہوہ بو جیہان،

جا نه گهر ئیمه سهر له نوێ وهك جاری پێشوو له تاوان و گوناھ تی
 هه لچووینه وه ئیتر بیانوو مان نامینی و ده بین به تاوانبارو سته مکاری
 ئیجگاری و مافی قسه و پارانه وهو تکامان نامینی. جا خودا له پاش
 تیپه ربوونی دوو نه وهنده ی ماوه ی دنیا به سهر پارانه وه یاندا - ئاوا وه لامیان
 ده داته وه ده فهرمو ی: چغه تان لی بی هه تا هه تایه له ناو ئه م ئاگرده دا ئاوا به
 دامای و سهر شوپی ده ژین، ئیتر نه خه له تی نقه تان لیوه بی یا فزه بکه ن.
 فهرمو ی: ئیتر نه وکاته له هه موو خیری نا ئومید ده بن و ده ست له خو یان
 ده شو ن و ده ست ده که ن به هانکه هانگ و ناخ و داخ و دادو هاوار. (ت).

(۱۵۵) نه و که سه ی له دوزه خا سزای له هه مو ان سوو کتره: (أهون أهل النار

۵۷۸۱- عَنْ الثَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ قَالَ: وَهُوَ يَخْطُبُ سَمِعْتُ
 رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَرَجُلٌ تَوَضَّعَ
 فِي أَخْمَصِ قَدَمَيْهِ جَمْرَتَانِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاعُهُ. رواه الشيخان والترمذي^(۱):

نوعمانی کوپی به شیر (رهزای خودای لی بی) خوتبه ی ده دا فهرمو ی: له
 خوشه ویستم بیست ده یفه موو (درو دی خودای له سه رین): له روژی دوا روژدا خاوه نی
 سوو کترین سزا له ناو دوزه خا کا براه که دوو سکل ده خه نه سهر هه ردوو به ری
 پی ی، می شکی پیان دیته کو ل وهك مه نه لی سهر ئاگر (ش/ت).

۵۷۸۲- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا مَنْ لَه
 نَعْلَانِ وَشِرَاكَانِ مِنْ نَارٍ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاعُهُ كَمَا يَغْلِي الْمِرْجَلُ مَا يَرَى أَنْ أَحَدًا أَشَدَّ
 مِنْهُ عَذَابًا وَإِنَّهُ لَأَهْوَنُهُمْ عَذَابًا^(۲):

(۱) تجرید البخاری - مختصر صحیح البخاری با کوردی ۲۹۲/۵ رقم/ ۲۰۳۶ - ۶۵۶۲. مسلم. ایمان:

۵۱۵. ترمذی صفة جهنم: ۲۶۰۴.

(۲) مسل. ایمان: ۵۱۶.

دیسان فہرمووی: حہزرت (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: ٹہو دوزہ خییہی کہ ٹیش و نازاری لہ ہہموو کہس سووکتہ کابرایہ کہ جووتی پیلاوی ناگرینی لہ پیدایہ، جووتی قہیتانی ناگرینی پیوہیہ، مؤخی ناوکاسہی سہری وک دیزہی سہر ناگر پییان دہکولئی، لہ خوی وایہ کہس لہو نازاری گراتر نییہ، بہ لام ٹہو لہ چاو خہلکی تردا لہ ہہموو کہسی نازاری ہیواشتہ (م/ٹہحمہد).

۵۷۸۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَهْلُ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا أَبُو طَالِبٍ وَهُوَ مُتَّعِلٌ بِغُلَيْنٍ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغُهُ. رواهما مسلم والإمام أحمد. نَسَّالَ اللَّهُ وَاسِعَ الرَّحْمَةِ. آمِينَ^(۲):

ٹیبنو عہباس (خوشنوودی خودای گہورہی لیبی) فہرمووی: خوشہویست (درویدی خودای لہسہرین) فہرمووی: ٹہبو تالیبی مامی پیغہمبہر، باوکی ٹیمامی عہی، لہ دوزہ خا سزای لہ گشت کہسی سووکتہ، سزاکہی ٹہوہیہ: جووتی پیلاوی ناگرینی وا لہ پیدا، میشکی پییان دہکولئی وک ٹاوی لہکولئی سہر ناگر. (م/ٹہحمہد).

۱۵۶) کوفتوگوئی خودا لہکھل ہہندی دوزہ خی: (تکلیم اللہ لبعض اهل النار

۵۷۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ رَجُلَيْنِ مِمَّنْ دَخَلَ النَّارَ اشْتَدَّ صِيَاحُهُمَا فَقَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ أَخْرِجُوهُمَا. فَلَمَّا أَخْرَجَا قَالَ لَهُمَا: لَأَيِّ شَيْءٍ اشْتَدَّ صِيَاحُكُمَا قَالَا فَعَلْنَا ذَلِكَ لِتَرْحَمَنَا. قَالَ: إِنَّ رَحْمَتِي لَكُمْ أَنْ تَنْطَلِقَا تُلْقِيَا أَنْفُسَكُمَا حَيْثُ كُنْتُمَا مِنَ النَّارِ. فَيَنْطَلِقَانِ فَيُلْقِي أَحَدُهُمَا نَفْسَهُ فَيَجْعَلُهَا عَلَيْهِ بَرْدًا وَسَلَامًا وَيَقُومُ الْآخَرُ فَلَا يُلْقِي نَفْسَهُ فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تُلْقِي نَفْسَكَ كَمَا أُلْقَى صَاحِبُكَ؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا تُعِيدَنِي فِيهَا بَعْدَ مَا أَخْرَجْتَنِي. فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ: لَكَ رَجَاؤُكَ. فَيَدْخُلَانِ جَمِيعًا الْجَنَّةَ بِرَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى. رواه الترمذي بسند ضعيف^(۱):

(۲) مسلم، ایمان: ۵۱۴.

(۱) رواه الترمذي بسند ضعيف.

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لیبن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەریڤ) فەرمووی: دوو پیاوی دۆزەخی دەست دەکن بە دادو فوغان و هات و هاوارو دادو فەریادو کوروزانەو. خودای بالآ دەست و شکۆمەندیش دەفەرموی: ئادەیی دەریان بیڤن، کە دەریان دینن خودای گەرە پێیان دەفەرموی: ئەم هات و هاوڕەتان لەچییه؟ دەلین: بۆیە وامان کرد تا تۆ بەزەییەت پیاماندا بیتهو خودا دەفەرموی: رەحمەتی من بۆ ئیو ئەوێه کە بچن خۆتان فەردەنەو ناو جیگەکەیی خۆتان لەناو ئاگردا، ئەوانیش دەپۆن و یەکیکیان خۆی دەهاوێتە ناو ئاگرەکەو خودا ناو ئاگرەکەیی بۆ دەکا بە جیگەیکەیی فینک و خوش، ئەوێتریان لە دیاری لیواری ئاگرەکە رادەووستی و خۆی فری ناداتە ناوی، خودای گەرەو سەرور پێی دەفەرموی: بۆچی وەکی هاواراکەیی خۆت خۆت نەهاوێشتە خواری؟ دەلی: ئەی پەرورداگەر! ئومید دەکەم کە جاریکی تر نەمخەیتەو ناو ئاگر، خودایش دەفەرموی: ئاومیدت ناکەم، ئەوجا بەمێهرەبانی خوداوەندی گەرە هەردووکیان پێکەو دەچنە بەهەشت. (ت-سند زەعیف).

۱۵۷) ئەوستانەیی بەهەشت و دوزخ تێیاندا هاوێشن

ما اِشْرَكَ فِيهِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ

۵۷۸۵- → (ب- ۷ ز- ۳۳ ل- ۱۵۷ ف- ۲)^(۱).

واتە: ئەم فەرموودەیی کەوا لەم شوینەدا لە پێشەو لە بەرگی هەوتدا لە زنجیرە سییی و سێدا لە لاپەرە سەو پەنجاو هەوتدا لە چاپی یەکەم رابورد، ژمارەیی فەرموودەکە لەوێ دوو.

۵۷۸۶- → (ب- ۷ ز- ۳۳ ل- ۱۵۶ ف- ۱)^(۲).

^(۱) تقدم فی مجلد سابغ. تسلسل/ ۳۳ رقم/ ۴۱۷/۲.

^(۲) تقدم فی مجلد سابغ. تسلسل/ ۳۳ رقم/ ۴۱۶/۱.

۵۷۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يَدْخُلُ أَحَدُ الْجَنَّةِ إِلَّا أَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ، لَوْ أَسَاءَ، لِيَزْدَادَ شُكْرًا، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ إِلَّا أَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ، لَوْ أَحْسَنَ، لِيَكُونَ عَلَيْهِ حَسْرَةٌ. رواه البخاری:

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای نبیین) فەرمووی: پیغەمبەر (درودی خودای لەسەربین) فەرمووی: ھەموو کەسێ لە بەهەشتا بە چاوی خۆی جیگەی خۆی لەناو دۆزەخا دەبینی، پێی دەلین: ئەمە جیگەت بوو ئەگەر خراپەکار بوویتایە، ھەتا پتر سوپاسی خودا بکا، ھەر ھەما گشت دۆزەخییەکیش لەناو دۆزەخا جیگەی خۆی لە بەهەشتدا دەبینی، پێی دەلین: ئەمە جیگەی تۆ بوو ئەگەر رینگەی راستت بگرتایەو کاری باشت بکردایە، بەلام بەکردنی خراپە ئەم شویئە خوش و باشەت لە کیس خۆت دا، بۆیەش نیشانی دەدەن ھەتا زیاتر داخ و خەفەت بخوات و ئامی سەرد ھەلکیشی. (بوخاری. رحمت لە گۆپی نازداری).

۵۷۸۸- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ أَرْسَلَ جِبْرِيلَ إِلَى الْجَنَّةِ فَقَالَ الظُّرُ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أُعِدَّتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا قَالَ: فَجَاءَهَا وَنَظَرَ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعَدَّ اللَّهُ لِأَهْلِهَا فِيهَا قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهِ قَالَ: فَوَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَحُفَّتْ بِالْمَكَارِهِ فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا فَانْظُرْ إِلَى مَا أُعِدَّتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَإِذَا هِيَ قَدْ حُفَّتْ بِالْمَكَارِهِ فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خِفْتُ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ. قَالَ: أَذْهَبَ إِلَى النَّارِ فَانْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أُعِدَّتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا. فَإِذَا هِيَ يَرْكَبُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ فَيَدْخُلَهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَحُفَّتْ بِالشَّهَوَاتِ فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا. فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَنْجُو مِنْهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا. رواه الترمذي وصاحباہ بسند صحيح. نسأل الله التوفيق لنا وللمسلمين آمين والحمد لله رب العالمين^(۴):

دیسان ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای نبیین) فەرمووی: ھەزەرەتی پیغەمبەری خوشەویست (درودی خودای گەورە لەسەربین) فەرمووی: کاتی خودا بەهەشت و

(۴) رواه الترمذي وصاحباہ بسند صحيح.

دۆزهخ دروست ده‌کا، چه‌زهرتی جو‌برائیل (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌نییری بۆ سه‌یری و پیی ده‌فهرموئ: بپۆ ته‌ماشای بکه، بپوانه چی نازو نیعمه‌ت و چاکه و به‌هره‌یه‌کم تیادا رازاندۆته‌وه بۆ به‌هشتییان! فهرمووی: جو‌برائیلیش ده‌چی و ته‌ماشای خۆی و نازو به‌هره‌ی ناوی ده‌کا، ئه‌وجا ده‌گه‌رپته‌وه بۆ خزمه‌تی خودا و ده‌فهرموئ: به‌گه‌وره‌یی تۆ، ئه‌وه‌نده خوش و نازدارو دلگیره، ئه‌و که‌سه‌ی به‌س ناوه‌که‌ی بییستی خۆی ده‌گه‌یه‌نیتی، ئه‌وجا خودا فرمان ده‌کا به‌ ناخۆشی په‌رژین ده‌کری. واته: به‌ ئهرکه ئایینییه‌کان و به‌بی دلیی نه‌فس په‌رژین کراوه، گشت جارێ که موسولمان ئهرکیکی ئایینی سه‌رشانی خۆی به‌جی دینی، یا بی دلییه‌کی ده‌روونی خۆی ده‌کا ته‌لێ له‌و په‌رژینه لا ده‌باو ری بۆ خۆی خوش ده‌کا که بجپته ناو به‌هشت ئه‌وجا خودا به‌ جو‌برائیل (درویدی خودای له‌سهرین) ده‌فهرموئ: ئیستا بپۆره‌وه ته‌ماشای بکه‌ره‌وه، فهرمووی: که ده‌چی سه‌یری ده‌کا ده‌پوانی به‌ ئهرکی ئایینی و بی دلی ده‌روون ده‌وری گیراوه، دیاره کردنی ئه‌وه‌یش نه‌فس پیی ناخۆشه، جا ده‌چپته‌وه بۆ لای خوداوه‌ندو عه‌رزى ده‌کا: به‌ گه‌وره‌یی تۆ ده‌ترسم که‌س تیى نه‌چی. ده‌فهرموئ: بچۆ بۆ سه‌یری دۆزهخ، ته‌ماشای خۆی و ته‌ماشای ئه‌و سزایه‌ی ناماده‌م کردووه بۆ دانیشته‌وه‌کانی بکه، که ده‌چی سه‌رنج ده‌دا وا ئاگری دۆزهخ له‌گه‌ڵ خۆیدا کۆله‌که‌ی داوه‌و چین له‌بان چین سواری یه‌ک بووه‌و شه‌پۆل ده‌دا، ده‌گه‌رپته‌وه بۆ خزمه‌تی و ده‌فهرموئ: سویندم به‌ گه‌وره‌یی تۆ ئه‌وه‌ی به‌س ناوی بییستی ئیتر توخنی ناکه‌وی، ئه‌وجا خودا فرمان ده‌دا به‌ ئاره‌زووبازی و هه‌وه‌س ده‌وری ده‌گرن و ده‌فهرموئ: ئه‌مجار بچۆره‌وه بۆ لای، ئه‌وه‌یش ده‌چپته‌وه‌و ته‌ماشای ده‌کاته‌وه‌و ده‌فهرموئ: سویندم به‌ گه‌وره‌یی تۆ مه‌ترسی ئه‌وه‌م هه‌یه‌که که‌س لیی قوتار نه‌بی و هه‌موو که‌سیکی تی بجی (ت/د/ن-س/ص).

بۆ تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌م فهرمووده‌یه ته‌ماشای ریاض الصالحین بکه، به‌رگی یه‌که‌م لا‌په‌ره - ۱۳۵ ف - ۷ ته‌رجه‌ه کوردییه‌که‌ی. (وه‌رگیر)

(۱۵۸) پایانی نه‌م باسه - له خودا داوا ده‌کین که نه‌نجامان باش بئ.

دواترین کهس که له دوزخ دهرده‌چئ و ده‌چیتته به‌هشت

الخاتمة. نسأل الله حسنهما

آخر مَنْ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ وَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ

۵۷۸۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا، وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ. دُخُولًا رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ كَبُورًا، يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَهُ: اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ. فَيَأْتِيهَا فَيُخِيلُ إِلَيْهِ أَهْلُهَا مَلَأَى، فَيَرْجِعُ يَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلَأَى؟ يَقُولُ اللَّهُ لَهُ: اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ. فَيَأْتِيهَا فَيُخِيلُ إِلَيْهِ أَهْلُهَا مَلَأَى. يَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلَأَى، يَقُولُ اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ، فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشْرَةَ أَمْثَالِهَا أَوْ إِنَّ لَكَ مِثْلَ عَشْرَةِ أَمْثَالِ الدُّنْيَا. يَقُولُ: تَسْخَرُ مِنِّي، أَوْ تَضْحَكُ مِنِّي وَأَنْتَ الْمَلِكُ. قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ. قَالَ: وَكَانَ يُقَالُ ذَلِكَ أَذْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً. رواه الشيخان^(۱):

عه‌بدوللا (رمزای خودای لیبن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (درویدی خودای له‌سهرین) فه‌رمووی: نه‌و که‌سه‌ی که له‌دوا ه‌موو که‌سئ له دوزخ دهرده‌چئ و له‌دوا ه‌موو که‌سی‌کی‌ش ده‌چیتته به‌هشت ده‌زانم کی‌یه و حالی چونه. پیاوی‌که به‌ کا‌گول‌که له دوزخ دهرده‌چئ، خودای پی‌وزو که‌وره ده‌فه‌رموئ: برؤ بچوره به‌هشته‌وه، نه‌ویش ده‌چئ به‌لام به‌خه‌یال و ده‌زانئ که له به‌هشتا جی‌که نه‌ماوه ه‌مووی پر بووه جی‌که‌ی نه‌و نابیتته‌وه، له‌بر نه‌وه ده‌که‌پریتته‌وه ده‌لئ: په‌روه‌دگارم! چووم جی‌که‌م ده‌ست نه‌که‌وت، ه‌مووی پر‌بوو، خودای پی‌وزو که‌وره‌یش ده‌فه‌رموئ: برؤ بچوره به‌هشت، نه‌ویش دی‌سان ده‌چیتته‌وه، به‌لام دی‌سان و به‌خه‌یالی دا دئ که به‌هشت پره، دی‌سانه‌وه ده‌که‌پریتته‌وه ده‌لئ: نه‌ی خودایه ده‌بینم ه‌مووی پر‌بووه. خودا پی‌ی

دەفەرموی: من پیت دەلیم برۆ بچۆره بههشت، بهقەد دنیاو دە ئەوەندە ی تریش بۆ تۆ. یا دەفەرموی: دە ئەوەندە ی جیهان بۆ تۆ، پیاوکه‌یش - له دلی خۆیدا دەلی: من چەند جار چووم جیگەنەماوە ئەمیش هەروا دەفەرموی: وادیاره گالتەم پی دەکا بۆیه - عەرزى خودا دەکا: تۆ پادشای هەموانی بۆ گالتە بەداماویکی وەك من دەکەى. یا فەرمووی: دەلی کە تۆ پادشای بۆ تەلفیسی بەمن دەکەى! عەبدوللای راوی ئەم فەرموودیه فەرمووی: سەیرم کرد پیغه‌مبەر (دروودى خودای لەسەری) له عەنتیکەیی قەسە ی ئەو پیاو و پیکەنی ددانە پیشینه‌کانی وەدەرکەوتن، چونکە خودا ئەو هەموو خەلاتە ی دەکا کەچی ئەویش ئاوا قەسە ی له روو! فەرموودەگیره‌وه دەفەرموی: جاران وا باو بوو: دەیانگوت: کە ئەم پیاو له‌ناو بههشتیه‌کاندا پایە ی له هەموان کەمتره‌! (ش - بوخاری و موسلیم - ره‌زای خودایان لیڤی).

۵۷۹ - وَعَنْهُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ (مَنْ لِيَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِلَى لَأَعْرِفُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنَ النَّارِ. رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنْهَا رَحْفًا فَيَقَالُ لَهُ: اطْلُقْ فَاذْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَذْهَبُ فَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ فَيَجِدُ النَّاسَ قَدْ أَخَذُوا الْمَنَازِلَ فَيَقَالُ لَهُ: أَتَذْكُرُ الزَّمَانَ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ فَيَقُولُ: نَعَمْ. فَيَقَالُ لَهُ: تَمَنَّ. فَيَتَمَنَّى فَيَقَالُ لَهُ: لَكَ الَّذِي تَمَنَيْتَ وَعَشْرَةُ أَضْعَافِ الدُّنْيَا - قَالَ - فَيَقُولُ: أَتَسْخَرُ بِي وَأَنْتَ الْمَلِكُ؟ قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (مَنْ لِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاحِدُهُ^(۲).

دیسان فەرمووی: حەزەت (دروودى سەئو و رحەت و پیت و فەو پیرۆزی خودای گەرمو سەرمو لەسەری) فەرمووی: من دەزانم کى له دواى هەموو کەسى له دوزخ دەردەچى و، دەچیتە بههشته‌وه، پیاویکە به چنگە کپى دیتە دەرەوه، له دوزخ، خودای پیرۆز و گەوه پىی دەفەرموی: برۆ بچۆره بههشته‌وه، ئەویش دەروا و دەچیتەوه و دەروانى وا خەلک هەموو جیگە ی خویان گرتوو، جا پىی دەبیژى: ئایا سەردەمى رابووردوی خۆت له یاده؟ دەلی: ئا، پىی

(۲) مسلم. ایمان: ۴۶۱. بخاری. رفاق: ۶۵۷۱، ۷۵۱۱.

دهبیژری: دهبه ئاره زوی خۆت ئاوات بخوازه، ئه ویش وا دهکا، ئه و جا پیی دهبیژری: هه رچیت داوا کردوه له گهڵ ده ئه و نه دهی جیهاندا هه مووی بۆ تۆبی. فه رمووی: ئه ویش دهلی: تۆ لای خۆت پادشایت که چی گالته به بی نه وایه کی وه کی من ده که ی. فه رمووی: به چاری خۆم چاوم لی بوو پیغه مبه ر (درووی خودای له سه ربین) وا پیکه نی دندانه پیشینه کانی ده رکه وتن (م/ت).

۵۷۹۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي لِأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةِ وَآخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا؟ رَجُلٌ يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقَالُ: اغْرَضُوا عَلَيْهِ صِغَارَ دُثُوبِهِ وَارْفَعُوا عَنْهُ كِبَارَهَا. فَتُغْرَضُ عَلَيْهِ صِغَارُ دُثُوبِهِ فَيَقَالُ: عَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا، كَذَا وَكَذَا وَعَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا، كَذَا وَكَذَا. فَيَقُولُ: نَعَمْ. لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُنْكِرَ وَهُوَ مُشْفِقٌ مِنْ كِبَارِ دُثُوبِهِ أَنْ تُغْرَضَ عَلَيْهِ. فَيَقَالُ لَهُ: فَإِنَّ لَكَ مَكَانَ كُلِّ سَيِّئَةٍ حَسَنَةً. فَيَقُولُ: رَبِّ قَدْ عَمِلْتُ أَشْيَاءَ لَا أَرَاهَا هَا هُنَا، فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَضْحَكُ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ. رواهما مسلم والترمذي^(۳):

ئهو زه ر (خودای ئا زانی بن) فه رمووی: ئهو دوزه خیه ی له دوا هه موان له دوزخ ده رده چی و له دوا هه موانیش ده چیته ناو به هه شت ده زانم کییه: پیاو یکه، له روژی قیامه تدا ده یه یزن بۆ دیوانی خودا، ده بیژری: ئاده ی ورده تاوانه کانی خو یی بۆ ده ور به که نه وه، به لām تاوانه گه وره کانی بس پر نه وه، جا گونا هه بچکوله کانی پی نیشان ده دری و پیی ده بیژری: فیساره روژ ئه وه ئه وه ت کردوه، فیساه روژ ئه وه ئه وه ت کردوه، ئه ویش به نا چاری ده لی: به لی هه مووم کردون، ناتوانی که حاشایان لی بکا، به لām له دل هه هر ده ترسی که تاوانه گه وره کانی شی بۆ ده ور به که نه وه، که چی پیی ده گو تری: له جیات ی هه ریه کی له خرا په کانت یه ک چاکه ت بۆ هه یه! که وا ده زانی تر سه که ی ده ره و یته وه ته ماع ده یگری و ده لی: په روه دگارم! گه لی تاوانی تری شم کردوه، بۆچی لی ره دا نایان بینم و ده ریان نا که نه وه بۆم، تا بکری ن به چاکه

(۳) مسلم. ایمان: ۴۶۶. ترمذی. صفة جهنم/۲۵۹۶.

بوم! جا نه بو زهر فهرمووی: پیغهم بهرم دی، بهم رووداوه خوشه، واپیکه نی ددانه پیشینه کانی ودهرکه و تن! (م/ت - رمای خودایان لیبن).

۵۷۹۲- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ رَجُلٌ، فَهُوَ يَمْشِي مَرَّةً وَيَكْبُو مَرَّةً وَتَسْفَعُهُ النَّارُ مَرَّةً، فَإِذَا مَا جَاوَزَهَا التَفَتَ إِلَيْهَا فَقَالَ: تَبَارَكَ الَّذِي نَجَّانِي مِنْكَ لَقَدْ أَعْطَانِي اللَّهُ شَيْئًا مَا أَعْطَاهُ أَحَدًا مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ. فُتْرِفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذِنَنِي مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ فَلَا سِتْطِلُ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا. فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا ابْنَ آدَمَ لَعَلِّي إِنْ أَعْطَيْتُكَهَا سَأَلْتَنِي غَيْرَهَا. فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ. وَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْدِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيَذْنِبُهُ مِنْهَا فَيَسْتِظِلُّ بِظِلِّهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا، ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأُولَى فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذِنَنِي مِنْ هَذِهِ لِأَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا وَأَسْتِظِلُّ بِظِلِّهَا لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا. فَيَقُولُ يَا ابْنَ آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِي أَنْ لَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا فَيَقُولُ: لَعَلِّي إِنْ أَذْنَيْتُكَ مِنْهَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا. فَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْدِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيَذْنِبُهُ مِنْهَا فَيَسْتِظِلُّ بِظِلِّهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا. ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأَوَّلَيْنِ. فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذِنَنِي مِنْ هَذِهِ لِأَسْتِظِلُّ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا. فَيَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِي أَنْ لَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا قَالَ: بَلَى يَا رَبِّ هَذِهِ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا. وَرَبُّهُ يَعْدِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهَا فَيَذْنِبُهُ مِنْهَا فَإِذَا أَذْكَاهُ مِنْهَا فَيَسْمَعُ أَصْوَاتَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذْخَلَنِيهَا. فَيَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ مَا يَصْرِيئُ مِنْكَ أَيُّرْضِيكَ أَنْ أُعْطِيكَ الدُّنْيَا وَمِثْلَهَا مَعَهَا؟ قَالَ: يَا رَبِّ أَكْسَتْهَزِي مَنِّي وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟ فَضَحِكَ ابْنُ مَسْعُودٍ فَقَالَ: أَلَا تَسْأَلُونِي مِمَّ أَضْحَكَ فَقَالُوا: مِمَّ تَضْحَكَ قَالَ هَكَذَا ضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: مِمَّ تَضْحَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: مِنْ ضَحِكِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حِينَ قَالَ أَكْسَتْهَزِي مَنِّي وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ فَيَقُولُ: إِنِّي لَا أَسْتَهْزِي مِنْكَ وَلَكِنِّي عَلَى مَا أَشَاءُ قَادِرٌ. رواه مسلم^(۴).

عه‌بدوللای کۆپی مه‌سعود (رمزای خودای لیبن) فه‌رمووی: حه‌زه‌تی پیغه‌مبه‌ری نازدارو خوشه‌ویست (دروود سلوی خودای له‌سهرین) ده‌فه‌رمووی: دواترین که‌سی که ده‌چیته به‌هه‌شته‌وه پیاویکه به‌هه‌لسوکه‌وت و په‌له پروسکئی ده‌پوا، به‌دهم ریگه‌وه ناگره‌که شالو ده‌با بو ده‌موچاوی و ده‌موچاوی هه‌ل ده‌کوپووزینئی، رووی ده‌بی به‌سووته‌مه‌پو، که‌له ناگری دۆزه‌خ رزگاری ده‌بی خیس‌ه‌یه‌کی ئی ده‌کاو ده‌لی: پیروژو به‌فه‌په‌ئه خودایه‌ی که‌منی له‌چنگی تو قوتارکرد، ئای له‌م به‌شه باشه‌ی که‌خودا به‌منی داوه، له‌پیشیننان و له‌پاشینان به‌که‌سی تری نه‌داوه، ئه‌وجا ده‌پوانئی را شیخه‌لی له‌دوره‌وه دیاره ده‌لی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! له‌وره‌خته‌وه نریکم بکه‌روه، تا له‌بن سیبه‌ره‌که‌یدا وچانی بگرم و له‌ئای کانیاوه‌که‌ی بنی نۆش بکه‌م! خودای بالا ده‌ست و شکۆمه‌ندیش ده‌فه‌رمووی: ئه‌ی نه‌وه‌ی ئاده‌م! ره‌نگه‌ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ت پی بده‌م داوای شتی ترم ئی بکه‌ی! ده‌لی خه‌یر ئه‌ی په‌روه‌ردگاری من! به‌لین و په‌یمانی ده‌داتی که‌داوای هیچی تری ئی نه‌کا، خودایش به‌زه‌وی پیدا دیته‌وه، چونکه‌ده‌ییئیی ئوقره‌ی ئی هه‌لگیراوه بو سیبه‌رو به‌هره‌ی ئه‌و شیخه‌له. ئه‌وجا ده‌یباته‌بنی و له‌سیبه‌ره‌که‌یدا داده‌نیشت و له‌کانیاوه‌که‌ی بنی ده‌خواته‌وه، ئه‌وجا ده‌ختیکی جواتر له‌دره‌حتی پیشوو ده‌بینی، له‌پاش هه‌مان گفتوگوو به‌لین و په‌یمانی ئه‌ویشی ده‌داتی، دیسان ده‌ختیکی جواتر له‌دوو ده‌خته‌که‌ی پیشوو له‌به‌رده‌م ده‌رگای به‌هه‌شتدا ده‌بینی و داوای ده‌کاو، له‌دوا هه‌مان رازو گله‌یی و په‌یمانی پیشوو ئه‌ویشی ده‌داتی، که‌ده‌چیته‌ئه‌وی گویی له‌ده‌نگی به‌هه‌شتیه‌کان ده‌بی، ده‌لی: ئه‌ی په‌روه‌ردگاری من! توخوا بمبه‌ره ژوره‌وه! خودایش ده‌فه‌رمووی: ئه‌ی ئاده‌میزادا! چه‌نده وورکن و په‌لپگرو بی بارو بی په‌یمانیت، به‌چی له‌کوڵم ده‌بیته‌وه، ئه‌ری به‌وه رازی ده‌بیت و کو‌تایی به‌داوات دینی ئه‌گه‌ر دوو ئه‌وه‌نده‌ی جیهانت له‌ناو به‌هه‌شتدا بده‌م! ئه‌ویش شتی وا به‌زۆر ده‌زانئی بۆیه ده‌لی: ئه‌ی خودایه‌! خۆتو لای خۆت خوداوه‌ندی هه‌ر دوو جیهانی که‌چی مه‌زاق به‌هه‌زاریکی وه‌ک من ده‌که‌ی! ئیبنو مه‌سعود پیکه‌نی و فه‌رمووی: بو لیم ناپرسن که‌بوچی پی ده‌که‌م؟ گوتیان: بو پی ده‌که‌نی؟ فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای له‌سهرین) ئاوا پیکه‌نی، یارانیش (خۆشنوودی

خودایان لیبن) فرمویان ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا! به‌چی پی ده‌که‌نی؟ فرموی: به‌وه پی ده‌که‌نم که پیاوه‌که عهرزی خودا ده‌کا: خو تو لای خوَت خوداوه‌ندی ه‌ردو جیهانی که‌چی مه‌زاق به داماویکی وه‌ک من ده‌که‌ی، خوداوه‌ند سه‌یری له قسه‌که‌ی دی و له قسه‌که‌ی پی ده‌که‌نی! خودایش ده‌فرموی پی: من مه‌زاق به تو نا‌که‌م و مه‌به‌ستم راسته‌قینه‌یه نه‌ک گالته، به‌لام که‌س بالا ده‌ستی من نییه ئه‌وه‌ی ئاره‌زووی بکه‌م ده‌یکه‌م! (م).

۱۵۹) نه‌و به‌هه‌شتیانه‌ی که که‌ترین به‌شیان هه‌یه نه‌و به‌هه‌شتیانی‌ش که له‌لای خودا نازدارترین که‌سن

أقل أهل الجنة منزلة وأكرمهم على الله تعالى

۵۷۹۳- → (ب - ۷ ز - ۱۵ ل - ۸۵ چاپی/ ۱ ف - ۳) (۱).

واته: ئه‌م فرموده‌یه له پی‌شه‌وه رابورد، له به‌رگی حوته‌مدا، له زنجیره پازده‌دا، له لاپه‌ره هه‌شتاو پی‌نجدا چاپی/ ۱ ژماره‌که‌ی له‌وی ژماره سییه. به‌لام لی‌ره ئه‌م پترییه‌ی هه‌یه.

قَالَ رَبِّ فَأَعْلَاهُمْ مَنْزِلَةً قَالَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أَرَدْتُ غَرَسْتُ كَرَامَتَهُمْ بِيَدِي وَخَتَمْتُ عَلَيْهَا فَلَمْ تَرَ عَيْنٌ وَلَمْ تَسْمَعْ أُذُنٌ وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى قَلْبٍ بَشَرٍ. قَالَ: وَمِصْدَاقُهُ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ الْآيَةِ. جزاء بما كانوا يعملون):

مووسا (دروود سادی خودای لیبن) فرموی: ئه‌ی خودایه! ئه‌ی نه‌و به‌هه‌شتیانه‌ی که له به‌رزترین پایه‌دان چوئن؟ فرموی: ئه‌وانه خوَم هه‌لم بژاردوون و به ده‌ستی خم دره‌ختی سه‌ر به‌رزیی ئه‌وانم ناشتوووه و مؤرم کردوووه، به‌هره‌ی وانا‌یاب نه به‌چاو بینراوه‌و نه به‌گوئی بیسراوه‌و نه به‌دلی که‌سدا هاتوووه نه به‌خه‌یالی‌یدا رابوردوووه. چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌ربن)

فهرموی: به‌لگه‌ی راست و دروستیِ ئەم فەرمايشته‌يش له‌نامه‌ی خودادا هه‌یه، که له سوورەتی سه‌جده‌دا ده‌فهرموی:

{فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءِ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ - سورة السجدة - ۱۷/۳۲}. واتاکه‌ی لهم شوینه‌دا رابورد: (ب/۲ ز/۲۶ ل/۷۳ ف/۷).

۵۷۹۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنَزَلَةً لِّمَن يَنْظُرُ إِلَى جَنَانِهِ.... لهم شوینه‌دا رابورد: (ب - ۷ ز - ۵۸ ل - ۲۳۰ ف - ۲)^(۲).

۵۷۹۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ الَّذِي لَهُ ثَمَانُونَ أَلْفَ خَادِمٍ وَاثْنَتَانِ وَسَبْعُونَ زَوْجَةً وَتُنْصَبُ لَهُ قُبَّةٌ مِّنْ لُّؤْلُؤٍ وَزَبَرْجَدٍ وَيَأْقُوتُ كَمَا بَيْنَ الْجَابِيَةِ إِلَى صَنْعَاءَ، إِنَّ عَلَيْهِمُ التَّيْجَانَ إِنَّ أَدْنَى لُّؤْلُؤَةٍ مِنْهَا لَتُضِيءُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. رواهما الترمذي:

ئەبو سه‌عید (رمزای خودای نبین) له پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویسته‌وه (دروودو سلوو ره‌مه‌ت و به‌ره‌مه‌ت و پیروزی خودای گه‌ره‌ی له‌سه‌ربن و سه‌رو م‌ال و م‌نال و باوک و دایک و که‌سوکارو مه‌ست و نه‌ست گشتی به‌قوربانی گه‌دی سه‌رگه‌زی پیروزی بن) ده‌فهرموی: ئەو به‌هه‌شتییا‌نه‌ی که نزمترین پایه‌یان هه‌یه یه‌کی هه‌شتا هه‌زار نوکه‌رو چه‌فتا و دوو ژنی هه‌یه، گومه‌زیکی بو‌هه‌ل ده‌ده‌ن، هه‌ر هو‌ده‌یه‌کی له یه‌کی لهم گوهرانه‌یه: له مرواری و زوم‌پرووت و، یاقووت، ئەو گومه‌زه له جابییه‌وه هه‌تا سه‌نه‌ا پانه، جابییه له په‌نا دیمه‌شق‌دایه له‌شام، سه‌نه‌ایش له یه‌مه‌نه، تاجی وایان له‌سه‌ردایه، ئایه‌خی ده‌نکه مرواییه‌کانی نیوانی خو‌ره‌ه‌لات و خو‌رنا‌وا رو‌شن ده‌کاته‌وه! (ت- به‌سه‌ندیکی غه‌ریب گێڕاویه‌تی‌ه‌وه‌وه).

۵۷۹۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الْجَنَّةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتِ الْجَنَّةُ: اللَّهُمَّ أَذْخِلْهُ الْجَنَّةَ. وَمَنْ اسْتَجَارَ مِنَ النَّارِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتِ النَّارُ اللَّهُمَّ أَجِرْهُ مِنَ النَّارِ. رواه الترمذي والنسائي. والله تعالى أعلم^(۴):

(۲) تقدم في مجلد سابع. تسلسل/ ۵۸ رقم/ ۲/ ۴۱۹۶.

ئەنەس (رەزای خودای لیبی) فەرمووی: ھەزەرەتی پیغەمبەری خوشەویست (دروودو سلاو و رحمتی خودای گەورە لەسەری) فەرمووی: ھەر کەسێ سێ جار داوای بەهەشت لە خودا بکا، وەك ئەوە بلی: خودایە! داوای بەهەشتت ئی دەکەم، بەهەشت لەلای خۆیەو دەلی: خودایە! بیخەرە ناو بەهەشتەو، ھەر کەسیکیش سێ جار پەنا بگرێ بەخودا لە دەستی دۆزەخ، دۆزەخ دەلی: خودایە! پەنای بدە لە دۆزەخ. (ت/ن-س/ص).

عدد احادیث کتاب القیامة والجنة والنار (۱۷۷) سبعة وسبعون ومائة فقط، فصار جميع ما في الجزء الخامس (۱۲۴۲) مضموما إلى ما في الاجزاء الأربعة السابقة فيكون عدد احادیث الكتاب كله (۵۸۸۷) سبعة وثمانون وثمانمائة وخمسة آلاف. اسأل الله ان تكون خالصة لوجهه الكريم. آمین والحمد لله رب العالمین:

مامۆستای دانەری ئەم تاجول ئوصولە پیروۆزە مەلا شیخ مەنصور عەلی ناصیف (رەزاو رحمتی خودای گەورەیان لیبی) دەفەرموێ: ژمارە ی سەرجهمی فەرموودەکانی نامەی قیامت و بەهەشت و دۆزەخ (۱۷۷) تەنیا سەد و ھەفتا و ھەوت فەرموودەن و بەس، کەوابوو سەرجهمی فەرموودەکانی بەرگی پیجەم دەکەنە (۱۲۴۲) تەنیا ھەزار و دوو سەد و چل و دوو فەرموودە و بەس، لەگەڵ ھەموو فەرموودەکانی گشت بەرگەکانی تریدا، لە سەرەتای کتیبکەو ھەتا کۆتایی، ژمارە ی سەرجهمی فەرموودەکان دەکاتە (۵۸۸۷) تەنیا پینج ھەزار و ھەشت سەد و ھەشتا و ھەوت فەرموودە، لە خودا داوا دەکەم کە ئەم کارە پیروۆزەمان ساغ لەبەر رەزامەندی زاتی پیروۆزی خۆی بی. ئامین والحمد لله رب العالمین.

له ۲۰ / ۹ / ۱۹۷۸ دا له کډتايي نه م ترجه مه دا له کډتايي ره شنووس
(موسوه دده) ي ترجه مه ي بهرگي پيښجه مي نه صله عه ره بيبه که دا نه مه م به بي
زيادو که م نووسيوه:

من که وەرگێڕی ئەم نامە پێڕۆزەم بە شانازییە و دەلێم: لە خودا بەزیادەیی
 کە ئەم خزمەتە گەورەییەم بە ئەنجام گەیاند، بەرامبەر بە ئایین و گەل و نیشتمان.
 لە سایەی خوداوە ئی بوومە و لە وەرگێڕانی ئەم نامە پێڕۆزە (التاج الجامع للأصول
 فی احادیث الرسول) لە هۆدە کەسێ دائیرەیی خۆمدا، لە خەستەخانەی سەربازی
 کەرکوک، لە شارێ کەرکوکێ نازدارو خۆشەویست، خودایی چاوینی کا، لە سەعات
 حەوت و چارەك، رۆژی سێشەممە، حەفدەیی شەشەلان (شەهوال)ی سالی ۱۳۹۸ی
 کۆچی. رێکەوتی سەعات یەك و نیوی پاش نیوہ پۆی رۆژی ۱۹/۹/۱۹۷۸ی زایینی.
 سوپاس و ستایش بۆ خودای گەورە و سەرور و سەردار، دروود و رحمت
 لەسەر گیانی پاکی پیغمبەر و کەسو کارو یارانێ.

نه‌مۆڤكەيش كه شه‌مه‌يه (١٨)ى جيمادو سانى سالى ١٤١٣ كۆچىيه، به رىڤكه‌وتى ١٩٩٢/١٢/١٢ به ده‌ستى خۆم له نووسىنى پاكنووسى ئەم به‌رگه بوومه‌وه، كه ئەمه دوا به‌رگه له ١٩٧٤/١/٢٠ دەستم كردووه به وه‌رگيترانى تاجى پيرۆز، كه‌واته به نزيكه‌ى تۆزده سالّ ئەوسا به ته‌واوى ته‌واوم كردووه، له‌م ماوه‌دا سه‌رومپ سه‌رگه‌رمى ساخ‌كردنه‌وه‌ى مه‌به‌سته‌كانى ئەم فه‌رمووده پيرۆزانه بووم، كه نۆڤه‌يان تا بۆلى قورسو گران و پپرواتان، هه‌روا به ئاسانى نازانرێن و فامى ته‌واويان گرڤخواردن و لى‌كۆلینه‌ويه‌كى چپو‌خه‌ستى گه‌ره‌كه.

له راستیدا ئەم وه رگێپانه هەر وه رگێپانیکی رووت نییه، به لکۆو شه رحیکی ساخکه ره وهی کورت و پوخت و راست و ره وانیشه بۆ تیگه یشتنی ته واو له زۆربهی واتای فهرمووده قورسه کان، دهق له شیوهی ته فسیری جه لاله ینی پیروژ بۆ فامی مه به سته کانی قورئانی پیروژ هه ردوولا زوو مه به ست و واتای فره مه به ست ده ده ن به ده سته وه، ئەمەیش له سایەى خودای گەورەو مەزنەو هیه له خودا به زیاد بێ.

مه بهستم له م قسه یه به خۆوه نازین نییه، مه بهستم وه سپو مه دحی به
حه قی ئەم تاجه پیڕۆزه یه، بگره له م جۆره مه دحانه م له زاری گه ئی پیایوی زانای
دانای کوردی مه ردی موسولمانی چاکی پاك به گویتی خۆم ژنه وتووه، یه کئی له و
زاته به پێزاننه جانابی مامۆستا مه لا عه بدولکه ریمی موده پرسیه، که له سایه ی
خوداوه زۆر زۆر له ته رجه مه که ی بهنده رازییه، له مانگی ده ی ئەمسالدا که له
مزگه وتی شیخ عه بدولقادری گه یلانی - قدس الله سره العزیز - به خزمه تی
گه یشتم زۆر زۆر له حاله که رازی بوو، تا هاته سه ر ئەوه فهرمووی: نوری برام!
به راستی کاک محمود ناشری خێره که بووه به هۆی بلأوکردنه وه ی ئەم تاجه ی که
تۆ وه رت گێراوه ته سه ر زمانی شیرینی کوردی!

مامۆستای مامۆستایان، داناو زانای فره هێژا جه نابی خوالیخۆشبوو
(مامۆستا شیخ عه دبوره ئووفی نه قشبه ندی) که کوپه زای شیخ ئەمینی پیژوه یه و
ئیجازه ی عیلمی مه لایانه ی لای مامۆستا مه لا مه حه ممه دی ره ئیس وه رگرتووه . که
که سایه تییه کی کوردی رۆشنیری زانستی و ئایینی ناسراوی مه لکه وتووه، به
زمانی عه ره بی و فارسی و کوردی به شیعو په خشان نووسینی به پێزی هه یه .
ئەم چامه شیرینه ی به خامه ی ره نگینی له په سنی تاج و ریاض الصالحیندا
نووسیوه، وا لیژدها په خشی ده که ینه وه، خودا له هه ردو جیهاندا پاداشی زۆر
گه وره ی بداته وه و ئاواتی به یئیتته دی و پترگۆپی پیڕۆزی له پرحمه ت و به ره که ت بی.

بسمه تعالی هائوم اقرئوا کتابیه

تقدیما لفضیلة مولانا وأستاذنا نوری فارس دام ظلّه:

أزهر روض أم الريحان أم عطر

کتابکم، أم سرور النفس أم وطر

قرئتُهُ فجزی فی کل جارحة

کأنما أنا وهو الماء والشجر

تلوت أبياتک السحر الحلال فقد

يعطر الكون ریا نشرها العطر
 بالنور كالورد والنور كشمس ضحی
 تجلو وتحلو، تقول: كلاها سكر
 أهدي سلاما دواما نحو من قد غدا
 من تاجه تاج شاهنشاه یستتر؟
 اینکر الشعراء النور؟ فرقان ذا
 بین المسعی وأسماء لها اثر
 لابد للمبتدا فی الفضل من خبر
 فنوری (نور علی نور) له خبر
 أنت المشار الیه بالضمیر فلا
 خفت یا علما حاشاک تنکسر!
 یا حبذا قانلا قد قال فیک لنا
 له المحاسن فی الدارین والظفر
 مولای کل لسانی عن جوابک وال
 مأمول تأیید عذری حین أعتذر
 یوما بجزوی ویوما بالعقیق وبال
 سیاه زرتکمو ویال لها اثر
 قد استلبتم بوصل عن جفونی کری
 وهل ترى عالما یجسی ولا یذر؟!
 ما حق طرفی هدانی نحو حسنکم
 الا أعذبه وهما هو السهر
 کاسا دهاقا یریق العین من أسف
 ماذا الخیال بیالی یبعث الصور
 لو حظ رحلی علی فوق نجوم السما
 ألفت ثمة خیالا منك ینتظر

لیل المحبین مہسوط جوانبہ
 والنوم لا تالف العینان والبصر
 وانما أنا شخص من محبیک من
 دأبی ابتداء دعاء صدقہ الخبر
 لطفا دعاء لنا فی حسن خاتمة
 لا سیما بطن لیل أو بدا السحر
 فقم بنا نسطبح صہباء صافیة
 عن خوان مکتوب مولانا، له النشر
 لله الفاظہ الغر العذوب فقد
 علت علی الدر والدر لها در
 فمن یقول ہی الدر الثمین قل:
 أخطأت ان لم تقل عنها ولا صغر
 لكم یراج بفضل الله ماضیة
 مهما غدا یمنظم أو راج ینتشر
 کتا یدیہ غیثا حال ترجمۃ
 یزہو بکرد وبالاعراب یعتبر
 لله درک یا کردی فارسنا
 لا زال ریّا عبیر منک ینتشر
 أنت المشار الیہ بالبہان فلا
 تبلی بنانک دوما کنت تستطر
 یا خادم العلم فوزا بالفلاح فقد
 تجرت رجحا نفی عن کلہ الخسر
 قد شرف الله مصرأ أنت ساکنہ
 وزاد فخرا بک الکتاب والزہر
 سناک یا بن کرام الکاتبین سبی

قریحتی فلذا مدحی لکم عسر
 اری ریاضکم للصلحین کتا
 ج بالجواهر زینت طاہرہا ثمر
 وقلۃ الباع فی نظمی لمدحکم
 ہی اقتضت أننی فی القول اختصر
 قد احتلت فواد النقشبندی فکن
 فیہ مکینا رنوفاً ذا لکم وزر
 لا زلت تحبر قلباً أنت ساکنہ
 ولا تزال بک العلیاء یفتخر
 وھذہ سلوۃ العشاق قد ختمت
 فرج ہا کربنا یا من لہ القدر
 وزد فراستہ مولانا ونورہ فی
 کلام من فی یدیہ سبح الحجر
 اتم نظمی بحدی للحمید ولی
 امنية الخیر فی الختم لک الشکر

عبدالرؤف النقشبندی

فهرس المواضع

لا پاره	پښتې سهره باسه كان	زنجيره
۲	نامه ی رډوشتو کرده وې چاکه	۱
۳	باسی یه که م: باسی جوړه کانی کرده وې چاکه	۲
۳	که ورمترین چاکه چاکه کردنه له گه ل باب و ډاک	۳
۹	چاکه کردن له گه ل منډالدا	۴
۱۳	به سهر کرده وې خرم و که سوکار پښوېسته دمنگ دابړین و پښ لیدابړین له گه ل خرما نارډوایه	۵
۱۸	چاکه کردن له گه ل دمست و پښوندا	۶
۲۱	به زموی هاتنه وده و دلسووتان به هه تیوو پښوژن و نافرمتی پښ دهرمتان	۷
۲۴	مافه کانی هاوسی	۸
۳۷	مافه کانی موسولمان له سهر برای موسولمانی	۹
۳۳	میهرمبانی و به زمی دبرباری دروسکراوانی خودای گه وړه پښوېسته	۱۰
۴۱	باسی دووم: باسی جوړه کانی کرده وې خراپه خراپترین خراپه زورو سته م زیاندا نه له مه خلوق	۱۱
۴۱	سته مکار ترین که س نه و که سه یه که خوی زورو سته م له خوی بکا	۱۲
۴۴	باسی دوو زمانی	۱۳
۴۴	غه پیه ت و له پاش مله باسی خه لک کردن به خراپه	۱۴
۴۷	غه پیه تی به دکار (فاسق) دروسته	۱۵
۴۹	نامووس کردن به خیر خیره	۱۶
۵۰	باسی دلپیس و به دگومانی و کینه کیشان و همسوودی و به خیلی به یه کتری بردن	۱۷
۵۲	باسی شوینکه وتنی عه پیه ی مهردوم	۱۸
۵۵	باسی فیزو دمعه و له خوبایی بوون	۱۹
۵۸	باسی زمان لووسی و دهمته پری و هه لثانی زور	۲۰
۶۰	باسی جمین و جنیو	۲۱
۶۳	باسی نه حله تکردن و زمان پیسی	۲۲
۶۶	باسی قسه دابړین له موسولمان و به جای سووک تماشیا کردنی موسولمان	۲۳
۷۰	باسی دهمبازی و مشتومر	۲۴
۷۲	باسی پیسکه پی و به دخوویی	۲۵
۷۳	تهنیا له سی شتدا درو دروسته	۲۶
۷۶	باسی دوو روویی و ناپاکی	۲۷

لایپەرە	پېرستى سەرەباسەكان	زنجیره
۷۸	رمگەز پەرستى رهوشتيكى سەردەمى نەزانییه	۲۸
۸۰	باسى سىيىھم: باسى رهوشتى بەرز	۲۹
۸۰	بەرزترین رهوشتى بەرز رق خواردنەوہ و تووړہ نەبوون و ھەوسەلەيە	۳۰
۸۳	باسى صەبر و نارام لىبوردن و بە ھەوسەلەيى و نازار كيشى	۳۱
۸۶	چارەى رق ھەئسان	۳۲
۸۷	باسى ياريدەدانى موسولمان و داپوشيني عەيبە و سړى و لەسەر كړدنەوہى بەھەق	۳۳
۸۹	گەورەيى تەككارى (شەفاعەت)	۳۴
۹۰	باسى راستگوئى	۳۵
۹۳	سوعبەت دروستە	۳۶
۹۵	باسى پەيمان بەجئ ھينان	۳۷
۹۶	باسى نەرم و نيانى و ھينى و شينەيى	۳۸
۹۸	باسى شەرم و شكۆ	۳۹
۱۰۰	باسى خۆ بەكەم گرتن (تەواضوع)	۴۰
۱۰۲	رهوشى جوان رهوشە گەورەكەى خودا خۆيەتى	۴۱
۱۰۸	بەشى لە رهوشتە جوانەكانى پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەربى)	۴۲
۱۱۰	باسى رينمونى باش	۴۳
۱۱۰	باسى صەخاوت و بەخشندەيى و پياومتى	۴۴
۱۱۳	باسى سوياسكردن لە سەرچاكەو پياومتى	۴۵
۱۱۴	خۆپاراستن و پارىژ لە قارى خودا و لە نازارى خەلك	۴۶
۱۱۶	گومانى باش ھەم بەخودا و ھەم بە خەلك پەسەندە	۴۷
۱۱۷	ئاين برىتييە لە تەمى و نامۆزگارى باش	۴۸
۱۱۷	راويزكەر ئەمىندارە	۴۹
۱۱۸	كەسى خىرئ نيشانى كەسى بدا وەك خۆى ئەو خىرە بكات وايە	۵۰
۱۱۸	شادبوون بە پايە ھەرە بئندەكان بەوہ دەيى كە مروؤف كاروبارى موسولمانان رايى بكاو..	۵۱
۱۱۹	عەدالەت و داد بناغەى پاشايەتى و دەولەتە	۵۲
۱۲۲	پايانى (خاتمەيى) باسى خۆشەويستى شيرازى ناييندارى خۆشەويستى خودا....	۵۳
۱۲۲	كەسى بەراستى خوداى خۆش بوئ خودا رمزاي سووك دمكاو خودا و بەندەكانيش....	۵۴
۱۲۳	كەسى كەسيكى خۆش بوئ ساخ بۆ رمزاي خودا ھەشرى لەگەل ھەشرى ئەودا دەيى	۵۵

لا پهره	پېړستی سهره باسه کان	زنجیره
۱۲۶	خوشه ویستی بیاو چاکانو دینو دیداریانو دانیشن له گه لیاندا بهرمیه کی زور	۵۶
۱۲۹	دوستو ناشناو دسته براكان له روژی قیامه تا له سیبهری بارمگای خودادا دمبن	۵۷
۱۳۰	خوشه ویستی دمبن مامناومندی بڼ	۵۸
۱۳۶	نامه ی زیکرو یادی خودای گه وره دوخواو نزاو پارانه ووهو ته و به کردن و ..	۵۹
۱۳۶	باسی یه که م: باسی گه وره یی یادو زیکری خودا و پایه به رزیی زیکرکارانی خودای گه وره	۶۰
۱۵۳	ناوه جوانه کانی خودا	۶۱
۱۵۸	ناوه هره گه وره کی خودا (نیسمی نه عفه م)	۶۲
۱۶۰	باسی دووم: باسی گه وره یی (سبحان الله و) (الحمد لله و) (الله اکبر و) (لا اله الا الله) کردن	۶۳
۱۶۳	ژماردنی ته سبب خاتو وپردو سهر جاودی ته زبج له چیه ووهو چو ن پمیدابووه	۶۴
۱۶۵	زیکری (لا حول ولا قوه الا بالله) گه نیکه له گه نیکه کانی به هشت	۶۵
۱۶۷	وپردی پاش نوژ	۶۶
۱۷۰	یاد خویندن و وپرد خویندن به یانیان و نیواران	۶۷
۱۸۰	باسی سیه م: باسی دوخواو نزا یه گه وره یی نزاو دوخوا	۶۸
۱۸۳	دستوورو باسی نزاو پارانه ووه	۶۹
۱۸۹	نزا ی گراو نزا ی په سندن	۷۰
۱۹۳	پارانه ووهی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهری) بؤ نومه تی	۷۱
۱۹۴	نزا یی که خپرو خوشی همدوو جیهانی تیا بی نزا ی پر واتا	۷۲
۲۰۶	نه و گوته حه دیسیانی که به کار دمه ی نرین به په ناگرتن به خودای گه وره	۷۳
۲۱۴	باسی چوارم: باسی چهند نزا یه کی تاییه تی	۷۴
۲۱۴	نزا کانی مهینه تبار (دعوات المکروب)	۷۵
۲۱۷	نزا ی سمه ورو هاتنه ووه له سمه ورو	۷۶
۲۲۱	نزا ی رېبوار به رېنگردن	۷۷
۲۲۲	نزا ی جوونه هه واری نوئ	۷۸
۲۲۴	نزا ی ههستان له کوژی دانیشن	۷۹
۲۲۵	گوته ی کاتی خویندن که له باب و کاتی زمپنی گویدرئ	۸۰
۲۲۶	نزا ی هاتوجو بؤ مال	۸۱
۲۲۷	نزا ی کاتی باران و باو هه ورمگرمه	۸۲
۲۲۹	نزا ی کاتی دیتنی مانگی نوئ	۸۳

لا پږه	پېړستی سهره باسه کان	زنجیره
۲۲۰	نزای چاوپیکه وتنی نۆبه رمی میوهات	۸۴
۲۳۱	نزای ترس شکاندن و خهوزپان	۸۵
۲۳۴	نزای قهرزدانه وه	۸۶
۲۳۶	نزای کاتی دیتنی گرفتاری به دمری	۸۷
۲۳۶	نزای نه خوش	۸۸
۲۳۷	بادو زیکری کاتی چوونه بازار	۸۹
۲۳۸	نزای کاتی شت له بهر کردن (دووعای حیض)	۹۰
۲۴۲	صه لاوتدان له دیاری پیغه مېهر (دروودی خودای گه رمی له سمری)	۹۱
۲۵۰	باسی پینجه م: باسی پارانه ومو په شیمانی واته: نیستقنارو تهویه	۹۲
۲۵۵	گه رمی تهویه و په شیمانی	۹۳
۲۵۷	کاتی تهویه کردن	۹۴
۲۶۵	هر چهندي بهنده له راده به دمر تاوانی هه بی و من هه کاتی تهویه به پراستی بکا	۹۵
۲۷۰	پایانی: باسی گوشادی و بی سنووری رحمت و میهر مانی خودای گه رمه	۹۶
۲۸۱	نامه ی زوهد و دنیا نهویستی و کوئی به دنیا نه دان و دل لاوینه کان	۱
۲۸۱	به شی یه گم: باسی هه ره شه کردن له دسته شکن بوون به خوشی جیهانه وه	۲
۲۹۱	پتر له پیویست خانویه ره دروست کردن ناپه سنده	۳
۲۹۴	دوله مهندي له فنیات دایه	۴
۲۹۷	زینهار خوتان بپاریزن له چاو برستی (حیرص) و هیوای دوورو دریژ	۵
۳۰۱	به شی دووم: باسی به هروم گه رمی هه ژاری و هه ژاران	۶
۳۰۸	به شی سییه م: باسی گوزمائی پیغه مېهر (دروودی خودای له سمری)	۷
۳۳۲	کۆمه له که ی صوفه	۸
۳۳۱	پاراستنی زمان گه رمه	۹
۳۴۰	بی و می له گوشه گیریدایه	۱۰
۳۴۰	باومری تهوا و بهوه دمبی که نهومی به دمرنت ناخوات و کارت پتی نییه وازی لی بینی	۱۱
۳۴۱	پاداشی هره گه رمه له ومدايه که صه برو نارام بگری له سمر بریارو به شی خودای	۱۲
۳۴۸	به شی چوارم: له نامه ی زوهد باسی خواکردو چارمنووس (قهزاو قه دمر)	۱۳
۳۵۷	ناشی و پرمویپ له سمر مه سله ی خوا خواست و سهر نفیشت و قهزاو قه دمر بکری	۱۴
۳۵۹	ناکام و رزق و رژی هه ره له سهرمتاوه دیاری کراون و سنووریان بۆ دانراوه	۱۵

لا پږه	پښتې سهره باسه کان	زنجيره
۳۶۱	جلهوى دل له دستى خودا دايه	۱۶
۳۶۲	نهورى له بارى مندالى ناموسولمانه كانه وه له ناپيندا روون كراوتمه وه	۱۷
۳۶۴	نهورى له بارى خه لكانى سهرده مى پيغه مېهر گهر دانيه وه هاتو وه	۱۸
۳۷۰	كرده وه به پي سهر نه نجاميه تى	۱۹
۳۷۲	گهرمكه كارى چاك زوو به زوو بكرئ	۲۰
۳۷۳	ترسى خوداى گه وره پيرؤزيه	۲۱
۳۷۷	پشت به خودا بهستن	۲۲
۳۸۰	به شى پينجه م: باسى نه و شتانه ي كه دېن به هوى دننه رم بوون و دسؤزي	۲۳
۳۹۳	چوونه به ههشت له ساى خوداى گهر موه يه	۲۴
۳۹۴	سپارده هه ل دمگرئ (نه مانمت نامينئ)	۲۵
۳۹۶	به شى شه شه م: باسى گه وره يي به خشش و غير كردن	۲۶
۴۰۳	به شى هه وتهم: باسى هه رمان كردن به چاكه و چله و گيرى له خراپه	۲۷
۴۰۷	پايانئ (خاتيمه يئ) هه ندئ دمنگوباس و باس و خواسى كؤمه لئ له پيشينان	۲۸
۴۰۷	داستانى به لئ ككئ و كه چه لئك و كوړئك	۲۹
۴۱۱	نهورى مندالانه ي كه له ناو بيشكه دا قسه يان كرده وه	۳۰
۴۱۶	باسى شه پتان و سوباي شه پتان	۳۱
۴۱۸	باسى فرشته كه هه موويان نازدارن	۳۲
۴۲۵	نامه ي وئ و نه دهب	۳۳
۴۲۵	به شى يه كه م: داواى رپيندان (استنژان)	۳۴
۴۲۹	رئخوازى له بهر ته ماشاى چاو دانراوه	۳۵
۴۳۲	نهورى كه به ي ريدانى خاومن مال ته ماشاى ناو مالى كهمئ بكا چاوى خوئنى نييه	۳۶
۴۳۳	ته ماشا كردنى بيانى له بهر پيداويستى - به هه ي پيداويستى - دروسته	۳۷
۴۳۵	هه رموودمئ له بابته تى گهرماو (هه مام) موه	۳۸
۴۳۶	به شى دووهم: باسى سلاو (سه لام)	۳۹
۴۳۸	له پيشدا سلاو كردن نئجا قسه كردن	۴۰
۴۳۹	سلاو له كه سوكار	۴۱
۴۴۰	سلاو كردن له مندالانو له زنان سوننه ته	۴۲
۴۴۱	راگه ياندى سلاو	۴۳

لا پهره	پېړستی سهره باسه كان	زنجيره
۴۴۱	نه وې له سلاو كړدندا ناپه سهنده	۴۴
۴۴۳	سلاو كړدن له خاومن نامه كان (اهل الكتاب)	۴۵
۴۴۵	حوكمې سلاو كړدن و حوكمې وه لامي سلاو	۴۶
۴۴۶	سلاو ناكړئ له دسته ۱ نارمزوو پهرست	۴۷
۴۴۷	نووسين و دستوورده كانى نووسين	۴۸
۴۴۸	نه وې زمانى كه لى هتريې له شهربان دننيا دمې	۴۹
۴۴۹	به شى سنيهم: روژ باش كړدن و چاك و چوڼى كه لى جوړى هديه.....	۵۰
۴۴۹	په كيكيان هه لسانه له بهر پياوې باش و خاومن پايه	۵۱
۴۵۱	په كيكي تريان: هه موو كه سې به پيې پايه وپله ۱ خوى هه درو ريږى لى دمگيرئ	۵۲
۴۵۲	په كي تريان: دست له ناو دست نان و ته وځه كړدنه	۵۳
۴۵۵	په كي تريان: دست له گهر دن كړدنه	۵۴
۴۵۶	په كي تريان: دست و پي ماچ كړدنه	۵۵
۴۵۷	په كي تريان: ماچ كړدنې له ش و نيو چاوانه	۵۶
۴۵۸	په كي تريان: مهره با ليكړدن و به خير هاتنه	۵۷
۴۵۸	په كي تريان: گوټنى (لبيك وسعديك) ميه	۵۸
۴۶۰	په كي تريان: گوټنى (باوك و دايكم به فوربانت) بپيه	۵۹
۴۶۰	په كي تريان: (حفظك الله: خدا ناگادارت بى) په	۶۰
۴۶۱	په كي تريان: (ياخوا هه مېشه پي كه نينى خيرت بى) په	۶۱
۴۶۱	به شى چوارهم: باسى نه ريت و دستوورى كورې دانېشتن	۶۲
۴۶۴	نه لقه دان و گهورمى كورې دانېشتن	۶۳
۴۶۵	جوړه دانېشتن پي ناشيرين	۶۴
۴۶۶	سرته: چپه: قسه ۱ پنهانى	۶۵
۴۶۷	پژمېن و نزاى باش بو پژمى و	۶۶
۴۷۰	تا چهن جار پژمېن نزا بو پژميو دمكړئ	۶۷
۴۷۱	نزاى پژمېن كړدن بو خاومن په يمانه كان، واته نه و ناموسو لمانانه ۱ كه له پهنای.....	۶۸
۴۷۲	خودا پژمى پي خوځه، وېلې خوځى نايې له باوېشك	۶۹
۴۷۲	به شى پينجهم: باسى ناوه كان: باشتري نواو به لاي خودا ۱ گهورميو	۷۰
۴۷۴	دروست نييه كه س نه يو لقاسم — كه كه سناوى پيغه مېره (دروست خورې له سهرين) — بكا به.....	۷۱

لا پږه	پېړستی سهره باسه کان	زنجیره
۴۷۶	ناوه ناپه سهندمگان	۷۲
۴۷۹	ناوانانی مندالی تازه بوو، گوښکردنی و شیرین کردنی مه لاشووی به خورما، یا....	۷۳
۴۸۰	گوږپینی ناوی ناشیرین به ناویکی جوان	۷۴
۴۸۴	نازناوو کسناو (واته: له قهېو کونیه)	۷۵
۴۸۵	له کاتی بانگکردندا دروسته دواپی ناو بکرتیږی، یا هندی پیت له ناو فره بدری	۷۶
۴۸۸	به شی شه شهم: باسی هه لېه ستاو هونراومو گورانی و شتی وا که لهم بابته بن	۷۷
۴۸۸	هه لېه ست له خودی خویدا باش نییه	۷۸
۴۹۱	پېغه مېهر (دروودی خودای له سهریږ) شیعری خه لکی ده خویندوموه	۷۹
۴۹۲	هه لېه ستی وا هه په پره له حکیمت و دانایی	۸۰
۴۹۵	له خرمه ت پېغه مېهر دا (د سهریږ له سهریږ) هه لېه ست ده خویندراپه وه بو، نهویش	۸۱
۵۰۰	قسه قوول کردنه ومو هاشمو هووشه ناپه سهنده، به لام قسهی گورت و بوخت و....	۸۲
۵۰۱	هوزمو گورانی	۸۳
۵۰۲	نهردېن (تاو له کردن) و کوتر بازی هه راما	۸۴
۵۰۳	یاری رهوا: وازی دروست	۸۵
۵۰۵	به شی هه و ته م: باسی چمن رسته یی که بوون به باوو عاده ت له نه ده بیات و ویزه ی عهره بی	۸۶
۵۰۵	یه کی له وانه گوته ی (اما بعد) وه، واته: له پاش نه مه	۸۷
۵۰۵	یه کی تریان گوته ی (زعمو) وه، واته: به قسه ی گوتوان گواپه واوا ده لېن	۸۸
۵۰۶	یه کی تریان گوته ی (ویلك) مو (ویحك) مپه ومپله که واته: مال وېران: خانه خراب....	۸۹
۵۰۷	یه کی تریان گوته ی (تربت پمینک) مپه: واته: دمستت به قورداچیت: هه زار که ویت	۹۰
۵۰۷	یه کی تریان: گوته ی (اخسا) وه، واته: جغه: جغ: جغ: هه یدی	۹۱
۵۰۸	ئاغا به بهنده ی خو ی نه لئ: (عبدی) واته: عه بدی من: بهنده ی من، بهنده یش به...	۹۲
۵۱۰	جنيومهدن به چه رخ و روژگار (دمهر)	۹۳
۵۱۱	مه لئ: (خبېت نفسی، دلم هه ل دمشیوئ: دلم تیک هه ل دی، به لام له حیاتی نه ومه....	۹۴
۵۱۴	مه لئ: (ما شاء الله و شاء فلان: خوداو فیسارمکه س هه زکا)	۹۵
۵۱۵	پایانی: باسی سهرمتای دروستبوونی بوونه ومو	۹۶
۵۱۸	چینه کانی ناده میزاد	۱
۵۲۲	نامه ی فره نه که ل و نیشانه کانی هانی قیامت	۲
۵۲۲	باسی یه که م: ترساندن له فیتنه که ل	۳

زنجیره	پېړستی سهره باسه کان	لا پهره
۴	خه بهردان له فیتنه گهل و جوړمکانی	۵۳۲
۵	باسی دووم: له بابا بت لایه نگرتنی کومه نهی موسولمانانه وه	۵۳۹
۶	سهرمتای بهرپاښوونی همرته نه کان که یهو له کوپوه هلد مگر سیتن	۵۴۴
۷	باسی سینه م: باسی خه واریجه کان و له نایین به له سه بووه کان، خه واریج: دهره کی	۵۴۸
۸	کوشتاری دهرمکیه کان (الخوارج) هفرزی عهینه. واته: نه رکه سهرشانی هه موو....	۵۵۱
۹	وشه یی له باره ی رووداومکه ی نه لجه مه له وه	۵۵۶
۱۰	باسی چواره م: باسی نه و که سانه ی که به درو لاهی پیغه مبه رایه تی بیان لیداوه	۵۵۸
۱۱	باسی دوو دروژنه که: موسه یله مه و عه نه سی	۵۵۸
۱۲	سهرگوزمشتی نیبنو صه ییاد	۵۶۰
۱۳	له هوژی سه قیف هه لاتبازیک و خوینمژیک هه ډمکه ون	۵۶۷
۱۴	باسی پیڼجه م: باسی غه زاو کوشتاره هره گه وره کان (واته: نه ل-مه لاجیم).. غه زا کردن..	۵۶۹
۱۵	غه زا کردن له گهل هیندو عه جه م دا	۵۷۰
۱۶	کوشتاری رووم، قه لاوپه ناگه ی موسولمانان له و ژوژگارمدا غووتو به مصریه	۵۷۲
۱۷	مزگه و ته که ی عه ششار که له نه بولله یه	۵۷۵
۱۸	ناو مدان بوونه وه ی به یی توله قدیس نیشانه ی ویران بوونی مه دینه ی دره خاشانه	۵۷۶
۱۹	گرته وه ی قوسته نه نییه	۵۷۷
۲۰	نه و حله له روم زورن به لام سهرکه و تن بؤ موسولمانانه	۵۸۳
۲۱	باسی شه شه م: باسی نیشانه ی داهاتنی قیامت	۵۸۵
۲۲	خیرو گه وره ی به ندمی و خودا په رستی له ناخر زمانا	۶۰۱
۲۳	به هوژی زور بوونی تاوان و گوناو ناهه رمانی خوداوه رچوون به ناخی زمویدا....	۶۰۲
۲۴	باسی حه و ته م: باسی خه لیفه مه هدی (غودای نازای بن)	۶۰۷
۲۵	کومه لئ له موسولمانان همر له سهر هق دموام دمکه ن هه تا قیامت ته واو....	۶۱۳
۲۶	نیستا جه جال وا له ناو دوور گه یه کا کوژ و زنجیر کراوه، تا نه و کاته ی هه ل دمستی	۶۱۵
۲۷	جه جال له خور هه لاتوه سهر هه ل دمدا وه عه شاماتیکی گهل زور شوینی دمکه ون	۶۲۱
۲۸	نیشانه کانی جه جاله کوره که خوی بریتییه له گه وره ترین همرته نه	۶۲۲
۲۹	جه جال ده چیته ناو هه موو شاری، مه که مو مه دینه ی ئ دهرچ	۶۲۹
۳۰	جه جال چل روژ دمینی ته وه له ولاتدا، له پاشا عیسا (درووی خوی له سهر م) له ناسمان	۶۳۳
۳۱	پاشه کی: عیسا (درووی خوی له سهر م) که له ناسمان دپته خواره وه تا ماوه یی له سهر زمین...	۶۳۹

زنجیره	پېړستی سهره باسه کان	لا پېړه
۳۲	نامه‌ی قیامت و به‌هشت و دۆزه‌خ. هووکردن به که‌رماندا (نمفخی صوور)	۶۵۴
۳۳	زیندوو بوونه‌وو کو‌مه‌ل‌بوون بۆ لیپرسینه‌وه (واته: به‌عس و حمشر):	۶۵۸
۳۴	حمشر له‌سهر زموییه‌کی نوئ دمرکئ	۶۶۱
۳۵	فهرماپشتی خودای گهورمو مه‌زن له رۆژی قیامتدا	۶۶۳
۳۶	سامناکی رۆژی قیامت	۶۶۵
۳۷	لیپرسینه‌وه‌ی به‌نده‌کانی له‌لایه‌نی خوداوه	۶۶۶
۳۸	تۆله ئی ساندن	۶۷۲
۳۹	ومرگرتنی نامه‌ی کردار	۶۷۴
۴۰	ته‌رازووی گیشانی کردموه‌ی خپرو شهر	۶۷۶
۴۱	پردی سیرات که‌وا به‌سهرپشتی دۆزه‌خ‌وه	۶۷۹
۴۲	نمستلی ژوانگه	۶۸۰
۴۳	چۆنیتی نه‌و چه‌وزمو ناومکه‌ی	۶۸۳
۴۴	چه‌وزی که‌وسهر	۶۸۷
۴۵	تکاگردن هه‌یه‌و هه‌فه	۶۸۸
۴۶	باسی تکاگردنی پیغه‌مبه‌ری خۆمان چه‌زرتی موحه‌مه‌دی خرشه‌ویست و نازادار.د.خ	۶۸۹
۴۷	پیغه‌مبه‌ران و باوم‌دارانیش — به‌ فهرمانی خودا — تکا ده‌که‌ن بۆ که‌سیکی تر	۷۰۶
۴۸	به‌خشنده‌ی خودا که‌ئ گهورمیه، دهره‌ینانی یه‌زدانیه‌رسته‌کان له دۆزه‌خ	۷۱۵
۴۹	چۆنیتی به‌هشت و باسی کار گوزارانی به‌هشت	۷۲۳
۵۰	باسی خانووی به‌هشت و خاک و زیخ و چه‌وی	۷۲۶
۵۱	چینه‌کانی به‌هشت و دهرگا‌کانی و پایه‌کانی	۷۲۶
۵۲	سهرچاوه‌و رووبارمکانی به‌هشت	۷۲۹
۵۳	دارو درخت و میوه‌ی به‌هشت	۷۳۱
۵۴	هۆدو مالی به‌هشتیه‌کان	۷۳۵
۵۵	خیومتگا‌کانی به‌هشت	۷۳۷
۵۶	بازارمکانی به‌هشت	۷۳۷
۵۷	له به‌هشتدا ههر که‌س نارم‌زوو بکا که‌شتوگا‌ل دمکا، یا رموگه‌داری دمکا	۷۴۲
۵۸	چۆنیتی و شیوه‌ی دانیش‌توانی به‌هشت	۷۵۰
۵۹	شیوه‌ی شیرینی ژنی به‌هشت	۷۵۴

زنجیره	پېړستی سهره باسه کان	لا پېړه
۶۰	یه کهم کس که ده چنه بهه شته وه موحه ممدو نومه ته که یه تی	۷۵۷
۶۱	که سانی به بی لیپرسینه وه ده چنه ناو بهه شت	۷۵۹
۶۲	زور بهی خه لکی بهه شت له نوممه تی موحه ممدو	۷۵۹
۶۳	یه کهم خوراک و یه کهم خوار د نه وهی خه لکی بهه شت چیه	۷۶۰
۶۴	دانیشتوانی بهه شت له بهه شت نه مرو جاویدان و هتا هتا یه له بهه شت دین	۷۶۲
۶۵	په رده لاده د ری و بهه شتی به کان په روم د گاری گه وره و هیژای خویان به چاوی سره دین	۷۶۳
۶۶	خودا میهر مانی و نه وازشت له گه ل خه لکی بهه شت دین و کالی رزمه ندی....	۷۶۴
۶۷	باس و خواسی دوزخ و دمرگان کی	۷۷۴
	چونیتی دوزخ	۷۸۳
	خواردن و خوار د نه وهی دوزخ	۷۸۵
	دادو هریادی دوزخیان له تاو تر سنا کی دوزخ	۷۸۹
	نه و که سی له دوزخا سزای لهه موان سوو کتره	۷۹۳
	گوفتو گوئی خودا له گه ل هندی دوزخ	۷۹۴
	نه و شتانه ی بهه شت و دوزخ تیاندا هاو به شت	۷۹۵
	پایانی نه م باسه — له خودا داوا د مکه ی که نه نجامان باش بی. دواترین کهس که له ..	۷۹۷
	نه و بهه شتیانه ی که مترین به شیان هیه نه و بهه شتیانه ی که له لای خودا ...	۸۰۲

غفر الله لي ولوالدي ولسائر المسلمين. وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين.

سو پاس بؤ خودا به دهستی خوم له موراجه وه هه له بېژیری نه م چاپی چواره مه
 بوومه وه، له هر (۱۰) بهرگی تاج الأصول له رۆزی ۲۰۰۸/۵/۳۱. له خوا داوا ده که م که
 بیکا به فاتحه الخیر بؤ بلادو بؤ عیباد.

وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه وسلم.

رقم الايداع في دار الكتب والوثائق ببغداد ١١٨٣ لسنة ١٩٩٠

مطبعة الزمان ١٤١٠ هـ / ١٩٩٠ م — بغداد